SPRAWOZDANIA

Reports of the Linguistic Commission of the Academy of Sciences

Cracow 1880

5 vols

(Polish)

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO,
pod zarządem Ignacego Stelcla.
1880.

SPRAWOZDANIA

KOMISYI JĘZYKOWÉJ

AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

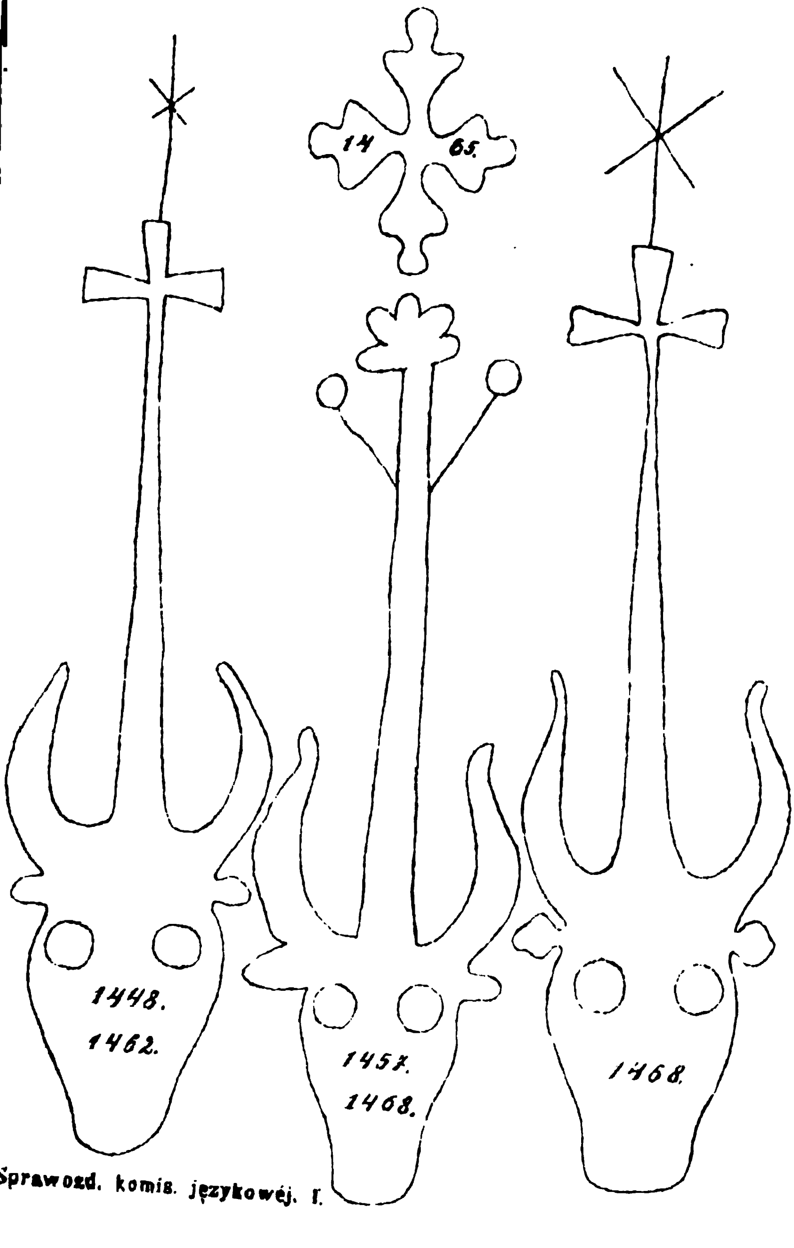
Tom I.

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO,
pod zarządem Ignacego Stelcla.
1880.

SPIS RZECZY.

FILIGRANY w PAPIERZE

Kodexu łacińsko-polskiego z połowy XVgo wieku: „Glossa super epistolas per annum dominicales"

Sprawozd. komis. językowéj. I.

[illegible] de omni re, vnde [illegible] fides [illegible]
quedam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Et si habuero omnem fidem

[illegible] ad omnes
[illegible] magni Allexandri [illegible]
[illegible] montes [illegible] montes
[illegible] caritatem non habuit
sibi non profuit

Ad literam [illegible] xiiij [illegible]
habuerit fidem [illegible]
[illegible] mundi

[illegible] spiritualis [illegible]
fidem [illegible] demones [illegible]
[illegible]

przemyoslbych

ita ut montes transferam

[illegible] caritate [illegible]
[illegible] necessaria. pauperum [illegible]
[illegible] qui reddat

napodporze — vbogych

in cibos pauperum

[illegible] licet [illegible]
omnes, non aliquas [illegible]
[illegible] pauperibus [illegible]
[illegible]

wszythky — ymyenija

omnes facultates meas

wydam

Et si tradidero corpus

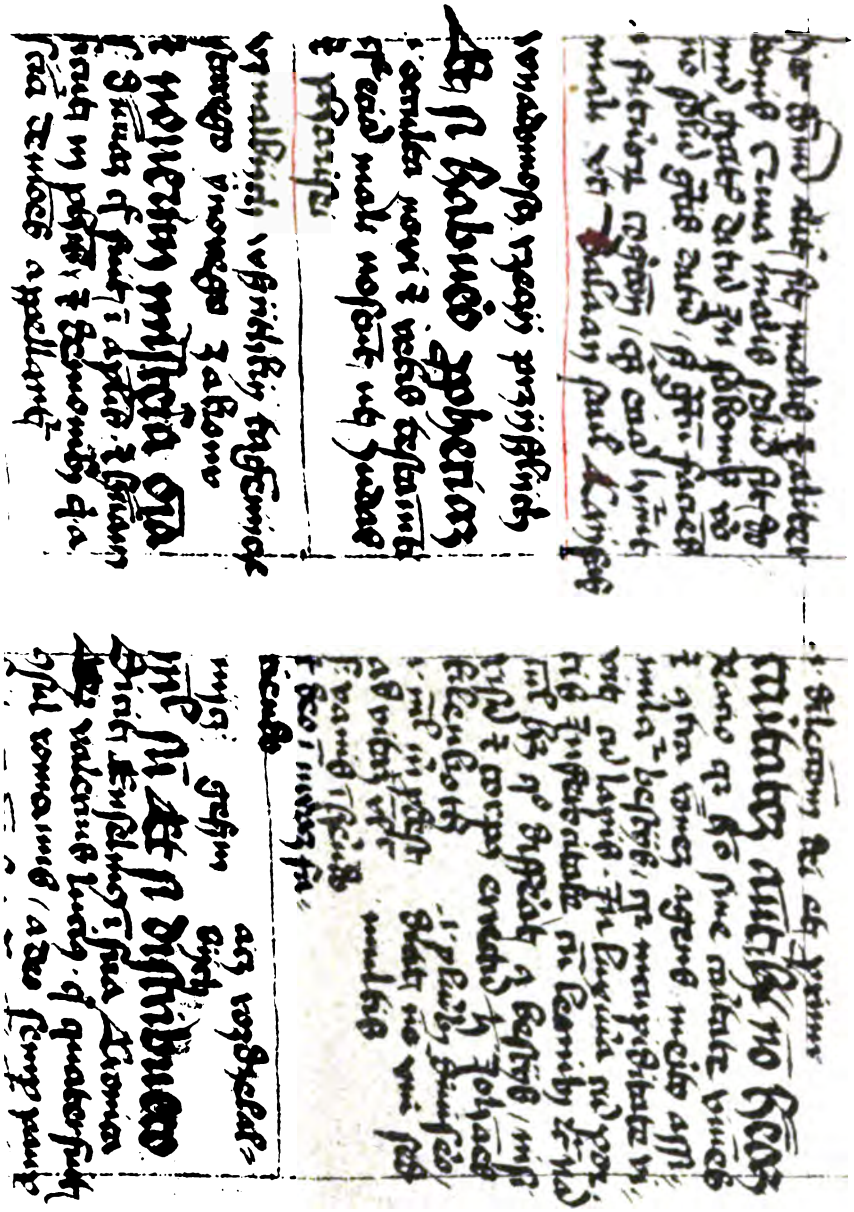
refert Eusebius in

meum sua cronica quod anno
307 [illegible]

KARTA 53.

Kodexu łacińsko - polskiego z połowy XVgo wieku:

„ Glossa super epistolas per annum dominicales. "

Glossa
super epistolas per annum dominicales.

Kodeks łacińsko-polski
z połowy XV^{go} wieku,

przez

dra **Władysława Wisłockiego.**

W zbiorze rękopismów biblijoteki Zakładu nar. im. Ossolińskich : Lwowie znajduje się pod Nrem 413 kodeks łacińsko-polski z poło-' XVgo w., pod wielu względami ciekawy i zasługujący na bliższe ;patrzenie. Pochodzenie jego i losy wyrażają dostatecznie cztéry za-ki, położone w różnych czasach na jego początku i końcu. Jedna nich świéższéj daty, zrobiona ołówkiem: „Dar spadkobierców Józefa :ierzkowskiego Ner 54", powiada, kiedy, skąd i jakim sposobem na-ła go biblijoteka Zakładu: jest on mniéj więcéj od r. 1830, t. j. od asu śmierci św. p. Józefa Dzierzkowskiego w jéj posiadaniu. Dwie ś inne są jednobrzmiące, i położyła je ręka z końca XVgo w., nie-czciwa zresztą, jak to niżéj zobaczymy, jednę na karcie 2 (była to érwotnie 1 karta kodeksu), drugą na karcie 311 czyli ostatniéj: **ste est liber conuentus Leopoliensis Corporis Christi**". Czwarta :eszcie zapiska, umieszczona także przy samym końcu, pochodzi r. 1544: „Finitur Glossa super epistolas per annum dominicales nuentus Leopoliensis. Anno Christi MDxliiij hoc scripsi".

Był zatém kodeks piérwotnie, od XVgo w. począwszy, własnością 'owskiego konwentu oo. Dominikanów pod wezwaniem Bożego Ciała !orporis Christi), i tu téż prawdopodobnie dla niego z oryginału, ulo-nego, jak się zaraz pokaże, w r. 1447, odpisany został. Liczba na-:t czerwonym ołówkiem *779*, i druga czarnym atramentem i dość wnym charakterem *19 / 779*, znajdujące się u dołu i u góry dzi-

siejszéj jego 1 karty, jak téż cztéry karteczki z różnymi znakami, lepione na jego grzbiecie, wskazują jeszcze do dziś dnia, gdzie czasu do czasu w biblijotece konwentu był pomieszczony. Trzy z t karteczek większe, téj szérokości co grzbiet kodeksu, nalepione s dołu jedna na drugiéj, i mają znaki: dolna przy samym grzbi *L 143*, środkowa *K 51*, zewnętrzna *K 87* i innem pismem *M* czwarta zaś mniejsza i nieco wyżéj nalepiona także *M 26*. Z znaku więc *L 143*, gdzie się zrazu znajdował, przeszedł kodeks z sem pod znak *K 51*, późniéj pod *K 87*, a wreszcie pod znak *M*

Zewnętrzna jego strona sprawia zresztą na piérwszy rzut dosyć przyjemne wrażenie. Kodeks jest bowiem dobrze zachow i liczy kart 311 z tęgiego papiéru, którego filigrany czyli znaki wo jak to załączona przy końcu podobizna pokazuje, wyobrażają czt różne figury. Trzy z nich przedstawiają głowę wołu o różnych ksz tach: z wetkniętym między rogami krzyżem i wyrastającą z ni linijką, przeciętą u góry dwiema mniejszemi linijkami skośnemi także czasami gwiazdką nazywają), i z wetkniętą między rogami gło różą, przy któréj są dwa pączki; czwarta zaś wyobraża zwykły kr żyk mały. Znaki te mieszają się i mieniają w papiérze kodeksu, i ok ślają mniéj więcéj dokładnie czas, kiedy mógł być odpisany. T krzyżyk bowiem pojawia się w rękopismach polskich r. 1465; je z głów z wetkniętym krzyżem i gwiazdką mniéj więcéj w latach 14 do 1462; druga nieco odmienna około r. 1468; czwarta z różą i p czkami w latach 1457—1468. Odpisanie[1] zatém kodeksu dokonane stało w latach 146$^2/_8$, a najprawdopodobniéj r. 1465. — Stanowi przytém dla swojéj objętości zwykłe folio 12″ wysokie, 8″ 2‴ szé kie i 2″ 8‴ grube, razem z oprawą w deski powleczone skórą, kt do każdéj z desek przymocowaną była po rogach i we środku pięci mosiężnymi guzikami; dwa z nich jednak z dolnéj deski już odpadły. Pisany zaś jest od początku do końca dosyć wyraźną gotyką XVgo ze zwykłemi skróceniami w dwóch kolumnach, 2″ 8‴ szérokich i 8′ 7 wysokich, z których każda, jak do stronicy i miejsca liczy po 35, 3 38, 41, 42 lub 43 wiérszy, i ma u góry, po bokach i u dołu d znaczne marginesy czyli brzegi. Wszędzie téż są inicyjały czyli d litery początkowe wzorowo czerwonym, niebieskim i zielonym kolor wykończone. — Niemile tylko uderzają przy bliższém wpatrzeniu w kodeks, stósunkowo dosyć liczne w nim miejsca skrobane, zwłaszc w wyrazach polskich, które się obficie w nim znajdują.

Paginowanie, które wydało kart 311, uskutecznione jest późni szą ręką. Początkowo jednakowoż teraźniejsza 1 karta kodeksu wchodziła w skład jego, i dopiéro przy oprawie, która jest ta z XVgo w., dodaną mu została; przy końcu zaś liczył kodeks o k kanaście kart więcéj, które z czasem wycięto, i tylko nieznaczny śl

---

[1] Czas każdego znaku wodnego oznaczyny jest podług zbioru 1.500 fi granów, zebranych przez dra Franciszka Piekosińskiego przeważ z rękopismów, znajdujących się w biblijotekach polskich.

nich pozostał. Że tak jest w rzeczy saméj, o tém przekonywa tak an dzisiejszy kodeksu przy końcu, jak i złożenie wszystkich kart jego zeszyty o 12 kartach czyli tak zwane seksterny, które opatrzone są dołu na piérwszéj swojéj lub ostatniéj stronicy sygnaturą bieżącą. najdujemy mianowicie u dołu dzisiejszéj

karty kodeksu:	liczbę:
2	primus.
25 v.	secundus.
37 v.	tercius.
49 v.	quartus.
61 v.	quintus.
85 v.	septimus.
97 v.	octauus.
109 v.	nonus.
121 v.	decimus.
133 v.	vndecimus.
145 v.	duodecimus.
157 v.	tredecimus.
169 v.	xmus quartus.
181 v.	decimus quintus.
193 v.	decimus sextus.
205 v.	decimus septimus.
217 v.	decimus octauus.
265 v.	vicesimus secundus.
277 v.	vicesimus tercius.
302	vicesimus sextus.

Vicesimus tercius (sc. sexternus, co przy każdéj sygnaturze uzupełnić należy) na karcie 277 v., i vicesimus sextus na karcie 302, położone są już całkiem u dołu kart tych, a vicesimus sextus zostało nawet przy oprawie kodeksu tak mocno nadcięte, że zaledwie odczytać się daje. Jeszcze bardziéj u dołu kart 73 v., 229 v., 241 v., 253 v., 289 v. i 301 v., znajdowały się prawdopodobnie także sygnatury: sextus, decimus nonus, vicesimus, vicesimus primus, vicesimus quartus i vicesimus quintus; lecz spotkał je z téj przyczyny przy oprawie jeszcze gorszy los, gdyż całkiem je już odcięto.

Bądź jak bądź wszakże, pokazuje w każdym razie powyższe zestawienie sygnatur, że dzisiejsza 1 karta kodeksu nie wchodziła piérwotnie w skład jego, i dopiéro późniéj przy oprawie dodaną mu została; rąbek jéj zagięty i dość znaczny wystaje téż jeszcze do dziś dnia między kartami 13 i 14, t. j. między 1 i 2 zeszytem. W całym kodeksie było natomiast początkowo i jest jeszcze obecnie zapisanych zeszytów o 12 kartach czyli seksternów 25, i sekstern 26, który ma tylko 10 kart, czyli według teraźniejszéj paginacyi karty 302—311. Lecz i ten liczył piérwotnie także 12 kart, i dwie jego ostatnie t. j. 312 i 313 wydarł mu ktoś z czasem, i tylko całkiem nieznaczne skrawki z nich zostawił. Skrawki takie zachowały się i z następującego 27 zeszytu, który stanowił dawniéj koniec kodeksu, i także wy-

darty został. Co do wewnętrznéj wartości swojéj kodeks nie wiele tém, zdaje się, stracił, gdyż rzecz w nim zawarta kończy się już środku kolumny *b* na karcie 10 seksternu 26, czyli na dzisiejszéj kar 311, a strona odwrotna téj karty jest już czysta, i ma tylko ołówk dodaną owę zapiskę, że kodeks, będący obecnie własnością bibliot Zakładu im. Ossolińskich, pochodzi z daru spadkobierców św. p. zefa Dzierzkowskiego. Niezapisane wcale były prawdopodobnie i ka 11 i 12 zeszytu 26 i cały sekstern 27, i dlatego téż z czasem, zda się, zniszczeniu uległy.

Skład ten i porządek seksternów i kart nie zasługiwałby m w tém miejscu na takie uwzględnienie, gdyby nie owa właśnie dzis sza 1 karta kodeksu, dodana mu dopiéro późniéj przy oprawie. Zach wała się ona bowiem także, jak i reszta zapisanego kodeksu, całkie dobrze, a razem z nią i umieszczona na niéj zapiska łacińsko-polsk która tak co do treści swojéj, jak i co do sposobu oddania w n graficznego wyrazów polskich, zostaje w sprzeczności do całego k deksu, i poszła widocznie z innéj ręki, choć także z XVgo w. i ch rakterem bardzo zbliżonym do pisma w kodeksie. Ułożoną jest ta z piska wyraźną, grubą gotyką w szérokich odstępach, które prawie ca wysokość kolumny zapełniają, i wygląda na piérwsze wejrzenie jak jaki tytuł umyślny:

Nomina librorum Veteris testamenti sic interpretantur uulgariter:
Liber Numeri, xęgi lidzbij *[1].
Liber Leuitici, xęgi obijathij.
Liber Exodi, xęgi vycladu* krolewszkego.
Liber Machabeorum, xęgi braczijenczow *.
Apokalipsis, xęgi thagemnijcz boszijch.
Genesis, xęgij rodzaiju.
Devtronomius, xęgij dzeszeczora przijkasanija boszego.
Paralipomenon, xęgij napelnijenija *.
Sentenciarum, xęgij glebokijch smijslow.
Prima distinctione, w pijrwem roszdzelenyw *.
Ad Corinthyos, id est ad Grecos.
Ad Galathas, id est ad Ruthenos*.
Ad Epheseos, id est in Assiria*, vbi sanctus Johannes pre-[dicavit.
Ad Thessalonicenses, id est ad Almariam* do Pomorzan*.
Ad Romanos, id est ad Italiam do Wloch.
Ad Ebreos, id est ad Iudeos do Szydów.
Ad Philipenses, do Turkow*.
Ad Colonicenses, do Koolonijey*.

---

[1] Gwiazda, dodana przy tym i niżéj przy innych wyrazach i miej scach, = sic! lub tak!, i znaczy, że wyraz lub miejsce rzeczywiście tak są w kodeksie napisane.

Sacra scriptura exponitur	allegorice anagoice* tropoloice hystoriace	quatuor modis	przycladnije. zwijrzchownye*. obijczaynije. duchownije.

Dziwne zaiste tłómaczenie na język polski niektórych tytułów ksiąg Pisma św., i osobliwsza znajomość geografii u autora zapiski. Colossenses z miasta Kolosów we Frygii, krainie Małéj Azyi, to podług niego jacyś Colonicenses z Koolonijey; Philippenses z miasta Filipi w Macedonii, to Turcy; Thessalonicenses z Tesaloniki, dzisiejszego Salonichi na północy w starożytnéj Grecyi, to Pomorzanie z jakiéjś Almaryi; Galatae zaś, także z Małéj Azyi, to już po prostu Rutheni. Ale jak przypadkową tylko jest owa dzisiejsza 1 karta kodeksu, dodana mu dopiéro późniéj przy oprawie, tak téż i zapiska ta umieszczona na niéj, znalazła się tu już po napisaniu całego kodeksu, i nie zostaje z nim w żadnym zresztą związku ściślejszym; a choć ułożona jest wyraźną tłustą gotyką w szérokich odstępach, i ma wejrzenie jakby jakiego tytułu, nie jest nim bynajmniéj, i nie wyraża treści zawartéj w kodeksie rzeczy.

Kodeks nasz łacińsko-polski zawiéra owszem bardzo skromną tylko część Pisma św. z wykładem i objaśnieniami. Treść jego podała téż całkiem odpowiednio owa inna ręka z r. 1544, która przy jego końcu zanotowała: „Finitur Glossa super epistolas per annum dominicales. Anno Christi MDxliiij hoc scripsi". Są tu bowiem w rzeczy saméj od początku do końca, t. j. od dzisiejszéj karty kodeksu 2—311, same tylko tak zwane lekcyje, t. j. perykopy (περικοπαί) czyli wyjątki z listów św. apostołów: Pawła, Jakuba, Piotra i Jana, a między nimi także dwa inne jeszcze urywki: z proroctwa Jeremiasza i z Dziejów apostolskich. Mianowicie zaś mamy tu wyłożone i objaśnione następujące z listów tych rozdziały i wiérsze:

Z listu św. Pawła do Rzymian: VI 3—11, 19—23, VIII 12—23, XI 33—36, XII 1—21, XIII 8—14, XV 4—13; z Igo listu tegoż apostoła do Koryntyjan: I 4—8, IV 1—5, V 7—8, IX 24—27, X 1—13, XII 2—11, XIII 1—13, XV 1—10; z IIgo listu do Koryntyjan: III 4—9, VI 1—10, XI 19—33, XII 1—9; z listu jego do Galatów: III 16—22, IV 1—7 i 22—31, V 16—26, VI 1—10; do Efezów: III 13—21, IV 1—6 i 23—28, V 1—9 i 15—21, VI 10—17; do Filipensów: I 6—11, II 5—11, III 17—21, IV 1—7; do Kolosan: I 9—14, III 12—17; z Igo listu do Tesalończyków: IV 1—7; do Żydów: IX 11—15. — Z listu powszechnego św. Jakuba: I 17—27. Z Igo listu powszechnego św. Piotra: II 11—19 i 21—25, III 8—15, IV 7—11, V 6—11. — Z Igo listu powszechnego św. Jana: III 13—18, IV 8—21, V 4—10. — A przytém także rozdziały i wiérsze z proroctwa Jeremiasza: XXIII 5—8; i z Dziejów apostolskich: II 1—11.

Skromna to więc tylko cząstka Pisma św., i nie stanowi nawet setniéj części tego, co autor owéj niby karty tytułowéj wyliczył. Z jego: „xęgi lidzbij", „xęgi obijathij", „xęgi vycladu krolewszkego", „xęgi braczijenczow", „xęgi thagemnijcz boszijch", „xęgij rodzaiju", „xęgij

dzeszeczora przijkasanija boszego“, „xęgij napelnijenija“ i „xęgij głębokijch smijslow“, niemasz tu niczego zgoła. Co się zaś znajduje z listów św. apostołów (nie wszystkie nawet wymienił autor owej zapiski) i z ksiąg Jeremiasza proroka i Dziejów apostolskich, są to właśnie lekcyje, które kościół, obok takichże wyjątków ze św. ewangelii, zwykł czytać ludowi zgromadzonemu podczas uroczystego nabożeństwa parafijalnego, i opiérać na nich w kazaniach swoje nauki i przemowy. W szczególności zaś są to perekopy czytane: na niedzielę 1—4 Adwentu, na niedzielę po Bożém Narodzeniu, na niedzielę 1—5 po Trzech królach, na niedzielę Starozapustną, Mięsopustną i Zapustną, na niedzielę 1—5 Postu, na niedzielę Palmową, w uroczystość Zmartwychwstania, na niedzielę 1—6 po Wielkiéj nocy, w dzień Zielonych świątek, w uroczystość św. Trójcy czyli na niedzielę 1 po Świątkach, i na niedzielę 1—25 po Świątkach, — czyli razem lekcyi 53, t. j. tyle, ile jest niedziel w ciągu roku.

W porządku takim następujących po sobie niedziel, począwszy od 1 niedzieli Adwentu do 25 po Świątkach, zebrał je téż autor kodeksu, i opatrzył każdy z osobna wyjątek z listów apostolskich i te dwie inne perykopy uczonym wykładem i obszérnemi objaśnieniami, czyli mówiąc terminem w owych czasach powszechnie używanym i znanym, dorobił do każdéj glosę, co wzięte z greckiego γλῶσσα, znaczyło właśnie: wykład, objaśnienie albo komentarz. Odpowiednio do tego urządził sobie nawet całą pracę, którą zapiska z r. 1544 trafnie nazwała: „Glossa super epistolas per annum dominicales“ = Wykład listów niedzielnych = Objaśnienie lekcyi z listów apostolskich czytanych na niedziele całego roku. Daje więc przedewszystkiém sam tekst perykopy w szérokich nadzwyczaj odstępach i tłustym bardzo i dużym charakterem, który już zdala w oczy bije; a w odstępach tych pismem drobniejszém wyjaśnia najprzód wyraz po wyrazie, miejsce po miejscu znajdujące się w przytoczonym wyjątku, i prawie każde objaśnienie zaczyna od *i.* = id est, albo *s.* = scilicet, a to z téj lub innéj przyczyny. Po przytoczeniu zaś w ten sposób całéj perykopy i skończoném objaśnieniu szczegółowém do każdego wyrazu i miejsca z osobna, daje jeszcze raz ogólny, że się tak wyrażę, wykład całego wyjątku, nietrzymając się już tak bardzo pojedynczych jego wyrazów i miejsc, lecz mając zawsze przed oczyma jego całość i wszystko, co się z nim wiązać może. „In qua epistola apostolus tria facit“ zaczyna téż zazwyczaj ogólny ten wykład, albo: „apostolus in hac epistola monet nos“, „et wlt hic apostolus dicere“, i t. p.

Tak szczegółowe te, jak i ogólne glosy do wszystkich 53 perykop są, jak powiedziano, nader uczone i obszérne. Nie jest to bowiem praca wykrojona żywcem z jakiego obcego dzieła, lecz owszem zręczna kompilacya, ułożona przez któregoś z polskich Dominikanów dla młodszych teologów, sposobiących się na przyszłych członków Zakonu kaznodziejskiego. Autor kompilacyi zna wybornie Pismo św., i na każdém miejscu co chwila szermuje niém znakomicie. Znane mu są także dzieła prawie wszystkich piérwszorzędnych pisarzy i ojców kościoła, traktu-

jące jużto o całém Piśmie św., już o jego częściach lub rzeczach, ściśle z Pismem św. związanych. Nie są mu obcy i klasycy: Arystoteles, Cicero, Ovidius, Quintilianus, Seneca i Valerius Maximus. Przedewszystkiém zaś opiéra się i polega na trzech następujących dziełach: 1) na Objaśnieniach Pisma św., napisanych w IXtym w. przez Benedyktyna z Fuldy Walafrieda Strabona, które prawie przez 800 lat bo aż do XVIIgo w. zażywały wielkiéj sławy w świecie katolickim, i znane były pod nazwą „Glossa ordinaria“; 2) na takichże Objaśnieniach zwanych „Glossa interlinearis“, które między wiérszami czyli linijami Pisma św., do każdego wyrazu i miejsca z osobna, ku końcowi XIIgo w. ułożył był Anzelm Scholastyk z Laonu; i 3) na Objaśnieniach i wykładzie, które na początku XIVgo w. napisał Franciszkanin Lyranus (Nicolaus de Lyra, † w r. 1340), i które znano powszechnie pod nazwą „Postylli Lyry“.

Otoczony téż takim aparatem źródeł i dzieł swego czasu piérwszorzędnych i pomocniczych, i obeznany z niemi dokładnie, kompiluje z nich nasz glosator wcale zręcznie tak objaśnienia swoje szczegółowe jak wykład ogólny. Porusza się przytém wszędzie z pewną samodzielnością, a okoliczność, że pisze dla młodszych teologów, sposobiących się do Zakonu kaznodziejskiego, powoduje go nawet czasem do robienia objaśnień, które skądinąd zdawałyby się zbyteczne. Jakoż już sam początek, piérwsza glosa, zaleca go pod tym względem i wyróżnia od innych glosatorów. Autor nasz zastanawia się tu, zaraz przy wstępie I perykopy, dlaczego ma dodany wyraz „fratres“ na początku i dlaczego wyraz ten znajduje się także na początku wielu innych perykop, choć rzadko kiedy użyty jest w listach apostolskich. „Et quamuis — powiada[1] — hoc nomen fratres pluralis numeri non est de textu apostoli, sed ab ecclesia appositum, sicut in alijs epistolis frequenter premittitur, quia raro est de textu, non tamen est maioris auctoritatis, vt potest deduci ex dicto beati Augustini. Et ponitur in decretis dis. x. Eccicarum*, preponitur tamen singulis epistolis, vt vnitatis decore et concordie simus federati, attendentes, quod omnes in Christo fratres simus, iuxta illud Mathei xxiij: Omnes enim vos fratres estis“. — I dwie inne jeszcze uwagi jego przy téj saméj perykopie są także tego rodzaju: niekoniecznie potrzebne dla pobożnych prostaczków, stósowne zaś dla młodszych teologów. Ogólny wykład całego wyjątku zaczyna n. p. od tłómaczenia[2], dlaczego właśnie tę perykopę z listu św. Pawła do Rzymian przeznaczył kościół na 1 niedzielę Adwentu. Kończy go zaś dodatkiem[3], w jakim języku św. Paweł listy swoje pisywał: „Item nota, quod apostolus epistolas suas triplici lingwa descripsit, videlicet Latina, Greca et Ebreica: in Latino* Romanis, qui excellebant alios in potencia, in Ebreico Iudeis, qui transcendebant alios* gentes in diuine legis noticia, i Greco Grecis, pui alias naciones excellebant in sapiencia. Sicut enim signatum fuit in descripcione tituli crucis, qui fuit scriptus Ebreice, Grece et Latine, vt dicit Johannes xix, et hoc

[1] k. 2, sam początek kodeksu. [2] k. 3 v. [3] k. 5.

stoli et vna et omnibus lingwis loquebantur. Nam quando aliquis eorum diuersis nacionibus simul predicabat, tunc necessarium fuit, vt vna lingwa loqueretur, quam tamen miraculose omnes intelligebant, loquentes vnam lingwam. Ac si propria cuiuslibet loquerentur? Et eciam quod ipsi apostoli omnium lingwarum ex infusione spiritus sancti habuerunt*[1], hoc enim in stuporem, admiracionem et terrorem grandem Iudeos*. Qui ex gentibus venerant duntaxat, viderunt enim miraculum a seculis inauditum, scilicet ut purus Gallicus* ita omnium lingwis loqueretur. Sed[2] vera varietas lingwarum ortum sumsit ex superbia circa turrim Babilonis: sic vnio earum venit ex humilitate, quam spiritus sanctus perfecit in apostolis, vt lingwarum vnionem recipere merentur*. Et sicut in edificacione turris confusione facte sunt lingwe: ita in edificacione altitudinis fidei catholice, que est turris honestatis et honoris, lingwe in apostolis venierentur*. In signum huius lxxy discipulis aptarent* magnum miraculum, quod per tam paucos viros, ac si plebeios, totus mundus illuminatus est et conuersus“.

Lecz nie może być zadaniem mojém, śledzić tu autora we wszystkich jego pomysłach, i oceniać takowe, o ile są oryginalne i wyszły z jego własnego pióra. Cała praca naszego glosatora jest z grubsza uważana zręczną tylko kompilacyją, i to wystarcza, a wydobywać z niéj, co jest oryginalne i samodzielne, częstokroć nawet niepodobna, zwłaszcza w objaśnieniach szczegółowych, gdzie rozbiéra i wyjaśnia wyraz po wyrazie i miejsce po miejscu z listów apostolskich. Tu bowiem nie wszędzie daje się kontrolować, gdyż nie zawsze przytacza źródło, skąd co czerpie, i widoczna tylko, że idzie głównie za Objaśnieniami Walafrieda Strabona, Anzelma z Laonu i Mikołaja z Lyry. Na dowód wybiéram tylko jeden przykład, który w piérwszéj chwili zrodził był nawet przypuszczenie, że kodeks z oryginału, ułożonego, jak się zaraz pokaże, w r. 1447, odpisany został między grudniem r. 1450 a styczniem r. 1452, t. j. podczas jubileuszu czyli „czasu miłościwego“, który zarządził był papież Mikołaj V. W w. 19 mianowicie lekcyi XXXV, dana jest nad miejscem „ita nunc exhibite“ glosa: „i. e. cum sitis liberati a pecato, et cum est tempus gracie“, po polsku „nynije czassu mijlosczijwego“. Owoż objaśnienie to, choć nie powiedziano przy niém, skąd wzięte, nie jest autora własne. To samo bowiem „nunc“ objaśnia Glossa interlinearis Anzelma z Laonu: „cum sitis liberati a peccato“, a Postylla Lyrana: „i. e. tempore gratiae“; nasz glosator zaś połączył tylko zręcznie jedno z drugiém przez „et“ i „cum“.

Jak jest tak jest wszakże, autor naszego dzieła: „Glossa super epistolas per annum dominicales“, to mąż surowych obyczajów, zakonnik twardy. W twardych téż wyrazach i gromko odzywa się od czasu do czasu do młodszych teologów, sposobiących się do życia zakonnego, dla których Glosę układa, i w całéj nagości przedstawia im obowiązki ich stanu i powołania. A biada tym — dodaje — co ich należycie nie

---

[1] Brak w tém zdaniu widocznię 4go przyp. [2] Opuszczone tu także „sicut“ lub „ut“.

wypełnią! I rzuca im zaraz[1] pełną garść surowego niemniéj pod tym względem orzeczenia św. Prospera z Akwitanii: „Vnde Prosper De vita contemplatiua li° j°: Ille, cui verbi dei comissa est dispensacio, eciam si sancte viuit, et tamen perdite viuentes arguere aut erubescit aut metuit, cum omnibus, qui eo tacente perierint, perit; et quid ei proderit non putare*[2] suo, qui alieno putendus* est perire pecato*[3]. Pastores dici volumus, non tamen esse contendimus, quando peccantes diuites uel potentes esse concupiscimus, et non solum non agimus*[4], sed eciam veneremur*, ne nobis aut munera solita ostensa*[5] non dirigant, aut obsequia desiderata subducant. Itaque...".

Toż i przy innéj sposobności nie oszczędza ich wcale, i gdzie tylko można, przypomina im bez ogródki obowiązki ich stanu, i co zachowywać a czego się wystrzegać powinni, wyłuszcza. W wykładzie n. p. perykopy XLVIII, w któréj apostoł upomina: „a nie upijajcie się winem, w którém jest nieczystość", wskazuje im różnicę między trzeźwością i opilstwem i tak rzecz swoję zamyka[6]: „Tercio debet esse sobrietas in plebanis et alijs sacerdotibus, qui deuota mente debent insistere spiritualibus officijs. Nolite* ergo inebriari vino, in quo est luxuria, quia inebriari velle non solum est pecatum, sed eciam aliorum pecatorum*. Exemplum de illo, qui post* ebrietatem voluit opprimere matrem et occidere patrem. Non sumus ergo ebrij sed sobrij, quia sobrietas est necessaria cuilibet statui, scilicet: viris et mulieribus, iuuennibus* et senibus, clericis et secularibus, subditis et regibus. Igitur carnis terrat superbiam potus cibique parcitas, vt cum dies vite abscesserit, noctemque mortis sors reduxerit mundi, per abstinenciam deo canamus gloriam, ad quam nos perducat pater, et filius, et spiritus sanctus, Amen".

„Ebrietas" i „sobrietas", opilstwo i trzeźwość, to zresztą przedewszystkiém przedmiot, którego twardy nasz zakonnik tak w objaśnieniach swoich jak w wykładzie ogólnym z ochotą tyka, i na swój sposób rozmaicie go obrabia. Treść listów apostolskich dostarczyła mu niejednéj sposobności do tego, rad więc téż na ten temat pióru swemu popuścił wodze. W jedném miejscu[7] wyrwało mu się nawet wcale charakterystyczne w téj mierze powiedzenie: „Sobrietatem" dawniéj, to „nedum Cristiani sed et pagani amabant". A teraz? „Non sic, vt puto, faciunt matres et mulieres moderne, que nedum aqua sed forti potu inebriant pueros in cunabulis, vt forcius dormirent, et sic aswefacti postmodo fuerint magis bibuli!".

Z tém wszystkiém glosy jego nie są wcale tak suche, jakby się to na piérwsze wejrzenie zdawać mogło, i choć przeważnie obracają się na polu teologiczném, nie brak im przecież rozmaitości i pewnego ożywienia. Prawie każde bowiem znaczniejsze spostrzeżenie swoje i uwagę popiéra zaraz autor stósownymi przykładami, które bierze jużto ze

---

[1] k. 290 v. [2] Powinno być „puniri". [3] Miał napisać: „qui puniendus est alieno peccato". [4] Powinno być „arguimus"; poprzedzających zaś wyrazów: „esse concupiscimus, et" niema w Prosperze.
[5] Miał napisać „offensi". [6] k. 185. [7] k. 179.

„Spekulum" Wincentego z Beauvais, już z dzieła „Vitae patrum"[1], już téż wprost z pisarzy rzymskich. Mamy zatém w objaśnieniach jego i wykładzie co krok prawie liczne bardzo przykłady z historyi rzymskiéj, duńskiej, angielskiéj, z żywotów św. i inne. Dotykać tu bliżéj wszystkich, a choćby i kilku, nie widzę potrzeby, i ograniczam się dlatego tylko na przytoczeniu przykładu, który glosator dał z historyi polskiéj, o klęsce pod Warną dnia 10go listopada r. 1444, i przy téj sposobności całkiem już wyraźnie określił czas, kiedy dzieło swoje ułożył. W wykładzie mianowicie lekcyi XXIX, zestawia obok siebie, stósownie do treści perykopy, „timorem" i „amorem dei", i rozbiéra pytanie: co téż może bojaźń boga pomnożyć i utwierdzić w sercach ludzkich? Podług niego uczynić to może rozważanie cztérech różnych okoliczności: „Primum est consideracio lacrimarum Cristi; secundum est considaracio passionis Cristi; tercium consideracio culpabilitatis nostre; quartum est nostre infirmitatis consideracio et inpaciencie...". Primum, secundum i quartum popiéra przytoczeniem słów św. Bernarda i powołaniem się na ewangeliją św. Jana i jego listy; tertium zaś tak bliżéj od siebie wykłada[2]:

Tercium consideracio culpabilitatis nostre. Si enim tantum* timet aliquis, et se scit reum vnius criminis in curia alicuius terreni principis, quantum timere potest, qui tot et tantorum criminum scit se culpabilem esse aput tam districtum iudicem. Exemplum ecce, quod non indiget probacione, sed nobis euidenter est manifestum. Ecce omnes in regno Polonie scimus, quomodo anno Cristi 1444 circa festum Assumpcionis Marie[3] rex Wladislaus, filius Wladislai neofiti, ducis Lithwanie supremi, dum 2a vice contra Turcos atroces ex parte Vngaris* est profectus, ibique dum prima via expedicionis eciam gladio cruenter multum subiugauerat, sibique imperator Turcorum omnia, que Vngaris iam dudum rapuerat, resignauerat iuramento facto altrinsecus de treugis pacis seruandis per decennium. His non contenti Vngari et Poloni, superbo consilio irrecordi* iuramento, vt dixi, circa et post Assumpcionis festum, contra profecti vastantes, debellantes, castra, opida*, ciuitates et mvniciones subiugantes, tanquam securi circa mare, trans quoddam lugubre fossatum se locarunt inprovidi. Ecce eodem anno Turci equites ab occidente desuper montibus eis occurrerunt in faciem, et pedestres scampnatim, antepositis altis clipeis, abante* eos vallauerunt a dorso. Mox Vngari et Valachi hoc viso, fugam arripuerunt. Rex vero Wladislaus deificus, vigenarius, licet quartana infirmus, confortans suos Polonos et Bohemos, transfossatam* cum dispendio equites Turcos omnino prostrauit, et a dorso peditum turmis circumcirca* vallatus, scilicet in vigilia sancti Martini[4]. Vnde vsqe modo, scilicet *1447**, nesciunt populares, quid de rege agitur. O quanta mesticia communi populo de regis infortunio! O quanta, quot vidue et persone

---

[1] Tak nazywa główne dzieło Jakuba de Voragine: „Historia Lombardica" albo „Legenda aurea de vitis sanctorum". [2] k. 168 i 168 v.
[3] Około 15go sierpnia. [4] 10go listopada.

celibes pro regis sanitate vsque modo vota vouentes tenent*! Hic enim rex iuuennis*, Polonie heres legittimus, tanquam pater carissimus, et puer tam spiritualibus quam eciam omnibus popularibus dilectissimus, ex quo pugnam perdidit, vsque modo occultatur, vt quidam asserunt. Et nos miseri, perdentes campum victorie, de inimico nostro dyabolo* non timemus? Ecce nobiles et barrones*, qui ewaserunt de prelio, et qui manifestati sunt pro nichilo, honore perdito, ab omnibus censentur. Et nos quociens fugimus a deo, et vtique gloriamur. Ecce adhuc quidam viuentes, licet modo ignoratur*, qui scilicet ocultantur pre verecundia*. Et nos miseri, tantorum et tot peccatorum sceleratissimi, nostras miserias et peccata per penitenciam sanctam vsque modo non cooperimus, sed in eisdem manifeste manemus. Ergo timeamus, et dum tempus superest, peniteamus. Quartum est nostre infirmitatis consideracio et inpaciencie...".

Ułożył zatém autor Glosę w r. 1447, i to prawdopodobnie zaraz na początku, jeszcze przed koronacyją następcy Władysława Warneńczyka, jego brata i króla Kazimierza IV, która nastąpiła dnia 25go czerwca tego roku[1]. Przeciw szczegółom téż, które przytacza o klęsce pod Warną, nie da się nic zarzucić, ani téż przeciw okoliczności, którą podaje, że przez tak długi czas, bo przeszło przez dwa lata, nie miano po smutnéj téj katastrofie żadnéj stanowczéj i dokładnéj pewności co do właściwego losu bohaterskiego króla[2]. Szczególniejsza tylko, że w skąpéj téj stosunkowo, choć ciekawéj zresztą zapisce, która mu się tak mimochodem jakoś wyrwała, uderzył z taką bezwzględnością na szlachtę i panów polskich, i wcale szpetnie o nich się wyraził. Ale i to jest już także właściwością naszego pisarza: wszędzie on, od początku do końca, okazuje w swojém dziele pewną niechęć ku wszystkiemu, co tytułem urodzenia górowało ponad zwykły poziom, i zajmował przedniejsze w społeczeństwie stanowisko. Wprawdzie jako Polak i polskiemi wyobrażeniami przejęty, wyraża się w jedném miejscu[3] z polska, że Chrystus „se verum deum ostendit, cum septuaginta duos milites fecit, scilicet apostolos minores, associans eis xy barones*, scilicet apostolos maiores, per quos totum mundum et omnem sapiencie altitudinem subiugauit..."; ale zresztą prawie zawsze ci jego „milites" i ci „barones" w winnicy Pańskiéj, to „plebei", a urodzenie i wszystko, co za tém idzie, to rzeczy na wzgardę zasługujące! Charakterystycznie nawet jak na w. XVty wypadł z téj przyczyny jego wykład lekcyi XII, w któréj apostoł pisze o sobie: „Hebrejczycy są, i ja; Izraelczycy są, i ja; nasieniem Abrahamowém są, i ja". „...Ex qua epistola — po-

[1] Szujski, Dzieje Polski, II 82; Długosz pod r. 1447.
[2] Wieści o śmierci Władysława były w Polsce zrazu wątpliwe i niepewne, i z wielu względów przypuszczano raczéj powszechnie, że król żyje. To téż było jedną z głównych przyczyn, dlaczego brat jego Kazimierz tak długo ociągał się z przyjęciem korony polskiéj, i radził czekać lat kilka, aż się nie wykryje co pewnego o życiu lub śmierci króla Węgier i Polski. — Długosz pod r. 1445—1447.
[3] k. 153 v.

wiada tedy nasz glosator[1] — apostolus quatuor de se ostendit. Primo, generis sui affinitatem, quia ex Iudeis natus est, cum dicit: Ebreij sunt, et ego. Tamen nec ex hoc nec alijs ipse wlt gloriari, ut dictum est. Vbi sciendum, quod de nobilitate carnali parum est curandum, ijmo nihil, quia talis nobilitas nulla est in nobis, propter quod sequitur, quòd non debemus velle laudari, nec debemus nos ipsos laudari* de generis nobilitate, cum de eo, quod in nobis non est, laudari non debeamus. Hoc probat Boecius in De consolatu* ex duobus. Primo ex eo, quia nobilitas trahitur ex parentibus iam defunctis, quorum debet esse nobilitas; vnde Aristoteles iij° Rethoricorum dicit: Nobilitas nichil aliud, nisi antique diuicie. Secundo ex eo, quia omnes homines habent idem nascendi principium. Eandem similiter ponit sentenciam Augustinus De dominica oracione, dicens: Cristi* diuites uel genere nobiles non superbire contra pauperes et ignobiles admonentur, quia simul ab vtrisque Pater noster dicitur, quod vtique* pije et vere dici non valet, nisi fratres se certe cognoscant. Quomodo enim petis et vocas deum patrem, cum non cognoscis comparem tuum? Et nunc ego interrogo te diuitem sericatum et pauperem pannosum, non quales vestibus sitis, sed quales nati fueritis? Ambo certe nudi, ambo miseram vitam inchoantes, et ob hoc plorantes. Cum nascuntur infantes, recedunt de medio parantes*, servi, clientes, recedunt turbe obsequentes, et agnoscantur* pueri diuites et pauperes flentes. Et idem dico de mortuis. Dummodo enim cadavera vetera, sepulcra, ossa diuitum agnoscuntur* hodie! Patet igitur ex dictis, quod nobilitas generis est contemnenda...".

Ale dosyć już wyjątków łacińskich. Miejsca, które przytoczyłem tak z objaśnień jak wykładu listów apostolskich, są, zdaje mi się, dostateczne, żeby rzucić wyczerpujące światło na autora kodeksu, i stawić w odpowiedniém świetle jego charakter, stanowisko, naukę i literackie uzdolnienie. Kto więc był nasz glosator?

Zaprawdę, nimbym przystąpił do rzeczy łacińsko-polskich, zawartych w kodeksie, opłaciłoby się w każdym razie, dać stanowczą odpowiedź na to pytanie. Ze żalem jednakowoż zeznaję, że wszystkie moje w téj mierze poszukiwania nie całkiem mi dopisały, i nad to, co z powyższego o osobie autora wypływa, nic więcéj o nim powiedzieć nie umiém. Że był Polak, zakonnik, Dominikanin, że niechętny był szlachcie wyższéj i ułożył Glosę na początku roku 1447, nie ulega żadnéj wątpliwości; ale jak się nazywał, i kto był właściwie z urodzenia, którego tytuł uważał za rzecz na wzgardę zasługującą, osądzić się nie da. Działalność bowiem literacka Zakonu kaznodziejskiego w Polsce do połowy XVIgo w., mimo szacownych skądinąd prac Dominikanów: Bzowskiego Abrahama, Chodykiewicza Klemensa, i w naszym czasie już ks. Sadoka Barącza, nie jest jeszcze bynajmniéj do tego stopnia rozjaśnioną, żeby tego rodzaju poszukiwania dawały się jako tako ze skutkiem podejmować. W całym téż szeregu świątobliwych, uczonych i piśmiennych mężów Zakonu kaznodziejskiego

[1] k. 50 v. i 51.

w Polsce, znalazłem w dawniejszym czasie tylko dwóch: Jana Marcellina z Krakowa i Seduliusa Cypryjana, którzy podobne dzieła jak nasza „Glossa super epistolas per annum dominicales“ pisali. Piérwszy z nich miał zostawić w rękopiśmie: I, Expositiones super epistolas, quae singulis dominicis diebus leguntur; II, Sermones de tempore et de sanctis; III, Sermones in Adventu et Quadragesima; IV, Compendium omnium rerum theologicarum pro concionibus; V, Summam fidei catholicae Romanae contra gentes et haereticos, praesertim sui temporis; VI, Super 4 libr. Sententiarum; VII, Super librum Physicorum; VIII, Super Parva naturalia Aristotelis et super 12 libros Metaphysicorum ejusdem. — Drugi zaś napisał: I, Speculum humanae salvationis; II, De sacerdotio; III, De admirando nomine Jesu; IV, Aphorismos salutis V, Thema super epistolas dominicales totius anni.

Praca Jana Marcellina z Krakowa, „Expositiones super epistolas, quae singulis dominicis diebus leguntur“, i Seduliusa Cypryjana, „Thema super epistolas dominicales totius anni“, nadawałyby się podług tytułów swoich w zupełności do treści i układu naszéj Glosy; ale czy są nią w rzeczy saméj, ktoż to zaręczyć może, tém bardziéj że nic zresztą o tych dziełach niewiadomo, ani nawet nie jest pewném, kiedy właściwie Jan Marcellin z Krakowa i Sedulius Cypryjan żyli?

Po rzuceniu więc powyższych uwag, które uważam za dostateczne do poznania tak ogólnéj treści kodeksu jak i charakterystyki i stanowiska jego autora, przystępuję do rzeczy łacińsko-polskich, które się w nim znajdują, i dla których właśnie kodeks przedewszystkiém uwagę na siebie zwraca[1]. Jest tego wprawdzie w stosunku do rozmiarów i objętości całéj księgi niewiele, ale samo w sobie to razem wzięte stanowi dosyć poważny poczet, który tém bardziéj na uwzględnienie zasługuje, że obok zwykłéj plewy są tu także miejscami szczegóły wcale ważne.

Jakeśmy już poznali, osnowa w kodeksie zawarta, ułożoną została z wszelką pewnością w piérwszéj połowie r. 1447, sam zaś kodeks nie jest oryginałem, ale miejscami dosyć nawet błędną kopiją, odpisaną w latach 1462—1468. Dowodem tego są filigrany czyli znaki wodne w papiérze kodeksu; dowodem tego są i te liczne, czasami nawet bardzo rażące błędy w łacinie przytoczonéj, które mogły wyjść tylko z ręki nie bardzo biegłego w języku łacińskim kopisty, i żadną

[1] Dotychczas tylko Wacław Aleksander Maciejowski miał o nim jakąś wiadomość, ale bardzo niedokładną. „W biblijotece Zakładu im. Ossolińskich we Lwowie — powiada on na str. 90 w Dodatkach do Piśmiennictwa polskiego — jest rękopism jeden, w darze od Dzierzkowskiego téjże biblijotece dany i liczbą 54 w jéj katalogu oznaczony, który będąc pisany w XVtym w. zgadza się w wysłowieniu z wydrukowanymi tu od nas Dekalogami“. Żeby oprócz Dziesięciorga przykazań bożych było co jeszcze po polsku w kodeksie, nie wspomina wcale autor Piśmiennictwa polskiego.

miarą na karb samego autora policzyć się nie dadzą; ten był bądź co bądź mnichem światłym i oczytanym teologiem. Co do niego więc nie mam już co więcéj dodać, i przystępuję do wyjaśnienia innych pytań, mianowicie: gdzie się znajdują w kodeksie rzeczy łacińsko-polskie? kto do łaciny dodał polszczyznę, autor czy kopista? kto był tym kopistą, gdzie i dla kogo kodeks odpisał? co miała z kodeksem do czynienia owa ręka, która na jego początku i końcu zanotowała: **Iste est liber conuentus Leopoliensis Corporis Christi?** i t. p.

Na pytanie piérwsze odpowiedź jest całkiem krótka. W kodeksie, jak już wspomniano, rzecz cała jest w ten sposób ułożona, że przedewszystkiém w szérokich odstępach i dużą i tłustą gotyką pisany jest sam tekst perykopy z listu apostoła, w odstępach zaś tych dodane są drobniejszym charakterem objaśnienia czyli glosy mniéj więcéj do każdego wyrazu lub miejsca z osobna. Zazwyczaj téż co kilka wyrazów w ten sposób objaśnionych odgradza od reszty następującéj pociągnięta z wolnéj ręki linija czerwona. Najlepiéj uwidocznia to piérwsza strona karty 53, którą załączam w podobiźnie. Co widzimy na téj karcie, powtarza się przez cały kodeks we wszystkich perykopach, naturalnie tylko przy objaśnieniu każdéj szczegółowém, gdyż po ukończeniu tego objaśnienia i przy wykładzie perykopy ogólnym nie zachodziła już taka potrzeba, ani oddawania tego lub owego grubszą gotyką i w szérszych odstępach, ani odgradzania rzeczy jednéj od drugiéj liniją czerwoną.

Owoż w odstępach tych i przy tych objaśnieniach szczegółowych, jak to załączona podobizna pokazuje, znajduje się także polszczyzna. Po prostu mamy tu przełożone jużto niektóre wyrazy z saméj perykopy, już dodane im u góry lub u doły glosy, zaczynające się od *i.* = id est, albo od *s.* = scilicet. Na podobiźnie téj mianowicie, która przedstawia cały wiérsz 2gi i początek 3go perykopy XIII, są w ten sposób przetłómaczone wyrazy:

noucrim misteria omnia = vznalbijch wszijthkij tagemnijcze,
omnem scienciam = wszelka navke,
transferam = przenijoszlbijch,
nihil sum = nijcz geszm,
Et si distribuero = acz rozdzelalbijch,
in cibos pauperum = na podporę vbogijch,
omnes facultates = wszijthky gijmnijenija,
tradidero = wijdam;

i dwie glosy:

i. e. futurorum cognicionem = wyadomoscz rzeczij przijszlijch,
i. e. novi et veteris testamenti = starego ij novego zakonv.

Niema zaś wcale przełożonych miejsc:

Et si habuero propheciam,
et si habuero omnem fidem,
ita ut montes, caritatem autem non habeam,
meas et si,
corpus meum.

Podobnie rzecz się ma z tą polszczyzną obok łaciny w całym kodeksie, prawie przy wszystkich innych wyjątkach z listów apostolskich, gdyż tylko przy niektórych z nich niema nic przetłómaczonego na język polski, ani z wyrazów saméjże perykopy ani z dodanych glos. Są to stósunkowo najkrótsze wyjątki: IV, XVII, XVIII, XXXIX, XL, XLI, XLVII, L i LIII; przy wszystkich zaś innych jest zawsze coś polskiego. Wprawdzie czasami, jak przy perykopie IX, XX, XXI, XXIV, XXVIII, XLVI i XLIX tylko jeden lub kilka wyrazów; ale zawsze jest to i owo, a ubytek ten wynagradzają obficie inne wyjątki, w których mamy po kilkadziesiąt a nawet po kilkaset wyrazów polskich. Do obfitszych pod tym względem można zaliczyć i wyjątek IX, choć z całego przełożona tam jest tylko glosa: continetur = zamknono ijest; autor bowiem, ponieważ perykopa na tę niedzielę idzie na temat: non adulterabis, non occides, non furaberis i t. p., uznał za stósowne, umieścić po ukończonym do niéj wykładzie: „Decem precepta in wlgari".

Oprócz téj polszczyzny, która jak widzimy, stósunkowo do objętości całéj książki jest dosyć skromną, znajdują się w kodeksie tylko tu i ówdzie jeszcze luźno rzucone wyrazy polskie. W oryginale przy wykładzie ogólnym niektórych perykop było widocznie w kilkunastu miejscach nad wyrazami łacińskimi dopisane ich znaczenie polskie; kopista téż wciągnął je do swego odpisu, z tą różnicą, że nie położył ich nad wyrazami łacińskimi, do których należały, lecz za nimi, w ciągu tekstu, co tylko tém bardziéj jeszcze przemawia za tém, że kodeks nie może być oryginałem. Luźnych tych wyrazów polskich jest zresztą zaledwie 40, i znalazły się przy wykładzie ogólnym tylko 12 wyjątków: IX, XV, XX, XXI, XXII, XXV, XXX, XXXIV, XLIV, XLVIII, L i LI.

W ogólności, jak się tu ta polszczyzna obok łaciny przedstawia, niech wskaże układ w dwóch kolumnach, jaki w druku otrzymały. W jednéj umieszczony jest tekst łaciński wszystkich perykop, w porządku, w jakim po sobie w kodeksie następują, a dla lepszego poglądu oznaczona jest każda bieżącą cyfrą rzymską, I—LIII, podzielona na wiérsze podług Wulgaty i opatrzona interpunkcyją. W drugiéj zaś kolumnie, po prawéj stronie, idzie polszczyzna, opatrzona także interpunkcyją, podzielona na wiérsze, i z tą różnicą jeszcze, że co w kodeksie naszym napisane jest po polsku nad lub pod którym wyrazem lub miejscem łacińskiém, dane tu jest w téj prawéj kolumnie za tym wyrazem lub miejscem. Jestto w części przekład lub parafraza glos objaśniających (*Gl.*), w części tłómaczenie lub parafraza wyrazów saméjże lekcyi, naturalnie nie podług rozmiarów i brzmienia Wulgaty (*W.*) dzisiejszéj, ale w tekscie ówczesnym, jak go nam dochowały najstarsze Mszały (*Mm.* lub *M.*), drukowane dla dyjecezyj polskich przy końcu XVgo i na początku XVIgo wieku.

Lecz kto jest autorem téj polszczyzny: autor zawartéj w kodeksie rzeczy, czy téż kopista?

Autorem jéj jest sam glosator z r. 1447, z rąk kopisty z roku 146$^1/_2$ wyjść ona nie mogła, jak za tém różne okoliczności przemawiają:

Przedewszystkiém kopista — czego dowodem przytoczone wyżéj z kodeksu ustępy łacińskie — po łacinie bardzo mało umiał, nie był wcale w tym języku biegły, bardzo często rzeczy odpisywanéj nie rozumiał, i z téj przyczyny już niczego tu z łaciny przekładać nie mógł. Sposób zaś, w jaki tę polszczyznę odpisał, usuwa wszelki powód pomawiania go o jéj autorstwo. W oryginale, który miał przed sobą, znajdowały się z wszelką pewnością wyrazy polskie, należące do tekstu perykopy, nad tymże tekstem lub obok niego, wyrazy zaś, które były tłómaczeniem lub parafrazą glos *i.* = id est, lub *s.* = scilicet, dopisane były nad temi glosami lub przy nich. Niekoniecznie téż tak glosy te łacińskie jak ich przekład znajdowały się wszędzie wewnątrz kolumny, bardzo często mogły one być dopisane na marginesie karty, poza jéj kolumnami, tuż przy wyrazie, którego były objaśnieniem lub tłómaczeniem. Nasz kopista jednakowoż dla braku znajomości języka łacińskiego nie był w stanie rozróżnić tego dokładnie, ani téż rozdzielić ściśle przekładu wyrazów i miejsc saméjże perykopy od przekładu polskiego glos, i poradził sobie dlatego przy odpisywaniu inaczéj, w sposób wcale zmyślny. Łacińskie glosy wpisał naturalnie wszędzie wewnątrz kolumny w szérokie odstępy między jedném a drugiém miejscem wyjątku z listów apostolskich; polszczyznę zaś bez względu na to, czy była ona tłómaczeniem saméjże perykopy czy téż glos objaśniających *i.* lub *s.*, położył wszędzie nad tekstem listu apostolskiego, nie nad glosą ani téż przy niéj. Uwidocznia to całkiem jasno podobizna piérwszéj strony karty 53. Przekładu dwóch glos:

wyadomoscz rzeczij przijszlijch = i. e. futurorum cognicionem,
starego ij novego zakonv = i. e. novi et veteris testamenti,

nie umieścił tu kopista nad temi glosami ani téż przy nich, ale nad tekstem saméjże perykopy: w piérwszym razie nad: Et si habuero propheciam; w drugim nad: et nouerim misteria omnia.

To samo powtarza się w całym kodeksie. Wszędzie, prawie bez wyjątku, polszczyzna bez względu na to, czy jest tłómaczeniem samego tekstu czy téż glos objaśniających, znajduje się tu nad tekstem perykopy. Kopista poczynał sobie z nią nawet z rodzajem skrupulatności, która wiele daje do myślenia. Odpisywał on ją widocznie, o ile mu na to zdolność jego pisarska pozwalała, tak jak ją miał przed sobą w oryginale, a gdy mu się coś inaczéj wymknęło, zaraz się poprawił i to w sposób szczególniejszy. Zamiast bowiem wyrazowi, który w mniemaniu swojém źle odpisał, wtrącić u góry lub u dołu literę jaką a inną w nim przemazać, wolał on cały wyraz przekréślić, i zaraz go po raz drugi poprawniéj podług oryginału albo nad tym samym wyrazem albo tuż za nim dopisać. I tak

w wyjątkach:	napisał piérwotnie lecz zaraz przekréślił:	i napisał po raz drugi:
V 2	pod opijedlnijkij,	pod opyekadlnykij.
VI 2	źwątrznijch,	zwnątrznijch.
VI 3	mij,	mnije.

w wyjątkach:	napisał piérwotnie lecz zaraz przekréślił:	i napisał po raz drugi:
VI 3	warą,	vijarij.
X 12	w mowe,	w mowije.
XII 23	czlowek,	czlowijek.
XLIV 20	ijaz rządzij tho,	ijasz rządzij tho.

W innych zaś razach, gdzie pokréślony i widocznie na marginesach popisany oryginał wprowadzał go w kłopot niemały, i gdzie częstokroć nie wiedział, czy ten i ów wyraz polski należy do poprzedzającego czy téż do następującego miejsca z listu apostolskiego, radził sobie jeszcze inaczéj. Ostatecznie wpisał go wprawdzie w jedno miejsce, ale niepewny, czy wyraz ten w rzeczy saméj tu należy czy nie, zaraz go także przemazał. Tak postąpił sobie z miejscami w perykopach: XXII 25, błądzącze; XXIII 11, ządzij; XXXI 9, maka; XXXII 21, badze; XXXII 23, naszego; XXXIII 8, mijlosznijczij; XLIV 18, ocz. — Raz téż tylko szczególny udało mu się połapać jako tako na tego rodzaju pomyłce, i poprawić ją w sposób odpowiedniejszy. Zaraz w wiérszu 1 wyjątku III, napisał nad miejscem łacińskiém „et dispensatores misteriorum dei“, po polsku: „a schafarze abo roszdawcze **sczodre**, ma bijcz szukano a pijtano myedzij schąfarzmij bozijmij, ma bycz schvkano wszwąthosczij boszijch“. Lecz gdy przyszedł na miejsce w w. 2 „hic iam queritur inter dispensatores“, i odsyłacz jakiś ostrzegł go, że znaczna część owych wyrazów polskich odnosi się do tego miejsca, wciągnął je tutaj po raz drugi, a w wiérszu poprzedzającym wszystko od „ma bijcz szukano“ do „ma bycz szvkano“ przekréślił.

Odpisywacz zatém z r. $146^2/_8$ nie może być uważany żadną miarą za autora rzeczy polskich w kodeksie umieszczonych; polszczyzna ta znajdować się musiała już w oryginale z r. 1447, i autorem jéj może być tylko sam autor Glosy. Nieznany ten bliżéj Dominikanin polski uczył prawdopodobnie w tym roku młodszych Dominikanów teologii, wykładał im listy apostolskie, a ponieważ wykładał dla Polaków i wobec Polaków, którzy mieli niebawem sami przemawiać z ambon do ludu w jego własnym języku, używał w czasie wykładu także języka polskiego, i przed każdorazowém rozpoczęciem nauki wszystko, co mu tylko podczas lekcyi trudność sprawiać mogło, tak w saméj perykopie jak w objaśnieniach szczegółowych i w wykładzie ogólnym, w oryginale swoim, czy to nad każdym takim wyrazem czy téż na marginesie, dla własnéj pamięci po polsku sobie zanotował.

Lecz przeciw posądzaniu kopisty z r. $146^2/_8$ o autorstwo polszczyzny przemawia jeszcze inna okoliczność. Kodeks nasz bowiem został odpisany z wszelkiém prawdopodobieństwem we Lwowie, i to przez pisarza, który był z urodzenia Rusinem.

Że odpisywacza we Lwowie szukać należy, dowodzić tego, zdaje się, nie trzeba; świadczy za tém już owa zapiska, powtórzona na początku i końcu kodeksu: **Iste est liber conuentus Leopoliensis Cor-**

poris Christi. Jeżeli Glosa nasza była przy końcu XVgo w. własnością konwentu oo. Dominikanów we Lwowie, to była nią i na kilkanaście lat przedtém, w r. 146⁷/₈, a to tém bardziéj, ponieważ właśnie w tym czasie powinni już byli Dominikanie lwowscy tego rodzaju podręcznik szkolny posiadać w biblijotece klasztornéj. Lwów bowiem z połowy XVgo w. nie był już Lwowem z połowy XIVgo w. Za czasów Kazimierza W. po przyłączeniu swojém do Polski zapełniony był jeszcze przeważnie Niemcami, którzy w nim inteligencyją górowali, a ludność innego pochodzenia: Ormianie, Żydzi, Saraceni, Tatarzy i Rusini[1], zajmowali tu dopiéro miejsce drugie, podrzędne. Takim był jeszcze i przy końcu XIVgo w., a współcześni wprost powiadają, że zamieszkiwały go: „nonulle gentes diversorum generum lingwario"[2]. Ale już od początku XVgo w. postać ta się zmieniała, procent ludności polskiéj rósł w tém mieście zwolna. Wprawdzie trafiało się jeszcze i w tym czasie (około r. 1415), że urzędy kościelne przy parafijach łacińskich piastowali Rusini[3] obrządku łacińskiego, lecz były to już tylko wyjątki, liczba ludności pochodzenia i języka polskiego wzmagała się, i już w r. 1415 okazała się potrzeba, zaprowadzenia w kościele katedralnym, „w którym dotąd był tylko niemiecki kaznodzieja, także drugiego, któryby po polsku ludowi nauki mógł dawać" [4]. W podobném położeniu znaleźli się naturalnie i oo. Dominikanie, i oni od tego czasu stale już w klasztorze swoim przemawiali do ludu nie tylko po niemiecku ale także po polsku. Na lat kilka n. p. przed odpisaniem naszego kodeksu, w r. 1458, byli tu: lektorem i kaznodzieją polskim Mikołaj Siemenscyjus, kaznodzieją zaś niemieckim Mikołaj Halbemarg[5]. Dominikanie utrzymywali nawet od dawna przy konwencie Bożego ciała szkołę dla „młodzieży zakonnéj", w któréj udzielano różnych nauk. Prawdopodobnie lektor i kaznodzieja polski sposobił w niéj przyszłych członków Zakonu kaznodziejskiego do zawodu kaznodziejskiego, i w tym celu wykładał młodszym teologom, co tylko w téj mierze potrzeba wymagała. W czasie n. p., kiedy nasz kodeks mógł być odpisany, r. 1465, był w téj szkole takim nauczycielem młodzieży zakonnéj lektor teologii Maciéj Goszcz, w roku zaś 1468 inny jakiś lektor, Klemens z Bełza[6].

Młodzież tę zakonną niekoniecznie zresztą stanowiła sama „młodzież" we właściwém tego wyrazu znaczeniu; byli pośród niéj także ludzie starsi. Dominikanie bowiem w owym czasie od tego, co chciał u nich zostać księdzem, nie wymagali bynajmniéj nauki, uważali oni raczéj na jego pokorę i dobre obyczaje, i dopiéro po wyświęceniu,

---

[1] W tym porządku wylicza mieszkańców Lwowa nadanie Kazimierza W. z r. 1356 — Akta grodzkie i ziemskie z archiwum bernardyńskiego we Lwowie, III 13 i nn. [2] Jakub, arcybiskup halicki, w dokumencie z r. 1392. — Akta grodzkie i ziemskie, u. s., III 105.
[3] Plebanem kościoła P. Maryi był w tym czasie jakiś Johannes Rutheni. — Zubrzycki, Kronika miasta Lwowa, str. 82. [4] Zubrzycki, l. c.
[5] Barącz, Rys dziejów Zakonu kaznodziejskiego w Polsce, I 204.
[6] Tamże, I 206 – 209.

jeżeli miał talent i ochotę po temu, robili go formalnym studentem „w kraju“ lub zagranicą[1]. Niekoniecznie téż składała się ona z samych Polaków. Działalność Zakonu kaznodziejskiego na Rusi trwała już 200 lat, jeszcze od czasu książąt ruskich, i Dominikanie liczyli już w tych stronach między rodzinami niemieckiemi i ruskiemi bardzo wielu zwolenników i współwyznawców, a w gronie swojém między młodzieżą zakonną mieli także Niemców i Rusinów. Owoż między nimi znajdować się musiał w latach 146²/₈ także nasz kopista. Suknię zakonną przewdział był dla pokory swojéj i skromności, nauki znaczniejszéj nie posiadał, po łacinie albo nic nie umiał albo bardzo mało, po polsku jeżeli mówił, to tylko z ruska, do ważniejszych prac w Zakonie nie nadawał się, ale miał pismo dosyć wyraźne, i pełnił dlatego obowiązki odpisywacza, czyli, jak wówczas takich mnichów zwano, był „librarius“ klasztorny. Między innemi otrzymał téż polecenie odpisania Glosy z r. 1447, któréj oryginał dla częstego używania, czyto przez samego lektora teologii czy téż przez młodzież zakonną, prawdopodobnie był już zużyty.

Z jaką skropulatnością starał się odpisać łacinę, któréj nie rozumiał, i w któréj dlatego miejscami rażących dopuścił się myłek, i jak postępował sobie z polszczyzną w kodeksie, o któréj nie wiedział, do czego właściwie należy, czy do samego tekstu perykopy czy téż do glos łacińskich, i któréj także widocznie miejscami nie rozumiał, widzieliśmy już wyżéj. Cała ta staranność jednakowoż nie na wiele mu się czasami przydała, i w wielu razach, gdzie był mniéj bacznym, przystroił mimo wolą wyrazy polskie z małoruska, w zakończenia, do których przywykł był od młodości. Są to następujące miejsca w wyjątkach[2]:

II 9: twemv gijmijenijevij = twemu jimieniewi. — W oryginale, z którego odpisywał, mogło tu być tylko gijmijenij albo gijmijeniju, a w najgorszym razie, choćby to nie było wcale poprawnie po polsku, gijmijenijovij. Zakończenie *ewi* w tym przypadku jest czysto małoruskie.

II 11: na szwijathv wijarą weszwanij = na światu wiarę wezwani. — Także z ruska zakończony 4ty przyp. światu. W Glosie z r. 1447 stało tu zapewne szwijatho = świętę lub świętą; lecz kopista nierozumiejąc tego i nawykły od urodzenia mówić światu, wziął zakończenie *o* = *ę*, *ą*, które zresztą mogło być także nieczytelnie napisane, za *v* (*u*), i napisał téż szwijathv.

V 2: do wijrzeczonogo = do wyrzeczonogo. — W oryginale mogło być tylko wijrzeczonego lub wijrzeczoneego. Odpisywacz nie przypatrzył się snadź dobrze niewyraźnie może napisanym *ee*, i na wzór małoruskiego zakończenia *oho* w 2gim przyp. przymiotników rodz. m. i n. wolał i tu napisać wijrzeczonogo.

---

[1] Barącz, l. c. [2] Por. dra Małeckiego Gramatykę języka polskiego, §§. 22, 146, 204, 205, 254, 266 i 279; — i Wagilewicza Gramatykę języka małoruskiego w Galicyi, §§. 36, 47, 49, 56, 74.

VI 4: nijegednakego vrzędv maijv = niejednakiego urzędu maju. — W Głosie z r. 1447 musiało tu być także maijo = mają, i z końcowém *o* = *ą* postąpił sobie w tym razie pisarz, przyzwyczajony mówić w 3ciéj os. l. mn. majut, podobnie jak w II 1 ze szwijatho; wziął je także za *v* (*u*), i cały wyraz tak zakończył.

IX Dekalog: nije korijsczij = nie koryści. — We wszystkich znanych dotychczas odpisach Dziesięciorga przykazań bożych z r. 1399 i z piérwszéj połowy XVgo w.[1] mamy już w tym wyrazie (st. słow. koristь) zmiękczone *rz*: korzysci, karzyszcy, korzysty, korzisczi, korziszczy i korzijsczij, wszystko = korzyści. Tak musiało być i w oryginale, z którego nasz kopista odpisywał; lecz był w tém miejscu mniéj baczny, w uszach silniéj mu brzmiało małoruskie korysť jak polskie korzyść, i z ruska je téż w kodeksie przystroił.

XII 22: z plemijnija Abramova = z pleminia Abramowa. — Także z ruska, gdzie do dziś dnia naszemu plemię odpowiada płeminie albo płemia; po polsku powinien był napisać plemijenija = plemienia.

XXIII 11: prze szwijęthą recz = prze świętą recz. — I w tym wyrazie (st. słow. rѣčь) było już w polszczyźnie XVgo w. zmiękczone *rz*, i tak mamy rzecz pisane w innych wyjątkach kodeksu; lecz w tym razie wyrwało się odpisywaczowi mimo wolą jakoś małoruskie recz lub ricz.

XXXIII 9: gdij wam laijv = gdy wam łaju. — Z tém laijv, w Głosie z r. 1447 prawdopodobnie laijo = łają, zaszło tu zupełnie to samo, co w perykopie VI 4 z maijo.

XXXIV 5: natemyscze = natemisce, tyle co natychmiast. — Przysłówek natemiesce w tém samém znaczeniu, = natychmiast, znajduje się także w Biblii królowéj Zofii, wydanéj roku 1871 przez dra Antoniego Małeckiego, i w oryginale Glosy z r. 1447 musiał być napisany natemyescze; ale kopista i temu wyrazowi niedobrze się przypatrzył i podług małoruskiego misce = staropolskiemu miesce, dzisiejszemu miejsce, napisał go téż z ruska natemyscze.

XLIV 21: od wszijthkijch rodzayew = od wszytkich rodzajew. — Także żywcem przystósowane tu małoruskie zakończenie 2go przyp. l. mn.; pisarz mógł mieć przed sobą tylko rodzayow albo rodzayoow.

LI 21: apostolom trszom = apostołom trzom. — Po polsku mogło być i może być tylko trzem; ale że po rusku mówi się trom, więc je i kopista nasz na ten wzór przez nieuwagę napisał.

Oprócz tego i w kilku innych jeszcze razach dopuścił się pewnego rodzaju nieformalności, które także trącą mocno małoruszczyzną, zwłaszcza w zestawieniu z powyższymi przykładami: po prostu w kilku miejscach zamiast płynnéj spółgłoski *l*, jak ją dzisiaj mamy w polszczyźnie piśmiennéj, położył wargowe *w* na sposób ruski. Lecz przykłady te całkiem stanowczo już na karb jego nieuwagi i pochodzenia

[1] Maciejowski, Dodatki do Piśmiennictwa polskiego, str. 34 i 92–95.

małoruskiego rzucić się nie dadzą, z téj przyczyny, że tak napisane mogły być także w oryginale z r. 1447. Wprawdzie znane dotychczas zabytki staropolskiego języka z przed r. 1506 nie wykazują czegoś podobnego i wszędzie tam, gdzie płynne ł być powinno, bywa téż l (ł), ale okoliczność, że obecnie jeszcze w języku ludowym[1] dosyć często słyszeć można chwáwa obok chwáła, dwugi obok długi, pewny obok pełny i t. p., nie wyklucza jeszcze wcale możliwości, że w połowie XVgo w., r. 1447, i w ustach wykształceńszych warstw społeczeństwa niekiedy miejsce dzisiejszego ł zajmowało *w* ludowe. Mogło więc w tych razach, gdzie kopista położył *w* zamiast ł, już w oryginale stać *w*, ale mogło ono także dostać się tu przez jego nieuwagę, pod wpływem ruszczyzny. Są to zaś miejsca następujące:

XIII 9, XIII 10 i XIX 6: ex parte i. e. imperfecte, nijepewnije = niepewnie; quod perfectum est, czo gest pewne = co jest pewne; quod ex parte est, czo gest nijepewne = co jest niepewne; in plena essencia, w pewneij ysznosczij = w pewnéj jisności. — Wszystko to napisane zamiast niepełnie, pełne, niepełne, w pełnéj, i przypomina z jednéj strony dzisiejsze ludowe niepewnie obok niepełnie, pewne obok pełne, niepewne obok niepełne, w pewnéj obok w pełnéj; z drugiéj zaś, zwłaszcza przy powyższych przykładach, nasuwa mimowolnie przypuszczenie, że spółgłoska *w* w tych wyrazach zamiast ł, dostała się tu raczéj przez nieuwagę kopisty na podstawie małoruskich: nepowno, powne, nepowne, w pownoj.

LII 11: in longanimitate, w dwgem oczekawanijv = w dwugiém oczekawaniu. — Trąci to samo tak dzisiejszém ludowém dwugi obok długi, jak i ruskiém dowhyj, w którém miejsce naszego ł zajmuje stale spółgłoska *w*[2].

Lecz takich miejsc zruszczonych skutkiem nieuwagi i mimowiednie może przez kopistę pochodzenia ruskiego było tu prawdopodobnie więcéj, i żałować bardzo trzeba, że nie dadzą się już obecnie w obfitszéj wykazać liczbie. Przyczyna tego leży w okoliczności, że Glosa nie doszła czasów naszych w stanie, jak była r. 146⁷/₈ odpisana; mimo bowiem, że kodeks, jak się już na wstępie wspomniało, zachowany jest dobrze, uległ on już przy końcu XVgo w. znacznemu uszkodzeniu, nie tyle w części swojéj łacińskiéj, jak przedewszystkiém i najbardziéj w polskiéj. Nie stało się téż to wcale przypadkowym sposobem. Glosy używali jako podręcznika do wykładów teologicznych jużto sami lektorowie teologii, już tak zwana „młodzież" zakonna, jakoż niedziw, że jednemu z nich, ponieważ kodeks w rzeczy saméj przez odpisywacza z r. 146⁷/₈ zarzucony był licznymi błędami, zachciało się poprawić go i z błędów oczyścić. Zamiar ten jego daje się sam przez się jako tako usprawiedliwić, ale za złe mu bardzo wziąć trzeba, że się do téj czynności zabrał prawdziwie po barbarzyńsku, z piórem i nożem w ręku, i gdzie litery jakiéj lub wyrazu, a nawet kilku wyrazów obok siebie

---

[1] Kolberg, Lud, I 267. [2] Partycki, Słowar nimecko-ruskyj, str. IX.

położonych, nie mógł poprawić w zwykły sposób, zeskrobał je po prostu, i napisał na ich miejsce, co mu się lepszém wydało.

Wszystkie takie litery, wyrazy i miejsca poprawione i skrobane, są w naszym druku oddane czcionkami grubszemi a co na ich miejscu piérwotnie i właściwie w r. 146²/₈ było, nie zawsze daje się odgadnąć. Gdzie takie poprawka młodszy ten teolog robił samém piórem tylko, tam naturalnie można je jeszcze łatwo odróżnić: wszędzie bowiem odbija atrament od atramentu, i uderza charakter inny. Ale gdzie używał do pomocy noża, i podskrobał najprzód literę jaką, wyraz lub miejsce całe, i dopiéro potém na ich miejsce co innego położył, tam częstokroć niesposób już dójść, co tu właściwie kopista pochodzenia ruskiego napisał był. A są to zresztą podskrobywania i poprawki tak w łacinie jak w części polskiéj wcale ciekawe i uwagi godne:

Przedewszystkiém więc ręka tego teologa młodszego z końca XVgo w. dopisała na początku i końcu kodeksu: **Iste est liber conuentus Leopoliensis Corporis Christi**, a przy wielu perykopach, jak II, V, VI, X i t. d. dodała na marginesie, czego tam przedtém nie było: **Dominica 2da Adventus Christi, Dominica infra octavas Natiuitatis**, i t. p. W saméj zaś Glosie tak w objaśnieniach szczegółowych, jak w wykładzie ogólnym i tekscie wyjątków, pozwoliła sobie tylko i ówdzie drobniejszych dodatków i zmian, i to w ogólności w części kodeksu łacińskiéj dosyć ostrożnie. Można tam było co krok poprawiać i uzupełniać naszego kopistę, który po łacinie albo wcale nie umiał albo bardzo mało; lecz na to odważyła się ta ręka tylko gdzie niegdzie, jakby także w obawie, żeby się nie wyrwać z czémś niemądrém. I tak w ustępach łacińskich przytoczonych wyżéj, w jedném miejscu, wtrąciła raz przyimek **in**, którego tam wcale nie było, i poprawiła wyraz re**um** w ten spósób, że zeskrobała najprzód jego końcówkę (jaka ona była, odczytać się nie da), i napisała na jéj miejscu **um**. Podobnie i w samym tekscie perykop wtrąciła tu i ówdzie opuszczone przez kopistę wyrazy, jak w: XV 7 **in**, XXIV 20 **dei non**, XXIV 21 **et**; w wyjątku zaś XII 2 zeskrobała kilka wyrazów (odczytać się nie dadzą), i napisała natomiast, co podług Wulgaty tam być powinno: **Scio hominem**.

Tak w ogólności przedstawiają się te poprawki i zmiany łacińskie w kodeksie: są one w stósunku do objętości Glosy i ilości błędów, popełnionych przez kopistę z r. 146²/₈, dosyć rzadkie i z wielką ostrożnością użyte. Natomiast w polszczyźnie poszła ta czynność wcale inaczéj, choć także w sposób szczególniejszy:

Od siebie wprost — i to we wszystkiém najciekawsza i najbardziéj zastanawia — nie dodała tu ta ręka żadnego prawie wyrazu, któryby był zupełnie nowy i świéży. W całym kodeksie, od początku do końca, można było w każdéj perykopie i przy każdéj glosie dopisywać jużto ich tłómaczenie polskie już parafrazę; ale na to nie było snadź u téj ręki odwagi, i nigdzie téż, na żadném miejscu próżném czyli niezapisaném, nie wtrąciła od siebie niczego po polsku, coby było zupełnie świéże i niejako jéj własnym i bezpośrednim płodem.

W kilku tylko razach, gdzie kopista z r. 146⁸/₈ napisał był jaki wyraz polski, lecz niewiedząc, czy w rzeczy samej do tego miejsca należy, przekréślił go potém, ręka ta wyrazy te obok owych przekréślonych na nowo dopisała, jak w wyjątkach: XXII 25, **błądzącze**; XXIII 11, **żądzij**; XXXI 9, **mękę**; XXXII 21, **będze**; XXXII 23, **naschego**; XXXIII 8, **braczkijeij** mylosnijeij. Całą zaś dalszą czynność swoję ograniczyła tylko na podskrobywaniu liter pojedynczych i podkładaniu innych na to miejsce, na dopisywaniu literom krések czyli ogónków, na wtrącaniu wyrazom tu i ówdzie opuszczonéj jakiéj litery, i na podskrobywaniu całych wyrazów i miejsc, zamiast których potém co innego wpisała. Wyrazy takie możnaby wprawdzie uważać za jéj własny płód, ale bądź co bądź zupełnie świéżymi dodatkami one nie są, gdyż zostały wpisane na miejsce, gdzie już coś przedtém było polskiego i niejako pod wpływem tego, co już tam było.

W ten sposób więc podskrobała całkiem (co? niewiadomo), i napisała na to samo zeskrobane miejsce w perykopach: II 4, **szę**; II 12, **A k themu Isaijaasch mowij**; II 13, **vaam**; III 1, **sczodre**; III 3, **szyercza**; III 5, **otplata**; VI 1, **offijerowalij bogu czijała vasche, w bodze**; VI 2, **lubyeszlijua**; VII 7, **vrzędu**; VII 9, **przesz**; XII 21, **mowyę**; XII 33, **w koszv, rękv**; XII 4, **vijdzal ijest**; XIII 3, **podporę**; XIV 5, **w raszijech**; XVI 6, **waasz**; XIX 8, **crzyszoweij**; XIX 10, **pijekijelna**; XXVI 8, **nade**; XXXIV 4, **iaco Cristus**; XXXV 22, **scoοanije**; XXXV 23, **za**; XXXVI 15, **onijch, duch**; XXXVII 7, **nije**; XXXVIII 5, **tenze**; XLII 16, **ducha**; XLIII 25, **zijwijemij, chodzmij, zijwmij**; XLV 2, **siję w lascze boszijeij**; XLVIII 15, **rostropnije**. —Jakie wyrazy pod tymi stały tu piérwotnie w r. 146⁸/₈, odczytać się, jak powiedziano, nie daje, i tylko przy piérwszym szę rozpoznać jeszcze można po bliższém wpatrzeniu się w to miejsce, że było tam przedtém *sφ*. Ręce młodszego teologa z końca XVgo w. nie podobało się tu widocznie *φ* (*o* przekréślone), i podskrobała je, a ponieważ przy téj operacyi nadwerężyła także mocno i poprzedzające *s*, podskrobała więc i tę literę, i napisała na miejsce piérwotnego *sφ* swoje **szę**.

Oprócz tego zeskrobała w ten sam sposób jeszcze w dwóch innych miejscach kilka wyrazów polskich, mianowicie w perykopie VII 11 trzy wyrazy czyli razem 23 liter, w wyjątku zaś VIII 19 jeden wyraz polski nad łacińskiém „mihi“, który mógł mieć 6 liter; ale na ich miejsce czy to przez pomyłkę czy z innéj jakiéj przyczyny nic nie położyła. — Gdzieindziéj jednakowoż nie niszczyła już całych wyrazów, ale się zadowalała tylko podskrobywaniem w nich jednéj, dwóch lub kilku liter, wtrącaniem im jakiéj opuszczonéj litery, dopisywaniem innych na miejsce zeskrobanych, i t. p. Takich téż wyrazów, jak druk nasz pokazuje, gdzie każda litera czyto podskrobana przez tę rękę, czy dopisana albo zmieniona, oddana jest zawsze charakterem tłustym, mamy w kodeksie bardzo wiele. Ale co pod nimi było piérwotnie w r. 146⁸/₈, także niepodobna już wszędzie odczytać, i trudno nawet częstokroć dociéc, jaka przyczyna właściwie mogła tę rękę spowodować, że poniszczyła tak licznym wyrazom jużto na początku, już we

środku lub przy końcu, po kilka liter, i co innego na ich miejsce wpisała. Widać tylko, że są litery skrobane i że znajdują się na tém samém miejscu inne, napisane właśnie charakterem téj ręki z końca XVgo w., lecz samo podskrobanie dokonane jest wcale zgrabnie, a z liter piérwotnych pozostały tylko tak mdłe zarysy, że chyba tylko na drodze przypuszczenia możnaby dochodzić, co téż tam mniéj więcéj przedtém być mogło. Uderza to już zaraz w perykopie I 13 przy wyrazach: **mękijem**, **pijczija**, **gedzenija**. Dlaczego tu dwom piérwszym wyrazom ręka młodszego teologa zeskrobała końcówki z roku 146⁷/₈ i jakie końcówki, a na ich miejsce położyła **em**, **ija**, i dlaczego trzeciemu podskrobała początek i jaki początek, a napisała natomiast **ge**, niewiadomo. Przy piérwszym zdawałoby się jeszcze, że było tam przedtém **mᴓkijm**, ale pewności, zwłaszcza co do tego **ijm** z r. 146⁷/₈ a **ijem** z końca XVgo w., niema żadnéj.

A tak się rzecz ma w całym kodeksie ze wszystkimi prawie wyrazami, gdzie jest dwie lub więcéj liter skrobanych: postaci ich piérwotnéj trudno już obecnie odgadnąć, i tylko przy kilku, gdzie ręka z końca XVgo w. niedosyć mocno przyciskała nożem i z liter z roku 146⁷/₈ wyraźniejsze pozostały ślady, występuje ta postać jeszcze dokładniéj i odczytać się daje. I tak:

w perykopach:	było piérwotnie r. 146⁷/₈:	jest zaś obecnie:	po operacyi dokonanéj ręką z końca XVgo w.:
II 5:	zasᴓ	zaszę	szę zamiast *sᴓ*, jak w II 4.
III 2:	bozee	bosze	zeskrobane *ze* i wpisane natomiast **sz**.
III 3:	szᴓᴓdzijcze	sądzijcze	są na miejscu zeskrobanego *szᴓᴓ*.
XVI 2:	mnozscze sze	ij rozscze sze[1]	zeskrobane litery *mn* i wpisane na ich miejsce **ij r**.
XXV 25:	bozee	bosze	**sz** zamiast *ze* jak w III 2.

Wszystkiego więc, jak widzimy, zaledwie pięć miejsc, wszędzie zaś indziéj, gdzie się znajduje dwie lub więcéj takich liter skrobanych, postać dawniejsza wyrazów nie występuje już tak dokładnie, i całkiem pewnie oznaczyć jéj nie można. — Dochowała się ona natomiast wcale wyraźnie w bardzo wielu innych razach, a mianowicie prawie wszędzie tam, gdzie ręka młodszego teologa miała do czynienia z jedną tylko literą, i albo ją podskrobała i co innego na jéj miejsce podłożyła, albo ją przerobiła tylko, albo téż po prostu od siebie ją wyrazowi wtrą-

[1] T. j. roście się (= łać. crescite), od źródłosłowu rost; por. Gramatykę dra Małeckiego, § 353. — Ręka z końca XVgo w. powinna tu była także sze zeskrobać albo przekréślić, ale na to wcale już nie zwróciła uwagi!

ciła. Prawie we wszystkich takich razach przeziéra jeszcze dokładnie dawniejsza postać wyrazów, i mniéj więcéj przy każdym oznaczyć się daje, jak je właściwie kopista ruskiego pochodzenia w r. $146^{7}/_{8}$ napisał był. I tak:

w perykopach:	było r. $146^{7}/_{8}$:	jest zaś obecnie:	po operacyi dokonanéj ręką z końca w. XVgo:
II 9:	wij	vij	*w* przerobione na **v**.
VI 4:	maijv	maiją	*v* przerobione na **ą**.
VIII 18:	wzijtkijmij	wszijtkijmij	**s** wtrącone.
IX Dek.:	kazn	kaszn	**s** wtrącone.
„ „	prosnosczij	prosznosczij	**z** wtrącone.
„ „	moijo	moyą	*o* przerobione na **ą**.
XVI 6:	roszpocztwa	roszpaczstwa	przerobione *o* na **a** i wtrącone **s**.
XXXIII 9:	laijv	laiją	*v* przerobione na **ą**.
XXXIV 5:	natemyscze	natemyescze	**e** wtrącone.
XLIII 1:	vpanije	vpadnije	**d** wtrącone.
LI 21:	szemnosczij	szijemnosczij	**ij** wtrącone.

Do takich miejsc o jednéj tylko literze skrobanéj należą tu także wszystkie znaki nosowe ą, ę, których liczba w kodeksie, jak druk nasz pokazuje, jest bardzo znaczna. Piérwotnie nie miały one tu tego kształtu, były r. $146^{7}/_{8}$ wcale inaczéj napisane, i dopiéro ręka z końca XVgo w. za pomocą noża i pióra nadała im postać, jaką teraz mają.

Jak w owym czasie, t. j. w r. 1447, kiedy Glosa nasza została ułożoną, i w r. $146^{7}/_{8}$, kiedy ją kopista ruskiego pochodzenia odpisał, oddawali Polacy na piśmie brzmienia nosowe, wiadomo dobrze skądinąd[1]. Używano do tego powszechnie, bez zachowywania wszakże jakichkolwiek stalszych zasad, liter: *a*, *am*, *an*, *ą*, *ąn*, *e*, *em*, *ėn*, *o*,

---

[1] Dr. Euzebijus Czerkawski, Przegląd form gramatycznych języka staropolskiego, str. VI. — Przy téj sposobności prostuję mylne twierdzenie, które się coraz bardziéj szérzy że autorem tego Przeglądu, umieszczono go bezimiennie w r. 1857 na cele Wypisów polskich dla użytku klas wyższych w c. k. szkołach gimnazyjalnych (str. V CXIV), jest św. p. Henryk Suchecki. Wprawdzie Suchecki wypracował był z polecenia komisyi, która się ułożeniem Wypisów zajmowała, Przegląd form gramatycznych języka staropolskiego, ale podług „teoryi własnego utworu“, na którą komisyja żadną miarą zgodzić się nie mogła, i jéj członek dr. Euzebijus Czerkawski, ówczesny inspektor gimnazyjalny a obecnie profesor Uniwersytetu lwowskiego, przerobił go z gruntu. W szczególności wyłącznie pióra dra E. Czerkawskiego jest w Przeglądzie tym cały Rozdział o deklinacyi spółgłoskowéj str. XXI—XXIX) i o konjugacyi (str. XLIII CIX); wszystkie zaś inne Rozdziały, jak umieszczenie deklinacyi żeńskiéj str. XI i nn.) przed męską i nijaką, i t. p., zmienione zostały także zupełnie podług jego wniosków. Po takiém przerobieniu z gruntu i po tych zmianach, na które św. p. H. Suchecki pozwolić nie chciał i przeciw czemu „zastrzegał sobie polemikę“, pozostał z jego pracy tylko materyjał nagromadzony.

ф, фф, фm, фn i t. p. Podobnie były głosy te wyrażone i w oryginale Glosy z r. 1447, i tak je téż kopista z r. 146⁷/₈, o ile mu na to zdolność jego pisarska pozwalała, odpisał. A więc: II 6, mijslą = myślą; II 8, swijathijm = świętym; II 11, na wijarą = na wiarę; II 12, rzadzijcz = rządzić; III 3, sządze = sądzę; sze = się; III 5, szandzijcz = sądzić; VI 5, czansez = część; VII 7, bądz = bądź; VII 16 roszwmijeyфcz = rozumiejąc, roszumijeijфcz = rozumiejąc; X 12, w nadzach = w nędzach; X 13, odpusczaijфcz = odpuszczając; XXXI 8, kraszij = krąży, i t. p. — Stałéj zasady nie było w tém naturalnie żadnéj, a nadomiar wszystkiego, jak i w innych tego rodzaju pomnikach z owych czasów, wiele bałamuctwa. W dodatku bowiem użył odpisywacz dosyć często tego ą przekréślonego z prawéj strony czyli z ogónkiem, na oddanie *á* pochylonego, n. p.: II 5, dawą = dawá; II 7, dlą = dlá; a nawet i tam, gdzie według wszelkich zasad mogło być i może być tylko *a* czyste czyli otwarte, jak: II 7, zijwothą = żywota; II 9, bogą = boga; i t. d. — Czy te wyrazy były już tak napisane w Glosie z r. 1447, orzéc się nie da, ale to pewna, że wiele z tych bałamuctw spada tu na karb kopisty ruskiego pochodzenia, który nieprzyzwyczajony od urodzenia do używania i wymawiania brzmień nosowych, mógł często w takich razach napisać *a* zamiast *ą*, i odwrotnie *ą* zamiast *a*. Zakończył on nawet przez nieuwagę, jakeśmy wyżéj widzieli, pokilkakroć wyrazy zamiast z polska na brzmienie nosowe, z ruska na *u*.

Owoż to wszystko nie podobało się ręce młodszego teologa z końca XVgo w., i to nie tyle owe bałamuctwa, jak raczéj dosyć często użyte przez kopistę litery *a*, *e*, bez wszelkich dodatków, i znak ф. Ten wydał się jéj archaizmem, tamte zaś niewłaściwie napisane, i nuż z piórem i nożem w ręku skrobać je i poprawiać! Z literami *a*, *e*, poszło jeszcze najłatwiéj, bo ręka ta przekréśliła je tylko z prawéj strony, czyli mówiąc po dzisiejszemu, dorobiła im ogónki, i przemieniła je w ten sposób na ą i ę. I tak:

w perykopach:	było piérwotnie r. 146⁷/₈:	jest zaś obecnie po dodaniu ogónka ręką z końca w. XVgo:
III 3:	wedza	wedzą.
VI 3:	wmijarem	wmijąrem.
IX Dek.:	swieto	swięto.
„ „	poszadaij	posządaij.
„ „	rzand	rząnd.
XI 27:	karze	karzę.
XII 20:	przezdzecznije	przezdzęcznije.
XII 21:	mowije	mowiję.
XIII 8:	bedą	będą.
XXII 24:	wijszacz	wijsząćz.
XXVII 2.	przijchodzaczij	przijchodzączij.
XXXII 18.	nedze	nędze.

XXXII 23:	Cristvszowa	Cristvszową.
XXXIII 10:	wsczagnacz	wsczągnącz.
XXXIV 5:	wszpomijnaijacz	wszpomijnaijącz.
XXXVII 7:	modle	modlę.
XXXVIII 5:	vrzedow	vrzędow.
XLIII 26:	pobudzaijacz	pobudzaijącz.
XLIII 1:	thaka	thaką.
XLV 2:	podpomagaijacz	podpomagaijącz.
XLVIII 16:	odkupuijacz	odkupuijącz.
XLVIII 17:	cztaczij	cztączij.
XLVIII 19:	pelnyacz	pelnyącz.
XLVIII 20:	czijnijacz.	czijnijącz.
LI 21:	swathosczij	swąthosczij.
LII 9:	zødaijacz	ządaijącz.

Trudniéj natomiast musiała pójść sprawa z przekréśloném ø. Ażeby je przemienić na ą lub ę z ogónkiem czyli przekréślone z pra wéj strony, trzeba je było albo w całości podskrobać, albo przynajmniéj całą jego stronę prawą, inaczéj ją potém wypełnić, i zakończenie zmienionéj w ten sposób litery lub jéj połączenie z literą następującą, przekréślić linijką ukośną. I takiéj metody właśnie trzymała się ta ręka: miejscami skrobała całe ø, i wpisywała na jego miejsce ą lub ę, miejscami zaś niszczyła tylko drugą jego połowę, i inaczéj ją potém wypełniała. Wszystkie téż ą i ę, które się znajdują w kodeksie, z wyjątkiem naturalnie owych, co poszły z samego *a* lub *e*, powstały tu w ten sposób, przez zeskrobanie lub podskrobanie z takiego ø, jak: I 13 mękijem; I 14, szę; II 4, szwętem, szę; II 5, zaszę, vczechę; II 6, ijednostaijmą; II 7, przijijął; i t. d., i t. d. W r. 146$^2/_3$ było tu wszędzie: I 13, møkij..; I 14, *szø*; II 4, szwøtem, sø; II 5, zasø, vczechø; II 6, ijednostaijmø; II 7, przijijøl; i t. d., i t. d.

Ale choć czynność ta szła z trudnością, ostatecznie pójść ona musiała, a ręka młodszego teologa z końca XVgo w. wysiliła nawet całą swoję staranność, ażeby to ø, które się jéj wydało przestarzałém, zniszczyć do szczętu w kodeksie. i niezostawić z niego ani śladu. Udało się téż jéj to należycie, i tylko przez nieuwagę przeoczyła je w trzech miejscach i zostawiła nietknięte: VII 16, roszwmijeyøcz, roszumijeijøcz, i X 13, odpusczaijøcz. — Ale jużto bez takich nadzwyczajnych lapsus calami cała ta czynność barbarzyńska obejść się nie mogła. Jakoż gdy tu i ówdzie jeszcze inne znowu litery wyrazom niektórym ręka ta podskrobywała, dopuściła się także w jedném miejscu szczególniejszego rodzaju nieuwagi. W perykopie n. p. XIII 2 wydał się jéj wyraz nijczsz przestarzałym i zeskrobała mu przy końcu *sz*; w wyjątku zaś VII 14 nie podobało się jéj dla jakiéjś przyczyny modlcze i zeskrobała mu *e* na końcu, widocznie w zamiarze napisania innéj litery natomiast, ale téj wcale już nie położyła!

Lecz mniejsza już o te podskrobywania. Nasuwa się tu przy całéj téj czynności inne, ważniejsze spostrzeżenie. Okoliczność, że ręka ta jużto samo *a* już téż takie ɸ przemieniała na ą, zastanawiać nie może: miała ona do tego gotowy wzór w innych licznych *ą* w kodeksie, które wyszły z pióra samego kopisty z r. 146$^{2}/_{8}$, odpisane tu przez niego mniéj więcéj bałamutnie z oryginału Glosy z r. 1447. Byłto zresztą znak dosyć używany w piśmie polskiém już od końca w. XIVgo. W téj postaci, przekréślony przez środek lub z prawéj strony, znajduje on się n. p. już w najstarszym odpisie Dekalogu z r. 1399: swadą = zwadą, i w najstarszym odpisie pieśni Bogarodzica z r. 1408: swanthą = świętą. Użyty zatém z naszym kodeksie tak przez samego kopistę, jak i przez tę rękę, nie jest wcale czémś niezwykłém. Ważniejsza daleko, skąd ta ręka z końca XVgo w. przyszła do tego, żeby na miejscu takich ɸ, i to w bardzo licznych razach, podkładać ę? Dotychczas znany jest tylko jeden zabytek polski, w którym się takie *ę* znajduje. Jestto tak zwany za powagą Czackiego Psałterz królowéj Jadwigi, odpisany na początku XVIgo w. albo przy samym końcu XVgo[1]; w innych jednakowoż, wcześniejszych pomnikach z XVgo w., nie znajdujemy go jeszcze zgoła w tym kształcie. Skąd zatém mógł młodszy teolog z końca XVgo w. powziąć wiadomość o niém, ażeby je w ten sposób zastósować w kodeksie?

Znak ten wzięła jego ręka po prostu z łaciny; nie jest on bowiem także czémś wcale nadzwyczajném w owym czasie. Litery *ę*, i to zupełnie w kształcie, jaki ma dzisiaj w piśmie polskiém, z ogónkiem u dołu, używali pisarze łacińscy już w Xtym, XItym i XIItym w. na oznaczenie łacińskiego *ae*[2]: cohęrent, uniuersę rei, quę.... Z czasem, gdy kopiści po klasztorach zarzucili dawniejsze pismo łacińskie i używać poczęli charakterów gockich czyli scholastycznych, poszło wprawdzie i to *ę* = *ae* w zapomnienie, ale nie nazawsze. Wszędzie téż w kodeksach łacińskich z w. XIIIgo, XIVgo i w piérwszéj połowie XVgo, wyrażone jest łacińskie *ae* przez samo *e*, i tak téż mamy je pisane w naszéj Glosie: w jéj oryginale z r. 1447 nie było widocznie nigdzie *ę*, łać. *ae* oddane tam było przez samo *e*, i tak je téż kopista z r. 146$^{2}/_{8}$ odpisał. Lecz już w połowie XVgo w. zaszła w téj mierze znaczna zmiana, dawne pismo łacińskie odżyło na nowo we Włoszech, i udzieliło się stąd innym stronom Europy, a z niém razem pojawiło się znowu także *ę* = *ae*. Odtąd téż w kodeksach, pisanych nawet gockimi charakterami, można je znaleść coraz częściéj, jużto z ogónkiem u dołu, już przekréślone przez środek, już téż z linijką ukośną z prawéj strony: hęc, quę, Germanię.... Z kodeksów zaś przeszło w tym samym czasie, przy końcu w. XVgo, i w téj saméj postaci, przekréślone linijką ukośną z boku, do druków, gdzie także zajęło

---

[1] Maciejowski, Dodatki do Piśmiennictwa polskiego, str. 84 i 41.

[2] Dr. Małecki, Biblija królowéj Zofii, str. XLIV i n. — Wypisy polskie dla użytku klas wyższych w c. k. szkołach gimnazyjalnych, I 10 i n.

[3] Lelewel, Biblijograficzne księgi, II 47.

miejsce łacińskiego *ae*. — Niepoczciwa zatém ręka z końca XVgo w. mogła się z niém łatwo w tym czasie spotkać jużto w kodeksie jakim nowszym już w księdze drukowanéj, i niedziw téż, że zastósowała je do pisma polskiego. Mogło *ą* przekréślone czyli z ogónkiem, znane już oddawne w piśmie polskiém, wyrażać jedno polskie brzmienie nosowe, dlaczegoż nie miało w ten sam sposób przekréślone *ę* posłużyć na oznaczenie innego takiego brzmienia?

Bądź co bądź jednakowoż, zastósowanie w naszéj Glosie do pisma polskiego litery łacińskiéj *ę* nie może być uważane za wyłączną zasługę téj ręki; nauczył jéj tego kto inny, jak się zdaje, autor owéj zapiski na dzisiejszéj 1 karcie kodeksu, zapiski, która jakeśmy to na samym wstępie poznali, wygląda na piérwsze wejrzenie jakby jaki tytuł umyślny. W chwili bowiem gdy ręka młodszego teologa otrzymała Glosę w swoję opiekę, i zapisała na jéj początku i końcu: **Iste est liber conuentus Leopoliensis Corporis Christi**, nie miał jeszcze kodeks dzisiejszéj swojéj 1 karty, inaczéj zapiska ta na początku dostałaby się była téj karcie, nie zaś piérwotnéj 1 karcie Glosy, która jest już w niéj obecnie 2 z porządku. Kodeks zresztą nie był wtenczas albo wcale jeszcze oprawiony, albo bardzo licho, i nowy „librarius“ klasztorny, następca kopisty ruskiego pochodzenia, na którym ciężył ten obowiązek, postarał się o to, że go teraz należycie w deski i skórę oprawiono, dodał mu przytém jednę czystą kartę na przodzie i kilkanaście przy końcu, a na téj czystéj karcie początkowéj zanotował: „Nomina librorum Veteris testamenti sic interpretantur uulgariter...“. Jako „librarius“ lwowskiego konwentu oo. Dominikanów nie posiadał on, podobnie jak i jego poprzednik, wielkiéj nauki, i cały ten jego niby tytuł dany Glosie musiał wypaść z téj przyczyny dosyć pociesznie; lecz to w każdym razie uderza w nim bardzo, że wyraz polski k s i ę g i, którego użył 9 razy: x ę g i pięć razy, x ę g i j cztéry razy, napisał zawsze przez *ę*. Przez jego ręce jako kopisty klasztornego przemknęło się widocznie w tym czasie wiele nowszych rękopismów łacińskich a może i ksiąg drukowanych, w których się znajdowało takie *ę* = *ae*, w piśmie polskiém musiał znać już literę *ą* i jéj zastósowanie, i na téj podstawie téż wprowadził podobne do niego *ę* łacińskie do wyrazu x ę g i, x ę g i j. Ręce zaś młodszego teologa podobało się to, przypatrzyła ona się dobrze téj niby karcie tytułowéj Glosy, dopisała nawet na niéj w jedném miejscu od siebie **do Szydow**, i na wzór téż tego *ę* w x ę g i, x ę g i j, zmieniła potém w całym prawie kodeksie staropolski znak ɵ na ę.

Pozostaje mi teraz tylko, rzucić jeszcze choćby sumarycznie kilka uwag o polszczyźnie kodeksu, o sposobie, jak w nim różne brzmienia polskie są pisane, o formach staropolskich, które się w nim dochowały, o wyrazach polskich i ich znaczeniu dawniejszém, których dostarcza obficie, i t. p.

Rzeczy nadzwyczajnych, z małym bardzo wyjątkiem, w Głosie naszéj naturalnie niema. Jest ona zresztą co do rozmiarów swoich zanadto skromną, z tak poważnym n. p. pomnikiem, jakim jest Biblija królowéj Zofii, któréj ostateczne napisanie także na te czasy (r. 1455) przypada, w porównanie nawet iść nie może, i żądać od niéj osobliwości byłoby co najmniéj niewłaściwém. Z tém wszystkiém wszakże zbyt urywkową także nie jest, polszczyzna w niéj razem wzięta stanowi wcale poważny poczet, i nasuwa mimowoli różnego rodzaju uwagi i spostrzeżenia:

Przedewszystkiém i w ogólności da się o niéj, jak i o wszystkich dawniejszych zabytkach staropolskich, powiedzieć, co o polszczyźnie Zygmuntowskich pisarzy w 100 lat późniéj wyrzekł najznakomitszy w swoim czasie prozaik polski, Łukasz Górnicki. Obok Orzechowskiego jedyny ten może u nas w XVItym w. znawca nie tylko łacińskiego, greckiego i włoskiego języka, ale także starosłowiańskiego, czeskiego, ruskiego i innych narzeczy słowiańskich, dla których wymyślił był nawet rodzaj pazygrafii czyli ortografii ogólnéj [1], taką wprowadził w Dworzaninie polskim [2] między Lubelskim, Kryskim i Kostką, o języku polskim rozmowę:

„— Pán Lubelski JM. powiedział tak zatém: K temu téż ji tobym rád wiedział, który język z tych wszytkich, które z naszym mają powinowactwo, jest nájcudniejszy? — Odpowiedział pán Kryski: Ráczysz mie WM. pytać, któryby mi sie z tych języków, które z słowieńskiego poszły, nájcudniejszy widział. Nie wiém, jako na to WM. odpowiedzieć, bo w téj mierze nie czynię dosyć sám sobie: czeski język jest piękny, ale jakoby troszkę pieszczący a męszczyźnie mało przystojny; ruski zasię surowy; rácki, serbski, charwacki, bulgarski, już mają coś pogańskiego, bo się od Turków spáchali. Nasz téż polski zdá sie trudny, a jakoby człowiek całą gębą a gwáłtem mówił. Owa ja w tém nie wiém, co powiedzieć, ji owszem wolálbym sám spytać kogo, który język na świecie nájcudniejszy? — Zatém powiedział pán Kostka: Nie wiém, czemuby w tém wętpić*, grecki jest nácudniejszy, a po nim łaciński. — Odpowiedział pán Kryski: Czém to WM. pokazać chcesz? — Powiedział pán Kostka: Uszy to same sądzą, nie potrzeba lepszych świadków, bo w tych dwu mowách krzykaniá niemasz, abo barzo mało, a jest coś okrągłego, iż język bez trudności wyrzyná każde słowo“.

Krzykanie zatém było jedną z cech głównych ustnéj mowy w. XVIgo: Polak co mówił wtenczas, mówił całą gębą a gwałtem. W rzeczy samej téż dosyć spojrzeć na liczne *á* pochylone w ówczesnych drukach, na liczne bardzo *é* i *ó* w książkach z oficyny Łazarzów, na taki spójnik *ji*, i inne tego rodzaju właściwości, z których się polszczyzna piśmienna i warstw intelligentnych z postępem czasu otrzę-

---

[1] Sprawozdanie gimnazyjum im. Franciszka Józefa we Lwowie, r. 1868 str. 24. [2] W edycyi z r. 1566 karta F4 i nn., w przedruku Turowskiego z r. 1858 str. 45 i nn.

sła, i dosyć to wszystko zestawić z mową dzisiejszą wieśniactwa i prostactwa polskiego[1], ażeby orzeczeniu Górnickiego zupełną przyznać słuszność. — O ileż więcéj krzykania tego musiało być na 120 lat pzedtém, r. 1447, kiedy Dominikanin polski Glosę układał, i przy końcu XVgo w., kiedy mu ręka któregoś z młodszych teologów wiele wyrazów i liter podskrobywała i co innego natomiast kładła! Jakoż obydwaj nie tylko całą gębą a gwałtem mówią, ale co mówią, niejako także całą gębą a gwałtem piszą. Takie *á* pochylone, które w piérwszéj połowie XVIIIgo w. całkiem już w języku piśmiennym zamarło, i któremu Jezuici w wydaniach Alwara po r. 1741 bardzo piękny położyli nagrobek, i takie *é, ó,* pochylone — wszystko następstwa samogłosek niegdyś długich — żyją tu jeszcze w całéj pełni.

Rozmaicie téż mamy je w kodeksie pisane. Przeważa naturalnie oddawanie ich przez podwojone *aa, ee, oo,* jak to wówczas w dosyć powszechném było używaniu, czego zresztą po szkołach naszych przy łacinie uczono, i co nawet Parkosz (roku 1440), li tylko żeby się sprzeciwić teoryi o znakach dyjakrytycznych spalonego na stosie Husa (r. 1415), w traktacie swoim o ortografii polskiéj sankcyjonował. A więc: II 12, **Isaijaasch** = Izajász; II 13, **vaam** = wám; VI 1, w a a s = wás; XII 20 i XIV 1 w a a s z = wás; XII 29, k r z e s c z i j a a n = krześciján; XVI 6, **waasz** = wás; XXII 23, o b m a w i j a a n = obmawián; XXXV 23, d a a n = dán, w a a m = wám; XLIII 7, s k l a m a a n = skłamán; LI 17, w z r a a z = wzráz (obraz); LII 13, v a a s z = wás; — II 5, II 13 i XXXVIII 5, b o o g = bóg; VII 8, p r z e w i j s **choon** = przewyszón; XXIX 9, b o o g a = bóga (przez pomyłkę?); XXXIV 6, c z o o s **z**, **czoosch** = cóż; — II 12, k o r z e e n = korzéń; III 2, b o z e e = bożé (l. mn.); XII 21, s z m i j e e m = śmiém; XXIII 13, c z l o v i j e e c z e m v = człowiéczemu; XXV 25, b o z e e = bożé (l. p.). — Pisane są jednak, lecz już w mniéj licznych razach, także inaczéj, *á* przez *ą*, *é* zaś przez ⊕ (ę): II 5, d a w ą = dawá; II 7, d l ą, dlą = dlá; II 9, m i j l o s e r d z ą = miłosierdziá; VI 3, w m i j ą r e m = wumiárem; VII 6, p o l o s z e n i j ą = położeniá; XII 28, p r z e z s t ą n i j a = przestánia; XII 30, w ą s z = wás; — IX Dek., w i j ę r ą = wiérą; XXXV 19, o s z w i j ę c z e n i j ę = oświęcenié; XXXVIII 4, s z w i j ę t h ę g o = świętégo. — A nawet wyjątkowo wprost już tak, jak je po dziś dzień jeszcze wieśniactwo i prostactwo polskie wymawia, *á* przez *o*, *é* przez *ij*, *ó* zaś przez *u*: V 1, m l o d z o n e k = młodziánek; XVI 6, r o s z p o c z t w a = rozpáctwa; — III 5, c h c z i j c z e = chciéjcie; XI 1, z a k r i j c z i j m = zakryciém; XV 2, w i j c z e = wiécie; XXXVI 13, z a z s z e n i j m = zażżeniém; XLIV 18, s z c h i j r o k o s c z = szérokość; — L, w l n o = wulno, wólno.

Krzykania takiego i pisania niejako całą gębą a gwałtem jest wiele i gdzieindziéj. Polszczyzna w Glosie oddana jest alfabetem, jakiego wówczas używali pisarze łacińscy, alfabetem złożonym z 20 i kilku znaków, który musiał wystarczać na wszystkie potrzeby i wy-

---

[1] Kolberg. Lud, I 267 i nn.; IV 280 i nn.; VIII 293 i nn.

rażać wszystkie głosy polskie, jakich język nasz więcéj jak dwa razy tyle posiadał i posiada. Gdzie jeszcze brzmienia te odpowiadały w zupełności łacińskim, jak *a* (otwarte) *b, d, e* (otwarte), *f, g, m, n, o,* (otwarte), i t. p., tam napisanie ich takiemi literami nie sprawiało znaczniejszéj trudności, i dosyć téż pod tym względem znajdujemy poprawności w kodeksie. Wyjątek stanowi tu tylko *a* czyste czyli otwarte, które kopista ruskiego pochodzenia, niemający od młodości poczucia samogłosek nosowych, przez nieuwagę, jakeśmy widzieli, wiele razy przez *ą* napisał. Ale zresztą te inne głosy wyrażone tu są zupełnie z łacińska: na, pana, ale..., i noszą téż na sobie wszystkie wady ówczesnego pisma łacińskiego. Jak w łacinie średniowiecznéj nie robiono n. p. róznicy między *t, d,* i napisać aput zamiast apud, quot zam. quod, lub odwrotnie quod zam. quot, uchodziło za jedno: podobnie i glosator nasz, a za nim i kopista i ręka młodszego teologa z końca XVgo w., nie bardzo skropulatni są w odróżnianiu *t* lub *th* od *d*. Piszą więc: III 5, otplata = odpłata; V 3, maludczij = malutcy; VII 15, przydezeij = przytczéj; XII 7, pobuthka = pobudka; XIII 11, malvthkij = malutki; XXXV 23, odplati = odpłaty; XLIII 1, przijdcze = przytcze... — Toż jak i między literami *c, k,* nie przebierano bardzo w łacinie, i przykłady jak VIII 19, karissimi = carissimi, nie były weale czémś nadzwyczajném: tak i w polszczyźnie. Wprawdzie w Glosie naszéj przeważnie pisane jest *k* przez *k*: I 14, vczynkow = uczynków; II 5, navkij = nauki; II 11, wszijthko pokolenye = wszytko pokolenie...; ale nie brak także przykładów, gdzie całkiem swobodnie *c* w takich razach stoi: I 14, Crista = Krysta; II 7, w przijcladze = w przykładzie; VI 4, iacocolij = jakokoli; VII 7, cosczljelnego = kościelnego; VII 9, cu = ku; IX Dek., conija = konia...

Wadliwość ta łacińskiego pisma wystąpiła tu i w innym jeszcze razie, skąd już każdy krok, czyto w tył czy naprzód uczyniony, poprowadzić musiał na bezdroże, i stać się przyczyną bałamuctwa bez granic. Polska gęba nie była i nie jest zdolną, oddać wszędzie w łacinie *s* przez *s*, i wymawia je często jako *z*. Zauważył to już Parkosz w swoim czasie: między dwiema samogłoskami — powiada on — *s* non perdit suum caracterem, t. j. jak w łacinie n. p. misit wymawia się jak *z* = mizit. Wyznawali tę zasadę widocznie także inni, i stąd téż w kodeksie naszym (a nie stanowi on pod tym względem bynajmniéj wyjątku, i owszem stoi nawet co do tego całkiem na równi z innymi zabytkami staropolskimi), mamy w takich i w wielu innych razach na sposób łaciński brzmienie *z* wyrażone po prostu przez literę *s*: I 13, swadlijwem = zwadliwém, szasdroscz ij = zazdrości; I 14, wsdraz = wzdraz (obraz); II 9, przes = przez, wysnanije = wyznanie... — Rozumié się przez się, że znak *z*, który zresztą w łacinie rzadko kiedy jest potrzebny, i który kopiści ówcześni często także wprost przez *s* pisali, jak XX 7 i XX 8, *asimi, asimis* = azymi, azymis, odegrać musiał śród takich okoliczności najrozmaitszą rolę, i łatać w piśmie polskiém wszelkie niedostatki łacińskiego alfabetu. W na-

széj Glosie zdawałoby się na piérwsze wejrzenie, że przedewszystkiém oddaje on dzisiejsze polskie *ż*: II 7, zijwothą = żywota; II 11, zydowske = żydowskie; III 2, bozijmij bożymi; III 4, wschakoz = wszakoż; III 5, bozego = bożego... — Ale to tylko pozór, to tylko jedno jego przeznaczenie; w połączeniu bowiem z innemi literami wyraża on tu przeróżne inne brzmienia. I tak w połączeniu z literą *c*, jako dwójka *cz*, znaczy on dzisiejsze *c*, *cz*, *ć*: II 4, czokolij, czo = cokoli, co; II 8, otczom, obijeczal = otcom, obiecał; II 9, otczv = otcu; II 13, w lascze = w łasce; — I 13, poczeszlijwe, nijeczijstijch = pocześliwie, nieczystych; II 4, vijeczneij = wiecznéj; II 5, w rzeczach = w rzeczach; II 13, raczy = raczy; — I 11, na krzcze=na krzcie; II 5, cijrpiedlywoszcz, przeczijwnijch = cirpiedliwość, przeciwnych; II 9, chwalcze = chwalcie; II 12, rzadzijcz = rządzić... — W połączeniu z literą *d*, jako *dz*, dzisiejsze *dz* lub *dź*: I 13, gedzenija = jedzenia; II 9, mijedzij = miedzy; II 13, stwerdzenij = stwierdzeni; — I 14, wszdzeycze = wzdziejcie; II 4 i II 9, nadzeij = nadzieji; II 7, w przijcladze = w przykładzie... — W połączeniu z literą *r*, jako *rz*, dzisiejsze *rz*: I 11, vijerzijlijszmij = wierzyliśmy; I 13, w szwarze = w swarze; II 4, przesz = przez; III 5, przed = przed... — W połączeniu zaś z literą *s*, jako *sz*, dzisiejsze *s*, *ś*, a nawet *ż*, *z*: II 4, popijszano = popisano; II 8, poszlan = posłan; II 9, oszobnego = osobnego; II 13, wasz = was; I 14, szę = się; II 4, w szwętem pyszmije = w świętém piśmie; III 3, szebije = siebie; — I 13, zaleszij = zależy; II 8, Szijdom = Żydom; II 9, boszij = boży; II 12, ijensze = jenże; — I 13, w szasdrosczij = w zazdrości; III 1, roszdawcze = rozdawce; V 5, wijszwolenije = wyzwolenie...

Brzmienia polskiego *sz* glosator i kopista, a za nimi i ręka z końca XVgo w., nie zdołali już w ten szereg włączyć, i oddali je inną kombinacyją, połączeniem liter *sch*: II 9, wschijczczij = wszyćcy; II 12, Isayaasch = Izajász; III 1, schafarze = szafarze; III 2, schukano, schafarzmij = szukano, szafarzmi; III 3, gynschijch = jinszych... — I zdawałoby się, że to wszystko panująca w polszczyźnie Glosy zasada. Lecz uchowaj boże, tak wcale nie jest; zasadę tę pozorną obalają bowiem co krok liczne odstępstwa. Litera *s* wyraża tu n. p. dosyć często także nasze *ś*: I 13, w mijslach = w myślach; II 6, mijslą = myślą; II 8, swijathijm = świętym; III 2, na swecze = na świecie... — Czasami zaś znaczy polskie *ż*: I 11, blijssche = bliższe; I 13, w sarloczstwach = w żarłocstwach... — A przytém jakież nie roją się inne, niemniéj dziwaczne wyjątki: III 3, szchafarza = szafarza; X 12, rzechach = rzeczach; XIII 6, sszije, ssze = się; XVI 5, czczo = co; XXXVII 13, pokussa = pokusa, pokussij = pokusy; LII 13, zwego = swego... Słowem, znaczenie litery *s* fałszywie pojęte przez pisarzy polskich w łacińskiém piśmie, i w tém fałszywém pojęciu sankcyjonowane przez uczonych Polaków (Parkosza), i połączenie jéj z takim znakiem *z*, który w łacinie ówczesnéj wydawał się co najmniéj intruzem, a w polszczyźnie zalecał się gwałtem

także do różnych innych liter, wydać musiało różnego rodzaju wyleganców, najdziwaczniejsze kombinacyje! Wszystko to dzieci nieprawego łoża...

Trochę inaczéj przedstawiają się w kodeksie litery łacińskie *u*, *v*, *w*,... *g*, *i*, *ij*, *y*,.. jak téż ich użycie. Ale i w téj mierze Glosa nie stanowi bynajmniéj wyjątku, i stoi na równi z wszystkimi innymi zabytkami ówczesnymi. O tyle chyba możnaby jéj w tym razie przyznać piérwszeństwo, że mamy w niéj polszczyznę obok łaciny i razem z łaciną, i glosatora naszego w każdéj chwili i na każdém miejscu przy pisaniu wyrazów polskich na gorącym niejako uczynku chwytać możemy, i pytać go, a co téż to u ciebie wszystko w łacinie znaczy?

Znaki *u*, *v*, *w*, tak w części kodeksu łacińskiéj, jak polskiéj, nie mają tu ani na włos innego znaczenia, jakie miały w ogólności w ówczesném piśmie łacińskiém. Tak litera *u* = *u*, *v*, jak litera *v* = *u*, *v*; czyli inaczéj mówiąc, i jedna i druga jest tu raz samogłoską: I 11, nunc = nunc; I 12, autem = autem; II 4, vt = ut; II 6, vnanimes = unanimes; raz spółgłoską: II 5, uobis = vobis; V 1, seruo = servo; II 7, vos = vos; II 8, veritatis = veritatis. — A nieinaczéj i w polszczyźnie: I 13, dlugem = długiém; I 14, Iesu = Jezu; I 14, vczynkow = uczynków; II 4, vczijlijbysmij = uczylibyśmy; VI 2, przijrounacz, lubyeszlijua = przyrównać, lubieźliwa; II 4, vijeczneij = wiecznéj; II 7, vasz = was. — Znak zaś *w* czyli „*v* duplex“ [1], tyle co *v* spółgłoska + *v* samogłoska, ten pomysł kopistów średniowiecznych na wyrażenie łacińskiego *vu*: nows = novus, zdawałoby się na piérwsze wejrzenie, że w polskiéj części Glosy przybrał już znaczenie dzisiejszego *w*. Nie mniéj często bowiem odgrywa tu rolę jakby spółgłoski tylko, podobnie jak *u*, *v*, zeztawione powyżéj: I 13, poczeslijwe = pocześliwie, w sarloczstwach = w żarłocstwach; w lascze nijewobludneij = w łasce niewobłudnéj; XVI 4, wvczalowanija = wucałowania; XXXII 21, woslawijona = wosławiona... Lecz to znowu tylko pozór, to rzecz raczéj wyjątkowa tak dobrze, jak napisanie w łacinie: XIII 1, lingwis = linguis; XVIII 12, sangwinem = sanguinem; XVIII 15, nowi = novi;... lub napisanie wyrazów polskich: III 2, ijwsz = już; VI 1, roszwmna = rozumną;... gdzie *w* bez potrzeby stanęło już po prostu za samę samogłoskę tylko; albo téż napisanie: XXXVII 11, wijobrazenijv = w wyobrażeniu (in figura); XLVIII 19, wasszijch serczach = w waszych sercach (in cordibus vestris);... gdzie stanęło nawet aż za dwie spółgłoski. — Wszystko to wyjątki tylko, a właściwego charakteru i przeznaczenia swego ten wyleganiec średniowieczny nie zaparł się w kodeksie wcale, i jest tu tak w łacinie jak w polszczyźnie przedewszystkiém *w* = *vu* = *wu*. A więc: V 1 i XIII 11, parwlus = parvulus; V 3 i XIII 11, parwli = parvuli; V 7, serws = servus; IX Dek., wlgari = vulgari; XXV 23, wltum = vultum; XXXIII 10 i XXXVIII 11, wlt = vult; XXXIII 12, wltus = vultus; XL 7 i

[1] Anglicy *w* nazywają zawsze jeszcze „*v* double“.

XLII 7, wltis = vultis; XLIV, clawm = clavum; XLVII 24, nowm = novum; L, wlnerare = vulnerare... Podobnie téż w wyrazach polskich: VII 13, gospodarstw (3ci przyp.) = gospodarstwu; XIII 5, z gnijew = z gniewu; XXXVII 7, balwanstw (3ci przyp.) = bałwaństwu... A na ten sposób także: VI 3, wmijąrem = wumiárem; VII 7, na wszijtek = na wużytek, wnawcze = w nawuce; VII 8, w ijednostaijnem wmijszle = w jednostajném wumyśle, którim wrzędem = którym wurzędem; VII 10, wprzedzaijącz = wuprzedzając; XII 28, wstawijcznoscz = wustawiczność; XII 29, wpadaijacz = wupadając; XII 2, wchwatnijonego = wuchwatnionego; XIIII 8, wrąganije = wurąganie; XXVI 8, wstawijczną = wustawiczną; XXXII 22, w dobrijch wczynkoch = w dobrych wuczynkoch; XXXIII 8, wmijernij = wumierni; XXXIV 3, podlug wstawijenija = podług wustawienia; XXXIV 6, wkrzijzowan = wukrzyżowan; XXXVIII 6, wrządoch = wurzędoch; XLIII 1, wpadl = wupadł; L, wlno = wulno, wólno; LII 11, dwgem = dwugiém, długiém.

Że te wyrazy w rzeczy samój tak a nieinaczéj glosator wymawiał, i dlatego właśnie tak je obyczajem średniowiecznym napisał, i że w ogólności te i tym podobne wyrazy, które dzisiaj dla nas brzmią już czysto bez przygłosu *w*, w połowie XVgo w. wymawiane były jeszcze z takim przygłosem, niejako całą gębą a gwałtem, niema przyczyny wątpić. Wymowa taka żyje do dziś dnia jeszcze w języku Łużyczan: nawuka, wobłud, wučink, wumĕr lub wumĕra, wumĕrny, wumysł, wupadać, wustawienje lub wustawa, wužitk;... w języku Kaszubów: nawuka, wuchwocic (rapere), wuczink, wupasc, wustava, wubógi, wucho;... i w języku ludowym. Łużyczanie i Kaszubowie nie mają prawie wyrazów, któreby się zaczynały od czystych: *a, e, i, o, u*; wszystko tam wymawia się jeszcze z przygłosami: *j, h, w*. A zresztą Parkosz w połowie XVgo w. potwierdza takie wymawianie całkiem stanowczo, i usuwa wszelką pod tym względem wątpliwość. „Litera *v* — pisze on[1] — antiquitus vocalis, et ad modum aliarum vocalium et longum et breve; in quantum autem consona, etiam aliquociens variat sonum, nam cum componitur ex consona et vocali, tunc proprie scribitur, sic: wsta, wmaar“ = wusta, wumár, nasze dzisiejsze: usta, umarł.

Toż i litery *g, i, ij, y*. Dwie piérwsze i ostatnia, to spuścizna po Rzymianach; znak zaś *ij*, to już wymysł późniejszy, wyleganiec średniowieczny. Wszystkich téż znaczenie w części kodeksu polskiéj odpowiada w zupełności znaczeniu, jakie miały w ówczesném piśmie łacińskiém. Litera *y* = *y*: I 14, vczynkow = uczynków; litera *i* = *i* (in = in), *j* (iam = jam), lub *y* (asimi = azymi): II 12, Isaijaasch = Izajász; I 14, Iesu = Jezu; XXXV 23, odplati = odpłaty; rzadziéj się tu jednakowoż w téj postaci i w takiém znaczeniu pojawia. Litera zaś *g* = *g, j*: I 13, dlugem = długiém, gedzenija = jedzenia. Polacy przynajmniéj wymawiali wówczas wyrazy łacińskie genus...

---

[1] Libellus de orthographia polonica, ed. op. et studio G. S. Bandtkie, str. 42.

przez *j*, = jenus, i z wymowy takiéj pozostały nam nawet do dzisiaj: majster z łać. magister = majister, wójt z niem. vogt = vojt, Jérzy lub Jerzy z łać. Georgius = Jeorgius... Glosator nasz pisze téż wprost w łacinie, jak wymawiał: XII 20, redijt zam. redigit; a podobnie następca kopisty ruskiego pochodzenia, autor owéj niby karty tutułowéj, także: anagoice zam. anagogice.

Co się tyczy czwartego z tych znaków, to jest on graficznie biorąc, *ij* = *i* + *i*, zupełnie jak średniowieczne *w* = *v* + *v*; zwano go téż dlatego „*i* duplex“ lub „*i* geminatum“, z polska „dwoje *i*“. Z literą *y* czyli ypsylonem nie miał on nic wspólnego, tylko przypadkową postać, która się stąd zrodziła, że drugiemu z tych *i*, które w skład znaku *ij* wchodziło, właśnie na okazanie, że obydwa mają stanowić całość, niejako nową literę, dodawano ogónek zwrócony ku lewéj ręce, czyli jak się wówczas wyrażano, „caudam ad sinistrum“ [1]. W połowie XVgo w., t. j. w czasie, kiedy Glosa została ułożona i z oryginału odpisana, różnił on się zresztą od zwykłego *y* czyli ypsylonu, jeszcze dwiema kropkami, położonemi nad każdém z tych *i* z osobna. Polaka uczono téż zawsze przy łacinie: „Graecum *y* nunquam habet puncta in vertice, sed pure latinum geminatum *ij*“. W czasach bowiem dawniejszych, n. p. w XIVtym w., kiedyto *i* pojedyncze zamiast kropki miewało nad sobą kręte kréski i warkocze, także takie *ij* duplex warkoczami było zdobione, a w wielu rękopismach, gdzie litery *i* pisarze wcale nie kropkowali, i to *ij* kropek nad sobą nie miało.

Znaczenie takiego *ij* duplex w łacinie było przedewszystkiém, *ij* = *i* spółgłoska + *i* samogłoska, czyli jakbyśmy dzisiaj ulepszonym sposobem napisali, *ji*: Maij = Maji, Pompeij = Pompeji; albo w przykładach kodeksu: XVII 30, eijce = ejice; XXIV 21, abijcientes — abjicientes. Tę zasadę wpajano w młodzież polską przy łacinie już od najpiérwszych lat w elementarzach [2] i w gramatykach łacińskich, przy któréjto sposobności w szkołach naszych uczono zarazem i ortografii polskiéj. Nasz glosator pisze téż: II 4 i II 9, nadzeij = nadzieji; II 13, *ij* = ji (et); XXXVIII 3, *ij* = ji (ipsum); XLIII 6, broij =

[1] Sprawozdanie gimnazyjum im. Franciszka Józefa we Lwowie, r. 1868 str. 12 i nn., 44, 59 i nn.

[2] Donati Grammatices compendium una cum syllabarum combinationibus. Cracoviae per H. Vietorem, s. a. (około 1520), in 4to. — Zaraz na początku:

Consonantes* praepositae vocalibus*:

Ba	be	bi	bo	bu.
Ca	ce	ci	co	cu.
Da	de	di	do	du.
Fa	fe	fi	fo	fu.
Ga	ge	gi	go	gu.
Ha	he	hi	ho	hu.
Ia	ie	ij	io	iu.
Ka	ke	ki	ko	ku.
	i t. d.		i t. d.	

A więc w ósmym rządku, jakbyśmy dzisiaj ulepszonym sposobem napisali, Ja je ji jo ju.

broji; LI 17, moij = moji... Że on te i tym podobne wyrazy wymawiał w rzeczy samej z przygłosem *j*, i właśnie dlatego tak je napisał, niema także co wątpić. Dosyć spojrzéć na inne języki słowiańskie, n. p. na czeski, gdzie się takie wymawianie i spososób pisania do dziś dnia w całéj pełni utrzymały, lub na język małoruski, gdzie w dobréj połowie wymawianie takie żyje jeszcze, w dobréj zaś od przygłosu *j* widocznie się już wyzwala[1], albo téż na język wieśniactwa i prostactwa polskiego, gdzie także jeszcze dosyć silnie przygłos *j* występuje, ażeby wszelkie w téj mierze wątpliwości usunąć. Język nasz piśmienny otrząsł się z niego z czasem, zwłaszcza gdy Polak przestał mówić całą gębą a gwałtem; ale to już inna rzecz, to dotyczy już czasów późniejszych. Można nawet z wszelkiém prawdopodobieństwem przypuścić, dlaczego to nastąpiło. Stało to się między innemi także z téj przyczyny, że przygłos *j* w takich razach nie był u nas dosyć powszechny, i używano miasto niego także *h*. Zachowały się przynajmniéj ślady, że spójnik *i* (et), który aż do Kopczyńskiego czasów brzmiał *ji*, dlaczego téż Polacy wzbraniali się wręcz pisać go przez samo *i*, bo taki sposób pisania nie czyniłby zadosyć żywéj mowie, wymawiany był u nas w XVtym w., podobnie jak i w staréj czeszczyźnie, *hi*; toż i wyraz dzisiejszy imię brzmiał niekiedy himię[2], a miasto Ilkusz zwano także Hilkusz. Tacy n. p. Jan i Marcin z Ilkusza pisali się: mgr. Iohannes de Hilkusz[3], i mgr. Martinus de Hilkus[4]. Podobnież Jan Isner i Jan z Iłży pisali się także: mgr. Iohannes Hysner i mgr. Iohannes de Hilsza[5].

Oprócz tego miał znak *ij* duplex w średniowiecznéj łacinie jeszcze znaczenie: *i* samogłoski + *i* samogłoski, czyli mówiąc inaczéj wyrażał to, cobyśmy dzisiaj napisali przez *ii*: I 13, impudicijs = impudiciis; II 5, solacij = solatii... Była w tém wielka nieporadność, to prawda; ale wina stąd na polskich kopistów nie spada żadna, bo nie oni byli znaku tego i jego zastósowania wynalazcami: przyszedł on do nas gotowiuteńki z południa i zachodu. Następstwa téż téj nieporadności i takiego zastósowania były bałamuctwa, i mniéj baczni kopiści pisali: II 12, Ijesse = Jesse; VII 8, hijlaritate = hilaritate; XI 24, hij = hi; XV 6, hijs = his... A zbałamuceni tém do reszty, także: XI 27, alys = aliis; XVI 1, fily = filii;... gdzie już przez nieuwagę *ij* duplex wcale nie kropkowali. — To samo musiało się odbić naturalnie i w polszczyźnie kodeksu. Duplex *ij* jest tu także: *i*

---

[1] Tymka Padurry Pyśma posmertne, wyd. z awtohrafiw, Lwiw, 1874, w 8ce. Można tam znaleść pół na pół: twojich lub swojich obok twoim, czyjich obok czyim, i t. p. [2] Ob. przy końcu w Spisie wyrazów: ji (spójnik), jimię. [3] Rękopis (z r. 1454) bibl. Jag. Ner 535 in fol. z dopiskiem późniejszym: „Liber de manu mgri Iohannis de Hilkusz". [4] Liber promotionum in Univers. stud. Jagellonica, ed. Muczkowski, str. 197: „...presidente mgro Martino de Hilkus*..."
[5] Rękopism bibl. Jag. Ner 1449 in fol., na str. 319: „Sermo mgri Iohannis Hijsneri*"; Ner 2286 w 4ce, na k. 99: „Sermo mgri Iohannis Hysneri*"; Ner 2407 (z r. 1461) w 4ce, na k. 2: „per mgrum Iohannem de Hilsza*".

(znakiem zmiękczenia), *i* (samogłoską), *y*, *j*, *ij*; II 5, rosumijenije = rozumienie; II 13, wijeszela = wiesela; I 13, nij = ni; II 4, czokolij = cokoli; I 11, gdij = gdy; II 8, bijl = był; I 13, ijako = jako; II 4, ijest = jest; XXV 26, krzesczijanstwo = krześcijaństwo, dziś. chrześciaństwo. Kopista przez nieuwagę opuszcza nawet często kropki nad niém: III 3, ysze = jiże; XIX 5, y = ji (et); II 8, powyedam = powiedam; II 10, pokolenye = pokolenie; II 4, pyszano = pisano; I 14, wszdzeycze = wzdziejcie; II 4, yest = jest... A zbałamucony tém do reszty, dodaje bez potrzeby w wielu razach takiemu *ij* = ji jeszcze *g* = j z przodu: IX Dek., gijnego = jinego; XIX 9, gij = ji (illum); XXXII 23, gij = ji (et)... — Lecz są to już raczéj wyjątki tylko, od których żaden kodeks, nawet łaciński, nie jest wolny, i ogólnéj zasady, skąd się to *ij* duplex wzięło, jak téż jego piérwotnego znaczenia, nie obalają one wcale. Każdy elementarz łaciński i każda gramatyka łacińska, od Donata począwszy do Alwara, a spotkać się z niemi można w każdéj znaczniejszéj biblijotece, wyczerpujących co do tego „*i* dwoje" udzielają wyjaśnień.

Z innych liter, użytych w kodeksie naszym, zasługiwałby wreszcie na uwagę i bliższy rozbiór jeszcze sam znak *j*; lecz spotykamy go tu tylko w części łacińskiéj, i ma zresztą, jak i w innych kodeksach z XVgo w., wyłącznie znaczenie rzymskiego I (jeden): *j* = I, *ij* = II, *iij* = III, i t. d.

Przystępuję zatém do form staropolskich, które się w Głosie dochowały. Rzeczy nadzwyczajnych i pod tym względem w kodeksie naszym niema, ale téż z drugiéj strony niema w nim nic takiego, coby mu ujmę czyniło, i wyróżniało go od innych współczesnych mu zabytków. Stoi on i na tym punkcie na zupełnéj z nimi równi, a jego deklinacyje i konjugacyje przedstawiają ten sam widok. I tak w deklinacyi rzeczowników męskich.

2gi przyp. l. poj. kończy się jeszcze dosyć często na *a* piérwotne zamiast dzisiejszego *u*: XII 32, lvdą; XIV 5, luda; XLV 3, pokoija.

7my przyp. l. poj. po źródłosłowach na spółgłoskę gardłową *k*, *g*, *ch*, na *e* miękkie zam. *u*: VI 1, w bodze; XII 5, w bodze; XXVI 11, w człowijecze; XXX 14, w grzesche; XLIV 16, w czlecze.

1szy przyp. l. mn. na owie: XII 22 i XXXVII 6, Zijdowije; XXVII 3, ijęzijkowije.

4ty przyp. l. mn. przy osobach męskich występuje jeszcze we właściwéj formie 4go przyp.: III 1, schafarze abo roszdawcze sczodre; VIII 17, wszijthkij ludze; XVI 3, na szwijethe a werne krzesczijanij; XXXIII 12, na zloczijncze. — Podobnie i przy samych przymiotnikach i zaimkach, przy których osoby męskiéj dorozumiéć się należy: XXXIV 11, mnijmaijcze sze marthwe bijcz; XLVIII 10, navczaijącz gijnsze.

7my przyp. l. mn. na *ech* zam. dzisiejszego *ach*: VII 12, XII 5, XIV 4 i XXV 27, w klopoczijech; XII 27, w posczech; XIV 5, w rasszijech; XLIII 8, w vczijnczech[1]; — a nawet na zakończenie

[1] Przez pomyłkę także: XII 23, w roboczech.

och: XV 1, XXXII 22 i XXXIV 4, w vczijnkoch; XXIII 12, o zlosznijkoch; XXXVIII 6, wrządoch.

Toż i w deklinacyi rzeczowników żeńskich:

2gi przyp. l. poj. zakończony jest tu częściéj na *e*: II 22, s maczijcze; XII 4, troijcze a tagemnijcze nijewijmowneij; XV 5, ktoreijkole dusche; XXXVII 10, zijemije obijeczaneij; XLIII 1, z przijdcze; XLV 4, nadzege; — albo na *éj*: VII 15, s dobreij przydczeij; XII 25, lodzeij; XXXII 20, z woleij; LII 9, wolyeij. — Zakończenie *éj* zachowało się tu i w przyp. 7mym: XV5, we zleij ządzeij.

3ci przyp. l. mn. na *am* zamiast *om*: VII 13, potrzebnosczam = necessitatibus.

Na liczbę podwójną nie dostarcza nasz kodeks przykładów. Raz tylko pojawia się ona w części jego polskiéj: XII 33, vszedl rękv gego, i to położona przez rękę z końca XVgo w. na miejsce innego jakiegoś zeskrobanego wyrazu. Okoliczność ta jednakowoż nie może przemawiać ani na korzyść Głosy, ani na jéj niekorzyść, raz dlatego, że liczba podwójna w połowie XVgo w. nie była już powszechną, a po wtóre, ponieważ glosator nasz nie był po prostu nigdy w tém położeniu, żeby mógł był z niéj użytek zrobić.

Co się tyczy zaimków i ich deklinacyi, uderza przedewszystkiém, jak w każdym tego rodzaju pomniku z XVgo w., używanie częste staropolskiego: jiże-jaże-jeże = który-a-e. W kodeksie naszym ma on w rodz. m. zawsze postać jen, jenż lub jenże: VII 8, ijen; II 5, ijensz; II 12, ijensze; ...w rodz. ż. zaś jaż: XXXV 19, ijaz... I 4ty przyp. l. poj. w rodz. m. jego, go, występuje tu także w formie dawniejszéj *ji*: XIX 9, *gij* (illum); XXXVIII 3, *ij* (ipsum).— Toż i przypadek 4ty l. mn. w rodz. m. i ż. ty, ony, wszytki, od zaimków ten (piérwotnie ty-)-ta-to, on-ona-ono, wszytek-a-o: VII 14, modlcze sze za thij = za tych; XII 28, nijmo thij przijkrosczij = mimo te przykrości; XXVI 10, onij darij przijrzadzaijacz = one dary; XXVII 1, w onij dnij = w one dni; VIII 17, wszijthkij ludze = wszystkich ludzi; XIII 2, wszythkij tagemnijcze = wszystkie tajemnice; XXVII 2, wszijthkij w domu = wszystkich w domu. — Zaimek zaś względny który-a-e, odmieniany obecnie podług tak zwanéj deklinacyi przymiotnikowéj, występuje tu raz także jeszcze w czystéj formie zaimkowéj: XV 2, ktora przijkazanija (que precepta) = które...

Nie mniéj ciekawie przedstawiają się i przymiotniki. Glosator odmienia je już wprawdzie podług deklinacyi ściągniętéj czyli przymiotnikowéj, ale nie mniéj często używa także i deklinacyi przymiotników rzeczownéj, i to w różnych przypadkach:

W 1szym i 4tym l. poj. rodz. m.: VII 8, przewijschoon; VIII 21, przewijczeson; XII 25, kamijonowan; XII 29, nijemoczen; XII 33, spvsczon; XII 4, pochwatnijon; XII 6, schalon; XIX 6, rowijen; XIX 7, nalezon; XIX 8, poszluschen; XXI i XXII 23, męczon; XXII 23, laijan, obmawijaan; XXXII 20, poddan, prze grzech Adamow = propter peccatum Ade; XXXIV 6, wkrzijzowan;

XXXIV 7, vsprawijedlijwijon; XXXIV 10, zijw; XXXV 23, daan; XXXVIII 3, odlączon; XLIII 7, sklamaan; — w 1szym i 4tym l. poj. rodz. n.: IX 9, zamknono; XI 25, podobno; XII 30 i XII 1, potrzebno; XIII 10, wyproznijono; XIV 3, poganbyono; XVI 3, mijenijono; XIX 10, Ijesusowo; XXXII 21, wijzbawono; XXXVIII 3, ijawno; L, gotowo, wlno przijrodzenije; — w 2gim l. poj. rodz. n.: XII 22, z Ijakobowa pokolenija, z plemijnija Abramova, s dalijeka; XXXIV 3, podlug wstawijenija Cristussową; — w 7mym l. poj. rodz. ż.: XLVIII 19, w glosznije chwale; — w 7mym l. poj. rodz. n.: XII 6, w malecz sze chwalę = w maleć, w male ci się chwalę; — w 1szym l. mn. rodz. m.: XXVII 3, rosznij, rozdzelnij ijęzijkowije = różni, rozdzielni językowie; — i w 1szym l. mn. rodz. ż.: VI 2, oschnadzijnij dusche = osnadziny dusze[1].

Do przykładów 4go przyp. l. poj. rodz. n. należy w Głosie naszéj zaliczyć także imiesłowy przysłówkowo użyte: XXVII 6, mowijącz = loquentes, zam. mówiące, dzisiaj mówiących; XXXIV 6, wijedzą tho = hoc scientes; XXXVIII 2, gijdącz = euntes, zam. jidące, dzisiaj idących; XLIII 7, nije bladzijcze wijmawiją* sze = nolite errare, si quis dicat, non debeo agere...

W deklinacyi natomiast ściągniętéj czyli tak zwanéj przymiotnikowéj zasługuje tu najbardziéj na uwagę, w jaki sposób postąpił sobie glosator z zakończeniem *ym-ém* w 6tym i 7mym przyp. l. poj. rodz. m. i n., i z zakończeniem *ymi-emi* w 6tym przyp. l. mn. Oto wszystkie przykłady z kodeksu, razem z przypadkami dotyczącymi zaimków, na:

6ty przyp. l. poj.: II 6, ijednijm gloszem; II 10, szwijm ludem; V 4, dwchem swęthijm; VII 8, ktorim wrzędem; VIII 17, tijm vmijszlem, dobrijm przijkladem; XIX 6, thijm — czijm, w tem (7my przyp.) — czijmbij; XXIII 12, zlijm crzesczijanstwem; XXIII 16, thijm przezpijecznijeij; XXV 26, wijernijm krzesczijanem; XXXIV 11, przijcladem Cristuszowijm; XXXVIII 3, szwijm panem; XLII 18, dvchem szwathijm, pod zakonem starijm.

7my przyp. l. poj.: I 13, w mękijem a w dlugem lijeganijw, w szwarze swadlijwem; II 4, w szwętem pyszmije; II 12, w nijem = in eum; II 13, boog w ijemsze, w tem; III 2, na tem swecze; III 4, nijwczem = in nullo, w tem = in hoc; VII 8, w ijednostaijnem wmijszle, w veszolem oblijczv; VII 9, w blijsznem, w dobrem; VII 11, w tem; IX Dek., na tem swecze; XII 21, w czem = in quo; XII 26, w falszijwen* towarzijstwije; XIII 7, w tem; XIII 8, na onem szwijecze; XIV 6, w dlugijem oczekawanijv; XIX 6, w tem — czijmbij (6ty przyp.); XXIII 12, w them = in eo; XXV 25, w szwem vczijnkv; XXVII 3, na kaszdem z nijch (sc. apostołów); XXIX 9, w them = in hoc; XXX 14, w grzesche w szmerthnem; XXX 16, w them = in hoc; XXXII 21, po dnijv sządnem; XLIII 1, w lekem

---

[1] Ob. przy końcu w Spisie wyrazów: osnadzin.

opvsczenijv; XLIII 8, w dvchv swathijm* = in spiritu; XLIV 16, wnątrznem czlecze; LI 17, w dobrem; LII 11, w dwgem oczekawanijv; LII 12, w szijnw bozem.

6ty przyp. l. mn.: III 1, schąfarzmij bozijmij; III 2, szafarzmij bozijmij; VI 2, dobrijmij vczijnkij; VII 15, z placzlywijmi; VII 16, s weszelączimi a s placzlijwijmij; VIII 18, z wszijtkijmij ludzmij; XVI 6, proznijmij albo marnijmij szlowij; XXVII 4, rozmagijthijmij yąszijkij; XLIV 18, sze wschemi* szwąthijmij.

Różnicy więc w zakończeniach przymiotników między rodzajem męskim, żeńskim i nijakim, jaka się późniéj w języku piśmiennym pomału urobiła, którą uczeni Polacy już w w. XVItym w teoryją schwycić i bliżéj określić usiłowali, i czego nawet na lat wiele przed Kopczyńskich w szkołach polskich przy łacinie uczono[1], — niema prawie wcale w Glosie naszéj. W duchu języka starosłowiańskiego i innych narzeczy słowiańskich kończy glosator przymiotniki w 6tym przyp. l. mn. bez względu na rodzaj, do którego się odnoszą, zawsze na *ymi;* w l. poj. zaś rozróżnia zakończenia *ym-ém* podług przypadków, nie podług rodzajów: w 6tym przyp. kończy je bez względu na rodzaj zawsze na *ym*, w 7mym na *ém*. Harmoniją tę psują mu tylko w l. mn. zaimek wschemi, lecz ten chodził już od najdawniejszych czasów nie tylko u nas, ale i w reszcie języków słowiańskich, innemi drogami; w l. poj. zaś psuje ją w 7mym przyp. w swathijm zam. w swathem, — niejako zapowiedź tego, co niebawem, bo już w w. XVItym i późniéj, nastąpić miało.

Z innych osobliwości deklinacyi przymiotników ściągniętéj podnieść tu jeszcze należy, o czém zresztą już wyżéj była wzmianka, formy: III 2, bozee darij; XXV 25, vstawijenije bozee; XXXVIII 4, ducha szwij◆th◆go. W piérwszych dwóch razach oznaczył glosator ówczesnym sposobem, przez *ee*, długość czyli pochylenie samogłoski *é*, która właśnie powstała w skutek ściągnięcia (z bożyje, bożeje); w trzecim zaś przez ◆ takie samo pochylenie samogłoski *é* w skutek podobnéj kontrakcyi (z świętajego). Wszystkie trzy miejsca jednakowoż zeskrobała mu ręka z końca XVgo w. i zamieniła na: bosze, bosze, szwijęthęgo.

Lecz i w innym jeszcze względzie dostarcza polszczyzna kodeksu nader ciekawego szczegółu do historyi przymiotników i przysłówków polskich, mianowicie do sposobu urabiania od nich stopnia najwyższego. W obecnym stanie języka stopień ten różni się od stopnia drugiego czyli wyższego tylko przybranką naj-: najmilszy, najmniejszy, najwyżéj, najwięcéj. W XVItym zaś i XVtym w., kiedyto Polak, jak świadczy Górnicki, mówił jeszcze całą gębą a gwałtem, była przybranka ta náj- lub ná-, z *á* pochylonem, chociaż nie mniéj często już pojawia się ona tam także w postaci naj-, z *a* otwartém. W naszéj Glosie mamy téż dwa takie przykłady stopnia najwyższego: III 3, za

[1] Sprawozdanie gimn. z r. 1868, str. 56.

namnijeijsche = pro minimo; XXVI 7, namijleijschij = carissimi. Lecz nie o te tu idzie. Znajdujemy bowiem w kodeksie obok nich dwa ważniejsze przykłady przysłówków w tym stopniu o formie daleko starszéj: XII 23, nadwijschejj = supra modum, najwyżéj; XLIII 10, nadnawaczssche = maxime, nadnawięcsze, najwięcéj. Wprawdzie drugi z nich ma tu niepotrzebnie aż dwie przybranki nad- na-, lecz to widocznie tylko nieuwaga kopisty[1]; obydwa zaś przykłady powiadają nam, jaką właściwie i piérwotnie była przybranka ta w stopniu najwyższym, i skąd się wzięło dzisiejsze naj-, jak téż náj- i ná-z w. XVIgo i XVgo. Przybranką tą było więc w najdawniejszym stanie języka nadъ-, a tworzenie stopnia najwyższego przymiotników i przysłówków od stopnia wyższego szło u nas z postępem czasu takim torem: nadъ- (nade-), nád-, ná-, náj-, naj-[2]. — Że tak jest w rzeczy saméj, wykazali to już Jan Negedly i Paweł Józef Szafarzyk na języku staroczeskim, przyczém ostatni zauważył, że przykłady z przybranką nad- są w staréj czeszczyźnie nader rzadkie. U nas w téj mierze należy się zasługa Józefowi Przyborowskiemu[3]: on piérwszy z naszych uczonych zwrócił na tę okoliczność uwagę, i na wzór Negedlego przybrankę polską naj- także z piérwotnego nadъ- wyprowadził. Nasz téż glosator, jak widzimy, dostarcza dla téj teoryi aż dwóch przykładów. Są one tém cenniejsze, że w innych zabytkach staropolskich przykłady podobne pojawiają się jeszcze rzadziéj; mnie przynajmniéj znane są tylko dwa. Jedén z Zabytku dawnéj mowy polskiéj, wydanym przez hr. Działyńskiego[4]: naduφdse miloserdze = nadwiętsze miłosierdzie; drugi w Biblii królowéj Zofii, wydanéj przez dra Antoniego Małeckiego[5]: nadwyssey = nadwyżéj. Na przykład téż ten wydawca Biblii szczególniejszą czytelników zwrócił uwagę.

W konjugacyjach przedstawia polszczyzna Glosy podobny obraz: Słówko posiłkowe być w czasie terazniejszym występuje tu jeszcze, i to stosunkowo dosyć często, w postaci piérwotnéj: jeśm, jeśmy, jeście, zam. dzisiejszego jestem, jesteśmy, jesteście: XII 29, nije geszm; XXXIV 3, oszijsczenij geszmij; XLII 18, wijedzenij geszcze. — Toż i czasy i tryby innych czasowników:

Wyraz bezokoliczny kończy się niekiedy na pełne *ci:* IX Dek., szijwoth wijesczij; XLIV, rvszacczij sze = micare. — Tryb rozka-

---

[1] W oryginale Glosy z r. 1447 było tu prawdopodobnie nadwaczssche z dopisaném na u góry, lub nawaczssche z dopisaném nad u góry; kopista nie rozumiał tego, i połączył razem jednę przybrankę z drugą.

[2] To *j* w naj nie dostało się tu przez zamianę *d* na *j*, ani téż, jak się prof B. Trzaskowski w Nauce o piérwiastkach jęz. polsk. na str. 128 wyraża, i przeciw czemu występuje, w skutek „przejścia głoski *d* na *j*". Weszło ono tu inną drogą, tak jak się dostało do wyrazów: dzisiaj zamiast dzisia, wczoraj zam. wczora, Czartoryjski zam. Czartoryski, Stryjkowski zam. Strykowski, i t. p.

[3] Wiadomość o życiu i pismach Jana Kochanowskiego. Poznań, 1857, str. 201.

[4] Poznań, 1857, str. 31 w kolumnie *a* w. 12 z dołu.

[5] Lwów, 1871, str. 93 w kolumnie *a* w. 20 z góry.

mujący, w którym dzisiaj końcowe *i* albo odrzucamy (proś), albo wzmacniamy na *ij* (kradnij), albo osłabiamy na *j* (kochaj), zatrzymuje tu jeszcze swoję cechę *i*: II 5 i II 13, raczij dacz, raczij napelnijcz, raczy dacz; II 11, wijelbijcze = magnificate; IX Dek., nije bijerzij, nije cradnij, proszij; XLIII 2, geden drugego brzemije grzechv nosij = alter alterius onera portate; XLIII 7, nije bladzijcze = nolite errare. — Z aorystu staropolskiego dochowały się również przykłady: XIII 2, vznal bych, przenijoszl bijch; XIII 3, rozdzelal bijch. — Czas przeszły zaś, jak i w innych pomnikach, występuje w kształcie złożonym: VI 3, vmijerzijl yest = diuisit; XII 4, vijdzal ijest = vidit; XIX 6, byl gest; XIX 7, ijest bijl; XIX 9, podwijszijl gest = exaltauit; XXXIV 7 i XXXIV 10, gest vmarl = mortuus est. Ważniejsza wszakże, że prawie do stałych sposobów wyrażenia należą tu: XII 25, bijteszm = cesus sum, czijrpijaleszm = cirpiałeśm; XXXIV 3, okrzsczijenijszmij = baptisati sumus; XXXIV 8, pakniją aczeszmij vmarlij = si autem mortui sumus; XXXVI 12, dlusznijszmij = debitores sumus; XXXV 19, dobrowolnijescze przijprawijalij = voluntarie preparastis; XXXV 21, gdijscze czijnijlij; XXXVIII 2, gdyscze bijly = cum essetis; XLVIII 16, czszoszcze zamijeskaly, abijscze napelnijly = quod non fecistis, restituite. Coś podobnego pojawia się także w dwóch piérwszych działach Biblii królowéj Zofii[1].

Co się tyczy wreszcie zasobu wyrazów, których kodeks nasz dostarcza, ich znaczenia dawniejszego i brzmienia, jak téż sposobu łączenia się pod względem syntaktycznym z innymi wyrazami w zdaniu i t. p., odsyłam do załączonego przy końcu: „Spisu wyrazów w Glosie użytych, których teraz albo wcale nie używamy, albo w innėm znaczeniu i brzmieniu". Zebrane tam jest w porządku abecadłowym wszystko, co dla jakiegokolwiek względu w polszczyźnie kodeksu na uwagę zasługiwać może, przy każdym wyrazie zaś cyfrą rzymską i arabską podane są zarazem perykopa i wiérsz, w których właśnie się znajduje, a dodany tu i ówdzie §. odsyła zawsze do Gramatyki dra Antoniego Małeckiego. W tém miejscu zatém pozwalam sobie rzucić jeszcze tylko kilka więcéj ogólnych o tém wszystkiém uwag:

Poszczyzna Glosy jest, jak się już wyżéj wzmiankowało, dosłownym, niekiedy nawet niewolniczym przekładem jużto samego tekstu perykopy, już dodanych mu glos objaśniających *i.* = id est, lub *s.* = scilicet. Glosator z r. 1447 przetłómaczył tak n. p. miejsce w wyjątku II 4: vt per ea, que scripta sunt, doceamur pati pro proximis = abij przesz tho, czo pyszano yest, vczijlijbysmij szę cyrpyecz za blijsnije; oddał więc łacińskie vt przez abij, a swoją drogą doceamur, które do niego należy, przez vczijlijbysmij szę, i niepotrzebnie jędnę i tę samę rzecz dwa razy powtórzył, abij — bysmij. Tak postąpił sobie i gdzieindziéj, n. p. w perykopie II 6: vt — honorifi-

[1] Por. wstęp do Biblij, str. XLVI.

cetis, po polsku abij — chwalilibysecze; choć w tym razie znaczny odstęp między vt a należącém do niego honorificetis, w którym się mieszczą różne objaśnienia szczegółowe, mógłby już jako tako powtórzenie to abij — bysecze usprawiedliwić. Po prostu glossator położył nad vt polskie abij, a zanim śród różnych objaśnień szczegółowych i po ukończeniu takowych przyszedł do honorificetis, zapomniał o położoném wyżéj abij, i jeszcze raz honorificetis przełożył dosłownie przez chwalilibysecze[1]. — W innych jednakowoż miejscach, a są one także dosyć liczne, nie tłómaczył już wcale ani tekstu perykopy ani należących do niego glos objaśniających, ale je parafrazował, a raczéj oddawał tylko po polsku mniéj więcéj ich myśl właściwą. Polszczyzna jego w takich razach, zestawiona z tekstem perykopy, wypadła nawet niekiedy dosyć pociesznie. Nad miejscem n. p. w wyjątku XII 19, si quis in faciem vos cedit, co Wujek przełożył „jeśli was kto w gębę bije", znajduje się w kodeksie po polsku: oczwijsztnije wam sze vrąga, tyle co = oczywiście wam się urąga. Piękne mi urąganie się! Lecz wyrazy te polskie wyrwały mu się widocznie pod wpływem tego, co dodana do tego miejsca glosa objaśniająca wyrażała: „sc. in presencia despicit. Ambrosius: In faciem ceditur, in cuius os iniuria irrigatur".

Podobnie wolno, jako parafraza tylko albo streszczenie myśli właściwéj jużto samego tekstu perykopy, już dodanych mu glos objaśniających, wypadła polszczyzna kodeksu i w wielu innych miejscach; tu i ówdzie jest ona nawet wprost glosą, po polsku wyrażoną[2]. Mimo to wszakże liczne wyrazy polskie na znaczeniu swojém istotném nic przez to nie ucierpiały, i wszystkie prawie dają się przy pomocy łaciny, do któréj należą, dostatecznie wyjaśnić, a to tém bardziéj, ponieważ glossator dosyć często nad jednym wyrazem łacińskim położył po dwa, a niekiedy nawet i więcéj wyrazów polskich, których znaczenie jest podobne, a przynajmniéj bardzo do siebie zbliżone. Wyjątek mały stanowićby tu chyba mogły miejsca, które kopista ruskiego pochodzenia widocznie mylnie z oryginału Glosy odpisał: II 6, ijednostaijmą mijslą = vnanimes; II 10, Zijdinij = cum Iudeis; III 4, grzek = peccatum; VIII 21, szlosz = malum; XII 25, kamijonowan ge = lapidatus sum; XII 26, w falszijwen towarzijstwije = in falsis fratribus; XII 5, nijczszen = nichil sum; XIII 3, gijmnijenija = facultates[3]; XIV 1, bralijbijscz = recipiatis; XLIV 20, rozmemy = intelligimus; XLV 3', bąazcze pijlnij chowacz = studiosi servare. Lecz miejsca te wszystkie są przy łacinie zrozumiałe, i mylki w napisaniu ich widoczne. Podobna mylka zajść musiała także w perykopach: VI 2, oschnadzijnij bandze = nows fiat; XXVI 11, roszmagythych, wijelorzonijch laskij = multiformis gracie. Osnadziny zostaje prawdopodobnie w etymologicznym związku ze starosłowiań-

---

[1] Ob. także wyjątek: XIX 10 i XIX 11. [2] Por. n. p. perykopy: II 9, II 12, VI 5,.., XIX 6 i t. d. [3] Ob. podobiznę karty 53.

skiém sъnadьnъ i z polskiém snadny = na nowo przysposobiony; ale wijelorzonijch, to już zdaje się tylko lapsus calami ręki z końca w. XVgo.

Niebacząc jednak na te usterki, ogół wyrazów polskich w kodeksie przedstawia wcale ciekawy obraz. Wiele z nich, jak to już wyżéj poznaliśmy, wymawiał jeszcze nieznany bliżéj z imienia Dominikanin polski z r. 1447, autor zawartéj w Glosie rzeczy i polszczyzny, po ówczesnemu t. j. całą gębą a gwałtem, i czuł w nich i długość czyli pochylenie samogłosek, czego już dzisiaj, z wyjątkiem nielicznych stosunkowo *é*, *ó*, żaden piśmienny Polak nie czuje, i wymawiał je z przygłosami *j*, *w*, na początku, z czego się także piśmienna polszczyzna dawno już otrzęsła. Górnicki z pewnością nie wydałby obecnie, po upływie 300 lat i po zmianach, jakim język nasz z postępem czasu pod względem fonetycznym uległ, tak drastycznego o polszczyźnie warstw inteligentnych sądu. Wszystkie téż takie wyrazy, tak z samogłoskami pochylonemi jak z przygłosami *j*, *w*, weszły do naszego Spisu wyrazów przy końcu, naturalnie o tyle tylko, o ile postać ich graficzna czyli sposób napisania w kodeksie do tego uprawniał.

Inne znowu wyrazy są z innych względów ciekawe lub ważne. Takie n. p. dzieje, przyrodzenie, znajdują się tu już w r. 1447 prawie w dzisiejszém znaczeniu = historia, natura. Takie poganistwo = dzisiejszemu pogaństwo, albo jak lud prosty mówi pogáństwo, i taka wonia = woń, w języku ludowym wóń, albo chawała = chwała, w XVItym w. i dzisiaj w języku ludowym chwáła, mają tu jeszcze dawniejszą postać, są o jednę sylabę dłuższe. — Takie królewstwo = królestwo, rozpacstwo = rozpacz, świecski = świecki, żarłocstwo = żarłoczność, zachowały tu jeszcze swoje etymologiczne *w*, *s*. — Cały zaś znaczny poczet wyrazów: abo, acz, aczci, albo jak glosator nasz pisze z przygłosem XII 1, ijaczczij = jaczci, daléj aczkoli, alić,... myśli = niźli, niżeli,... nimo = mimo,... szramki = szranki,... telko = tylko,... vpanie = upadnie,... żyw, żywić, znajduje się w téj saméj postaci, i w tém samém albo zbliżoném znaczeniu, także w innych pomnikach staropolskich, w języku w. XVIgo i w mowie dzisiejszéj ludu prostego. O ile tego konieczna zachodziła potrzeba, uwidocznione to zostało w Spisie przy końcu. — Również znaczną bardzo liczbę wyrazów Glosy wykazują w téj saméj prawie postaci i w znaczeniu podobném lub zbliżoném inne narzecza słowiańskie: język starosłowiański, czeski, łużycki, kaszubski i małoruski. Do najciekawszych pod tym względem, których napróżno szukalibyśmy w innych zabytkach staropolskich, choć zna je to lub owo narzecze słowiańskie, należą w kodeksie naszym: krechkość = ułomność, kruchość; przytcza albo jak je glosator pisze przydcza = przygoda, przypadek; wzdraz = obraz, forma. — Nie mniejszéj jednakowoż wartości są w Glosie także wyrazy, których w téj postaci nie wykazują ani dotychczasowe zabytki staropolskie ani inne narzecza słowiańskie, a przeciw którym mimo to ani co do ich znaczenia ani co do

formy nic zarzucić nie można: abbo = albo, czuć (ta, rzecz. rodz. ż.) = czucie, rozumienie; oblujstwo = comessatio. Na wyraz ostatni (jest on spokrewniony ze słowem bluć = żygać), niema nawet w dzisiejszéj polszczyźnie innego pojedynczego wyrażenia, któreby tak dosadnie i trafnie oddawało łacińskie comessatio = niemieck. saufgelag. Lecz prawda! nie miała go już i polszczyzna w. XVIgo; wszak Knapski tłómaczył comessatio przez: wieczerzą drugą, rozgardyjas!

Kraków, w grudniu r. 1874.

Iste est liber conuentus Leopoliensis Corporis Christi.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos XIII Cap. Dominica 1 Adventus domini.]	**I.** karta 2—5. (Romanorum XIII.)	[Z listu św. Pawła do Rzymian w Rozdziale XIII wiérsz 11—14. Na niedzielę 1 Adwentu.]

11. Fratres! Scientes, quia hora est iam nos de sompno surgere. Nunc enim	11.
proprior	blijssche
est nostra salus,	
quam cum credidimus[1].	nyszlij gdij vijerzijlijszmij na krzcze.
12. Nox precessit, dies autem apropinquavit. Abieciamus* ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis.	12.
13. Sicut[2] in die honeste	13. Ijako zaleszij* poczeszlijwe
ambulemus, non	
in comessacionibus[3] et ebrietatibus[4],	w obloijstwach*, w sarloczstwach,
non in cubilibus,	nije v mękijem a w dlugem lijeganijw,
et impudicijs[5],	w nijeczijstijch mijslach z owijtego* pijczija ij gedzenija,
non in contencione	nij w szwarze swadlijwem,
et emulacione.	w szasdrosczij.
14. Sed induimini dominum Iesum Cristum[6].	14. Wszdzeycze na szę wsdraz* vczynkow pana Iesu Crista.

---

[1] Gl. „scilicet in baptismo". [2] Gl. „id est sicut decet".
[3] Gl. „i. e. superfluis et luxuriosis conviuijs". [4] Gl. „i. e. inmoderatis potacionibus, dicitur enim ebrietas nimia potacio vini".
[5] Gl. „i. e. luxuria, que de nimio potu venit et cibo". [6] Gl. „i. e. formam Christi in operibus".

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos XV.

Dominica 2 Adventus domini.]

II.

k. 5 v. — 9 v.

Romanorum xv.

Dominica 2a Adventus Christi.

[Z listu św. Pawła do Rzymian w R. XV wiérsz 4—13.

Na niedzielę 2 Adwentu.]

4. Fratres! Quecumque scripta sunt[1],	4. Czokolij w szwętem pyszmije popijszano ijest,
ad nostram doctrinam scripta sunt:	
vt per pacienciam et consolacionem scripturarum[2]	abij przesz tho, czo pyszano yest, vczijlijbysmij* szę cyrpyecz za blijsnije
spem habeamus[3].	w nadzeij vijeczneij chwali.
5. Deus autem paciencie,	5. Boog a prawda zaszę dawą* cijrpiedlywoszcz w rzeczach przeczijwnijch,
et solacij[4],	a ijensz a* czijnij na duschij vczechę,
det uobis idipsum[5] sapere in alterutrum secundum Cristum[6].	raczij dacz wam ijednosthaijne rosumijenije abo czvcz* ijednemv ijako drvgemv, a tho podlug navkij Ijesu Crystoweij.
6. Vt vnanimes	6. Abij ijednostaijmą* mijslą
vno ore[7] honorificetis	ijednijm gloszem chwalilibyscze*
deum et patrem domini nostri Iesv Cristi.	
7. Propter quod suscipite invicem,	7. Dlą czego dlą nijebijeszkijch* rzeczij przijmvijecze* pospolnije w navcze a w przijcladze dobrego zijwothą*,
sicut et Cristus suscepit vos[8]	ijako pan Cristus przijijął vasz w gednoscz

[1] Gl. „sc. in diuinis scripturis". [2] Gl. „i. e. vt per ea, que scripta sunt, doceamur pati pro proximis". [3] Gl. „i. e. ita speremus gloriam, quam Cristus accepit". [4] Gl. „sc. deus, qui est dotor paciencye et solacij, det uobis consolacionem in omni turbulacione".
[5] Gl. „i. e. indifferenter". [6] Gl. „i. e. secundum doctrinam Iesu Christi". [7] Gl. „i. e. vera et eadem voce". [8] Gl. „i. e. naturam nostram* in vnitatem".

in honorem dei.	kv czczij boga otczą*.
8. Dico enim, Iesum Cristum ministrum ffuisse* circumcisionis[1]	8. Powyedam czij vam, ijsczij pan Cristus poszlan bijl Szijdom kasznodzeyczą czelestne*,
propter veritatem dei, ad confirmandas promissiones patrum[2].	abij bijla ztwerdzona obijethnijczą boza podlug prawdij ijego, czoz bijl obijeczal swijathijm otczom.
9. Gentes autem super misericordia[3],	9. Ale vij sprawdą* poganij s mijloserdzą oszobnego chwalcze bogą wschijczczij,
sicut scriptum est[4]: Propterea confitebor tibi	przes proroką*: Dla teij mowij sijnv boszij kv bogv otczv wysnanije będze thobije mijedzij poganstwem*
in gentibus[5],	mijedzij poganstwem* wijerze*, nadzeij, w chwale, w mijlosczij,
et nomini tuo cantabo[6].	a twemv gijmijenijevij* chwala sz wesela serdecznego.
10. Et iterum dicit: Letamini	10.
gentes cum plebe eius[7].	poganij szwijm* ludem Zijdinij*.
11. Et iterum: Laudate omnes gentibus[8] dominum,	11. wszijczczij poganij, coscze na szwijathv* wijarą weszwanij, chwalcze,
et magnificate eum omnes populi[9].	wijelbijcze* wszijthko pokolenye zydowske.
12. Et rursus Isaias ait:	12. **A k themu Isaijaasch mowij:**

---

[1] Gl. „i. e. apostolum et predicatorem Iudeorum, ad quos corporaliter venit". [2] Gl. „i. e. vt se veracem ostenderet in promissionibus, et compleret promissa patribus Iudeorum". [3] Opuszczone tu „honorare deum". — Gl. „sc. et ideo dico, gentes propter misericordiam debere honorare deum". [4] Gl. „testimonio prophetico in prouerbio prophete Dauid". [5] Opuszczone tu „domine". — Gl. „i. e. faciam tibi confiteri ab illis per actum credendi, sperandi, diligendi et laudandi". [6] Gl. „i. e. cantari tibi faciam ab illis gentibus canticum leticie et laudis, quod procedit ex leticia cordis". [7] Gl. „i. e. cum Iudeis". [8] Powinno być „gentes" (nom.). [9] Gl. „sc. duodecim tribus". Jak wiadomo, dzielili się Żydzi na dwanaście pokoleń.

Erit radix Ijesse,	Ijesse bądze yako maczyczą albo korzeen,
et qui exurget regere gentes,	a ten, ijensze vijnijkne s teytho maczijcze,, rzadzijcz* bądze poganstwo,
in eum gentes sperabunt.	w nijem na wyarą sząthą* nawroczenij bądą nadzeyą mijecz.
13. Deus autem spei[1]	13. Boog zaprawdą, w ijemsze mamij nadzeyą,
repleat vos omni gaudio[2]	napelnijcz raczij wasz wijeszela dochownego*,
et pacem*[3] in credendo,	a raczy **vaam** dacz sgodę ij wijarę dobrą,
vt habundetis in spe et virtute spiritus sancti[4].	abijscze w tem byly stwerdzenij* w mijlosczij duchą swąthego ij w lascze.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Corinthios IV. Dominica 3* Adventus domini.]

IIII.

k. 9 v.—13 v.

Prima Corinthiorum iiij.

[Z listu I św. Pawła do Koryntyjan w R. IV. w. 1—5. Na niedzielę 4* Adwentu.]

1. Fratres! Sic vos*[5] existimet homo	1. Takocz wasz nijechaij mnijma wschelkij czlowyek
vt ministros Cristi, et dispensatores misteriorum dei.	a schafarze abo roszdawcze **sczodre**, ma bijcz szukano a pijtano myedzij schąfarzmij* bozijmij, ma bycz schvkano[6] wszwąthosczij* boszijch.
2. Hic[7] iam queritur inter dispensatores,	2. Na tem swecze ijwsz ma biicz schukano a pijtano mijedzij schafarzmij bozijmij,

[1] Gl. „i. e. qui dat spem". [2] Gl. „sc. spirituali". [3] Powinno być „pace" (abl.). [4] Gl. „i. e. cerciores sitis... ista virtus est caritas...". [5] W. „nos"; Mm. „uos". [6] Wyrazy: „ma bijcz szukano a pijtano myedzij schąfarzmij bozijmij, ma bycz szvkano", przekréślone. Kopista spostrzegł się snadź, że należą do wiérszu następującego, i przekréślił je dlatego w tém miejscu. [7] Gl. „i. e. in presenti".

ut fidelis quis inveniatur.	ijenszebij vijernije **bosze**[1] darij raszdawal*.
3. Michi autem pro minimo est, vt a vobis iudicer[2], aut ab humano die[3];	3. Mnije zaprawdę za namnijeijsche ijest, ysze mnije **sądzijcze** ijako nijewernego szchafarza*, abo od gynschijch ludzij*, czo taijemnijcz **szyercza** nije wedzą;
sed neque me ipsum iudico[4].	a ija szam szebije nije sządze, ijensze wijem lepijeij szam sze*.
4. Nichil[5] michi conscius sum[6]: sed non in hoc iustificatus sum[8]:	4. Nijwczem **mnije** moiję[7] szamnijenije nije grize: a wschakoz w tem nije ijestem vsprawijedlij**wijon**, bo sznadz moze bijcz we mnije grzek*, oz* nije wijem:
qui autem iudicat me, dominus est.	a ten, gensze mnije sządzy, gestczij pan bog.
5. Itaque nolite ante tempus[9] iudicare, quoadusque	5. przed czaszem bozego szandw nije chczijcze* szandzijcz, alijsczij
veniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum[10], et manifestabit consilia cordium: et tunc	yensze wzyawij, oszwijecze* tagemnosczij grzechow,
laus erit vnicuique a deo.	**otplata**, chawala* ijednemv ijako drvgemv

---

[1] Było tu piérwotnie „bozee“; ręka z końca XVgo w. podskrobała litery *se* i wtrąciła na ich miejsce sz, z czego powstało „bosze“.
[2] Gl. „sc. quasi infidelis dispensator“. [3] Gl. „i. e. humano intellectu, qui non videt oculta*“. [4] Gl. „ego, qui melius me noui, quam vos“. [5] W. „Nihil enim“. [6] Gl. „i. e. in nullo me remordet consciencia.“ [7] Nad ę w „moiję“ dopisane e. [8] Gl. „i. e. non ideo* me iustum puto, quia in me potest esse pecatum, quod nescio“.
[9] Gl. „sc. generalis iudicij“. [10] Gl. „i e. pecata oculta“.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Philippenses IV.
Dominica 4* Adventus domini.]

IV.

k. 13 v.—17.

Ad Philipenses iiij.

[Z listu św. Pawła do Filipensów w R. IV w. 4—7.
Na niedzielę 3* Adwentu.]

4. Fratres! Gaudete in domino semper, iterum dico gaudete. — 4.

5. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: dominus prope est. — 5.

6. Nichil solliciti sitis; sed in omni oracione et obsecracione, cum graciarum accione peticiones vestre innotescant aput deum. — 6.

7. Et pax dei, que exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligencias vestras, in Cristo Iesu domino nostro [1]. — 7.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Galatas IV.
Dominica infra octavas Nativitatis domini.]

V.

k. 17—21 v.

Gallatarum iiij°.

Dominica infra octavas Natiuitatis.

[Z listu św. Pawła do Galatów w R. IV w. 1—7.
Na niedzielę po Bożém narodzeniu.]

1. Fratres!	1.
Quanto tempore heres parwlus* est, nichil differt a seruo,	Do ktorego cząsv* mlodzonek*
cum [2]	aczkolij
sit dominus omnivm;	
2. Sed	2.
sub tutoribus et actoribus [3] est,	pod opijedlnijkij* [4] pod opyekadlnykij, rzecznijkij, a czo ijego rzecz oprawijaiją,

[1] W. niema „domino nostro"; w Mm. jest. [2] Gl. „quamuis".
[3] Gl. „sc. qui pro eo causas agunt et mores eius informant".
[4] „pod opijedlnijkij" przekréślone.

vsque ad prefinitum tempus a patre.	do wijrzeczonogo*, vlozonego
3. Ita et nos cum essemus parwli,	3. maludczij
sub elementis mundi eramus seruientes.	
4. At vbi	4. Gdijsz
venit	
plenitudo	popelnijenije
temporis, misit deus filium suum	
natum*[1]	dwchem swęthijm zrządzonego*
ex muliere, factum sub lege[2],	
5. Ut eos, qui sub lege erant, redimeret, vt	5.
adopcionem	wijszwolenije
filiorum reciperemus.	
6. Quoniam autem estis filij dei[3], misit deus spiritum filij sui in corda vestra, clamantem:	6.
Abba, pater.	Otcze, otcze, boze.
7. Itaque	7.
iam	nijnije
non est serws, sed filius.	
Quod si filius,	Paknijąsz* lij sijn,
et heres per deum.	

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos XII. Dominica infra octavas Epiphaniorum.]

VI.

k. 21 v.—26.
Romanorum xij°.
Dominica
infra octauas Ephiphanie.

[Z listu św. Pawła do Rzymian w R. XII w. 1—5. Na niedzielę 1 po Trzech królach.]

1. Fratres!	1.
Obsecro vos per misericordiam	Poprzijsząngam waas prze mijloszerdze
dei,	
vt exhibeatis[4] corpora vestra	abijscze wijdalij offijerowalij bogu czijala vasche

[1] Gl. „i. e. de spiritu sancto natum“. [2] W. „factum ex muliere, factum sub lege“, w Mm. jak w kodeksie „natum ex muliere, factum sub lege“. [3] „dei“ niema w W.; jest w Mm. [4] Gl. „i. e. offeratis“.

hostiam viuentem,	offeijrę* szijwączą,
sanctam, deo placentem[1], rationabile obsequium vestrum.	w bodze stwijerdzoną*, roszwmna sluszba waschą.
2. Et nolite conformari huic seculo[2],	2. A nije chczijeijcze sze przijrounacz sweczkijm lvdzom*,
sed reformamini in nouitate sensus vestri[3]:	oschnadzijnij* bandze* wasze dusche abo szmijszlow zwątrznijch[4] zwnątrznijch:
vt probetis[5],	abyscze doszwijedczijly dobrijmij vczijnkij,
que sit voluntas dei[6], beneplacens et perfecta.	lubyeszlijua, doskonala, przespijeczna.
3. Dico enim per graciam[7],	3. Przykaszviję wam moczą appostolską.
que data est michi,	z laskij, kthora ijest mij[8] mnije dana moczą bozą,
[9]non plus sapere[10],	nije węczeij roszumem badaycze o thaijgemnijczach* boszijch,
quam opportet[11]; sed sapere ad sobrietatem,	ale roszumijecze* kv vmijernosczij,
et vnicuique sicut deus	ijednemv ijako drugemv
diuisit mensvram fideij.	vmijerzijl yest, roszdzelijl z* wmijąrem* warą[12] vijarij.
4. Sicut enim in vno corpore multa	4. Jacocolij*
membra	częsczij
habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent.	nijegednakego vrzędv maiją[13].
5. Ita multi vnum corpus sumus in Cristo,	5. Tako wijele nasz*

[1] Gl. „i. e. in deo firmam, continuam". [2] Gl. „i. e. mundanis hominibus". [3] Gl. „i. e. sensus vester tam interior quam exterior nows fiat". [4] „zwątrznijch" przekréślone. [5] Gl. „sc. experimentaliter per effectum operis". [6] Opuszczone tu „bona".
[7] Gl. „i e. auctoritate apostolica prohibeo". [8] „mij" przekréślone.
[9] Opuszczone tu „omnibus, qui sunt inter vos". [10] Gl. „i. e. investigare de misterijs dominicis". [11] Opuszczone „sapere".
[12] „warą" przekréślone. [13] Było tu piérwotnie „maijv"; ręka z końca XVgo w. przerobiła końcowe *v* na *ą*.

singuli autem alter alterius membra	kaszdij zoszobna drogij* drvgego, a geden ijako drvgij dan ijest kasdemv na vszijtek,
in Cristo domino nostro[1].	czanscz* w spomosenyv*.

[Lectio epistolae b. Pauli ad Romanos XII. Dominica 1 post octavas Epiphaniorum.]	**VII.** k. 26—31. Romanorum xij°.	[Z listu św. Pawła do Rzymian w R. XII w. 6—16. Na niedzielę 2 po Trzech królach.]

6 Fratres! Habentes donaciones	6.
secundum graciam,	podlug laskij,
que data est vobis[2], differentes,	
siue propheciam[3] secundum racionem fidei[4],	lubo wzijawijenije przijslijch rzeczij podlug poloszeniją wijarij swijętheij,
7. Siue ministerium[5] in ministrando,	7. zluszbij abo vrzędu coscziijelnego w rzoszdawanijv* swyątosczij,
siue qui docet in doctrina,	lubo bąndz* na wszijtek* gijnschemu w nawcze*,
8. Qui exhortatur in exhortando,	8. sztwerdza, napomijna, kasze, w napomijnanv, w kaszanijv,
qui tribuit[6] im simplicate,	ijen dawa ijalmvsna nyechacz* dawa w ijednostaijnem wmijszle prze boga,
qui preest[7]	ijen gest przewijschoon ktorim wrzędem
in sollicitudine,	w pylnosczij bandz drvgemv na vzijtek,
qui miseretur in hijlaritate.	gen luthoscz vkaszvije w veszolem oblijczv.
9. Dileccio sine simulacione.	9. Mijloszerdze przesz obludnosczij, lsczijwosczij.

[1] Tak i w Mm.; W. niema „in Christo domino nostro". [2] W. „nobis". [3] Gl. „i. e. reuelacionem futurorum". [4] Gl. „i. e. quod exigit fides". [5] Gl. „i. e. eclesiasticum". [6] Gl. „i. e. elemosinas". [7] Gl. „sc. in pollicia ecclesiastica vel mundana".

Odientes malum,	Nijenarząncz* sloscij w blijsznem,
adherentes bono.	trzijmaijącz szę, przijstawaypącz, moczne* stoijącz cu dobremv w dobrem.
10. Caritatem*[1] fraternitatis invicem diligentes,	10. mijluijąnczij bądzecze,
honore invicem preuenientes,	wprzedzaijącz ijeden drugego czczą przechodzęczij* [2]
11. Sollicitudine non pigri,	11. W pijeczolowanijv o zsbawijenijv* blijsznego nije bądzcze lenijwij,
spiritu feruentes, domino seruientes,	panw bogv w tem szlusząncz,
12. Spe gaudentes,	12. W nadzeij chwalij wecznijeij wijeszelądncz* sze,
in tribulacione pacientes,	w klopoczech, w troskach czijrpijączij,
oracioni insistentes*[3],	pijlne czvijąncz na modlijthwach,
13. Necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes.	13. Potrzebnosczam swijątijch ludzij* vczęstuijącz, gospodarstw* przijgemnoscz neschączij częstho.
14. Benedicite perpersequentibus* vos[4],	14. Dobrze mowcze thijm a modlcz*[5] sze za thij, czo wasz przesladvija,
benedicite, et nolite maledicere.	dobrze mowcze,
15. Gaudete cum gaudentibus[6], fflete* cum flentibus:	15. Wijeszelcze sze s dobreij przydczeij* blyznego, placcze w lutosczij z placzlywijmi:
16. Idipsum invicem sencientes[7],	16. Roszwmijeyocz* poszpolijcze s weszelączimi a

[1] W. „charitate" (abl.); Mm. „charitatem" (acc.). [2] Zeskrobane 3 wyrazy, razem 23 liter; odczytać się nie dadzą. [3] W. „instantes". — Gl. „i. e. invigilo*". [4] Gl. „i. e. bona operamini et orate pro prosequentibus vos". [5] Stało tu „modlcze"; ręka z końca XVgo w. podskrobała *e* na końcu, ale zapomniała napisać co innego na jego miejsce. [6] Gl. „sc. quando proximis bona succedunt". [7] Gl. „i. e. sitis cum illis in gaudio uel fletu".

non tam[1] alta sapientes[2],	s placzlijwijmij ijednostaijno, nije wijszoko sze roszumijeij•cz* w szerczu o szobije,
sed humilibus consencientes[3].	ale pokornijch naszladvijącz.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos XII. Dominica 2 post octavas Epiphaniorum.]	VIII. k. 31—34. Romanorum xij°.	[Z listu św. Pawła do Rzymian w R. XII w. 16—21. Na niedzielę 3 po Trzech królach.]

16. Fratres! Nolite esse prudentes	16. Nijechaijcze* bycz opatrznij, rostropnij,
aput vosmet ipsos,	
17. Nulli malum pro malo reddentes,	17. Nijszadnemv czlowijekowij zlego sza sle nijewraczaijączij* bąndcze,
providentes bona non tantum coram deo,	opatrznije dobre vczijnkij czijnącz nije telko* bijscze bili bogv lubij,
sed eciam coram omnibus hominibus[4].	ale tesz tijm vmijszlem, abijscze nijkogo nye pogorszijlij, ale dobrijm przijkladem wszijthkij ludze przijwiedlij*.
18. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes,	18. yelkoz* z wasz, mijeijcze pokoij z wszijtkijmij[5] ludzmij,
19. Non vosmetipsos deffendentes karissimi*, sed date locum ire; scriptum est enim: Mihi vindicta, et[6] ego retribuam, dicit dominus.	19. ......[7]

[1] „tam" niema W. [2] Gl. „sc. de vobis". [3] Gl. „i. e. humiles imitantes". — W. dodaje w tém miejscu jeszcze: „Nolite esse prudentes apud vosmetipsos"; w kodeksie i w Mm. niema tu tego dodatku. Zresztą i perykopę następującą zaczyna W. tymi samymi wyrazami.
[4] Gl. „sc. ut non fiat scandalum, sed tantum bonum exemplum".
[5] s wtrąciła tu ręka z końc. XVgo w. i z pierwotnego „wzijtkijmij" powstało „wszijtkijmij". [6] Tak i w Mm.; W. niema „et".
[7] Zeskrobany 1 wyraz, rązem 6 liter; odczytać się nie dadzą.

20. Si[1] esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi: hec enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.	20.
21. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.	21. Nije chczeij bijcz przewijczeson od grzechv, ale przemagaij w dobroczij szlosz*.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos XIII. Dominica 3 post oatavas Epiphaniorum.]

IX.

k. 34—39.

Romanorum xiij°.

[Z listu św. Pawła do Rzymian w R. XIII w. 8—10. Na niedzielę 4 po Trzech królach.]

8. Fratres! Nemini quidquam debeatis, nisi ut adinvicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implet[2].	8.
9. Nam: non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui[3], et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur[4]: Diliges proximum sicut teipsum.	9. zamknono ijest:
10. Dileccio proximi malum non operatur. Plenitudo legis ergo est dileccio.	10.

... aliquas creaturas posse in melius uel in deterius comutari, uel in aliam speciem uel similitudinem transformari, alias vijlkolek*...

Decem precepta in wlgari[5]:

Dzeszanczoro ijest przykasząnije* boze: Mijlvij boga s prawą wijęrą*.

[1] W. „Sed si". [2] W. „implevit" (perf.). [3] Tak i w Mm.; W. niema „rem proximi tui". [4] Gl. „i e. perfecte continetur".
[5] Dekalog ten nie ze wszystkiém zgadza się ze znanemi dotychczas redakcyjami, które ogłosił Maciejowski w Dodatkach do Piśmiennictwa

Pijrzwa* kaszn[1] tworcza naszego,
Nijemasz mijecz boga gijnego.

W prosznosczij[1] nijestatkv thwego
Nije bijerzij gijmijena boszego.

Pamijąthaij, czocz* thobije wijelę*,
Bij czczijl swęto ij nedzelę.

Chczeslij mijecz laską moiją,
Mijlvij oczcza, matką swoiją.

Nye zabijaij brata swego*,
Ręką, kazną anij rądą*.

Nije czijn grzechv nijeczijstego,
Przez* vrzędu malzenskiego.

Nije cradnij gijmenija czvdzego,
Nędznijm vdzelaij swogego.

Nije mow na thwego blysznego
Lzczij* ij szwadecztwa falsijwego.

Nije posządaij szonij gego,
Tako zachowasz rząnd stadla thwego.

W brathnijch rzeczach nije korijsczij*,
Daij boze szijwoth na tem swecze tako wijesczij.

Nije posządaij brathnijego wolu,
Conija, oszla anij gego poszla.

Nije prosz s zlubą* gymijena,
Ale proszij duszij szbąwijenija* etc.

---

polskiego, na str. 34 z rękopismu z r. 1399, i na str. 92—95 z pięciu różnych odpisów z piérwszéj połowy XVgo w. Tak co do porządku i ilości następujących po sobie zwrotek, jak co do pojedynczych zwrotów i wyrażeń, zachodzą między naszym kodeksem a temi redakcyjami znaczne różnice. Ostatniéj n. p. zwrotki: „Nije prosz...“, która się tu znajduje, niema w żadnym innym odpisie. W ogólności uderza w naszym kodeksie, że tu każda zwrotka tworzy dla siebie zaokrąglone zdanie, co o wydaniach Maciejowskiego nie zawsze da się powiedzieć. Glosator nasz miał widocznie przed sobą jakiś dosyć poprawny odpis Dziesięciorga przykazań bożych.

[1] Piérwotnie stało tu „kazn“, „prosnosczij“; ręka z końca XVgo w. wtrąciła tym wyrazom s i z, z czego powstało „kaszn“, „prosznosczij“.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Collocenses* III. Dominica 4 post octavas Epiphaniorum.]	X. k. 39—41 v. Collonicensium* iij°. Dominica 4 post octauas Epiphaniarum.	[Z listu św. Pawła do Kolossan w R. III w. 12—17. Na niedzielę 5 po Trzech królach.]

12. Fratres! Induite vos sicut electos[1] dei,	12.
sancti, dilecti,	potwerdzenij, szwęczij, mijlosznijczij,
viscera misericordie[2],	laskawą vmową a lutoscz w nadzach* blijsznijego,
benignitatem[3],	gotową wolą cu pomozenv wszijthkijm, —
humilitatem[4],	pokornoscz w szerczu, w vczijnkv y broijenijv*,
modestiam[5],	vmyijernoscz ve wschijch rzechach* mijeycze, oszobno w mowe[6] w mowije,
pacienciam[7];	moczną czijrpijedlywoscz w przeczijwnijch rzeczach;
13. Supportantes inuicem,	13. Podpomagaijącz sze spolv,
et donantes vosmetipsos[8],	odpusczaijącz* sobije gnijev poszpolicze,
si quis aduersus aliquem	przeczyw blysznyemv
habet querelam:	skargą, yecz*:
sicut et Cristus donauit vobis, ita et vos.	odpusczijl
14. Super omnia[9] caritatem habete, quod est vinculum perfeccionis.	14.

---

[1] W. „electi" (nom.). [2] Gl. „i. e. affectum pietatis erga omnes et dulcem compassionem in miserijs proximorum". [3] Gl. „i. e. magnam bonam voluntatem cum promtitudine seruiendi omnibus". [4] Gl. „i. e humilitatem in corde, opere et habitu*". [5] Gl. „i. e. ut in omnibus modis seruetis...". [6] „w mowe" przekreślone. [7] Gl. „sc. in aduersis tollerandis". [8] W. „vobismetipsis" (dat.); Mm. „vosmetipsos" (acc.). — Gl. „i. e. indulgentes, si alter alterum offendit". [9] Opuszczone tu „autem haec".

15. Et pax Cristi exultet in cordibus vestris, in qua vocati estis in vno corpore, et grati estote.	15.
16. Verbum Cristi habitet in vobis abundanter, in omni sapiencia, docentes et commouentes vosmetipsos psalmis, ijmnis, canticis spiritualibus, in gracia cantantes in cordibus vestris deo.	16.
17. Omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia facite in nomine domini Iesu Cristi, gracias agentes deo et patri per Iesum Cristum dominum nostrum[1].	17.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Corinthios IX et X Capitulis. Dominica in Septuagesima.]

XI.

k. 41 v.—44 v.

j Corintiorum ix^o^.

[Z I listu św. Pawła do Korynt. w R. IX w. 24—27 i w R. X w. 1—5. Na niedzielę Starozapustną.]

24. Fratres!	24.
Nescitis,	Zalij tego nije wijecze,
quod hij qui	
in stadio	w zawodze
currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit	
brauium. Sic currite[2],	zaclad zacz*. Tako vstawijcznije bijescze,
ut comprehendatis[3].	bijscze pochwaczijlij vijeczną odplatą.
25. Omnis, qui	25.
in agone[4] contendit,	w boijv, ve sramkach* sze bijcz ma, boijvije,
ab omnibus se abstinet;	wdzerzawa*;
et illi quidem	onij zaprawdą wdzerzawaiją

[1] Tak i w Mm.; W. zamiast „per Jesum Christum dominum nostrum" ma tylko „per ipsum". [2] Gl. „i. e. perseueranter...". [3] Gl. „sc. brauium vite eterne". [4] Gl. „i. e. in certamine".

Latin	Polish
ut corruptibilem[1]	przemijnalo* ku skaszenyv* podobno,
coronam accipiant, nos autem incorruptam.	
26. Ego igitur sic curro, non quasi	26.
in incertum:	w nijepewnoscz:
sic pugno,	boijviję,
non quasi aerem verberans;	nije ijako na wijathr
27. Sed castigo	27. Kv czijstosczij przywodząc karzę
corpus meum, et in servitutem[2] redigo,	w sluzbą czalo dvschij a smisli rosumowij poddawam,
ne forte, cum alys predicaverim, ipse reprobus efficiar.	

(Prima ad Corinthios X.)

Latin	Polish
1. Nolo enim vos ignorare[3]	1. Chczą, abijscze tho pijlnije baczijli,
fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt,	wszijthczij pod zakrijczijm oblokv bijly,
et omnes mare transierunt;	
2. Et omnes in Moijse baptizati sunt[4];	2. A wszijczczij wodą Moijzeszową oczijsczenij szą;
3. Et omnes eandem escam spiritualem manducauerunt.	3.
4. Et omnes eundem potum spiritualem biberunt; biberunt[5] autem de spirituali, consequente eos petra, petra autem erat Cristus[6].	4.

[1] Gl. „temporalem*, quod modicum* est“. [2] Gl. „i. e. per operacionem boni corpus suum spiritui seruire cogendo et sensualitatem racioni subiciendo.“ [3] Gl. „ijmo diligenter attendere“. [4] Gl. „i. e. purgati sunt“. — Opuszczone tu zresztą „in nube et in mari“.
[5] W. „bibebant“ (imprf.). [6] Tak i w Mm.; W. dodaje tu jeszcze z w. 5: „Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo“.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, II ad Corinthios XI et XII.

Dominica in Sexagesima.]

XII.

k. 44 v.—52 v.

ij Corinthiorum xij°*.

[Z listu II św. Pawła do Koryntyjan w R. XI w. 19—33 i w R. XII w. 1—9. Na niedzielę Mięsopustną.]

(Secunda ad Corinthios XI.)

19. Fratres! Libenter suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes[1].	19. rozvmnij alije nije* gestescze.
20. Sustinetis enim, si quis vos in seruitutem redijt*[2],	20. Czijrpijcze w szlvzbe starego zakonv obracza,
si quis deuorat,	przezdzęcznije* vaszego gijmijenija pozijwa,
si accipit[3],	czijrpijcze* drapijeszącz, vijczągaijącz,
si quis extollitur[4],	w pijche sze nad waasz podnoszij,
si quis in faciem vos cedit[5].	oczwijsztnije* wam sze vrąga*.
21. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte.	21. Podlvg vwlocztwa* mowiję, ijsz vasz bijią w lijcze*, iakobijszmij mij bijli nijedostatecznij w teij mijerze.
In quo quis audet[6],	W czem ktho szmije sze chwalicz,
in insipiencia dico,	ijsczij sze onij chvalą nije w rozvmnosczij mowyę,
audeo et ego:	szmijeem:
22. Ebrei sunt, et ego;	22. Zijdowije szą,
Israhelite sunt[7], et ego;	z Ijakobowa pokolenija, ija tesz;
semen Habrae*	z plemijnija* Abramova patriarchi
sunt, et ego;	

[1] Gl. „hic ironice vocat eos sapientes, dicens: Cum sitis...“.
[2] Zamiast „redigit“. — Gl. „sc. Mosaice legis“. [3] Gl. „sc. sustinetis. Inde accipitrem avem rapacissimam dicimus ab accipiendo“.
[4] Gl. „sc. in superbiam“. [5] Gl. „sc. in presencia despicit. Ambrosius: In faciem ceditur, in cuius os iniuria irrigatur“. [6] Gl. „sc. gloriari“. [7] Gl. „sc. ritu et fide a Iacob patriarcha“.

23. Ministri Cristi sunt, et ego[1],	23. Szlvdzij Cristvszowij, ija,
vt minus sapiens dico, plus ego:	ijako nijemądrij* mowyą,
in laboribus plurimis,	w roboczech wwijęczszijch*,
in carceribus habundancius*,	w przekowach, w ijęcztwach opfijczeij,
in plagis supra modum,	w bijczv nadwijscheij*, mij- szlij* czlowek[2] czlowijek moze cijrpijecz,
in mortibus[3] frequenter.	w roszpaczenijv* zijwotha
24. A Iudeis quinquies quadragenas minus vna accepi.	24.
25. Ter virgis cesus sum,	25. Trzijkrocz mijotlamij bijteszm,
semel lapidatus sum,	ijednącz* kamijonowan ge*,
ter nafragium* feci[4],	zlomijonije* lodzeij* na morzv czijrpijaleszm,
nocte et die	
in profundum[5] maris fui.	w głębokosczij morza.
26. In itineribus sepe,	26.
periculis fluminum,	w szkodach wijlanija,
periculis latronum,	
periculis ex genere[6],	w szkodach od szwoijch,
periculis ex gentibus,	od poganstwa,
periculis in ciuitate,	w szkodach od poszpolstwa w mijescze,
periculis in sollitudine*	na pusczij,
periculis in mari,	na morzv,
periculis in falsis fratribus;	w falszijwen* towarzijstwije;
27. In labore et erumpna[7],	27. w nądzij wrzodów,
	w czvczv,
in vigilijs multis,	
in fame et siti,	w lacznijenijv, w pragnijenijv,
in ieiunijs multis,	w posczech wijelkijch*,
in frigore et nuditate.	w zijmnije, w nagosczij.

[1] Tak i w Mm.; W. niema w tém miejscu „et ego“. [2] „czlowek“ przekréślone. [3] Gl. „i. e. in periculis mortis“. [4] Gl. „i. e. navis fraccione*“ [5] Powinno być „in profundo“ (abl.). [6] Gl. „i. e. a Iudeis“. [7] Gl. „sc. morborum“.

28. Preter illa que extrinsecus[1] sunt, instancia[2] mea quottidiana sollicitudo omnium ecclesiarum.	28. Nijmo* thij przijkrosczij zewnątrzne, czvijnoscz przez przezstąnija, wstawijcznoscz powszednija, pijlnoscz, pracza,
29. Quis[3] infirmatur[4], et ego non infirmor[5]? quis scandalizatur[6], et ego non vror[7]?	29. Ktorij krzesczijaan* nije moze dvszną nijemoczą, a ija nije geszm nijemoczen, zalvijącz gego? ktorij wijernij gdij sze pogarsza, wpadaijacz w grzech, zaly z gorączosczij szercza mnije tego nije zal? ij owszchem zal.
30. Si gloriari opportet, que infirmitates mee sunt, gloriabor.	30. Ijsz* wyelbijcz sze mnije prze* wąsz gest potrzebno, z mijch klopotow, nijedostathkow, przeszladowenija*, będę sze wijelbijcz.
31. Deus et pater domini nostri Iesu Cristi, qui est benedictus in secula, scit, quod non mencior.	31.
32. Damasci prepositus gentis Arethe regis custodiebat ciuitatem Damascenorum, vt me comprehenderet.	32. W Damascv starosta lvdą* tako rzekączego crola abij mnije ijął.
33. Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus eius.	33. oknem **w koszv** spvsczon geszm przez mur, a tokom* vszedl **rękv** gego.

---

[1] Raczéj „extrinsecus", powiérzchownie, z wiérzchu. [2] Gl. „i. e. perseverancia, que nec vna hora remittitur". [3] Gl. „sc. de omnibus fidelibus". [4] Gl. „eciam in spiritualibus". [5] Gl. „sc. quia de illo sicut de meo* doleo". [6] Gl. „sc. aliqua molestia tribulacionum ruendo in peccata". [7] Gl. „sc. igne caritatis. Hic confirmat, que dicta sunt...".

(Secunda ad Corinthios XII.)

Latin	Polish
1. Si gloriari oppertet,	1. Ijaczczij* chwalicz szę potrzebno mnije gest,
non expedit quidem;	nije prze mije* ale prze wasz*;
veniam[1]	przijstąpije k temv powijedaijacz*,
ad visiones[2] et reuelaciones domini.	czom wijdzal, a czo mij od boga wzijawijono.
2. Scio hominem in Cristo[3]	2. Wijem czlowijeka wlascze Cristuszowijeij* bądączego*,
ante annos quatuordecim, siuė in corpore siue extra corpus, nescio, deus scit,	
raptum	wchwatnijonego
huius modi	
vsque ad tercium celum.	az w trzecze nijebo.
3. Et scio huius modi hominem, siue in corporė siue extra corpus, nescio, deus scit,	3.
4. Quoniam	4.
raptus est in paradisum[4], et audiuit[5] archana verba dei[6],	pochwatnijon* gest w szlothkoscz, w vczecha szwyęthijch w nijebije, vijdzal ijest gijsznoscz* szwijąteij troijcze a tagemnijcze nijewijmowneij*,
que non licet homini loqui.	
5. Pro huius modi autem[7] gloriabor,	5. będa sze kochacz, radowacz w bodze,
pro mea*[8] autem nichil,	szam w szobije nijczszen*,
nisi	
in infirmitatibus meis[9].	w klopoczech, w vczijsznijenv.
6. Nam,	6.
et si voluero gloriari[10],	będęli sze chczecz chwalycz s przijkrosczij wijdzenija,
non ero insipiens;	nije będę schalon;

[1] W. „veniam autem", — Gl. „veniam et narrabo". [2] Gl. „i. e. ad secreta recitanda, que vidi et plene intellexi". [3] Gl. „sc. manentem per graciam in caritate...". [4] Gl. „i. e. in eam tranquilitatem, qua fruvntur, qui sunt in celesti Ierusalem". [5] Gl. „i. e. „vidit". [6] W. niema „dei". — Gl. „i. e. diuinam essenciam et secreta inffabilia". [7] „autem" niema W. [8] W. „me". [9] Gl. „i. e. de tribulacionibus, quas pacior". [10] Gl. „sc. de reuelacione uel infirmitate".

veritatem enim dicam[1],	prawdacz powijedam kv waszemv sbawijenijv,
parco[2]	w malecz* sze chwalę,
autem, ne quis me existimet supra illud[3], quod videt in me, aut audit aliquid ex me.	mnijmalbij mnije nad tho, czo wijdzij we mnije, albo szlijszij ode mnije.
7. Et ne magnitudo reuelacionum extollat me, datus est mihi	7.
stimulus carnis mee	pobuthka k nijeczijstosczij czala mego
apostolus*[4] sathane, vt me collafiset*.	
8. Propter quod ter dominum rogaui, vt discederet a me.	8.
9. Et dixit michi: Sufficit tibi gracia mea, nam virtus in infinitate*[5] perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Cristi.	9.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Corinthios XIII. Dominica in Quinquagesima.]

XIII.

k. 52 v.—59.

j Corinthiorum xiij°.

Dominica in Quinquagessima.

[Z I listu św. Pawła do Koryntyjan w R. XIII w. 1—13. Na niedzielę Zapustną.]

1. Fratres! Si ligwis loguar	1. ijezijkij
hominum,	wszech ludzij,
et angelorum, caritatem[6]	laszkij* kv blysznijemv a mijlosczij kv bogv
autem non habeam, factus sum sicut	
es sonans,	mijedz, zwon zwonijączij,

---

[1] Gl. „sc. pro vestra salute". [2] Gl. „i. e. parce me laudo". [3] W. „id". [4] W. „angelus". [5] Powinno być „in infirmitate". [6] Gl. „i. e. dileccionem dei et proximi".

ant	. . . .
cymbalum tinniens.	gąszlij swijękaijącze.
2. Et si habuero propheciam[1],	2. wyadomoscz rzeczij przijszlijch,
et nouerim misteria omnia[2],	vznal bych* wszythkij tagemnijcze starego ij novego zakonv,
et omnem scienciam,	wszelka navke,
et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam,	przenijoszl bijch,
caritatem autem non habeam[3], nihil sum.	nijcz[4] geszm.
3. Et si distribuero in cibos[5] pauperum omnes facultates meas, et si	3. Acz* rozdzelalbijch na podporę* vbogijch wszijthky gijmnijenija*
tradidero	wijdam*
corpus meum ita, vt ardeam, caritatem autem non habuero, nichil michi prodest.	
4. Caritas[6] paciens est,	4. Czlowijek maijaczij mijloszerdze czijrpijączij gest,
benigna est; caritas non emulatur[7], non agit perperam,	nije zazrzij, nije czijnij przewrotnije,
non inflatur,	nije wijelbij sze, nije podnoszij sze nad blijsznijego,
5. Non est ambiciosa,	5. Nije ząda czczij,
non querit que sua sunt, non irritatur[8],	nije ząda pomstij z gnijew*,
non cogittat* malum[9],	nije mijszlij zlego blijsznijemv,
6. Non gaudet super inniquitate,	6. Nije wijeszeli sszije* s zlosczij,
congaudet autem veritati;	raduije ssze* z sprawijedlywosczij;

[1] Gl. „i. e. futurorum cognicionem". [2] Gl. „i. e. novi et veteris testamenti". [3] W. „habuero". [4] Było tu „nijczsz"; ręka z końca XVgo w. zeskrobała przy końcu tego wyrazu litery *sz*.
[5] Gl. „i. e. necessaria pauperum". [6] Gl. „i. e. homo habens caritatem". [7] Gl. „i. e. non invidet". [8] Gl. „i. e. non provocatur ad iram uel ad vindictam pro iniuria sibi facta". [9] Gl. „sc. alteri facere".

7. Omnia suffert, omnia credit,	7. wszijczko wijerzij, czokolij zaleszij kv zbawijenv,
omnia[1] sperat, omnia sustinet.	czszo bog obijeczal, nadzeiję ma w tem, wszyczko podeymvge w nędzij.
8. Caritas nunquam excidit,	8. Mijloscz boza* a blyznijego anij thv anij na onem szwijecze nije będze mijecz koncza,
sive propheciae evacuabuntur,	albo prorocztwa wyproznijonij* będą,
sive lingwe cessabunt, sive sciencia destruetur.	acz ijazijkij mowijcz przestaną, zszkazij sze.
9. Ex parte[2] enim cognoscimus,	9. Nijepewnije*
ex parte[2] profetamus.	nijepewnije*
10. Cum autem venerit, quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est.	10. przijdze tho, czo gest pewne*, wyproznijono będze, czo gest nijepewne*.
11. Cum essem parwlus, loquebar ut parwlus,	11. Gdijm bijl malvthkij,
sapiebam ut parwlus, cogitabam ut parwlus.	rozvmijalem ijako malvthkij, mijszlijlem*
Quando autem factus sum vir, euacuaui[3], que erat parwli.	popusczijlem, czo zalezalo na malvthkijego.
12. Videmus nunc per speculum[4] in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum.	12. Wijdzijmij nijnije przez podobnoscz stworzenija
13. Nunc autem manet fides, spes,	13.
caritas,	mijloszerdze, que* mijle oszedze kv bogv ij ku blijsznijemv,

[1] Gl. „i. e. omnia promissa". [2] Gl. „i. e. imperfecte". [3] Gl. „i. e. postposui". [4] Gl. „i. e. obscuram similitudinem creaturarum".

tria hec: maior autem horum caritas.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, II ad Corinthios VI. Dominica 1 in Quadragesima.]	**XIV.** k. 59—65. ij Corinthiorum vj°. **Dominica prima in Quadragessima.**	[Z II listu św. Pawła do Koryntyjan w R. VI w. 1—10. Na niedzielę 1 Postu.]

1. Fratres! Hortamur[1] vos, ne in vacuum graciam dei recipiatis.	1. Napomijnamij waasz, darow lepak bralijbijscz*.
2. Ait enim: Tempore accepto exaudiui te, et in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.	2. Czaszu lubego, przijgemnego, wijszluchalem cze, czas przijgemnij, owa nijnije dzen zbawijenija.
3. Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium[2] nostrum;	3. Nijkomu nijedawaijącz zadnego pogorsohenija abij nije bijlo poganbyono vrząd, stadlo kaznodzeijskije, apostolszkije;
4. Sed in omnibus nosmetipsos exhibeamus sicut dei ministros, in multa paciencia, in tribulacionibus, in necessitatibus, in angustijs.	4. vkazmij sze, wijdaijmij sze, ijako boze slugij, w wijelkijeij czyrpijedlijwosczij, w klopoczech, w potrzebnosczach, w vczijsznijenijv.
5. In plagis, in carceribus, in sedicionibus[3], in laboribus[4], in ieiunijs.	5. W bijczu, w **raszijech**, w ijecztwach, w zbeztwijenijv*, w roztargnijenijv luda,

[1] W. „exhortamur"; Mm. „hortamur". [2] Gl. „sc. appostolatus*". [3] Gl. „sc. in comocionibus populi contra se". [4] Opuszczone tu „in vigiliis".

6. In castitate, in sciencia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in caritate non ficta,	6. w dlugijem oczekawanijv, w mowije lagodlijweij, w lascze nijelsczijweij nijewobludneij*,
7. In verbo veritatis, in virtute dei, per arma iusticie a dextris[1], et a sinistris[2].	7. przez zbroiją sprawijedlywosczij w sczęsczv, w nijesczęsczv.
8. Per gloriam et ignobilitatem[3], per infamiam et bonam famam, vt seductores et veraces; sicut qui ignoti et cogniti,	8. Przez chwalę, przez wrąganije, przez omowę ij dobra szlawathnoscz*, ijako szwodzijcze a prawdzijwij; nijeznamijenijczy alijz vznanij,
9. Quasi morientes et ecce viuimus, vt castigati et non mortificati;	9. Ijako vmarly alycz zijwij,
10. Quasi tristes, semper autem gaudentes; quasi* egentes, multos autem locupletantes; tamquam nihil habentes, et omnia possidentes.	10. Ijako szmęthnij, ale zawzdij wijeszelij, ijakoby nijedostatek czijrpyączij, wijelegijch* bogacząc; ijakobij nijcz nijemaijącz, wszijczko trzijmaijącz.

XV.

k. 65—71.

Collonicensium*[4] iiij°.

Dominica 2 in Quadragessima.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Thessalonicenses IV. Dominica 2 in Quadragesima.]

[Z listu I św. Pawła do Tesalończyków w R. IV w. 1—7. Na niedzielę 2 Postu.]

1. Fratres![5] Rogamus vos et obsecramus in domino Iesv,	1. Proszijmij was ij poprzijsząmij przez pana Iezvsza,

[1] Gl. „i. e. in prosperis". [2] Gl. „i. e. in aduersis". [3] Gl. „i. e. si simus apud homines contempti". [4] Powinno być „Prima Thessalonicensium". [5] W. „De cetero ergo fratres!..." (Na ostatek tedy bracia!...); w Mm. jak w kodeksie tylko „Fratres!".

Latin	Polish
vt quemadmodum accepistis a nobis,	
quomodo vos opporteat ambulare[1] et placere deo[2],	ijako macze zijcz w dobrijch vczijnkach a lvbij bijcz bogu,
vt habundetis magis.	
2. Scitis enim, que precepta	2. Wijcze dobrze*, ktora przijkazanija
dederim vobis per dominum Iesum.	
3. Hec est enim voluntas dei,	3. Tocz gest wola a przijkazanije bosze,
sanctificacio vestra[3]:	abyscze* sze szwyęczijlij przez dobre vczijnkij:
vt abstineatis vos a fornicacione.	abijscze sze wstrzijmalij od grzechv nijeczijstego.
4. Vt sciat	4.
vnusquisque[4] vas suum possidere[5] in sanctificacione[6];	geden ijako drugij czalo* szwoge wstrzijmacz w szwiją̨toczij;
5. Non in passione desiderij,	5. Nije we zleij ządzeij zazenija* ktoreijkole* dusche,
sicut et	
gentes,	poganij,
que	
ignorant	nije znayą
deum.	
6. Et ne quis	6.
supergradiatur[7],	nijezprawnije a gwaltem vczazijlby*,
neque	
circumueniat[8]	zchijtrzijl, oszukal
in negocio fratrem suum, quoniam	
vindex	msczijczel
est dominus de hijs omnibus,	
sicut prediximus vobis et testificati sumus.	
7. Non enim vocauit nos deus	7.

[1] Gl. „sc. in bonis operibus". [2] Opuszczone tu „sic et ambuletis". [3] Gl. „i. e. vt vos sanctificetis in bonis operibus". [4] Opuszczone „vestrum". [5] Gl. „sc. cohercendo", [6] Opuszczone tu „et honore". [7] Raczéj „supergrediatur". — Gl. „sc. per violenciam". [8] Gl. „sc. dolo".

in inmundiciam, sed	w nijeczijstotę,
in sanctificacionem in Cristo Iesu domino nostro.	w szwyątoscz

... quoad culpam, kv wijnije ...

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Ephesios V. Dominica 3 in Quadragesima.]	**XVI.** k. 71—76. Epheseorum v.	[Z listu św. Pawła do Efezów w R. V w. 1—9. Na niedzielę 3 Postu.]

1. Fratres! Estote imitatores dei[1],	1. Bączcze naszladownijczij boga. odpvsczaijacz szobie spolv,
sicut fily carissimi.	yako namijleszschij sijnowije.
2. Et ambulate[2] in dileccione,	2. Zijwcze ij rozscze sze*[3] w mijlosczij,
sicut[4] Christus dilexit vos[5], et tradidit	wydal
semetipsum pro vobis[6] oblacionem[7]	dobrowolne wijdanije na szmercz offijerowanije dla przewijcząszenija nijeprzijaczela
et hostiam[8]	
in odorem suauitatis.	nad szmak, nad wonriją szlotką, roszkoszną.
3. Fornicacio	3. Grzech nijeczijsti w vczijnkv
autem, et omnis immundicia,	k nijeczystosczij*
aut auaricia,	lakomstwo na ijmijenije,
nec nominetur in vobis,	abij nije bijlo mijenijono mijedzij wamij,
sicut decet sanctos[9];	yako szlusza, zaleszij, na szwijethe a werne krzesczijanij;
4. Aut	4.

---

[1] Gl. „sc. donando vobis invicem". [2] Gl. „i. e. viuite, crescite".
[3] Stało tu piérwotnie „zijwcze, mnozscze* sze"; ręka z końca XVgo w. zeskrobała litery *mn* i napisała na ich miejsce ij r, z czego się zrobiło „zijwcze ij rozscze sze". [4] Opuszczone tu „et". [5] W. „nos".
[6] W. „nobis". [7] Gl. „sc. dum occisus est in cruce". [8] Opuszczone „deo". [9] Gl. „i. e. veros christianos".

turpitudo[1],	szprosznoszcz w oblapijenijv albo wvczalowanija*,
aut stultiloquium	schalona mowa,
aut scurilitas[2],	wolanije szmijechu*, klamlijwoscz,
que ad rem[3]	kv vzijthkv
non pertinet, sed magis graciarum accio.	węczeij dzęcowanije, wdzącznoscz.
5. Hoc autem[4] scitote intelligentes[5],	5. Wijeczcze tho rozvmijeyącz a pijszmv wyerzącz,
quod omnis fornicator,	wszelkij czczo* nijeczijsti grzech poczijna,
aut immundus,	albo czszo* w nijeczijstijch mijszlach sze cocha,
aut auarus,	lakomij na gijmijenije,
quod est ydolorum seruitus,	kthore lakomstwo rowna sze balwanszkijeij modlije,
non habet hereditatem in regno Cristi et dei.	
6. Nemo vos seducat inanibus verbis,	6. Nijechacz nye szwodzij waasz nijkt proznijmij albo marnijmij szlowij,
propter hec enim venit	stąpijl
ira dei in filios diffidencia*[6].	nijedowijarstwa, roszpaczstwa*[7].
7. Nolite ergo effici participes eorum.	7. Nije chczeijcze bijcz vczęstnijczij
8. Eratis enim aliquando tenebre[8],	8. Bijłijscze nijegdij oszlepijenij a zaczmijenij* wasz zloszczą*,
nunc autem lux in domino. Vt filij lucis ambulate.	
9. Fructus autem[9] lucis est	9.

[1] Gl. „sc. ut in osculis et amplexionis*". [2] Gl. „i. e. iocularitas, que ad risum solet mouere". [3] Gl. „i. e. ad vtilitatem".
[4] Tak i w Mm.; W. „enim". [5] Gl. „sc. quod sacre scripture dicunt veritatem". [6] Powinno być „diffidenciae" (gen.). [7] Piérwotnie było tu „roszpocztwa*"; ręka z końca XVgo w. zrobiła z *o* literę a i wtrąciła s, z czego powstało „roszpaczstwa". [8] Gl. „i. e. involuti tenebris ignorancie et pecatorum... si mala in vobis erant".
[9] W. „enim".

in omni bonitate[1],	we wszeij dobroczij ssamij w szobije,
et iusticia, et veritate[2].	we szprawijedlijwosczij ij w prawdze ku blyszszemv*.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Galathas IV. Dominica 4 in Quadragesima.]	**XVII.** k. 76—83. Gallatarum iiij°.	[Z listu św. Pawła do Galatów w R. IV w. 22—31. Na niedzielę 4 Postu.]

22. Fratres! Scriptum est: Quoniam Abraam duos filios habuit, vnum de ancilla, et vnum de libera;	22..
23. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem de libera, per repromissionem.	23.
24. Que sunt per allegoriam dicta: Hec enim sunt duo testamenta, vnum quidem in monte Syna in seruitutem generans, que est Agar.	24.
25. Sijna enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei, qui[3] nunc est Ierusalem, et seruit cum filijs suis.	25.
26. Illa autem, que sursum est Ierusalem, libera est, que est mater nostra.	26.
27. Scriptum est enim: Lletare sterilis, que non paris, erumpe et clama, que non parturis, quia multi ffilij deserte, magis quam eius, que habet virum.	27.
28. Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filij sumus.	28.

[1] Gl. „i. e. ut boni in vobis sitis". [2] Gl. „i. e. ut proximis, quo d iustum est, faciatis, et vera loquamini vnusquisque cum proximo su o".
[3] W. „quae"; Mm. „qui".

29. Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum, ita et nunc. | 29.

30. Sed quid[1] scriptura? Eijce ancillam, et filium eius, non enim heres erit filius ancille cum filio libere. | 30.

31. Itaque fratres, non sumus ffilij ancille, sed fily libere, qua libertate Cristus nos liberauit. | 31.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Hebraeos IX. Dominica in Passione domini.]

XVIII.

k. 83—88 v.

Hebreorum ix°.

[Z listu św. Pawła do Żydów w R. IX w. 11—15. Na niedzielę 5 Postu.]

11. Cristus assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfeccius tabernaculum non manu factum, id est non huius creacionis; | 11.

12. Neque per sangwinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sangwinem, introiuit semel in sancta, eterna redemcione inuenta. | 12.

13. Si enim sanguis hijrcorum aut taurorum, et cinis vitule asparsus* [2], [3] sanctificat ad emundacionem carnis. | 13.

14. Multo[4] magis sanguis Cristi, qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo patri[5], emundat[6] conscienciam nostram ab | 14.

---

[1] W. „quid dicit". [2] Powinno byc „aspersus". [3] Opuszczone tu „inquinatos". [4] W. „quanto". [5] „patri" niema W. [6] W. „emundabit" (fut.); Mm. „mundavit" (perf.).

operibus mortuis, ad seruiendum deo viuenti.

15. Et ideo nowi testamenti mediator est, vt morte intercedente in redemcionem erarum*[1] preuaricacionum, que erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt eterne hereditatis in Cristo domino nostro[2].

15.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, ad Philipenses II.

Dominica in Ramis Palmarum.]

XIX.

k. 88 v.—102 v.

Ad Philipenses ij°.

[Z listu św. Pawła do Filipensów w R. II w. 5—11.

Na niedzielę Palmową podczas mszy św.]

5. Fratres! Hoc sentite in vobis, quod[3] in Cristo Iesu.

5. w pomazanczu y w zbawijczelu.

6. Qui[4] cum in forma dei[5] esset, non rapinam arbitratus est, se esse equalem deo[6].

6. Ijenze Cristus Iesus w pewneij* ysznosczij* boga oczcza nije mijenijl sze thijm, czijm nije bijl, pewnije wijdzal, ijze byl gest rowijen podlug bostwa bogv oczczv. A w tem nije przijpysszowal szobije tego, czijmbij nije bil, yako Luciper chcząncz sze bogv rownacz, albo Adam chczacz* bijcz ijako bog, czoz nije bilo, anij moze bijcz.

7. Sed semetipsum exinaniuit[7],

7. szam szebije barzo vpokorzijl,

---

[1] Powinno być „earum". [2] Mm. „in Christo Iesu domino nostro"; W. niema tego dodatku. [3] Opuszczone tu „et" [4] Gl. „i. e. Cristus Iesus". [5] Gl. „i e. in plena essencia et equalitate patris". [6] Gl. „i. e. vsurpando, quod suum non erat, vt dyabolus et post homo, qui arbitrantes, se anteesse aut posse fieri equales deo, quod non erat, suum rapuerunt". [7] Gl. „i. e. maxime humiliauit".

fformam serui

accipiens,
in similitudinem hominum factus,[1]
habitu[2] inventus ut homo.

8. Humiliauit semetipsum,

factus obediens vsque ad mortem,
mortem autem crucis.

9. Propter quod

et deus exaltauit illum[3],

et donauit illi nomen[4],

quod est super omne nomen:

10. Vt in nomine Iesv

omne genu flectatur[5]

celestium,
terrestrium,
et infernorum[6];

11. Et
omnis lingwa confiteatur,
quia dominus Iesus in gloria est dei patris.

wijobraszene szlugij szwego czala

na podobnoscz ludzij ijest bijl czijrpijączy*,
w bronijenijv*, w obleczenijv naszego czlowijeczenstwa nalezon ijest ijako czlowijek.

8. Vkorzijl, vnijzyl sam szebije,
będącz poszlusohen az do szmijerczij crzyszoweij*,

9. Prze ktore rzeczij przerzeczone
ij bog oczecz podwijszijl gest gij w szerczach wijernijch,
obdarzijl szlawantnoscz* ijmijenija gego,
ktora gest nade wszijtkę szlawatnoscz ijmijenija:

10. Abij w gijmiję pana Ijesusowo
wszelka mocz szklonijlabij* sze
nijebijeszka,
zemszka,
pijekijelna;

11.
wszelky ijazijk wijsznalbij,

XX.

k. 102 v.—108.

Prima Corinthiorum quinto.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Corinthios V.

In die Resurrectionis domini.]

[Z I listu św. Pawła do Koryntyjan w R. V w. 7—8.

Na niedzielę Wielkanocną.]

7. Expurgate vetus ffermentum,

7. Wijrzvczcze kwasz,

---

[1] Opuszczone tu „et". [2] Gl. „habitus hic est suscepcio humane nature". [3] Gl. „sc. in cordibus fidelium". [4] Gl. „i. e. honorificenciam". [5] Gl. „i. e. omnis rigor et omnis stabilitas". [6] Gl. „i. e. demonum".

vt sitis nowa conspersio,	zamijesz*,
sicut estis asimi[1].	przasznij.
Etenim pasca nostrum ijmolatus est Cristus.	
8. Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malicie et nequicie, sed in asimis[1] sinceritatis et veritatis.	8.

... animati, poszijlenij ...

[Lectio epistolae b. Johannis apostoli V. Dominica 1 post Pascha, quae vocatur in Albis.]

XXI.

k. 108 v.—117.

j canonica Iohannis vto. Dominica prima post festum Pasce.

[Z I listu św. Jana w R. V w. 4—10. Na niedzielę 1 po Wielkiéj nocy.]

4. Carissimi! Omne quod natum est ex deo, vincit mundum: et hec est victoria, que vincit mundum fides vestra[2].	4.
5. Quis est autem[3], qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Iesus est filius dei?	5.
6. Hic est, qui venit in mundum[4] per aquam et sangwinem, Iesus Cristus: non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam Cristus est veritas.	6.
7. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in celo, pater, verbum et spiritus sanctus, et hij tres vnum sunt.	7.

[1] T. j. „azymi", „azymis". [2] W. „nostra". [3] „autem" niema W.; Mm. „autem". [4] „in mundum" niema W.

8. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua et sangwis, et hij tres vnum sunt.	8.
9. Si testimonium hominum accipimus,	9.
testimonium dei maius[1]	klengoth*
est: quoniam hoc est testimonium dei, quod maius est, quoniam testificatus est de filio suo.	
10. Qui credit in filium dei, habet testimonium dei in se.	10.

... passus, męczon, czijrpijal ...

[Lectio epistolae b. Petri apostoli, I Petri II. Dominica 2 post Pascha.]

XXII.

k. 117—124.
j Petri ij°.

[Z listu I św. Piotra w R. II w. 21—25. Na niedzielę 2 po Wielkiéj nocy.]

21. Carissimi! Cristus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum,	21.
vt sequamini	abyscze nasladowalij, abyscze szlij s dalijeka*
vestigia eius.	ijego sladow, ijego sladij*.
22. Qui peccatum non fecit[2],	22. Yenze grzechv vczijnkijem nije vczijnijl,
nec inventus est dolus[3]	anij nalezijona gest llsczijvoscz, falschiwoscz,
in ore eius;	
23. Qui cum malediceretur,	23. Ktori, gdij laijan ij falszywije obmawijaan,
non maledicebat,	nije odlaijowal*, nije przeklijnal,
cum pateretur,	gdijz męczon,
non cominabatur,	nije grozijl,
tradebat autem iudicanti se iniuste;	wijdal sze szam sządzączemv
24. Qui peccata nostra ipse	24. Yenze nasze grzechy

[1] Gl. „i. e. magnum solidum et verax et ideo acceptandum".
[2] Gl. „sc. in opere nec in verbo". [3] Gl. „i. e. falsitas, simulacio".

pertulit[1] in corpore suo super lignum[2],	szam przijął, dokonalije* wzijął, wijsząncz na dzewije* szwyątego krzijsza,
vt peccatis mortui, iusticie viuamus[3], cuius liuore sanati estis.	grzechom vmarwschij*, zijwmij* podlug Cristusza, ijen nasz od grzechv vsprawijedlijwijl*,
25. Eratis enim sicut owes errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.	25. Bijlijscze nijegdij ijako owcze blądzącze*[4], **blądzącze***,

... calcaneus, stopa... vestigium, szlad... incipientes proficere alias nowopokvthvijąnczij*... proficientes alias przez grzechu szmijerthnego dawno bandączij ...

[Lectio epistolae b. Petri apostoli, I Petri II. Dominica 3 post Pascha.]	**XXIII.** k. 124--131. j Petri y°.	[Z I listu św. Piotra w R. II w. 11—19. Na niedzielę 3 po Wielkiéj nocy.]

11. Carissimi! Obsecro[5] vos tamquam advenas et peregrinos,	11. Prze szwijęthą recz* proschę ijako przijchodnijow, pijelgrzijmow albo gosczij,
abstinere vos a carnalibus desiderijs, que militant aduersus animam,	wstrzymacz* szę od czelestnijch* ządzij[6], **ządzij***, walcza
12. Conversacionem[7] vestram inter gentes[8]	12. Broijenije*, obczowanije poganijstwem*, zlijm crzesczijanstwem*,
habentes bonam, vt in eo, quod detractant de vobis[9] tanquam	abij w them, czo o wasz często mowija gadaijacz

[1] Gl. „i. e. perfecte tulit". [2] Gl. „sc. crucis pendens". [3] Gl. „i. e. in Cristo". [4] „blądzącze" przekréślone. [5] Gl. „i. e. ob sacram rem peto". [6] „ządzij" przekréślone. [7] Gl. „i. e. actus vestros exteriores". [8] Gl. „i. e. inter infideles et ceteros cristianos". [9] Gl. „i. e. quod de vobis frequenter detrahendo tractant".

de malefactoribus.	o zlosznijkoch,
ex omnibus[1] operibus vos considerantes,	z dobrijch* vczijnkow wasz vbaczaijącz albo vznavayącz,
glorificent deum	
in die visitacionis.	w dzen nawijedzenija.
13. Subiecti[2] estote	13. Poddanij bądzcze
omni	
humane creature	czlovijeeczemv* stworzenijv
propter deum, siue regi quasi precellenti[3];	przewijszonemv od boga*;
14. Siue ducibus, tamquam	14.
ab eo	
missis	vstawijonijm, poslanijm,
ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum:	
15. Quia sic est voluntas	15.
dei, vt	
benefacientes,	dobrze czijnijącz,
obmutescere[4] faciatis[5]	zamijlczecz, zatulijcz vsta zlijm panom, abij o wasz nije mowijly,
imprvdencium hominum ignoranciam;	nijerostropnijch ludzij nijewijadomoscz;
16. Quasi liberi,	16.
et non quasi velamen malicie habentes[6],	ijako zasloną ku zlozczij maijącz wolenstwo*, abijscze thijm przezpijecznijeij grzech a zloscz poczijnaly,
sed sicut serui dei.	
17. Omnes honorate,	17.
fraternitatem diligite[7]	ijako bracza mijluijcze szije,
deum timete,	
regem honorificate[8].	krolowij czescz czijncze.
18. Serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et	18.
modestis,	vmijernijm,
sed eciam	

[1] Powinno być „bonis". — Gl. „i. e. opera vestra exemplaria...".
[2] W. „Subjecti igitur". [3] Gl. „i. e. excellenciori". [4] Gl. „i. e. silere". [5] Gl. „sc. principum et aliorum tirannorum...".
[6] W. „habentes libertatem". — Gl. „... libertas vestra non obvoluat corda vestra in velamen malicie, ut tanto liberius peccetis". [7] Gl. „i. e. vt fratres diligite". [8] Gl. „i. e. regi honorem exhibete".

discolis[1].	nijevstawljcznijm.
19. Hec est enim gracia in Cristo Iesu domino nostro[2].	19.

[Lectio epistolae b. Jacobi apostoli I. Dominica 4 post Pascha.]

XXIV.

k. 131—138 v.
Iacobi primo.
Dominica 4a post Pasca

[Z listu św. Jakuba w R. I w. 17—21. Na niedzielę 4 po Wielkiéj nocy.]

17. Carissimi! Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum, descendens a patre luminum, apud quem non	17.
transmutacio	przemijenijenije,
est, nec vicissitudinis[3] obvmbracio.	sczęszne* zaczmijenije.
18. Voluntate enim genuit nos verbo veritatis, vt simus inicium aliquod creature eius.	18.
19. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram.	19.
20. Ira enim viri iusticiam dei non operatur.	20.
21. Propter quod abijcientes omnem immundiciam et habundanciam malicie, in manswetudine suscipite	21.
insitum	wszczepijone
verbum, quod potest saluare animas vestras.	

[1] Gl. „i. e. indisciplinatis, indoctis et discordantibus".
[2] Tak i w Mm.; w W. zamiast „in Christo Jesu domino nostro" następuje: „si propter dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste". [3] Gl. „i. e. successionis".

[Lectio epistolae b. Jacobi apostoli I. Dominica 5 post Pascha.]	XXV. k. 138 v.—145 v. Iacobi primo. Dominica 5 post Pasca.	[Z listu św. Jakuba w R. I w. 22—27. Na niedzielę 5 po Wielkiéj nocy.]

22. Carissimi! Estote factores verbi, et non auditores tantum, ffallentes vosmetipsos.	22.
23. Quia si quis auditor est verbi et non factor, hic comparabitur viro consideranti wltum natiuitatis sue in speculo.	23.
24. Considerauit enim se et abijt, et statim oblitus est qualis fuerit.	24.
25. Qui autem perspexerit in lege*[1]	25. w zakonije
perfecte libertatis,	przezpijecznego zwolenstwa,
et manserit[2] in ea,	dokonale* przemijeszka w nijeij,
non auditor obliuiosus factus,	nijeprzepamijethaijączij* szluchacz bandzacz*,
sed factor operis[3]: hic	ale pelnijącz vczijnkijem przijkazanije ij vstawijenije bosze[4]: ten
beatus in facto suo erit.	w szwem vczijnkv
26. Si quis autem putat se religiosum esse[5],	26. mnijma sze bijcz przijwijąscza* kv Cristuszowij wijarą, nadzeiją ij laską, albo wijernijm krzesczijanem,
non refrenans	nijeochelznaijacz*, nijezatrzijmawąyacz* albo nijeobvzdowaijvncz*
lingwam suam, sed	

[1] W. „in legem“ (acc.); Mm. „in lege“ (abl.). [2] W. „permanserit“. [3] Gl. „i. e. opere implens precepta et statuta ecclesie“. [4] Było tu także piérwotnie „bozee“; ręka z końca XVgo w. zeskrobała i w tym wyrazie litery *ze*, i wtrąciła na ich miejsce sz, dlaczego téż z „bozee“ zrobiło się i tu „bosze“. [5] Gl. „i. e. verum et perfectum cristianum scilicet per opera fidei“.

seducens cor suum[1],	od prawdij pijszma szwe szercze odwodząycz. za grzech szobije tego nijemaijącz,
huius vana est religio[2].	tego prozne nabozenstwo, krzesczijanstwo.
27. Religio munda[3]	27. Nabozenstwo krzesczijanskije wnątrz* czijste
et immaculata apud deum et patrem,	nijepokalanije zewnątrz* v szijna bozego, otcza wszchechmogączego*,
hec est: Visitare pupillos	sijrothij
et viduas	
in tribulacione eorum,	w klopoczijech gijch,
et immaculatum se custodire ab hoc seculo.	nijepokalanego strzedz

... corporis subtilitas i. e. tenuitas alias chijbchoscz ...

[Lectio epistolae b. Petri apostoli, I Petri IV. Dominica infra octavas Ascencionis domini.]

XXVI.

k. 145 v.—150 v.

Prima Petri quarto.

[Z I listu św. Piotra w R. IV w. 7—11. Na niedzielę 6 po Wielkiéj nocy.]

7. Carissimi!	7. Namijleijschij!
Estote prvdentes,	rostropnij,
et vigilate in oracionibus.	pijlnije czvycze na modlijthwach.
8. Ante autem* omnia	8. **Nade wschijtko zagemną***
mutuam[4] in vobismet caritatem	
continuam habentes, quia	nijeprzemijenoną, wstawijczną
caritas opperit multitudinem	laszka przijkrijwa wijelgoscz,
pecatorum.	przezlijsnoscz*
9. Hospitales[5] invicem	9. Przijmvijączij pąthnijkij spolv geden drvgego

[1] Gl. „i. e. seorsum ducens contra veritatem, putansque non esse puniendus* pro pecato lingwe". [2] Gl. „i. e. professio cristiana".
[3] Gl. „sc. in cordis intencione uel interius**". [4] Gl. „i. e. ab vno alteri reddendam". [5] Gl. „i. e. susceptores hospitum".

sine murmuracione[1].	wijeszele, bez schemranija, nijeszapyacz* sze.
10. Vnusquisque, sicut accepit graciam[2],	10. ijako wząl od boga wdzęcznij dar a laska,
in altervtrum illam administrantes[3]	zagemnije, geden drugijemv onij darij przijrzadzaijacz sczedrze a wyeszele
sicut boni dispensatores[4] multiformis gracie dei.	dobrzij a sczodrzij schafarze wijelowijobrazonijch, roszmagythych, wijelorzonijch* laskij* albo darow boszijch.
11. Si quis loquitur,	11. Acz ktho casze* bosze szlowo albo przepowijeda,
quasi sermones dei;	szlowa, rzecz
si quis ministrat	acz ktho prze bog nijeczo* dobrego*
tanquam ex virtute,	tako czijn*, ijako sz wijelgijeij cznothij abbo* laskij*,
quam[5] administrat	ktorą laskę albo mijloscz rządzij, zaszega* w czlowijecze,
deus, vt in omnibus honorificetur deus per Iesum Cristum dominum nostrum[6].	

[Lectio Actuum apostolorum II. In die sancto Penthecostes.]	**XXVII.** k. 150 v.—157. Actuum secundo. In Pentecosten.	[Z Dziejów apostolskich w R. II. w. 1—11. Na dzień Zielonych Świątek.]

1. In diebus illis, dum[7] complerentur dies Pentecostes,	1. W onij* dnij, gdij sze popelnijlij pijęczdzessząth dnij od Wijelkijeij noczij,

[1] Gl. „i. e. hilariter". [2] Gl. „i. e. gratuitam donacionem". [3] Gl. „i. e. liberaliter et benigne". [4] Gl. „i. e. largi distributores". [5] Gl. „i. e. caritatem". [6] Tak i w Mm.; w W. zamiast „dominum nostrum" następuje: „cui est gloria et imperium in secula seculorum. Amen". [7] Tak i w Mm.; W. zamiast „In diebus illis dum", ma samo „Cum".

erant omnes *discipuli*[1] pariter in eodem loco.	zwolijenijczij pospolicze*
2. Et factus est repente	2. rącze, nagle
de celo[2]	z nijeba, s powijetrza
sonus, tanquam advenientis spiritus[3] vehementis,	zwijęk, schum, yakobij przijchodzączij* wijatr a rącze trzaskaijączij,
et repleuit totam domum,	wszijthkij w domu, wszytek dom,
vbi erant sedentes.	będącze na modlijthwije.
3. Et apparuerunt illis	3. vkazaly sze gijm
dispertite[4] lingwe tanquam ignis,	rosznij, rozdzelnij ijęzijkowije ijako ogyen,
seditque supra singulos eorum.	szijedzal na kaszdem z nijch.
4. Et repleti sunt omnes spiritu sancto, et ceperunt	4. naczęlij
loqui varys linguis,	rozmagijthijmij yąszijkij,
pront spiritus sanctus dabat eloqui illis.	
5. Erant autem habitantes	5. mijeskaijączy
in Ierusalem Iudei, viri religiosi	
ex omni nacione[5],	ze wschego rodzaijv zijdowskijego,
que sub celo est.	pod nijebem
6. Facta autem hac voce,	6. Gdijz sze stal then schum a zwijąk,
convenit multitudo, et	zbijegla sze
mente confusa est[6],	zdziwijla sze,

---

[1] „discipuli“ niema W.; Mm. „discipuli“. [2] Gl. „i. e. de aere uel in* celo“. [3] Gl. „i. e. ventus*, fragor magnus in aere“. [4] Gl. „i. e. diuerse“. [5] Gl. „sc. Iudeorum“. [6] Gl. „i. e. stupefacta est, admirata est“.

quoniam audiebat vnusquisque lingwa sua illos loquentes.	ijeden ijako drugij gijch ijazijkem mowijącz*.
7. Stupebant autem omnes et mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes isti, qui loquntur, Galilei sunt,	7. zvmijeli sze, dzijwijlij sze,
8. Et quomodo audiuimus vnusquisque lingwam nostram, in qua nati sumus?	8.
9. Partî, Medi, Elamite, et qui habitant in[1] Mesopotamiam, Iudeam, Capadociam, Pontum et Asiam,	9.
10. Ffrigiam, Pamfiliam, Egiptum et partes Libie, que est circa Cirenen, et advene Romani,	10.
11. Iudei quoque, proseliti[2], Cretes et Arabes: audiuimus eos loquentes nostris lingwis magnalia dei.	11.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos XI.

In festo s. Trinitatis.]

XXVIII.

k. 156—160 v.

Romanorum vndecimo.

In festo s. Trinitatis.

[Z listu św. Pawła do Rzymian w Roz. XI w. 33—36.

W uroczystość św. Trójcy czyli na niedzielę 1 po Świątkach.]

33. Fratres! O altitudo diuiciarum sapiencie et sciencie dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles vie illius[3].	33. nijewijbadane
34. Quis enim cognouit	34.

[1] „in" niema W. [2] W. „et proseliti", w W. są zresztą prawie wszystkie imiona własne w w. 9—11 połączone przez „et": „Parthi, et Medi, et Aelamitae...". [3] W. „ejus"; Mm. „illius".

sensum domini? aut quis consiliarius eius fuit?	
35. Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei?	35.
36. Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omia: ipsi honor et[1] gloria in secula seculorum[2], Amen.	36.

[Lectio epistolae b. Johannis apostoli, I Johannis IV.

Dominica 1 post Trinitatis.]

XXIX.

k. 160 v.—170.

j Iohannis iiij°.

[Z listu I św. Jana w R. IV w. 8—21.

Na niedzielę 1 po Świątkach.]

8. Carissimi! Deus caritas est[3].	8. lasska, mijloscz, dobrocz,
9. In hoc enim[4]	9. W them
apparuit caritas dei in nobis,	vkazala sze laszka booga* otcza nad namij,
quoniam filium suum vnigenitum misit deus in mundum, vt viuamus per eum.	
10. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit deus*[5] vnigenitum suum	10.
propiciacionis*[6]	offyarą bogv oczczv lubą
pro peccatis nostris.	
11. Carissimi, si sic deus dilexit nos, et nos debemus	11.
altervtrum diligere.	wzagemnije geden drugijego mijlowacz.

[1] [2] Tak i w Mm.; W. niema „honor et", „seculorum".
[3] W.: „Charissimi! Qui non diligit, non novit deum, quoniam deus charitas est"; w Mm. jak w kodeksie: „Carissimi! Deus charitas est".
[4] „enim" niema W. [5] W. „filium". [6] W. „propitiationem" (acc.).— Gl. „i. e. hostiam".

12. Deum
nemo
vidit
vnquam.
Si diligamus invicem, deus in nobis manet, et caritas[1] in nobis perfecta est.

12.
nij geden czlowek szmertelnij

nijgdij.

13. In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus et ipse in nobis: quoniam de spiritu suo dedit nobis.

13.

14. Et nos vidimus et testificamur, quoniam pater misit filium suum saluatorem mundi.

14.

15. Quisquis confessus fuerit, quod Iesus est filius dei, deus in eo manet, et ipse in eo.

15.

16. Et nos cognouimus et credimus caritati, quam deus habet in nobis. Deus caritas est, et qui manet in caritate, in deo manet et deus in eo.

16.

17. In hoc est perfecta caritas dei nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij; quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo.

17.

18. Timor non est in caritate, sed perfecta caritas fforas mittit timorem, quoniam timor penam habet; qui autem timet, non est perfectus in caritate.

18.

19. Nos autem[2] diligamus deum, quoniam ipse[3] prior dilexit nos.

19.

20. Si quis dixerit, quoniam diligo[4], et fratrem suum

20.

---

[1] Opuszczone tu „ejus". [2] W. „ergo". [3] W. „deus".
[4] Opuszczone tu „deum".

odit[1], mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, deum, quem non videt, quomodo potest diligere?	
21. Et hoc mandatum habemus a deo, vt qui diligit deum, diligat et fratrem suum.	21.

[Lectio epistolae b. Johannis apostoli, I Johannis III.
Dominica 2 post Trinitatis.]

XXX.

k. 170—175.

j Iohannis iij°.

[Z I listu św. Jana w R. III w. 13—18.
Na niedzielę 2 po Świątkach.]

13. Fratres! Nolite mirari,	13. dzijwowacz sze,
si odit vos mundus.	nijenaijrzą wasz ludze swyeczsczij*.
14. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte[2] ad vitam[3],	14. przenijeszenijszmij ze szmijerczij grzechow w zijwoth laszkij a chwalij bozeij,
quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte.	ijsze mijlugemij w grzesche w szmerthnem.
15. Omnis, qui non diligit[4] fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida	15. męszoboijcza
non habet vitam[5] in semetipso manentem.	wijecznego zijwota w szobije mijeskayączego, trwaijączego.
16. In hoc cognovistis*[6] caritatem dei,	16. W them vznawamij* laskę bozą,
quoniam ille pro nobis animam suam[7]	szwoge czalo*

[1] W. „oderit"; M. z r. 151$^{5}/_{6}$ „oderit", M. z r. 1494 „odit".
[2] Gl. „sc. culpe". [3] Gl. „sc. gracie et glorie". [4] W. zam. „non diligit" ma „odit". [5] Gl. „sc. eternam". [6] W. „cognovimus".
[7] Gl. „i. e. vitam corporalem".

Latin	Polish
posuit: et nos debemus pro fratribus animas[1] ponere.	czalo a zijwoth na szmijercz ijdacz*[2].
17. Qui autem[3] habuerit substanciam huius mundi, et viderit fratrem[4] suum necessitatem pacientem[5], et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas dei manet in eo?	17. podporę czala albo gijmijenije, a vijdzij szwego blijsznijego potrzebijznoscz czijrpijączego,
18. Filioli mei, non diligamus verbo neque lingwa, sed opere et veritate.	18.

... nam ut ait cirografus*, dzeijow wypowijedacz, vti habetur in Speculo hystoriali li. xxvy° c. lxxxv*: Vilhelmus puer in Anglia crucifigitur a Iudeis[6]...

[Lectio epistolae b. Petri apostoli, I Petri V. Dominica 3 post Trinitatis.]	**XXXI.** k. 175—181. j Petri quinto.	[Z I listu św. Piotra w R. V w. 6—11. Na niedzielę 3 po Świątkach.]

Dominica tercia post festum Trinitatis.

Latin	Polish
6. Carissimi! Humiliami sub potenti manu dei, vt vos exaltet in tempore visitacionis[7].	6. Vnijscze sze, vkorzcze sze pod moczną moczą bozą, abij powijszijl w czasz nawijedzena dnija sządnego.
7. Omnem sollicitudinem vestram proicientes	7. rzvczijwszij, polozijwszij,

[1] Gl. „sc. vitam corporalem". [2] Stało tu „wijdacz"; ręka z końca XVgo w. zeskrobała literę *w* na początku, i miała, zdaje się, zamiar dopisać temu wyrazowi inną jaką literę, ale skończyło się na zamiarze tylko. [3] „autem" niema W. [4] Gl. „i. e. proximum".
[5] Tak i w Mm.; W. „necessitatem habere". [6] Powołuje się tu raczéj na księgę XXVII 83 i n. Wincentego z Beauvais Speculum historiale, gdzie jednakowoż zdarzenie to opowiada nie „cirographus" lecz „cronographus" albo „chronographus". [7] Gl. „i. e. in die iudicij".

in eum, quoniam· ipsi est cura de vobis.	
8. Sobrij estote	8. Trzeszwij
et vigiliate,	a czvijcze,
quia aduersarius	przeczijwnijk, sząpijerz
vester dijabolus tanquam leo rugiens circuit,	rzwijącz* kraszij, obchodzij,
querens, quem deuoret.	pozarlbij.
9. Cui resistite	9. Gijemv przeczijwcze sze,
fortes in fide,	bandzcze mocznij wijerze*,
scientes eandem passionem[1]	wijedzącz taz pokvszę, maka[2], męką,
ei,	czso cijrpijcze, ktora na szwijecze gest,
que in mundo est[3],	
vestre fraternitati[4] fieri.	waszeij braczij tho ijest krzesczijanom albo appostolom* bijcz.
10. Deus autem omnis gracie, qui vocauit vos[5] in eternam suam gloriam in Cristo Iesu, modicum passos ipse perficiet, et confirmabit solidabitque.	0.
11. Ipsi gloria et imperium in secula seculorum, Amen.	11.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos VIII. Dominica 4 post Trinitatis.]

XXXII.

k. 181—186 v.

Romanorum viij°.

[Z listu św. Pawła do Rzymian w R. VIII w. 18—23. Na niedzielę 4 po Świątkach.]

18. Fratres!	18.
Existimo[6],	Pewno wijem,
quod non sunt condigne passiones	podobne, rowne męką, nędze,

[1] Gl. „i. e. consimilem temptacionem". [2] „maka" przekréślone.
[3] Gl. „i. e. quam sustinetis". [4] Gl. „i. e. fratribus vestris in mundo disparsis*". [5] W. „nos". [6] Gl. „i. e. veraciter scio".

huius temporis ad ffuturam gloriam,	tego czaszv kv przijszleij chwale,
que reuelabitur in nobis.	obijawna* będze
19. Nam expectacio creature[1]	19. oczekawanije wszelkego czlowijeka*
reuelacionem filiorum dei expectant*[2].	odszlonijenija, obijawijenija, oczekawaiją*.
20. Vanitati	20. Proznosczij zmijenijenija*
enim creatura[3] subiecta est non volens[4],	czlowijecze stworzenije poddane nije z woleij alije prze grzech Adamow,
sed propter eum, qui subiecit eam in spe.	aczkolij nije po wolij czijrpij, a poddan gest proznosczij czlowijek, a wschakoz nijechacz czijrpij dla sprawijedligwego* oszązdzena bozego o grzech, genze nasz na tho potoczijl* w nadzeij chwalij wijeczneij, acz skromno będzem czijrpijecz.
21. Quia et ipsa creatura[5]	21. Bo czlowijecze przijrodzenije*
liberabitur a seruitute	wijzwolono badze[6] będze od slvzby
corrvpcionis,	wijzbawono* będze ij wijzwolono od czala szmijertelnego szluzbij, rządzacz* gemv potrzebij, a tho thedij, gdij przijdze woslawijona* wolnoscz a radoscz przesrzanijch szijnow bozijch po dnijv sządnem,
in libertatem filiorum dei.	

[1] Gl. „i. e. omnis hominis“. [2] Powinno być „expectat“ (sing.).
[3] Gl. „i. e. homo seu humana natura“. [4] Gl. „i. e. propter peccatum Ade* quod non est voluntarium“. [5] Gl. „i. e. humana natura“.
[6] „badze“ przekreślone.

22. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit[1],	22. robotuge w dobrijch wczynkoch* o chwala wijeczna, wnątrz wzdijcha albo zwnatrz.
et parturit vsque adhuc.	
23. Non solum autem illa[2],	23. Nije telko czlowijek a ludze gijnsohij,
sed et nos ipsi[3] primicias spiritus[4] habentes,	ale ij mij apostoli*, czoz mamij obfijtsze a wijęczsche darij ducha szwijethego,
et ipsi intra nos gemimus, adopcionem filiorum expectantes[5],	a gij mij w nasz szamij wnatrznije wzdijchamij, wijzwolenija sijnow bozijch oczekawaijącz przezpijecznije,
in[6] redempcionem corporis nostri, in Cristo Iesu domino nostro[8].	odkupijenija a o szbawijenije* czala naszego[7] **naschego**, przez mocz Geszu Cristvszową pana naszego.

[Lectio epistolae b. Petri apostoli, I Petri III. Dominica 5 post Trinitatis.]

XXXIII.

k. 186 v.—193 v.

Prima Petri iij°.

[Z I listu św. Piotra w R. III w. 8—15. Na niedzielę 5 po Świątkach.]

8. Carissimi! Omnes vnanimes in oracione[9] estote,	8. gednego vmyszlu w modlitwe
compacientes, fraternitatis amatores,	lluthoszczijwij*, bracztwa albo* mijlosznijczij[10] mijloszczij **braczkijeij mylosnijcij**, mijlosczijwij,
misericordes, modesti,	wmijernij w mowije ij w vczijnkv,
hvmiles;	pokornij;
9. Non reddentes	9.

[1] Gl. „propter expectacionem future glorie". [2] Gl. „sc. creatura".
[3] Gl. „i. e. apostoli". [4] Gl. „i. e. spiritum sanctum in maiori plenitudine et pre ceteris habundancius". [5] Gl. „i. e. secure et fortiter". [6] „in" niema W. [7] „naszego" przekréślone.
[8] Gl. „i. e. per virtutem passionis domini nostri Iesu Cristi".
[9] Tak i w Mm.; W. niema „in oracione". [10] „mijlosznijczij" przekréślone.

malum pro malo[1],	zlego za zloscz,
nec maledictum pro maledicto,	anij zlorzeczenija, anij odlayowaijącz gdij wam laiją[2] za zlorzeczenije,
sed e contrario benedicentes:	ale zassę dobrze mowącz ijącz[3]
quia in hoc vocati estis,	bosscze na tho wesszwanij,
vt	
benediccionem hereditate possideatis[4].	wijeczna oczczyznę osszęglijbijscze.
10. Qui enim wlt vitam diligere, et videre dies bonos,	10.
coherceat*	ma vszmijerzijcz, wsczągnącz,
lingwam a malo, et	
labia	vsta
eius ne loquantur	
dolum.	lsczijwosczij.
11. Declinet autem[5] a malo,	11. Ma* szíję szklonijcz ode zlego vczijnkv,
et faciet*[6]	
bonum	dobre,
inquiret*[7] pacem et persequitur*[8] eam:	
12. Quia	12.
oculi[9] domini	mijloscz* boza
super iustos, et	
aures[10] eius in preces eorum;	szluch gijego na modlijtwij gijch;
wltus	gnijew
autem domini	
super facientes mala.	na zloczijncze.
13. Et quis est, qui vobis noceat, si	13.
boni[11] emulatores[12]	dobroczij mijlossnijczij, nasladownijczij,
fueritis?	
14. Sed et si quid	14.
patimini propter iusticiam,	czijrpijcze prze sprzawijedly-

---

[1] Gl. „i. e. malicia". [2] Było tu piérwotnie „laijv"; ręka z końca XVgo w. przerobiła końcowe *v* na *ą*. [3] „ijącz" przekréślone ręką z końca XVgo w. [4] Gl. „qui vocati estis ad eternam hereditatem". [5] „autem" niema W.; Mm. „autem". [6] Powinno być „faciat" (conj.). [7] Powinno być „inquirat" (conj.). [8] W. „sequatur" (conj.); Mm. „persequatur". [9] Gl. „i. e. respectus super dilectos". [10] Gl. „i. e. auditus". [11] Gl. „i. e. bonitatis".
[12] Gl. „i. e. amatores uel imitatores".

beati.	woscz*, bogoslawijenij*.
Timorem autem eorum	Boijezlywoscz
ne timveritis,	abijscze sze nije bogelij,
vt*[1] non conturbemini.	abijscze sze nije szmączijlij.
15. Dominum autem Iesum Cristum	15.
sanctificate in cordibus vestris.	szwijęczcze w waschijch szerczach.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos VI. Dominica 6 post Trinitatis.]

XXXIV.

k. 193 v.—202 v.

Romanorum x**[2].

[Z listu św. Pawła do Rzymian w Roz. VI w. 3—11. Na niedzielę 6 po Świątkach.]

3. Fratres!	3.
Quicumque baptisati sumus[3]	Kthorzijkolij od grzechv na krzrcze* oczijsczenij geszmij
in Cristo Iesu[4],	podlug wstawijenija Cristussową*,
in morte ipsius[5]	w podobnosczij gego szmerczij albo w moczij gego szmerczij
baptisati[6] sumus.	oczijschczenij, okrzsczijenijszmij.
4. Consepulti sumus cum illo[7]	4. Pospolu pogrzebijenij a przijrownanij gego pogrzebv
per baptismum in mortem[8]:	na krzcze na oczijsczenije grzechow:
vt quomodo Cristus surrexit a mortuis	iaco **Cristus** z marthwijch*
per gloriam patris[9],	przesz chwalę, laszkę boga otcza,
ita et nos[10] in nouitate vite[11] ambulemus.	takijesz y mi wstawschij z grzechv, w nowosczij zijwotha

[1] Tak i Mm.; W. „et". [2] Powinno być „VI°". [3] Tak i w Mm.; W. „An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus...". — Gl. „i. e. a vicijs purgati". [4] Gl. „i. e. in* institucione Cristi". [5] Gl. „i. e. in similitudine mortis, in virtute mortis eius". [6] Gl. „i. e. purgati". [7] Gl. „i. e. assimilati Cristo sepulto". [8] Gl. „i. e. in baptismo in ablucionem peccatorum". [9] Gl. „i. e. per graciam dei". [10] Gl „sc. a vicijs surgentes". [11] Gl. „sc. de bono in melius".

	w dobrijch vczijnkoch chodzmij.
5. Si enim complanati facti sumus[1]	5. mocznije wszpomijnaijącz* przijstawaijcze* wsczepyenij vczynyenij,
similitudini mortis eius,	rownosczij szmijerczij
simul et resurreccionis erimus[2].	pospolijcze natemyescze*[3] zmarthwij* bądzemij z grzechv.
6. Hoc scientes[4],	6. Wijedzą* tho przesz wyarę,
quia vetus homo[5] noster simul crucifixus est,	zakal a pochop kv grzechv czoosz[6] **czoosch*** za nasz gest pospolicze wkrzijzowan,
vt destruatur corpus peccati,	abij bijlij szkazonij wszijthkij grzechij,
vt[7] vltra[8] non seruiamus peccato.	abijsmij daleij albo po szmerczij Cristvszoweij nije sluszijlij przezdzęcznije grzechowij.
7. Qui enim mortuus est,	7. Genze gest vmarl grzechowij na krzijszv,
iustificatus est a peccato.	ijvz vsprawijedlijwijon gest od grzechv.
8. Si autem mortui sumus cum Cristo[9],	8. Pakniją* aczeszmij vmarlij grzechv ijaco Cristus ne krzijszv,
credimus, quia eciam simul viuemus cum illo[10].	pewnije wijerzijmij, pospolijcze* thez wijecznije bądzem sz nijm zijwij.
9. Scientes,	9. Wijedz tho wijadącz*,
quod Cristus resurgens ex mortuis,	wsztawschij z marthwijch,
iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.	

[1] Gl. „i. e. firmiter adherentes et coniuncti". [2] Gl. „nam si mortui sumus, et conviuemus". [3] W wyrazie tym wtrąciła e dopiéro ręka z końca XVgo w. [4] Gl. „sc. per fidem". [5] Gl. „i. e. fomes peccati et conswetudo". [6] „czoosz" przekréślone ręką z końca XVgo w. [7] W. „et"; Mm. „ut". [8] Gl. „i. e. post mortem Cristi". [9] Gl. „i. e. si ita mortui sumus peccato sicut et Cristus". [10] W. „Christo"; Mm. „illo".

10. Quod enim mortuus est peccato,	10. Czszo albo ijsze za nasz grzech gest vmarl,
mortuus est semel;	vmarl gest geden raz;
quod autem[1],	czso ijsz gest zijw,
uiuit deo[2].	zijw wijeczne s bogem oczczem.
11. Ita et vos existimate, vos	11. Tako ij wij przijcladem Cristuszowijm mnijmaijcze sze,
mortuos quidem esse peccato, viuentes autem deo in Cristo Iesu domino nostro.	marthwe bijcz grzechv,

... racione diasanitatis* i. e. perspicuitatis, dla przeszrzenija ...

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos VI. Dominica 7 post Trinitatis.]

XXXV.

k. 202 v.—208.

Romanorum quinto*[3].

[Z listu św. Pawła do Rzymian w R. VI w. 19—23. Na niedzielę 7 po Świątkach.]

19. Fratres!	19.
Humanum dico[4],	Lekke przijkazanije dawam*,
propter infirmitatem carnis vestre;	dla nijemoczij czala waschego;
sicut enim exhibuistis[5]	dobrowolnijescze przijprawijalij
membra vestra seruire immundicie[6]	grzechom celestnijm*,
et iniquitati[7] ad iniquitatem[8]:	grzechom dvsznijm kv popelnijenijv szkonanemv szlosczij;
ita nunc exhibete[9]	takijez nijnije czassu mijlosczijwego wijdaijcze, zgotvijcze, zrączce*,
membra vestra	czlonkij czijala waschego
seruire iusticie[10]	sprawijedlijwosci, ijaz wassz przijwodzij

[1] Opuszczone tu „vivit“. [2] Gl. „i. e. ad similitudinem dei patris sc. eternaliter“. [3] Powinno być „sexto“. [4] Gl. „i. e. leue et in nullo onerosum preceptum do“. [5] Gl. „i. e. voluntarie preparastis“. [6] Gl. „i. e. peccatis carnalibus“. [7] Gl. „i. e. peccatis spiritualibus“. [8] Gl. „iniquitati dico ducenti ad mali consumacionem“. [9] Gl. „i. e. cum sitis liberati a pecato et cum est tempus gracie, preparate, aptate“. [10] Gl. „sc. ducenti“.

in sanctificacionem[1].	na oszwijęczenije*, na szkonanije a dobrijch vczijnkow popelnijenije.
20. Cum enim servi essetis pecati, liberi fuistis iusticie.	20. Gdijscze sluszijly grzechowij, volnijscze bijlij od sprawijedlijwosczij.
21. Quem ergo fructum[2] habuistis tunc[3],	21. Kthori vzijthek mijelijscze tedy, gdijscze grzech czijnijlij a sprosznosczy,
in quibus nunc erubescitis?	za kthore grzechij nijnije poczijnacze szije sromacz?
Nam finis illorum mors[4].	Szkonanije grzesznijch smijercz wijeczna w pijekle.
22. Nunc vero liberati	22. Nijnije wijszwolenij mocza boza,
a pecato[5], habetis fructum vestrum in sanctificacionem,	macze vzytek, owocz,
finem	sconanije
vero vitam eternam.	vijecznij zijwoth.
23. Stipendia enim	23. Zoldij, odplati,
pecati, mors[6].	smijercz wijeczna za grzechij.
Gracia autem dei, vita eterna	Przesz laskę bozą daan by* waam wijecznij zijwoth
in Cristo Iesu domino nostro.	

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Romanos VIII.

Dominica 8 post Trinitatis.]

XXXVI.

k. 208—214 v.

Romanorum viij°.

[Z listu św. Pawła do Rzymian w R. VIII w. 12—17.

Na niedzielę 8 po Świątkach.]

12. Fratres! Debitores sumus[7]	12. Dlusznijszmij posluschenstwo dwchv* szwijęthemv ij roszv-

[1] Gl. „i. e. ad boni operis consumacionem". [2] Gl. „sc. quam vtilitatem". [3] W. „tunc in illis". — Gl. „sc. qum eratis serui peccati, i. e. in illis turpitudinibus et peccatis". [4] Gl. „sc. eterna". [5] Opuszczone tu „servi autem facti deo". [6] Gl. „sc. eterna". [7] Gl. „i. e. seruire debemus et obedire spiritui sancto vel* racioni...".

non carni, vt secundum carnem viuamus.	mowij naschemv dobremv
13. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini[1]; si autem spiritu[2], facta carnis[3] mortificaueritis[4], viuetis.	13. będzeczelij* zijcz, vmrzecze dvchownije; zazszenijm dvcha szwęthego, vczijnkij czijala vmarthwijcze, gijm nijeprzyszwalaijącz,
14. Quicunque enim spiritu dei aguntur, hij[5] filij dei sunt.	14.
15. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adopcionis filiorum, in quo clamamus: Abba pater.	15. z wijzwolonijch synow **onijch** sposobij* **duch***
16. Ipse spiritus enim reddit testimonium spiritui nostro, quod sumus filij dei.	16. czijnij*
17. Si autem filij dei et heredes: heredes quidem dei, coheredes autem Cristi.	17. poszpolnije* dzedzijczij Cristussowij.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Corinthios X.

Dominica 9 post Trinitatis.]

XXXVII.

k. 214—221 v.

Prima Corinthiorum x°.

Dominica ix post festum Trinitatis.

[Z I listu św. Pawła do Koryntyjan w R. X w. 6—13.

Na niedzielę 9 po Świątkach.]

6. Fratres! Non simus concupiscentes malorum, sicut et illi[6] concupierunt.	6. pożądaijączij zlijch rzeczij, iaka onij Zijdowije na pusczij

[1] Gl. „sc. morte spirituali". [2] Gl. „sc. spiritu sancto illuminati".
[3] Gl. „i. e. opera carnis". [4] Gl. „videlicet illis restringentes".
[5] W. „ii"; Mm. „hi". [6] Gl. „sc. sicut quidem ex Iudeis",

7. Ne[1] efficiamini ijdolatre[2],	7. **Nije** bądzmij balwanstw* modlę dawaijączij,
sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere.	
8. Neque fornicemur, sicut quidam[3] fornicati sunt, et ceciderunt vno die xxiii milia.	8.
9. Neque temptemus Cristum, sicut quidam[4] temptauerunt, et a serpentibus perierunt.	9.
10. Neque murmuraueritis, sicut quidam[5] murmurauerunt et perierunt	10.
ab exterminatore[6].	od granijcz* angijola, ijen ge pobijl przed granijczamij zijemije obijeczaneij.
11. Hec autem omnia [7]ffigura contingebant illis[8];	11. przygadzalo* sze gijm wijobrazenijv* gijnschijch rzeczij tho gest nassz*;
scripta sunt autem ad correccionem[9] nostram,	
in quos fines seculorum deveņerunt.	na ktore koncze wijekow przijszlij.
12. Itaque qui se existimat stare, videat, ne cadat.	12.
13. Temptacio[10] vos non apprehendat,	13. Pokussa, pokussij luboscz bij nije bijla w przijzwolenijv,
nisi humana;	gedno w thijch rzeczach, przesz ktorijch czlek bijcz nije moze:
ffidelis	wijernij
autem est deus, qui non pacietur	nije sczijrpij albo nije przepusczij
vos	

[1] W. „neque". [2] Gl. „i. e. ijdolatrie". [3] W. „quidam ex ipsis". [4] [5] W. „quidam eorum". [6] Gl. „i. e. ab angelo, qui eos percussit extra terminos terre promissionis". [7] Opuszczne tu „in". [8] Gl. „sc. nostri". [9] W. „correptionem". [10] Gl. „i. e. peccati delectacio".

temptari supra id, quod potestis,	kvssijcz nad tho, czsso mozecze,
sed facit[1] cum temptacione	sz pokvszą
eciam proventum,	vzijthek,
vt possitis sustinere.	

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Corinthios XII. Dominica 10 post Trinitatis.]

XXXVIII.

k. 221 v.—229.

Prima Corinthiorum xij°.

[Z I listu św. Pawła do Koryntyjan w R. XII w. 2—11. Na niedzielę 10 po Świątkach.]

2. Fratres! Scitis, quoniam cum gentes essetis,	2. Pewnye* wijeczije, gdyscze bijly poganmij,
ad simulacra mutta* prout ducebamini[2] euntes	kv balwanstwv nijememv ijaco wasz zlij duch vodzijl gijdącz.
3. Ideo notum vobis facio, quod nemo in spiritu dei loquens,	3. Tego dla ijawno
dicit anathema Jesu[3]	mijenij albo czijnij kthorikoli grzech, przesz kthoribi bil odlączon od Ijezussa.
Et nemo potest dicere,	rzecz,
dominus Iesus[4],	wijznawaijącz ij* szwijm odkvpijczelem a panem,
nisi in spiritu sancto[5].	gedno przez dar ducha szwijęthego[6].
4. Diuisiones autem graciarum[7], idem autem spiritus:	4. Rozdzalij darow ducha szwijęthęgo*,
5. Et diuisiones	5. roznosczij, rozdzali

[1] W. „faciet" (fut.). [2] Gl. „sc. a spiritu maligno". [3] „Gl. „sc. facto uel verbo aliquid peccatum mortale, per quod separatur* a Iesu Cristo". [4] Gl. „sc. ipsum confitendo esse saluatorem et dominatorem". [5] Gl. „i. e. per spiritum sanctum". [6] Nad ę w „szwijęthego" dopisane jeszcze drugie ę [7] Opuszczone tu „sunt".

ministracionum[1], idem autem dominus.	sluzb, vrzędow, **tenze** pan boog.
6. Et diuisiones operacionum sunt, idem autem deus, qui operatur omnia in omnibus.	6. roboth wrządoch* rządzij, ijedna
7. Vnicuique autem datur manifestacio spiritus ad vtilitatem.	7. Geduemv yaco drugemv obyawijenije ducha szwyathego
8. Alij quidem per spiritum datur sermo sapiencie, alij autem sermo sciencie secundum eundem spiritum;	8.
9. Alteri fides in eodem spiritu, alij gracia sanitatum in vno spiritu;	9.
10. Alij operacio virtutum, aut*[2] profecia, alij discrecio spirituum, alij genera lingwarum, alij interpretacio sermonum.	10.
11. Hec enim[3] omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis, prout wlt.	11.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Corinthios XV. Dominica 11 post Trinitatis.]

XXXIX.

k. 229—234 v.

j Corinthiorum xv.

[Z I listu św. Pawla do Koryntyjan w R. XV w. 1—10. Na niedzielę 11 po Świątkach.]

1. Fratres! Notum facio vobis ewangelium, quod predicaui vobis, quod et accepistis, in quo et statis,	1.

[1] Opuszczone znowu „sunt". [2] Powinno być „alii". [3] W. „autem".

2. Per quod et saluamini: qua racione predicauerim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.	2.
3. Tradidi enim vobis in primis, quod et accepi, quoniam Cristus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas.	3.
4. Et quia sepultus est, et quia resurrexit tercia die secundum scripturas.	4.
5. Et quia visus est Cephe, et post hoc vndecim.	5.
6. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul. ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autem dormierunt.	6.
7. Deinde visus est Iacobo, deinde apostolis omnibus.	7.
8. Nouissime autem omnium tamquam abortiwo visus est et michi	8.
9. Ego enim minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam dei.	9.
10. Gracia autem dei sum id, quod sum, et gracia eius in me vacua non fuit.	10.

XL.

k. 234 v.—240.
ij Corinthiorum iij°.
Dominica
12 post festum Trinitatis.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, II ad Corinthios III.
Dominica 12 post Trinitatis.]

[Z II listu św. Pawła do Koryntyjan w R. III w. 4—9.
Na niedzielę 12 po Świątkach.]

4. Fratres! Fiduciam talem habemus per Cristum ad deum.	4.

5. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficiencia nostra ex deo est: | 5.

6. Qui et idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non litera sed spiritu; littera enim occidit, spiritus autem viuificat. | 6.

7. Quod si ministracio mortis, litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filij Israel in faciem Moijsi propter gloriam wltis*[1] eius, quia*[2] euacuatur: | 7.

8. Quomodo non magis ministracio spiritus erit in gloria? | 8.

9. Nam si ministracio dampnacionis in*[3] gloria est, multo magis habundat ministerium iusticie in gloria. | 9.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Galatas III. Dominica 13 post Trinitatis.]

XLI.

k. 240—246 v..

Gallatarum iij°.

Dominica 13 post Trinitatis.

[Z listu św. Pawła do Galatów w R. III w. 16—22. Na niedzielę 13 po Świątkach.]

16. Fratres! Abrahe dicte sunt promissiones, et semini eius. Et non dicit in seminibus, quasi in multis, sed[4] in vno: in semine tuo[5], qui est Cristus. | 16.

17. Hoc autem dico testamentum confirmatum a deo: que post quadringentos et tri- | 17.

[1] Powinno być „vultus". [2] Powinno być „quae". [3] „in" niema W; Mm. „in" [4] Opuszczone tu „quasi". [5] W. „et semini tuo".

giuta annos facta lex, non irritum facit ad euacuandam promissionem.	
18. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahe igitur[1] per repromissionem donauit deus.	18.
19. Quid ergo[2] lex? Propter transgressionem[3] posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per angelos in manv mediatoris.	19.
20. Mediator autem vnius non est, deus autem vnus est.	20.
21. Lex ergo aduersus promissa dei? Absit. Si enim data esset lex, que posset iustificare*[4], vere ex lege esset iusticia.	21.
22. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesv Christi daretur credentibus.	22.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Galatas V. Dominica 14 post Trinitatis.]

XLII.

k. 246 v.—252.

Gallatarum v.

[Z listu św. Pawła do Galatów w R. V w. 16—22. Na niedzielę 14 po Świątkach.]

Dominica 14 post festum Trinitatis.

16. Fratres! Spiritu[5],	16. Podlug rosvmv* **natchnijeny ducha** swętego
ambulate, et desideria carnis non perficietis.	
17. Caro[6] enim concupiscit[7]	17. Czalo, szmijslnoscz często ząda

[1] W. „autem". [2] W. „igitur". [3] W. „transgressiones" (acc. plr.); Mm. „transgressionem" (sing.). [4] W. „vivificare". [5] Gl. „i. e. racionis ductu". [6] Gl. „i. e. sensualitas". [7] Gl. „i. e. frequenter cupit".

aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem: hec enim sibi invicem aduersantur, vt non quecumque wltis, faciatis[1].	
18. Quod si spiritu ducimini,	18. dvchem szwathijm wijedzenij geszcze,
non estis sub lege.	pod zakonem starijm.
19. Manifesta autem sunt opera carnis, que sunt:	19.
fornicacio, immundicia[2],	prosti grzech nijeczijsti, wnętrzna nijeczijstota w vmijsle,
impudicicia, luxuria[3];	opwytoscz a rozwijązanije kv nijeczijstosczij w pijczv, odzenijv ij w gedzenijv;
20. Ijdolorum seruitus,	20. Balwanska szlvzba,
veneficia, inimicicia[4], contenciones, emulaciones[5], ire[6],	polaijanije, czijąska a twarda zaszroscz, zagnijewanije z vmijslem pomsti,
rixe, dissensiones, facte*[7],	nijeszgodij, rostargnijenije,
21. Invidie, homicidia,	21.
ebrietate*[8] comesaciones[9],	pijanstwa, obloijstwa,
et hijs similia, que predico	przepowijadam
vobis, sicut predixi, quoniam qui talia agunt, regnum dei non consequentur.	
22. Ffructus autem spiritus est: caritas, gaudium, pax,	22.

[1] W. „illa faciatis". [2] Gl. „i. e. cogitacio uel consensus, eciam si opere non impleatur". [3] Gl. „i. e. fluitas in cibis et potibus et vestibus". [4] W. „inimiciciae" (plr.). [5] Gl. „i. e. invidie graues". [6] Gl. „ad appetendam et sumendam vindictam".
[7] Powinno być „sectae". — Gl. „i. e. hereses, que ab vnitate fidei diuidunt". [8] Powinno być „ebrietates". [9] Gl. „i. e. flue* et luxuriose conviuaciones*".

paciencia,	czijı pedlijwoscz,
longanimitas[1],	dlugije oczekawanije,
bonitas,	dobrocz,
benignitas[2],	lutoscz, sczodroba* przesz przijkrosczij,
23. Mansvetudo[3],	23. Laszkawa vmowa,
fides,	
modestia,	vmernosczij*,
continencia,	vmijernoscz*,
castitas. Adversus hủiusmodi non est lex.	
24. Qui autem sunt Cristi[4],	24. nasladownijczij Cristussa,
carnem suam crucifixerunt cum uicijs et concupiscencys.	

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Galatas VI.

Dominica 15 post Trinitatis.]

XLIII.

k. 252—258 v.

Ad Gallathas vj°.

Dominica 15 post Trinitatis.

[Z listu św. Pawła do Galatów w R. V w. 25—26 i w R. VI w. 1—10.

Na niedzielę 15 po Świątkach.]

(Ad Galatas V.)

25. Fratres! Si spiritu[5] viuimus,	25. dvchownije przez laszkę ducha szwątego **zijwijemij**,
spiritu et ambulemus.	podlug ducha szwętbego **chodzmij, zijwmij**.
26. Non efficiamur inanis glorie cupidi,	26. prozney chawalij* ządaijączij,
invicem provocantes,	pospolicze przijwodząсz **szije**,
invicem invidentes[6].	pobudzaijącz **szije** **kv** grzechv.

(Ad Galatas VI.)

1. Fratres, et si preocupatus[7] fuerit homo in	1. z przijdcze* albo z **krechco-**

[1] Gl. „i. e. expectacio premiorum". [2] Gl. „i e. largitas dandi cum delectacione et sine tristicia". — W. taki ma tu porządek: „charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas".
[3] Gl. „i. e. mititas et tractabilitas". [4] Gl. „i. e. veri imitatores Cristi".
[5] Gl. „i. e. spiritualiter, per graciam spiritus sancti". [6] Gl. „i. e. alios concitantes". [7] Gl. „imprvdenter lapsus per ignoranciam",

aliquo delicto[1],	szczij* vpadnije[2] w lekem opvsczenijv dobrego,
vos, qui spirituales estis, huiusmodi instrvite in spiritu lenitatis:	dvchownij
considerans te ipsum, ne et tu tempteris[3].	vbaczijwszij szam sebije, abysz i ti w thaką pokussę nije wpadl.
2. Alter alterius onera portate, et sic implebitis[4] legem Cristi.	2. Geden drugego brzemije grzechv nosij*,
3. Nam si quis existimat, se aliquid esse, cum nihil sit,	3. nijektho mnijma, nijeczo bijcz, gdysz nijcz[5] nije gest przesz grzech,
ipse se seducit.	
4. Opus autem suum probet	4. Vczijnkv szwego doswatczij
vnusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero.	
5. Vnusquisque enim onus suum portabit.	5. Geden ijako drugij brzemę szwe ponijesse.
6. Communicet autem is[6], qui catecizatur verbo,	6. Broij, obczvge ten, gego navczayą w slowe, v kazanv,
ei qui se catecizat, in omnibus bonis.	gen ge* navcza,
7. Nolite errare[7],	7. Nije bladzijcze wijmawiją sze*,
deus enim[8] non irridetur.	nije moze bijcz sklamaan.
8. Que enim seminauerit	8. Czo bądze szacz w dobrijch vczijnczech*
homo,	

[1] Gl. „sc. per desercionem boni". [2] Było tu tylko „vpanije"; ręka z końca XVgo w. dodała temu wyrazowi d u góry. [3] Gl. „i. e. in simile cadas". [4] W. „adimplebitis"; Mm. „implebitis".
[5] Było tu piérwotnie „nijczsz*"; ręka z końca XVgo w. zeskrobała przy końcu litery *sz*. [6] Gl. „quasi diceret, prelati ita se habent ad subditos". [7] Gl. „si quis dicat, non debeo agere.." [8] „enim" niema W.

Latin	Polish
hec[1] metet[2].	tho bądze ząсz vecznеij otplacze.
Quoniam qui seminat in carne sua[3],	rossewa w rozkossij czijala szwego albo zle vczijnkij,
de carne et metet corrupcionem[4];	podlug czala bądze ząсz wijeczną mąką;
qui autem seminat in spiritu,	gen rossewa w dvchv swathijm*,
de spiritu metet vitam eternam.	
9. Bonum autem	9. Dobrze
facientes, non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes.	czijnącz, nije staymij*,
10. Ergo dum tempus habemus,	10. Thego dla
operemur bonum ad omnes,	vkazvijmij, czijnmij dobrocz kv wssijstkijm,
maxime autem ad domesticos fideij.	nadnawaczssche*

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Ephesios III. Dominica 16 post Trinitatis.]

XLIV.

k. 258 v.—264 v.

Ephesiorum iij°.

Dominica 16 post Trinitatis.

[Z listu św. Pawła do Efezów w R. III w. 13—21. Na niedzielę 16 po Świątkach.]

Latin	Polish
13. Fratres!	13.
Obsecro[5] vos,	Poprzijssągam, prosscha,
ne deficiatis[6]	nije staijali albo nije przestaijali dobrze czijnijcz
in tribulacionibus[7]	prze klopothij, troszkij, samijosską*,
meis pro vobis,	

[1] Opuszczone tu „et". [2] Gl. „i. e horum mercedem recipiat in futura vita". [3] Gl, „uel mala". [4] Gl. „sc. culpe et Geheune eterne".
[5] W. „peto"; Mm. „obsecro". — Gl. „i. e. rogo". [6] Gl. „sc. a bonis". [7] Gl. „i. e. propter tribulaciones".

que est gloria vestra.	bocz* tho gest waszchą* chwala.
14. Huius rei gracia flecto genua mea[1] ad patrem domini nostri Iesu Cristi,	14. Dla thego* kląkam, szklanyam moije kolana albo szyercze kv oczczv
15. Ex quo omnis paternitas in celo[2] et in terra nominatur,	15. wszelke oczczowstwo* w nijebije ij na szemi mijanvge ssą.
16. Vt det vobis secundum diuicias glorie sue, virtutem[3] corroborari per spiritum eius in interiori homine[4],	16. przesz ducha gego wnątrznem czlecze, w serczach waschijch,
17. Habitare Cristum per fidem in cordibus vestris, in caritate radicati et fundati[5],	17. w mijlosczij, w lascze bozeij rozkorzenenij, zaloszenije moçznije*,
18. Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, que[6] sit latitudo longitudo[7] sublimitas, et profundum[9].	18. Abijszcze moglij ogarnącz sze wschemi szwąthijmij, kako wijelka ma bycz szchijrokoscz* dlugoscz ocz[8] oczekawanija, wijssokoscz, gląbokoscz.
19. Scire eciam supereminentem[10] sciencie[11] caritatem Cristi, vt impleamini in omnem plenitudinem dei.	19. wijplijwaijączą albo przewijssaijączą navka nasszą* lasska Cristussowa, abijscze bijli napelnenij wsselkijeij pelnosczij bosskijeij.
20. Ei	20. Themu

[1] Gl. „i. e. interiora cordis mei...“. [2] Tak i w Mm.; W. „in coelis (plr.). [3] W. „virtute“ (abl.); Mm. „virtutem“. [4] Tak i w Mm.; W. „in interiorem hominem“ (acc.). — Gl „sc. in cordibus vestris“. [5] Gl. „sup r firmam petram“. [6] Gl. „i. e. quanta debet esse“. [7] Gl. „perseuerancia“. [8] „ocz“ przekréślone“.
[9] W. „latitudo et longitudo et sublimitas et profundum“; Mm. mają między „longitudo et sublimitas“ jeszcze „altitudo“. [10] Gl. „i. e. supermanentem*“ (raczéj „supermanantem“). [11] Gl. „sc. nostre“.

autem, qui potest omnia facere superhabundanter[1],	wszijczko vczijnijcz nad zasługą opwijczeij,
quam petimus	nyzlij prossijmij
aut intelligimus, secundum virtutem,	rozmemy*, podlug moczij,
que operatur in nobis.	ijaz rządzij tho[2], ijasz rządzij tho w nasz.
21. Ipsi gloria in ecclesia, et in Cristo Iesv,	21.
in omnes generaciones	we wsszijthkijch od wszijthkijch* rodzayew*
seculi seculorum, Amen.	wijekov wijecznijch,

... clawm* quem micare, rvszaczij* sze videmus ...

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Ephesios IV. Dominica 17 post Trinitatis.]

XLV.

k. 264 v.—269 v.

Ephesiorum iiij°.

[Z listu św. Pawła do Efezów w R. IV w. 1—6. Na niedzielę 17 po Świątkach.]

Dominica 17 post festum Trinitatis.

1. Fratres!	1.
Obsecro[3] vos	Poprzyssągam przez boze mijloserdze
ego[4] vinctus in domino,	ija Pawel* skowanij prze pana Crista,
vt digne ambuletis	dostoijne chodzijlij
vocacione, qua vocati estis,	ijakoscze przez mija ku bogv weszwanij,
2. Cum omni humilitate et manswetudine,	2. z laskawoscza,
et cum paciencia,	s czijrpijedlywoscza,
supportantes invicem in caritate,	podpomagaijącz siję w lascze boszijeij
3. Soliciti[5] servare vnitatem spiritus in vinculo pacis.	3. Pijlnij bąazcze* chowacz gednoscz ducha albo szercza

[1] Gl. „i. e. super meritum". [2] „ijaz rządzij tho" przekréślone.
[3] Gl. „sc. propter caritatem". [4] Gl. „sc. Paulus". [5] Gl. „i. e. studiosi, cauti, attenti".

	w zawaze* pokoija.
4. Vnum corpus et vnus spiritus,	4. Ijedno czalo, geden duch,
sicut vocati estis in vna spe vocacionis vestre.	ijacoscze weszwanij w gednosczij* nadzege weszwanija waschego.
5. Vnus dominus, vna fides, vnum baptisma.	5.
6. Vnus deus et pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. Qui est benedictus in secula seculorum, Amen[1].	6.

XLVI.

k. 269 v.—274.
j Corinthiorum j°.
Dominica
18 post festum Trinitatis.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, I ad Corinthios I.

Dominica 18 post Trinitatis.]

[Z I listu św. Pawła do Koryntyjan w R. I w. 4—8.
Na niedzielę 18 po Świątkach.]

4. Fratres! Gracias ago deo meo semper pro omnibus[2] vobis in gracia dei, que data est vobis in Cristo Iesv.	4. Dzękij czijniję
5. Quod in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo et in omni sciencia.	5.
6. Sicut testimonium Cristi confirmatum est in vobis,	6.
7. Ita ut nichil uobis desit in vlla gracia, expectantibus reuelacionem domini nostri Iesu Cristi.	7.
8. Qui et confirmabit vos vsque in finem sine crimine in die aduentus domini nostri Iesu Christi.	8.

---

[1] Tak i w Mm.; W. niema zakończenia: „Qui est benedictus in secula seculorum, Amen". [2] „Omnibus" niema W.; w Mm. jest.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, ad Ephesios IV. Dominica 19 post Trinitatis.]

XLVII.

k. 274—279 v.

Ephesiorum iiij°.

Dominica 19 post Trinitatis.

[Z listu św. Pawła do Efezów w R. IV w. 23—28. Na niedzielę 19 po Świątkach.]

23. Fratres! Renouamini spiritu mentis vestre,	23.
24. Et induite nowm hominem, qui secundum deum est creatus in iusticia et in sanctitate veritatis.	24.
25. Propter quod deponentes omne[1] mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra.	25.
26. Irascimini et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram.	26.
27. Nolite locum dare dijabolo,	27.
28. Qui furabatur, iam non furetur; magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, vt habeat, vnde tribuat necessitatem pacientibus[2].	

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Ephesios V. Dominica 20 post Trinitatis.]

XLVIII.

k. 279 v.—285.

Ephesiorum quinto.

Dominica 20 post festum Trinitatis.

[Z listu św. Pawła do Efezów w R. V w. 15—21. Na niedzielę 20 po Świątkach.]

15. Fratres! Videte[3],	15. Pijlnij wydzcze,

---

[1] „omne“ niema W. [2] W. „patienti“ (sing.); M. z r. 151⁵/₆ „patienti“; M. z r. 1494 „patientibus“ (plur.). [3] Gl. „i. e. diligenter attendite“.

quomodo caute ambuletis,	kako rostropnije chodzijlibijscze,
non quasi insipientes[1],	nije yako nijevernij, nijemądrzij,
16. Sed vt sapientes[2],	16. Ale ijako wijernij a mądrzij,
redimentes tempus[3],	odkupuijącz czassz. tho gest, czszoszcze* gednego czassv zamijeskaly, abijscze tho drugego napelnijly.
quoniam dies mali sunt[4].	bo wijele przekasz* kv sbawijenv mamij.
17. Propter hoc[5] nolite fieri imprudentes, sed intelligentes[6], que sit voluntas dei.	17. Thego dla nije chczeijcze bijcz nijerostropnij, ale wnętrznije cztączij, czsso gest abbo* bijlabij vola boza.
18. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed impleamini spiritu sancto,	18.
19. Loquentes vobismetipsis[7]	19. Mowącz kv waseij navcze, navczaijącz samij szijebije, nije telko gijnsze,
in psalmis,	wijecznijch* vczijnkach albo w szlothkosczij a w szwijąkv* dobrijch vczijnkow,
et impnis*[8],	w glosznije[9] w glosneij chwale bozeij,
et canticis spiritualibus[10],	w roszmijslanyv nijebijeszkijego wessela.
cantantes[11] et psallentes[12] in cordibus vestris[13]	często spijewaijacz glosem, pelnyącz vczynkem wasszijch serczach, w pamijathanijv sercza myszlij*
domino.	
20. Gracias agentes[14]	20. Dząkij czijnijącz

[1] Gl. „i. e. infideles“. [2] Gl „i. e. fideles“. [3] Gl. „i. e. quod minus fecistis uel non fecistis in vno tempore, restituite in alio“.
[4] Gl. „i. e. multa occurrunt impedimenta saluti obviancia*“.
[5] W. „ea“. [6] Gl. „i. e. interius in mente legentes“. [7] Gl. „i. e. vosmetipsos instruentes, videlicet ad vestram instruccionem, non tantum alijs“. [8] T. j. „hymnis“. — Gl. „impnus est laus dei cum cantico, vt dicit magister Sentenciarum“. [9] „w gloznije“ przekreślone ręką z końca XVgo w. [10] Gl. „qui de eterno gaudio sunt“.
[11] Gl. „sc. voce“. [12] Gl. „sc. opere“. [13] Gl. „i. e. in mentis attencione“. [14] Opuszczone tu „semper“.

pro omnibus, in nomine domini nostri Iesu Christi*, Cristo* deo patri[1]. — bogv otczczv.

21. Subiecti invicem in timore domini[2]. — 21. Poddanij bączęze geden drugemv spolv w boijasznosczij bozeij.

... psalterium, zaltarz thako rzekącze gąszly; psalmus, gądzba z onijch gijstijch gąszlij... si enim debet probus gęszly resonare in psalterio ...

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Ephesios VI. Dominica 21 post Trinitatis.]

XLIX.

k. 285—290 v.

Ephesiorum vj°.

[Z listu św. Pawła do Efezów w R. VI w. 10—17. Na niedzielę 21 po Świątkach.]

Dominica 21 post festum Trinitatis.

10. Fratres! Confortamini in domino et in potencia virtutis eius, — 10.

11. Induite vos armaturam dei, vt possitis stare aduersus insidias dijaboli. — 11.

12. Quia vobis[3] non est colluctacio adversus carnem et sanguinem; sed aduersus principatus[4] et potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequicie, in celestibus. — 12.

13. Propterea accipite armaturam dei, vt possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. — 13.

14. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induite[5] loricam iusticie, — 14.

15. Et calceati pedes in — 15.

---

[1] W. zamiast „Christo deo patri" ma „deo et patri". [2] W. „Christi". [3] W. „Quoniam nobis". [4] W. „principes". [5] W. „induti" (part.).

preparacione ewangelij pacis:	
16. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissima ignea extingwere.	16. tarczą
17. Et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum dei.	17.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Philippenses I. Dominica 22 post Trinitatis.]

L.

k. 290 v.—295
Philipensium j°.
Dominica
22 post festum Trinitatis.

[Z listu św. Pawła do Filipensów w R. I w. 6—11. Na niedzielę 22 po Świątkach.]

6. Fratres! Confidimus de vobis in domino Iesu[1], quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Iesu Cristi.	6.
7. Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde, et in vinculis meis, et in defensione, et confirmacione ewangelij, socios gaudij mei omnes vos esse.	7.
8. Testis enim mihi est deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Iesu Cristi.	8.
9. Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis habundet in sciencia et in omni sensu;	9.
10. Vt probetis pociora, et[2] sitis sinceres, et sine offensa in diem Cristi.	10.

---

[1] W. „confidens hoc ipsum"; Mm. „confidimus de vobis in domino Jesu".
[2] W. „ut".

11. Repleti fructv iusticie per Iesum Cristum, in gloriam et laudem dei.	11.

... gotowo wlno* bijlo przijrodzenije, idonea fuit natura humana ... se wlnerare* per liberum arbitrium ad mortem, cu szmerczij ...

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli ad Philippenses III.	**LI.**	[Z listu św. Pawła do Filipensów w R. III w. 17—21, i w R. IV w. 1—3.
	k. 295—301.	
	Philipensium iij*.	
Dominica 23 post Trinitatis.]	Dominica 23 post festum Trinitatis.	Na niedzielę 23 po Świątkach.]

17. Fratres! Imitatores mei estote, et obseruate[1] eos	17. Naszladovcze moij bądcze, pijlnije bądcze nasladwijączij thijch,
qui ita ambulant, sicut habetis formam[2] nostram.	czszo chodzą w dobrem, wyobrazenije, wzraaz* lijcza* naszego.
18. Multi enim ambulant, quos sepe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Cristi:	18.
19. Quorum finis interitus,	19. Ktorijch szkonanije wijeczne potępijenije albo zapadnijenije,
quorum deus venter est, et gloria eorum in confusione[3].	chwala w szromoczenijv będze.
20. Nostra autem conuersacio in celis, vnde eciam saluatorem exspectamus[4],	20.
21. Qui reformabit	21. na wzdraz* pijrzwij* przijwijedze albo odnowij
corpus humilitatis	czalo vnijznosczij, szijemno-

[1] Gl. „i. e. diligenter attendite seu inspicite et imittamini*".
[2] Gl. „i. e. ymaginem". [3] W. „et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt". — Gl. „... quia inde confundi deberent et erubescere*".
[4] W. dodaje tu jeszsze: „dominum nostrum Jesum Christum".

nostre,	sczij[1],
configuratum corpori claritatis sue,	przyrownanije podobne czalu swijąthosczij gego*, kthora mijal, gdijcz* w swąthosczij sze apostolom trszom*[2] vkazal, gdij z marthwijch wsztal,
secundum operacionem[3],	podlug moczij rządzenija, wijelmoznosczij,
qua possit eciam subicere sibi omnia Iesus Cristus dominus noster[4].	

(Philippensium IV.)

1. Itaque fratres mei carissimi et desideratissimi, gaudium meum et corona mea, sic state in domino carissimi.	1.
2. Euchodiam[5] rogo et Sinticen[6] deprecor, idipsum sapere in domino.	2.
3. Eciam rogo et te germane compar, adiuua illas, que mecum laborauerunt in ewangelio cum Clemente et ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt scripta[7] in libro vite.	3.

... Cristi emvlator, naszladowcza ...

---

[1] Było tu piérwotnie „szemnosczij"; ręka z końca XVgo w. wtrąciła ij, z czego powstało „szijemnosczij". [2] „trszom" przekréślone ręką z końca XVgo w. [3] Gl. „i. e. potenciam operandi". [4] Tak i w Mm. z r. 1494 i 151$^5/_6$, które na tém kończą tę perykopę; w Missale Carthusiensium znajduje się ciąg dalszy, IV 1—3; W. niema tylko „Jesus Christus dominus noster". — W kodeksie zresztą dalszy ciąg zaczyna się od uwagi: „Incipit Capitulum quartum, sed hoc non legit ecclesia Cracowijensis*". Ponieważ Mm. przeznaczone były dla duchowieństwa świeckiego a Missale Carthusiensium używane było przez zakonników, jest miejsce to także nowym dowodem, że autorem rzeczy zawartéj w kodeksie może być tylko zakonnik, nie zaś zwykły ksiądz świecki. Dodaję jeszcze tylko, że Mszałów krakowskich trzymała się w XVtym w. także dyjecezyja lwowska.

[5] W. „Evodiam"; Missale Carthusiensium „Euchodiam".

[6] W. „Syntychen"; Missale Carthusiensium „Sinticem".

[7] „scripta" niema W.

[Lectio epistolae b. Pauli apostoli, ad Collocenses* I. Dominica 24 post Trinitatis.]

LII.

k. 301--307.

Collonicensium* primo.

[Z listu św. Pawła do Kolosan w R. I w. 9—14. Na niedzielę 24 i ostatnią po Świątkach.]

9. Fratres!	9.
Non cessamus pro vobis orantes	Nije przestaijemi za wasz proszącz
et postulantes,	ządaijącz.
vt impleamini agnicione voluntatis	abyscze bijli napelnijenij vznanija wolyeij
dei[1]	
in omni sapiencia[2]	we wszijthkijeij szmacznosczij* rzeczy sweczkijch
et intellectu spiritali[3].	w rosumyenijv duchownijch rzeczy rzecij*.
10. Vt ambuletis digne deo,	10. Abyscze chodzylij, zijli bogv dostoijne,
per omnia placentes,	lubij bandzcze,
in opere bono[4] fructificantes et crescentes in sciencia dei.	
11. In omni virtute confortati	11. We wszelkeij cznocze sztwerdzenij
secundum potenciam claritatis[5],	podlug moczij szijna bozego, gen nasz oszwijeczijl,
in omni pacienicia	w czijrpyedlijwosczij
et longanimitate	w dwgem* oczekawanijv
cum gaudio,	we wyeszelu,
12. Gracias agentes deo patri, qui dignos nos fecit	12.
in partem sortis[6] sanctorum	w częszczij dzijedzijcztwa
in lumine[7];	w szijnw* bozem, gen nasz oswijeczijl;
13. Qui erripuit vos[8],	13. Ijenze wijtargnął vaasz,

[1] W. „ejus"; Mm. „dei". [2] Gl. „rerum ad actiuam vitam pertinencium". [3] Gl. „sc. spiritualium rerum". [4] W. „in omni opere bono". [5] W. „claritatis eius". [6] Gl. „i. e. hereditatis". [7] Gl. „i. e. per eum sumus digni hereditate eterna, qui est lumen, cuius gracia illuminauit*". [8] W. „nos de potestate tenebrarum".

et transtulit in regnum fily dileccionis sue:	przenosl w krolewstwa* szijna zwego* mijlego:
14. In quo[1] habemus redempcionem[2] et remissionem peccatorum.	14. Przes ktorego sijna odkvpijenije ij odpusczenije

[Lectio Jeremiae prophetae XXIII. Dominica 25 post Trinitatis.]

LIII.

k. 307—311.

Ieremie xxxiij°*[3].

5. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et suscitabo Dauid germen iustum, et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet iudicium et iusticiam in terra.	5.
6. In diebus illis saluabitur Iuda, et Israel habitabit confidenter: et hoc est nomen, quod[4] vocabunt eum, dominus iustus noster.	6.
7. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit dominus, [5]: Viuit dominus, qui eduxit filios Israel de terra Egipti;	7.
8. Sed: Viuit dominus, qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra Aquilonis et de cunctis terris, ad quas eiecerem[6] eos illic, et habitabunt in terra sua, dicit dominus omnipotens[7].	8.

Finitur Glossa super epistolas per annum dominicales Conuentus Leopoliensis. Anno Christi M D xliiij hoc scripsi[8].

Iste est liber conuentus Leopoliensis Corporis Christi.

---

[1] Gl. „sc. filio, i. e. per quem filium". [2] Tak i w Mm.; W. „redemtionem per sanguinem ejus". [3] Powinno być „XXIII°". [4] W. „quo" (abl.); Mm. „quod". [5] Opuszczone tu „et non dicent ultra". [6] Powinno być „ejeceram". [7] Tak i w Mm.; W. niema „dicit dominus omnipotens". [8] Uwaga ta dopisana inną ręką.

Spis
wyrazów w Głosie użytych, których teraz albo wcale nie używamy, albo w inném znaczeniu i brzmieniu.

A.

abbo albo, aut: XXVI 11 i XLVIII 17; por. litewskie abba = aut.
abo albo, aut: II 5, III 3 i gdzieindziéj.
acz chociaż, etsi, sive: XIII 3, XIII 8 i XXXII 20; — jeżeli, si: XXVI 11.
aczci ob. jaczci.
aczkoli chociaż, quamvis: VI 1 i XXXII 20.
alić a oto! et ecce! XIV 9.
aliż a przecież, et: XIV 8.
aliżci aż, dopóki, quoadusque: III 5.
a wszakoż ob. wszakoż.

B.

bałwański pogański, bałwochwalczy: XVI 5 i XLII 20.
bałwaństwo bałwochwalstwo, idololatria: XXXVII 7, balwanstw = bałwaństwu, idolatriae.
barzo bardzo: XIX 7.
będący który jest lub był: XII 2, XXII i XXVII 2; w Bibl. kr. Zof. i w XVItym w. będący = futurus, przyszły, który będzie, §. 337.
bóg-bóga bóg-boga: II 5 i XXXVIII 5, boog; XXIX 9 booga otcza = dei (*oo* przez pomyłkę?); por. kaszub. bóg-bóga.
bogosławiony błogosławiony: XXXIII 14.
bojazność bojaźń: XLVIII 21.
bojeć się bać się, §. 387: XXXIII 14.
bojeźliwość bojaźliwość, bojaźń: XXXIII 14.
bożé (przymiotnik) boże, §. 267: III 2 i XXV 25, bozee.
brojenie ubranie, habitus: X 12; por. dzisiejsze zbroja, uzbrojenie; — obcowanie, conversatio: XXIII 12; ob. brojić.
brojić obcować, zachowywać się, se habere: XLIII 6, broij = se habet.
bronienie ubranie, habitus: XIX 7; por. dzisiejsze broń, bronić, łuż. wubróń, wubrónić.

C.

cielestnie cieleśnie, corporaliter: II 8.
cielestny cielęsny, carnalis: XXIII 11 i XXXV 19; por. czesk. celestný.
cirpieć cierpieć, pati, sustinere: II 4, VII 12 i gdzieindziéj.

cirpiedliwość cierpliwość, patientia: II 5, XII 12, XIV 4, XLII 22, XLV 2 i LII 11.
co ob. czso.
cokoli cokolwiek, quaecunque: II 4 i XIII 7.
cóż coż: XXXIV 6, czoosz, czoosch.
czekać por. oczekawać, oczekawanie.
człowiéczy ludzki, humanus: XXIII 13, czlovijeeczemv (por. st. słow. czlowѣczьнъ przez ѣ), XXXII 20 i XXXII 21.
czso co, który: XVI 5, XLVIII 16 i XLVIII 17; — że, ponieważ, quod: XXXIV 10; tak i w języku ludowym: „mówiłem, co już nie wstanie".
cztący ob. czyść.
czuć czuwać, vigilare: VII 12, XXVI 7 i XXXI 8; tak dzisiaj jeszcze w języku ludowym czuć=czuwać (Kolberg, Pieśni ludu polskiego, I).
czuć (ta, rzecz. rodz. ż.) rozumienie, czucie: II 5.
czucie czuwanie, straż: XII 27.
czujność ustawiczność, instantia, perseverantia: XII 28.
czyść-cztący czytać-czytający, §. 353: XLVIII 17.

CH.

chawała chwała: III 5, chawala = laus; XLIII 26, prozney chawalij ządaijączij = inanis gloriae cupidi; poszło prawdopodobnie ze starszego jeszcze chъwała, którego w téj postaci nie zna już nawet język st. słow., stąd téż w XVItym wieku chwála (*á* pochylone w chwá...), w języku ludowym do dziś dnia chw*á*wa lub chw*á*ła, w czesk. chw*á*la, w kaszub. chvowa lub chwoła.
chwacić por. pochwacić, wuchwacić.
chybchość, chybkość, szybkość, żartkość: XXV.

D.

dán dany lub dan: XXXV 23, daan.
dawać-dawam-dawá-dawający dawać-daję-daje-dający, §. 372: II 5, XXXV 19 i XXXVII 7.
dlá dla: II 7, dlą czego = propter quod; XXXVIII 3, tego dla = ideo; XLIII 10, thego dla = ergo; XLVIII 17, thego dla = propter hoc; tak dzisiaj jeszcze w łuż.: zakonja dla = des gesetzes halber, čeho dla = warum, moje dla = meinetwegen.
dobrze mówić błogosławić, benedicere: VII 14 i XXXIII 9.
dokonale doskonale, perfecte: XXII 24 i XXV 25; por. dzisiejsze dokonać = perficere, dokonanie = perfectio; tak i w czesk.: dokonále = perfecte.
dostateczny por. niedostateczny.
dostatek por. niedostatek.
dostojnie godnie, digne: LII 10.
drapieżyć porywać, gwałtem zabiérać, rapere: XII 20.
duszny duchowny, spiritualis: XII 29 i XXXV 19.

dwugi długi: LII 11, w dwgem (czytaj w dwugiém); tak i dzisiaj w języku ludowym *dwugi* obok *długi*; por. mł. rusk. *dowhyj*.
dzieje dzieje, historyja, ob. wypowiedacz.

G.

gańbić por. pogańbić.
gędźba spiew, pieśń, psalmus: XLVIII.
gęśl cymbał, cymbalum: XIII 1; — wiérsz krótki, pieśń: XLVIII.
gość przychodzień, obcy, advena: XXIII 11.
grzek grzech, peccatum: III 4, grzek; por. w języku ludowym *grzek* = *grzech*.

I.

i (spójnik) et: XLIII 1, abysz *i* ti nije = ne et tu; raz szczególny w całym kodeksie spójnik *i* w téj postaci, ob. ji.
Izajász Izajasz: II 12, Isaijaasch.

J.

jaczci jeżeli, si: XII 1; por. acz.
jako jak lub jako, sicut: I 13, II 7...; quasi: XI 26, XIV 9...; ut: XII 23, XIII 11...; quomodo: XV 1; tamquam: XXIII 11, XXVII 2...; prout: XXXVIII 2.
jakokoli jakkolwiek: VI 4.
jaż która, quae, §. 222: XXXV 19, XLIV 20.
jeden jako drugi każdy, unusquisque: III 5, VI 3, XV 4 i gdzieindziéj; II 5, ijednemv ijako drvgemv = in alterutrum.
jednąć raz jeden, semel: XII 25.
jedno tylko, nisi: XXXVII 13 i XXXVIII 3.
jednostajno jednostajnie, bez różnicy, indifferenter: VII 16.
jelkoż wiele, jak wiele, quot: VIII 18.
jen który, qui, §. 222: VII 8 i XXII 24.
jenż który, qui, §. 222: II 5.
jenże który, qui, §. 222: II 12, II 13 i gdzieindziéj.
jeście jesteście, estis, §. 337—339: XLII 18.
jeśm jestem, sum, §. 337—339: XII 25, XII 29 i gdzieindziéj.
jeśmy jesteśmy, sumus, §. 337—339: XXXIV 3.
jęctwo więzienie, carcer: XII 23 i XIII 5.
jęć (ta, rzecz. rodz. ż.) skarga, querela: X 13.
ji *i* et: I 13, II 13..., *ij*; XIX 5, XXXIV 4..., *y*; XXXII 23, *gij*; tak i w XVItym, XVIItym i XVIIItym w. aż do czasów Kopczyńskiego, *y* t. j. *ji*; tak i dzisiaj jeszcze miejscami w języku ludowym, *ji* (Sprawozdanie gimnazyjum im. Franciszka Józefa we Lwowie, r. 1868 str. 62); w niektórych pomnikach polskich z XVgo w., *hy* (Kodeks lwowski Ortylów magdeburskich. Rękopism bibl. im. Ossol. we Lwowie, Ner 50 dawniéj LI); tak niekiedy i w pomnikach staroczeskich, *hi* (Dobrowský, Gesch. der böhm.

Sprache, wyd. z r. 1818, str. 103 i nn.; — Miklosich, Chrestomathia, Vindobonae, 1861, str. 90 i nn.).

ji jego, go, §. 224: XIX 9, *gij*; XXXVIII 3, *ij*.

jich ich, eorum, illos: XXV 27, XXVII 6 i XXXII 12, gijch.

jidąc idących, euntes: XXXVIII 2, gijdącz; por. §. 323 i 648.

jim im, illis; XXVII 3, XXXVI 13 i XXXVII 11, gijm.

jimię imię, nomen: IX Dek., gijmijena; XIX 10, w gijmiję; II 9, twemv gijmijenijevij (po małorusku) = nomini tuo; w niektórych pomnikach polskich z XVgo w. dzisiejsze imię = hymye (Kodeks lwowski Ortylów magdeburskich).

jimienie mienie, facultas: IX Dek., gijmenija, gymijena; XII 20, gijmijenija; XIII 3, wszijthky gijmnijenija* = omnes facultates;...

jimnienie (przez pomyłkę) ob. jimienie.

jiny inny: IX Dek., gijnego.

jinszy inny: III 3, XXXVII 11..., gynschijch, gijnschijch.

jisność istność: XII 4, gijsznoscz = essentiam; XIX 6, w,ysznosczij = in essentia.

jisty prawdziwy: XLVIII, gijstijch.

jiż iż, że: XII 21, ijsz; XII 30, ijsz = si; XXXIV 10, ijsz = quod.

jiżci iżci, że: II 8 i XII 21, ijsczij.

jiże iż, że: III 3, ysze = vt; XIX 6, wijdzal, ijze; XXX 14, ijsze = quoniam; XXXIV 10, ijsze = quod.

K.

k ku: II 12, k themu = rursus; XII 1, k temv = autem; XVI 3, k nijeczystosczij.

kako jak: XLIV 18, kako wijelka = quanta; XLVIII 15, kako = quomodo.

kazać opowiadać, napominać: VII 8, kasze = exhortatur; XXVI 11, casze = loquitur.

kazanie opowiadanie, napominanie: VII 8, w kaszanijv = in exhortando; XLIII 6, v kazanv = in verbo.

kazić por. skazić.

kaźń rozkaz, przykazanie: IX Dek.

kaznodziejca kaznodzieja: II 8.

kleniot klejnot z łać. clenodium: XXI 9.

kłamać por. kłamliwość, skłamán.

kłamliwość żartobliwość, jocularitas: XVI 4; por. w Bibl. kr. Zof. kłamać kim = żartować sobie z kogo, durzyć.

kłopot utrapienie, ucisk, tribulatio: VII 12, XII 5 i gdzieindziéj.

koryść (mł. rusk.) korzyść: IX Dek., nije korijsczij = niema korzyści.

korzéń korzeń: II 12, korzeen.

krechkość łomność, ułomność, kruchość, fragilitas: XLIII 1; tak i st. słow. krъchostь, czesk. křehkost, łuż. krjehkosć, mł. rusk. krych kisť = fragilitas.

królewstwo królestwo, §. 455: LII 13.

Kryst Chrystus: I 14 i XLV 1 (Por. w średniowiecznéj łacinie i w kodeksie w części łacińskiéj bardzo często: Cristus obok Christus,

cristianus obok christianus; zresztą w st. słow.: Krъstъ, Krъstowъ, krъstijanъ, krъstijanьstwo, krъstijanьskъ; w czesk.: Krist, křesťan lub křesťan, křesťanstwj, křesťanský, křest).
Krystowy Chrystusowy: II 5.
Krystus Chrystus: II 7, II 8 i gdzieindziéj.
Krystusowy Chrystusowy: XII 2, XII 3 i indziéj.
krześcijàn chrześcijanin: XII 29, ktorij krzesczyaan; XVI 3 i gdzieindziéj.
krześcijaństwo chrześcijaństwo, nabożeństwo: XXV 26, krzesczijanstwo = religio.
krześcijański chrześcijański: XXV 27, krzesczijanskije nabozenstwo = religio.
krzest chrzest: I 11, XXXIV 3 i XXXIV 4.
ktorykoli którykolwiek: XV 5, ktoreijkole dusche; XXXIV 3, kthorzijkolij = quicumque; XXXVIII 3, kthorikoli grzech = aliquid peccatum.

L.

leganie łoże, cubile: I 13; tak i czesk. léhánj, n. p. letnj léhánj = castra aestiva.
lepak zaś, znowu: XIV 1.
leść 2gi przyp. lści podstęp, obłuda: IX Dek.
li jeżeli, si: XII 6 i XXXVI 13.
lisznośé por. przeliszność.
lściwość fałszywość, oszukaństwo: VII 9, XXII 22 i XXXIII 10.
lściwy por. nielściwy.
lubieżliwy przyjemny, łagodny, beneplacens: VI 2.
lubość upodobanie, rozkosz, delectatio: XXXVII 13.
lutość litość: VII 8, VII 15 i gdzieindziéj.
lutościwy litościwy: XXXIII 8, lluthoszczjwij braeztwa = fraternitatis amatores, compatientes.

Ł.

łacznienie pragnienie pokarmu, głód, fames: XII 27.
łagodliwy łagodny, suavis: XIV 6, w mowije lagodlijweij = in suavitate.
łajać-łaju łajać-łają: XXXIII 9, gdij wam laijv (po mł. rusku).
łaska miłość, caritas: II 3, XII 2 i gdzieindziéj; tak i czesk. láska = amor, od sanskryckiego las = amare.
łaskawa umowa misericordia: X 12; — mititas, mansuetudo: XLII 22.
łaskawość łagodność, mansuetudo: XLV 2.
łodzia-éj łódź-i, §. 180: XII 25, lodzeij = navis.

M.

macica korzeń, radix: II 12.
mieć-maju mieć-mają: VI 4, nijegednakego vrzędv maijv (po mł. rusku).
miedzy między, in, inter: II 9, III 2 i indziéj.

mienić mianować, nazywać: XVI 3, lakomstwo na ijmijenije abij nije bijlo mijenijono = avaricia nec nominetur; XXXVIII 3, mijenij=dicit.
miesce por. natemiesce.
milejszy por. namilejszy.
miłościwy miłosierny, misericors: XXXIII 8; — XXXV 19, miłościwy czas = tempus gratiae.
miłosierdzié-á miłosierdzie-a, §. 162: II 9, s mijloserdzą = super misericordia; — miłość, caritas, dilectio: VII 9, XIII 4 i gdzieindziéj.
miłośnik umiłowany, miły: X 12, mijlosznijczij = dilecti; por. w XVItym w. i dzisiaj w języku ludowym: miłośnica lub miwośnica = kochanka.
miśli niźli, niżeli: XII 23, mijszlij; por. dzisiejsze ludowe *M*iemiec zam. *N*iemiec i t. p.
młodziánek młodzianek, młodzik: V 1, mlodzonek = heres parvulus.
mnimać mniemać, existimare: III 1 XII 6 i indziéj.
moc: VI 3, auctoritas; — XIX 10, stabilitas; — XXXII 23, XXXIV 3 i gdzieindziéj, virtus; — LI 21 i LII 11, potentia; — por. niemoc.
mocnie mocno, firmiter: XXXIV 5; — mocne, firmum §. 462: XLIV 17, mocznije zaloszenije = firmam petram.
modła bałwan, idolum: XVI 5 i XXXVII 7.
mój-ji mój-i: LI 17, naszladovcze moij = imitatores mei.

N.

naczą́ć począć, coepisse: XXVII 4; por. st. słow naczati, czesk. načjnati, łuż. načeć = incipere.
nadnawięcsze najwięcéj: XLIII 10, nadnawaczssche = maxime.
nadwyżéj najwyżéj: XII 23, nadwijschelj = supra modum.
nadzieja-ji lub -je nadzieja-i: II 4, VII 12 i indziéj, nadzeij; XLV 4, nadzege, §. 180.
namilejszy najmilszy, carissimus, §. 484 i nn.: XXVI 7.
namniejszy najmniejszy, §. 484: III 3.
napełnić wypełnić, restituere: XLVIII 16; — z 2gim przyp. napełnić, replere: II 13, XLIV 9 i LII 9.
naśladownik naśladowca, imitator: XVI 1, XXXIII 13 i XLII 24.
natemiesce natychmiast: XXXIV 5; tak i w Bibl. kr. Zof.
natemisce (mł. rusk.) natychmiast: XXXIV 5; por. natemiesce.
nawuka nauka: VII 7, w nawcze = in doctrina; tak i łuż. nawuka.
naźrzeć por. nienaźrzeć.
nico nic, nihil: XLIII 3, nijczo; III 4, nijwczem = in nullo.
niczs nic, nihil: XIII 2, nijczsz; XII 5, nijczszen* (niczsem, nic jeśm) = nihil sum; por. czso.
nie z 2gim. przyp. nie jest, niema: IX Dek, nije korijsczij = niema korzyści.
niechać niechaj, niech: VII 8, nyechacz dawa; XVI 6 i XXXII 20; tak i w Bibl. kr. Zof.
niechać niechcieć: VIII 16, nijechaijcze = nolite; tak i w Psałt. Flor.
nieco aliquid: XLIII 3.

nieczystota sprosność, bezwstydność, immunditia: XV 7 i XLII 19.

nieczysty grzech fornicatio: XV 3, XVI 3, XLIII 19; XVI 5, czozo nijeczijsti grzech poczijna = fornicator; nieczysta myśl impudicia: I 13; XVI 5, czszo w nijeczijstijch mijszlach sze cocha = immundus.

niedostateczny chory, infirmus: XII 21.

niedostatek choroba, infirmitas: XII 30; XIV 10, nijedostatek czijrpyączij = egentes.

niegdy niegdyś: XVI 8, XXII 25.

niekto ktoś, quis: XLIII 3.

nielściwy nieobłudny: XIV 6, w lascze nijelsczijweij = in caritate non ficta; por. leść, lściwość.

niemoc choroba, infirmitas: XXXV 19; XII 29, nije moze dvszną nijemoczą = infirmatur in spiritualibus.

niemocen chory: XII 29.

nienażrzeć nienawidzieć, odisse: VII 9 i XXX 13.

nieobuzdować niepowściągać, non refrenare: XXV 26; por. w XVItym w. obuzdać albo ouzdać, od uzda = wędzidło na konia.

nieochełznać niepowściągać, non refrenare: XXV 26; por. w XVItym w. ochełznać = ouzdać.

niepewnie niepełnie, po części, ex parte, imperfecte: XIII 9; por. pewny.

niepewny niepełny, cześciowy, ex parte, imperfectus: XIII 10; por. pewny.

niepokalanie niepokalane, §. 462: XXV 27, nabozenstwo nijepokalanije = religio immaculata.

nieprzepamiętać niezapomnieć, non oblivisci: XXV 25.

niesprawnie niesprawiedliwie: XV 6, nijezprawnije = per violentiam.

nieustawiczny niezgodny, dyscolus: XXIII 18; por. wustawiczny.

niewobłudny nieobłudny: XIV 6, w lascze nijewobludneij = in caritate non ficta; por. łuż. wobłud = täuschung, wobłudżić = täuschen.

niezapiąć się niezamknąć się: XXVI 9, nijeszapyacz sze.

niezatrzymawać niezatrzymywać, niepowściągać, non refrenare: XXV 26.

nieznamienity nieznajomy, ignotus: XIV 8.

nimo mimo, praeter: XII 28; w łuż. do dziś dnia nimo, nawet w złożeniach: nimowólnosć, nimowólny ...; por. także ludowe *nimo* zam. *mimo* ...

ninie teraz, nunc: XIII 12, XIV 2 i indziéj.

niżaden żaden, nikt, nullus: VIII 17.

nowopokutujący zaczynający polepszać się, polepszający się, incipiens proficere: XXII.

O.

obcować zachowywać się, se habere: XLIII 6, obczvge = se habet; tak i czesk. obcowati = se gerere: mysme zle obcowali = źle se zachowali.

objawny objawiony: XXXII 18, obijawna będze = revelabitur.
oblujstwo (piérwiastek blu, skąd bluć = vomere) comessatio: I 13, w obloijstwach = in comessationibus i. e. superfluis et luxuriosis conviviis; XLII 21, obloijstwa = comesationes i. e. fluae et luxuriosae convivationes; por. Knapski, comessatio = wieczerzá drugá, rozgardyjas.
obłapienie ucałowanie: XVI 4, w oblapijenijv = in osculis; por. ludowe obłapiać = ściskać, całować.
obłudność obłuda, simulatio: VII 9.
obmawián, obmawiany: XXII 23, obmawijaan.
obuzdować (ob-uzda) powściągać, por. nieobuzdować.
oćcowstwo ojcostwo, paternitas, §. 455: XLIV 15.
oćczyzna ojcowizna, dziedzictwo, hereditas: XXXIII 9.
ochełznać okiełznać; por. nieochełznać.
ociec ojciec, pater: XIX 9; — 2gi przyp. otca: II 7, XXV 27, XXIX 9, XXXIV 4; oćca: XIX 6; — 3ci przyp. otcu: II 9, XLVIII 20; oćcu: XIX 6, XXIX 10, XLIV 14; — 4ty przyp. oćca: IX Dek.; — 5ty przyp. otcze: V 6; — 6ty przyp. oćcem: XXXIV 10; — 8ci przyp. l. mn. otcom: II 8.
ocz o co: III 4, oz; XLIV 18, ocz.
oczekawać oczekiwać, exspectare: XXXII 19 i XXXII 23.
oczekawanie oczekiwanie, exspectatio: XXXII 19 i XLIV 18; oczekawanie dwugie (długie) wytrwałość, longanimitas: XIV 6, XLII 22, LII 11.
oczwistnie oczywiście, widocznie: XII 20, oczwijsztnije = in praesentia; por. st. słow. ocziwѣstьno, i dzisiejsze ludowe oczywiśnie = oczywiście, istotnie.
odłajować przeklinać, złorzeczyć, maledicere: XXII 23 i XXXIII 9.
odpłata żołd, stipendium: XXXV 23.
odsłonienie objawienie, revelatio: XXXII 19.
offejra ofiara: VI 1, offeijrę = hostiam.
offiara ofiara: XXIX 10, offyarą = hostiam; por. ludowe ochfiara.
offierować ofiarować: VI 1, abijscze offijerowalij = ut offeratis.
offierowanie ofiarowanie: XVI 2, offijerowanije = hostiam.
okrzczony ochrzczony: XXXIV 3; ob. wyżéj: Kryst i nn.
omowa obmowa: XIV 8, przez omowę = per infamiam.
opatrznie mądrze: VIII 17.
opatrzny mądry, prudens: VIII 16.
opiekadlnik opiekun, tutor: V 2; tak i w niektórych innych pomnikach z XVgo w., opiekadlnik lub opiekalnik (Kodeks lwowski Ortylów magdeburskich).
oprawiać sprawować, agere: V 2.
opwiciéj obficiéj: XII 23; XLIV 20, opwijczeij nad = superhabundanter.
opwitość obfitość: XLII 19.
osnadzin snadny, na nowo przysposobiony: VI 2; por. st. słow. сънадьнъ.
osobno osobliwie: X 12.

osobny osobliwy, nadzwyczajny: II 9.
oświęcenié poświęcenie, sanctificatio, §. 162: na oszwijęczenyję = in sactificationem.
owa ecce! XIV 2.
owity obfity, nimius: I 13; por. opwiciéj, opwitość.
owo ecce! XIV 9.

P.

paknię zaś, autem: XXXIV 8, pakniją acseszmij = si autem...
paknięż li jeżeli zaś, quodsi: V 7.
pątnik podróżny, gość, hospes: XXVI 9.
pełność zupełność, plenitudo: XLIV 19.
pewno pewnie, prawdziwie, veraciter: XXXII 18.
pewny pełny, plenus, perfectus: XIII 10, czo gest pewne = quod perfectum est; XIX 6, w pewneij ysznosczij = in plena essentia; por. niepewnie, niepewny, ludowe pe*w*ny i pe*ł*ny, mł. rusk. po*w*nyj.
piekielny podziemny, infernus: XIX 10.
pirzwy piérwszy, primus: IX Dek., pijrzwa kaszn = piérwsze przykazanie; — dawniejszy, piérwotny: LI 21.
pleminie (mł. rusk.) plemię: XII 22, z plemijnija Abramova = z plemienia Abrahamowego.
płaczliwy płaczący, flens: VII 15 i VII 16.
pochwacić pochwycić, comprehendere: XI 24; — pochwatnion, pochwycony, raptus: XII 4.
pocześliwie poczciwie, honeste: I 13; por. st. słow. poczislo = honor, poczisti = honorare.
poddawać-poddawam poddawać-poddaję, §. 372: XI 27; por. dawać.
podobność podobieństwo, similitudo: XIII 2, XIX 7 i XXXIV 3.
podpomagać wspomagać, wspiérać, supportare: X 13 i XLV 2.
podwyszyć wywyższyć, exaltare: XIX 9.
pogańbić pohańbić, vituperare: XIV 3.
poganistwo pogaństwo: XXIII 12, (między) poganijstwem = inter gentes; por. st. słow. po-ga-nь-stwo.
pogorszenie zgorszenie, offensio: XIV 3.
pogorszyć zgorszyć: VIII 17, XIII 29.
pokój-a pokój-u, §. 124: XLV 3, pokoija = pacis.
pokorność pokora, humilitas: X 12.
połajanie swar, contentio: XLII 20.
położenié-á zasada, ratio: VII 6, podlug poloszeniją wijarij swijętheij = secundum rationem fidei; tak i czesk. položenj, n. p. hlawnj položenj = principium.
popełnić wypełnić, complere: XXVII 1.
popełnienie napełnienie, wypełnienie: V 4, XXXV 19; por. skonany.
poprzysięgać prosić, zaklinać, obsecrare: VI 1, XV 1 i gdzieindziéj.
poseł sługa, servus: IX Dek., nije pożądaij gego poszla = non concupisces ejus servum; tak i w innych pomnikach z XVgo w. (Kodeks lwowski Ortylów magdeburskich).

posilony ożywiony, animatus: XX.
pospolicie nawzajem, wspólnie, invicem, simul, pariter: VII 16, XI 3 i indziéj.
pospólnie pospołu, wzajemnie, invicem: II 7 i XXXVI 17.
potrzebizność potrzeba, necessitas: XXX 17.
potrzebność potrzeba, necessitas: VII 13, potrzebnosczam = necessitatibus, §. 195; XIV 4.
potwierdzony ustanowiony, święty, sanctus: X 12 (Por. w łacinie: sanctae leges = ustanowione, potwierdzone prawa).
powiedać powiadać: II 8, XII 1 i gdzieindziéj; por. przepowiedać, wypowiedacz.
powyszyć wywyższyć, exaltare: XXXI 6.
prze przez, §. 570: VI 1, VII 8 i indziéj.
przekaza przeszkoda, impedimentum: XLVIII 16.
przekowy kajdany, więzienie, carcer: XII 23.
przemagać zwyciężać, vincere: VIII 21.
przeminało (to, rzecz. rodz. n.) rzecz przemijająca, doczesna, temporale: XI 25.
przepowiedać opowiadać, loqui: XXVI 11.
przerzeczony wyżéj wspomniany: XIX 9.
przepamiętać por. nieprzepamiętać.
przestajać ustawać, deficere, §. 387: XLIV 13; por. stajać.
przewyciężenie przezwyciężenie, zwyciężenie: XVI 2.
przewyciężon przezwyciężony, zwyciężony: VIII 21.
przewyszón przewyższony: VII 8, ijen gest przewijschoon = qui praeest; XXIII 13, przewijszonemv = praecellenti i. e. excellentiori.
przez przez, per, z 4tym przyp.: XII 33, XIII 12 i indziéj; — bez, sine, z 2gim przyp.: IX Dek., przez vrzędu malzenskiego = bez...; VII 9 i gdzieindziéj.
przezdzięcznie gwałtem, niechętnie: XII 20 i XXXIV 6.
przezliszność bez liczby, wielkość zbytnia: XXVI 8.
przezpiecznie bezpiecznie: XXIII 16 i XXXII 23.
przezpieczny bezpieczny: VI 2 i XXV 25.
przestánie przestanie: XII 28, przez przezstąnija = bez przestania.
przeżrzany przejrzany, wybrany: XXXII 21, radoscz przesrzanijch szijnow bozijch = radość wybranych...
przeżrzenie przejrzystość, przezroczystość: XXXIV, dla przesrzenija = ratione perspicuitatis.
przydcza (przytcza, od piérwiastku tъk) przygoda, wydarzenie, przypadek: VII 15, wijeszelcze sze s dobreij przydczeij blyznego = z dobréj przygody...; XLIII 1, z przijdcze albo z krechcoszczij vpadnije = przypadkowo albo z ułomności..,; por. st. słow. pritъcza = parabola, st. czesk. přjteč = zufall.
przyrodzenie natura: XXXII 21 i L.
przyrządzać rządzić, administrare: XXVI 10; por. rządzić.
przywiązca przywiązany: XXV 26.

R.

rącze rączo, nagle, repente: XXVII 2.
recz (mł. rusk.) ob. rzecz.
robotować ciężko pracować, wzdychać: XXXII 22.
rodzaj naród: XXVII 5, ze wschego rodzaijv = ex omni natione; — pokolenie, generatio: XLIV 21, od rodzayew wszijthkijch (2gi przyp. l. mn. zakończony z mł. ruska rodzaѣw, zam. rodzajów).
rozdzielny rozdzielony, dispertitus: XXVII 3.
rozmajity rozmaity: XXVI 10, roszmagythych; XXVII 4, rozmagijthijmij.
rozpaczenie rozpacz: XII 23.
rozpaczstwo, rozpáctwo rozpacz, niedowiarstwo, diffidentia, §. 455: XVI 6, roszpaczstwa, roszpocztwa.
roztargnienie niezgoda, dissensio: XLII 20; XIV 5, w roztargnijenijv luda = in seditionibus populi.
rozumność rozum, sapientia: XII 21.
rozwięzanie rozwiozłość, rozpusta: XLII 19.
rządzenie sprawowanie, robota, operatio: LI 21.
rządzić sprawować, robić, operari: XXXVIII 6 i XLIV 20; por. przyrządzać.
rzecz rzecz, res: X 12 i indziéj; XXIII 11, recz (mł. rusk.) = rem; — mowa, sermo, verbum: XXVI 11.
rzekący (od rzekać) rzeczony, zwany: XII 32, tako rzekączego crola; XLVIII, zaltarz, thako rzekącze gąszly; — tak i w innych pomnikach z XVgo w.: ludzye, czo szą zą rzeką Elbą tako rzekaczą (Kodeks lwowski Ortylów magdeburskich; w oryginale niemieckim: lute uff yensit der Elbe, cf. Behrend'a Magdeburger Fragen, I 1·1).
rzuć ryczeć, rugire: XXXI 8.

S.

s (przyimek) z: II 9, II 10 i gdzieindziéj.
sąmnienie sumienie, conscientia: III 4; tak i w st. słow. sъmьnѣnije.
sąpierz przeciwnik, adversarius: XXXI 8.
schytrzyć oszukać, dolo circumvenire: XV 6.
ścirpieć ściérpieć: XXXVII 13; por. cirpieć.
sierce serce, cor: III 3, XLIV 14; tak i w Bibl. kr. Zof.
skazić zepsuć, destruere: XIII 8 i XXXIV 6.
skażenie zepsucie: XI 25.
skłamán okłamany, wyśmiany: XLIII 7, nije moze bijcz sklamaan = non irridetur; por. kłamliwość.
skłonić się od czego odwrócić się, declinare: XXXIII 11.
skonanie ukończenie, koniec, consumatio, finis: XXXV 19, XXXV 21 i indziéj.
skonany skończony, dokonany: XXXV 19, kv popelnijenijv szkonanęmv szlosczij = ad mali consumationem.

skowany okuty, więzień, vinctus: XLV 1.
skromno skromnie: XXXII 20.
sławętność sława, fama: XIV 8; — honorificentia: XIX 9; por. w Bibl. kr. Zof. sławętność = powaga, auctoritas, i czesk. slawútnost = celebritas.
słodkość słodycz: XLVIII 19.
słusza przystoi, godzi się, decet: XV 3.
smaczność smakowitość, smak, sapientia: LII 9, we wszijthkijeij smacznosczij = in omni sapientia (Por. w łacinie średniowiecznéj sapientia = sapor).
smącić się smucić się, conturbari: XXXIII 14; tak i w st. słow. sъmątiti sę.
smętny smutny, tristis: XIV 10.
śmiém śmiem lub śmiém, audeo: XII 21, szmijeem.
śmiertny śmiertelny: XXX 14 i XXII.
społu pospołu, nawzajem, invicem: XVI 1, XXVI 9 i gdzieindziéj.
sprawdą ob. zaprawdę.
sprawnie por. niesprawnie.
sprzawiedliwość sprawiedliwość: XXXIII 14, prze sprzawijedływoscz = propter justitiam.
stadło urząd: XIV 3, stadlo kaznodzeijskije, apostolszkije = ministerium, apostolatus.
sromocenie sromota, hańba: LI 19.
stać ustawać: XLIII 9, nije staijmij = non deficiamus.
stajać ustawać: XLIV 13 (abyście) nije staijali = ne deficiatis; por. przestajać i §. 373.
stopa pięta, calcaneus: XXII; por. w Psałt. Flor. stopanie = calcaneum.
stwierdzać wzmacniać, confirmare: II 8 i VII 8.
stwierdzony pewny, certus: II 13; — mocny, firmus: VI 1; — wzmocniony, confortatus: LII 11; por. w Bibl. kr. Zof. stwierdzenie = firmament.
światu (mł. rusk.) ob. święty.
świecski świecki, §. 476 i 94: XXX 13, ludze swyeczsczij.
świętość poświęcenie, świętobliwość, sanctificatio: XV 4, XV 7 i LI 21.
święty-świętégo-światu święty świętego-świętą, §. 267: XXXVIII 4, szwyęthęgo; II 11, na szwijathv wijarą = na świętą wiarę (światu mł. ruski 4ty przyp. l. poj.).
szczedrze szczodrze, liberaliter: XXVI 10.
szczęsny (szczęstny, od cząst = densus) częsty, gęsty: XXIV 17, sczęszne zaczmijenije = obumbratio.
szczodroba szczodrość, szczodrobliwość, largitas: XLII 22.
szramki szranki z niemieckiego schrank, agon: XI 25.

T.

tajemność skrytość, absconditum: III 5.
takież tak téż, ita et: XXXIV 4, XXXV 19; tak i czesk. takéž = similiter.

tako tak, ita, sic: VI 5, IX Dek. i indziéj.
takoć takci, tak, sic: III 1.
tedy wtedy, wtenczas, tunc: XXXV 21.
telko tylko, solum, tantum: VIII 17, XXXII 23 i XLVIII 19.
toko tak, sic: XII 33, tokom vszedl = sic effugi.
trzom (3ci przyp. od trzéj) trzem: LI 21, trszom apostolom; por. mł. rusk. trom = tribus.

U.

ubaczać przypatrywać się, considerare: XXIII 12 i XLIII 1.
ucieżyć ucisnąć: XV 6, gwaltem vczazijlby = per violentiam supergrediatur.
uciśnienie ucisk: XII 2; XIV 4, w vczijsznijenijv = in angustiis.
uczęstnik uczestnik, particeps: XVI 7; por. st. słow. uczastьnъ = particeps.
uczęstować udzielać, communicare: VII 13.
uczynek ob. wuczynek.
ukazać się stawić się, se exhibere: XIV 4; tak i łuż. wukazać so.
umierność skromność wstrzęmięźliwość: modestia, X 12 i XLII 23; continentia, XLII 23; sobrietas, VI 3.
umierny ob. wumierny.
umierzyć rozdzielić, dividere: VI 3; tak i łuż. wumĕrić.
umrzeć-umarwszy umrzeć-umarłszy, §. 325: XXII 24, vmarwschij grzechom = peccatis mortui.
uniżność podłość, humilitas: LI 21.
upaść ob. wupaść.
urząd ob. wurząd.
ustawienie ob. wustawienie.
ustawiony ustanowiony: XXIII 14; por. wustawienie.
uwłoctwo uwłaczanie, zelżywość: XII 21, podlvg vwloctwa = secundum ignobilitatem.
uznać poznać: XIII 2, vznalbych = noverim, §. 342; tak i łuż. wuznać, kaszub. wuznac.
uznanie poznanie, znajomość, agnitio: LII 9.
uznany poznany, znajomy, cognitus: XIV 8.
uznawać-uznawamy-uznawając poznawać-poznajemy-poznając, §. 372: XXX 16, vznawamij = cognovimus; XXIII 12, vznavającz = considerantes.

W.

wám wam, vobis: II 13, vaam; XXXV 23, waam.
wás was, vos: VI 1, waas; XII 20, waasz; XII 30, wąsz; XIV 1, waasz; XVI 6, waasz; LII 13, vaasz.
wdzierżawać wstrzymywać, powściągać, abstinere: XI 25, wdzerzawa = abstinet, wdzerzawaiją; tak i st. słow. wъzdrъžawati, łuż. wudźeržować.
wiedzieć-wiécie wiedzieć-wiecie lub wiécie: XV 2, wijcze = scitis.

wieleć rozkazywać, jubere: IX Dek., pamyąthaij, czocz thobije wijelę = pamiętaj, coć tobie rozkazuję; tak i st. słow. wielěti = jubere.
wielegi ob. wielgi.
wielgi wielki, magnus: XXVI 11, sz wijelgijeij cznothij; — multus: XIV 10, wijelegijch = multos.
wielki multus: XII 27, w posczech wijelkijch = in jejuniis multis; XIV 4, w wijelkijeij czyrpijedlijwosczij = in multa patientia.
wielgość wielkość, multitudo: XXVI 8.
wielorzony (?) rozmaity, multiformis: XXVI 10, wijelorzonijch, 2gi przyp. l. mn.
wielowyobrażony rozmaity, multiformis: XXVI 10.
wiéra wiara, fides: IX Dek. i XXXI 9; tak i st. słow. wěra przez ě.
wiesele (przysłówek) wesoło: XXVI 9, hilariter; XVI 10.
wiesele (to, rzecz. rodz. n.) wesele, gaudium: II 13 i LII 11.
wieselić się weselić się, gaudere: VII 12, VII 15, XIII 6 i XIV 10.
wiesoły wesoły: XIV 10, wijeszelij = gaudentes.
więcsze por. nadnawięcsze.
więcszy większy: XII 23 i XXXII 23.
wilkołek wilkołak: IX.
wnątrz wewnątrz, interius: XXV 27 i XXXII 22.
wnętrznie wewnętrznie, interius; XXXII 23 i XLVIII 17.
wnętrzny wewnętrzny, interior: XLII 29 i XLIV 16.
wobłudny por. niewobłudny.
woleństwo wolność, libertas: XXIII 16.
wóln-a-o wolny-a-e, sposobny, idoneus: L, przijrodzenije wlno (= wulno, wólno) = idonea natura humana.
wonia woń, odor: XVI 2, nad woniją = nad woń, por. §. 183.
wosławiony osławiony: XXXII 21, woslawijona wolnoscz.
wświętość tajemnica, misterium: III 1.
wszakoż wszakże: III 4, a wschakoz = sed; XXXII 20.
wszego-wszéj-wszemi-wszych omnis, §. 233: XXVII 5, ze wschego rodzaijv = ex omni natione; XVI 9, we wszeij dobroczij = in omni bonitate; XLVIII 18, sze wschemi szwąthijmij = cum omnibus bonis; X 12, ve wschijch rzechach = we wszystkich rzeczach.
wszyciek wszystek, omnis: II 9, II 11 i indziéj.
wszytek wszystek, omnis: II 11, VIII 17 i gdzieindziéj.
wucałowanie ucałowanie: XVI 4, wvczalowanija = amplexionis.
wuchwacić uchwycić, pochwycić: XII 2, wchwatnijonego = raptum: tak i kaszub. wuchwocic = rapere.
wuczynek uczynek: XXXII 22, w dobrijch wczynkoch, §. 138; tak i łuż. wučink, kaszub. wuczink.
wukrzyżowan ukrzyżowany: XXXIV 6, wkrzijzowan = crucifixus.
wumiár miara, mensura: VI 3, z wmijąrem; tak i łuż. wuměr-a lub wuměra-y.
wumierny skromny, modestus: XXXIII 8, wmijernij = modesti; XXIII 18, vmijernijm = modestis; por. łuż. wuměrny = planmässig.

wumysł umysł: VII 8, w ijednostaynem wmijszle = in simplicitate; tak i łuż. wumysł.
wupaść upaść: XII 29, wpadaijacz; XLIII 1, abysz nije wpadl = ne cadas; XLIII 1, vpanije, vpadnije; tak i łuż. wupadać, kaszub. wupasc.
wuprzedzać uprzedzać: VII 10, wprzedzaijącz = praevenientes.
wurąganie urąganie: XIV 8, przez wrąganije = per ignobilitatem i. e. si simus apud homines contempti.
wurząd urząd: VII 8, ktorim wrzędem; XXXVIII 6, wrządoch, §. 138; — sprawa: VI 4, vrzędu = actum.
wustawiczność wytrwałość, stałość: XII 28, wstawijcznoscz = perseverantia.
wustawiczny ustawiczny: XXVI 8, wstawijczną = continuam; por. nieustawiczny.
wustawienie ustanowienie, ustawa: XXXIV 3, podlug wstawijenija = in institutione; XXV 25, vstawijenije = statuta; tak i łuż. wustawjenie lub wustawa, kaszub. wustava.
wużytek użytek, utilitas: VII 7, na wszijtek; tak i łuż. wužitk.
wycię̇żenie por. przewycię̇żenie.
wycię̇żon por. przewycię̇żon.
wydać pokazać, stawić, exhibere: VI 1, XIV 4 i XXXV 19; tak i łuż. wudać, wudać so; por. ukazać.
wyniknąć powstać z niczego, exsurgere: II 12.
wypowiedacz wypowiadacz, opowiadacz: XXX, wypowijedacz dzeijow = chronographus, kronikarz, rocznikarz; por. powiedać.
wyrzeczony postanowiony, ułożony: V 2, do wijrzeczonogo (2gi przyp. zakończony po mł. rusku).
wyszón por. przewyszón.
wyszyć por. powyszyć, podwyszyć.
wyzbawić zbawić, uwolnić, liberare: XXXII 21.
wyzwolenie przysposobienie, adoptio: V 5 i XXXII 23.
wyzwolić zbawić, uwolnić, liberare: XXXII 21 i XXXV 21; — przysposobić, wybrać: XXXVI 15, wijzwolonijch synow = adoptionis filiorum.
wzdraz, wzráz obraz, wyobrażenie: I 14, wszdzeijcze na szę wsdraz vczynkow pana Iesu Crista = induimini formam Christi in operibus; LI 17, wyobrazenije, wzraaz lijcza naszego = formam, imaginem nostram; LI 21, na wzdraz pijrzwij przijwijedze = reformabit; por. st. słow. wъzdrazъ lub wъzrazъ = aversio, τρόπαιον.
wzdziać na się wdziać na się, indui: I 14.
wzjawić oświécić, illuminare: III 5; — objawić, revelare: XII 1.
wzjawienie objawienie, revelatio: VII 6.
wzráz ob. wzdraz.

Z.

zacz za co: XI 24.

zajemnie wzajemnie, in alterutrum: XXVI 10.
zajemny wzajemny: XXVI 8.
zakał zaród, zawiązek: XXXIV 6.
zakon testament, testamentum: XIII 2; — prawo, lex: XII 20, XXV 25, XLII 18.
zakrycie-zakryciém zakrycie-zakryciem, §. 162: XI 1, pod zakrijczijm.
zależy przystoi, decet: I 13 i XVI 3; — zależy ku czemu należy do czego: XIII 7; — zależy na kogo jest powinnością czyją: XIII 11 i XVI 3; tak i w XVItym w.
zali czy: XI 24 i XI 29.
założenie fundament, petra (fundamentum): XLIV 17.
załtarz psałterz, psalterium: XLVIII.
zamiesz rozczynienie, zaczynienie, conspersio: XX 7; por. dzisiejsze zamiesić, rozczynić ciasto.
zamieszkać omieszkać, zaniedbać: XLVIII 16.
zamięszka zamieszka, tribulatio: XLIV 13.
zapadnienie zatracenie, potępienie, interitus: LI 19.
zapiąć się por. niezapiąć się.
zaprawdę, zasię autem: II 5, II 13 i indziéj; II 9, sprawdą; — wprawdzie, quidem: XI 25.
zatrzymawać por. niezatrzymawać.
zawiąz związek, węzeł, vinculum: XLV 3.
zawód przestrzeń wyścigów, stadium: XI 24.
zawżdy zawsze, semper: XIV 10.
zazrość zazdrość, nienawiść, invidia: XLII 20.
zażrzeć, zazdrościć, nienawidzieć, invidere: XIII 4.
zażegać zapalać, podniecać: XXVI 11.
zażenie, zażżenie-zażżeniém zapalenie, oświécenie: XV 5, we zleij ządzeij zazenija któreijkole dusche; XXXVI 13, zazazenijm dvcha swęthego = spiritu sancto illuminati, §. 162.
ziemność podłość, humilitas: LI 21.
zluba upodobanie, samolubstwo: IX Dek., nije prosz s złubą gymijena = nie proś z upodobaniem mienia, majętności; por. w Bibl. kr. Zof. zlubić się = spodobać się, i mł. rusk. łubow, łubwa, łuba = amor.
złomionie złamanie, fractio: XII 25.
zmartwy zmartwychwstały: XXXIV 5, zmarthwij bądzemy = convivemus.
zmyślność zmysłowość, lubieżność, sensualitas: XLII 17.
znamienity por. nieznamienity.
zrączyć przygotować: XXXV 19, zrączce = aptate.
zrządzony uczyniony, zrobiony, factus: V 4.
żrzeć por. przeżrzany, przeżrzenie, zażrzeć, nienażrzeć.
zumieć się zdumieć się, mirari: XXVII 7.
zwięk dźwięk, sonus, vox: XXVII 2, XXVII 6 i XLVIII 9.
zwiękać dźwiękać, dźwięczeć, tinnire: XIII 1.
zwnątrz zewnątrz: XXXII 22.

Zabytki języka polskiego z XV wieku

w rękopismach biblijoteki Ordynacyi Krasińskich.

Podał

Władysław Chomętowski.

Załączone poniżéj w wiernéj kopii zabytki dawnego języka polskiego, pochodzą po części ze zbiorów K. Świdzińskiego, po części z biblijoteki Joachima Lelewela.

Ustęp oznaczony N. 1, zawiérający nauki o dobrych uczynkach, znajduje się na końcu rubrycelli w języku łacińskim z 1409 r. — Zabytek ów polski pisany tą samą ręką na trzech ostatnich kartach książki. Rękopism ten pochodzący ze zbiorów Joachima Lelewela darowany biblijotece Ordynacyi Krasińskich przez Pana Prota Lelewela, brata dziejopisa.

Następujące z kolei ustępy (N. 2 i 3), pochodzące ze zbiorów K. Świdzińskiego, zawiérają pieśń o Męce Pańskiéj (N. 2) oraz pieśni z nótami, modlitwę do Trójcy Świętéj i Pozdrowienie Najświętszéj Maryi Panny (N. 3).

Nauki duchowne, modlitwy i dziesięcioro przykazań w kilku waryjantach, oznaczone N. 4 i 5, pochodzą ze zbiorów Joachima Lelewela, oddane w darze dla biblijoteki Krasińskich przez Pana Prota Lelewela.

N. 1.

Sz reguli swijateho benedicta, które sza navkij o dobrych uczynkach po polskv capitulum czwarthe. Napijerweij boga mijlovacz ze wschystkijego szijercza: ze wschijstkieij dvsche: wschystka cznotha pothem nijezabijacz: nie czvdzolozijcz: nijekrascz: nie posządzacz: nije falschijvego swijadeczstwą movijcz: mijecz wpoczlijvosczij wschijstkij lvdzije, a czo thobije nijemilo drvgemu nijeczijn:ząprzecz szija szamego szijebije: ijsbij nasladoval chrijstuszą: czijalo draczijcz: roskoschij nijemijlovacz: postij mijlowacz: vbostw ochloda dzijalacz: nagijego przijodziacz: nijemocznego navijedzijcz: vmarlego pogrzeszcz: w szmuthkv wspomągącz: szmutnego poczijeschacz: vczijnkom swijeczkijm vczijnicz sziją gijnschego nijcz mijloszczij chrijstvszeveij nije przeklądącz: gnijew nijeczijnycz: ą gnijew cząszv nijezącbovacz: sdradij wszijerczv nijethrzijmacz: pokoijv falschijvego nijedavacz: ląskij od szijebije nijeopuszczacz: nijeprzijszijągacz: bij zle nijepoprzijszijagl: prąwdą sz szijerczą ij z vsth povijadacz: sloszczij za slosez nijedąvącz: krzijwdij nijeczijnijcz: ale czijnioną skromnije czijrpijecz: nijeprzijgijaczijele mijlovącz: przeklinaijącze czijebije nijeprzeklijnacz: ale vijączeij bogosląvijcz: przeslądovanije ospravijedlijvoscz czijerpijecz: nijebijcz pijschnijm: nijepijgijanego: nijevijele ijedzączego: niespijączego: nije lijenijvego: nije schemrzączego: nijenaszmijewczą: Nadzijeija swoija bogv polijeczijacz: dobrego nijeczo po szobije gdij vbaczij bogv przijwlaszczącz ma nije szobije: slij uczijnek od szijebije zawsdij mą vijedzijecz a szobije gij przijwlasczacz: szadnego dnija ma szija bacz: a pijeklą szija lijakącz: zijvotha vijecznego wschelką zadza dvchowna ządacz: szmijercz zawsdij przed oczijma podeijrząna mijecz: uczijnkow zijvothą swego wschelkijeij godzijnij strzedz: na wschelkijem mijeszczv boga wszechmogaczego na czija pątrzacego zaprawdą masch vijedzijesz: mijslij sle szijerczv thvemu przijchodzacze rijchlo do chrijstusza vczijekacz szija: a starschemu duchownemu spovijadacz szija: vstą swoije od slego ij sbijthnijego movijenija vijstrzegacz: vijelije movijcz nijemijlovacz: slovą rosżmagijthe: albo szmijechovij godne nijemovijcz: szmijechv vijelkijego albo sbijthnijego nijeslvchacz: Slow swijathijch rąd slvchącz: modlijtwije czijastho przijstavącz: sloszczij swoije przesle ze lzamij ij wsdijchanijm vstavijczne ną modlijthvije vij-

sznavącz: zadz czijelijesznijch nijeczijnijcz: volija wlasna wszgardzijcz: przijkazanija opąthovego ve wszijstkijch bijcz poslvschen: thesz ijsbij on gijnaczeij czego throcz [1] czijnilbij: pamijąthąij onego bozego przijkazanija: które { povijadaiją / moviją } czijnczije: ale czo czijnija nijeczijnczije: Nijemov bijcz szwijąthijm: nijslij bądzije: ale pijrveij bijcz czo bij prawdzijvijeij movijono: przijkazanije bose uczijnkij vstavijczne vijpelnaijacz: czijstoszcz mijlovacz: zadnego nijewsgardzacz: lsczijvoszcij ij zavijsczij nijemijecz: swarow nijemijlovacz: podnijeszijenija albo bvthij vijstrzegacz szija: a starsche czczijcz: mlodsche mijlovacz: w chrijstvszeveij mijloszczij: za nijeprzijaczijela szija modlijcz: sposwąrząączijmij szija przed slonczem vesczija wpokoijv szija szijednacz: wbozem mijloszijerdzijv nijgdij nijevathpijcz: tho thij szą navkij dvchowne: kthore gdij bądą othnasz vednije ij vnoczij nijeprzestavaijacz vijpelnijone ij wdzijen szadnij naszuamijonovane: ona zaplata nam oth pana bogą bądzije zapląączona: ktora on obijeczal: kthoreij oko nijevidzijalo: anij vcho slijschalo: anij wszijercze czlovijecze wstąpijlo: kthore sgothoval bog thijm kthorzij ijego mijlviją.

N. 2.

Cancio de Passione Domini.

Jesusza iudasz przedal sza pijenudza nijadznije
bog oczijecz szyna vijdal na sbawijenije dusnije
ieszus kyedy vyeczerzal szwe czijalo rosdawal
apostoli szwe smvthnye szwoiją krwą napawal.

Jesusz w ogrodzijecz wstąpijl szwijmij mijlosnijkij
trzijkrocz szye oijczv modlil za wszythkij grzesnijkij
krwawy pot przezen plijnul dla boiją wijelkijego
dvszo mijla ogludaij mijlosnijka szwego.

Jesusza mijlosnijego gdy zijdowije gyelij
baranka nijewinnijeko rwalij y thargalij
opak racze szwazalij panu Nijebijeskijemu
pądem wijelkijm bijeszelij do mijastha szwijethego.

---

[1] throcz (*tak*) czyli troc, użyte wyraźnie w znaczeniu trochę.

Jeszus gdij vbijczowan na stolczv poszaczon
czijersnijm ijesth koronowan a przesto yesth wgarczon.
przed ijeszuszem klijakalij ryczijrze. nijewijernij
snijego szija nasmyewalij, na oblijczye plwalij.

Jesusz ijest polijczyek wszął v anaszą wijelkij
do Kaijphasza posłan a thamo ijesth wplwan
oczy mu zawzalij zijdowije okruthnij
poszykij mu dawalij w lijczije ijego bijlij.

Jesusz staroscze vijdan lanczvchem szwzanij
pijlath zydow ijesth pijthal kije szv ijego vijnij
vijdząꞇcz ijego przesz vijnij do Heroda poslan
Zydowije ijego szoczylij alije yesus mijlczal.

Jesusz wlijeczon wodzyenija w slupa uwyazan
a tham przesmijlosijercza okruthnije bijczowan
krew sczijala ijesth plijnijela, pan nyebyeskij sranon
o duszo moija mijla placzij rzewno wsdijchaij.

Jesus pothym oszadzon, pijlath ijego szadzijl
od zydow yesth nawijedzon a w thijm pijlath sgrzeszijl
Maria matka bosza thedy szija smuczijla
plakala i wdijchala ysz wszijthska szemglala.

Jesus smastha vijwijedzon krzijzem vczuszonij
tu lotrum yesth przyluczon yak robak wgarczony
mathka mu zabijeszala chczała gij oglidacz
a gijegdij wijrzala na szijemija vpadla
dla szijnaczka swoijego radaby vmarla.
Jesus skrziszem podnijeszon, pathrzcze kresczijanij myedzij lotrij posthavon droga krwą oblany, od zijdow yesth nasmijewan gdij na krijszu vijrzal iesus mijloszijernij pan wszythko skromnije czijerpal.
Jesusz szija oijczu modlyl za wszije krzijzownijkij
smuthna mathka poczijeszyl lotra ij grzesnijkij
pragnije grzesnijch sbawyenija duszo moija mijla
oijczu czyą polijeczaije, volam wszythka szijla.
Jesusza vmarlego stworzenije plakalo
Pana swego mijlego barszo zalowalo,
slonczije szija yesth zaczmijlo szyemija barszo drzala
opokij szye padalij grobij othwarzalij.
Jesuszowa mathuchna gdij pod kriszem stala, bog ijego [wloczna
przekloth szijroko othworzon krew czij zwodą plynijela [sboga Naszwyethszego
ijego mijla mathuchnija zalowala thego.

Jesusz skrysza szyeijmowan wmijesporna godzijnij mathca pijasthowala czalo swego szijna. Czyalo mascza maszalij iozeph s Nijkodemem w przeszczeradlo wvijlij w nowij grob wloszijlij.

Jeszuszow zoltarsz czczijczije czijestho y spijewaijczije, Maryą posdrawaijcze knijeij szija wczijekaycze. Maria przesz bolesczy kthoreijesz czyerpala oddal od nasz sloszczij daij wijecznije radosczij.

Trzijkrocz pijaczdzijeszą̨d mowczije sdrowa bucz Maria a ijeden paczyerz mowczye za kasdijm dzijeszą̨thkyem pijacznasczije rosmijslijanya wboszijm vmijeczyenu szą do nijeba wthąpijlij thak czijnijlij, amen.

N. 3.

Bog oczecz ij thij sijn ijego, persona ducha swijatego. wijscze trzeij bostwa boga w troijczij ijedijnego.

Poszdrowijon bąncz Jesu Chrijste wszą̨lesz czijalo s panny czijsteij sbawijenijesz lijvczkije naprawijl pannasz przijgeij czczij szostawijl.

Poszdrowijon bąncz sbawijczijelv nasz myly odkvpijczijelijv krzijszowąsz mąką nasz sbawyl szmoczij dijabelskyeij wybawyl.

Kthobye proroczij wolalij ysz czyebye wijdzijecz szą̨dalij a mij czijebije ijvsz wydzijemij a przetho kthobije wolamij.

Poszdrowijenije thweij krwije szwijatheij szczycz nasz od szmyerczij przeklatheij daij nam sczasżne pobijdlijenije po szmijerczij wyeczne sbawyenye.

Szwijata krew thwego człowijeczensthwa ktoresz wszą̨l sz Marieij panijenstwa odkvpvijącz nasz chphalijebnije szbaw nasz Chrijste thak dostoijnye.

Oczijszczij nasze szamnijenije w ktorem nijczeij dobrego nije zijw nasz przenasze szbawijenije daij nam wijeczne vczijeszenye.

Wolamij wednije ijwnoczij zą̨daijącz thwoijeij pomoczij szczijcz nasz od grzechv szmijerthelnego obron od wrogv szlego.

Chwala bącz bogv szijwemv thobije szijnv ijedijnemv mijlemv dvchv szwijathemv bogv wtroijczij ijedijnemv, Amen [1].

---

[1] W dalszym ciągu rękopismu znajdują się wiérsze łacińskie i pieśń do Najśw. Maryi Panny z nótami, ale znacznie uszkodzona, potém następuje pozdrowienie anielskie, które poniżéj zamieszczamy.

Poszdrovijenye tho ijesth pijrve od angijola vijelmij mijle thamosz myala roszvm vyelkij posznavacz tho czlovijek wszelkij. Movijlacz szijm spokornoszczij chczancz dostacz boszkijeij mijloszczij rzeknacz szmijszlv rostropnego stanij mij sza podlvg szlowa thwego.

Wthoresz tham veszele mijala gdijsz szijna porodzijla. trzeczye bijlo thwe weszele od trzech krolow nawijedzijenije.

Czwarthe ijesth weszela thwego po szmijerczij szyna thwoijego, kthorijcz rzekl przijstapijwszij szdrowasz panno porodzijwszij.

Pijathesz thij veszele mijala gdysz szijna zogladala boszthwo szvoije vkazvijancz przethobą w nijebo vstąpvijancz.

Szosthe ijest weszelą thwego gdijcz szeszlal dvcha szwyathego dostalasz tham vijelyeij chwalij mijedzij ijego apostolij.

Szijodmasz radoszcz bijla thwoyą gdij thobye rzekl mathko mijla pocz vybrana vyeczna szwijathloszcz badzijesz mijecz beszkonycza radoszcz.

Przesz thwe panno szijedm radoszczij szbaw nasz szmvthkv y zaloszczij nijnyeyszijch ijthesz vyecznijch nijezapomijnaij nasz szwijch szlug grzesznijch.

A kthorzij czijebije wszijvaiją raczij bijcz przij ych szkonanyv.

Racz bijcz sznamij czaszv thego nijedaij vijdzijecz wrogv szlego przij szmijerczij dobre szkonanye a pothem vyeczne weszele. Amen.

N. 4.

Mocz boga oycza yszyna yego mądroscz a dar ducha svyatego racz bycz sznamy szewsijthkymy amen. Ewangelyv maczye dzysyeyszey nyedzelye ktory ya svyat Macyey popyssal szosthym polozenyv albo capitule svoych ksyąk ktora sya tako ma prostym vycladem. Onego czassv Macye Ewangelyv dzysyeyssey nyedzelye. Na tha Ewangelyv acz bych vam nyeczo povyedzyal czo by bylo kv vassemv polepssenyv, szam tego ot syebye nyemoga myecz ale vczyczmysya podar ducha svyatego, aby on raczyl nassze syercza roskrevycz a wlacz nam dar ducha svyatego. A przestosz vczyeczmysya do panny Mariey posdrowmyą ona modlytwa ktory ya posdrovyl archanyol Gabryel Szdrova Maria myloscy pelna bog stobą, blogoslavyona thy myedzy nyevyastamij y blogoslavyon ovocz zyvota tvego iesusz Chr. Panno Maria myloscyva racz bycz snamij nynye y przy nassey smyerczy amen. Panye iesu Chryste przestvey mathky posdrovijenye racz nam dacz myr a pokoy ydvsne sbavyenye, amen.

Svyata maczye vyedzyecz tego tego dnya sunt et alia festa que nostra sancta Ecclesia celebrat cum suo clero in horis et missis, alia festa non habetis, czoby vam przekazaly robocye. Sed vos flexis genibus omnis ex vobis exoret Deum Omnipotentem pro omni statu sancte matris Ecclesie, primo pro statu spirituali, pro sanctissimo patre Papa nostro et eius cardinalibus, pro prelalis et pro omnibus spiritualibus czosz sya opyekayv vassym sbavyennym. vt eos dignetur confortare in bona fide vt vobiscum valeant adipisci regnim celorum. Eciam oretur deum pro statu seculari et primo pro rege nostro polsckyego zewszystbkym sczątkyem yego yzaczesnyky krolestva tego. yza wsyczka rada huius corone polonice, Et pro omnibus nobilibus slachta. ysz by gym pan bog raczyl dacz kv radzenyv lasska dvcha svyatego ktorijm doradzenym radzyly by o pospolite dobre ysby tako radzvcz doslusylysya krolestva nyebyeskyego. Eciam oretur deum pro zaossadnyky y sa dobrodzye huius Ecclesie quod istam domum subveniant suis sanctis elemosinis secundum suum posse, ut ipsi sic facientes promererent regnum celorum. Eciam oretur deum pro pace et aere bono et magis istis temporibus aby ye bog raczyl vpokoycz a dacz nam myr czesny y tesz dobre povyetrze potym myr w krolestvye nyebyeskym. Rogemus eciam deum omnipotentem pro mulieribus brzemyenne ut sine offensa yszby przes obrassenya deus omnipotens daret eis deducere prolem in laudem suam. Oretur deum pro omnibus fidelibus laboratoribus ut eos deus dignetur confortare in eorum sanitate ysby ony tako praczvyvczysya svych robot vdzyelaly a potym sya do krolestva nyebyeskyego doslussyly. Item quilibet pro suo patre, matre, fratribus et sororibus, qui sunt viui. Item quilibet pro suis amicis et consanguineis, propriis et familia, ut deus per oraciones vestras dignetur conseruare in sanitate et gracia sua. Rogamus pro viuis, eciam oremus pro mortuis, quilibet pro anima patris sui et matris sue, pro amicis, ut si alique anime ex hys existerent in aliqua pena purgatory, ut deus omnipotens per vestras eraciones miseretur, et penas eis allemaret et daret eis regnum celorum [1]. . . . .

. . . .

(Rogetur dominum qro pace in Christianitate, vt deus omnipotens compescat istos paganos a dacz ye nam svycyasycz qui comburunt villas ciuitates, homines capiunt vnyevolą et hoc propter nostra peccata) . . . .

. . . .

Eciam oretur deum pro animabus istis, quorum corpora hic requiescunt leszą a svlaszcza zathe dvssze que nulla suffragia habent nisi sola nostra spomozenya ządayv. Oremus pro viuis et

---

[1] Poniżéj zamieszczony w nawiasie ustęp znajduje się w dopisku.

mortuis, nosmet ipsos non obliuiscamus ut deus omnipotens hoc anno et hoc mense a septima, vt isto die velit nos conseruare a peccato mortali y od nagley smyerczy.

Quilibet post me dicat pater noster.

Quilibet post me dicat powssednyv spovyecz, ya grzessny czlovyek spovyadam sya bogv wssechmogocemv pannye Mariey y mattauchnye yego, svyatemu Pyetrv, svyatemu Pawlv ywssyczkijm svyatym, y tobye kaplanye wmyasto boga vstavyony mych wssyczkych grzechow vyadomych y nyevyadomych czom sya gych dopvscyl od mego porodzenya asz do dzysyeysszego dnya. Davam sya vynyen bogv wszechmogocemv szdzyesyaczyorga przykazanya bozogo a navyaczey dvoyga, yssem boga wszechmogocego nyemyloval zewssyczkyey dussze zewssyczkyego syercza mego a blysnego yako szam syebye. Davam sya vynyen deo omnipotenti syedmy szmyertelnych grzechow yakom koly szgrzeszyl, pychą, lakomstvem, nyeczystotą, zavysczyą, obszarstvem, gnyevem, lenystvem ku bozey slusbye, tego my zal y tego sya kaya. Davam szya vynyen bogv wszechmogocemv, spyączy szmyslow czyala mego grzessnego, czom szgrzessyl vydzenym, szlyssenym, povonyenym, vkusszenym, dotknyenym albo szmyecham, clamem, sdradv slą przyczyną, slym pogorssenym, przysyagą falssyvą, slym svyadomyem, slą volą, szlym lvbovanym, possczym, veyrzenym, vyele dobrego opvsczayvcz, czvdze grzechy opravyayvcz svych y martvych vylaczayvcz, szromoczvcz, tako dobre duchovne stadlo yako y szvyeczkye. Tesz sya davam vynyen Deo omnipotenti ze dvanascye czlongow vyarij svyateg krzescyanskyey acz bych tesz grzesny czlovyek vstąpylem vyerząncz w czary, w gusla, weszny albo nyektore zegnanye, blvsznyl naprzecyvo bogu stvorzyczyelovy svemu, albo yego svyatym a naprzecyvo povyetrzv przecyvyavczy sya vyerney spravyedlyevoscy. Ytesz czom szgrzesyl i ysszem nyepopelnyl szyedmy vczynkow mylosyernych, yszem nagyego nyeprzyodzyal, lacznego nyenakarmyl, pragnvczego nyenapoyl, nyemocznego nyenavyedzyl, yatego nyeotkupyl, vmarlego do grobv nyedoprovadzyl, y prossza svego stvorzyczyela byerzvcz szobye na pomocz, pannv Mariv mathvchna yego, aby raczyl veyrzecz oczyma svego mylosyerdzya namya grzesnego czlovyeka, yszby mya nyessvdzyl podlvg mych sloscy yczyaskych grzechow, alye podlug svego mylosyerdzya y czyebye kaplanye wmyasto boga prossa, aby mya rosdzessyl thą moczą, ktorą masz a deo omnipotenti. Inclinate capita vestra ad deum dominus illa vestra publicani, deus propicius esto mihi pecatori. Quilibet vestrum oret Pater noster, Aue Maria, Absolucionem. Misereatur vestrum omnipotens deus, dimittat vobis omnia peccata vestra, liberet vos a malo et in omni opere bono, et perducat in vitam eternam, absolucionem et remissionem omnium peccatorum dignetur tribuere vobis omnipotens pater et misericors deus. In nomine patris, et fily et

spiritus s. Amen. Surgite sicut Maria Magdalena surexit, sł ipsius pecata dimisit, quatenus et nostra hodie dignetur dimittere, sicut pater pyssimus. Deo vos committo, oretis deum pro nobis, et nos pro vobis. . . . .

. . . .

Othpusty ktore przydany szą temv bozemv domv otrzymaysczye sobye, zatim vasz bogv wszechmogvcemv pole (*tak*) proscye boga wsche. za nasz a my thesz za....... doslvchawszy do koncza tey to bozey chvaly.

Oycze nasz yensze yesz wnyebyesyech szvyaczsya gymya tve przydzy tve krolestvo bącz tva vola yako vnyebye tako nasyemy, Clep nasz powsszedny day nam dzysya, odpvsczy nam nasze vyny yako ymy odpvsczamy naszym vynovaczsom. nyevodzy nasz na pokvssenya, ale nasz sbaw odeslego, amen.

Szdrovasz Maria myloscy pelna bog stobą, blogoslavyona thy myedzy nyevyastamy ybogoslavyon ovocz zyvota tvego iesusz etc.

Vyerza wboga oycza wszechmogvczego stvorzyczyela nyeba y syemije, y wyesv Chrysta szyna yego gyedynego pana naszego yen sya począl szdvcha svyatego, narodzylsya zmariey dzyevycze, umaczon pot ponskym Pylatem vkrzyzovan vmarl y pogrzebyon, Sztąpyl do pyeklov trzecyego dnya zmartvych wstal, wstąpyl nanyebyosza syedy napravyczy vboga oczcza wssechmogvczego, Sztąth ma przycz szadzycz zyve ymartve, Vyerza wducha svyatego szvyąthą czyrkyew krzescyanszką szvyatich opczovanye, grzechom otpusczenye, cyala zmartvych wstanye y vyeczny zyvoth amen. . . . .

. . . .

Oratio.

Jesu myly laszkavij panye, veyrzij dzysz nathvoije sthvorzenye day nam laszka nynye byszmij oplakaly tvoye vmaczenye. Panno Maria mathko syna bozego prosymy czyebye przesz vmaczenye syna tvoyego racz nam vdzyelycz szmathkv tvoyego kthorysz myala pot krzyszem syna tvego iesusza blogoslavyonego ysz byszmij oplakaly vmaczenye yego.

Criste panye szynv boszy sczystey pannij narodzonij ytobye oczcze nyebyeszky bącz czescz chvala szdvchem szvyathym in regno celorum.

Panye myly boze moczny.
Otho ya czlovyek barszo zlosnij,
Przystapąya doczyala svyatego
Boga wtroyczy yedynego,
Kthore szya poczalu spravą dvcha svyatego,
Y nadrzevye vijszyalo dla sbavyenya mego.
O wschechmogvczy panye moy
O tho ya czlovyek tvoy .
Przystapvya do syna tvego
Yako nyemocznij dolekarza pewnego,
Yako nagij dokrola vyelebnego,
Yako slepy dosvyecze bosztva yego,
Yako pragnączy dostvdnycze zyvota vyecznego,
Yako pyelgrzym do pana lutosczyvego,
Yako sluga dokrola laszkavego,
Yako vmarly do zyvota trvalego.
Dla tego czya prossza szklon vszy mylosyerdzya tvego
Do mnye czlovyeka grzesznego,
Abij raczyl mnye vyijącz szgrzechv koszdego,
Yszbych dostoynye przyyąl czyalo yego,
Bo przesznyego nijemasz sbavyenya mego.

Oycze boze wschechmogączy prosza ya czyebye czlovyek mijląyączy day my czyalo szyna tvego, bosz go szeslal dla mnye grzesznego. Panno Maria mathko szyna bozego, veyrzy na mya sluga svego, prosszaczya dla poczaczya vessolego,
vczyn mya dostoynego,
ysz bych mogl przyyącz szyna tvego
dla sbavyenya mego;
Wssyczy svyaczy zamnv prosczye
A tho my vboga vymoscye, bych mogl dostoynye pana mego przyyącz czyalo dla otrzymanya lassky yego yposzmyerczy zyvotha vyecznego, amen.

N. 5.

Dzessączyoro Przijkazanye Mylvij bo:

1. **Pirzwa** caszn tworcza naszego — nyemasz mijecz boga ynego.
2. **W prosnosczy** nyestatcu tvego — nyebers gimienija bozego
3. **Pamyantay** tobe vyele — by czczil suato ynyedzela
4. **Chczesli** mijecz laska bozu — czci ocza y matka swoya
5. **Neszabyczy** brata svego — ranku casznu any radu
6. **Nyebers** gymyenija czuczego — naczuym vdzelay svego

7. Nyeczin grzechu nyeczistego — procz urzadu malsenskego
8. Nyeswaczij na svego blisnego — lszcza svadeczstva falssiuego
9. Nyepozuday zoni yego — tako schouasz urzud stadla tvelio
10. W bratnich rzechach nyekorzisczi — caszn Christoua natem [vijszy.

. . . .

Dzesanczoro gest przycaszane myluij boga spraue warą. Pirwa caszn tworcza naszego nemasz gijmecz boga ginego — Neprosz szaslubą gijmenya, ale prosz duszij sbauena.

Pamąthaij tho czosz ija thobe uelą bij czil swanthą nedzelą. W prosnosczy nestatku thuogego nebesz gijmena boszego Chczeszlij ijmecz laską moyą miluij oczcza matką swoyą. Neszabijay bratha svadą rąką caszną any slą radą. Neczin grzechu neczistego procz urządu malszenskego: Nebyersz ijemena czudzego. nacznijm vdzelaij swogego. Nemow neprawdi na brata suego. any swadeczstwa falsiuego. Neposzanday szonij gego: tak szachowasz vrząd stadla suego. W czudzich rzeczach necorzisczij boszą czaszn tako raczy v czczij et finis etc.

Wstanczye yako swyatha Maria Magdalena wstala gdi grzechow ostala boza mijloscz otrzymala. Deo vos comitto. Oretis deum pro nobis st nos pro vobis.

Tocz yest volą bogą naszego bychom pelnijly przykaząnye ijago; ijest pyszano wkzangach zakonv starego atho szą szlowa yego. Nyemyeij boga gijnnego, nyebyerzy darmo ymijeną yego. Pamyathaij nijedzela szwyanczycz, oczcza ymaczyersz thwoija czczycz. Nyezabijijaij bratha thvego, nijeczijn grzechu nijeczystego. Nyeczijn radzewszthwa zadnego. nyemowij szwądeczszthwa falszijvego. Nyeposąndaij zony bratha szvego anij thego vszythkego czo ijesth yego. . . . .

Kilka innych waryjantów:

Decem precepta sequuntur in versibus latinis et ritmis wlgaribus pronuncianda simplicibus.

Unum cole deum.
Pyrzwa kazny thworcza naszchego,
Nye maszch myecz boga gnszchego.
Nec vane iura per ipsum.
W proznoszczij nyesthathkv thwego
Nycbyerz gymya bozego.
Sabbatha sanctifices.
Pamijathay thak thobye wyelyą
By czczyl szwyątho ynyedzyelyą.
Habeas in honore parentes.
Chczeszly myeczij laszka moyą
Czczyj oythcza y mathka thwoyą.

Non sis fur.
Nyebyerz gymyenya czvdzego
Nądznym vdzyelay szwego.
Ne chus.
Nyeczyn grzechw nyeczysthego
Procz urządw malzchenyszkyego
Occisor.
Nyezabyay bratha szwadą
Kaznyą ręką any radą
Testis iniqws.
Lszczyą szwadeczthwa falszchywego
Nye szwyathcz na thwego blyznyego.
Alterius nuptam.
Nyepozchąday zchony gyego
Thak szchowasz rząd sthadla thwego
Nec rem cupias alienam.
Wbrathczkych rzeczhach nyekorzyszcij
Kazny bozcha nathem tho wyszy.

. . . .

Postea sequitur *Decalogus wlgaris.*
Pyrwa kaszny thvorcza naszego,
Nyemasz myecz boga gynszego.
Secundum preceptum: nec vana iura per ipsum.
Wprosnoscy nyestathkv twego
Nyebyerz gymyenya bozego.
Tercium preceptum: Sabbata sanctifices.
Pamyatay tho tobye vyela
By czczyl svyatho y nyedzyela.
Quartum preceptum: Habeas in honore parentes.
Chczeszly myecz laszka moya
Czczy oycza y mathka svoya.
Quintum preceptum: Non sis occisor
Nyezabyay bratha swadą
Raką kasznyą any radv.
Sextum preceptum: ffur.
Nyebyerz gymyenya czudzego
Nadznym udzyelay svoyego
Septimum: mechus.
Nyeczyny grzechv nyeczystego
Procz vrzady malszenyskyego.
Octavum: testis iniqus.
Nyesvyaczczy nasvego blysnego
Lscya svyadecztva falsijvego
Nonum: alterius nuptam.
Nyepożąday zony yego
Tak zachovasz rząth stadla tvego.

Decimum: nec rem cupias alienam.
Wbraczkých rzeczach nyekorzyscy
Kaszny Cristova wthym vgysczy.

. . . .

1^m^ Pirva kasney thvorcza naszego nebadzesz maley[1] boga ginego.
2^m^. Poprosznosczy nesthku[1] thvego neberzi gymena boszego.
3^m^ Pamethay thobe vela bi cziczil suatha ynedzala
4^m^ Chczeszly meczi laszka moia miluy odcza[1] mathka szvoia.
5^m^ Neszabyay bratha svada raku kaszna ani szlu radu.
6^m^ Ne ploczey[1] grzechu neczistego procz vrzadu malszenskego.
7^m^ Ne cradni gimana czuczego nacznim udzal svego.
8^m^ Ne mow naszuego blisnego lsczi svatheczva falsiuego.
9^m^ Ne poszaday szoni gego thak napelnisz urząd stadla thvego.
10^m^ Wbrathnoch[1] rzeczach nekorzisczi na them bosza milocz viszy.

---

[1] Tak.

Trzy zabytki

języka polskiego z drugiéj połowy XV wieku

podał

Dr. Władysław Seredyński.

Porządkując biblijotekę ofiarowaną Akademii Umiejętności przez ś. p. Cypryjana Walewskiego, pośród rozmaitych ulotnych kartek rękopiśmiennych różnéj i względnéj wartości nasunął mi się pod rękę jakiś urywek o 4 kartkach in 12° starym charakterem zapisany a tak widocznie wydarty z obszerniejszego rękopismu, iż nierozpatrując się bliżéj, coby on w sobie zawierał, szukałem, azali do téj wielkości kartek i o podobném pismie jakiéj reszty nieznajdę. Jakkolwiek staranie moje nie osiągnęło pożądanego skutku; podobnego bowiem rękopismu do kart wydartych nie mogłem się dopatrzyć; to przecież odnalazłem pośród znów cale innych urywków rękopiśmiennych sześciokartkowy kajecik, który aczkolwiek innném, nieco późniejszém pismem zapisany, przecież już na piérwszy rzut oka wyraźne na sobie nosi cechy, iż z jednego i tego samego pochodzi kodeksu, co i kartki poprzednie. Znak wodny na jednéj z piérwszych 4 kartek z powodu grubego i ciemnym inkaustem wykonanego pisma nie jest do odcyfrowania, témbardziéj, że brak mu całéj połowy. Zdaje się różnić od znaku dopatrzonego w 6ściokartkowym urywku, cę jednak wcale nie podaje w wątpliwość domysłu, iż obadwa z jednego i tego samego rękopismu pochodzą. Według orzeczenia Dra Piekosińskiego data filigranu sięga drugiéj połowy 15 wieku, atoli pismo piérwszego 4okartkowego urywku jest o wiele wcześniejsze, podobne nadzwyczaj do pisma przekładu Statutu Wiślickiego 1460 r. niż pismo drugich kart sześciu, które jest już ową nieznośną i drobną kursywą z końca wymienionego lub początku XVI stulecia.

Piérwsze dwie kartki piérwszego urywku obejmują w języku łacińskim spisane rozmyślania czyli modlitwę na dzień Bożego Narodze-

nia przeznaczoną. Poczyna się ona od parafrazowanych słów Jana Ewangelisty: *Verbum caro factum est et abitabit in nobis cujus gloriam vidimus quasi unigeniti a patre plenum gracia et veritate. In principio erat verbum et verbum erat apud Deum et erat verbum plenum gratia* i t. d.

Drugie dwie kartki tego piérwszego urywku obejmują na przemian ustępy łacińskie i polskie. Zdaje się, jakoby polszczyzna miała być tłumaczeniem łaciny, wszelako jest ono tak wolném a raczéj odbiegającém od tekstu, że nam owa łacina w niczém nie może służyć za wskazówkę ani co do form gramatycznych, które wreszcie nie nastręczają trudności, ani co do architektury całości i zwrotek poszczególnych, które aczkolwiek trudno odtworzyć, przecież zaprzeczyć się nie dają.

Ponieważ treścią tak łacińskiego jak polskiego tekstu jest radość z powodu narodzin Chrystusa, wypowiedziana w sposób przypominający nasze kolendy z umieszczoną w końcu apostrofą do Matki Boskiéj w rodzaju prośby o orędownictwo w sprawie zbawienia, ośmielam się zatytułować ten zabytek:

Kolenda XV wieku.

Panna Panna[1] porodzijla
panna Panna[1] szbavijczela
sthvorzijczela Panna naszego
mijlego ducha szvijethego
V(e)szelmij[2] szija dzijsza nijne
bo przesz ijego narodzene
mamij sbavijene[3].

Nusz vij bijelszczy[4] pannovije
pannij pannije szaczkovije
daijcze bogv chvala
zatho zatho zatho
to to to to[5] ijsz szija narodzijl.

---

[1] Winno być Pana atoli podwojone *n* powtarza się we wszystkich wyrazach tego pierwiastka. W tekscie zaś łacińskim jest: *Puella puellula genuit dom*, U Monego: *Lateinische Hymnen des Mittelalters* nie ma téj pieśni.

[2] W oryginale niema *e*, które dajemy w nawiasie.

[3] Pauzy dane między ustępami zastępują miejsce tekstu łacińskiego, który przegradza tekst polski.

[4] Coby znaczył ten wyraz trudno odgadnąć — może imię własne — tekst łaciński poprzedzający ów ustęp ma wyraz ten sam: *Vos bijalijnenses parwli omnes et singuli dante laudes Xto nato to to to to domino.* Możnaby wnosić, że pieśń pisaną była w okolicy jakiejś Biały.

[5] Powtórzenia zpowodowane zapewne nutą do spiewu, jak może i następne a niezrozumiałe *cija*.

Narodzijl szija szezijevijcze
na czlovijecze oblicze
daijcze bogv chvalą[1]
zatho to to to ijsz narodzijl.

Mesias vijernij xpus nasz
obijavijlczij[2] nam ijvsz szwoy czas
cija[3] cija szvego narodzenija
vijerz czlovijecze chrzeszczijanszkij
narodzijl szcha[4] nazarenszkij
cija cija wijego narodzene
vsznalczij vol ay oszijel
ijsz nam narodzijl pan
cija cija ijego narodzenije
angijol paszthvcham obijavijl
oszijel ij vol ijesth gij falijl
cija cija Bosze narodzene
Trzijeij krolevije przyijechalij
darij mv offijerovalij
cija cija ijego narodzenv.

Sthala szija nam novijna
nijgdij thaka nebijla
Maria szijna povijla
pannijenszthva neszthraczijla
a wszdij panna zoszthala
gij mathką Jesu xpa
krola nebijejeszkijego
O mathko mijloszczijwą
bandz wsthkijem luthoszczijva
prorsz (sic!) szannamij szijna thvego
krola nijebijeszkijego
aby nasz tham domijeszczijl
do przijbijthkv szvoijego
krola nijebijeszkijego.

---

[1] Pisarz powyżéj miał tę samę formę 4 przypadka a jednak nieoznaczył dźwięku nosowego.
[2] Objawił ci, jak i niżéj: uznał ci: rodzaj wzmocnienia, afirmacyi przez dodanie 3 przypadka zaimka osobowego.
[3] Wyraz bez znaczenia, prawdopodobnie użyty z powodów rytmicznych.
[4] szcha zamiast szija = się.

Maria panno czijstha
raczij[1] bijcz oradovnijcza
prosz szanamy szynaczka thvego
krola angijelsz(k)ijego
abij nam raczijl daczij
w przijbijthku mijeszkaczij
gdzesz tho szam przebijva
weszella vszijvą[2]
finis rotulae.

Nieskorzy wcale do wydawania stanowczego sądu o rzeczy, w któréj mimo dostatecznego do porównania materyjału przecież charakterystyczne cechy i piętna są chwiejne i nie wszystkie dadzą się ująć w pewne czasu granice, ośmielamy się orzéć, że pomnik powyższy sięga najdaléj połowy 15go stulecia, wcześniejszy bowiem nieposiadałby na nosowe *ą* kreskowanego *ą*, lecz znak osobny ⊕, nie traciłby jeszcze cechy trybu rozkazującego w źródłosłowach na spółgłoskę zakończonych a może głoska *c* zastępowałaby tu i owdzie stale w naszym zabytku użyte *k*. Z drugiéj strony pod koniec XV stulecia już wyraz bezokoliczny nie zdarza się z piérwotną swoją końcówką *i*, jak się to ma w słowach d a c z i j i m i j e s z k a c z i j.

Późniejszym o dwie lub trzy dziesiątki lat zdaje się być drugi zabytek, który dostrzegłem na drugim rękopismiennym urywku. Wszystkie jego kartki w liczbie sześciu zapisane są niewyraźną kursywą łacińską od starości wybladłym i pożółkłym inkaustem. Obejmują one naprzód jakieś kalendarzowe notatki, potém ustęp z napisem *Epistola preoptima* zakończone wypisaną słowami datą: *Anno domini Millesimo quingentesimo octauo;* następnie *Rusticorum collecta* zajmują kart dwie, potém wiersze zatytułowane *Metra de sancto Gallo* i *De statu scolarium,* po których umieszczono dekalog łaciński wyłożony w końcu po polsku jak następuje:

Dekalog.

Pijrwa kassn[3] thworcza nassego
Nijemass mijecz boga gijnssego
Po prossnosczij nijesthathku thwego
Nijebijerz nadaremno hijmijeniją[4] bossego

---

[1] Forma imperativu z wyraźną jeszcze cechą trybową, gdy zaraz w następném p r o s z już jéj nie dopisano; natomiast wyraz bezokoliczny napisany starą formą z zakończeniem na *i* d a c z y, mieszkaczy.

[2] Bezzasadne przekreślenie *ą* stwierdza, iż pisarz używał tego sposobu na oznaczenie tak dobrze nosowych jak pochylonych dźwięków.

[3] Rozróżniamy w piśmie *ss* od *sz*, gdyż w złożeniu *cz* ma pisarz na *z* znak odmienny a gdzie go użył przy *s* tam i my zachowali *sz*.

[4] Owo *h* jest to *spiritus* zastępowany nie rzadko przez *j* a pisany przez *g*.

Pamijathaij tho thobije vijele
By czczijl sswijatho ij nijedzela
A chczesslij mijecz lasska moiją
Thczij oijczą ij mathką thwoiją
Nijessabijaij bratha thwego
Raką kassniją anij radą
Nijeczijn grzechu nijeczijssthego
Procz malssenssthwa sswyąthego
Nije kradnij hijmijenija czudzego
Vbogijm nacznem[1] radnijeij[2] udzelaij szwego
Nijeszwijathczij na blijssnego thwego
Szwijadessthwą phalszijvego
Nijepossadaij ssonij blijssnego thwego
Any szadneij rzeczij ijego
W rzeczach ijego nijekorzijssczij
Boszą lasską thako ssobije szijssczesz.

Powyższy dekalog, zabytek późniejszéj daty od przytoczonéj kolendy, jest jedną nową atoli z dość licznych wersyj znanego scholastycznego utworu przeznaczonego zapewne do nauki dzieci po szkołach. Mimo, że 5 takowych wydrukowano u Maciejowskiego w dodatkowym tomie na str. 34 i 92—95 tudzież dwie w Zaborowskiego ortografii, ma niniejsza wersyja swoje właściwości odrębne od ogłoszonych i dla tego godną jest niniejszéj notatki. Przypuszczam bowiem, że porównawcze badanie rozwoju jeżeli nie języka to pisowni stanie się tém łatwiejsze, im więcéj zabytków jednéj i téj saméj rzeczy lub treści nagromadzimy.

Wreszcie w tekach po ś. p. Walewskim dostrzegłem okładkowy arkusz z napisem: Zabytki językowe, atoli w arkuszu trzy tylko i to w odpisach znajdowały się dokumenty. Piérwszym z nich jest kopija dyplomu Wacława kscia Zatorskiego z r. 1448 dokonana z oryginału przechowanego w archiwum ordynacyi Zamojskiéj. Jako zabytek języka czeskiego nieuważam za stósowne mięszać go z publikacyją niniejszych. Drugim dokumentem jest kopija znowu odmiennéj wersyi dekalogu, i byłaby bardzo przydatną, gdyby ów odpis dokonany pobieżnie i bez wszelakiéj wskazówki zkąd wzięty, budził przynajmniéj jakiekolwiek zaufanie. Ponieważ rzecz ma się przeciwnie, ogłaszać tego zabytku niepodobna. Trzecim natomiast dokumentem jest trzyzwrotkowa pieśń spiewana w dzień wniebowzięcia Matki Boskiéj.

I przy odpisie niniejszéj pieśni nie masz najmniejszéj wzmianki, zkądby pochodził i z czego odpisany, wyraźna jednak w nim troskliwość i niezaprzeczone staranie naśladowania pisma oryginału pozwala

---

[1] Znaczy nędznym; w innych dekalogach jest podobna ortografija, bywa jednak i różna; u Zaborowskiego n. p. nadnym, u Maciejowskiego jeszcze inaczéj.

[2] Miałożby to znaczyć radniéj, chętniéj a może raczéj?

nam go uważać za *facsimile*. Z tego powodu i tę szczątkę językową zapisać tu uważamy za stósowne.

Angeli szlothko spijwali
a barscho schą radowalij,
gdij Maria wnijebo wszijatha
szwyaczijlij ijeij angelij szwijatha.

Archangelij ij angelij
wszijawijalij ijeij thaijemnoszczij,
gdij Marią prowaczijlij,
a nowe pijenije szpijwalij.

Potesthaczij askromliwij
sathanszkijeij moczij luczy bronijlij
czij sathanthanij othpadzijlij
gdij Marią prowaczijlij.

Fol. 1. r.

W porzaczyn Maryey panny czysthey

Eho. slouo zakladam wßytßka czud: [illegible]
yestes przyaczyolko moya a [illegible]
nyeyestß wthobye A wthych slowyeczß

Fol. 18. v.

prosymy ktobye uolamy aby przeß oną
tßwoyey czystoscyy wyelką laską nam
od slodkyego yezusa vprosyla odpuß:
czenye lasky y chwalą Amen

wyß kyna doskonale kazanye doktora
paterka gdzieß proßy polowanye o[illegible]
[illegible] dla nayswiethßego poczatka pan[illegible]
maryey

Fol. 53. v.

palala wmyloscyy bozey przez wßemy
vyeky y otpoczywala wbodze a bog w
nyey A tu przemyßyla serafyny gor

Odsylacz do Fol. 54. r.

przeß ktore pan bog moy [illegible] wlaßnye.
Odalye[ko] wyßßey moy pan bog [illegible]
panye myß [illegible] mogaczych ko ony [illegible]

Fol. 86. v.

ny Zgadzaymyſczę ſyą zanyoly vye:
ſyelyącz ſyą dzyſ Oto y wſzytek zwyąth
ſyą dzyſ veſely yſcz ſyą poczęla mat:
ka boza czyſtha panna wzyuoczye ſwoya.
tgey hanny

Pyſarz proſzy do tey
czyſtey panny maryey
pokorniey O yedyna zo
[illegible] marya aby mya
myla panna przyſzly
przeczyſtego [illegible]
[illegible] Amen

N

Fol. 134. v.

no kto yawnye nyekryye ſkarbu
ym uyaczey czo mylayeſz tego pyl:
nyey od kozdego. ſtrczezeſz bycz abo
nyeodkupyono nyeaprzoſſononye:
uydarto abo nyeukradzyono
uſch ku zyuotu panny
maryey przyſtapuyącz
pytham wtore yeſly.

Fotolitografija St. Wiśniowskiego w Krakowie.

Magistra Jana z Szamotuł
Dekretów doktora, Paterkiem zwanego,
KAZANIA
o Maryi Pannie Czystéj
z kodeksu Toruńskiego

wydał

LUCYJAN MALINOWSKI.

I.

W biblijotece gimnazyjum w Toruniu znajduje się rękopism polski, zawiérający zbiór kazań o Najświętszéj Pannie. Na końcu piérwszego kazania znajduje się przypisek, z którego wypływa, że autorem kazań jest Doktor Paterek.

Piérwszą wiadomość o tym zabytku podał Dr. Wojciech Kętrzyński w artykule: X. Doktor Paterek *pomieszczonym w Rozprawach i Sprawozdaniach z Posiedzeń Wydziału filologicznego Akademii Umiejętności, 1874, Tom I. str. 119—124. Jest tu opisanie rękopismu, treść jego, oznaczenie wieku, przypuszczenia o osobie autora i o piérwszych właścicielach dzieła; nakoniec kilka wyjątków z tekstu.*

Oto niektóre twierdzenia Dra Kętrzyńskiego, które ulec będą musiały sprostowaniu:

1. Rękopism pisany jest w wieku XV.

2. Tekst i poprawki z jednéj pochodzą ręki.

3. Rękopism zawiéra na piérwszych 85 kartach siedm kazań polskich o poczęciu Maryi Panny Czystej. Na karcie 85 v. zaczyna się ostatnie z tych kazań.

4. Autor pochodzi z Małopolski, z pod Krakowa. Wnieść o tym można z pewnych właściwości jego języka, np. z wyrazu, „ko-

zden, „kvzden", bo tak w Wielkopolsce i w Prusiech nie mówią. Że z Małopolski pochodzi, na to jest jeszcze inny dowód. Na okładkach znajdują się wyciśnięte herby Leliwa i Korczak. Oznaczają one piérwszych właścicieli, stadło małżeńskie. Leliwitami są Tarnowscy. Słynął w drugiéj połowie w. XV Jan Amor Tarnowski, kasztelan Krakowski, który primo voto pojął za żonę Zigismundę Gorayską, córkę Prokopa Gorajskiego, herbu Korczak. Dr. Kętrzyński domyśla się, że Autor nasz żył za czasów owego małżeństwa, a może nawet na ich dworze, jako kapelan domowy.

5. Wiek rękopismu. Jan Magnus Tarnowski, syn z drugiéj żony Jana Amora, Barbary z Rożnowa, wdowy po Stanisławie Tęczyńskim, urodził się r 1488. Gorajska zatym przed r 1488 umarła, a przeto przed r 1488 także żył i pisał X. Doktor Paterek.

Takie są wnioski Dra Kętrzyńskiego.

P. Maximilian Curtze, w dziele p. t. Die Handschriften und Seltenen alten Drucke der Gymnasialbibliothek zu Thorn, 1875, *na str. 6. notuje:*

„14. (R. 4°26). Papier. 156 Bltt. Saec. XV ex. Ethält Bltt 2ª—156ᵇ: Paterek, O poczaczyv Maryey Panny czysthey. (Ueber die Empfängniss der reinen Jungfrau Maria). Predigten über die unbefleckte Empfängniss. Nach Kętrzyński vor dem Jahre 1488 geschrieben und Autograph des Verfassers. Nach Glinkiewicz vom Verfasser durchgesehene Abschrift des Originals. Der Verfasser wie sein Werk waren bis jetzt völlig unbekannt. Der Name des Verfassers steht am Ende der ersten Predigt."

W roku 1878, na prośbę Zarządu Akademii Umiejętności, Dyrekcyja Gimnazyjum w Toruniu uprzejmie nadesłała Kodeks Toruński do Krakowa na kilka miesięcy. Tu kazania przepisano i sporządzono wizerunki homograficzne z kilku ustępów w różnych miejscach rękopismu.

II.

Kodeks Toruński jest to rękopism in 4to, oprawny w skórę, piérwotnie żółtą, dziś bardzo zbrudzoną na okładkach; stąd ma wejrzenie ciemne. Obie kompaktury są zupełnie jednakowe. Na obu wytłoczenia są suche, nie złocone. Po rogach znajdują się ślady cztérech, przybitych niegdyś, blaszanych narożników; z brzegu zaś znać ślady przybitych skówek do klamer, po dwie z każdéj strony. Pośrodku obu okładek, w kółku, ozdobionym wytłoczeniami, wyciśnięto wizerunek Matki Boskiéj z Dzieciątkiem Jezus. Nad tym obrazkiem znajduje się herb Leliwa, na tarczy księżyc niepełny do góry rogami obrócony, wpośród niego gwiazda; pod obrazkiem zaś umieszczono herb Korczak: na tarczy trzy rzéki poprzek, najwyższa dłuższa, niższe coraz krótsze.

Wszystkich kart jest 156, jak podaje prof. Curtze, nie zaś 164, ile naliczył Dr. Kętrzyński. Jednakże: piérwsza karta biała jest lóżno przyklějona; zaś po karcie 53 również doszyto pasek papiéru o połowę mniejszy, gdzie się znajduje odsyłacz do karty 54r. z dopiskiem, ręką poprawiacza, (o czym niżéj). Początek tego dopisku widzieć można na naszéj podobiznie. Gdy wyłączymy więc te dwie karty, późniéj doszyte, pozostanie 154 karty, złożone z 14 zeszytów, z których połowa zawiéra po 10, a połowa po 12 kart. Kopijując, oznaczaliśmy karty, poczynając od 1éj, zapisanéj; również pominęliśmy w rachubie pasek doszyty z przypiskiem. Stąd rękopism kończy się u nas na karcie 154v, podczas, gdy prof. Curtze na ostatniéj położył liczbę 156v.

Papiér jest gruby lecz przebijający; stąd rękopism miejscami wygląda ciemno. Znak wodny wyobraża na tarczy liliją. Znak ten, za świadectwem Dra Fr. Piekosińskiego, występuje dopiéro między r. 1521 a 1531. Kształtem zaś swym najbardziéj się zbliża do znaku wodnego na papiérze aktów grodzkich między r. 1523—1525.

Litery początkowe, a niekiedy całe wiérsze, są pisane miniją. Cały rękopism pisany jest jedną ręką. Wprawdzie pismo w środku rękopismu jest szybsze; w początku i na końcu staranniejsze, a przeto okrąglejsze i większe. Pismo jest okrągłe, duże piérwszéj połowy wieku XVI.

W wielu miejscach, zwłaszcza w piérwszéj połowie, rękopism jest przekréślany, poprawiany i dopiskami opatrzony. Poprawki te są: 1) pod względem pisowni, przenoszenia wyrazów itp. Często np. pisarz ostatnią spółgłoskę wyrazu przenosi do następnego wiérsza. Poprawiacz przekréśla ją i dopisuje, gdzie się należy. Czasami zmienia pisownią: przekréśla jednę literę, a dopisuje inną. 2) To znowu wykréśla wyraz, który uważa za silny, lub mniéj przyzwoity, np: „zmaza“, *a dopisuje* „makula grzechu“ *(1.r.). Niekiedy zmienia całe wyrażenie zbyt drażliwe. Tak np. 6r. ustęp:* „począla syą przesz złączenye mąza s zoną“ *poprawiacz wykréślił, a natomiast dopisał:* „poczala sya z ocza y matky“; *16v. wymazał:* „złączenye mąza a zony acz tego grzechu ten yesth szrodek“ ; *99r.* „malzenskyego złączenya“ *poprawił na* „malzenstwa“. *3) Nakoniec wykréśla pewne zdania, które nie zgadzają się z jego pojęciami teologicznymi. Tak np. na k. 28v. wykréślił ustęp:* „Otho doctorowskye pysma pouyedayą ysz ona *(N. Panna)* zwyecznoszczy wbosthwye byla.“ *Podobnież na k. 29'r.* „Oto mamy ysz ona *(N. P.)* zwyecznoszczy wbostwye byla przed początkyem szwyata“ *K. 29 v. w zdaniu:* „Ona zayste yusch byla kyedy pan bog strączyl lucyfera z nyeba w gląbokoszcz pyekyelną“ *itd., po wyrazie* „byla“ *poprawiacz dopisuje:* w vmyszle boszkyem“. *Lecz i w sensie prost przeciwnym są poprawki. Tak na k. 19r. po wyrazach:* „Począlam syą“ *wykréślono:* „w zynoczye matky moyey“, *a napisano:* „od początku szwyata stworzona“; *albo na k. 20 v. na naklějonym pasku papiéru dopisano:* „bo szwyecznoszczy w bodze począthe“. *Niekiedy poprawiacz dopisuje całe ustępy, jak np.*

przypisek do karty 54 r., zaczynający się od wyrazów: „przesz które pan bog mocz swoyą vkaszvye" *a kończący się wyrazami:* "moczarze y wszytky gyne anyoly".

Czy dopiski są téjże ręki, co sam rękopism, jak twierdzi Dr. Kętrzyński?— Bynajmniéj. Już na piérwsze wejrzenie uderza zupełna różnica między jednym pismem a drugim. Podczas, gdy rękopism jest pisany literami okrągłymi, pismem niezaprzeczenie wieku XVI, dopiski są pismem łamanym tak, że można by je odnieść do końca wieku XV. Prawdopodobnie więc tekst przepisywał młodzieniec, który się późniéj zaprawiał do pisania; dopiski zaś są ręki osoby starszéj, która formowała swój charakter jeszcze w wieku XV. Że przypiski są innéj ręki, aniżeli tekst rękopismu, mamy jeszcze inny dowód i to dowód stanowczy: w niektórych właściwościach języka i pisowni, wyróżniających je od tekstu. I tak:

Co do pisowni:

1) Piszący tekst wyraża zmiękczenie spółgłosek za pomocą znaku y, *np:* ẃ *oznacza przez* wy, ny, vy; k' *przez* ky; ń *przez* ny: dź *przez* dzy, *i.t.p. np: na karcie 50 v:* wyelykyey, nyekow, nyecznych, z oszwyeczenya, szwyątego, wbosthwye, vyelmozną, uydzyely, boskye, nyeuznaly, anyely *i t.p. W dopiskach częstokroć brak tego znaku zmiękczenia:* werzy *12 r,* wecznye *12 r,* ot wekow *53 r,* dzewąty *59v.* powedzal *65 r,* sz wecznoszczy *dopisek do 54 r,* nyeweszcze *66 v,* przy weczerzy *128 r i v,* szmeyą *dop. do 54 r,* merna *147 r,* ysz sza tak malo stacz *65 r,* mely uesele *71 v,* kladze *51 v,* gdzesz *18 v,* dzeny *2 v, 3 r, 3 v,* rodzyczelko *85 r. Przeciwnie znak zmiękczenia w dopiskach występuje tam, gdzie go w tekście nie masz:* dzeny *(dźeń) 2 v. 3 r. 3 v.* szywyata *(świata) 53 v,* andzelymusza· *79 v,* (*w tekście:* Anselmus *20 r,*) nyerządnyey *101 r,* ylyaryvsz *51 v.*

2) W tekscie wszystkie samogłoski nosowe, bez różnicy, stale są oznaczone przez jeden znak ą *zawsze z kréską; w dopiskach zaś nierzadko kréskę opuszczono;* szwyaczycz *2 r,* szwyaczmy *2 v,* szwatego *12 r,* dvch szwaty *48 r,* nyedotknal *10 r,* cztacz *(cząc) 52 v,* poczaczv *57 v,* ysz sza tak malo stacz *65 r,* yusz sza dokonalo *18 v.*

3) W dopiskach występuje znak t *zamiast* d: nat nyą *108 r,* pyerworotnego *12 r.,* potlvg *48 v.,* potlug *79 v., czego nie masz w tekscie.*

4) Wyraz Anna w tekscie pisano zawsze przez h, *lub bez przydechu:* hanna *lub* anna; *w dopiskach przez* ch: sz. channa *19 r., 62 v.,* sz. channy *21 v.*

5) z *oznacza tekst przez* z: kazanye *19 r.,* zachouana *72 v.,* zasczyczyla *78 r.,* zaczęla *ibid,* zakonnyczy *ibid. W przypiskach przez* sz: szakonye *4 v.,* kaszanye *18 v.,* wyaszala *dop. do 54 r.,* szakonnyczy *81 r.*

6) à *pochylone oznaczono raz w dopisku przez* ą: począączą *2 r, czego nie bywa w tekscie.*

Z zakresu dźwięków i form dadzą się zauważyć następujące różnice:

1) Poprawiacz grupę en *pisze przez* an, ąn *i zapewne tak wymawiał:* tąn *2 r.* thąn *51 v,* tan *2 v,* bonavantory *48 v,* bonavantora *69 r; w tekscie:* Bonauentura *45 r, 47 v, 54 v.* Bonaventura *82 r. podobnież zawsze* ten, *lub* then. *Podobne wymawianie grupy* en *jak* an *lub ā słyszeć się daje i dziś w niektórych gwarach śląskich.*

2) W tekscie pl. dat. deklinacyi zaimkowéj i złożonéj przymiotników ma zawsze zakończenie -ym, -im; *poprawiacz zaś pisze:* wszystkyem anyolom *dod. do 54 r.*

3) W *tekscie 2 sg. praet. verbi subst. jest już nowotworem:* wszythka czudna yestesz *1 r.; w dopisku jeszcze forma pierwotna:* o yako szlyczna yesz y yako wyborna marya *71 r.*

4) Tekst ma zwykle formę: piérwy, e, à: pyerua capitula *21 r,* przesz pyeruą *131 v,* pyeruego capitulum *143 v; poprawiacz pisze* pyerwszych *66 r.*

Tak więc dwie osoby składały się na nasz rękopism.

III.

Ilość kazań i ich treść.

Dwa są kazania o Niepokalanym Poczęciu N. Maryi Panny). Piérwsze kazanie czyli słowo rozpoczyna się na k. 1 r. (właściwie 2 r.) od słów:* „O począczyu maryey panny czysthey.

Tho slouo zakladam wszysthka czudna yestesz przyaczyolko moya moya a *(zmaza)* makvla grzechv nyeyesth w thobye“.

Kończy się to kazanie na karcie 18 v w tych słowach:

„.... aby przesz oną thwoyey czysztoszczy vyelką laską nam od slodkyego yezusa vprosyla odpuszczenye grzechow laską y chwalą raczy dacz Amen“. *Poczym następuje dopisek, ręką poprawiacza uczyniony:*

„yvsz szya dokonalo kaszanye doktora paterka gdzesz proszy pokornye oszdrową maryą dla naczystszego począcza panny maryey“.

Na karcie 19 r. zaczyna się drugie i ostatnie kazanie o Poczęciu od tych słów:

„Poczyna syą kazanye drvgye *(wyraz ten dodany ręką poprawiającego)* o począczyu przenaczysthschey dzyeuycze panny maryi“ *itd. Kończy się to kazanie na karcie 86 v. słowami:*

---

*) *Dr. Kętrzyński mylnie twierdzi, że kazań o Niepokalaném Poczęciu jest siedm. A dał się w tym uwieść następującą okolicznością. W drugim kazaniu o Niepokalanym Poczęciu kaznodzieja roztrząsa Poczęcie N. Panny z różnych stron i w różnych światłach je stawia. Stąd mówi o 1m, 2m, 3m, i t. d. poczęciu. I tak na k. 71 v. czytamy:* „pyerue począczye“ *i t. d.; na k. 85 r. ustęp zaczyna się tymi słowy:* „Syodme yesth począczye“ *i t. d. Otóż te ustępy wziął Dr. Kętrzyński za osobne kazania.*

„Oto y wszytek szwyath syą dzysz vesely ysch syą poczęla mathka boza czystha panna wzyuoczye szwyąthey hanny".

Poczém miniją, drobnym pismem, lecz tąż ręką, co cały rękopism następują słowa:

„Pysarz proszy do they czysthey panny maryey pokornye o yedną zdrową maryą aby myą myla panna przesz yey przeczysthsze począnczye raczyla poczyeszycz. Amen".

Na karcie 87 r zaczyna się trzecie kazanie:

„O Narodzenyu Maryey Panny".

Kazanie to dzieli się na trzy części. W piérwszéj części rzecz o Boskim przeźrzeniu, k 87 v — 92 v; w 2éj: O poświęceniu N. Panny w żywocie Świętéj Anny, k. 92v. — 97 v.; w 3éj, o Jéj cześném objawieniu, k. 97 v. — 107 v. Daléj mowa o przywilejach N. Panny duszy i ciała. Na karcie 115 v. kończy się kazanie o Narodzeniu N. Panny w tych słowach: „a posromoczywszy szmyercz dal zyuoth uyeczny Amen."

Karty 115 v. — 123 v. zawiérają opisanie postaci i członków N. Maryi Panny. Na kartach 124 r — 134 v. jest rzecz o imionach i epitetach N. Maryi Panny. Karty 134 v. — 154 v. obejmują: żywot N. Maryi Panny, Jéj cnoty i świętość.

Kończy się rękopism na karcie 154 v. wyrazami:

„Gdzye thesch proschą o zdrową maryą by tesh ta panna mnye wspomogla ktheij Regule thakyey szwyątoszczy Amen. Ihus maria anna Agnes Franciscus".

IV.

Z przytoczonego wyżéj dopisku na k. 18 v. wiemy już, że autorem kazań, a przynajmniéj piérwszego, jest doktor Paterek. Rzecz oczywista, że nie jest to nazwisko rodowe, lecz przydomek, dany osobie, niewątpliwie z powodu pewnych okoliczności, które zaszły w jéj życiu. Któż jest tedy Dr. Paterek? Myli się prof. Curtze, kiedy twierdzi, że nazwisko to nie było dotąd znane w literaturze. W „Liber promotionum" wydziału filozoficznego, Uniwersytetu Jagiellońskiego), pod rokiem 1504, za dekanatu Mag. Jana z Leśnicy, w szeregu magistrów natenczas promowanych, czytamy:* Joh. de Schamothvli: *Późniejszą zaś ręką, i ciemniejszym atramentem, zapewne zaraz po śmierci magistra Jana, u góry nad imieniem, dopisano wyraz* „P a t e r e k", *obok zaś te słowa:* „statim post promocionem intravit ad Bernardinos, et iterum exivit, decretorum doctor, occisus".

---

*) *Porównaj Josephus Muczkowski: Statuta nec non Liber Promotionum fil. Ord. in Univ. stud. Jagiell. ab A. 1402 ad an. 1849 Crac. 1849, str. 135.*

Nie ulega wątpliwości, że Autor naszych kazań i Jan z Szamotuł, Paterkiem zwany, są jednąż osobą. Rzecz jasna, że Jan z Szamotuł otrzymał przydomek ten dla tego, że jakiś czas przepędził w życiu zakonnym. Nie wiadomo, kiedy Szamotulski uzyskał stopień doktora dekretów, czyli prawa kanoniczego. To jednak pewna, że to nastąpić mogło dopiéro po r. 1504, w którym był promowany na magistra.

Wiadomość o dalszych losach naszego autora znajdujemy w rękopiśmie Biblijoteki Jagiellońskiéj „Liber diligentiarum", *czyli* „Metricae facultatis philosophicae. Pars prima". *(1487—1563).*

W spisie profesorów: „1506 Commutatione estivali,
De non habentibus facultatem:
Mgr. Iohannes Paterek de Schamotuli, 4 fuit in disputatione."

W Indeksie zaś lekcyj:

„Mgr. Ioh. de Schamotuli 1) modos significandi, finivit ante caniculam.
2) epistolas Sacrani pro Czepel" (za prof. Ciepiela).

„1506/7 Commutatione hiemali,
non de facultate.
Mgr. Johannes Paterek de Schätuli 5" *(aberat in disp.)*

Wykładał: „Epistolas Francisci Philelphi, sed parvorum naturalium discontinuabat". *Dopisano zaś innym atramentem:* „Sed post festa pasce eciam legebat".

W semestrze letnim 1507 Jan z Szamotuł znajduje się jeszcze w spisie profesorów, lecz już w indeksie wykładów jego nie masz; prócz owéj notatki, świadczącéj, że wykłady rozpoczęte w zimie, prowadził i po świętach Wielkiéj Nocy.

Tu urywa się wątek naszych wiadomości, i jak na teraz, nie możemy nic więcéj powiedzieć o dalszych kolejach życia naszego Autora.

Zato wiadomość spółczesną o zabójstwie Paterka i datę jego śmierci znajdujemy w dwu kalendarzach, będących własnością Biblijoteki Jagiellońskiej. W dziele: „Almach nova plurimis annis venturis inseruientia per Joannem Stoefflerinum Justingensem et Jacobum Pflaumem Vlmensem accuratissime supputata et toti fere Europe dextro sidere impartita". *u Jana Regera 1499, śród licznych notat rękopismiennych, pod miesiącem Styczniem 1519 r. czytamy zapisek następujący:* „Die dominica IX Januarij Magister Joannes de Schamotuli Decretorum doctor Paterek vocatus interfectus est turpiter per quendam nobilem annosum dictum Rvschoczky in domo ipsius nobilis in villa prope Istulam eundo in Zathor, Cui XXI vulnera quodlibet letale in solo capite securi magna est inflicta et alia septem. Hoc facinus tam turpe, quod sacerdos et doctor esset sic passus et tot vulneribus interfectus inaudibile incredibileque relatu estimatum est, et tamen per nequam hominem sine timore dei perpetratum extat. Cuius corpus adductum est Cracoviam 14 Januarij non sine multorum lugubri spectaculo". *W innym kalendarzu Peurbacha, według notatki, łaskawie mi udzielonéj przez prof. Szujskiego, pod tymże rokiem 1519 znajduje się wiadomość:* „de-

cretorum doctor frustratim occissus in villa Ruszoczyce rer nobilem Ruszoczky". *Wieś Rusocice leży na lewym brzegu Wisły koło Czernichowa i Przegini, na połowie drogi między Krakowem i Zatorem. Należy przypuścić, że przeciwko zabójcy zaniesioną została skarga do Grodu i ślady procesu znajdować się muszą w Aktach grodzkich. Jednakże poszukiwania dotychczasowe w Archiwum Krajowym nie dały dotąd pomyślnych rezultatów. Wiadomość o osobie skarżącego rzucić by mogła światło niejakie na owe dwa herby, Leliwę i Korczak, zdobiące okładki naszego rękopismu.*

Że Autor kazań uczył się w Akademii Krakowskiéj, świadczy także ustęp w piérwszym kazaniu na k. 12 r. „Johannes Szkoth.... roszwyązal y zamknął ysz panna marya besz grzechu początą ktorego yusz syą kuzda nauka trzyma y tak yako on vyznaua y nasza nauka Krakowska werzy weczuye ysz przesz grzechu początha."

Następujące tedy fakta wiemy o Autorze naszych kazań:

1) Nazywał się Jan z Szamotuł; był więc Wielkopolanin.

2) Uczył się w Akademii Krakowskiéj i tu w r 1504 uzyskał stopień magistra. Późniéj został doktorem dekretów czyli prawa Kanonicznego.

3) Wkrótce po uzyskaniu stopnia magistra wstąpił był do Bernadynów, lecz potém znów zakon opuścił. Okoliczność ta zjednała mu przezwisko: „Paterek". Że Szamotulski był księdzem, świadczy także zapisek w kalendarzu Stoefflera, wyżéj przytoczony.

4) W latach 1506–7 wykładał filozofiją na Akademii krakowskiéj.

5) W r 1519 Jan z Szamotuł został zabity przez ślachcica Rusockiego we wsi Rusocicach nad Wisłą.

V.

Opiérając się na powyżéj zebranych faktach, nie trudno jest odpowiedzieć na następujące pytania:

1) Kiedy powstały kazania o N. Pannie?

2) Czy kodeks Toruński jest oryginałem, czy kopiją; czyli: czy pisany jest ręką Jana z Szamotuł, czy téż jest odpisem innéj osoby?

3) Kto czynił poprawki, czy sam Autor, czy téż osoba trzecia?

Ad 1m. Kazania o N. Pannie są utworem oryginalnym, polskim, nie są tłumaczeniem z obcego języka. Świadczy o tym przytoczony wyżéj ustęp o Akademii Krakowskiéj. Przyjąć należy daléj, że Autorem ich jest Jan z Szamotuł. Pod *tym względem, przynajmniéj co do piérwszego kazania, wątpliwości być nie może. Jan zaś z Szamotuł został magistrem w r 1504, a stopień doktora mógł uzyskać w parę lat później, może koło r 1506. Zabity zaś został na począt-*

ku r 1519. Między więc rokiem 1504, 5 lub 6, a 1518 powstały nasze kazania.

Ad 2m. Kodeks Toruński nie jest pisany ręką Autora; jest to kopija. Dowody na to są następujące:

1) Kopista popełnił błędy, które dowodzą, że nie rozumiał, co przepisuje. I tak:

K. 64v. „a tako przyuytawszy syą (*Joachim i Anna*) poszlasz ta do Koszczyola bozego y podzyąkoualy panu bogu y szly z weselym do swego domu". Poszlaśta *zamiast* poszła jeśta *jest 3 dual. praeteriti compos. Przepisujący nie zrozumiał téj formy i oddzielił:* poszlasz *od* ta, *jak gdyby były formy: 2 sg. praet. comp.:* poszłaś, *i nom. sg. fem. zaimka wskazującego:* ta.

K. 81v. „abouyem ona nayuysszy urząd yeszcze zwyecznosczy uybrana nyszly anyely". *Rzecz jasna, że należy tu czytać:* „na (*praepos.*) wyższy urząd... niźli anieli". *Pisarz odczytał w oryginale to miejsce jako superlat:* „nawyższy" *i zmienił na* „najwyższy" *które to obie formy superlativu były używane w języku wieku XVI.*

K. 119v. „... takye wlosy syą myenyą bo zmyodu byuayą zolte barzo a pothym czarne". *Naturalnie, ma być* „z młodu"; *i tak też poprawiono przez dopisanie nad* y *litery* l.

K. 76r. „a stego sylne uesele myala y szwyąta sprzeklączya nyeplodnych nyeuyasth". *Czytać należy:* „ysz wyąta", *to jest:* „iż wyjęta". *Przepisywacz nie zrozumiał tego miejsca w oryginale, odczytał:* „i święta" *i napisał:* „y szwyąta", *łącząc* sz *z wyrazem* „wyąta". *Miejsce to zostało również poprawione przez korektora rękopismu.*

W zabytkach wieku XV spotykamy często wyraz zorza *w formie:* rzoza. *Tak np. w Glosarzu z w. XV Bertolda Isnacensis vocabulisty czytamy:* „aurora rzoza". *Lud dotąd w Bocheńskim wymawia:* „zarza". *Otóż na k. 7 v. w ustępie:* „a nyeogląda yey any wschodu wschodząączey (rzeczy) zorzy" *itd., pisarz nasz miał zapewne przed oczyma w oryginale tę formę:* rzozy, *lecz odczytał:* rzeczy, *i tak też napisał; zaraz się jednak spostrzegł, wyraz przekréślił i napisał:* zorzy.

2) Na karcie 86. v., przy końcu drugiego i ostatniego kazania o poczęciu, znajduje się przytoczony już dopisek miniją, drobniejszym pismem, lecz ręką tą samą, która cały tekst pisała, (porównaj homogram): „pysarz proszy do they czysthey panny maryey pokornye o yedną zdrovą maryą "*itd. Tu piszący tytułuje się pisarzem, nie autorem kazań. Przeciwnie, z onego przypisku na k. 18 v., na końcu piérwszego kazania, ręką poprawiacza, wnosić by można, że autor i poprawiacz są jednąż osobą, jak to już twierdził pan Glinkiewicz. Przekonamy się jednak niżéj, że i to przypuszczenie jest mylne.*

Trzeci i stanowczy dowód, że Jan z Szamotuł nie mógł pisać naszego rękopismu, jest zestawienie daty znaku wodnego na papiérze z datą śmierci autora kazań. Jan z Szamotuł został zabity 9 Stycznia

1519 r; papiér zaś, jak znak wodny wskazuje, pochodzić może co najwcześniéj z r 1523, a najpewniéj z 1524. Z tego więc wypływa, że Jan z Szamotuł nie tylko pisać, lecz tym bardziéj: ad 3m nie mógł poprawiać naszego rękopismu. Że zaś wyżéj wykazaliśmy, że i kopista poprawek i dopisków czynić nie mógł, przypisać więc je należy osobie trzeciéj, o któréj bliższych wiadomości nie mamy. Sądzę, że w obec tak stanowczego argumentu zbyteczna by była powoływać się jeszcze w tym względzie na różnice, zachodzące między pisownią tekstu, a poprawek. Lubo i ten wzgląd, w braku innych, mógłby zaważyć. Gdyby bowiem była to kopija z oryginału, pisanego tą samą ręką, co poprawki, a więc takąż pisownią; natenczas jakby się to stać mogło, że sposoby pisania autora nie wcisnęły się, przynajmniéj tu i owdzie, pod pióro przepisywacza? Jak tedy w obec tego wyjaśnić sobie słowa poprawiacza na k. 18v „gdzesz proszy pokornye oszdrowa maryą *itd*“, *które by dowodziły, że je pisał sam autor? Przypuścić należy, że tu osoba trzecia, poprawiająca tekst, w imieniu zmarłego już autora, zanosi tę prośbę do czytelnika.*

*

* *

Kazania Toruńskie ogłaszamy drukiem z zachowaniem pisowni i języka oryginału. Liczby w nawiasach (1r. 2.v. itd) oznaczają karty rękopismu. Wiérsz każdy oddziela linijka pionowa. Miejsca wykréślone ujęto w nawiasy. Poprawki i dopiski osoby trzeciéj umieszczamy u dołu tekstu, w odsyłaczach. Wyrazy i całe zdania, w rękopiśmie miniją pisane, drukują się czcionkami rozstrzelonymi. Po tekscie następuje słownik wyrazów, godnych uwagi.

Nie mogę przewieść na sobie, abym nie wyraził serdecznéj wdzięczności pp. Prof. J. Szujskiemu i Drowi F. Piekosińskiemu za łaskawy spółudział i życzliwe wskazówki w ciągu niniejszéj roboty.

W Krakowie — w Styczniu — 1880 r.

Lucyjan Malinowski.

(1 r.) O począczÿu marÿeÿ pannÿ czÿstheÿ.

Tho slouo zakladam wszÿthka czud- / na ÿestesz przÿaczÿolko moÿa a (zmaza) [1]) / nÿeyesth w thobÿe A wthÿch slovÿech / throÿaka chwala pannÿ marÿeÿ sÿą vy-/slavÿa gdzÿe movÿ wszÿtka czvdna ÿe-/sthcsz, bo kozda czvdnoszcz dusze rozvm-/neÿ pochodzÿ od boga s pelnoszczÿ las / kÿ A gdÿsz ona bÿla pelna laskÿ byla / naczudnÿeÿscha, a to ÿsch nÿetelko od/ ÿnszÿch grzechow ale thesz ÿ od pÿer/vorodnego, bÿla oczÿszczÿona [2]) Wthora / chwala syą vkazvÿe theÿ pannÿ gdÿ / movÿ przÿaczÿolka moÿa bo ona od / vÿekow bÿla mathką bozą przeszrza [3]) / na Thrzeczÿa chwala sÿą vÿpÿsv / ÿe gdzÿe mouÿ a (zmaza) [4]) nÿeÿesth w- / tobÿ dla vÿelkÿey chądogoszczÿ O/ kthoreÿ pÿsacz bądą A tv pÿerwe pÿ- (1 v.) / thanye czÿnyą. Czemu szwÿączą szwÿąto / marÿeÿ pannÿ, othpovÿedam ÿsch dla lu / dzÿ prostÿch kthorzÿ mnÿmaÿą ÿzby An/ na szwÿątha przesz poczalovanÿe szwÿą / tego Joachÿma poczęla czo nÿe ÿesth p / rawda ktore szwÿąto mamÿ szwÿączycz d-/la czwÿorakÿeÿ rzeczÿ Naprzoth dlÿa / chwaly krÿstusa mÿlego bo tak movÿ S:/ Jeronÿm O wnÿebo wzÿączÿv pannÿ ma-/rÿeÿ ÿsch czokolwÿe sÿą chwaly dzÿe-/ÿe pannÿe marÿeÿ od nasz nÿemamÿ / vąthpÿcz ysch to wszÿtko sÿą dzÿeÿe kv/chwale bozeÿ A S. Bÿernath tak movÿ / O sczęsna marÿa ktho czÿebÿe mÿlnÿe bo / ga czczÿ kto tobye sluzÿ boga (chlodzy)[5])/ ktho thwego ÿmÿenÿa wzÿua krom / vąthpÿenÿa wszÿtko othrzÿmawa / Wthore [6]) dla mÿloszczÿ pannÿ(e) marÿeÿ / bo tak pÿsche S. Anselmus Nÿeuÿdzÿ sÿą / bÿcz then prawdzÿuÿ mÿlosnÿk marÿeÿ / pannÿ ktorÿ ÿeÿ czystego począczÿu sz- / wÿąta czczÿcz a szwÿączÿcz nÿe chcze/ (2 r.) Thrzeczye [7]) dla vÿele użÿthkow naprzot / ÿsch ÿako napÿsano *Ecle. XII*: zabÿezÿ / temu Marÿa sludze twemu *) wthen dzÿen / począczÿa ÿako matka poczÿeszna y pod- / vÿsszy ÿego mÿedzÿ yego blysszÿmÿ gdzÿe / mouÿ Anselmus ten dzÿw ÿsz czasu krola / Karolusa przÿkazala byla Marÿa panna / bratu krola vągyerskyego ÿzbÿ szwÿącÿl / szwÿąto począczÿa pannÿ marÿeÿ a zatho / ÿego potym

---

[1]) makvla grzechv
[2]) przetho byla czvdna
[3]) na przethosz byla przyaczolką
[4]) a makvla grzechv nye yest na leszona w thobye
[5]) chwaly
[6]) szwyączycz mamy
[7]) to szwyąty szwączycz mamy
*) *Z* t *zrobiono minują* sz.

vczynyla patryarchą [1]) / Wthore [2]) dla obrony bo takye ludzye vy-/ bavya [3]) marya od skod rozmaytych a od / ganyby szwyeczkyey yakosz pouyeda S.- / Anselmus kto yest byskupem albo opatem/ albo ktorym na czasz przelozonym rospa- / myąthauay cząsto szwyąto panny maryey / yey począczya a swym poddanym przyka- / zuy ye szuyączycz tedy gdy yą wszysth- / kym syerczem mylouacz bądzyesz przesz/ sromothnego slozenya w swey czczy osta - / nyesch czo syą ukazalo bycz prawda / gdy zanglyey opath pomorzu od krolya (2 v.) swego yechal tam yusz utonącz myal / do panny nabožnye uolal tam syą yako / byskup czlouyek ubrany ukazal rzekącz / vyecz ysz czy myą marya panna ktho- / bye poslala, szluby a obyeczuy na kozdy / rok szwyączycz sthwymy poddanymy / Szwyąto począczya maryey a kasz ye slo- / uem bozym szwyączycz zyw ostanyesch / czo gdy obyeczal krom szkody zosthal / Thrzeczye [4]) dlya wlanya osoblyuey lasz- / ky bozey bo tak mouy S. Byer: Sąd cze- / go pelny nalany gdy bądzye ruszon / czo nad pelnoscz ma to uyleua tak ma- / rya panna lasky bozey pelna gdy byua / proszbamy ruszana laską na nasz stey pelnosczy uylena.

Czwarthe [5]) dla w nyebye uyelkyey / odplaty bo pysano Eccle. XIII od mye- / syącza znamyą yest dnya szwyątego a- / marya yesth myesyącz od teyze przeto / yest znamyą dnya uyeczney chwaly / (3 r.) kczemu nasz upomyna Anselmus [6]) my / braczya myla y syostry yesly brzegu / zbauyenya uyecznego doycz chczemy / bozey matky maryey sthworzenye a po- / cząlczye [7]) chwalmy aby od yey syna vye/ czne dary wzyącz bysmy mogly.

Ostatecznye mamy yey począczye szwy- / ączycz dla odpusthow bo od papyeza / Sixtusa ty odpusty temu szwyątu są da- / ny ktore są naboze czyalo a zebranye / szwyąte koszczyola szwyątego ktore by - / lo wbazylyey to dalo wszytkym wye- / rnye spouyedayączym a pokutuyącz- / ym tego dnya na mszy stho dny od - / pustu bądączym dal od pyeruego ny- / esporu [8]) yuthrznye y od wtorego nyesz- / poru tesz sto dny a od kazanya y od / samego szwyąta sto y pyącz dzyesyąt / dny. A przeto yą z wyąthszym nabozen- / sthwem dla tych pozythkow yey tho [9]) szwyąto szwyączycz mamy wczystoscy [10]) /

(3 v.) Jusch przy(pu)stąpuyącz ku yey nyevyn- / nemu począczyu chczą pytacz yesly / bog mogl zachouacz thą panną od grzechu / pyerworodnego acz syą narodzyla podluk / rodzenya przyrodzonego, odpouye-

---

[1]) (vczynyla)
[2]) mamy szwyaczycz tąn dzen yey, m, począczą
[3]) panna
[4]) ten dzeny masz szwyączycz
[5]) tan dzen szwyaczmy
[6]) rzekącz
[7]) dzeny
[8]) y
[9]) myloszczy
[10]) szerczy szvmnena naszego

dam ẏsz / mogl bo w bodze duoẏa ẏest mocz, ẏedna / roszwẏązanẏa a druga rządna moczą ro- / szwẏązanẏa wszẏtko moze czo yest podobno / czemu sẏą nẏcz nẏeprzeczẏuẏa ẏzbẏ nẏebẏ- / lo albo nẏcz nẏemoglo Moczą rządną thasch / yesth spẏerwą ktorą wszytko moze bog vczẏ- / nẏcz czemu sẏą nẏeprzeczẏuẏa boska usta- / ua a (obą) [1]) mog [2]) bog panną thą mathką naszą od grzechu zachouacz [3])

Czego douodzą troẏakym pẏsmem sz- / wẏątẏm pẏerweẏ praw duchownẏch ẏ / czesarskẏm wtore a szalonem phẏlozofow [4]) / trzeczẏe Naprzoth pẏsmem szwẏątym bo th- / ak rzek iob wthrzeczẏenastẏm polozenẏv / kto moze (z nye)czẏstego uczẏnẏcz czẏsth(e) [5]) / a za nẏe tẏ sam [6]) ktorẏ ẏestesz A przeto sam / bog marẏą panną początą (z nye)czystego / (4 r.) począczẏa mogl vczẏnycz Thesz douodzą / tego ẏsz gdy kto moze vẏelkẏe rzeczy [7]) moze(m)- / [8]) nẏeẏsze ale bog sthworzẏl szwẏath z nẏszcze- / go anẏolẏ czẏste wsamey uolẏ bądące (a sz) [9]) / [10]) maleẏ koszczẏ ẏeuą yadamoueẏ uẏelką u- / czẏnẏl krom pomoczẏ rẏchlo ẏ krom grze- / chu a crẏstusa doskonalego w zyuoczẏe pannẏ / marẏeẏ: [11]) postauyl [12]) chczẏal ysz crẏstus syą na- / rodzẏl w czyele [13]) dotknẏonẏm y szmẏertelnym / s panny besz boleszczy: czyalo swe uẏelkẏe p - / oth malą szwẏątoszczẏą zamknąl, duschą / lazarza z othchlanẏ ku zẏuotu vẏszwal.

Vthore tego douodzą sprana ysz ktho / prauo ustauẏa nye ẏest poth tẏm pra- / uem bo mouẏ Szwẏąty Augustẏn ysz zad - / ne kszẏązą nye ẏest slugą praua swego ẏz- / by ẏemu bẏl poddan y owszem moze prawo / [14]) lzycz [15]) sz nyego kogo chcze vyẏącz tak y bog / acz prauo sswego gnẏeuu narodzaẏ czlo- / uẏeczẏ bẏl ustauẏl stego marẏą panną / slusznẏe ẏako matką swą przẏszlą mogl / vẏẏącz [16]) bo ẏ obrzezanẏe ktore byl przy- / (1 v.) kazal w starym zakonye wnouym [17]) zlamal tak ẏ / ynszẏch vẏele rzeczẏ.

Trzeczẏe douodzą tego przesz phẏlozophẏ / ktòrzẏ mouẏą ẏsz czo moze mocz nẏssza / to moze ẏ vẏssza ale natura rozą szczẏrnẏa/ rodzy [18]) sloncze rzeczẏ smrodlẏue grzeẏe a odnẏch / smrodu [19]) nyebẏerze czosz bog tego stworzẏczẏel / mogl przeto marẏą panną początbą zrodzẏ- / czow podluk naturẏ grzesznẏch grzechem py-/erworodnẏm [20]) yey dusza [21]) nyebẏla zma- / zana zrodzaẏu przẏrodzonego (od tego za- / chouacz

---

1) yą
2) l
3) mogl yako pan
4) em
5) czem
6) bosze
7) czynycz
8) m
9) a tesz sz
10) sz
11) bog
12) a
13) wszakosz procz grzechv
14) v
15) y
16) y wyal
17) szakonye
18) a
19) wszą
20) auszdy
21) y czalo

Wtore pŷtanŷe.

Wthore pŷtham yeslŷ to na boga slusza- / lo odpouyedam ŷaz tak stroŷakye-/ go uŷuodu Naprzod s szwŷątego pŷsma bo / slusno ŷesth yzby nykth nŷeuyodl na crŷ- / stusa sŷna bozego czobŷ ŷego sromoczŷlo / gdŷsz on ŷest ŷasnoscz szwŷatloszczŷ szwŷer- / czŷadlo bez zmazŷ a vyobrazenŷe dobroczŷ / y mądroszczŷ bozeŷ, przeto kto by motiyl ŷsz / bŷ panna marŷa bŷla poczęta wpŷervoro - / dnŷm grzechu bŷla bŷ sromota ŷezusouŷ / gdŷ by ponŷektorŷ czasz ŷego matka byla (5 r.) w grzechu a tako w moczy zlego ducha [1])

Kthorŷ uŷvod ŷesth s pŷsma praua cze-/ sarskyego gdzye mouy okrutnŷ tho / yesth sŷn vŷdzącz yzby matka yego myala / wpaszcz wskodą ŷey nŷeprzyaczŷela tego / by dopuszczyl ŷ owszem ŷesth to przeczŷw zakonu bozemu Exodi dwudzŷestego XX po-/lozenŷa czczy matką thwą y przecŷw za- / konouŷ przyrodzonemu yako mouy Aristote/les ysz naszym rodzŷczom rowną rzeczą ych/ sluzbŷ nyemozŷmy oddacz przeto sluszalo / ŷezusouy ŷeŷ sŷnouy ktorą sobye bŷl prz - [2]) / ed uŷeky y za matką obral by yą byly od g - / rzechu zachoual.

Trzeczy uyuod.

Trzeczy uŷuod ŷesth sphŷlozophŷeŷ / gdŷsz krol slugą czczŷ, tedy vŷączeŷ / ma czczŷcz mathką bo to podobnŷeŷsza / [3]) (gdysz) tedŷ sluszalo ŷzby bog adama [4]) yevą / anyoly sthworzŷl napoczątku krom grze- / chu krom moczy zlego ducha [5]) vyączey slu- / szalo nan by to teze uczŷnŷl osobnŷm dzy-/ uem mathcze sweŷ ktora mŷala byczi szwŷą-/ (5 v.) thsza nŷsz wszŷtczy ludzye a vyssza nysz wszy-/ thczy anŷelŷ nad ktore ŷesth przevŷsszona.

Trzeczye pŷtanŷe ktorŷm obŷczaŷem tho / bŷcz moglo a ŷako yą [6]) zachoual gdŷsz / wprawdzŷe grzech pŷeruorodnŷ tak sŷą vŷ-/ pŷsuŷe ysz ŷest stradanye pyeruorodneŷ / sprauŷedliuoszczŷ ktorą sthworzenŷe nasz bŷcz / posluszno mŷalo nasze smŷslŷ rozumo- uy rozum / pamyącz uola duszy dussa nasza samemu mŷ-/ lemu bogu w pŷerwszych rodzŷczach naszych / straczoney, [7]) dla przestąpyenŷa przŷkazanŷa bo- / zego przesz ŷadama ŷ euą ktore stradanye teŷ sprauŷedlŷuoszczŷ od adama przŷszlo na wszŷt- / kŷ podluk przŷ rodzenŷa rodzącze syą zbozego / osądzenŷa a skazanŷa obuŷązuyąci na mąką / skody uŷelkŷeŷ ŷ nauŷeczne mąkŷ stego strada- / nŷa tej

---

[1]) by byla czosz to bycz nyemoglo
[2]) eszral
[3]) yest rzecz
[4]) y
[5]) o
[6]) bog
[7]) laszky

sprauyedlẏuoszczẏ przẏchodzące / Thak nato otpouẏedam ysz laska boza komu / ẏą da mẏlẏ bog rowna sẏą pyeruorodneẏ / sprauẏedlẏuoszczẏ gdy yą [1]) (bog) przẏẏmuẏe y / owszem przeuẏssza bo gdẏ dussa ẏesth wlascze / (6 r.) bozey grzechu nẏema aczkoluẏe przetho ko- / zdẏ sẏn adamow pouẏnẏen ẏest mẏecz pẏer- / uorodną sprauẏedlẏuoszcz a dla przesthą - / pu adamouego yeẏ nẏema przesto kozdẏ ma/ skąd przyẏmuẏe na(sz) są grzech pyeruorodnẏ A w- / szakosz gdẏ by komu przẏ ẏego sthworzenẏu du- / sze dano laską tedẏ takẏ acz bẏ stradal pyer / uorodneẏ sprawẏedlẏuoszczy a wszakosz yuszby / k nyey nẏebyl pouynyen bo zasluga ẏnszego k- / tora yego uprzedzẏla przed grzechem ta ẏego / uẏmauẏa y owszem przychodzẏ takyemu taka / laska ktora sẏą rowna tey pyeruorodney sp- / rauyedlẏuoszczẏ dla przẏẏemnoszczẏ ysz thak / przẏemnẏ bogu stą laską yako by bẏl nale- / zẏon urodzonẏ albo sthworzonẏ wpẏeruoro/dney sprauẏedlẏwoszczy przeto yusz tak mo - /uẏą acz panna marẏa zobẏczaẏa swego naro- / dzenẏa poczęla sẏa (przesz zlączenẏe mąza / s zoną [2]) a dla przestąpu adamouego mẏala nẏe-/ ktorą podobnoszcz skąd by bẏla na sẏą grzech / pẏeruorodnẏ przẏẏącz mẏala, a wszakosch / (6 v.) dla zaslugẏ crystusa ẏeẏ mylego sẏna ktory / sznyey narodzywszy syą mẏal u boga oczcza / zasluzẏcz mąką swą ẏ szwẏątoszcz krzstu osta / uẏcz na omẏecze tego grzechu, yey dussa laską / taką wszẏąla ẏ mẏala napoczątku yey stwo- / rzenẏa ktorą bẏla od tego grzechu zachova- / na bo to mogl bog ẏsz gdẏ dusza ẏeẏ stworzona / bẏla tedy yey laska taka bẏla wlana która byua na krzczẏe dana acz tesz pyeruorodney sprauẏ - /edlyuoszczy nẏemẏala ale yeẏ laska rowna bẏla) / dana /

Ale by rzek [3]) a wszako bylo czyalo [4]) (yey) zara- / zone a tako y dussa gdy wnẏe wlana ot - / pouiedam ysz bẏ tesz ono czyalo nyebẏlo laską / ducha szwyątego omẏte przed wlanẏm dusche/ a wszakosch ono zarazenẏe nyebylo przẏczẏną / potrzebną yzbẏ bẏla ẏ dussa zmazana bo vẏ - / dzẏmẏ ysz pokrczẏe ostaye zmazanẏe czẏala / to yest ona nẏepouolnoszcz yego ku duszẏ a w-/ szako dusza czẏsta yest ale lepyeẏ mouyą ẏsz / ẏeẏ czẏalo szwyąte przed wlanyem dusche/ bylo moczą ducha szwẏątego oczẏszczẏono / [5]) poszwẏączono y omẏto ysz bẏla godna przẏ- / (7 r.) yącz swą oną duszą szwyątą Amen.

Jvsz vẏuodzẏcz chczą dwoẏmnaszczẏe wẏ-/ uodem ysz panna przesz grzechu pẏeruo- / rodnego ẏest poczęta Naprzod pẏeruẏ uẏw- / od spẏsma zakonu moyzeszouego bo napẏsano / genesis troyakyego [6]) polozenẏa ta panna marẏa / zetrze glouą twoẏą o vązu dẏable bẏ tedẏ / marẏa bẏla wgrzechu pẏeruorodnẏm ẏusz te-/

---

[1]) czlowek ot boga
[2]) z ocza y matky
[3]) kto
[4]) maryey
[5]) ot wekow
[6]) treczyego

dÿ od uąza ona bylabÿ zwyczÿązona ÿakosz / bÿ przeto bÿla starla glouą ÿego gdÿ bÿ bÿ- / la przesz grzech pÿeruorodnÿ (dlawyowa a th- [1]) / ak)y zwyczÿązona bo mouÿ Origenesz doctor / ÿsz marÿa any radą uąza byla zdradzona a-/nÿ ÿego ÿadouÿtem zarazenÿm byla naruszo- / na tesz napÿsano Exodi XXV dwudzÿestego ÿ / pÿervego capitulû ysz bog przykazuye czczycz / matką ÿ oczcza Thesz przÿkazal Exodi duu-/dzyestego y pyątego polozenÿa sprawczÿe ar / chą z drzeua nyeprochnÿeyączego czo syą ro-/zumÿe o pannye marÿeÿ przesz grzech(u) [2])

Vthory vyuod yesth proroczkÿ bo iob / tak rzekl iob (...) wtrzeczÿem poloze- / nyu nyechaÿ zagÿnÿe dzÿen w ktory ÿestem / (7 v.) narodzon y nocz ktoreÿ rzeczono ÿest po- / cząl syą czlouÿek nÿechaÿ syą zaczmą g- / wÿazdÿ zaczmÿenÿm ÿeÿ nyechaÿ docze-/ka szwÿatloszczÿ a nyeogląda ÿeÿ anÿ ws- / chodu wschodzączeÿ (rzeczÿ) zorzÿ czo lira doctor vÿklada ysz to iob mouÿl o pyeruo- / rodnÿm grzechu gdy mouy nÿechaÿ sÿą za- / czmą gwÿazdy to ÿest szwÿączÿ ÿego nÿech doczeka szwyatloszczy a tego nÿeeusrzÿ bo / cristus szwÿatloscz począl sÿą nad przÿro- / dzenÿe w pannye [3]) przesz pÿeruorodnego grze- / chu [4]) daleÿ mouy anÿ wschodu wschodzączeÿ zorze / to yesth począczÿa marÿcÿ panny bo / acz ÿnszÿm obÿczayem nÿsz crÿstus thesch / panna marÿa poczęla yest bez zmazÿ grze- / chu przyuodzą tesz ono vydzenye proroka E- / zechyela gdy vydzÿal ulÿczką ktora by- / la zawzdy zamknÿona a nÿgdy nye othw- / artha czo syą o pannye rozumye marÿcÿ / ysz nygdy w nÿą grzech nÿewszedl dauid / thesz rzekl Nadom twoy panÿe zalezÿ / szwÿątoszcz A przeto syą począncz mÿala [5]) / (8 r.) przez grzechu Salomon movÿ prouerbiorum / w osmem polozenÿu w personye panny marÿey / yeszcze nÿebÿly gląbokoszczÿ a ÿam ÿusz / bÿla począta gdzye mouÿ Alexander doc- / tor nygdy nÿeskaranÿ wszÿtczÿ naboznÿ ku pannÿe marÿeÿ, to pysmo tak maÿą vÿk- / ladacz ysz yescze nye bÿl gląbokoszczÿ g- / rzechu pÿeruorodnego bo gląbokoszcz ÿest / czÿemn dla szwyatloszczy ktoreÿ tam nÿe- / masz yest rzecz gruba dla szkod uyeczneÿ / yest szkarada przeto ysz to ÿest szle w grze- / chu kro yego ÿest marÿa początka [6])

Trzeczy uyuod yesth pÿsma nouego zako- / nu bo tak rze anÿol do marÿeÿ zdro- / uasz marya lasky pelna pan stobą blogosla uÿonasz mÿedzÿ nÿeuÿastamÿ gdzye ukazu- / ye ysz yest prze grzechu pÿeruorodnego w- / tore rzek ÿey lasky pelna ale tho ÿe pel- / no gdzye mÿeszcza proznego nÿe A przetho / y przÿpocząncz

---

[1]) stala szą wynna
[2]) nyeporuszona
[3]) maryey
[4]) początek
[5]) panna marya
[6]) yeszcze ot wekow

byla laskÿ pelna yzbyla / bez grzechu, Thrzeczÿe rzek pan stobą gdy / by bÿla przeto na naÿmnÿeÿszÿ czasz w grze- / chu pod moczą by byla zlego ducha a tako / (8 v.) by bog nÿebÿl snÿą Czwarthe rzekl blo / goslauÿona mÿedzÿ nÿeuÿastamÿ ÿsz od uÿe- / ku bÿla matką ÿego uÿbrana a thako prze- / klączÿu nÿebÿla poddana /

Czwarty vÿuod ÿesth koszczÿelnÿ ktho- / ry koszczÿol blądzÿcz nÿemoze bo od / ducha szwÿątego uewszÿtkyey prawdzÿe by- / ua rządzon Ale koszczyol o pannÿe marÿeÿ / szpÿeua scząsnasz ÿest szwÿąta dzÿeuÿczo / marÿa a kozdeÿ chwalÿ dostoÿna a to ÿe- / sth chwala nauÿssza gdÿ ÿą uÿznauamÿ / bez grzechu pÿeruorodnego Thesz koszczÿol / szpÿeua szwyąthe a nyepokalone dzÿeuÿcz- / thwo ktorÿmÿ czÿą chwalamÿ mam chwa- / lÿcz bo ktorego nÿeba nosÿcz nÿemoglÿ w- / tym zÿuoczÿe ÿegosz zamknąla a dla tego / then osobnÿ przyuÿleÿ mÿecz sobÿe thÿm / zasluzÿla ÿsz spokorą poselsthwo anyelsz- / kÿe przÿÿąwszÿ sÿna bozego omÿtha [1]) po- / cząta [2]) /

Pÿąthÿ vÿuod spraua duchownego / ysch kto ma swe osobne prauo od po / (9 r.) spolÿtego ÿest vÿÿąth ale marÿa panna / od początku (swego) [3]) w bosthwÿe przesrzenÿa / osobnym przyuÿlegem bÿla odarovana / bo mathą bozą bÿla przeszrzana a tako wpo- / spolÿte prauo grzechu pyeruorodnego wpa- / szcz nÿemogla y owszem ÿsz w pospolÿtÿm p- / rauÿe nyebÿla to sÿą ukazuÿe ÿsz acz ÿest / nÿeuÿeszczÿego poglouÿa wzdÿ rzecznÿczkÿ a / bycz moze ÿ ÿesth zawzdÿ naszą czo nÿeuÿa- / stham othÿąto dla sromÿeszlÿuoszczÿ poglouÿa /

Sosty vyuod yest praua mÿeszczkÿego / y czesarskyego ysz kzÿązą ktore rozm- / naza swe pansthwo, vÿÿąto ÿesth spraw / pospolÿtÿch, tÿm obÿczaÿem marÿa rozmna- / zaÿącza krolesthwo nÿebÿeskÿe wyata szposzpolytego prawa /

Sÿodmy vÿuod yesth pÿsma phÿlozo- / phow bo to czo sÿą od kogo vrodzÿ / przyrodzenÿa ma mÿloszcz ktemu od kogo / syą rodzÿ ktorą myloszczÿą ząda dobrego / themu kogo mÿlvÿe Crÿstus pan od pan- / nÿ narodzonÿ od uÿekow mathcze swey przes- / rzaneÿ ządal kozdego dobrego wszelkÿeÿ / (9 v.) laskÿ a tako ÿ theÿ ÿzbÿ bÿla bez pÿeruo- / rodnego grzechu począthа Thesz sÿnovÿe / mÿluÿą rodzÿcze swe ÿako thÿ od ktorÿ (m) [4]) / [5]) maÿą nÿeczo w sobÿe vÿączeÿ nÿsz wszÿtkÿ / slugÿ ale cristus slugÿ swe anÿolÿ adama ÿe / ua tak umÿloual ÿsz ÿe w nÿeuÿnnoszczy a / w czÿstoszczÿ sthworzÿlo daleko uÿączeÿ ma- / thcze sweÿ przeszrzaneÿ tego dobrego ządal [6]) / ÿzbÿ bÿla bez pÿeruorodnego począthа / grzechu. /

---

[1]) ot wekv
[2]) przesz grzechv
[3]) wyekow
[4]) ch
[5]) to
[6]) y dal

Osmẏ vẏuod ẏest pẏsma skladaczow g - / dzye pẏsse Sedulius ẏako sczẏernẏa chądoga roza powstaẏe ostrego tak spokole - / nẏa ẏeuẏnego szwẏątha posla marẏa nẏcz / przeto nẏenarussa poczesnosczẏ marẏeẏ acz / z ẏeuy vyszla bo [1]) dzẏedzẏczką w nẏebye osta - / la ysz sẏą bez grzechu poczęla Alanus tak / mouẏ ta ẏesth gwẏazda morska droga zẏ - / uota vlẏczka zbauẏenẏa nyeuyedząncza o osz [2]) - / troszczy czyernya kwẏthnącza roza ẏ grze - / chu nẏemayącza. /

Dzyevẏąty vẏuod yest spẏsma machome - / ta bo on nẏeczẏstẏ machometh w swẏch (10 r.) ksyągach ktore przeszwal alchoran kthore v - / turkow są yako Ewanẏelẏa tak mouẏ yako sz - / wẏatczy lira doctor ysz nye yest myedzy sẏny / adamouẏmy czlouyek ktorego bẏ nẏedotknął / szathan, a przeto gdy sẏą rodzy czlouẏek krzẏ / cząncz placze na yedno dotknẏenẏe krom [3]) marẏ - / eẏ pannẏ a sẏna ẏeẏ ẏezusa [4]) /

Dzyesyąty vyuod yesth pẏsma doctoro - / wskẏego mẏedzẏ ktorẏmẏ ẏesth Ansel / mus rzekącz sluszalo to na boga ẏz bẏ ta dz - / yeuẏcza marẏa thaką (swylzyla) szwẏeczẏla czẏ - / stosczẏą nad ktorą pod bogẏem nẏemogla bẏ / vyąthscha bẏcz rozvmẏana czo bẏ wprawdzẏe / nẏebẏlo by wgrzechu bẏla począntha /

Vthory doctor ẏest szwẏąty Ambrosẏ gdze / mouẏ ẏsch ta ẏest rosczka wktoreẏ anẏ / vązel pyeruorodnego grzechu any skora pow - / szednyego grzechu bẏla a nadrugẏem mẏesczu / mouẏ czo ẏesth szlachethnẏeẏszego nath math - / ką bozą czo ẏasznyeẏszego nad nẏą, pan - / na byla nẏelko na czẏele ale tesz ẏ na du - / szẏ w swẏm umyszle, A przeto dusza marẏeẏ / (10 v.) nẏebẏla od upadu podnẏesẏona ale (od) [5]) upad(u) [6]) / zachouana bo by na dussẏ panną nẏebẏla a to / [7]) (ẏsthlẏnsz) [8]) przesz grzech bẏla narussona a ska- / zona /

Thrzeczy doctor Szwẏątẏ Augustyn / mouẏ o marẏeẏ pannẏe dla czczy pana boga / zadneẏ owszekẏ gdẏ ogrzechoch mouẏą nẏe - / chczą czẏnẏcz pamẏątkẏ thenze [9]) mouẏ prze - / czẏw kaczerzouẏ [10]) manẏcheussouẏ, gdy bẏla mo- / gla zmazana bẏcz o manẏcheussu moẏa matka / gdym yą uczẏnẏcz mogl, tedy ẏ ẏą gdẏm sẏą / snẏcẏ narodzẏl (yestem) [11]) zmazan czo nẏeẏest / [12]) (mouy w personẏe) crẏstusoueẏ, tenze mouẏ / [13]) o bozẏm narodzenẏu, marẏa wszelkẏey szwẏ - / ątosczy y laskẏ wzẏuoczye [14]) yescze bądącz yesth napelnẏona abẏ znaczẏsthszẏ matkẏ / naczẏstszẏ narodzẏl bẏ sẏą (ma) sẏn, matka / cristusoua vẏbrana bo ẏako w nyebẏe crẏ-

[1]) marya
[2]) t
[3]) szamey
[4]) ktorych nye dotknal grzech
[5]) przet
[6]) em
[7]) iest libi
[8]) by
[9]) doktor
[10]) strony p. Jesusza
[11]) byl bych
[12]) podobno
[13]) doktor
[14]) matky

stus myal oczcza nyeszmyertelnego, tak y / na zyemy myal matką kozdego naruschenya nye mayączą.

Czwarthy doctor szwyąty Jeronym / mouy ·w maryą wszythka zupelnoscz / (11 r.) przyszla lasky ktora byla w krystvsye ale / cristvs byl krom pyeruorodnego grzechu a- / przeto y maryey ta przyszla laska [1])

Pyąty doctor Rychardus mouy nyeslu- / szalo aby czyalo maryey ktorym oby- / czayem bylo vynne grzechu bo nyeslusza na / boską mądroszcz aby tą ktorą kv szwyątho- / szczy a ku szwyatloszczy [2]) przeszrzal, czyemnosczy / gruboszczyą aby yą byl dopuszczyl ogarnącz [3]) / a thęsz nyebyl by byl synem wdzyącznym k- / torysz roskazawszy matką czczycz sam by yą mogącz oczyszczycz zesromoczyl grzechem [4]) /

Sosthy Szwyąty Byernath nabozny [5]) czyalo / mouyą panny maryey zyadama w- / zyąthe makul adamouego grzechu na syą / nyeprzyyąlo [6])/

Syodmy Cyryllus patryarcha [7]) alexandri- [8]) / yey [9]) mouy po synu bozym swouolna / by rzecz byla klaszcz w maryey pannye z- [10])/ mazą nyektorą albo grzech /

Osmy hyldefonsus arczybyskup ktoremu / syą vkazouala często panna marya y / dala yemu z rayu komzą y odzyenye kaplan- / (11 v.) skye tak mouy Sromoczyl by ten maryą / y yey syna ktory by mouyl yzbyla począ- / ta wgrzechu, gdzyesz tesz ksyąszky o yey po- / czączyu napysal ktorych kyedy dokonal / panna ye othworzyla a snych yemu podzy / ąkouala

Dzyevyąty doctor Alexander / deales ktory ysz przeczyw yey począczu / czysthemu kazal roznyemokszy syą zamar / thwe tego dnya ostal potym othrzeszwyaw- / szy szlubyl ksyąszky o yey czystym począczu / slozyl gdzye douodzy [11]) ysz bez grzechu po / cząthа a odwolaua [12]) czo byl przed tym ka- / zal A przeto kyedy umrzecz myal tak zauo- / lal wszytka czudna yesz przyaczyolko moya / a zadna zmaza(na) any pyeruorodnego any / powszednyego grzechu w tobye nyeyesth/

Dzyesyąty [13]) Johannes Szkoth ktory wpary- / zu zada(m) [14]) wszytkym doctorom pytha- / nye. yeszly panna w grzechu począthа albo / nye gdzye wszytkych doctorow argumen- / ta pamyątayącz yedeu rasz slyszany rosz- / (12 r.) wyązal y zamknąl ysz panna marya besz / grzechu począta ktorego yusz syą kozda na- / uka trzyma y tak yako on vyznaua y na- / sza nauka krakowska [15]) /

---

[1]) y dana ot boga
[2]) ot wyekow
[3]) to nyeszluszalo
[4]) to byszą nyegodzylo
[5]) mowy
[6]) ale w czystoszczy ostalo
[7]) (y)
[8]) (de alesz.)
[9]) (tąn)
[10]) maszą
[11]) l
[12]) l
[13]) doktor
[14]) l
[15]) werzy wecznye ysz przesz grzechv począthа

Jedennastÿ szwÿątÿ domÿnÿk mouy Ja- / ko pÿeruÿ czlouÿek adam bÿl szÿemÿe [1]) / ÿako spannÿ uczÿnÿon nÿemaÿączeÿ yescze / slorzeczenÿa, tak sluszalo [2]) wtorÿm adamÿe [3]) / ysz sÿą s pannÿ narodzÿcz mÿal krom prze- / klączya grzechu [4]) /

Dwanastÿ Szwÿąty Thomasz [5]) kthorÿ / acz narozmaÿtÿch mÿesczach yey po / czączÿu przeczÿuÿal [6]) a wszako tho za syą / oduolal y mouy [7]) ÿsz moze bÿcz nalezÿenÿe / wrzeczach sthworzonych nad czo myedzÿ / sthworzenÿm nÿcz czÿszego nÿcz nÿemoze / bÿcz nalezÿono a to yest marÿa panna bo / ÿey czÿstoszcz pod zmazą grzechu nyebÿla [8]) ·

Jedennasnÿ vÿuod yesth spÿsma [9]) / gdzÿe tak vyuodzą ysz marÿa ÿest / szroduÿącza mÿedzy bogÿem a czlovye / kÿem a kozdÿ szrodek ma sÿą zrownacz (12 v.) / S. sthronamÿ a tako ÿsz sÿą podluk przyrodz / enÿa narodzÿla zrownala sÿą czlouÿekouÿ a / ysz ÿesth bez grzechu począatha zrownala sÿą / crystusouÿ yey sÿnouy ktorÿ ÿest bog ÿ cz / louÿek, Szwÿątha Brigida odpouÿedz oth / panny wzÿąla ysch bez grzechu począatha /

Dwanasnÿ A ostathny vÿuod ÿesth zdzÿ / wnego obÿavÿenya pÿerwe szwÿąteÿ / Brigidzÿe wtore sz wÿathey helzbyeczÿe Trze / czÿe obÿauÿenÿe gdzÿe, ÿerarduszeuy kazno- / dzÿegy ktorÿ sÿą ÿeÿ począaczÿu przeczÿuÿal / kÿedy wten dzÿen mszą mÿal panna ÿemu bo / ze czÿalo skrÿla asz ono czo kazal oduolal / Czwarthe ysz kaznodzÿeÿa szwÿątego domÿ / nÿka zakonu pauel kyedy przeczÿw począacz- / ÿu ÿeÿ czystemu kazal wpol kazanÿa pathl / y zdech [10]) Pÿąte yz gdÿ zakonnyk szwÿątego / Francÿska kazal przeczyw pannye pokazanu mszą wkaplÿczÿ mÿal gdzye byl obrasz pan- / nÿ marÿey marmurovy na oltarzu gdÿ m- / schą począl obrasz sÿą knyemu tÿlem ob / roczÿl y tam sÿa mschey nyedokonawszÿ / roznyemogl [11]) alÿsch oduolal [12]) vzdrouÿon byl /

(13 r.) Jusz ÿsz vÿerzÿcz mamy themu pÿsmu [13]) pÿsacz / (bądą) bo to ÿesth rzecz barzo pannÿe przÿ / yemna kto yey przesz pÿeruorodnego grzechu / począaczÿu vÿerzÿ, czemu sÿą vÿele y dzÿsz ÿesz- / cze przeczÿuÿą, ale yusch lata od bozego na- / rodzenÿa thÿ sÿącz czterÿstha oszmdzÿesÿąth / wthorego rokv, bula osoblywa od sÿxta papÿeza / czwartego moczą papÿeską, vydana takÿe sromo- / czÿ y banbÿy ÿe potąpÿa ktorzÿ mouÿą ÿsch / nyepocząaczÿa [14]) ale poszwÿączenÿa ma bÿcz / vezwano to szwyątho, bo trzÿmaÿą ÿ tego / bronÿą yzbÿ panna bÿla wgrzechu pocza- / tha, thasz przeto bula ÿch ksÿągÿ othÿm pÿ- / sanÿe pothąpya, ÿ zakazvÿe ÿe czczÿcz, y / owszem ty kthorzÿ by to

---

1) stworzon
2) o
3) p. Krystvsze
4) pyerworotnego
5) doktor
6) szą
7) l
8) nygdy
9) szwatego
10) l
11) szyą
12) thosz
13) czo chczą
14) maryey przesz grzechv szwaczą

thrzymaly klnye (y) papesz)[1] / vyecznye pothąpyayącz przeklyna, od kto- / rey klyąthwy sam papyesz roszgrzeschycz / telko moze A przeto byszmy syą ku nabozen- / sthwu pobudzyly a ku vyerze przyszly ysch / to prawda czom napysal, syedmyą vyuo- / dow tego douyeszcz chczą ku czczy yey / syedmy radoszczy (13 v.) Pyeruy vyuod yesth poczesnoszczy bo gdy / dobrze obaczymy ysz tak vyele dobrodzy / eysthwa a tak uyelkyego przesz panną dostą- / pylysmy a gdysz tez takyey czczy marya pan- / na vysoko podnyesyona przesz swego syna / doszla, przeto yesth prawda czo mouy szwyą / ty Jeronym rzekącz czokolvye moze bycz / vyslovyono czlouyeczymy slouy to yest nye- / dostateczno ku chwale tey myley panny, / Mamy przeto tym przyuyleyem tey czczy / thą panną chwalycz, a yą podnosycz mo- / uyącz ysz yest uyyątha od kozdego grze / chu, a tak telko nyeustanye yązyk yą ch- / walycz, tak yey czeszcz vyznauayącz bo yą / vyączey ten sromoczy nyszly czczy, kthory / mouy a vyznaua yą bycz grzesznyczą (a ta / ko y dyablu poddaną) przy- tym czyą py / tham czo yest chwalebnyey y mouycz ysch / crystus myal matką od kozdego grzechu / nyeuynną, czyly grzechu poddaną, rzecz / muszysch ysch myal matką nyeuynną bo th- / ak pysano Eclesiastici trzeczyego capitulum/

(14 r.) czeszcz y chwala czlouyecza yesth spocze- / snoszczy swych rodzyczow, gdysz tedy na bo- / ga slussalo lud zydowsky przesz morze prze- / vyeszcz a ych odzyenye przesz czterdzyesz- / czy lath wczaloszczy zachouacz mogl, y / boty ych od smrodu zachoual dla czczy / luda tego ysz syą snyego narodzycz myal /, daleko vyączey slussalo ku czczy yego, ma- / tką swą gdzye dzyeuyącz myesyączy od- / poczyuacz myal od grzechu by wen, nye / upadla zachouacz, a to yzby przykaza- / nye byl uypelnyl gdzye mouy czczy ocz- / cza y mathką thwoyą /

Uthory vyuod yesth prawdzyuey my- / loszczy bo tako mouy Szwyąty Ansel- / mus do Anglyskych byskupow Nyeyesth / prawdzyuy mylosnyk dzyeuycze maryey /, ktory nyechcze szwyączycz szwyąta po- / czączya yey, ktorego nyechczenya przy- / czyna yesth yz vyersą yzby wpyeruoro- / dnym byla grzechu począta, przetho my/

(14 v.) Tyzbysmy rzeczeny vyernye yąmylouacz oney / vyerzmy czo koszczyol vyznaua ysz czysta / yest wannye[2]) szwyątey począta bez grzechu/

Thrzeczy vyuod yest wspomozenya ysz / bysmy przesz tą yey czeszcz od nas uczy / nyoną mogly uobye uprosycz yey pomocz, a- / przeto koszczyol szpyeua z weselym, począncze / panny maryey szwyączmy aby syą ona przy- / czynyla za namy do pana yezu crista bo na / pysano iohannis veduunaszczye capitulum k- / to myą uczczy uczczyą lya tesz yego gdzye mo / uy fortunatus do-

---

[1]) y
[2]) channye

ctor wdzÿącznÿeÿsza ye- / sth sluzba pann bogu ktora pannÿe marÿ- / eÿ bÿua czÿnÿona, nysz tha ktora kozdemu sz- / wÿąthemu ÿ szwÿąteÿ zosobna czÿnÿmÿ/

Czwarthy vÿuod bÿsmÿ ÿeÿ nÿe obra- / zÿlÿ bacz sÿą (bogyem) mamy (bÿszmy / ÿeÿ nyeobrazÿlÿ) gdÿsz ona ÿesth matka la/ skÿ y mÿlosÿerdzÿa thrzÿmaÿącz [1]) ÿzbÿ / kÿedy bÿla grzeszną bo mouy Cirillus swouolna to yesth rzecz [2]) klaszcz w marÿeÿ / pannÿe zmazą nÿektorą abo grzech prze- / (15 r.) tho henrÿk mÿstrz oneÿ mouy, naszwyą- / thszą panną ktorą bog oduÿeku przesz- / rzal matką sÿna ÿego, pod moczą zlego du- / cha bycz a smrodem grzechu zarazoną / nÿeszmÿem ÿ strach mÿą mouÿcz, daleÿ /mouÿ y ktho tha marÿą panną pod g- / nyeuem bozÿm kÿedy bÿcz szmye mouÿcz/ przesz ktorą sobye bog rodzaÿ czlouÿeczÿ / ÿakoz ÿednaczka chczÿal zÿednacz, nyech- / ay mouy kto chcze ya moÿucz anÿ mÿsz-/ lÿcz nÿeszmÿem gdysz naÿduÿą wrosz- / maÿtÿm pÿszmÿe tą panną bÿcz uÿÿątą / spospolÿtego praua [3]) /

Pÿąthÿ vÿuod bÿsmÿ uszlÿ pomstÿ / bo ktory sÿą temu przeczÿuÿa (dla) [4]) / (obrazenÿa szmyalego tego vÿznauanÿa) / krom pomstÿ osobney nyebyua bo napÿsa- / no Ecclesiastici wtrzeczÿem capitulum / przeklÿnanÿe mathczÿno uykorzenÿ fun-/damenth a grunt laskÿ bozeÿ, ale ktho / mouÿ ÿą bÿcz grzeszną (yą) [5]) przeklÿna / [6]) od takÿego bądzye uykorzenÿona laska / (15 v.) boza a tesz sÿą osthrzegaÿmÿ oneÿ pomstÿ / ktorą napÿssal zacharias wostathnyem capi / tulum [7]) (bÿcz) pan bog wszÿtkÿ ludzÿe ktorzÿ / nÿe przÿÿdą szwÿączÿcz szwÿąta przÿbÿtkow / bozÿch gdÿsz przeto przÿbÿtek bozÿ ÿesth / panna marÿa bo odpoczÿual wÿeÿ zÿuo-/czÿe [8]) mamy yusz to z wÿarą vÿznauacz a / boga mÿlego stheÿ laskÿ chwalÿcz yzeszmÿ / tego doczekalÿ obÿauenÿa czego sthrud- / noszczÿą przesz ducha szwÿątego naszÿ p / rzodkouÿe mÿstrzouÿe ÿ doctorouÿe sÿą / douÿadoualÿ/

Sosty vyuoth drogÿ pewnyeÿszeÿ bo / w vąthplÿuÿch rzeczach droga pew- / nÿeÿsza a przespÿecznÿeÿsza ma bÿcz obÿe / rana ale ta droga vÿarÿ ysz ÿesth czÿsthą / prząta ÿesth pewnÿeÿsza bo cristus vyą- / czeÿ bÿua chwalon dla teÿ lasky matcze / zosobna uczÿnÿoneÿ/

Syodmÿ vÿuoth yesth vÿelkÿego pozÿ- / tku bo steÿ vÿarÿ dostąpuÿemÿ vzÿ- / tku zÿvota uÿecznego ÿ chwalÿ nyebÿes- / kÿeÿ bo napÿsano Eclesiastici dwdzÿestego / wtorego ktorzy mÿą obÿa-

---

[1]) to
[2]) y szmasa
[3]) y zachowana ot grzechv
[4]) ysz panna czyszcze począta
[5]) panną
[6]) a
[7]) przeklyna
[8]) szyn boszy

uẏaẏą zẏuod uye- / czny mẏecz bądą gdzẏe doctorouẏe vẏkla- / (16 r.) dayą czo ẏą obẏauẏaẏą, ktorzẏ od wszẏt- / kych grzechow czystą ẏą vẏznauaẏą, thesz / w ksyągach krolow napẏsano ktorẏ myą / vẏelbẏ uvyelbẏą thesz za sẏą yego a ktorzẏ / gardzą mną zesromoczenẏ bądą /

Skonẏecznye kto to szwẏączẏ a vẏznaua / szwẏąto odpustẏ otrzymaua bo zebran- / ẏe ktore bẏlo w bazẏlẏeẏ dalo odpustẏ temu / szwẏątu y [1]) kazanyu [2]) sto dnẏ naẏuthrznẏ na / mszy na pẏerwẏm ẏ wtorẏm nẏesporze kto- / rzẏ bądą od kazanẏa sto a pẏączdzẏe sẏąt- / dnẏ Sixtus papẏesz tẏ [3]) themu szwẏątu odpu- / sty dal ktore są danẏ na szwẏąto bozego cz- / ẏala /

I tu pẏssacz a vkazacz chczą prauẏe ẏz / panna bez grzechu poczęta, gdzẏe th- / ak mouẏą ẏsz acz panna od pẏeruẏch ro- / dzẏczow wktorẏch straczẏlysmẏ pẏeruoro- / dną sprauẏedlẏuoszcz poszla ẏesth, w kto- / rẏch ten grzech początek wzẏąl, a wszakosz / ẏako sprzeklączẏa ẏeuẏ bez boleszczẏ gdẏ / crẏstusa porodzẏla ẏesth vẏẏątha, tak oso- / bną laską od grzechu ẏsz ven nẏeupadla [4]) / (16 v.) zachouaną /

Thesz acz ona pẏeruorodneẏ sprauyed- / lẏuoszczẏ nẏemẏala a wszako mẏala / rowną laską dussẏ ẏeẏ wlaną czasu ẏeẏ / sthworzenẏa sktorą tak bẏla bogu przẏem- / na ẏako spẏeruorodną spraẏelẏuosz- / czyą /

Thesz kẏedẏ baczẏmẏ czo ẏesth grzech / pyeruorodny ysz nẏeẏesth uczẏnek cz / louẏeczẏ ẏako ẏnsze grzechẏ, nyeyesth thesz / (złączenẏe mąża a zonẏ acz tego grzechu ten / yesth szrodek), nẏeẏest tesz zarazenẏe wrzedly- / ue wczẏele bo grzech wsameẏ dussẏ bẏua / nẏeẏesth tesz ono przeczẏuẏanẏe smẏslow / rozumouy, Nyeẏesth tesz ona ządza dusze ku / czẏalu Nyeẏesth tesz ktora rzecz bẏtna ktho- / ra bẏ bẏla ẏako to czo ma ysnoszczẏ bẏth- / noszcz, ale yest stradanẏe sprauẏedlẏuo- / szczẏ pẏeruorodneẏ gdyszmy yą povẏnnẏ / mẏecz ẏesth grzech pẏeruorodny ytesz / gdẏ baczẏmẏ yako sẏą tẏm grzechem du- / sza zaraza, bo dussa nassa gdy sobye posz- / lubuẏe czyalo w ẏadamẏe zarazone tedy / (a) tẏm sẏą zaraza ossobnẏm przuyleẏem / (17 r.) a [5]) darem bozẏm panna marẏa mogla bẏcz [6]) (ẏ) zachouana [7]) /

Thesz kẏedy baczẏmẏ od kogo bẏua wrzu- / czon abo wpoẏon grzech pẏeruorodnẏ / ysz od ustauẏ bozeẏ, gdẏsch bog nyeẏest sz- /

---

[1]) ot
[2]) a
[3]) ess
[4]) bowem zwecznoszczy wyata (y) ot troyczey szwyątey y tesz
[5]) le
[6]) y byla
[7]) ot wyekow otwszelykyego grzechy

czÿsznÿon swÿmÿ ustauamy, mogi vÿÿącz o- / sobnÿm przÿuÿleÿem stego skazanego pra- / ua thą panną czosz ÿ uczÿnÿl [1]) /

Thesz kÿedÿ baczÿmÿ ktorego czasu przÿ- / muÿmÿ ten grzech [2]) czasu złączenÿa du- / sze ku czÿalu, a gdy baczemÿ gdzÿe ma bÿ- / thnoszcz ten grzech bo nÿe w czÿele ale w / vÿsscheÿ cząszczy rozumneÿ, tedÿ mouÿą / ysz gdÿsz czÿalo marÿeÿ wpocząnczÿu (n)- / [3]) ÿsz bÿlo przesz duszą ozÿuÿono nÿe mÿalo / pÿeruorodnego grzechu, yedno ÿako pocza- / tek ysz wzdÿ zadama a zÿeuÿ obÿcza- / ÿem przÿrodzonÿm ÿesth począta ale n- / yepodluk vczÿnku albo rządze bo thego / mÿecz przesz dusse nÿemogla bo ÿescze / sthworzona nÿe- bÿla a przeto y przÿ / ÿącz tedy mÿala gdy wczÿalo dusa / ÿeÿ sthworzona wlevana gdzÿesch / (17 v.) bog czÿalo, [4]) od zarazenÿa ochądoszÿl / podluk pÿsma onego Job kto moze vczy / nÿcz czÿste znÿeczÿstego począte (nasze- / nÿa) odpouÿeda ÿsz sam bog aby tesz vÿącz / czÿalo bÿlo nÿeoczÿszczÿono wszakosch / dussa yako szwÿatloszcz duchowna laską / bozą uprzedzona, [5]) grzechu przyącz [6]) nÿemo- / gla gdysz zlaską wczÿalo nouo stworzo- / na bÿla wlana, a tako ku sprauÿedlÿuo- / szczy pyeruorodneÿ pouÿnna nÿebÿla, g- / dysz yusz rownÿ dar teÿ sprauÿedlÿuosz- / czy mÿala, podluk ÿako pÿsą doctorouye /

Thesz kÿedÿ baczÿmÿ ktorzÿ bÿuaÿą / tÿm grzechem zarazenÿ yszczÿ ktorzy / syą rodzą obyczaÿem przÿrodzenÿa z- / natury pÿeruÿch rodzÿczow przestąp- / nÿch, bozym skazanÿm przeklątÿm bo to / bÿl bog skazanÿm zdal, ÿsz dla adamoue- / go przestąpu kozdÿ ktory by podluk p- / rzÿrodzeÿa snÿego sÿą narodzÿl mÿal / bycz synem gnÿeuu bozego, [7]) tedy ta panna / osobna przÿu [8]) leyą laską byla od grzechu / (18 r.) zachouana [9]) /

A przeto naszcząsznÿ eÿsza marÿa dzÿeuÿczo / nayczyst sza w ktoreÿ zadna nÿeÿest / zmaza pamyątaÿ ÿsz czÿą bog vÿbral / od uÿekow yzbÿsz bÿla matka naczysth / scha a ludzkyego rodzaÿu ÿednaczka a / rzecznÿczka Eya przeto o laskaua panÿ / ÿedÿna nadzÿeÿo nasza twemu sÿnouÿ / nas postauÿwszÿ wlascze ofÿaruÿ a onÿ twoÿe laskauÿe oczÿ knam obrocz a ÿe- / zusa blogoslauÿonego zÿuota twego ow- / ocz wnÿebÿe nam ku pozÿuanÿu przesz / koncza vzÿcz o laskaua a lutoszczÿua O / naslodsza panno marÿa daÿ nam przesz / twe zaslugÿ a by mÿ ktorzÿ czÿą czÿstą/

---

[1]) szvpelnye ot wyekow wyecznych
[2]) yako
[3]) ne
[4]) maryey
[5]) przeto
[6]) panna
[7]) o
[8]) y
[9]) mocza bossa s dawna dawnego

od kozdego grzechu vÿerzÿmy przeszczÿą / oczÿszczÿenÿ od grzechow stobą yssÿnem / thwÿm mÿlem panem ÿezusem krolÿo- / vacz moglÿbysmÿ amen. /

O prawdzÿuÿe naczysthsza anÿepo- / kalana marÿa O prawdzÿuÿe vye- / lebna panÿ nad gwÿazdy pouÿssona ÿ / nachądoznÿeÿsza od kozdeÿ zmazÿ vÿą- / czeÿ nÿsz (kozde) wszytko sthworzenÿe / (18 v.) anÿelskÿe thą czÿstoszczÿą nad ktorą p- / oth bogÿem nÿemoze bÿcz rozumÿana vy- / ąthszą ktorÿmÿ chwalamÿ chwalÿcz czÿą / mam gdÿsz tÿ ÿesth chwala ÿeruzalem tÿ / poczesnoszcz ludu naszego ty yesz mathka / nascha od grzechu zachouana mathka / mouÿą boza ÿ panna yezu crÿstusa mÿ / la nad ÿne vÿbrana. thÿsz dusze naszeÿ / vczÿeczka thÿsz nadzÿeÿa ÿ pomocz y o / sobne sÿercza naszego poczÿessenÿe czÿebÿe / prosÿmy ktobÿe uolamÿ aby przesz oną / thwoÿey czÿstoszczÿ vÿelką laską nam / od slodkÿego ÿezusa vprosÿla odpusz- / czenÿe [1]) laską y chwalą [2]) Amen [3])

(19 r.) Poczyna sÿą kazanÿe [4]) o począczyu przenaczÿsthscheÿ dzyeuÿcze pan-/nÿ marÿeÿ [5]).

Byorą thÿ slowka pannÿ na- / czysthszey marÿeÿ ktore mo- / uÿ k nam: rzekącz Począlam / syą [6]) (w zÿuoczÿe matkÿ moÿeÿ) Thy s- / lowka dzÿsz bÿorą przethsÿą nacze- / szcz ÿ chwalą ÿeÿ naczÿsthschemu / począczÿu oto zalozone slowka po- / cząlam syą O (...) namÿleÿscha / panno daÿ nam zrozumÿecz o th- / wÿm chwalebnem ÿ nagÿczÿstszem / począczÿu ktoremu począczÿu, / chwale, szwÿączÿ sÿą dzÿwuÿą / ÿ doktorouÿe roszmaÿczÿe uypÿ- / suÿą o twem panno począczÿu, w- / szakosch uÿznaualÿ sÿą bÿcz nÿe do- / statecznÿmÿ ku uÿpÿsanÿu o twÿm / (19 v.) czÿstem począczÿu, O a rzosz ÿa rze- / ką grzeschnÿ twoÿ kaznodzÿeÿa k- / torÿ uÿmouÿcz nÿeumÿem ÿ rozmÿ- / szlaÿącz ustauam o thwÿm przenaÿ- / czÿsthszym począczÿu O gdÿszczÿ do / ktorouÿe [7]) uyznauaÿą sÿą bÿcz nÿe- / dostatecznÿ ku uÿpÿsanÿu otwÿm / począczÿu, a tedÿ ÿa muschą mÿlcze- / cz glupÿ A wschakosch s szwyątÿm / Bÿernatem mouyą ku tweÿ szwÿą- / teÿ mÿloszczÿ, aczkolÿm nÿeuÿmo- / wnÿ, a wzdÿ mÿlczecz nÿechcą oth- / wÿm na szwÿąthschÿm ÿ naczÿstszÿ / począczyu, wzÿąwszy odpuszczenÿe / ÿ twoÿe panno przezegnaÿe, chczą / glupÿ mouÿcz ÿ pÿsacz o thwÿm / naÿnÿeuÿnnÿeÿschÿm ÿ naÿosobn- / ÿeÿschem ÿ chwalebnÿm począczÿu / bo czego rozum moÿ nÿedosyąze /

---

[1]) grzechow
[2]) raczy dacz
[3]) yvsz szya dokonalo kaszanye doktora / paterka gdzesz proszy pokornye oszdrową / maryą dla naczystszego począcza / panny / maryey /
[4]) drvgye
[5]) Jezus marya / Sz / channa
[6]) od początku szwyata stworzona
[7]) szwyączy

(20 r.) to laska twoya nẏechacz napelnẏ / bouẏem bẏchczẏ anẏelską mouą / mẏal, ẏ wszẏtkẏ pẏsma przeczethl / [1]) przesz tweẏ laskẏ nẏcz mẏ to nẏeẏe- / sth, ale lascze twey zaleczaẏącz sẏą / Bẏorą slowka twe na począthku za- / lozone ktore mouẏsch knam [2]) /

Począlam syą [3]) w zyuoczẏe ma- / tkẏ moẏeẏ. O naychwalebnẏ-/ eẏscha panno nascząschnẏeẏsze two- / ẏe począczẏe [4]) ktore zasluzẏlo przẏ- uẏeszcz nam odkupẏczẏela szwẏa- / ta, ẏako dzẏsz uẏesẏolo koszczẏol / spyeua rzekącz (tẏmẏ slouẏ) /

Poczyączẏe twoẏe rodzẏczẏel- / ko boza przẏnẏoslo ẏ obẏa- / uẏlo uesele wszemu szwẏathu y szyą szczebe narodzyl krystvsz bog nasz / [5]) mouy Swyąty Anselmus O ẏakosz / chwalebne twoẏe począczẏe mẏ- / la panno, ktore nam przẏuẏodlo weszelye wszego szwyatha / (20 v.) zbauẏczẏela szwẏata przẏydz na sz- / wyath, o mẏla panno troyakẏe two- / ẏe począczẏe y przẏszczẏe na szwẏat / bẏlo [6]) /

Pyerue bẏlo naẏosobnẏeẏsze, a- / bouẏem osobnẏmẏ laskamẏ od / naẏchwalebnẏeẏszeẏ troẏcze szwyą- / teẏ darovane (yak....../ .....) ẏ przẏuẏleẏmẏ mocznẏmẏ ufun- / dovana [7]) /

Uthore bylo począczye twoye / panno. O przenaẏczysthsze th-/ ak ẏsz zadne czẏalo szwẏąthsze anẏ / czẏsthsche nyebẏlo stworzono ẏ pocz̨ą- / tho. po czẏele sẏna bozego ẏako czẏ- / alo dzẏeuẏcze marẏeẏ. o sluschno to / bẏlo abouẏem bog mẏal przẏẏącz / naturą plczy ẏeẏ [8]) /

Trzeczye bẏlo | ẏeẏ począczẏe naẏ- / dzywnẏeẏsche abouẏem dzẏw- / (21 r.) nem ẏ nouem a osobnẏm boskẏm / zrządzenẏm ẏ obẏauẏenẏm przesz / anẏola gabrẏela od boga wszechmo- / cznego ẏest obẏauẏono ẏeẏ począcze / oczczu, ẏoachẏmouẏ ẏ matcze szwẏ-/ ąteẏ annẏe, oto począta ẏest ta mẏ- / la panna w oczczu ẏ matcze ẏeẏ ẏa- / ko slowka zalozone brznẏą pocz̨ą- / lam syą [9]) w zyuoczye meẏ matky /

Baczmysch tu (wkrothcze) namẏ- / leẏschẏ ẏle moze bẏcz wkroth- / cze pouyedano, Rozwazaẏącz / spẏsma doktorowskẏego [10]) o począcz- / yu naẏczẏsthszẏm pannẏ marẏeẏ /

Byorą tu ku naszemu poczẏeszenẏu / y chw [11]) le ẏeẏ szwẏąthey myloszczẏ / sẏedmyorakye począczẏe [12]) /

---

[1]) yszroszvmyal
[2]) rzekącz
[3]) y
[4]) bylo
[5]) y
[6]) Jesus
[7]) boszwyecznoszczy w bodze począthe
[8]) przetho tak czyscze począto
[9]) y szwyecznoszczy y
[10]) y proroczkego
[11]) a
[12]) panny maryey

Pyerua Capitula oto slow- / ka zalozone panny maryey / ktore knam mouy, począłam sya / (21 v.) [1]) / wzyuoczye matky mey [2]) / Sluchaymysch ktore począczye / bylo pyerwsche yey myloscy / nyszly wzynoczye szwyątey anny py- / sze szwyąty angusthyn /

Pyerue bylo yey począczye w / oczczu nyebyeskym ato zwye- / cznoszczy bostwa yego wsechmocznosz- / czy O wzyalacz tam ta myla panna / uyeczną czystoszcz wbosthwye (od uye- / kow), aboczyem ona zwyecznoszczy bos- / kyey począta nayczysthscha naynye- / uynnyeyscha panna, aboczyem wbodze / wszechmocznym zadney makuly nye- / chądogoszczy nyemasch, ale czystoszcz / y szwyąthoszcz. A przetosch ta myla / panna wzyąla zbostwa czystoszcz / zwyecznoszczy y szwyątoszcz doskona- / loszczy, a przeto z wyecznoszczy stala / syą czysta [3]) y szwyąta a uyznauayącz / (22 r.) koszczyol yey czystoszcz (o) szpyeua / O szwyąte a nyepokalane dzyeuy- / cztwo twoye y ktoremy chwalamy / mam czyą chwalycz nyeuyem any / umyem, abouyem zwyecznoszczy czy- / sta syą stala nysch anyely przetho / ysch z yey czystoszczy syn bozy myal / wzyącz czlovyeczą plecz A przeto sz- / (wyecznoszczy) wboskyey radzyestalo / syą tey myley panny nayczysthsche / począczye, a troycza nayblogoslaw- / nyeyscha raczyl yą myecz (zwyeczno- / szczy) przebythkyem swym a przetosz / od uyekow uybrana w bosthwye y / yey naczysthsze począczye srządzono / (zwyecznoszczy wbosthwye) y pysche ta- / ko Dyonysyus rzekącz O ta myla pan- / na od uyekow yest w bosthwye po- / cząta y chouana wskarbye bostwa / na nadostoynyeyszy uczynek y spra- / uą zbauyczyelną a boczyem przes tą / (22 v.) mylą panną stalo syą zbauyenye / ludzkye gdy uyszedl y narodzyl syą / s zyuota yey Jesus cristus syn bozy / ktory myal zbauycz y odkupycz swe / stworzenye, to wszytko bylo wskryto- / szczy tayemnycz boskych (od vyekow) / A takosch ta myla panna byla pocza- / la zwyecznoszczy bozey wocczu nye- / byeskym w yego wszechmocznoszczy acz- / koly wszytko sthworzenye od uyekow / bylo wprzesrzenyu boskyem [4]) ale tha / myla panna przesz przyrownanya by- / la (wprzesrzenyu boskym) vyątszey / dostoynoszczy (zwyecznoszczy) nyszly w- / szytko stworzenye, przeto ysch ona / myala porodzycz stworzyczyela sz- / wyatha y mouy szwyąty augustyn / od uyekow ta myla panna przesrza- / na y chouana w tayemnyczach bos- / kych, ktora (yusch) przeuysszyla nasz- / lachethnyeysze stworzenye boskye, an- / (23 r.) yoly ktorzy myely bycz sthworze- / ny poth czasem, ona wszytky uprzedzi- / la, y od uyekow przeuysszyla y pan- / yą anyelską dana, o yeszcze w yey nye / bythnoszczy, y stworzyl pan bog anyo- / ly dla swey uyel-

---

[1]) szwyecznoszczy boszky apothem
[2]) sz channy
[3]) w poczyączy
[4]) o

mosznoszczÿ a to bylo na- / ÿpyerwsze stworzenÿe boskÿe, ÿ stwo- / rzÿl korÿ anÿolom o w uyelkÿeÿ rosz- / koschy, a yednego anÿola naszlÿa / chethnÿeÿschego ÿ nauÿssey y posta- / uÿl a dal mu ÿmÿą od szwÿatloscÿ / lucÿfer, ale lucÿfer bądącz tak na- / szlachethnÿeÿsse stworzenÿe, uznal / ÿz bÿl nauÿsszy nad anÿolÿ, podnÿ- / osl sÿą wpÿchą, chcząçz bycz rownÿ / temu ktorÿ gÿ stworzÿl, oto yusch / grzech pÿchÿ uczÿnÿl luczÿfer w nÿ- [1]) / ebÿe o natÿchmÿast sthrączon z o- / nego myeszcza naÿszlachethnyeÿsego / (23 v.) w gląbokoszcz pÿekÿelną ÿ z ÿnÿmÿ / anÿolÿ ktorzÿ k ÿego pysche [2]) przysz- / wolÿlÿ, ÿ stal sÿą z anÿola szathan /

Ktho pÿchą pan bog skaral ale / drugÿe anÿolÿ ktorzÿ uznalÿ / sthworzÿczÿela swego daÿącz mu / czeszcz ÿ chwalą ÿako bogu, tÿ posta- / uÿl w korzech rozkoszÿ na czeszcz ÿ ch- / walą uÿelmoznoszczÿ sweÿ otho sta- / lo sÿą stworzenÿe anÿelskÿe y upad / ÿch, a panna marÿa to wszÿtko oth / uÿekow bądącz począta uprzedzila / ÿ mouÿ Dÿonÿsÿus O owszekÿ pan- / na marÿa pÿerueÿ stworzona wra- / dzÿe boskÿeÿ nÿszlÿ anÿelÿ wszÿtczÿ / y gdÿ lucÿfer sthrączon do pÿekla / panna ÿusch bÿla w przesrzenÿu bo- / stwa y gdÿ pan bog stworzÿl czlo- / uÿeka, a pÿeruey zÿemÿą panna / (24 r.) marÿa ÿusch bÿla ÿakosch koszczy- / ol szpÿeua slowka pannÿ marÿeÿ [3]) / Pÿerueÿ nÿszlÿ pan bog stworzÿl nÿe- / bo ÿ zÿemÿą ÿam ÿusch bÿla, czusch / w przestrzenÿu boskÿm (tocz są slowka / pannÿ marÿeÿ) /

A przetosch zwÿecznoszczÿ boskÿeÿ / obral pan bog thą przedostoÿ- / ną panną bÿcz schouanyem bostwa / swego y bÿcz matką syna ÿego (bı) ÿe- / dÿnego, ktoregosch on umÿszlÿl z wÿe- / cznoszczÿ zeslacz na szwÿath dla otku- / pÿenÿa rodzaÿu ludzkÿego, a teÿ mÿ- / leÿ pannye dal ÿmÿą z wÿecznoszczÿ / Marÿa ÿ choual ÿą (od uyekow) w ta- / ÿemnÿczach bostwa swego yako Sz- / wÿąty augustÿn mouÿ (O) thą pan- / ną obral bog (zwÿecznoszczÿ) wra- / dzÿe taÿemnÿcz szwÿątych szwogych, bÿcz ma- / tką bostwa ÿego w przÿÿąthym / (24 v.) czlouÿeczÿenstwÿe A ta panna mÿa- / la podz ÿ bÿcz narodzona z oczcza / ÿoachÿma y matky szwÿąteÿ annÿ /

Thą bog oduyekow poszlubÿl bÿcz / mathką sÿna swego ÿ choual ÿą / wzamknÿenÿcz sercza swego o w uyel- / kÿeÿ roskoszÿ boskÿeÿ Aczkoly wszyth- / ko stworzenÿe bÿlo zwÿecznoszczÿ w- / taÿemnÿczach yego ale ta mÿla pan- / na o w uÿąthszey uaznoszczÿ ÿ mÿlosz- / czÿ ÿ dostoÿnoszczÿ nad wszytko ÿe- / go sthworzenÿe uyymuÿącz czÿalo sÿ- / na bozego ktore potÿm sthworzono / wzÿuoczÿe yeÿ to telko bÿlo dostoÿnÿ- / eÿsze nÿszly czÿalo marÿeÿ, ale wszyth- / kÿ ÿne stworzenÿa ta mÿla panna / ÿeszcze zwÿecznoszczÿ

---

[1]) e
[2]) y myszly
[3]) rzekącz

przeuÿssyla ÿ an- / ÿelskÿe stworzenÿe y ona pÿeruey ÿe- / st nÿsz wszÿtko stworzenÿe ÿako sa- / ma panna mouy a koszczÿol to szpye- / (25 r.) na od początku szwyata stworzon- / am ÿest pÿeruey nÿszlÿ sÿą stalÿ prze- / paszczÿ ÿa yestem vÿkladayą [1]) to do- / ctorouÿe tako nÿem sÿą stalÿ przepa- / szczÿ to czusz (przepaszczÿ) grzechu ÿa ÿe- / stem mouÿ panna marÿa aboczÿem n- / sÿpÿerwszÿ grzech stal sÿą wnÿebÿe pÿ- / chÿ, ato przesz luczÿfera anÿola naÿuÿ- / ssego ktorÿ podnÿosl sÿą w pÿchą prze- / czyw sthworzÿczÿelouÿ O natÿchmÿa- / sth pan bog sthrączÿl gÿ z nÿeba wglą- / bokoszcz pÿekÿelną y stal sÿą z an- / ÿola szathan O tho skaral pan bog py- / chą a nÿem sÿą to [2]) stalo, (o) przed tÿm / naszwÿątsza panna od początku szwÿ- / ata. bÿla, a gdy ÿadam stworzon z- / ÿauą y postauÿenÿ w roskoszy raÿ- / skÿeÿ, o ale wrÿchle zgrzeszÿlÿ nÿe- / posluszenstwem uÿpądzenÿ tudzÿesz / zrayu prze nyeposluszensthwo / (25 v.) a panna marÿa tÿ przepaszczÿ grze- / chu od uÿekow uprzedzÿla bądącz w- / otpoczyuanÿu wbosthwÿe O sama (*popr. tą samą ręką:* A to sama) / panna marÿa mouÿ pÿeruey nÿszlÿ / [3]) stalÿ przepaszczÿ [4]) ÿa ÿestem

Koszczyol to cząsto powtarza slo- / wka pannÿ marÿeÿ ÿ pysche / tako doctor Rubertinus rzekącz ta mÿ- / la panna od uÿekow w bosthwÿe sthwo- / rzona oth nayblogoslawnÿeÿszeÿ troÿ- / cze szwÿąteÿ ÿ obrana ze wszego sth- / worzenÿa boskÿego naÿszlachethnÿ- / eyscha, y począta Troÿako wbosthwe / przed wszemÿ uÿekÿ. aczkoly yeÿ ch- / walebnego począczÿa anyelskÿ ÿą- / zÿk any doctorowskÿe pÿsma dos- / tathczÿcz slusznye nÿemogą chwalÿ / uyelykÿey yey począczÿa, [5]) a boczÿem / po sÿnu ÿey ÿ po sÿnu *bozÿm* o na- / dostoÿnÿey ÿest począta [6]) ÿ uÿbrana / z wÿecznoszczy boskyey [7]) /

Napÿeruey [8]) uÿbral bog oczÿecz / (26 r.) thą mÿlą panną szwÿecznoszczy bos- / thwa swego ku naÿuÿsszeÿ szwÿąto- / szczÿ, tak ÿze po sÿnu bozÿm nÿemo- / gl bÿcz czlouÿek szwyąthszy ÿ bogu / mÿlschy ÿako ta mÿla panna ktora / mÿala bostwo ogarnącz wnąthrzno- / szczÿamÿ swÿmÿ, anÿ mogl bÿcz czlo- / uÿek czÿsthschÿ, ÿ nad anÿolÿ pouÿsz- / schona ÿeÿ czÿstoszcz (o ÿescze przeth / uÿekÿ y zamknąl ÿą bog wtaÿem- / nÿczach sercza bostwa swego) ÿ cho- / ual ÿą wsweÿ nÿelmoznoszczy prz- / ed wszÿtkÿmÿ uÿekÿ ÿ bÿla uÿel- / kÿey szwÿątoszczÿ ÿ mouÿ tako ru- / bertus

---

[1]) cz
[2]) czvsz grzech
[3]) szą
[4]) czvsz grzechv
[5]) wyszlowycz
[6]) przez grzechv pyerworodnego
[7]) throyako
[8]) y

a slusznye to ysch ta panna / yest naszwyątscha y naczysthsza y / tak zwyecznoszczy uybrana O [1]) nay- / uysszey troycze szwyątey abouyem / chczyal bog złączycz z yey naturą / bostwo swoye /

U thore poczęta y obrana tha / (26 v.) myla panna zwyecznosczy przesz / boską wszechmocznoszcz y umocznyo- / na od troycze szwyątey bostwo no- / szycz y ogarnącz ktorego nyebo og- / arnącz nyemoglo tego ona pod cza- / sem ogarnęla (y przed wszemy uye- / ky [2]) umocznyona bostwo znosycz y)- / [3]) dacz bosthwu [4]) naturą panyenstwa s- / wego bo ta yedna byla zwyecznoscy / nalezyona y srządzona sktorą bog z- / łączyl bostwo swoye [5]) /

Thrzeczye tą naszwyątszą panną / uybral bog oczyecz oduyekow / dzyeueczką swoyą namylschą y sthą / poszlubyl syna swego, zwyecznoszczy / rodzączego tey pannye ofyaroual / syna swego aby mu pod czasem mat- / ką byla ta panna byla w uyelkym / kochanyu boskym abouyem nayuys- / szy skarb yey od uyeku poleczon bycz / matką syna bozego y kto slychal (dz-) / [6]) yw takouy aby stworzenye stworzy- / (27 r.) czyela porodzylo [7]) /

Ktho ta panna bądącz sthwo- / rzenym porodzycz myala sth- / worzyczyela tak to boska rada chczya- / la y wszechmocznoszcz yego y mouy sz- / wyąty augustyn O zayste ta myla p- / anna (od uyekow) yesth poczęta wprze- / srzenyu boskyey moczy y chouana w ta- / yemnyczach boskych y pozyuala slod- / koszczy roskoszy bostwa bądącz zam- / knyona wskarbye sercza boskyego prz- / ed uyeky poky nyeprzyszedl czasz od / boga srządzony yey nascząsnyeyszego / począczya wzyuoczye yey mathky y / rzekl szwyąty augusthyn w uyelykyem / zadzyuouanyu uydzącz yey uyelką / uyelmoznoszcz O przenaszwyątsza pan- / no y kczemu czyą mam przyrownacz / nyeuyem, przyrownam ly czyą nye- / bu vyszszasz yesth, bo uyem yescze nye- / bo nyebylo stworzono atysch yusch / (27 v.) byla wprzesrzenyu (y serczu) bostwa / sthworzona, a yeszly yszczyą przyro- / wnam anyolom, o zayste dostoyny- / eyszasz nath anyoly, aboczyem od uye / kow panyą anyelską yestesz uybra- / na przed tym nyszly bog stworzyl / anyoly thysz yusch byla y palalasz / albo gorzala (szwyecznoszczy) wmylo- / szczy bozey y rzek daley szwyąty augu- / styn O myla panno przyrownauam / czyą nyebu palayączemu aboczyem / stalasz syą zwyecznoszczy nyebem bos- / twa, (aboczyem) yako w nyebye bost- / wo przebyua tako w tobye myla pan- / no myalo syą bostwo zgromadzycz / y zamknącz wpa-

---

[1]) t
[2]) y
[3]) ymya
[4]) zakrycze
[5]) (myal)
[6]) dz
[7]) czosz to tey panne dano

nyenstwye thwym [1]) /, tako za syą ty myla panno bylasz / zamknyona zwyecznoszczy w bosthwe / y palalasz myloszczyą boską (oduye- / kow), a przetosz szwyąty augusthyn [2]) /

(28 r.) O slusznye tą mylą panną przyrow- / nal nyebu palayączemu, aboczyem / ona przed wszytkymy uyeky poczęta [3]) / uybrana bycz boskyem nyebem ogar- / nayącza wsobye bostwo, a to syą w- / nyey spelnylo gdy począla wzyuoczye / swym y noszyla syna bozego wpany- / enstwye swym y odpoczyual wnyey / bog wczlouyeczey naturze yako wnye- / bye, a przetocz ta myla panna zwye- / cznoszczy gotouana bycz nyebem bosz- / kyem y (zwyecznoszczy) wzyąla ta pan- / na uyelkye lasky boze yakosz pysche / ambrosy szwyąty rzekącz (azgadza- / yącz syą z ynymy doktory) od uye- / kow stworzona panna marya /

O w uyelykyey szwyątoszczy y cho- / uana wtayemnyczach boskych / (y umyszlech) y odpoczyuala wrosko- / szach boskych a Rychardus pysze / yem kto yesth blyssy przesz laszką / (28 v.) boga tym uyąthsze lasky byerze od / boga. o zayste ta przedostoyna pan- / na bylacz nayblyssa boga [4]) /

O (tho doctorowskye pysma pouy / edayą ysz ona zwyecznoszczy w- / bosthwye byla), a przeto naywyątsze / lasky wzyąla od pana boga yakosz tho / sama panna Marya mouy a koszczyol / cząsto szpyeua rzekącz vemnye wszyt- / ky lasky boze y mouy szwyąty Byer- / nath O zayste ta panna zwyecznosczy / lask boskych yest napelnyona y bosky- / my dary obdarouana y wboskym o- / grodeczku kochayącz syą wbodze prze- / byuala [5]) (zwyecznoszczy) yako yedyna / dzyeueczka oczcza boga y byla prze- / byuayącza wskarbye sercza boskye / go y mouy szwyąty augustyn /

Tha panna wbostwye byla zwye- / cznoszczy kochayącz syą [6]) y taye- / (29 r.) mnoszczy boskye nyebyly [7]), skryty A prz- / etosch yest uezuana skarbnyczą boską / ysch ona (zwyecznoszczy) przebyuala ws- / karbye sercza boskyego (Oto mamy ysz / ona zwyecznoszczy wbostwye byla prz- / ed początkyem szwyata) yakosch to sa- / ma panna szwyatczy mouyącz Otpo- / cząktu szwyatha yam yest stworzona /

Gdyszczy byla ta myla panna oth / począthku szwyata czosz to sama / mouy a koszczyol to cząsto powtarza / abouyem po yey mylem synye ona ye- / sth nayuyssa prawda oto mouy na- / szwyąthscha panna odpoczątku szwya- / ta yam yest stworzona (O) /

---

[1]) przesz dzewyącz myeszączy
[2]) (mowy) rzekl tako
[3]) y
[4]) (o yeszcze przet) (weky)
[5]) y kochala
[6]) w boze
[7]) yey

Jusch temu uẏerzẏmẏ mẏla pā- / no ẏako prawdzẏe naẏuẏsseẏ / czo knam mouẏach ẏsch odpoczątku / szwẏata ẏestesz stworzona, ẏ mouy / Szwẏąty Augustyn O gdẏsczẏ pan- / na od początku szwyata yest stwo [1]) / (rzona) a tedẏ ona bẏla kyedẏ pan / (29 v.) bog stworsẏl nẏebo ẏ anẏoly a potẏm / zẏemẏą ẏ czlouẏeka ona zaẏste ẏu- / sch byla [2]) kẏedy pan bog strączẏl lucẏ- / fera znyeba wgląbokoszcz pẏekẏelną / y gdy ẏadam z ẏauą uẏpądzenẏ zra- / ẏu ona yusch bẏla A tako wszẏthky / uczẏnkẏ boskẏe gdy sẏą staly panna / ẏusch bẏla w umẏssle boskẏem ẏ wsk- / arbẏe sercza boskẏego a tako wszẏt- / ko sẏą stalo przẏnẏeẏ y mouẏ sz- / [3]) wẏąty augustyn O nachwalebnẏeẏ- / sza panno w uẏecznym począczẏu O na- / dostoẏnẏeẏscha w boskẏm umẏlouanẏu / nad wszẏtko boze stworzenẏe uẏączeẏ / z wẏecznoszczẏ umẏlouana od troẏcze / szwẏąteẏ ẏako dzẏeueczka ẏedẏna ros- / koschẏ boskẏch pozẏuala (zwẏecznoszczẏ) /

W tora Capitula:

U thore tha mẏla panna ẏest po- / cząthа zwẏecznoszczẏ w sẏnu bo- / zẏm ktorẏ syn zwẏecznoszczẏ z- / (30 r.) oczcza sẏą rodzẏ ẏ uẏecznẏe bądzẏe [4]) / (sẏą) rodzycz bądącz ẏednakẏeẏ wsz- / echmocznoszczẏ z oczczẏem bogẏem kto- / rẏ od uẏekow s sweẏ beszmẏerneẏ do- / broczẏ umẏszlẏl stąpycz naszwẏath a- / bẏ czlouyeka odkupẏl ktoregosch to pod- / czasem stworzẏcz mẏal, tego uẏdzącz bo- / skẏmẏ oczẏma ẏsch mẏal zgrzeszẏcz po / stworzenẏu rẏchlo, a nẏkth go uẏba- / nẏez nẏemogl ẏedno bog przẏẏąwszẏ / plecz czlouẏeczeẏ naturẏ, O uczẏnẏl to / sẏn bozẏ zwẏelẏkẏeẏ lutoszczẏ yze on / chcsẏal przẏẏącz naturą czlouẏeczeẏ pl- / czẏ ẏ chczẏal sẏą narodzẏcz naszwẏath / ẏ ulozẏl tak w boskẏeẏ radzẏe ẏ zamk- / nẏona z wẏecznoszczẏ boska rada ẏsz sẏn / bozy chcze czlouẏeka uẏkupẏcz ẏ chcze / sẏą wdzẏeczẏnstwẏe czlouẏeczeẏ natu- / rẏ narodzẏcz [5]) ẏ bẏla rada w bosthwẏe / o ẏeszcze przed wszemẏ uẏekẏ kto ma / sẏnu boskẏemu matką bẏcz, ẏ stalo sẏą / (30 v.) w boskẏeẏ radzẏe uẏrzeczenẏe ẏsch nẏkt / boga ogarnącz ẏ wzẏuoczẏe noszẏcz nẏe- / moze ẏedno uẏbrana naẏczẏstthscha pan- / na [6]) /

Utora rada w bosthwẏe bẏla ktorą [7]) / ta panna mẏala sẏna bozego poro- / dzẏcz, ẏ szwolẏla troẏcza szwẏąta ysz syn / boskẏ obral sobẏe o ẏeszcze z wẏecznoscẏ / dzẏeuẏczą marẏa bẏcz matką czlouye- / czenstwa ẏego, ẏ bostwo ẏego ogarnącz / panẏenskẏm zẏuotem A ta(m) panna mẏa- / la podz ẏ narodzẏcz sẏą z oczcz

---

[1]) rzona
[2]) w vmyszle boszkyem
[3]) sz
[4]) szyą
[5]) (szą)
[6]) to potlvg / sz / avgustyna
[7]) by

ÿoa- / chÿma, ÿszmatkÿ szwÿątey anny A to od- / uÿekow bÿlo srządzono ÿ wskarbÿe bos- - / twa samknÿone(go) [1]) /

Baczmÿsch tu ÿsch tą mÿlą panną sÿn / bozy (z wÿecznoszczÿ bostwa swego) / uÿbral sobÿe bÿcz matką a tho troÿako /

Pyerue tą mÿlą panną uÿbral sÿn bo- / zy zwÿecznoszczÿ ÿsch chczÿal przÿącz / z ÿeÿ czÿstoszczÿ czlouÿeczenstwo ÿ z ÿeÿ / czÿsteÿ krwÿe naturą ÿ czÿalo przÿął ÿ o- / garnął [2]) bostw(o) [3]) swoye [4]) ÿ złączyl z ÿeÿ natu- / (31 r.) rą ÿ w ÿeÿ zÿuoczÿe odpoczÿua(l) [5]) ÿ prze- / bÿual bog [6]) ÿako wnÿebÿe a czlouÿek ÿa- / ko wmatcze sweÿ O ÿakosch to dostoÿna / panna bÿla ktorasch od uÿekow uyzwo- / lona od troÿcze szwÿątey bÿcz mothką boga ÿ czlouÿeka. /

Uthore thą mylą panną obral z wÿe- / cznoszczÿ sÿn ÿedÿnÿ oga oczcza a- / by sÿą s zÿuota yeÿ panÿenskÿego na sz- / wÿath narodzÿl a thesch abÿ gÿ pÿersya- / my swÿmÿ uÿchouala panna, ÿako uyer- / nego czlouÿeka ÿ boga Aczkolÿ boska natu- / ra nÿepotrzebouała ÿeÿ pokarmu telko / czlouÿeczenstwo, wszakosch ona zwÿecznosz- / czÿ nato obrana ÿsch mÿala boga ÿ czlouÿ- / eka porodzÿcz ÿ pÿersÿamÿ panÿenskÿmÿ / uychouacz y mouy tako damascenus (od / vyekow wyecznych) uÿbral sobÿe sÿn bozÿ / mathką dzÿeuÿezą marÿą O uÿelÿkÿeÿ / czÿstoszczÿ ÿ nÿeuÿnnoszczÿ sktoreÿ czÿa- / la czÿalo czlouÿeczeÿ natury [7]) y mouÿ ory- / genes O naÿczÿsthszasz ta panna bÿla / (od uÿekow) ktora tak od uÿekow sthwo- / rzona szlachethnÿe [8]) od sÿna bozego gotho- / [9]) sktorą on raczÿl bostwo złączycz [10]) / (31 v.) przed wszÿtkÿemÿ uÿekÿ O barzo...... / ..... z dawna dawnego o teÿ pannÿe / rada bÿla wboskÿch taÿemnÿczach O / dzÿw to bÿl gdy ona pod stworzonem / czasem sÿna bozego poczęla ÿ porodzÿ- / la O zaÿste (malo) mnÿeÿschÿ to dzÿw / ÿesth ysz ta panna przed uÿeky w takoneÿ / uyelmoznoszczÿ w bosthwÿe bÿla ÿ wskar- / bye bostwa otpoczÿuala (o) ÿ swÿeczno- / szczÿ w(z) [11]) ÿąta ÿ zachouana od grzechu p- / ÿernorodnego [12]) czego zadnemu stworzenÿu / pan bog nÿeuczÿnÿl anÿ dal czo teÿ pan- / nÿe raczÿl (od uyekow) vczÿnÿcz ÿ dacz czosz- / to bÿlo barzo sluschno gdÿsch matka sÿ- / na bozego obrana w boskÿeÿ radzÿe y / mouÿ szwÿąty Bÿernath obral sÿn bozÿ / tą mÿlą panną matką z wÿecznoszczy w / radzÿe bostwa swego y przesz nÿą chczÿal / zataÿcz thaÿemnÿczą wczÿelenÿa bosth- / wa swego, w przÿkrÿczÿu czlouÿczeÿ na- / turÿ, Boczyem (z wyecznoszczÿ) dobrocz ÿe- / go tach chczÿala ÿsch mÿal przÿącz czlo- /

---

[1]) o tey myley pannye
[2]) ya
[3]) em
[4]) m
[5]) cz chczal
[6]) wney
[7]) przyącz raczyl
[8]) ywybrana
[9]) wybrana / uana (*sic.*)
[10]) (przyącz myal)
[11]) y
[12]) y wszelykego

[illegible] przeż[illegible] a [illegible] sowa swego ktore myal przyỹacz na- [illegible]

Trzeczỹe [illegible] naszwyąthsza pan- na aby [illegible] panyenskỹmỹ uỹchouala A przeto ỹesz [illegible] zachoua- / na ỹ grzech [illegible] od [illegible] przeto uyekỹ) aby bỹla godna sỹ- na bozego [illegible] panỹ- enskỹmy uỹchouacz. A to [illegible] 35 r. z łasky bozeỹ wzỹala panna marỹa / abyczỹem syn bozỹ [illegible] ỹ nỹe- . uỹnnoszczỹ sỹą kocha yako pỹsche Damascenus rzekącz O ta mỹla pan- / na poczęta przed wszemỹ uỹeky w s- ercza ỹ umysle boskỹem, ỹaz ona mỹala bỹcz boga rodzỹczą y ỹeỹ pỹerszỹ mỹal / bog ỹ czlouỹek pozỹuacz A przeto teỹ pannỹ [illegible] w ỹeỹ poczęczỹu / rozum czlouỹeczy dosỹącz nỹemoze ỹ an- ỹelỹ dzỹwuỹą sỹą ỹeỹ przeuỹsokỹeỹ do- stoỹnoszczỹ w ỹeỹ poczęczỹu A przetosz / sỹn bozy zwỹecznoszczỹ oddalỹl [3] ỹ polo- zyl roskoszch swoỹą w ỹeỹ panỹenskỹch wnąthrznoszczỹach w ktorỹch mỹal pot czasem othpoczỹuacz O dzỹwuỹącz sią szwỹąty Augustỹn ỹeỹ nauỹssche- / mu [4]) poczęczỹu po ỹeỹ mylem sỹnu ba- bą- uacz. dacz nyektorego czasu w uỹelkỹm na- . bozensthwỹe roszmỹszlaỹącz O ỹeỹ nach- / walebnỹeỹszem ỹ naỹczỹsthszem począ- czỹu ỹ pỹtal [5]) panny maryey rzekącz O / nachwalebnỹeỹsza panno pouỹecz ze- / mỹ sludze twemu ỹ czemesz zaslużỹla / (35 v.) taką laską ỹzesz (od uỹekow) uỹbra- / na (O) uỹelỹkỹeỹ czỹstoszczỹ przesz g- / rzechu pỹeruorodnego ỹ bỹcz math- / ką uỹernego boga ỹ czlouỹeka otho- / uỹsokoszcz boska znỹzỹla sỹą ku tobỹe / oto nỹeogarnỹonỹ bog stal sỹą czlouỹ- / ekỹem przỹąwszỹ mỹla panno twoỹą / naturą [7]) /

(Raczỹsch pouỹedzỹecz sludze swe- / mu oto ỹeszczesz nỹebỹla poczęta / wzỹuoczỹe tweỹ matkỹ annỹ ỹeszcze / szwỹath bỹl stworzon a ỹusch wszech- / mocznoszcz boska przed wszemỹ uỹekỹ / mỹal radą o thobỹe mỹla panno ỹ uỹ / bral czỹą matką sobỹe ỹ przỹdỹtkyem / bostwa swego ỹ gotouanỹ zwỹeczno- / szczỹ twoỹe wnąthrznoszczỹ ogarnącz / bostwo y twoỹe przeczỹste pỹerszỹ uỹ- / chouacz czlouỹeczenstwo sỹna bozego) / A gdysch tak bỹl augustỹn szwỹąthỹ / wtakỹem roszmỹszlanỹu modląc sỹą / naszwỹątszeỹ pannỹe ktoremusz oth- / pouỹedala panna Marỹa rzekącz / (36 r.) vyedz augustỹnỹe ỹze ỹescze nỹe- / stworzỹl bog wszechmocznỹ nỹeba ỹ zỹe- / mỹe a ỹam ỹusch w przesrzenỹu boskỹm / uỹbrana bỹcz naczỹsthsza przesz grzechu / ỹ boga wczlouỹeczeỹ na-

---

[1]) tho. sz. avgvsthyn poweda
[2]) y wszelyky grzech
[3]) grzech ot ney
[4]) y naczysthemv
[5]) w dvchv naboszenystwa
[6]) (O y yeszcze rzekl avgvstyn)

turze porodzÿcz / ÿ na tom od uyekow uÿecznÿch gotoua- / na bÿcz rodzÿczą bozą. o nÿezmoÿeÿ / to zaslugÿ bylo, abouÿem ÿeszczem nye- / bÿla ÿ owszem anÿ zadne boze stworze- / nÿe ale laską bozą ÿestem [1]) ([2] uprzedzÿla / (wssÿtkÿ uÿekÿ) y uÿbral mÿą bog wsze- / chmocznÿ matką sÿna swego (o) sweÿ / vÿelkÿeÿ laskÿ (o) ÿescze przeth wszemÿ ; uÿekÿ ÿ umÿloual mÿą bog (z wÿeczno- / szczÿ sweÿ) ÿ tak mÿą chonal wtaÿem- / nÿczach bostwa swego (o) uÿelykÿeÿ / roskoszÿ y uÿdzenÿu bostwa ÿego ÿ po- / zÿualam othuÿekow uÿecznych ros- / koszÿ bostwa a to nÿezmeÿ zaslugÿ a- / le z ÿego wszechmocznoszczÿ bo tak ÿe- / go uola bÿla boska ÿ nÿedopuszczÿl / mÿą wpaszcz wgrzech pyeruorodny [3]) / ÿzem mÿala bÿcz schouanÿm ÿ przy- / (36 v.) bÿthkÿem bostwa ÿ uczÿnÿl [4]) mÿą oth / uÿekow naÿpokornÿeÿscha ÿ naÿczÿsth- / scha. aboczÿem pokorą moÿą sÿna bo- / zego znÿeba szczÿągnąlam a czÿstoszczą / moÿą ogarnąlam, sÿna bozego ÿ roskoso- / ual sÿn bozÿ wczÿstem zÿuoczÿe moÿm / mÿeszkaÿącz tam ÿako w nÿebÿe Abo / czÿem sam sÿn bozÿ mouÿ roskoszÿ mo- / ÿe są przebÿuacz wczÿsteÿ dussy y rzekla / panna marÿa vÿedz augustÿnÿe gdÿm / poczęla sÿna bozego pÿerueÿ wduschÿ / ato przess uÿarą [5]) a potÿm (stal [6]) sÿa) ÿstÿ / vÿernÿ bog ÿ czlouÿek wzÿuoczÿe mo- / ÿm to wszÿtko przed stworzenÿem szwÿa- / ta pan bog zrządzÿl s sweÿ uÿelkÿey / laskÿ a nÿezmeÿ zaslugÿ y rzekl za sÿą / Szwyąty augustyn dzywuÿącz ÿeÿ / chwale O nachwalebnÿeÿscha od uÿe- / kow wboskÿm umÿlouanÿu ÿ uÿbra- / nÿu O naÿczÿsthscha w uyecznÿm za- / chouanÿu od wszelkÿego grzechu abo- / czÿem bog mÿal mÿecz ktobÿe przy- / łączenÿe ato troÿcza szwÿąta od uÿe- / kow uyzwolÿla czÿebÿe mÿecz mÿla / (37 r.) panno matka (swoyą) [7]) ÿ mouÿ Szwyą- / ty anselmus o zaÿste slusznÿe to ÿest ÿsz / ta mÿla panna zwÿecznoszczÿ w czÿsto- / szczÿ zachouana ÿ grzech odnÿeÿ odda- / lon ÿest wszelky ÿ szwÿeczÿla ÿeÿ czÿs- / thoszcz zwÿecznoszczÿ wbostwÿe tak / ÿze ÿeÿ slonecze przÿrownano bÿcz nÿe- / moze A czemu to tak ÿeÿ szwÿatloszcz / szwÿeczÿ abouÿem ona mÿala poth / czasem porodzy [8]) stworzÿczÿela w sw- / ey szwÿathloszczÿ przeto ÿeÿ szwÿatlosz- / czy ÿ ÿeÿ czÿstoszczÿ y szwyątoszczy po / synu bozem zadne stworzenÿe nÿeÿe- / sth przÿrownano a przeto bÿla czÿsta / ÿ naszwÿątscha od wszech uÿekow y / pÿsche tako Vyÿelmus rzekącz ta / dostoÿna panna wzyąla

---

[1]) a
[2]) myą
[3]) any szadny
[4]) abo zrządzyl
[5]) gdym przy- / szwolyla
[6]) byl
[7]) szyna szwego
[8]) cz / y porodzyla

(z wyecznoscÿ) / od boga wszechmocznego dwoyakye po- / szwÿączenÿe w począczÿu ÿeÿ uÿecznym /

Pyerne yey poszwyączenye od uye- / kow (uÿecznych) od nayuysszeÿ / troÿcze szwÿąteÿ ysz nygdy wgrzech / pÿeruorodnÿ anÿ potÿm w zadnÿ w- / (37 v.) paszcz nÿemÿala anÿ wmÿerszÿączką / bozą a to wzÿąla z osobneÿ laskÿ bo- / zeÿ (o ÿsscze przeth wszemÿ uÿekÿ o) / ÿ nauyelkÿe rzeczÿ ÿest obrana ÿ po- / szwÿączona ta myla panna /

Weszmÿmÿ tu przyklath ÿze kapla- / nÿ pÿerueÿ nÿszlÿ czÿalo boze / ofÿarouacz maÿą A tedy przet tÿm bÿ / uaÿą poszwÿączenÿ od bÿskupa abÿ bÿ- / lÿ dostoÿnÿ pÿastouacz ÿ ofÿarouacz / czÿalo boze za rodzaÿ ludzkÿ, a uÿe ÿe- / dnącz ÿ poszwÿączuÿe nauÿsszy bÿ- / skup ale czterzÿ razÿ abÿ tÿm dost- / oÿnÿeÿszy bÿlÿ przÿącz tą naszwÿąt- / szą ofyarą czÿala bozego oÿ z daw- / na gotuÿą kaplany ku teÿ dostoÿno- / szczÿ O takÿesch czÿem ta (o) prze dos- / toÿna panna bÿla gotouana zdaw- / na dawnego przet wszemy uÿekÿ ÿ- / poszwÿączona troÿako od nablogo- / slawnÿeÿszeÿ troÿcze szwÿąteÿ Pÿer- / ue bylo tey mÿleÿ pannÿ zwÿeczno- / szczÿ ot boga oczcza poszwÿączenÿe / (38 r.) aby bÿla godna przÿącz wzÿuot ÿ / porodzÿcz y pÿastouacz w ręku czÿa- / lo boze abouÿem bostwo myalo mÿ- / ecz w nÿey przebÿtek złączÿwszÿ sÿą s- / czlouÿeczą naturą, a przetosz gdÿ ona / mÿala czÿalo boze pÿastouacz ÿ ofÿa- / rouacz bogu ÿako kaplan. bo ona sz- / wÿecznoszczÿ nakaplanskÿ urząd ÿe- / sth obrana ÿ poszwÿączona (przet uÿe- / kÿ) od boga oczcza y poszwyączon (prz- / eth uÿeky) zÿuoth ÿeÿ w ktorem bosth- / wo mÿalo mÿecz przebytek, y poszwÿą- / czono pÿerszy ÿeÿ ktorÿch bog y czlo- / uÿek mÿal wdzÿeczÿnnoszczy sweÿ po- / zÿuacz, ÿ takyesz poszwÿączony ręcz- / kÿ ÿeÿ ktoremÿ mÿala sÿą bostwa / dotÿkacz, o to zwÿecznoszczy ÿesth na- / kaplanskÿ urząd poszwÿączona O ÿ / uÿsszey uÿbrana ÿ poszwÿączona nÿ- / szly kaplanÿ, bo kaplany byuaÿą po- / szwÿączenÿ od bÿskupa na kaplanÿ- / sky urząd, przÿmszÿ telko zwabÿcz- / sÿna bozego z nÿeba y pÿasthouacz / (38 v.) (telko przÿ mszÿ) wręku swÿch poth k- / staltem chleba czÿalo boze a ÿeden rasz / przesz dzÿen ÿ barzo krotko. a snacz / mnodzÿ kaplanÿ rzathko Ale panna / marya (nÿe od bÿskupa bÿlacz poszwÿ- / ączona ale) oth naÿblogoslauÿenszeÿ / troÿcze szwÿąteÿ yest poszwÿączona / przeth wszemÿ uyekÿ bostwo ÿego wzÿ- / uoczÿe ÿeÿ nosÿcz ÿ porodzÿwszÿ pÿa- / stouacz y w ręku swÿch czÿalo boze no- / szÿcz pouÿÿacz ÿ roszwÿacz nÿe tako / yako kaplan poth osobą chleba czÿalo / boze trzÿma w ręku, ale panna maria / vÿerne czyalo boze pÿastouala w oso- / bÿe dzÿeczÿątka ÿ czalouala y pÿersÿa- / mÿ panÿenskÿmÿ uÿchouala Otocz na / then urząd kaplanskÿ ÿ uysszęy nÿszlÿ / kaplansky z wÿecznoszczÿ od troÿcze b- / logoslauÿoneÿ ÿest abo byla poszwÿą- / czona /

V thore bylo teÿ mÿley pannÿ / poszwÿączenÿe oth sÿna boze- / go przeth wszemÿ uÿeky ÿsch ona mÿa- / (39 r.) la bÿcz yego mÿlą matką A przetosz / tako mouÿ ÿlarÿus Syn bozÿ mądro- /

szcz oczcza boga nẏestworzona gdẏsz uẏe- / dzẏal wszẏtkẏ taẏemnoszczẏ zwẏecznosz- / czẏ oczcza boga, ẏsz chczẏal oczẏecz bog / syna zeslacz naszwẏath aby gẏ odkup- / ẏl ato bẏlo wtaẏemnẏczach bostwa, a- / tedy sẏn bozẏ zoczcza zwẏecznoszczẏ ro- / dzączẏ, obral sobye matką dzẏeuẏczą / m a r y ą o naẏczẏsthszą panną ktorasch / bẏla zachouana od grzechu ẏ poszwẏą- / czẏl zwẏecznoszczẏ ẏeẏ wnąthrznoszczẏ / y zẏuoth wktorem mẏal dzẏeuẏącz / mẏesẏączẏ odpoczẏuacz, ẏ poszwẏącẏl / pẏerszẏ ẏeẏ panẏenskẏe ktorẏch on / mẏal poth czasem zamẏerzonẏm pozẏ- / uacz sthawszẏ sẏą sẏnem panẏenskẏm / przẏąwszẏ plecz naturẏ czlouẏeczeẏ, ẏ / bẏla szwẏąta nath wsze szwẏąte (wyesz- / cze przed wszemẏ uyekẏ począta ẏesth / ta mẏla panna wbosthwẏe), oto ẏ posz- / wẏączona ẏescze w ẏeẏ nẏebẏthnosczẏ / abẏ byla godna ofyerouacz bogu ocz- / czu czẏalo syna [1]) (bozego) porodzẏw- / szy gẏ za rodzaẏ ludzy O tho namẏl- / (39 v.) schẏ veszmẏmẏ przẏklad ẏze tak ẏe- / sth kẏedy koszczyol zbuduẏą gdzẏe ka- / planẏ maẏą czẏalo boze ofẏarouacz / zarodzaẏ ludzkẏ V tedy on koszczẏol po / szwẏączẏ pẏerueẏ naẏuẏsszẏ kaplan / to ẏest bẏskup aby tam kaplanẏ naẏdo- / stoẏnẏeẏszẏ sacramenth pod osobą ch- / leba, a krew szwẏąthą pod osobą vẏna / panu bogu ofẏaroualẏ i tam ze y oltha- / rze poszwẏącza gdzẏe czẏalo boze lezecz / ma teko vemszẏ, a y pellẏ poszwẏącza- / ẏą na ktorẏch to czẏalo boze lezecz ma / pod osobą chleba O namẏleẏszẏ podnẏe- / szmẏ rozum nasch, oto tẏ rzeczẏ przod uẏ- / rzeczone bẏuaẏą poszwẏączonẏ pẏerueẏ / nẏszlẏ sacramenth ẏ czẏalo boze tam le- / zecz bądzẏe, o pyerueẏ mẏescze czẏa- / lu bozemu poszwẏącza bẏsknp A tha- / kẏeszczẏ ta mẏla panna ẏesth zwẏeczno- / szczẏ poszwẏączona, ẏ stala sẏą koszczẏo- / lem boskẏem ktorąsz poszwẏą czẏl naẏ- / uẏssẏ bẏskup oczẏecz nẏebẏesky zwẏecz- / noszczẏ sweẏ, abẏ wzẏuoczẏe ẏeẏ lezal / iesus cristus syn (bozẏ) ẏego yemu wbo- / sthwye rownẏ bog ẏ czlouẏek abẏ lezal / (40 r.) w zyuocze ẏeẏ ẏako w koszczẏele na- / rodzywszẏ sẏą, lezal na ẏey rączkach / yako na oltarzu A przetosch sẏn bozẏ / z wyecznoszczẏ poszwẏączẏl tą mẏlą / panną matką sobẏe abouẏem chczẏal / w zyuoczẏe ẏeẏ przebẏuacz dzẏeuyącz / mẏesẏączẏ o przetosch od uẏekow od sẏ- / na bozego ẏesth poszwẏączona. /

T h r z e c z ẏ e poszwẏączenẏe bẏlo th- / ey myleẏ pannẏ od ducha szwẏą- / tego o ẏescze przed wszemẏ vẏekẏ ku / naẏuyssezẏ czẏstoszczẏ, aboczẏem duch sz- / wẏąty w czẏstoszczẏ panẏenskẏeẏ sẏą ko- / cha, ẏ w czẏstẏch serczach rath odpoczẏ- / wa, przeto poszwẏączẏl marẏą (od uẏe- / kow) ẏ zachoual w nẏeuynnoszczẏ przesz / grzechu pẏeruorodnego gotuẏącz ẏą b- / ẏcz mathką synu bozemu a swẏm namẏl- / szem domem ẏ odpoczyuanẏm ẏ poszwyą- / czẏl ẏą ẏako dom ẏ przebẏthek swoy / przed wschemẏ uẏekẏ yako p r o-

[1]) yego

rok / mouy na dom twoy myly panye zalezy / szwyątoszcz na wssythky czasy oto dom / bozy y odpoczyuanye ducha szwyątego / (40 v.) ta myla panna, a przetosz poszwyączona / od ducha szwyątego bycz domem boskye- / mu odpoczyuanyu, y bycz matką bozą / y (bycz) kochanyem ducha szwyątego kto- / ry yą rządzyl przed wszemy uyeky w- / yey czystoszczy odpoczyuayącz y w nyey / syą kochayącz yako szwyąty ambrosy / mouy nycz czysthszego bycz nyemoze po sy- / nu bozem yako ta myla panna ktorasch / to przed początkyem szwyata yesth oczy- / szczyoua y poszwyączona y zachouana / czystoszcz yek wskarbye bostwa, boczyem / ona wtayemnyczach boskych uybrana / panna y matka boga uyernego, (A przeto / ona byla przed wszemy uyeky w tayem- / nyczach boskych skryta y chouana a prze-) / [1]) to Prorok sluschnye uyrzekl będącz na- / thchnyony oth ducha szwyątego o myly / panye na dom twoy slusze szwyątoszcz / y mouy szwyąthy Ambrozy O szwyą- / ta naszwyąthscha panna wuyecznym po- / czączyu. O czysta y owszem nayczystscha / w począczyu wzynoczye szwyątey anny A / boczyem (od uyekow) zaszczyczyona moczą / (41 r.) boską yze w grzech pyeruorodny przy y- / ey począczyu nyewpadla boczyem ona od- / uyekow vyyąta stego praua yez wgrzech / przy yey począczyu nyewpadla. Aboczyem / duch szwyąty myal yą wswey strozy zwye- / cznoszczy A przetosch począta nayszwyąth- / scha y nayczysthscha O szwyąta byla nad / wszytky szwyąte O zayste czysthsacz byla / nath anyoly y mouy Szwyąty Byernath / O sluschnye ta myla panna przeuyssyla an- / yoly wszwyątoszczy y wczystoszczy (od uye- / kow) abouyem syn bozy nye z anyelską na- / turą zlączyl bostwo swoye, ale zdzyeuy- / cze maryey przyąl naturą y podobyenstwo yey yakosch pyschą doctorowye / yze cristus byl podobyen mathcze swey p- / rzeto yez yey naturą czlouyeczenstwa przy- / yąl przetosch napersonye bylczy iesus ku / matcze podobyen yako uyerny yey syn / A przetosch yey czystoszcz przeuyssylacz / czystoszcz anyelską, boczyem syn bozy (ez / wyecznoszczy) roszmylowal syą yey czysto- / szczy y obral yą sobye przed wszemy uye- / ky mathką y mouy tako Skotus [2]) myłosz- / nyk czystoszczy panny maryey O zayste / (41 v.) nyesluschno by boskyey wszechmocznoszcy / aby myal czyalo (cz)y naturą przyyącz / znaruszoney matky namnyeysza maku- / la, ale znayczysthszey panny przesz w- / szelkyey makuly grzecha. aboczyem bos- / twa nyemoze dotknącz zadna makula / skazona. a panna dotknąla syą bosth- / wa y ogarnąla yego wszechmocznoszcz / zyuotem y noszyla boga dzyeuyącz mye- / syączy wzyuoczye a przetosch to byl prz- / enayczysthszy panyensky zyuoth wkto- / rym bosthwo odpoczyualo Tenze tho / Skotus mouy O naczysthsza to panna by- / la ktora boga z nyeba wzyuoth swoy / przyczyą-

---

[1]) o
[2]) Szkotvs

gnąla aboczÿem pokorą a / czÿstoszczÿą przÿczyągnąla ksobÿ zlo- / na oczcza boga sÿna ÿego ÿedÿnego, a tą to panną duch szwÿąty swyeczno- / szczÿ wzÿąl sobÿe za oblubÿenÿczą ÿ / bÿl strozem ÿeÿ czÿstoszczÿ, ÿ ta panna / wradzÿe bostwa swego od uyekow vÿ-/ bral ÿ gotoual bÿcz mathką bosthwa, / y poszwÿączÿl ÿą bycz domem vÿecz- / neÿ mądroszczÿ yakosz Salomon / (42 r.) mouÿ mądroszcz boska zbudoual so- / bÿe dom zwÿecznoszczy bostwa swego / Oto ÿest dom bozÿ ktorÿ duch szwÿą- / ty poszwÿączyl przebÿuacz sÿnu boze- / mu wktorym to domu mÿal otpoczÿuacz / pan wszego stworzenÿa syn bozÿ, ÿ w tÿm / domu raczÿl sÿą narodzÿcz gdy ÿego / vyelmoznoszcz stąpyla naszwÿath wdom / zÿuota teÿ czÿsteÿ pannÿ, y poszwÿącyl / yą duch szwÿąty (przed wszemÿ vÿe- / kÿ) koszczÿolem wktorem myało lezecz / dzÿeuÿącz myesÿączÿ czÿalo boze na ol- / tarzu wnątrznoszczÿ ÿey naÿczÿstszych / panÿenskÿch ÿ mouÿ thenze Salomon / O ta panna yest zwÿecznoszczÿ od boga ocz- / csa umocznÿona bosthwo nosÿcz a tha / panna ÿest zwÿecznoszczÿ od syna bozego / mądroszczÿą boską napelnÿona aboczÿe / mądroszcz moczna bÿla zamknyona w / czÿstoszczÿ ÿeÿ O ta panna zwÿecznosz- / czÿ od ducha szwÿątego mÿloszczÿą bo- / ską napelnyona tako, ÿze sÿn bozÿ rosz- / mylouawszy syą yeÿ stąpÿl z maÿesta- / tu swego w zÿuoth ÿeÿ, Otocz sÿlna mÿ- / loszcz bÿla teÿ mÿleÿ panny ÿsz bog / (42 v.) obral ÿą swoÿą mathką ÿ pÿsze szwÿą- / tÿ Bÿernath rzekącz o ta mÿla panna w- / zÿąla zwÿecznoszczÿ (ÿ przed stworzenÿe / szwÿata) oth troÿcze naÿblogoslawnÿeÿ- / szeÿ troÿaka dosthoÿnoszcz /

Pyerua ÿeÿ dostoÿnoszcz ÿsz ona / mÿala podz y poszla spokolenÿa / krolewskÿego, aboczÿem panna poszla y / narodzona ze czternaszczÿe krolow naÿuÿs- / szÿch ktory bÿl naypÿerwszÿ krol zÿdow- / skÿ dauÿd oto mamy ÿsch panna narodzo- / na spokoleÿa krolewskÿego Oto dzÿsz / koszczÿol uesolo szpÿeua rzekącz spokole- / nÿa krolewskÿego marÿa narodzona prze- / to zwÿesyelem ÿeÿ narodzenye szwÿącz- / ącz obchodzmÿ a ona nasz laskauÿe zas- / tąpÿ u pana iesu crista A przetosz ÿeÿ / narodzenÿe bylocz dwoÿakÿe /

Pyerwsche ÿey narodzenÿe bÿlocz sz- / wÿecznoszczÿ w przesrzenÿu boskÿem, o- / to ÿey naÿuÿsscha dostoÿnoszcz ysz ona na- / rodzona skrola naÿuÿsszego o uÿssego nÿsz- / lÿ krola dauÿda boczÿem bog oczÿecz (sz- / wÿecznoszczÿ porodzÿl yą w przesrzenÿu / bostwa swego ÿ) obral ÿą dzÿeueczką swo [1]) / (ÿą porodzÿwszÿ ÿą w bosthwÿe swoÿm) / (43 r.) przed wszemÿ uyekÿ) ktore narodzenÿe / ÿeÿ troÿakÿe pÿerue yeÿ narodzenÿe bÿ- / locz przesz uybranÿe od troÿcze szwÿątey / aboczÿem nachwalebnyeÿscha y naczÿsth-/ scha oddalaÿącz od nÿeÿ wszÿtkÿ przeka- / zy y chczÿal ÿą mÿecz

---

[1]) yą

z rodzaẏu naẏuẏssze- / go ktosch bẏl naẏuẏssẏ w ẏeẏ rodzaẏu oto / czczẏenẏe pouẏeda o they pannẏe ẏsch posla / skrolow z bẏskupow spatrẏarchow sksẏą- / ząth, oto yey rodzay uẏsokẏ, O zaẏste ẏes- / czecz ẏest ta mẏla panna przenaẏuẏssego / rodzaẏu oto nayuẏssẏ krol bog oczẏecz nẏ- / ebyesky wzẏąl ẏą sobẏe z wẏecznoszczy (w- / szech uyekow) dzyeueczką namẏlschą otho / yey nauẏssy rodzaẏ, aboczẏem ta panna po- / rodzona y począta w boskẏem umẏszle ẏ / przesrzenẏu wszechmocznoszczẏ troẏcze sz- / wẏątey (przeth wszemẏ uẏeky) y stala sẏą / dzẏeueczką oczcza nyebyeskẏego otosz z na- / uẏssego rodzaẏu poszla [1]) /

U t h o r e yey narodzenẏe z wẏecznoszczẏ / bylo wsynu bozem ktory z oczczem / w ẏednoszczẏ bostwa bẏl ẏ bądzye y ẏest / vyecznẏe y uthwẏerdzẏl ẏą syn bozẏ od- / vyekow aby byla moczna yego bostwo z- / nosẏcz ẏ porodzẏcz aboczẏem bog nẏe o- / (43 v.) garnyonẏ nẏeuẏdomẏ anẏ dotẏkanẏ / stąpẏcz mẏal wzẏuoth ẏeẏ a panna gẏ o- / garnąla yego porodzẏla bostwo ẏego / uẏdzẏala y na ręku thrzẏmala, otosz / o znauẏssego rodzaẏu ẏ pokolenẏa posz- / la od sẏna krola wszeẏ chwalẏ o vẏsz- / szego nẏsch krol dauyd /

T h r z e c z ẏ e narodzenẏe teẏ mẏleẏ pa͡ / ny bẏlo zwẏecznoszczẏ boskẏeẏ / przesz mẏloszcz ducha szwẏątego aboczẏ- / em naẏuẏąthscha mẏloszcz wnẏeẏ roz- / mnozẏl gdy yą matką bozą zwyecznosz- / czẏ vẏbral ẏ roszwẏeczyl wnẏeẏ ogẏen / boskẏey mẏloszczẏ y stala sẏą przed wsze- / mẏ vẏekẏ mathką bostwa, a to zrządze- / nẏa ducha szwẏątego aboczẏem gdy po- / rodzona ta mẏla panna wprzesrzenẏu / bostwa O tedẏ duch szwẏąty zwẏekow / (vẏekow uẏecznẏch) gotoual syey naẏczẏ- / sthszego sercza krew panẏenską ku spra- / vẏe czlouẏeczenstwa przẏącz sẏnu boze- / mu gdy wprzẏszlem czasu mẏal stąpẏcz / na szwẏath. Otocz ẏey dzẏwne ẏ chwalẏ / pelne narodzenẏe wduchu szwẏąthym / (44 r.) przesz laską ẏ mẏloszcz bẏlo, otocz teẏ / mẏleẏ pannẏ vẏątszą dostoynoszcz ẏsz z- / wẏecznoszczẏ w bosthwẏe ẏest porodzona / y uẏsszą dostoẏnoszcz wzẏąla nẏszlẏ skrola / dauẏda y ẏnẏch krolow porodzona /

Uthorą dostoẏnoszcz wzẏąla ta mẏla / panna zwẏecznoszczẏ ẏsch sẏą ona mẏ- / ala porodzẏcz ẏ poth czasem porodzẏla ze- / czternaszczẏe naẏuẏsschẏch bẏskupow, ẏ- / ako bẏl melchẏsedech y aaron ẏ ẏnẏ na- / ẏuẏsszẏ bẏskupouẏe ktorzy ofẏarouali / obẏaty bogu wszechmocznemu, stẏchze / to poszedl ẏoachẏm oczẏecz pannẏ ma- / rẏeẏ, ato bẏla skrẏta fẏgura ẏsz panna / marẏa mẏala bẏcz ẏ bẏla porodzona s- / kaplanskẏego ẏ bẏskupẏego rodzaẏu / ẏsz ona mẏala kaplanskẏ urząd uẏpel- / nẏcz Aboczẏem ona mẏala boga z nyeba / zwabẏcz ẏakosz to kaplanẏ vemszẏ czẏ- / nẏą (o vyssey ona) [2]) czynyla ẏ mẏala czẏ- / nẏcz bo ona wzẏuoczẏe noszẏla

---

[1]) p a n n a m a r y a
[2]) wyszy ona / vrząd / panna /

czẏalo / boze porodzẏla ẏ vẏdzẏala ẏste czẏalo / boze, nẏe w osobye oplathka ale w rąku / bostwo thrzẏmala Tocz fẏgura bẏla / (44 v.) ẏsz panna porodzona skaplanskẏego rodz- / aẏu abouẏem ona mẏala naẏuẏssego ka- / plana porodzẏcz ẏakosch znamẏenẏczẏe / koszczẏol szpyeua rzekącz kaplan przed / wszẏtkẏmẏ uẏekẏ, pan cristus podluk z- / rządzenẏa melchysedech ofyeroual chleb / y uẏno, ta fẏgura bẏla czẏala bozego cz- / osz to pan crẏstus vẏpelnyl w vyelky cz- / wartek kyedy vẏerne czẏalo swoẏe ofẏe- / roual (y przyąl) przeth szmẏerczẏą swą tv / (vypelnyl) [1]) kaplanskẏ vrząd, rozdauaẏącz czẏalo s- / we apostolom przy ostateczney vẏeczerzẏ / oto przeto matka boza poszla spokolenẏa / bẏskupow ẏ kaplanow ysch mẏala naẏ- / uyssego kaplana bẏskupa vẏecznego po- / rodzẏcz, crẏstusa sẏna bozego ato wszẏ- / tko oduyekow zrządzono wteẏ pannẏe /

Thrzeczẏa dostoẏnoszcz bẏla theẏ / mẏley pannẏ ẏze ona poszla ze cz- / ternaszczẏe patryarchow y zeczternasz- / czẏe ksẏąząth yako pẏsze Nykolaus de / lyra ẏze panna ẏest porodzona znaszla- / chethnẏeẏszego rodzayu y bogu naẏmẏl- / schego aboczẏem oczẏecz teẏ mẏley pa͡- / (45 r.) nẏ poszedł zbẏskupow ẏ patrẏarchow, / a szwẏąta anna poszla skrola dauẏda / rodu y ynẏch krolow, aprzeto szlacheth- / na panna ẏsz poszla zrodzaẏu vẏelmoz- / nego o przenaszlachethnẏeẏscha ẏsch ona / porodzẏla syna krola uẏecznego y mouẏ / Szwyąty Bonauentura (O) ta panna nato / zwẏecznoszczẏ vybrana ẏsz sẏą mẏalo p- / rzesz nẏą stacz y stalo zbauẏenye ludz- / kẏe / A przetoczẏem zachouana (o) w uyel- / / kẏeẏ czẏstoszczẏ przed wszemẏ uyekẏ y / oddalẏl bog odnẏeẏ grzech pyeruorod- / nẏ ysz sẏą knyey raczẏl sklonẏcz ẏ ẏeẏ / czlouyeczenstwo przẏącz y to (zwẏeczno- / szczẏ) w bostwẏe zamknąl ysz sẏą stheẏ / panny narodzẏcz mẏal syn bozy, ktora / poszla stako szlachethnego rodzaẏu, a o- / brawszy ẏą sobẏe panną ẏ matką p- rzesz grzechu ysz ona mẏala porodzẏcz s- / kazẏczẏela grzechu, pana ẏezusa a roz- / mnoszczą wszẏtkẏch dobroczẏ /

Trzeczẏe obral sobye syn bozẏ dzẏ- / euẏczą czẏstą marẏą matką s- / sweẏ vẏecznoszczẏ abẏ ona ẏego / (45 v.) boska mocz y bostwo ogarnąla bouẏem / syn bozẏ mądroszcz oczcza boga zamknąl / to w radzẏe sweẏ, ẏsz chczẏal stąpẏcz na / szwẏath przẏąwszẏ plecz czlouẏeozą, prze- / tosch chczẏal mẏecz matką czlouẏeka do- / ktoreẏ mẏal wzẏuot stąpẏcz zmaẏestatu / bostwa swego O muszẏl to bẏcz y bẏl dzẏ- / wno czẏstẏ zẏuoth gdzẏe cristus mẏal / lezecz y chczẏal sẏą narodzẏcz dla czlo- / uẏeka, abẏ gẏ odkupẏl bądącz czlouẏe- / kẏem ẏ bogẏem A przetosch oto (zwẏecz- / noszczẏ) syn bozy obral matką czlouẏe- / czenstwa swego dzẏeuẏczą marẏą ẏ za- / choual ẏą od wszelkẏego grzechu (przed / wszemẏ uẏekẏ) y pẏsze Szwẏąty augustẏn / rzekącz bylo vesele vẏelkẏe wbo-

---

[1]) wypelnyl

sthwẏe / zwẏelkẏeẏ dobroczẏ ẏego ẏsz sẏn bozẏ ch- / [1]) czẏ stąpẏcz naszwẏath ẏ narodzẏcz sẏą / dla vẏbauẏenẏa czlouẏeka boczẏem nẏ- / kth nẏemogl czlouẏeka odkupẏcz ẏedno / bog ẏ czlouẏek, przetosz gdẏ mẏal bog na- / rodzycz sẏą zmatkẏ przetosz boska ra- / da [2]) chczẏala abẏ czẏsta panna boza ro- / dzẏcza bẏla, tak zamknẏona wboskẏeẏ / radzẏe (zwẏecznoszczẏ ẏsz panna ma bycz / (46 r.) matką bozą) y pẏsze szwyąty augustyn / A przetosz wboskẏeẏ radzẏe uẏbrana dzẏe- / uẏcza marẏa zrodzaẏu naszlachethnẏeẏ- / szego bẏcz rodzẏczą bozą dzẏewka ẏoachẏ- / moua y szwyąteẏ Annẏ ktorasz zachoua- / ną wczẏstoszczy ẏ wszwẏątoszczẏ (przed w- / szemẏ uẏekẏ) ẏ pẏsze szwẏątẏ bonaueutu- / ra ẏ bẏlo uesele wbosthwẏe zwẏbranẏa / teẏ pannẏ matka sẏna bozego O uẏelka / chwala bẏla teẏ mẏleẏ pannẏ ktora prz- / yszwolẏla troẏcza szwẏąta bẏcz matką sẏ- / na ẏego yakosz to sama panna marẏa mouẏ / atho koszczẏol szpẏeua Od początku uẏekow / sposobẏl mẏą sobẏe panną, aboczyem odpo- / czątku wszech uyekow uẏbrana ẏest przẏ- / bẏtkẏem boskẏem A nadrugẏem mẏesczu pẏ- / sano slowka pannẏ marẏeẏ rzekącz od uẏe- / kow bẏlam kochaẏącz sẏą wbostwẏe (ẏg- / ralam przed bogẏem) bądącz wogrodeczku / bostwa o mouẏ tu szwẏątẏ Bẏernath o mẏ- / la panno owszem tak ẏest ẏzesz sẏą kocha- / la wogrodeczku bostwa aboczẏem przet / wszemẏ uẏekẏ bẏlasz roskoszuẏącz dlugy / czasz wzamknẏenẏu ogrodeczka sercza / boskẏego pozẏuaẏącz oczu slodkoszczẏ / boskẏeẏ aten ze to bẏernath mouẏ Oglą- / daẏmẏsch uẏsokoszcz teẏ mẏleẏ pannẏ O / (46 v.) zaẏste przeuẏssyla anẏolẏ yze na uẏsszẏ / vrząd uvbrana nẏsz anẏelẏ aboczẏem an- / yely na to uẏbranẏ stoẏącz przet tronem / boskẏm patrzącz woblẏcze boskẏe chwa- / lącz mẏlego boga, ale dotẏkacz sẏą bos- / twa nẏeszmẏely, ale panna bostwo poro- / dzẏla pẏastouala pyersẏamẏ uẏchoua- / la Oto przeuẏsszẏla anẏolẏ (o ẏescze przet / wszemẏ wẏekẏ). aboczẏem zadne stworzen / ẏe nyebẏlo tey dostoẏnoszczẏ skẏem by bog / zączẏl bostwo telko to teẏ pannẏe dano / ,ysz bog z ẏey czẏstoszczẏą zlączẏl bostwo / swoẏe, Oto ẏeẏ dostoẏnoszcz ysch z ẏeẏ czẏ- / stoszczy wzẏąl czlouẏeczenstwo bog Oto / wszẏtko sthworzenẏe wszwẏątoszczẏ prze- / uẏssẏla y uyelką czẏstoszczẏą aboczẏem / po czyele syna bozego nẏestworzẏl anẏ / stworzy pan bog czẏstszego czẏala ẏako / dzẏeuẏcze marẏeẏ, o barzo to sluszno bẏlo / abouẏem czẏalo boze sczẏstego ẏeẏ czẏa- / la poszlo A przetoczẏem zwẏecznoszczẏ za- / chouana wczẏstoszczẏ O gdẏszczy bẏla z- / wẏecznoszczẏ zamknẏona w taẏemnẏcz- / ach sercza boskẏego ta myla panna gdzẏesz zadna maku- / la skazy bẏcz nẏemoze (O) /

(47 r.) Stąd mamẏ ubaczẏcz ẏeẏ vẏelką czẏ- / stoszcz ẏ szwẏątoszcz [3]) gdysz tak od uẏ- / ekow wprzesrzenẏu (y serczu) troẏcze

---

[1]) raczy
[2]) tak
[3]) byla

nay- / blogoslawnyeyszey przebyuala roskoszy bo- / sthwa (z wyeczno-szczy) pozyuayącz oto wszy- / tko stworzenye przeuyaszyla y mouy tak francyskus maronys O nyedzywczy to ye- / sth yaz panna tak (z wyecznoszczy) uyelby- / ona y zachouana y naszwyątsza byla a / bouyem bog myal myecz złączenye zycy / czystoszczyą [1]) tocz yest vyątszy dzyw yaz b- / og stal syą czlouyekyem a ta czysta y szwyą- / tą panna z nyeba przyczyągnąla [2]) w zyuot / swoy y porodzyla tocz dzyw nath dzyuy yz / bog nyegarnyony zgromadzyl syą y lezal / w yey wnąthrznoszczyach y ogarnąla the- / go ktory byl nyeogarnyony any vydomy / ktory nyebo y zyemyą stworzyl ten w / yey panyenskym zyuoczye lezal, O mu- / szyl czy to bycz y byl przenayczystszy zy- / voth w ktorym to bostwo otpoczyualo ya- / ko wnyebye A przeto o slusznye to bylo bo- / skyey wszech-mocznoszczy y syna bozego mą- / droszczy a ducha szwyątego laska-noszczy / (47 v.) tą panną [3]) zachouacz wczystoszczy kyedysz / ona myala bycz [4]) schouanyem bostwa y s- / karbnyczą tayemnycz bo-skych /

Thrzeczya kapitula y mouy / Szwyąty Bonauentura o / zayste tą panną obral d- / uch szwyąty zwyecznoszczy / bostwa swego throyako. Pyerue obral / duch szwyąty tą mylą panną znamyley / szą oblubyenyczą [5]), abo- czyem zwyeczno- / szczy syą yey rozmyloual y zgo-toual / yą bycz dostoyną boga porodzycz ogar- / nąwszy wnąthrznoszczyamy boga y cz- / louyeka y myloszcz oczczowska myal(a) [6]) / wney otpoczy-uacz, iesus cristus syn bo- / zy, yescze obral yą duch szwyąty (z wye- / cznoszczy) bycz naypokornyeyszą abocz- / yem pokorą glęboką syna bozego sczyą- / gnąla zlona oczcza boga, aczystoszczy yey / roszmyloual syą syn bozy yakosz czczye- / nye mouy tocz mouy syn bozy roskoszy / moye syą przebyuacz wczystey duschy / O nayczystsza dusza y sercze bylo tey my / ley panny O zayste gdzye dusza czysta / (48 r.) y sercze [7]) O tam czyalo yest przenay-czysth- / sche O ta panna stala syą zwyecznoszczy / spraunąy srzą-dzenyem ducha szwyątego / przenayczystsza, tako ysch syn bozy roskosz / polozyl swoyą wyey czystoszczy y obr- / al yą matką bo-stwa swego Aboczyem / zmayestatu bostwa swego stąpyl syn / bozy wzyuoth czysty yey, tocz byl vyą- / tszy dzyw nyszly to ysz ta panna tako / (zwyecznoszczy) vybrana y zachouana / przesz grzechu

---

[1]) y szney naturą wszął
[2]) boga
[3]) raczyl
[4]) y byla
[5]) szvoya
[6]) „a" *wyskrobane a nad tym wyrazem* myal(a) *u góry wypisane i przekreślone wyrazy nieczytelne jakoby* „szyn yego".
[7]) pokornye

O barzo to slusznо naẏ- / uẏssemu panu bẏlo ẏsz tak przẏbẏtek / swoy zwẏecznoszczẏ okraszẏl ẏ cznot na- / pelnyl. A przetosz (zwẏecznoszczẏ boskyeẏ) / duch szwẏątẏ wtaẏemnẏczach swẏch [1]) / rządzẏl czẏstoszcz teẏ mẏleẏ pannẏ. a- / bẏ sczẏstheẏ krwẏe ẏeẏ mẏal przẏącz / sẏn bozẏ naturą czlouyeczą A przetosz / od uẏekow stala sẏą czẏstą ẏ godną da- / cz naturą sẏuu bozemu ẏ bẏl strosz [2]) z- / wẏecznoszczẏ ẏeẏ czẏstoszczẏ, ẏ tą pan- / ną ofẏeroual wbostwẏe swẏm sẏnu / bozemu, abẏ ẏą przẏął sobẏe matką / ẏ stalo sẏą zamknẏenẏe wradzẏe bosz- / (48 v.) kyey ysz marẏa dzẏeuẏcza vybrana / matka bostwa, o ẏescze przed wszemẏ / vẏeky, ẏ wzbudzẏl duch szwẏątẏ uẏel- / kẏe uesele wbostwẏe swẏm zwẏbranẏa / marẏeẏ bẏcz matką bozą y wzẏął d- / uch szwẏątẏ tą panną w swą opẏekąẏa-/kooblubẏenẏecz oblubyenẏczą swą mẏ- / lą, ẏ rządzẏl to duch szwẏątẏ zwẏecz- / noszczẏ ẏsz ta panna mẏala bẏcz począ- / ta-wzẏnoczẏe ẏeẏ matkẏ przesz grzechu / pẏeruorodnego, ẏ takosz sẏą stalo poth / czasem ẏeẏ mẏloszczẏ poczẏączẏe przena- / yczysthsche zasczẏczenẏem ducha szwẏą- / tego [3]) /

U thore obral duch szwẏątẏ tą mẏ- / lą panną zwẏecznoszczẏ bostwa / swego ẏsz przesz nẏą chczẏal ukazacz s- / we mẏlosẏerdzẏe szwẏatu, to ẏest ro- / dzayouẏ ludzkẏemu ẏze ona mẏala / porodzẏsz mẏlosẏerdzẏe szwẏatu sẏna / bozego, pana yezusa odkupẏczẏela sz- / wẏata pana wszeẏ chwalẏ, y sprauo- / val duch szwẏątẏ tą mẏlą panną (z- / wẏecznoszczẏ bostwa swego) ku począczu / naẏczẏsthszemu ẏ naẏslodschemu y naẏ- / (49 r.) dzẏwnẏeẏschemu syna bozego, ẏ poszwẏą- / czẏl (zwẏecznoszczẏ) zẏuoth ẏ wnątrzno- / szczẏ yeẏ wktorẏch mẏal lezecz skarb / naẏuẏssẏ mądroszcz oczcza boga sẏn / z oczcza uẏecznẏe rodzączẏ, slouo usth / mądroszczẏ boskẏeẏ yakosz mouẏ Szwẏ- / ąty augustẏn O dzẏwna rzecz ẏsch mą- / droszcz boska oczẏecz wszech vẏekow k- / torego krolestwo koncza nẏema ten sẏą / stal (poth czasem) sẏnem panẏenskẏm, otosz to od uẏekow duch szwẏątẏ wteẏ / mẏleẏ pannẏe rządzẏl, o ẏescze zadne / stworzenẏe boskẏe nẏebẏlo, a panna ẏ- / usz zgotouana przesz ducha szwẏątego / porodzẏcz slouo boga oczcza mą- / droscz / oczczowską sẏna ẏedẏnego ẏego (O) ẏ pẏ- / erszẏ yeẏ zwẏecznoszczẏ poszwẏączonẏ / uẏchouacz boga ẏ czlouẏeka Oẏ ręcz- / ky ẏey poszwẏączonẏ ot ducha szwẏą- / tego (przeth wszemẏ vẏekẏ) by godnẏe / boga ẏ czẏalo boze pyestouacz (mẏala) / ẏ mouẏ Swẏąty byernath O dzẏwna / dostoẏnoszcz teẏ mẏleẏ pannẏ, oto prz- / ed wszemẏ vẏekẏ wszẏtko stalo sẏą w- / (49 v.) theẏ mẏleẏ pannẏe, zrządzenẏem ducha / szwẏątego, czosz potẏm proroczẏ duchem / szwẏątẏm nathchnẏenẏ prorokoualẏ ẏ / pẏsalẏ czo przesz tą

[1]) chowal / y
[2]) dvch szwaty
[3]) a tho potlvg sz bonawantory

panną mÿalo sÿą s- / tacz, początczÿe, ÿ wczÿelenÿe sÿna boze- / go, a przeto o dzÿwne chwalebne bÿlo / ÿey (zwÿecznoszczÿ) początczÿe wprzesrze- / nÿu boskÿem [1]) /

T [2]) hrzeczÿe obral duch szwÿąty tą / panną zwÿecznoszczÿ ÿsz ÿą okra- / szÿl ÿ napelnÿl wszÿsthkÿch lask y darof / swoÿch, y przesz nÿą chcze dauacz darÿ / y laskÿ sweÿ wszelkÿemu czlouÿekowi / ,ÿ teÿ pannÿe dal duch szwÿątÿ klucze / do skarbow bostwa swego, y ona byla sz- / wÿecznoszczÿ uÿbrana potskarbÿem bo- / skÿch darow, aboczÿem przesz ÿeÿ rącze / ydą wszelkÿemu ządaÿączemu darÿ / ducha szwÿątego, ta panna wszÿtkÿem / pokornÿm darÿ boskÿe rozdana ÿa- / ko mouy szwÿąty Bÿernath O czlouÿe- / cze ÿ chczesz lasky boskÿeÿ dostąpÿcz / uczÿekay sÿą do pannÿ czÿsteÿ pokor- / nÿm serczem Odzÿerszÿsz wszÿtko ÿ bą- / dzÿesz uÿsluchana, aboczÿem bÿlo zda- / (50 r.) wna dawnego zamknÿono mÿlosÿer- / dzÿe boskÿe ÿsz sÿą dlugÿ czasz nÿechczÿ- / al bog smylouacz nath swem stworzen- / ÿem anÿ chczÿal slÿszecz glosow placzlÿ / uÿch boczÿem bog wszechmocznÿ, dzÿer- / zal tągo sprauÿedlÿuoszcz swą alÿsz / ta panna ktorą zwÿecznoszczÿ uybral / duch szwÿątÿ klucznÿczką ÿ potskar- / bÿna darow swÿch, (o)tosz ona odemk- / nąla mÿlosÿerdzÿe boskÿe, a kÿedÿsz to / bÿlo O zaÿste tedÿ kyedÿ ona porodzÿla / sÿna bozego otedÿcz odemknąla mÿlo- / sÿerdzÿe boskÿe ktore bÿlo zdawna za- / mknÿono, otosz mamÿ ÿsz panna obra- / na zwyecznoszczy troÿako od ducha / szwÿąthego [3]) /

Czwartha kapytula ÿsz tha / mÿla panna bÿla począta / w anÿelech a yakosz to sÿą / stalo pysze tako szwÿątÿ au / gustyn rzekącz począta bÿla ta mÿ- / la panna w anÿelech o nÿerÿchlo po / ÿch stworzenÿu aboczÿem anÿelÿ oth / sthworzenÿa swego uÿdzyelÿ wbosth- / (50 v.) wÿe noue uesele znÿektoreÿ taÿemnÿ- / cze ktora byla zamknÿona w serczu [4]) bo- / zÿm (od uÿekow uÿecznÿch ÿ vÿdzÿelÿ / oną taÿemnÿczą w skrÿtoszczÿ sercza / boskÿego o wyelÿkÿeÿ chwale ÿ ko- / chanÿu boskÿem) oth początku przebÿ- / uaÿącz A tedÿ anÿelÿ nÿeprzestaÿącze- / mÿ glosÿ chwąlą czÿnÿlÿ stoÿącz przed / thronem boskÿem szpÿeuaÿącz patrzącz / w ÿasne ÿ slodkÿe oblÿcze boskÿe da- / ÿącz czeszcz ÿ chwalą przenaÿuÿsseÿ th- / roÿczÿ szwÿątheÿ y *(popr. na* s z) oneÿ (to) taÿemnÿ- / czÿ ktorą uznalÿ wbosthwÿe zoszwÿe- / czenÿa ducha szwÿątego, aczkolÿ anÿe- / lÿ ÿescze nÿeuznalÿ czo to bÿla za ta- / ÿemnÿcza wbosthwÿe zamknÿona, prz- / etosz padayącz na oblÿcza swe przeth / nÿeogarnÿoną throÿczą szwÿątą pro- / szącz proszbą anÿelską abÿ ÿm dal usz- / nacz tą vÿelmozną taÿemnÿczą kto- / rą uÿdzÿelÿ w uÿelkÿem ko-

---

[1]) y w myloszczy dvcha / Sz /
[2]) mówy bonawanthvra *(ręką pisarza tekstu).*
[3]) poszlvchaymy daley
[4]) w vmysle

chanÿu [1]) / y w ueselu bostwa ÿ pÿsze szwÿątÿ / augustÿn rzekącz A tedy duch szwÿą- / (51 r.) tÿ cheząch rÿchlo ÿusz obÿauÿcz mÿlo- / sÿerdzÿe swoÿe obÿauÿl oszwÿeczÿl k-/ temu uznanÿu anÿolÿ serafÿnÿ uka- / zal ÿm skrÿtoszcz vÿelmoznoszcz theÿ / taÿemnycze ÿsz to ÿesth ÿedna panna / od uÿekow wbostwÿe sthworzona ÿ cho- / uana wskarbÿe bostwa naszego ÿ uÿb- / rana nato ÿsch ta panna ma sÿna boze- / go porodzÿcz, ktorÿ ma czlouÿeka zmąk / vÿkupÿcz ÿ kteÿ pannÿe bostwo nasze s- / klonÿcz sÿą ma, ona ma bÿcz przebÿtek / bostwa naszego ÿ przesz tą panną oczÿecz/ nÿebÿeskÿ chcze zeslacz sÿna szwÿatu ÿ mo- / uy Szwÿątÿ Augusthÿn o oszwÿeczÿl duch / szwÿątÿ nouą szwÿatloszczÿą ÿsz anÿelÿ / usrzelÿ ÿ vznalÿ w bosthwÿe tą mÿlą / panną bÿcz zwÿecznoszczÿ początą. [2]) kteÿ / dostoÿnoszczÿ ÿsz ona mÿala bÿcz matką / bostwa to (ÿest) sÿn bozÿ obral ÿą od uÿe- / kow matką czlouÿeczenstwa swego kto- / re m(ÿ)a(l) z ÿey naturÿ czÿsteÿ przÿącz / a ten ze to augustÿn (mowÿ) [3]) rzekącz O w / uÿelkÿeÿ dostoÿnoszczÿ vÿdząc anÿe- / ly tą mÿlą panną roskoszuÿącz wbos / thwÿe ÿ otpoczÿuaÿącz (w serczu) [4]) bosz / (51 v.) kÿm ÿ w ÿego przesrzenÿu a tedÿ anÿe- / lÿ ÿąlÿ sÿą dzÿuouacz nasÿlneÿ vÿelmo- / znoszczÿ ÿ dostoÿnoszczÿ teÿ mÿleÿ pan̄ÿ / A podluk Szwyątego augustÿna [5]) uznaw- / szÿ thą taÿemnÿczą boską otey mÿleÿ pan- / nÿe padalÿ na oblÿcza swe anÿelskÿe / przeth nÿeogarnÿoną throÿczą szwÿątą / daÿącz czeszcz ÿ chwalą boskÿeÿ uÿelmo- / znoszczÿ y teÿ naszwÿąthszeÿ pannÿe u / uÿelbÿoneÿ wbostwÿe, ktorą ÿm obÿauÿl / duch szwÿątÿ bÿcz początą wbostwÿe p- / rzed wszemÿ vÿekÿ, boczÿem anÿelÿ tel- / ko uÿedzą zobyauÿenÿa ducha szwÿą- / tego czo ÿest uolą boską A przetosz uzna- / wszÿ tą mÿlą panną bÿcz początą a ona / ma bÿcz matka sÿnu bozemu przesz kto- / regosz mÿalo przÿÿdz zbauÿenÿe zgÿ- / nąlemu czlouÿekouÿ ÿtesz ÿch korÿ mÿalÿ bÿcz spustoszone napelnÿonÿ, a tedy / anÿelÿ ÿąlÿ sÿą ueselÿcz uÿesÿelem uÿ- / elkÿem modlącz sÿą bogu w troÿczÿ ÿedÿ / nemu o tą mÿlą panną abÿ ÿą szwÿa- / tu rÿchleÿ dal ktora ma boga ÿ czlouÿ- / eka porodzÿcz, y ządalÿ ÿeÿ ządzą vÿel- / (52 r.) ką anÿelską ÿ ÿusz sÿą ÿeÿ w sluzbą / vÿeczną zakazoualÿ yako panÿeÿ sweÿ / (aczkolÿ o ÿescze przet stworzenÿem szwÿa- / ta y anÿolow) ÿusz to mocz boska srządz- / ÿla ysz anÿelÿ tey pannÿe sluzÿcz

---

[1]) *W wyrazie* „kochaniu“ *litery* „ch“ *cynobrem poprawiono na* „h“

[2]) w vmyszle boszkyem

[3]) mowy

[4]) w vmyszle

[5]) avgvstyn kthory thąn doktor wyszoką to rzecz kladze bo byl barzo oszwyeczony o tey panne a drvgy ylyaryvsz czy wyszokye rzeczy pyszaly

myе- / ly ktora matką bozą myala syą stacz / poth czasem a wszakosch podluk szwyą- / tego augustyna k /

Kyedy anyely tą panną wbosth- / wye bycz uznaly z obyauyenya / ducha szwyątego (w tayemnycz- / ach boskych) abo anyelskyemy oczyma / yą usrzely podluk raczenya boskye- / go O tedycz yey myloszczy yusz sluzycz / poczęly yako panyey ym zwyecznoszczy / daney y chwalą yey daualy bądącz wta- / yemnyczach boskych pysze tak doctor / Rubyertynus gdy anyely uznaly zobya- / uyenya ducha szwyątego tą panną bycz / począ tą z wyecznoszczy w przesrzenyu mą- / droszczy boskyey, a tedy o uyelkye bylo / uesele anyelskye zuznanya tey przeuy- / sokyey tayemnycze. O tey myley pannye / ktora myala bycz matką bozą, a oth th- / ychmyasth szwyączyly noue szwyątho / (52 v.) począczya zwyecznoszczy wprzesrzenyu / boskyem tey myley panny y skladaly / noue pyenye o yey przechwalebnym / począczyu, a stoyącz przed oblycznoszczą / boską szpyeualy pyenye noue o tey ch- / walebney pannye A tenze to Rubertus / pouyeda ysch ot tychmyasth anyely mo- / dlyly syą troyczy szwyątey otą mylą p- / anną Aby yą naszwyath raczyl zeslacz / aby rychley syn bozy snyey syą narodz- / yl y ych wpadle kory napelnyl A stho- / yącz (ony) przeth oblycznoszczyą boską czwo / rakyey rzeczy syą dzyuoualy wtey my- / ley pannye [1]) /

Pyerue dzyuoualy syą [2]) yey nayuyą- / thszey czystoszczy, aboczyem uydzy- / ely ysz bog snyey syą myal narodzycz y / yey naturą myal na syą przyącz a prze- / toczyem tako przenaczysthsza od uyekow / yest stworzona y wboskyem przesrzenyu / otpoczyuala o w uyelykyey chwale (ser- / cza) [3]) boskyego przebyuala [4]) /

Uthore dzyuoualy syą anyely tey / myley panny nayuyszey dostoy- / (53 r.) noszczy aboczyem od uyekow nadostoy- / nyeyszy yest stworzona urząd bycz ma- / tką boga y czlouyeka /

Thrzeczye dzyuoualy syą anyely / tey myley panny nayobfythszey / gorączey myloszczy, aboczyem od uyek- / ow od troycze szwyątey naygorączey / umylouana y wmyloszczy bozey gorza- / la zwyecznoszczy bo ona myloszcz gorą- / czoszczy boskyey szwyatu porodzycz myala /

Czwarte dzyuoualy syą anyely tey / myley panny przeuyssoney vysoko- / szczy, aboczyem od uyekow pouyssoną n- / ath anyelską naturą abouyem stworzy- / czyela anyelskyego y nyebyeskyego po- / rodzyez myala, pouysszona tesch zwyecz- / noszczy nath (wszytkyego) wszelkyego cz- / louyeka oprocz czlouyeczensthwa, yezu- / sa abouyem ona myala porodzycz stwo- / rzyczyela y odkupyczyela rodzayu ludz-/

---

[1]) ya szyą dzywvyą cztacz moglocz to bycz wyszoky to doktor byl avgvstyn

[2]) anyolewye szwyączy

[3]) vmyszlv

[4]) (temv szą dzywyly)

kÿego, oto sÿą dzÿnoualÿ anÿelÿ teÿ mÿ- / leÿ pannÿe uÿdząncz ÿą wboskÿm umÿszle / y przesrzenÿu (boskÿem), a to zobÿauÿe- / nÿa ducha szwÿątego y pysse Szwyątÿ / augustyn rzekącz [1]), O kÿedy uznaly an- / (53 v.) ÿelÿ teÿ pannÿ dostoÿnoszcz ÿescze w / yey nÿebÿthnosczÿ, a tedÿ ÿąlÿ [2]) (szpÿe-) / [3]) acz Serafynouÿe (o) ÿeÿ gorączeÿ mÿlo- / szczÿ yako ÿą oczyecz bog umÿloual ÿ w- / boskÿm serczu zwÿecznoszczÿ choual, ÿ / palala wmÿloszczÿ bozeÿ przet wszemÿ / vÿekÿ ÿ otpoczÿuala w bodze a bog w- / nÿeÿ A tu przeuÿsszÿla serafÿny gorą- / czą mÿloszczÿą [4]) /

Jescze przeuÿssÿla zwÿecznoszczÿ / Cherubÿnÿ w naÿasznÿeÿszÿm uÿ- / dzenÿu bostwa, o gdÿszczÿ bÿla ta mÿla / panna zwÿecznoszczy w bosthwÿe a te- / dÿcz boga ÿasznÿey uÿdzÿala nÿsz che-/ rubÿnouÿe (O sluschno to bÿlo boskÿ- / ey wszechmocznoszczy udzyelacz ÿsz o- / na ÿasznyey bostwo uÿdzÿala nÿsz cheru- / bÿnouÿe), abouÿem ona matką bostwa / vÿbrana, a anÿelÿ wszÿtczÿ sludzÿ bo-/ ga wszechmocznego, oyescze przeuÿssÿ- / la ta panna wszÿtkÿ anÿolÿ y tronÿ / abouyem pan bog w tronach otpoczÿ- / ua przesz mocz swoÿą Ale wtey mÿleÿ / pannÿe otpoczÿual [5]) wzÿuoczÿe dzÿe- / uyącz mÿesÿączÿ y porodzÿla uÿernego / (54 r.) boga ÿ czlouÿeka ÿ myal snÿą bog zlą- / czenÿe A przetosz tronouÿe stoÿącz przed / oblÿcznoszczÿą boską szpÿeuaÿącz uÿzna- / ualÿ ÿsch ona zwÿecznoszczy uÿbrana ot- / poczÿuanÿem boskÿm ÿ ona wbodze oth- / poczÿuala przeth wszemÿ uÿekÿ, a tako / wszÿtkÿ urządÿ anyelskÿe zwÿecznosz- / czÿ przeuÿsszÿla doskonale, otocz bÿla ta / panna poczęta wanÿelech z obÿauÿe- / nÿa ducha szwÿątego [6]) /

Pyąta kapytula yescze mÿla / panna przenablogoslawnÿeÿ / scha bÿla poczęta w prorocz- / ech przesz nathchnÿenÿe du- / cha

---

[1]) przewyszyla/pana ot wekow szerafyn / szką yerarchyą
[2]) szą dzywo
[3]) w
[4]) boszką
[5]) pan wszego szywyata
[6]) (yeszcze przewyszyla moczarze / tako rzekącze anyoly / przesz ktore pan bog mocz swoyą vkaszvye / O dalyeko wyątszą mocz pan bog vkaszal w tey myley / panye nysz w anyelech moczarzoch bo oną mocznej szą pan bog vczynȝł szwyecznoszczy ysz ona mya / la boga wszywocze noszycz y porodzycz moczarza / wszech wyekow ktorego nyebo ogarnącz nyemosze / any anyely szerafynyszczy y wszyszczy dowczypnosz / czą ogarnącz any szroszvmyecz nyemogą any / mayą tey moczy bostwa szyą dotknącz (szyą y nye / mogą any szmeyą) tego panna w szwem szywocze / ywnątrznoszczach noszyla y porodzyla moczarza / wszechmocznego y pyelvszkamy wyąszala rączky / y noszky yego czego wszysttkyem anyolom nye / dano czo wty tey myley pannye szwecznoszczy (boszkey) / mocz boszka szrządzyla oto przewyszyla szwecznoszczy anyoly moczarze y wszytky gyne an / (yoly) yoly /

NB. Na osobnéj mniejszéj kartce, późniéj wszytéj, charakterem pisarza poprawiającego, powyższy ustęp dopisany.

szwÿątego o ÿey narodzenÿu ÿ / naczÿsthszÿm począczyu przesz grzechu / pÿeruorodnego y pÿszą doctorouÿe / o teÿ panny przenaczÿsthszÿm począ- / czyu gdÿ przÿszedl czasz smÿlouana / boskÿego A tedy sprawcza zbauÿenÿa / ludzkyego, duch szwÿąty uÿdzącz sz- / woÿe sthworzenÿe wczÿerpÿenÿu ch- / czÿal z laskÿ sweÿ ukazacz mylosÿer- / dzÿe swe nath czÿerpÿączem sthworze- / (54 v.) nÿem lutoszcz nathnÿmÿ maÿącz przÿ- / uodzÿl glosÿ placzlÿue przeth uszÿ bos- / kÿego maÿestatu y bÿlÿ glosÿ, a smÿ / luÿ sÿą boze stworzÿczÿelu nasz ÿ cze- / mu dobrocz twoÿa beszmÿerna czÿer- / pÿ nasz tak dlugÿ czasz w czÿerpÿenÿu / O nasz mÿlÿ panÿe zlamÿ ale nÿebo a / stąpÿ knam zmaÿestatu twego a uÿb- / aw nąsz stych to czyąszkych mąk ÿ po- / uÿeda Szwÿątÿ Bonauentura y augu- / styn A tedÿ mÿlosnÿk ludzky duch sz- / wÿąty slÿsząc glosy placzlÿue w oth- / chlany y wzdÿchanye ÿch, ÿ żądzą uÿel- / ką anÿelską wnÿebÿeskÿch (korzech) ÿ / thesz slÿszal modlythwÿ ludzÿ sprauÿe- / dlÿuÿch nazÿemÿ y vÿrzekl slouo wbo- / sthwÿe swÿm, lutoszcz mam nat czlouÿ- / ekyem napodobÿenstwo nasze stworzo- / ne to pÿssano wksÿąszkach rodzaÿu lu- / dzkyego, ą bądącz lutoszczÿą uÿelką / poroszonÿ duch szwÿątÿ chcząncz ÿusz / ukazacz dobrocz swoÿą, nathchnąl du- / chem uÿsokÿem prorokÿ oswÿeczaÿącz / ye promÿenmÿ ÿasnoszczÿ sweÿ ÿze / (55 r.) uznalÿ w duchu proroczthwa swego / począczÿe ÿ narodzenÿe bloguslauÿon- / eÿ pannÿ marÿeÿ ktorasz to mÿala b- / ÿcz mątką bozą ÿ uÿdzÿelÿ proroczÿ / fÿgury skrÿte o teÿ mÿleÿ pannÿ począ- / czÿu ÿ narodzenÿu ÿ vÿkladalÿ onÿ fÿ- / gury skrÿte o teÿ mÿleÿ pannÿ począ- / czÿu ÿ narodzenÿu ÿ vÿkladalÿ onÿ fÿ- / gurÿ z oszwÿeczenÿa ducha szwÿątego / ÿsz mÿala ta panna przyÿdz ÿ narodz- / ÿcz sÿą naszwÿath na poczÿechą wszego / szwÿata (bo ona) [1]) mÿala bÿcz matką bo- / zą o ktoreÿ to (proroczÿ) fygurÿ uÿda- / lÿ A potÿm vÿkladaÿącz fÿgurÿ o nÿeÿ / prorokoualÿ [2]) /

N(aÿuyssy) pÿerwszÿ prorok naÿuÿs- / szey prawdÿ prorokoual o teÿ / mÿleÿ pannÿe ktorÿ ÿest mądroszcz nÿ- / estworzona bog wszechmogączÿ kÿedy / rzekl ku ÿauÿe A pysano to w ksÿąskach / ÿenesis o ÿauo tÿsz przÿnÿosla szmÿe- / [3]) rcz ÿ przÿuÿodlasz naszwyath przesz / thwoÿ upad, (tysz ÿauo przÿnÿosla (sz- / mÿercz naszwÿath) a (ta) panna ktora / ma przÿdz szmÿercz przesz nÿą bądze / skazona, a zÿuoth uÿecznÿ szwÿatu po- / rodzÿ ÿ przÿnÿesÿe oto naÿuÿsschÿ / (55 v.) prorok sam bog prorokoual oteÿ pan- / ny przÿszczÿu naszwÿath y począczÿu naszwÿath y począczyu A / ÿsch przesz nyą chczÿal szwÿath zbauÿcz / przesz swego syna ktorego przesz tą pan- / ną chczÿal zeslacz szwÿatu O ÿescze ten / ze to

---

[1]) ktora
[2]) y pyszaly
[3]) przesz szwe / nyeposlv / szenystwo / grzech /

prorok nayuyßsey prawdy bog wsz- / echmoczny prorokoual o tey myley pan / ny przyszczyu naszwyath, kyedy rzekl czar- / touy w uązoney formye (y rzek tak ku / vązouy pan bog) pysano wksyągach yenesis O uązu tysz nyeuyasthą pyerwszą zwyo- / dl przyydzye nyeuyeszczya plecz panna / ktora mocz twoyą zlomy a glouą two- / yą podlozy poth nogą swoyą y zethrze / yą w proch. Oto sam bog prorokoual o / tey myley panny przyszczyu [1]) /

Moyzesz wtory prorok proroko- / ual o tey myley pannye gdy uy- / dzyal kyerz abo drzeuo zyelo- / ne barzo szlyczne a ono pala ognyem a- / wszakosz yego zyelonoszczy nycz nyeskodzy / lo bo palayącz nyezgorzal any yego zye- / lonoszcz nycz syą nyeskazyla od ognya ale czo daley to szlycznyeyscha zyelonoscz- (56 r.) syą rozmnazala tego to drzeua y kwyth- / nąla naszlycznyey y naslodszy ouocz dalo / O zayste tą to fygurą uykladal moyzes / y yny proroczy o tey myley pannye ch- / walebney ktorasz to zwyecznoszczy wbo- / skym umyszle y serczu bądącz gorzala o- / gnyem myloszczy ducha szwyątego y sz- / wyecznoszczy palala a zyelonoszczy yey / nycz nyeszkodzylo ale roszmnozenye w- / swey szlycznoszczy bralo to przeszlyczne / drzewko ta myla panna ktorasz to prz- / esz moyzessa yest uyfygurouana y przesz / tą fygurą ukazana bycz zwyecznosz- / czy srządzona przenayczysthsza panna / y wyey począczyu nyedothknyona za- / dnym grzechu a stego drzewka toyest / stey myley panny myal vynyknącz na- / yroskoszneyszy kwyatek, yesus cristus / syn bozy O slusznye ta myla panna u- / kazana moyzessouy przesz ducha szwyą- / tego uekrzu zyelouem a ognyem pala- / yączym y kwyatek szlyczny rodzączy / y ouocz slodky dauayącz Oto tha / fygura O barzo sluszala tey myley pa͡- / (56 v.) nye aboczyem ona ogyen bostwa wzy- / uoczye swym noszyla dzyeuyącz myesyą- / czy, abo gdy syna bozego (noszyla y) poro- / [2]) ozyla [3]) /

Zayste gorzalacz myloszczyą boską / a yey nycz on ogyen nyeskodzyl / ale moczą boską byla pothwyerdzona / Otho thą fygurą rozumyal y uykladal / moyzesz onaszwyątszey pannye maryey / O yeszcze dlugy czasz przed począczyem / y narodzenyem yey myloszczy, a uyklada- / yącz moyzesz tą fygurą o nasylnyeysyą / vyesyelyl pyszącz o tey panny począczyu / y narodzenyu, y oczekaual tey scząsney / godzyny uypelnyenya proroczkyego po- / czączya yey nayszwyąthschego [4]) /

Fygura thrzeczya o tey myley pa͡- / ny począczyu uyfygurouana / wkorabyu ktory zachoual noe- / go othpotopu y mouy tu Szwyąty anzel- / mus O zayste slusznye ta myla panna uy- / fygurouana yesth wkorabyu ktory tho / noego zachoual wsobye O zayste

---

[1]) y począczv y narodzenv
[2]) dzyla
[3]) (O gorzalo cz tedy ognem boszke)
[4]) alye nyedoczekal

ta mẏ- / la panna zachouala wkorabẏu zẏuota / swego nayuẏssego swego, pana wszeẏ / (57 r.) chwalẏ sẏna krola uẏecznego ẏezusa blo- / goslauyonego gdy ẏ chouala wzyuoczẏe / swẏm dzyeuẏącz mẏesẏączẏ y wszẏtek sz- / wẏath uybauẏla ot pothopu szmyerczẏ / vẏeczneẏ pẏekẏelneẏ /

Czwarthe ta błogoslauẏona panna / uẏ fẏgurouana zẏeloneẏ roszdze / ktora uẏszla skorzenẏa ẏesse ẏa- / kosch othym pẏssal ẏsaẏas rzekącz vẏnẏ- / dzẏe rosczka skorzenẏa ẏesse a na teẏ ro-/ sczcze uẏnẏknẏe przeszlẏcznẏ kwẏat, a / ta fẏgura ẏ to proroctwo ẏzaẏassa / bẏlocz o teẏ mẏleẏ pannẏ począczẏu / bo ona poszla zwẏsokẏego y bogu mẏle- / go kaplana ẏesse O zaẏste sluszne ta / mẏla panna wrosczcze yest uẏfẏguro- / uana Ozdawna przeth ẏeẏ czẏstem po- / czączẏem, abouẏem snẏey uẏnẏknącz / mẏal przeszlẏcznẏ, kwẏath pan iesus / cristus sẏn naẏuẏssego boga ktorẏ mẏ-/ al podz steẏ mẏley pannẏ ktorąsz to ẏ- / zaẏasz rosczcze przẏrownal /

Pẏąthe proroczthwo bẏlo o teẏ mẏ- / ley pannẏe yescze przed ẏeẏ czẏsth- / em począczẏem gdy poganskẏ prorok / (57 v.) Balaam prorokoual rzekącz vẏnẏdzẏe / gwẏazda z ẏakob ktora oszwẏeczẏ wszẏ / tek szwẏath, ẏ tak ze to proroctwo sz- / pelnẏlo sẏą gdẏ ta(k) gwẏazda ueszla p- / rzesz ẏeẏ czẏste począczẏe ẏ narodzenẏe, o- / tedẏcz oszwẏeczẏla wszẏtek szwẏath gdẏ / prawda proroczka ueszla przesz ẏeẏ czẏ- / ste począczẏe ẏ slauẏe narodzenẏe /

Sosthe proroczthwo bẏlocz o theẏ / mẏleẏ pannẏ(e) [1]) gdy Sẏbẏlla pro- / rokẏnẏ ẏmẏenẏem [2]) etyka pro- / rokouala rzekącz Ostatecznego uẏeku / upokorzẏ sẏą bog nauẏssẏ, y przẏẏmẏe / plecz członẏeczeẏ naturẏ, y porodzẏsẏą / sẏn naẏuẏssego boga sczẏsteẏ pannẏ / nẏeporussoneẏ zadnem grzechem, y zlą / czẏ sẏą bostwo szczłouẏeczą naturą a- / przẏdzẏe wrẏchle ta panna ktorasz / to porodzẏ boga, ẏ lezecz bądzẏe wsth- / aẏnẏ nasẏenẏe baranek upokorzonẏ / ,a panẏenskẏm mlekẏem ẏ pẏlnoszczyą / bądzẏe uẏchouan bog ẏ członẏek A to / proroctwo teẏ sẏbẏlle bẏlo znathch- / nẏenẏa ẏ uoley ducha szwẏątego prz- / eth dawnẏmẏ czasẏ, ato proroctwo th- / ey przẏąlẏ proroczẏ szwẏączẏ ẏ / (58 r.) czẏnẏlẏ gadanẏe ẏ uẏklad pẏsalẏ ẏey / proroczthwa [3]) / Drugẏ (*popr.* a) Sibilla bẏla za cze- / sarza oktauẏana ktora gdy bẏla wswẏ / naboznẏm obẏeranẏu modlącz sẏą pa-/ nu bogu podluk onego zwẏczaẏu, ẏ us- / rzala woblocze ẏasnẏm stoẏącz pannąą / pẏąkną z dzẏeczẏąthkẏem trzymaẏącz / ẏe na swẏch rączkach a uznawszẏ duche / proroczkẏem ẏsz to ẏest ta panna ktora / m przẏẏdz na szwẏath ẏ począcz sẏą ẏ / narodzẏcz poth czasem, ẏ n

---

[1]) poczaczv
[2]) cher
[3]) proros?cztw szedme bylo gdy

porodzẏcz z- / bauẏczẏela szwẏata sẏna bozego, a vz- / nawszẏ duchem proroczkẏem pokląk- / nąla ẏ dala dzẏeczẏątku (ẏ) czescz ẏ chw- / alą [1]) y uznala ẏsz ten ma przẏẏdz na sz- / wẏath sczẏstey panny narodzonẏ otku- / pẏczẏel szwẏata A tedẏ ta sẏbẏlla ukaza- / la czesarzouẏ oktauẏanouẏ rzekącz Oto czesarzu oglądaẏ to znamẏą nanẏebye, a / day bogu czeszcz ẏ chwalą ẏ tey pannẏe / ẏ prorokouala uẏkladaẏącz to uẏdzenẏe [2]) / O to przẏẏdzẏe ẏ narodzẏ sẏą panna kto- / ra porodzẏ zbauẏczẏela szwẏata, ẏ rzek- / la sẏbẏlla czesarzouẏ oktauẏanouy, tą pa- / ną y szẏeẏ dzẏeczẏątkẏem chwalẏ ẏ temu / (58 v.) dzẏeczẏątku modlą daẏ, bo przẏẏdzẏe wr- / ychle czasz, ẏsz ta panna przẏẏdzẏe kto- / ra to dzẏeczẏątko porodzẏ, a tedẏ czesarz / uẏdzącz to znamẏą uẏdome nanẏebẏe, po- / kląknąl ẏ (skl) zlozẏl koroną z glouẏ sweẏ / ẏ dal chwalą onemu dzẏeczẏątku ẏ matcze / ẏego, y dal naonẏm myesczu oltarz zbudo- / uacz ẏ postauẏl obrasz panną zdzẏeczẏąt- / kẏem, ẏ daual tham chwalą bogu temu / ktorego panna ma porodzẏcz u (*popr.* y) uẏerzẏw- / szẏ oneẏ sẏbẏlẏ proroctwu, usrzawszẏ oną / fẏgurą yawnẏe, ktorasz to fẏgura ktora / to ta sẏbẏlla ukazala czesarzouẏ ẏ ẏnem / y pothwẏerdzẏla ẏne skrẏte fẏgurẏ, boczẏem / proroczy ẏako doskonalẏ skrẏte fẏgurẏ uẏ- / dalẏ o teẏ mẏleẏ pannẏe, ẏ o przẏszczẏu sẏ- / na bozego, ẏ uẏkladaly ẏe duchem oszwẏe- / czonẏm ẏ uẏsokẏem rozumem Ale sybẏlla / ẏako mnẏeẏ doskonala ẏsthnẏe usrzala w- / obloku panną szdzẏeczẏąthkẏem ktorasch / to ẏeẏ fẏgurą ẏ uẏdzenẏe pothwẏerdzẏ- / la proroczkẏe skrẏte fẏgurẏ, ktore ony ws- / krẏtoszczẏ vẏdalẏ Aczkolẏ ta sẏbẏlla rzeczo- / na mnẏeẏ doskonala nẏsz proroczẏ, a wsza- / kosz proroczẏ wzẏąlẏ uthwẏerdzenẏe ẏ po- / (59 r.) czẏeszenẏe z ẏeẏ uẏdzenẏa, ẏ pothwẏerdz- / ẏlẏ ẏ przẏąlẏ ẏeẏ proroctwo ẏ uẏklada- / lẏ ẏeẏ uẏdzenẏe ẏsz to ta panna ma przẏdz / ẏ narodzẏcz sẏą wrẏchle ktora ma zbauẏ- / czẏela szwẏata porodzẏcz ẏ bẏlo uẏelẏkye / uesele proroczkẏe zẏeẏ uẏdzenẏa a tako / dlugẏ czasz przeth początczẏem teẏ mẏleẏ pa- / nẏ ẏ narodzenẏem bẏlẏ fẏgurẏ ẏ prorocz- / thwa o ẏeẏ mẏloszczẏ przẏszczẏu, o pocżą- / czẏu ẏtesz ẏeẏ narodzenẏu, a ẏsch ona przy- / szethszẏ ẏ ukazawszẏ sẏą na szwẏath ẏako / slonecze ẏasne szwẏeczącze roszueselẏla szwẏ- / ath, gdẏ porodzẏla zbauẏczẏela szwẏata / A przeto o dlugẏ (pro) czasz proroczẏ ẏ path- / ryarchouẏe modlẏlẏ sẏą bogu, o tą panną / aby sẏą rẏchleẏ narodzẏla, aboczẏem fẏgu- / rẏ o ẏeẏ przyszczẏu y początczẏu ẏ narodze- / nẏu, uẏdaly a przetosz ẏeẏ mẏloszczẏ serde- / cznẏe ządalẏ, a wszakosch dlugẏ czas nẏe- / bẏly uẏsluchanẏ wządzach ẏch ẏ pytal /

Oszme [3]) Zacharẏasz prorokuẏącz o teẏ mẏleẏ pan- / nye Nẏecchczẏeẏ sẏą bacz czorko sẏon / oto krol twoẏ ẏdzẏe ktobẏe

[1]) y matcze yego
[2]) rzekącz
[3]) proroctwo (o tey myl y pannye)

A to proro- / czthwo rozumÿal zacharÿasz odzÿeuÿczÿ / (marÿeÿ) maryeÿ ÿsz mÿal uÿeczny krol / iesus cristus przÿdz wzÿuot ÿeÿ, a to sÿą / (59 v.) vÿpelnÿlo gdÿ sÿn bozÿ stąpÿl zmaÿesta- / tu bostwa swego wzÿuoth czystÿ ÿeÿ przÿ- / ÿąwszy czlouÿeczą naturą (A tenze Zacha / ryasz) [1]) napÿsal oth dawnego czasu przet po-/ cząezÿem ÿ narodzenÿem teÿ mÿleÿ pannÿ / a rzekącz oto panna pocznÿe ÿ porodzÿ sÿ- / na bozego y napÿsal (zachÿryas) ksÿągÿ/ proroctwa swego O theÿ mÿleÿ pannÿe / o ÿescze przeth ÿeÿ narodzenÿem ÿsz pan- / na ma począcz wczÿstoszczÿ duchem sz- / wÿątÿm sÿna y porodzÿcz boga ÿ czlo- / uÿeka, a uÿecznÿe panną ma zostacz a / napÿsawszÿ tÿ ksÿągÿ (zacharÿasz) pro- / roctwa swego [2]) o teÿ pannÿe ÿ początku / sÿna bozego, umarl ÿest ÿ szethl do oth- / chlany [3]) y pouyedzÿal oczczom szwÿątÿm / ÿsz takÿe proroczthwo zobÿauÿenÿa du- / cha szwÿątego zlozÿl ÿ ksÿągÿ napÿsal/ ÿsz panna ma począcz ÿ porodzÿcz sÿna / nauÿsszego boga, (o) ÿ bÿlo uesele w oth- / chlanÿ sproroctwa (y [4]) zachÿrÿassa) ÿ ocze- / kaualÿ z ueselyem uÿpelnÿenÿa ÿego p- / rorocztwa ÿ modlÿlÿ sÿą oczczouÿe w ot- / chlanÿ ÿ proroczÿ nazÿemÿ do boga w- / szechmocznego abÿ raczÿl tą panną na- / (60 r.) szwyath dacz ktorasz to panna ma poro- / dzÿcz zbauÿczÿela wszego szwÿata a gdy sÿą przÿblÿzal czasz smÿlouanÿ- / a bozego, a tedÿ znatchnÿenÿa y / pobudzenÿa ducha szwÿątego wzÿął sÿ- / meon na ten czasz nauÿsszÿ kaplan [5]) ty k- / sÿągÿ [6])za(char)yasa proroka ku czczÿe- / nÿu lekczÿeÿ a ten to sÿmeon rzeczon s- / prauyedlÿuy ÿ bogu boÿączy ÿ yął cz- / czÿcz onÿ ksÿągÿ (zacharÿassa) ÿ przÿsz- / edl ku teÿ kapÿtule, gdzÿe zacharÿasz [7]) / napÿsal duchem szwÿątÿm natch-/ nÿonÿ rzekącz Oto panna pocznÿe ÿ / porodzÿ A kÿedÿsz Sÿmeon czedl tÿ slow- / ka oto panna pocznÿe ÿ porodzÿ sÿna bo- / zego O nasÿlnÿeÿ rospalono yego sercze / uÿelkÿem nabozensthwem, wszakosz wz- / dÿ syą ÿąl dzÿuouacz mÿsląсz a rzekącz / sam wsobÿe O ÿako to ten prorok nÿe- / rostropnÿe napÿsal yzbÿ panna nÿepo-/ russona mÿala począcz w czÿstoszczÿ ÿ / porodzÿcz ÿ ÿął mÿszlÿcz Sÿmeon ÿ czo / to ten prorok rozumÿal ÿsz tak pÿsal / oto panna poczuye ÿ porodzÿ, vÿdzÿ- / mÿ sÿą ÿsz sÿą omÿlÿl bo to yest rzecz / (60 v.) nÿepodobna aby panna nÿeporuszona / mÿala począcz, y zamazal to slowko ÿn- / kaustem oto panna pocznÿe ÿ porodzÿ / y napÿsal tak swą ręką wksyągach (za / charÿassa) *popr.*: ÿzayassa rzekącz oto mloda nyeuÿasta / pocznÿe ÿ porodzÿ, y tak mnÿemÿal

---

[1]) dzewąty prorok yzayasz
[2]) yzayasz
[3]) o besz wątpyenya
[4]) yzayasza
[5]) bądącz
[6]) y
[7]) *zrobił z tego* Izachayasz

sÿ- / meon aby naprauÿl zabłądzenye y nye- / rostropnoszcz [1]) y zamknął ksÿągÿ sÿmeon / mnÿemaÿącz naprauÿcz pÿsmo (zachÿrÿ- / assa) [2]) A to bÿlo ÿescze przed począnczÿem ÿ / narodzenÿem pannÿ marÿeÿ Ouaczye / drugÿego dnÿa abo czasu sÿmeon ÿął / czczÿcz onÿsz to ksÿągÿ (zacharyasza ÿ ta- / kyesz usrzal ÿął czczÿcz) Oto panna po- / cznÿe ÿ porodzy ÿ ÿął sÿą dzÿwÿcz / (sÿmeon) ÿsz ÿego pÿsmo zamazano czo / napysal ÿsz mloda nÿeuÿasta poczuye / ÿ porodzÿ (y ÿął sÿą dzÿuÿcz sÿmeon) / a to zasyą napÿsano ÿsz panna pocz- / nye ÿ porodzÿ, ÿ mnÿemal sÿmeon, a / by to ktorÿ zasÿą nÿerostropnÿe na- / pÿssal, czusz nÿechcząncz dacz przÿganÿ / (zacharÿasouÿ) *popr* yzayÿÿasouÿ a tedy sÿmeon skazÿl po- / wtore ono pÿsmo oto panna poczuÿe / (61 r) ÿ napÿssal za syą oto młodzÿuchna / nÿeuÿasta poczuÿe ÿ porodzÿ, a uypÿszawszÿ / dwarazÿ, ÿ schoual ksÿągÿ opathrznÿe abÿ / ÿch nÿkth nÿedoszetl, gdÿsz trzeczÿ rasz przÿ- / szedl ÿął czczÿcz onÿ ksÿągÿ, usrzal a ono / zlotem napÿsano oto panna poczuÿe ÿ po- / rodzÿ, ale on wsweÿ uporze mnyemaÿącz / to nyemocz bÿcz chczÿal skazÿcz O natych- / mÿasth anÿol gabrÿel stanął przednÿm / oth boga zeslanÿ rzekącz ÿemu O mązu / sprauÿedlÿuÿ sÿmeonÿe mouÿą tobÿe / od boga poslanÿ oto ÿzesz proroczthwu [3]) y (za- / charyassouem) *popr.* yzaÿassouem duchem szwÿątÿm natch- / nyonÿm nÿeuÿerzÿl ÿsz panna poczuye (....) ÿ porodzÿ(cz) oth tÿch mÿasth bądzÿesz / szlep, asz usrzÿsz tą panną ktora ma sÿą / wrÿchle narodzÿcz ktora ma zbauÿczÿ- / ela szwÿata porodzycz, a gdy sÿą narodzÿ / ta panna ÿ porodzÿ zbauÿczÿela szwÿa- / ta sÿna bozego tosz tÿ przesrzÿsz ÿ pÿas- / touacz bądzÿesz sÿna bozego ktorego ta / panna czÿsta porodzÿ a także sÿmeon / chneth oszlnął y nÿcz nÿeuÿdzÿal a an- / yol znÿknął oth nÿego oszlepÿwszÿ go / y mouy thu Szwÿąthÿ augustÿn O / (61 v.) blogoslauyonÿ sÿmeonÿe o nascząsznÿeÿsze / twoye bÿlo zaszlepÿenÿe ktore dalo szwya- / tu oszwÿeczenye y proroczkÿm pÿsmom / ÿ fÿguram uÿpelnÿenÿe proroczÿ ÿnÿ w- / fÿgurach tą panną wskrÿtoszczÿ uÿdalÿ / ale tobÿe nascząsznÿeÿszÿ sÿmeonÿe od an- / ÿola ÿest pouÿedzÿano ÿsz wrÿchle usrzÿsz / tą panną ktora ma przÿdz na szwÿath / y szdzÿeczÿąthkÿem y pÿastouacz to dzÿe- / czÿą bądzÿesz ktore sÿą steÿ pannÿ na- / rodzÿ, o ktorey tÿ nÿeuÿerząncz pysmosz ka- / zÿl O nasczęsznyeÿszÿ sÿmeonÿe twoÿe nÿ / eprąthkÿe uuyerzenÿe przÿnÿoslo tobÿe / uesole oczekauanÿe, twoÿe na oczach za- / szlepÿenÿe oszwyeczÿlo dnszą ÿ sercze th- / woÿe oczekauaÿącz począnczya y narodz- / enÿa teÿ pannÿ y ÿey sÿna boga ÿ czlo- / uÿeka O ÿakÿegosz uesela bÿl napelnÿ- / on sÿmeon zoszle-

---

[1]) yego
[2]) *poprawiono na:* yzayassa
[3]) y

pẏenẏa swego, abouẏe / anẏol dal mu rozumẏecz ẏsz mẏal prz [1]) / (e)srzecz ẏ uẏdzẏecz zbauẏczẏela szwẏata / ẏ panna matka ẏego wrẏchle narodzo- / na O zaẏste sẏmeon roszueselyl waszẏ- / tek szwẏath prorokuẏącz y pouẏeda- / ẏącz przẏczẏną zaszlepẏenya swego ẏ / (62 r.) pouẏedal ẏsz on nẏemẏal umrzecz azbẏ / uzrzal krẏstusa pomazanẏcza bozego na- / rodzonego spannẏ czẏsteẏ O ẏakosz zą-dlẏ- / uẏe oczekaual symeon oneẏ sczą́sney go- / dzẏnẏ wktorą by mu rzeczono ogladaẏ tą / panną ktora porodzẏla zbauẏczyela sz- / wẏata oto ẏest ta dla ktoreyesz tẏ zaszle- / pẏon yzesz nẏeuẏerzẏl aby panną począ- / la y porodzyla sẏna bozego O ẏakosz du- / sza ẏ sercze ẏego palalo gorączoszczẏą ku / bogu dzẏąkuẏącz zoszlepẏenẏa swego / tak dlugo aze oglądal szwẏatloszcz wsze- / go szwẏata sẏna bozego y zmatką pan- / ną czẏstą Otosz to prorocztwo sẏmeo-no- / uo bẏlo nẏe w fẏgurze ktoreẏ ale ẏaw- / nẏe przesz anẏola opoẏedzẏane y Mo- / uẏ Szwẏątẏ Bẏernath O sẏmeonẏe za- / szlepẏenẏe twoẏe przyuẏodlo czẏą ku / pewneẏ nadzẏeẏ czegosz spẏsma prorocz- / kẏego vẏerzẏcz nẏechczẏal tosz przesz / twe oszlepẏenẏe uznal y pewnye uuẏe- / rzẏl, prorokom dano fẏgury uydzyecz/ o teẏ pannẏ począczẏu ẏ narodzenẏu a- / le tobẏe mẏly sẏmeonẏe anyol pouẏe- / (62 v.) dzyal ẏsz nẏeumrzesz asch tą panną ẏ / dzẏe-czẏątko oglądasz o uẏerzą temu ẏze / staroszcz twoẏa wzẏąla posẏlenẏe steẏ / sczą́sneẏ nouẏnẏ aczesz naoczoch zaszle- / pẏonẏ, ale dussą ẏ uẏarą ẏasznẏe vẏ- / dzẏsz y uesele oczekauasz przysczẏa theẏ / pannẏ naszwẏątscheẏ /

Szosta kapitula [2]) Tha mẏlo- / ssczyua panna byla po(o)cząta/ wzẏuoczẏe blogoslauẏoneẏ / Szwẏąteẏ Annẏ a to ẏeẏ po- / czączẏe bẏlo Troẏakẏe abouẏem mocz / ẏ laska boska bẏla zwẏecznoszczẏ przẏ th- / eẏ mẏleẏ pannẏe Pẏerue ta mẏla pan- / na byla począta w matcze sweẏ szwẏą- / teẏ annẏe ato przesz obyauẏenẏe anẏel- / skẏe, kẏedy bẏl yoachẏm [3]) zesromoczenẏ / od bẏskupa gdẏ srzuczẏl ofẏarą ẏch z- / oltarza dla ẏch nyeplodnoszczẏ, a tedẏ o- / nẏ wsẏlnẏm smątku bądącz uẏszly sko- / szczẏola s sromem, podzẏąkouawszẏ ze- / wszego panu bogu, nẏeszemralẏ prze- / czẏw onemu bẏskupouẏ ktorẏ snadz ka- / zal ẏm skoszczẏola uẏnẏdz, bo tedẏ bẏlo / (63 r.) uẏelkẏe szwẏąto poszwẏączanẏa koszczẏola / bozego, a tedẏ uẏelky lud bẏl wkoszczẏele / ato bẏlo ẏch zesromoczenẏe dla ẏch nẏeplo- / dnoszczẏ Bo wstarym zakonẏe bẏl ten wz- / gardzonẏ ẏ nẏesczą́snẏ ktorẏ bẏl nẏeplodnẏ / tak ze mẏlosnẏczẏ bozẏ uẏszlẏ placząc a smąt-/ kẏem uẏelkẏm obczẏązenẏ, pathrzmẏsz tu na- / mẏleyszẏ, ẏakocz pan bog zasmącza ẏ namẏ- / leẏsze swoẏe dla ẏch uẏąthszeẏ otplatẏ,

---

[1]) e
[2]) ysz
[3]) y channa

tha- / kosz poszedl ẏoachẏm napuszczą do swẏch stad, tam ẏusz chcząc panu bogu sluzẏcz do / szmẏerczy w czẏstoszczy, Ale hanna szwẏata / bądącz w smątku nẏeobaczẏla kądy szedl / ẏeẏ mąsz ẏoachẏm ẏ przẏszla do domu ẏ nẏe- / nalaszla pana swego ẏ oczekauala go dlugẏ / czasz A gdẏsz nẏeprzẏszedl o nonẏ smątek o- / [1]) garnął duszą yeẏ y plakala anna ku bogu / w noczẏ ẏ uednẏe poleczaẏącz bogu smątek / swoẏ y pana swego ktorego nẏeuẏedzẏala / gdzẏe bẏl ẏ takẏesch umẏszlẏla ẏusz czẏsz- / czẏe panu bogu sluzẏcz O ale mẏlẏ bog po- / kornẏch ẏ czẏerplẏuẏch swẏch slug nẏeo- / opuszsza ẏ smątek ẏch obroczyl wszemu sz- / wẏathu napoczẏechą, a ẏch sromotą ob- / roczẏl w uẏeczną poczẏesznoszcz, o ẏakosz te- / dẏ bẏlẏ mẏlosznẏczẏ bozẏ zasmączenẏ, przed / (63 v.) ẏch [2]) poczẏechą, aboczẏem ẏch, poczẏecha ẏ / wszego szwẏata mẏala sẏą wrẏchle uka- / zacz, ta przesczą̨sna panna mẏala bẏcz po- / cząta wzẏuoczẏe szwẏąteẏ annẏ, a bądącz / szwẏąta anna wsẏeroczthwẏe po swẏm / panẏe ẏ uẏszla czasu ẏednego do swego / sadu tesknẏącz ẏ modlẏla sẏą tam, ẏ usrza- / la ptaszkẏ gnẏezdząc sẏą abo czẏnẏącz / sobẏe gnẏazda aboczẏem czasz przẏszedl ẏch / plod vẏuẏeszcz ẏ . ẏąlẏ sẏą uẏesẏelẏcz szpẏe- / uaẏącz, a usrzawszẏ ẏe szwẏąta anna ẏą- / la rzewno plakacz rzekącz Otom ẏa nanẏe- / sczą̨sznẏeẏsza nẏeuẏasta nẏeplodna wzg- / ardzona Oto ptaszkouẏe ueselą sẏą splo- / du swego a ẏa nẏeplodna w smątku osta- / la, ẏ pana mego stradaẏącza ẏ sẏerotam / ostala ẏ podnẏosla dussą ẏ sercze wnẏe- / bo [3]) y rosplakala sẏą rzewno y ẏąla wzdẏ- / chacz rozmyszlaẏącz nẏeplodnoszcz swo-/ ẏą ẏ klączala na gorączeẏ modlẏthwẏe / modlącz sẏą panu bogu ẏ bẏla wtesk- / noszczẏ uẏelkẏeẏ, domnẏemaẏącz sẏą b- / ẏcz opuszczona, ale pan bog [4]), nẏeopuszczẏ / swẏch [5]) A tedẏ pan bog chcząc ẏusz uko / (64 r.) ẏcz smątek szwẏątheẏ annẏ ẏ takẏesch / ẏoachẏma, poslal (pan bog) anẏola gabrẏ- / ela do annẏ szwẏąteẏ rzekącz o anno nẏ- / eplaczẏ anẏ sẏą smączẏ sthweẏ nẏeplo- / dnoszczẏ uẏsluchal bog uaszą modlẏth- / wą, ẏ twe lzẏ padalẏ nalono oblẏczno- / szczẏ ẏ mẏlosẏerdzẏa bozego A przeto / bądz pozdrouẏona ot boga wszechmo- / gączego ktorẏ uẏdzẏ smątek uasz, a ẏusz / obracza uasz smątek w uesele wszego sz- / wẏata. Otom ẏa poslan ot boga kwam / wszwẏastuẏą [6]) uam ysz tẏ blogoslauẏo- / na anno masz wrychle począwcz plod ẏ / porodzẏsz panną, ẏ ẏmẏą ẏeẏ (bẏlo) ma- / rẏa bądzye ktora porodzy zbauẏczẏe- / la szwẏata, a przeto oth tẏchmẏast nẏe- / bądzẏesz nẏeplodna rzeczona, ale splodu / zẏuota twego bądzẏe uesele wszemu / szwẏatu A przeto powstany ẏ ẏdzẏ ku z- /

---

[1]) o
[2]) wyelyką
[3]) kv panv bogv
[4]) nygdy
[5]) szlvg
[6]) cz

lotey ulẏczcze tam potkasz ẏoachẏma mą- / za twego ktobẏe, ydączego a przeto po- / byezẏ knẏemu rẏchleẏ, a sprauẏwszẏ an- / ẏol poselstwo ku blogoslauyoneẏ annẏe / oth boga, takẏesz yoachẏma nauyedzyl / (64 v.) thẏsz to sloua yemu mouẏącz ẏako ẏ an- / nẏe, a tedẏ szwẏąta ẏ blohoslauẏona an- / na pokląknąla podzẏąkouala bogu s- / placzem steẏ uẏelkẏeẏ laskẏ ẏsz przesz / plod yeẏ blogoslauẏonẏ ma przẏdz ue- / sele wszego szwẏata, a powstawszẏ po- / szla ku zloteẏ ulẏczcze, tam ze zetkala / sẏą z ẏoachẏmem panem swẏm zweselẏm / przẏuytala gẏ pouẏedaẏącz mu, anẏel- / skẏe obyauẏenẏe y poselstwo oth wszech- / mocznego boga, a takẏesz yoachẏm ẏeẏ w- / szẏtko pouẏedzẏal czo mu anẏol mouyl od- / boga, a tako przyuẏtawszẏ sẏą, poszlasz ta / do koszczẏola bozego ẏ podzẏąkoualẏ pa- / nu bogu y szly z weselẏm do swego domu / Otosz to pẏerue począczẏe teẏ mẏleẏ pan- / nẏ bylo w uszech szwẏąteẏ annẏ przesz o- / bẏauẏenẏe anẏelskye od boga mẏlego /

Wthore bẏlo począczẏe teẏ mẏ- / loszczẏuey pannẏ wserczu ẏ / w dussẏ szwẏąteẏ annẏ a tho / gdẏ uuẏerzẏla anẏolouẏ uẏsluchawszẏ / poselstwo od boga knẏeẏ poslane (o) o te- / dẏ szwẏąta anna uuẏerzywszẏ slouom / (65 r.) (czẏessenẏe) anẏola bozego ẏusz począla tą / mẏlą panną dzyeueczką swoyą wduszẏ / ẏ serczu przesz zupelne uuẏerzenẏe an- / ẏolouẏ [1]) /

Ueszmẏmy tu prostẏ przẏklath k- / tora kolẏ rzecz dobra kẏedy czlo- / uẏek onẏey nẏeslẏszal anẏ ẏeẏ / uẏdzẏal nẏepocząla sẏą w ẏego dussẏ ẏ / serczu, alẏsz rzecz slẏszana abo uẏdzẏana / tosz począta w serczu O takẏesz szwyątha / anna uslẏszawszẏ oth anẏola poselstwo u- / uẏerzẏla y począla w dussẏ tą rzecz przesz / (anẏola) uẏarą, obyauẏona od anẏola gdy / rzekl oto pocznẏesz panną a szdzyeẏesz ẏeẏ / ẏmẏą marẏa, o ẏakẏesz bẏlo uẏelkẏe ue- / sele szwẏąteẏ annẏ ẏsz mẏala począocz p- / lod, a przesz przẏrownanẏa uẏątsze uese- / le ẏeẏ bẏlo gdẏ ẏsthnẏe począla wzẏuo- / czẏe swẏm tą mẏlą panną /

Thrzeczẏe teẏ mẏleẏ panny bẏlo po- / cząoczẏe ẏsthnẏe wzẏuoczẏe szwẏą- / teẏ annẏ gdẏ szwẏąta anna bẏe- / gyem pospolẏtem podluk przẏrodzenẏa / naturẏ począla panną marẏą od boga / obẏeczana szwẏatu ẏ oktoreẏ bẏly pro- / (65 v.) rocztwa ẏ skrẏte fẏgurẏ uẏdanẏ a nẏe- / gdẏ ẏawne ẏakosz otẏm uẏssey pẏsano / ẏusz tu chczą pẏsacz O naẏczẏsthszem po- / cząoczẏu teẏ mẏley pannẏ dzẏeueczkẏ sz- / wyąteẏ anny ẏ ẏoachẏma blogoslauẏone- / go oczcza panny marẏeẏ Oto slowka pa͡- / nẏ marẏey napocząotku tego kazanẏa za- / lozone rzekącz Począlam syą [2]) w zẏuocze / matkẏ sweẏ szwẏąteẏ annẏ /

---

[1]) ysz sza tak malo stacz yako yey anȷol powedzal
[2]) szwecznoszczy boszkey / y

Sluchaÿmysz namÿleÿszÿ o teÿ mÿ- / ley pannÿ naÿczÿsthszem pocżą- / czÿu wzÿuoczÿe szwÿątey annÿ / mouyą ÿsz to bÿlo naÿczystsze począczÿe / po ÿezusÿe sÿnu bozem, aboczyem bÿlo / yey mÿłoszczy począczÿe przesz grzechu / pÿeruorodnego, wzyuoczÿe szwÿąteÿ / annÿ osobnÿm przÿuÿleÿem obdaroua- / ne oth pana boga, aczkoly ta mÿla pan- / na począta z oczcza y matky pospolÿte / bÿegÿem ÿako wszelkÿ członÿek, a wsa- / kosz za sÿą mouÿą ÿsz ta mÿla panna po- / czała sÿą nÿepospolÿtem bÿegÿem, abo- / uÿem ÿeÿ począczÿe srządzono przenaÿ- / czÿsthsze od boga od uÿekow uÿecznÿch / bÿcz przesz grzechu pÿeruorodnego w- / (66 r.) zÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ, ato dano ÿeÿ / zlaskÿ osobney boskÿeÿ (od uÿekow vÿe- / cznÿch) ÿ ÿest laską boską uprzedzona / y uÿÿąta ÿako matka boza spospolÿte- / go praua, ÿsz wszelkÿ zoczcza y matkÿ / rodzączÿ wpada wpÿeruorodnÿ grzech [1]) / ale panna [2]) vÿÿąta o ÿescze przed wsze- / mÿ uÿekÿ A przetosz gdÿ poczała sÿą / wzÿuoczÿe szwyątey annÿ nÿedotknął / sÿą ÿeÿ grzech zadnÿ [3])(abo) to laska du- / cha szwÿątego sprauyla ÿescze przeth / uÿekÿ, aboczÿem ÿey naÿnÿeuÿnnÿeÿsze / ÿ naÿczÿsthsze (ÿako) począto bÿlo wzÿ- / uoczye matkÿ ÿeÿ szwÿąteÿ annÿ, o z- / wyelÿką opathrznoszczÿą boską ÿ du- / cha szwÿątego strozą, ktorÿ (od uÿekow) ÿeÿ sthrzegl y rządzÿl ÿeÿ nÿeuÿnne ÿ na- / czÿsthsze począczÿe, aboczÿem mądroszcz / boska (od wszech uÿekow) [4]) przesrzal ÿey / począczÿe wbosthwÿe swÿm ÿ okraszÿl / yą wszechmocznoszczyą swą promÿen-/ mÿ swey laskÿ szczÿcząc ÿą [5]) A przetosz / w yeÿ począczyu wzÿuoczye szwÿąteÿ / anny nÿewpadla wpÿeruorodnÿ grzech / tako doctorouye szwÿączy pÿszą rzekącz / ustawcza wszytkÿch praw czesarz albo / (66 v.) krol moze uÿÿącz sprauа kogo chcze a / sam nÿepouÿnÿen prauu ustanouÿonÿmu / przezen y przÿkazanÿ O daleko uÿąthszÿ p- / an, pan bog ÿ mocznyeÿszÿ nath czesarze / ÿ krole, uÿączeÿ bog moczen nÿsz onÿ zÿ- / emsczÿ panouÿe, mogl to ÿ chczÿal ÿako / pan ÿsz swoÿą mÿlą matką uÿÿął spo- / spolÿtego praua ÿsz ona nÿewpÿeruoro- / dnÿm anÿ zadnem grzechu ÿest począta / y dal ÿeÿ yako pan wszechmocznÿ noue / prauo uÿątsze ÿ uÿsse nath wszÿtkÿ po- / glouÿa [6]), ysz panna marÿa panną ÿ mat- / ką y rodzÿczÿelką zostala a to nad na- / turą przyrodzenÿa członÿeczego sÿą stalo / bouÿem czego [7]) natura dacz nÿemogla to / mocz boska wnÿeÿ sprauyla to ÿest prze- / czÿw naturze bÿcz panną y rodzÿcz, ale / to mocz boska uczÿnÿla ysz tak chczyal ÿa- / ko pan (o) uÿątsza to

---

[1]) naszych pyerwszych rodzyczow
[2]) marya
[3]) any myerząсzka boszą
[4]) nyewynne
[5]) ot grzechv
[6]) nyeweszcze
[7]) yey

rzecz stworzenyu [1]) sth / worzyczyela porodzycz, a ysz bog stal syą/ czlouyekyem y wtey panny czystem zy- / uoczye (stal) syą [2]) (czlouyekyem) przyąwszy / plecz z yey czystey nyeuynney krwy, tocz / dzyw [3]) uyątszy nysz to ysz panna počząta / przess pyeruorodnego grzechu, ato wszy- / (67 r.) tko duch szwyąty srządzyl przed w- / szemy uyeky tey pannye y zachoual yą / duch szwyąty [4]) przybytkyem bostwa vy- / elkyey czystoszczy, y pobodze wszechmocz- / nym w nayuyssey szwyątoszczy. bouyem / podluk przyrodzenya yako czlouyek (o) / moglacz panna wpaszcz wgrzech acz nycz / ale wpowszedny, ale laska boska uprze- / dzayącza yą [5]) zasczyczyla o yescze przed / wszemy uyeky ysz wzadny grzech ny- / gdy wpaszcz nyemyala any yusz mogla / bo yą laska boska uthwyerdzyla dla / tego ysz ona myala zostacz matka bozą / y wradzye nayblogoslawnyeysze troy- / cze szwyątey tak zamknyono ysz czysta / y przesz grzechu ta panna ma bycz bo- / za rodzycza, a przeto nyedzyw to yest / ysz ta panna wzyąla taką laską / przy yey počzączyu ysz nayczyszczyey [6]) / počząta wzyuoczye yey matky szwyą- / they anny, bo od uyekow umylouana / oth troycze szwyątey nath wszytko sth- / worzenye y mouy tako albo pysche / Skotus [7]) O przenayczysthsze bylo tey / (67 v.) myley panny počząčzye bo sama mocz / boska to sprauyala, ysz w yey zyuoczye / odpoczyuacz myal bog y oną wswym (b) / [8]) oskyem serczu y umyszle zwyecznoszczy / choual yako pysze maxymyus rzekącz o / zaprawdą byla ta myla panna oduye- / kow w kochanyu boskyem gdyszczy snyą / chczyal zlączycz bostwo swoye nyeogar- / nyone any uydome y nyedotykane (bog) / a przetosz czyszczye počząta [9]) pysze tako (Ry) / [10])chardus yem kto blysszy boga ten uyąth- / sze lasky byerze [11]) o ta myla panna nablys- / sza byla boga o yescze przeth wszemy uye- / ky yakosz to sama panna marya po sz- / wyatcza mouyącz otpoczątku szwyatha / ya yestem czusz przesrzenyu bostwa yam / byla (wbosthwye) a bog byl uemnye p- / rzesz laską, a przetosz nayuyątsze lasky w- / zyąla y to ysz w yey počzączyu pyeruo- / rodny grzech od nyey oddalony, y mouy/ tako Szwyąty grzegorz o zaprawdą ysz / ny [12]) wupadzye grzecha myla panna [13]) yesth / oczyszczyona ale pyeruey nyszly syą g-/ rzech stal ona yusz zaszczyczyona y zasz- / (68 r.) lonyona laską boską y umocznyona ot(o) / o czyą boga tako yze yey przenaczystsehe / czyalo počząthe wzyuoczye szwyątey an- / ny y dussa na-

---

[1]) czvsz panye
[2]) zamknął
[3]) nat dzywy
[4]) bycz
[5]) y
[6]) yest
[7]) rzekącz
[8]) b
[9]) w Szywocze yey matky
[10]) ry
[11]) ot boga
[12]) e
[13]) marya

szwẏathsza ẏeẏ nẏepothrze- / bouala nẏgdẏ oczẏszczẏenẏa takosz sỳą/ poczȩla wzẏuoczẏe szwẏątеẏ annẏ vẏel- / kẏeẏ szwẏątoszczẏ ẏ czystoszczẏ przesz grze- / chu pẏeruorodnego pẏsse tako szwẏąty/ Bẏernadyn rzekącz Tocz mouẏ panna / marẏa gdẏm poczȩta wzyuoczẏe meẏ ma- / thkẏ Otedẏ oczẏecz bog ukazal mocz s- / woẏą ktorą moczą boską oddalẏl (z / wẏecznoszczẏ) grzech wszelkẏ odemnẏe ẏ- / mẏersẏączką swoẏą przeto wpocząсzẏu / moẏm wzẏuoczẏe meẏ matkẏ nẏeupad- / lam wgrzech pẏeruorodnẏ, tesz mẏą za-/ choual sẏn naẏuẏssego boga mądrosz- / czẏą nẏestworzoną swoẏą ẏzem zwẏecz- / noszczẏ oddalona oth grzechu ẏ mẏerszẏ- / ączkẏ boskẏey, A duch szwẏąty bẏl strosz / (zwẏecznoszczẏ) meẏ czẏstoszczẏ dusze ẏ czẏ- / ala [1]) y oddalẏl pyeruorodnẏ grzech w / mem począczẏu wzẏuoczẏe meẏ mẏleẏ / (68 v.) matkẏ szwẏąteẏ annẏ, ẏ poszwẏączẏl / [2])ẏą duch szwẏątẏ oth uẏekow pẏer- / wszeẏ nẏszlẏm sẏą poczȩla wzẏuoczẏe / meẏ mathkẏ ẏakosz to prorok dauẏd / mouẏ poszwẏączẏl nauẏsszẏ pan prze- / bẏtek swoẏ zwẏecznoszczẏ abouẏem / prorok oszwẏeczonem duchem to slouo / uẏrzekl, poszwẏączẏl naẏuẏssẏ przebẏ- / tek swoẏ, a to rzekl o ẏescze dlugẏ czas / przed ẏeẏ naẏczẏsthszem począczẏem, a- / przetosz ta mẏla panna nẏewzẏuoczẏe / meẏ (*popr.* ẏeẏ) mathkẏ poszwẏączona, ale ẏusz sz- / wẏątą bądącz y blogoslauẏoną zwẏecz- / noszczẏ poczȩta wzẏuoczẏe szwẏątey an / nẏ, oto sluschnẏe uẏrzekl prorok posz- / wẏączẏl nauẏssẏ przebẏtek swoẏ ẏ mo / uy szwẏątẏ Bẏernath Sluszno to ẏesth / ẏsz panna marẏa poczȩta przesz grze- / chu, abouẏem od uẏekow byla po sz- / wẏączoua ktemu yze ona mẏala sẏ- / na bozego porodzẏcz, anẏ bẏ sluszno bo- / sthwu złączẏcz sẏą znarussoną matką / a przeto osprauẏedlẏuye [3]) tą panną ta- / ko nẏeuẏnnẏe ẏ szwẏączẏe w ẏeẏ począ- / czẏu pan bog zachoual ẏsz ẏeẏ naczẏsth- / (69 r.) szą naturą chczẏal przẏẏącz ẏstacz / sẏą czlouẏekem, ẏ pẏssą tako szwyątẏ [4]) / docto r(ouye) ẏze pan cristus bẏl podob- / nẏ sweẏ mẏleẏ mathcze ato przeto ẏsz / sẏą z ẏeẏ naturą złączẏl pysche tako a / lexander deales gdẏ crẏstus sẏn bozẏ w- / zẏąl cząstką naturẏ sczẏala pannẏ czẏsth- / eẏ marẏeẏ atedẏczẏem bẏlo ẏeẏ przena- / ẏczẏsthsze czẏalo ẏ przenaẏszwẏąthsze ẏ / naẏnẏeuẏnnẏeẏsze ẏeẏ począczẏe, ktho- / reẏ plecz przẏąl sẏn bozẏ, a przetosz ro- / dzẏczẏelka boza uẏelkẏeẏ szwẏątoszczẏ / y czystoszczẏ poczȩla sẏą wzẏuoczẏe sz- / wẏąteẏ annẏ, bądącz od uẏekow zacho- / uana y poszwẏączona (o) ẏ umẏlouana / od nayszwẏąthszeẏ throẏcze, ẏ mouẏ, Sz- / wẏątẏ grzegorz (o) zaprawdą ta mẏla pan- / na pẏerueẏ uẏszlẏ lucẏfer zgrzeszẏl ona / ẏusz laską bozą nalaszla y uthwẏerdzo- / na przed uẏek

---

[1]) mego
[2]) m
[3]) y szlvsznye
[4]) bonawantvra

ÿ zachouana ÿeÿ czÿsz- / toszcz wbosthwÿe ÿescze w ÿeÿ nÿebÿth- / noszczy, boczÿem oua pyerueÿ wbosth- / wÿe sthworzona ÿ począta nÿszlÿ luczÿ- / fer zgrzeszÿl ÿ strączon do pÿekla O a / panna Marya przeth tÿsÿącz tÿsÿączÿ / czasow wszÿtko uprzedzÿla, A pothÿm [1]) / (ÿadam) z ÿauą pe sthworzenÿu rÿchlo / zgrzeszÿlÿ, a panna przenaszwÿąthsza / ÿusz oth dawna bÿla wbosthwÿe y przet / wszemÿ prauÿ boskÿemÿ uÿÿąta od grz- / echu pÿeruorodnego, a przeto moze bÿcz/ rzeczono slusznÿe ÿsz ona bÿla wbodze ÿ w / przesrzenÿu boskÿm kÿedÿ pan bog wszÿ- / tkÿ uczÿnky czÿnÿl y [2]) dal przÿkazanÿa ÿ/ zakazanÿa, a przeto ona zewszech praw / uÿÿąta ludzÿom danÿch ot boga ale o- / na ÿest umocznÿona wczÿstoszczÿ ÿ bÿcz / począta przesz grzechu pÿeruorodnego / „ÿ tak sÿą stalo ÿeÿ przenaÿczÿsthsze pocz- / czÿe wzyuoczÿe szwÿąteÿ annÿ (przenaÿ- / czÿszczÿeÿ) przesz grzechu uÿelkÿeÿ szwÿą- / toszczÿ przeto tako koszczÿol szpÿeua Fun- / dauit eam altissimus to ÿesth umocznÿo- / na ÿesth zwÿecznoszczÿ oth nauÿssego ÿsz / nÿgdÿ wgrzech wpaszcz nÿemÿala, a prze- / to przÿ ÿeÿ wzÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ po- / cząnczÿu, czÿszczÿe, czÿszczÿe szwÿączą ÿ oso- / bnÿe ÿesth począta Throÿakÿe ÿeÿ mÿ- / loszczÿ począnczÿe bÿlo wzÿuoczÿe math- / kÿ ÿeÿ szwÿątheÿ annÿ /

Pyerue ÿeÿ począnczÿe bylocz o uÿe- / lÿkÿeÿ dostoÿnoszczÿ, aboczÿem / (70 r.) ÿusz dosthoÿnÿm przÿbÿthkÿem boskÿm / sÿą stala ÿ naznamÿonouana przÿ ÿeÿ / począnczÿu Oto dzÿeueczka poczęla sÿą / wzÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ, a ÿusz ÿeÿ an- / ÿelÿ daÿą czeszcz ÿ chwalą ÿako math- / cze bozeÿ, oto ÿeÿ pÿerue począnczÿe w- / uÿelkÿeÿ dosthoÿnoszczÿ /

Wtore bÿlo ÿeÿ począnczÿe wzÿ- / uoczÿe szwÿąteÿ annÿ o w uÿ- / elkyeÿ szwÿątoszczÿ aboczÿem od uÿekof / poszwÿączona oth ducha szwÿątego a p- / rzetosz w zÿuoczÿe matkÿ szwÿąta ÿesth / począta, dla tego ÿsz mÿala ostacz rodzÿ- / czą boza a gdÿszczy kaplanÿ szwÿączą k- / torzÿ telko przÿmszÿ czÿalo boze wrąku / pÿastuÿą ale panna marÿa ogarnąla. ÿ / zÿuotem ÿ noszÿla dzÿeuÿącz mÿesÿączÿ / y porodzÿla boga ÿ czlouÿeka, ÿ uÿchoua- / la sÿna bozego pÿersÿamÿ panÿenskÿ- / mÿ, a przeto naÿszwÿąthsza bÿla po ÿeÿ / mÿlem sÿnu w ÿeÿ począnczÿu wzÿuocze / szwÿątheÿ annÿ /

Thrzeczye począta ta mÿla panna w- / zÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ O wprze- / naÿuÿąthszey czÿstoszczÿ bo ÿusch bÿla / (70 v.) przed ÿeÿ począnczÿem wzÿuoczÿe ÿeÿ ma- / tkÿ oth ducha szwÿątego od uÿekow o- / czÿszczÿona ÿ uÿÿąta oth wszelkÿego za- / razenÿa grzechu, a przeto czÿsta ÿ naczÿ- / sthsza sÿą poczęla pÿsche tako Rykardus / O nÿesluszno bÿ sÿnouÿ bozemu przÿącz / naturą plczÿ

---

[1]) gdy adam w rayv krtotko *(sic.)* bądącz
[2]) gdy

czlouÿeczeÿ znarussoneÿ ma- / thkÿ namnÿeÿscha makula anÿ by za-
le- / zalo na bosthwo przebÿuacz wnyechądo- / gÿem zÿuoczÿe dzÿe-
uÿącz mÿesÿączÿ, a- / nÿ by slussalo sÿnu bozemu pÿerszÿ po- / zÿ-
uacz oth nakazoneÿ mathkÿ bÿ yna- / mnÿeÿsza makula A przetosz
to nascha / vÿarą ÿesth ÿsz naÿczÿszczÿeÿ począta / po ÿeÿ mÿlem
sÿnu [1]) na chwalebnÿeÿ / [2]) na szwÿączÿeÿ (naÿczÿszczÿeÿ) y na-
dzyw- / nÿeÿ y osobną mÿloszczÿą bozą umÿ- / louana y wszech lask
przÿ ÿeÿ począ- / czÿu w zÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ napel- / nÿona
ÿ mouÿ alexander deales O / czÿsta bÿla nasza mÿla panna
w ÿeÿ / począczÿu wzÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ / ,y przenaszwÿąthsza
w ÿeÿ narodze- / nÿu, a roszmÿszlaÿącz ÿeÿ przenaÿczÿ- / sthsze po-
cząnczÿe bądącz w uÿelkÿem / (71 r.) nabozenstwÿe zlozÿl pÿesnka
o ÿeÿ / mÿloszczÿ [3]) quam pulcra es et quã deco- / ra a tako roz-
maÿczÿ doctorouÿe pÿ- / szą o ÿeÿ przeczÿstem począnczÿu wzÿ- /
uoczÿe matkÿ ÿeÿ szwÿąteÿ annÿ, abo- / czÿem poczÿele sÿna bo-
zego nÿestworzÿl / pan bog czÿsthszego czÿala ÿako czÿalo / dzÿe-
uÿcze marÿeÿ wzÿuoczÿe szwÿątheÿ / annÿ począte, y mouÿ tak
szwÿątÿ au- / gustÿn O gdÿsz ta przenaÿczÿsthsza pan- / na po-
cząta abo sÿą poczęla wzÿuoczÿe / szwÿątey anny o zaÿste musÿalczÿ
bÿcz / ÿ bÿl szwÿątÿ zÿuoth szwyąteÿ annÿ w- / ktorÿm to noszÿla
począwszÿ matką bozą / ,aboczÿem bÿ bÿl zÿuoth ÿ wnąthrzno- /
szczÿ nÿe szwÿąte szwÿąteÿ annÿ O nÿe / sluszno by matcze bozeÿ
tako czÿszczÿe / poczatey lezecz wnÿechądogÿeÿ matcze / ale po-
szwÿączyl duch szwÿąty zÿuoth / annÿ szwÿątey O przeszwÿąta matka
p- / rzenaÿczÿsthscha panna poczęla ÿ noszÿ- / la wzyuoczÿe swÿm
szwÿątÿm, o ÿakÿ- / esz uesele bylo zboru anyelskÿemu ÿsz- / wÿą-
tey annÿ nosząncz wzÿuoczÿe matką / bozą, bocz ÿeÿ to anÿol pouÿe-
dzÿal w- / (71 v.) zwÿastuÿącz ÿeÿ oth boga teÿ pannÿ kto- / ra
ma bÿcz matką bozą a przeto ÿey bÿ- / lo uesele nÿeuÿmowne,
a osobno anyelÿ / uesele [4]) z ÿeÿ mÿloszczy naÿczÿstszego począ- /
czÿa szpÿeuaÿącz noue pÿenÿe oÿeÿ na- / ÿczÿsthszym począnczÿu
wzÿuoczÿe ÿeÿ / matkÿ, uyznauaÿącz wszechmocznoszcz bo- / ską
ktorÿ wszÿtko moczny uczÿnÿcz, ÿ to / mocznÿe y wszechmocznÿe
uzÿnÿlÿ ÿsz / yego przebÿtek y matka wczÿstoszczy sÿą / przesz
grzechu pÿeruorodnego ÿ wszelkÿ- / ego poczęla wzyuoczÿe sweÿ
matkÿ, bo tho / slussalo tako bÿcz czÿsteÿ matcze bozeÿ g- / dysz
pan bog uczÿnÿl swą moczą czwora- / kÿe rodzaÿouÿ ludzkyemu
nÿeuÿnne ÿ p- / przesz grzechu począnczÿe, a mogl to uczÿnÿcz /
ÿako pan wszechmocznÿ bo w yego moczÿ / wszytko ÿesth a ÿemu
nÿcz trudno nÿeyest / uczÿnÿcz ÿako wszechmocznemu panu Oto /

---

[1]) y
[2]) y
[3]) oyako szlyczna yesz y yako wyborna marya
[4]) mely

uczÿnÿl dzÿw [1]) stworzenÿ(a) moczą swą pan- / ską bÿcz począte [2]) troÿakÿe a czwarte po- / czączye rozum przeuÿsszaÿącze /

Pÿerue począczye przesz grzechu, pÿe- / ruego czlouÿeka adama stalo sÿą / dzÿwnÿe a boską moczą, pyerwschÿ / (72 r.) czlouÿek adam sthworzon [3]) przesz math- / kÿ ÿ oczcza uyelkÿeÿ nÿeuÿnnoszczÿ telko / sksąa żÿemÿe stal syą czlouÿek zupel- / nÿ moczą bozą uczÿnÿonÿ, y sthworzÿl / pan bog duschą ÿadamouÿ y złączÿl ÿą / szczyalem s zÿemÿe sthworzonÿm, y sthal / sÿą ÿsty uyernÿ czlouÿek skąsa zÿemÿe / moczą boską, y mogl lÿ to pan bog uczÿn- / ÿcz o zaÿste mogl ÿ uczÿnÿl ÿakosz pÿsa- / no wksÿągach genesis otosz to począczÿe / stalo sÿą przesz grzechu a dzÿwnÿm srzą- / dzeuÿm boskÿem [4]) /

Wtore począczÿe czlouÿeka a to ÿaua / matką nasza, tako sÿą począla ÿsta [5]) la telko zoczcza adama poszla przesz ma- / tkÿ wnÿeuÿnnoszczy moczą boską, gdÿ p- / an bog stworzÿl adama wzÿąl koszcz / zboku adama ÿ stworzÿl panną ÿauą / w uÿelkyeÿ czystoszczÿ przesz grzechu pÿ- / eruorodnego, w ksyągach tÿchze genesis / pÿsano, y mogl lÿ to pan [6]) uczÿnÿcz ozaÿ- / ste mogl, z maleÿ kostky krasną panną / yauą, dzÿw to ÿest uÿelkÿ sczego a czo / pan bog uczÿnÿl, oto mocz ÿego ÿsz sth- / worzÿl adama s zyemye a ÿauą z ma- / leÿ koszczÿ [7]) /

Thrzeczye począczÿe bÿlo na nÿe- / (72 v.) vÿnnÿeÿsze ÿ przesz wszelkÿego [8]) a to pā- / na przenaszwÿąthsza marÿa ktora posz- / la zoczcza ÿoachÿma y zmatkÿ szwÿąteÿ / annÿ ale ona ÿest (matka) vÿÿąta oth grze- / chu pÿeruorodnego ÿ zachouana oth uÿ- / nÿ o yescze przeth uÿekÿ ÿ począczÿem a- / bo sthworzenÿem adama ÿ ÿauÿ A przeto / acz ÿeÿ począczÿe bÿla z oczcza ÿ mathky / przesto ona nÿewpadla wgrzech pÿeruo- / rodny ÿako ÿnÿ ludzÿe z oczcza y matkÿ / rodzączÿ wpadaÿą, ale pan bog ustaw- / cza praw vÿÿąl stego praua swą mÿlą / matką ÿsz chczÿal swe bostwo snÿą zlą- / czÿcz a z ÿeÿ panÿenstwa czlouÿeczen- / sthwo przyÿącz, przeto chczÿal swą ma- / tką uÿÿącz spospolÿtego praua ÿako w- / szechmocznÿ pan, gdÿsczÿ adama sthwo- / rzÿl przesz matkÿ ÿ oczcza tu wszechmocz- / noszcz ukazal, takÿesz ÿauą sthworzÿl z- / oczcza przesz matkÿ O gdÿszczÿ tÿ rzeczÿ / dzÿwne pan wszechmocznÿ czÿnÿl o ÿ to / slusznÿe uczÿnÿl ÿsz ÿego mÿlą matką za- / choual w ÿeÿ począczÿu nÿeuÿnnÿe przesz / grzechu [9]) /

---

[1]) w
[2]) przesz grzechv
[3]) wrayv
[4]) adamowy
[5]) la
[6]) bog
[7]) szwą wszechmocznoszczą
[8]) grzechu
[9]) ato moczą panyszką vczynyl

Czwarthe począczẏe bẏlo nath ro- / zum ludzkẏ y nath domnẏemanẏe / anẏelskye A to bẏlo yezusa Gdy / (73 r.) przẏął plecz czlouẏeczeẏ naturẏ, to począ- / czẏe przeuẏssẏlo wszẏtkẏ począczẏą Bo- / czẏem sẏn bozẏ począl sẏą duchem szwẏą- / tẏm wczẏsteẏ pannẏ zẏuoczẏe, telko spa͞ / ny naẏczẏsthszeẏ przesz oczcza a to sprauẏ / ducha szwẏątego ktorẏ zwẏecznoszczy z / oczcza nẏebẏeskẏego sẏą rodzẏ nẏestwo- / rzoną moczą nẏemaẏącz nẏgdy począth- / ku O tocz począczẏe bẏlo nachwalebnẏeẏ- / sze y nadzẏwnẏeysze abouẏem bog stal / sẏą czlouẏekẏem przẏął to czẏem nẏebil / ostal tem czẏem bẏl tocz dzẏw uẏąthszy / nẏszlẏ to ẏsz swą mẏlą matką vẏẏął spẏ- / eruorodnego grzechu, przesto on wszẏtko / moczen gdẏszczẏ ẏau(ą) [1]) ẏadamouẏ dal czẏ- / st(ą) pocza(tą) [2]) przesz grzechu, a to snẏch posz- / lẏ ẏ grzesznẏ ludzẏe, ono ẏch sẏnouẏe za- / bẏlẏ sẏą bouẏem kaẏm zabẏl brata abla / A gdysz pan bog dal ẏm tą laską ẏsz onypo- / czączy przesz grzechu O daleko to bẏlo sz- / lusznẏeẏ dacz tą laską nẏeuẏnnego począ- / czẏa swey mẏleẏ matcze, sktorą bostwo / swe złączẏl, ẏakosz dal przenaẏczẏstsze / począczẏe, ktora ẏego bostwo ogarnącz / zẏuotem y porodzycz mẏala, a przeto / czẏsta ẏ naczẏsthsza bẏla w ẏey począ- / (73 v.) czẏu wzẏuoczẏe szwẏąteẏ annẏ, a k the- / musz mouẏ Szwẏątẏ augustẏn o tacz pan- / na zachouana zwẏecznoszczẏ ot grzechu / w ẏeẏ począczẏu ẏ chouana wskarbẏe / taẏemnẏcz boskẏch kteẏ dostoẏnoszczẏ ẏsz / mẏala bẏcz matką bozą (ẏ nẏeostala by bẏ / la w ktorẏm upadzẏe) A Szwẏąty Bẏernath / tako mouẏ O zaprawdą to mouẏą ẏsz bẏ / nẏebẏla uẏbrana panna Marẏa matka / boza ẏ nyeostala, by bẏla wktorym upa- / dzẏe grzechu począta. any by bẏla prze- / uyssyla korow anẏelskych by bẏla kto / ra makula grzechu w ẏeẏ począczẏu, a- / ny bẏ bẏla chouana wskarbẏe sercza bo- / skẏego z wẏecznoszczy by ona mẏana (*popr.* mẏala) bẏcz / począta wgrzechu, ale czẏsta ẏ przenaẏ- / czẏszczẏeẏ począta wzẏuoczẏe szwẏąteẏ / annẏ a przeto czẏstoszcz ẏeẏ przeuẏsszẏ- / la czẏstoszcz anẏelską y pẏssą doctoro- / vẏe tako O nye począ- tacz panna duchem / szwẏątẏm ẏako pan ẏezus, ale ona począ- / ta wzasczẏczenẏu ẏ obronẏenẏu wzẏuocze / szwẏąteẏ annẏ od grzecha laską ẏ moczą / ducha szwẏątego ẏ pẏsse ẏlarius rzekącz / O uẏelkẏe uesele bẏlo wnẏebẏe y wko- / rzech anẏelskẏch sprzenaẏczẏsthszego po- / czączẏa panny Marẏeẏ wzẏuoczẏe szwẏą- / (74 r.) theẏ annẏ Pẏerue o ueselẏl sẏą oczẏ- / ecz nyebẏeskẏ spocząc zẏa teẏ mẏleẏ pa͞ / nẏ wzẏuoczẏe szwẏąteẏ annẏ ẏsz ẏą ẏusz / szwẏatu dal, ktorą ma porodzẏcz othku- / pẏczẏela wszego szwyata sẏna ẏego sz- / wẏecznoszczẏ rodzączego Oto ẏusz począ- / ta wzyuoczẏe szwẏątey annẏ ktorasz to / dlugẏ czas chouana wtayemnẏczach / bo-

---

[1]) ę

[2]) czę

stwa, oto sÿą dzÿsz roszweselÿl oczÿecz / bog zeslawssy panną marÿą naszwÿath / przesz ÿeÿ począuczye przeczÿste wzÿuoczÿe / szwÿąteÿ annÿ wtore dzÿsz uesele bÿlo sÿ- / na boga oczcza ÿedÿnego, ysz oto dzÿsz syą / poczęla panna wzÿuoczÿe mathky sweÿ / ktorą on sobÿe zwyecznoszczÿ matką ob- / ral zewszego swego sthworzenÿa, ktorąsz / to od uÿekow choual wskarbÿe sercza bo- / sthwa swego przesz ktorą chczÿal placz- / lÿuÿ szwÿath utolÿcz ÿ oczcze w othchlanÿ / bądącze poczÿeszÿcz, bo sÿą dzÿsz ta pocza- / la wzÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ ktora ma po- / rodzycz pana wszego szwÿata, oto dzÿsz po- / częla sÿą panna ktora sÿna bozego bądze / uÿchouala pÿersÿamÿ przeczÿstÿmÿ kto- / re od uÿekow duch szwÿąty zgotoual ku / uÿchouanÿu boga ÿ czlouÿeka pana ÿ sÿ- / na, Oto ta dzÿsz ÿesth począta wzÿuoczÿe / (74 v.) szwÿąteÿ annÿ, a przetosz dzysz o uÿel- / kÿe uesele bÿlo sÿna bozego ÿsz to dz- / ÿsz ÿest ÿusz począta w ÿey mathky / zÿuoczÿe przesz ktorą on ma przÿÿdz / na then szwÿath Thrzeczÿe dzÿsz ue- / sele bÿlo ducha szwÿątego ÿsz sÿą dzÿsz / poczęla mylosnÿcza ÿ oblubÿenÿcza ÿe- / go, oktoreÿ on zwÿecznoszczÿ radzÿl ÿ / matką sÿnu bozemu poszlubÿl y onÿey / pÿeczą mÿal (zwyecznoszczÿ bostwa swe- / go) o ÿeszlÿ sÿą ueselÿl duch szwÿąthÿ / chouaÿącz ÿą zwÿecznoszczÿ w bosthwe / w kochanÿu przÿprauÿaÿącz ÿą prze- / bÿthkÿem bostwa O nÿemnÿeÿsze uese- / le ÿusz spocząuczÿa w ÿeÿ matkÿ zÿuo- / czÿe, abouÿem przesz nÿą ÿusz chczyal / szwÿatu ukazacz swe mÿlosÿerdzÿe, bo / ta panna mÿala przÿuÿeszcz mÿlosÿer- / dzÿe szwyatu przesz ÿezusa porodzÿwszÿ / go. ato duch szwÿątÿ zwÿecznoszczy rzą- / dzÿl ÿsz prze tą panną mÿal przÿuÿeszcz / naszwÿath boskÿe mÿlosÿerdzÿe, othosz / dzysz z ÿey począuczÿa roszueselÿl sÿą no- / nem ueselÿm wbosthwÿe swÿm Czwar- / the uesele dzÿsz bÿlo anÿelskÿe spoczą- / (75 r.) czÿa teÿ mÿleÿ pannÿ przenaÿczysth- / szego / wzÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ o gdy / szczÿ bÿlo anyelskÿe uesele gdÿ ÿem / duch szwÿątÿ dal uznacz oth dawne- / go czasu ÿsz mÿala sÿą narodzÿcz tha / panna ktora myala boga oczcza sÿ- / na porodzÿcz oto dzÿsz ta sÿą poczęla / ktoreÿ ony oczekaualÿ, othosz ÿą dzÿsz w- / zÿuoczÿe szwÿątheÿ onnÿ pozdrauÿalÿ / uesolo przed nÿą szpÿeuaÿącz O ÿeÿ prze- / naÿczÿsthszÿm począuczyu a dzÿąkuÿącz / s nÿeÿ bogu wszechmocznemu ÿsz oto ÿest / dzÿsz począuczÿ(u) (*popr.* ty) przesz ktorą ma przÿdz ue- / sele wszego szwÿata ÿ ÿch korÿ upadle ÿ / spustoschone przesz upad lucÿfera bądą / napelnÿonÿ, a oth teÿ godzÿnÿ ÿey p- / rzeczÿstego począuczÿa sluszÿly ÿeÿ mÿ- / loszczÿ ÿako matcze bozeÿ ÿ ÿch panÿ- / eÿ, y szwÿątą anną czczÿlÿ y pozdra- / uÿalÿ yako matką matkÿ bozeÿ Pyą- / the dzysz uesele bÿlo spocząuczÿa theÿ / myley pannÿ w othchlanÿ mÿedzÿ ocz / czÿ aboczÿem kÿedy szwyąta anna po- / częla marÿą dzÿeuÿczą O natychmÿ- / asth anÿol gabrÿel zwyelkoszczÿą, an- / (75 v.) ÿolow szlÿ do othchlanÿ mÿedzy oczcze / szwÿąte mouÿącz uesele nam pouÿedamÿ / ysz syą ta dzÿsz ÿest poczęla wzÿuoczÿe sz- / wÿąteÿ annÿ ktora ma porodzÿcz zbauy- / czÿela szwÿata o kto-

reÿ uÿ ÿesteszczye p- / rorokoualÿ y pÿsaly oto ÿusz dzÿsz ÿest / cząta ktora tego ma porodzÿcz ktorÿ / uasz ma z othchlanÿ uÿ- uÿeszcz, a przetosz / mÿlÿ oczcczouÿe uesele bogu chwalą daÿ- / czÿe ÿsz ÿusz chcze uam ukazacz mÿlosÿ- / erdzÿe swoÿe O slÿ- sząc oczczouye tą no- / uÿną dalÿ panu [1]) czeszcz y chwalą ysz / syą ÿch yusz proroczthwo spelnÿlo ÿ ÿą- / ly przÿpomÿnacz czo ktorÿ o ÿeÿ pocz- / czÿu y narodzenÿu prorokuÿącz pÿsalÿ / a takosch sÿlne uesele mÿelÿ z ÿeÿ naÿ- / sczęsnÿeÿszego począczÿa wzÿuoczue an- / nÿ szwÿątey [2]) szpyeualy oczczouÿe ueso- / lo te deum laudamus dayącz czeszcz bo- / gu wszechmocznemu spoczączÿa teÿ pan- / nÿ oktoreÿ onÿ prorokoualÿ ÿ pÿsalÿ / S o s t e bylo uesele szwÿąteÿ annÿ ÿ ÿo- / achÿma mąza oszwÿeczonego oczcza / pannÿ M a r ÿ e ÿ spoczączÿa teÿ mÿleÿ pa͡ / nÿ ktorąsch ym wzwÿastoual anÿol, ga- / (76 r.) brÿel a przeto onÿ sÿlne uesele mÿe- / lÿ s t h r o ÿ a k ÿ e ÿ rzeczÿ /

Pÿerue uesele szwÿąt(a) teÿ an- / nÿ ÿsz ona nÿeplodną bądącz / oto ÿusz poczęla dzÿeueczką / ktora yeÿ nÿeplodnoszcz oddalÿla oto / ÿusz szwÿąta anna naczęla brzemÿen- / ną chodzÿcz astego sÿlne uesele mÿa- / la y szwÿąta*) sprzeklączÿa nyeplodny [3]) / (ch) nÿeuÿasth /

Wtore ych uesele bÿlo ysz uÿedzÿe- / lÿ ÿsz to ta dzÿeueczka ktorą to / szwyąta anna yusz poczęla ona matką / bozą ma bÿcz, bo ÿey to anÿol gabrÿel / pouyedzyal gdÿ yey wszwÿastoual po- / cząnczÿe teÿ pannÿ ysz to ma bÿcz math- / ką bozą ktorą tobÿe wszwÿastuyą, a prz- / etosz ueselÿla sÿą szwÿąta anna ÿsz pocz- / la plod wzÿuoczÿe swÿm a nÿe prosthe / dzyeczÿą poczęla ale bogu mÿle ÿprz- esz anÿola sz(vÿ)wastouana (vÿ *popr*. na w), ÿsz to ma bÿcz ma- / tka boza ktorą to pocznÿesz przetosz sÿl- / ne uesele mÿala szwÿąta anna [4]), ÿsz math / ką bozą ÿusz wzÿuoczÿe noszÿla ktoreÿ / szwÿath oczekaual, o ktoreÿ proroczy / (76 v.) pysalÿ ÿ w fÿgurach ÿą uÿdalÿ otosch / ÿusz wzÿuoczye szwÿąteÿ annÿ [5]) (p) lezÿ / panÿ anÿelska kroloua wszego szwÿata / ,aboczÿem szwÿąta anna cztla proroczth- wa o przÿszczyu sÿna bozego naszwÿat a / ysz sÿą mÿal spannÿ narodzÿcz y wszÿtek / szwÿath otkupÿcz, otosz ona tą sczęsną mat- ką ostala ÿsz ÿusz tą panną poczęla wzÿ- / uoczÿe ktora ma bÿcz boga rodzÿczą, a prze- / to o sÿlne uesele mÿala szwÿąta anna ÿsz sÿą uÿsz pÿsma proroczkÿe spelnÿlÿ o / przÿszczÿu naszwÿath teÿ pannÿ ktora ma / boga porodzÿcz, a przetosch zapomnÿala / smątkow y sromoth panu bogu dzÿąkÿ (cz) / czÿnÿla ÿsz ÿą na to uÿbral ÿsch ona sta- / la sÿą mathką mathkÿ bozeÿ /

---

1) bogu
2) ysz podobno yest
3) ch
4) y sz yoachym
5) p o c z ą t a
*) *Porównaj* „Wstęp", V, ad 2m, 1.

Trzeczye uesele myala szwyąta an- / na ysz yey dzyeueczka ktorą ona / poczęla, porodzywszy syna bozego myala / wszytek szwyat y anyoly rozueselycz, abo- / czyem anyely z yey począczya sylno syą / ueselyly ysz ona myala porodzycz napra- / uyczyela upadow ych, y ych kory spusz- / toszone mayą bycz napelnyony y wszytek / szwyath bądzye rozweselony znarodzeny- / a yey dzyeueczky ktorą oną yusz poczęla- / wzyuoczye ysz ona zbauyczyela szwyatha / (77 r.) (ma) bądącz panną [1]) porodzycz a przeto sz- / wyąta anna y yoachym uesele myely spo- / cząćzya ych czorky myley y pysze szwyąty / Barnadyn gdy czasz uyszedl oszmdzyesy- / ąth dny począczya szwyątey anny prze- / nayczysthszey dzyeuycze Maryey przesz g- / rzechu pyeruorodnego gdy syą yey czya- / lo wtych to czasyech stanouylo, A thedy / pan bog stworzywszy dussą yey, y złączyl / z yey czyalem O przenadostoynyeyszą / duschą sprzenayczysthszem czyalem złącz- / yl, tak yako yne dusse czlonyecze złącza / pan bog szczyalem tako y panny Maryey / Oale uyątszey chwale y dostoynoszczy / y szwyątoszczy nyszly ynem ludzyom yey / laska dana przy począczyu, y kyedy du- / scha yey złączona yest sczyalem O noue y / uyelkye uesele bylo oczcza boga gdy du- / scha naszlachethnyeysza Maryey złączyl / z yey przeczystem czyalem O gdyszczy ta- / myla panna bądącz wprzesrzenyu bos- / kyem byla w uyelkym dostoyensthwye, / ,a czosz tedy kyedy yusz począta wzyuo- / czye yey matky, y dussa yey naszlache- / thnyeysza złączona z yey panyenskym / czyalem O uyelkye uesele bylo nayblo- / (77 v.) goslawnyeyszey troycze y szwyątey y an- / yely osobną poczczyuoszcz yey czynyly a / ten ze to szwyąty Barnadyn mouy tako ky- / edy pan bog złączyl duszą naszwyąthszey / panny sczyalem, otedy yusz w uyelkyey / slodkoszczy byla napelnyona dzyeuycza / marya y okrassona wszytkymy cznotamy / y darouana wszemy dary boskyemy o / yusz oth tychmyasth yasznyey boga uzna- / la nysz wszytky anyely ytesz gorączey pa- / lala w myloszczy bozey, nysz serafynouye / [2]) othpoczyual bog w nyey uyączey, nysz wth- / ronyech, yasznyey boga uznala nysz che- / rubynouye, a yusz mądrszą byla panną / bądącz wzyuoczye matky swey, nyszly / wszytczy doctorouye, a uolą bozą dosko- / naley uypelnyla nysz patryarchouye o / y uyączey yą bog umylonal nyszly swe / wszytko stworzenye, y dal yey oczyecz nye- / byesky na sluzbą uyeczną przy yey prze- / naczysthszem począczyu anyoly serafynsz- / kyego koru, y oth tychmyasth ostala pa- / nyą y roskazyczyelką anyelską bądącz wzyuoczye swey matky przyklath /

Jako syą czczye wnyektorych k- / syąskach Byla yedna zakon / (78 r.) nycza za syxtusa papyeza, a gdysz ona / zakonnycza byla

---

[1]) ma
[2]) y

nabozna ku pannye / maryey a osobne nabozenstwo myala / ku począczyu panny maryey modląnczy / syą [1]) cząsto proszyla panny maryey aby / yey nyeczo obyauyla o swym przenay- / czysthszym począczyu, ale naszwyątsza / panna nyeopuszcza swych slug, a tedy cza- / su yednego panna naszwyątsza rzekla / ku oney naboznej zakonnyczy, gdyschmy- / ą proszysz abychczy nyeczo obyauyla o / moym począczyu, vyecz ze to y thocz / obyauyam slugo moya yzem syą yest / poczęla wzyuoczye mey mathky prz- / esz wszelkyego grzechu, a pyeruorodny / daleko odemnye yesth oddalony, a ta- / kosch czyalo moye zaczęlo syą wzyuocze- / mey matky uyelkyey czystoszczy y szwy- / ątoszczy wlascze boskyey ktora myą / zasczyczyla oth pyeruorodnego grze- / chu, a to uyedz slugo moya ysz skorô / syą zaczęla wmey matcze, tedy bog / oczyecz zeslal trzyty- syącze anyolow / skoru serafynskyego naposlugą moyą / y ku czczy moyey y czyala mego nye- / (78 v.) uynnye początego wzyuoczye mey ma- / tky szwyątey anny, a oth thychmyast / sluzyly my serafynouye aze do mey sz-/ myerczy czynyącz poczczyuoszcz czyalu / memu wktorym syn bozy (myal) otpoczy- / ua(cz) l dzyeuyącz myesyączy I pyssche / tako Damascenus rzekącz Zadny yązyk / uymouycz nyemoze chwaly tey panny / począczya yako yest poczęta zwyecznosz- / czy w uyelmoznosczy boskyey w bodze / wszechmocznem, a potym wzyuoczye sz- / wyąthey anny, aboczyem ona nyeuyn- / nye yest poczęta wlascze boskyey bądącz / przed wszemy uyeky y wszwyątoszczy, bo / zwyecznoszczy poszwyączona yakosz uysz- / szey scherzey pysano A przetosz tak pysze / Szwyąty Barnadyn kaznodzyeya y mylo- / snyk panny Maryey rzekącz w począczu / [2]) panny nyepotrzeboualacz poszwyącze- / nya bocz nyemyala wczyele swym przy- / czyny potrzebuyączey poszwyączenya a-/ bouyem czo yest skazano potrzebuye nap- / rauycz y poszwyączycz gdzye by boskye / rzeczy myany bycz sprauyany Ale pan- / na Marya nyeskazona any narussona / w yey począczyu zadnem grzechem A / (79 r.) przetosz w yey począczyu nyepotrzebo- / uala poszwyączenya, ale od uyekow / yusz bądącz wbosthwye szwyąta byla / Boczyem wswey nyeskonecznoszczy moczy / nauyssy pan tą myłą panną poszwyą- / czyl y zachoual w nyeuynnoszczy takosz / y wzyuoczye yey matky szwyątey anny / yest poczęta przenayczyszczyey y mouy / tako Szwyąty barnadyn wpoczączyu pa- / ny blogoslauyoney Maryey nyepotrz- / ebouala poszwyączenya bocz zwyeczno- / szczy szwyata byla chouayącz syą w ta- / yemnyczach sercza boskyego, gdzyesch / tam zadna makula skazy bycz nyemo- / gla, ale w yey począczyu uthwyerdz- / ona byla od nayblogoslawnyeyszey / troycze szwyątey, ysz yusz nygdy wgrze-/ ch wpaszcz nyemogla, abouyem laska / boska yą uthwyerdzyla acz

---

[1]) yednego czaszy
[2]) matky szwey

bẏ bẏla / mogla podluk naturẏ wgrzech wpasz- / cz, ale laska boza od uẏekow przẏnẏeẏ / bẏla ktora ẏą zasczẏczẏla, tasz ẏą przy / yey począczẏu uthwẏerdzẏla ẏsz ẏusch / nẏemogla any myala wgrzech pẏeruo- / rodnẏ anẏ potẏm wzadnẏ wpaszcz a / przetosz przenayczẏszczẏeẏ yest począthα / wzyuoczẏe szwẏątheẏ annẏ /

(79 v.) Sẏodme dzẏsz bẏlo uesele blogosla- / uẏoneẏ dzẏeuẏcze przenaẏczẏszczẏ- / ey począteẏ panny marẏeẏ aboczẏ-, / em sthroẏeẏ rzeczẏ sẏą dzẏsz ueselẏla przẏ / począczẏu swẏm Pẏerue stego sẏą ẏest ue- / selẏla panna [1]) (o) ẏze ona dzẏsz wzẏuoczẏe / swey matky przenaczẏszczẏeẏ ẏest począ- / ta przesz grzechu y mẏerszẏączkẏ boskẏeẏ / y yey czẏalko zaczęlo sẏą w uẏelkẏey / nẏeuẏnnoszczẏ yako pẏsse szwẏą Angu- / styn rzekącz O naẏczẏszczẏey ẏest począta / dzẏeuẏcza Marẏa wzẏuoczẏe szwẏąteẏ / annẏ nad zwẏczaẏ rodzaẏu ludzkyego / abouẏem zadnẏ grzech nẏedotknął sẏą / ẏeẏ w ẏey począczẏu ato ẏey bẏlo uesele / znẏeuẏnnego ẏ czẏsthego począczẏa /

Utore ẏey dzẏsz bẏlo uesele przẏ ẏey / począczyu ẏsz oth uẏekow ẏest uẏ- / brana od naẏblogoslawnẏeẏszeẏ troẏcze / szwẏąteẏ bycz przebẏtkyem ẏego y math- / ką sẏna ẏego ẏemu wbosthwẏe row- / nemu [2]) Jako pẏsse Damascenus rzekącz / Oth uyekow ta panna uẏbrana wbostwe / ẏsz ona mẏala ostacz schouanẏem y prz- / ebẏtkẏem bostwa ẏ ona mẏala porodz- / (80 r) ẏcz sẏna oczcza boga J mouẏ tako ẏlarẏ- / us rzekącz O uẏelkẏe bẏlo uesele wbost- / wẏe gdẏ sẏą poczęla marya wzẏuoczẏe / szwẏąteẏ annẏ ktorą oduyekow bosthwo / sobẏe przebẏtkẏem uẏbral otosz ẏey uese-/ le przẏpoczączẏu zwẏbranẏa boskẏego z- / wẏecznoszczẏ Thrzeczẏe dzẏsz bẏlo uese- / le Marẏey dzẏeuẏcze przẏ ẏeẏ począczu / ẏsz ona mẏala sẏna bozego porodzycz py- / schą tako Doctorouẏe [3]) panna bądącz w- / zyuoczẏe matky swey mądrsza bẏla nẏsz / wszẏtkẏ *(popr.* czẏ) doctorouẏe a oszwẏeczensza bẏ / la wboga uznanẏem nẏsz serafynouẏe / palayączy mẏloszczẏą bozą ẏ uẏączeẏ ta- / yemnẏcz boskẏch uyedzẏala nẏszly cheru- / bẏnouẏe y nẏszly wszẏtczẏ anẏelẏ, a przeto / bądącz wzyuoczẏe szwẏąteẏ annẏ uesely-/ la sẏą [4]) ẏsz ona uẏedzẏala z oszwẏeczenẏa / ducha szwẏątego ẏsz ona mẏala zostacz / matką sẏna bozego Otedy bądącz wzẏ- / uoczye szwẏąteẏ annẏ (dzẏsz) uesele mẏa- / la uẏelkẏe O yeszlẏcz sẏą dzẏeczẏą ma / rya ueselẏla bądącz wzẏuoczẏe matkẏ / sweẏ O owszekẏ szwẏąta anna sporusze- / nẏa dzẏeczẏączẏa swego w yey zẏuocze [5]) / (80 v.) O sẏlne ẏ noue uesele mẏala bo dzẏecz- / ẏątko marẏa czuẏącz sẏą bẏcz pelną la- / skẏ bozeẏ ueselẏla sẏą wzẏuoczẏe matkẏ / bądącz

---

[1]) szobyawyenya dvcha sz / a to potlug .sz. byernata y andzelymvszza
[2]) atho vsznala szoszweczenya dvcha .sz.
[3]) ysz
[4]) dvsza yey
[5]) weszelem

y wzbudzyla sercze ẏ duszą ma- / tkẏ sweẏ szwẏąteẏ annẏ ku nẏe-uẏmow- / nemu uselu O gdẏszczẏ ẏan szwẏąty wz- / budzẏl ẏ po-russẏl sercze helzbẏetẏ matkẏ / sweẏ ku uẏelkẏemu ẏ nouemu uselu kẏ- / edy, marẏa k yey przẏsla a tedy helzbẏe- / ta zauolala bądącz wsylnẏm uselu o / y skąd to mnẏe yest sẏą stalo ẏsz mẏą ma- / tka boza nauẏedzẏla O zayste moze dz- / ẏsz mẏla szwẏąta anna rzecz ty slowka / o ẏ skąd to mnẏe ẏesth ẏsz mẏą mathka- / boza nauẏedzẏla oto yusz lezy dzẏsz pocza- / ta przesz grzechu wzẏuoczẏe moẏm a prz- / eto dzẏsz bylo sẏlne uesele tych matek / dzyeuycze maryey matky bozeẏ leząez / wzẏuoczẏe matkẏ sweẏ uyedzącz z oswẏ- / eczenẏa ducha szwẏątego ẏsz ona mẏ- / ala boga bycz rodzẏczą O a szwẏąta / anna stego uesele mẏala ysz mathką / bozą poczala ẏ noszẏla wzẏuoczẏe s- / wẏm O uyelka przyczẏna bẏla szwẏą- / (81 r.) teẏ annẏe uesela przẏ ẏey począczẏu / tey dzẏe-ueczkẏ aboczẏem ẏeẏ anẏol / gabryel pouyedzẏal ẏsz to ma bẏcz mat- / ka boza ktorą tobye od boga zwẏastu- / ẏą Oto szwẏąteẏ annẏ przyczẏna uese- / la bẏla asczegosch ona dzẏąkouala pa- / nu bogu ẏsz przesz nyą raczyl szwẏat po- / czyeszẏcz, y pẏsze tako Szwẏąty Augus- / thẏn rzekącz naszwyątaza panna bądącz / wzẏ-uoczẏe matky swey czẏnẏly [1]) dzẏąkẏ / ,troyczẏ naszwẏątszeẏ zdo-brodzyeẏst- / wa ẏego a zwlascza ẏsz ẏą obral ze / wszego sthwo-rzenẏa snẏego sẏnu bo- / zemu matką a ẏsz ẏą zachoual wpo- / czą-czẏu w nẏeuynnoszczẏ pẏthanẏe [2]) /

Pẏtanẏe a ẏakosz panna marẏa / dzẏąkonala gdysz ona ẏescze w- / zyuoczẏe bẏla matkẏ sweẏ Odpouẏ- / edz nato pan bog ktory wszẏtko uẏe / przoth nẏem sẏą stanẏe uẏedzẏal / ẏsz (ona) [3]) mẏala dzẏąkẏ czẏnẏcz ẏego / szwẏątey mẏloszczẏ za ty ẏ ẏne do / bro-dzẏeẏsthwa O ẏasz to od nẏeẏ w- / dzẏącznẏe przẏąl bog yako od uẏ- / braneẏ swoẏeẏ przẏklad [4]) /

(81 v.) Czczẏe sẏą nam tako w nẏektorẏch /. ksẏąskach Bẏla ẏedna sluga na- / bozna panny przeczẏsteẏ Marẏeẏ ktor- / ey ze rzekla panna marẏa kto chcze la- / ską bozą ẏ moẏą mẏecz y wspo-moze- / nẏe moye przẏ skonanẏu ostateczneẏ / godzẏnẏ szmẏerczẏ swoẏey, chwaly boga / wtroyczẏ yedẏnego w moẏm naẏczẏst- / szem ẏ nẏeuẏnnem począczẏu wzẏuocze / matky moẏeẏ bocz bẏlo czẏste ẏ nẏe- / uẏnne a takosch ona zakonnẏcza thym / vẏąthsche(n) nabo-zenstwo mẏala ku / począczyu pannẏ Marẏeẏ / J mouẏ tako Szwẏątẏ augustẏn / Anẏelẏ nẏemogą bycz przẏrownanẏ / czẏ-stoszczẏ pannẏ marẏeẏ abouẏem / oną czẏstoszcz bostwa wswẏm przenaẏ- / czẏsthszẏm czẏele noszẏla y dala natu- / rą sẏnu bozemu

---

[1]) a
[2]) tho
[3]) marya
[4]) o yedey *(sic!)* Szakonnycy

sczÿala swego naÿczÿ- / szczyeÿ początego, a przetosz czÿstscha / bÿla nad anÿolÿ, abouÿem ona naÿuÿ- / sszÿ urząd ÿescze zwÿeczuosczÿ uÿbra- / na nÿszlÿ anÿelÿ, anyely natostworz / enÿ aby szpÿeuaÿącz chwalÿly boga / (82 r.) wszechmocznego, ale dotÿkacz sÿą bo- / stwa nÿedopuszczono ym ale panna / przenaÿczÿstsza nato obrana zwÿeczn- / oszczÿ ysz ona mÿala zwabÿcz sÿna bo- / zego y porodzÿcz gÿ mÿala y uÿchou- / acz panÿenskÿmÿ pÿersÿamÿ, oto prze- / uÿsszÿla czÿstoszczÿą anÿolÿ bo nÿe z- / ÿch anyelską naturą sÿn bozy zlącz- / ÿl swe bostwo ale spannÿ czÿsteÿ w- / zÿąl naturą A przetosz wtÿm y uew- / szÿtkÿm przeuÿssÿla panna anÿolÿ do- / stoÿnoszczÿą ÿ mouÿ Szwÿąty bona- / ventura zaÿste slusznÿe ÿsz panna prze- / uÿssÿla anÿolÿ w czÿstoszczÿ dla uÿel- / moznosczÿ boskÿeÿ bo yeÿ plecz mÿal p- / rzÿÿącz A przetosz wzyuoczÿe szwÿąth- / ey annÿ przenaÿczÿszczÿeÿ począta y mo- / vy Szwÿątÿ byernath tako o naÿscząsnÿ- / eÿsze twoÿe począczÿe mÿla panno acz / koly poszlo z oczcza y matkÿ ale moczą / boską zachouana od grzechu wtwÿ po / czączÿu Pÿszą tako doctorouÿe wszelkÿe / czÿalo poszlo z ÿadama y ÿany ÿest za- / razono pÿeruorodnÿm grzechem vÿÿą- / wszy przenaÿczysthsze czÿalo dzÿeuÿcze / marÿeÿ tak wnÿeuÿnnoszczÿ zachoua- / (82 v.) no wpoczączÿu ÿeÿ, ato przetą przÿ- / czÿną ÿze zadne czÿalo nÿebÿlo godne / bostwo noszÿcz ÿeno czÿalo marÿeÿ a prz- / etosch yest przeczÿszczÿe ÿeÿ czÿalo pocza- / to wzÿuoczÿe szwÿąteÿ annÿ telko o- / na sama ÿesth uÿÿąta spospolÿtego p- / raua nÿebÿla przed nÿą anÿ ponÿeÿ/ bądzÿe ÿeÿ rowna, wtakyem przeczysz / tem począczÿu, a przetosz szwÿeczÿla w- / zyuoczÿe szwÿąteÿ annÿ yako naÿasz- / nÿeÿscha gwÿazda, ktorasz to daua sz- / wÿatloszcz szwÿatu s sÿebÿe (Pysse [1]) ta- / ko) Salomon Czlouÿek wszelkÿ sprzÿro- / dzenya ueselÿ sÿą gdy sloncze wzeÿ- / dzÿe ÿze czmÿ noczne oszwÿeczÿ a ono / czusz sloncze oszwÿeczÿ swem ueszczÿem / wszÿtek szwÿath, a tako ÿest przÿczÿna / wszÿtkÿem uesela O tho namylschy / dzÿsz sloncze ÿasne ueszlo ta mÿla pā / na gdÿ sÿą poczęla wzÿuoczÿe szwyą- / teÿ anny ktorasz oszwÿeczÿla wszÿtek / szwÿath ÿsz ona mÿala temu ostacz ma- / thką ktory sthworzÿl slonecze y mÿe- / syącz y wszytko stworzenÿe oto dzÿsz / uÿelka przÿczÿna uesela wszemu sz- / wyatu z ÿeÿ naÿczÿstszego począezÿa/ (83 r.) O blogoslauÿonÿ zÿuoth twoÿ mÿla / szwÿąta anno ktorÿ noszyl ÿ poro- / dzÿl czÿstą panną Marÿą ktora porodz [2]) - [3]) / (ÿcz) mÿala crystusa szwÿatloszcz oczcza bo- / ga O ÿ blogoslauÿonÿ czasz począezÿa ÿ / narodzenÿa marÿeÿ dzÿeuÿcze y blogos- / lauÿony pÿerszÿ twoÿe mÿla szwÿątha / hanno ktoremÿsz uÿchouala matką bozą /

---

[1]) y mowy
[2]) y
[3]) yes

Baczmẏsz thu ẏsz dwoyakẏe uesele by- / lo przẏ początczẏu naszey mẏley pan- / nẏ Pẏerue bẏlo uesele wszego zboru an- / ẏelskẏego O rzeką ẏ naẏblogoslawnẏeẏ- / szey troẏcze szwẏąteẏ kẏedẏ sẏą poczęło / czẏalo Marẏeẏ wzẏuoczẏe szwẏąteẏ han- / nẏ yakosch szerzeẏ othem uẏssey pẏsano /

Wtore uesele bẏlo przẏ ẏeẏ początczẏu / gdẏ duschą pannẏ marẏeẏ wlaną a- / bo złączona z ẏeẏ naẏczẏsthszem czẏalem / ẏako pẏsse szwẏąthẏ barnadẏn gdẏ pan- / bog stworzẏl duschą pannẏ marẏeẏ ẏ z- / łączẏl ẏą z ẏeẏ naẏczẏsthszem czẏalem o / ten bosky uczynek bẏl czẏ z wẏelkẏem ve- / selem ẏsz chwalą ẏ kochanẏem boskẏm / sprauẏan ẏ wszẏtczẏ anẏelẏ uesele mẏe- / lẏ ẏ noue szwẏąto szwẏączącz yeẏ począ- / czẏa yusz czuynego O ẏeszlẏ bẏlo uesele w- / bosthwẏe gdẏ ta panna bẏla wprzesrze- / (83 v.) rzenẏu ẏ taẏemnẏczach boskẏch dlugẏ / czasz chouana O zaẏste uẏątsze uesele / bẏlo wbostwẏe kẏedy począta wzẏuoeze / ẏeẏ matkẏ ẏ duszą złączẏl bog zẏey czẏ- / alkẏem czẏszczẏe początem O wẏakẏeẏ / chwale ẏ mẏloszczy boskẏeẏ to przesczą- / sne dzẏeczẏą lezalo ẏ muozylo sẏą wzẏ- / uoczẏe szwẏątheẏ hannẏ /

Uczẏnmẏsz tu mẏle pẏtanẏe O począ- / czẏu teẏ mẏleẏ pannẏ przenaẏczẏ- / stszem, ẏ ktoresch tedẏ początczẏe naszeẏ / mẏleẏ pannẏ szwẏączẏmẏ, ẏ toly telko / początczẏe ẏeẏ szwẏączẏmẏ kẏedẏ począ- / lo sẏą ẏeẏ przeczẏste czẏalo wzyuoczẏe / szwẏąthey hannẏ czẏlẏ to szwẏąto sz- / wẏączẏmẏ ẏeẏ początczẏa kẏedẏ pan bog / duszą ẏeẏ złączẏl z ẏeẏ przeczẏstem czẏa- / lem w oszm dzẏesẏąth dnẏ po ẏey począ- / czẏu wzẏuoczẏe ẏeẏ matky, ẏ ktoresz to / początczẏe koszczyol szwẏączẏ ẏ to pẏerue / czẏlẏ (powszl) poszlednẏe Odpouẏedam / nato podluk doctorow ẏze koszczẏol sz- / wẏączẏ teẏ mẏley pannẏ początczẏa ẏmẏ / Sludzy ẏeẏ skoszczẏolem zgodnẏe oboẏe / początczye pospolu szwẏączẏmẏ, ẏ kẏedẏ / sẏą ẏeẏ przeczẏste czẏalo poczęło wzẏuo- / czẏe szwẏątheẏ hannẏ, y to kyedẏ ẏeẏ, / (84 r.) duscha złączona w oszmẏdzẏesẏąth / dnẏ po yeẏ początczẏu, to oboẏe początcz- / ẏe koszczẏol złączẏl w ẏednoszcz, a to dla / tego ẏsz szwẏąth uẏele ẏnẏch abẏ to oboẏe / początczẏe teẏ mẏleẏ pannẏ w ẏednoszczẏ / thẏm lepẏeẏ ludzẏe szwyączẏlẏ, acz kolẏ [1]) w / ẏnẏch zẏemẏach ẏako wnẏemczech wnẏ- / ektorem krolesthwye abo ksẏąsthwye o- / boẏe szwẏączą początczye teẏ mẏleẏ pañẏ / O szwẏelkẏemẏ cerẏmonẏamẏ, ẏ początcze / wzẏuoczẏe ẏeẏ matkẏ to osobno szwẏą- / czą, ẏ to kẏedẏ pan bog ẏeẏ blogoslauẏo- / ną duszą złączẏl z ẏeẏ przeczẏstem czẏa- / lem ale mẏ chczemẏlẏ doszẏcz oboẏemu / początczẏu udzẏelacz o czczẏemẏ ten dz- / ẏeu początczẏa ẏeẏ podluk zwẏczaẏu / krolestwa tego wdzẏeu ẏey początczẏa / przenaẏczẏsthszego, obchodzmẏ oboẏe, mẏ- / loszczy ẏeẏ początczẏe ẏednego

[1]) złączone

dnÿa pÿl / nÿe s nabosznÿe, ucsÿnÿmy oboÿu pocsą- / czÿu dosÿcs, a takosz ta myla panna / yusch bÿla począta oprzenaÿczÿszczÿeÿ / wsÿuoczÿe szwÿąteÿ hannÿ podluk czÿa- / la to ÿesth poczęlo sÿą ÿey blogoslauÿo- / ne czÿalo, a po oszmydzÿesÿąth dnÿ pan / bog sthworzÿl duschą marÿeÿ ÿ złączil / (84 v.) z ÿeÿ czÿalem przenaÿczÿsthszÿm ÿ mouÿ / Szwÿąty Barnadÿn tako O naszwÿąth-/ scha panna gdÿ ÿeÿ duscha złączona / szczÿalem opfÿtouala w slodkoszczy bosz- / kÿeÿ ktorą wzÿąla przy ozÿuanÿu gdÿ / duscha przÿszla kÿeÿ czÿalu A tedÿ rosp- / lÿuala sÿą ÿeÿ slodkoszcz ktorey bÿla / napelnÿona oth pana boga aze do dusze / szwÿątey anny ÿ sercza ÿey o mÿla mat- / ko matkÿ bozey szwyąta hanno, o ÿa / kyesch uesele twoÿe bÿlo nosząez tą u- / czÿesną dzÿeueczką ktora dussą two- / ÿą roszweselyla ÿ sercze roslodzÿla A / przetoszmÿ nabożnye szwÿąto ÿey pocza- / czÿa obchodzmy aby nasz raczyla wspo- / mocz wostateczną godzÿną szmÿerczÿ / naszeÿ o/

Bez nąthpÿenÿa bądączÿ auÿelÿ / przÿ naszwyąthscheÿ pannye le- / żąezeÿ wzÿuoczÿe szwÿątey an- / nÿ pozdrauÿalÿ ÿą ÿako matką / bozą kląkaÿącz przeth szwÿątą hanną / czÿnÿlÿ czeszcz dzÿeczÿączÿu marÿeÿ o / ÿ szwÿąthą hanną zosobna pozdrauÿa- / lÿ sluzącz ÿey ÿako babcze ÿezusoneÿ O / mÿla szwÿąta hanno o ÿakyesz thwoÿe / uesele bÿlo uÿelkÿe noszącz tą scząsną / (85 r.) dzÿeueczką ktora ma rozueselÿcz wszÿ- / tek szwÿath O zaÿste ÿle krocz poglÿą- / dala na zÿuoth swoÿ tÿle krocz odna- / uÿalo sÿą uesele sercze ÿeÿ rospomÿna- / yącz slona anÿelskye mouÿącz ÿeÿ oth / boga masch począcz ÿ porodzÿcz panną / ÿmÿenÿem marÿą ktora ma porodzÿcz / zbanÿczÿela szwÿata A przetosch rosczÿ- / taÿącz thÿ slowka pogladayącz na zÿ- / uoth swoÿ otho mÿala przÿczÿną uese- / lÿa ÿsch noszÿla w zÿuoczÿe matką otku- / pÿczÿela wszego szwÿatha A przetho ÿmy / sludzy szwÿątheÿ annÿ ueselmÿ sÿą sz- / nyą A dzÿeczÿąthko Marÿą z anÿolÿ / pozdrauÿaÿmy w zÿuoczÿe szwÿątey / hannÿ, (y pokornÿe dzÿeczÿą) marÿą (poz-/ drauÿaÿmÿ) mouÿącz zdroua marya [1]) / mathko boza lezącz wzÿuoczÿe szwÿąteÿ / hannÿ [2]) /

Sÿodme ÿesth począczÿe theÿ / mÿleÿ pannÿ, pospolÿte, A / ÿakosch to pospolyte yey mÿ- / loszczy począczÿe bÿlo slu- / chaymÿ wszÿtkÿch Doctorow kthorzÿ / pÿsaly o ÿeÿ czÿsthem począczÿu ktho- / (85 v.) rzy tak pÿsaly z obÿauÿenya ÿ nath- / chnÿenya ducha szwÿątego rzekącz bÿ / lo uesele wnÿebÿe y nazÿemÿ y w oth-/ chlanÿ mÿedzÿ oczczÿ szwÿątÿmÿ spo- / czączÿa teÿ dosthoyneÿ pannÿ Otho (po- / spolÿthe) ÿeÿ począczÿe vÿsszeÿ w tÿch k- / szyąszkach pÿsano (szerzeÿ począczye) p- / rzeczÿstey pannÿ marÿeÿ kozde z oso- / bna, yako ÿesth począta z wÿecznosz- / czÿ wprzesrzenyu boskym, o tÿm yusz / bÿlo, ÿako począta w anÿelech oty- / mesmÿ

---

[1]) rodzyczelko y

[2]) dzysz począta w wyelykey czystoszczy

slÿszely, yako począta wproro- / czech, tho thesz tego kąsz vÿpÿsano / ,yako począta wszwÿątÿch oczczoch w / othchlanÿ przesz obÿauÿenÿe anÿelskÿe / ,Thezesmÿ slÿszely yako począta prze- / czÿszczÿe wzÿuoczÿe szwÿąthey annÿ / ,y o tym nam tu wtÿm kazanÿu (p)pouÿe- / dano, yeseze wkrotcze pÿsacz chczą ysz / ta mÿla panna bÿla poczęta po wszÿ- / tkÿem szwÿeczÿe, abocze [1]), gdy szwÿąta / anna poczęla tą mÿlą panną O nÿeta- / (86 r.) ÿlacz poczÿechÿ swej ale obÿauÿla / rodzÿczom swÿm ÿsz yusz brzemÿenna bÿ- / la panną ktorą yey anÿol wszwÿasto- / ual od boga w yeÿ zasmączenÿu z nÿep- / lodnoszczÿ ÿeÿ A przeto gdy yusz tą panną / poczęla szwÿąta anna O bądącz poruszo- / na vÿesÿelem obÿauÿla przÿaczÿelom ÿ / rodzÿnÿe sweÿ poczÿechą swoÿą ÿsz ÿusz [2]) / panną poczęla (ktora ma boga porodzÿcz) / O nÿe szlekkoszczÿ to vczÿnÿla ÿsch poczÿe- / chą swą obÿauÿla ale przeto aby s nÿą / spolem bogu wszechmocznemu chwalą [3]) (y z) / [4]) ÿeÿ nÿezapomnÿal wsmątku ÿeÿ, aboczÿ- / em wstharÿm zakonÿe kozda nÿeuÿasta / bÿla wzgardzona nÿeplodna A przeto y / szwÿąta anna ÿ zmąze swÿm yoachymem / bÿly wzgardzenÿ od bÿskupa nauÿsszego / kyedy (sz(wią)rzuczÿl) [5]) ÿch ofyarą zoltarza daÿącz / ym przÿganą znÿeplodnoszczÿ Otedy onÿ w- / sÿlnÿ smątek wpadlÿ y obfÿtoual smą- / tek w serczach ÿch O tako zasÿą gdy począ- / la panną maryą yusz wzyuoczÿe O opfyto- / uala dusza ÿ sercze szwÿątey annÿ w vye- / lÿkyey poczÿesse A przeto obÿauÿla / (86 v.) przÿaczÿelom począczÿe swoÿe tey mÿleÿ / pannÿ, A tako przyaczÿele szwÿątey annÿ / rospouyedalÿ to wszÿtkym ÿsz szwÿąta aña / poczęla, a tako rosszÿrzala sÿą ta slaua ÿsz / hanna nyeplodna yusz poczęla plod, ÿ bÿlo / yey począczÿe rosslauÿono wszędy ÿ bÿlo / vÿesÿele z ÿeÿ począczÿa na nÿebye ÿ na / zÿemÿ Otho Sÿodme ÿ ostateczne pocza- / czÿe teÿ mÿleÿ pannÿ bÿlo pospolythe / (y bÿlo vyesyelye na nyebye y na zÿemÿ) /

A przetho ymy tu nazÿemÿ bądącz / (Bądzmÿ w tÿm pospolsthwÿe ve) / selÿącz sÿą stÿm blogoslauÿo- / nÿm pospolsthwem spoczączÿa / naszeÿ mÿley pannÿ przenaÿczÿsthszego (ba- / czmÿ) ÿsz wnÿebÿe dzÿsz sÿlne vyesyelye ÿ / szwÿąto począczya czÿstego teÿ mÿley pan- / nÿ Zgadzaÿmÿsch sÿą z anÿolÿ vye- / syelyącz sÿą dzÿsz Oto y wszÿtek szwÿath / sÿą dzÿsz veselÿ ysch sÿą poczęla math- / ka boza czÿstha • panna wzÿnoczÿe szwyą- / they hanny /

S. M. Pÿsarz proszy do theÿ / czÿstheÿ pannÿ marÿeÿ / pokornÿe O yedną zdro / vą marÿą abÿ myą / myla panna przesz ÿeÿ / przeczysthsze począczye raczy / la poczyeszycz. Amen.

---

[1]) m
[2]) plod
[3]) daly
[4]) ysz
[5]) szrzvczyl

(87 r.) O Narodzenẏu marẏeẏ panny

Zakladam ono pẏsmo wzoltarzu psalma dzẏe- / vẏączsetnego y sostego Szwẏątego krola da- / uyda Szwẏatloszcz ueszla ẏesth sprauẏedlẏuemu / a ludzẏem prostego sercza vẏesẏele, gdzẏe sẏą / ukazuẏe, ẏsz dauẏd dawno przesrzal bẏl na- / rodzenẏe teẏ pannẏ duchem szwẏątẏm gdzẏe / ẏą szwyatloszczẏ przẏrownal rzekącz szwẏa- / tloszcz marẏa ueszla sprauẏedlẏuemu crẏs- / tusouẏ snẏeẏ ktorẏ sẏą mẏal narodzẏcz / S tẏch slow ukazuẏe sẏą czescz narodzenẏa / marẏeẏ ysz szwẏatloszczẏ przẏrownanẏ- / a ktora szwẏatloszcz mẏedzy ẏnẏm(ẏ) stwo- / rzenẏm ma przeuẏssenẏe Naprzod ẏsz sẏą / bogu rowna ẏsz bog szwẏatloszcz ẏesth io- / hannis pyeruego capitulū wtore ẏsz szwẏat- / loszcz yest nẏezmyenney czẏstoszczẏ bo sya / nẏepokala smrodem Trzeczye ysz ych rz- / ecz roskoszna, tak marẏa panna nad pra- / uẏe wszẏtko stworzenẏe szwẏeczẏ uysokosz- / czẏą czczẏ Eclesiastes ẏedennastego polozenẏa / Bogu ẏsz ẏest blẏska ẏ ponẏektoreẏ cząsz- / czẏ przẏrownana laską ẏ chwalą Sapien- / cie wsẏodmem capitulū bo ona ẏest ẏasz- / (87 v.) noszcz szwẏatloszczẏ vẏeczneẏ a obrasz do / broczy ẏego Thesz ẏsz ẏest nẏeszmẏen- / ney czẏstoszczẏ ẏako pẏsse Szwẏątẏ An / selmus taką czẏstoszczẏą slẏnẏe panna ẏa- / ka pod bogẏem vẏąthsza bẏcz nẏemoze ro- / zumẏana Tesch ẏest dussẏ nabozneẏ mẏ- / la a roszkoszna bo onẏeẏ spẏeua koszczẏol / ẏsz ona ẏesth zẏuoth slodkoscz ẏ nadzẏe- / ẏa nasza /

O ktoreẏ narodzenẏu wtẏch slouẏech / baczẏcz bądzẏemẏ boskẏe przesrze- / nye wtore ẏeẏ wzẏuoczẏe szwẏątheẏ / annẏ poszwẏączenẏe Trzeczẏe ẏeẏ cze- / sznẏe obẏauẏenẏe /

Ku pẏeruemu slow [1]) przẏstąpu / yącz pẏtam ẏako narodzenẏe ma- / rẏeẏ pannẏ od uẏekow ẏest w mẏszlẏ / boskẏeẏ ẏ bẏlo przesrzano bo steẏ czczẏ / sama sẏą uẏelbẏ przesz proroka prouer / biorum w osmem capitulū pan bog po / sadzẏl [2]) mẏą nẏeszmẏenną volą a uẏb- / ranẏm swẏm wpocządku drog swẏch / nẏsz czo uczẏnẏl yescze mouẏ od po- / (88 r.) czątka szwẏata stworzenẏa od uẏek- / ow zrządzonam bẏla bẏcz matką bo- / zą,

---

[1]) v
[2]) szposzobyl myą

a zdawnoszczÿ vÿecznoszczÿ przeđ / tÿm nÿsz zÿemÿa sthworzona to ÿesth / przed wszÿtkym stworzenÿm nÿebÿlÿ / ÿescze gląbokoszczÿ to ÿest anÿ nÿebo / anÿ zÿemÿa anÿ anÿelÿ a ÿa marÿa / ÿusz bÿlam począta w mÿszlÿ sthworzÿ- / czÿela gdzÿe sÿą ukazuÿe ÿsz przeđ / wszÿtkÿm stworzenÿm bÿla marÿa p- / anna przesrzana matką bozą zbauÿ- / czÿela ÿesu czÿsta ktora ÿest ÿeÿ na- / uÿssa chwala /

Tu mozÿmÿ rozmÿszlÿcz czterzÿ ra- / dÿ ktore mÿal pan bog wsweÿ / mądroszczy pÿerwą o stworzenÿu sz- / wÿata ktorÿ mÿal upascz wtorą ÿa- / ko bog mÿal sÿą znÿeuÿastÿ naro- / dzÿcz Trzeczÿą ÿako mÿal pÿerwą / nÿeuÿastą yeuą stworzÿcz Czwarthą / ÿaka bÿ to mÿala bÿcz panna kto- / ra mÿala boga crÿstusa porodzÿcz / Wpyerueÿ radzÿe pÿtal bog oczÿecz / (88 v.) sÿna ÿ ducha szwÿątego vÿemÿ ÿsz sz- / wÿath ktorÿ stworzÿmÿ upadnÿe p- / przesz grzech tak w anÿelech ÿako wludz- / ÿech dla ktorego ÿ ÿnsze wszytko stwo- / rzenÿe karacz musÿmÿ dla grzecha gru- / boszczÿ czemusz gÿ mamÿ stworzÿcz to pÿ- / tanÿe to ÿest przesz boską mądroszcz zam- / knÿone ÿsz mÿal bÿcz szwÿath stworzon / acz upaszcz mÿal bo mouÿ Swÿątÿ augu- / stÿn nÿgdÿ bÿ bog nÿcz zlego nÿedopu- / szczÿl bÿcz naszwÿeczÿe bÿ nÿe bÿl tak / wszechmogączÿ ÿsz tesz ze zlÿch rzeczÿ mo / ze dobre vÿuodzÿcz /

Wyedzącz bog ÿsz szwÿath upaszcz mÿal / stworzÿwszÿ gÿ zezlego dobre udzÿe- / lal a to ÿsz ssweÿ szwÿebodno- / szczÿ wszÿtkÿemu stworzenÿu u(c)zÿ(n)czyl w- / tore ÿsz stego ukazuÿe sÿą boza sprauÿe- / dlÿuoszcz gdÿ zathwardzÿale wzloszczÿ / karze Trzeczÿe ukazalo sÿą mÿlosÿerdze / ysz bog czeka grzesznÿch ku pokuczye Esa- / ÿe vethrzÿdzÿe'szczÿ capitul͡u Czeka nasz / (89 r.) pan bog bÿ sÿą nad namÿ smÿloual a / przeto skazano ÿsz dla naprauÿenÿa sz- / wÿata sÿn bozÿ czÿalo ÿ naturą czlou- / ÿeczą mÿal przÿącz abÿ dosÿcz uczÿnÿl / za grzech tego szwÿata /

Wtore pan bog wradzÿe troÿcze szwyą- / tey pÿtal ÿeslÿ bÿ bog mÿal nÿeuÿ- / asthą stworzÿcz ktora by mÿala upad sz- / wÿata naprauÿcz Stalo sÿą skazanÿe / ÿsz acz pan bog mogl sluszaÿe sktoreÿk- / oluÿe materÿeÿ czÿalo wzÿącz a wsza- / kosz dla sluszuoszczÿ chczÿal znÿeuÿastÿ [1]) / czÿalo przÿącz dla trzech rzeczy pÿerua / ÿzby nÿeuÿeszczÿ rodzaÿ ÿako wzgardzÿ- / enszÿ nÿebÿl ponÿzon ale abÿ przesz ma- / tką bozą bÿl bÿ oszlachczon ku odkupÿ- / enÿu wtore bÿ crÿstus z ÿnąd bÿl czÿ- / alo przÿąl o ÿego prauÿm czÿele nÿkt / bÿ bÿl nyeuÿerzÿl Trzeczÿe abÿ wszelkÿ / obÿczaÿ czlouÿeczego rodzenÿa bÿl uÿ- / pelnÿon ÿadam sÿą przesz mąza ÿ nÿe- / uÿastÿ narodzÿl ÿeua zmąza krom nÿe- / (89 v.) uÿastÿ my wszyteczy ÿ panna marÿa zmą- / za ÿ znÿeuÿastÿ, slu-

---

[1]) czyst szpanny

szalo crÿstusouÿ na- / szemn mÿlemu panu spannÿ bez mąza s- / ÿą bÿlo stacz [1]) a tak przesz [2]) nÿeuÿastą szwÿ- / ath odkupÿcz /

Trzeczÿe pÿtanÿe bÿlo wtroÿczÿ szwÿą- / teÿ ÿeslÿ by bÿla godna pÿerua / nÿeuÿasta ktemu ÿzbÿ bÿla matką bozą / tak zamknÿono ÿsch nÿe dla trzech rzeczÿ / Pÿerwa ÿsz ta ÿeua mÿala bÿcz od zle- / go ducha zdradzona czo nÿezalezÿ, na / matką bozą wtore nÿesluschalo abÿ ta / mÿala bÿcz tak pouÿssona przesz ktorą / mÿala wszÿtka natura czlouyecza bÿcz / zarazenÿm zabÿta Trzeczÿe gdÿsz then / ktorÿ sÿą znÿeuÿastÿ narodzÿcz mÿal s- / ądzycz ma wszÿtko stworzenÿe nÿeslu- / salo aby albo ÿego matka albo sam wg- / rzechu bÿl nalezÿon Slusalo tedy bÿlo / ÿsz ÿnsza dzÿeueczka panna ÿemu ma- / tką laskÿ pelna bÿla stworzona /

Czwarte pÿtanÿe bÿlo ÿaka bÿ tho / mÿala bÿcz panna ktora boga mÿa- / (90 r.) la porodzÿcz a szwÿath naprauÿcz naczo / mądroszcz boska odpouÿedzÿala ÿsz mÿa- / la ta panna mÿecz dwanaszczye obÿcza- / ÿow yako dwanaszczÿe gwÿazd koroną / ukorononaną /

Pÿeruÿ obÿczaÿ uÿedzÿal pan bog ÿsz nÿe- / uyasta ktora byla przyczÿną upadu bą- / dącz panną zgrzeszÿla slussalo abÿ ta panna / ktora mÿala boga porodzÿcz panną uÿecz- / ną bądącz nÿgdy bÿ bÿla nÿezgrzeszÿla /

Utore bog uÿedzÿal ÿsz eua bÿla adamo- / uÿ poslubÿona tesz chczÿal yzby y ta ta- / kÿesz ÿozefouÿ bÿla poslÿubÿona [3]) /

Trzeczÿe bog uÿedzÿal ÿsz ÿeua mÿala prz- / ÿnÿeszcz ÿ naleszcz szmÿercz chczÿal ÿsz / bÿ marÿa panna bÿla nalazla zÿuod a la- / ską ÿako napÿsal Lucas wpÿeruem capitulū / Nalazlasz laską ktorą ÿeua straczÿla oto / pocznÿesz sÿna ktorÿ ÿesthzÿuod [4]) /

Czwarte bog uÿedzÿal ÿsch ÿeua mÿala / zamknącz nÿebÿeską ulÿczką chczÿal ÿz / by matka boza marÿa bÿla ulÿczką nÿeb- / ÿeską ÿakosch onÿeÿ szpÿua koszczÿol poz- / drouÿona bądz morska/ gwÿazdo boza ma- / tko chwalebna y zawzdÿ dzÿeuÿczo sczęsz- / na nyebyeska ulÿczko /

(90 v.) Pÿąthe bog vyedzÿal ÿsz pÿerua eua / nÿeuÿasta mÿala bÿcz od zlego du- / cha nauÿedzona kuszona ÿ szwÿedzÿoną / chczÿal abÿ marya panna bÿla od do- / brego archanÿola pozdrouÿona nauezo- / na a ku przÿzuolenÿu zwÿarą moczną / bÿcz matką bozą przÿuÿedzÿona /

Sosthe bog uÿedzÿal ÿsz eua przÿzuo- / lÿwszÿ satanouÿ począcz mÿala y po- / rodzÿcz grzech ÿ zloszcz yako napÿsano w- /

---

[1]) y narodzycz
[2]) panną
[3]) panna
[4]) wyecany

psalmÿe oto porodzÿla nÿespranÿedlÿuo- / szcz poczȩla zaloszcz a urodzÿla zloszcz ch- / czÿal aby mÿla panna anÿolonÿ przÿsz- / wolÿwszÿ rzekącz oto poselkÿny panska s- / than mÿ sÿą podluk slona twego abÿ by- / la poczȩla sÿna bozegò /

Sÿodme bog nÿedzÿal ÿsz eua urwawsÿ / ouocz zdrzeua a ÿedzącz puszczÿla gÿ / wswe wnątrznoszczÿ chczÿal abÿ roszkosz- / na panna wswÿch czÿstÿch wnątrznosz- / czÿ ouocz blogoslauÿonego ÿezusa nosÿ- / la ktorÿ mÿal bÿcz na krzÿsz drzeua sz- / wÿątego przÿbÿt ÿako szwÿatczÿ szwÿą- / ty(ch) augustÿn /

(91 r.) Osme bog uÿedzÿal ÿsz przesz euą czlo- / uÿek mÿal przÿdz vÿelkÿe nądze y / wpotrzebÿ przeto ustauÿl abÿ ta panna / czudna bÿla wszÿtkÿm ludzÿem w kozdeÿ / potrzebÿe pomocznÿczką a rzecznÿczką / przeto tak mouÿ szwÿąty Bÿernad nÿe- / chaÿ mylczÿ o mÿlosÿerdzÿu twoÿm o / mÿla panno ten kto by szmÿal rzecz ÿz- / bÿ nÿgdÿ nyepamÿątal aby bÿl kÿedÿ / od czÿebÿe wspomozon kÿedy bÿ czÿą / sobÿe na pomocz wzÿual /

Dzÿeuÿąthe bog uÿedzÿal ÿsz eua mÿa- / la bÿcz matka wszÿtkÿch grzechow / swych (grzecho) sÿnow chczÿal abÿ laska- / na panna marÿa bÿla matką mÿlosÿer- / dzÿa wszÿtkÿch grzesznÿch ÿako szpÿeua / koszczÿol marÿa matko laskÿ matko mÿ- / losÿerdzÿa tÿ nas od nÿeprzÿaczÿela strze- / zÿ a wgodzÿną szmÿeÿrczy przÿÿmy ÿako / mÿla matka (odpuszczenÿa) /

Dzÿesÿąthe bog vÿedzÿal ÿsz eua mÿa- / la wgrzechu począcz swe sÿnÿ a sczÿą- / szkoszczÿą nosÿcz ÿ zboleszczÿą rodzÿcz / (91 v.) chczÿal abÿ ta naszlachethnÿeÿscza pan- / na przesz grzechu bądącz poczȩla przesz / czÿąszkoszczÿ nosÿla zweselÿm porodzÿla / sÿna swego przesz ktorego nasz zgrzechu / oczÿszczÿla a za swe sÿnÿ przÿąla /

Yedennasne bog vÿedzÿal ÿsz ÿeua swÿm / zarazonÿm mlekÿem chouacz mÿala / a karmÿcz sÿnÿ swe ktorym zadauala go- / rzkÿ ÿad szmÿerczÿ chczÿal abÿ ta na- / chądoznyeÿsza panna naczÿsthszÿm pa- / nyenskÿm mlekÿem swego sÿna crÿstu- / sa karmÿla ktorego czÿalo ÿ krew nam / wszÿtkÿm marÿeÿ pannÿ sÿnom przÿw- / loszczonÿm mÿalo bÿcz dano na pokarm / y na pÿczÿe zÿuota uÿecznego /

Dwanasne bog vÿedzÿal ÿsz ÿeua mÿa- / la bÿcz grzechu początkÿem sktoreÿ / mÿala sÿą uÿlacz uÿna na wszÿtkÿ ÿeÿ / przÿszle potomkÿ a w ktorÿch mÿeskacz / mÿal dÿabel przesz grzech chczÿal ÿ tak / ustauÿl abÿ ta lubÿezna panna bÿlu nam / początkÿem wszÿtkÿego dobrego ÿ zbauÿe- / (92 r.) nÿa wktoreÿ mÿeszkacz mÿal bog ÿ / bycz pelną laskÿ ÿ wszÿtkÿeÿ szwÿąto- / szczÿ sktorey pelnoszczÿ na nas wszÿtkÿ / sÿnÿ adamoue laska gdzÿesz to tak eÿst / ÿsz czo mamÿ to wszÿtko sÿeÿ pomoczÿ / a laskÿ mÿlosÿerdzÿa mamÿ /

A przeto tak pÿsse onÿeÿ szwÿątÿ An- / selmus doctor o nÿeuÿasto dzÿwno / osoblÿua a osoblyuÿeÿ dzÿwna przesz k- / torą zÿuÿola bÿuayą ozÿuÿanÿ anÿelÿ / naprauÿenÿ pÿekla znÿsz-

czenẏe ludzẏe / bẏuaẏą zbauẏenẏ O nẏeuẏasto pelna ẏ / vẏączeẏ nẏsz pelna laską sktorey pel- / noszczẏ plẏnẏenẏa ozẏuẏa wszẏtko sz- / thworzenẏe /

Jusch tedẏ mozẏmẏ zrozumẏecz / ẏako bog oduyekow przesrzal na- / rodzenẏe theẏ marẏeẏ pannẏ nasz wẏ- / ath ktorẏ chczẏal yz bẏ przesz ẏeẏ poro- / dzenẏe sẏna bozego bẏlo naprauẏone / kozde tego upadlego szwaẏta stadlo /

O a przeto grzesznẏ czlouẏecze pathrz / (92 v.) ẏako uẏsoko masz mẏlouacz ẏako theze / barzo czczẏcz marẏą szlẏczną panną p-/ rzesz ktorą tobẏe bog zrządzẏl od uẏe- / kow zbauẏenẏe dusse thweẏ O zẏakẏm / nabozensthwem masz ẏeẏ sluzẏcz ktoreẏ / bẏsz matką mẏlosẏerdzẏa nẏe mẏal od / boga tobẏe postauẏoneẏ od uẏeczneẏ / pẏe[1]lneẏ szmẏerczẏ przesz twą pyerwsą / euą matką sprauẏoney nẏgdẏ bẏ bẏl / nyeuẏbauyon sczego wdzẏącznẏ bądącz / a czeszcz ẏeẏ stego czẏnẏącz rzeczmẏ / wszẏthczẏ skrẏstem Amen /

Tu chczą vẏpẏsacz o marẏeẏ pan- / ny poszwẏączenẏu wzẏuocze / sweẏ matkẏ szwẏąteẏ annẏ gdzẏe cz- / woro uczẏnẏą pẏthanẏe pẏerue ẏe- / szlẏ bẏla wzẏuoczẏe mathẏ poszwẏą / czona (Trzeczẏe) Wtore kẏedẏ bẏla po- / szwẏączona Trzeczẏ ẏeszlẏ nad ẏne sz- / wẏąte bẏla poszwẏączona czwarthe / vyelekrocz bẏla poszwẏączona /

Tu pẏerwszemu pẏtanẏu mouẏącz / (93 r.) mamẏ rozumẏecz ẏsz ẏako pysse frã / ciscus doctor oszwẏeczonẏ o począczyu / panny maryey poszwẏączenẏe nẏcz nẏ- / eẏesth ynszego ẏedno puszczenẏe ducha / szwẏątego wduschą poszwẏączona a / tako roznoszcz ẏesth mẏedzẏ zachoua- / nẏm od pẏeruorodnego grzechu a po- / szwẏączenẏm Bo zachoua- / nẏe od grz- / echu pẏeruorodnego ẏest bẏcz nye- / poddanẏm ustauẏe albo statutonẏ / bozeẏ ustauẏ ktora zrządzẏla abẏ d- / uscha ktora sẏą zlącza sczyalem po- / dluk przẏrodzenẏa wzẏątẏm od ada- / ma stradala bẏ boskẏego uẏdzenẏa / a pouẏnna bẏ bẏla na mąką uẏecz- / ną Tak tedẏ bog panną zachoual / od grzechu pẏeruorodnego ẏsch ẏą nẏ- / epoddal pod tą ustauą ale slusnẏe / dla czczẏ matkẏ z osobnego przẏuẏle- / ẏa zothrzẏmal skazanẏe abẏ ona w- / grzech pẏeruorodnẏ nẏeupadla. Nẏe / o tẏm tedẏ tu zachouanẏm (*sic.!*) chczą pẏ- / (93 v.) sacz ale o poszwẏączenẏu ẏeszlẏ ona bẏ- / la prauẏe poszwẏączona nẏsz sẏą na- / rodzẏla przesz ducha szwẏątego w ẏeẏ / dussą wlanego /

Na to sẏą wszẏthczẏ doctorouẏe / zgadzaẏą acz roznẏe ẏz bẏla po- / szwẏączona pẏerueẏ nẏsz sẏą narodzẏ- / la czo douodzą vẏuodem pospolẏ- / tẏm koszczẏol nẏgdẏ nẏeblądzẏ ẏsz gẏ / duch szwẏątẏ rządzẏ ale koszczẏol ẏ- / ey narodzenẏa dzẏen szwẏączẏ vẏzna- / uaẏącz ẏsz szwẏąta bo szwẏąto od sz- / wẏączenẏa ẏest uezwano Thesz douo- / dzą osobnẏm uẏuodem tak ẏeszlẏ to /

---

[1]) kyel

komu bẏua dano komu mnẏeẏ, slussa / vẏączeẏ temu komu : slussa: vẏączeẏ: ẏe- / szly ieremẏasz bẏl poszwẏączon yan kr- / czẏczẏel vẏączey slussalo marẏey pan- / nẏe Tesz douodzą szwẏątẏm Bẏernatē / ktory tak mouẏ o osoblẏuey pannẏe / nẏe yest zadne uątpẏenẏe abẏ ona w- / (94 r.) maczẏerzẏsznẏch ẏescze bądącz wnąth- / rznoszczẏach uẏsszẏm poszwẏączenẏm n- / yebẏla poszwẏączona y ẏescze mouẏ czo / nẏktorẏm szmẏertelnẏm ludzẏem acz / malo ẏesth uczẏnẏono nẏeslussa mouẏcz / takẏeẏ dzẏeuẏczẏ bẏcz nẏedano Thesz / doudzą figurą Esaẏassa wpyeruẏm .c. / gdzẏe mouẏ vẏnẏdzẏe rosczka skorze- / nẏa ẏesse to ẏest spokolenẏa krolewsz- / kẏego ktorẏ rodzaẏ z ẏesse sẏą począl / a kwẏatek skorzenẏa ẏego wstąpẏ to / ẏest marẏa panna a odpoczẏnẏe na- / nẏeẏ duch panskẏ Thesz druga figura | numeri wsẏodmenastẏm polozenyu ro- / zga aaronoua to ẏesth marẏa ktora / bẏla spokolenẏa aaronouego bo bẏla p- / rzẏrodzona szwẏąteẏ Elzbẏeczẏe wp- / rzẏbẏtku to ẏesth wzẏuoczẏe matkẏ na- / lezẏona ẏest zakwẏtla darem ducha / szwẏątego /

Rzekl bẏ tu: czemu poszwẏączona / gdẏ przesz grzechu pẏeruorodne- / (94 v.) go począta ẏest przẏ wlanẏu dusse / odpouẏedam z rẏchardusem doctorem / tey pannẏ mẏlosnẏkẏem ẏsz rzecz moze / bẏcz poszwẏączona dwoẏm obẏczaẏem / ẏednẏm uczẏnẏcz znẏe szwẏąteẏ szwẏą- / tą tẏm obẏczaẏem panna marẏa nẏe- / bẏla poszwẏączona bo bẏsmy musẏlẏ / rzecz ẏsz bẏ kẏedẏ w grzechu bẏla, dru- / gẏem obẏczaẏem bẏua poszwẏączona kẏe- / dẏ acz bẏla szwẏąta bądzẏe szwẏątscha / tẏm obẏczaẏem bẏla poszwẏączona bo / przy począczẏu pannẏ stąpẏl duch sz- / wẏątẏ wdussą ẏeẏ nẏe yzbẏ oczẏsz- / czẏl ẏą od ktorego grzechu ktorẏ / w nẏey nẏgdẏ nẏebẏl ale aby mẏala / laską a wnẏey bẏla pothwẏerdzona / tak aby nẏgdy zgrzeszẏcz nẏemogla / any szmẏertelnye anẏ powszednẏe / czo tesz ludzẏem byua dano acz rz- / atko poprauẏ a uẏerney pokucze /

Wthore oglądaẏmẏ kẏedy bẏla / (95 r.) poszwẏączona gdzẏe zgodnẏe mouẏą / doctorouẏe ẏsz tedẏsz kẏedẏ dussa wla- / na wczẏalo acz tu nẏekądy maẏą po- / thwẏerdzenẏe upornẏ zakonnẏczẏ kto- / rzẏ sẏą przeczẏuẏą zachouanẏu od grze- / chu gdy mouẏą yest zachouana tedẏ / kẏedẏ dussa wczẏalo wlana a tam posz-/ wẏączona a tedy uczẏnkẏ mogą bẏcz / dwa albo trzẏ razem krom czasu uprze- / dzaẏączego Czo ẏm placząсz mouẏą ẏsz / ẏako cristus rzekl pannẏe Joannis wdzẏ / euẏątenastem capitulum Nyeuẏasto oto / sẏn twoy ukazal ẏsz dobrẏ sẏn ma mẏ- / ecz praczą o matcze sweẏ Barzo tedẏ / uẏelką praczą mẏal cristus o marẏeẏ/ sweẏ matcze gdẏsz ẏą barzo mẏloual / ẏ owszem ẏego mẏloszcz bẏla wszẏtkẏch / mẏloszczẏ przyklad regula ẏ mẏara / Nauẏsszeẏ tedẏ mẏloszczẏ namnẏeẏscha / przeczywna nẏeprzẏaszn nẏemoze bẏcz/ przẏmẏeszana. a przeto na zadny / (95 v.) czasz bẏ namnẏeẏszẏ marẏa panna nẏebẏ- / la u crẏstusa wmẏerszẏątcze grzechu k / torą mẏeszẏączką slusznẏe bẏ bẏl mẏal / mẏecz bẏ marẏa bẏla ktorego czasu wg- / rzechu przeto mouẏą ẏsz ẏest poszwẏączo- / na na po-

czątku swego począnczya tak ysz / yednego czasu wzyąla y bythnoszcz przesz / grzechu y poszwyączenyu to yest uthwyer- / dzenye wlascze bozey ysz yako krom grze- / chu byla począta przesz grzechu tak szmy- / ertelnego yako powszeduyego zawzdy by- / la y zyla a wtym byla pothwyerdzo- / na ysz nygdy grzeszycz nyemogla /

Trzeczye roszmyszlmy yeszly uad ynsze / wzyuoczye swych matek poszwyą- / czone ta panna uyssazey yest poszwyączo- / na kczemu mouyącz odpouyedam ysz prze- / uyssa panny maryey poszwyączenye yn- / szych wszytkych Naprzod sprątkoszczy cza- / su bo heremyasz blysko narodzenya byl po- / szwyączon yakosz o tym napysano pyer- / uey nyzesz uyszedl s zyuota poszwyączy- / (96 r.) czylem czyą yan krczyczyel wszostym / myesyączu kyedy elzbyetą marya nauye- / dzyla a on w zyuoczye syą uradonal a- / le ta panna yako mouy Szwyąty Augustin / tedysz przy wlanyu dusze wczyalo rozu- / mney byla poszwyączona bo yako rych- / lo przesz pokolenye czlouyeczego rodza- / yu uyszla na szwyath. byla wszytkych cz- / noth napelnyona a doskouale dobroczą / cznoth oszwyeczona /

Uthore przeuyssa yey poszwyączenye / znamyenythszym darow wzyączym / nysz ynszy bo ynszym przy poszwyączenyu / yesth to dano nysz nygdy potym nye- / zgrzeszyly szmyertelnye telko ale pan- / na marya any powszednye y otym mo- / uy tak szwyąty Byernath (mnymam) ob- / fythszy dar lasky [1]) stąpyl na dzyeuyczą / ktory nyetelko yey narodzenye po sz- / wyączyl ale tesz maryą od kozdego / grzechu zawzdy nyeuynną sthrzekl /

Trzeczye przeuyssa obfytoszczyą lasky / bo stey samey obfytoszcz lasky posz- / (96 v.) polyczye na wszytky syą uyleua yako m- / ouy szwyąty Jeronym o wnyebo wzyą- / czyu slussalo aby marya byla pelna la- / sky ktora nyebu dala chwalą zyemy bo- / ga y pokoy roszlala prawdzyuye laszky / pelna przesz ktorą obfytem ducha szwyą- / tego dzdzem a rosą polano yest kozde sth- / worzenye /

Czwarthe poznaymy uyele krocz panna / marya yest poszwyączona gdzye z- / doctormy odpouyedam ysz troye bylo po- / szwyączenye matky bozey pyerue bylo w- / zyuoczye szwyątey anny wktorym w- / zyąla zachouanye od grzechu pyeruo- / rodnego y lasky bozey wlanye. y zaka- / lu tego grzechu vykorzenyenye ysz nye- / ostal wnyey any byl yedno ysz znacz by- / lo ysz myal [2]) bycz by nyeprzyszla byla (ta) [3]) laska /

Uthore poszwyączenye bylo w- / ducha szwyątego (ducl) zaczmyenyu / a syna bozego począnczyu wktory duch / szwyąty tak yą napelnyl ysz dostoyna / byla począcz otrzymawszy czeszcz panyen-/

---

[1]) boszey
[2]) myal *poprawiła druga ręka na* mogl
[3]) bosza

(97 r.) ską slouo boze ẏ upewnẏl ẏą staloszczą / ẏsz mẏala dostąpẏcz blogoslauẏenstwa / a przeto yeẏ rzekl anẏol nẏeląkaẏ sẏą ma- / rẏa nalaszlasz laską u pana a duch szwẏą- / tẏ stąpy wczẏą /

Trzeczẏe bẏlo poszwẏączenẏe gdẏ / sẏn bozẏ wzẏąl mẏeszkanẏe wzẏ / uoczẏe ẏeẏ ktorego gdẏ poczęla a no- / sẏla wszẏtka bẏla zupelnẏe sẏą ku bo / skẏm rzeczam znẏeuolẏla [1]) a poddala / ẏsz nẏe tẏlko dussa ale ẏ czẏalo ẏey bo- / skẏey szwẏatloszczẏ yasnoszczẏą oszwẏ- / eczẏlo sẏą podluk ẏako napẏsal E- / zechias ueczterdzẏ|eszczẏ ẏ trzẏ Zẏemẏa / to ẏest marẏa oszwẏeczẏla sẏą od ma- / ẏestatu boskẏego ẏsz tesz bẏlo to nẏe- / podobno (abẏ od mąza wszlusznẏm m- / alzenstwẏe mogla bẏcz ku malzenskẏe- / mu uczẏnku) [2]) poządana y owszem kto / pokusẏ czẏerpẏal ẏako rẏchlo na nyą / veẏrzal tako rẏchlo spokusẏ bẏl opuscz- / on /

czwarteẏescze kladą docto- / (97 v.) rouẏe przẏ wnẏebo wzẏączẏu gdzẏe / wzẏąla lasky ẏ chwalẏ potwẏerdze- / nẏe Rozmẏszlmẏsz tedẏ ẏako marẏa / ẏest szwẏąta sczęsna chwalebna kto- / ra tak uẏelkẏmẏ darẏ ẏest pouẏssona / a ẏako ẏesth uẏsoka krolona ktora/ takẏmẏ kleẏnotẏ yest wrẏczersthwo / pasana wszẏtczy [3]) k nẏeẏ ucsyekaẏmẏ / ẏeẏ wzẏuaẏmẏ abẏsmẏ ẏeẏ pelnosz- / czẏ laskẏ dostąpẏlẏ amen /

Ku czesznemu obẏauẏenẏu ẏusz / przẏstąpuẏą gdzẏo to chczą/ uẏpẏsacz przesz dwanaszczẏe czasow / tego szwẏąta gdzẏe bog chczẏal ob- / ẏauẏcz ẏ obẏauẏl narodzenẏe teẏ / pannẏ sktoreẏ naprauẏczẏel crẏ- / stus naszego zbauyenẏa mẏal sẏą / narodzẏcz /

Pyerue czeszne obẏauẏenẏe sta / lo sẏą czasu czasu *(sic!)* anẏelskẏe- / go stworzenẏa czego douodzą uẏuo- / dem kussenẏa albo pokusẏ ẏako mouẏ (98 r.) szwẏątẏ Bẏernad na ono slouo gdzẏe / pysse ionasa pẏeruego capitulū dla czẏe- / bẏe ueszla ẏest ta burza Luciper ktorẏ / bẏl nauẏssẏ anẏol poznal naturą czlo- / uẏeczą przẏẏcz kteẏ czczẏ ẏsz sẏą mẏa- / la złączẏcz zbogẏem a mẏala bẏcz p- / rzẏẏąta spannẏ wẏednoszcz personẏ / boskẏeẏ a mẏala bycz pouẏssona nad / naturą anẏelską uẏdząęcz to: [4]) y zayrzal / a stąd zauẏszcz dẏabelska uẏssla na(d) szwẏ [5]) / (ath) zẏemẏe zaẏrządz czlouẏekouẏ sz- / wẏątszego blogoslauẏensthwa, upadl w- / pẏchą nẏechcząęcz bẏcz poddanẏm bogu / czlouẏekouẏ ẏ rzekl postauẏą stolecz / moẏ napulnoczẏ a bądą rouẏen nauẏ- / ssemu yako napẏsal Esaẏas czternaste- / go capitulū czo y ẏnszẏm anẏolom [6]) ob / ẏauẏl sktorẏch uẏele ẏemu wtẏm / pochlebẏaẏącz przẏzuolẏlẏ chwa-

---

[1]) szposzobyla
[2]) by yako
[3]) szą
[4]) lvczyfer
[5]) ath
[6]) lvczyfer

łącz / yego sczudnoszczÿ mądroszczÿ (swego) / stworzenÿa ÿ znaturÿ ÿako bÿ on b- / ÿl tego dostoÿnÿ teÿ czczÿ ÿz bÿ bÿl / (98 v.) rouÿen bogu a nyebÿcz ÿego poddanÿm / anÿ ÿemu sluzÿcz czemu ÿnszÿ anÿelÿ / dobrzÿ przyzuolÿcz nÿechczÿelÿ /

Wtore to uÿuodzą vÿuodem napra- / uÿenÿa bo gdÿ sÿą ta stala mÿedzy / anÿolÿ w uolach ÿch ualka a gdÿ u- / pad stal sÿą ze wszÿtkÿch korzech u uÿ- / erzÿlÿ ÿ poznalÿ anÿelÿ dobrzÿ ÿsz tea / upad mÿal bÿcz naprauÿon przesz lu- / dzÿe ÿako mouÿ Swÿątÿ augustÿn ÿsch / anÿolom nyebÿla skrÿta taÿemnÿcza / wczyelenÿa bozego ale wzdy ÿeden le- / pÿeÿ nÿsch drugÿ [1]) /

Trzeczÿe to vyuodzą boskÿm zrzą- / dzenÿm bo rzeczÿ boskÿeÿ mą- / droszczÿ bÿuaÿą przesz anÿolÿ ludzÿ- / em, obÿauÿany przeto anÿolom bÿla / pÿerueÿ obÿauÿona nÿsz ludzÿem bo / sama [2]) tak mouÿ Eclesiastici duudzÿeste- / go czwartego capitul͡u ya zust nauÿ- / ssego uÿszlam a bÿlam pÿeruorod- / ną przed wszÿtkÿm stworzenÿm ue- / czczy (yam) [3]) uczÿnÿl(a) ÿsz ueszlo anÿolom / (99 r.) szwÿatloszcz nÿezgasznącza /

Vthore obÿauÿl panna marya cza- / su nÿeuÿnnoszczÿ czlouÿeczeÿ bo / ÿadam mÿal uÿarą o bozÿm wczÿe- / lenÿu bo to bÿl poznal [4]) ÿsz dostatecz- / na chwala w nÿebÿe bÿcz nÿemogla / przesz wczÿelenÿa bozego ale tego nÿ- / epoznal abÿ sÿą cristus mÿal dla g- / rzechu ÿego ktorÿ on mÿal popelnÿcz / narodzÿcz a to wtÿm gdÿ rzekl opusz- / czÿ czlouÿek matką ÿ oczcza a przÿ- / stanÿe ku zenÿe sweÿ ÿ mouÿ tu sz- / wÿątÿ augustÿn tedÿ dussa adamoua / stala sÿą uczą̨sznÿczą anÿolom wtoua- / rzÿsthwÿe gdÿ poznal wtaÿemnÿczÿ bo- / zeÿ ÿsz steÿ szwÿątoszczÿ malzenskÿeÿ / przÿÿątey od adama ÿ od euÿ mÿa- / lo sÿą narodzÿcz uÿele prorokow / patrÿarchow apostolow a ÿsz tesz ste- / go malzens(kyego) [5]) (złączenÿa) mÿala uÿ- / nÿknącz ÿedna szwÿąta dzÿeueczka / (99 v.) ktora mÿala porodzÿcz boga sktorego / mÿala bÿcz wnÿebÿe chwalą a przeto / tak mÿloual [6]) euą ÿsz uÿączeÿ chczÿal / przeczÿw uoleÿ bozeÿ uczÿnÿcz ÿapl / ko zakazone ÿedzącz nÿsz euą zasmą- / czÿcz /

Trzeczÿe tą panną [7]) obÿa- / uÿl czasu zgrzeszenÿa adama / z euą bo tego czasu obÿauÿl przÿszlą / panną marÿą gdÿ dla tego przesthą- / pÿenÿa przepuszczÿl uÿele zlego na / adama ÿ ÿeuą gdzÿe ÿąl bog douą- / za mouÿcz przeklÿnaÿącz gÿ po uÿele / ÿnszÿch slow [8]) rzekl a wzdÿ [9]) ona zethrze / glouą twą przesz ktorąsz chczÿal me / wczyelenye przekazÿcz ktoremusz w- / czlouÿeczensthwÿe sluzÿcz nÿechczÿal / [10]) barzo plakaly adam ÿ eua dla nądze / na

---

[1]) vsznal
[2]) panna
[3]) przeszmya pan bog
[4]) vdvchv
[5]) twa
[6]) adam
[7]) bog
[8]) y
[9]) panna
[10]) o

ktorą bÿl(a) ÿ vÿgnanÿ zraÿu ale za- / sÿą barzo sÿą uÿesÿelÿlÿ gdÿ uslÿsze- / lÿ ÿsz [1]) przesz panną marÿą gloua uą- / (100 r.) zoua mÿala bÿcz starta a ÿsz mÿelÿ / przesz tą panną bÿcz uÿbauÿenÿ /

Czwarte bog obÿauÿl tą panną cza- / su clouÿeczego rozmnozenÿa bo od / tÿch czasow rozmaÿczÿe obÿauÿal taÿe- / mnÿczą swego wczÿelenÿa wrozmaÿtÿch / ofÿarach wfÿgurach przed zakonem / ÿ wzakonÿe ktorÿch znamÿonouanÿe / duchem szwÿątÿm nauczenÿ rozumÿelÿ / prauÿe ÿako naoko [2]) ale ÿnszy mnÿeÿszÿ / pod przÿkrÿczÿem uÿerzÿlÿ ÿsz to bÿlo / zrządzono wszÿtko o przÿszlÿm crÿstu-/ sÿę a tako pod zasloną uÿarą mÿeleÿ y / mouÿ Swyątÿ tomas ysz pÿerwszÿ a-/ bel uydząncz [3]) wczÿelenÿe cristusouo span- / nÿ marÿeÿ a przeto dzÿeuÿcztwo cho- / ual a stąd przÿemna bÿla ofÿara ÿe- / go wtore enoch uÿerząncz wcristusa s- / pannÿ marÿeÿ ÿsz sÿą mÿal narodzicz / przenÿesÿon do raÿu aby szwÿadeczth- / wo przed [antÿ-cristem o ÿezusÿe uÿdal / a mączennÿkÿem dla ÿego ostal Thrze- / (100 v.) czÿe noe to rozumÿal gdÿ skorabÿu go- / łąbÿczą uÿpuszczÿl ktora nÿetÿkaÿącz / sÿą anÿ uod anÿ szczeruu kwÿeczor(ą)u / wroczÿla sÿą rosczką olÿwną wuszczÿ- / ech swÿch nosącz a pokoÿ zÿemÿ ukazu- / ÿącz genesis osmego capitulû ta gołąb- / ÿcza przesz zolczÿ(a) gorzkoszczÿ bÿla ma- / rÿa ktora nÿetknąla sÿą smrodu a ÿa- / du grzecha kozdego ta na skonanÿu sz- / wÿata rozgą olÿwną cristusa zmÿlosÿ- / erdzÿa uÿelkÿego wczÿelonego wkwÿthnączÿm lÿszczÿu bo laskÿ y moczÿ pel- / nego wzÿuoczÿe przÿnÿosla y pokoÿ / zÿemÿ obÿauÿla od boga /

Pÿąthe bog ÿą obÿauÿl czasu uÿb- / ranÿa patrÿarchow bo abramo- / uÿ ÿest obÿauÿono gdÿ ÿemu rzeczono / wnasÿenÿu thwÿm bądą blogoslauÿe- / nÿ wszÿtczÿ ludzÿe genesis duudzÿeste- / go wtorego capitulû wnasÿenÿu to ÿe- / st w cristusÿe spannÿ narodzonÿm w- / tore Isaakouÿ bÿlo obyauÿono gdy ye- / go ofÿarouano genesis duudzÿestego / (101 r.) wtorego capitulû ktorÿ znamÿonoual / cristusa ÿedÿnego sÿna bozego ÿsz mÿ- / al bÿcz ofÿarouan nakrzÿzu wczÿele s- / panny przÿÿątÿm Trzeczÿe iacobouÿ [4]) / ktorÿ rzekl nÿebądzÿe odÿąte krolest- / wo zÿemÿe zÿdowskÿeÿ alÿsz przÿdzÿe / ktorÿ zeslan ma bÿcz cristus spannÿ / spokolenÿa ÿuda narodzonÿ /

Soste czasu zÿdowskÿego uÿbanÿe- / nÿa tą panną bog obÿauÿl gdÿ / meÿzesz uÿdzÿal kÿerz goraÿączÿ a sam / syebÿe nÿepalączÿ Exodi trzeczÿego capi- / tulû przesz ogÿen bostwo sÿą znamÿo- / nuÿe przesz kÿerz nÿespalony mocz pa- / nÿenstwa Tesz aaronoua rozga sucha / zakwÿtla zgalązÿala ÿ mÿgdaly urodzÿ- / la czo panną suchą od kozdeÿ ządze [5]) z- / namÿonoualo Tesz Josue

---

[1]) p. bog
[2]) wydzely
[3]) w dvchv
[4]) obyawono
[5]) nyerządnyey

bẏlo obẏanẏ- / ono gdy sloncze [1]) to ẏest cristus stanąlo / wposzrotku nẏeba to yest wzẏnoczẏe / pannẏ bo nẏebo yest rzeczono dla ta-/ yenẏa tak ẏ zẏuod pannẏ marẏeẏ ta- / (101 v.) ẏl wsobẏe bostwo sẏna bozego /

Sẏodme czasu prorokow obẏauẏl / bog tą panną bo dauid rzekl / przyszedl pan dauidoui prawdą anẏ- / eoklama ẏego zouoczu szyuota twego / polozą na stolczu twoẏm yndzẏe mo- / uẏ vẏbral ẏą bog ẏ nad ẏne przebr- / al yą Salomon mouẏ Canticorũ wtrze- / czẏem vẏnydzczẏe a oglądaẏczẏe czor- / kẏ sẏon krola salomona w koronẏe k- / torą ukoronouala ẏego matka yego / gdzẏe przesz salomona rozumẏe sẏą / pan bog [2]) esaẏas mouẏ oto panna poczuẏe / ẏ porodzẏ sẏna y wzouą ẏmẏą yego / pan znamẏ ieremias vetrzẏdzẏeszczẏ pẏ- / eruem capitulũ nẏeuẏasta ogarnye mą- / za y mouy uczẏnek pan uczẏnẏ uazẏe- / mẏ Ezechiel mouẏ ulẏczka ta zamknẏo- / na bądzẏe a mąsz nye przeẏdzẏe prz- / esz nẏą oto proroczẏ uolaly [3]) szpẏeualẏ /

Osme czasu zẏdowskẏego rosprosze- / nẏa obẏauẏl bog tą panną bo cza- / (102 r.) su heroda krola czudzozemcza sam / herod poslal z zẏdẏ do szwẏątego ẏa- / na baptisti pẏtaẏącz ẏeszly bẏ on bẏl k- / rẏstus bo czas poznal ysz ẏusz krolesth- / wo przẏszlo bẏlo zẏdowskẏe nau czudz- / ozẏemcza a poganẏna Jan szwẏątẏ vẏz- / nal cristusa spannẏ narodzonego rzekącz / wposzrotku uasz stanąl ten krol cristus / ktorego uẏ nẏeznaczẏe /

Dzyeuẏąthe czasu phẏlozophow ob- / ẏauẏl bog panną bo czẏ zbẏegu / naturẏ okolo ktoreẏ sẏą obẏeraẏą za- / wzdẏ naẏdoualẏ czẏm bẏualẏ przẏuo- / dzenẏ ku uẏerze teẏ ẏsz sẏą bog spannẏ / narodzẏcz mẏal bo uẏdzẏmẏ ysz promẏ- / en sloneczny ktory sam s sẏebẏe yest w- / nẏcz nyeprzẏątẏ a wzdẏ rzeczam czẏe- / lesnẏm a szmẏertelnẏm (syą) ẏako [4]) sczklo / krom skazẏ zlącza [5]) Thesz lẏskauẏcza z- / wartuẏe wmẏeszek skoczẏwszẏ czokol- / uẏe tam naẏdzẏe to spaly wszẏ wproch / (102 v.) zetrze zlota anẏ mẏeszka nẏeszkazẏwszẏ / tak cristus nẏeszmẏertelnẏ wszedl wzẏ- / uod pannẏ marẏeẏ y uẏszedl czẏalo [6]) (p- / rzẏąwszẏ) krom znaku a porussenẏa zẏuo- / ta panyenskẏego yako promyen przesz sz- / [7]) czklo Tesz wzwẏerzątkach uẏdzẏmẏ ẏsz / sẏą ẏch uyele poczẏną ẏ rodzẏ przesz/ matkẏ ẏ złączenẏa yako ugorz ktho- / rẏ matkẏ nẏema bo uchem poczẏna y / plod rodzẏ, pczolẏ ktore sẏą zmatek / krom oczczow rodzą Thesz uydzẏe- / mẏ ẏsz kwẏatek sẏą rodzẏ ssameẏ uẏl- / koszczẏ tu sẏą wsądzẏe ukazuẏe dzẏe- / uẏcze sẏna bozego porodzenẏe /

---

[1]) sthanąlo
[2]) n
[3]) y
[4]) szyą
[5]) szlonyczem a wszdy mv nyesszkodzy
[6]) wsząwszy
[7]) sz

Dzyesyąthe obyauyl bog panną / czasu poganskyego obczouanya / czego douyedzymy Sibillamy bo tak / rzekla sibilla persyczka oto besthya / bądzyesz podeptana a urodzy syą / pan wokrągu zyemye a lono pany- / enskye bądzye zbauyenye poganskye / (103 r.) wtore sibilla delphica ktora byla / prorokouala ualką troyanską tak o- / pannye rzekla narodzy syą prorok p- / rzesz mąskyego złączenya zdzyeuyczy / panny Trzeczye Sibilla Eritrea ktho- / ra byla wbabylonyey y mouy w ostat- / nym uyeku upokorzy syą bog urodzy / syą syn bozy złączy syą czlouyeczen- / stwu bostwo — lezecz bądzye baranek / na zyemy a panyenskym urządem [1]) bą- / dzye uychouan bog y czlouyek czwar- / ta sibilla helespoutina u troye naro- / dzona mouy z wysokyego nyeba przy- / bytku veyrzal bog napokorne swe y / narodzy syą w dnyach ostatecznych sz- / [2]) panny zydowsky bog y czlouyek od- / kupyczyel tego nyeopuszczą yako mo-/ uy Swyąty thomas [3]) ysz nalezyono why- / storyey rzymskyey ysz casu constantina / czesarza y heleny matky yego nalezyon / byl nyktory grob wktorym lezal czlo- / (103 v.) nyek slotą blachą mayącz napyersya- / ch na ktorey bylo napysano cristus / narodzy syą spanny dzyeuycze a uye- / rzą uen, o sloncze czasu heleny y con- / stantina czesarza za syą myą oglądasz / y mouy swyąty tomas yeszly ktory / spoganow yest zbauyon ktorym wcz- / yelenye syna bozego nyebylo obyauyo- / no nyebyly zbauyeny krom uyary cri- / stusouey bo acz nyemyely uyary szwy- / erzchnyey wzdy myely (myedzy) wnąth- / rzną wboskym opatrzenyo (*sic!*) nadzyeyą / mayącz a uyerząçz ysz bog myal bycz / odkupyczyelem ludzy yako yemu by- / lo mylo a yako prawdą myluyączym / obyauyl otosz y poganom bog panną / obyauyl etc. /

Yedennasne bog obyauyl panną / maryą przed samym yusz naro- / dzenym bo yako wszytky hystorye mo- / (104 r.) uyą dzywne ludzyem naszwyeczye by- / lo obyauyono narodzenye panny mary- / ey bo. czasu czesarza octauyana po szmy- / erczy Julyussa pod ktorym octauyanem / narodzyl syą cristus trzy sloncze na w- / schodzye syą ukazaly ktore znyenagla w / yedno syą obroczyly czo znamyonoualo / cristusa narodzonego wktorym to troye [4]) / czyalo dussa bostwo zeszlo syą wyedną / personą wzyuoczye maryey panny py- / sze tesz Thimoteus ysz whistoryey rzy- / mskyey to nalasl ysz octauyan czesarz trzy- / dzyesnego y pyątego lata swego panst- / wa wstąpyl do glownego wrzymye yako- / by koszczyola y pytal bogow wszytkych / kto by po nym kroloualy uslyszal glosz / mouyączy dzyeczyą znyeba zboga zyuyą: / czego przed czasem narodzony barzo ry- / chlo znyeporussoney panny przesz maku / ly narodzy syą. ten

---

[1]) y spylnosszczą
[2]) sz
[3]) powyeda
[4]) bylo

glos stal sÿą czasu / (104 v.) począczÿa a narodzenya pannÿ marÿeÿ / tam ze to uslyszawszÿ oltarz zbudoual / ÿ napÿsal to ÿest oltarz boga sÿna bo- / zego zÿuÿącznego Tesz bÿlo obÿanÿo- / no yeÿ narodzenÿe annÿe szwÿąthey / a ioachÿmouÿ ÿeÿ mązouÿ przesz ga- / brÿela anÿola gdy czÿ szwÿączy bą- / dącz wboÿasznÿ bozeÿ a chouaÿącz / przÿkazanÿe boze przesz dwadzÿesz- / czÿa lath plodu nÿemÿelÿ szlubÿlÿ / panu bogu ysz ten plod ktory by mÿe- / lÿ bogu by ÿ ofÿaroualÿ ocz prosząez / na kozde szwÿąto do ÿerusalem cho- / dzÿlÿ, wyedno szwÿąto swÿmy szw- / ÿątÿmÿ touarzÿszmÿ przÿszedl ku ol-/ tarzouÿ ofÿarouacz panu bogu ktho- / rego kaplan od ofÿarouanÿa skrzÿta- / nÿm odepchnąl a czemu bÿ szmÿal ku- / oltarzouÿ przÿÿdz z ofÿarą mÿedzy p- / lodnÿmÿ [1]) nÿeplodnÿ (pÿtal) mouÿącz / ÿsz nyeslussa przeklątemu wzakonÿe / ofÿarouacz zasmączonÿ ioachim do-/ (105 r.) domu ydącz od touarzÿszow ktorzÿ to / slÿszelÿ uraganÿe czÿerpÿal do pastÿ- / rzow swÿch szedl tam ze kÿlo dnÿ mÿe- / szkal gdzye dnÿa nyktorego anÿol w- / uyelkyey ÿasnoszczÿ sÿą yemu ukazal ÿ / rzekl nyeboÿ sÿą ÿam ÿest anÿol tho- / bye poslanÿ yz bÿch obÿauÿl twe prosz- / by bÿcz u boga uÿsluchane vÿdzÿalem / srom twoÿ y slÿszalem sromotą nÿe p- / lodnoszczÿ tobÿe uÿrzuczoną czo nÿesz- / lusznÿe sobÿe uczÿnÿono nad grzechem / bouÿem nÿe nad naturą sÿą bog mszcÿ / a przeto gdycz y zÿuod zamÿka to czÿ- / nÿ abÿ dzÿwnÿeÿ znouu odtwarzaÿącz / boskÿ dar bÿl bÿ poznan a za sara tesz / plodną bÿla gdzÿe tego dlugo czekala / a potym ÿsaaka ktoremu blogoslauÿ- / enstwo bÿlo obÿeczano porodzÿla Ra- / chel dlugo nÿeplodna Jozepha uro- / dzyla ktory wszÿtkÿemu eÿptu pano- / ual kto mocznyeÿszy nad Samsona kto / (105 v.) szwÿątszÿ nad samuela ato obadwa / nÿeplodne matkÿ mÿelÿ vÿerz dzÿw- / nÿeÿsze bÿcz rodzenÿa przedluzone otosz / uÿecz ÿsz czÿ anna twoÿa zona porodzÿ / tobÿe czorką a wzouÿesz ÿeÿ ymÿą ma- / rÿa ta ÿakosz szlubÿl ma bÿcz bogu po- / szwÿączona. ta wzÿuoczÿe matky ducha / szwÿątego pelna zawzdÿ wkoszczyele bo- / zÿm mÿeszkacz bądzÿe gdzÿe nÿcz zlego / onÿeÿ ludzÿe mnÿmacz nÿemogą a ÿa- / ko ona znÿeplodneÿ matkÿ narodzy sÿą / tak dzÿwno snÿey sÿą narodzÿ sÿn bozÿ / ktoremu ÿmÿą yesus przesz ktorego prz- / ydzÿe wszÿtkÿm zbauÿenÿe a tocz daÿą / za znamÿą gdy przÿdzÿesz wÿerusalem / do zlotey bronÿ poszrathnÿesz anną zo-/ ną thwą ktora dla tweÿ omÿeszkaloscÿ / smąthna uraduÿe sÿą tobÿe Rzekl tho / anÿol y znÿknąl Anna szwÿąta pla- / kala a gdzÿe sÿą ÿeÿ mąsz podzÿal nÿe- / uÿedzÿala, ktoreÿ ten ze anÿol sÿą u- / (106 r.) kazal ÿ roskazal ÿzbÿ wzloteÿ bro- / nÿe mąza szukala gdzÿe pewnÿ bą- / dącz zobÿethnÿcze chwalą dawszÿ bo- / gu wdom swoÿ do galÿlegeÿ sÿą wr- / oczÿlÿ gdzÿe podluk malzenstwa pā- / ną marÿą począlÿ /

---

[1]) ty

Dwanasne bog narodzenÿe pan- / ny marÿeÿ obÿauÿl czasu uÿp- / elnÿonego a ÿusz stalego wczÿelenÿa / bozego bo ÿako mouÿ szwÿąty grze- / gorz wszÿtko stworzenÿe stworzÿczÿe- / la swego ysz wczÿalo przÿszedl szwÿą- / tszy Nad to przesz kazanÿe apostolsk-/ ye wszÿtkÿemu szwÿatn obÿauÿona / ÿest uÿara o cristusÿe y yego math- / cze dzyeuÿczÿ marÿeÿ a sznakÿ, a dzÿ- / uÿ uÿelkÿemÿ ÿest potwÿerdzoua ÿ / bądzÿe nauÿekÿ: oczÿm mouÿcz thu / nÿemogą dla uÿelkoszczÿ Tho za os- / tatek mouÿą nacz ÿusz ÿasną uÿarą / wzglądamÿ a moczą pÿsma ÿ uÿuo- / (106 v.) du poznalÿsmÿ ÿ na kozdÿ czasz nÿezlÿ- / czonÿmÿ dzÿuy doszwÿatczamÿ ÿsz to / tak bÿlo od boga przed uÿekÿ przesz- / rzano zrządzono skonczono a uczÿnk- / ÿem dokonano ÿsz ta panÿ szwÿątha / syą myala narodzÿcz a przesz nÿą sÿn / sÿą (bozy) bozy wczÿelÿcz a czÿalo p- / rzÿąwszÿ wszÿtek szwÿath naprauÿcz / ÿ odkupÿcz a stąd tesz zrządzÿl ysch / myala bÿcz panÿą szwÿątą kroloua / nÿeba, ÿednaczka boga a ludzka, mat- / ka ÿ porodzÿczÿelka naslodszego ie- / zusa syna bozego zÿuego, matką las- / kÿ matką mÿlosÿerdzÿa, wszÿtkÿm ma- / tką zbauÿenÿa uÿecznego Oboze uÿe- / lkÿ yako dzÿwna mądroszcz thwa ÿa- / ko nÿeprzebadana rada twa ÿsz tak p- / rzesz nÿeuÿastą pomoglesz szwÿatu sth- / raczonemu O sÿnouÿe adamouÿ O / sÿnouÿe eue O zatraczenÿ grzesznÿ / podnÿeszczÿe uasse dusse zesznaÿczÿe / (107 r.) ÿsz zbauÿenÿe uasse polozono yesth / wrąku a wmoczÿ marÿeÿ pÿlnosch / sluszczÿe marÿeÿ O uÿerna dusso uz- / naÿ ÿsz przesz marÿą tobÿe zÿuod p- / rzesz oną mÿlosÿerdzÿe przesz nÿą las- / ka pokoÿ ÿ tobÿe chwala ma bÿcz dana /

Czosz tedy dusso moÿa czo o sercze n- / abozne na chwalą takÿeÿ pannÿ / rzecz mozesz czÿm dostoÿnÿm oddacz ÿa- / ką slodkoszczÿą ÿaką czczÿą ÿakÿm koz- / dÿm chwalenÿm dostoÿnÿe dostatecz- / nÿe uczczÿcz mozesz bocz nad wszÿtkÿ ch- / walÿ dostoÿnÿeÿsza ÿedno rzekącz O / nadostoÿnÿeÿsza (nyeuÿasto) [1]) nad wszÿ-/ tky blogoslauÿona O mÿla Lutoszczÿua / yezusa matko tego telko proszą tego / żądam abÿ tÿ zanamÿ grzesznÿmÿ uy- / brana matką boza nasz grzesznÿch nÿe- / wzgardzÿla ale mÿlosÿernÿe twego / sÿna blogoslauÿonego stobą yako sz- / mÿlą matką y z ÿnÿmy wszÿtkÿmÿ / szwÿątÿmÿ przesz czÿą panno zbauÿo- / (107 v.) nÿmÿ kroluÿączego daÿ nam przesz / koncza wchwale pozÿuacz a thw(ÿm) eÿ / chwalÿ wszÿtkÿm szwÿątÿm pomagacz /

Chczą pÿssacz ÿsz dwanaszczÿe p- / rzÿuÿleÿow wzÿąla marÿa p- / rzy swÿm narodzenÿu bo stronÿ czÿ- / ala czterzÿ a stronÿ dussÿ czterzÿ stro- / ny dusse ÿ czÿala czterzÿ Stronÿ czÿ- / ala czterzÿ pyeruÿ urodnoszcz wtorÿ / czudnoszcz Trzeczÿ ÿsz nÿgdÿ pożąda- / na szle nÿemogla bÿcz Czwartÿ w ÿeÿ / naturze a przÿrodzenÿu czÿsthoszcz /

---

[1]) panno

Pyeruy przẏuẏleẏ abo czeszcz ẏa- / ko zem rzekl stronẏ czẏala ẏest / rodzaẏu szlachethnoszcz albo urodno- / szcz bo znaszlachetnẏeẏszego rodza- / ẏu poszla tak ẏsz krom pana ẏezusa n- / yebẏl anẏ bądzẏe tak szlachethnẏ cz- / louẏek ẏako marẏa panna bo ẏako p- / ẏsse Szwẏąty Matheus stroẏego rodza- / ẏu uẏsla spathrẏach skrolow sksyą- / ząth czternaszczẏe lẏcząsz kozdẏch sz- / (108 r.) tẏch a tako czterdzẏeszczẏ ẏ ze dwv po- / kolenya począwszẏ od abrama ktore- / mu syą stala obẏethnẏcza, Lucas then / poczẏna od cristusa a ydzẏe asz do a- / dama przesz sẏedmdzẏesẏąth ẏ czterzẏ / rodzaẏe skąd mozemẏ wzẏącz uẏuod / o teẏ pannẏ szlachethnoszczẏ ktor(ẏ)a a- / damouẏ potẏm patrẏarchom krolom / a ksẏążątom ẏ ludu zẏdowskẏemu bẏ- / la dana bo nẏebẏl rodzaẏ takẏ drugẏ / uẏelkẏ ktorẏ bẏ mẏal boga ẏ anẏolẏ / tako blẏskẏe ẏako rodzaẏ uẏbranego l- / uda zẏdowskẏego stąd przẏszlo ẏsz sẏą / skonczẏla a uẏpelnẏla szlachethnoszcz u- / zẏdow przesz tą panną bo sẏą wszytka [1]) / w nẏą wlala gdzẏe yusz daleẏ zadnẏ / rzeczon nẏemog bycz [2]) bo yusz syą szlach- / ethnoszcz bẏla uẏrodzẏla (slachethnẏ) to / slussalo dla boskẏeẏ szlachethnoszczẏ bo / yakẏ wnẏebẏe oczẏecz podluk bosth- / wa taka matka na zẏemẏ podlug czlo- / (108 v.) louẏeczenstwa /

Thesz to slussalo abẏ tẏm chwalebnẏe- / ẏssa bẏla cznotha pokorẏ a obra- / nego ubosthwa bo bądącz tak szlacheth- / ną bẏcz tak pokorną a ubogą uẏsoko / tẏm zasluzẏla ẏsz bẏ bẏla pouẏssona / nad anẏolẏ y wszẏtkẏ ludzẏe bo mouy / Szwẏątẏ Bẏernad nẏe ẏest rzecz uẏelka / pokornẏm bẏcz wzgardzenẏu bo rzat- / ka a uẏelka bẏua pokora ueczczẏ kto / bądącz ẏsz ẏą ma Thesz to slussalo bo / w tym cristus ukazal ẏsz chczyal bẏcz / kaplanem podluk rządu melchisedech / ktorẏ sẏą mẏal sam ofẏarouacz bogu / oczczu za czlouẏeka tesz ysz chczẏal u / kazacz ysz on ẏest krol nad krolmẏ a / ksyążączẏem nẏebẏeskẏm a tako szla- / chetnego stego pokolenẏa chczyal ma- / tką uẏbracz /

Utora czeszcz albo przyuẏleẏ ẏest / czudnoszczẏ bo panna marẏa nẏ- / etelko na dussẏ ale tesz na czyele bẏla / (109 r.) naczudnẏeẏssa od swego porodzenẏa / bo wteẏ pannẏe bẏla czudnoszcz y czẏe- / lesna ẏ cznotlẏua ktora sthogẏ wczud- / noszczẏ obyczayow a w ẏasnoszczẏ cznoth / bo o ẏeẏ czuoczẏe tak mouẏ Swẏątẏ / Jeronẏm yeszlẏ pẏlno baczẏsz nẏcz czno- / tẏ nẏcz laskẏ nẏcz ẏasnoszczẏ nẏe ẏest / mẏedzẏ ludzmẏ czo bẏ nẏe bẏlo w ma- / rẏeẏ a Szwẏątẏ Ambrosẏ mouẏ taka / bẏla marẏa ẏsz ẏeẏ sameẏ zẏuoth / bẏl wszẏtkẏch nauka panną nẏetel- / ko na czyele ale ẏ na dussẏ wserczu / pokorna wslouẏe uazna wumẏszle / rostropna wmouẏe rzatka veczczẏe- / nyu ustauẏczna roboty pylua wmo- / uẏe sromẏeszlẏua yszbẏ sẏą szmẏala / nẏgdẏ nẏeuẏdzẏana nẏgdy na

---

[1]) szlachetnoszcz
[2]) nat nyą szlachetneyszy

prosz- / noszcz sÿą nÿeubÿerala dwornoszczy / nÿepatrzala lekkoszczÿ a krotophÿle / nÿeukazala tho w nÿey [1]) dionisius sz- / wÿąthÿ bacząc z gdy yą usrzal rzekl / by [2]) pÿsma nÿeczczÿl a w ÿezusa nÿe- / (109 v.) u uÿerzÿl vÿerzÿl bÿch bÿl ÿsz bÿ tÿ / [3]) bÿla bogÿem a cristusem wzakonÿe o- / bÿeczanÿm /

Trzeczÿ przÿuÿleÿ bo nÿgdÿ po- / ządana bÿcz szle nÿemogla ku / ktoreÿ czÿelesnoszczÿ bo wszÿtkÿe szwÿ- / ąte pannÿ to mÿaly ÿsz ÿch ządano czÿ- / elesnÿe dla ÿch czudnoszczÿ ta sama to | mÿala ÿsz nÿgdÿ pożądana bÿcz nÿe- / mogla ÿ owszem kto nanÿą uesrzal th- / en potÿm nÿgdÿ czÿelesnÿch pokusz, nÿ- / emÿeual Tho bÿlo dla obfÿtoszczÿ la- / skÿ bo laska boska mocznÿeÿsza ÿest / nÿsz natura ale uÿdzÿmÿ ÿsz sÿą kamÿ- / enÿe a zÿola ktore moczą swą to w- / ludzÿech uszmÿerzaÿą yako safÿr Cal / cedon a ruta kto ÿeÿ cząsto pozÿua / vÿączeÿ laska boza to wmarÿeÿ pa͡- / nÿe tho czÿnÿla Thesz to bÿlo ÿsz / ÿako czudnoszcz czÿala cristusouego / po zmarthwÿch wstanÿu apostolom / bÿlo zakryto tak czudnoszcz marÿeÿ / (110 r.) ludzÿem zleÿ ządze bÿla skrÿtha / Trzeczÿe tesz to bÿlo dla ÿeÿ obczou- / anÿa bo tak poczesznÿe a mąznÿe są / rządzÿla ue wszÿtkÿch uczÿnkach a o- / bÿczaÿach ÿs kozdÿ znal ÿsz ta panna / nÿgdÿ nÿemogla bÿcz kczemu zlemu / przÿuÿedzÿona Czwarte to bÿlo d- / la promÿenÿ ktore z ÿeÿ oblÿcza po- / chodzÿlÿ, y mouÿ tu szwÿąty Byer- / nath ysz dla oblÿcza ÿeÿ ÿasnoszczy (ÿo) / yoszeph nÿeszmÿal patrzÿcz na pan- / ną bo onÿ promÿenÿe tak byly mocz- / ne ÿsz tropnÿalÿ sercza zlÿch ludzÿ / Thu doctorouÿe mouÿą [4]) Jozeph ma- / rÿą oblÿczÿm w oblÿcze nyemogl og- / lądacz ÿsz ÿą przÿ począnczÿu duch / szwÿątÿ bÿl napelnÿl [5]) a przeto na nÿ- / ą nÿgdÿ szmÿele nÿepatrzÿl asz sÿą / cristus mÿly narodzÿl /

Czwarty przÿuÿleÿ w ÿey na- / turze a przÿrodzenÿu czÿstosz- / cz bÿla bogÿem przÿrodzenÿa krwÿe / czÿsteÿ bo z nÿey duchem szwÿąthÿm / (110 v.) myalo bÿcz sprauÿono czÿalo cristu- / soue bo ludzÿe ÿnszÿ ÿsz sÿą rodzą w- / grzechu przÿÿmuÿą naturą skazoną / a stego pochop ku grzechu maÿą tą / panną grzech nÿezmazal zle przÿro- / dzeuÿe nÿenarussÿlo zle chouanÿe / nÿeprzÿuodzÿlo zly zwÿczaÿ, any g- / wÿazdy nÿcz zlego nÿeukazoualÿ /

S stronÿ dusse wzÿąla przÿuÿle- / ÿe czterzÿ pÿeruÿ w vÿelkÿ- / ey pochobnoszczÿ bo nad anÿolÿ nad / ludzÿe taką laską wzÿąla ÿsz nad / wszytko stworzenÿe pouÿssona bo t- / ak byla wzÿąla laskÿ uÿele ÿsz sth- / worzenye nyebylo podobno wzÿącz / uÿączeÿ y mouÿ szwÿątÿ Jeronÿm / wszÿtka pelnoszcz laskÿ ktora

---

[1]) bylo
[2]) ch
[3]) pano
[4]) ysz
[5]) laszky

bÿla / wcrÿstnsÿe przyszla wdussą marÿeÿ / acz ynaczey bo wcrÿstusÿe ÿako w- / glouÿe marÿey ÿako teÿ glouÿ wszÿ- / ÿe y mouÿ Bÿernath bog wszÿtkÿe / (111 r.) go dobrego pelnoszcz polozÿl w ma- / rÿeÿ abÿ czo laskÿ czo zbauÿenÿa czo / nadzÿeÿe wnas ÿesth poznalÿbÿsmÿ / ysz tu plÿnÿe zglouÿ crÿstusa przesz szÿ- / ÿą panną marÿą wnas wczlonkÿ teÿ / glouÿ a szÿÿe /

U thorÿ przÿuÿleÿ ÿest szwÿąto- / szczy bo zgodnÿe mouÿą docto / rouye ÿsz dussą ÿeÿ pan bog tak bÿl / poszwÿączÿl wzÿuoczye szwÿąteÿ an- / nÿ ysz zgrzeszÿcz anÿ szmÿertelnÿe a- / nÿ powszednÿe nÿemogla bo nÿetel- / ko laska ysz grzeszÿcz nÿemogla wzÿą- / la ale tesz ÿsz grzeszÿcz acz nÿgdÿ nÿe- / chczÿala nÿemogla /

Trzeczÿ przÿuÿleÿ wzyąla oszwÿe- / czenÿa bo poszwÿączenÿu ÿescze / u matkÿ wzÿuoczÿe, podluk nÿektho- / rych doctorow pannye marÿey bÿla / wlana szwÿatloszcz wrozum mądroscÿ / od boga ysz tesz bÿla mądrszą nad w- / (111 v.) szÿtko stworzenÿe czlouÿecze tak ÿsz tesz / wzÿuoczÿe bądącz szwÿąteÿ annÿ mÿ- / ala pozÿuanÿe dobrouolne swego rozu- / mu ÿsz tesz tak bÿla podnÿesÿona wsta- / dlo bogomÿszlnoszczÿ uÿsszeÿ nÿsz bÿlo / prauÿe ktore stworzenÿe wleczÿech / doskonalÿch ÿ napelnÿona bÿla wszÿ- / tkÿch darow ducha szwÿątego ÿakosz / bÿl napÿssal Esaÿas vesthu w yedenna- / szczÿe capitulū odpoczÿnÿe nad nÿą duch / szwÿątÿ a rozumu duch radÿ a stalosz- / czÿ duch naukÿ, acz ÿako ÿnszÿ kÿedÿ / spala a wszako sen ktorÿ oddala pozy- / uanÿe uolne rozumu y czo by dobrze / mÿszlącz mÿal czlouÿek zasluzÿcz w- / nÿeÿ naprzekazÿe nÿebyl tak ysz mog- / la rzec ono czo napÿsano Canticorū / w pyątem capitulū ya szpÿą czusz / czÿelesnÿe a serce moÿe czusz dussa / czuÿe wbogomÿslnoszczÿ /

Rzek bÿ mÿ tu yako to moglo b- / ÿcz odpouÿedam ÿsz nÿepod- / (112 r.) tuk przÿrodzenÿa ale przesz barzo o- / sobną laską bozą bo gdy bylo dano ÿano- / uÿ szwÿątemu mnÿey zasluzonemu ÿsz / wzÿuoczÿe bądącz ÿezusa przesz dwa zÿ- / uotÿ poznal czemu by nÿemÿal bÿl d- / acz matcze sweÿ marÿeÿ pannÿe, szw- / ÿątÿ Nikolaÿ zdzÿeczÿnstwa swego po / zÿual rozumu gdÿ ueszrodą a wpÿątek / rasz telko pozÿual pÿerszÿ a narodzyw- / szy sÿą wnetkÿ stanąl w mÿednÿczÿ kr- / om czlouÿeczeÿ pomoczy Szwÿątÿ Bene- / dicth zmlodoszczÿ dzÿuÿ czÿnÿl podo- / bnÿey to mÿala marÿa bo y koszczÿol / to znamÿonuÿe ysz ksÿągÿ mądroszczÿ / onÿeÿ uÿklada bo to krom czasu przÿ- / szczÿe rozumu ÿest sÿą ukazalo gdÿ bogu do- / koszczÿola bÿla ofÿarouana gdy krom / pomoczÿ uetrzech leczyech sama przesz p / ÿąthnaszczÿe stopÿenÿow ueszla gdzÿesz / ostawszÿ ÿako panna kto uetrzÿdzÿesz- / (112 v.) czÿ lath na bozeÿ chwale uednÿe ÿ / wnoczÿ trwala barzo rzatko ale ro- / stropnÿe czo bÿlo trzeba mouÿącz th- / ak ÿsz wszwÿątoszczÿ rozmnozona w- / dzÿw wszÿtkÿm bÿla a stąd anÿelsz- / kÿm pokarmem byla karmÿona /

Czwartÿ przÿuÿleÿ yest slodko- / szczÿ bo yako napysano odpo- / cząthu yeÿ dussa byla boską slodkosz- / czÿą napelnyona yako mouÿ dauid / panÿe uprzedzylesz ÿą blogoslauÿen- / sthwem slodkoszczy ÿ daleÿ mouÿ po- / mazal czÿą bog bog (*sic!*) twoy oleyem ue- / sela nad thouarzÿsse twe dla ktoreÿ / wnąthrzneÿ slodkoszczÿ pozÿuanÿa / boskÿeÿ mouy Szwÿątÿ Jeronÿm ob- / lycze panny marÿeÿ promÿenÿe a / yasnoszcz uÿdaualo dzywną ÿasnosz- / czÿą ysz by znacz bÿlo ÿsz nad ÿnsze / laskÿ bozeÿ byla pelna yako napysa- / no o oney panÿey hester kroloueÿ / (113 r.) pÿątcznastego capitulū oblÿcze thwe / pelne ÿest laskÿ bo ÿako moÿzessouÿ / oblÿcze ÿasne bÿlo dla touarzÿsthwa / a zroszmouy ktorą zbogÿem mÿal a z- / anÿoly daleko uÿsszeÿ marÿa ktorą czą- / szczÿeÿ anÿelÿ nauÿedzalÿ boskÿe taÿe- / mnÿcze ÿeÿ obÿauÿaÿącz a pokarm ÿeÿ / przÿnosząnz ÿako o tÿm szwÿatczą Epi- / phanus y germanus /

Czterzy drugÿe przÿuÿleÿe wzÿąla / stronÿ dusse ÿ czÿala pospołu / pyeruÿ vysokye ÿmÿą bo znamÿenÿte / to marÿa ktore bÿerze znamÿenÿtoszcz / od znamÿenÿtÿch rzeczÿ rzeczona ÿest / bouyem marÿa ÿaka bÿ gwÿazda mor- / ska ktora yest moczna ÿasna nÿezacho- / dząnza zelazo y adamenth przÿczÿąg- / aÿącza a namorzu zeglarze ku brze- / gu przÿuodząnza tak marÿa ÿasna l- / aską a mądroszczyą nÿgdÿ nÿebÿla / poddana grzechu ktora moczą sweÿ / (113 v.) laskÿ przÿczÿąga ksobÿe zathwardz- / ÿale a zelazne grzeszne ku bozemu m- / ÿlosÿerdzÿu ÿ rządzÿ wszÿtky ku brze- / gu zbauÿenÿa Thesz to ÿmÿą marÿa / zlaczÿnska wzÿąto od morza uÿelkÿ- / ego gorzkÿego bo ÿako morze ÿest ma- / tka wszÿtkÿch uod tak marÿa matka / kozdeÿ lasky ktora bÿla sama sobÿe / wswym smątku czasu mąkÿ swego sÿ- / na /

Wthorÿ przÿuÿleÿ wzÿą / la od czasu narodzenÿa od k- / sÿązÿcza september paszdzÿernyka / ktory sluzÿl ÿeÿ narodzenÿu a to ÿsz / przesz then mÿesÿącz zÿdouÿe szwÿą- / czÿlÿ tak przesz marÿą dnÿ placzu / naszego obroczyly sÿą w uÿesÿele nÿe- / byeskÿe Thesz dla tego ÿsz wten k- / sÿązÿcz slonceze wchodzÿ wznamÿą [1]) / pannÿ ÿako cristus wszedl wmarÿą [2]) /

Thesz ysz then ksÿązÿcz yest uÿpel- / nyenÿe czasu bo sÿą tam poczÿna / (114 r.) ÿesÿen gdzÿe kozda rzecz czo sÿą ro- / dzÿ ku pozÿtku przychodzÿ tak tha / panna szlusznye sÿą tego czasu uro- / dzÿla ktora wpelnoszczÿ czasu nam / cristusa urodzÿla /

Trzeczy przÿuÿleÿ dzÿwnego na / rodzenÿa bo ÿako mouÿ dam- / ascenus przesz modlÿtwÿ a obÿetnÿ- / cze bÿla od boga dana bo ÿeszlÿ ÿ- / saac a ÿan krzczyczÿel od boga są th- / ak danÿ

[1]) wenvsz
[2]) wyey szywoth

Slusznyey marya panna s- / samey uoley bozey [1]) Thesz ysz przesz ga- / bryela archanyola byla wszwyasto- / uana Trzeczye ysz yey narodzenye by- / lo dzyuy a znaky przepouyedzyano / bo yako pysse Theophil ysz tego dn- / ya narodzenya panny sloncze nad / obyczay dwoyako [2]) uyączey szwyecy- / lo a tey ze noczy ksyązycz tak yako / sloncze szwyeczyl [3]) /

(114 v.) Czwarthy przyuyley wzyąla / ysz od tey godzyny narodzen- / ya dana yey byla stroza anyelska / nye ku yey panouanyu ale ku slu- / zenyu yako mouy szwyąty Crisostō / nyezlyczoną lyczbą anyelską nye- / uątpymy yz bog poslal ku sluzbye / they panny ktorzy by strzegly yzby / na ten zgotouany przybytek uyecz- / nego krola nyeprzyaczyel zly duch / nyeprzyczyągl ocz zawzdy stal aby / syą byl od nyey douyedzyal yeszly / by ona myala bycz matką bozą cze- / go uznacz nyemogl dla zamknyon- / ey rady bozey ktorey nyepoznal /

Tho narodzenye bylo uyesyole / Naprzod troyczy szwyąthey / bo przesz tą panną byua chwalona / troycza szwyąta bo syą raduye oczy- / ecz ysz syą mu narodzyla oblubyeni- / cza, Syn ysz syą narodzyla mathka / (115 r.) Duch szwyąty ysz syą yego myeszka- / nya narodzyl przybytek Stalo syą / uyesyele maryey ktore myala wzy- / uoczye matky y narodzywszy syą ysz / myala bycz matką bozą kroloua szw- / yąta pany anyelską nad wszytko sth- / worzenye pouyssona Stalo syą uye- / syele anyolom bo yeszly mayą uye- / syele zgrzesznego pokutuyączego vyą- / czey zmaryey ktora yest zbauyenye / grzesznych a naprauyczyelka upadu / anyelskyego czo yest obyauyono ysch / ten dzyen wnyebye zawzdy od anyo- / low szwyączono Stalo syą uyesyelye / wszytkym ludzyem yako mouy dama / scenus dzysz syą stal szwyatu początek / zbauyenya chwal boga wszytka zyem- / ya y szpyeua onyey koszczyl narodze- / nye twe panno boza rodzyczyelko / uesele zyauylo wszytkyemu szwyatu / (115 v.) bo szczyebye uyszlo sloncze cristus bog / nas ktory rozwyązawszy przeklyą- / czye dal blogoslauyenstwo a posro- / moczywszy szmyercz dal zyuoth uyecz- / ny Amen /

Cheą zamknącz o narodze- / nyu panny maryey y zakla / dam początek Sąd dzywny / uczynek nauyssego Eclesiastici czter- / dzyestego trzeczyego capitulū Ty slo- / ua sluzą pannye maryey Rzeczona / bouyem sąd nyeprozny ale wszelk- / yey lasky pelny wszelkyey tesz moczy / yako perlamy okrassony a przeto bi- / la sąd moczny staly thrwaly cznot / napelnyony Thesz byla sąd dzyw- / ny bo tego ktorego nyebo znoszycz / nyemoglo wswym zyuoczye zamk- / nąla a yako mouy Byernath O zy- / uoczye uyączey ogarnyayączy nysch / nyebo szerschy nysz zyemya vyączsy (116 r.)

[1]) nam yest dana
[2]) y yaszney
[3]) gdy szyą :p: narodzyla

nẏsz zẏuẏolẏ ktory onego ogarną- / cz mogl ktorẏ trzemẏ palczẏ czẏąsz- / koszcz zẏemẏe zauẏeszẏl Then sąd / marẏa rzeczona uczẏnek nauẏssego / bo samego boga moczą samego boga / mądroszczẏą sprauẏonẏ uczẏnẏonẏ y / podnẏesẏonẏ ẏesth /

O theẏ pannẏe zrozumẏemẏ ẏa- / ką dussą mẏala ẏakẏe mẏala / czẏalo ẏako bẏlo czẏalo zdussą zlą / czouo O pẏeruey rzeczẏ to mouẏą / ysz bog uẏątszą moczą ẏ mądrosz- / czẏą uẏsszą ẏ dostoẏnẏeẏssą uẏsoko- / szczẏą stworzẏl a uczẏnẏl blogosla- / uẏoną panną marẏą podluk ẏey / wszẏtko przeuẏssaẏączeẏ dusse Nysz- / ly stworzẏl wszẏtkẏ anẏolẏ y wszẏ- / tek okrąk szwẏata Czo uyuodzą / douodem rozumu vysokẏey czczẏ / gdẏsz myala bycz matką bozą kro- / louą uẏebẏeską wszẏtkẏch anẏo- / (116 v.) low ẏ szwẏątą panẏą stey czczẏ / ktorą mẏala mẏecz mẏala bẏcz na- / uẏssą mądroszczẏą ẏ moczą bozą n- / ẏsz ẏnsze stworzenẏe stworzona Th- / esz douodzą uẏuodem blẏskoszczẏ / bouẏem czo ẏest blẏssego bogu tẏm / uẏątszą moczą ẏ mądroszczẏą ẏest / stworzono acz ẏedną moczą bo wszẏ- / tko stworzẏl a wzdy uẏątszą mocz / w anẏele bog ukazal [1]) ysz wkamẏen- / ẏu [2]) spannẏ marẏeẏ cristus czẏalo / wzẏącz mẏal. gdẏsz czẏalo wzẏącz / mẏal a czẏalo dla dusse ẏest [3]) tedy / bog uẏelką moczą dussą temu czẏa- / lu sthworzẏl [4]) /

Thego tesz douodzą pysmem sz- / wẏątẏch doctorow Naprzod / Bẏernad mouẏ uẏele uẏelkẏch bog / stworzẏl rzeczẏ naszwẏeczẏe a wsz- / akosz nẏcz tak uẏsoko nẏeuczẏnẏl / (patrzẏ) bog ẏako panną matką bo- / zą ktoreẏ slonecze ẏ mẏesẏącz sẏą / (117 r.) dzẏwuyą Anselm mouẏ Nẏcz tobẏe / panẏ ẏest rownego albo przẏrow- / nano bo wszẏtko albo ẏest uẏsseẏ / czẏebẏe a to bog albo nẏzeẏ a tho / ẏest nẏebo [5]) y daleẏ mouẏ Slusalo / abẏ tego czlouyeka cristusa począ / czẏe bẏlo stakẏey matky ktora by / taką ẏasnoszczẏą szwẏeczẏla yz bẏ / uẏątssa pod bogẏem nalezẏona b- / ycz nẏkakye nẏemogla szwẏąthẏ /

Jeronẏm mouẏ vẏssasz ẏest nẏsz nẏ- / ebo gląbsza nẏsz gląbokoszcz, a prze- / to uẏelebna panno by(cz) [6]) czẏą zwa- / cz mẏal nẏebem uẏssasz ẏest ẏesz- / lẏ matką ludzką przeuẏssasz, ẏesz- / ly uyobrazenẏm bozẏm tegosz do- / stoẏna, ẏeszlẏ panẏą anẏelską ow- / szekẏ tego doznauamẏ, a przetho / czo bẏ [7]) mẏal rzecz atobẏe dosthoẏ- / nẏe nẏeumẏem Jesus Maria /

---

[1]) (mu)
[2]) a
[3]) o
[4]) panny maryey
[5]) y anyely
[6]) ch
[7]) ch

(117 v.) Tu bẏ spẏthal ẏeszlẏ bog mogl / thą panną lepszą stworzẏcz nẏ / szlẏ stworzẏl tu rozumẏeẏ ẏsz trzẏ rze- / czẏ bog nalepsze stworzẏl Napẏerwsza / czlouẏeczenstwo cristusa, blogoslauẏe-/ nstwo wnẏebẏe, a marẏa panna Te / dẏ acz bog mogl moczą nẏeszwẏązaną / lepszą stworzẏcz marẏą ẏako kozde ẏn- / sze stworzenẏe, a wszako to nẏebẏlo th- / ak potrzebno bo ẏą uczẏnẏl nalepszą / naszwẏątszą nadostoẏnẏeẏszą nad w- / szẏtko stworzznẏe a to dosẏcz /

Czudnoszcz czẏala marẏeẏ pannẏ / stąd bẏorą gdẏ marẏa bẏla na- / szlachethnẏeẏsza na dussẏ nad stworze- / nẏe tako mẏala bẏcz nadoskonalsza / wczẏele ẏ nalepsza Thego uẏuod ẏest / ẏ naszlachethnẏeẏszeẏ dussẏ ma bẏcz cz- / ẏalo naszlachethnẏeẏsze dano ale du- / sza marẏeẏ bẏla naszlachethnẏeẏscha / przeto po czyele swego mẏlego sẏna / czẏalo dzẏwneẏ doskonaloszczẏ a czu- / (118 v.) dnoszczẏ a tako sẏą wnẏeẏ spelny- / lo pẏsmo Judith yedennastego capi / tulum Nẏe ẏest taka nẏeuẏasta na- / zẏemy w ueszrzenẏu wczudnoszczẏ a / wslodkoszczẏ slow Thesz to uẏuodzą / gdẏsz natura blądzẏcz nẏemoze sẏn / ma bẏcz podobẏen matcze, a cristus / bẏl mẏedzy sẏnẏ ludzkẏmẏ naczu- / dnẏeẏszẏ przeto ẏ czyalo panny bẏ- / lo czudne ktora czudnoszcz zalezẏ w- / uẏsokoszczẏ, w farbẏe, w ẏakoszczẏ, w- / czlonkow czudnẏm postauẏenẏu A p- / rzeto bądzym baczẏcz, o ẏey baruẏe / o ẏey uẏelkoszczẏ, o czudnẏch czlon- / kach y pẏtam ẏeszlẏ marẏa pa͠na / bẏla uẏelkẏego albo malego zrostu / Na czo voẏczẏech uẏelkẏ odpouẏeda/ ẏsz mẏala zrost slusnẏ tak ẏsz anẏ / barzo uẏelka anẏ mala, ale ẏako za- / lezẏ na zrost uẏsokẏ czudnẏ nẏeuẏe- / szczẏ czo zrozumẏeẏ od cristusa bo / ẏle zalezalo na cristusa mẏal czẏa- / (118 v.) lo ẏako mąsz nẏe ẏako obrzẏm any / yako karzel nẏcz uyssẏ ẏedno na osz- / mẏ dlon uẏelkẏch a na dzẏeuẏącz m- / nẏeẏszẏch ale pospolyczẏe tak uẏelkẏ / sẏn ẏako matka przeto tak uẏsoka / bẏla marẏa ẏako yey mẏly sẏn po- / dluk ẏako zalezalo czudney pannẏe/ ẏsz sẏą wnẏey spelnylo pẏsmo Canti- / coru͠ sẏodmego capitulu͠ O ẏako cz- / udnasz namẏlsza moẏa zrostem twẏm / przẏrownana palmẏe /

Y spẏtal by tu ẏeszly bẏla tlusta / a czyelẏsta abo sucha odpouẏe- / da voẏczyech ẏsz wczẏele pannẏ ma / rẏeẏ bẏla slusna podobnoszcz ẏsz w- / nẏeẏ nẏebẏla zbẏthnẏa tlustoscz a- / ny suchoszcz vẏuod tego bo tlustoszcz / abo czẏelẏstoszcz vẏelka pochodzẏ s- / zẏmna a zwẏlkoszczẏ czẏenkoszcz a / suchoszcz zgorączoszczy a suchoszczy g- / dzẏe sẏą tedy wrownoscy zeydą tẏ czte- / rzẏ rzeczẏ tam bẏua czudne czẏalo ẏa- / (119 r.) ko bẏlo marẏeẏ /

Vtore rozumẏeẏ o ẏeẏ baruẏe ẏsz / troẏa barua bẏua rozumẏa- / na na czẏele pẏerną bẏerzą ssko- / rẏ wtora zwlosz trzeczẏa zoczu pẏer / ue pẏtanẏe yakẏeẏ bẏla baruẏ na s- / korze abo na czẏele, ẏeszlẏ baley al- / bo cz(ẏ)arneẏ albo czeruoneẏ abo sz- / mẏeszaneẏ ẏ kladzẏe voẏczẏech sczer- / uona

bẏaleẏ czudneẏ barzo to ẏesth / byala rumẏona bo ẏ czudna ẏest ta / plecz y barzo czẏstego przẏrodzenẏa /

Vlosẏ pẏtam yakẏe mẏala [1]) ẏ / odpouẏedam ẏsz nẏe owszekẏ / myal(ẏ)a kądzẏerzauẏch bo takẏe / wlosẏ bẏuaẏą wczlouẏecze s zbyth- / ku s zẏmna a znamẏonuẏą czlouy- / eka nadątego, a zẏsku żądaẏączego / czo nẏebẏlo wpannẏe, Nẏe mẏala / tesz rzatkẏch albo barzo mẏąkkẏch / albo mẏąssẏch anẏ teze prauẏe bẏ- / alych bo takẏe wlosẏ znamẏonuẏą / (119 v.) czlouyeka tąpego rozumu a trud- / nego ku naucze Nẏemẏala tesz lẏso / uatẏch albo prauẏe czeruonẏch / czo ukazuẏe zbẏthnẏą gorączosz- / cz a znamẏonuẏą czlouẏeka sprzẏ- / rodzenẏa nyeuẏernego Bẏlẏ the- dẏ ẏeẏ włosẏ mẏerne zoltoczarne / bo takẏe slussaẏą ku plczẏ bẏaleẏ / rumẏoneẏ takẏe wlosẏ sẏą mẏe- / nẏą bo zmyodu [2]) bẏuaẏą zolte b- / arzo a pothẏm czarne /

Rzek bẏ mẏ czemu bog ẏ na- / tura wlosy dala czlouẏe- / kouy odpouẏedam ẏsz dla okrasẏ / czo slussalo tesz mẏecz marẏeẏ pan- / nẏe a nẏe ẏnaksze ẏeno czarne szol- / ta bo gdẏ bẏla bẏala rumẏona / na plczẏ slussalẏ ẏeẏ wlosẏ czarne / wtore takẏe ẏeẏ wlosy slussaly ẏsz / takẏe wlosẏ gdẏ są czẏenkẏe mąk- / kẏe znamẏonuẏą dobre obẏczaẏe / (120 r.) a dobreẏ plczẏ dobre przẏrodze-/ nẏe bo czẏnẏą czlouẏeka stalego / moczuego ẏ ukazuẏą mozg czẏep-/ lẏ a suchẏ ktore yest ẏego nalep- | sze przẏrodzenẏe a takẏ czlouẏek / bẏua uolen w smẏszlech swẏch a / czuẏnẏ czo yusz spyerwszego mego / o zẏuoczẏe pannẏ marẏeẏ pẏsanẏa / uẏemy yzbẏlo wpannẏe marẏeẏ / Tho ẏescze zrozumẏeẏmẏ z uero- / nẏkẏ ktora ukazuẏe ẏsz wlosy / pana ẏezusa wbrodzẏe ẏ wglo- / uẏe bẏlẏ czarne tak u marẏey /

Oczy mẏala czarne bo czar- / ne oczẏ gdzẏe czarne wlo- / sy tesz ẏ to chądozẏ pannẏ ẏ czlo- / uẏeka Thesch ẏsz od mozgu gorą- / czego a suchego mnẏeẏ uẏlkosz- / czẏ ẏdzẏe do oczu a temu thesz / rzatko boleuaẏą abo plẏną ẏsch / malo uylkoszczẏ maẏą a moczne / (120 v.) ẏ ostre uẏdzenẏe ẏ czudnoszcz da- / ẏą. tedy to slussalo marẏeẏ pan- / nẏe /

Jusch uẏpẏsacz chczą kozde- / go czlonka· slusznoszcz czego / nẏeẏest dzẏw ẏsz ta panna bẏla / uewszẏtkẏch czlonkach przednye / czudna bo ẏeẏ to slussalo spodo- / bnoszczẏ ktorą mẏala ku cristuso- / uẏ tak s stronẏ dusse ẏako s stronẏ / cẏala bo onẏeẏ bẏlo napẏsano / (czwartego) Canticorū czwartego c: / wszẏtkasz czudna przẏaczẏolko m- / oẏa a makula wtobẏe nẏeẏest. yesz- / lẏ wszẏtka tedẏ wkozdẏm czlonku / Jescze to mozẏmy poznacz ẏs / wkozdẏm czlonku bẏla czu- / dna z yey hẏstorẏeẏ ẏako pẏsse Epi- / fanius yz bẏla panna czudna na o- / blẏczu barzo mẏernego wrostu

---

[1]) wlossy
[2]) *Nad* y, *w wyrazie* zmyodu, *ręką pisarza tekstu dopisano* l.

chą- / doga na nyobrazenyu czyalo yey (121 r.) yako mleko srumyonoszczyą ku / nearzenyu myla /

Glona yey byla nyeyako pod- / lugovata, czolo nyeszerokye / ale glatkye na czterzy grany myer- / nye uyelkye sluszne pokorne a za- / wsze na dol ye spuszczala taka bo- / uym gloua a czolo ukazuyą czlo- / uyeka opatrznego mądrego a sro- / myeszlyuego /

Oczy byly czudne a yasne na / uesrzenye lubyezne myer- / nego uesrzenya laskauego pokorne- / go srzenycza czarna barzo yasna / bruy czarne nye barzo gąste albo / wlosyste ale sluschne /

Nos prosty nyeuyelky prosto y / dączy czo znak yest staloszczy a / rostropnoszczy /

Jagody yey nyepuczolouate al- / bo tluste any uyschle ale czud-/ ne byale a rumyone wbaruye yako / (121 v.) mleko a roza /

Vsta naszwyątsze myle roskosch- / ne uesole wszelkyey slodkoscy / napelnyone /

Vargy czeruone a nyeyako oth / pyesnale albo czyelyste tak ysz / nyssa uarga uyączssa byla nyszly / uyssa a to barzo sluszuye czo znamy- / onuye mąznoszcz a uyelką staloszcz /

Ząby yey byly byale prosthe ro- / wne a czyste /

Podgarlek yey sluszny a w myarą / nyeyako na czterzy grany gdze / szedl nyeyaky dolek przesz poszrodek /

Syya byala yasna nyeotyla a- / ny uyschla /

Rącze gole a sluszne palcze nye- / yako troską krzyue czo szlach / czy barzo dlugye proste a glatkye /

Uszytko czyalo dzywną boską mą- / droszczyą sprauyone / (dzyenye yako sukyenką my) /

(122 r.) Odzyenye yako sukyenką myala / zbyala czeruona plaszczyk yako / by modry tey baruy yako nyebo iasne /

Chodzenye ye(sz) proste slusne a / lekkye y myerne sluszuye chodz- / ącz glouą sklonywszy yako panna s- / romyeszlyua pokorna a wkozdym / nyetelko uczynku ale wpomyszlenu / czysta a rządna mązna stala zlym / (stala) sroga dobrym lubyezna na- / uesrzenyu dzyw uyelky bozy /

Glos yey mylutky gloszny slod- / ky uyesyoly tak ysz roszlala / syą byla laska wuszczyech yey ya- / ko napysano wpselmyech /

Mylczenye chouala rzatko mo- / uyla alysz tego barzo byla / potrzeba czo yest nam nauka /

Dzywney czyerplyuoscy tak / ysz nygdy yey nyeuydzya- / no rozgnyeuaney nygdy syą nye sz- / myala prozno nyemouyla nygdy /

(122 v.) Cudnych obyczayow byla koz- / demu swą osoblyuoszczyą my- / la czo syą rzatko przygadzą /

Rozumu uysokyego y uyelkye- / go tak ysz wszytkyey roboty / nyeuyeszczyey syą robycz nauczyla / Tesz wszytky ksyągy proroczkye mą- / droszczy zmlodoszczy zewnu pamyą- / thayącz umyala /

Vszytkym pannam wkoszczele / bila wnabozenstwe wpokorze / przelozona mayącz syą zanamnyey- / szą kozdey czynyącz poczesnoszcz pel- / na bądącz kozdey cznoty wszytkych / dobrych obycza-

ÿow poczesnosczÿą / słÿnącz laską przeto wszÿtczÿ ÿą czczi- / lÿ mÿlouały ÿ osoblyuą chączÿą sÿą / ÿey baly tak ÿsz sÿą o ÿeÿ cznoczÿe chwa- / la roszlała bÿla ÿako o sÿbÿllach /

Chczesz ÿescze rozumÿecz ÿsz / pan̄a ÿest czudna poznasz zdzÿ- / (123 r.) wnego ukazanÿa ÿcÿ ÿednemu za / konnÿkouÿ ktoremu gdÿ sÿą ukaza- / la rzekl ÿsz nÿcz uyesÿelszego nÿcz / ÿasznÿeÿszego nÿcz czudnÿeÿszego / nÿemoze bÿcz oglądano oczÿma czÿ-/ elesnÿma ÿako czudną mÿlą rosko- / sną szwÿątą boga pelną matką na- / szą panną marÿą /

W parÿzu ÿeden student chcz- / ÿal uÿdzyecz czudnoszcz pā- / nÿ marÿeÿ anÿol ÿemu pouÿedzal / ÿsz panÿ nassa marÿa teÿ godzÿnÿ / tobÿe sÿą ukaze ale uÿecz (d) ÿsch / dla ÿey czudnoszczÿ a ÿasnoscÿ / oszlnyesz On rzek. ÿsz ÿ tego żądā / bÿch ÿą oglądal abÿ ÿedno wz- / dÿ ostalo oko Gdÿ sÿą panna / ukazala ÿemu oszlnąwszy naÿe- / dno oko drugÿm patrzącz pro- / szÿl ÿszbÿ sÿą mu ukazala nÿe / zalouałby ÿ drugÿe oko stracÿcz / (123 v.) mouÿącz, heÿ czemum ale obÿema / na nÿą nÿepatrzÿl abÿch yą bÿl / lepÿeÿ oglądal ktoremu sÿą an- / ÿol ukazal y rzekl oglądasz ÿą d- / rugÿerasz ale oka drugÿego stra- / dasz Rzek, bÿch ÿch tÿsÿącz mÿal / wszytkÿch bÿch ostradal bÿch na / nÿą patrzÿl czo panna uczÿnÿ- / la ÿsz sÿą ÿemu ukazawszÿ ÿ o- / no oko straczone y zdroue ostauÿ / la /

(124 r.) Jedennasnÿ pozÿtek szwzÿua- / nÿa tego ÿmÿenÿa marÿa / ÿest ochlodzenÿe ognÿa czÿszczÿoue / go ÿako mouÿ Szwÿątÿ Jeronym ÿsz / tam nauÿączeÿ wzÿuoczÿą marÿeÿ g- / dzÿe ÿey pomoczÿ uÿączeÿ potrze- / buÿą ku poczyesse ku pomoczÿ ku / uÿbauÿenÿu wczÿsczu dusse ma- / rÿeÿ wzÿuaÿą czo przesz nÿą oth- / rzÿmauaÿą bo to przesz ÿednego / naboznego slÿssano ÿsz wczÿsczu / salue regina szpÿeuano, y czudnÿe / tu mouy Szwÿąty Bÿernad O sz- / lyczna panno wtobÿe yest zbauÿe- / nÿe wszÿtkÿch sÿnow adamouÿch / poczÿessenÿe nądznÿch uÿbauÿe- / nÿe yątÿch na czÿą wszÿtczÿ p- / atrzą ÿ czÿ kthorzÿ wnÿebÿe są / a tam sÿą uÿesÿelą y czÿ czo w- / czÿsczu yzby. zmąk bÿly uÿrtuanÿ / (124 v.) proszą ÿ czÿ czo na szwÿeczÿe są / ÿ bądą tego żądaÿą ÿzbÿ czÿą ch- / walÿlÿ yako matką swą /

Drugÿ pozÿtek ÿest z ÿeÿ o- / blÿcznoszczÿ vÿelkÿe rosko- / szouanÿe wnÿebÿe bo wszÿtczÿ ÿeÿ / naboznÿ tego szwÿata sludzy sz wÿel- / ką a nÿedokonaną slodkoszczÿą ÿeÿ / na ÿeÿ oblÿcze patrzącz mouÿą Th- / ÿsz chwala ÿerusalē. thÿsz uÿesÿele / ÿsrael. thÿsz wszÿtka poczesnoszcz lu- / du naszego ÿako tedÿ ÿest uÿsokÿe / a znamÿenÿte to ÿmÿą marÿa tak / ÿest pozÿteczne tÿm czo ÿego napo- / mocz wzÿuaÿą bo przesz to ÿmÿą u- / padlÿ bÿua wznÿesÿon grzesznÿ z g- / rzechow uybauÿon laska czlouÿeko- / uÿ bÿua wlana sercze bÿua o(s)chlo- / dzono czarth odpądzon pokusa od / stąpuÿe szkodÿ oddalonÿ morÿ a- / (125 r.) nÿemoczÿ uszmyerzonÿ modlÿthwy / uÿsluchanÿ O scząsne ÿmÿą przesz k- / tore czlouÿek wszmÿerczÿ bÿua vpe- / wnÿon wczÿsczu ochlodzon wnÿeb- / ye u ueselon

Sczą̨sny̆ calouy̆ek dom / y̆ czelatka y̆ kozde zebrany̆e gdzy̆e / wkozdey̆ wmaley̆ y uy̆elky̆ey̆ potrze- / by̆e ny̆ebyua y̆nsza pomocz yeno ta / mary̆a panna /

Jusch vy̆py̆sehą y̆ako proro- / czy̆ uy̆py̆saly̆ y̆my̆ą to zna- / my̆onuy̆ącz ye przesz podoby̆enstwa / Moy̆ses gdy̆ rzek ny̆echay̆ bądą / zgromadzony̆ uody w y̆edno my̆e- / scze ktore pod ny̆ebem są y stalo / sy̆ą tak y przeszwal bog suchą zy̆- / emy̆ą a zgromadzeny̆e uod morze / czo sy̆ą rozumy̆e y̆sz wszy̆tky̆ lasky̆ / boze zgromadzone myaly̆ by̆cz w- / pannye mary̆ey̆ /

Wzy̆ąto to y̆my̆ą mary̆a oth / morza Naprzod dla pelno- / (125 v.) szczy̆ bo y̆ako wmorzu y̆est pelnoscz / y̆ ply̆ny̆eny̆e wszy̆tky̆ch uod tak w- / mary̆ey̆ y̆est pelnoszcz lasky̆ y ply̆- / ny̆enye y̆ey̆ wszytky̆m ludzy̆em /

Thesz wzy̆ąto dla gorzkoszczy̆ bo / y̆ako morze gorzky̆e tak mary̆a my̆- / ala by̆cz gorzką przy̆mącze sy̆na s- / wego wsmątku Thrzeczy̆e dla uy̆- / elkoszczy̆ bo y̆ako krople morsky̆e / ny̆emogą by̆cz zly̆czone yeno oth / samego boga ktory̆ wszytko y̆ wl- / y̆dzby̆e y̆ w uadze stworzyl tak y̆ / my̆losy̆erdzy̆e y laska mary̆ey /

Czwarthe dla przeuozu be y̆ako / morzem moze uy̆cle przey̆echacz / tak przesz mary̆ą sy̆n bozy̆ przy̆- / szedl na then szwy̆ath Py̆ąthe d- / la slonoszczy bo yako uody̆ mors- / ky̆ą są slone tak lasky̆ boze mary̆- / ey̆ są omy̆asczone abo osolone mą- / droszczy̆ą a rostropnoszczy̆ą Soste / (126 r.) y̆sz y̆ako uoda morska czy̆ny̆ prag- / ny̆eny̆e kto y̆ą py̆y̆e tak y̆my̆ą to / marya y̆m cząszczy̆ey̆ by̆ua wzy̆ua / no a spomy̆nano pobudza żądzą / ku ny̆eby̆esky̆sh rzeczy pragny̆eny̆u /

Sy̆odme y̆ako morze acz ssy̆eby̆e rz- / eky̆ uy̆leua ny̆gdy̆ sy̆ą ny̆eumny̆ey̆ / sza tak mary̆a acz uy̆ele grzesznẏm [1] / daua stego y̆ey̆ nyeuby̆ua [2] /

Balaam pogansky̆ prorok tak / mary̆ą przeszwal gdy̆ rzek uy / ny̆dzy̆e gwy̆azda z y̆acob y̆ pows- / tany̆e czlouy̆ek z y̆srael y̆ bądzy̆e / by̆l ksy̆ążąta moab Oto yą tu my̆a- / nuy̆e gwy̆azdą, amy̆ przy̆loszmy̆ y̆ / my̆ą moy̆zessa gdy̆ rzek morska czo / sy̆ą znamy̆onuy̆e y̆ey̆ zy̆uod ny̆eby̆- / esky̆ bo y̆ako gwy̆azda zadney̆ rze- / czy na sy̆ą przy̆y̆ącz ny̆emoze y̆ako / czarnoszczy̆ y̆ czego y̆nszego tak ma- / ry̆a grzechu zadnego przy̆ącz ny̆e- / (126 v.) mogla y̆sz by̆la od tego pokaleny̆a mo- / cą bozą zatrzy̆mana /

R rzekl *(sic!)* by my̆ czemusz ny̆e rzeczo- / na gwy̆azda y̆nszą ny̆sz morską / odpouy̆edam y̆sz y̆ako ta gwy̆azda / y̆est namny̆ey̆sza a barzo moczna tak / panna mary̆a pokorna a wszy̆tky̆m / panuy̆ącza Thesz y̆sz ta gwy̆azda y̆e- / sth uy̆soko na ny̆eby̆e tak mary̆a n- /

---

[1] laszky
[2] szamey

ad kormy anelskymy [1]) Thesz ysz ya- / ko ta gwyazda ma przy sobye syedm / gwyazd tak marya ma syedm da / row ducha szwyątego Czwarthe ysz / yako ta gwyazda ma mocz ksobye / przyczyągacz zelazo y dyamant tak / marya ksobye przyuodzy dzywne g- / rzeszne albo sobye rospaczayącze abo / sobye wgrzechach tesknącze Pyąthe / yako ta gwyazda yest uodz zegla- / rzom tak marya wszytkym yest dro- / gą do nyeba chczączym [2]) /

Salomon ymyą to marya ro- / (127 r.) rozumyal gdy rzekl oley uylany y / myą twe przeto mlodzyonky mylo- / ualy czyebye przesczo rozumyal ysz / to ymyą myalo bycz wszytkyemu sz- / wyatu obyauyone, przesz oley rozu- / myal ymyą panny maryey ysz yako / oley zachouaua zelazo od rdze th- / ak grzeszny tego ymyenya wzyuayą- / czy byuayą zachouany od skody po- / tąpyenya uyecznego przesz grzech za- / sluzonego Wtore ysz yako oleyem / drzeuo pomazane gore a uapno ole- / yem polane gasznye, tak ymyą ma- / rya przesz poszluszne sercze [3]) sprauyed- / lyue wzyuauye [4]) zapala bozą myloscz / a wtwardych kamyennych sercza- / ch a w uapnystych wgrzechach gora- / yączych grzech utlumya Trzeczye ysz / oley yest smaczny a tlusty tak ymyą / mary(a)ey przesz nabozenstwo ye- / st dussy roskoszne myle slodkye przy- / (127 v.) yemne y dussą thuczy [5]) /

A przeto mysthrz zyuota cry- / stusouego ludolfus mouy ysz/ szwyąty anselm napysal ysz nycz nye- / yest tak pozytecznego po bodze yako / spomynanye maryey Nycz ku zbauye- / nyu pozytecznego yako roszmyszlacz / o oney myloszczy ktorą marya gorza- / la gdy o swym synye roszmylala (roszmyszlala?) n- / ycz ueselszego nad smak uesela ktho- / rym rozmayczye byla pelna [6]) /

Stąd pochodzy to ysz cząszczy / ey gdy wzyuamy to ymyą / iesus czo nyeyest yzby uyątszey by / lo moczy ymyą maryey nysz yezusa / ale ysz gdy nasz bog przesz to ymyą / uysluchaua to mamy przypysacz / zasludze maryey gdysz przesz ymyą / yezus nasz nyeuysluchа to przy- / pysuymy grzechom naszym /

Nad to ymyą marya ma / ynsze ymyona ktorych nay- / (128 r.) duyą wpyszmye szwyątym syedm /

Pyerue rzeczona przyaczyolką na- / myleyschą ato napysano Canticorum czwartego capitulu Wszytkasz / czudna przyaczyolko moya o yako / czudna yestesz a yako okrassona na- / mylsza wroskossach dla tego tak rze- / czona ysz ona nad wszytko stworze- / nye umylouana Thesz ysz ona uysz / szey uye tayemnycze

[1]) po wyszona
[2]) praydz
[3]) y
[4]) marya
[5]) szlotkoszyą bosską
[6]) laszky boszy

boskÿe bo sam / cristus szwÿatczÿ ÿsz ÿest to nauÿs- / szÿ znak mÿloszczÿ dacz uÿedzÿecz / taÿemnÿcze gdy mouyl [1]) ÿusz nÿerze-/ ką uasz slugamÿ ale przÿaczÿelmÿ / ysz wszÿtko czom slÿssal od oczcza / mego obÿauÿlem uam Thesz ÿsz- / bogu ÿest wtouarzÿstwÿe złączo- / na, komu albo anÿolouÿ abo czlo- / uÿekouÿ dupuszczono ÿest tele k- / rocz uyele bÿch chczÿal oblapÿcz / czalouacz na ręku nosÿcz boga / (128 v.) ÿako marÿa bo ÿeÿ bÿl namÿlszÿ /

Czwarthe dla tego rzeczona przÿ- / aczÿolką ÿsz uoleÿ boskÿeÿ bÿla / barzo przÿrownana uÿpelnÿaÿ- / ącz ÿego przÿkazanÿe y radą czo / ÿest znak praueÿ mÿloszczÿ bo rz- / ekl Crūs [2]) uÿszczÿe przÿaczÿele moÿ / gdy uczÿnÿczÿe czo przÿkazuÿą u- / am, bo tak pÿsse Cicero poganÿn / ÿsz u przÿaczyol ÿest yedno chczą / albo nÿechczą to panna marÿa / cristusouÿ uczÿnÿlÿ ÿz wzley [3]) mą-/ kÿ yego [4]) przÿgodzÿe asz do krzÿza / ÿ naszmÿercz yego prouadzÿla g- / dzÿe mouÿ Szwÿąty Bÿernad O pā / no blogoslauÿona marÿa czo czÿą / przÿuÿodlo na gorą s cristusem / caluarÿą, czemu czÿą nÿeoduÿo- / dla sromÿeszlÿuoszcz panÿenska / albo mÿeszcza onego szubÿenÿcze / (129 r.) smrodlÿuoszcz y owszem anÿ zÿ/ dow anÿ ludzÿ uÿelkoszcz czÿe- / bÿe wstrzÿmala. czemusz sÿą nÿe / lękla stacz mÿedzy lotrÿ poth / krzÿzem a ÿezusem nanÿm uÿszą- / czÿm, czego nÿcz nÿeuczÿnÿlo ÿe- / dno mocz uÿelkÿeÿ mÿloszczy kto- / rąsz ÿemu bÿla złączona ÿzesz / ktemu żądzą mÿala abÿsz snÿm / bÿla na krzÿsz przÿbÿta a thako / za nasz uczÿerpÿala /

Vtore rzeczona sÿostra Canti- / corum czwartego capitulum / zranÿlasz sercze moÿe sÿostro mo- / ÿa a to ÿsz cristus ÿest sÿn [5]) podluk / natury bogu marÿa ÿest boza dz- / yewka przesz laską Thesch ÿsz osta- / la dzÿedzÿczką skrÿstusem Tesch / ÿsch ÿest sÿostra anÿolom dla / swego panÿenstwa ÿako mouÿ / (129 v.) Anselmus panyenstwo ÿest sÿosth- / ra anÿelska czeszcz cznot [6]) szmÿercz / grzechom a szwÿątÿ Jeronÿm mo- / uÿ ÿsz zawzdÿ anÿolom ÿest uro- / dzone panÿenstwo ktore sama / marÿa uÿernÿe poczęla sama ÿ / mÿszlą ÿ czÿalem ÿe naczÿszczÿeÿ / acz boga porodzÿla zachouala /

Trzeczÿe rzeczona ÿest czor- / ka ÿako mouÿ dauid S- / lÿsz dzÿeueczko a czorko a oglądaÿ / a sklonÿ ucho twe Czo rozumÿeÿ/ ÿsz to dauÿd prorokoual o anÿelsz- / kÿm wszwÿastouanÿu gdÿ rzek S- / luchaÿ czorko czo anÿol tobÿe rzecze / abÿsz u uÿerzÿla bo s sluchanÿa uÿa- / ra przÿchodzÿ a patrz na pÿsmo p- / roroczkÿe ktore wtobÿe sÿą ma uÿ- / pelnÿcz a sklon ucho twe przesz po- /

---

[1]) przywe / czerzy / krystvsz /
[2]) przyweczerzy
[3]) ley
[4]) w
[5]) maryey
[6]) a

slnszenstwo abÿsz począęcz mogla sÿ- / na bozego a zapamÿątaÿ ludu/ (130 r.) ÿ domu twego to ÿest kozdeÿ zą- / dze szwÿeczkÿeÿ czo gdy uczÿnÿsz / mouÿ Dauid pożąda krol bog czu- / dnoszczÿ tweÿ (tweÿ) czÿsthoszczÿ /

Czwarte rzeczona oblubÿenÿ- / cza Canticorū czwartego, ca:/ vÿnÿdzÿ oblubÿenÿczo przÿÿdzÿ a- / bądzÿesz ukoronouana ÿ rzeczoną o- / blubÿenÿcza podluk ÿego bostwa / bo ÿest uÿerną matką podluk cz- / louÿeczenstwa, A slusznÿe oblubÿe- / nÿcza rzeczona bo cristusouÿ przesz / uÿarą ÿ myloszcz zlączona a ÿsch / cząstka krwÿe ÿeÿ zbostwem wk- / rÿstusÿe ÿest zlączona /

Soste rzeczona nyeuÿasta / gdÿ ÿeÿ cristus rzekl na / krzÿzu Nÿeuÿasto otho / sÿn twoÿ czego ÿeÿ nÿe rzekl ÿz- / bÿ panÿenstwo bÿla straczÿla / (130 v.) ale ÿeÿ rzekl z rodu obÿczaÿa ÿsz / bÿla zenczÿzna a czudnÿe to ÿ- / mÿą pannÿe slussalo bo nÿeuÿa- / sta rzeczona ÿest pana zmÿąk- / czaÿącza albo ublagaÿącza bo / ona boga ublagala a ÿsz sÿą na- / rodzÿl sama zasluzÿla ÿ czo uÿą- / szeÿ tak ÿego zmÿąkczÿla ÿsch / wszÿtky grzechÿ ÿ nÿedostathkÿ / na sÿą przÿÿąl ÿescze tak ÿego ub- / lagala ÿsz czo pÿerueÿ o naymnÿeÿ- / szÿ grzech karal ten rasz zauÿątsze / sam chcząęcz ye odpuszczycz czyerpÿ- / al ÿ mouy Fulgencius doctor dawno / by zÿemÿa ÿ nÿebo upadlo by tak / za nas marÿa nÿeprosÿla cząsto d- / la grzechow bog tak sodomskÿch ÿak / nÿeczÿstÿch abÿ tak bÿlo mÿal u- / czÿnÿcz /

Sÿodme rzeczo na krolona / (131 r.) Czo Dauid uÿznal gdy rzek Sta / nąla krolona naprauyczy tweÿ / w odzÿenÿu pozloczÿsthÿm /

Thu bÿ spÿtal czemu marÿa / rzeczona krolouą gdÿsz bÿla / uboga bo gdy porodzÿcz sÿna mÿa- / la sklonÿcz sÿą nÿgdzÿeÿ krom sth- / aÿnÿeÿ nÿemÿala a gdy syna ofÿa- / rouala dwoÿe sÿnogarląth ofÿaro- / uala a dwÿe goląbÿczkÿ Thesz bar- / zo ubogÿe odzÿenÿe mÿala y cris- / tusa wubogÿe pÿeluszkÿ obuÿną- / la Tesz yey oczÿecz Joachÿm kro / lem nÿebÿl any yey szwÿąta mat- / ka anna yakÿego krolestwa krolo- / wą bÿla /

Odpouyedam ysz acz marÿa pan- / na bÿla naubossa ubostwem/ dobrouolnÿm bo nÿcz mÿecz acz bÿ / bÿla mogla nÿechczÿala a wszako to / uczÿnÿla ÿsz to zrozumÿala czo crūs / radzÿcz mÿal, yesly chczesz bÿcz dosko / (131 v.) nalÿ zaprzedaÿ wszÿtko a daÿ ubo- / gÿem y owschem wzdy bÿla krolo- / uą bo skrolewskÿego rodu poszla /

Thesz dla pomazanya bo ÿako czlo- / uÿek krola pomazuÿe a stąd krolē / bÿua, uyssÿ pan bog tą panną poma- / zal gdÿ zducha szwÿątego krola w- / zÿuoczÿe nosÿla Thesch ysz od kro- / la nad krolmÿ ÿest poslubÿona Cz- / warte dla uÿana bo ÿ nÿebo ÿ czo / wnÿm ÿest y chwalą nÿebÿeską uÿ- / [1]) anouel a grzesznÿkom

---

[1]) m

wszÿtkÿm za / matką ÿ kroloną dal pÿąthe dla / figur przesz ktore bÿla fÿgurona- / na bo przesz kroloną przesz pÿeruą / Sabą ktora n salomona wszÿtko / czo cheząla otrzÿmala. przesz he- / ster ktorą asuerus barzo mÿlonal / Szoste dla czczÿ y moczÿ yey da- / ney dla nasz /

Soste dla czczÿ y dostoÿnosczÿ / (132 r.) krolewskÿeÿ moczÿ ÿeÿ daneÿ bo / ÿą ÿako kroloną pouÿsszÿl bog / nad wszÿtko stworzenÿe /

Syodmÿe dla ukoronouanÿa / bo przÿ swÿm wnÿebo wzyączÿu / yest przed wszÿtkÿmÿ anÿolÿ ÿ / szwyątÿmy tedy wnÿebÿe bądą- / czÿmÿ ukoronouana a ÿako kro- / loua w nÿebo ÿako wkrolestwo [1]/ nÿedzÿona O ktorey rzekl Szwÿą- / ty Jan w apacalipsi dwunastego / capitulum Nÿeuÿasto obleczona / slonczem a myesÿącz pod nogamÿ / ÿey a na glouÿe ÿeÿ korona zgw- / ÿa(r)szd dwanasczye Daÿ boze / bÿsmÿ thą tak dzÿwną koroną / oglądaly amen Jesus marÿa /

Napysano wprzeÿpouÿesczy- / ach pÿeruego Capitulū / (132 v.) Sÿnu nÿeopuszczaÿ zakonu ma- / tkÿ tweÿ chczeszlÿ abÿcz dana las- / ka glouÿe twey gdzÿe Salomon / upomÿna nasz wduchu szwÿątÿm / bÿsmÿ panny naszeÿ marÿeÿ wna- / ucze zÿuota ÿeÿ cznotlÿuoszczÿ / naszladoualy kczemu nam radzÿ / fÿgura Jacobona gdzÿe ÿsz matkÿ / usluchal oczczowskÿe blogoslauÿ- / enstwo otrzÿmal czo tesz potwÿ- / erdza (marÿa) natura rostropna / w tÿm ÿsz rzecz kozdą mÿluÿe so- / bÿe podobną mÿ thesz wlascze / panną marÿą podobną mamÿ / za matką mÿecz a ÿeÿ naukÿ zÿ- / uota sluchacz kczemu mouÿ tesz / Szwÿąty ambrosi Nÿechczÿ bą- / dzÿe ÿako w obrazÿe nÿmalona- / nÿ zÿuod marÿeÿ pannÿ sktoreÿ / (133 r.) ÿako szwÿerczÿadlo ukazuÿe sÿą / czudnoszzz czÿstoszczÿ ÿ rząd czno- / tlÿuoszczÿ wszÿtkÿeÿ /

O thÿm zÿuoczÿe bądzÿemÿ / baczÿcz ÿedno gląbokÿe pÿ- / tanÿe czemu wpyszmÿe szwÿąthÿm / przesz apostoly ÿ ewanÿelÿstÿ ÿ ÿn- / sze doctorÿ szwÿąte opuszczona ÿest / przesz nÿpÿsanÿa hÿstorÿą ozÿuo- / czÿe marÿeÿ pannÿ y o ÿeÿ począ- / tku o ÿey uczÿnkach dzÿwnÿch o / yey szmyerczÿ o szwÿąthoszczÿach / ko szczÿelnÿch ÿeszly ÿe przÿÿąla acz / maczÿey pÿeruego capitulū pÿsącz / rzekl o bozÿm rodzaÿu telko ÿacob / urodzÿl ÿozepha męża marÿeÿ / sktorey syą narodzÿl iesus ktorÿ / rzeczon cristus Thesz lucas telko / pouyeda oney poslan ÿest anÿol / do panny a nÿeuÿpÿsuÿe ÿeÿ po- / cząrku ÿeÿ uczÿnkow ÿey zÿuota /

(133 v.) Odpouÿedam z uÿelkÿem uoÿ- / czÿechem na ono/ slouo gdy py- / sze poslan ÿest anÿol ÿsz to uczÿnÿl / (anÿol) duch szwÿątÿ dzÿwnÿm rzą- / dem boskyeÿ mądroszczÿ a to prze-

---

[1] yey

to bo gdysz yezus crũs snyey syą / narodzyl slusznö uyerzymy ysz by / la szwyątą czudna cznotlyua, ap- / rzeto dosycz rzek maczyey sktorey / narodzyl syą yesus a lucas gdy / rzekl poslan yest anyol do dzyeuy- / cze mouy bouyem aristoteles k- / to yedno rzeknye okym uydzy są / ysz uyączey syą tam zamyka gdysz / rzek tedy maczyey ysz syą snyey / narodzyl Jesus przeto rzekl yssyą / szwyąty s szwyątey panny naro- / dzyl /

Thesz przeto dla pobudze / nya naszego ku nabozensthwu / bo ysz doctorouye szwyączy od eu- / angelysth nycz pysma onyey nye-/ (134 r.) myely tym gorączey s szwyątosczy / yezusoney yey syą badaly kczemu / zobyauyenya ducha szwyątego przy- / szly podluk onego pysma ktorzy po- / zyuayą myą yescze laczną a ktorzy / myą obyauyayą zyuoth uyeczny / othrzymayą /

Trzeczye przeto bysmy syą korz- / yly gdysz czy o panye yezusye / pysacz euangelyszczy opuszczyly od / lata narodzenya yego asz do trzy- / dzyesnego roku y tesz opannye slu- / sznye tedy aby syą spelnylo ono / pana Jesusa slouo czo popysal Lu- / cas syodmenastego capitulũ to / syą stalo gdy popelnyczye uczyn- / kyem wszytko czo yest uam przy- / kazano mowczye sludzy yestesmy/ nyepozyteczny Drugye pysmo tak / mouy Mathei Szostego capitulum / Nyetrąby trąba przed tobą prze- / (134 v.) tho pan iesus y marya panna nye- / chczyely tayemnoszczy swych szwyą- / toszczy obyauycz podluk yako pyssa- / no wprzepouyeszczyach dwudzye- / stego syodmego capitulũ chczyey / aby czyą chwalyl yązyk czudzy a- / nye twoy mouy bouyem tak szwyą- / ty grzegorz nyemozesz ostrzecz pra- / cze thwey ządze ku zbauyenyu zle- / mu duchouy yeszlysz tey nyeskryl / od uyadomoszczy ludzkyey ten bo- / uyem chcze aby y odarto zlupyo- / no kto yawnye nyekryye skarbu / ym uyączey czo mylnyesz tego pyl- / nyey od kozdego strzezesz byez abo / nyeodkupyono nyeuprossono nye- / uydarto abo nyeukradzyono /

Jusch ku zyuotu panny / maryey przystąpuyącz / pytham wtore yeszly- / (135 r.) Marya Szwyątoszczy koszczyelne w- / swym zyuoczye przyymouala kto / re są krzesth pothwyerdzenye czya- / lo boze. pokuta, malzenstwo, ostath- / nye pomazanye a szwyączenye kap- / lanskye /

Odpouyedayączy mouyą tak / zwoyczyechem uyelkym oszm-/ dzyeszyątego pyeruego capitulum / na ono slouo poslan yest anyol ysch / blogoslauyona marya wswym zyuo- / czye wszytky szwyątoszczy przyąla / koszczyelne pod czasem ustauyone / a to dla syed myorakyey przyczy- / ny pyerue dla yey pokory bo ym / byla szwyąta tym byla pokorny- / eysza stego to bacząc ysz ona nye- / bądączy ku oczyszczyenyu pouyn- / na a wszako syą vyuyodla wtore / dla uypelnyenya przykazanya bo / przykazanye wszytky ludzye obuyą- / (135 v.) zuye aby ye pelnyly Trzeczye d- / la ynszych zgorszenya bo by byly yn- / szy krzeszczyany tymy szwyątoszczya-

mẏ gardzẏlẏ Czwarthe ku rozmno- / zenẏu swẏch zasluk Pẏąte ku'ska- / zenẏu kaczerzstwa ktore mouẏlo / ẏzbẏ ona bẏla nẏeczlouẏek ale an- / ẏol Sosthe dla ludzẏ doskonalẏch / nauky abẏ ten ktorẏ szwẏątẏ ẏest / bẏl bẏ szwẏąthszẏ Syodme dla zes- / romoczenẏa grzesznẏch ktorzy bẏ sẏą / chczẏelẏ od szwẏątoszczẏ uẏmauẏ- / acz nẏechczączẏ pokutẏ przẏmouacz / gdẏsz slyszą ẏsz panna marẏa ẏe p / rzẏẏąla /

Jusch o kozdeẏ szwẏątoszczẏ / mouẏcz chczą począzwszy / o krsczẏe ẏsz okrczona cze- / mu sẏą nẏktorzẏ tak przeczẏuẏaẏą / ẏsz mądrẏ czlouẏek nẏcz darmo czẏ / nẏcz nẏema, a gdẏ nẏepotrzebuẏe / lekarstwa nẏeprzẏymuẏe, gdẏsch / tedẏ marẏa panna bẏla wzẏuocze / (135 v.) Szwẏątheẏ annẏ poszwẏączona a p- / rzesz pẏeruorodnego grzechu pocza- / ta krztu nẏepotrzebouala Drudzẏ / sẏą tak przeczẏuẏaẏą ẏsz ona bẏla la- / skẏ pelna ktorąsz by stego krztu las- / ką wzẏąla Thak drudzẏ kyedẏsch / krczona tedy ma bẏcz ẏeẏ krczenẏa / szwẏąto ẏako oczyszczẏenya /

Y a tak odpouẏedam zuẏelkẏm / uoẏczẏechem ẏsz panna okrczo-/ na gdẏsz pan ẏesus okrczon yapos- / tolouẏe, ẏako sam cristus szwẏatczẏ / Johannis trzeczẏenastego capitulum / kto ẏest omẏth nẏepotrzebuẏe ẏedno / aby nogẏ omẏl bo by bẏla nẏeokr- / czona nẏeotrzẏmala bẏ bẏla znamẏ- / enẏa ktorẏm ẏest od zẏdostwa ẏ po-/ ganstwa od dzẏelona /

Na ty wsporẏ Napẏeruẏ odpo- / uẏedam ẏsz panna nẏedarmo / abo nẏeprozno krztu przẏẏąla bo / acz grzechu pẏeruorodnego nẏemẏa- / la a wszakosz po krzczẏe obfẏczẏeẏ / (136 v.) laską ku sprzeczẏuẏenẏu sẏą grze- / chom wzẏąla ẏ doskonalsą uẏarą /

Gdzẏe ẏescze tak mouẏą ẏsz ẏ czlo- / uẏek wzẏuoczẏe poszwẏączonẏ, ma / sẏą krczẏcz dla trzech rzeczẏ pẏerua / abẏ sobẏe nabẏl znamẏenẏa po kto- / rẏm bẏ bẏl poznan sẏnem bozẏm W- / tora aby bẏl mącze bozeẏ podluk czẏ- / ala przẏrownan Thrzeczẏa dla pos- / luszenstwa, to panna otrzẏmala bo z- / nak sẏnow bozẏch wzẏąla pomnoze- / nẏe odplatẏ ẏ cznoth prątkẏe czẏnẏ- / enẏe Nathen wspor ẏsz szwẏąta / ẏey krztu nẏemamẏ odpouẏedam / ẏsz tego nẏebyla potrzeba gdẏsz bẏl / taẏemnẏ a porodzenẏe ẏawne cze-/ musz musẏl bẏcz uẏuod ẏawnẏ a- / przeto ẏ ẏego szwẏąto ẏawne /

O potwẏerdzenẏu tak mouẏą / ẏsz gdẏsz marẏa bẏla dosz- / konala krzeszczẏanka bẏla potwẏ- / erdzona acz otẏm nẏepẏsano przesz / (137 r.) ktorego bẏskupa bo acz potwẏerdze- / nẏe nẏe ẏest szwẏątoszcz potrzebna ale / kto by ẏą wzgardzẏl ẏest rzecz kaczer- / ska /

O czyele bozẏm tak pẏszą / ẏsz cząsto ẏe przẏẏmouala bo / tak pẏsano actuu̅ pyeruego capitulu̅ / bẏlẏ trwaẏączẏ wmodlẏthwẏe ẏ wpo- / spolẏtouanẏu lamanego chleba zma- / rẏą matką (ẏego) yezusouą czo sẏą o / czẏele bozẏm rozumẏe podluk uoẏ- / czẏecha syodmego dzẏesątego sostego LXXVI / capitulum na ono poslan ẏest anẏol / bo gdẏsz cru̅s ẏey mẏlẏ sẏn dal bẏl / yusz

przẏkazanẏe Joannis sostego c: / yeno kto nẏepozẏual czẏala człouẏe- / czego a nyepẏl bẏ krwẏe ẏego nẏema / zẏuota wsobye dla tego zẏuota uye- / cznaego *(sic!)* panua ẏego [1]) pozẏuala bo ste- / go przẏẏmouanẏa panna marẏa w- / zẏą cząsthsche wspamẏątanẏe mą- / kẏ ẏego o gorączsche ẏego mẏloua- / nẏe ẏ przẏẏmuẏącz ẏego wszwẏąto- / szczẏ teẏ cząsto ẏ uẏdala ẏakẏ bẏl / (137 v.) uuẏelbẏonẏ wnẏebẏe /

O pokuczẏe ẏeszlẏ ẏą przẏąla / wprawdzẏueẏ spouẏedzẏ w / skrusse a wdoszẏcz za grzechẏ uczẏnẏ- / enẏu odpouẏedam z woẏ-.czẏechem osm- / dzẏesẏątnego pẏeruego capitulū ẏsz ma-/ rẏa panna przẏąla laską wszẏtkych / szwẏątoszczẏ uẏsszeẏ nẏsz wktorẏch lu- / dzẏech bo ludzẏe gdẏ pokutuẏą tedẏ / abo za grzech przeszlẏ abo bądączẏ / panna sama grzechu nẏemẏala stego / nẏepokutouala ale ẏsch ẏm gardzẏ- / la a on sobye mẏerszyla wtẏm poku- / tą ukazala a przeto mẏasto skruchẏ / mẏala nẏeuẏnnoszcz ysch ẏą choua- / la mẏasto spouẏedzẏ wdzẏącznoscz / a dzẏąkouanẏe zlaskẏ bozeẏ mẏasto / dosẏcz czẏnẏenẏa pẏlnẏe uczẏnkow / dobrẏch czẏnẏenẏe /

Gdzye bẏ kto spẏtal czego sẏą / spouẏedala gdẏ grzechu nẏe-/ uẏnna bẏla tak mouẏą ẏsz troẏaka / (138 r.) ẏest spouẏedz, ẏedna oskarzẏcz swe / grzechẏ, wtora uẏznacz nẏegodno- / szcz a nẏewdzẏącznoszcz dobrodzye / ẏstwa bozego Trzeczẏa uẏznacz nẏe- / dostatecznoszcz zaslugẏ sweẏ a ta trze- / czẏa bẏla spouẏecz marẏeẏ pannẏ / bo tak sẏą spouẏedala ẏsz (ẏego) [2]) tha- / ką laską wzẏąla ktoreẏ nẏgdy slusz- / nẏe nẏe(z)szasluzẏla y nẏe ẏeno ona / ale ẏ wszẏtko stworzenẏe /

Tu bẏ kto spẏtal komu sẏą sz- / pouyedala podobno ysz pẏot-/ rouẏ yako kaplanouẏ nauyssemu / odpouẏedam ẏsch ẏanouẏ euanẏe- / lẏszczye swemu synouẏ od ktorego / tesz y ynsche szwẏątoszczẏ przẏẏmo- / uala po szmẏerczẏ swego sẏna /

O szwyątoszczẏ malzenskẏey tak / pẏsacz chczą ẏsz prawdzẏuẏe / panna malzonką bẏla gdye kladą / ysz dwoẏaka ẏest doskonaloszcz mal- / zenska yedna sluzączą ku bẏtnoscẏ / (138 v.) malzenskye a ta ẏest przesz przẏzuo- / lenẏe oboẏeẏ stronẏ mąża ẏ nẏeuy- / astẏ ktore uẏslauẏaẏą slouẏ czasu / nẏnẏeẏszego ya czẏebẏe byerzą za / mąza a ẏa za zoną wtora doskona- / loszcz malzenska ẏest (stronẏ uczẏn- / ku malzenskẏego ktorą bẏua przesz / zlączenẏe yednego zdrugẏem czẏe- / lesznẏe) obẏczaẏem przẏrodzonẏm / O pannẏe tak mouẏą ysz aczkoluẏe / poszlubẏla bẏla bogu czẏstoszcz cho-/ uacz [3]) zakonouẏ doszẏcz czẏnẏącz a / zrządzenẏu bozemu sẏą poleczaẏ [4]) / (ącz) ku touarzẏsthwu (malzenskẏemu) / telko przẏszwolẏla

---

[1]) czyalo
[2]) ot boga
[3]) a
[4]) ącz

monÿączÿ obÿ- / czaÿem pospolÿtÿm [1]) (stego sÿą tesz w- / torego malzenstwa nÿeuÿÿmuÿącz / [2]) by) byla uola bbza (wtorego) /

O ostatecznÿm pomazanÿu tak / rozumÿeÿ ÿsz panna marÿa / by onego pÿsma nÿeprzestąpÿla / (139 r.) Jacobi pÿeruego capitulū kÿedÿ k- / to wszÿstek zakon uÿpelnÿ a wÿe- / dnÿm bÿ y przestąpÿl yest uynÿen / wszÿtkÿego gdÿsz pomazanÿe ÿest / od zakonu ÿ od koszczÿola ustauÿ- / ono na nÿe panna uÿdzÿ sÿą ÿsz po- / uÿnna bÿla bo tak pÿsse Matheus / ÿsz apostolouÿe obchodżącz mÿaste- / czka oleÿem mażącz nÿemoczne uz- / drauÿalÿ. przeto panna acz nyepot- / rzebouala. wszakosz tą szwÿątoszcz / przÿąla wczÿm wzÿąla znamÿą s- / wego na tÿm szwÿeczÿe szwÿczÿąst- / wa, a upewnÿenÿe chwalÿ przÿsz- / leÿ acz nÿepotrzebouala tego ka (*sic!*) z- / maze grzechu powszednÿego a ku z- / elzenÿu nÿemoczÿ bo ÿ grzechow / tÿch nÿemÿala zawzdÿ zdroua bi- / la ale wzÿąla przesz tą szwÿątoscz / odpuszczenÿe wszÿtkÿeÿ boleszczÿ / ktora przÿ szmÿerczÿ bÿua a w- / szÿtkÿeÿ dusse ÿ czÿala uuÿelbÿe- / (139 v.) (mÿelÿ) (nÿe) a tesz to uczÿnÿla zwÿel / kyeÿ sweÿ pokory /

O szwÿączenÿu kaplanskÿm tak / pouÿedam ÿsz tego samego m- / arÿa nÿeprzÿąla anÿ ÿego znaku / ma bo to na nÿą nÿeslussalo dla ÿeÿ / stadla przeczÿwnego bo ta szwÿąto- / szcz ze wnąthrznem wzglądem ukazu- / ye czeszcz a wzglądem wnąthrznÿm / podluk prawdzÿueÿ pokorÿ sluzÿ / ku sluzbÿe przeto sÿą stadlo ÿeÿ to / przeczÿuÿalo gdÿsz nauÿsszeÿ czczÿ / u boga bÿla wnątrznÿm obÿczaÿē / a zewnąthrz nauÿssą przed ludzmÿ / pokorą /

Thesz nÿeslussalo dla pokorÿ / a dla ÿnszÿch nÿeuÿasth u- / spokoÿenÿa bo od tego urządu nÿe- / uÿastÿ są uÿÿąthe dla stadla y po- / glouÿa nÿedostoÿnoszczÿ dla thesz / ÿch krechkoszczÿ ku zgrzessenÿu a / dla nÿeslusnoszczÿ ku rządom /

(140 r.) Sna bÿ rzekl a tedÿ marÿa nÿe- / bÿla laskÿ pelna odpouÿedam / ÿsz acz panna teÿ szwÿątoszczÿ nÿemÿ- / ala, a wszak ze wszÿtką czeszcz ÿ la- / ską ÿeÿ wzÿąla bo kaplanom bÿua / dana nauÿerzchu glouÿ korona na / znamÿą czczÿ, tą ma wnÿebÿe, ÿusz / y tu mÿala nye telko ÿsz ostala prze- / lozoną wkoszczÿele boÿuÿączÿm / ale tesz nÿebÿeskÿm, a przeto ÿako / papÿesz rzeczon sluga nad slugamÿ / panna marÿa rzeczona krolоua / nad krolownamÿ, w tÿch kaplanÿ- / ech tesz ÿest mocz pozÿczona od pa-/ pÿeza szwÿątego, ale wpannÿe do- / stateczna Thesz papÿesz ÿ kaplanÿ telko na tÿm szwÿeczÿe maÿą mocz / ale panna marÿa y wnÿebÿe wczÿsz- / czu ÿ wpÿekle y natÿm szwÿeczÿe / a przeto on ÿey nabozny doctor / Szwÿątÿ Bÿernad tak mouÿ o- | (140 v.) nÿeÿ dana ÿey ÿest mocz ÿ wnÿebÿe / y na zÿemÿ ÿsz czo chcze to kozdemu uczÿnÿ /

---

[1]) przyszlvbye gdysz tak
[2]) gdysz tak

Jusch chczemẏ oglądacz szwẏą / toszcz marẏeẏ pannẏ ktora / yest naszẏm przẏkladem tą po- / znamy z ẏeẏ zakonnoszczẏ ktora ẏesth / potrzebna naszey szwẏątoszczẏ gdzẏe / uypysą dwanaszczẏe regul szwẏąto- / szczẏ bẏorącz trzẏ, od dauẏda szwẏą- / tego, trzy od cristosoma dwoẏe trzy / drugẏe, od szwẏątego bẏernata [1]), grze- / gorza [2]) Rẏcharda ty reguly z uẏelką / czuynoszczyą pelnẏla marẏa wtym / zyuoczẏe /

Ku pyerwszẏm trzem regulā / przẏstąpuẏe dauẏd rzukl / w duchu szwẏątẏm psalmo trzẏd- / yestego trzeczẏego capitulū ktorẏ / yest czlouẏek ktory chcze zẏuod mẏ- / ecz a mẏluẏe dny uẏdzẏecz dobre /

(141 r.) Daleẏ mouẏ odwrocz sẏą od zlego / a czẏny dobrze Szukay pokoẏu ẏ / barzo ẏego naszladuẏ, pẏerua regu- / la yest odklonẏcz sẏą od zlego Wto- / ra dobrze czẏnẏcz Trzeczẏa uyele cz- / ẏerpẏecz /

Pyerua regula szwẏątoszczẏ / ẏest grzechom sẏą uyaro- / uacz bo zloszcz uẏnẏ grzechu, przeczẏ- / uẏa sẏą blogoslauẏensthwu szwẏą- / toszczẏ A przeto pospolu bycz nẏemo- / gą, przeto bog mouy przesz Esaẏasa / pẏeruego capitulū przestanczẏe zle / czẏnẏcz a uczczẏe sẏą dobrze dzẏelacz / czo potwẏerdza prauo szwẏąte rzekącz / Szwẏątoszcz nẏeuẏnnoszczẏ telko do- / brẏm slussa. przeto szlẏ pokẏ zlẏ ẏe- / st zbauẏon bẏcz nẏemoze bo tak mo- / uẏ aristoteles ten sam scząsnẏ ẏesth / kto krom zmazẏ zloszczẏ ẏest, gdze / daleẏ tho napẏssal ẏze ludzẏe bogo- / (141 v.) uẏe dla cznot rzeczenẏ są a zlẏ gor- / szẏ ẏest nẏsz ktora bestẏa, przeto ta- / ky ma sluchacz czo pẏsse matheus / trzeczẏego capitulū pokutą czẏncze / przẏblẏzẏ sẏą uam krolestwo nẏe- / bẏeskẏe /

Na pẏeruą regulą chouala / marẏa panna bo nygdẏ nẏ- / ezgrzeszẏla anẏ szmẏertelnẏe anẏ / powszednẏe, czo tak uẏuodzą ẏsz / gdzẏe grzech ẏest tam laska boza / nẏe ẏest, przeto by w pannẏe bẏl / ktorẏ grzech tam by bẏla proznoscz / laskẏ, a tako bẏ nẏe rzeczona lasky / pelna /

Utora szwẏątoszcy regula ẏ- / est wuczẏnẏenẏu dzẏwn- / ẏch uczẏnkow dobrych, przeto rz- / ckl dauẏd A czẏn dobrze bo mo / uy Szwẏątẏ Grzegorz mala rzecz / u boga ta ẏesth zle nẏeczẏnẏcz: a- / (142 r.) le thesz kozdy ma praczouacz dob- / rze dzẏelacz /

Ną wtorą regulą chouala pā / na marẏa bo wszẏtka sẏą bi- / la uẏdala na uczẏnkẏ dobre bo o- / nẏey zgodnẏe pẏsse Epifanianus / [3])germanus [4]),ignacius [5]),yeronẏn w- / nẏktoreẏ epistole ẏsz marẏa pan- / na tak swoẏ czasz sobẏe rozdzyelẏla / ẏsz na yu-

---

[1]) y
[2]) y
[3]) y
[4]) y
[5]) y

trznÿą wpulnoczÿ wstaw- / szÿ do szwÿtanÿa sÿą modlÿla a od / szwÿtanÿa roszmÿszlala o sÿnÿ (swÿ) [1]) ÿako sÿą mÿal począncz narodzÿcz / krczÿcz poszczÿcz umączon bÿcz pog- / rzebÿon bÿcz, wstacz zmartwÿch w- / nÿebo wstąpÿcz, a tam ze bogu dzÿ- / ąkoualą stako laskauego czlouÿeka / odkupÿenya gdÿ yusz dzÿen szwÿątÿ / bÿl, a to trzeczÿeÿ na dzÿen godzÿ- / nÿ mÿescza na ktorÿch crūs znam- / ÿenÿte uczÿnkÿ czÿnÿl przy ÿe- / (142 v.) rusalem ktore byly nauÿedzaÿącz / obchodzÿla laską bozą rozmÿszlaÿ- / ącz s placzem ÿemu stego dzÿąkaÿącz / a od trzeczÿeÿ asz do dzÿeuÿątheÿ / [2]) thkącz czo koluÿe barzo subtÿlnÿe / rąkoma swÿma robÿla, gdzÿe po- / uÿedaÿą ÿsz ÿest wÿadnÿu ÿeÿ ro- / boty pasek nad ktorÿ nÿcz czudnÿ- / eÿszego nÿemasz takÿey (w) roboczÿe / od nonÿ (asz) (do) dzÿeuÿąteÿ godzÿ- / nÿ nÿeuÿszla z modlÿtwÿ asz anÿola / uszrzala a od nÿego pokarm przÿ- / nÿesÿonÿ wzÿąla gdzÿesz bogu dz- / yąkouala Benedicite ÿ gracias / mouÿącz zuczlÿuoszczÿą ÿ wdzÿą- / cznoszczÿą uÿelką, czemu sÿą nÿeth- / rzeba dzÿuouacz gdysz czÿ synom ÿz- / draelskym pokarm dal bog napusz- / czy przesz czterdzÿeszczÿ lath anÿel- / skÿmÿ rąkoma sprauÿonÿmÿ sp- / (143 r.) rauÿonÿ [3]) helÿassouÿ wstąpuÿącze- / mu na gorą oreb. daleko uÿączeÿ / marÿeÿ pannÿe slusczno bÿlo to uczÿ- / nÿcz ÿako sweÿ pannÿe ÿ matuch- / nÿe tÿm ze telko od anÿola pokar- / mem bÿla zÿua [4]), ktorÿ pokarm ÿey / od bÿskupa wklastorze dauano ten / przebog sama rękoma swÿma (robi- / la) rozdauala ÿ to czo uÿrobÿla Se- / duleus mąsz szwÿątÿ tak onÿeÿ pÿ- / sse ÿsz przÿ glouÿ ÿeÿ losku bÿla ly- / brarÿa kszÿąg pelna gdzÿesz cząsto / sen ÿ robotą sobÿe przerÿuala wsta- / uaÿącz. a pÿsmo czczÿla proroczkÿe / w tey ze thesz wkownatcze ÿ mÿescze / modlÿthwÿ bÿlo, gdzÿesz w gorączÿm / duchu bÿuala od anÿolow podno- / szona a owczÿelenÿu bozÿm tam ro- / zmÿszlala /

Thrzeczÿa regula ÿest czÿerpÿ- / ecz wszÿtkÿ od boga przepu- / szczone przeczÿwnoszczÿ a tho / (143 v.) gdÿ Dauid mouÿ szukaÿ pokoÿa a- / mocznÿe ÿego naszladuÿ bo czÿerp- / lyuoszcz uczÿnek doskonalÿ ma iaco- / bi pyeruego capitulum napÿsano g- / dzÿe mouÿ Szwÿąty grzegorz zÿuot / szwÿątÿch wczyerplyuoszczÿ bÿua/ poznan ÿako crūs rzek luce dwudz- / ÿestego pÿeruego capitulū wczÿerplÿ- / uoszczÿ uasseÿ otrzÿmaczÿe dusse ua- / sse /

Tą regulą marÿa panna choua- / la bo ÿeÿ czyerplÿuoszcz bÿla/ dzywna (od kozdeÿ zloszczy) a kto mo- / ze roszmÿszlÿcz ÿaką czÿerplÿuoszcz / mÿala panna przÿ wszÿtkÿeÿ mącze / ÿ ssmÿerczÿ przy ktoreÿ bÿla swego / mÿlego sÿna, gdzÿe slowa nÿeczÿer- / plÿuoszczÿ

---

[1]) boszem
[2]) godzyny
[3]) atesz
[4]) a

zadnego wtakÿm smąt- / ku nÿeukazala ktora to bÿla zaslu- / zÿla ÿsz swą modlÿtwą ÿedna wszÿ- / tkÿ katÿ yeÿ sÿna krzyzownÿkÿ po- / bÿcz ÿ zatraczÿcz mogla gdÿsz helias / modlÿtwą swą z nÿeba ognÿem, ksÿą- / (144 r.) zą ÿ z ÿego poddanymy spalÿl a / panna anÿ pomstÿ anÿ przeklÿna- / nÿa anÿ potąpÿenÿa ÿm ządala a- / le sÿą zanÿmÿ modlÿla ku ktoreÿ / uolaÿczÿe o wspomozenÿe /

Podluk szwÿątego crisostoma /

Trzÿ są rzeczÿ nalepsze kto- / re szwÿączą czlouÿeka, czÿstoszcz se- / rcza [1]), dobrÿch uczÿnkow obfÿte czÿ- / nÿenÿe zdobrem umÿslem, a oblÿcz- / noszcz ducha szwÿątego [2]) /

Jusz ku szwÿąteÿ pannÿ regule / czwarteÿ przystąpuÿącz ta za-/ lezÿ wczÿsteÿ a szwÿąteÿ ządzÿ (e(r) [3]) / (cza) ÿ mÿszlÿ to ÿest abÿ sÿą ku zad- / neÿ rzeczÿ szwÿeczkÿeÿ czÿelesneÿ / nÿesklonÿla Mouÿ bog przesz ÿsa- / ÿassa omÿuaÿczÿe sÿą a czÿstÿ bądz- / czÿe oddalczÿe zloszcz mÿszlÿ uasz- / ÿch od oczu moÿch bo y cristusz / uydzenÿe obÿeczuÿe bostwa swe- / (144 v.) go tÿm telko czÿstego sercza rzekącz / Mathei pÿątego .c. blogoslauÿenÿ/ czÿstego sercza bo onÿ boga ogląda- / ÿą tego ÿest ten vÿuod Szwÿątego / augustina mouÿącz Takÿ kozdy ÿe- / sth ÿako to czo mÿluÿe yeszlÿ zÿe- / mÿą zÿemÿąsz, yeszly boga ÿa nÿe- / mouÿą tobÿe ÿsz bÿsz bÿl bogÿem / ale sluchay boga przesꝫ dauida gdze / mouÿ yam rzekl ÿsz bogouÿe ÿes- / teszczÿe uÿ bo bog myloszcz a ktho / mÿeszka wmyloszczÿ w bodze mÿesz- / ka a bog wnÿm /

Tą regulą chouala panna / marÿa otÿm szwÿathczÿ Sz- / wyąty Ambrosÿ gdÿ mouÿ czo ÿest / szlachethnÿeÿszego nad matką bozą / czo ÿasznÿeÿszego nad tą ktora uy- / brala sobÿe szwyatloszcz uÿeczną czo / czÿsczszego nad oną ktora cristusa / przesz narussenÿa porodzÿla gdÿsz / (145 r.) gdÿsch panna bÿla nÿetelko wczÿe- / le ale tesz wumÿszle Mÿszlÿ mÿala / dobre za touarzÿsse bo wsercza bÿ- / la pokorna, w slonÿe uazna, w umÿ- / szle rostropna, wrozmouÿe mÿerna / weczczÿenÿu pÿlna, w roboczÿe usz- / tauÿczna, w mouÿe sromÿeszlÿua bo- / ga zawzdÿ szukaÿącza, peluÿm ser- / czem ÿego mÿluyącza Czosch tesz po- / uÿeda Swÿąty anselmus mouÿącz / ÿsch marÿa panna taką czÿstoszczą / slÿnąla ÿsch pod bogÿem uÿączssa / nÿemoze bÿcz nalÿezÿona /

Pÿąta regula szwÿątoszczÿ ÿe- / sth prostÿ a szwÿąty umÿsl / ktorÿm bÿua czlouÿek rządz- / on wczÿnÿenÿu dobrego uczÿnku bo / rzekl crūs Mathei Sostego capitulū / kaganÿecz czÿala twego ÿest oko twe / ÿeszlÿ oko twe proste a nÿemaÿące / (145 v.) nÿektorey cząszczÿ czÿemnoszczÿ bą- / dzye tesz czyalo twe ÿasne

---

[1]) pokora
[2]) thaky ma y naydze
[3]) y

wszÿthko / ÿeszly oko twego umÿslu zle bądzÿe / tedy ÿ czÿalo czÿemne twe bądzye / wszytko bo ÿako tesz mouÿ prauo / szwÿąte ysch bog na umÿsl patrzÿ uÿą- / czeÿ nÿsch nauczÿnkÿ bo umysl ko- / nÿecz uczÿnku ustauÿa, a ÿako mouÿ / phÿlozow ktorey rzeczÿ konÿecz dobrÿ / wszytka rzecz dobra, a dla tego mouy / Apostol wszÿtko czÿnczÿe ku chwale / bozeÿ /

Tą regulą chouala marÿa pan- / na bo wkozdÿm uczÿnku nÿ- / czego ÿnschego yedno chwaly bo- / zey szukala yako mouy onÿey Swÿą- / thÿ Ambrozÿ wksÿąskach o dzÿe- / uÿczthwÿe pannÿ marÿeÿ /

Sosta regula Szwÿątoszczÿ ÿe- / sth wplÿnÿenÿu laskÿ du- / cha szwÿątego krom laskÿ du- / (146 r.) cha szwÿątego Nykth sÿą cszwÿą- / czÿcz nÿemoze, yako mouÿ apostol / nÿeÿestesmÿ dostatecznÿ czego mÿsz- / lÿcz znasz ale nassa dostatecznoszcz / zboga ÿesth a yako mouÿ prauo / szwÿąte y przÿkazanya bozego kr- / om lasky yego napelnÿcz nÿemozÿmÿ / y tesch prauo mouÿ na ÿnschym / mÿesczu ysch krom laskÿ bozeÿ mÿ- / escza nathruathsze (*sic!*) dusse zbauÿcz / nÿemogą, bo adam z raÿu, luciper / z nyeba zgrzeszÿwszÿ upadlÿ kto prze- / to szwÿątÿm chcze bÿcz ma praczo- / uacz wtÿm zÿuoczÿe o laską bozą / a ÿą umyecz zachouacz /

Tą regulą marÿa chouala gdÿsch / sama byla laskÿ bozeÿ pelna o / czÿm szwyatczy anÿol gdy rzek laskÿ pel- / na /

Sÿodma regula podluk / szwÿątego bÿernata szwÿąto- / szczÿ yest trzÿmacz thrzeszwe / (146 v.) pozÿuÿenÿe bo mouÿ prauo boze / obzarstwo nÿcz nÿedopuscza nÿebÿe- / skÿego czlouyekouÿ mÿszlÿcz ÿako tez / cristus mouÿ Luce duudzÿestego pÿeruego / ostrzegaÿczÿe sÿą aby nÿebÿly obczÿ- / ązonÿ sercza uasse obzarstwem a / pÿÿansthwem Pÿothr szwÿąthÿ ws- / wÿch canonÿcech epistolach tak uo- / la braczÿa trzeszwÿ bądzczÿe bo prze- / czÿwnÿk uasz dÿabel okrąza szukaÿ- / ącz kogo by pozarl ktoremu przeczy- / uÿaÿczÿe sÿą mocznÿ w uÿerze /

Tą r(z) egulą chouala marÿa zawsz- / dy ue wszÿtkÿch rzeczach zÿuÿącz / mÿernÿe rzatko barzo pÿÿącz yako / pysse Szwÿąty ambrosy ÿako mam uÿ- / slouycz w pannÿe marÿeÿ pÿczÿa ÿe-/ dzenÿa mÿernoszcz pracze yey obfÿ- / toszcz, gdÿ pÿerwscha rzecz mÿerno- / szcz wmarÿeÿ bÿla nad naturą wto- / ra pracza ÿeÿ mąka bÿla nathurze / (147 r.) bo wnÿeÿ zadnÿ czasz nÿgdÿ nÿe- / bÿl opuszczon wnÿey ustauÿcznÿ bÿl / dzÿen poszczenÿa acz nÿekÿedy przÿ- / szla yey uola ÿeszcz zachczenÿa po- / karm yey byl ktorÿ uÿączeÿ natu- / rą ÿeÿ umorzÿcz mÿal nÿszlÿ posÿ- / lÿcz a ozÿuÿcz albo roskosch uczÿ- / nÿcz, spanÿa ządza nyepÿerueÿ ÿ- / eÿ przÿszla alÿsch potrzeba przÿ- / pądzÿla, a gdy [1]) odpoczÿualo czÿa-/

---

[1]) yey

lo [1]) dussa yey wczuÿnoszczÿ bÿla [2]) / ktora zawzdy [3]) uespanyu (, abo czo / cztla, rozmÿszlala albo sen przer- / wawschÿ ku czczÿenÿu wstala al- / bo czo bÿla wpamÿącz wlozÿla to / roszbÿerala ku dlusszemu pamÿą- / tanÿu albo czo umÿala to s sobą / ÿako ÿnszemu pouÿedala Modlÿ- / thwa ÿaka bÿla stheÿ trzeszuosz- / czÿ yusch uÿsszeÿ pÿsana (oto bacz) /

(147 v.) Otho obacz thrzeszuoszcz a cznÿ- / noszcz pannÿ marÿeÿ matuch- / nÿ naszey kozdÿ czlouÿecze zakonnÿ /

Osma regula szwÿątoszczÿ ÿe- / sth w ządzÿ laskÿ laska bo- / uÿem ÿest taka przesz ktoreÿ anÿ / uÿara, any sprauÿedlÿuoszcz, anÿ / dobre uczÿnkÿ, pomoczne są ku z- / bauÿenÿu przeto apostol do korÿn / thow trzynastego capitu mouÿ bych / ÿązÿkÿ ludzkÿmÿ mouÿl ÿ anÿels- / kÿmÿ a laskÿ bÿch nÿemÿal stalem / syą ÿako mÿecz brznÿącza, przetho / mouy Szwÿąty Byernath ÿsz uÿel / koszcz kozdego czlouÿeka szwÿątho- / szczÿ bÿua baczona podluk mÿarÿ / a uaznoszczÿ laskÿ ktorą pouÿnÿen / mÿecz ysz tesch duscha rzeczona bą- / dzÿe uyelka ÿako laska wnÿey uÿ- / elka (mala ÿ laska mala) a ÿeszlÿ / laskÿ nÿemasch nÿcz, dussa bądzÿe / (148 r.) rzeczona [5]) nÿcz /

Tą regulą chouala panna mari- / a bo uysoko boga mÿlouała / a swego blysznÿego dla boga ÿako / sama sÿebÿe /

Dzÿeuÿąta regula szwÿątoszczÿ / ÿesth (w) fundamenth pokorÿ/ szwyątey ÿako cristus rzekl przesz / lucassa syodmenasthego capitulum / gdÿ wszÿtko spelnÿczÿe czo uam p- / rzykazano mowczye z ludzÿ nÿepozÿ- / tecznÿ ÿestesmÿ A ÿndzÿe rzekl osmenastego capitulû ktorÿ sÿą upokorzÿ / bądzÿe pouÿsszon hugo mouÿ o poko- / rze on ÿesth vÿątssÿ w nÿebÿe ktorÿ / tu ÿesth namnÿeÿschÿ na szwÿeczÿe /

Marÿa matka boza bÿla napo- / kornÿeÿscha tu na szwÿeczÿe / dla ktoreÿ cznotÿ bÿla mÿla mÿ- / lemu bogu ÿsch potym sÿą ÿego/ matką stala tako ÿsz sama rzek / la napysano Luce pÿeruego capitûl / (148 v.) veÿrzal napokorą sluzebnÿczkÿ s- / weÿ oto stego blogoslauÿoną mÿą / bądą mouÿcz wszÿtkÿ rodzaÿe /

Dzÿesÿąta regula szwÿątosz- / czÿ ÿesth dacz polepszenÿe / blÿsznÿemu yako mouy Rÿ- / chardus ysch ma bÿcz czlouÿek sz- / wÿątÿ nÿetelko u sÿebye ale tesz ku / blÿsznÿm swÿm rządnÿ podluk ÿa- / ko rzek Aposthol opathrzmy dobrze / czÿnÿcz nÿetelko przed bogÿem ale / tesch przed ludzmÿ maÿączÿ zbudo- / uanÿa dobre obczouanÿe bo mouy / prauo szwÿąte ÿsz mala rzecz ÿest sa- / memu nÿeblądzÿcz a ÿnschÿm ÿ / slouem ÿ uczÿnkÿem skodzÿcz

---

[1]) blogosslawyone
[2]) boszkey
[3]) byla
[4]) merna
[5]) tess

bo tak / mouẏ szwẏąty Grzegorz tele razow / szmẏerczy prelaczẏ są dosthoẏnẏ / acz nycz zlego samẏ nẏeczẏnẏą ẏe- / le zlych przykladow swẏm podda- / nẏm czẏnycz ukazuẏą a tego ẏm do- / (149 r.) puszczaẏą y aristoteles on (*sic!*) ganẏn th- / ak napẏsal to ẏest czlouẏek nalepszẏ / ktorẏ nẏetelko sam sobẏe swą cznotą / ẏest pożẏteczen ale ẏ ẏnszẏm drogą k- / nẏeẏ ukazuẏe a to ẏest nagorschẏ kto / nẏetelko ysz sam zly ale ẏ ẏnsche po- / garscha /

Marẏa panna matka nascha nẏ / gdẏ przẏkladu zlego s sẏebe / nyedala bo pẏsse Szwẏąty ambrozẏ / Nycz nyebẏlo krzẏuego przed oczẏ- / ma pannẏ marẏeẏ nẏcz krnąbrne- / go wslouẏe, nẏcz w uczẏnku czego / by sẏą sromacz myala poszczẏa so- / bẏe nẏelamala, rospusthnẏe nẏecho- / dzẏla, glosu frẏownego nẏemẏala ta- / ka ẏsch ẏaka bẏla wczẏele postaua / taka bẏla wdussy (ẏeẏ) figura ẏeẏ / uẏelkyeẏ przẏkladnoszczẏ a Szwẏą- / thy Jeronẏm tak onẏeẏ mouẏ marẏ- / ą gnẏewlẏwą nẏkth nẏeuẏdzẏal / (149 v.) slorzeczączą albo przeklẏnaẏączą / nykth nẏeslẏssal ẏsz ẏeẏ wszelkẏ u- / czẏnek a moua bẏla laskẏ takẏeẏ / pelna ẏsz kozdẏ rzecz mussẏl ẏsz tu / bog na ẏązẏku sẏedzẏ Thesch swe- / go blysznẏego mẏlouala bo ẏemu / nauką dobrẏch uczẏnkow ukazoua- / la yako mouy Szwẏątẏ Jeronẏm ẏsz / marẏa panna praczouala sẏą o tho- / narzẏszkẏ swe bẏ ktora snẏch ktho- / rą mouą nẏezgrzeschẏla by thesch / ktora snẏch szwadlẏuą pẏschną ku / sweẏ rowneẏ nẏebẏla a przes prze- / stanẏa blogoslauẏla mẏlego boga / ẏsch tesch za pozdrouyenẏe nẏcz nẏe- / odpouẏedala yeno dzẏąkẏ schwalą / mẏlego boga to czẏnẏącz, by przesz / chwalẏ bozeẏ nye bẏla nalezẏona / a tako od samey pannẏ to uẏszlo / y zapozdrouẏenẏe odpouẏedaẏą- / czy dzẏąkuẏmẏ mouyącz dzẏąkẏ / (150 r.) bogu, a przeto zawzdẏ anẏelẏ uẏ- / dany snẏą mouẏcz a yako namẏl- / schẏ sluzẏlẏ ẏeẏ, ẏeszcze nad to ẏeẏ / zẏuoth tak bẏl chwalebnẏ ẏ osz- / wẏeczẏl koszczẏolẏ wszẏtkẏ przẏ- / kladẏ dobrẏch uczẏnkow /

Jedennasna regula szwẏąto- / szczẏ ẏesth okrassenẏe uew- / szẏtkych cznotach przeto mouẏ swẏ- / ątẏ Bẏernad karz sẏą czo chczesch / mącz sẏą czo chczesch nẏedacz mẏ- / lẏ bog obfẏtoszczẏ sweẏ alẏsz bą- / dzẏesch cznotamẏ okrasson a szwẏą / ty panel mouy do korẏnthow cz- / wartego .c. nẏe wmouẏe zalezy kro- / lestwo boze ale wsameẏ cznoczẏe / a nẏedoszẏcz ẏest ẏedną mẏecz a- / le wszẏtky a wszẏtkẏmẏ cznotamẏ / wszẏtky grzechẏ bẏlẏ odrzuczonẏ / bo yako rẏczerz tego szwẏata na- / rẏczerstwo sẏą nẏeuẏprawuẏe / (150 v.) krom zupelnoszczẏ zbroẏe, tak tesz / rẏczerz cristusow krom wszẏtkẏch / cznoth a tako yako mouy Szwẏąty / grzegorz yedna cznota sama albo nẏcz nẏeẏest abo nẏedoskonala ẏe- / sth a vẏmowcza rzẏmskẏ Cicero tak / mouẏ ẏednosz rzekl yz bẏsz ẏedneẏ / cznotẏ nẏemẏal yusz zadneẏ nẏemasz /

Marẏa nad szwẏąthe szwẏąt- / scha wszẏtkẏmẏ cznotamẏ bẏ- / la zupelnẏe okrassona bo mouẏ / tak Szwyąty Jeronẏm yeszlẏ spẏlno- / szczẏą obaczẏsch nẏcz laskẏ mẏlosẏerdzẏa / nẏcz cznoszczẏ a ẏasnoszczẏ czego / bẏ w pannye marẏeẏ nẏenalasl do- / sta-

tecznÿe a zasch nÿepokorna lu- / toszczÿna przÿaÿna zgodna smÿe- / rna nabozna ÿ ÿnszÿch cznot pelna /

(151 r.) D(wanasna) Regula szwÿątosz- / czÿ ÿest wthrwanÿu ÿako / mouÿ Szwÿąty grzegorz pro- / zno dobrÿ uczÿnek bÿua czÿnÿon / ÿeszly bÿ przed konczem zÿuota bil / opuszczon bo nÿe ten ktorÿ pocznÿe / ale kto dokona ten zbauÿon bądzè / samo bouÿem thrwanÿe uÿeczną / odplatą ktora ÿest sam bog bÿerze /

Myla matuchna mÿlego pana / yezusa krom narussenÿa asz / do szmÿerczÿ ku dobrym uczÿnkom / przÿstauala a wnÿch dostatecznÿ(e) / e thrwala, a zasz tego poznacz / nÿemozemÿ zÿeÿ zÿuota gdzÿe pi- / schą ÿsch marÿa sÿedzÿala vnok / panskych sluchaÿącz sloua ÿego / pod krzÿzem stoÿącz nÿedeszla / asch ÿ wgrob wlozÿla po zmar- / thwÿchwstanÿu skownathkÿ sz- / (151 v.) weÿ nÿeuÿsla asch ÿ vsrzala po / ÿego w nÿebo wstąpÿenÿu z aposto- / lÿ wmodlÿthwÿe bÿla az ducha sz- / wÿątego s nÿmÿ wzÿąla. a pothÿm / przesz dwanaszczÿe lath mÿescza sz- / wÿąte na ktorÿch cristus czÿerpÿ- / al spokorą mÿedzÿ nÿeprzÿaczÿel- / mÿ bądącz naboznÿe nauÿedzala / asch umarla /

A przeto sam sÿebÿe ÿ koz- / dego proschą vezmÿ sÿą / teÿ panny tÿch prostÿch regul na- / szladouacz ÿeszly chczemÿ oszwÿą- / czÿcz sÿą snÿą [1]) krolouacz [2]) nÿeopu- / szczaÿmÿ zakonu ÿeÿ zÿuota ch- / czeszlÿ abÿ glouÿe twey bÿla przy- / dana laska czo sprzÿkladu rÿch- / leÿ yemu vÿerzącz obaczysz ÿa- / kÿeÿ ÿesth ta panna pomoczÿ /

Mÿla [3]) persona nabozna w- / (152 r.) modlÿthwye ustauÿczna ktora ma- / rÿeÿ pannÿe sluzącz oto ÿeÿ pro- / szÿla by ÿeÿ obÿauÿla ÿako sÿą / w swÿm zÿuoczÿe bogu modlÿla / ÿsch sÿą ÿemu tak spodobala a / taką laską odnÿego bÿla napelnÿ- / ona aby ÿey w tÿm naszladuÿącz / mogla sobye zasluzÿcz (s nÿą sÿą zro) / [4]) w(n)acz w modlÿtw [5])bÿ takyeÿ las- / ky mogla dostąpÿcz, nyektorego / czasu marya panna ÿeÿ sÿą ukaza- / la ÿey swą modlÿthwą obÿauÿ- / la rzekącz gdÿm bÿla ÿescze mlo- / da wpulnoczÿm wstauala a w- / koszczÿele (padszy) [6]) takom sÿą pa- / nu bogu modlÿla Napÿerueÿ / abÿ wszechmogączÿ bog dal mÿ / laską ÿz bÿch ÿego przÿkaza- / nye napelnÿcz mogla a ue wszÿt- / kÿm uolą ÿego uczÿnÿcz a wszÿth- / (152 v.) ko czo on mÿluÿe mnÿe tesch ÿsz / bÿ dal mÿlouacz a czo on nÿenauÿ- / dzÿ mnÿe nÿenauÿdzÿecz /

Uthore proszÿlam ÿzbÿch boga / nadewszÿtko mÿlouala a blÿsz- / nego mego podluk uoleÿ ÿego, uÿedz- / ÿalam bouÿem ÿsch kozda

---

[1]) y
[2]) a
[3]) yedna
[4]) tr
[5]) a
[6]) pokląknawszy

laska mẏ- / louanẏa od laskẏ ẏego pochodzẏ / a zadna cnota krom ẏego mẏloua- / nẏa wnasz bẏcz nẏemoze /

Thrzeczẏe proszẏlam pokorẏ cz- / ẏerplyuoszczẏ, laskauoszczẏ cz- / ẏstoszczy ẏ ẏnszẏch wszẏtkẏch czuot ẏz bẏch sẏą ẏemu bẏla ẏmẏ spodo- / bala /

Czwarte prosẏlam aby- / ch bẏla czasz ten oglądala gdy / by bẏla dzyeuẏcza a panna sẏna / bozego poczęla ktory sẏą na odku- / pẏenẏe wszẏtkẏego szwẏata naro- / dzẏcz mẏal abẏch ẏego matcze slu- / ząez ẏego pas[1])ouacz noszẏcz mogla / (153 r.) a nalonẏe ẏeẏ ẏemu ẏako bogu ch- / walą uczẏnẏcz [2]), a to rozumẏeẏ przed / bozẏm narodzenẏm bo dla uẏelkeẏ / pokorẏ mnẏmala yz by bẏla nẏedo- / stoẏna abẏ matką bozą bẏla /

Pẏątem proszẏla ẏzbẏ wszẏtek / lud ku sweẏ chwale zachoual/ sthą personą daleẏ rozmauẏaẏącz / to kthẏm modlẏtwam przẏlosẏla / yz kozdą laską kozdą cznotą wẏ- / ẏąwszy laską poszwẏączenẏa z uẏel- / ką robothą ẏ praczą nabẏla a tom / otrzẏmala ustauẏczną modlẏthwą / gorączą ządzą, gląboką pokorą a / nabozensthwem uẏelkẏm placzem a / lzamy [3]) uẏelkẏm czẏala mego udrą- / czenẏm, tegom doszla a dostąpẏla / przeto ẏ mẏ teẏ modlẏthwẏ naszla- / duẏmẏ zewssẏtkẏego dzẏąkuẏącz / bogu /

Jeszcze drugẏ p r z y k l a d na- / (153 v.) pẏschą vboga nẏektora nẏeuẏas- / tha dwẏe dzẏueczcze na sluzbą / y ku naszladouanẏu pannẏ marẏeẏ / w tẏch cznotach zmlodoszczẏ uẏda- / la a u oltarza przed obrasz pannẏ ma- / rẏeẏ onẏ przẏuẏodschẏ ẏeẏ ẏe pole- / czẏla rzekącz o panno ẏ pany tẏ d- / wẏe dzẏeueczkẏ moye czẏste ẏ mlode / czẏebye naszladuẏącze ofẏaruẏą / ty yusch bądz ẏch matką y opath- / rzyczẏelką a wzyąwschẏ rącze o- / nẏch dzẏatek ku rączkam panny / marẏeẏ onego obraza tak ye / złączẏla, potẏm gdẏ sẏą do domu / wroczẏly mlodzẏenẏecz wczẏstym / bẏalem odzẏenẏu ẏm sẏą ukazal / a drogą uprzedzẏwschy z a s t h ą p ẏ w s c h y w dom ẏch / ẏe uprzedzẏl ẏ sto funtow srebra / ku wspomozenẏu ẏch ubostwa ẏm / ostauẏl upomẏnaẏącz ẏe ku slusz- / bẏe pannẏ marẏeẏ ẏch matky Są- / (154 r.) syedzẏ ẏch zlẏ to usrzawszẏ zaẏrząez / sromoczẏcz ẏe ẏąlẏ rzekącz ẏze bẏ te- / go zle nabẏlẏ czo ony spokorą czẏer- / pẏalẏ a pannẏe marẏeẏ sẏą polecza- / lẏ yzby yako ẏusz ẏch mathą stey / sromotẏ ẏm pomocz raczẏla, w czẏm / ẏe uẏsluchala bo w ẏedno szwẏąto / panny marẏey w koszczẏele pzzeth / ludzmẏ anẏol z nẏeba stąpẏwszẏ vẏ- / encze skwẏeczẏa przẏnẏosschẏ ẏm / ye na glouẏ wdzẏal rzekącz ty uẏ- / ankẏ matka uassa marẏa uam przẏ- / slala a znamẏą uassego panyensth- / wa w czẏstoszczy zachouanego ksẏą- / zą oney zyemẏe ẏ lud pospolẏtẏ / uẏdząez ten dzẏw tak uẏelkẏe d- / wa klastory panyenskẏe zbudoua- / lẏ ku czczy panny marẏeẏ y nada- / ly w ktorẏch ty pannẏ starszẏmẏ u- /

---

[1]) t
[2]) mogla
[3]) y

czÿnÿlÿ gdzÿe uÿele panyen mÿeska- / ÿącz zÿuota marÿey pannÿ naszladu- / (154 v.) ÿącz nÿebÿeską koroną wzÿąly /

Zÿnoth regul tÿch szwÿątÿch ma- / rÿeÿ pannÿ tum uam uÿpÿ- / ssal chcząz a tego po uasz ządaÿącz / bÿszczÿe ÿeÿ wtÿm naszladoualÿ bo- / szczÿe na kozdÿ czasz pouÿnne uÿą- / czeÿ umÿecz lepschymÿ bÿcz uÿączeÿ / uczÿnkow mÿlosÿernÿch czÿnÿcz tu / nauką maczÿe ku szwÿątoszczÿ, przÿ- / klad y pouod ku dobrÿm mÿlosye- / rnÿm uczÿnkom stego pannÿ ma- / rÿey zÿuotha ÿ tego ksÿążączÿa / ÿ thego luda uÿelkÿ maczÿe (p) przÿklad Gdzÿe thesch proschą / o zdrouą marÿą bÿ tesch tha / panna mnÿe wspomogla ktheÿ / Regule thakÿeÿ Szwÿątoszczÿ / Amen /

Jhūs maria anna Agnes Franciscus /

SŁOWNIK
wyrazów godnych uwagi.

a. a (spójnik): czczyez a szwyączycz 1 v.; od skod rozmaytych a od ganyby 2 r.; thrzeszuoszcz a czuynoszcz panny maryey 147 v.
abo: nyeuydarto abo nyeukradzyono 134 v.
abociem: aboczyem ona poczęta 21 v.; aboczyem tą panną obralo bostwo 34 v.
abowiem: abouyem 34 r.
acz: acz syą narodzyla 3 v.; naczyszczyey acz boga porodzyla zachouala 129 v.
aczkolwie (aczkolwiek): aczkoluye 6 r.; aczkoluye poszlubyla byla bogu czystoszcz 138 v.
aczkoli (aczkolwiek): aczkoly 25 v.; aczkoly poszlo z oczeza 82 r.; aczkoly oboye szwyączą począczye 84 r.
adament: adamenth przyczyągayączą 113 r.
alysz (aż): alysch oduolal vzdroyon byl 12 v.; alysz ta panna odemknąta 50 r.; alysz rzecz slyszana abo uydzyana 65 r.; nyebądzye odyąte krolestwo zyemye zydowskyey alysz przydze ktory... 101 r., rzatke mouyla alysz tego barzo byla potrzeba 122 r.; spanya żądza nyepyerney yey przyszla ałysch potrzeba przypądzyla 147; alysz bądzyesch cznotamy okrasson 150 r.
Ambroży: swyąty Ambrozy 144 v., 145 v.
b. báczę, bácsysz, báczyć: bacsmysz thu ysz dwoyakye uesele bylo 83 r.; bądzyemy baczycz yedno gląbokye pytanye 133 r.; uełkoszcz kozdego czlouyeka szwyąthoszczy byua baczona podlug myary v. 147.
bádám, bádász, bádać: s szwyątoszczy yezusouey yey syą badaly 134 r.
barwa: troya barua 119 r.; o yey baruye 119 r.
bestyjá: nysz ktora bestya 141 v.
bezmierny: beszmyerna 54 v.
bez obok przez (z gen. sine): bes grzecha 8 r., bes grzechu 11 v.
bliższy (bliźni): y podvysszy yego myedzy yego blysszymy 2 r.

bociem (albowiem) = *bo-ći-jeśm:* boczyem ona pyeruey sthworzona 69 r.; dussa czuye w bogomyslnoszczy 111 v.
bojuję, esz, bojować: w koszczyele boyuyączym 140 r.;
boléwám, ász, ać (oczy): rzatko boleuayą 120 r.
Brygida: brigida, brigidzye 12 v.
brona (*bráma*): w zlotey bronye 106 r., do zlotey brony 105 v.
brzemienná: brzemyenna byla 86 r.
brzniący, e, á (brzmiący): stalcm syą yako myecz (=myedź) brznyącza 147 v.
Biernat obok Bernard, Bernadyn, Barnadyn: byernata 140 v.
biskup: byskupem, 2 r., byskup 39 v., od byskupa 143 r.
c. cesárz: czesarz abo krol 66 r.
cesarski, e, a: praua myeszczkyego y czesarskyego 9.
cokolwie (cokolwiek): czokolwye 1 v.; czokolvye 13 v.; czokoluye 102 r.
cudny, e, á: czvdna yesthesz 1 r.
cudność, i: pożąda krol bog czudnoszczy twey 130 r.
cuż, cóż: czusz nyechczącz dacz przygany 60 v.
ć. ciało Boże: czyalo boze 135 r. (ciało i krew pańska).
cielisty, e, a: y spytal by tu yeszly byla tlusta a czyelysta abo sucha 118 v.
cielistość, i: tlustoszcz abo czyelystoszcz 117.
ciem = *ći-jeśm:* a tedy czyem bylo yey począczye 69 r.; o chwalebnye czyem bylo yey począczye 32 r.
cz. czas: bo w nyey zadny czasz nygdy nyebyl opuszczon 147 r.
cztę, czciesz, czcić, czcił (czytać): jako syą czczye w nyektorych ksyąskach 77 v.; ksyągy o tym pysanye pothąpya y zakazvye ye czczycz 13 r.; yąl czczycz 60 r.; pysmo czczyla 143 r.
czetł, cztło, cztła: abo czo cztla 147 r.
czcienie (czytanie, pismo): czczyenye pouyeda o tey pannye 43 r.; czczyenye mouy 47 v.; ve czczyenyu ustauyczna 109 r.; we czczyenyu pylna 145 r.; ku czczyenyu 147 r.
czesny, e, a: yey czesznye obyauyenye 87 v.; pyerue czeszne obyauyenye 97 v.; ku czesnemu obyauyenyu 97 v.
czujny, e, a: yey począczya yusz czuynego (dającego się czuć) 83 r.
chędogi, e, a (czysty, piękny): chądoga roza powstaye 9 v.; chądoga na uyobrazenyu 120 v.; w nyechądogyem zyuoczye 70 v.; nachądoznyeysza panna 91 v.; wnyechądogyey matcze 71 r.
chędogość, i (czystość, skromność): dla vyelkyey chądogoszczy o kthorey pysacz będą 1 r.; zadney makuly nyechądogoszczy nyemasch 21 v.
chądożę, ysz, yć (zdobić): bo czarne oczy gdzye czarne wlosy tesz y to chądozy panny (zdobi panny) 120 r.
chnet (wnet): a takze Symeon chneth oszlnął 61 r.
d. dám, dász, dáć (kazać): y dal na onym myeszczu oltarz zbudouacz 58 v.
domniémanié, á: nath rozum ludzky y nath domnyemanye anyelskye 72 v.

dopuszczę, isz, ić (dozwolić): ale dotykacz syą bostwa nyedopuszczono ym 82 r.
doskonały, e, á (dojrzały): w leczyech doskonalych (dojrzałych) 111 v.
dostateczny, e, á (doskonały): nyeyestesmy dostateczny (doskonali) 146 r.
dostateczność, i: ale nassa dostatecznoscz (doskonałość) 146 r.
dostojność, i: przeuyssyla panna anyoly dostoynoszczyą 82 r.
dostojnye, á (godny): tele razow szmyerczy prelaczy są dosthoyny 148 v.
dwanásny, e, á: dwanasne 91 v.
dworność, i: dwornoszczy nyepatrzala 109 r.
dyjabeł, a: dyablu 13 v.
dziátki, ek: onych dzyatek 153 v.
działám, ász, ać (czynić): uczczye syą dobrze dzyelacz 141 r., kozdy ma praczowacz dobrze dzyelacz 142 r.
dzięka, i: dzyąky czynyla 76 v., czynyla dzyąky 81 r.
dziéwka, i (córka): dzyewka yoachymowa y szwyątey Anny 46 r.; marya yest boza dzyewka 129 r.
dziw, u (cud): mouy Anselmus ten dzyu 2 r. (*miraculum*); dzyw takowy 26 v.; tocz dzyw nat dzywy 66 v.; dzyuy uyelkyemy 106 r.; dzyuy czynyl 112 r.; w dzyw wszytkym byla 112 v.; czego nye yest dzyw 120 v.
dziwno = dziwnie: byl dzywno czysty zyuoth 45 v.; o nyeuyasto dzywno osoblyua 92 r.
e. eja (wykrz.): Eya przeto o laskaua pany 18 r.
epistoła, y (list): w nyktorey epistole 142 r.
f. figura (i. a. postawa): yaka byla w czyele postaua taka byla w dussy figura 149 r.
fryjowny, e, á (miłosny, kokietujący): glosu fryownego nyemyala 149 r.
fundament, u (podstawa): fundamenth a grunt lasky bozey 15 r.; fundamenth pokory 148 r.
g. gádanie, á (wróżba, wyjaśnienie): proroczy czynyly gadanye y uyklad pysaly yey proroczthwa 58 r.
gańba, y (hańba): takye ludzye vybavya p. m. od skod rozmaytych a od ganyby szwyeczkyey 2 r.
gniéwliwy, e, á: maryą gnyewlÿwą nykth nyeuydzyal 149 r.
gore (pali się): drzewo gore 127 r.
Grzegórz, a (Gregorius): grzegorz 106 r., grzegorza 140 v., grzegorz 148 v.
h. hańbię, isz, ić: bula takye sromoczy y hanby 13 r.
Henryk, a: henryk 15 r.
j. jadám (Adam): yadam syą przez mąza y nyeuyasty narodzyl 89 r.
jął, jęło, jęła (zaczął): yąly syą neselycz 51 v.; yąly przypomynacz 75 v.; sromoczycz se yąly 154 r.; yąl bog do uąza mouycz 99 v.
jęcstwo, a: odkupycz thwego czlouyeka z yącząthwa 34 r.
yęty, e, á: uybauyeny yątych 124 r.
jednaczka (conciliatrix): ludzkyego rodzayu yednaczka a rzecznyczka 18 r.
jedno = jéno (jen, jın = jeden): nykth go uybauycz nyemogl yedno bog 30 r.; nycz nyeyesth ynszego yedno.... 93 r.

jedenndsny, e, á (jedenasty): iedennasny pozytek 124 r.; yedennasne 91 v.
jele (wiele): tele razow szmyerczy prelaczy są dosthoyny, acz nycz zlego samy nyeczynyą, yele zlych przykladow swym poddanym czynycz ukazuyą 148 r.
jeno: krople morskye nyemogą bycz zlyczone yeno oth samego boga 125 v.
jesień: yesyen 114 r.
jestliby: iestlibi ysthly(usz) by 10 v.
jin, o, a: a nye yna 34 v.
jindzie: yndzye mouy 101 v.
jinkaust: zamazal ynkaustem 60 v.
jiście: o ysscze przeth wszemy uyeky 37 v.
jistnie: ysthnye poczęla 65 r.
jiż: vyecz ysz Panna Marya poslala 2 v.
jiże: yze on chczyal przyyącz 30 r.; yze by tego zle nabyly 154 r.
k. kacerski, é, á: yest rzecz kaczerska 137 r.
kacerstwo, a: ku skazenyu kaczerzstwa 135 r.
kacérz, a: przeczyw kaczerzouy strony p. Jesusza manycheussouy 10 v.
kaganiec, a: kaganyecz czyala twego yest oko twe 145 r., (cf. mlat. caga, fr. cage.
kapituła, y (dział): przyszedł ku tey kapytule 60 r.
kapłán, a: kaplany w tych kaplanyech 140 r.
kapłański, e, á: kaplanskye 11 v.
kęs, a (kawałek): tho therz tego kąsz vypysano 85 v.; telko skąsa zyemye 72 r.
kaszel, u: any yako kaszel 118 v.
kat, a: katy 143 v.
każę, is, ić (niszczyć): pyszmosz kazyl 61 v.
kaznodzieja, i: kaznodzyeya 19 v.
kożdy, e, á (wszelki): kozdego naruschenya nyemayączą 10 v.; od kozdego grzechu nyeuynną 13 v.
kędy: nyebaczyla kądy szedl 63 r.
kierz, krzu: kyerz abo drzeuo 55 v.; moyzesz wydzyal kyerz 101 r.; ue krzu 56 r.
kilo: kylo dny 105 r.
klnę, ess kląć (wyklinać): ty kthory by to thrzymaly klnye y papesz y przeklyna 13 r.
klasztor, oru: w klastorze 143 r.
klątwa, y: od ktorey klyąthwy 13 r.
kór, koru (chór): upadle kory napelnyl 52 v.
koráb, a (okręt): w korabyu 56 v.
korzeń, a (pokolenie): s korzenya yesse 57 v.; s korzenya yesse 94 r.
kościół, oła: koszczyol 14 v.; koszczyol 20 r.; koszczyoly 150 r.
kownatka, i (komnatka): w tey ze thesz w kownatcze 143 r.; s kownathky 151 r.
krasny, e, á (piękny): z maley kostky krasną panną yauą 72 v.
krechkość, i (krewkość): dla thesz ych krechkoszczy ku zgrzeszenyu 139 v.
krnąbrny, e, a: nycz krnąbrnego w slouye 149 v.

królowna, y: krolona nad krolownamy 140 r.

krom (bez, prócz): ktho thwego ymyenya wzyua krom vąthpyenya wszytko othrzymawa 1 v.; krom pomoczy y krom grzechu 4 r.; sthworzyl krom grzechu krom moczy zlego ducha 5 r.; krom nyeuyasty 89 r.; krom czasu uprzedzayączego 95 r.; krom grzechu byla począta przesz grzechu 95 v.; krom skazy 102 r. (= bez skazy); krom znaku a porussenya 102 v. (= bez); krom oczczow 102 v.; krom uyary cristusoney 103 v. (= bez); wnetky stanąl w myednyczy krom czlouyeczey pomoczy 112 r.; krom sthaynyey 131 r. (= prócz); krom lasky ducha szwyątego 145 v. (= bez); krom lasky 146 r. (= bez); krom wszytkych cznoth 150 v. (= bez); ryczerz na ryczerstwo syą nyeuyprawuye krom zupelnoszczy zbroye 150 v.; krom narussenya 151 r. (= bez); krom yego malouanya 152 v. (= bez); czo gdy obyeczal krom szkody zosthal.

krotofila, e: lekkoszczy a krotophyle nyeukazala 109 r.

krzest: krzesth 135 r.

krzyżownik, a (kat): krzyzownyky 143 v.

księżyc, a (miesiąc): Thesz dlatego ysz w ten ksyązycz 113 v.; od ksyązycza september paszdzyernyka 113 v. (sic! september paźdź.); ksyązycz 114 r. (= luna).

kształt, u (postać): poth kstaltem chleba 38 v.

którykoli: ktora koli rzecz 65 r.

którykolwie: s ktoreykoluye materyey 89 r.

k (przyimek): k czemu nasz upomyna 3 r.; k tobye 59 r.; duscha przyszla k yey czyalu 84 v.

kwiecie, á: s kwyeczya 154 r.

l. lekkość, i (lekkomyślność): o nye szlekkoszczy to vczynyla 86 r.

libraryjá, je (biblioteka): lybrarya kszyąg pelna 143 r.

lubieżny, e, á (miły): ta lubyezna panna 91 r.; dobrym lubyezne 122 r.; oczy na uesrzenye lubyezne 121 r.

ł. łacznę, łaczniesz, łacznąć: ktorzy pozyuają myą yescze łaczną 134 r.

łyskawica, e: lyskauycza 102 r.

łysowaty, e, á: nye myala tesz lysouatych 119 v.

m. Maciéj: maczyey 133 r.

makula (skaza): zadna makula 41 v.; zadna makula skazy 79 r.; namnyeyscha makula 70 v.; makula w tobye nye yesth 120 v.; zadney makuly 21 v.; makul grzechu 11 r.

małżeństwo: malzenstwo 135 r.

matuchna: matuchnye 143 r.; matuchny 147 v.

miąższy, e, á: myąkkych albo myąssych 119 r.

myerny, e, á (umiarkowany): w rozmouye myerna 145 r.

mierżę, mierzisz, mierzić: a on soby myerszyla 137 v.

mierziączka (wstręt): any myerzyączka boszą 66 r.; oddalyl miersyączką swoyą 68 r.; oth grzechu y myerszyączky boskyey 68 r.; przez grzechu y myerszyączky boskyey 79 v.; any w myerszyączką bozą 37 v.; wmyerszątcze grzechu 95 v.

miesiąc (luna) obok księżyc: przez then myesyącz 113 v.
miesce: myescze 143 r.
miescki, e, á: praua myeszczkyego y czesarskyego 9 r.
miłośnik (miłujący): Skotus myloszuyk czystoszczy 41 r.; kaznodzyeya y mylosnyk panny Maryey 78 v.
mistrz: mystrz 15 r.
młodzionek, młodziánek (dziécię): mlodzyonky mylouały czyebye 127 r.
mnogi (liczny): mnodzy 32 v.
mnożę się, mnożysz się, mnożyć się (rosnąć): to przescząsne dzyeczyą lezalo y mnozylo syą wzyuoczye szwyąthey hanny 83 v.
mocnie: a mocznye yego naszladuy 143 v.
modła: temu dzyeczyątku modlą day 58 v.
modry, e, á (błękitny): plaszczyk yako by modry 122 r.
mora, y (cierpienie, choroba): mory a nyemoczy uszmyerzony 125 r.
mówię, mówisz, mówić (nazywać): oto stego blogoslauyoną myą będą mouycz wszytky rodzaye 148 v.
n. *nadychám, asz, ać* (natchnąć): y yne proroky nadychal 33 v.
nakażony, e, á (skażony): pyerszy pozyuacz oth nakazoney mathky 70 v.
nalézę, esz, eźć: nyenalazl 150 v.
napełnię, isz, ić (wyełnić, wykonać): przykazanye napelnycz 152 r.
naprawienié, á: wyuodzą vyuodem naprauyenya 98 v.
naprawicielka: naprauyczyelka upadu 115 r.
naprawiciel: naprauyczyela upadow 76 v.
naznamionowany (naznaczony): naznamyonouana 70 r.
nic: czemu syą nycz nyeprzeczyuya 3 v.
nyeczo (coś, nieco): aby yey nyeczo obyauyla 78 r.
niechá, niechać (niech, niechaj): to, laska twoya nyechacz napelny 20 r.
niedostojen, ó, a (niegodny): yzby była nyedostoyna 153 r.
nigdziéj: nygdzyey 131 r.
nikakie (wcale): yzby wyątssa pod bogyem nalezyona bycz nykakye nyemogla 117 r.
niktóry, e, á: w nyktorey epistole 142 r.; czemu syą nyktorzy tak przeczyuyayą 135 v.
niektóry, e, á (niejaki, pewny, jakiś): zmazą nyektorą Bogu ysz yest blyska y ponyektorey cząszczy przyrownana 87 r. Por. *niktóry*.
niemocny, e, á (chory): oleyem mazącz nyemoczne 139 r.
niepowinien, o, a (niepodległy, nieposłuszny): a sam nyepouynyen praun ustanouyonymu 66 v.
niesłuszność: dla nyeslusnoszczy ku rządom 139 v.
niespor, nieszpor: od pyeruego nyesporu 3 r.
niewiasta: yadam syą przez mąza y nyeuyasty narodzyl 89 r.
nona: od nony dzyewyątey godzyny 142 v.
o. *obiata, y* (ofiara): ofyarouały obyaty bogu 44 r.
obłapię, isz, ić (uściskać): uyelebych chczyal oblapycz 128 r.
obliczność, i: na lono oblycznoszczy 64 r.
obráz, u (posąg): gdzye byl obrasz panny maryey marmurowy 12 v.
obrzym, a: myal czyalo yako mąsz nye yako obrzym 118 v.

obwiązuję, jesz, ować (obowiązywać): przykazanye wszytky ludzye obuyązuye 135 r., v.

obiérám się, ász się, áć się: zbyegu natury okolo ktorey syą obyerayą 102 r.

ochędożę, ysz, yć (oczyścić): maryey bog czyalo od zarazenya ochądozyl 17 v.

odzierżę, ysz, éć (otrzymać): odzyerszysz wszytko 49 v.

okraszę, isz, ić (ozdobić): przybytek swoy okraszyl 48 r.; yą okraszyl 49 v.

okraszenie, á (ozdobienie): okrassenye 150 r.

okraszony, e, á (ozdobiony): perlamy okrassony 115 v.

ołtarz, rza: na oltarzu 12 v.; u oltarza 153 v.

omaszczony, e, á: lasky boze maryey są omyasczone abo osolone 125 v.

omiata, y: ostauycz na omyecze tego grzechu 6 v.

omieszkałość, i (niedbalstwo): ktora dla twey omyeszkaloseczy smątna uraduye syą tobye 105 v.

omywám się, ász się, áć się: omyuayczye syą 144 r.

opát, opáta: opatem 2 r.; opath 2 r.

opatrznie: schonal ksyągy opathrznye 61 r.

opatrzycielka, i: opathrzyczyelką 153 v.

osoba (postać): poth osobą chleba et poth kstaltem chleba 38 v.; w osobye oplatku 44 r.

osobnie (szczególnie): osobnye yesth począta 69 v.

osobliwy, e, á (osobny): bula osoblyua 13 r.

osobny, e, á (szczególny): nayosobnyeyszem 19 v.; pyerne przyszczye bylo nayosobnyeysze 20 v.

ostanę, esz, ać (zostać): zyw ostanyesch 2 v.; w smątku ostala 63 v.; myala ostacz rodzyczą boszą 70 v.; ostala panyą 77 v.; myala ostacz 79 v.; myala ostacz matką 82 v.; ostal 100 r.

ostateczny, e, á (ostatni): przy ostateczney vyeczerzy 44 v.; syodme y ostateczne począczye 86 v.; w dnyach ostatecznych 103 r.

ostatecznie (w końcu): ostatecznye mamy yey począczye szwączycz 3 r.

ostatek, tku: za ostatek 106 v.

ostawię, isz, ić (zostawić): ostauyl 153 v.

ostradám, ász, ić (utracić, postradać), wszytkich bych ostradal 123 v.

ostrzegám się, ász się, ać się (wystrzegać się): a tesz syą osthrzegaymy oney pomsty 15 v.

oślnę, oślniesz, oślnąć (oślepnąć): a takze Symeon chneth oszlnął 61 r.; oszlnyesz 123 r.; oszlnąwszy 123 r.

oślachcon, o, a: przesz matką boszą bylby oszlachczon 89 r.

ot (od): oth tych myasth 61 r.; ot vyekow 17; ot wekow 53 r.

otpieśniały, e, á (otpiestniały? pieścić?): vargy czeruone a nyeyako othpyesnale albo czyelyste 121 v.

otrzymám, ász, ać (zatrzymać, zachować): otrzymawszy czeszcz panyenską 96 v.

owaciem (= *owa-ć-jeśm*, otóż): ouaczyem 60 v.

owszeki 1) zaprawdę: owszeky 10 v.; 2) bynajmniéj: o owszeky panna marya pyeruey stworzona 23 v.; o owszeky szwyąta anna sporuszenya dzyeczyączya swego w yey zyuocze wesele myala 80 r.; yeszly panyą anyelską owszeky tego doznauamy 117 r.; ysz nye owszeky myala kądzyerzauych 119 r.

p. papiéż, a: od papyeza 3 r.; papyesz 140 r.; od papyeza 140 r.; papyeza 30 r.

Paweł, wła: pauel 150 r.

pelly (pl. t. z łac. pelvis miednica): a y pelly poszwyączają na ktorych to czyalo boze lezecz ma 39 v.

persona, y (osoba): w personye panny maryey 8 r.; w yedną personą 104 r.; myla yedna persona nabozna 151 v.; z thą personą 153 r.

pieluszki, ek: pyeluszky 131 r.

piérwy, e, á (pierwszy): pyerua capitula 21 r.; przesz pyeruą 131 v.; pyeruego capitulum 143 v.

piotr, a: pyothr 146 v.

płaczliwy, e, a: chczyal placzlyuy szwyath utolycz 74 r.

płeć, płci (ciało): wzyącz człouyeczą plecz 22 r.; przyyąwszy plecz czlouyeczey natury 30 r.; nyeuyeszczya plecz panna 55 v.; kthorey plecz przyyal syn bozy 69 r.; yey plecz myal przyyącz 82 r.; naturą plczy yey 20 v.; naturą plczy czlouyeczey 70 v.; bo takye slussayą ku plczy byaley rumyoney 119 v.

płód, płodu: plod panną poczęła 86 r.; poczęła plod 86 v.

pochop, u (zachęcenie, powód): a stego pochop ku grzechu 110 v.

pochopność, i: w wyelkyey pochobnoszczy 110 v.

poczćiwość (uczczenie): serafynouye czynyącz poczczyuoszcz czyalu 78 v.

pocieszny e, á (pocieszający): yako matka poczyeszna 2 r.

poczesność, i (zacność): poczęsnosczy 9 v.; sromotą obroczyl w uyeczną poczyesznoszcz 63 r., 100 v.; cześzcz y chwala czlouyecza yesth o poczesnoszęzy swych rodzyczow 14 r.; czynyącz poczesnoszcz 122 v.; thysz poczesnoszcz ludu naszego 124 v.

pocześnie (zacnie): tak poczesznye y mąznye są rządzyla 110 r.

pot czasem (czasem): w ktorych myal pot czasem othpoczyuacz 35 r.

podgarłek, ką (podgarle): podgarlek 121 v.

podług (abs. pos.): podluk yako pysą doctorouye 17 v.

podobność, i: w czyele panny maryey byla slusna podobnoszcz 118 v.

potskarbina, y: potskarbyna 50 v.

podwyszszę, ysz, yć: y podvyssszy yego 2 r.

pogárszám, ász, ać (gorszyć): a to yest nagorschy kto nyetylko ysz sam zly ale y ynsche pogarscha 149 r.

pogłowie, á (płeć): acz yest nyeuyeszczego poglouya 9 r.; nad wszytky poglouya 66 v.; dla stadla y poglouya 139 v.

pokárm. u: tymze telko od anyola pokarmem byla zyua 143 r.

pokuta, ty (sakrament): pokuta 135 r.

położenie, á (ustawa): w thrzeczyenastym polozenyv 3 v.; Exodi dwudzyestego polozenia 5 r.; genesis treczyego polozenia 7 r.; Ecle-

siastes yedennastego polozenya 87 r.; w syodmenastym polozenyu 94 r.

pomazanie, á (sakrament): dla pomazanya 131 v.; osthathnye pomazanye 135 r.

pomazuję, esz, ować (namaszczać): czlouyek krola pomazuye 131 v.; pan bog tą panną pomazal 131 v.

pomsta, y: pomsty 144 r.

popełnię, isz, ić: gdy popelnyczye uczynkyem 134 r.

porodzicielka, i: porodzyczyelka 106 v.

poście, pościá (post, porówn. środopoście): poszczya sobye nyelamala 149 r. (= postu).

posełkini, e (służebnica): oto poselkyny panska 90 v.

poślední, e, á (ostatni): y to pyerue czyly poszlednye 83 v.

poślubię, isz, ić (przyrzec): bog poszlubyl bycz matką 24 v.

pospołu (spólnie): pospołu szwyączymy 83 v.; pospolu bycz nyemogą 141 r.

pospolitowanie, á: w pospolytouanyu lamanego chleba 137 r.

pospólstwo, a (towarzystwo, łączność): bądzmy w tym pospolsthwye veselyącz syą s tym blogoslawyonym pospolstwem 86 v.

pośratnę, pośratniesz, pośratnąć (spotkać): gdy przydzyesz w yerusalem do zlotey brony poszratnyesz anną zoną thwą 105 v.

posromocę, isz, ić (poniżyć): posromoczywszy szmyercz dal zyuoth uyeczny 115 v.

pośrodek, dka: szedl nyeyako dolek przesz peszrodek 121 v.

powinien, no, na (winien): yuszby k nyey nye byl pouynyen 6 r.; ku sprauyedlyuoszczy pyeruorodney pouynna nyebyla 17 v. (obowiązana).

powszednie (adv.): nyezgrzeszyla any szmyertelnye any powszednye 141 v.

powyszczon o, a: nad gwazdy pouyssona 18 r.; yest powyssona 97 v.; myala bycz pouyssona 98 v.; bądzye pouysszon 148 r.

powyszszenie, á: nath czlouyeczą naturą pouysszene 34 v.

potkám, asz, áć: potkasz yoachyma 64 r.

potwierdzenie, á (bierzmowanie): pothwyerdzenye 135 r.

pozłocisty, e, á: w odzyenyu pozloczysthym 131 r.

pożywám, ász, ać (używam): pozyual rozumu 112 r.

pożywanie, á (używanie): pozyuanye dobrouolne swego rozumu 111 v.

práca, e: barzo tedy uyelką pracza myal cristus o maryey 95 r.

pracuję się, jesz się, pracować się (niepokoję się): marya panna pracza czouala syą o thouarzyszky swe 149 v.

prawo, a: w pospolyte prauo grzechu pyeruorodnego wpaszcz nyemogla 9 r.

prosty, e, á: dla ludzy prostych 1 v.

prożność, i: tam by byla proznoszcz lasky 141 v.

prze (= przez): prze nyeposluszenstwo 25 r.; prze tą panną 74 v.; prze tą przyczyną 82 v.; przebog sama rąkama swyma rozdauala 143 v.

przebytek, tku = przybytek: raczyl yą myecz przebythkyem swym 22 r.; bycz przebytkyem yego 79 v.; przebytkyem bostwa 79 v.
przeciwianie, á: przeczyuyanye smyslow rozumouy 16 v.
przekáza, y: oddalayącz od nyey wszytky przekazy 43 r.; na przekazye nyebyl 111 v.
przekáżę, zisz, zić: me wczyelenye przekazycz 99 v.
przepowiém, wiész, wiedzieć: dziuy a znaky przepouyedzyano 114 r.
przepowieść, i: w przepowyeszczyach 132 r.
przepuszczony, e, á (dopuszczouy): czyerpyecz wszytky od boga przepuszczone przeczywnoszczy 143 r.
przestęp, u = występek: a dla przesthąpu adamouego 6 r.
przeszczęsny, e, á: przescząsna panna 63 v.
przewyszenie (wyższość): szwyatloszcz myedzy ynym stworzenym ma przeuyssenye 87 r.
przewyższon, o, a: anyely, na ktore yest przevysszona 5 v.
przez zamiast *bez:* przesz sromothnego slozenya 2 r.; przesz grzechu 7 r., 40 r., 45 r., 68 v., 91 v., 94 r.; przesz pyeruorodnego grzechu 7 v. (ob. bez zmazy 7 v.); przesz dusse 7 r., przesz twey lasky nycz my to nye yesth 20 r.; przesz przyrownanya 65 r.; przesz czyąszkoszczy 91 v.; przesz wczyelenya 99 r.; przesz koncza 107 v.; przesz narussenya 144 v.; przesz ktorey 147 v.; przesz chwaly 149 v.; przez grzechu 79 v.; przez koncza 18 r.; przes przestanya 149 v.
przeźrzę, przeźrzysz, przeźrzéć: ktorą sobye (upatrzyć, wybrać) byl przeszral przed uyeky 5 r.; od uyeku przeszrzal mątką syna yego 15 r.; bo ona od vyekow byla mathką bozą przeszrzana 1 r.; bo matką bozą byla przeszrzana 9 r.
przeźrzenie (opieka): ta panna byla w przesrzeniu y tayemnyczach boskych dlugy czas chowana 83 v.
przeżegnanie (błogosławieństwo): przezegnanye 19 v.
przespieczny, e, a: przespyecznyeysza 15 v.
przestrzenie, á, i. a. przeźrzenie: w przestrzenyu boskym 24 r.
przybytek, tku: przybytek bozy 15 v. (mieszkanie) cf. przebytek.
przygádzám się, ász się, ać się (zdarzać się): czo sya rzatko przygadza 122 v.
przyjájny, e, á (przyjazny): przyayna 150 v.
przykazuję, jesz, ować: przykazuy 2 r. (poleć).
przpędzę, isz, ić (zmusić, skłonić cf. cogere), potrzeba przypadzyla 147 r.
przywilej: przyuyley 8 v.
przywłoszczony, e, á (adoptowany): przywloszczonym 91 v.
pucołowaty, e, á (wypukły): yagody nyepuczolouate 121 r.
r. *raczenie, á:* podluk raczenya boskyego 52 r.
rodzáj, u: o bozym rodzayu 133 r.; blogoslanyoną myą bądą mouycz wszytky rodzaye 148 v.
rodzenie, á: acz syą narodzyla podluk rodzenya przyrodzonego 3 v.
rodzica, e: boga rodzyczą 35 r.; rodzyczą bozą 36 r.; boza rodzycz 45 r.

rozmnożca, y: a rozmnoszczą wszytkych dobroczy 45 r.
rozpomindm, dsz, ać: rospomynayącz sloua anyelskye 85 r.: w bodze duoya yest mocz; yedna roszwyązanya a druga rządna 3 v.
rychł, o, a: ma syą w rychle narodzycz 61 r.
rycerstwo, a: ryczerstwo 150 r.
rycérz, a: ryczerz 150 r.
rząd, u (zrządzenie): rząd cznotlywoszczy wszytkyey 133 r.; ysz to uczynyl duch szwyąty dzywnym rządem 133 v.
rządny, e, á: w bodze duoya jest mocz, yedna rozwyązanya a druga rządna 3 v.; ale tesz ku blysznym swym rządny 148 v.
rzecz, y: dla czwyorakyey rzeczy 1 v.
rzeczniczka, i: rzecznyczky 9 r.; rzecnyczka 91 r.
rzękący, e, á (nazwany): yeszcze przewyszyla moczarze tako rzekącze anyoly 54 r.
s. sąd (naczynie): sąd czego pelny nalany gdy bądzye ruszon czo nad pelnoscz ma to uyelka 2 v.; sąd nyeprozny, ale wszelkey lasky pelny 115 v.; sąd moczny, staly, sąd dzywny 115 v.
sćkło, a: sczkło 102 r.
sinogarlę, ęcia: dwoye syno garląth 131 r.
siedmioraki, e, á: dla syedmyorakyey przyczyny 135 r.
silny, e á: w nyebye dzysz sylne vyesele 86 v.
skaza, y: zadna makula skazy 46 v.; zadna makula skazy 79 r.
skazán o, a, skazany, e, á (wyrzeczony): przeto skazano ysz dla naprauyenya szwyata i t. d. 89 r.; stego skazanego praua 17 r.
skázanie, á (wyrzeczenie): stalo syą skazanye 89 r.
skażę, zisz, zić (zepsuć): symeon skazyl powtore ono pysmo 60 v.; chczyal skazycz 62 r.
skaziciel, a: skazyczyela grzechu 45 r.
skażenie, á (zniweczenie): ku skazenyu kaczerzstwa 135 v.
składácz, a: pysma skladaczow 9 v.
*skonieczni*e (nakoniec): skonyecznye 16 r.
słodkość, i: w slodkoszczy boszkyey 84 v.
słożenie, á: przesz sromothnego slozenya w swey czczy ostanyesch.
ślachcę, is, ić (zdobić, uzacniać): czo szlachczy barzo 12 v.
ślubię, isz, ić (przyrzec): szlubyl ksyąszky 11 v.
słuszá, słuszać (przystoi): nyeslusza na boską mądroszcz 11 r.; szwyątoszcz nyeuynnoszczy telko dobrym slussa 14 r.; o barzo sluszala tey myley pannye 56 r.; yesly to na boga sluszalo 4 v.; vyączey sluszalo nan by to teze uczynyl 5 r.; sluszalo crystusouy 89 v.; gdysz tedy na boga slussalo lud zydowsky przesz morze przevyeszcz 14 r.; any by slussalo synu bozemu 70 v.; to slussalo dla boskyey szlachethnoszczy 108 r.; bo to na nyą nyeslussalo 139 r.; nyesluschalo 89 v.
słuszny, e, á (godny, zacny): w sluznym malzensthwye 97 r.
słuszno, słusznie (przystoi): sluszno yest 4 v.; sluszno uyeezymy 133 v.. daleko wyączey maryey pannye sluszno bylo to uczynycz 143 r;

słuszność, i (godność, zacność, dostojność): kozdego czlonka slusznoszcz 120 v.
słynę, niesz, nąć: marya panna taką czystoszczą slynąla 145 r.
smak, u: smak wesela 127 v.
smyerny, e, a (pokorny): smyerna 150 v.
smrodliwość, i: szubyenycze smrodlyuoszcz 129 r.
sná (może, zapewne): sna by rzekl a tedy marya nye byla lasky pelna 140 r.
snádź (może, zapewne): ktory snadz kazal ym uynydz 62 v.
spowiedám, ász, ać: wszytkym vyernye spouyedayączym 3 r.
sprawiedliwość, i: śprauyedlyuoszczy nyemyala 16 v.
srom, u (wstyd): vydzyalem srom twoy 105 r.; sromem 62 v.
sromám się, ász się, ać się (wstydzić się): czego by syą sromacz myala 149 r.
sromieźliwy, e, á (wstydliwy, wstrzymały, wstrzemięźliwy): w mouye sromyeszlyua 109 r.; w mouye sromyeszlyua 145 r.; panna sromyeszlyua 122 r.; sromyeszlyuego 121 r.
sromieźliwość, i (wstydliwość, wstrzymałość): sromyeszlyuoszcz panyenska 128 v.; dla sromyeszlyuoszczy poglouya 9 r.
sromota, y (obtrectatio: ubliżenie, zniewaga, poniżenie): byla by sromota yezusouy 4 v.; sromotą obroczyl w uyeczną poczyesznoszcz 63 r.; vydzyalem srom twoy y slyszalem sromotą 105 r.; zapomnyala smątkow y sromoth 76 v.; z tey sromoty 154 r.
sromocę, cisz, cić (znieważać): bula takye sromoczy y hanby 13 r.; bo yą vyączey ten sromoczy 13 v.; sromoczyl by ten maryą 11 v.; czoby yego sromoczylo 4 v.; sromoczycz ye yąly 154 r.
srządzę, isz, ić: począczye srządzono bycz przesz grzechu 65 v.
stadło, a (stan): naprauyone kozde tego upadlego szwyata stadlo 92 r.; wstadlo bogomyszlnoszczy 111 v.; dla yey stadla przeczywnego 139 r.; dla stadla y poglouya 139 v.; przeto sya stadlo yey to przeczyuyalo 139 v.
stolec, a: postauyą stolecz moy na pulnoczy 98 r.; na stolczu twoym 101 v.
stradám, ász, ać (pozbawić się, stracić, postradać): aczby stradal pyeruorodney sprauyedlyuoszczy 6 r.; y pana mego stradayącza y syerotam ostala 63 v.; stradala by boskyego uydzenia 93 r.; ale oka drugyego stradasz 123 v.
stradanie, á (pozbawienie się, utracenie): grzech pyeruorodny tak syą vypysuye ysz yest stradanye pyeruorodney sprauyedlyuoszczy 5 v.; ktore stradanye tey sprauyedlyuoszczy 5 v.; s tego stradanya 5 v.; ale yest stradanye sprauyedlyuoszczy 16 v.
stróża, y (straż): w swey strozy 41 r.; z ducha szwyątego strozą 66 r.; dana yey byla stroza anyelska 114 v.
subtylnie (delikatnie): thkącz czokoluye barzo subtylnie 142 v.
swadliwy, e, á: szwadlywą 149 v.
święcę, isz, ić: 1) to szwyąto szwyączymy 83 v.; 2) (uzacniać): rzeczy nalepsze ktore szwyączą czlouyeka 144 r.

święcenie, á: szwyączenye kaplanskye 135 r.
świętości kościelne (sakramenta): o szwyątoszczach koszczyelnych yeszly ye przyyąla 133 r.; szwyątoszczy koszczyelne 135 r.
swowolny, e, á (zdrożny): swouolna by rzecz byla 11 r.; swouolna to yest rzecz y szmasa 14 v.
szatán, a: szathan 23 v.
szczęsny, e, á: ten sam scząsny yesth 141 r.; nascząsznyeyszy symeonye 61 v.
szczycę, isz, ić (bronić, zasłaniać): szczycząсz yą ot grzechv 66 r.
szubienica, e: szubyenycze smrodlyuoszcz 128 v.
szukám, ász, ać: chwaly bozey szukala 145 v.
t. tęgo: dzyerzal tągo sprauyedlyuoszcz swą 50 r.
tajemność, i: tayemnoszczy swych szwyątoszczy obyauycz 134 v.
tajenie, á: bo nyebo yest rzeczono dla tayenya 101 r.
takież (także): takyesch zgrzeszyl anyol yako y czlouyek 34 r.; y takyesz usrzał 60 v.; a sprauywszy anyol poselstwo ku blogoslauyoney annye oth boga takyesz yoachyma nauyedzyl 64 r.
tako: a tako y dusza 6 v.; a tako yako mouy 150 v.
tedy: tedy w nyebye bądączymy 132 r.
telko (tylko): telko 133 r.
teże: by to teze uczynyl 5 r.; dny teze pranye byalych 119 r.
tkę, tczesz, tkać: thkącz czokoluye barzo subtylnye 142 v.
trój, e, a: s throyey rzeczy 79 v.
tropnieję, esz, tropnieć (trwogą się przejmować): ysz tropnyaly serсza 110 r.
trzeźwość, i: thrzeszuoszcz a czuynoszcz panny maryey 147 v.
trzeźwy, e, á: trzymacz thrzeszwe pozyuyenye 146 r.
tuczę, ysz, yć: y dussą thuczy 127 v.
tudzież (zaraz): uypądzeny tudzyesz z rayu prze nyeposluszensthwo 25 r.
u. ubáczę, ysz, yć (ujrzeć): stąd mamy ubaczycz yey vyelką czystoszcz 47 r.
uciążnica, e: dussa adamoua stala syą ucząsznyczą anyolom 99 r.
uczliwość, i: z uczlyuoszczyą 142 v.
udziełám, ász, ać (uczynić): pan bog chczyal udzyelacz 32 r.; ale my chczemyly doszycz oboyemu począczyu udzyelacz oczczyemy ten dzyen 84 r.
ukoję, isz, ić: ukoycz smątek 64 r.
uliczka, i: chczyal yz by matka boza marya byla ulyczką nyebyeską 90 r.; ysz yeua myala zamknącz nyebyeską vlyczką 90 r.
ulżę, ysz, yć: może prawo vlzycz sz nyego 4 r.
umysł, u (zamysł, zamiar): bog na umysl patrzy uyączey nysch nauczynky bo umysl konyecz uczynku ustauya 145 v.
upád, u (upadek): przesz thwoy upad 55 r.; przesz upad lucyfera 75 r.; ktora by myala upad szwyata naprauycz 89 r.; a gdy upad stal syą 98 v.; stalo syą stworzenye anyelskye y upad ych 23 v.; od upadu 10 v.; przyczyną upadu 90 v.; upadu anyelskyego 115 r.;

naprauyczyela upadow 76 v.; w upadzye grzechu 67 v.; w ktorym upadzye grzechu 73 v.
upora, y, f.: on w swey uporze 61.
uprzedzający, e, á (przeszły): krom czasu uprzedzayączego 95 r.
ustawa, y: ustauye albo statutouy bozey ustauy 93 r.
ustáwca, e: pan bog ustawcza praw 72 v.; ustawcza wszytkich praw 66 r.
ustáwiám, ász, ać (postanawiam): ysz ktho prauo ustauya 4 r.; ustauyl 91 r. (= postanowił).
ustawiczny, e, á (ciągły): w roboczye usztauyczna 145 r.
ustawiony, e, á (postanowiony): szwyątoszczy przyąla koszczyelne pod czasem ustauyone 135 r.; pomazanye yest ustauyono 139 r.
utolę, isz, ić (nowo-pol. utulić): chczyal placzlywy szwyath utolycz 74 r.
uznám, ász, ać (poznać): duch szwyąty dal uznacz 75 r.; a tho vsznala szoszwyeczenya ot dvcha sz. 79 v.
użytek, u (korzyść): to szwyąto szwączycz mamy dla vyele uzytkow 2 r.
w. *ważny, e, á* (poważny): w slouye uazna 109 r.; w slouye uazna 145 r.
wątpię, isz, ić: nyemamy wąthpycz 1 v.
wezwę, esz, ać (nazwać): bo szwyąto od szwyączenya yest uezwano 93 v.
wnetki: wnetky stanąl w myednyczy 112 r.
wnętrzny, e, á: wnątrzney slodkoszczy 112 v.; ze wnątrznem wsglądem 139 v.
Wojciech wielki (Albertus magnus): voyczyech uyelky 118 r.
wrost, u (wzrost): barzo myernego wrostu 120 r.
wrzedliwy, e, á (wrzodliwy): zarazenye wrzedlywe w czyele 16 v.
wspór, u: na ty wspory 136 r.; na then wspor 136 v.
wszako (jednak): a wszako bylo czyalo zarazone 6 v.; ona nye bądączy ku oczyszczyenyu pouynna a wszako syą vynyodla 135 r.
wsządy: bylo yey począczye rosslauyono wsządy 86 v.
wsze -: od wszech uyekow 37 r., wszego szwyata 55 r.
wszelki, e, á: przez wszelkyego grzechu 78 r.
wzwiastowanie, á: wszwyastouana 114 r.
wszytek, o, a: wszytek 82 v.
wtory, e, á: wthora 1 r.
Wiadeń (sic): gdzye pouyedayą ysz yest wyadnyu yey roboty pasek 142 v.
wiano, á: dla uyana 131 v.
wiaruję się, esz się, ować się; grzechom syą uyarouacz 141 r.
wilkość, i (wilgoć): mnyey uylkoszczy 120 v.; vybavya od ganyby szwyeczkyey 2 r.
widzi się, widzieć się (videtur): nyeuydzy syą bycz then prawdzywy mylosnyk 1 v.
wyfigurvję, esz, ować: przesz moyzessa yest uyfygurouana 56 r.
wywiodę się, esz się, eść się: a wszako syą vynyodla 135 r.

wymówca, e: vymovcza rzymsky Cicero 150 v.
wyniknę, esz, nąć: stego drzewka myal vynyknącz kwyatek 56 r.; a na tey rosczcze uynyknye przeszlyczny kwyat 57 r.; myala uynyknącz yedna szwyąta dzyeueczka 99 r.
wypráwuję się, esz się, ować się: ryczerz na ryczerstwo syą nyeuyprawuye 150 r.
wżdy: a uszdy 4 v.; wzdy 9 r. (= zawsze); wzdy 19 v.; wzdy syą yąl dzyuouacz 60 r.; ale wzdy yeden lepyey nysch drugy vsznal 98 v.; a wzdy pauna ona zetrze glouą twą 99 v.; a wzdy zlącza 102 r. (= a przecież): y owschem wzdy byla krolouą bo skrolewskyego rodu poszla 131 v.
wzgląd, u: ze wnątrznem wzglądem 139 v.
wzglądám, ász, ać: nacz yusz wzglądamy 106 r.
z. za: a za Sara tesz plodną byla 105 r.
zaćmienie, á: w ducha szwyątego zaczmyenyu 96 v.
żądliwie: o yakosz ządlyuye oczekaual 62 r.
żądza: nye byly uysluchany w ządzach ych 59 r.; gorączą ządzą 153 r.
zajrzę, ysz, éć; luczyfer zayrzal 98 r; zayrzącz 154 r.
zakál, u: y zakalu tego grzechu 96 v.
zakonny, e, á: kozdy czlouyecze zakonny 147 v.
záleżę, żysz, éć (na c. acc.): any by zalezalo na bosthwo przebyuacz w nyechądogyem zyuocze 70 v.; czo nyezalezy na matką bozą 89 v.; nie wmouye zalezy krolestwo boze 150 r.
żałość, i: porodzyla nyesprauyedlyuoszcz, poczęla zaloszcz a urodzyla złoszcz 90 v.
zámartwe: zamarthwe tego dnya ostal 11 v.
zamknienie, á (postanowienie): y stalo syą zamknyenye wradzie boszkyey 48 r.
zamknę, esz, ąć (postanowić): w radzye tak zamknyono, ysz czysta ma bycz 67 r.; tak zamknyono ysch nye 89 v.
zapamiętám, ász, ać (zapomnę): a zapamyątay ludu y domu twego 129 v.
zaprzedám, ász, ać: zaprzeday wszytko 131 v.
zasię: to zasyą odnolal 12 r.; a wsakosz zasyą mowyą 65 v.; o tako zasyą gdy poczęla panną maryą 86 v.; ale zasyą barzo syą uyesyelyly 99 v.; za syą myą oglądasz 103 v.
zastąpię, isz, ić: a ona nasz laskawye zastąpy u pana 42 v.
zaszczycenie, á (obrona), w zaszczyczeniu y obronyenyu 73 v.
zaszczycę, isz, ić (obronić): w lascze boskyey ktora myą zasczycyla oth grzechu 78 r.; ale laska boza od uyekow przynyey byla ktora yą zasczyczyla 79 r.; zaszczyczyona y zaslonyona laską boską 67 v.
zatracony, e, á: o zatraczeny grzeszny 106 v.
zawżdy: zawzdy 9 r.; zawzdy 95 v.; zawzdy naydoualy 102 r.; zawzdy myeszkacz bądzye 105 v.; boga zawzdy szukayącza 145 v.
zbór, u: uesele wszego zboru anyelskyego 83 r.

zebranie, á: u zebranye szwyąte koszczyola szwyątego 3 r. (sobór).
żeńczyzna, y (niewiasta): ysz byla zenczyzna 130 v.
zesromocenie, á: dla zesromoczenya grzesznych 135 v.
zetkám się, ász się, ać się: tamze zetkala sya z yoachymem 64 v.
zewnu (?): Tesz wszytky ksyągy proroczkye mądroszczy z mlodoszczy zewnu pamyąthayącz umyala 122 v.
zgałęzi, zgałęzieć: aaronoua rozga sucha zakwytla zgalązyala 101 r.
złorzeczenie, á: s panny uczynyon nyemayączey yescze slorzeczenya 12 r.
zmaza, y: zmaza popr. makula grzechv 1 r.; a zmaza nyeyesth w tobye 1 v.
zniewolę, isz, ić: wszytka byla zupelnye syą ku boskym rzeczam znyeuolyla (dop. szposzobyla) 97 r.
znamienity, e, á: znamyenyte uczynky 142 r.
znamionuję, esz, ować: ktory znamyonoual cristusa 101 r.; przesz ogyen bostwo syą znamyonuye 101 r.; czy znamyonoualo cristusa 104 r.; koszczyol to znamyonuye 112 r.
zostanę, esz, áć: krom szkody zostal 2 v.
zrost, u: y pytam yeszly marya panna byla uyelkyego albo malego zrostu 118 r.; myala zrost slusny, zrost uysoky 118 r.
zrządzony, e, á: zrządzonam byla bycz matką bozą 88 r.
zwabię, isz, ić: ona myala zwabycz syna bozego y porodzycz gy myala 82 r.
zwartuję, jesz, ować (?): Thesz lyskauycza zwartuye wmyeszek skoczywszy czokoluye tam naydzye to spaly 102 r.
zwyczaj, u: yest począta nad zwyczay rodzayu ludzkyego 79 v.
z jinąd: z ynąd 89 r.
żywioł, u: zyuyola byuayą ozyuyane 92 r.
żywiący, e, á (żywy): z boga zyuyączego 104 r.; syna bozego zyuyączego 104 v.

Quadragesimale super epistolas.

Głosy polskie z końca piérwszéj połowy wieku XV.

zebrał

Lucyjan Malinowski.

W biblijotece kupitulnéj w Pradze czeskiéj znajduje się rękopis papiérowy (AXLIV), *in folio. Zawiéra on 339 kart; każda strona* (a. b.) *pisana jest w dwie kolumny* (α. β.) *Znak wodny przedstawia krzyż na koronie. Ten, porównany ze zbiorem Dra Fr. Piekosińskiego, wskazuje, że papier pochodzi z r. 1442, 3, lub 1448.*

Treść rękopisu jest następująca: Od karty 1a do 231b znajdują się księgi św. Izydora: „liber etymologiarum“; *Od karty 232a—297b tegoż* „liber de summo bono“. *Daléj następuje od karty 298a do 302b* „liber beati Augustini de vera et falsa poenitentia“, *któréj to księgi zakończenie znajduje się dopiéro na końcu rękopisu (k. 337a — 339a). Karty 303a — 336b zawiérają łacińskie wykłady:* “Quadragesimale super epistolas“. *W tych wykładach znajdują się między wiérszami i w samym tekscie glosy łacińskie i polskie.* „Quadragesimale“ *zaczyna się tak: karta: 303a.α.:* Hec dicit dominus deus convertimini ad me de toto corde vestro in ieiunio, *a kończy się na karcie 336b.β.:* Qui enim manducat et bibet indigne... ut non cum hoc mundo dampnetur“. *Polskie glosy znajdują się, poczynając od k. 303b.α., od słów:* „czirpączÿ (paciens)“, *a kończą się na karcie 334b.β. słowy:* schądzączim (sic) wam (conuenientibis uobis)“.

Glosy są pisane tąż ręką, co sam rękopism. Dowodzi tego pismo jednakowe i atrament; a nadto i ta okoliczność, że w ciągu tekstu łacińskiego znajduje się objaśnienie polskie (k. 304a.α.): inter vestibulum et altare .i. mÿedzÿ oponÿą ÿ altarzem“.

Cały rękopis pisany jest pismem dość pięknym w piérwszéj połowie wieku XV. W glosach jest pismo drobne. Inicyjały nie są

wytworne. Barwy inicyjałek są żółte, zielone, czerwone, jak również gdzieniegdzie niebieskie. Według zdania p. Adolfa Patery barwy te dowodzą, że rękopis nie był pisany w Czechach, lecz w Polsce. Jednakże między glosami polskimi znajdują się i czeskie.

P. Adolf Patera, kustosz Muzeum Czeskiego, podał już był o naszym zabytku wiadomość w Czasopisie Muzeum Czeskiego, 1878, zesz. 3, str. 430—431, w artykule „Rukopisné památky polského jazyka a literatury w Praze“. *Skrzętny ten Badacz piśmienności staro-czeskiéj odkrył od tego czasu wiele innych zabytków staropolskich, znajdujących się po biblijotekach prazkich.*

Kilka uwag o pisowni i języku „Glos“.

Znaki.

Znaki samogłoskowe mają niekiedy kréseczki, których używano zwykle w wieku XV i XVI do oznaczania samogłosek nosowych:

ą: swądy, sessznąwąncz, otpoczywącz, przedwąrzu, szwyądeczstwo, tąco, zastąrzaly (inveterate), byodrą (lumbos), wczorą, myslenyą, obloczenyą, yalowczą (iunipery), ot wyeką, vwloczczą, ozeczczą, zdaleką (procul), choyną.

ǫ: tǫ, kthorasz tǫ.

ę: naglę.

Nosowe samogłoski zwykle są oznaczone przez ą, ąn: *np.* bądzysz ssą, szą, sessznąwąncz, vczyszknyą (opprimens), bląkayącze; *przez* an: opusczayancz (dimittens), przyglandny, w sandku, slanczczye; *przez* ąan: przypąandzon (compulsus); *przez* ę: opyęcz.

Samogłoska u *na początku wyrazów oznaczona jest zawsze zwyczajem średniowiecznym, przez* v: vczyszknyą, vcziny, vczinî, vdathnyą, ne vkazal, vmnysson, vstawyony, vtargacz, vwłoczczą; *jeden raz przez* w: wzkoscye.

j *oznaczone jest w glosach przez* y: *np.* s yey mysly, yest; *przez* g: gest, gego, ge, zagyste; *przez* gy: gyeszcze.

ř *oznaczono przez* rz, rsz: krzykl yest, rosborsz.

kv *przez* qu: quasney.

b *zamiast* v: sbuk (sonitum).

Głoski.

Samogłoski.

a *zamiast późniejszego* o: altarzem (altare).

ja *zam.* e = *stsl* ѣ: nyemasky (non moreris); *zam.* e = *stsl* e: z waczerzadla (de coenaculo).

o *zamiast* u: rosborsz (dirumpe).
i *w grupie* -ir *-zam.* -er-: czirpączy, scirpyala gest.
u *pierwotne zamiast późniejszego* i: lutoszczywy, slutowny, sluthny ssą (placare).
e *pierwotne zamiast późniejszego* ę: myedzy.
e *pierwotne zamiast późniejszego* o: zenye (uxorem), przechodnyewy.
i *zamiast* e: bądzysz, przypowyscz (proverbium), sprawydlywych, wyssyele.
ę *pierwotne w wyrazie:* opyęcz *czeskie* opět, *stsl.* опять.
W wyrazach: w yąmą (in lacum), pogąnyenye ą *nosowe*, (a͡) *powstało drogą asymilacyi do następującéj spółgłoski nosowéj* m, n.
W wyrazach: myslenyą, obloczenyą, *znak* ą *służy do oznaczenia* á *ścieśnionego. Przeciwnie w innych wyżéj przytoczonych wyrazach* ą *oznacza* a *otwarte.*

Spółgłoski.

t *zamiast późniejszego* d *w przyimku* ot: ot wyeka (a seculo).
dź *zwątlone zostało na* j: raycz (*radźić*).
s *przyimek zamiast* z *z genit.:* s yey myssly.
Zastanawia zmiękczenie spółgłosek: xj: szuchyey (sicienti).
ń *zamiast* n: podrosznye albo bląkayącze, swyebodnye (liberos).
ś *zamiast* s: wyssyele, *porównaj ludowe:* v́eśele.
v́ *zamiast* v: wyeyzrzenye (aspectus), vyssyele, swyebodnye (liberos).

Formy.

Formy deklinacyjne.

Sg. nom. deklinacyi rzeczownikowéj przymiotników: przypąandzon (compulsus), gothow szem, wylyczon (deputatus), vmnysson by.
Sg. gen.: v́ek *ma:* ot wyeką (v́eka), *teraz* v́eku; dźeń: dne sposobnego.
Sg. loc.: na panye bodze swem; duchu pokory (in spiritu).
Plur. nom. tem. na -a- : swyathowye, wyekowye, pothocowye: tem. na -ja- ev́i = ev́e: przychodnyewy (aduene); *na* i: rodzyczy (parentes).
Tem. na -i- *fem. ma na* e *zamiast na* i *pod wpływem analogii tematów na* -ja-: uzkoscye (augustiae).
Pl. acc. w znaczeniu nom. adj. podług dekl. rzeczownikowéj: bądą vstavyony swyathkowye.

Pl. acc. adj. podług dekl. złożonéj: podrusszne albo błąkayącze, nyewinne vczyszknyą (innocentes opprimens), swyebodnye (solutos, liberos).

Plur. instr. pronom. i adj. podług dekl. złoż: na -imi: za nymy, za ginszimi.

Zaimek względny sg. nom genż.

Zaimek wskazujący ji: *pl.ac.*: przemogl go byl (convicerat eos).

Formy konjugacyjne.

Verbum substantivum.

Praesens Sg. 1. gothow sszem
Dual. 3. przysla sta *zam.* jesta
Plur. 2. obsądzyli scze.

Praes. tematu bądźe-: *sg. 2.* bądzysz.

Aorystus sg. 3. w znaczeniu praeteriti: vmnyssonby.

Participium praes. activum. pl. nom.: poraszeny suce, *czeskie:* souce, *staroczeskie:* súce.

Inne słowa. Temat praesentis. Słowo kl. II. suf. -ne- *praes.* 3. *sg.* vyskoknye (orietur).

Imperativus sg. 2.: pomny, przyglądni (attende); *obok:* przyszwol, przepuszcz, rosborsz (dirumpe).

Participium praes, activum na ę; *masc. sg. nom.* nyewinne vczyszknyą (innocentes opprimens); *na* -ǫc: *sg. acc, masc.*: opuszczayancz (dimittens), roboczącz plothow (edificator sepium), sessznąwąncz (scrutans corda).

Infinitivus na -ći: nądzyczy affligere.

Participium praet. act. II słowa kl. II bez suf. -ną-: krzykl.

Praeteritum złożone zawsze z praes. verbi subst: sg. 3: vyskoczyl gest (exilŷt), krzykl yest, scirpyalą gest sloscz twoy (filia sustinuit iniquitatem vestram), chopyla sza nog yest gego (apprehendit pedes ejus); *pl. 2:* odsądzyliscze (condemnastis); *pl. 3.* odsudzyly są.

Ślady języka czeskiego.

Niektóre były już wymienione. Zbiéramy je w jedno.

W zakresie głosek.

Samogłoski.

u *zamiast samogłosek nosowych* ę, ǫ: *w pierwiastkach:* potupyly, sbuk, porazeny szucze, odsudzyly, uzkoscye; *w końcówkach:* ę: karmiczku; ǫ: vbyehly su (irruerunt), przedwąrzu (před tvařu, in conspectu). i *powstałe ze ściągnięcia* - ijǫ *sg. instr. tematu* -i- *fem:*

bezdecznosczy przypąandzon. *Podobnież -ji zamiast* jū, *a to zamiast* -ję, *sg. acc. pronom. poss.*: scirpyala gest slosecz twoy = tvoji (filia sustinuit iniquitatem vestram).

Grupa -ra- *zamiast pol.* -ro- : k mrakotie (ad caliginem).

r *jako samogłoska zamiast pol. grupy*, -ar- *stsł* -rъ-: potrzeny, zetrzeny (pavore concussi), czyt. potr-żeni, zetr-żeni).

Spółgłoski.

h *zamiast* g: wbyehly su (irruerunt),
t' *pol.* ć: k mrakotie, otstirav.
z, *pol* dz. sbuk (zvuk. sonitum, *pol.* dźvęk.

W zakresie form.

Temata:

Sufiks -ota: k mrakotie (ad caliginem), w gednotą przywyeczcze (coadunnate).

Sufiks -išt'e *stsl.* ište, pol. -isko, *oznacza m. i. miejsce, gdzie się jakaś czynność odbywa:* obloczyste (vestibulum), stanowiste (tabernaculum).

Sufiks -ička: karmieczku (pulmentum).

Sufiks -ije, *w wyrazie:* znamyenye (signum), *st. czeskie:* znamenie, *nowo czeskie:* znamení, *pol.:* znamę.

Sufiks -ovny, *ulubiony czeskiemu*: smilovny neb slutovny.

Formy deklinacyjne.

Sg. gen. dne sposobnego (diem aptum).
instr. besdecznosczy przypąandzon (necessitate compulsus).

Formy konjugacyjne.

Praesens verbi subst. sg. 1.: gothow sszem.

sg. 1. końcówka -im: proszym (obsecro), vczinim (si enim egero).

Inf. na -i: nądzyczy.

Transgressivum: porazeni szuce (pavore concussi).

Wykaz wyrazów czeskich.

besdecznosczy przypąandzon (necessitate compulsus); *czeskie* bezděčnost', *przymuszenie, niedobrowolność:* bezděčný *niechętny*, bezděky, *mimo wolą*.

chopyla szą nog yest gego (apprehendit), *czeskie* chopiti *chwytać*; wychopili szą (aggrederunt).

w gednotą przywyeczcye (coadunnate).

karmiczku (pulmentum);
k mrabetie, *sic*, *pro* mrakotie (ad caliginem) *czesk.* mrákota, *ciemność.*
neb *(albo):* sposobnego neb przystąbnego, odsudzyly neb potupyly, smilowny neb slutowny.
porazeny szuce (pavore concussi).
potrzeni (pavore concussi).
stanowiste (tabernaculum).
take: przyslasta y take (venerunt et duo).
zetrzeny (pavore concussi).
znamenye (signum) *st czeskie* znamenie.
sbuk, *sic*, *pro:* zvuk (sonitum).

Glosy podajemy w porządku abecadłowym. Na czele stoi wyraz w pisowni organicznéj; nie przesądza to jednak odcieni wymawiania ówczesnego. Daléj idzie tekst oryginalny polski i łaciński. Piérwsza liczba oznacza kartę rękopismu; druga, w nawiasie, kartę téj części rękopismu, w któréj się mieści „Quadragesimale".

---

a! **a** bądzÿsz sdrow; nunc dixit tibi: lauare **et mundaberis** 320(18)a,α.; astrasseni; **et** perterriti ac pavore concussi steterunt procul 320(18)b.β.; **a** othstiraw gego; **et** amoto jussit venire alium 324(22)a,α.; **a** przetho wÿącz; **et** ob hanc causam emiseris puellas a te 323(21)a.α.; **a** ÿego zagÿste; cucurrimus **ad** eos et vidimus eos pariter commisceri **et** illum quidem nequivimus comprehendere 323(21)b.α.; **a tak; porro** cum essemus in angulo pomerii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos. 323 (21)b.α.; **a** gÿeszcze; **porro** in iacu erant leones VII 330(28)b.β.;
Abrám: rospomÿensa, pomnÿ **naabrama**; Recordare **abraham** 326(24)a.β.;
aby: **abÿ**; Et ait moyses ad populum: nolite timere, **ut** enim probaret vos, venit deus 320(18)b.β.;
ač: iacz **acz** nÿąssz; et ecce morior cum **nichil** horum fecerim, quae isti maliciose composuerunt adversum me 323(21)b.α.
albo: podrossznye **albo** blakąyączÿe; et egenos vagosque (induc) in domum tuam 307(5)a.α.; bądą vstawÿonÿ (swyathkowÿe) swÿathowÿe **albo** wÿekowye; Et aedificabuntur in te deserta seculorum 307(5)b.β.; vtargacz tagemnÿ vwloczczą **albo** ozeczczą non eris criminator nec susurro in populis 331(29)b.α.
ale: **ale** vczinÿ; sic erit verbum quod egreditur de ore meo non revertitur ad me vacuum **sed** faciat (faciet?) quecumque iussero 309(7)b.α.;

ałtář: Expone inter vestibulum et **altare** mÿedzy oponÿa ÿ **altąrzem** 304(2)a.α.;

aňi: **anycz** czo prawÿe; sic fatui filii israel non iudicantes **neque** quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam israel 323(21)b.β.;

áno: **ano** bog przykaszal; dicente domino innocentem et Justum non interficies 323(21)b β.;

bezďečnośč **besdecznosczy**;przÿpąandzon; **necessitate** compulsus, tradidit eis Danielem 330(28)b β.;

bęďžiš: a **bądzysz** sdrow; nunc dixit tibi: lauare et mundaberis 320(18)a.α.;

będą: **bądą** vstawÿonÿ (swyathkowÿe) swÿathowÿe albo wÿekowye; Et aedificabuntur in te deserta seculorum 307(5)b.β.;

by: vmnÿssonby; idria farine non deficit nec lachitus olei minuetur usque in diem. 314(12)b.α.;

był: przemogl ge **byl**; convicerat enim eos Daniel. 324(22)a.α.

byvá: wsządzono **bÿwą**; et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas. 315(13)b.β.;

błąkające: podrossznye albo **blakąyączÿe**; et egenos **vagosque** (induc) in domum tuam. 307(5)a.α.;

bočem: **boczem nÿe; non enim** cogitaciones mee cogitaciones vestre. 309(7)a.β.;

bóg: ano **bog** przykaszal; dicente **domino** non inferficies. 323 (21)b β.;

bodze: na panye **bodze** szwem; et invitatur in dno **deo** suo. 333(31)a.β.;

bolešči: **bolesczÿ**; et desideravimus eum despectum et novissimum virorum virum **doloris** et scientem infirmitatem. 334(32)a.α.;

brali šę: **braly sszyą** stego; dixitque ei vir: **Recesserunt** de loco isto. 316(14)b.β.;

b'itego: **bythego** zarzuczonÿego; et nos portavimus eum leprosum et **percussum** a deo 334(32)a.α.;

b'odra: podkasz **bÿodra**; accinge **lumbos** tuos 327(25)b.β.;

co: anÿcz **czo** prawÿe; fatui filii israel non iudicantes neque **quod** verum est cognoscentes, condemnastis filiam israel. 323(21)b.β.;

čirpący: **czirpący** quia benignus et misericors est **paciens** 303(1)b.α.;

cąžą: zaclad **cząszą; pignus** debitori reddiderit 311(9)a.β.;

cężká: **longa cząsską**; surge et comede, **grandis** enim restat tibi **via** 310(8)b.β.;

čmy: **czmÿ**; Ingressusque moyses in medium **nebule** ascendit in montem. 310(8)a.β.;

często: **cząsto** chodzÿlÿ do domu; Isti frequentabant domum Joachim 322(20)b.α.;

čym: **czÿm** wÿaczey; Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras **quanto** magis quia nunc dixit tibi: **lauare** et **mundaberis**. 320(18)a.α.;

daleka: **zdaleka**; et perterriti ac pavore concussi steterunt **procul**. 320(18)b.β.;

domu: cząsto chodzẏlẏ do **domu**; Isti frequentabant **domum** Joachim 322(20)b.α.;

dlugověléj: **dlugowyeleẏ**; Hec dicit dominus deus: honora patrem tuum et matrem tuam ut sis **longaevus** super terram, quam deus dabit tibi 320(18)b.β.;

dlugověčne: **dlugowẏecznẏe**; videbit semen longewm 334(32)b.α

dne: zdaly pẏlne ztrazi y **dne** sposobnego neb przystąbnego; factum est autem cum observarent **diem** aptum, quum eam possent solam invenire 322(20)b.β.;

do: wrzuczimi **do** ẏamy tąco venite occidamus eum et mittamus **in** cẏsternam hanc veterem. 316(14)b.β.; cząsto chodzẏlẏ **do** domu; Isti frequentabant domum Joachim 322(20)b.α.;

dobrovolná (napisano z boku): **oblata dobrowolna**; neque holocaustum neque sacrificium neque **oblacio** neque incensum neque locus primiciarum coram te 332(30)a.α.;

domu: cząsto chodzẏlẏ **do domu**; Isti frequentabant **domum** Joachim. 322(20)b.α.;

duxu: ẏ **duchu** pokorẏ; sed in animo contrito et **spiritu** humilitatis suscipiamur 332(30)a.α.;

dyxańé: **respiratio dychanẏe**; et erat ei langvor fortissimus, ita, ut in eo non remaneret **alitus** *hallitus* 329(27)a.α.;

dzbánku: **wedzbanku** wsandku; Vivit dominus deus tuus, quia non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farine in **idria** 314(12)b.α.;

dźeń: nyegdẏ yako wczora y trzeczẏ **dzẏen** przethim; Ingressa est aliquando Sicut heri et nudius tercius cum duabus puellis 322(20)b.β.;

gádka: **gadtka**; quid est quod inter vos **parabolam** vertitis in proverbium. 311(9)a.α.;

gdy: **gdẏ**; nec **aliquando** desinet facere frustum 315(13)b.β.;

gládki: **gladkẏ**; Cui ille respondit: nosti quod Ezau frater meus pilosus est et ego **lenis** 317(15)b.α.;

głosu: **glosszu**; Cunctus autem populus audiebat **voces** et lampades videbant et **sonitum** buccine. 320(18)b.β.;

głovy: **glowẏ**; Rursum ait dominus ad moẏsen, cerno quod populus iste dure **ceruicis** est 326(24)a.α.;

gotóv: **gothow** sszem; quo respondente: **presto** sum. 316(14)b.α.;

xodźili: czasto **chodzẏlẏ** do domu; Isti frequentabant domum Joachim 322(20)b.α.;

xojina: **choẏna** wrzossz; et a domino recedit cor eius, erit enim quasi **mirice** in deserto 315(13)b.α.;

xopiła śę jest: **chopẏlasza** nog **yest** gego; Cumque venisset ad virum dei in montem, **apprehendit** pedes eius 327(25)b.β.;

i: Expone intęr vestibulum et altare; myedzy oponya y altarzem (304)2a.α.; zdały pylne ztrazi y dne sposobnego neb przystąbnego; factum est autem cum observarent diem aptum 322(20)b.β.; y duchu pokory; sed in animo contrito et Spiritu humilitatis suscipiamur 332(30)a.α.; przyslasta y take; venerunt et duo presbiteri 323(21)a.β.; nyegdy yako wczora y trzeczy dzyen przethim; Ingressa est aliquando sicut heri et nudius tercius cum duabus puellis 322(20)b.β.;

jač: **iacz** acz nyąssz; et ecce morior cum **nichil** horum fecerim, quae isti maliciose composuerunt adversum me 323(21)b.α.;

jako: nyegdy **yako** wczora; Ingressa est aliquando **sicut** heri et nudius tercius cum duabus puellis 322(20)b.β.;

jałovca **jalowczą**; proiecitquese et dormiuit sub vmbra **iunipery** 310(8)b.α.

jamę: **wyąmą**; Qui miserunt eum in **lacum** leonum 330(28)b.β.;

jamy ą wrzuczimi do **yamy** tąco; venite occidamus eum et mittamus in **cysternam** hanc veterem 316(14)b β.;

je: przemogl **ge** byl; convicerat enim **eos** Daniel 324(22)a.α.;

jedcuški (ńecuška?): nadrobyl **wyeczczuszky**; ipse coxerat pulmentum et intriverat panes in **alveolo** 330(28)b.β.;

jednotę: **w gednothą** przywyeczcze; **coadunate** 304(2)a.α.;

jego: a othstiraw **gego**; et amoto iussit venire alium 324(22)a.α.; chopylasza nog yest **gego**; apprehendit pedes **eius** et accessit 327(25)b.β ; a **yego** zagyste; cucurrimus ad eos, et vidimus eos pariter commisceri, et **illum** quidem nequivimus comprehendere 323(21)b.α.;

jéj: s **yey** myssly; Haec dicit dominus si abstuleris **de medio tui** cathenam 307(5)b α.;

jenž: **genz**; Deus eterne **qui** omnium absconditorum es cognitor, 323(21)b.α.; **genz**; **qui** nosti omnia antequam fiant 323(21)b.α.;

jest: wyskoczyl **gest**; quia forcior erat et aperto hostio **exilyt** 323(21)b.α.; scirpyalą **gest** loscz twoy; sed non filia iuda sustinuit iniquitatem vestram 324(22)a.α.; zaleszy, **yest**; grandis enim **restat** tibi via 310(8)b.β.; krzykl **yest** tedy zastąmp; Exclamat autem omnis cetus voce magna 324(22)a.α.; chopylaszą nog **yest** gego; Cumque venisset ad virum dei in montem, apprehendit pedes eius 327(25)b.β.;

ješče: **agyeszcze**; **Porro** in lacu erant leones 330(28)b.β.;

jinšymi: **zaginsszimi**; et post deos **alienos** non ambulaveritis 321(19)b.α.;

karmičku: **karmiczku**; Erat autem Abacuk propheta in Judea et ipse coxerat **pulmentum** 330(28)b.β.;

kišalą: quassney **kysala**; patres nostri comederunt vuam **acerbam** 311(9)a.α.;

kochàš šę: **kochasszą**; tunc **delectaberis** super domino 308 (6)a.α.;

komory: **s komory**; **de thalamo** (304)2a.α.;

krome: **kromÿe**; ne honorem domini mei transferrem ad hominem et ne quaecumque adorarem **excepto** domino meo 315(13)a.β. **kromÿe** et non erat ibi quisquam **praeter** duos senes absconditos 322(20)b.β.;

křykl jest: **krzykl yest** tedÿ zastąmp; **Exclamat** autem omnis cetus voce magna 324(22)a.α.;

křyve: ze rzyeklÿe **krzÿwÿe** szwyądeczthwo; Convicerat enim eos Daniel ex ore suo **falsum** dixisse testimonium 324(22)a.α.;

křywego: **krzÿwego** mÿsleną; Venerunt et duo presbiteri pleni **iniqua** cogitacione adversus zuzannam 323(21)a.β.;

który: **ktorÿ**; interrogavimus, **quisnam** esset adolescens 323 (21)b.α.;

któráž to: **kthorasz** tǫ; **Que** (Sulamitis) dixit illi 327(25)b.β.;

k: kmrabetÿe zakurzenye; moyses autem accessit **ad** caliginem in qua erat deus. 331(19)a.α.;

ku: **ku** otpuszczenÿu; ad deum nostrum qui multus est **ad** ignoscendum 309(7)a.β.;

kuřący: **kurzączÿ**; et lampades videbant et sonitum buccine, montemque **fumigantem** 320(18)b.β.;

kvaśnéj: **quassney** kÿsalą; patres nostri comederunt vuam **acerbam** 311(9)a.α.;

l'eść: **lyescz**; nec **dolus** fuit in ore eius 334(32)b.α.;

l'i: przestanyesly; **si** desieris digittum extendere 307(5)b.α.; stanyelyszą, stanÿssa.... swądy przywyeczcze; habetis aaron et vr vobiscum, **si** quid natum fuerit quaestionis referetis **ad** eos 310 (8)a.α.;

litego: s **lithego**; feceruntque sibi vitulum **conflatilem** et adoraverunt 325(23)a.β.;

lśćive: **maliciose**; **lsczÿwÿe**; **calide** eduxit eos ut interficeret eos in montibus et deleret eos de terra 326(24)a.α.;

lutośćivy: **luthoszczÿvy** othpuszczaÿaczÿ; et multum misericors et **praestabilis** super maliciam (303)b.β.;

mają: oskomÿnÿ **maÿą**; et dentes filiorum obstupescunt 311 (9)a,α.;

mordeře: **morderze**; Porro de siria egressi sunt **latrunculi** 319(17)a.β.;

mrakot'e: **kmrabetÿe** (*sic, pro* kmrakotÿe) zakurzenye; moyses autem accessit ad **caliginem** in qua erat deus 321(19)a.α.;

mydło: **unguentum midlo**; Dixitque puellis: afferte michi oleum et **smigmata** 322(20)b.β.;

myśli: s yey **myssly**; Haec dicit dominus si abstuleris de medio tui cathenam 307(5)b α.;

myśléńá: krzÿwego **mÿslena**; Venerunt et duo presbiteri, pleni iniqua **cogitacione** adversus zuzannam 323(21)a.β.;

miedzy: Expone **inter** vestibulum et altare; **mÿedzy** oponÿa ÿ altarzem 304(2)a.α.;

ńemaškáj: **nÿemaskÿ**; Non **moreris** propter temet ipsum deus meus 314(12)a.α.;

ḿiłośerńik: **myloszÿernyk**: non esurient neque sicient, et non percuciet eos estus et sol, quia **miserator** eorum reget 329 (27)b.α.;

na: **na** przyskorka w pogąnenÿe; et ne des hereditate tuam **in** opprobrium 304(2)a.β; **na** sle wam szamÿm; **in** malum vobismet ipsis 321(19)b.α.; wląszą **na** panye bodze szwem; speret in nomine domini et invitatur **in** dno deo suo 333(31)r.b.; **na** pothąpą; et non dabo vos **vltra** obpprobrium 304(2)a.β.; rospomÿen sa, pomnÿ **na**abrama; Recordare abraham 326(24)a.β.; **na** sąnda sprawÿdliwich raÿcz; et declinaverunt oculos suos ut non viderent celum neque recordarentur iudiciorum iustorum 322(20)b.β.;

nadrob'ił: **nadrobÿl** wÿeczczuszkÿ; Erat autem abacuk propheta in Judea et ipse coxerat pulmentum et **intriverat** panes in alveolo 330(28)b.β.;

nágle: **naglę**; vidit ergo rex, quod irruerent in eum **vehementer** 330(28)b.β.;

ńádźiće (nájdźeće): **nadzÿcze**; Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra et omnes debitores vestros **expetitis** 306 (4)a.β.;

nędźići: **nądzyczy**; Num quid tale ieiunium quod elegi per diem **affligere** hominem animam suam 306(4)b.β.;

neb: zdalÿ pÿlne ztrazi y dne sposobnego **neb** przystąbnego cum observarent diem aptum 322(20)b. β.: odsudzyly są **neb** potupylÿ; et condempnaverunt eam ad mortem 323(21)b.α.; smilownÿ **neb** sluthownÿ; Quiscat furor tuus et esto placabilis super nequicia 326(24)a.α.;

nóg: chopÿlaszą **nog** yest gego; Cumque venisset ad virum dei in montem, apprehendit **pedes** eius 326(25)b.β.;

ńi-áż(?): iacz acz **nÿąssz**; et ecce morior, cum **nichil** horum fecerim quae isti maliciose composuerunt adversum me 323(21)b.α.

ńe: boczem **nÿe**; **non** enim cogitaciones vestre 309(7)a.β.; **ne**vkazal; et dominus celavit a me et **non** indicavit michi 327 (25)b.β.:

ńegdy: **nÿegdÿ**; Ingressa est **aliquando** 322(20)b.β.;

ńexáj: przepuszcz **nechaÿ**; **dimitte** eos 306(4)b.β.;

ńemiłośći: szwąszanÿe **nÿe mÿloszczy**; Disolue colligaciones **impietatis** 306(4)b.β;

ńevinne: **nyewinne** vczÿszknÿą opusczayancz; innocentes opprimens et dimittens noxios 323(21)b.β.;

ńevymovńe: wÿsszyelye **nyewmownÿe**; Laudate celi et exultet terra iubilate montes laudem quia consolatus est dominus populum suum et pauperum suorum miserabitur 329(27)b.β.;

obłóčeńá: **obloozenÿą**; inter **vestibulum** et altare plorabant **sacerdotes** 304(2)a.α.;

obłočišt'e: **ibi vestibulum** vlg. **obloozÿste** 304(2)a.α.

ob'atován: **obÿathowan; oblatus** est quia ipse voluit 334(32)a.β.
od: **ab** occidente **odpolnoczÿ**; Ecce isti de longe venient, et ecce illi **ab** aquilone et mari et illi de terra australi 329(27)b.β.;
odsądźilićće: **odsądzÿliscze**; filii israel non indicantes neque quod verum est cognosentes **condemnastis** filiam israel 323(21)b.β.;
odsudźili są: **odsudzyly są** neb potupylÿ; credidit eis omnis multitudo quasi senioribus et iudicibus populi et **condempnaverunt** eam ad mortem 323(21)b.α.;
olejńiček: **oleyniczek**; idria farine non deficiet nec **lachitus** olei minuetur usque in diem 314(12)b.α.;
v olejńičku: **woleÿniczku**; paululum olei in **lachito** 314(12)b.α.
opońą: Expone inter **vestibulum** et altare; mÿedzy **oponÿa** ÿ altarzem 304(2)a.α.;
opęć: **opÿęcz**; dixitque **preterea** dominus ad moysen 321(19)a.α;
opuščając: nyewinne vczÿszknÿą **opusczayancz**; innocentes opprimens et **dimittens** noxios 323(21)b.β.;
oskominy: **oskomÿnÿ** maÿą; et dentes filiorum obstupescunt 311(9)a.α.;
ot: **ot** wÿeką; habitabo vobiscum in loco isto in terra, quam dedi patribus vestris **a** saeculo 321(19)b.β.;
otxylili: **othchlili** et everterunt sensum suum et **declinaverunt** oculos suos ut non viderent celum 322(20)b.β.;
otpočyvać: **otpoczywącz**; et pascam oves meas et ego eas **accubare** faciam (faciem?) dicit dominus deus 308(6)b.β.;
otpuščający: luthoszczÿvy **othpuszczaÿaczÿ**; Et multum misericors et **praestabilis** super maliciam 303(1)b.β.;
otpuščeńu: ku **otpuszczenÿu**; et ad deum nostrum, qui multus est ad **ignoscendum** 399(7)a.β.;
otstiraw: a **othstiraw** gego; et **amoto** iussit venire alium; *cf. czeskie otstírati, odestříti něco* 324(22)a.α.;
ořečca: vtargacz tagemnÿ vwloczczą albo **ozeczczą**; non eris **criminator** nec susurro in populis 331(29)b.α.
pańe: wląszą **na panye** bodze szwem; et invitatur in **dno** deo suo 333(31)a.β.;
pilńe: zdalÿ **pÿlne** ztrazi y dne sposobnego neb przÿstąbnego; factum est autem cum obseruarent diem aptum, quum eam posseut solam invenire 322(20)b β.;
płotóv: roboczącz **plothow**; Et vocaberis edificator **sepium** 307(5)b.β.
po: **pozuzanną pozuzanną**; mittite **ad** zuzannam 323(21)a.β.;
pod: **pod** sliwą; Qui ait **sub** prino 324(22)a.α.;
podob'eństve: **podobyenstwÿe**; dicit dominus deus si erit ultra in vobis haec **parabola** in proverbium in israel 311(9)a.α.;
podkáš: **podkasz** bÿodrą; Et ille dixit ad Gezÿ: **accinge lumbos tuos** 327(25)b.β.;

podpłomyk: **pothplomyk**; ecce ad caput suum **subcinenarius panis** et vas aque 310(8)b.α.;

podróżne: **podrossznye** albo blakąyączÿe; et egenos **vagosque** (induc) in domum tuam 307(5)a.α.;

pojął: **poyął**; et **accepit** uxorem nomine zuzannam 322(20)a.β.

pogańeńe: na przyskorke w **pogąnenÿe**; et ne des hereditatem tuam in **opprobrium** 304(2)a.β.;

pogâńsk'e: **pogąnskÿe**; et dixit ad eum Semen **canaan** et non juda species decepit te 324(22)a.α.;

pokory: **pokorÿ**; Sed in animo contrito et spiritu **humilitatis** suscipiamus 332(30)a.α.;

północy; **ab occidente** (*sic!*) od**polnoczÿ**; Ecce isti de longe venient, et ecce illi ab aquilone et mari, et isti de terra australi 329(27)b.β.;

pomńi: rospomÿen są, **pomnÿ** naabrama; Recordare abraham ysaac et israel seruorum tuorum 326(24)a.β.;

pońiżonego: **poniszonego**; et nos portavimus eum leprosum et percussum a deo et **humiliatum** 334(32)a.α.;

popadli: **popadlÿ**; hanc autem cum **apprehendissemus**, interrogavimus, quisnam esset adolescens 323(21)b.α.;

porażeńi: zetrzeny, potrzeny, **porazeny** szuce; et perterriti ac **pavore concussi** steterunt procul 320(18)b.β.;

potokoŷe: **pothocowÿe**; Numquid non sunt meliores abana et pharphar **fluuÿ** damasci omnibus aquis israel 319(17)b.β.;

potrżeńi: zetrzeny, **potrzeny**, porazeny szuce; et perterriti ac pavore **concussi** steterunt procul 320(18)b.β.;

potępę: na **pothąpą**; et non dabo vos vltra **obpprobrium** 304(2)a.β.;

potupili: odsudzyly są neb **potupylÿ**; Credidit eis omnis multitudo quasi senioribus et iudicibus populi et **condempnaverunt** eam ad mortem 323(21)b.α.;

povolny: **powolnÿ**; et ego quasi agnus **mansuetus mitis** sc. stabo qui portatur ad victimam 333(31)a.β.;

povolnośći: **powolnosczÿ**; Sed fac domine nobiscum iuxta **consuetudinem** tuam 332(30)a.β.

pravá: **pwa prawa**; Numquid uia mea non **equa** et non magis uie vestre **pŵe** sunt 312(10)a.α.; **prawa**; Et dixistis non est via **equa** domini 312(10)a.α.;

praŷe: anÿcz czo **prawÿe**; sic fatui filii israel non iudicantes neque quod **verum** est cognoscentes, condemnastis filiam israel 323(21)b.β.;

prâvca, vide: snóv prâvca;

pręće: **pręczye**; et ascendit sicut **virgultum** coram eo et sicut radix de terra sicienti 334(32)a.α.;

prośim: **proszÿm**; clamatque ad dominum et ait domine deus meus revertatur, **obsecro**, anima pueri huius in viscera eius 329(27)a.β.;

přečivni: **przeczwni** (*sic!*); **et** congregata **multitudine** dixit audite **rebelles** et increduli 322(20)a α.;

před: nyegdy yako wczorą y trzeczy dzyen **przethim**; Ingressa est aliquando sicut heri et nudius tercius cum duabus puellis 322(20)b.β.; **przedwarzu**; Tulit ergo moyses virgam que erat **in** conspectu domini 322(20)a.α.;

před tym: nyegdy yako wczora y trzeczy dzyen **przethim** Ingressa est aliquando sicut heri et nudius tercius cum duabus puellis 322(20)b β.;

přemógł: **przemogl** ge był; **convicerat** enim eos Daniel 324(22)a.α.;

přepuść: **przepuszcz** nechay; **dimitte** eos 306(4)b.β.;

přestaňeš: **przestanyesly**; et **desieris** .i. **cessaueris** digittum extendere 307(5)b.α.;

přeto: a **przetho** wyącz; et **ob hanc causam** emiseris puellas a te 323(21)a α.; **przetho**; **vnde** nec reputavimus eum 334(32)a.α.;

přetož: **przethosz** przyszwol; Ecce hostia pomary clausa sunt et nemo nos videt **quamobrem** assentire nobis et com miscere nobiscum 323(21)a.α.;

převál: **przewal**; et quomodo descendit **ymber** 309(7)b.a.;

přy: **przstrzygacim** zamylknye; et quasi agnus **coram** tondente obmutescet 334(32)a.β.;

přyglądńi: **przygland(a)ni**; Et exaudi domine placare domine **attende** et fac 314(12)a.α.;

přyxodńevi: **przychodnyewy**; Si feceritis iudicium inter virum et proximum eius **advene** et pupillo et vidue, non feceritis calupniam 321(19)b.α.;

přykázáł: ano bog **przykaszal**; **dicente** domino non interficies 323(21)b.β.;

přypądzon: **przypąandzon**; et necessitate **compulsus** tradidit eis Danielem 330(28)b.β.;

přypoveść: w **przypowyscz**; dicit dominus deus si erit ultra in vobis haec parabola in **proverbium** in israel 311(9)a.α.;

přyskórkę: na **przyskorka** wpogąnenye; et ne des **hereditatem** tuam in **opprobrium** 303(2)a.β.;

přysłove; **wprzyslowye**; quid est quod inter vos parabolam vertitis in **proverbium** 311(9)a.α.;

přystępnego: zdaly pylne ztrazi y dne sposobnego neb **przystąbnego**; factum est autem cum observarent diem **aptum** quum eam possent solam invenire 322(20)b.β.;

přyzvól: przethosz **przyszwol**; Ecce hostia pomary clausa sunt et nemo nos videt quam obrem **assentire** nobis et commiscere nobiscum 223(21)a.α.;

přyšłašta: **przyslasta** y take; **venerunt et duo** 323(21)a.β.;

přyvedźće: **przywyeczcze**; si quid natum fuerit quaestionis, referetis ad eos 310(8)a.α.; w gednothą **przywyeczcze coadunate** senes 304(2)a.α.;

rajć: **na sąnda sprawydliwich raycz**; et declinaverunt oculos suos, ut non viderent celum neque recordarentur judiciorum justorum 322(20)b.β.;

roboc ąc: **roboczącz** plothow; Et vocaberis **edificator** sepium 307(5)a.β.

rodźicy: **rodzyczy**; **parentes** autem illius cum essent iusti, erudierunt filiam snam secundum legem moysi 322(20)a β.;

rozbuř: **rosborsz**; Et omne onus **dirumpe** frange esurienti panem tuum 307(5)a.α;

rozpomeń: *się* **rospomyen są**, pomny naabrama; **Recordare** abraham ysaac et israel seruorum tuorum 326(24)a.β;

řeč: **rzecz** taka; quia numquam dictus fuerat **sermo** huiuscemodi de zuzanna 323(21)a.β;

řekli: **ze rzyeklye** krzywye szwyadeczthwo; Convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum **dixisse** testimonium 324(22)a.α.;

s: **s** yey myssly; Haec dicit dominus si abstuleris **de** medio tui cathenam 307(5)b.α.; **slithego**; Et recesserunt cito devia quam abscondisti eis feceruntque sibi vitulum conflatilem et adoraverunt 325(23)a.β.; braly sszyą **stego**; Dixitque ei vir Recesserunt **de** loco isto 316(14)b.β.;

samym: na sie wam **szamym**; in malum vobismet **ipsis** 321(19)b.α.;

są: odsudzyły **są** neb potupyly; et condempnaverunt eam ad mortem 323(21)b.α.;

su: vbychly**su**; famuli domus irruerunt per porticum 323(21)a.α.;

?: **na sanda** (*sic!*) sprawydliwich raycz; et declinaverunt oculos suos ut non viderent celum neque recordarentur **iudiciorum** iustorum 322(20)b.β.;

sądku: we dzbanku **wsandku**; Quia non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farine in **idria** 314(12)b.α.;

ścirpała jest: **scirpyalą gest** sloscz twoy; sed non filia iuda **sustinuit** iniquitatem vestram 324(22)a.α.;

sxodzącym: **schodzączim** wam; **Convenientibus** vobis in unum jam non est dominicam cenam manducare 334(32)b β.;

sem: gothow **sszem**; quo respondente presto **sum** 316(14)b.α.;

seznájąc(?): **sessznąwąncz**; ego dominus **scrutans** corda et probans renes 315(13)b.β.:

skeradnośći: **scheradnoszczy**; si averterit se justus a(penitentia) iusticia sua et fecerit iniquitatem secundum omnes **abhominaciones** suas 311(9)b.β.;

skutków: **slutkow** (*sic!*); Qui do vnicuique juxta viam suam et iuxta **fructum adinvencionum** suarum 315(13)b β.;

słąčće: **slanczczye**; **congregate** parvulos 304(2)a.α.;

slutovny: smilowny neb **sluthowny**; Quiescat furor tuus et esto **placabilis** super nequicia 326(24)a α.;

slutuj się: **sluthuyssą**; Et exaudi domine **placare** domine attende et fac 314(12)a.α.;

smęčony: **smączoni**; et erit quasi ortus **irriguus** 507(5)b.β.;

směłovny: **smilowny** neb sluthowny; Quiescat furor tuus et esto **placabilis** super nequicia 326(24)a.α.;

snóv právca: **snow pwczą**; Ecce **somniator** venit 316(14)b.β.;

sposobnego: zdaly pẏlne ztrazi y dne **sposobnego** neb przystąbnego; factum est autem, cum obseruarent diem **aptum**, quum eam possent solam invenire 322(20)b.β.;

spravedlivyx: na sąnda **sprawẏdliwich** raẏcz; et declinaverunt oculos suos ut non viderent celum neque recordarentur iudiciorum **iustorum** 322(20)b.β.;

spravedlńe: sprawẏedlywẏe **sprawẏedlne**; Quae respondit **recte** 327(25)b.β.;

spravedlive: **sprawẏedlywẏe** *vide supra;*

stańe śę: **stanẏelyszą stanẏssa** swądy przywẏeczcze; quid **natum fuerit** quaestionis referetis ad eos 310(8)a.α.;

stanovišt'e. **stanowiste**; Ingressique moyses et aaron dimissa multitudine ante **tabernaculum** federis, corruerunt proni interram 321(19)b.β.;

strašeńi: **asstraseni**; et **perterriti** ac pavore concussi steterunt procul 320(18)b.β.;

starośći: **staroszẏ**; quod deus dedit tibi honorem **senectutis** 323(21)b.β.;

straży zdalẏ pẏlne **ztrazi** y dne sposobnego neb przẏstąbnego; factum est autem cum obseruarent diem aptum, quum eam possent solam invenire 322(20)b.β.;

střygącym: **przsztrzẏgacim** zamẏlknẏe; et quasi agnus coram **tondente** obmutescet 334(32)a.β.;

súce: zetrzeny, potrzeny, porazeny **szuce**; et perterriti ac pavore concussi steterunt procul 320(18)b.β.;

sux'éj: **szuchyey**; sicut radix de terra **sicienti** 334(32)a.α.;

svády: stanẏelyszą stanyssa **swądy** przywyeczcze; si quid natum fuerit **quaestionis** referetis ad eos 310(8)a.α.;

svár **wszwar**; In diebus illis convenerunt filii israel ad moysen et aaron, et versi in **sedicionem** dixerunt da nobis aquam ut bibamus 321(19)b.β.;

svętośći: **swąthoszczẏ** (*sic!*); et quasi agnus coram tondente obmutescet et non aperiet os suum de **augustią** (*sic, pro:* **angustia**), et de judicio sublatus est generationem eius, quis enerrabit quia abscissus est de terra viventium 334(32)a.β.;

svém: wląszą na panye bodze **szwem**; et invitatur in dno deo **suo** 333(31)a.β.;

śvebodńe: **swẏebodnẏe**; dimitte eos qui confracti sunt **liberos, solutos** 306(4)b.β.;

svązańe: **szwąszanẏe** nẏe mẏloszczy; Disolue **colligaciones** impietatis 306(4)b.β.;

śę: rospomẏen **są**, pomnẏ naabrama; Recordare abraham 326(24)a.β.; stanẏelyszą **stanẏssą** swądy przywẏeczcze; siquid

ñatum fuerit quaestionis, referetis ad eos 310(8)a.α.; wlą**szą** na panye bodze szwem; et invitatur in domino deo suo 333(31)a.β.; chopÿla**szą** nog ÿest gego; apprehendit pedes eius 327(25)b.β.; aggrederunt ad eam wychopÿli**szą**; Cum ergo egresse puelle surrexerunt et accurrerunt duo senes ad eam 322 20)b.β.; kochas**szą**; tunc delectaberis super domino 308(6)a.α.; wyrwÿe **szÿą**, wyrzuczÿ; Tunc erumpet quasi mane lumen tuum 307(5)a.α.;

śliwą: pod **sliwą**; nunc ergo dic michi sub qua arbore comprehenderis eos colloquentes (loquitur de actu carnali) qui ait sub **prino** 324(22)a.α.;

śvádectvo: ze rzyeklÿe krzÿwÿe **szwyądeczthwo**; Convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium 324(22)a.α.;

śvatové: bedą vstawÿonÿ (swyathkowÿe) **swÿathowÿe** abo wÿekowye; Et aedificabuntur in te deserta seculorum 307(5)b.β.;

(śvatkové): bądą vstawÿonÿ **(swyathkowÿe)** szwÿathowÿe albo wyekowye; Et aedificabuntur in te deserta seculorum 307(5)b.β.;

tajemny: vtargacz **tagemnÿ** vwloczczą albo ozeczczą; Non eris criminator nec susurro in populis 331(29)b.α.;

tak: a **tak**; **porro** cum essemus in angulo pomerii, videntes iniquitatem cucurrimus ad eos 323(21)b.α ;

taká: rzecz **taka**; quia numquam dictus fuerat sermo **huiuscemodi** de zuzanna 323(21)a.β.;

tak'e (*także*): przyslasta y **take**; venerunt **et** duo presbiteri 323(21)a.β.;

tako: wrzuczimi do ÿamÿ **tąco**; venite occidamus eum et mittamus in cÿsternam **hanc** veterem 316(14)b.β.;

tedy: krzykl yest **tedÿ** zastąmp; Exclamat autem omnis cetus voce magna 324(22)a α ; **tedi**; Dixitque, angelus 330(28)b.β.; **tedi**; Tulit **ergo** moyses virgam 322(20)a.α ;

tego: braly sszyą **stego**; Dixitque ei vir Recesserunt de loco **isto** 316(14)b.β.;

to: kthorasz **tô**; Que (sulamitis) dixit illi 327(25)b.β.; a przetho wÿącz; et ob **hanc** causam emiseris puellas a te 323 (21)a.α.;

tovařystvem: **thowarzÿstwem**; Reversusque est **ad** virum dei cum vniverso **comitatu** suo 320(18)a.α.;

tym: nyegdÿ yako wczorą y trzeczy dzÿen prze**thim**; Ingressa est aliquando sicut heri et nudius tercius cum duabus puellis 322(20)b.β.;

třeći: nyegdÿ yako wczorą y **trzeczÿ** dzyen przethim; Ingressa est aliquando sicut heri et nudius **tercius** cum duabus puellis 322(20)b.β.;

tvářu: przed**wąrzu** (sic); Tulit ergo moyses virgam que erat in **conspectu** domini 322(20)a.α.;

tvoji: scirpÿalą gest slosczs **twoy**; sed non filia iuda sustinuit iniquitatem **vestram** 324(22)a.α.;

uciskńę: nyewinne **vczyszknyą** opusczayancz; **Inveterate** dierum malorum, nunc venerunt peccata tua quae ante operabaris, judicans injusta judicia, innocentes **opprimens** et dimittens noxios 323(21)b.β.;

učyńi: ale **vcziny**; sic erit verbum quod egreditur de ore meo non revertitur ad me vacuum sed **faciat** (sic! faciet) que cumque iussero 309(7)b.α;

učyńim: **vczinim**; si enim hoc **egero** mors michi est 323(21)a.α.;

udatńą: **vdathnyą**; cur domine irascatur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra egipti in fortitudine **magna** et manu robusta 326(24)a.α.;

ukázál: **nevkazal**; et dominus celavit a me et non **indicavit** michi 327(25)b.β.;

umńéjšon: **vmnyssonby**; idria farine non deficiet nec lachitus olei **minuetur** usque in diem 314(12)b α.;

ustavony: bądą **vstawyony** (swyathkowye) swyathowye albo wyekowye; Et **aedificabuntur** in te deserta seculorum 307(5)b.β.;

utárgáč: **vtargacz** tagemny vwloczczą albo ozeczcza; non eris **criminator** nec susurro in populis 331(29)b.α.;

uvlóčca: vtargacz tagemy **vwloczcza** albo ozeczcza; non eris **criminator** nec susurro in populis 333(29)b.α.;

uzkośće: **wzkascye**; Ingemuit zuzanna et ait **angustiae** michi sunt undique 323(21)a.α.;

użytek: **vcziny vszytek**; sed faciat (faciet?) quecumque iussero et **prosperabitur** in hysat que missi illud dicit dominus 309(7)b.α.;

v **wyąmą**; Qui miserunt eum **in** lacum leonum et erat ibi sex diebus 330(28)b.β.; **woleyniczku**; paululum olei **in** lachito 314(12)b.α.; na przyskorka **w** pogąnenye; et ne deshereditatem tuam **in** opprobrium 304(2)a β.; **wszwar**; versi **in** sedicionem dixerunt 321 (19)b.β.; **w** przypowyscz; dicit dominus deus in erit **ultra** in vobis haec parabola **in** proverbium in israel 311(9)a α.; **wprzyslowye**; quid est quod inter vos parabolam vertitis **in** proverbium 311(9)a.α; wedzbanku **wsandku**; Quia non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farine **in** idria 314(12)b.α.;

učyńi: **vcziny vszytek**; sed faciat (faciet?) quecunque iussero **et prosperabitur** in hysat que misi illud dicit dominus 309(6)b α.;

ve: **wedzbanku** wsandku; quia non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farine **in** idria 314(12)b.α.;

vám: na sle **wam** szamym; in malum **vobismet** ipsis 321 (19)b.α.; schodzączim **wam**; convenientibus **vobis** in unum, jam non est dominicam cenam manducare 334(32)b.β.;

vb'ehli su: **vbychlysu** *(sic, pro:* vbyehlysu; famuli domus irruerunt per porticum 323(21)a.α.;

vcořa: **wczorą**; Ingressa est aliquando sicut **heri** et nudius **tercius** cum duabus puellis; 322(20)b.β.;

vejzřeńe: **wyeyzrzenye**; et vidimus eum et non erat **aspectus** 334(32)a.α.;

volá śę: **wląszą** na panye bodze szwem; et **invitatur** in dno deo suo 333(31)a.β.;

vřos: choyną **wrzossz**; et a domino recedit cor eius, erit enim quasi **mirice** in deserto 315(13)b.α.;

vřućimy: **wrzuczimi** do yamy tąco; venite occidamus eum et **mittamus** in cysternam hanc veterem 316(14)b.β.;

vśádzono byvá: **wsządzono bywa**; et erit quasi lignum quod **transplantatur** super aquas 315(13)b.β.;

vyxopili śę: **aggrederunt** ad eam **wychopyliszą**; surrexerunt et **accurrerunt** duo senes ad eam 322(20)b.β.;

vyličon: **wylyczon**: et cum sceleratis deputatus est 334 (32)b.β.;

vyskočył jest: **wyskoczyl gest**; et aperto hostio **exilyt** 323 (21)b.α.;

vęc: a przetho **wyącz**; et **ob hanc causam** emiseris puellas a te 323(21)a.α.;

vęcéj: czym **wyaczey**; pater et si rem **grandem** dixisset tibi propheta, certe facere debueras quanto **magis** quia nunc dixit tibi: lauare et mundaberis 320(18)a.α.;

vaceřadła: **zwaczerzadla**; tulitque Helias puerum et deposuit eum **de coenaculo** ad inferiorem domum 329(27)a.β.;

veka: ot **wyeką**; habitabo vobiscum in loco isto in terra, quam dedi patribus vestris **a saeculo** 321(19)b.β.;

vekove: bądą vstawyony (swyathkowye) swyathowye albo **wyekowye**; Et aedificabuntur in te **deserta seculorum** 307(5)b.β.;

veśel'e: **wysszyelye** nyewmownye; Laudate celi et exultet **terra iubilate** montes laudem 329(27)b.β.;

vidźić: **vidzycz** znamyenye; Deus eterne qui omnium absconditorum **es cognitor** qui nosti omnia, antequam fiant, tu scis, quoniam falsum testimonium tulerunt contra me 323(21)b.α.;

vyrve śę: **wyrwye szyą** wyrzuczy; Tunc **erumpet** quasi mane lumen tuum et sanitas tua cicius orietur 307(5)a.α.;

vyřući: wyrwye szyą, **wyrzuczy**; vide vyrve śę.

vyskokńe: **vyskoknye**; et sanitas tua cicius **orietur** 307(3)a.α.;

vzgárdzonego, *vzgárdzony*: **wsgardzonego**, **wsgardzony**; et **desideravimus** eum **despectum** et novissimum virorum virum **doloris** et scientem infirmitatem et quasi absconditus vultus eius et **despectus** 334(32)a.α.;

z (*s*); **s komory**; **de** thalamo 304(2)a.α;

z: **zdaleka**; et perterriti ac pavore concussi steterunt **procul** 320(18)b.β.; **zwaczerzadla**; tulitque Helias puerum et deposuit eum **de** coenaculo ad inferiorem domum 329(27)a.β.;

za: **zaginsszimi**; **post** deos alienos non ambulaveritis 321 (19)b.α.;

...: alias per posticum **zadnymy**; famuli domus irrue-...cum 323(21)a.α.;

... a yego **zagyste**; et illum quidem nequivimus com-... 323(21)b.α.;

...: przsztrzygacim **zamyknye**; et quasi agnus coram ... **obmutescet** 334(32)a.β.;

...: **zaclad** cząszą; **pignus** debitori reddiderit 311(9)a.β.;

...: **kmrabetye** (sic! pro **kmrakotye**) **zakurzenye**; ... autem accessit ad **caliginem** inqua erat deus 321(19)a.α.;

...: **zaleszy**. yest; grandis enim **restat** tibi via 310(8)b.β.;

...: bythego, **zarzuczonego**; et nos portavimus eum ... et **percussum** adeo 334(32)a.α.;

...: **zastąrzaly**; et dixit ad eum: **Inveterate** dierum ... nunc venerunt peccata tua quae ante operabaris 323 ...;

...: krzykl yest tedy **zastąmp**; Exclamat autem omnis ... voce magna 324(22)a α;

...: **zbor**; sanctificate **ecclesiam** 304(2)a.α.;

...: a bądzysz **sdrow**; nunc dixit tibi: lauare et **mundaberis** 320(18)a.α.;

zetrzeni: **zetrzeny**, potrzeny, porazeny szuce; et **perterriti** ... pavore **concussi** 320(18)b β.;

zgromádzájće: **sgromadzaycze**; **congregate** populum 304(2)a.α.;

zle: na **sle** wam szamym; in **malum** vobismet ipsis 321 (19)b.α.;

zlość: scirpyalą gest **sloscz** twoy; sed non filia iuda **sustinuit iniquitatem** vestram 324(22)a.α.;

znamene: vidzycz **znamyenye**; Deus eterne qui omnium absconditorum es **cognitcr** qui nosti omnia antequam fiant, tu scis, quoniam falsum testimonium tulerunt contra me 323(21)b.α.;

zvuk: **sbuk** *sic, pro:* svuk; Cunctus autem populus audiebat voces et lampades videbant et **sonitum** buccine, montemque fumigantem 320(18)b.β.;

zuzanę, zuzannę: **pozuzaną pozuzanną**; Et dixerunt coram populo: mittite ad zuzannam filiam helchie uxorem Joachim 323(21)a.β.;

ždali: **zdaly** pylne ztrazi y dne sposobnego neb przystąbnego; factum est autem cum **obseruarent** diem aptum 322(20)b.β.;

że: **zerzyeklye** krzywye szwyądeczthwo; convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium 324(22)a.α.;

żenie: po zuzaną **zenye**; mittite ad zuzannam filiam helchie, **uxorem** Joachim 323(21)a.β.;

MATERYJAŁY
do historyj form deklinacyjnych w języku staropolskim
(w. XIV i XV).

Wykaz form przypadkowych w ułamku starożytnego kazania o małżeństwie

opracował

JAN HANUSZ.

(Formy tu zestawione wyjęte są z przedruku homograficznego w wydaniu Zygm. Glogera. Liczby rzymskie oznaczają karty rękopisu, arabskie zaś stronnice na pojedyńczych kartach t. j. recto i verso).

I. Deklinacyja rzeczownikowa.

Singularis. Nominativus. Temata na -a *mascul.*: vczennyk I, 2 (dwa razy) II, 1, 2; vczenyk I, 2; dvch II, 1; sklaad I, 1; yaad II, 2; obraasz II, 2.

Zakończone na dźwięczną spółgłoskę mają tu więc zawsze ostatnią tematową samogłoskę wzdłużoną.

Imiona obce występują tu w łacińskiéj formie: Augustinus II, 1; Bernhardus II, 1; Jeronimus II, 2.

Temata na -ja *mascul.*: stolecz I, 1; mystrz I, 2; miecz II, 2.

Temat na -a *neutra.*: malzenstwo II, 1 (trzy razy).

Temata na -ja *neutra.*: kwapieenye od lvdzy I, 1; ostrzeszenye smysla I, 1; vczeczenye I, 1; vdrǫczenye czala I, 1; odlǫczenye I, 2; smyanye vstnee II, 1; odzenye czelnee II, 1.

Nigdzie nie spostrzegamy tu więc ściągnięcia starosłowieńskiego ние *w* -ńi.

Temata na -ā *femin.*: matka I, 1; nyeewiasta I, 1; nyewiasta II, 2; czistota I, 1; nyeczystota II, 2; sleepota I, 2; kl◊◊twaa I, 1; syostra I, 1; zensczyna I, 1; stroza mysli I, 1; okrasa zywotaa I, 1.

Przedłużenie końcowego a *znajduje się tu więc tylko w jednym wyrazie*: kl◊◊twaa.

Wyraz obcy męski: Seneka II, 1.

Temata na -jā *femin.*: mila bracza II, 1 *w znaczeniu vocativu użyte*; owcza II, 2.

Temata na -i *femin.*: wielebnoscz przyrodzenya I, 1; vr◊pnoscz czyny cz◊sto z m◊sczyny nyewieescze sercze II, 1. *Cf. Psałt. flor. 44, 3. Nehring, Iter. flor. 28.*

Temata na -en *neutr.*: pismo I, 2; pismoo I, 2.

Temata te przeszły więc do tematów na -a *neutr.*, *uwagi godne jest jednak przedłużenie* o, *może ono jest śladem zaginionego w tym wyrazie dźwięku nosowego w wygłosie.*

Genetivus. Temata na -a *mascul. Z końcówką* -a: kromye grzecha II, 2; odswego brata II, 2; okrasa zywotaa I, 1; skritego angyala (*anioła*) II, 1; ostrzeszenye smysla I, 1. *Z końcówką* -u: przesz rozvmv I, 2. *W znaczeniu accusativu*: szdraadzil adaama, I, 1; wip◊dzyla adaama II, 2; szdradzil daauida, salomona, samsona, absolona I, 1; naydzee gospodna I, 2; za naylepszego czlowieka I, 2.

Temat na -ja *masc.*: wip◊dzyla adaama sraya II, 2.

Temat na -a *neutr.*: p.... bienye malzenstwaa II, 1.

Temata na -ja *neutr.*: wielebnoscz przyrodzenya I, 1; wszego pokuszenya (? *fort.* poruszenya) moczen iest I, 2; w roozvmye odl◊czenya I, 2.

Temat na -u *mascul.*: do domv I. 1.

Temat na -es *neutr.*: vdr◊czenye czala I, 1.

W mascul. i neutr. ma tu więc stanowczą przewagę końcówka -a, *końcówkę* -u *bowiem mają tylko dwa rzeczowniki zakończone na nosową spółgłoskę* m: rozumu, domu. *W niektórych wyrazach jest końcówka* -a *przedłużona w* -aa, *a to*: zywotaa, malzenstwaa.

Niektóre zakończone w nominat. na dźwięczną spółgłoskę lub nosową m, *zachowują w genet. wzdłużenie ostatniéj tematowéj*: adaama (*dwa razy*), daauida.

Temata na -ā *femin.*: stolecz czsnoty I, 1; chczesz nyeewiasty widzecz przekrasz◊ II, 2; angyala nyeczystoty II, 1. *Masculin*: zm◊sczyny II, 1.

Temata na -i *femin.*: iest stroza mysli I, 1; dosycz (do syći?) iest I, 2.

Dativus. Temata na -a *mascul. Z końcówką* -u: bogv dosycz iest I, 2; kto sie gospodnv offervie I, 2. *Z końcówką* -owi: przeczywko wilkowi II, 2.

Temata na -ja neutra.: ku samemv bozeemv kaazanyv I, 2; ku napomynanyu I, 2.

Temata na -ā femin.: iest syostra czistocze I, 1; ku wszelkeey nyeczistoczee II, 2; pysznеey dzewcze II, 1.

Podwojone e *w końcówce jednego z tych wyrazów jest może śladem starosłow.* ѧ, *które w dat. sg. jest tematom żeńskim na* -a właściwe.

Temat na -jā femin.: dowierzaam pokorney grzesznyczy II, 1.

Jest to forma całkiem regularna, w końcówce tėj bowiem tkwi -ji, odpowiadające starosłowieńskiemu jѧ = ѩ.

Accusativus. Temata na -a *mascul.*: na kaszdy czasz I, 2; kto ma czisty zywot II, 1.

Inne wyrazy, mające tylko znaczenie accusativu, umieszczone są wyżėj przy genetivie.

Temat na -ja *neutr.*: czyny .... nyewieesczee serczee.

Ciekawe w tėj formie jest podwojenie końcówki -e, *co wskazuje, że to* e *odmiennie nieco, może z pochyleniem wymawiano.*

Temata na -ā *femin. mają końcówkę* -ę, *oznaczoną znakiem* ǫ: czystotǫ szgubila II, 2; kto czistotǫ mylvie II, 2; chczesz nyeewiasty widzecz przekraszǫ II, 2; zaprawdǫ II, 1. *Raz znajduje się forma*: zaprawda I, 1.

Temat na -jā femin.: przesz vliczǫ, I, 1.

Instrumentalis. Temat na -ja *mascul.*: przed nyeprzyyaczeelem II, 2.

Temata na -i *mascul.*: ogneem bǫdze vczynyono II, 1; aogneem teesz bǫdze skazano II, 1.

Temat na -ā *femin.*: syostrǫǫ (?) II, 2. *Domyślam się tylko po znaku* ǫǫ, *który często używano na oznaczenie naszego dzisiejszego* ą, *że jest to instrumentalis, bo związku tėj formy w tym ułamku trudno poznać.*

Temata na -i *femin.*: troiakǫ rzeczǫ bǫdzie I, 1; bǫdze odplaczono rownoszczǫ I, 2.

W zwrocie: prawym obrzǫ = II, 2, *trzeba się także domyśleć instrum. przerwanego stronicą.*

Locativus. Temat na -a *mascul.*: w roozvmye I, 2.

Temat na -a *neutr.*: w malszenstwie II 2.

Temata na -ja *neutr.*: czso wsierczv iest II, 1; wnaboszneem vkazanyv II, 1.

Tu zatym końcówkę -ji *właściwą tym tematom wyparła końcówka* -ju, *podług analógiji tematów na* -u.

Temat na -jā femin.: we sklenyczy II, 1.

Temat na -u *masc.*: w domv I, 1.

Temat na -i *femin.*: w slodkey strdzy II, 2. *Cf. Ps. flor. 18, 11; 80, 16; 118, 103 czeskie* strd *znaczy* miód.

Pluralis. Nominativus. Temat na -es *neutr.*: nyeczista slowa II, 2; *forma analog. do tematów na* -a *neutr.*

Genetivus. Temat na -ja *masc.*: vczeczenye od zlich mysly .... y obyczaayow I, 1. *Końcówka* -ów *jest właściwą tematom na* -u.

Temat na -i *masc.*: kwapieenye od lvdzy I, 1.

Temat na -i *femin.*: od zlich mysly I, 1.

Accusativ. Temat na -ja *femin.*: rodzy dzewycze, skazy dzewicze II, 1.

Instrumentalis. Temat na -a *masc. i na* -es *neut.*: vczeczenye od zlich mysly slowy vczynky, (*dziś: słowami, uczynkami*), miedzy wszemy grzesznymy skvtky, *końcówka* -y *odpowiada starosłow.* -ꙑ *w tymże przypadku.*

Locativus ma tu bardzo rzadką końcówkę -och, wiegoo wszeech vczynkoch I, 2 *zamiast starosław.* -ѣхъ *z poprzedzającą zmiękczoną.*

II. Deklinacyja rzeczownikowa przymiotników.

Singularis. Nominativus. Temat na -a *masc.*: moczen iest I, 2.

Accusativus. Temat na -a *neutr.*: wszistko widzecz II, 1.

Adverbia: cz⦶sto II, 1; nayd.... ⦶sto (*często?*) II, 1.

Imiesłowy.

Nominativus singularis. Temat na -a *mascul.*: daan II, 2; odl⦶czon I, 2.

Temat na -a *neutra*: temu b⦶dze odplaczono I, 2; b⦶dze skazono II, 1; b⦶dze vczynyono II, 1.

III. Deklinacyja zaimkowa.

A) Zaimki rodzajowe.

a) *Temata na* -a. *Nominativus singul. Masculina*: Teen iest odl⦶czon I, 2; ten sie waruy II, 1; ten sie trzyma II, 2; yeden vczennyk I 1, I 2 (*trzy razy*); jeden I 2, II 1.

Feminina: ta iest I, 1; matka boza taa I, 1; tamta II, 2.

Neutra: to iest sleepota I, 2; to iest malzenstwo II, 2; nykt yedno nyewiasta I, 1; yedno pismoo I, 2; iednoo w slodkey strdzy II, 2.

Przysłówkowe wyrażenia: iako II, 2 (*trzy r.*); yako II 1, II 2; tako I 1, I 2 (*trzy r.*), II, 1, II 2 (*dwa r.*).

Genetivus sing. w znaczeniu accusativu: teego ya ymaam I, 2.

Dativus sing. Mascul.: temv b⦶dze odplaczono I, 2.

Neutr.: kv samemv bozeemv kaazanyv I, 2.

Accusat. sing. Neutr.: to vkazvie, na to I, 2; przeto II, 2.

Jako formę przypadkową tu należącą można też uważać spójnik też, który w tym zabytku spotykamy trzy razy: teesz II, 1 (*dwa razy*), II, 2.

b) *Temata na* -ja. *Genetivus singul. Mascul.*: wiegoo wszeech vczynkoch I, 2; od swego bratal I, 2.

Neutr.: swego wszego pokuszenya I, 2; sklaad wszego dobregoo I, 1.

Dativus singul.: wszemv zlemu I, 1.

Dativus plural.: wszeem ukazvie I, 2.

Instrumentalis plur.: przed gemy vczekacz II, 2; miedzi wszemy grzesznymy skvtky II, 2.

Locativus plur. w iegoo wszeech vczynkoch.

B) Zaimki: kto, co.

Nominativus: kto I 1, I 2 (*trzy r.*), II 1 (*dwa r.*), II 2; nykt I 1; czso II 1; nycza II 2.

C) Zaimki osobiste i zwrotny.

Nom. sing. osoba 1: ya dowierzaam II, 1.

Dat. plur. osoba 2: powiadam waam II, 1.

Zwrotny Accus.: sie offervie I, 2; sie waruy II, 1; sie trzyma II, 2; sye stalo II, 2; baacz sye II, 2.

IV. Deklinacyja złożona przymiotników.

A) Temata na -a. *Nominativus sing. Mascul.*: sw؋ty dvch II, 1; ognyowi miecz II, 2; opvsczany 1, 2.

Femin.: prawa dobra zensczyna I, 1; mila bracza (*w znaczeniu vocat.*) II, 1.

Liczebniki porządkowe: pyrzwa, drvga (*rzecz*) I, 1.

Imiesłów: b؋dze czistota schowana I, 1.

Neutr.: iest richle vczeczenye I, 1; sw؋te pismo I, 2; smyanye vstnee II, 1; odzenye czelnee II, 1.

W podwojeniu e *dwu ostatnich przykładów możnaby upatrywać ślad złożenia téj formy z zaimkiem* je.

Forma zaimkowa: taakesz malzenstwo II, 1.

Genitivus singul. Mascul.: skritego angyala II, 1.

W znaczeniu accusativu: kto szdraadzil adaama nyewynnego, adaauida sw؋tego, asalomona m؋؋drego, asamsona mocznego, absolona kraszneego I, 1.

Neutra: sklaad wszego dobregoo I, 1.

Dativus singul. Femin.: dowierzaam pokorney grzesznyczy II, 1; pyszneey dzewcze II, 1; ku wszelkeey nyeczistoczee II, 2.

Neutr.: kl؋؋twaa wszemv zlemv I, 1.

Accusativus sing.: na kaszdy czasz I, 2; kto ma czisty zywot II, 1.

Instrumentalis sing. Masculi: prawym obrz؋ = (obrzędem?).

Femin.: rownoscz؋ yszczyn؋ boz؋؋ I, 2; troiak؋ rzecz؋ b؋dze I, 1.

Locativus sing. Neutr.: w naboszneem vkazanyv II, 1.

Femin.: w slodkey strdzy II, 2.

Nominativus plur. Mascul.: angelsczy byly II, 1.
Neutr.: nyeczista slowa II, 2.
Genitivus plur.: od zlich mysly I, 1.
Instrumentalis plur.: miedzy wszemy grzeszaymy skvtky II, 2.
B) *Temata na* -ja. *Nominativus singul. Mascul.*: nyewiesczy obraasz II, 2.
Femin.: matka boza I, 1; slepota czlowyecza I, 2.
Liczebnik porządkowy: trzecza (*rzecz*) iest I, 1.
Genetivus singul.: za naylepszego I, 2 *w znaczeniu accusativu.*
Dativus sing.: kv samemv bozeemv kaazanyv I, 2.
Accusat. sing.: czyny .... nyewieeesczee serczee II, 1.
Instrument sing.: rownosczą yssczynǫ bozǫǫ I, 2.
Skrzepłymi formami przypadkowymi są też przysłówki: wǫczey II, 1; richley II, 2 (*dwa r.*); woǫcz I, 2; baacz sye wielmy II, 2; wszdi sye pospieszala I, 1.

Wykaz form przypadkowych w modlitwach kodeksu krakowskiego z r. 1375

opracował

JAN HANUSZ.

(W biblijotece Jagiellońskiéj znajduje się kodeks oznaczony przez CC VII 37 opisany dokładnie w „Katalogu rękopisów“ zesz. IV. przez Dra W. Wisłockiego, i przez tegoż nowo oznaczony numerem 1681. Pod tym numerem w katalogu wspomnianym wydrukował Dr. Wisłocki cały tekst modlitw tu... że się znajdujących, a przedrukował go prof. W. Nehring w „Archiv für slavische Philologie“ 1880. Formy przypadkowe jednak, które tu podaję, w... pisałem dzięki uprzejmości Dra Wisłockiego z samego rękopisu, w skutku czego kilka form czytam inaczéj, jak je mamy w wydaniach wspomniany...

I. Deklinacyja rzeczownikowa.

Singularis. Nominat. Temata na -a masculina: czlowek, b... *obcy*: Amen (4 razy).
Temata na -ja *mascul.*: tego mi zal (*czter y razy*), moy tforz... kazal, owocz ziuota twego.
Temat na a *neutra*: przidzi twe crolestwo.
Temata na -ja *femin.*: bǫcz twa wola, zdroua Maria.
Genetivus. Temata na -a mascul. z końcówką -a: owocz ziu... twego, mego ziuota, sedzi v boga otcza, yen se poczǫl ducha sw... tego, mego milego gospodzina ne milouał.

Z końcówką -u: do grobu, mǫ pǫczǫ rozumu.

W znaczeniu accusativu: vezǫ w swantego ducha, ij we Ihu Crista, wygo syna yedinego.

Temata na -ja *mascul.*: mego otcza ne czil, sedzi v boga otcza, miloszerdza tworcza mego, az do dzissessego dna. *Tu téż zaliczyłbym* dzissa *(2 r.) jeżeli to ma być złożone z* dnia sia.

W znaczeniu accusativu: mego tworcza roznewal, prossǫ tworcza, werzǫ w bog otcza, tworziczela neba.

Uwagi godna tu jest szczególniéj, że jest tu temat męski na -ja tworzec, *od którego całkiem prawidłowo mamy w genetiwie trzy razy formę* tworca, *podczas gdy w dzisiejszej polszczyźnie jest to temat żeński na* -jā *i stósownie do tego się odmienia.*

Tem. na -a *neutra*: bozego czala, czala mego smartwich wstane, sedl do pecla.

Tem. na -ja *neutra*: ot mego porodzena, ot mego pranego sserczа *(dwa r.)*, sercza.

Tem. na -ā *femin.*: mili matki boze (prossǫ), yeg swǫte mǫky ne oplakal.

Tem. na -jā *fem.*: z dzeuicze Marie, tworziczela neba y zeme.

Tem. na -i *femin.*: miloszi pelna.

Tem. na -er *femin.*: me maczerze ne czil (czcil).

Tem. na -u *masc. w znaczeniu accusativi*: wygo syna (vezǫ).

Dativus. Tem. na -ja *masc.*: kaiǫ se oczu *(sic pro*: occzu).

Tem. na -ā *i* -jā *femin.*: kaiǫ se .... mile Marie, matcze.

Accsuativus. Tem, na -a *mascul.*: werzǫ w bog otcza, day nam dzissa chleb nas, w oni wekugi ziwot *(wierzę)*.

Tem. na -ja *neutr.*: na pokussene, w grzechow moich rosdrzessenie, w swatch opczouane, smartwich wstane.

Tem. na -i *femin.*: przestǫpil dzessǫnczorǫ bozǫ kazn.

Tem. na -u (-ъв) *femin.*: vezǫ w swantǫ czirkiew.

Tem. na -men *neutr.*: oswantcz se wtueme, *sądzę że jest to ściągnięte*: w twe imię, *to i bowiem w wyrazie* imię *bardzo często ginie w językach słowiańskich, jak np. w małoruskim w okolicy Stanisławowa mówi lud*: mnė. *Tu tym bardziéj mogła nastąpić taka wyrzutnia i kontrakcyja, że poprzedzający wyraz kończy się na samogłoskę, więc w mowie starano się unikać rozziewu.*

Vocativus. Tem. na -ja *mascul.*: occze duchowni, occze nas, otcze duchowni.

Instrumentalis. Tem. na -a *mascul.*: pot Pontzskim Pilatem.

Tem. na -ja *neutra urobione za pomocą suffiksu* -нıє *mają tu wszystkie końcówkę* -im: wezrzenym, slissenym, vkussenym, pomislenym, przemowenym, dopusczenym, opusczenym.

Tem. na -a *femin.*: neczistotǫ mego ziuota.

Locativus. Tem. na -a *masc.*: w zarze, w gnewe, we sne y na fawe·

Tem. na -a *neutra*: w lenistwe, w piaństwe, w łacomstwe, *przysłówek*: dostoyne.

Tem. na -ja *femin.*: na zemi, na prauiczi, w troci (*w trójcy*).

Tem. na -i *femin.*: w pisnosczi (*w pyszności*), w zauisczi, w nenauisczi.

Tem. na -es *neutr*: na nebe.

Pluralis. Genetivus. Tem. na -a *mascul.*: mich grzechow, mich wsech grzechow, sedm smertnich grzechow, rozdrzessicz mich wsech grzechow, grzechow mich rosdrzessene.

Tem. na -a *femin.*: swantich p◊czi ran ne oplakal.

Dativus. Tem. na -ja *mascul.*: iaco mi otpusczami nassym winouatczem, *tu więc w końcówce podobnie jak w starosłowieńskim* o *przeszło na* e.

Accusativus. Tem. na -a *femin.*: otpusczi nam nasse vini.

Tem. na -es *neutr.*: wstanpil na nebossa.

Instrumentalis. Tem. na -a *femin.*: medzi wsemi neuastami.

Locativus. Tem na -es *neutr.*: na nebesech.

II. Deklinacyja rzeczownikowa przymiotków.

Nomin. singul. mascul.: blogzlawon owocz, m◊cz◊n (*przekreślone a obok tego napisano* m◊nczon), crzizowan, pogrzebon.

Neutra w znaczeniu przysłówków: czosto (*sic pro*: cz◊sto, *2 razy*), cz◊stom si ne gneual.

W ostatnim zdaniu tych modlitw czyta Dr. Wisłocki: ij w swanth opezouane. *Wprawdzie pismo tego kodeksu bardzo nieczytelne, zdaje mi się jednak, że potrzeba w tym miejscu czytać*: w swatch opezouane, *zwłaszcza, że nad* a *daje się spostrzec znaczek używany przy podobnych skróceniach. W takim razie nie byłaby to forma rzeczownika genitivu plural. lecz złożona.*

III. Deklinacyje zaimków.

1. Zaimki rodzajowe.

A) *Temata na* -a. *Nom. sing. neutr. Wyrażenia przysłówkowe*: iaco (*dwa razy*), iacosm co cz◊sto sgrzessil, yacosm to czosto omudzil, tako.

Genetiv. sing. neutr.: tego mi zal (*4 razy*), tego sse kai◊ (*2 razy*).

Femin.: przest◊pil dzess◊nczor◊ boz◊ kazn te yesm nigdi nepopelnil.

Accusativus sing. neutr.: yacosm to czosto omudzil.

Instrument. sing. neutr.: potem.

Tu też należą formy spójnika: teze (*też 3 razy*).

B) Temata na -ja. *Nominativus singul. Mascul.*: yen se poczϕl, otcze nas yensech, co mi moy tworzecz kazal.

Femin.: twa wola.

Neutr.: twe crolestwo.

Genetivus singul. Masc.: yego swϕte mϕky, yego swantich pϕczi ran, wygo (*pro*: yego) syna yedinego, mego milego gozpodzina, mego otcza, mego tworcza, mego zlnota.

Neutra: ot mego porodzena, ot mego prauego sercza, ote fsego zlego.

Femin.: me maczerze ne czil (*czcił*).

Accusativus sing.: w oni wekugi zlwot, day nam chleb nas (*nasz*).

Instrumentalis sing.: mϕ pϕczϕ rozumu.

Genitiv. plural.: czom se gich dopusczil (*2 razy*), mich grzechow, mich wsech grzechow (*2 razy*), wsech swantich.

Dativus plural.: wsem swantym,

Accusat. plural. femin.: otpusczi nam nasse vini.

Instrum. plural. femin.: medzi wsemi neuastami.

2. Zaimki: kto, co.

co mi moy tforzecz kazal, lakosm co czosto sgrzessil, czom se gich dopusczil, czosm sse gich dopusczil.

3. Zaimki osobowe i zwrotny.

Singul. Nominat.: la, ya.

Genetivus: czebe occze duchowni.

Dativus: tego mi zal (*4 razy*), co mi moy tforzecz kazal, tobe.

Accusativus: bi me raczil rosdrzessicz.

Instrumental.: bog z toba.

Plural. Nominat.: mi otpusczami.

Dativus: day nam, otpusczi nam.

Genetivus: ne uodzi nas, *w znaczeniu accusat.*: ale nas zbaw.

Zaimek zwrotny: tego sse kaiϕ (*3 razy*), sse dopusczil (*2 razy*), narodzil sse, kaiϕ se, yen se poczϕl, czom se gich dopusczil, oswantcz se, czϕstom si ne gneual.

IV. Deklinacyja złożona.

1. Temata na -a. *Nominativus singul. Mascul.*: Ia gresni czlowek, Iakosm coli (*może* cały?) mego tworcza roznewal.

W znaczeniu vocativu: occze duchowni (*dwa r.*).

Femin.: Zdroua Maria, milosczi pelna, blogozlawona ies,

Genetivus singul. Mascul.: mego milego gozpodzina ne miloual, vbogego lacznego ne nakarmil, pustego ne oblozil, nagego ne prziodzal, nemocznego nenauedzil, martwego do grobu neprziprouadzil.

Participia: iϕtego ne wczessil.

W znaczeniu accusativu: w troci iedinego, w ygo syna yedinego, vezǫ w swantego ducha.

Neutra: ot mego pranego ssercza (*dwa r.*), dopusczenym zlego, ote fsego zlego, opusczenym dobrego, zwantego wernego bozego czala.

Femin.: prossǫ .... mili matki boze, yego swǫte mǫky ne oplakal,

Dativus singul. Femin.: kaio se mile marie,

Accusat. singul. Femin.: vezǫ w swantǫ czirkew,

Instrumental. singul. Mascul.: pot Pontzskim Pilatem,

Genetivus pluralis: sedm smertnich grzechow, grzechow wado y neuadomich, wsech swantych s martwich wstane; swantich pǫczi ran;

Dativus pluralis: wsem swantym,

Accusativus plural.: skandse przidze sandzicz ziwe y martwe;

2. Temata na -ja. *Genetivus singul. Mascul.*: az do dzissessego dna; prossǫ tworcza wssemoganczego, werzǫ w bog otcza wsemogǫczego *w znaczeniu accusativu.*

Neutra: bozego czala,

Femin.: matki boze (prossǫ),

Dativus singul. Femin.: matcze boze,

Accusat. singul. Mascul.: chleb nas wsedni,

Femin.: bozǫ kazn.

V. Deklinacyja liczebników.

1. *Pięć odmienia się tu podług tematów żeńskich na* -i, *mamy bowiem genitivus*: swantich pǫczi ran, *instrument.*: mǫ pǫczǫ rozumu.

2. *Od tematu nijakiego na* -a, *sześcioro, jest tu genetivus*: ne popelnal sesczora miloszerdza.

3. sedm smertnich grzechow, *ten liczebnik jest również nominativem lub accusat. sing. tem. żeńsk. na* -i.

4. *Od tematu nijakiego na* -a, *dziesięcioro, jest tu accusativus*: przestǫpil dzessǫnczorǫ bozǫ kazn, *podług analogii tematów żeńskich.*

Wykaz form przypadkowych zawartych w Rotach Przysiąg krakowskich z końca XIV w. wydanych przez R. Hubego

opracował

BOLESŁAW SZOMEK.

I. Deklinacyja rzeczowników.

Singularis. Nominativus. Temata męskie, pierw. na -a: brat, rot. 13, 53; brath 71; bog 4, 5, 7, 8, 67, 71; pan 60, 69; czwik (ćvik) 67: byl na ymyo czwik; Baran 13: Stassek Baran; Klos 17: Nicolai Klos dicti; sluzebnik 8; Stasszek 30; Stassek 13, 13, 62; sstasschek 12; Wlodek 7; Sulko 72; Sulek 72 (Sulislåv); bogun 56; Bogun 56; Bogufal 50; borek 37; Iwan 11; Crzistek 31; Woijtek 29; Passek 36, Passzek 59; Maczek 32, 41, 43; Miczek 69 (Mikołaj); potr 8; Pyassek 10; Prelank 4, 5; Simon 47, Sijmon 47; Thomek 63; Werzink 44; Swanch 22; Wanch 16; Szdzech 61; borg 36; gandenek 33; Oland 42, 42; Climonth 44; Jangroth 46; Crzeslaw 60; Wanczlaw 25; Miroslaw 51; Imram (= Iimbram) 72; Handzil (?) 36.

Tu należą zdrobniałe: dobco 3, Dobco 23, Sulko 72, Borco 54, Iasco 3, Iascho 27, 34, 55, Iaschco 70, Przibco 17, Brzanczco 50, Wisco 5, Pascho 18, 52, Franczco 38, Ielítko 30.

Temata nijakie, pierw. na -a: prawo 11, Koberzisko 51, Wilkowisko 55.

Temata żeńskie, pierw. na -ā: oczczisna 40; niwa 22, 17; dzedzina 26, 27, 37, 40; sluga 45; Wantrobca 39; oprawa 41; Boguchna 58, 58; Prandota 4, Prandotha 14, 38, 42; Widzga 5; Gorka 14; Minoga 33; Kalina 67; Vlina 64; Dulanlanca 3; Buczina 55; Neprzesna 14, Neprzeszna 42; Przichna 25, 25, przichna 25; Nemsta 34; Machna 3; Kochna (Kachna) 46; Pechna 39; Peczna 53; Drwijena 53; Nastka 64; Hanca 53; Boxa 9; Helena 31; Margaretha 19.

Temata męskie, pierw. na -ja: oczecz 46; Kazmirz 16, Kazimirz 47; Swerzinecz 43; Krogulec 67; Bogusz 35; Barthossz 24; Micolaij 55, 65, 66; xandcz (kśądz) 47; Xansz (de parus Xansz = Kśąž) 52; Tszczenecz 37; Tsczenecz 54; przIwileij 11; Iacuss 12, 12, 12; Parcz 8: Albertum de Parcz; cupil tan czacz wparcz (?) ibid.; pro hereditate in parcz 36.

Temat nijaki, pierw. na -ja: widzenije 58.

Temata żeńskie, pierw. na -jā: pani 1, 39, 57, 60; granicza 54; Wola 5, 67; Kathussza 29; Dombronicza 1; Modlnicza 12, 15, 60; Jedlcza 11, 11; Igolomia 14; Nemerza 53.

Temat męski, pierw. na ŭ: dom 61.

Temat spółgłosk., pierw. na -t: dzecza 20.

Genetivus. Temata męskie, pierw. na -a. *Końcówka pierwotna tematów tych* -a *jest tu prawie ogólną*: lista, Maczek nedal lista 41; sziwota, otswego sziwota 7; cleynota, iz Stassek iest nass brat ij nassego cleynota 13; chrosta, pyandzessanth woz chrosta 52; scota, szesczoro scota 10; mlina 73; pana, grodzono do pana Ianowye 68; namyastka, vswego namyastka 61; Wisca, newiprawil Wisca (?) 5; v Dobka 67; Przeczlawa 51; Wanczslawa 32.

W funkcyji accusativu: czloweka 56, 66; Miczka 32; stasschca 12; Sulka 72; Warczislawa 7; Stanislaua 12.

Końcówkę -u *spotykamy w dwu rzeczownikach*: zacladu, ranczijl trzij grziwni zacladu 12; podobnież 70; dlugu, obwazala sije dlugu zidowskego 19.

Temata nijakie, pierw. na -a: drzewa 1: napoltorasta drzewa; praua 6: przesz praua; rancogemstwa 12: zacladu rancogemstwa.

Temata żeńskie, pierw. na -ā: szkodi 9, 59; schodi 50; scodi 5; scodij 4; szcodi 42, 20; dzedzini 3, 36, 53, 62; ranky 27, s rankij 30; ysczini 50, gisczini 70; grziwni 38, 73; zagrodi 30; carczmi 30; przesz winy 6; dulan lankij 3; Clary 44.

Temata męskie, pierw. na -ja: cinszu 31; kmijecza 48: Iacosm newzala v kmijecza. *W funkcyi accusativu*: za Maczeija 21.

Temata nijakie, pierw. na -ja: zawolanya 13; odzenija 39: ez czso pani mijala odzenija...; dzerszenija 37; ijmena 20: Iacoma dzecza XX grziwien szcodi dzeczanczego ijmena. ijmena *odpowiada starosłow.* имѣнинѧ *od nomin. sing.* имѣние = *majątek.*

Temata żeńskie, pierw. na -jā. *Występuje tu jedynie końcówka* -ej *pierwotn. dativ. sing. femin. przymiotników deklinacyji złożonéj*: paneij 40: nijebila paneij oczczisna; *podobnież* 45; racoijmeij 16.

Temat męski, pierw. na ŭ (ъ): domu 24: dobywal iego domu,

Temat męski, pierw. na ū (ы): poszwu 34.

Temata męskie, pierw. na -i: dnya 23: Iaco ginego dnya nijedaijal.

Dativus. Temata męskie, pierw. na -a. *Pierwotniejsza końcówka* -u *występuje tylko w jednym wypadku*: parobku 55: Iaco Micolaij dal parobku. *Znachodzimy zresztą końcówkę* ovi: Wiscowij 5: kazal ranczicz zazan C grziwen Wiscowij; Iaschowi 55; Michalcowi 12; Michalcoui 12; Maczcoui 59; Climontowi 42; borcoui 36; Brzanczcowy 50.

Temata żeńskie, pierw. na ā: zene 2, Swantochne 2: czo se dzalem ijlozem sze dostalo Swantochne zene Andree; rance 15: kupotruszczine rance; Kdzedzinije 47; prandocze 4; Prandocze 42.

Temata męskie, pierw. na -ja. Pijotraszowi 64: Nastka kazala Pijotraszowi ranczicz; Iacusschowi 12; Miculaijowi 33; Micolaijowi 35, 65; Nicolaoui 16; Kmeczowi 72.

Temat męski, pierw. na ŭ: synu 45: dal Petrow (= Petrovu) synu trzi rani.

Temat spółgłoskowy, pierw. na r. maczerzi 31: Iacosmi przi tem bijli gdze Crzistek maczerzi grziwna cinszu tela lata zawyano placzijll.

Accusativus. Temata męskie, pierw. na -a. dwor 52: ij wijezon na ijeij dwor; ogrod 2; przechod 6; ossamostrzal 33; nasszwanti Marcin, na swanthy marcin 12. *W takim zwrocie zachował się istotny accusativus i w dzisiejszéj polszczyźnie, obok szerzéj jednak rozpowszechnionego*: na świętego Marcina, na świętego Jędrzeja *i t. p., gdzie genetivus w funkcyji accusativu występuje. W przysłówkowym wyrażeniu*: naprzod 7, 65. *Genetivus w znaczeniu Accusativu w zabytku naszym występuje dość często, jak to wyżéj przedstawiono.*

Temata nijakie, pierw. na -a: slowo 42: Iaco Oland kazal Prandocze zassije ranczicz wto slowo; wyano 31; szedlisco 2.

Temata żeńskie, pierw. na -ā. *Końcówka nosowa accusativu rzeczowników żeńskich wyrażona z jednym wyjątkiem wszędzie przez* -a: dzedzina 24: Barthossz ijechaw wedwudzyestu namarcisszowa dzedzina; *również* 25, 30, 34, 57, 60, 65; grziwna 31, 64; wina 33; rana 55; gozpoda 55; niwa 8; zona 16; glowa 18; *lecz*: dzeszandzinan 6: wszanl dwoye penandze zayednan dzeszandzinan.

Temata męskie, pierw. na -ja: czinz 16; czinsz 48: ani kazala wzancz ani vmowila naczinsz strànczacz; mansz 29: szla za wtori mansz. *Pierwotny accusativus w zwrocie takim zachował się i w nowszéj polszczyźnie*: pójść za mąż; kon 33: Iaco czso dano Miculaijowi wina o kon; kon 71: wzol kon Krczonow.

Temata nijakie, pierw. na ja: wijednanije 42: ezh mijal Oland puszczicz kuprzijaczijelom nawijednanije; wyanzanye 69.

Temata żeńskie, pierw. na -jā. *Końcówka nosowa accusativu wyrażona tu przez* a: rola 58: przioraIa Micolaijowa rola; panossza 24: panossza iego ranil.

Temata męskie, pierw. na -ŭ: dom 2, 56, 71; napoltorasta 1; pol 30, 30, 38, 73.

Temata żeńskie, pierw. na -i. czacz 8: cupil tan czacz (чѧсть); czanscz 73.

Temat spółgłoskow., pierw. na -n: na yman 2, 6; na ymyo 67: Iako Krogulec v Dobka moy byl na ymyo czwik.

Instrumentalis. Temata męskie, pierw. na -a: poczanthkiem 55: a potem czso sija dzalo to bijlo za ijego poczanthkem; lozem 2; bratem 71; dobijtkem 56; gwaltem 35, 52; Janem 71; Woijtkyem 69; dzalem 2.

Temata żeńskie, pierw. na -ā: silan 2: dzerszi silan; syla 52: gwaltem syla; gospodan 8: nebil nigdy gospodan; ranka 21: Iaco ranczili pospolita ranka. *Końcówka więc instrumentalu wyrażona albo przez*: an *albo przez* a.

Temata męskie, pierw. na -ja: mazem (мажемь) 19; spocoijem 30, 34, 60; gospodarzem 3; s micolaijem 9; kmyeczem 69.

Temata nijakie, pierw. na -ja. *Spotykamy tu końcówkę* -im: przedanym 1: geij casz nam igey ludzi przedanym.

Temata żeńskie, pierw. na -jā: glowicza 44: nebijl Clary meczowa glowicza; graniczan 1; wolo 71: y ssyego wolo wzol kon; rankoyma 72.

Temata żeńskie, pierw. na -i: mocza (мошніѧ) 2, 25; rzecza 56: wwswoij dom wnoczi korzistna rzecza wijozl; casznan (казнь) 1; kaznija 45, 52.

Locativus. Temata męskie, pierw. na -a: rocze 9: Iako w tem rocze (= *w tym terminie*) jenże mam smicolaijem. *Podobnież* wrocze 45; lessije 66.

Temata żeńskie, pierw. na -ā: zastawije 17, 25, 27; zastawye 73; wdzedzine 4; dzedzinije 37: ani czij dzedziczi ani borek bijli gospodarzmi dzedzinije. *Byłby to więc locativus użyty bez przyimka. Jest jednak rzeczą wątpliwą, czy nie należy tego uważać za dativus, użyty miasto genetivu, a odpowiadający łacińsk. dativowi commodi.* drødze 45, 35; wrokitne 1; niwe 8: teij niwe Albertus nebil nigdy gospodan. *Tu z większą pewnością oświadczyć można, że użyty jest w tym przypadku locativus bez przyimka.*

Temat męski, pierw. na -ja: przìwileyw 3: iaco na przìwileyw stogij.

Temata nijakie, pierw. na -ja: wstrzymaniu 3; podswiganu 4; powcupenu 8; wyednanu 32; wdzerzniju 53: Iaco Nemerza ani iego brat nije byl wdzerzniju dziedzini; w dzerzhenìju 62.

Temat żeński, pierw. na -jā. wiedlczi 11: Iaco wiedlczi bilo nemeczske prawo; (*por. komparycyją do tejże roty*: Iwan de Iedlcza).

Temat żeński, pierw. na -i: w noczi 56.

Temat spółgłosk., pierw. na -r: macerzy 46: Iaco wemi ez oczecz Kachnin wzanl XL grziwen poijeij macerzy.

Dualis. Accusativus. Temat męski, pierw. na -ŭ: woli 45: ij dwa woli wzal zatrzi grziwni.

Locativus. Temat męski, pierw. na -a. lanu 38: Iaco wemi ez F. et P. matha na dw (= dvu) lanu polijedneijnaczcze grziwni.

Pluralis. Nominativus. Temata nijakie, pierw. na -a: de Sedliska 51; lata 14: Iakom pirweij pozwal niz trzij lata wysśla.

Temata męskie, pierw. na -ja: dzedziczi 37: Iaco wemi ijsswyathczimi ez oth szescidzessanth lat ani czij dzedziczi, ani borek bijli gospodarzmi dzedzinije.

Temat męski, pierw. na -i: ludze 52.

Temat spółgłosk., pierw. na -t: dzijeczi 73. *Temat ten w pluralis przeszedł do tematów żenskich pierw.* -i.

Genetivus. Temata męskie, pierw. na -a. scoth 25: ijasz ma przichna wedwdzestu scoth wzastawije; scot 64: osijmnijaczcze scot; woz 52: pyandzessanth woz.

Temata nijakie, pierw. na -a: lat 30, 34, 37, 40, 53, 60, 62; mayst 8: asz dotich mayst. *Por. nowopol.* natychmiast.

Temata żeńskie, pierw. na -ā: grziwen 4, 5, 10, 14, 16, 20, 21, 46, 59, 70, 70; dzedzin 54; de Trambek 68; de Zabaw 72.

Temata męskie, pierw. na -ja: penandzi 4, 44: ani ijeij penandzi bral; grossij 17; de Thassicz 16; in Bencowicz (?) 26; de Mislovicz 25; de Wroblouicz 26; de Bencovicz 26; de Pancovicz 29, 20, 20; de Kozmicz 29; de Sroczicz 31; de Bandcouicz 62, 58; de Czudzinouicz 49, 50; de Grabonich 44; de Sbiluthouicz 35; de Micolaijouicz 39; de Woijewanouicz 61; de Sweborouicz 19; de Budzinowicz 15; de Budzinogiouicz 19; de Strzeszcovicz 20; de Negowouicz 21; de Xanguicz 18; de Bibicz 18; de Czuslicz 27; de Szrauczicz 17; de Srzanczicz 17; de Marczinouicz 69; de Jelouicz 65; de Krolowicz 73; de Lnczianowicz 73; de Ianovicz 26; de Przibislauicz 48; w (?) Iurzicouicz 4; de Iurzicouicz 4, 32, 41.

Temat nijaki, pierw. na -ja. staijan 25: wdzedzina czthijr staijan.

Temat męski, pierw. na -i: ludzi 1: geij casznan igey ludzi przedanym.

Temat spółgłosk., pierw. na -t. dzeczi 26: ez dzedzina iest dzeczi Andrzeowich. *Temat ten w plural. przeszedł do temat. żeńskich pierw.* -i.

Dativus. Temat męski, pierw. na -ja: kuprzijaczijelom 42: ezh mijal Oland pusczicz kuprzijaczijelom nawijednanije anije pusczijl.

Accusativus. Temata męskie, pierw. na -a: trawniki 22: Iaco oral swe trawniki; policzki 43: Maczek dal lenartowey dwa policzki. *Nazwy miejscowości*: Prechodi 6; kijani 47; Przeswodi 61; Sczecoczini 49; Clanczani 9; Lanzani 45; Osseczani 45; Podolani 35; Sczithniki 34.

Temat nijaki, pierw. na -a. lata 31: Iacosmi przitem bijli gdze Crzistek maczerzi grziwna czinszu tela lata za wyano placzijll.

Temata żeńskie, pierw. na -ā: grziwni 12 (*3 razy*), 45; grzywni 12; rani 35, 45, 65; rany 7, 69.

Temata męskie, pierw. na -ja. penandze 6: esz dominus Episcopus Cracoviensis wszanl dwoye penandze; penadze 15; kmecze 30: Iaco Stasszek dzerszi dzedzina vkorabinie trzij kmecze pol carczmi *i t.d.* *Nazwy miejscowości*: Parcze 36, 56; Parce 22, 28; Owczari 41; Janouicze 13; Ianovicze 27; Przibislauicze 53; Iurzicouicze 59; Brnoczicze 57; Chodinicze 70; Dalovicze 10; Radwanouicze 63; Maranovicze 11.

Temat żeński, pierw. na -i: rzeczi 10 (?) Iaco wanzal (= *uwiązał*) za trzidzeszci grziwen rzeczi ij szesczoro scota.

Instrumentalis. Temata męskie, pierw. na -a: spomoczniki 35.

Temat męski, pierw. na -ja: gospodarzmi 37.

Temat żeński, pierw. na -i: mijedzi wsijami 54.

Locativus. Temat męski, pierw. na -a: listoch 28.

Temata żeńskie, pierw. na -ā: w lacach 4; grziwnach 27, 57.

Temat męski, pierw. na -ja: gayoch 4.

Temat żeński, pierw. na jā: rolach 4,

II. Deklinacyja rzeczownikowa przymiotników.

(Deklinacyja rzeczownikowa przymiotników w rotach przysiąg krakowskich przedstawia się jeszcze w dosyć pełnéj postaci. Natrafiamy tutaj na formy nader sędziwéj cechy, jak nas o tym wykaz poszczególnych przypadków pouczy).

Singularis. Nominativus. Rodzaj męski: praw 33 (*jako orzeczenie*) ossamostrzal tego iest praw; Ianow 71: brath Ianow; msczivoyow 2: esz msczivoyow cum uxore clara dzerszi *i t. d.*; Kachnin 46: oczecz Kachnin; wijezon 52 (*jako orzeczenie*),

Nazwy miejscowości od tematów męskich z suffixem -ov: Zacrzow 27; Quassznow 46; Boczow 42; Lappanow 40; Sanspow 38; Plomikow 24; Radzonow 23; Lubochow 25; Sluppow 52, 59; Grusszow 65; Stradow 71; Gorkow 47; lucow 9; Czusszow 34; Kuczcow 33; Medhnow 2. *Nazwy miejscowości od tematów żeńskich z suffixem* -in: Kniszin 57; Sczeklin 3; Zamboczin 72; Olelin 32; Czrzewlin 13.

Rodzaj nijaki. Participia praeteriti passivi: porambono 1; vczinijono 32; dano 33; grodzono 68; zaplacono 70. *Nazwy miejscowości*: Minino 30; Ochonino 31; Olenino 69.

Rodzaj żeński: Miloczina 1: pani Miloczina; Przibcowa 17; Iaco niwa Przibcowa stoij wzastawije. *Nazwy miejscowości*: dulowa 67; Wroczinowa 7; Olsowa 7.

Genetivus. Rodzaj męski. Woijtkowa 56: Iacoswa widzala gdzc bognn swim dobijtkem czloweka Woijtkowa wwswoij dom wijozl; Andrzeowa 66: Iaco wemi ez ijanl Micolaij Andrzeowa czloweka; proznija 59: tedy gij proznija pusczil. *W powyższych przykładach genetivus ma znaczenie accusativu. Nazwy miejscowości*: sdobracowa 21, *co jednak może być i neutr. od* Dobracowo; z grusszowa 65; ijaschowa 27: Iaco sijaschowa ranky chodzi dzedzina pozastawije w panczinaczcze grziwnach; ijaschowa = jaśkova, *genetivus sing. od* jaśkov. *Nie rozumiemy jednak, skąd wyrażenie*: z ręki jaśkowa, *kiedy w komparycyi umieszczonéj nad tą rotą wyraźnie napisano*: Iascho de Czuslicz *i t. d.*

Rodzaj nijaki: poltora sta 1; Wantrobczina 39: Iaco wemi ez czso pani mijala Wantrobczina odzenija to ijest wrocijla.

Rodzaj żeński: Dzechnini 49: Iaco wemi ez N. newzal chyssze Dzechnini ale wzal swa.

Dativus. Rodzaj męski: Petrow (= petrovu) 45: dal Petrow synu trzi rani; Iaschowu 55: dal parobku Iaschowu rana.

Rodzaj żeński: potruszczine 15: Iaco prawe ti kupotruszczine rance ranczone glowne penadze.

Accusativus. Rodzaj męski: Krczonow 71: wzol kon Krczonow (equum Christini),

Rodzaj nijaki: Marcuszowo 63: Iaco Thomek czo oral tho oral Marcuszowo domijenicowske; proszno 32 (*przysłówkowo*); szesczoro 10: szesczoro scota.

Rodzaj żeński: namarcisszowa 24: ijechaw namarcisszowa dzedźina; Micolaijowa 58: Iaco Boguchna przioral Micolaijowa rola.

Locativus. Rodzaj męski: vkorabinie 30.

Rodzaj nijaki, ze znaczeniem przysłówkowym: prave 1; prawe 15; praue 2, 3, 4, 5, 6; chyssze 43; dobrowolnye 69. *Taki locativus neutrius w postaci przysłówkowéj jest niemniéj dowodem, iż pierwotnie w polskim języku sam przypadek bez późniejszego dodatku przyimkowego zupełnie funkcyją swoję wykonywał. Locativus bez przyimka napotkaliśmy w naszym zabytku w rocie 8.* Ianowye 68: Iako wyemi y swadczimi esze grodzono po pana Ianowye. *W przymiotniku* Ianowye *nie umiemy okryślić na pewne rodzaju. Czy do tego odtworzyć należy nominativus* Janova *scilic.* dźedźina, *czy samo* Ianov *lub* Ianovo *oznaczające włość, dziedzinę w komparycyji nad rotą wymienionego*: Iohannes de Trambek? *tudzież wyrażenia staropolskie*: żywot pana Jezusowy, domy pana wójtowe (*Małecki, Gram. hist. porówn. t. I, §. 323*).

Pluralis. Nominativus. Rodzaj żeński: Sulkowi 73: eze Sulkowi dzijeczi wwyanzali sye.

Accusativus. Rodzaj męski. Bogunowij 22: Iaco oral swe trawniki hijncowske ale nije Bogunowij; dwoye 6.

Comparativa. Nominativus i Accusativus neutrius w zabytku naszym spotykamy w przysłówkowych wyrażeniach jedynie: blizeij 47; pirweij 14; wijsszeij 41; daleij 34.

Particip. praes. activ. Nominativus singul. mascul. stoja 45: sluga wrocze stoija nadrodze dal....; bronansze 7: ato czo wczinil to wczinil bronansze otswego sziwota.

Accusat. singul. masc.: przijdancz 65: Iaco przijdancz nadzedzina Micolaij z grusszowa dal Micolaijowi naprzod rani.

Particip. praeter. activ. I. Nominativus sing. mascul. ijechaw 24: Barthossz ijechaw wedwudzyestu namarcisszowa dzedzina dobywal iego domu; przibijezaw 55: Iaco Micolaij przibijezaw nagozpoda dal parobku; przischedw 71; eze Iego brath Ianow przischedw ss tim gistim Ianem bratem swim y ssyego wolo wzol kon.

Nominativus sing. femin.: wzanwsszi 29: Iaco wemi ijswijathczimi ezh Kathussza wzanwsszi swe czso mijala ijprzinosla stijm szla.

III. Deklinacyja zaimków.

Ja. Dativus sing.: mi 7, 67. *Dativus plurar.*: nam 4, 5, 71.

ty. Dativus sing.: yecz (=jest-ći?) 5: astego yecz newiprawil Wisca.

się. Accusativus sing.: se 2; sze 2; sije 18, 19, 25; zassije 42; sije 57; sye 69, 73; zazan 5; sya 12; sija 12, 39, 54, 55; zassya 50.

kto. Nominativus: nikth 62, *odpowiada starosłow.* ни·къ-то.

co. Nominativus i accusativus odpowiada starosłow.: чьсо, czo 2, 7, 8, 63; czso 29, 32, 33, 39, 55; csokoli 72; nicz 47.

Ten, ta, to; *on, ona, ono. Singularis. Nominat. masc.*: on 73 (*jedyna forma tego zajimka w tym zabytku*).

Nominat. i accusat. neutrius: to 2, 7, 7, 32, 39, 42, 72; tho 63; oto 5, 6; otho 42.

Nominativus femin.: ta 54.

Genetivus mascul. i neutr.: astego 5; tego 12, 12, 33, 70.

Accusativus mascul.: ten 16: ez nemala oten czinz gabacz.

Accusat. femin.: tan 8: cupil tan czacz (YACTЬ).

Instrumentalis mascul.: tim 71: przischedw ss tim gistim Ianem bratem swim.

Instrumentalis neutrius: tijm 29: Kathussza wzanwsszi swe czso mijala ijprzinosla stijm szla za wtori mansz.

Locativus masculin.: tem 9: Iaco wtem rocze ienze ma smicolaijem mam.

Locativus neutr.: przitem 7, 12, 12, 31, 35, 57, 43, 50; potem 55.

Locativus femin.: teij 9: teij niwe Albertus nebil nigdy gospodan.

Pluralis. Nominat. mascul.: czij 37: ani czij dzedziczi ani borek bijli gospodarzmi.

Genetivus neutr.: tich 8: asz dotich myast.

Accusativus mascul.: ti 15: Iaco prawe ti kupotruszczine rance ranczone glowne penadze.

Accusativus femin.: thyss (ty-ż) 12, 12; tij 12.

Ji, ja, je. Singularis. Genetivus mascul.: iego 16, 24, 24, 53, 60, 73; gego 28; Iego 71; ijego 55, 66, 71; yego 71; go 51.

Genetivus femin.: ijeij 44, 44, 46, 52, 52; snyey 36; jeij 45; gey 1; geij 1.

Dativus mascul.: iemu 16; mu 30.

Dativus femin.: kneij 47.

Accusativus mascul.: gi 66, 71; gij 59, 61; gije 16; meij 6.

Accusativus femin.: ija 25; onya 62; yo 43.

Pluralis. Genetivus mascul.: gich 62.

Dativus mascul.: gim 8.

Nominat. sing. masc.: moy 67; nass 13.

Genet. sing. masc.: nassego 13.

Singularis. Genet. masc.: swego 7: to wczinil bronansze otswego sziwota; v swego 61.

Accusativus mascul.: wwswoij 56.

Accusativus neutr. swe 28: ezh Petir borg pooral swe; swe 29.

Accusativus femin. swa 49: Iaco wemi ez N. newzal chyssze Dzechnim ale wzal swa.

Instrument. mascul. swim 56: swim dobijtkem; swim 71: ss tim gistim Ianem bratem swim.

Pluralis. Accusat. mascul. swe 22: Iaco oral swe trawniki.

Jen-że, ja-że, je że. Accusativus singul. mascul. ienże 9: Iaco wtem rocze ienze man smicolaijem.

Accusativus sing. femin. ijansz 58: Iaco Boguchna przioraln Micolaijowa rola o ijansz bijlo widzenije; ijasz 25.

Locativus sing. mascul. gemsze (юмь-же) 73: Sulkowi dzijeczi wwyanzali sye w iego czanscz mlina nagemsze on ymyal.

Tyli tyla, tyle. Accusativus plur. neutr. tela 31: Iacosmi przitem bijli gdze Crzistek maczerzi grziwna czinszu tela lata zawyano placzijll.

икъ (*qualis*), такъ (*talis*). *Accusativus sing. neutr.*: iaco, Iaco, Iako *na początku każdéj roty; w* 8, 12, 28 *r. po dwa razy;* taco 3, 4, 5, 7, 8, 67, 71. *Wreszcie do deklinacyji zaimkowéj należy forma accusat. sing. neutr.* wschitko, 72.

IV. Deklinacyja liczebników.

1) Liczebnik główny odpowiadający starosłow. инъ = *pierw.* unus, *jak na to wskazują* ино-рогъ (monoceros), инодоушьнъ (unanimis) *i t. p., zresztą już w starosłow.* = alius. *Polsk.* jen, jena, jeno.

Accusativus sing. neutrius: ieno (= jino = jedno) 23.

Genetivus sing. mascul. i neutr.: ginego (alius) 23; ginego (alius) 39.

Accusativus sing. femin. zayednan 6: wszanl dwoye penandze zayednan dzeszandzinan.

2) Accusativus dual. mascul. dwa 43: gdze Maczek dal lenartowey dwa policzki.

Locativus dual. mascul.: dw (= dvu) 38: na dw lanu. *Podług deklinacyji zaimkowéj mamy tu dwa razy formę* dwoje: o rany ij o dwoye wyanzanye 69 (*acc. sing. neutr.*), wszanl dwoye penandze 6 (*accus. plur, masc.*).

3) Nominativus neutr. trzij 14: pirweij pozwal niz trzij lata wyssla.

Accusativus mascul. trzij 30: dzerszi trzij kmecze.

Accusativus femin. trzi 45: zatrzi grziwni 45, 12; trzij 12, 12; trzy 12.

4) Genetivus: czthijr 25: Iaco sije Wanczlaw wijazal wdzedzina czthijr staijan.

5) Accusativus: pijancz 59.

6) Locativus: wsseszczi 17: Iaco niwa Przibcowa stoij wzastawije wsseszczi grossij.

10) Accusativus: dzessyancz 59.

11) Genetivus: ijedneij naczcze 38: Iaco wemi ez F. et P. matka na dw lanu polijedneijnaczcze grziwni.

14) Locativus: wecztirzechnaczcze 57: pani obwazala sije wiprawicz dzedzina nokczowska wecztirzechnaczcze grziwnach.

15) Locativus: panczinaczcze 27: chodzi dzedzina pozastawije w panczinaczcze grziwnach.

16) Genetivus: szesczinaczcze 60: oth szesczinaczcze lat.

18) Accusativus: osijmnijaczcze 64.

20) Locativus: we dwudzyestu 24; we dwdzestu 25.

30) Accusativus: zatrzidzeszci 10.

50) Accusativus: pyandzessanth 52.

60) Genetivus: szescidzessanth 37: oth szescidzessanth lat.

Accusativus: szesczdzessant 57.

100) Genetivus sing. ssta 70: esze ssta grziwen zakladu ne zaplacono; napoltorasta 1.

200) Genetivus plural.: dwo ssto (?) 70: a dwo ssto grziwen gisczini tego ne zaplacono.

V. Deklinacyja złożona przymiotników.

Singularis. Nominativus. Rodzaj męski: panskij 61; Sandomirzki 60; Wincuski 70.

Rodzaj nijaki: nemeczske 11: bilo nemeczske prawo.

Rodzaj żeński: ombrambijona 54; narozna 54; Michalowska 25; maczerzista 26.

Genetivus. Rodzaj męski: zidowskego 19: obwazala sije dlugu zidowskego.

Radzaj nijaki: dzeczanczego 20; zopathowego 37, sconvenczkego 37: ani zopathowego ijsconvenczkego dzerszenija dzedzina wychodzila.

Rodzaj żeński: Nedomineij 52: kaznija Nedomineij; trzeczyey 73: poltrzeczyey grziwni.

Dativus. Rodzaj męski: geboltowskemu 12: Michalcowi geboltowskiemu.

Rodzaj żeński: lenartowey 43: Maczek dal lenartowey dwa policzki.

Accusativus. Rodzaj męski: wtori 29: szla za wtori mansz; svanthy 12; sszwantí 12; vmowijoni 23.

Rodzaj nijaki: domijenicowske 63: czo oral tho oral Marcuszowo domijenicowske.

Rodzaj żeński: nokczowska 57: wiprawicz dzedzina nokczowska; druga 55: dal parobku Iaschowu rana ij druga Iaschowi.

Instrumentalis. Rodzaj męski: gistim 71: ss tim gistim Ianem.

Rodzaj żeński: szutan 1: zagraniczan szutan; korzistna 56; meczowa 44; nebijl Clary meczowa glowicza; pospolita 21: Iaco ranczili pospolita ranka.

Locativus. Rodzaj męski: prawem 66: wijego prawem lessije.

Rodzaj żeński: dobrowolneij 35: na dobrowolneij drodze.

Pluralis. Genetivus. Andrzeowich 26: ez dzedzina iest dzeczi Andrzeowich; Opathouich 54, conuenczskich 54: netika sija Opathouich ijoonuenczskich dzedzin.

Accusativus. Rodzaj męski: glowne 15; ranczone 15; hijncowske 22.

Rodzaj żeński: yste 12; druge 12, 12; crwawe 45.

Instrumentalis. Rodzaj żeński: Borcowymi 54: ale ijest mijedzi wsijami Borcowymi.

Wykaz form przypadkowych w kazaniach gnieźnieńskich z r. 1419.

(Zabytek dawnéj mowy polskiéj T. Działyńskiego)

opracował

JAN HANUSZ.

(Formy przypadkowe tu zestawione oznaczone są liczbami stronnic, na których się w wydaniu T. Działyńskiego (Poznań 1857) znajdują. Prócz tego starałem się o ile możności dokładnie oznaczyć, ile razy pojedyńcze formy, choćby najzwyklejsze, się pojawiają).

I. Deklinacyja rzeczownikowa.

§. 1. Nominativus singularis. Temata na -a *mascul. W starosłow. występuje tu końcówka* ъ, *które w polskim zaginęło, tak, że została tylko spółgłoska twarda. Podług Leskiena: Declination i t. d. jest to właściwie sing. acc.*

Z imion tu należących mamy w zabytku: mir 1, 25; poszel (poseł) 1; clouek 2 (*4 razy*) 6, 8, 9, 13, 16 (*3 r.*) 17 (*3 r.*) 19 (*2 r.*), 35; angol (*anioł*) 3, 5, 7, 13, 21, 24 (*2 r.*) 28 (*2 r.*); bog 3 (*2 r.*), 11, 15, 18; duch 3, 15, 19, 32; pan 3; xt (*skrócone z* Chryst) *w zwrotach, jak:* tocz gest nasz mily xt 3; *podobnież:* 4, 8, 9, 10, 11, 12, 16 (*2 r.*), 17, 21, 22 (*2 r.*), 23 (*3 r.*), 25, 26 (*2 r.*), 28 (*3 r.*), 29 (*4 r.*), 30, 32; xpt (*Chryst*) *również w zwrotach podobnych, np.* przdze donasz mily xpt 3, 8, 11, 14, 15 (*2 r.*), 20, 23, 25, 26 (*2 r.*), 27 (*3 r.*), 30, 31 (*3 r.*), 35; xpus (*Chrystus*) *w zwrocie:* nasz xpus mily 25; pauel 3; oszel 6; skoth 7; czasz (*czas*) 7, 15; bok (*bóg*) *w zwrocie:* thy gesz bok mog 9; *również:* gaceszm vasz bok 22; kaplan 11; kresth; a thocz gest svǫthy kresth 16; dar 16; krescygan *w zwrocie:* kalsdy krescygan vǫczecz gest on vdarouan 16; ogon 20; lud 22 (*2 r.*); oblok 22; diim 22; pothr (*Piotr*) 26 (*2 r.*), potr 26 (*2 r.*), 27; poczǫtek 29; vatr 34 (*2 r.*); priclad 35; opath 36; betlehem 6 (*2 r.*) 7, 24; Ioseph 6, 7 (*3 r.*), 24; Iozef 7; Gebal, *w zwrocie:* gedne bylo tho ymǫ Gebal dzano a drudze Salomee 7 (*2 r.*); Gan (*Jan*) *w wielu zwrotach, jak np.* Atakesczy swǫthy gan tegotho krola heroda o gego slosez karal gest gy byl 12 (*2 r.*), 13, 26, 27 (*5 r.*), 28, 30, 31 (*2 r.*), 32 (*3 r.*), 33 (*4 r.*), 34 (*3 r.*), 35 (*4 r.*); Achab 12; doctor 13; syon 21; nazareth 24; prelath 27; Augustus 4, 5, 23; Octauianus 9; Zacharias 11; Innocentius 13; Astaroth 18; Cyr-

mus 24; domicianus 27, 30 (*2 r.*). *Godna uwagi, że nie napotykamy tu nigdzie w nominat. śladów samogłosek długich przed końcową spółgłoską właściwych w tym przypadku. Mamy tu bowiem tylko wyraz* diim 22; gdzie ii = y = ы *graficznie wyraża długą samogłoskę, podczas, gdy w innych zabytkach tego wieku, jak np. u Parkosza mnóstwo takich znajdujemy przykładów. Szczególniéj imiona zakończone na dźwięczną spółgłoskę uwydatniają to wzdłużenie w ówczesnych zabytkach, po nim bowiem zostało później pochylenie samogłoski. Tu jednak i te imiona nie mają wzdłużonéj samogłoski:* bog, Achab, lud, priclad. *W wyrazie* bog *końcowe* g *było zdaje się poczuwane jako bezdźwięczne* k, *bo w dwu miejscach spotykamy w tym samym znaczeniu* bok. *Podobnież przed nosowymi* m *i* n *samogłoska nie pochyla się:* pan, kaplan, gan, krescygan, ogon, syon; *podczas gdy u Parkosza spotykamy:* Jaan 78, seen 79, 81; pisaan 92, 93; saam 79, 81, *obok:* pan 51, sgon 56, Ghan 96. *Starosłowieńskie półsamogłoski* ъ *i* ь *w ostatniéj zgłosce tematu są tu zastąpione przez* e *w wyrazach:* poszel 1; pauel 3; oszel (осьлъ) 6; pocz⟨o⟩tek 29.

Co do wyrazów obcych, a szczególniéj imion własnych, nie ma tu stałéj reguły, znajdujemy bowiem formy: xpus (Chrystus), Augustus, Innocentius, domicianns, Cyrmus, *wcale z łaciny nie zmienione, obok:* xt, xpt (Chryst), potr, pauel, Iosef, *które odrzuciły swą końcówkę obcą i stały się tematami na* a.

§. *2. Temata na* -ja *mascul. Tu po zniknięciu* ь *końcowego występuje miękka lub zmiękczona spółgłoska:* barthlomeg 18 (*2 r.*), 19 (*2 r.*), 20 (*2 r.*); bartlomeg 21 (*2 r.*); bartholomeg 19; czeszarsz 4, 5, 10, 27, 30; czesarsz 9, 10, 30; descz 34; gabriel 3, 13, 21, 28 (*2 r.*); gednoroszecz 29 (*2 r.*); Iudasz 14; kroleuicz 1; krol 5 (*2 r.*), 12 (*3 r.*), 18 (*2 r.*); kostarsz, *w zwrocie:* slodzeg byua kostarsz y pyganicza 13; lucasz 1, 12; moyszesz 23; mlodzenecz 33 (*3 r.*), 35; oczeczecz 3; *w zwrocie:* Bog ftroczy gediny oczeczecz sziin duch; oczecz 11, 13, 30, 35; othez 13; *w zwrocie:* Apstocz othez tentho velebny doctor; obyczag 8; oltarsz 10; papesz 13; stworziczel 9; synay 21; slachcycz 35; vawrzynecz 17; v⟨o⟩sz 18, 20 (*2 r.*); sbauiczel 1; sbauicel 9; slodzeg 13; szal (*żal*), *w zwrocie:* giim tego gest bylo barszo szal 32.

Z tymi tematami zlały się w polskim języku w nominat. także tem. na -i *mascul. i na* -men *mascul. Z pierwszych mamy tu tylko* ogzen 22; *a na* -men *mamy tylko formę zbiorową nijaką* tho kamene 33. *Tematów na* -a *lub na* -ja, *któreby się w nomin. sing. kończyły na* o, *np.* tatulo, Iagiełło *i t. p. tu nie ma.*

Również i tu nie ma przykładu wzdłużenia ostatniéj samogłoski tematowéj, podczas gdy np. u Parkosza znajdujemy: kooń 56; krool 86; chmeel 71; x⟨o⟩⟨o⟩dz 96. *Starosłow.* ь *występuje w ostatniéj zgłosce tematu jako* e *w wyrazach:* gednoroszecz 29 (*2 r.*), *starosłow.* єдинорожьць *od* рогъ, młodzenecz 33, 35; *daléj* oczeez 11, 13, 30, 35; othez 13 *bez zmiękczenia poprzedzającéj, jak gdyby w starosłow. było* отьцъ, *a wreszcie* oczeczecz 3, 6. *Forma* oczeczecz *powstała w po-*

dobny sposób, jak nowopolskie ojćec. *Nom.* oćec, *stąd* отьць *poczęto poczuwać jako temat w ten sam sposób, jak w nowopol. część formy* ojc— *w genet.* ojca, *i dodano ten sam sufiks* -ec *po raz drugi: jak z* ojc- *powstało* ojciec, *tak téż z* oćec *powstało* oćećec (oczeczec). *Wreszcie należy tu* vavrzynecz 17 *z łać.* Laurentius *za pomocą tego samego utworzony suffiksu.*

Za pomocą suffiksu -ic = ицъ *utworzony mamy tu tylko jeden wyraz* slachcycz 35. *Wyraz łaciński* Bartholomeus *przybrał tu formę* Barthlomeg, *jak wszystkie greckie na* ευς, *podobnie jak w starosłow.* иєрєй = ἱερευς, *i odmienia się jak* slodzeg 13.

§. 3. Temata na -a *neutr. Pierwotne* -a *w neutrach przeszło po twardych spółgłoskach na* -o. *Imiona tu należące są*: krolefstwo 1; latho 2; slotho 34; dzeczǫthko 5 (*2 r.*), 8, 9.

§. 4. Temata na -ja *neutr. Pierwotne* -a *przeszło po zmiękczonych spółgłoskach na* -e: veszele 4 (*4 r.*), 5; narodzene 5; stvorzene 5; przyrodzene 18; odzene 19; prykaszane 23, 24, 26; morze 21; miloserdze 31 (*4 r.*), 34; pouetrze 34 (*2 r.*); orǫdze 1, *starosl.* оражиє *jest formą zbiorową, podobie* kamene 33, *w zwrocie*: isbicz thyto rosczky y tho kamene obroczyloszǫ ono fswe pryrodzene.

Imiona urobione od partic. praet. na -n, *za pomocą suffixu* -ию *t. j.* narodzene, stvorzene, przyrodzene, odzene, prykaszane, *wszystkie ściągają to* -ниє *w* -ńe, *żadnego zaś nie spotykamy przykładu, aby ściągały w* ńi, *jak np. u Reja mamy*: wiązańi (*Zwierz. ark. 39*).

§. 5. Temata na -ā *femin.*: chuala 1, 25: matuchna 8, 9, 10, 11, 23, 25, 30, 31; kroleua, *w zwrocie*: tedycz vǫcz ona kroleua barszo mocznǫ fdzen boszego narodzena gest bila knemu przygachala 9; krolefna 10; szona 13, 34; pokutha 15; panna 24; mǫka 27; czystotha 29; prafda 29; helsbetha 12; magda 14; magdalona 14; Drusyana 34; drusiana 34; Salomee, *w zwrotach*: gest gedne bylo tho ymǫ Gebal dzano a Drudze Salomee 34; Aliecz Salomee gestey ona temutho bila neuerzyla 34. *W wyrazie tym końcowe* -a *przeszło na* -e.

Wyraz kroleua *występuje w swéj formie właściwéj, bo suffiks* -ov, *za pomocą którego został utworzony, zmienia się po* j *na* e. *Dziś w języku ludowym końcowe* -a *jest pochylone, jak u wszystkich za pomocą suffiksu* -ov, ova *utworzonych.*

§. 6. Temata na -jā *fem. Imiona tu należące zatrzymały* -a *w nominat. z poprzedzającą spółgłoską zmiękczoną. To* -a *jest już krótkie i otwarte lub téż pochylone. Tu należą*: msza 5; szema (*ziemia*) *w zwrotach*: isczy szema naprzecif vodze 20; nebo yszema sderszecz bila nemogla 29; dzeuicza 7, 9, 10; thagemnicza 30; maria 6, (*2 r.*), 7 (*4 r.*), 8, 10, 11, 13, 14 (*2 r.*), 21, 23, 24 (*2 r.*), 25, 28; Sybilla 9; Sibilla 10.

Z męskich na -ā *jest tu tylko*: pyganicza 13. *Z tego zabytku nie możemy poznać, które imiona mają końcowe* -a *otwarte, które zaś pochylone.*

§. 7. Temata na -i *mascul. zlewają się w nominat. jak już nadmieniłem z tem. na* -ja *msc. Jest tu tylko*: ogzen (ogień) *w zwrocie*: diim setl byl tako gakoby specza gorφczego ogzen 22.

Temata na -i *femin. Tak tu jak i w męskich na* -i *końcowe* -i *odpadło, a raczéj osłabiło się już starosłow. w* ь, *czego ślad został w polskim w zmiękczonéj spółgłosce. Są tu*: thvarsz 6; pamφcz 20; mocz 25; smercz 27; svatloscz 31; yezabel 12. *Po zniknięciu tego* -i *nie zachodzi zresztą żadna zmiana. Należą tu także formy partic. na* -szy, *który późniéj wyliczę.*

§. 8. Temata na -u *masc. Końcowe* -u *przeszło w starosłow. na* -ъ, *w polskim zaś to* ъ *zginęło. Temata te więc zlały się w nominat. z tematami na* -a *masc. Są tu*: szin (syn) 1, 35 (*2 r.*); sziin (syn) 3, 5, 11, 35; szyn (syn) 26; vol (wół) 6; dom 7; pol 36; *w złożeniu*: poltrzecza stha lath fragu byl 36. *Wyraz* syn *ma tutaj trojaką pisownią, przez* i, ii, y, *co nam wskazuje, że odróżniano dźwięk* y (ы, *pierw.* -u) *od* -i.

Temata na -u (ъв) *femin. Tu nie ma żadnego przykładu.*

§. 9. Temata spółgłoskowe. Z tematów na -er *żeńskich jest tylko* macz, *w zwrocie*: oczecz ymacz vφczecz ony mlodsze dzecφ milugφ 30 i 33. *Ten wyraz jednak zlewa się w nominat. z tem. na* -i *femin.*

Temata na -men *neutra*: ymφ (imię) 4, 7, 9 (*2 r.*), 11, 12, 18, 23, 24 (*2 r.*), 29, 30; yma, *w zwrocie*: gesci gest bylo tho yma Drusyana dzano 34; sznamφ 12.

Temata nijakie na -ent *mają podobnie jak na* -men *w nomin. singul.* -ę. *Tu są*: dzeczφ 10; xφszφ 24; suerzφ 29; sverzφ 29.

Temata neutra na -es *mają* -o: slouo 17; czalo 19; nebo 29.

§. 10. Genetivus singul. W tym przypadku imiona straciły swe pierwotne znamiona, rozwinęły się bowiem inne stosunki, tak, że bez różnicy tematów przyjmują pewne wspólne końcówki. A ponieważ główna różnica polega tu na rodzaju imion, przeto w wyliczaniu tematów rozbierzemy najpierw wszystkie męskie, następnie nijakie, a wreszcie żeńskie.

Temata mascul. na -a. *W starosłow. końcówką było* a, *w polskim zaś mają wszystkie męskie* -a *lub* -u. *W naszym zabytku końcówkę* -a *mają*: barloga 6, *w zwrocie*: szukagφcz ony gnaszda szobe asverzφtha barloga; bratha 18; ado bratha tego gystego krola szφgo ony bily przyuedly; boga, *w wielu zwrotach*, *jak np.*: oho oth boga poszφdagφ 11, 17 (*2 razy*), 31 (*2 razy*); chleba 32, *w zwrocie*: pelen grob manny bose tocz gest chleba nebeskego; cloueka 32, gest cy on bil stegotho cloueka vystφpil; ducha 2, 13, 15, 17, 21, 28; egypta, szφcz ony segypta byly visly 21, 22; grecha, magdolana gest szφ ona bila grecha dopuscila 14, 17; grzecha, gdisszφ smerthnego grzecha dopusczamij 16, 36; gcha 17; heroda, vtegotho krola heroda 11; Gana, maczerze svφtego gana 12, 29, 33, 34; koszuska, ona nigednego koszuska nemalacz 10; kosczola 35, klastora 35, on byl do onego kosczola klastora doprouadzil; urasza (*uraza*) *do nominat.* uraz (*teraz femin.*) *w zwrocie*: gest sznego presurasza visetl byl 30; Opa-

tha, adogego Opatha dal mu gest on lyst 35; proroka, dotegotho proroka moyszesza 21; potra (*Piotra*), smercz y tesze mǫka svǫtego potra 21 (*2 r.*); penǫszka, szadnego penǫszka nemalci 10, 23; svatha (*świata*), naszkonczenv svatha 2, 8, 11, 15; swatha (*świata*), chualy tegotho swatha 14; vszythka (*użytka*), gest ono velikego vszythka 5; szapada, doszapada sluncza 4; szyuotha, naskonczenv gego szyuotha 31; sziuotha, *w tym samym zwrocie* 31; dara, dostathcicz nemoszemy, a tho presdara ducha svǫtego atesze prespomocy panniy marie 13; xpa (Chrysta), tegotho aduentu milego xpa 3, *i podobne zwroty* 15, 33; xa 4, 14; ihu xpa (*Jezu Chrysta*) 5, 18, 22, 27; Augusta 26. *Tu též należy przysłówek* fczora 3, (*w zwrocie*: Aliecz fczora pefne vesczy szǫ nam bily pouedzany). *Nie jest on niczym innym, jak genet. do rzeczownika wieczór.*

Prócz tych tu wyliczonych jest w zabytku wiele form genet. na -a zakończonych, ale w znaczeniu accusat. sing. użytych. Te są: angola, *w zwrocie*: giim tho bilo pres svǫtego angola tako othpouedzano 3, 21, 31; posla, ony nam bily pres posla nebeskego przyneszoniy 3; osla, volu y osla vedli bily 6 (*2 r.*); szinka (*synka*), gdisczy gest ona svego szinka porodicz bila mala 6, *prócz tego*: 7, 8, 23, 24 (*2 r.*); szynka (*synka*), svego szynka milego porodzila 7; sinka, suego sinka porodzila 7; Adama, on bil Adama stworzyl 8; proroka, poslal gest bil donego tegotho proroka helyasza 12; cloueka, gest gim on dobrego cloueka dal byl 12, 15, 20, 22; heroda 12; gana (*Jana*) 28 (*2 r.*), 29 (*2 r.*), 30 (*2 r.*), 31 (*2 r.*), 32, 35, 36.

Jest tu także w jednym miejscu forma poczǫthkǫ, *w zwrocie*: gest on przethtimto oth poczǫthkǫ svatha bil 8. *Forma ta da się w ten sposób wytłómaczyć, że stoji to zamiast*: oth poczǫthku, *gdzie więc -ǫ stoji zamiast* -u. *Nie trzeba tego jednak uważać za omyłkę piszącego, bo to nam rzuca światło, jak była nosówka -ą wymawiana na końcu. Z tego widzimy, że różnica między -ą a -u stojącym na końcu wyrazu, musiała być bardzo mała, jeśli zamiast -u znajdujemy ǫ. Przypuszczenie to można jeszcze drugim podobnym przykładem poprzeć. Oto na str. 7 czytamy*: ony slycz szǫ do gednego domo, *gdzie forma* domo (*tem. na* -u) *stoji zamiast* domǫ, *podobnie jak tu* poczǫthkǫ.

Końcówkę u *mają*: aduentu 3 (*2 r.*); fpirue nedzele tegotho aduentu; daru, abichom tego boszego daru nestraczyly 16; *podobnież*: 17, 21, 28; fchodu, od fchodu sluncza 4; przebithku, szukacz ono szobe przebithku 6; plodu, neuele dzeczy y plodu dage 13, 35; rodu, on gest xǫszǫczego rodu byl 19; roku, fsego dna isego roku 36; skutku, nigednego skutku necystego nemely 22; strachu, od sylnego strachu vmrzecz 23; szapadu, od fchodu sluncza asz do szapadu 4.

§. 11. Przykłady te rozdzielone na pewne grupy, podadzą nam pewne prawidło, z którego mniéj więcéj oznaczyć możemy, które z tematów na -a, przybierały w ówczas końcówkę -a, a które -u.

Końcówkę -a *mają*:

1) *wyrazy oznaczające pojęcie osobistości*: angola, bratha, boga, cloueka, ducha, heroda, gana, opatha, proroka, pothra, Augusta, Adama, synka, posla, xpa (*Chrysta*);

2) *imiona zwierząt*: osla;

3) *wyrazy oznaczające pożywienie, odzienie, monetę, a zwłaszcza zdrobniałe*: chleba, koszuska, penφszka;

4) *nazwy geograficzne obce*: Egypta;

5) *niektóre pojęcia umysłowe, jak*: vszythka (*użytka*), szyuotha, urasza, grecha *i* grzecha, svatha.

Końcówkę -u *mają*:

1) *rzeczowniki, oznaczające pojęcia umysłowe i władze duszy*: skutku, strachu;

2) *wyrazy oznaczające byt, działanie, stan*: fchodu, plodu, rodu;

3) *wyrazy oznaczające pewien czas, termin, ograniczenie*: roku, aduentu, poczφthkφ.

Niektóre imiona miały obie końcówki, tak -a, *jak też* -i u, *jak to widzimy na rzeczownikach*: dar, zapad, *które mają* dara *i* daru, szapada *i* szapadu.

Ze względów fonetycznych zwraca tu na się uwagę to, że końcówkę -a *mają przeważnie imiona zakończone na bezdźwięczną spółgłoskę, szczególniéj na* -t *i* -k, *daléj na płynne* -ł *i* r; *podczas gdy u imion na dźwięczną, a szczególniéj na* -d *zakończonych końcówka* -u *przeważa. I tak na* -t *mamy tu 6 imion z końcówką* -a: brata, egypta, opatha, svatha, szyuota, xpa (*Chrysta*), *podczas gdy jedno tylko* aduentu *ma* -u. *Również na* -k *zakończonych mamy 6 z końcówką* -a: cloueka, koszuska, proroka, penφszka, vszythka, szynka (szinka, sinka); *3 zaś z końcówką* u: roku, przebithku, skutku. *Zakończone na* -ł *mają wszystkie* -a: kosczola, angola, posla, osla. *Z zakończonych na* -r *mają* -a: klastora, potra, dara *lecz i* daru.

Prócz tych końcówkę -a *mają*:

a) *Zakończone na nosową*: gana, Adama;

b) *zakończone na powiewną*: uraza, ducha, grecha *i* grzecha, *lecz* strachu:

c) *zakończone na dźwięczne* -b, -g: chleba, barłoga, boga.

Końcówkę -u *przeważnie mają zakończone na dźwięczną* -d, *mamy bowiem*: fchodu, plodu, rodu; *na* -a: heroda, *a obie końcówki*: szapadu *i* szapada.

§. 12. Temata masc. na -ja. *Z końcówką* -a: czeszarza, prykaszane bylo od tegotho czeszarza 23, 26; krola, v tegotho krola heroda 11, 18; meszφca, trzeczego meszφca bylo 21; moyszesza, dotegotho proroka moyszesza 21; obyczaga, podluk obyczaga 7; oltarza, grob podle oltarza vykopacz 31; othcza, czyni wolφ othcza, 16 (*3 r.*), 26, 12; pecza (*pieca*), specza gorφczego 22; penφdza, szadnego penφdza negestcy ona bila mala 6; vφsza (*węża*) varugmisszφ gcha tako, gako boszy vφsza 17.

W znaczeniu accusativu: barthlomega, asvǫthego barthlomega szǫ ony byly gǫly 18; krola, krola heroda karal gest gy byl 12, 18; helyasza, poslal gest bil donego tegotho proroka helyasza 12; othcza, svego othcza y svogǫ maczersz vedcy mely 22.

Z końcówką -u: olegu, gorǫczego olegu nalacz 30; ragu, doragu fazǫl byl 35.

Temata mascul. na -i *podług analogji tematów na* -ja: dna (*dnia*), gdisczy dna przybiua 2, 7, 10, 13, 16, 22 (*2 r.*), 24, 31, 36; ogna (*ognia*), on nachczal szogna stvorzicz 20, 22.

W tematach na -ja *i na* i- *razem wziętych, znaczną ma przewagę końcówka* -a, *bo tylko 2 rzeczowniki na* -j *zakończone*: oleju, raju *mają końcówkę* -u. *Nie można tu jednak powiedzieć, że wszystkie na powiewną* -j *zakończone, mają w naszym zabytku* -u, *bo również dwa rzeczowniki na* -j *mają końcówkę* -a: obyczaga, barthlomega.

Temata na -u *mascul. mają tu obie końcówki, tak* -a *jak téż i* -u. *A) końcówka* -á: szyna, sznisktorego szyna slodzeg byua 13. *W znaczeniu accusat.*: szyna, malacz gest ona szyna porodzycz 7. *B) końcówka*- -u: domu, do suego domu sla 34 (*2 r.*).; domo (*zamiast* domǫ = domu, *o czém już wyżéj nadmieniłem*), *w zwrocie*: slycz szǫ do yednego domo 7. *W znaczeniu accusat.*: volu, volu y osla vedli bily 6 (*2 razy*).

§. 13. Temata neutra na -a *mają jak wszystkie nijakie końcówkę* -a. *Są tu*: dzeczǫthka, narodzene tegotho dzeczǫthka naszego 5, 8, 35; gnaszda, szukagǫcz ony gnaszda 6; krolefstva, kuuekugc svathloscy krolefstwa nebeskego 2, 11, 26, 36; krolefstwa 2, 3, 13, 15, 16 (*2r.*), 17 (*2 r.*); 19, 21 (*2 r.*), 27, 28, 29, 32; latha, sto lath presgednego latha star 31; mastha, do tegotho mastha betlehem 6 (*2 r.*), 7 (*2 r.*), 8, 24 (*3 r.*), 34; mleka, trochǫ mleka vszmal 10; pyszma, (*pierw. tem. na* -n), podluk prostego pyszma 25; poganstva, vele poganstva... nafroczyl 30; szana (*siana*), natrochǫ szana bila polosila 7, 11, 23.

Temata na -ja *neutra mają wszystkie* -a. *Pochylenie tego* -a *u tematów za pomocą suffixu* -ije = *nie utworzonych, nie jest w zabytku uwydatnione*: kaszana, nachczal gest kaszana o bodze prestacz byl 30; miloszerdza, proszǫ .... thuego miloszerdza 2, 14, 29 (*3 r.*); miloserdza 31; morza, szǫ byly domorza przysly 21, 32; narodzena, do narodzena boszego 8, 9; priscza (*przyjścia*), poszǫdzaliszǫ verny xpiani priscza gego 3; pouetrza, stvorzycz spouetrza tego 20; pokolena, spokolena xǫszǫczego 11; sluncza, od fchodu sluncza, 4 (*3 r.*); stuorzena, othstuorzena Adamouego 8; vmǫczena, presz smercy itesze presvmǫczena negestszǫ on do krolefstwa nebeskego byl dostal 27; veszela, do tegotho veszela 2, 5; vydzena, a stegoczto vydzena 4; szegnana, abycz on neslyszal szegnana 20; sbosza, ne poszǫdal .... any sbosza gego 22.

Temata neutra na -nt: xǫszǫca 24, vyslo od tegotho xǫszǫca.

Temata neutra na -es: neba, od szeme az do neba 4, 5; czala (*ciała*), skorǫ svego czala 18, 19 (*3 razy*), 20 (*3 r.*).

§. *14. Temata na* -ā *femin. mają końcówkę* -y *we wszystkich językach słowiańskich, prócz serbo-chorwackiego. Tu są*: chualy, ani chualy szobe czynicz gest on bil nedal 4, 9, 11, 14, 22; dzefki, Asdzefkicz tesze mnogdy sla szona biua 13; gospody, nemoglycz szộ mecz nigedne gospody thamo byly 7; glovy, on swe glovy tocz gest milego xpa gest byl szonoual 18; gory, do theto gory syon synay prysly 21, 22; krolefniy, gest bil narodzyl skrolefniy 1; mathky, mathkybosze obrasz 4; movy, naprzothku movy 14; magdolaniy, przycladem svộte marie magdolaniy 14; magdolany 14, 15; mộky, isbichcy ga nakryszu mộky necirpal 26, 27, 31; matuchny, vswe matuchny swộthe 13, 29; matuchnij 29; manny, pelen grob manny bose 32; panniy, asdzeuicze panny marie 1, 3, 13; panny, prespomocy panny marie 28, 29; panni, szynem panni marie 31: perzinky, yszecz on namnegsze perzinky ñemalci gest ge byl 10; skory (*skóry*), ysgegogy skory szywo oblupycz 19; stopy, nanegsze stopy neszộcz ony byly rosmoczyly 21; skoly, szộ gy bily doskoly daly 35; vodzy, Any svodzy isbicz on nebil necisthij 20; szony, ne poszộdal .... czudze szony 22.

Wszędzie tu w przytoczonych formach jest końcówka -y, *którą z powodu niedostatecznéj grafiki najrozmaiciéj pisano. Sądzę bowiem, że* krolefniy, magdolaniy, matuchnij, panniy, *inaczéj nie brzmiały, jak:* krolefny, magdolany, matuchny, panny, *co nam téż potwierdzają te same formy w tym samym zabytku w innych miejscach przez* -y *napisane. Z tego powodu i formę* panni 31, *nie można uważać jako analogiczną do tematów na* -i, *lecz jako prostą omyłkę lub nieświadomość piszącego.*

Po k, g *piszemy dziś to* -y *znakiem* -i, *w tym zabytku mamy jeden tylko wyraz w genet.* dzefki 13 *przez* -i *napisany, zresztą inne przez* -y: mathky, mộky.

Temata na -ja *femin. Starosłowieńskiéj końcówki* ѧ (ę) *nigdzie w tym zabytku nie spotykamy, zostało bowiem po stracie dźwięku nosowego tylko* -e. *Tu są*: dzeuicze, asdzeuicze panniy marie 1, 16, 29; galilee, rodem stetho szeme galilee 24; aszie, dotheto szeme aszie 30; Indie, krola theto szeme Indie 18; losznicze, dogego losznicze 9; marie, asdzeuicze panniy marie 1, 3, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 28, 29, 31; vole, ludu dobre vole 1, 17, 25; szeme, odszeme asz do neba 4 (*2 r.*), 18 (*2 r.*), 20 (*2 r.*), 22, 24, 30; ewe (*ewanielie*), dzerszộcz naukộ svộthe ewe 21, 25; sbogcze, przycladem tegotho sbogcze 14. *Jestto jedyny w tym przypadku przykład z męskich na* -ā. *W wyrazie* Galilee *po samogłosce* -e *występuje końcówka* e, *podobnie jak w staroczeskim, jak to nam podaje* Fr. B. Květ *w dziele* Staročeská mlůvnice.

Temata na -i *femin. mają końcówkę* -i. *Tu należą*: czczy (*czci*), nigednecz czy any chualy szobe czynicz gest on bil nedal 4; czeladzy, on gest byl sczeladzy dauydowe 24; milosci, milosciaz pelna 3, 21; miloscy, Sdrouasz maria miloscy 13, 28; noczy, dna przybiua a noczy vbiua 2, 7, 24 (*2 r.*); nocij, odsroth nocij asze do balego dna 31; pomocy, Atesze prespomocy panniy marie 3, 13, 21, 28; pomoczij, przespomoczij marie 17; rozpacy, nemamy rozpacy mecz 14; svathlosz-

czy, othtetho svathloszczy nebil osfeczon 2; smercij, achocz gest ogon gedno pamǫcz smercij 20; smercy, presz smercy itesze presvmǫczena 27; visokoscy, gegosczy visokoscy .... doszǫcz go ono nemosze 5; vyszokosczy, on svyszokosczy naszemǫ spatl byl 18. *Wszędzie tu jest końcówka* -i, *która jest przedstawioną przez* i, y, ij. *Winą tu jest tylko niedokładna pisownia, jaka u nas jeszcze w tym wieku była. Jedną bowiem i tą samą formę pisano, jak tu widzimy, najrozmaiciéj. Dziś tylko po* š, č, ř, c, dz *piszemy zwykle* y *zamiast* i. *Końcówki* -ej *nie spotykamy tu jeszcze nigdzie.*

Temata femin. na -ŭ (ъв). *Tu przykładu nie ma.*

Temata femin. na -er *mają jak w starosłow. końcówkę* -e. *Mamy tu jeden tylko przykład*: macerze, rodzag othcza y maczerze swǫtego gana 12.

§. 15. Dativus singularis. Tem. na -a *mascul. mają dwie końcówki*: -u *i* -owi; *końcówka* -u *jest właściwą tematom pierwot. na* -a, -owi *zaś podług analogji tematów pierwotnie na* -u. *Starożytniejszą z nich jest końcówka* -u, *co z tego wnosimy, że* -owi *nie wszystkie nawet szczepy słowiańskie znają, jak rossyjski i serbski, i że* -u *znajdujemy w najdawniejszych zabytkach. W naszym zabytku mamy obie te końcówki.*

Z końcówką -u: bogu, chuala bǫcz bogu 1, 7, 9 (*2 r.*), 22, 25, 28, 36; bugu (*bogu*), dostognim ludzem, abugu sluszǫcim 13; dyablu, dyablu gest byla gego mocz othgǫtha 25; ganu (*Janu*), kusvǫthemu ganu 28, 29, 34, 35 (*2 r.*); ihu (*Jezusu*), naszemv panv ihu xpowi 11; ludu, mir boszy bǫcz naszemu ludu 1, 4, 21, 25; panv, naszemv panv 11; potru, svǫthemu potru 26; svathu, fszythkemu svathu 4, 25.

Z końcówką -owi: clouekoui, nyszadnemv clouekowi 15, 16; clouekovy, ktoremv clouekovy 31; oslouiy, svemu oslouiy y volkouy 7; prorokouy, themutho prorokouy 22; szinkovy, svemu szinkovy milemv 26; xpowi (*Chrystusowi*), naszemv xpoui milemv 2, 4, 10, 11, 14, 15, 30 (*2 r.*), 36; xpouy, milemu xpouy 29.

Co do użycia więc tych końcówek w owym wieku stałéj reguły ustanowić na podstawie tego zabytku nie możemy, na to tylko zwrócić należy uwagę, że przeważnie kończące się na -ek *jak*: człowiek, wołek, synek, *daléj* prorok *mają końcówkę* -owi, *podczas gdy* -u *mają przeważnie jednozgłoskowe.*

Temata na -ja *mascul. mają w tym zabytku jak w ogóle częściéj końcówkę* -owi, *która we wszystkich tu się znajdujących przykładach przeszła na* -ewi (*w starosłow* o *po* j *zawsze przechodzi na* e).

Z końcówką -ewi (= owi): czeszarzevy, rzimskemv czeszarzevy 6, 10; czeszarzeui, czinsz czeszarzeui giim oni szaplaczyly 6; moyszeszevy, themutho prorokouy moyszeszevy 22; krolevy, kthoremv królevy albo xǫszǫczu 1, *Końcówkę* -u *ma tutaj tylko jeden rzeczownik*: krolu, *w zwrocie*: dagǫcz chualǫ krolu nebeszkemu 2. *Niektóre rzeczowniki miały obie te końcówki, jak to nam tutaj wskazują formy*: krolu *i* krolevy.

Temata na -a *neutr. mają końcówkę* -u: masthu, gemuscy masthu gest bilo tho ymǫ Betlehem dzano 24; vbostw, bogadstwo sprze-

dala a vbostw itesze nakosczoly szǫcz ge ony bily rosdaly 32. *W wyrazie* vbostw, *końcówka* -u *jest już zawarta w znaku* -w, *bo w tym i w innych zabytkach znajdujemy często ten sposób pisania, że pierwsza część litery* w *oznacza* v, *druga zaś taka sama* u, *więc* v = *v*, v = *u*, *a razem* w = *vu*, *na obie bowiem używano jednego znaku* v.

Temata na- ja *neutra również mają tu jeszcze wszystkie końcówkę* -u, *dopiéro późniéj i tu wtargnęła końcówka* -owi. *Tu są*: porodzenu, ku ge porodzenu 7; pouetrzu, Anaprzecif pouetrzu 20; rosdzelenv, ku chvorakemv rosdzelenv 4; slunczu, naprzecif slunczu 4, 9.

Temata na ā- *femin. mają końcówkę* ě = ѣ. *Tu są*: mǫcze, gest szǫ ona byla mǫcze milego xpa przyrofnala 27; vodze (*wodzie*), szema naprzecif vodze gest szucha 20. *Końcówka* -ě *poprzedzającą spółgłoskę zawsze zmiękcza.*

Temata na -jā *femin. mają końcówkę* -ji (= jě): szemy, kuszemy skloniy 20; szemij, kuszemij gest byl ... sklonil 26; duszy, gakobichcy ga svoge duszy nalasl sbauene 2.

Temata na -i *femin. mają końcówkę* -i: dlugosczy, veszele kudługosczy gestcy ono bilo velike; kaszny (*kaźni*), tetho kaszny posluszen 6; szyrokosczy, bilocz gest ono kuszyrokosczy velike 5; svathlosczy, kuuekuge svathlosczy 2; wyszokoszczy, gestci ono kuwyszokoszczy bilo velike 4.

Temata na -i *mascul. Jedyny przykład tu się znajdujący ma podług analogji tem. na* -ja *masc. końcówkę* -ewi. *Jest to*: ognevy, naprzecif ognevy gest ona szymna 20.

Temata na -u *mascul. Jest tu tylko jeden przykład*: domu, ku swemu domu szaszǫ nafrocyl 55, *Końcówka* -u *nie jest właściwą tym tematom, lecz tematom na* -a.

Temata spółgłoskowe. Mamy tu tylko jeden przykład tematów na -nt *neutr., który ma jak tem. na* -a *neutr. końcówkę* -u. *Jest to*: xǫszǫcu, kthoremv krolevy albo xǫszǫcu szin narodzy 1.

§. *16. Accusativus singul. Temata na* -a *masc. podobnie jak w nomin. tak i tu w polszczyźnie to* ъ *tracą, tak, że się accusat. kończy na spółgłoskę. Są tu*: blǫd, ftentho blǫd szauotl 15; czasz (*czas*), ftentho czasz 2 (*3 razy*), 5, 6, 10 (*3 razy*), 11 (*2 razy*), 23 (*2 razy*), 24 (*2 razy*), 27 (*3 razy*.), 31, 33, 34, 35 (*2 razy*); dar, presdar ducha svǫtego 15, 16 (*2 razy*), 17; dzif, tentho dzif gestcy gy on bil usrzal 10; dobitek (*dobytek*), ony byly svog dobitek pasly 24; glosz, aglosz szneboez gestcy on thento bil vslysal 10; grob, grob podle oltarza vykopacz 31 (*2 r.*), 32 (*2 r.*); kosczol, gesthmu on kosczol vmuroual 35; klastor, gest bil fklastor fstǫpyl 35; lysth, dal mu gest on lysth 35, 36; obrasz, mathkybosze obrasz ... vydzal 4; ostathktek szobe na strauǫ szachoualy 6; okrǫk, ukaszalacz mu gest .... okrǫk slothy byla 9; osztrof, nageden osztrof poslacz 30; pkel (*piekel mascul.*), thogisthe veszele gest ono bilo pkel rosbilo 4; przyclad, Adrudzycz tesze przyclad mamy 14; proch, afproch gest szǫ on byl obroczil 18; pryclad, mamycz natho nygeden pryclad 29; svath (*świat*), nathentho svath narodzil 1 (*2 r.*), 4, 5, 9, 23, 26, 28; suath, naten-

!!, suath narodzycz 23; szǫd, fdzen szǫdnij naszǫd przydze 3; strach, tentho strach gest bil spuscil 23; fchod, nafchod sluncza 4; szyuoth, nasz szyuoth czysto ... chwoualy 17, 29. *Uwagi godna, że wyraz dzisiejszy* piekło (*neutr.*), *musiał być wtedy mascul.* ten pkeł, *bo inaczéj tu formy accusat. nie moglibyśmy sobie wytłumaczyć.* (por. psałterz Flor. 9, 30, 54, 87. Cant. Isai. sec. 12).

Tak w tym wyrazie, jak i w: dobitek, ostathktek, *samogłoska* e *w ostatniéj zgłosce stoji w miejscu starosłow.* ъ. *Prócz tych właściwych form accusat. mamy wiele form genet. w znaczeniu accusativu użytych, które już przy genet. przytoczyłem. Są to same imiona żywotne, podczas gdy właściwą formę mają w tym zabytku tylko nieżywotne.*

Temata na -ja *mascul. Końcówka* (j)ъ = -ь *ginie w polskim pozostawiając po sobie tylko zmiękczenie lub też samo'* j. *Są tu*: czinsz, a czinsz czeszarzeui giim oni szaplaczyly 6; obyczag, tentho obyczag magǫ 20; oleg, von gorǫcy oleg frzucil 30; pokog, svog pokog ono thamo malo 6; rodzag, vypiszuge rodzag othcza 12; *I tu jest kilka żywotnych i to osobowych imion, które mają formę genetivu, gdzie téż je przytoczyłem. Ponieważ wszystkie temata męskie tworzą accusativus jednakowo, przeto należałoby mi teraz wyliczyć formy tematów na* -men *mascul. na te jednak przykładów w tym zabytku żadnych nie ma.*

Temata na -i *masc.* dzen, fdzen szǫdnij naszǫd przydze 3, 9, 14, 25 (*2 r.*).

Temata na -u *mascul. mają tylko w znaczeniu accusat. dwie formy genet.* volu 6, szyna 6, *które już przy genet. wymieniłem.*

§. 17. Temata na a *neutra mają accusativ. równy nominat. Tu należą*: bogadstvo (milonaly) 11, 19, 32; o byskubstwo... pochebugǫ 12; dzeczǫthko, nadzecze fgaslach leszǫcz dzeczǫthko mlode 25; krolefstwo, nalasl sbauene apothem krolefstwo nebeske 2, 14, 15, 17, 26, 33, 36; kadzydlo bil oferoual, 4; probostwo, o probostwo pochebugǫ 12; szano, naszano gest gy ona byla poloszyla 24; vbostwo, vǫcze vbostwo miloualy 11 (*2 r.*); slotho, veslotho itese fdrodze kamene 32, 33.

Temata na -ja *neutra mają również accusat.* = *nomin.* miloserdze szobe nalasla 14, 28, 30, 36; odzene, szobe swe odzene rzaszal byl 18, 19 (*4 r.*), 20 (*2 r.*), 22; oblicze, swe svǫthe oblicze sklonil 26 (*2 r.*); przyrodzene, trzeczecz przyrodzene vǫsz tho ma 20, 34; oblycze, naszswe oblycze .... padly 33; pene (*pienie*), slothke pene szǫcz ony bily speneualy 1; pothǫpene, naleslisczе veguge pothǫpene 33; sbauene nalasl 2, 15, 17, 25 (*2 r.*); snadane nagothouala 34; sznadane *w tym samym zwrocie* 34; vydzene, tho vydzene y tentho dzif gestcy gy on bil vsrzal 10; vesele, velike vesele pouedagǫ 25; uczeszene, bǫdze na uczeszene 4; stroue (*zdrowie*), xpt dal dludze stroue 15; sbosze szǫcz ge bily rosprzedaly 32; kamene, isbiczmu ony roseczky itesze kamene od morza bily przynesly 32; veslotho i fdrodze kamene obrocil 32. *Sądzę, że nie jestto accusat. plur. od tematu męskiego* kamień, *lecz singul. od formy zbiorowéj* to kamienie,

którą spotykamy na str. 33. W tym mniemaniu i to mię utwierdza, że zaraz na str. 33, 2, czytamy: Vesczevy tho slotho ytho drodze kamene, *gdzie nawet wszelkiéj nie ulega wątpliwości, że to accus. sing. neutr. Wszystkie inne neutra mają również accusat. = nomin, dlatego je tu zaraz wyliczę.*

Temata na -men *neutra.* ymǫ, bosze ymǫ fsvoga vstha darmo ne berszeze 22; sznamǫ, ga vam szasznamǫ dagǫ 25, 26 (*2 r.*), 29; 31; snamǫ, nasnamǫ tego 26, 27, 35.

Temata na -ent *neutra.* dzeczǫ dzeuicza porodzy 10; dzecǫ, ony mlodsze dzecǫ milugǫ 30.

Temata na -es *neutra.* nebo y. szemǫ osfecza 2; czalo, aoczalocz on rix nedba 18; gedno vcho ogonem szaslony 20.

§. 18. Temata na -ā *femin.* utworzyły z ā + m *już w starosłow. końcówkę* ą = ą, *która późniéj w niektórych wyrazach została wyrugowana przez* -ę. *W naszym zabytku nie możemy wykazać, które imiona miały* ą, *a które* ę, *bo na obie te końcówki znajdujemy tylko jeden znak* ǫ, *a przytym nie ma śladu, gdzie* a *w nominat. było jasne a gdzie pochylone. Tu są:* chualǫ, dagǫcz chualǫ krolu 2, 6, 7, 9, 11 (*2 r.*); chfalǫ, naczescz *i* nachfalǫ 35; cystothǫ, przege cystothǫ 29; drogǫ, vkaszugǫcz nam gednǫ drogǫ 16; durǫ, flesze fdurǫ czasznǫ 18; gospodǫ, ona szobe gospodǫ ... bila nagǫla 7, 10; glovǫ, szonuge svǫ glovǫ 18; gorǫ, thǫto gystǫ gorǫ prykril 22 (*2 r.*); komorǫ naimue 6, 7, 23; coronǫ krolefstva nebeskego byl szasluszyl 19; krolefnǫ, poslalcy gest on byl po gednǫ krolefnǫ 9; crifdǫ, malbiszǫ on ocrifdǫ kosczelnǫ... fszǫcz 27; mirǫ kadzydlo bil oferoual 4; mǫkǫ, ony velikǫ mǫkǫ cirpely 15, 18, 26 (*3 r.*), 27 (*5 r.*), 28; mouǫ od milego xpa vslyszal byl 22, 30; matuchnǫ, na svǫ milǫ matuchnǫ 31; naukǫ, dzerszǫcz naukǫ sfwǫthe ewe 21; prafdǫ, Aszapratdǫcz 2, 5 (*2 r.*), 12, 17 (*2 r.*), 19, 20, 25, 26, 27, 31; szapradǫ *zamiast* szaprafdǫ 8; prosbǫ, naprosbǫ swe kroleue 12, 35; pokuthǫ, a pokuthǫ szane strogicz. 14, 17, 33; prongǫ (prągę), naprongǫ szaueszycz 18; radǫ, ony natho radǫ byly mely 24; rǫkǫ bil flosyl 32; strauǫ nanjm szobe bily noszyly 6; stradǫ, vbostwo istradǫ cirpal 11; slusbǫ, anaslusbǫcz ge on vyrzǫdzy 13; skorǫ, on thamo szebe starǫ skorǫ szenie 18 (*3 r.*), 19 (*4 r.*), 20 (*2 r.*); trochǫ, natrochǫ szana 7, 10, 11, 23; varǫ kresciganskǫ cheliszǫ szagubicz 14, 16 (*2 r.*), 18, 27; uarǫ krescyganskǫ 27, 30. *Znajdujemy téż tu jeden przykład, gdzie accusativus kończy się na* -e, *a to:* modlithfe, *w zwrocie:* gest go on nagego modlithfe vysluchal byl 34. *Trudno więc sobie wytłumaczyć tę formę z początku wieku XV., bo dopiero w nowéj polszczyźnie okazuje się dążność do zatraty rynizmu.*

Temata na -jā *femin. miały końcówkę* -ją, *późniéj powstało i* -ję. *Mamy tu:* duszǫ, mogǫ gresznǫ duszǫ osfeczycz 2, 36; dusyǫ, Aliecz gego dusyǫ ... donesly 32; chwylǫ, thǫto chwylǫ neczasz gest tegotho vyslouicz 15; nachfilǫ 33; dzegǫ (*dzieją*), gemuszczy bodzǫ dzegǫ mamy 13; dzeuiczǫ pryuodǫ 29 (*2 r.*); nedzelǫ, Aliecz ftrze-

cze nędzelǫ 3, 22; paszǫ, gdiscige paszǫ 20; tagemniczǫ vkaszal byl 29; volǫ, czyni volǫ otlıcza mego 16 (*3 r.*); szemǫ osfecza 2, 4, 18, 20 (*2 r.*); *Również i tu mamy przykład, gdzie występuje końcówka* -e: fpirue nedzele 3.

Temata na i *femin. mają accusativus = nominativ., bo z* i + m *powstało* ь, *które w polskim zginęło zostawiwszy po sobie ślad w zmiękczonéj spółgłosce. Tu należą*: czescz ony mogǫ 8 (*2 r.*), 11, 35; dan (*dań*), thǫto dan przynosl 6; kacz (*kadź*) olegu fkacz nalacz 30; misl, ma thǫ misl 15; mǫdroscz, vǫsz thǫto mǫdroscz ma 18; mocz, mal gest on mocz bil 32 (*2 r.*), 34 (*2 r*); pomocz, prespomocz 15, 31 (*2 r.*); roskosz, velikǫ roskosz vkasal byl 35; rzecz, przetrogakǫ rzecz 29; rospacz, frospacz nefstǫpyly 14, 27; svǫtoscz do mastha przynoszǫ 8 (*2 r.*); sloscz, ogich sloscz karal byl 12 (*4 r.*); spouecz, presz svǫthǫ spouecz 17; svatloscz byly vsrzely 24; smercz podgǫcz 27; szaloscz vydzǫ 13.

Temata na -i *mascul.* dzen, fdzen szǫdnij 3, 9, 14, 25 (*2 r.*).

Temata na -er *fem. mają accusat. według analogiji tematów na* -i *femin. jak to poznajemy z jedynego przykładu* maczersz, svogǫ maczersz vedcy mely 22.

§. 19. Vocativus singularis jest czystym tematem, którego końcowe samogłoski lub spółgłoski uległy pewnym modyfikacyjom wymaganym przez prawa głosowni.

Temata na -a *mascul. osłabiają końcowe* -a *na* -e, *przed którym* k, g, ch, *przechodzą na* cz, ż, sz. *Mamy tu*: clouecze, Apsto greszni clouecze 10, 11, 15, 20, 29; bossze, mily pane bossze 2, 3; bosze 25; gane, Oua svǫthy gane 31; pane, mily pane bosze 2, 3, 25.

Temata na -ja *mascul. przyjmują od tematów na* -u *masc. końcówkę* -u. *Mamy tu:* moyszeszu tocz ga tobe powedam 21; moyseszu 22.

Temata na -u *mascul. idą podług analogiji tematów na* -a, *jak to widzimy z przykładu* szyne, mog mili szyne 35.

Temata na -jā *femin. mają końcówkę* -o, *które z poprzedz.* j *przechodzi w starosł. na* -je. *Tu jednak mamy 2 przykłady tylko i to takie, w których vocat. = nominat.* maria, sdroua maria 3; bracza dze mila 14. (*por. Dr. Roman Pilat: Pieśń Bogarodzica, str. 87. Kraków 1879*).

W neutrach vocativus = nominat., tu jednak żadnego przykładu nie mamy.

§. 20. Instrumentalis sing. Temata na -a *masc. mają końcówkę* -em = ъm. bodzem, ony szǫ pred bodzem sly 12; duchem, svǫthim go duchem napelniy 2, 19, 32; gloszem gest bila bogu chualǫ dala 7; gnewem, krol szylnm gnewem gest na szobe swe odzene rzaszal byl 18; ganem, predsvǫthim ganem 33, 35, 36; lychefnikem nebyl 22; ogonem szaslony 20; przycladem svǫte marie 14 (*4 r.*); pochlebnikem nebyl 22; prelathem, bycz pobodze pirfnim prelathem 26; rodem (byl) stetho szeme 24; svathem, nadefszythkiim svathem 5; skutkem, 16 (*2 r.*); skarbem, gest gy on byl svim navǫthsim skarbem daroualbil 30; szinkem milim gest ona bila chodzyla 24; xpem (Chrystem), przed milim xpem 12, 19, 20, 28, 29. *Uwagi godna,*

że w wyrazie bodzem 12, *spółgłoska* g *uległa zmiękczeniu assybilowanemu na* -gź, (*podobnie jak w wyrazie* ogżen), *oznaczone tu przez* dz *dla tego, że pomiędzy* d' *a* g' *w wymawianiu prawie żadnéj różnicy nie poczuwano. Zresztą zwykle* k *i* g *przed końcówką* -em *ulegają zmiękczeniu nieprzechodniemu na* k', g'.

Temata na -ja *mascul. również mają końcówkę* -em. barthodzegem naszyuacze 19; czeszarzem, nedalszǫ gest bil czeszarzem svacz 10; kryszem, stogǫcz podkryszem 27; neprzygaczelem 19 (*2 r.*); oltharzem, predoltharzem 35; papeszem, malcy gest on bycz... papeszem 26; spokogem predrobaky fnem neodpoczyua 19 (*2 r.*).

Temata na -a *neutra mają* -em: kadzydlem, amirǫ skadzydlem gest mu on offeroual byl 10; szuknem obynon byl 10; vbostwem vczinil bogathe 11; slothem y drodzim kamenm opravone 33.

Temata na -ja *neutra. mają* -em, *urobione zaś za pomocą sufiksu* -нıє *mają* -im. szerczem 16, s. skruszonm 17; serczem nabosznm 36; pouetrzim, nadpouetrzim 34; veszeliim napelnono 1, 4; stworzenim, nadnerosumnm stworzenim 32; stworzenm, *w takim samym zwrocie* 32. *Formę* stworzenm *możnaby w ten sposób wytłumaczyć, że to* -i, *które między* n *a* m *stać powinno, nie było poczuwane już za długą lecz za krótką samogłoskę. W zabytku zaś naszym samogłoski szczególniéj* i, e, *między dwiema nosowymi* (m *i* n) *w końcówce bardzo często znikają, jak to nam liczne inne wykazują przykłady, np. w przytoczonych tu zwrotach:* naboszmm 36; skruszonm 17; nerosumnm 32; *prócz tych:* nabosnm 36. *Podobnież w:* rodzonm 31; szylnm 18 (*mascul.*) *zniknęło* -y. *Potrzeba też na to zwrócić uwagę, że w takiéj końcówce ginie zwykle samogłoska właściwie długa, bo ze ściągnięcia powstała, jak to w przytoczonych przymiotnikach według deklinacyji ściągniętéj i w rzeczowniku* stworzenm *widzimy. Tymczasem krótkie* -e *zastępujące* ъ *starosłow. wszędzie zostaje między* n *i* m, *mamy bowiem:* ganem, ogonem, szuknem.

§. 21. Temata na -ā *femin. mają końcówkę* -ą mathkǫ, przeth svǫ milǫ mathkǫ 8; modlithfwǫ, szauitagǫcz gǫ thǫto modlithfwǫ 3; modlithfǫ *w tym samym zwrocie* 13, 21, 28; neczistothǫ, ono nasz barszo czǫsto ge mnogdy naszego czala neczistothǫ 20; pannǫ, spannǫ marić posetl bil 24; stronǫ, nigednǫ stronǫ nemoszesz tutha bicz semnǫ 35.

Temata na -jā *femin. mają również* ą dzeuiczǫ szostacz 7 (*2 r.*), 10; mariǫ, posetlcy gest on bil... smariǫ 6, 7, 24; ryszǫ (*rzeszą*), sefszyczkǫ nebeskǫ ryszǫ 31; panǫ, atenczy tho svǫ panǫ szadnego dzeczǫthka nemal gest bil 35. *Tu należą też masculina na* -jā: drapesczǫ, a tenczy gest swe fszythky dniy drapesczǫ byl 14; omofczǫ, pothfarczǫ, aby thy tesze nebyl pothfarczǫ, lychefnikem omofczǫ 22.

Temata na -i *femin. mają* -ą, *ściągnięte z* -iją: mislǫ, atesze mnogdy slǫ mislǫ 20; moczǫ tichto bosich slof 31, 34; pomoczǫ, sboszǫ pomoczǫ ... visetl 30; svathlosczǫ posnan bil 2; svatlosczǫ osveczon 2, 24; smerczǫ odkupicz 3, 13.

Temata na -u mascul. mają -em = ъm: domem, pothgimszecz domem skoth y oslowe szốcz bily stagaly 7; szynem, athyi bốcz szynem ge 31 *(2 r.)*.

Temata na -men *masc. mają także według analogiji tematów na* -a *mascul. końcówkę* -em, *tu jednak mamy formę* kamenm *w zwrocie:* Adomy slothem y drodzim kamenm opravone 33. *Sądzę, że forma ta nie jest utworzona od nom. sing.* kameń, *lecz od collect.* tho kameńe, *którego przykłady accusat. i nominat. mieliśmy na 32. i 33 stronnicy zabytku. Naprowadza mię to na tę myśl, że właśnie w tematach na* -ja *neutr. mamy. jak już wyżéj wspomniałem, formę* stworzenm, *zupełnie w ten sam sposób utworzoną. Sądzę więc, że wszystko, co przy téj formie w celu wytłumaczenia jéj wspomniałem, da się i tu zastosować. Mamy tu więc o jeden dowód więcéj, że samogłoska powstała ze ściągnięcia w końcówce między* m *a* n *znikała.*

Temata na -es *neutra mają instrumentalis podług analogiji tematów na -a neutra*: czalem, pospolu sczalem szốcz gố ony byly ... donesly 32, 36. *Wszystkie inne neutra mają według téj analogiji również końcówkę* -m; *w naszym jednak zabytku żadnego na nie przykładu nie ma.*

§. 22. Locativus singularis. Temata na -a *mascul. kończą się w starosłow. na* ѣ = *pols.* ě, *a obok tego na* -u, *przejęte od tematów na* -u. *W naszym zabytku końcówkę* -ě *mają:* bodze, fmilem bodze nemamy rozpacy mecz 14, 26, 30, 31; chuele (*chlewie*), apstoczszố gest on bfl fchuele f pospolitem domv narodzil 10; dzarze (*darze*), ogednem dzarze pouem 16; gane *(Janie)*, movy ... osvốthem gane 26; okrốdze, aftemcytho okrốdze 9; oblocze, iutrze doczebe svathlem oblocze przydố 21; petrze, po svốthem petrze 13, 26; paule, o sfwốthem paule 14; rzyme (*Rzymie*), on bil frzyme ... vydzal 4, 27; svecze, nathemtho svecze 2, 8 (*2 r.*), 11 (*4 r.*), 12 *(2 r.*), 17, 18, 24, 27, 28 *(2 r.)*, 33, 36; suecze 9, 28 (*2 r.)*; swecze 11, 21; szakone, fstarem szakone 21. *Końcówkę* -u *mają:* bogu, a f bogu moczny 9; grzechu, Alieszố ga po grzechu tego barszo bogố 16; prothku (*przodku)*, naprothku tako poczyna 5; przothku, naprzothku movy rzekốcz tako 14; posrzothku, stogốcz posrzothku onego ogna 22; suathu, szốcz ony byly posuathu roslany 30. *W zabytku tym więc tylko końcówkę* -ě *mają rzeczowniki zakończone na płynną spółgłoskę* ł, r *i nosową* m, n. *mamy bowiem:* chuele, paule, dzarze, petrze, rzyme, szakone. *Inne rzeczowniki tak na dźwięczne* -g *jak i na bezdźwięczne* k, t, *zakończone mają obie końcówki* -e *i* -u, *mamy bowiem:* bodze, okrốdze, oblocze, svecze *i* bogu, prothku (przothku), posrzothku, suathu. *Rzeczowniki: bóg, świat, mają więc obie formy:* bodze *i* bogu, svecze *i* suathu, *częstszą jednak w obu jest forma na* -e, *bo gdy* bodze 4 *a* svecze (suecze, svecze) *22 razy, to* bogu *i* suathu *tylko po jednym razie znajdujemy. Formy więc* swiecie, bodze *były zwykłe*, swiatu *zaś i* bogu *tylko wyjątkowe. Że jednak i te formy na* -u *jeszcze długi czas istniały, widzimy z wielu innych zabytków i pisarzy wieku XVI.* (*Rej Wizer. po świata*). *Co się tyczy innych przykładów, które przytoczy-*

łem, *widzimy, że z zakończonych na gardłową* k, *końcówkę* -u *mają te, które w nomin. sing. kończą się na* -ek (= ъk): prothku (przothku), posrzothku, *inne zaś mają* -e oblocze. *Zakończone na gardłowo powiewną* ch *mają* -u: grzechu. *W tych, które się kończą w locat. na* -e *widzimy gdzieniegdzie pierwotne* e = ě *występujące wewnątrz tematu*: petrze (Piotr), svecze (świat), suecze *i* swecze.

Temata na -ja *mascul. powinny mieć końcówkę* -jě = ji = i, *tej jednak w naszym zabytku nie ma, bo ją już wcześnie wyrugowała końcówka* -u, *właściwa tematom na* -u: kryszu, nakryszu musisz vmrzecz 26 (*2 r.*); kriszu, milego xpa nakriszu mǫcyly 27; crzyszu, nasvǫthem crzyszu poleczyl 31; maczegu, o sfwǫthem maczegu 14; olegu fgorǫczem olegu 27; ragu (*raju*), fragu szum szostal byl 35 (*2 r.*), 36.

§ 23. Temata na -a *neutra. mają tak jak temata na* -a *masculina, końcówkę* -ě *i* -u. *Z końcówką* -ě: krolefstwe, fkrolefstwe nebeskem, 8, 11, 13, 20, 25 (*2 r.*), 33 (*2 r.*); lecze, fchuarthem nacze lecze 8 (*2 r.*); lone, ynaloneszǫ on vne poloszy 29 (*2 r.*); mescze, ftemtho mescze 25; naboszegstwe, veszelu if naboszegstwe 14; fnaboszestwe 14; pyszme (*pierw. tem. na* -n), tsvǫthem pyszme 15; pekle, fpekle naleslisceze 33. *Z końcówką* -u: krolefstw, pofszythkemv krolefstw 1; mastku, on bil na malem mastku 5. *Wprawdzie przyimek* po *ma przy sobie zwykle locativus, jednak co do formy* krolefstw *sądzę, że jest dativem, a to z następujących przyczyn*:

1) *przymiotnik* fszythkemv (*dativus*), *jako przydawka musi się zgadzać ze swym rzeczownikiem.*

2) *rzeczownik* krolefstwo *ma w tym zabytku zawsze locat. na* -e (*jak wyżéj*).

3) *zupełnie podobna forma nawet co do pisowni dat. sing* vbostw 32. *Że zaś jest tu końcówka* -u, *wspomniałem już przy dat. sing. tematów na* -a *neutra. w uwadze do formy* vbostw.

Z przykładów tu przytoczonych widzimy, że wszystkie prawie rzeczowniki tu należące mają końcówkę -e, *z wyjątkiem na gardłową* k *zakończonych, które mają końcówkę* -u. *Końcówka* -e *zmiękcza poprzedzającą spółgłoskę. Zmiany wewnątrz tematu są takie same jak przy masculinach, t. j. zamiast* a, o *wraca pierwotne* e, ě, *jak to widzimy z form*: lecze, mescze. *Tu też należy forma przysłówkowa:* iutrze, *w zwrocie:* ga iutrze do czebe ... przydǫ 21, *która nie jest niczym innym jak locat. absol. dla oznaczenia czasu.*

Temata na -ja *neutra w języku staropolskim mają zupełnie jak mascul. na* -ja *zamiast* -ji *końcówkę* -u. *Częściéj jednak jeszcze tu spotykamy końcówkę* -i, *aniżeli w masculinach. W naszym zabytku dwa są przykłady na* -i: vesdrovy veszely dopuscicz 36. *Inne mają* -u: milosredzu, othemtho miloserdzu 28; narodzenu, o gego narodzenu 1; pouetrzu, Anapouetrzu 1; porodzenv, a po porodzenv 7, 10; odzenu, vodzenu (*w odzieniu*) ubodzy 10, 32, obliczu, na gego obliczu 36: szkonczenv, naszkonczenv svatha 2; sluneczu, nanebe i fsluneczu 5; stvorzenv, i fkaszldem stvorzenv 5; sbauenv, fswem sbauenv 14; skonczenv, naskonczenv gego szyuotha 31 (*2 r.*); szerczu, fsvem szerczu 6,

32; serczu 14, 15, 22 (*2 r.*), sercu 27; umǫczenv, oboszem vmǫczenv 9.

§ 24. Temata na -ā femin. mają locativus taki sam jak dativus, to jest, kończący się na -ě. Mamy tu: mǫcze (*męce*), Ogichsze mǫcze velebich mal vam pouedacz 15; pokucze, fpokucze nasladonacz 15; straue (*strawie*), on uestraue tako vbodzy byl 10; verze, on vasz verze vasze byl skusil 23. *W formie* verze *wystąpiło w środku tematu właściwe* ě (*w miejsce* -ja- *vara*). *w starosłow. bowiem jest* вѣра, *w staropols. i czesk.* věra.

Temata na -ja *femin. mają również jak w dativie* -jě = ji = i: duszii, osfeczon fgego duszii 2; duszy, chebycz fgego duszy 2, 19; chvyly, fkrothke chvyly 20; chvily 33; nedzely, vefthore nedzely 3; puscy, on byl fpuscy 34 (*3 r.*); prauiczy, naprauiczy vyszal byl 14; troczy (*trójcy*), Bog ftroczy gediny 3; bog froczy gediny 11; voly, negest fftwe voly 15; szemy, naszemy tako bilo 2, 5, 25. *Są tu jednak przykłady z końcówką* -jě, *w formach:* ewe (*ewanielie*), vefczoragsze eve 16, 23, 26 (*2 r.*); szeme, ftetho szeme syrie 24. *Nie spotykamy tu jeszcze nigdzie analogicznéj z deklinacyji ściągniętéj końcówki* -ej, *która jednak już w kilkadziesiąt lat późniéj się pojawia, bo i w deklinacyji ściągniętéj téj końcówki* -ej *w tym zabytku niemasz, lecz* -e.

Temata na -i *femin. mają końcówkę* -i: veczcy 22; vedcy 22; vedczy 31 (*we czci*); mlodoscy, fswe mlodoscy gest bil nafrocil 30; posczely, fposczely tako vbodzy bil 10; pamǫczy, fsvem serczu napamǫczy 22; szpouedzy, poszpouedzy ma thǫ misl 15; fsvǫtoscy chwoualy 17; svathloscy, po one svathloscy szǫcz ony bily fgrob vesrzeli 32; uiszszokosczy (*wysokości*), chuala bǫcz bogu nauiszszokosczy 1; nauiszokosci, *w tym samym zwrocie* 25.

Temata na -u *mascul. mają końcówkę* -u: domv, fspospolitem domv 10; pospolu 22, 32 *od pół* = полъ (*co jednak raczéj uważać należy za dativ.*).

Temata na -u (ъв) *femin. mają podług analogiji tematów na* -i *femin. końcówkę* -i: panvy, *w zwrocie:* fpanvy varzycz 27; *od nominat.* paneẃ pro pany.

Temata na -er *femin. Jedyny przykład, jaki tu znajdujemy, wskazuje, że obok* -i *była téż końcówka* -e, *która powstała pod wpływem analogiji genetivu singul.*: maczerze, v sue maczerze 9.

Temata spółgłoskowe neutra. Z tematów na -nt, *jest tylko:* swerǫczu, otemtho swerǫczu 29.

Temat na -men: fsznamenv ognewem 22.

Oba te wyrazy mają -u *podług tematów na* -ja *neutra. np. polu.*

Temata na -es *kończą się jak tem. na* -a *neutr. co wskazują przykłady:* nebe, nanebe i fsluneczu 5; czele (*ciele*), na naszem czele 18, 28.

§. 25. Dualis. Nominativus, Accusativus i Vocativus. Temata na -ja *mascul. mają końcówkę* -a. bracencza, *w zwrocie:* bylastha dwa bracencza barso bogatha 32, 33, 34, (*wszędzie nominativus*).

Temata na -a *femin. końcówkę* -ě: bapcze (*babce*), gest byl dve bapcze veszual 7. *accusativus;* r♁cze sz♁ ge byle uschle 7 (*nominat.*); strone, v♁cz morze gest sz♁ ono bilo naobe strone rost♁pylo 21 (*accusat. na* obie stronie). *Z innych tematów nie mamy w naszym zabytku żadnego przykładu.*

Genetivus i Locativus. mają u wszystkich imion końcówkę -u.

Temata na -a *mascul.*: odwcz on aplu (*apostołu*) movy 26, (*locat.*).

Temata na -a *neutra*: na dw malu mastku bil pomescil 9, (*locat.*).

Temata na -a *femin.*: fsvu r♁ku gest gy on byl sgromadzil 9; nasfv r♁ku 10 (*locat.*). *Więcéj przykładów w zabytku nie ma.*

Dativus, Instrumentalis kończą się w słowiańskich językach na -ma.

Temata na -ja *mascul. mają końcówkę* -oma: onima dwema braczenczoma tho bil pouedzal 33 (*dativus*).

Temata na -ā *femin. mają pierwotnie* -ama, *późniéj zaś i* oma; sviima r♁kama dothkn♁cz 7 (*instrum.*).

Temata na -u *mascul. mają zwykle* -oma, *tu jednak znajduje się forma na* -ama: medzy dvema domama vczynon 7 (*instrument.*). *W ogóle więc form liczby podwójnéj nie wiele tu spotykamy*

§. 26. Pluralis. Nominativus zlewa się z vocativem tak, że tego ostatniego w liczbie mnogiéj nie wyróżniamy.

Temata na -a *mascul. Mamy tu właściwą tym tematom końcówkę* -i, *i dwie analogiczne*: -owie *i* -y. *Z końcówką* -i: xpiani (*Chrześcijani*). posz♁daliszó verny xpiani priscza gego 3; luczemerniczy, ony nebily sz♁ luczemerniczy 12, лицемѣръ (simulator) czesk. liceměrný, liceměrník, *wedł. Miklos. złożone z* lice *i* měr (mě = mutare); appli (*apostoli*). sv♁czy appli sz♁cz oni tho byly czynily 18, 30; prelacy, fsythcy prelacy melibych♁ ony strogich 27; szydzy (*żydzi*), milego xpa na kriszu m♁cyly 27. *Z końcówką* -owie: ptaskowe szukag♁cz ony gnaszda 6; panoue, sz♁ dobrzy ... panoue 12; oslowe sz♁cz bily stagaly 7; biskvpoue ... sz♁ sz♁ byly sgachaly 18; lfwoue, isbicz gy byly thamo lfwoue sznedly 30. *Końcówkę* -y *mają:* angely, sv♁czy angely sz♁cztho ony bily vczynily 1, 2, 4, 25, 32, 36; posly besz♁ (*bieżą)* 1; gromy, barszo velike gromy sz♁ byly vderzyly 22.

Temata utworzone za pomocą suffiksu -in (-инъ) *mają tu podobnie jak w starosłowieńs. według analogiji tematów spółgłoskowych w nominativie plural. końcówkę* -e: rijmane (*Rzymianie)* sz♁cz gy ony sza boga bily mely 9; szemane sz♁czsz♁ oni byli ... sgachaly 24. *Wyjątek tu stanowi forma*: xpiani (*Chrześciani*) 3, *z końcówką* -i. *Na tych tu przytoczonych przykładach pokazuje się, że końcówkę* -i *mają tylko osobowe*; *końcówkę* -owie *przeważnie imiona zwierząt, bo na 5 przykładów mamy tylko jeden osobowy:* panoue; *końcówkę* -y *zaś osobowe i rzeczowe*, (*nie należy jednak tego* -y *uważać za dzisiejsze polskie* -y *lecz* -i).

W znaczeniu vocativu: nǫcznicy (*nędznicy*), Ovy dze nǫcznicy nǫczni 33; dzathky (*z końcówką przejętą od accusat. plur.*) 1, 3, 11, 13, 15 (*2 r.*), 17 (*2 r.*), 21, 23, 25, 26, 28, 36.

Temata na -ja *mascul. mają w naszym zabytku końcówkę* -ewie *i* -e. *Z końcówką* -ewie: kroleue, thy to trzy kroleue 4, 11, 12; vǫszeue mǫdrzy 18. *Z końcówką* -e: ryczerze tentho obyczay magǫ 20; pastirze szǫczy ony byli svog dobitek pasly 24; prygaczele szǫcz gǫ ony byly doswǫtego gana prynesly 34. *Tu mają końcówkę* -ewie *osobowe i zwierzęce*, -e *zaś tylko osobowe*.

§. 27. Temata na -a *femin. mają właściwie końcówkę accusativu plur.*, -y, *które po* k, g, *wymawia się jak* -i. *Są tu*: nouinij szǫcy bily ... przyneszony 3; nouiniy 3; rosczky, isbicz thyto rosczky y tho kamene obroczyloszǫ 33. *Winną tu jest ówczesna pisownia, że okazują nam się w jednym imieniu i to w tym samym przypadku takie rozmaite końcówki*.

Temata na -jā *femin. mają końcówkę właściwie accusativu* -e. *Żeńskich nie ma tu żadnych, tylko męskie:* kasznodzege szǫ sly 12; lofcy gynako vlonicz nemogǫ 29 (*2 r.*). *W tym ostatnim przykładzie tkwi właściwie końcówka* -i, *podług analogiji tematów na* -ja *męskich, więc jakby od nom. sing. łowiec.*

Temata na -i *mascul. mają* -e *powstałe z* -ije (-ию); ludze, my greszny ludze 2, 8, 11 (*3 r.*), 12, 13, 24, 27, 31. *Rzeczownik dzień ma podług analogiji tematów na* -ja *mascul.*: dny, thyto dny szǫ ony byly popelnily 24.

Temata na -i *femin. mają tu końcówkę* -i: vestczy (*wieści*), szǫcz bily ... przyneszony 3; veseczy szǫ nam bily pouedzany 3.

Temata na -u *mascul. mają* -e *z rozszczepieniem tematowego* -u *na* -ov, *więc* -owie: szynoue israhelscy szǫcz ony segypta byly vialy 21.

Temata spółgłoskowe nijakie mają końcówkę -a.

Temata na -nt: sverzǫtha 6; xǫszǫtha 12.

Temata na -men: snamona 28, 29.

Temata na -es *podług analogiji tematów na* -a *neutra:* slova 23.

§. 28. Genetivus pluralis. Temata na -a *mascul. W naszym zabytku spotykamy tylko końcówką* -ów, *właściwą tematom na* u. grodof, velecz gest on szem masth grodof ... mal byl 5; grzecof, svich grzecof spouedacz 14, 23; grechof 14, 15 (*2 r.*); gchof (*grzechów*) 14; kaplanof, malo takich kaplanof nadze 12; kosczolof, vele kosczolof vmuronal 30; prorokot, uele prorokof posczynacz 12.

Temata na -ja *mascul. mają tu również* -ów: obyczagof, dobrych obyczagof napelneny 13; rzyczerof, sto svich rzyczerof 9.

Temata na -a *neutra. mają spółgłoskę po zniknięciu* ъ: lath, pinez thyszǫcz lath 8, 9, 31, 36; lat, vele lat przethtiimto 8; masth, aotichcymasth 4, 7, 10, 5 othsichmasth 15, dosichmasth 34.

Temata na -ā *femin. mają również na końcu spółgłoskę*: stron, sdalekichcy stron prydze 3; grosz (*groz od groza*), on gego grosz nebalszǫ 12.

Temata na -jā *femin. podobnie jak poprzednie*: szem (*siem*), velecz gest on szem masth grodof ... mal byl 5; thyszǫcz, pincz thyszǫcz lath 8.

Temata na i- *mascul. mają końcówkę właściwą* -i, *którą i znajdujemy i w starosłow.* (и): ludzy, velecz gest on ... ludzy pod szobǫ mal byl 5, 11, 12 (*2 r.*), 32; dni, nisly ginszich dni 13; dny, trzydescy dny 33.

Temata na -i *femin. również zachowały* -i, *jak to widzimy we formie*: fszy (*wsi*), velecz gest on ... fszy mal bil 5.

Tu też należy forma dzieci od tematu pierw. na -nt, (*dziecię*): dzeczy, neuele dzeczy y plodu dage 13; *podobnież* dzecy 13 (*2 r.*), *utworzona w nominat. plural. według tematów na* -i *femin.*

Temata spółgłoskowe neutra mają genetivus kończący się na spółgłoskę.

Temata na -es: sznebosz (*niebios*) ... stǫpoualy 2, 4, 10, 24, 31. *Rzeczownik słowo ma podług analogiji tematów na* -a *neutra.* slof, moczǫ tichto bosich slof 31.

§. 29. Dativus pluralis ma końcówkę -m. *Temata na* -a *masc. łączą to* -m *w polskim języku ze skróconym tematem za pomocą* o, *więc jest końcówka* -om. *Tu należą*: xpianom (*chrześcianom*), ga tho vam fszythkiim xpianom 1, 3; krescyganom vernm 25.

Temata na -ja *mascul. mają tu również* -om: pastirzom, asfveć veszele pastirzom szǫcz ge ony bily pouedzely 4; othczom, gest szǫ on byl naszim othczom vkaszal 23.

Temata na -a *femin. mają końcówkę* -am: slugam, pouedamci ga tho ... slugam 1; nogam, ona sfvim nogam bila malo othpoczynǫla 6.

Temata na -ja *femin. mają również* -am: duszam svim szukaly sbauena 11, 15, 17, 25, 33. *W żeńskich więc na* -a *i na* -ja *tematach zachowała się jeszcze wiernie właściwa końcówka* -am, *podczas gdy dziś wyparła ją już całkiem prawie końcówka* -om *właściwa tematom męskim (por. Baudouin de Courtenay, Beiträge zur vergl. Sprachfor. VI, 47).*

Temata na -i *mascul. mają końcówkę* -em; (*w starosłow. było* -ємъ *lub* -ьмъ): ludzem naszemy tako bilo vydzalo (szǫ) 2, 13, 23, 25.

§. 30. Accusativus pluralis służy dla femin. i neutrów także za nominativus.

Temata na -a *mascul. mają końcówkę* -ы (-y). *Po gardłowych pisze się przez* -i, *w naszym jednak zabytku po gardłowych* -y: angoly, afszythky angoly gestcy ono bilo vveszelilo 4, 25, 31, 33; appli (*apostoły*), on swe swǫthe appli temutho nauczal byl 17, 30; dyabli, ga byl vydzal vasze angoly placzǫc adyabliszǫ smegǫcz 33; dary, mamy chouacz thyto dary 16 (*2 r.*), 17 (*2 r.*); dzatky, vygǫfszy dzatky mlode 16; clonky, Aticz fszythky clonky mal

gest byl tszobe 21; gasly vczinil 7 (*2 r.*), 11, 23, 25. (*Forma ta dowodzi, że nomin. singul. musiał być* jasł *lub* jaseł); grechy othpusczyl 11; grzechy gest ona przeth nm bila pouedala 15, 18, 19, 20; gody, nagody prysetl 35; grody ... sprzedala 32; krescygany, przefszythky verne krescygany 27; kosczoly, itesze nakosczoly szϕcz ge ony bily rosdaly 32; mary, kaszal gest on byl mary fskrycz 34; pany bogathe o gich slosez karaly 12; pouogniky, ona fszukenne pouogniky byla obynϕla 24; skuthky, ogego sle skuthky karal byl 12, 17, 21, 28; ueky, naueky odpoczyuacz 19, 20, 33; vcinky, strogich thyto dobre vcinky 27; vczynky, przegego velike vczynky 28; ftorky, naftorky chal dopuscicz 15, 34.

Temata na -ja *mascul. mają końcówkę* -e = *starosł.* ѧ: kasznodzege (nadze) 12; krole 12, malo takich kaplanof nadze y takesz kasznodzege, chosbycz ony krole ... karaly 12.

Temata na -a *neutra mają pierwotną końcówkę* -a: krolefsswa bily mely 4; kolana, nasfa kolana 6, 33; mastha grody y dzedzyniy... sprzedala 32; vstha, fsvoga vstha darmo ne berszcze 22.

§. 31. Temata na -ā *femin. mają końcówkę* -y (ꙑ), *która używa się téż w nominativie*: dzedzyniy ... sprzedala 32; dzedziny, vykupicze vy svoga mastha y sue dzedziny 33; kaply, o probostwo y o kaply pochebugϕ 12, (cěskie: kapla = sacellum, *pols.* kapela, kaplica; *litews.* kaplycza, kapla; *niemiec.* kapelle); rosczky itesze kamene od morza bily przynesly 32, 34; sludzy, swe sludzy fdrodzem odzenv chodzϕcz vsrzely 32; xϕdzy, thyto xϕdzy Apokalipsim napyszal 30.

Temata na -jā *femin. mają końcówkę* e = ѧ, *która również używa się w nominat. pluralis. Mamy tu jeden tylko przykład:* ewe (*ewanielie*), gestcy on svϕthe ewe pyszal 34.

Temata na -i *mascul. mają właściwie końcówkę* -i: dni, ginse dni stworzyl 25; dny, svϕthe dny svϕcyly 22; dniy, tenczy gest swe fszythky dniy drapesczϕ byl 14. *Znajdujemy jednak już tutaj także końcówkę* -e *w formie*: ludze, nemoczne ludze gest bil vsdraual 32. *Ta końcówka powstała w accusat. plur. z analogiji, złożyły się bowiem na nią:*

1) *nominativus pluralis, np.* ludzie.
2) *accusativ. plur. tematów na* -ja, *np.* konie (конѧ).
3) *analogija innych męskich, jak np.* kamienie.

Temata na -i *feminina mają końcówkę* -i: rzeczy, vedvogake rzeczy chualy 28.

Temata na -u *mascul. mają końcówkę* -y = ꙑ: domy, stracyly fkrolestwe nebeskem vekuge veszele A domy slothem y drodzim kamenm opravone.

§. 32. Temata spółgłoskowe neutra mają w accusativie końcówkę pierwotną i właściwą wszystkim neutrom w językach aryjskich t. j, -a. *Używa się ona téż w nominativie, a tym samym i w vocativie.*

Temata na -men *neutra.*: sznamona czynicz bǫdze 3; ymona, vypiszuge ymona krolefska 11. *Mamy tu jeden temat na* -n *męski, który ma accusativus podług analogiji tematów na* -ja *masc. Jest to:* korzene, *w zwrocie*: tedycz vǫcz on ge gorske korzene 18. *Forma ta jednak może być także accusat. sing. neutr. jeżeli ją będziemy uważać za zbiorową, podobnie jak to* kamienie.

Temata na -ent: xǫszǫtha, ony krole xǫszǫtha ... ogich slosci karaly 12.

Temata na -es: nebosza, fnebosza svoge oblicze podnosl byl 28; sloua, thato sloua movy 1, 3; czuda, o gego velika czuda 28 *(2 r.)*, 32. *W wyrazie* nebosza (*niebiosa*) *widzimy formę właściwą, pełną, podczas gdy dwie inne*: *słowa, cuda są tylko analogicznie do tematów na* -a *neutra utworzone, jak* dzieło, *nie zaś od tematu* слѡвес-, чоудес.

§. 33. Instrumentalis pluralis. Temata na -a *mascul. mają tu końcówkę* -y, *odpowiadającą starosłowieńskiemu* ꙑ: angoly, przed svǫthimj angoly 4; duchy, nad slymy duchy 32 (*2 r.*); dary, svelikimj dary 4; grzechy, vaszimy grzechy vǫcze negneualy 23 (*3 r.*); kaplany, ludze skaplany ... vynydzǫ 8; pouogniky, sukegnimy pouogniky obynone 25; psy, przybeszafsy sepsy ytesze szeczamy 29; robaky *(tj. robaki)*, tenczy spokogem przedrobaky fnem neodpoczyua 19. *Obok tej jednak końcówki mamy jeden przykład, w którym występuje końcówka* -ami, (*podług tematów na* -ā *femin.*); *a to*: xpiami (*chrześcianami*), nathemtho svecze medzy xpiami 17.

Temata na -ja *mascul. mają również już w starosłow.* ꙑ = y, *które jednak po* -j *przechodzi w* -i. *Formy jednak, które tu znajdujemy przeszły w plural. zupełnie do tematów na* -a *mascul. są to*: prygaczoly, svimij prygaczoly 33; neprzygaczoly, swymy neprzygagaczoly 19. *Analogiczną końcówkę podług tematów na* -i, *t. j.* -mi *widzimy w jednéj formie*: slodzegmy, Abisczevy tese nekradly any slodzegmy byly 22.

§. 34. Temata na -ā *femin. mają właściwą końcówkę* -mi, *która z tematowym* -ā *daje* -āmi: nogamy, pred gego nogamy 15; motlamy, amotlamy gy bijcz 19; szonamy, svijmij szonamy 22. *Końcówka* -ami *zawładnęła teraz całą prawie deklinacyją.*

Temata na -ja *femin.* s rzeliquiamij naprzecif ge vynydzǫ 8.

Temata na -i *mascul. mają końcówkę pierwotną* -mi: luczmy (*ludźmi*), isciszǫ ony predluczmy vkaszugǫ dobrzy 12, 13, 31.

Temata na -i *femin. mają w naszym zabytku z analogiji tematów na* -a *fem. końcówkę* -ami: szeczamy (*sieciami*), przybeszafsy sepsy ytesze szeczamy 29.

Temata na -u (ъв) *femin. podobnie jak poprzednie*: schorǫguamij ... naprzecif ge vynydzǫ 8.

Temata na -es *neutra mają analogicznie do tematów na* -a *końcówkę* -y: slovy, przykaszal byl slovy 16, 23.

Temata na -ent *neutra. również mają* -y: sverzǫty, ono gest medzy sverzǫty bilo 5.

§. 35. Locativus pluralis ma w słowiańskich językach końcówkę ѣхъ *(-ch).*

Temata na -ъ masc. mają końcówkę -ěch, *odpowiednią starosłow.* -ѣхъ. *Jest tu tylko jeden przykład:* grzechech, ,isbichom szϕ fnasich grzechech oczuczyly 14. *Uwagi godna, że spółgłoska* ch *przed końcówką* -ech *nie zmiękczyła się na* -sz, *lecz uległa zmiękczeniu nieprzechodniemu na* ch'.

Temata na -a *neutra mają również końcówkę* -ech, *tu jednak mamy przykład* f gaslach 5, 8, 9, 25, *podług analogiji żeńskich na* -a. *W formie przysłówkowéj* natichmastch 8; *możnaby uważać w końcówce* -ch *jeszcze ślad locativu od* miasto. *Obok tego jednak w bardzo wielu miejscach spotykamy formę* natichmasth 25, 29, 31, 32 *(2 r.)*, 34 (*2 r.*), 35, 36, *która już straciła znamię locativu, spółgłoska bowiem* -h *nie może oznaczać* -ch, *lecz zwykły przydech, który zwykle w tym zabytku dodaje się do mocnego* t. *Może to być jednak formą genet. plur. utworzoną na wzór formy:* othsich masth 15; dosich masth 34.

Temata na ā *femin. mają końcówkę* -ach: xϕgach, fgiehszecz xϕgach gest thagemnicza bosza 30.

Temata na -u *mascul. mają tu z analogiji do tematów na* -a, *końcówkę* -ech: domech, on byl fdomech tako vbodzy 10.

II. Deklinacyja rzeczownikowa przymiotników.

§. 36. Nominativus singularis. Temata na -a *mascul:* swϕth, nemogϕ bycz swϕth 17; posluszen, chϕcz on tetho kaszny posluszen bicz 6; star, sto lath presgednego latha star 31; veszol, on bil barszo veszol 4; miloszcyf 33.

Temata na -a *neutra. Mamy tu po największéj części przymiotniki w znaczeniu przysłówkowym użyte:* cisto, abicz ony tesze svoge odzene vprali ycisto ge mely 22; milo, nafroczene milemu xpoui gest ono bylo barszo milo 30; malo (*mało*) othpoczynϕla 6, 11, 12; richlo vmiragϕ 13; darmo, dary chosz· szϕ nam darmo danij 16, 22; trudno gest ge nam oszobno vyslouicz 16; czystho y tesze fsvϕtoscy chwoualy 17; thuardo byl choual 17; szywo, ysgegogy skory szywo oblupycz 19; netelko. anetelko skutkem alie tesze yszerczem 16; czϕsto, one nasz barszo czϕsto ge 20, 30; szucho (*sucho*) przesly 21; krzyvo neprzyszϕgagcze 22; barszo greszny 2, 9, 10, 11, 15, 16 (*2 r.*), 19 (*3 r.*), 20, 22 (*3 r.*), 23, 27, 29, 30, 31 (*3 r.*), 32 (*3 r.*), 35 (*3 r.*), 36 (*2 r.*); barzo 9; osobno gestcy on byl tentho dzen dysegsy svϕty vcynil 25, 28; velkokrocz szϕ tho gim przygadza 13, *a prócz tych jeszcze:* thamo 6, 13, 18, 22 (*3 r.*), 29, 30 (*3 r.*), 32, 34 (*4 r.*), 35 (*2 r.*).

Temata na -ja *neutra. Tu należą wyrażenia przysłówkowe:* vele (dzecy magϕ) 13 (*2 r.*), 14, 15, 30, 33; uele (*wiele*), gest gich barszo uele 16; neuele 13. *Tu téż należą comparat. i superlat.* vϕcze 9, 11, 13, 23, 27, 30; nauϕcze 18.

Genetivus singul. Tem. na -a *femin.*: v swe mily matuchnij 29.

§. 37. Accusativus singul. Temata na -a *mascul.*: fszyczek, on tento fszyczek svath fsvu r⌀ku gest gy on byl sgromadzil 9, 5; svyczek (*wszystek*) svath popyszacz mano 23; pelen; nalesly gedno pelen grob 32.

Temata na -a *i* -ja *neutra.* fsyczko bogadstwo sprzedala 32; vekuge, stracyly fkrolewstwe nebeskem vekuge veszele 33; veguge (= wiekuje) 33.

§. 38. Instrumental. singul. Temata masc. na -a: svathlem, iscy ga iutrze doczebe svathlem oblocze przyd⌀ 21. *Zaliczam tu ten przymiotnik dlatego, że w deklinacyji ściągniętéj wszystkie przymiotniki w naszym zabytku mają końcówkę* -ym.

Temata fem. na -a: sefszyczk⌀ nebesk⌀ rysz⌀ 31.

§. 39. Locativus singularis. Temata na -a *neutra. Mamy tu formy przysłówkowe:* drzeve, velik⌀ m⌀k⌀ cirpely drzeve byly 15, 28, 35; dale, adalecz on iux neb⌀dze m⌀skal 3, 17; myloscyue 17; laskaue mouila 9; dobrze 14, 28. *Formy*: drzeve, dale, (dobrze) *mogą téż być comparativ., wtedyby więc należały do nominat. singul. neutr. tem. na* -ja.

§. 40. Dualis. Nomin. Accusat. i Vocat. Temata na -a *masc.*: bogatha, dwa bracencza barso bogatha 32.

Locativus: na dw malu mastku bil pomescil 9.

§. 41. Pluralis. Nominativus. Temata na -a *mascul.*: fszythczy 11, 16, 17, 22, 24; fszythcy 23, fsythcy 25, 27; radzy, chemy slyszecz radzy 23. *Nie trzeba téj końcówki uważać za* -y *lecz za* -i, *które po* č, š, c, z *pisze się przez* -y.

Temata na -a *neutra.*: fszyczka snamona 28.

Genetivus. W formach: smarthfyfstal 16, 33; smarthfy krzesil 33, 34 *(2 r.)*, *sądzę, że to* -y *na końcu stoji w miejscu starosłow.* ъ, *które w tematach na* -a *masc. jest w tym przypadku.*

Accusativus. Temata na -a *mascul.*: fszythky angoly gestey ono bilo vveszelilo 4, 14, 20, 27, 31; fszytky sv⌀the ... vipusczylo 4.

Temata na -a *neutra*: nelika, auelikacz on sznamona czynicz b⌀dze 3, 32; velika, ogego velika czuda 28. *Sądzę, że forma przysłówkowa* (zawsze), *którą w naszym zabytku spotykamy w zwrocie*: Aliecz nasz xt mily szafszecz gest gim on dobrego cloueka dal byl, *jest również accusat. plur. od tematu na* -ja *mascul. przy przyimku* za, *więc* za wsze (wsze *starosl.* вьсм *od* вьсь).

III. Deklinacyja rzeczownikowa imiesłowów.

§. 42. Imiesłowy, które odmieniały się podług deklinacyji rzeczownikowéj, są:

1) *Participium praes. act.*
2) *Participium praet. act. I.*
3) *Participium praet. pass.*

Ponieważ w naszym zabytku z pierwszych dwu rodzajów bardzo mało jest przykładów, przeto będę je przytaczał razem z przykładami imiesłowów biernych, które niczym zupełnie nie różnią się od przymiotników odmieniających się według deklinacyji rzeczownikowéj. Jesttu jeszcze czwarty rodzaj imiesł. a to: partic. praet. act. II, który tylko w nominat. sing. ma formę deklin. rzeczownikowéj. Zabytek dostarcza nam bardzo wiele przykładów téj formy, w każdym bowiem prawie wierszu spotyka się taki imiesłów w czasach złożonych.

§. 43. Nominativus singularis. Temata na -a *masculina. Partic. praet. pass.*: veszuan 2; posnan 2; osfeczon 2; osveczon 2; dzan (*dan*) *w zwrocie*: sziin boszy gestcy on nam byl dzan 5; dan 16 (*2 r.*); vczynon 7; obynon, prostim szuknem obynon 10; vdarovan 16; stworzon 20; m◊czon 26; pryneszon 33.

Temata na -a *neutra.*: napelnono, gest ono bilo ... veszeliim napelnono 1; othpouedzano (gestcy giim tho bilo) 3; dzano, gest bilo tho ym◊ Augustus dzano 4, 7 9 (*2 r.*), 11, 12 (*2 r.*), 23 (*2 r.*), 24 (*2 r.*), 30, 34; pyszano, ono *tho* fdysegsze ewe bylo pyszano 26.

Temata na -a *femin.*: mana (*miana*) gaszczy gest ona ... dacz byla mana 6; dzana (*dana*) 25.

Temata na -i *femin. Tu należą formy: partic. praet. act. I. zakończone na* -szy (ъшн): pokl◊kn◊fszy 33; rospacifszy 14; usnafszy 30; vslyszafszy 30; su◊safszy 30; porodifsy 24; przybeszafsy 29.

§. 44. Accusativus singularis. Temata na -ja *mascul. Tu należą formy partic. praes. act. na* -ąc (-ащь): b◊d◊cz 34; chodz◊c 32; ch◊c, ach◊cz on tho othne przeuedecz 9, 17; dzersz◊c 21; lesz◊c 25; prosz◊c 11; rzek◊cz 1 (*2 r.*), 3, 7, 8, 10, 13, 14, 21, 25, 26, 34; stog◊cz 22; szmeg◊cz sz◊ 33; veszel◊cz sz◊ 2; ukaszug◊cz 16, szauitag◊cz 3, 21.

§. 45. Dualis Nominativus. Tu mamy tylko 3 przykłady na nominativus i to participia praet. act. II., które tu przytoczę dlatego, że liczba podwójna w ogóle jest bardzo rzadką.

1) gesta ona bila ... prisla 7.

2) athacz (bracencza) sz◊ byla ... sprzedala 32. *Oba te przykłady są masculina.*

3) *zaś feminin.*: r◊cze sz◊ ge byle uschle 7.

Pluralis. Nominativus. Partic. praet. pass. Feminina: przyneszony, dobre nouinij sz◊cz bily ... przyneszony 3; przyneszoniy, *w takim samym zwrocie* 3; pouedzany (pefne veszczy) 3.

Masculina: napelneny (angely) 4, 13; op◊thany 32; pouiszeniy (*my*) 13; danij (dary) 16; roslany (appli) 30.

IV. Deklinacyja zaimków.

§. 47. A) Zaimki rodzajowe. Deklinacyja zaimków rodzajowych różni się głównie tym od deklinacyji rzeczownikowéj, że w ge-

neń. singul. ma końcówkę -go. *Prócz tego jest jeszcze różnica w dativie i locativie singular., w genet. dualis i pluralis. Rozróżniamy tu takie zaimki, które mają ostatnią tematową twardą, a wzorem ich jest* tъ, ta, to, *i takie, które na miękką zakończone mają za wzór* ji, ja, je. *Pierwsze będę przytaczał jako temata na* -a, *drugie zaś: temata na* -ja.

Nominativus singularis spływa się niejako z tematami na -a *i na* -ja *masculina, femin. i neut.*

Temata na -a. *Masculina:* ten 2 *(2 r.)*, 5 *(2 r.)*, 7 *(3 r.)*, 8 *(2 r.)*, 9, 10, 11, 12, 13 *(3 r.)*, 14, 16 *(3 r.)*, 17, 18, 19, 20, 21, 22; 23 *(2 r.)*, 25, 27, 29, 30 *(2 r.)*, 35, 36; on 1, 2 *(5 r.)*, 3 *(6 r.)*, 4 *(4 r.)*, 5 *(4 r.)*, 6 *(3 r.)*, 7 *(3 r.)*, 8 *(4 r.)*, 9 *(9 r.)*, 10 *(19 r.)*, 11 *(5 r.)*, 12 *(4 r.)*, 13 *(2 r.)*, 14 *(4 r.)*, 15 *(3 r.)*, 16 *(3 r.)*, 17 *(4 r.)*, 18 *(4 r.)*, 19 *(10 r.)*, 20 *(14 r.)*, 21 *(4 r.)*, 23 *(6 r.)*, 24 *(4 r.)*, 25 *(3 r.)*, 26 *(12 r.)*, 27 *(12 r.)*, 28 *(6 r.)*, 29 *(9 r.)*, 30 *(17 r.)*, 31 *(15 r.)*, 32 *(9 r.)*, 33 *(10 r.)*, 34 *(9 r.)*, 35 *(19 r.)*, 36 *(9 r.)*; szam, ygest szǫ on bil szam obeszyl 14; sam 31.

Neutra: tho 1, 2 *(3 r.)*, 3 *(2 r.)*, 4 *(6 r.)*, 5 *(4 r.)*, 7 *(2 r.)*, 8 *(3 r.)*, 9 *(3 r.)*, 10 *(3 r.)* 12 *(5 r.)*, 13 *(5 r.)*, 14, 15 *(4 r.)*, 16 *(5 r.)*, 17 *(3 r.)*; 18 *(2 r.)*, 20 *(2 r.)*, 21 *(3 r.)*, 23, 24, 26 *(2 r.)*, 27, 28, 29 *(3 r.)*, 30 *(2 r.)*, 31 *(3 r.)*, 34; to 4 *(2 r.)*, 5, 6 *(3 r.)*, 8 *(2 r.)*, 10 *(4 r.)*, 16, 17, 18 *(4 r.)*, 19, 20, 21 *(2 r.)*, 24 *(3 r.)*, 25 *(3 r.)*, 26 *(2 r.)*, 30, 31 *(2 r.)*, 32, 34 *(2 r.)*; ono 1, 2 *(2 r.)*, 5 *(13 r.)*, 6 *(3 r.)*, 8 *(2 r.)*, 10 *(2 r.)*, 19 *(2 r.)*, 24 *(2 r.)*, 25, 29 *(3 r.)*, 34 *(4 r.)*; szamo 5 *(2 r.)*.

Formy właśc. neutr. sing. nom. przysłówkowo używane: gako *(jako)* 1, 2 *(2 r.)*, 3 *(2 r.)*, 6, 9 *(2 r.)*, 11 *(2 r.)*, 12 *(2 r.)*, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 25, 26, 27 *(4 r.)*, 30, 36; tako 1 *(3 r.)*, 2 *(3 r.)*, 3 *(5 r.)*, 4, 8 *(5 r.)*, 9 *(6 r.)*, 10 *(8 r.)*, 11, 13 *(2 r.)*, 14, 16 *(2 r.)*, 18 *(2 r.)*, 21 *(3 r.)*, 22, 23, 24 *(4 r.)*, 25 *(4 r.)*, 26 *(4 r.)*, 27, 28, 29, 30 *(2 r.)*, 31 *(5 r.)*, 32 *(5 r.)*, 33 *(6 r.)*, 34 *(6 r.)*, 35 *(5 r.)*, 36 *(2 r.)*, kako (къкъ, нъ *występuje w* kto), 3, 10, 11, 17, 23, 24, 26, 33. *Tu należą także złożone z tymi tu formami, jak*: gynako (jinako) 26 *(2 r.)*, 29; dvogako 27.

Feminina: tatho gistha krolefna 10; ona 6 *(11 r.)*, 7 *(9 r.)*, 8 *(4 r.)*, 9 *(9 r.)*, 10 *(7 r.)*, 11, 14 *(3 r.)*, 15 *(5 r.)*, 20 *(2 r.)*, 23 *(9 r.)*, 24 *(5 r.)*, 25 *(3 r)*, 27, 34 *(3 r.)*; ona svǫthy gane tocz gest matuchna tuoga 31.

Temata na -ja. *Masculina:* gensze 2 *(2 r.)*, 5 *(2 r.)*, 7, 8 *(2 r.)*, 9, 12 *(2 r.)*, 13, 14, 24; mog *(mój)* mily pane, *więc w znaczeniu vocativu* 2, 9 *(2 r.)*, 35; nasz 1, 2 *(2 r.)*, 3 *(2 r.)*, 8, 11, 12, 13, 17, 21, 22 *(2 r.)*, 23 *(4 r.)*, 25 *(2 r.)*, 26 *(4 r.)*, 27 *(3 r.)*, 28 *(3 r.)*, 29 *(4 r.)*, 31 *(3 r.)*, 32; vasz 3, 32.

Neutra: geszecz xǫszǫ gest ono ftetho szeme syrie bylo 24; gescy suerzǫ gest ono barszo cysthe 29; nasze czalo gest neczysthe 19.

Feminina: gaszczy gest ona ... dacz byla mana 6 *(2 r.)*; gasz gest ona barszo mǫdra bila 9; tuoga (matuchna) 31.

§. 48. *Genetivus singularis. Temata na -a. Masculina*: tego 3 (*2 r.*), 17, 11 (*2 r.*), 13, 14 (*2 r.*), 15 (*3 r.*), 16, 18, 21, 23, 24, 26, 27 (*2 r.*), 28, 30; onego koszcola 35, 22.

Neutra: tego dla (*dlatego*) 2, 3, 4, 6, 14, 17, 18, 19, 20 (2 r.), 24, 25 (*2 r.*), 26, 27 (*2 r.*); tego *połączone najczęściéj z zaimkiem* to: 2, 5, 6 (*2 r.*), 7, 11, 12 (*2 r.*), 15, 16 (*3 r.*), 17 (*2 r.*), 21 (*2 r.*), 24, 26 (*2 r.*), 27 (*3 r.*), 28, 30, 31, 32, 35; tegocz 2, 11; stegoczto 4.

Feminina: tetho, othtetho svathlosczy 2, 18, 21, 24, 25; stoto, 22 (Asteto giste gory); stetho szeme galilee 24; do theto szeme szie 30.

Temata na -ja. *Masculina:* gego 1, 2 (*2 r.*), 3, 5, 8, 9 (*2 r.*), 10, 11 (2 r.), 12 (3 r), 14, 15 (*2 r.*), 16, 18, 19 (*2 r.*), 22, 23, 25, 28 (*3 r.*), 29 (*3 r.*), 30 (*2 r.*), 31, 32, 33, 34, 35 (*5 r.*), 36 (*3 r.*); go doszǫcz ne mosze 5, 10, 15, 23, 29; do nego 12, 29; sznego 30, 4; mego, volǫ othcza mego 16; od svego othcza 26; do suego domu 34 (*2 r.*); isego (i śego roku *podobnie jak* do śego roku) 36 *starosl.* сии; fsego dna isego roku 36, *starosl.* вьсь; naszego, volǫ naszego othcza 16, 20.

Neutra: thuego miloszerdza 2; skorǫ svego czala 18, 19 (*3 r.*), 20 (*2 r.*); dzeczǫthka naszego 5.

Feminina: ge, fge ... szyuocze 9, 11, 14, 26, 29, 31, 34; do ne przybeszy 29; othne przeuedecz 9; swe 18, 29, 13; ynaloneszǫ on vne (u niéj) poloszy 29; vsue maczerze 9.

Formy: dońego, zńego, *są według prof. Baudouina de Courtenay* (Głottołogiczeskıja zamjetki, *por. téż Ad. Ant. Kryński, Rozbiór gramatyki pols. histor. porówn. Dra A. Małeckiego, (odbitka z Bibl. Warsz.), 1880, str. 14, 33), już analogiczne, bo* ń, *tak zwane eufoniczne jest szczątkiem przyimków:* съ, къ, (*odpowiadają im*: cum, in). *Rekonstruowana więc forma prasłowiańska byłaby* сън, кън, *któreto* n *na końcu złączyło się tak ściśle z następującym wyrazem, że poczęto nietylko przy tych przyimkach używać formy zaimków zaczynającéj się od* n, *lecz i przy innych, jak* do niego, z niego, *a w języku serbskim utworzono nawet adjectivum posses.* njegov, -va, -vo.

§. 49. *Dativus singularis. Temata na -a. Masculina*: themu tho gistemu czeszarzevy 10, 17, 21, 22, 25; themv 17; fszythkemu svathu 4, 25. (*wprawdzie nie jest to zaimek, ale odmienia się w genet. i dat. sing. zupełnie jak* ten, ta, to).

Neutra: temutho bila neuerzyla 7, 10, 25, 36; themu 13, 25, 35.

Feminina: theto kaszny posluszen 6.

Temata na -ja. Masculina: gemusczy 4, 8, 9, 11, 12, 13; knemu 9 (*2 r.*), 10, 30 (*2 r.*), 31 (*2 r.*), 35; mu, szǫcz mu ony bily chualǫ daly 6, 8, 9 (*2 r.*), 10 (*2 r.*), 12, 18, 19 (*2 r.*), 23, 27, 29 (*2 r.*), 30, 31 (*2 r.*), 32, 33, 34, 35 (*3 r.*); svemu oslouiy 7, 25; swemu 35; naszemu ludu 1, 2, 11; ginsemu bogu 22.

Neutra: gemuscy masthu 24. *W dativie podobnie jak w genetivie a następnie instrumentalu i locativie singularis, masculina i neutra zlewają się i mają jednakową formę.*

Feminina: ge, ręcze szę ge byle uschle 7, 8, 9; kne (*ku niéj*), vczeczmiszo dzysza kne 3, 8, 13, 21, 28, 34; geacy gest bylo tho yma Drusyana 34.

§. 50. Accusativus singularis. Temata na -a. Masculina: tentho svath othkupicz 1 (*2 r.*), 2 (*3 r.*), 4, 5, 6, 10 (*3 r.*), 11 (*2 r.*), 14, 16 (*2 r.*), 17, 20, 23 (*3 r.*), 24, 25, 26, 27 (*2 r.*), 28, 31, 33, 34, 36; Afteneczy tho czasz 24; thento (glosz) bil vslysal 10, 15; von (w on) czasz 23, von goręcy oleg 30. *Forma genetivu w znaczeniu accusativu*: tegotho proroka (poslal gest bil) 12 (*2 r.*).

Neutra: tho 1 (*4 r.*), 2, 4, 5 (*2 r.*), 7, 10 (*2 r.*), 11 (*3 r.*), 12, 14, 16 (*2 r.*), 18 (*3 r.*), 19 (*4 r.*), 20 (*3 r*), 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29 (*4 r.*), 30, 32, 33 (*3 r.*); 34 (*2 r.*).

Prócz tego znajdujemy zaimek to *w najrozmaitszych złożeniach lub téż jako przyczepkę w każdym prawie wierszu, jak np.* apsto (*a przez to*) 1, 2 (*3 r.*), 3, 4 (*2 r.*), 10, 11; apstocz 4, 5 (*3 r.*), 6, 9, 10 (*2 r.*), 11 (*5 r.*), 12 (*6 r.*), 13 (*3 r.*), 14 (*2 r.*); psto 8, 13, 19 (*2 r.*), 20 (*2 r.*), 26, 27 (*3 r.*), 28, 29, 33 (*2 r.*); aprestocz 4, 13, 15, 16 (*6 r.*), 23, 25 (*3 r.*), 26 (*3 r.*); apresto 17 (*4 r.*), 19 (*2 r.*), 20 (*2 r.*), 21 (*3 r.*), 22, 26, 27 (*4 r.*), 28 (*6 r.*), 29 (*3 r.*), 30 (*3 r.*); przeztocz 23, 25; ftho 7; natocz 26, 27, szato 27.

Feminina: thęto dan przynosl 6, 15 (*2 r.*), 18, 22 (*3 r.*), 30; onę gysthę dzeuiczę vsrzy 29.

Temata na -ja. *Masculina*: gy ony bily przedaly 6 (*2 r.*), 8 (*2 r.*), 9 (*3 r.*), 10 (*2 r.*), 12, 13, 14, 18 (*2 r.*), 19 (*2 r.*), 20 (*2 r.*), 23 (*2 r.*), 24, 25, 27 (*2 r.*), 28 (*2 r.*), 29 (*6 r.*), 30 (*4 r.*), 31, 32, 33, 35 (*4 r.*); gij ona fgasly ... bila polosila 7; gi ... karal byl 12. (*o zaimku* ji *por. Ad. Ant. Kryński, Rozbiór gramatyki A. Małeckiego, str. 31, 32*).

ven (*czytaj*: weń) 2, *powstało to z* van -ji = venj = weń, *tak że tematem jest tylko zmiękczenie spółgłoski* n. *Podobnież*: nan (*nań*) 6, 18, 31; poden 11; szan (*zań*) 7, 10; przesen (*przezeń*) 32, 28; svog pokog ono thamo malo 6 (*2 r.*), 24; nasz szynoth ... chwoualy 17.

Genetivus w znaczeniu accusat: go, proszęcz go 11, 18, 19, 23, 26, 33, 34 (*2 r.*), 35; svego szinka porodicz 6, 7 (*3 r.*), 8, 22, 23, 24 (*2 r.*).

Neutra: ge, szęcz ge ony bily pouedzely 4, 8, 20, 21, 28, 30 34; gesz dzeczę dzeuicza porodzy 10; przeszne (bogadstwo) 19; svoge odzene vpraly 22, 26; asfec veszele ... pouedzely 4; fswe pryrodzene 34, 18, 19, 20, 26, 32; naszswe oblycze 33.

Feminina: gę (*ją*) duchem napelniy 2, 3 (*2 r.*), 13 (*2 r.*), 15, (*2 r.*), 19, 21, 27, 28 (*2 r.*), 31 (*2 r.*), 32, 34, 36; mogę greszną duszę ... osfeczycz 2; svę 18, 19, 31, 32; svogę maczersz 22; sswo-

gǫ ſszyczkǫ thagemniczǫ vkaszal byl 29; dwogǫcz rzecz ... rosumecz 28.

§. 51. Instrumentalis singularis. Temata na -a. Masculina nie dają nam żadnego przykładu, wnosimy jednak z analogiji do innych przypadków, że forma ta była taką samą, jak u neutrów.

Neutra: tiim, vele lat przethtiimto 8; tim, przethtimto 8; stimtho 24; przedthim to szobe ona komorǫ naimue 8; przedthim vele lat 9.

Feminina: thǫto svatlosczǫ osveczon 2, 3, 13, 21, 28; gakǫcz gest go szauital 28.

Temata na -ja. Masculina: giim, czinsz czeszarzeui giim (volem) oni szaplaczyly 6; pothgimszecz domem 7; setfszy szim (z jim) do gego losznicze 9; fragu snm (*z nim*) szostal byl 35; szanijm (*za nim*) milego xpa prosyl 33; pred nim 6, 8; przethnm 15; nadnm 9; nad nim 14; ktory clouek svim neprzygaczelem cheszǫ valcicz 19, 24, 30; sznaszim neprzygaczelem 19. *Godną uwagi jest forma* szim (z jim) = съннмъ, *gdzie* n *brakuje. Mamy tu znowu wiele przykładów, gdzie pomiędzy* n *a* m *końcowym samogłoska się wyrzuca.*

Neutra: thvim miloserdzym 2; svim vbostvem 11; naszim serczem 36. *Godna uwagi, że ani w mascul. ani w neutrach nie znajdujemy formy* tem, niem, *lecz zawsze* tym, nim (jim).

Feminina: gǫsz mamy do krolefstwa nebeskego przicz 16; swǫ smerczǫ odkupicz 3; ateneczy tho svǫ panǫ szadnego dzeczǫthka nemal gest bil 35.

§. 52. Locativus Singularis. Temata na -a. *Masculina:* na themtho svecze 2, 17, 18; na temtho svecze 8, 11 (*4 r.*), 12 (*2 r.*), 21, 27, 28 (*3 r.*), 36; aftemcytho okrǫdze 9.

Neutra: othemtho czǫsto slychacze 1, 18, 21, 28, 34 (*2 r.*), 35; o tem tako pysze 30; pothem 2, 15, 19, 33, 35; potem 14, 18, 36; fthem 19, 25; ftem 28, 29.

Feminina: ftheto dzysegsze ewe 23; ftetho szeme syrie 24, 26: po one svathloscy 32.

Temata na -ja. *Masculina:* nanjm (ośle) szobe bily noszyly 6; fnem (przebithku) othpoczynǫlo 6; na ssvem svecze 8; o nem (vslyszafszy) 30, 32 (*2 r.*).

Neutra: fsvem szerczu 9, 14 (*2 r.*), 22 (*2 r.*); fswem sercu 27, 32; fnem (odzieniu) neodpoczyna 19; fnaszem szerczu 15, 18, 28. *Wszystkie masculina i neutra mają formy*: tem, niem, swem itp., *a nie* tym, nim, swym. *Odpowiadają te formy podobnie jak instrumentalis singularis zupełnie formom starosłowieńskim.*

Feminina: fne (komorze) leszala 6; fswe mlodoscy 30 (*2 r.*); ne gest fftwe voly 15; verze vasze byl skusil 23.

§. 53. Dualis. Nominativus. Mascul.: athacz (bracencza) szǫ byla ... 32; gesta ona bila ... prisla 7, 33, 34.

Locativus. Femin.: fsvu rǫku 9; nasfv rǫku 10.

Dativus. Mascul.: onima dvema braczenczoma tho bil pouedzal 33; gyma plodu byl poszycil 35.

Instrumentalis. Femin.: sviima rǫkama 7. *Na inne przypadki nie ma w zabytku przykładu żadnego.*

§. 54. Pluralis. Nominativus. Temata na -a. Masculina: tycz szǫ czy ge ony bily opusczyly 4; thy to trzy kroleue 4, 24; ony pouedagǫcz 1 (*4 r.*), 4 (*4 r.*), 6 (*7 r.*), 7 (*2 r.*), 8, 9, 11 (*4 r.*), 12 (*5 r.*), 13 (*4 r.*), 14 (2 *r.*), 17, 19 (*4 r.*), 21 (*6 r.*), 22 (*3 r.*), 23, 24 (*9 r.*), 25, 27 (*3 r.*), 29 (*2 r.*), 30 (*2 r.*), 31, 32 (*10 r.*); oni ... sfa krolefsswa biły mely 4, 6 (*3 r.*), 8, 18, 24; oniy ... bylycz szǫ dostogny 12 (*3 r.*), 14, 19 (*2 r.*); onij ... dagǫ 20; czy (ci) yszecz czytho ludze 13; szamy dobrze vecze 1, 2, 11, 13, 17, 19, 21, 28. 30 (*tu więc i formy accusativu bywają używane w znaczeniu nominativu*).

Neutra: thatho fszyczka snamona 28, 29; ona (slova) pyszana 23.

Feminina: thyto roszky y tho kamene obroczyloszǫ 33; ony (nouinij) 3 (*2 r.*).

Temat na -ja. Neutr.: gaszy (slova) 23 (*2 r.*).

§. 55. Genetivus pluralis. Temata na -a. Masculina: tichto ludzy gest malo 11, 32.

Neutra: tich (aotichcymasth) 4; tichto bosich slof 31.

Temata na -ja. Masculina: gich sloscz karal byl 12 (*3 r.*), 14, 15 (*3 r.*), 16, 21; gych (*grzechów*) tesze dopuscily 15, 17; do nich (*pasterzów*) 24; svich rzyczerof 9, 14 (*2 r.*), 15; nasich grzecof posbauil 23.

Neutra: sich (othsichmasth) 10, 15.

Feminina: svich (*nóg*) 21, 31.

Dativus pluralis ma podobnie jak genetivus na wszystkie 3 rodzaje jednę formę.

Temata na -a. Masculina: thimto vernm xpianom 3; ku onim ludzem 23.

Temata na -ja. Masculina: giim (*chrześcianom*) 8, 32, 33; gim (*ludziom*) 11, 12 (*2 r.*), 13, 22, 31, 33, 35; knim 17, 26; knm 21, 22, 32, 33 (*2 r.*), naszim othczom 23.

Feminina: sfvim nogam 6; svim duszam 11, 20, 33; naszym duszam 15; nasziim 17; nasiim duszam 25.

§. 56. Accusativus pluralis. Temata na -a. Masculina: chouacz thyto dary 16, 17 (*2 r.*), 21, 27; Aticz fszythky clonky mal gest byl 20; tesze pany 12, 18; (*podług analogiji accusativu* je).

Neutra: thato sloua movy 1, 3.

Feminina: thyto xǫdzy Apokalipsim napyszal 30.

Temata na -ja. Masculina: ge (*osła i wołka*) on bił nakarmil 7 12, (*3 r.*), 16, 17, 21, 22, 24, 28, 32, 33; nase (*ludzi*) 2, 32; szane (*grzechy*) 14; przesme (skuthky) 17; moge, na gody pryset moge 35; nasze grechy othpusczył 11, 20; vydzal vasze angoly 33 swe fszythky dniy 14, 15, 17, 32.

Neutra: ge *(cauda)* czynil 28 (*3 r.*), 4; ſavoga vstba 22, 23; swoga mastha ... sprzedala 32; sfa krolefsswa bily mely 4, 6; na swa kolana 33.

Feminina: sue dzedziny ... stracily 33.

Z przykładów przytoczonych pokazuje się, że często jeden rodzaj przyjmuje formę drugiego rodzaju, jak np. ge mascul. i fem. znajdujemy i w neutrum.

§. 57. Instrumentalis pluralis ma dla wszystkich trzech rodzajów: tymi, jimi.

Temata na -a. Masculina: predonimy fszythkimi luczmy 31.

Temata na -ja. Masculina: naszymy grzechy 23; svymy grzechy 23; swymy neprzygaczoly 19; svimij prygaczoly 33.

Neutra; nad nimi (*dziećmi*) 13; isbyszǿ ony gymy (*dziećmi*) neslauily 13.

Feminina: snymy (*żonami*) 22; svijmij szonami 22.

Locativus pluralis. Temata na -a. Neutra: natichmastch 8, 25, 29, 31, 32 *(2 r.)*, 34 *(2 r.)*, 35 (*może to być jednak i genetivem*).

Temata na -ja. Mascul.: fnich (*grzechach*) neszamarly 20; fnasich grzechech ocznczyly 14.

Feminina: fgichszecz xǿgach 30. *Na wszystkie więc 3 rodzaje mamy jedną formę:* tych, jich.

§. 58. Zaimki: kto, co. *Nominativus:* cho (*co*), choscy on teatho svath othkupicz ma 1; choszy on vasz ma swǿ smerczǿ odkupicz 3; choscsy ono fszythkemu svathu ludu bǿdze na uczeszene 4; choszey szǿ oni ... sfa krolefsswa bily mely 4; chosbicz ona szobe gospodǿ ... nagǿla 6; chosbicz ge on bil nakarmil 7; choszcy gest ge bylo tho ymǿ Sibilla dzano 9; chosbicz on bil nadam mocznegszy 9; chosbicz on szobe gospodǿ szam nagǿl 10; choscibigy ona pred szimnem bila przycrila 10; chocy gest ge bylo yezabel dzano 12; choscsy ony veli dzecy magǿ 13; chosczy ony varo kresciganskǿ cheliszǿ szagubicz 14; chees szǿ nam darmo danij 16; chosmv bylo tho ymǿ Astaroth dzano 18; choszy ono nasz barzo czǿsto ge (edit) 19; choscige vǿss fszemǿ sclonij 20; choscy gest ge byl svǿthy bartlomeg strogyl 21; gaeseszm vasz bok chos gesmcyga vasz 22; choscy mu gest bylo ... dzano 23, 30; choscy ono bǿdze fszythkemu ludu nasbaneme 25; choscymu tho ymǿ gednoroszecz dzegǿ 29; choszcy szǿ ony byly slimy duchy opǿthany 32.

Genetivus: nebogeze szǿ vy niczego 23, 25.

W znaczeniu accusativu mamy formę genetivu kogo, *w zwrocie:* ny przeskogo gynsego nemamy otrzymacz tego 15.

Dativus: Alie czemucz nasz xt mily gest on bil tego chal 26.

Accusativus: cho (*co*): choscy gest ge byl svǿthy bartlomeg strogyl 21; choscy gest ge bil ... strogyl 28; choscy gest ge przeszcza byl ... czynil 28 *(2 r.)*; choscy gest gy nasz xt mili ... vkaszal byl 29; choscy gest ge on ... mal byl 30; choscy one tegotho aduenta poszǿdaly 3; chocz ga kmu bǿdǿ mouil 21; nix: przecif themu

nix nemouǫ 18; aoczalocz on nix nedba 18; anixecz ginsego thamo nesǫcz ony bily nalesly 32. *Na inne przypadki nie mamy w tym zabytku żadnego przykładu.*

§. 59. B) Zaimki nierodzajowe, to jest osobowe: ja, ty, my wy, *i zwrotny* się.

Singularis. Nominativus: ga *(ja)*, gaceszm namnegszy posel 1; pouedamci ga tho vam 1; proszǫ ga 2; isbichcy ga ... sluszyl 2; gakobichcy ga ... nalasl 2; ga vam ... veszele sgavam 4; ga dzysza ... dagǫ 9. *Podobnież*: 13, 15, 16 *(3 r.)*, 17 *(3 r.)*, 21 *(2 r.)*, 22 *(2 r.)*, 25 *(2 r.)*, 26 *(2 r.)*, 33, 34; thy: proszysz thy dzysza xpa 2; aby my thy raczyl 2; przydzythy knam nasz mily pane 3; abythy dale nemǫskal 3; thy gesz bok mog; thy gesz stworzicel 9. *Podobnie:* 10 *(2 r.)*, 11, 15 *(2 r.)*, 17 *(2 r.)*, 20 *(2 r.)*, 21, 22 *(4 r.)*, 26 *(2 r.)*, 29, 31, 34, 35 *(2 r.)*.

Genetivus: do czebe svathlem oblocze przydǫ 11. *W znaczeniu accusat.* amicz czebe chemy slyszecz radzy 23; szǫ byly szebe sdrzucyly 19; mamy szebe odzene sdrzucicz 19; vǫcz on thamo szebe starǫ skorǫ szene 18; sdruczmy szebe starǫ skorǫ 18. *W podobnych zwrotach znajdujemy* szebe *(siebie) na 19. stronie 5 razy i na 20. raz.*

§. 60. Dativus. mne *(mnie)*. ginsemu bogu nieli mne 22; kumne ... nagody prysetl 35; mi, abymi thy thamo snadane nagothouala 34; mij, thy gesmij nekegdy byl tho odmaual; my, aby my thy raczyl mogǫ gresznǫ duszǫ ... osteczycz 2; thobe sluszyl 2; thobe tako chualǫ gako bogu dagǫ 9; abicz thobe xpt dal dludze stroue 15; ga tho thobe szaprafdǫ pouedam 26; tobe, ga tobe pouedam 17, 21; tobe tako odpoueda 26; gacz tobe drusiana kaszǫ 34; szobe, chualy szobe czynicz 4. *Podobnież na str.* 6 *(5 r.)*, 7, 9, 10, 11 *(2 r.)*, 14, 23, 29, 31, 33 *(4 r.)*, 34; sobe, gego miloserdze sobe nalesly 36; xobe *(k sobie)* prigǫcz bily poszǫdaly 3.

Mamy téż formę dativu ci *(2 pers.)*, *która najrozmaiciéj pisana przyczepia się do każdego wyrazu, a to:* czy, ci, cz, cy, ć, czi, cij. czy: gdisczyszǫ ... szin narodzi 1; takesczy svǫczy angely 1; isczyszǫ natosza nas sbauiczel gest byl narodzyl 1; gdisczy stare latho schodzy 2; A teszczy nasz xt mily 2; tenczy bǫdze veszuan 2; teaczy xt. gesthcy on posnan bil 2; isczy on nebo y szemǫ osfecza 2. *Prócz tego znajdujemy je na str.* 3 *(8 r.)*, 4 *(7 r.)*, 5 *(7 r.)*, 6 *(6 r.)*, 8 *(10 r.)*, 9 *(5 r.)*, 11 *(4 r.)*, 12 *(9 r.)*, 13 *(4 r.)*, 14 *(2 r.)*, 15, 17, 18 *(2 r.)*, 19 *(4 r.)*, 20 *(2 r.)*, 24 *(3 r.)*, 28, 35; ci: pouedamci 1; gdisciszǫ xt ... narodzyl 1; narodzilci szǫ gesth on byl 2; gestci ono ... bilo velike 4; gestci szǫ ono bilo ... tako roszyrzylo 4. *Daléj*: 5 *(2 r.)*, 7, 8, 10 *(3 r.)*, 25, 29, 32 *(2 r.)*, 36; cz: tedicz 1, 6 *(2 r.)*; Anapiruecz 4; szǫcz 1 *(2 r.)*, 3 *(2 r.)*, 4, 6 *(3 r.)*; Aprestocz 4; takǫcz 1, 4, 6; Afftorecz 4; yszecz 2, 4; Trzeczecz 4; isbiczszǫ 2, 6; Apstocz 4, 5 *(3 r.)*; ktoricz 2 *(2 r.)*; tycz 4; aszaprafdǫcz 2; stegoczto 4; genszeczszǫ 2, 5 *(2 r.)*; cuartecz 5; tegocz 2; kakecz 5; gakocz 3, 6; difnecz 5 *(2 r.)*; adalecz 3; napirfnecz 5; alecz 3 *(3 r.)*, 6; iszecz 5; kakocz 8; isbycz 6; anelikacz 3; tocz 4,

5; bilocz 4, 5 (*2 r.*). *Wypisałem tu wyrazy, z którymi się ta forma łączy z 6 pierwszych stronic, daléj zaś w ogóle mamy tę formę na str.:* 7 (*9 r.*), 8 (*14 r.*), 9 (*15 r.*), 10 (*19 r.*), 11 (*11 r.*); 12 (*15 r.*), 13 (*7 r.*), 14 (*8 r.*), 15 (*5 r.*), 16 (*6 r.*). 17 (*9 r.*), 18 (*9 r.*), 19 (*10 r.*), 20 (*14 r.*), 21 (*6 r.*), 22 (*5 r.*), 23 (*14 r.*), 24 (*10 r.*), 25 (*10 r.*), 26 (*16 r.*), 27 (*14 r.*), 28 (*5 r.*), 29 (*10 r.*), 30 (*8 r.*), 31 (*11 r.*), 32 (*16 r.*), 33 (*5 r.*), 34 (*9 r.*), 35 (*5 r.*); 36 (*6 r.*); cy: choscy on tentho svath othkupicz ma 1; gdiszcy szǫ knam ... stǫpoualy 2; gestcy szǫ on .... narodzil 2; gesthcy on posnan byl 2; isbichcy ga ... sluszyl 2; gakobichcy g ı ... nalasl 2; *str.*: 3 (*2 r.*), 4 (*7 r.*), 5 (*4 r.*), 6 (*3 r.*), 7 (*6 r.*), 8 (*4 r.*), 9 (*6 r.*); 10 (*7 r.*), 11 (*4 r.*), 12 (*2 r.*), 13 (*2 r.*), 15 (*2 r.*), 20 (*2 r.*), 21 (*3 r.*); 22 (*2 r.*), 23 (*2 r.*), 24 (*6 r.*), 25 (*2 r.*), 26 (*6 r.*), 27 (*2 r.*), 28 (*6 r.*), 29 (*8 r.*), 30 (*10 r.*), 31 (*6 r.*), 32 (*6 r.*), 33 (*2 r.*), 34 (*6 r.*), 35 (*2 r.*), 36; c: asfvec veszele 4; sǫć ony 4; gaceszm (jać jeśm) 1; czi: tencziszǫ gest on dzysza vczinil 5; gdisczíszǫ gest on byl narodzyl 10.

§. 61. Accusativus: mǫ (*mię*) Alie bicz mǫ ony dotrzeczego dna tamo czakaly 22; czǫ (*cię*) przeczǫ velyke vbostwo istradǫ cirpal byl 11; szǫ, yscíszǫ ... narodzil 1; gdisszǫ xt gest byl narodzyl 1; isczyszǫ 1; gdisciszǫ 1; *str.*: 2 (*6 r.*), 3, 4 (*3 r.*), 5 (*5 r.*), 6, 7, 8 (*4 r.*). 9 (*5 r.*), 10 (*4 r.*), 11 (*3 r.*), 12 (*2 r.*), 14 (*2 r.*), 15 (*2 r.*), 16, 17, 18 (*2 r.*), 19, 20 (*2 r.*), 21 (*2 r.*), 23 (*4 r.*), 24, 25 (*2 r.*), 27, 28, 29, 30 (*2 r.*), 31 (*2 r.*), 32 (*2 r.*), 34 (*2 r.*), 35 (*3 r.*), 36 (*3 r.*); sze, abisze gǫ thy opekal 31; sza, natosza nasz sbaniczel gest byl narodzil 1; szaszǫ froseczky y fkamene bylo obroczylo 34; ku swemu domu szaszǫ nafroczyl 35; szǫ *przy liczbie mnogiéj znajdujemy*: 1, 2 (*2 r.*), 3 (*2 r.*), 12, 13 (*3 r.*), 14 (*3 r.*), 15 (*4 r.*), 16, 17, 18, 19 (*2 r.*), 21 (*2 r.*), 22, 23, 24 (*2 r.*), 25 (*3 r.*).

Instrumentalis: mnǫ, tutha bicz semnǫ 35; tobǫ, bog stobǫ 3; nathtobǫcz 10; lud predtobǫ spoueda 22; szobǫ, my szamy szobǫ nemoszemy 2; pod szobǫ mal byl 5, *str.*: 6 (*4 r.*), 9, 13, 17, 21, 24, 28.

Locativus: szobe, szamo fszobe difne bilo 5 (*2 r.*): na szobe swe odzene rzaszal byl 18; mal gest byl fszobe sfwǫthy bartlomeg 21.

§. 62. Pluralis. Nominativus: my greszny ludze 2; my szamy 2; my vczeczmiszǫ 3, 11 (*2 r.*), 13, 14 (*2 r.*), 15 (*2 r.*). 16, 17, 18, 19, 20 (*2 r.*), 21 (*2 r.*), 23, 25, 27, 28, 36; mi, chemly mi 2; mi greszny chemly 13; amicz czebe chemy slyszecz 23; mi ... negneualy 23; vy szamy dobrze vecze 1, 11; vy bily slyszely 3; veszelczeszǫ vy tego dla 3; *prócz tego str.* 19 (*2 r.*), 22 (*5 r.*), 23, 25 (*3 r.*), 28, 29 (*2 r.*), 30, 33 (*7 r.*); vi, bisczevitho dobrze vedzely 28.

Genetivus: nasz (nas), przdze donasz mily xpt 3.

Dativus: nam bily pouedaly 1; mouilczy gest on nam 3; szǫ nam bily pouedzany 3; *daléj*: 3, 4 (*2 r.*), 5 (*2 r.*), 11, 15, 16 (*3 r.*), 18, 21, 23 (*3 r.*), 25, 30; knam szneboszsvǫczy angely ... stǫpoualy

2; vkaszal przycz knam 2, 3 (*2 r.*), 4, 22, 23, 34; vam fszythkiim xpianom 1; ga vam dzysza velike veszele sgavam 4, 15, 16, 25 (*2 r.*); kvam, prydze on kvam 3; kvam gydze 3.

Accusativus: nasz (nas) svim vbostvem vczinil bogathe 11; domesczy nasz bog 11; nasz dzysza naucza 13; bog nasz tego szachouag 15, 17, 19, 23, 36; vasz ma · swǫ smerczǫ odkupicz 3; vasz stetho szeme egypta vyuotl 22; vasz verze vasze byl skusil 23; na vasz tentho strach gest bil spuscil 23. (*właściwie forma genetivu*).

Instrumentalis: samy, nad namy smiloual 11; medzynamy mogl tako rzecz 16, 17; szanamy szagresznmij xpa prosyl 36; medzynamy che bicz 2.

IV. Deklinacyja złożona przymiotników.

§. 63. Odmiana złożona powstała ze ściągnięcia odmiany rzeczownikowéj z zaimkową (ji, ja, je), *dlatego zowie się także ściągniętą. Tutaj podobnie jak przy zaimkach rodzajowych, wszystkie z poprzedzającą twardą będę nazywać: temata na* -a, *z miękką zaś: temata na* -ja.

Nominativus singularis. Temata na -a. *Masculina:* svǫty (łucasz) 1, 3, 7, 12 (*3 r.*), 13 (*2 r.*), 16, 17 (*2 r.*), 18 (*2 r.*), 19 (*3 r.*), 21, 24, 26 (*3 r.*), 27 (*7 r.*), 28, 30. 31 (*2 r.*), 32 (*3 r.*), 33 (*4 r.*), 34 (*3 r.*), 35 (*2 r.*); swǫthy (barthlomeg) 20, 35; swǫty (barthlomeg) 20; sfwǫthy (bartlomeg) 21; svǫthi (gan) 35; mily ihu xpt. 2 (*2 r.*); mog mily pane 3 (*w funkcyji vocativu*) 3 (*3 r.*), 8, 11, 12, 13, 16, 17, 21, 22 (*2 r.*), 23 (*4 r.*), 25 (*2 r.*), 26 (*3 r.*), 27 (*3 r.*), 28 (*3 r.*), 29 (*4 r.*), 31 (*3 r.*), 32; mili xt ... iest bil narodzil 4; sam mili xt vczinil 25; nasz xt mili 29; mog mili szyne 35 (*w funkcyji vocativu*); greszny, tentho clouek byl barszo greszny 2; ga dzyssa greszny clouek 2, 10, 11, 20, 29; gszniy (*grzeszny*) cloueccze (*vocativus*) 15; gediny oczeczecz 3; gedzyniy (svǫthy gan) narodzyl 13; gisty (czeszarsz) 4, 10, 18, 22, 30; gysthy opath 36; viszoky, genszeez gest bil barszo viszoky 5; vyszoky, (*w takim samym zwrocie*) 5; niszky 5; nisky 5; stari, gest on dzysza vczinil barsze niszky i tesze stari i mlody velky y maly bogaty y vbodzy 5; stary 8 (2 *r.*), 36; mlody 5, 8 (2 *r*), 23, 36; mlodij, gest szǫ on nam byl vrodzyl mlodij alie tesze skromny 23; velky 5; veliky (xt) 8 (*2 r.*), 22; maly 5, 8, 9; bogaty 5, 19, 35; ubodzy 5, 10 (*5 r.*), 23; skromny 5, 23, 20; fszeliky clouek 6; szadny clouek 8; sadny clouek 35; moczny, gest on byl veliky y moczny 8, 9; rzymsky (czesarsz) 9; mǫdry (gest byl) 9; ktorij clouek 9; ktorica (clouek) 2 (*2 r.*), 13, 17 (*2 r.*), 19, 29; ktory (clouek czyni) 16 (*3 r.*), 19; nektory clouek 16, 17; taky (clouek) 9; nebesky (oltarsz) 10; israhelsky (krol) 12, 22; velebny doctor 13; sly (duch) 15, 32, 19; kalsdy krescygan 16; pogansky krol 16; negrzeszny (clouek) 17; klǫthy, ma bycz swǫthy alie negrzeszny any tesze klǫthy 17; pyszny, abycz

on nebil pyszny 20; gneflyvij (abicz on nebil) 20; gneflyvy szǫ oñ byl naszim othczom vkaszal 23; necisthij (fsbicz on nebil) 20; suatly, A oblok barszo suatly 22; miloscivij (gest on nam barszo) 23; prycrij, szǫ ... vkaszal gneflyvy itesze prycrij 23; mlodij, czychy, gest szǫ on nam byl urodzyl mlodij alie tesze skromny czychy y vbodzy 23; vmarly (mlodzenecz) 33 *(2 r.)*.

Neutra: nebeszke krolefstwo 1; stare latho schodzy a noue przichodzy 2; dzyfne, gestcy ono dzyfno bilo 5; difne *w podobnych zwrotach* 5 (*6 r.*); velebne slachethne y tesze milosczyne bilo 5; pǫkne dzeczǫthko 9; szalone (slouo) 17; cysthe (suerzǫ) 29; neczysthe (odzene) 19; rǫcze (suerzǫ) 29; gysthe sverzǫ 29; giste (veszele) 4 *(3 r.)*, 5; gisthe 4; velike 4 *(3 r.)*, 5, 31 (*2 r.*); sle pouetrze 34 (*2 r*); szadne sle pouetrze 34; skonane, Atocz gest skonane 25; vǫszeve (przyrodzene) 18. *Liczebniki porządkowe*: cuartecz tho giste veszele 5, 10, 31; pǫtecz 32.

Feminina: sdroua (maria) *vocativ*. 3, 13, 21; gest ona zdroua byla 8; pelna (miloscisz) 3; brzemenna 6, 24; kalsdacz tesze neuescza thvarsz 6; vboga 6 (*2 r.*), 10, 23; mila (matuchna) 9, 10, 11, 14, 29, 30; mǫdra bila 9; pǫkna, dzeuicza barszo pǫkna szedzala 9; gistha krolefna 10, svǫtha helsbetha bylacz gest ona stara 12; sla szona bina 13; sromislyua (sromiżliwa) 15; szucha (szema) 20; moczna (szema) 20; szymna (szema) 20; napiszana (thagemnicza) 30; velika (svatloscz) 30; dobra szona itesze naboszna 34; mocznǫ, ona kroleua barszo mocznǫ fdzen boszego narodzena gest bila knemu przygachala 9. (*Znak* ǫ *wyraża tu może* a *pochylone, więc*: mocznǫ = mocną).

Temata na -ja. *Masculina*: boszy, amir boszy bǫcz naszemu ludu 1, 5, 26, 27; namnegszy poszel 1; svǫthszy 8; starszy (gest on byl) 8 (*2 r.*); mocznegszy vǫczszy y mǫdrszy 9. *Liczebnik*: trzeczy 13.

Neutra: vǫczsze (dzeczǫ) 10; vǫthsze miloserdze 31; mocnegsze (dzeczǫ) 10; bosze (miloserdze) 31 (*2 r.*), 34; naduǫdse (miloserdze) 31; trzeczecz tho giste veszele 4, 10, 30.

Feminina: neuescza thvarsz 6; bosza (thagemnicza) 30.

§. 64. *Genetivus singularis. Temata na* -a. *Masculina*: milego, oth milego xpa 1, 3, 4, 14, 18, 22, 27, 33; svǫtego, presz daru ducha svǫtego 2, 3, 12, 13, 15, 17, 21, 27 (*2 r.*), 28, 29, 33, 35; swǫtego, doswǫtego gana 34; mylego, od svego othcza mylego 26; velikego vszythka 5; pospolnego, do gednego domo pospolnego 7; nedzelnego (dna) 7, 24; Adamouego, othstnorzena Adamouego 8; sznisktorego szyna 13; smerthnego grzecha 16; gystego krola 18; necystego (skutku) nemely 22; gorǫczego, specza gorǫczego 22, 30; od sylnego strachu 23; do balego (*białego*) dna 31; nebeskego (*chleba*) 32; nebeszkego (othcza) 16.

Genetivus w znaczeniu accusativu: milego, vydzǫc on miłego xpa 3, 6, 7, 8, 18 (*2 r.*), 19 (*2 r.*), 23, 24, 27, 28, 33; nebeskego, pres posla nebeskego 3; dobrego clouека dal 12; ktorego cloueka szabyly 22, 28; nektorego cloueka ftentho blǫd szauotl 15; svǫthego

[illegible] 2 *r.*), 21, 28 (*3 r.*), 29 (*2 r.*), [illegible] svǫtego gana ... miloual 30 (*2 r.*), [illegible] nasladoualy 32; svǫtego gana bil

[illegible] stva) 2 (*2 r.*), 3, 11, 13, 16 (*3 r.*), [illegible] 32, 36; nebeszkego (krolefstwa) 17; [illegible] slego 33; szydofskego (mastha) 24; [illegible] miloserdza 29.
[illegible] nebeske) 1; marne, nepatrzyly [illegible] dobre vole 1; svǫte, przycladem svǫte [illegible] marie 16; sfvǫthe ewe 21; svǫthe ewe [illegible] 22; gysthe noczy 24, 18; danydowe, [illegible] (*cielne*), masszǫ thy necystothy czelne [illegible] *użyte w zwrocie:* na prosbǫ swe [illegible] the, vswe matuchny swǫthe helsbeth 13.
[illegible] *culina:* neuesczego (obyczaga) 7; dzyszeg- [illegible] daru nestraczyly 16; xǫszǫcego rodu 19; [illegible] *Liczebnik porządkowy:* trzeczegocz dna 16,

[illegible] *ativu:* przeskogo gynszego nemamy otrzy-

[illegible] narodzena 9, 8; bosego (*bożego*) miloserdza [illegible] ginsego 32; xǫszǫczego, spokolena xǫszǫ-

[illegible] egsze perzinky nemalci 10; bosze, mathkybosze [illegible] stopy (svich nok) 21; czudze szony (ne po- [illegible]) pelen grob manny bose 32.
[illegible] *singularis. Temata na -a. Masculina*: kthoremv [illegible] kemu (krolu) 2; milemv (xpoui) 2, 14; milemu [illegible], 29, 30 (*2 r.*), 36; rzimskemv czeszarzevy 6; [illegible] 10; nyszadnemv clouekoui 15; gluchemv gako [illegible] elskemu ludu 21; svǫthemu potrn 26, 28, 29; [illegible] 34, 35 (*2 r.*); kalsdemv czlouekoui 16; po [illegible] 1.
[illegible] chvorakemu rosdzelenv 4.
[illegible] ja. *Tu jest tylko liczebnik porządkowy femin.:* dru-

[illegible] *tivus singularis. Masculina:* szǫdnij, fdzen szǫ- [illegible] salacz mu gest ... okrǫk slothy 9; svǫty, dzen [illegible] uil 25; cysthy, przegego szyuoth cysthy 29. *Liczeb-* [illegible] drudy priclad othemtho mamij 35.
[illegible] thke pene ... speuenaly 1; nebeske (krolefstwo na- [illegible] 17, 26, 33, 36; velyke vbostwo i stradǫ cirpal byl [illegible] pouedam 25 (*2 r.*), 28, 33; neczysthe odzene ma [illegible] svim slugam dagǫ 20; mlode, nadzecze fgaslach le- [illegible] mlode 25; obynone (dzeczǫthko nadzecze) 25; svǫ-

the oblicze sklonil 26; na pirfnecz 5, 19, 28, 29; napiruecz 4, 10; napyrszue 16; napirszue 18, 29; napirzwecz 16; napirswe 27, 29; ftorecz 4, 10, 16 *(2 r.)*, 18, 19, 28, 29; przefftore vcho 20; gorske korzene 18; fdrodze kamene 32, 33.

Feminina: gresznǫ duszǫ ... osfeczycz 2; ktorǫ svǫtoscz ..., pszynoszǫ 8 *(2 r.)*; nektorǫ mǫkǫ cirpely 18, 28; velikǫ svǫtoscz (noszǫcz) 8, 15, 24, 27, 35; kresciganskǫ (varǫ) cheliszǫ szagubicz 14, 27 *(2 r.)*, 30; kresczyganskǫ (varǫ dzerszecz) 16 *(2 r.)*, 18; svǫthǫ, presz svǫthǫ spouecz 17; dostognǫ, presdostognǫ pokuthǫ 17; czasznǫ, fdurǫ czasznǫ 18; starǫ skorǫ szenie 18 *(2 r.)*; gystǫ gorǫ przykril 22 *(2 r.)*, 29; kosczelnǫ, ocrifdǫ kosczelnǫ 27; trogakǫ, przetrogakǫ rzecz 29; fszyczkǫ tagemniczǫ vkaszal byl 29; cysthǫ dzeuiczǫ pryuodǫ 29 *(2 r.)*; milǫ matuchnǫ 31; fpirue (nedzele) 3; *w przykładzie tym zaginął rinesmus.*

Temata na -ja. *Masculina*: gorǫcy, von gorǫcy oleg frzucil 30; dzyszegszy (dzen ... skroczyly) 14; dysegszy (dzen gest gy byl sam mili xpt vczinil) 25 *(2 r.)*.

Neutra: bosze miloserdze szobe nalasla 14, 22; dludze, dal dludze stroue 15, 19; trzece 20; trzecze 20 *są użyte przysłówkowo*; drudze (vcho) on kuszemly skloniy 20; vekuge veszele (stracyly) 33; veguge pothǫpene (naleslisceze) 33.

Feminina: nauǫczszǫ czescz ony magǫ 8; bodzǫ dzegǫ mamy 13; w trzecze nedzelǫ 3. *Forma ta podobnie jak wyżéj* pirue *w tym samym zwrocie, mogła w ten sposób powstać, że w accusativie musiało być* ę, *a po stracie rynizmu w potocznéj mowie słyszało się tylko* e, *albo też prosta omyłka.*

§. 67. Instrumentalis singularis. Masculina: svǫthim go duchem napelniy 2, 32; nadefszytkiim svathem 5; velikiim gloszem 7; przed milim xpem 12, 19, 20, 24, 27; smiliim xpem 29; szylnm gnewem 18; se sliim duchem 19; pirfnim prelathem 26; rodzonm szynem 31; drodzim kamenm 33; predsvǫthim ganem 33; svǫthm ganem 35, 36.

Neutra: velikiim nebeszkiim veszeliim 1; velikim veszeliim 4; prostim szuknem 10; skruszonm (szerczem) 17; naboszunm (szerczem) 17; nabosnm (serczem) 36; nerosumnm stworzenm 32 *(2 r.)*.

Feminina: milǫ, przeth svǫ milǫ mathkǫ plakalo 8; slǫ mislǫ 20; slǫ smerczǫ 13; uelikǫ svatloszczǫ 24; nebeskǫ ryszǫ (rzeszǫ) 31.

Temata na -ja. *Masculina*: bosziim ryczerzem 20; navǫthsiim skarbem 30.

Neutra: boszim czalem 36.

Feminina: sboszą pomoczǫ 30, 34. *Masculina więc i neutra mają jednę końcówkę* -ym, *która w naszym zabytku pisze się przez* -im, -iim.

§. 68. Locativus singularis ma w mascul. i neutr. zawsze końcówkę -em.

Temata na -a. *Masculina:* fsvǫthem szyuocze 9, 13, 31; fpospolitem domv 10; o sfwǫthem paule 14 *(2 r.)*, 26; fmilem bodze 14; fstarem szakone 21.

Neutra: fkaszldem stvorzenv 5; na malem mastku 5; fkrolefstwe nebeskem 8, 11, 20, 25 *(2 r.)*, 30 (*2 r.*); nebeszkem (*w takim samym zwrocie*) 13; fsvǫthem pyszme 15; fognewem (sznamenv) 22; dauidouem (ftemtho mescze) 25; fdrodzem odzenv 32. *Liczebniki porządkowe*: fchuarthem na cze lecze 8; fpǫthem na cze lecze 8.

Feminina: fkrothke chvyly 20; pomale chvily 33; vefthore nedzely 3.

Temata na ja. *Masculina:* fgorǫczem olegu 27.

Neutra: o boszem umǫczenv 9.

Feminina: vefczoragsze ewe 16; ftetho dzysegsze ewe 23, 26; fdysegsze ewe 26.

Dualis ma tylko jednę formę locativu: na dw malu mastku 9.

§. 69. Pluralis. Nominativus. Temata na -a. *Masculina:* svǫczy angely 1, 2, 4, 18, 19; svǫcy angely 25, 32; svǫci 30; swǫcy 36; greszny ludze 2, 11, 13, 27, 21; verny xpiani 3; sly (kroleue) 11, 12 (*2 r.*); dobrzy kroleue 12 (*2 r.*); dostogny a boga szǫ bogǫczy 12; slachetny (ony byuagǫ) 13; mǫdrzy (vǫszeve) 18 *(2 r.)*; israhelscy (szynoue) 21; gothouy byly 22; bogaczy (bǫczczevy) 33; nǫczny (nǫcznicy) 33; tako dobrze svethsczy gako duchofniy 11.

Neutra: mile (dzathky) *w znaczeniu vocativu*, 1, 3, 11, 13, 15 (*2 r.*), 17 *(2 r.)*, 21, 23, 25, 26, 28, 36; ktoracz szǫ thatho byla snamona 29.

Feminina: dobre vestczy 3; pefne veszczy 3.

Temata na -ja. *Femin:* pefnegsze nouiniy 3.

Accusativus. Temata na -a: bogathe, abicz on tesze nasz ... vczinil bogathe 11, 12; sle, o gego sle skutky 12; mlode, vygǫfszy dzathky mlode 16; dobre, strogmy skuthky dobre 17, 21, 27, 28; stare grzechy (sdruczmy szebe) 18; svǫthe dny svǫcyly 22, 25, 30, 31; fszukenne pouogniky 24; greszne, sza nasz greszne 26; verne; przefszythky verne krescygany 27; velike, prze gego velike skuthky 28 (*2 r.*): nemoczne ludze gest bil vsdraual 32; opravone (domy stracyly); y takesz nasze grechy *(przysłówkowo = także)* 11.

Neutra: krolefska (ymona vypiszuge) 11.

Feminina: swǫthe ewe pyszal byl 34.

Temata na -ja. *Mascul.* ginse dni stworzyl 25; ginsze, nadginsze Appli svǫthe 30.

Neutra: vǫthsza czuda (czynil) 28; xǫszǫca (vypiszuge ymona) 11.

Instrumentalis. Masculina: svelikimij dary 4; przed svǫthimij angoly 8; sukegnimy pouogniky 25; fszythkimi luczmy 31; nadslymy duchy 32; nad umarlijmij 34; szagresznmij 36.

Neutra: polskimi slovy 23.

Locativus. Masculina: o roszmagitich svǫtich 15.

V. Deklinacyja liczebników.

§. 70. Liczebnik: jeden, -a, -o, *odmienia się podług deklinacyji zaimkowéj zupełnie jak:* ten, ta, to. *W naszym zabytku znajdujemy tylko formy na niektóre przypadki i rodzaje.*

Nominativus. Mascul.: geden kaplan 11, 33; nigeden angol 5, 27.

Neutra: gedno presdar ducha svǫtego (*przysłówkowo*: jeno) 15, 20, 29, 32 (*2 r.*), 36 (*2 r.*); nygedno stvorzene 5.

Femin.: gedna dobra szona 34.

Genetivus. Mascul.: do gednego domo 7; nigednego koszuska nemalacz 10, 22. *W znaczeniu accusativu*: gednego angola svǫtego (poslal) 31. *Tak samo odmienia się*: żaden, szadnego penǫdza negestcy ona bila mala 6, 10.

Neutra: do gednego mastha 24, 34; sto lath presgednego latha 31; szadnego dzeczǫthka nemal gest bil 35.

Femin.: nigedneczczy any chualy szobe czynicz gest on bil nedal 4; nemoglycz szǫ mecz nigedne gospody 7.

Dativus. Femin.: gedne bylo tho ymǫ Gebal dzano 7.

Accusativus. Mascul.: nageden osztrof poslacz 30; fgeden czasz 32, 35; mamycz natho nygeden pryclad 29.

Neutra: a gednocz ona gest tho bila vczinila 8; movy fnaboszestwe gedno psto 14; gedno vcho ogonem szaslony 20.

Femin.: po gednǫ krolefnǫ 9; vkaszugǫcz nam gednǫ drogǫ 16.

Instrumentalis. Femin.: nigednǫ stronǫ nemoscsz tutha bicz semnǫ 35.

Locativus. Mascul.: ogednem dzarze pouem 16.

§. 71. Liczebniki: dwa, oba, *mają formę dualis.*

Nominativus. Mascul.: dwa bracencza 32, 33, 34.

Neutra: dwe scze lath 8.

Accusativus. Feminina: dve bapcze veszual 7; na obe strone 21.

Formy: dwǫcz mokǫ (*mękę*) cirpal 27; dwogǫcz rzecz ... rosumecz 28, *są utworzone podług ogólnéj formy accusat. singul. tematów żeńskich na -a.*

Locativus odwcz on aplu movy 26 (*mascul.*); na dw malu mastku 9 (*neutr.*). *W formach* dw *należy czytać, jak już na innym podobnym miejscu wykazałem*, dvu.

Genetivus. Przykładów nie ma, ale jest on zawsze taki sam jak locativus.

Dativus. Mascul.: onima dwema braczenczoma bil pouedzal 33.

Instrumentalis. Masc.: medzy dvema domama 7. *Liczebnik ten znajdujemy także złożony z tematem zaimkowym*: dwogako odponeda 27, *w znaczeniu przysłówka forma neutr. sing.*

§. 72. Liczebnik trzy *mamy tylko w złożeniu*: trzydescy dny 33. *Na* cztery *przykładu nie ma. Z dalszych liczebników*: bylo pincz thyszǫcz lath 8; dzeuǫcz lath 8. *Są to właściwie substantiva feminina, za pomocą suffiksu* -ti *utworzone, rzeczownik bowiem przy nich stojący jest dopełniaczem. Jestto więc nominat. singul. tematów na* -i *femin.*

W zwrotach: fchuarthem na cze lecze 8; fpǫthem na cze lecze 8; *formy* na cze *nie są niczym innym jak*: na dziesięcie, *tj. locativem singular. utworzonym pod wpływem rzeczownika* lecze *przy*

stwe ... *locativu byłaby na* dziesięci
sam ... : *forma* descy *jest ściągnięta*
dau ... *jest całkiem prawidłową formą*
rz ... *na* -i *femin.*: dziesięć.
ne ... *spotykamy w kodeksie supraskim jako*

... *według tematów na* -a *neutra:*
... : sto svich rzyczerof gest ona szobǫ
... latha star 31.
... stha lath 36
... : dwe scze lath 8.
... lath 8; *liczebnik* thyszǫcz *jest pier-*
... *liczebnika* pincz, *więc pod względem syn-*
... *pluralis.*
... *jest także niczym innym jak genetivem*

... *mamy tu wiele liczebników porządkowych,*
... *deklinacyji złożonéj. Wprawdzie przyto-*
... *miejscu wraz z przymiotnikami, tu je je-*

... *Masculina:* trzeczy, genszecz gest bil po
... 13.
... tho giste veszele 5, 10, 31; pǫtecz 32; trze-
... 4, 10, 30.
... *Mascul.*: trzeczego dna 16, 21, 22; trzecego

... *Femin.*: drudze Salomee (bylo tho ymǫ dzano) 7.
... *Mascul.*: drudy priclad ... mamy 35.
... *wyrażenia przysłówkowe*: napirfnecz 5, 19, 28, 29;
... napiruecz 4, 10; napirswe 27, 29; napyrszue 16;
... 4, 10, 16 (2 *r.)*, 18, 19, 28, 29; trzece 20;
... vcho 20; drudze (vcho) on kuszemiy skloniy 20.
... *Neutra:* fchuarthem na cze lecze 8; fpǫthem
... *liczebników ilorakich mamy*: dvogako 27. *nom.*
... *wyrażeniu przysłówkowym;* ku chvorakemu rosdzelenv

SPROSTOWANIA.

Na karcie 320 (18) b. β. rękopismu „Quadragesimale super epistolas“ mylnie odczytano wyraz *sbuk;* czytać należy *svuk.* Przeto należy wykryślić ustępy: na str. 296 wiersz 6 od dołu: „b *zamiast* v: sbuk (sonitum)“; na str. 297 wiersz 10 od góry: „sbuk“; na str. 314 w. 12 od dołu „sbuk *sic pro:*“.

Na str. 297 wiersz 9 od dołu należy wykryślić wyrazy: „*Inf. na* -i nądzyczy“.

SPRAWOZDANIA

KOMISYI JĘZYKOWÉJ

AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.

Tom II.

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO,
pod zarządem Ignacego Stelcla.
1881.

SPRAWOZDANIA

KOMISYI JĘZYKOWÉJ

AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.

Tom II.

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO,
pod zarządem Ignacego Stelcla.
1881.

„*Der grosse Werth des Psalters von Puławy für die Geschichte der polnischen Sprache liegt darin, dass er mit unwesentlichen Abweichungen im Allgemeinen denselben Text bietet, wie der Florianer, nur um mehr als 100 Jahre später zu Pergament gebracht, eine eingehende Vergleichung desselben Textes in zwei um ein Jahrhundert auseinanderliegenden Fixirungen ist geeignet, eine hundertjährige innere Entwickelung der polnischen Sprache zu veranschaulichen*“.

W. Nehring. *Ueber den Einfluss der altčechischen Sprache u. Literatur auf die altpolnische. III. Der Psalter von Puławy.* (*Archiv f. slav. Philol. V. 219–20*).

MATERYJAŁY

do historyi form deklinacyjnych w języku staropolskim

(w. XIV — XVI).

(Ciąg dalszy).

Wykaz porównawczy form przypadkowych w psałterzach: Floryjańskim, Puławskim, oraz w psalmach zawartych w „Modlitwach Wacława"

opracował

JAN HANUSZ.

(Praca uwieńczona nagrodą Akademii Umiejętności z funduszu Radwańskiego).

Praca niniejsza opiera się na następujących zabytkach:

1) Psałterz Floryjański czyli królowéj Małgorzaty, wydanie Borkowskiego, Wiedeń, 1834 (Flor.).

2) Psałterz Puławski, z kodeksu pergaminowego księcia Władysława Czartoryskiego, nakładem biblijoteki kornickiéj 1880 (Puł.). Możnaby go téż nazwać psałterzem „Komorowskiego", jak proponuje prof. Przyborowski (Biblijoteka warszawska, 1880. Lipiec, str. 143).

3) Psalmy zawarte w Modlitwach Wacława, wydanych przez prof. L. Malinowskiego w Krakowie 1875, (Wacł.).

4) Karta pergaminowa Świdzińskiego z tekstem psalmu 50. zamieszczonym w Iter Flor. prof. Nehringa (str. 39—41). (K. Świdz).

Cały materyjał deklinacyjny rozdzielono na:

1) Deklinacyją rzeczowników,
2) " rzeczownikową przymiotników,
3) " " imiesłowów,
4) " zaimków,
5) " złożoną przymiotników,
6) " liczebników.

Za podstawę rozkładu materyjału przyjąłem przypadki w ten sposób, że wyczerpałem formy wszystkich tematów pewnego przypadku zanim przystąpiłem do następnego. Zasadą podziału przy opracowaniu każdego przypadku w rzeczownikach jest różnica pierwotna tematów. Przy deklinacyi przymiotników i zaimków jako główną różnicę uważa się okoliczność, czy ostatnia tematowa jest twarda, czy miękka. W wyliczaniu i wypisaniu form psałterza Floryjańskiego uwzględniono poprawki poczynione w tekscie przez prof. Nehringa (Iter Florianense 73—76). Przytoczono także niektóre miejsca najstarszych psałterzy czeskich: Wittenberskiego, Klementyńskiego i Kapitulnego zestawione w Iter Florianense (str. 53—66). W porządku wyliczania przykładów obok form psałterza Floryjańskiego umieszczono odpowiednie im z Puławskiego (lub odwrotnie), następnie z Modlitw Wacława, karty Świdzińskiego i czeskich. Jeżeli obok formy psałterza Floryjańskiego brak odpowiedniéj z Puławskiego, lub odwrotnie, jestto znak, że niema odpowiedniego tekstu w drugim psałterzu. Tak w Puławskim nie dostaje prologu, który jest we Floryjańskim, za to zaś są uwagi na początku a niekiedy i w środku każdego psalmu, reszta z „Cantica Abakuk“ i drugie „Cantica Mojżesza“, których we Flor. nie ma. Liczby przy skróceniu „Flor.“ oznaczają psalmy, przy “Puł.“ zaś stronnice, r. (recto) i v. (verso). Nadto obok „Flor.“ są następujące skrócenia: Atan. = Symbolum S. Athanasii, Isai. = Canticum Isaiae, sec. = secundum, Ann. = Canticum Annae, Moy. = Canticum Moysis, Habac = Canticum Habacuc, prol. = prologus. Psałterze czeskie oznaczam przez: Witt. = Wittenberski, Klem. = Klementyński, Kap. = Kapitulny.

W nawiasach dotykam niekiedy właściwości fonetycznych, wskazując miejsca, gdzie się o nich dokładniéj dowiedzieć można.

Kraków, w Listopadzie 1880. *J. H.*

I. Deklinacyja rzeczowników.

A) Singularis. Nominativus. a) Temata męskie pierwotnie na -a kończą się w języku polskim na spółgłoskę twardą.

§. 1. Bednik, Flor. 108 (stranik, Puł. 222 v.), [*Por. Miklosich Lexicon linguae palaeosloven. str. 52, 887. Prof. Przyborowski w Bibl. Warsz. Lipiec, 1880, str. 146*]; blask, Flor. Habac.; blyask, Puł. 299 v.; czlowek, Flor. 8, 9, 21, 24, 33, 37, 38 *(3 razy)*, 40, 48 *(4 razy)*, 51, 54, 55 *(2 razy)*, 57, 63, 77, 86 *(2 razy)*, Puł. 174 r. Flor. 87, 88, 93, Puł. 188 v., 226 v., Flor. 115, 117, Puł. 239 v., 244 v., Flor. 127, Puł. 262 r., Flor. 143 *(3 razy)*, Flor. Atan. *(3 razy)*, Wacł. 113 r.; czlowyek, Puł. 12 v., 15 v., 40 r., 47 r., 65 v., 78 r, 80 v., 80 r., 81 r, 85 v., 98 v., 99 r, 99 v., 100 r., 106 r., 111 v., 112 r., 112 v., 115 v., 124 r., 124 v., 156 v., 170 r., 174 r., 175 r., 181 r., Flor. 102, Puł. 202 v., *(w tym samym miejscu jest w Wittenberskim*: czlowiek), Flor. 103, Puł. 205 v., 232 r., 233 v., 251 v., 282 r. *(2 razy)*, 310 v. *(3 razy)*, 311 r.; czloweg, Flor. 111; czlowiek Flor. Atan., Wacł. 112 r., *(2 razy)*, 113 r.; fyk *(drzewo figowe)* wem nye zakwczye, Puł. Habac. 301 v.; grzesznik, Flor. 9 *(2 r.)*, 36; grzesznyk, Puł. 15 r., 16 r., 73, 74 r., 79 v; iedzinak, Flor. 24 [*Por. J. Baudouin de Courtenay*, О древне польскомъ языкѣ str. 55]; yedzynak, Puł. 47 v.; iǫzik, Flor. 15, 21, 34, 36, 44, 49, 51, 67, 70, 72; iǫzyk, Flor. 50; yǫzik, Flor. 56; yǫzyk, 118, 69, 125, 136; yęzyk, Puł. 25 r., 41 r., 75 r., 105 v., 145 r., 260 r., 271 v.; yęzyg. Puł. 70 r.; język, Puł. 92 r.; yęzig, Puł. 102 r.; yęzik, Puł. 104 v., 113 v., 132 v., 141 v.; zęzyk, Puł. 254 v.; lelek, Flor. 101 [*nocticorax, por. Klonowicz, Worek Jud. III; Nehring, Iter Florianense, str. 90, por. Linde, słown.*]; lyelyek, Puł. 198 v.; oblok, Flor. 96, Puł. 192 v.; ostatek, Puł. 151 v.; paiǫk, Flor. 38, 89; payǫk, Puł. 81 r., 182 v.; piasek, Flor. 77; pyasek, Puł. 156 v.; poczǫtek, Puł. 81 v., Flor. 109, Puł. 224 r., Flor. 110, 118, 145, Puł. 253 r.; poczatek, Puł. 225 v.; podrosznyk, Puł. 135 r.; pelgrzim, Flor. 68; pomocznik, Flor. 9 *(2 r.)*, 26, 29, 32, 39, 45, 61 *(2 r.)*, 62, 69, 70, 77, 117; pomocznyk, Puł. 14 v., 17 r., Flor. 17, Puł. 28 v.; 51 r., 53 r., Flor. 27, Puł. 53 r., 56 r., 63 v., 84 r., 94 v., 120 v., 121 r., 121 v., 123 r., 138 r., 139 r., 140 r., 157 v., Flor. 108, Puł. 221 v., Flor. 113, Puł. 229 v., Flor. 113, Puł. 230 r., 229 v., 234 r., Flor. 118, 113, Puł. 248 r., Flor. 145, Puł. 286 v.; pomocznyl (pro: pomocznyk) Flor. 113; poszlyadek chrzepta yego Puł. 131 r., (Flor. 67 posladcowe); powrozek (dzedzycztwa yego) Puł. 303 r.; pǫtnik, Flor. 38;

pǫtnyk, Puł. 81 r.; prorok, Puł. 103 r., Flor. 73, Puł. 148 r., 226 r., 227 r., 230 v., 231 v., 256 v., 259 r., 260 v., 261 v., 264 v., 266 v., 270 v., 286 r., 299 r.; przebitek, Flor. 68, 86; [przebytek *(pomieszkanie, permanere) zawsze znajduje się w Biblii królowéj Zofii, podobnie w Modl. Wacł., obok tego w psałterzu* Flor. *i* Puł. *w tym samym znaczeniu występuje* przebyt; *por. Dr. Pilat, Pieśń Boga-Rodzica. Kraków, 1880, str. 94*]; przebytek, Puł. 137 r., 174 v., 293 v., Flor. Isai. sec.; przeciwnik, Flor. 73; przeczywnyk, Puł. 148 r.; rowennik, Flor. 39, 82, 85, 88 (*2 r.*); rowyennyk Puł. 177 r., 177 v., *(psalm 88)*; smętek, Puł, 253 r.; smok, Flor. 103, Puł. 205 v.; stradnyk, Puł. 172 r. (w Flor. 85 neymaiǫczi, *por. Miklosich, Lexicon 887*); stranik, Puł. 222 v. (w Flor. 108 bednik); swadek Flor. 88; szwyadek 180 r.; tuk, (yako tuk wyszla sǫ na szemǫ, Flor. 140), Puł. 278 r. [tuk *od tem.* tuk-, *pierw.* tu- (ty-ć), tuk- (tuczyć), *por. Modl. Wacława, str. 30*]; yczaǫnstnyg, Flor. 118, 57 [*od tem.* częst., *Modl. Wacł.* wczǫsznyk ia iesm 27]; vczęsnyk, Puł. 242 v.; vczęstek (yego w yeruzalem), Puł. 257 r. (w Flor. 121, *odpowiada temu*: wczǫstwo *albo* dzyal); vtok, (vczinil ies se ... vtok moy) Flor. 58, Puł. 118 r.; vszitek, Flor. 29., Puł. 55 v.; wozk, Flor. 21, 57, 67, 96; wosk, Puł. 41 r., 115 r., 130 r., 192 v.; zamǫtek, Flor. 21; zamantek 118, 137; zamętek, Puł. 40 v., 251 r.; zkwarczek, (koscy moie iako zkwarczek zeschly sǫ Flor. 101); skwyrczek, Puł. 198 v.; zwǫk, Flor. 18, 41, 64 (Puł. glos, 34 v., zwyęk, 86 v., szum 125 v.); zwyęk, Puł. 86 v.; szebrak, Flor. 39; zebrak, Puł. 84 r.; bog, Puł. 2 v., 5 r., Flor. 4, Puł. 16 r., Flor. 9, Puł. 17 r., 21 v., Flor. 15, Puł. 24 r., Flor. 17, Puł. 31 v., Puł. 37 r., Flor. 24, Puł. 46 r., 56 r., Flor. 30, Puł. 58 r., 59 r., 59 v., Flor. 31, Puł. 60 r., 62 v., Flor. 32, Puł. 63 r., Puł. 66 r., 75 v., Flor. 40, Puł. 86 r., Flor. 41 (*4 r.*), Puł. 86 v. (*2 r.*), 87 v. (*2 r.*), Flor. 42 (*2 r.*), Puł. 88 r., 88 v., Flor. 43, Puł. 89 v., Flor. 43, Puł. 91 r., Flor. 44, Puł. 92 r., Flor. 44, Puł 93 r. (*2 r.*), Flor. 44, Puł. 93 v., Flor 45, Puł. 94 v., Flor. 45, Puł. 94 v., (Bob, *pro:* Bog), Flor. 45 (*5 r.*), Puł. 95 r. (*3 r.*), 95 v. (*2 r.*), Flor. 46 (*4 r.*), Puł. 96 r. (*4 r.*), Flor. 47 (*3 r.*), Puł. 96 v.(*2 r.*), 97 v. (*3 r.*), Flor. 48, Puł. 99 v., Flor. 49 (*5 r.*), Puł 100 r., 100 v. (*2 r.*), 101 r. (*2 r.*), 102 r., Flor. 51, Puł. 106 .r., Flor. 52 (*4 r.*), Puł. 107 r. (*2 r.*), 107 v. (*2 r.*), Flor. 53, Puł. 108 r., 108 v., For. 54, Puł. 110 v., Flor. 55, Puł. 112 v., Flor. 56, Puł. 113 v., For. 57 (*2 r.*), Puł. 115 r., 115 v., Flor. 58 (*5 r.*), Puł. 117 r, (*2 r.*), 117 v., 118 r. (*2 r.*), Flor. 59, Puł. 118 v., Flor. 60, 61 (*4 r.*), Puł. 120 v., 121 r., 121 v., 122 r., Flor. 65 (*2 r.*), Puł.. 128 v. (*2 r.*), Flor. 65, Puł. 128 v., Flor. 67 (*9 r.*), Puł. 130 v., 131 r., 130 r., 132 r. (*4 r.*), 133 v. (*2 r.*), 134 r., Flor. 68, Puł. 138 r., Flor. 70, Puł 140 r., Flor. 71, Puł. 144 r., Flor. 72 (*4 r.*), Puł. 144 r., 145 r., 146 v. (*2 r.*), Flor. 74, Puł. 150 r., Flor 75 (*2 r.*), Puł. 150 v., 151 r., Flor 76 (*5 r.*), Puł. 152 v. (*2 r.*), 153 r. (*3 r.*), Flor. 77 (*5 r.*), Puł. 156 r. (*2 r.*), 157 v. (*2 r.*), 160 r.,

Flor. 78, Puł. 162 r., Flor. 80 (*2 r.*), Puł. 165 v., 166 r., Flor. 81 (Bot, *pro:* Bog), Puł. 166 v., Flor. 82, Puł. 169 r., Flor. 83 (*2 r.*), Puł. 169 v, 170 r. (*2 r.*), Flor. 84, Puł. 171 r., 171 v., Flor. 85, Puł. 172 v., Flor 86, Puł. 174 r. (*2 r*), Flor. 88 (Bob), Puł. 177 r., Flor. 88, Puł. 179 r., 181 v., Flor. 89, Puł. 182 r., Flor. 90 (*2 r.*), Puł. 184 r., 187 r. (*2 r.*), Flor. 91, Puł. 186 v., 187 v., Flor. 93 (*6 r.*), Puł 187 v. (*2 r.*). 188 r. (*3 r.*). 188 v., 189 r. (*2 r.*), 189 v. (*2 r.*), Flor. 94 (*2 r.*), Puł. 190 r. (*2 r.*), 191 r. (*2 r.*), 191 v. 192 v., 193 r., 193 v., 194 r., 195 r. (*2 r.*). Flor. 98, Puł. 196 r., Flor. 99, Puł. 196 v., 200 r., 201 v. (*2 r.*), 202 r., 202 v., Flor. 104, Puł. 207 v., 213 v., 214 r., Flor. 105, Puł. 215 r., Flor. 107, Puł. 219 v., 224 r., 225 r., 225 v., 227 v. (*2 r.*), Flor. 112, 113, (*2 r.*), Puł. 229 r. (*2 r.*). Flor. 114, Puł. 231 r., 233 v. (*2 r.*), 234 v. (*2 r*), 235 r., 235 v. (*3 r.*), Flor. 117 (*3 r.*), Puł. 236 r., Puł. 256 r., 258 v.. 260 r. (2 *r*), Flor. 134, Puł. 267 v. (*2 r.*), 269 r., Flor. 139, Puł. 276 v., Flor. 143 (*2 r.*), Puł. 281 v., 283 v. Flor. 145 (*2 r.*), Puł. 287 r., 286 v., Flor. Is. Puł. 292 v., Flor. Ann. Puł. 295 r., Puł. 295 v. (*2 r.*), Flor. Moy. (*2 r.*), Puł. 296 v. (*2 r.*), 299 r., Flor. Habac. Puł. 299 r.. 301 v., 302 v., 303. v. (*2 r.*), 304 r., 305 v. (*2 r.*), 306 r., 307 r., Flor. Atan. (*8 r.*), Puł. 309 r. (*3 r.*), (Wacł. 110 r., boog, (*3 r.*), Puł 310 v. (*3 r.*), Wacł bog, 112 v, (*2 r.*) 112 r; Puł. 311 r. Wacł. 113 r. Puł. 194 v., Flor. 23, Puł. 44 v, Flor. 49, Puł. 101 v., Flor. 97, (*2 r.*); okrǫg, prolog, Flor. Rubr.; rog, Flor. 17 (Puł. 28 v. myecz), Flor. 88, Puł; 178 v., Flor. 88, Puł. 179 r., Flor. 91 (rot, *pro:* rog), Puł. 186 r., Flor. 111, Puł. 227 r.. Flor. Ann.; Puł. 295 r.; sneg, Flor. 148, Puł. 290 r. (sznyeg); wrog, Flor. Moy. (Puł. 297 v. nyeprzyaczel); brzuch Flor. 30, Puł. 57 v., Flor. 43, Puł. 301 r; duch, Flor. 10, Puł. 18 v., Flor. 50. Puł. 105 r., Flor. 76, Puł. 152 r., Flor. 77 (*2 r.*), Puł. 155 r., 158 r., Flor. 102, Puł. 202 v.; dvch welnny (*wiatr gwałtowny*), Flor 106; duch welny, Puł. 217 r.; dvch, Flor. 142; duch, Puł. 281 r., Flor. 134, Puł. 269 r., Flor. 142 (*2 r.*), Puł. 280 r., 280 v, Flor. 145, Puł. 286 v., Flor. 147, Puł. 289 r., Flor. 148, Puł. 290 r., Flor. 150, Puł. 292 r., Wac. 142 v., Flor. Moy. Puł. 297 v., Flor. Atan (*9 r.*), Puł. 308 v. (*4 r*), 309 r. (*3 r.*), 309 v. (*2 r.*), Wacł. 109 r. (*3 r.*), 109 v. (*2 r.*), 110 r. (*2 r.*), 111 r. (*2 r.*); grzech, Flor. 9, Puł. 17 v., Flor. 50, Puł. 103 v., K. Świdz 50, Flor. 58, Puł. 117 r., Flor. 108; Puł. 221 v.; kelich. Flor. 22. 74, (Puł. 44 r., 150 r. czasza); proch, Flor. 1, Puł. 2 r.. Flor. 29, Puł. 55 v., Flor. 34, Puł. 67 r., Flor. 77, Puł. 156 v., Flor. 102, Puł. 202 r.; strach, Flor. 13 (Puł. 22 r. boyaszn), Flor. 13, Puł. 22 v. Puł. 57 v. (Flor. 30, boiazn), Flor. 54, Puł. 109 r., Flor. 104, Puł. 210 r., Flor. Moy. Puł. 305 r.; brat, Flor. 48, Puł. 98 v.; chrost, Flor. 79; Puł. 164 r.; chrǫst, (*bruchus melolontha*), Flor. 104, (*Biblija Leskowiecka ma*: chrust; Puł. 209 v. chrzǫszcz, *czesko-słowac.* chraust i chrust, *por. Słownik Lindego*; *Nehring*, Iter. Flor. 85. *W po łabskim* granst = хрѫстъ, хрѫщь, *por. Aug. Schleicher, Pol. Spr.*

119); kwyet, Flor. 102 [*Prof. Nehring tak pisze*: kwyet *hat čechisches Aussehen*, (*Ueber den Einfluss der altčechischen Sprache u. Literatur auf die altpolnische, Archiv. für slav. Philol. II. 435*), *por. též Baudouin de Courtenay*, O древ. польс. яз. str. 76]; kwyat, Puł. 202 v.; lyst (yego nye spadnye) Puł., 2 r.; list, Flor. 1; prǫt, Flor. 22, 44 (*2 r.*); pręt, Puł. 43 v., 92 v. (*2 r.*); przebit (moy przedlvszyl sǫ gest), Flor. 119; przebyt, Puł. 255 v.; swat (*świat*), Flor. 89; sywat Flor. 89; szwyat, Puł. 182 r., 182 v.; sziwot, Flor. 29, 30, 87; szywot, Flor. Isai. sec. (*2 r.*); zywot, Puł. 55 r., 57 v., 88 r., 175 r., 293 v., 294 r.; chod (czlowieczi sprawon bǫdze Flor. 36), Puł. 74 v., grad, Flor. 17, Puł. 29 v., Flor. 148, Puł. 290 r.; iad (zmyowy), Flor. 13; lod (*lód*), Flor. 148; lyod, Puł. 290 r.; lud, Flor. 17, 32 (*2 r.*), 44 (*2 r.*), 58, 71, 72, 73, 78, 80 (*2 r.*), 84, 86, 88, 94, 99, 101, 105, 143 (*2 r.*); lyud, Puł. 33 r., 63 r. (*2 r.*), 145 r., 148 v., 162 v., 166 r. (*2 r.*), 171 r., 174 r., 178 r., 190 r., 196 v., 199 v., 215 r., 227 r., 283 v. (*2 r*), 298 v. (*2 r.*), 303 r., 304 v., 305 v.; lvd, Flor. Moy.; obrzǫd, Flor, 24; Flor. 82, Puł. 168 r., Flor. 88, Puł. 179 v.; obrząd, Puł. 47 r.; przyklad (zly), Puł. 99 r. (w Flor. szszcoda, 48); rod, Puł. 147 v. (w Flor. rodzina 73); ssǫd zgubeni (vas deperditum), Flor. 30; ssǫd zdunowi (vas figuli), Flor. 2, *Puławski ma w odpowiednich miejscach*: sǫd, 3 v., sąd 58 r. (*W Bibl. kr. Zofii*: sǫd, 42b, 18; 111b, 33; ssǫǫd 56 a. 4. ssǫnd 112a. 3. *starosl.* сѫдъ, *lub* съсѫдъ, *czeskie* sud); sǫǫd, Flor. 110; sąd, Puł. 225 v.; sǫd, Flor. 36, Puł. 72 v., Flor. 80, Puł. 165 r., Flor. 88, Puł. 178 r, Flor. 96, Puł. 192 v., Flor, 100, Puł. 196 v., Flor. 118, 137, Puł. 250 v.; trud, Puł. 183 r. (Flor. 89 robota); wschod, Flor. 102, Puł. 202 r.; potop, Flor. 68, Puł. 134 r.; pop, Flor. 109, Puł. 224 r. (sacerdos); chleeb, Flor. 103 [*Podwajanie samogłoski uważa prof. Nehring za charakterystyczną cechę części drugiéj psałterza Flor. por.* Iter Flor. 48]; chlyeb, Puł. 204 v.; grob, Flor. 5, Puł. 7 v., Flor. 13, Puł. 22 r.; dzyw (vczinon iesm welu), Flor. 70, Puł. 139 v.; gnew, Flor. 2, 29, 75, 77 (*2 r.*), 78, 87, 88, Flor. Isai. Moy; gnyew, Puł. 3 v., 55 r., 151 r., 156 r., 157 r., 161 v., 175 r., 181 r.; gnw, Flor. 123 (Puł. 258 v. roszyerdze); lew, Flor, 7, 9, 16, 21, Isai. sec.; lyew, Puł. 10 r., 16 v., 27 r., 40 v., 293 v.; odzyew (*odzyenye*), Flor. 103, Puł. 201 r.; cedr, Flor. 91; czedr, Puł. 186 v.; nyeszpor, Puł 224 r., 230 v., 231 v., 260 v.; nyespor Puł. 230 v., 272 r.; plastr, Puł. 253 r.; swar, Flor, prol.; watr (*wiatr*), Flor. 1, 88; wyatr, Puł. 2 r., 177 v.; weczor, Flor. 54; wyeczor, Puł. 110 v.; wycher, Puł. 301 r.; sbor, Flor. 85; zbor, Puł. 120 v., 173 r., 176 v.; angol, Flor. 33, 34; angyol, Puł. 65 r., 67 r.; dyabel, Flor. 108, Puł, 221 r., Flor. Habac., Puł. 299 v.; dzyal (wczǫstwo albo dzyal gego), Flor. 121 (Puł. 257 r. vczęstek); srzebro y zloto dzal rǫkv ludzku, Flor. 113 (dzyala, Puł. 229 r.) [*Prof. Nehring każe formę tę poprawić na* dzala, *z czym zgadza się psałterz Puławski*]; cosczol, Flor. 64; koszczyol, Puł. 125 v.; mul (iaco kon a mul), Flor. 31, Puł. 61 r.; orzel, Puł. 303 r.; pkel (ne bǫdze chwa-

lyes czebe), Flor. Isai. sec. [*Por. Karol Appel*, Замѣтки о древне-польс. языкѣ, II, odbitka, *str. 5, gdzie autor twierdzi, iż w grupie* pk *zjawiło się później* e *przez assocyjacyją tego wyrazu z słowami:* pec, pekę]; pkyel, Puł. 294 v; stral (sstrzęply), Puł. 298 r. (Flor. Moy. drszǫczka); czas, Flor 68; Puł. 135 v., 166 v, Flor. 101, Puł. 199 v.; Flor. 101, Puł. 199 r., Flor. 118, 121, Puł. 249 v.; czasz, Flor. 80, glos, Puł. 34 v. (Flor. 18 zwǫk); glos, Flor 28 (*7 r.*), Puł. 54 r. (*7 r.*), Flor. 76, Puł. 153 v., 198 r., 203 r., 206 v., 210 v., 215 r., 220 r., 228 r., 232 v., Flor. 117, Puł. 234 v., 281 v, 255 v., 258 r., 257 v., 259 v., 264 r, 267 r., 277 r, 278 v., 279 v.; obraz, Flor. 72; obras, Puł. 146 r; woz, Flor. 67, Puł. 131 v.; dym, Flor. 17, Puł. 29 r., 74 r., 130 r., 198 r.; dim, Flor. 36, 67, 101; helm, Flor. prol.; klam, Flor. 43, Puł. 90 v.; obrzim, Flor. 18, 32; [*Por. J. Baudouin de Courtenay*, О древне польскомъ языкѣ, *str. 30*]. obrzym, Puł. 35 r, 63 r.; pelgrzim, Flor. 68 (Puł. 135 r. podrosznyk); psalm, Puł. 1 v., 4 r., 18 r., 20 r, 28 r., 64 r., 66 v., 230 v., 233 r., 255 r.; ps., 2 v., 4 r., 5 r., 6 r., 8 r., 19 r., 21 v., 23 v., 24 r., 64 r, 81 r., 88 v., 174 v, 241 r., 243 r., 246 v., *i w wielu innych miejscach*; rozum, Flor. 31, 110, Puł 225; srom, Flor. 68, Puł. 135 r.; szum, Puł. 125 v. (Flor. 64 zwǫk); zacon, Flor. 18, 36, 39; zakon, Puł. 35 r., 75 r., 82 v., 243 v., 245 v. (*2 r.*), Flor. 118, 65 (*2 r.*), 81, 73, 89, Puł 243 v, 244 v., 251 r., Flor. 118, 137 (zokon), Flor. 118, 169, Puł. 254 v.; gospodzin, Flor prol, 1, 2 (*3 r.*), 3, 4 (*2 r.*), 9, 10 (*4 r.*), 11 (*3 r.*), 23 (*3 r.*), 26, 27 (*2 r.*), 28 (*6 r.*), 29 (*2 r.*), 30 (*2 r.*), 32 (*3 r.*), 33 (*5 r.*), 34, 36 (*7 r.*), 38, 39 (*2 r.*), 40 (*4 r.*), 41, 44, 45, 46 (*2 r.*), 47, 49, 53, 54. 57, 65, 67 (*5 r.*), 68, 69, 71, 77, 80, 83, 84, 86, 88, 91, 92 (*3 r.*), 93 (*5 r.*), 94 (*3 r.*), 95 (*3 r*), 96 (*2 r.*), 97, 98 (*3 r.*), 99 (*2 r.*), 101, 144, [*Wyraz czeskiego pochodzenia, jak to wykazał Prof. Nehring, w Archiv für slavische Philologie I, 62; II, 434. Co do użycia wyrazów:* gospodzin, pan, *w psałterzu Puławskim por. artykuł prof. V. Jagiča w Archiv. f. sl. Ph. IV, 656. Co do odmiany tego wyrazu por. Dr. R. Piłat, Pieśń Bogarodzica, Pamiętnik Akad. Um. wydział filol. IV. Kraków, 1880. str. 88, 89*]; gospodin, Flor. 93; gospodzyn, Puł. 3 r. (*2 r.*), 3 v., 4 v, 5 v. (*2 r*), Flor. 9, Puł. 17 v., 18 v. (*4 r.*), 19 v. (*3 r.*), 45 r. (*2 r.*), 45 v, 51 r., 53 r. (*2 r.*), 54 r. (*3 r*), 54 v. (*3 r*), 56 r., 63 r. (*2 r.*), 64 v., 65 r., 66 r. (*2 r.*), 70 r., 73 r., 73 v. (*2 r.*), 74 v., 75 r, 76 v., 80 v., 84 r. (*2 r.*), 84 v. (*3 r.*), 86 r., 87 r, 93 v., 95 r., 95 v., 96 r., 96 v, 100 v., 108 r., 110 r, 115 r., 128 v., 131 v. (*2 r.*), 132 r, 132 v., 138 r., 144 r., Flor 84, Puł. 171 r, 186 v., 187 v., 189 v., 190 r, Flor. 96, Puł. 196 (*2 r.*), 196 v., Flor. 101, Puł. 199 v., Flor. 102 (*4 r.*), 103, Puł 206 v., Flor. 104, Puł. 207 v.; Flor. 105 (*3 r.*), Puł. 215 r., Flor. 109 (*4 r.*), Puł. 224 r., 224 v. (*2 r.*), Flor. 110, 112 (*2 r.*), Puł. 227 v. (gospodzy), 230 v., (*2 r.*), Flor. 114 (*2 r.*), Puł. 231 r, (*2 r.*), 231 v. (bospodzyn), Flor. 117 (*5 r.*), Puł. 234 r., 235 v., 256 v., Flor. 120, Puł. 256 r. v., Flor.

123 *(2 r.)*, Puł. 258 v. *(2 r.)*, 259 v., Flor. 124 *(2 r.)*, Puł. 259 v., Flor. 125 *(3 r.)*, Puł. 260 r., Flor. 126 *(2 r)*, Puł. 260 v. *(2 r.)*, Flor. 127, Puł. 262 r. v., 265 v. *(2 r.)*, Flor. 132, Puł. 266 v, 267 v., Flor. 134, Puł. 267 v. *(2 r.)*, 268 v., 272 v., 273 r., Flor. 139, Puł. 277 r., 283 v. *(2 r.)*, 284 v. *(2 r.)*, Flor. 144 *(5 r.)*, Puł. 285 v. *(2 r.)*, 285 v. *(3 r.)*, Flor. 145 *(3 r.)*, Puł. 287 r. *(6 r.)*, 288 r., Flor. 146 *(2 r.)*, Puł. 287 v., 288 r., Flor. Isai, Puł. 292 v., Flor. Ann. *(5 r.)*, Puł. 295 r., 295 v., 296 r., Flor. Moy *(3 r.)*, Puł. 296 v. *(2 r.)*, 298 v., 301 v., 305 v., 306 v., 309 r. *(4 r.)*, 310 v.; pan, Puł. 15 r., 137 v., 139 r, Flor. 113, 114 *(2 r.)*, 117 *(3 r.)*, 120 *(3 r.)*, 123, 124, 128, 131 *(2 r.)*, 134 *(5 r.)*, 137 *(2 r)*, 143 *(2 r.)*, 144 *(2 r.)*, 145 *(3 r.)*, 146 (Wacł. 129 v), Puł. 295 v., Flor. Moy. Atan *(5 r.)* (Wacł. 110 r. *dwa razy:* pan, *raz:* paan, 110 v. pan, 112 r. paan); tarn (spina), gdi se siydze tarn, Flor. 31 (gdy szye skurcza zyla chrzeptowa, Puł. 60 v.). *Przykład ten może nam służyć za dowód, że Psałterz Puławski nie pochodzi wprost z tego samego źródła, co Floryjański. Jeden bowiem tłumacz rozumiał łacińskie* spina, *jako* tarn, *starosł.* трънъ, *dzisiejsze* cierń, *drugi zaś, jako kość pacierzową, nazwaną w Puławskim* „żyła chrzeptowa". *I rzeczywiście oba te znaczenia wyrazu* spina *podają nam słowniki. Podobne przykłady różniącego się przekładu w obu tych psałterzach podaje prof. Przyborowski (Bibl. Warsz. 1880, Lipiec 151, 2), gdzie jeden tłumacz rozumiał łacińskie* sors *jako część* (Flor. 124), *drugi zaś jako szczęście* (Puł. 259 v.); *podobnie łacińskie* os we Flor. 101, *oddane jest przez* koscz, w Puł. *zaś przez* vsta 198 v. *i odwrotnie*, Flor. 138, vsta; Puł. 274 v., koszcz. [*I w innych zabytkach staropolskich znajdujemy wyraz* tarn; *por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaeopolonica (Archiv. f. slav. Phil. III. 61)*: tarnem vkoronowan].

§. 2 Imiona obce: abakuk, Puł 299 r.; absalon, Puł. 4 r., 279 v.; amon, Flor. 82, amalech, Flor. 82, Puł 168 r.; assur, Flor. 82, Puł. 168 r.; aaron, Flor. 98, Puł. 195 v., 229 v, 233 v, 269 r.; beniamin, Flor. 67, benyamyn, Puł. 133 r.; dauid, Puł. 105 v., 190 v., 224 v., 232 v., 256 v., 279 v., 283 v, 270 v., 233 r., 243 r., 246 v.; dad, Puł. 13 r. 198 r., 266 r. *i w innych miejscach*; effragim, Flor. 59; effraym, Puł. 119 r; effraym, Flor. 107, Puł. 219 v.; pharao, Flor. Moy; farao, Puł. 298 v.; egypt Flor. 104, Puł. 210 r.; fynees, Flor. 105, Puł. 213 v.; galaad, Flor. 59, Puł. 118 v., Flor. 107, Puł. 219 v.; ghebal, Flor. 82, Puł. 168 r.; hermon, Flor. 88, Puł. 178 r., Flor. 132, Puł. 266 v.; iabin, Flor. 82; yabyn, Puł. 168 r.; iacob, Flor. 13, Puł. 23 r., Flor. 19, 52, 45; iakob, Puł. 36 v; yakob, Puł. 107 v., 208 v., 303 r.; yakub, Flor. 104; gezus, Flor. Atan. iesus, Wac. 112 r.; yezukrystus, Puł. 310 v; yeruzalem, Puł. 105 r.; geruzalem, K. Świdz; ieruszalem, Flor. 121; Jeruzalem, Puł. 257 r.; yordan, Flor. 113, Puł. 228 v.; yoseph, Flor. 104; yozef, Puł. 208 v.; ismahelit, Flor. 82; ysmahelyt, Puł. 168 r.; kristus, Puł. 1 v., 8 r., 17 v., 20 r., 21 v., 25 v., 28 r., 256 v.; Flor. Atan.; krystus, Puł. 9 v., 81 r., 310 v., 311 r, Flor. Atan.; xpus 2 v.; xpus, Puł. 5 r., 6 r., 19 r., 23 r.; xps, Puł. 4 r.; xs,

Puł. 24 r.; Cristus, Puł. 171 v., 187 v., 273 r., Flor. Atan. Wac., 113 r.; madian, Flor. 82; madyan, Puł. 168 r, 299 v.; manasses, Flor. 59, 107, Puł. 118 v., 219 v. (nanasses); moab, Flor. 59, 82, 107, Puł. 119 r., 168 r., 219 v.; natan, Puł. '103 r.; szlā (szlam. *pro*: psalm, *czeskie* žalm, *a przez metathesis byłoby* žlam), Flor 146, psalm Puł. 287 v.; syon, Flor. 9, Puł. 15 r., Flor. 47, 73, 86. Puł. 96 v., 147 r., 174 r., Flor. 96, (weselila se iest 'syon), Puł. 193 r. (wyesszyelyla sze syon), Flor. 124, 125, Puł. 259 r., 260 r.; Thabor, Flor. 88; tabor, Puł. 177 v.; tirus, Flor. 86; tyr, Puł. 174 r. *Ślad pochylenia samogłoski tematowéj mamy tylko w dwu rzeczownikach psałterza Floryjańskiego zakończonych na dźwięczną spółgłoskę*: sǫǫd, Flor. 110, chleeb, Flor. 103. *W Modlitwach Wacława 2 razy* paan 110 r. v.

§. 3. Często znajdują się formy nominativu użyte w znaczeniu vocativu: swybaday lyfnyk wszytko yme yego, Flor. 108, *podobnie w Puł.* 221 v. wybaday lychwnyk; Blogoslaw nas bog, Puł 129 v. *(2 r.)*; szwyatczycz będę tobie bog Puł. 101 r. (Flor. 49 bosze); ostrzezy duszǫ twogey gospodzyn, Flor. 120; *podobnie w Puł.* 256 v. strzesz dusze twoye bog; Padn na nye strach, Puł. 298 r.; sluchay lud moy, Flor. 49; spowadaycze se lud wszistek, Flor. 66 *(2 r.)*; spowadaycze se tobe lud bosze, Flor 66 *(2 r.)*; rozumeycze lud moy zacon moy, Flor. 77; sluchaycze lynd moy glosa mego, Puł. 154 r.; slisz lud moy, Flor 80, *podobnie w Puł.* 165 v. slysz lyud moy; sǫd moy winidzi, Flor. 16, sąnd [*Prof. Jagič* (*Archiv. f. sl. Phil. IV. 653*) *jest zdania, że pisownia ta zgadzać się musi z wymawianiem tego wyrazu*]; Puł. 26 r., ne pogrǫszay me potop wodni, Flor. 68, *podobnie w* Puł 136 r.; Bǫdz stol gich przed nymi w sidlo, Flor. 68, Puł. 136 v.; bǫdz stol gych; Przylosz gospodzyn nad was, Flor. 113; gospodzin pomocz przines iemu, Flor. 40; Ilogoslaw czǫ gospodzyn z syon, Flor. 133, *podobnie w* Puł. 267 r. Blogoslaw czyebye gospodzyn z syon; pan strzezy weszcza twego, Flor. 120; gospodzyn strzesz weszczya twego, Puł. 256 v.; pan myloserdze twoge na weky, Flor. 137 (Puł. 273 r., gospodne, Wacł. 137 v. bosze); napelni gospodzin wszistky prosby twoie, Flor. 19, (*impleat Jehova omnes petitiones tuas*); napelny bog, Puł. 37 r.; chwaly boga twego syon, Flor. 147, Puł. 288 v.; chwal boga twego syon, Wacł. 133 r.; w posrzod czebe gervzalem, Flor. 115; yeruzalem Puł. 232 v.; zapomnaly czębe yeruzalem, Flor. 136; yeruzalem, Puł. 271 r.; ne poloszǫ czǫ yeruzalem, Flor. 136; ieruzalem, Puł. 271 v.; chwaly geruszalem pana, Flor. 147; chwaly yeruzalem, Puł. 288 v.; chwaly Jerusalem, Wacł. 133 r.

§. 4. W znaczeniu genetivu i innych przypadków: w przebitkoch cham, Flor. 77; w zyemy kam, Puł. 159 r.; pamǫczien bǫdǫ raab y babilonigi, *co jednak może téż być w znaczeniu dativu* Flor. 86, (pomnyecz będę raab y babylonyǫ, Puł. 174 r.); z syon, Flor. 13; ze syon, Puł. 22 v.; od syon, Flor. 19, Puł. 36 v., Flor. 49, Puł. 100 v., Flor. 52, Puł. 107 v.; czori syon, Flor.

9, 72; czory syon, Puł. 15 r., 146 v.; z siyon, Flor. 109; ot syon, Puł. 224 r. (Wacł. 87, rozga słon); z syon, Flor. 127, Puł. 262 r., Flor. 133, Puł. 267 r.; s zyon, Flor. 134; ssyon, Puł. 269 r.; dzewky syon radwycze sǫ, Flor 149, czory syon, Puł. 291 r.; podlук zakona melchisedech, Flor. 109, Puł. 224 v.; pokryla sbor abyron, Flor. 105 (*operuit coetum Abyrami*); zbor abyron, Puł. 212 r.; y odpǫdzil przebitek ioseph, Flor. 77 (*sprevit tentorium Josephi*); stan yozef, Puł. 160 v.; przyszedl w dom abymelech, Puł. 105 v.; s bogem abraham, Flor. 46 (Puł. 96. abramowym); w okrǫgu ierusalem Flor. 78; okolo yeruzalem, Puł. 161 v.; ps dauid, Puł. 270 v. od gory faran, Flor. Habac. Puł. 299 r.; pocolena effrem ne wibral, Flor. 77; postaczy effrem, Puł. 160 v.; z pesny syon, Flor. 136 (Puł. 271 r. o pyenyu syon); spewaycze bogu iacob, Flor. 80, bogu yakob, Puł. 165 r.; sǫd bogu iacob, Flor. 80; bogu yakob, Puł. 165 r.; stan bogv yakob, Flor. 131, Puł. 265 r.; slvbyl bogv yacob, Flor. 131; bogu yakob, Puł. 264 v.; og krola bazan, Flor. 134, Puł. 268 r. gospodzin z bazan, Flor. 67, Puł. 132 v.; iensze kaszesz zbawena iacob, Flor. 43 (Puł. 89 v. wzkazuyesz zbawyenya yakobowy); posegnal domowy aaron, Flor. 113; blogoslawyl domowy aaron, Puł. 230 r.; sinowe effrem, Flor. 77; synowye effrem, Puł. 155 r.; ksǫszǫta zabulon neptalym, Flor. 67; kszǫzenta zabulon, neptalym, Puł. 133 r.; ksǫszota edom, Flor. Moy.; kszyǫzęta edom, Puł. 298 r.; sinom lot, Flor. 82; synom lot, Puł. 168 r.; posuszil yes rzeky etham, Flor. 73; rzyeky etham, Puł. 148 v.; wydz dobra yeruzalem, Flor. 127; yerusalem Puł. 262 r., dauid przeczywo golyat, Puł. 281 v.

§. 5. b) Temata męskie pierw. na -ja *kończą się na miękką spółgłoskę lub* j. boy, Flor. 26; gnoy, Flor 82, Puł. 168 r.; oley, Flor. 108, olyey, Puł. 222 r.; oley, Flor. 140, Puł. 278 r.; pocoy, Flor. 37, 84; pokoy, Puł 77 r, 171 v., Flor. 118, 161, Puł. 253 v., Flor. 124, Puł. 259 v, Flor. 127, 131. Puł. 262 r., 264 v.; dǫpecz (prǫt twoy y dǫpecz twoy), Flor. 22, (Puł. 43 v. lyaska) [dębiec, dubiec, dembiec, *znaczy*: dębowy kij, *ross* дубецъ = rózga, *por. Linde, Słownik*]; garnecz, Flor. 59, garnyecz, Puł. 119 r.; iednoroszecz, Flor. 77, 91; yednorozecz Puł. 160 v., 186 r.; konyecz, Puł. 34 r; lutosciwecz, Flor. 85. (Puł. 173 v., lyutoszczywy, miserator); lwycz (lwic *lub* lwicz, *jak:* panicz), Puł. 27 r., *w Flor. 16 czytamy:* szczenǫ lwowǫ; mesǫcz, Flor. 71, 120; myeszyǫcz, Puł. 142 v., 180 r., 256 v., 300 v.; mlodycz, Flor. 118, (Puł. 237 r., mlodszy, Wacł. 4 v. mlodzenyecz); ocecz, Flor. 26, [*w jaki sposób z* ociec *powstała forma dzisiejsza* ojciec *por. J Baudouin de Courtenay, Einige Fälle der Wirkung der analogie, Beitr. VI,* str. 24]; oczczecz, Wacł. 109 r., 110 r. *(2 r)*; oczyecz, Puł. 51 r., 179 r., 202 r., 308 v. (*3 r.*), 309 r. (*3 r.*), 309 v.; oczecz, Flor. 88, 102; Flor. Is. sec. Puł. 294 v., 302 v., Flor. Atan. (*9 r.*), Wac. 109 r. (*2 r.*), 109 v. (*2 r.*), 111 r., Puł. 308 v., 309 v.; owocz, Flor. 20, 57, 71, 126 (owecz), Puł. 39 r., 115 v, 143 v., 261 r.; stolecz, Flor. 10, 44, 88 (*2 r.*), Puł. 179 v, 180 r., Flor 92, 93; stolyecz, Puł. 18 v., 92 v.; sto-

liecz, Puł. 187 r., 189 r.; znanecz, Flor. 54; znanyecz, Puł. 110 r.; mecz, Flor. 43. 56, 58; myecz, Puł. 28 v., 89 v., 113 v., 116 v., 305 r, 307 r.; placz, Flor. 29, Puł. 55 v.; descz, Flor. 71; deszcz Puł. 142 v.; chrzǫszcz, Puł. 209 v. (Flor. 104. chrǫst); kalusz wod poszedl Puł. 300 r.; mǫsz, Flor. 1, Puł. 1 v, Flor. 31, Puł. 60 r., Flor. 33, Puł. 65 r., Flor. 39, Puł. 82 r., Flor. 83 *(2 r.)*, 91, 111, Puł. 226 r.; mǫz, Puł. 169 v., 185 v, 261 r., 277 r., 296 r.; mansz, Flor. 126 (*por. Dr. A, Kalina, Ueber die Schreib. der Nasalvoc. Archiv. f. sl. Ph. IV. 36)*.; mosz, (*pro*: mǫsz), Flor. 139; lhesz (mendax, wszelky czlowek lhesz), Flor. 115; lesz, Puł. 232 r., Witt. lesz; strosz Puł. 64 r.; wodz, Flor. 54 Puł. 110 r., 163 v., Flor. Moy. Puł. 298 r., vodz, Flor. 79; pancerz Flor. prol.; pastyrz, Puł. 189 v.; pęchyrz, Puł. 245 r, (Flor. 118 81, bulga, uter, dy bvlge, Wacł 33 v. sand skorzany); wprz (*pro* weprz), Flor. 79; wyeprz, Puł 164 r.; szaltarz, Flor. Rubr. 2, Flor. 80; zoltarz, Puł. 165 r., 292 r.; crol, Flor. 2, 20, 23 (*2 r.*), 28 32, 43, 44, 46 (*2 r.*), 59, 62 (drol), 67, 73, 94; krol, Puł. 3 r., Flor. 20, Puł. 37 v., 38 v., 45 r., 45 v., 54 v., 63 r., 89 v., 93 v., 95 v., 96 r., 119 r, 123 v., 131 r., 148 r., 190 r., Flor. 104, Puł. 208 v., Flor. 107, Puł. 219 v; neprzyaczel, Flor. 7, 12, 40, 54, 73 *(2 r.)*, 88, 142, [*Co do pisowni tego wyrazu w psałterzu Flor. por. Nehring, Iter Flor. 44. Prof. Małecki* (*Gram. hist. por. str. 199*) *przypuszcza, że* przyjaciel *jest pierwotnie tematem na* -i]; neprzyyaczel, Flor. Moy.; nyeprzyaczyel, Puł. 10 v., 85 v, 87 v., 88 r., 147 r., 148 r.; nyeprzyaczel, Puł. 20 v., 109 v., 148 v., 179 r., 280 r., 297 v.; neprziiaczel, Flor. 41; neprzyacel. Flor. 42, 73; odkupiczel, Flor. 77; odkupyczyel, Puł. 157 v.; wrobl, Flor. 10, Puł. 18 r., Flor. 83, Puł. 169 r., Flor. 101, Puł. 198 v., Flor. 123, Puł. 259 r., [*Por. Baudouin de Courtenay*, О древ польс. яз., str. 74]; vczyeszyczel, Puł. 176 v.; zaslonyczel, Flor 113, 143, (Puł. 229 v., 282 r. zaszczytcza); zasczytczel, Flor. 113, (Puł. 230 r. zaszczytcza, protector); zbawiczel, Flor. 17, 24, 61 *(2 r.)*, 69; zbawyczyel, Puł. 28 v., 46 r., 120 v., 121 r., 292 v.; zbawyczel, Puł. 138 r., 139 r., Flor 143. Puł. 282 r.; zbawycel, Flor. Isai.; zal, Flor. 105; zayl, Puł. 214 v.; czen *(cień)*, Flor. 43, 108, 143; czyen Puł. 91 r.. 164 r. (Flor. 79 czma), Flor. 101, Puł. 199 r., 222 v., 282 r.; kon, Flor. 31, 32; koyn, Puł. 61 r., 63 v.

§. 6. Imiona obce: israhel, Flor. 21, 40, 52, Puł. 107 v., Flor. 67, Puł. 133 v., Flor. 71, 72, 77, 80, Puł. 166 r., Flor. 80, Puł. 166 r., Flor. 82, Puł. 167 v.; ysrahel, Puł. 144 r., Flor. 104, 113, Puł. 293 r.; israhel, Flor. 105, Puł 215 r., 228 r. (*2 r.*), Flor. 129, Puł. 229 v.; yzrahel, Flor. 113; yzaiasz, Puł. 292 v.; moyses, Flor. 98; moyszesz, Flor. 105; moyszeesz, Flor. 105; moyzesz, Puł. 195 v., 212 v., 213 v.; saul, Puł. 115 v.; samuel, Flor. 98; szamuel, Puł. 195 v.

§. 7. Formy nominativu w znaczeniu vocativu: Bǫdcz pokoy w moczy twogey, Flor. 121, Bǫd pokoy, Puł. 257 v.; mecz

gich wnidz w sercze gich, Flor. 36, *podobnie w* Puł. 73 v. myecz gych wnydz; obrocz se bol iego w glowǫ iego, Flor. 7, w Puł. 11 v. obrocz szyę lesz (*może* boleszcz) yego w glowę yego; chwalcze gy sluncze y mesǫdz, Flor. 148, myeszyǫcz, Puł. 289 v.; israhel bǫdzeszli me sluszacz, Flor. 80; israhel| będzeszly mye sluchacz, Puł. 165 v.; Rzecz nyne ysrahel, Flor. 117; rzecz nynye israhel, Puł. 233 v.; rczy nyne ysraheil, Flor. 123, 128; rzecz nynye ysrahel, Puł. 258 v., 262 v.; pfay israhel, Flor. 130; pway ysrahel, Puł. 264 r.; wesel se yzrahel, Flor. 149; wyeszyel szye israhel, Puł. 291 r.; bosze israhel, Flor. 24, 68; boze israhel, Puł. 48 r., boze ysrahel, Puł. 135 r.; swǫti israhel (spewacz bǫdǫ tobe), Flor. 70; israhel, Puł. 141 v.; bǫdǫcz molwicz israhel, Flor. 49; będę molwycz izrahel, Puł. 101 r.

§. 8. W znaczeniu genetivu i innych przypadków: od oblicza boszego synay od oblicza boszego israhel, Flor. 67; od oblycza bozego synay od boga israhel, Puł. 130 v,; daycze slawǫ bogu israhel, Flor. 67, ;(Puł. 133 v. na israhel); bo bosze iest wznesyene nasze y swǫtego israhel, Flor. 88; y szwyętego israhel, Puł. 178 v.; kto da z syon zbawene israhel, Flor. 13 (*2 r.*), 52. izrahelowy, Puł. 22 v.; izrahel Puł. 23 r., 107 v.; gensze zyawa slowo swoge yakobowy a sǫdy swoge yzraheyl, Flor. 147; ysraheyl, Puł. 289 v.; blogoslawil domowi israhel, Flor. 97, Puł. 230 r.; domowy ysrahel. Flor. 113, Puł. 194 r.; synom israhel, Puł. 201 v., (Flor. 102 ysrahelskym), chwala synom yzrahel, Flor. 148; synom ysrahel, Puł. 290 v.

§. 9. c) Tematа nijakie pierw. na -a. *W nomin. sing. występuje w słowiańskich językach i w polskim końcówka* o: drewno, Puł. 1 v., rano, Flor. 45, Puł. 95 r.; sano (*siano*), Flor. 36; syano, Flor. 71, 91, 101 (*2 r.*), 128, [*Co do pisowni por. artykuł prof. Nehringa w Archiv. für sl. Phil. II*, str. 417—18]; szyano, Puł. 72 r., 143 v., 186 r., 198 v., 199 r., 202 v., 262 v.; sziano, Flor. 102; wyno, Flor. 103, Puł. 204 v., 306 r.; mleco, Flor. 118, 65; mleko, Puł. 243 v.; mlyeko, Puł. 303 v.; mǫso, Flor. 77; mosǫ (*pro:* mǫso), Flor. 78; myęso, Puł. 156 v., 161 r.; zelyazo, Puł. 208 v; zloto, Flor. 113, 134, Puł. 229 r,; sloto, Puł. 268 v.; srzebro, Flor. 11, 113, 134, [śrzebro, *starosł.* сьребро, *forma ta zawsze jeszcze znajduje się we Flor., w Puł. obok* śrzebro *jest już i* śrebro. *Por. J. Baudouin de Courtenay*, О древне польс. языкѣ, str. 59]; szrzyebro, Puł. 20 r.; szrzebro, Puł. 229 r; szrebro, Puł. 268 v.; masto, Flor. 36, 47, 75; myasto, Puł. 76 r., 96 v., 150 v.; mito (odkupena dusze swey), Flor. 48; myto, Puł. 98 v.; gardlo, Flor. 5, Puł. 7 v., Flor. 13, Puł. 22 r., 134 v., (Flor. 68 dzǫsla); szydlo, Puł. 67 v.; sidlo, Flor. 34 *w znacz. vocat.*; sydlo, Flor. 123; szydlo, Puł. 259 r.; swatlo, Flor. 15; czislo, Flor. 38, [*Prof. Nehring uważa, iż w tym wyrażie prawdopodobne jest pochodzenie czeskie, Archiv. II, 435*]; czyslo, Puł. 80 r.; maslo, Puł. 303 v.; lǫczysko, Flor. Ann. lęczysko, Puł. 295 v.; bostwo, Flor. Atan., Puł. 308 v. Wacł. 109 r.; bogatcztwo, Puł. 226 v.; bogastwo, Flor. 118; dzedziczstwo, Flor, 15,

[*O pisowni wyrazów*: dzedziczstwo, ks⌀szstwo, mnoszstwo, nesboszstwo i t. p., *por. J. Baudouin de Courtenay*, O древне-польскомъ языкѣ, str. 31—32. *Nehring, Iter Flor. 46*]; dzedzycztwo, Puł. 24 v.; crolewstwo, Flor. 21; krolewstwo, Puł. 42 v., Flor. 102, Puł. 202 v., Flor. 144, Puł. 285 r. (*2 r.*); ks⌀szstwo, Flor. 138; kszyęstwo, Puł. 275 r.; mnoszstwo, Flor. 30, 76; mnostwo, Puł. 58 v, 90 r., 153 v.; nesboszstwo, Flor. 13, (Puł. 22 r. nyeszczyęszczye); panstwo, Flor. 144; paynstwo, Puł. 285 r; poganstwo, Flor. 2; pogaynstwo, Puł. 2 v.; podobenstwo, Flor. 143; podobyenstwo, Puł. 283 r.; swadeczstwo, Flor. 18; szwyadecztwo, Puł. 35 r.; swadecztwo, Flor. 121; welmnoszstwo, Flor. 8, 67; wyelmostwo, Puł. 12 v.; wemnostwo, Puł. 133 v.; welmoszstwo, Flor. Atan.; wyelmostwo, Puł. 308 v., (Wacł., 109 r. wielmoznoscz); wcz⌀stwo, albo dzyal, (*participatio*), Flor. 121, (Puł. 257 r. vczęstek); szydowstwo, Flor. 113; zydowstwo, Puł. 228 r.

§. 10. d) *Temata nijakie pierw. na* -ja. *W języku starosłowiańskim i polskim występuje końcówka* -e: oblicze, Flor. 26, 33, (Puł. 51 r., 65 v. lycze); oblycze Puł. 18 v. (Flor. 10 licze) sercze, Flor. 5, 12, 15, 21, 26 (*3 r.*), 27, 30, 32, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 54. 56 60, 68, 72 (*2 r.*), 77, 83, 101, 106, 107 (*2 r.*), 108, 111 (*2 r.*). 118, 161, 65, 130, 142, Flor. An.; szyercze, Puł. 7 v, 21 r., 25 r, 41 r., 50 r, 51 r., 51 v., 53 r., 59 v., 63 v., 77 v., 80 r., 83 v., 85 r., 91 r., 92 r., 109 r., 114 r., 119 v., 136 v., 146 r.. 157 v., 169 r., 198 v., 216 r., 218 v., 219 r., 222 v., 226 v., 253 v., 264 r., 280 r., 243 v.; sercze, Flor. 54, 100; szercze, Puł 146 r., 197 r., 226 v., 295 r. *W zwrotach:* prostim sercze wesele weszczdlo iest, Flor. 96, i weszele syercze moge s⌀, Flor. 118, 105 *stoi nominativus mylnie zamiast genetivu, jak to znajdujemy w psał. Puławskim,* 193 v. szercza wyesszyelye i 248 r. wyeszyelye szyercza; sluncze, Flor. 88, 103 (*por. Baud. de Court.* O древ. польск. яз., str. 73; *o przejściu wyrazu tego w formę taką, jaką w psałterzu Puławskim już znachodzimy, i jaką dziś mamy, por. K. Appel*, Замѣтки о древне-польскомъ языкѣ *II*, str. 3, uw. 1]; slvncze, Puł. 180 r., Flor. 103; sloyncze, Puł. 205 v., 205 r., 300 v.; l⌀cziszcze, Flor. 36; lęczyszcze, Puł. 73 v., *czeskie:* lucziszcze (Iter, Flor. 90); zboze (moye), Puł. 80 r., 80 v., (Flor. 38 cz⌀scz moia, (*2 r.*); morze, Flor. 77, Puł. 159 r., Flor. 94, Puł. 190 r., Wacł. 108 r.; Flor. 103, Puł. 205 v., Flor. 113, Puł. 228 v., Flor. Moy. Puł. 297 v.; perze (gol⌀be), Flor. 67; pyerze, Puł. 131 r.; zdrowye, Puł. 77 r., (Flor. 37, zbawene), Puł. 77 v.; blogoslawene, Flor. 128, Puł. 263 r.; chwalne, (*pro:* chwalene), Flor. 110; chwalyenye, Puł. 226 r.; chwalane, Flor. 144, [*por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaeopolonica* (*Archiv. f. sl. Ph. III, 630*): powonyanya]; chwalyenye, Puł. 286 r.; czakane, Flor. 38; czekanye, Puł. 80 v.; drszene, Flor. 47, 54; drzenye, Puł 97 r.; drszenye, Puł. 109 r.; gardzene, Flor. 122, (w Puł. 258 r. *jest instrumental.* gardzenym); gotowane, Flor. 64; gotowanye, Puł. 126 r.; kamyenye (*collect.* lynbo bylo slugam twoym kamyenye yego, Puł. 199 v.), w Flor.

101, *całego tego ustępu brak*; kazanye twe, Flor. 118, 89, (Puł. 246 r. kazn twoya); mislene, Flor. 18, 48, 75; myszlyenye, Puł. 36 r., 98 r., 151 v., 238 v, 244 v., 246 v, (Wacł. 35 v. myslenie), 251 r.: myslene, Flor. 118 (Wacł. 7 r. mislenie), 118, 73, 89, 97, 137; myslyenye, Puł. 246 r.; roszmislanie, Wac. 29 v.; nagotowane (stôlcza twego), Flor. 88; nagotowanye, Puł. 178 r.; naygrawanye, Puł. 161 v., (Flor. 78, posmewane); narodzenye, Puł. 310 r., (Flor. Atan. opleczene albo czala przygǿcze = въплъштєнιє Wacł. 112 r., wczielenie); nyevlyeczenye, Puł. 306 r.; nasmewane, Flor. 43, naszmyewanye, Puł. 90 v.; otkupene, Flor. 129; odkupyenye, Puł. 263 v.; odkupyenie, Wacł. 19 r.; otpoczywane, Flor. 131; odpoczywanye, Puł. 265 v.; odzyenye, Puł. 200 v., (Flor. 101, zakricye); odzenye, Flor. 101, Puł. 222 v.; odzene, Flor. 108; odzyenye, Puł. 200 v., Flor. 103, Puł. 204 r.; odrzuczene, Flor. 21, (Puł. 40 r, wyrzuczenye); oprawane stolcza iego, Flor. 96, (Puł. 192 v. oprawa); osromoczene, Flor. 43; posromanye, Puł. 90 v; osweczene, Flor. 26, 43; oszwyeczenye, Puł. 49 v., (*2 r.*), 89 r.; padzene styany, Flor. 143; padzenye szczyny, Puł. 283 v., (Klement. vpadenye ohradi); pene, Flor. 41, 70; pyenye, Puł. 87 r., 125 r., 139 v., 183 v., 255 r., 256 v., 258 r., 259 r., 259 v, 260 v, 261 v.' 262 v., 264 v., (*2 r.*), 295 r, 296 v.; pyene, Puł. 266 v.; wisocosczi twe y plinene twoie, (unda), Flor. 41, (Puł. 87 r., wyssokoszczy twoye y welny twoye); podzwyszene (rǿkv moyv), Flor. 140, podnyeszyenye ręku moyu, Puł. 277 v.; pochweiane (glowi), Flor. 43; pokywanye (glowy), Puł. 90 v.; podrzesznyenye, Puł. 161 v., (Flor. 78 szszpila, subsannatio, eyn undirsmeychunge *por.* Iter Flor. 108); pocolene, Flor. 21, 23, 77 (*2 r*); pokolenye, Puł. 43 r.; pokolyenye, Puł. 45 r., 154 v., 155 r, 226 r., 284 r. (*2 r.*), 302 v.; pokolene, Flor. 77, 111, 144 (*2 r.*), Is. sec.; pokolienye, Puł. 293 v; poludne, Flor. 36; poludnye, Puł. 72 v.; pomdlene, Flor. 118, 49; pomdlyenye, Puł. 241 v., (Wacł. 26 v. strach); posmewane, Flor. 78, (Puł. 161 v. naygrawanye), Flor. 118, 161; poszmyewanye, Puł. 253 v.; potkane, Flor. 18; potkanye, Puł. 35 r.; posweczene, Flor. 138; poszwyeczenye, Puł. 274 r.; poznane, Flor. prol.; poszegnane, Flor. 3; pozegnanye, Puł 5 r., przezyegnanye, Wacł 119 r.; przebywane, Flor. 75, (Puł. 150 v. przebyt); przemenene, Flor. 54, 76; przemyenye, Puł. 110 v.; (przemyana, Puł. 153 r); rospowedzene, Flor. 118, 129; rospowyedzenye, Puł. 250 r.; scruszene, Flor. 13; skruszenye, Puł 22 r.; sczwirdzene, Flor. 17, 72; sczwyerdzenye, Puł. 28 r.; sczwerdzene, Flor. 71; stwyrdzenye, Puł. 143 v., 144 v; sczwyrdzenye, Puł. 248 r.; sspadzenye, Flor. 105; spadzenye, Puł. 213 r. stǿkane, Flor. 37, 78; stękanye, Puł. 77 v.; wzdychanye, Puł. 162 v.; trzǿsenyee, *por. Archiv. f. sl. Phil. II, 424, co do* ee), Flor. 105; trzǿszenye, Puł. 213 v.; vbyeszenye, Flor. 103, (Puł. 205 r. vtoka); vbyeszenye, Flor. 143, (Puł. 282 r. vtoka); vczekanye, Flor. 103; vczekane, Flor. 141; vczyekanye, Puł. 279 r.; vlapene, Flor. 34, (Puł. 67 v. lapycza); wedzene, Flor. 72; wyedzenye, Puł. 145 r.; wolane, Flor. 17, 101, 143;

wolanye, Puł. 29 r., 198 r., 283 v. Klem. 143; wpuszczene, Flor. 77; wpuszczenye, Puł. 158 v.; wyczysznyenye (*wyciśnienie*), Puł. 243 r., wypowyedzenye, Puł. 60 r; wznesyene, Flor. 88; wznyeszyenye, Puł. 178 v.; zapomnene, Flor. 9; zapomnyenye, Puł. 15 v.; saszczyczene, Flor. 120; zaszczyczenye, Puł 256 r; zbawene, Flor. 3 (*2 r.*), 19, 26, 34, 36, 37, 41 (*2 r.*), 42, 59, 61; zbawene, Flor. 61, 66, 68, 70, 84, 118, 153; zbawyenye, Puł 4 r., 4 v., 37 r., 49 v., 67 r., 72 r., 86 v, 87 v., 88 v., 108 v, 120 v.; zbawienye, Wacł. 118 r., 119 r., 69 v.; zbawyene, Puł. 76 r; zbawyenye, Puł. 121 v, 129 r., 137 v., 140 v., 171 v., 220 r; 252 v., 300 r.; sbawene, Flor. 107; zaszczyczenye, Puł 49 v.; smylowane, Flor. 129; smylowane, Puł. 263 v.; szmilowanie, Wac. 19 r.; szǫdane, Flor. 37, (Puł. 77 v. ządza); bycze (bycie, wspomyen czo yest moye bycze, Puł. 181 r., *recordare mei, quam temperarius sim*, Flor. 88, czso iest moia czǫscz); nyeszczyęszczye, Puł. 22 r., (Flor. 13 nesboszstwo); przeszcze (*przejście, eruptio*), Flor. 143, Puł. 283 v. (Klem. 143 mynucie); przyyǫcze, Flor. 107; przyęcze, Puł. 219 v.; pycze, Puł 301 v.; szczǫsce, Flor. 30; szczęszczye, Puł. 58 r.; wiszce (*wyjście*), Flor. 18; wyszczye, Puł. 35 r.; zakricye, Flor. 101, (Puł. 200 v. odzyenye); miloserdze, Flor. 20, 22, 24, 25, 31, 35, 39, 56, 58 (2 r.), 61, 62, 68, 84, 85, 88 (*3 r.*), 91, 93, 99, 100, (*por. Baudouin de Courtenay*, О древ. польс; яз. *str 73*); myloszyerdze, Puł 44 r., 61 v., 71 r, 83 r., 114 r, 117 r, 122 v., 136 r., 176 v., 178 r., 185 v., 196 v, 202 v, 210 v., 219 r., 222 v., 233 v. (*2 r.*), 263 v, 269 v., 269 r, 270 v.; myłoszyerdzye, Puł. 46 v., 118 r., 122 r. 233 r. (*2 r.*); myloszerdze, Puł. 171 v., 173 r., 179 r, 189 r, 215 r.; 273 r. (Wac. 137 v. milosyerdzie), 281 v.; myloszierdzye, Puł. 48 v.; myloserdzye, Flor. 102 (*psal. Witth ma:* mylosirdie); myloserdze, Flor. 105, 106, 107, 108, 117 (*4 r.*), Flor. 116, 129, (miloszierdze, Wac. 19 *r.*), 135 (*2 r.*), 137, 143; myloszyerdzye, Puł. 233 r., 236 r.; myloserdzy, Flor. 117 (*zamiast* myloserdzye, *por. Nehring, Iter Flor. 80);* roserdze, Flor. 57, 73; roszyerdze, Puł. 114 v., 147 r, 300 r., 258 v.; wǫgle roszglo se iest, Flor. 17 (Puł. 29 v., węglye rosszone są), grad y wǫgle, Flor. 17, (Puł. 29 v. węglye Plur.), padne na ne wangle (collec.), Flor. 139, (Puł. 277 r. padn na nye węgle), [*starosł.* ąglь, *carbo, litewskie anglis, prof. Miklosich przypuszcza, że pierwotnie odmieniało się według deklinacyi tematów na* -i. (*Vergl. Lautl*[2]. *114*), *Dr. Kalina twierdzi, że* wangle *Flor. 139 wymawiano* wangle, *por. Archiv f. sl. Ph. IV, 36, 62*]; wesele, Flor 29, 96; weszele, Flor. 118, 105; wysszyelye, Puł. 55 v.; wyeszyele, Puł. 301 r., [*Podobnie zmiękczone brzmienie tego wyrazu znajdujemy w Bibl. kr. Zofii*, wyesyelye, 247a *Żyw. Błaż. 200*]; wyeszyelye, Puł. 248 r., 193 v.; zyele, Flor. 89; zyelye, 182 r.

§. 11. e) Temata żeńskie pierw. na -a. *Tu należą wszystkie żeńskie i męskie z nominativem sing. zakończonym na* -a: dzweka (*pro:* dzewka), Flor. 136, (Puł. 271 v., czora); drszǫczka, Flor. Moy. (Puł. 298 r., **stral sstrzęply**); **kobilka, Flor. 104, Klem. 108,** [*Podobnie*

w Bibl. kr. Zof. kobilka 52b, 12; 103a, 22, *czeskie* kobylka, *por. Dr. E. Ogonowski, Archiv. v. sl. Ph. IV, 363*]; kobylka, Puł. 209 v., Flor. 108, Puł. 223 r.; moab latka (labes, *starosl.* латъка, czeskie latka, Iter. Flor. 90) nadzeye moyey, Flor. 107, latka, Puł. 219 v.; matka, Puł. 103 v., Kart. Świdz, (Flor. 60 macz); navka, Flor. 138; nauka, Puł. 273 v.; opoka, Flor. 103, Puł. 205 r.; rǫka, Flor. 9, 20, 31, 35, 43, 88, 108, Flor. Moy.; ręka, Puł. 17 r., 38 v., 60 r., 71 v., 89 r, 178 v., 223 r., 274 r., 297 v., 298 v., 305 v., 306 v, 307 r.; rǫkǫ (*pro:* rǫka), rǫkǫ twoya przewedze myǫ, Flor. 138, zabyge ge rǫkǫ moya, Flor. Moy w Puł. *w obu tych miejscach* (274 r. *i* 297 v.) *jest:* ręka. *W oznaczeniu głoski* a *przez znak* ǫ *możnaby upatrywać ślad* ą *ścieśnionego w tym wyrazie, por. Dr. A. Kalina, Ueber .die Schreibung der Nasalvoc. in den altpoln. Denkmälern* (*Archiv. f. sl. Ph. IV, 33*). *Antoni Semenovitsch w dziele: Ueber die vermeintliche Quantität der Vocale im Altpoln. Leipzig, 1872, str. 24 i n. zebrał wiele przykładów z zabytków XV. i XVI. wieku, w których dźwięk służący zwykle na oznaczenie samogłoski nosowéj, pełni inną funkcyją, a mianowicie często oznacza* a *ścieśnione. Por. Lucyjan Malinowski, Ślady dyjalektyczne w oznaczaniu samogłosek nosowych, Rozpr. Wydz. filolog. Akad. Um. Tom VII. Kraków, str. 337, 348*; rzeka, Flor. 64, Puł. 126 r., Flor. Moy Puł. 297 v.; trozka, Flor. prol.; vtoka, Flor 9, 17, (Puł. 14 r., 28 r. vczyecha), Flor. 30, Puł. 56 v., Flor. 31, Puł. 61 r, Flor. 45, Puł. 94 v., Flor. 70, Puł. 139 v, (Wac. 98 v. vczyecha), Puł. 181 v., Flor 89, Puł. 182 r., Flor. 90, Puł. 184 r., Puł. 205 r., 282 r.. (Flor. 103, 143 vbyeszenye); bulga, (uter, dy bvlgc, Iter. Flor. 85); 118, 83, (Puł. 245 r., pęchyrz, Wacł. 33 v., sand skorzany); droga, Flor. 1, Puł. 2 v:, Flor. 17, Puł 31 v., Flor. 48, Puł. 99 r., Flor. 49, Puł. 102 v., Flor. 76, Puł. 153 r., Flor. 76, Puł. 153 v., Flor. 138, Puł. 275 v.; noga, Flor 9, Puł. 15 r, Flor. 25, Puł. 49 v., Flor. 35, Puł. 71 v., Flor. 67, Puł. 132 v., Flor. 93, Puł. 189 r, 306 r.

Masculina: sluga, Flor. 18, Puł. 35 v., Flor. 108, Puł. 223 v., Puł. 232 r. (*2 r*), Flor. 115, 118, Puł. 238 r., Wacł. 6 v., Flor. 118, 121, Puł. 249 v., Wacł. 39 v., Flor. 118, 137, Puł. 251 r., Flor. 142, Puł. 281 v: slvga, Flor. 115; mvcha, Flor. 104; mucha, 209 v.; pycha, Puł 144 v., (Flor. 72 pisznoscz), Puł 149 r.; picha, Flor. 73; vczecha, Flor. prol. vczyecha, Puł. 14 r., 28 r., 230 v., Wacł. 98 v., [vczyecha Puł. 28 r. *pro:* ucieczka, *bo we Flor. 17 jest* utoka, *o czym por. uwagę prof. Przyborowskiego, Bibl. Warsz. 1880. Lipiec, 147*]; ossoba, Puł. 274 v., (Flor. 138, *brak tego wyrazu*); trǫba, Flor. prol.; zgloba, Flor. 7 (*2 r.*), (Puł. 11 r., 12 r. zloszcz), Flor. 31, (Puł. 60 r. zdrada), Puł. 70 v., (Flor. 35 lichota), [*Por. J. Baudouin de Courtenay*, О древне-польс. языкѣ. *str. 32*]; zglowa albo neprawednost, Flor. 108; glowa, Flor. 139, Puł. 276 v.; yalowa (narodzyla wele gych, Flor. Ann.), Puł. 295 v.; krolyowa, Puł. 93 r., Flor. 44, crolewna); molwa, Flor. 118, 137, Puł. 251 r., 273 v., Flor. 147, Puł. 289 r., (Wacł. 133 v. mowa), Flor. 104, slowa bosza zaszgla gy,

(*pro:* mowa), Puł. 208 v.; mołwa, [*por. Baud. de Court.* O древ.-польс. яз. *str. 73*]; wdowa, Flor. 108, Puł. 221 r.; lichwa, Flor. 54; lychwa, Puł. 109 v.; oliwa, Flor. 51; ylywa, (*sic*) Puł. 106 r.; oprawa, Puł. 192 v., (Flor. 96, oprawane); slawa, Flor. 1, Puł. 2 v., Flor. 3, Puł. 4 r., 12 r., Flor. 16, Puł. 27 v, Flor. 20, Puł. 38 r., Flor. 29, Puł. 56 r., Flor, 37, 44, Puł. 93 v., Flor. 48, Puł. 99 v., Flor. 48, Puł. 99 v., Flor. 56, Puł. 113 v, Flor. 56, Puł. 114 r., Flor. 61, Puł. 121 v., Flor. 67, 79, 84, Puł. 171 v., (Wacł 69 v. chwala), Flor. 88, Puł. 178 v., Flor. 96, 103, Puł. 206 r., Flor. 107, (nade wszǫ szemǫ slowa twoya, *pro:* slawa, *jestto zapewne prosta omyłka, bo w tekscie łacińskim jest: gloria tua, a* w Puł. 219 r., slawa twoya), Flor. 108, 112, Puł. 227 v., (Puł. 285 r. slawa, *jest omyłka, zamiast*: slawą = slawę, *bo odnosi się do* znanǫ vczynyly, *to też słusznie jest* we Flor. 144 slawǫ); slawa, Flor. 149, Puł. 291 v., Flor. Habac, Puł. 299 r., Flor. Atan. Puł., 308 v., 311 v., Flor. Moy. Puł. 296 v., Flor. 111, Puł. 226 v.; brzitwa, Flor. 51; brzytwa, Puł. 105 v.; modlitwa, Flor. 34; modlytwa, Puł. 68 r., 176 r., Wacł. 116 r., Puł. 181 v., 278 r.; modlitwa, Flor. 41, Puł. 87 r., Flor. 87, 140; yednota, Puł. 310 r., (Flor. Atan. gednocz, Wacł. 111 v. gednoscz); kapusta zol, Flor. 36, (Puł. 72 r. odroszly zyol); lichota, Flor. 7, 16, 26, (Puł. 26 r., 51 v., zloszcz), Flor. 35, (Puł. 70 v., zgloba), Flor. 48, 54, 56, 58, 72, 91 (*wszędzie tu w Puł. odpowiada:* zloszcz; *zwraca na to uwagę prof. Przyborowski. w Bibljot. Warsz., 1880. Lipiec, str. 146*); lychota, Puł. 98 v., Flor. 106, 108, 118, 65; odplata, Flor. 18, Puł. 35 v., 237 v., 261 r., 264 r.; oplata, Flor. 126; otplata, Flor. 130; oszwyata, Puł. 77 v., (Flor. 37 swecza); pomsta, Flor. 78, Puł. 162 v., 306 r.; prawota, Flor. 111, Puł. 227 r., Flor. 118, 137 (*3 r.*), Puł. 251 (*2 r.*); robota, Flor. 9, Puł. 16 v., Flor. 54, Puł. 109 v., Flor. 72, Puł. 145 v., Flor. 89, (Puł. 183 r. trud); sromota, Flor. 43, Puł. 90 v., (*por. Bibl. kr. Zofii,* 85b, 31); jagoda, Puł. 306 r.; krzywda, Puł. 109 v., Flor. 118, 129, 250 v.; prawda, Puł. 7 v., Flor. 24, Puł. 46 v., Flor. 35 (*2 r.*), Puł. 71 r., Flor. 39, Puł. 83 r., 88 r., Flor. 56, Puł. 114 r., Flor. 84. Puł. 171 v., 175 v., Flor. 88 (*3 r.*), Puł. 177 r., 177 v, 179 r., Flor. 90, Puł. 184 r., Flor. 93, Puł. 188 v., Flor. 99, Puł. 196 v., Flor. 102, 107, Puł. 219 r., Flor. 110, Puł. 225 r., Flor. 110, Puł. 225 v., Flor. 111 Puł. 226 v., Flor. 116, Puł. 233 r., Flor. 118, 145, Puł. 253 r., Flor. 118, 73, Puł. 244, (Wacł. 29 r. sprawiedliwoscz); Flor. 118, 81, Puł. 245 v, Wacł. 34 r.; Flor. 118, 89, Puł. 245 v., Wacł. 34 v.; Puł. 251 r., Flor. 118, 145, Puł. 252 r., Flor. 118, 169, Puł. 254 v., Flor, 118, 137, Puł. 251 r., Flor. 84, Puł. 171 v., Flor. 88, Puł. 178 r.; neprawda, Flor. 54, (Puł. 109 v, krzywda); rada, Flor. 21, Puł. 41 r., Flor. 32, Puł. 62 v., Flor. 118, Puł. 238 v., Wacł. 7 r., szszcoda, Flor. 48, (Puł. 99 r. zly przyklad); woda, Flor. 17, Puł. 29 v., Flor. 57, Puł. 115 r, Flor. 87, Puł. 176 v., Flor. 105, Puł. 212 r., Flor. 108, Puł. 222 r., Flor. 123, Puł. 258 v.; zdrada, Puł. 60 r., (Flor. 31 zgloba), Flor. 54, (Puł. 109 v. lesz); swada, Flor.

106, Puł. 218 r.; chmura, Puł. 192 v., (Flor. 96. czemnoscz); gora, Puł. 23 r., Flor. 67 *(3 r.)*, Puł. 131 v. *(3 r.)*, 159 r., Flor. 124, Puł. 259 r., Flor. 47, 73, Puł. 147 r.; ofera, Flor. 49, [*por. Baudouin de Court,* O древне польскомъ языкѣ, *str. 76—7*]; offera, Flor. 50, (Puł. 102 v., 105 r, K. Świdz. modla); przecora, Flor. 21, 30; przekora, Puł. 40 r., 57 v.; sarǫ, (*pro*: sara = siara = siarka), Flor. 10, pline na grzeszne sidla, ogen, sarǫ *(sic.)* y duch weln, w Puł. 18 v. dsdzycz bedzye szyara; smara, Flor. 9, (Puł. 15 v. czyrplywoszcz), Flor. 61, 70; symara, Flor. 89; szmyara, Puł. 121 r., 139 v., 183 r.; wara (wiara), Flor. Atan. *(3 r.)*, wera, Flor. Atan.; wyara, Puł. 308 r., 309 v., 310 r., 311 v.; wiara, Wacł 8 v., 112 r., 114 r.; chwala, Flor. 21, Puł. 42 r.; Flor. 33, 47, 64, Puł. 64 r., 97 r., 125 r., 191 v. (Flor. 95 spowedz), Flor. 110, 117, 148 *(2 r.)*, 149, Puł. 225 r., 234 v., 290 v. *(2 r.)*, 291 r., Flor. Isai. Puł. 292 v.; pofala, Flor. 32; pochwala, Puł. 61 v.; kobila, Flor. 72, (Puł. 146 r. skoczyę); mgla, Puł. 29 v. (Flor. 17. czemnoscz); modla, Puł. 101 r. (Flor. 49, ofertorziie twoie), Puł. 102 v., 105 r., (Flor. 49. ofera, 50. offera), Flor. 140, Puł. 277 v.; vszyla (usiła, labor), Flor. 139 (Puł. 276 v. pracza); zyla chrzeptowa, Puł. 60 v. (Flor. 31, tarn, spina, *por §. 1, str. 8)*; dzedzyna, Puł. 6 r., Flor. 36, 126, Puł. 261 r.; dzyedzyna, Puł. 74 r.; crolewna, Flor. 44 (Puł. 93 r. krolyowa); luna *(łuna)* Flor. 88, (Puł. 180 r. myeszyǫcz); rodzina, Flor. 73 (Puł. 147 v. rod); scorupina, Flor. 21; szczerzupyna, Puł. 41 r.; wyna, Puł. 6 r.; wina, Flor. 4; szona, Flor. 108; zona, Puł. 221 r.; Flor. 127, Puł. 261 v., Wacł. 81 r.; czma *(ćma)*, Flor. 79, (Puł. 164 r. czyen); palma, Flor. 91, Puł. 186 v.; crassa, Flor. 95, krasa Puł. 191 v.,; rosa, Flor. 132; rossa, Puł. 266 v., 302 r.

Imiona obce: cantica, Puł. 292 v., 293 r., 295 r., 296 v., 299 r., *(jeśli to nie jest nom. plur. neutr.)*; manna, Flor. 77, Puł. 156 v.; persona, Flor. Atan. Wacł. 8 v; parsona, Puł. 308 r. *por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V, 245*; saba (crolowe arabszczi y saba, Flor. 71; reges Arabiae et Sebae, krolowye arapsczy y saba daryprzywyozǫ, Puł. 143 r; mirra y gutta, Flor. 44, Puł. 93 r.

Tu należą též niektóre masculina: iunoszka (beniamin), Flor. 67, Puł. 251 r.; yunoszka, Puł. 133 r.; ivnoszka, Flor. 118, 137; woywoda, Flor. 103, (Puł. 205 r. wodz); Juda krol moy, Flor. 59, Puł. 119 r., Flor. 107, Puł. 219 v.

§. 12. W znaczeniu vocativu: wesel se gora syon, Flor. 47, Puł. 97 v.; wnidz w obesrzene twoie modlitwa moia, Flor. 87; wnydz przedczye modlytwa moya, Puł. 174 v.; sczwerdzona bǫdz rǫka twoia, Flor. 88; stwyrdzy szye ręka twoya, Puł. 178 r.; bǫcz rǫka twoya Flor. 118, 169; Bǫdcz ręka twoya, Puł. 254 v.; gǫdz *(pro:* bǫdz) rǫka twoia, Flor. 79; bǫdz ręka twoya, Puł. 164 v.; bodz droga gich czemnosczi, Flor. 34; bǫdz droga gich czyemnoszcz, Puł. 67 r.; modlitwa yego bǫdz w grzech, Flor. 108; modlytwa yego bǫdz w grzech, Puł. 221 r.; przespey (dirigatur) modlytwa moya, Flor. 140, Puł. 277

v.; plyn yako rossa molwa moya Puł. 802 r.; bϕdz slawa gospodnowa, Flor. 103; bϕdz slawa boza, Puł. 206 r.; przyblyzy sϕ prosba moya, Flor. 118, 169; w Puł. 254 r. prozba moya; wnydzy proszba moya przed oczy twoge, Flor. 118, 169; wnydzy prozba moya, Puł. 254 r.; rozroszczy szye wedzdzu nauka moya, Puł. 302 r.; nalezona bϕdz lichota iego, Flor. 35; obata twoia tuczna bϕdz, Flor. 19; obyeta twoya czudna bϕdz, Puł. 36 v. (Klem. 19. obiet twa tuczna bud).

Nominativus w funkcyi innych przypadków: wibral pocolene iuda, Flor. 77; postacz yuda, Puł. 160 v.; ksϕszϕta iuda, Flor. 67; kszyϕzenta yuda, Puł. 133 r.; raduycze se czori iuda, Flor. 47; czory iuda, Puł. 97 v.

§. 13. f) Temata żeńskie pierw. na -ja *kończą się w nomin. sing. na* -a *lub* -i *z poprzedzającą głoską zmiękczoną. To* a *może być niekiedy ściągnięte z* -ija, -aja, *lub* -oja, *jako takie więc jest ściśnione. Por. J. Baudouin de Courtenay, Beiträge VI, 25*: nadzeia, Flor. prol. 13, 21, 39, 61, 70, 90; nadzeyϕ (gego w pane bodze gego), *(sic.)* Flor. 145, Puł. 286 v.; nadzeya; Wacł. 125 v., nadzeia; nadzyeya, Puł. 22 v., 40 v., 82 r., 139 v, 184 v., *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V, 239* nadzeya, Puł. 81 v., Flor. 60, Puł. 121 v., 125 r., Flor. 141, Puł. 279 r., 286 v.; zema *(ziemia)*, Flor. 17, 23, 32, 45 *(2 r.)*, 47, 65, 66, 67, 71 *(2 r.)*, 74, 75. 76, 84, 88, 89, 96 *(2 r.)*, 103; zyemya, Puł. 29 r.. 44 v., Wacł. 57 r., Puł. 62 r., 94 v., 95 r., 127 r., 129 v., 130 v., 144 r. *(2 r.)*, 149 v., 151 r., 171 v., Wac. 69 v., 177 v., 182 r., 192 v. *(2 r.)*, 204 v., 205 v., 209 v., 212 r., 214 r., 228 v., 242 v., 280 v., 298 r., 299 v.; zyema, Puł. 153 v., Flor. 113; zemya, Flor. 103; szemya, Flor. 104, 105 *(2 r.)*; szema, Flor. 118, 57, (Wacł. 27 v. zemia), Flor. 142, Moy. Habac.; bracza mo:a mali y welicy, *(collect.)*, Flor. prol. [*Dziś* bracia, księża, *zastępują nom. plur. od* brat, ksiądz, *i odmieniają się tylko w plural., por. Miklos, Wortbildl². 412. Baud. de Court. Beitr., VI, 86—7*]; wola, Flor. 1; wolya, Puł. 2 r.; szszpila *(subsannatio)*, Flor. 78, (Puł. 161 v. podrzesznyenye); studna *(studnia)*, Flor. prol. 35; studnya, Puł. 70 r., 71 v.; skrzyna, Flor. 131; skrzynya, Puł. 265 r; gardliczya (turtur, *czeskie* hrdlice), Flor. 83; gardlycza, Puł. 169 r., *(por. Miklos. Wortbildlch². 418)*; golϕbycza, Flor. Isai sec.; golembycza, Puł. 294 r.; lapycza yϕsz skryl vlapy gy, Puł. 67 v. (Flor. 34 vlapene); maczycza, Flor. 127, Puł. 261 v., Wacł. 81 r.; obetnicza. Flor. 64; obyetnycza, Puł. 125 r.; owcza, Flor. 118, 169, Puł. 255 r., Wacł. 116 r.; pracza, Puł. 276 v. (Flor. 139 vsżyla); prawicza, Flor. 17, 25, 43, 44, 47, 62, 77, 79, Wac. 137 r., Puł. 283 r.; prawidza, Flor. 20 *(bezdźwięczna* c *przeszła w dźwięczną* dz); prawycza, Puł. 32 r., 38 v., 49 r., 89 r., 92 v., 97 v., 123 r., 159 r., 164 v., Flor. 117 *(3 r.)*, Puł. 234 v. *(3 r)*, Flor. 137, Puł. 273 r., Flor. 138, Puł. 274 r., Flor. 143, Puł. 282 v., Flor. 143, Puł. 283 r., Flor. Moy. Puł. 297 r.; swecza, Flor. 4, 37, 118, 105; szwyecza, Puł. 6 r. (Puł. 77 v. oszwyata), 247 r.; tesnycza, Flor. 118, 137; tesznycza, Puł. 251 r.;

troycza, Flor. Atan., Puł. 310 r., Wacł. 111 v.; wynnycza, Puł. 306 r.; wyrzbca (yǫszse weszdghy se pasze, zona, pas), Flor. 108. Puł. 222 v., *zob. Linde* wierzbca; bog sam wodza yego byl, Puł. 303 v.; zhǫdza (*żądza*), Flor. 111, 118, 137;ządza, Puł. 77 v., (Flor. 37, szǫdane), 227 r.; zǫdza, Puł. 250 v.; droszdza (faex), Flor. 74; drozdza, Puł. 150 r.; czasza, Puł. 44 r., 150 r., (Flor. 22, 74, kelich); dusza, Flor. 6, 21, Puł. 8 v., 42 v., Flor. 24, Puł. 47 r. (dusze = *czesk.* duše), Flor. 30, 32, 33, 34, 41 (*3 r.*), 43, 48, 56, 61, 62 (*2 r.*), 68, 70, 76, 83, 87, 93, 106 (*2 r.*), 118 (*2 r.*), 118, 161, 122, 123, 129 (*2 r.*), Atan., Puł. 57 v., 64 v., 67 v., 86 r. (*2 r.*), 87 r., 91 v., 99 v., 113 r., 120 v., 122 v., 123 r., 137 v., 141 v., 152 r., 169 r., 175 r., 189 r., 215 v., 216 v., 217 r., 238 r., Wac. 6 r., Puł. 238 v., 239 r., 245 r., Wacł. 33 v., Puł. 247 v., Wacł. 37 r., Puł. 250 r., 254 r., v., 255 v., 258 r. v.; dvsza, Flor. 106, 118, 105, 29, 169, 119, 123 (*2 r.*), 142 Moy.; duzsza, Flor. 118; dvzsa, Flor. 138; dusa, Wacł. 7 r.; dvza, Flor. 118, 81; dusza, Puł. 258 v., 259 r, 263 v. (*2 r.*), Wacł. 19 r (*2 r.*), Puł. 274 v., 280 v., 297 v., 311 r., Wacł. 113 r.; burza, Flor. 49, Puł. 100 v.; cyecyerza, Flor. 104, [coturnix, ὀρτυγομήτρα, *dziś forma zdrobniała*: cieciorka; *rossyjs.* тетеря; *por. Ad. Ant. Kryński, Z dziejów języka polskiego. Warszawa, 1879, str. 10, 11*]; czeczerza, Puł. 210 r.; wesza (*wieża*), Flor. 60; wyeza, Puł. 119 v., 120 r.

Imiona obce: Alleluia, 215 r., 224 v.; cassia, Flor. 44; kassia, Puł. 93 r.

§. 14. Tu należą też masculina na -ja: sǫdza (*sędzia*), Flor. 7: sędzya, Puł. 11 v.; nowoszena (sponsus) pochodzǫcy z łosza swego, Flor. 18; nowozenya, Puł. 35 r. (Witt. zenych); obroyncza, Puł. 119 v.; odgymcza moy, Puł. 28 v., 30 v., 31 v. (Flor. 17. zaszczitcza, (*3 r.*), Puł. 50 r., 53 r., 63 v., Flor. 27 (Puł. 53 r. pomocznyk); odgimcza, Flor. 26, 27, 32; przebywcza, Puł. 6 r., 167 v., 195 r., 208 v.; przichotcza, Flor. 38; przychodzcza, Puł. 81 r.; przyiemcza moy, Flor. 3; przuiemcza nasz, Flor. 45, 58; przygemcza, Puł. 4 r., 108 r., 179 r., 184 r., Flor. 143, Puł. 282 r. {*o oznaczaniu* j *w psałterzu Puławskim, por. Nehring, Ueber den Einfluss der altčech. etc, III. Der Psalter von Puławy, Archiv. v. sl. Ph. V, 241*}; przyyemcza, Puł. 120 v.; przigemcza, Wacł. 118 v., 3 r.; przyemcza. Flor. 17, Puł. 28 v., Flor. 41, Puł. 87 r., Flor. 45, Puł. 95 r. v., Flor. 53, Puł. 118 r., Flor. 58 (*2 r.*), Puł. 117 r., 118 r., Flor. 61, 88, 90; wisluszcza, Flor. prol.; wyczęszcza (*zwycięsca*), Puł. 183 v., 301 v.; zacona noszcza, Flor. 83; zakona noszcza, Puł. 169 v.; załoszcza (krystus zaloszcza yest czerekwye), Puł. 28 r.; zasczitcza moy, Flor. 17, 30, 39; zaszczitcza, Flor. 17 (*2 r.*), 36, 70. 83; zaszczytzcza, Puł. 57 r., *prof. Nehring czyta to* zaszczyczcza *i twierdzi, że prawdopodobnie wymawiało się* zaszczyćca, *por. Archiv. f. sl. Ph. V, 250)*; zaszczytcza, Puł. 76 r., 84 r., 139 v., 170 r., 229 v., 282 r., (Flor. 113, 143 zaslonyczel), 230 r., (Flor. 113, zasczytczel).

§. *15. W znaczeniu vocativu*: zbawiczelu nasz nadzeia wszech conczow zeme, Flor. 64, Puł. 125 v.; nadzeya (Wacł. 9 v. nadzeio), Boy se gospodna wszelika zema, Flor. 32, 65; ziemya, Puł. 62 v.; zyemya, Puł. 126 v.; chwalcze gi nebo y zema, Flor. 68; zyemya, Puł. 138 r.; poycze gospodnu wszelika zema, Flor. 95; zyemya, Puł. 191 r.; Poruszi se wszelika zema, Flor. 95; zyemya, Puł. 191, v.; raduy se zema, Flor 95; zyemya, Puł. 192 r.; wesel se zema, Flor. 96; zyemya, Puł. 192 v.; poycze gospodnu wszelika zema, Flor. 97, 99; zyemya, Puł. 194 r, 196 r.; porusz se zema, Flor. 98; zyemya, Puł. 195 r.; slysz zyemya slowa, Puł. 302 r.; powiszona bǫdz prawicza twoia, Flor. 88; prawycza twoya, Puł. 178 r; zapomnenv dana bǫdz prawycza moya, Flor. 136, Puł. 271 r.; przecz smętna yes dusza moya, Puł. 86 v., 87 v., (Flor. 41. przecz smǫtna ies dusze moia (*2 r.*); bogu pozluszna bǫdz dusza moia, Flor. 61, Puł. 121 r.; tlustosci napelnona bǫdz dusza moia, Flor. 62, Puł. 123 r.; blogoslaw dusza moya, Flor. 102 (*3 r.*), Puł 201 r. (*2 r.*), 203 r., Wacł. 10 v., 10 r., Flor. 103 (*2 r.*), Puł 203 r., 206 v; wrocz se dvsza moya, Flor. 114; wrocz szye dusza moya, Puł. 231 v.; chwalcze dvsza moya gospodna, Flor. 145; chwaly dusza moya gospodna, Puł. 286 r.; chwali dusza moia pana, Wacł. 125 r.; slosz ye obroyncza moy gospodnye, Puł. 117 r., (Flor. 58, zaszczicziczcze moy gospodne), [*por. Boga rodzica dziewica, Dr. Roman Pilat, Pamiętnik Akademii Umiejętności, wydział filolog. Tom IV. Kraków, 1880, str. 87*].

§. *16. g) Temata męskie, pierw. na* -i, *kończą się zupełnie tak samo jak temata na* -ja *męskie na spółgłoskę miękką*: czirw, Flor. 21 [*W Bibl. kr. Zofii* czyrzw 62a, 29, *starosł.* črъvь, *vermis*, *staroind.* krmi, *por. Miklosich, Vergl. Lautl*[2]., *str. 113*, czerw *str. 521, por. J. Baudouin de Courtenay*, О древне польс. языкѣ., *str. 72*]; czyrw Puł. 40 r.; olów, Flor. Moy. Puł. 297 v., [*por. Dr. A. Małecki, Gram. hist. por. §. 105. Starosł.* олово *obok* клоко, *nowosłow.* olovo, *litew.* alvas, *pr. alvis, por. Miklosich, „Ueber den Ursprung der Worte von der form aslov. trêt u. trat. W ogólnéj mowie polskiéj odmienia się dziś ten rzeczownik podług tem. na* -ja *męsk. Miklosich, Wortbild*[2], *403*]; zwerz, Flor. 79, swerz, Flor. 148; swyerz, Flor. 103; zwyerz, Puł. 164 r; Flor. 103, Puł. 204 v., Flor. 103, Puł. 205 v. (*2 r.*), 290 v.; *forma ta więc częściéj występuje, nietylko w miejscu przytoczonym przez prof. Nehringa, por. Archiv. f. sl. Ph. V, 252*]; dzen, Flor. 18, 73, 83, 89, 117, 118, 97, 138; dzyen, Puł. 34 v, 73 v., 148 v., 170 r., 182 r., 235 v., 274 v., 306 v.; 246 v.; [*o oznaczaniu głoski* dzie *w psałterzu Puławskim por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V, 239*]; ogen, Flor. 10, 17, 20, 38, 49, Puł. 38 v., Flor. 57, 77 (*2 r.*), 78, 82, 88, 96; ogyeyn, Puł. 18 v., 29 r., ogyen, Puł. 80 r., 100 v., 115 r., 156 r., 160 r., 161 v., 168 v.; 181 r., 192 v., 209 v., 210 r., 212 v., 234 r., 290 r., [304 v.; oghen, Flor. 104 (*2 r.*); oghen, Flor. 105, 117, 148, (*w pisowni téj widzi prof.*

Nehring ślad wpływu czeskiego, por. Archiv. f. sl. Phil. II, 422. Uw. 1).

§. 17. h) Temata żeńskie na -i *kończą się na spółgłoskę miękką. Ponieważ trudno czasem rozstrzygnąć, który rzeczownik jest pierwotnie tematem na* -i, *który zaś na* -ja, *w obec tego, że wiele rzeczowników pierw. na* -ja *ma teraz nomin. skrócony, np.* łodzia, łódź, *przeto zaliczać będę pod tą rubryką żeńskie zakończone dziś w ogólnéj mowie polskiéj na miękką spółgłoskę:* gednocz (we troyczy), Flor. Atan (Puł. 310 r. yednota, Wacł. 111 v. gednoscz); kroć, *w złożeniach z liczebnikami:* trzicrocz, Flor. 11; trzykrocz, Puł. 20 r.; sedmcrocz, Flor. 11, 78, szyedmkrocz, Puł. 20 r., 162 v.; sedemkrocz, Flor. 118, 161; szyedmkrocz, Puł. 253 v.; pamǫcz, Flor. 9, 33; pamyęcz, Puł. 14 r., 65 v.; smercz, Flor. 33, 48, 115, Is. sec. Habac.; szmyercz, Puł. 66 r.; smyercz, Puł. 99 v., 232 r., (Wacł. szmiercz, 13 v.), 294 v, 299 v.; zolcz, Puł. 306 r.; bolescz, 37, 38, 89; bolyeszcz, Puł. 16 v.. (Flor. 9 lescz), 78 v., 79 v.; 183 r.. (*o pisowni grupy ść w psałterzu Puławskim, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V, 240);* bistroscz, Flor. 45; bystroszcz, Puł. 94 v.; czemnosczi (Bodz droga gich czemnosczi), Flor. 34; czyemnoszcz, Puł. 67 r.; czemnoscz, Flor. 96, (Puł. 192 v. chmura); czemnoscz, Flor. 17, (Puł. 29 v. mgla); czyprlywoszcz, Puł. 15 v., (Flor. 9 smara), (*jestto błąd, który powstał z nieuwagi przepisującego, powinno być bowiem* czyrplywoszcz. *Prof. Nehring na podstawie podobnych błędów dowodzi, że psałterz Puławski jest kopiją, por. Archiv. f. sl. Ph. V. 219)*; czudnoscz, Flor. 49; czudnoszcz, Puł. 101 v.; czelacz, Flor. 21; czelyadz, Puł. 42 v.; czescz, Flor. 30, 45, 67, 70, (Puł. 57 v., 94 v., 133 v, 140 r. mocz) [*łacińskie virtus; o różnicy przekładu tego wyrazu w obu psałterzach porów. uwagę prof. Przyborowskiego w Biblijot. Warszaws. 1880. Lipiec, str. 146*]; czescz, Flor. 98; czeszcz, Puł. 195 r.; czoscz (*pro:* czǫscz), Flor. 10; częszcz, Puł. 18 v.; czǫscz, Flor. 15, 38 (*2 r.*), (Puł. 80 r. v. zboze), 72, 118, 57, 141; częszcz, Puł. 24 v., 146 v.. 242 r. (Wac. 26 r. czanscz), 279 r., 303 r.; czǫscz, Flor. 88, (Puł. 181 r. bycze); głǫbocoscz, Flor. 41, 103; głębokoszcz, Puł. 71 r., 87 r., 204 r., 300 r.; gorzkoscz, Flor. Isai. sec., Puł. 294 r.; koscz, Flor. 101, (Puł. 198 v. vsta), [*łacińskie os, we Flor. os, ossis, w Puł. zaś os, oris, zwraca na to uwagę prof. Przyborowski, Bibl. Warsz., 1880, Lipiec, 147, że powinno być* kość, *bo w hebrajskim jest* hacmi = kość moja]; *odwrotnie:* koszcz, Puł. 274 v. (vsta, Flor. 138); lescz (dolus), Flor. 35, (Puł. 70 v. lesz); lescz (dolor), Flor. 9 [*Prof. Nehring na podstawie tego błędu (zam.* bolescz) *i wielu innych dowodzi, iż psałterz Floryjański został przepisany z jakiegoś innego, Iter Flor. 28*]; bolyeszcz, Puł. 16 v.; mascz, Flor. 132, maszcz, Puł. 266 v.; maloscz, Flor. 101; maloszcz. Puł. 200 r.; mǫndroscz, Flor. 106, (*por. Archiv. f. sl. Ph. IV, 33*); mǫdroszcz. Puł. 98 r., 217 r., miloscz, Flor. 44, 68; myloszcz, Puł. 92 r., 135 r. 246 v.; mylost, Flor. 118, 137, [*Prof. Nehring widzi tu ślad wpływu czeskiego, por. Archiv. f. sl. Ph. II, 425 i w Iter Flor. str. 66*];

mlodoscz, Flor. 102, Wacł. 11 r.; mlodoszcz, Puł. 201 v.; nyelyuboszcz, Puł. 300 r.; neprawedlnost, Flor. 108, (*wyraz czeski, por. J. a. H. Jireček, Rozprawy 48*; *Archiv. f. sl. Phil· II, 434, Iter Flor. 66)*; oplwytoscz, Flor. 121 (*2 r.*); oplwytoszcz, Puł. 257 v. r.; pelnoscz, Flor. 23, 49; pelnoszcz, Puł. 44 v., 101 v.; pisznoscz, Flor. 72, (Puł. 144 v. pycha); proznoszcz, Flor. 126, Puł. 261 r., 80 r.; prosznoscz, Flor. 38; sprawedlnoscz, Flor. 71, 84, 87, 88, 96, (*wyraz pochodzenia czeskiego, o czym por. Archiv. f. sl. Phil. II. 433, V, 266)*; sprawedlnoszcz, Puł. 142 v., 171 v., 192 v.; sprawednocz, Flor. 84; sprawyedlnoszcz, Puł. 71 r., 171 v., 176 r., 178 r.; staroscz, Flor. 91; staroszcz, Puł. 186 r.; sliskoscz, Flor. 34; szlyskoszcz, Puł. 67 r.; szwyatloszcz, Puł. 70 r., 87 v., 128 v., 183 v., 193 v., 226 v.; sywatloscz, Flor. 89, (Wacł. 15 v. swiatloscz), [*co do pisowni, por. Nehring, Iter Flor. 45*]; swatloscz, Flor. 96, 111, 118, 105, 138. Habac.; szwyatloszcz, Puł. 247 r., (Wacł. 36 v. swiecza), 274 v., 299 v.; swǫtoscz, Flor. 92, (Wacł. 114 v. swiotoscz), 113, 131 Moy.; szwyǫtoszcz, Puł. 187 v., 191 v., 228 r., 266 r., 298 v., [*różnica w samogłoskach nosowych między* święty *a rzeczownikiem od tego utworzonym* świątość *jest konsekwentnie przeprowadzona, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 248*); trescz pisarzowa, Flor. 44; treszcz, Puł. 92 r.; twardoscz, Flor. 24, 70; twardoszcz, Puł. 47 r., 139 v.; welebnoscz, Flor. 49; wyelyebnoscz, Puł. 100 v.; wyelmosznoszcz, Puł. 191 v.; welykoscz, Flor. 110; wyelykoszcz, Puł. 225 r.; wyssokoszcz, Puł. 300 r.; zloszcz, Puł. 10 v., (Flor. 7 lichota), 11 r., 12 r., (Flor. 7 zgloba), 19 r., 26 r., 51 v., 109 v., 113 r., 116 r., 218 v., 221 v., 243 v., 282 v. (*wszędzie w Flor. odpowiada*: lychota); boiazn, Flor. 18; boyazn, Puł. 35 v., Flor. 110, Moy. Puł. 298 r.; boyaszn, Puł. 70 v., 225 v., 109 r.; boiazn, Flor. 30, 54; kazn, Flor. 17 (*2 r.*); pokazn, Puł. 32 r. v. (disciplina, *dwa razy jest napisano jak tu podajemy, prof. Nehring mylnie cytuje w tym miejscu* pokaszn, *por. Archiv. f. sl. Ph. V, 263)*; kazn, Flor. 18, 80, Puł. 35 v., 165 r., 246 r., (Flor. 118, 89, kazanye, Wacł. 35 r. przikazanie); pokazn, Flor. 72, Puł. 145 v. (*castigatio, por. Archiv. f. sl. Ph. V, 263*); twarz, Puł. 126 v., (*w Flor. 64 brak tego wyrazu*); mysl, Flor. 118, 97, 113, 169, (Wacł. 36 r. myslenie, 38 v. myslenye); myszl, Puł. 246 v., 248 v., 254 v.; lesz (nalyezyona), Puł. 70 v., (Flor. 35, lichota), [*Prof. Nehring domyśla się we Flor. nominativu* lsza (*Iter Flor. 90), tymczasem w Puł. wyraźnie jest jak w Klem. i Wittenberskim* lesz]; lesz, Puł. 70 v., (Flor. 35, lescz, dolus); ly-, chwa y lesz, Puł. 109 v. (Flor. 54, zdrada); nocz, Flor. 18, Puł. 34. v., Flor. 73, Puł. 148 v., Flor. 103, Puł. 205 r., Flor. 138 (*2 r.)*, Puł. 274 r. v.; mocz, Flor. 21, Puł. 41 r., Flor. 27, Puł. 53 r., Flor. 30, Puł. 56 v., Flor, 32, Puł. 62 r., Flor. 37, Puł. 77 v., Flor. 42, Puł. 88 r., Flor. 59. Puł. 119 r. *(2 r.)*, Flor. 61, Puł. 122 r., Flor. 113, Puł. 228 v.; Flor. 117, Puł. 234 v., Flor. 146, Puł. 288 r., Wacł. 129 v.; Flor, Moy. Puł. 296; Flor. Isai. Puł. 292 v., Flor. Habac. Puł. 299 v.,

301 v.; pomocz, Flor. 7, Puł. 11 r., Flor. 48, Puł. 99 v., 118 r., Flor. 83, Puł. 169 v, Flor. 120 (*2 r.*), Puł. 256 r. (*2 r.*), Flor. 123, Puł. 259 r.

§. 18. W znaczeniu vocativu: przidz smercz, Flor. 54; przydz smyercz, Puł. 110 r.; porusz se morze y pelnosnoscz igo, Flor. 95; pelnoscz iego, Flor. 97, i pelnoszcz yego, Puł. 192 r., 194 v.; wnydzy sprochnyaloszcz w koszczy moye, Puł. 301 r.; chwalcze gy swyeczy gwazdy y swatloszcz, Flor. 148; szwyatloszcz, Puł. 290 r.; gospodnye mocz moya; Puł. 28 r. (Flor. 17 moczy moia), bǫdz sywatloscz, Flor. 89; bǫdz szwyatloszcz, Puł. 183 v.; padn na nye strach y boyazn, Puł. 298 r., (Flor. Moy. pada na ne strach y boyazn).

§. 19. i) Temata męskie pierw. na -u *miały w starosłowieńskim końcówkę* -ъ, *w polskim zaś kończą się tak samo jak temata pierw. na* -a, *t. j. na spółgłoskę:* syn, Flor. 2, Puł. 3 r., Flor. 8, Puł. 12 r.. 12 v., 54 r., Flor. 88, Puł. 179 r., Flor. 115, Puł. 232 r., Flor. 143, Puł. 282 r., 279 v., Flor. Atan. (*10 r.*), Puł. 308 v. (*4 r.*), 309 r. (*3 r.*). 309 v. (*2 r.*), 310 v.; sin, Wacł. 109 r. (*3 r.*), 109 v. (*2 r.*), 110 r., 111 (*2 r.*); 112 r.; czin, (zǫby gich czin a strzaly, (*hastae et sagittae*), Flor 56; czyn, Puł. 113 v.; sen, Puł. 4 r., Flor. 72, Puł. 145 v. [*Rzeczownika* sen *nie wlicza tu prof Miklosic'h (Wortbld². str. 30), lecz cytuje go często ze starosłow. zabytków w innych przypadkach R. Scholvin,*]; dom, Flor. 103, Puł. 205 r., Flor. 113 (*2 r.*), Puł. 229 v. (*2 r.*), Flor. 117, Puł. 233 v., Flor. 134 (*2 r.*), Puł. 269 r. (*2 r.*); wirzch, Flor. 67, [*starosłowieńskie* връхъ *lub* врьхъ, долъ, *por. R. Scholvin, Archiv. f. sl. Phil. II, 507—8*]; wyrzch, Puł. 132 r.; dol, Flor. 93, (Puł. vkopal grzesznemu dol, 188 v.); yad, Puł. 22 r., Flor. 139, Puł. 276 r., 306 r. [*starosł.* ꙗдъ, *por. Miklosich, Wortbildungsl. 1876, str. 30*]; *W znaczeniu vocativu:* dom ysrahelow blogoslawcze gospodzynv, Flor. 134; dom israhel, Puł. 269 r.

§. 20. j) Temata żeńskie pierw. na -u *zlały się w polskim języku zupełnie z żeńskimi na* -i, *to jest zakończonymi na miękką spółgłoskę:* czerkew, Puł. 218 v., 224 v. 233 r., 236 r.. 262 r., 263 r., 272 r., 273 r., 275 v. (*O wyrazie tym por. Ad. Ant. Kryński: Z dziejów języka polskiego, Warszawa, 1879. str. 11—12*).

§. 21. k) Temata żeńskie pierw. na -er, *podobnie jak poprzednie przeszły do tematów żeńskich na* -i, macz (мати), Flor. 26, 50, Puł. 51 r, (Puł. 103 v. i K. Świdż. matka).

§. 22 l) Temata męskie pierw. na -en, *miały w starosł. końcówkę* -ы *lub* -ꙑ, *w polskim zaś języku kończą się tak samo jak temata pierw. na* -ja *i na* -i *męskie, tj. na spółgłoskę miękką:* kamen, Flor. 117, Puł. 235 r., Flor. Moy. (*2 r.*); kamyen, Puł. 297 r., 298 v.; korzen, Flor. 51, Puł 106 r.; plomen, Flor. 82; plomyen, Puł. 168 v., Flor. 105, Puł. 212 v.; strumen, Flor. 125; strumyen, Puł. 260 r.; ielen, Flor. 41; yelyen, 86 r.

§. 23. l) Temata nijakie pierw. na -en- kończą się w polskim języku tak samo, jak w starosłow. na -ę: brzemǫ, Flor. 37; brzemyę, Puł. 77 r.; ymǫ, Flor. 8 (*2 r.*), 19, 39, 40, 67, 71, (*3 r.*), 75, 82 (*2 r.*), 110, 112, Isai; ymyę, Puł. 12 v., 13 r., 36 v., 82 r., 85 r., 130 r., 143 r., 143 v., 144 r., 150 v., 167 v., 169 r., 225 v., 227 v., 290 v., 293 r.; ymyǫ, Flor. 148; plemǫ, Flor. 36; plemyę, Puł. 74 v.; plemye, Puł. 75 r.; ramǫ, Flor. 43 (*2 r.*), 88; ramyę. Puł. 89 r. (*2 r.*), 178 v.; semǫ, Flor. 36, (Puł. 75 r. plemye), 21 (*2 r.*), 24, 101; szyemę, Puł. 42 r.; szyemyę, Puł. 42 v., 47 r., 138 r., 180 r., 200 v.; syemǫ, Flor. 68, 88; szemǫ, Flor. 111; szyemyę, Puł. 226 r.; ozemyǫ (*pro:* szemyǫ), Flor. 104; szyemyę, Puł. 207 v.

§. 24. m) Temata nijakie pierw. na -ent, podobnie jak temata na -en zachowały starosłow. końcówkę ę: ksǫszǫ, Flor 104; kszyǫzę, Puł. 208 v., pystlyę yastkolczyno, Puł. 294 r. (Flor. Isai. sec dzeczy yastkol czynǫ); skoczyę, Puł. 146 r., (Flor. 72. kobila), 301 v. (*iumentum, por. W. Nehring, Archiv. f. sl. V, 264*); szczenǫ lwowǫ, Flor. 16, (Puł. 27 r. lwycz); zczene, Flor. 61; szczyenye, Puł. 121 r., (*ostatni ten przykład uległ w obu psałterzach przez zatratę rynezmu analogii tematów nijakich na -ja*).

§. 25. n) Temata nijakie pierw. na -es, straciły już w starosłow. tematowe -s i niczym się nie różnią w nominat. od tematów pierw. na -a lub -ja nijakich: czalo, Flor. 15, 27, 62, 72, 108. Atan.; czyalo, Puł. 25 r, 52 r., 53 r., 122 v, 125 r, 146 v., 158 r., Flor. 83, Puł. 169 r. Puł. 223 r., 311 r.; cyalo, Flor. 55, (Puł. 112 r. czlowyek), 64, (*o pisowni tego i t. p. wyrazów w psałterzu Puławskim por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V, 239*); czialo, Flor. 77, Wacł. 113 r.; dzalo, Flor. 43, 108, 110, Puł. 225 r, Flor. Habac. Puł. 299 r.; .dzyalo, Puł. 89 r., 301 v.; dyalo, Puł. 22 v. (*prof. Nehring uważa za błąd w pisowni, por. Archiv. f. sl. Ph V, 249*); drzewo, Flor. 1, Puł. 2 r.; slowo, Puł. 61 v., Flor. 32, Puł. 62 r., Flor. 104, Puł. 208 v., Puł. 241 r., Flor. 118, 49, 89, 105; Puł. 241 v., 245 v., 247 r., Wacł. 34 v., 36 v.; oko, Flor. 6, 30, 53, 91, Puł. 9 r., 57 v., 108 v., 186 r.; vcho, Flor. 9, Puł. 17 v.; licze, Flor. 10, (Puł. 18 v. oblycze); lycze, Puł. 51 r., 65 v., (Flor. 26, 33, oblicze).

§. 26. B) Genetivus singularis. a) Temata męskie pierw. na -a, mają w starosłowieńskim języku końcówkę -a, która i w polskim istnieje. Obok téj jednak wcześnie już zaczęła występować także końcówka -u właściwa tem. pierw. na u. [*Już w kodeksie supraskim są formy:* родоу, радоу, мдоу, дльгоу, *por. R. Scholvin, Beitr. zur Declination in den pannon-sloven. Denkmälern, Archiv. f. sl. Phil. II, 493*].

Z końcówką -a: od boka twego, Puł. 184 v., (Flor. 90 od boku); zlowyeka (*sic*) zdradnego zadzycz szye (abominari) będze gospodzin, Puł. 7 r., (Flor. 5 mǫsza), od czlowyeka lychego, Puł. 33 v.; od czloweka zlego, Flor. 42; od czlowyeka zlego, Puł. 88 r.; ne ote-

wraczay czloweka, Flor. 89; człowyeka, Puł. 182 r,; naprzeczywal yest se (persequi) czlowyeką nedostatecznego, Flor. 108; czlowyeka stradnego, Puł. 222 r.; ode czloweka, Flor. 139; od człowyęka, Puł. 276 r.; od czlowieka, Wacł. 9 r.; dobitka swego nye dal, Puł. 23 v., (Flor. 14. dobra swego); a ne dostatka, Flor. 68; a nye dostatka, Puł. 134 r.; nyewyslucha glossa czarownykow y yadownyka, Puł. 115 r, (Flor. 57. lowcza); ot y϶zyka, Flor. 119; od yęzyka, Puł. 255 v.; od yazika, Wacł. 74 v.; we slupe obloką, Flor. 98, (Puł. 195 v. ognya); szvkal gesm ostatka lat mogych, Flor. Isai. sec.; ostatka, Puł. 293 v.; od pocz϶tka, Flor. 73, Puł. 147 r, Flor. 76, 77, Puł. 154 r., 252 r.; od poczontka, Puł. 153 r.; ot poczantko, Flor. 118, 145; [*Jeśli ta forma nie jest prostą omyłką piszącego, możnaby przypuścić, że znak końcówki* o *stoi zamiast* ϙ, *które nie bardzo zapewne różniło się co do brzmienia od* -u. *Przykłady podobne mamy w kazaniach gnieźnieńskich z r. 1419.* (*Zabytek T. Działyńskiego*)*:* oth pocz϶thk϶ svatha 8, do gednego domo 7, *por. Lucyjan Malinowski*, *Ślady dyjalektyczne w oznaczaniu samogłosek nosowych. Kraków, 1880. str. 30*; *J. Hanusz, Materyjały do historyi form deklin. w języku staropols. Kraków, 1880, str. 15, 17*]; ne polozil boga pomocznika swego, Flor. 51; pomocznyka swego, Puł. 106 r; iemuss ne bilo pomocznika, Flor. 71; pomocznyka, Puł. 143 r.; sposrzodka szczen϶t, Flor. 56; sposrzotka, Puł 113 v.; kszyęgy glosznych chwal proroka dawyda, Puł. 1 v.; cantica Ezechiela proroka, Puł. 293 r.; z nagotowanego przebitka swego, Flor. 32, 51; z przebytka swego, Puł. 63 r.; z prebytka twego, Puł. 106 r.; natwardszego przebytka twogego, Flor. Moy.; przebytka twego, Puł. 298 v; w dzyen amętka, Puł. 301 r.; wiszla iest iaco od tuka lichota gich, Flor. 72; od tuka, Puł. 144 v.; od czlowyeczego vczedlnyka przedan yest, Puł. 108 v., przes vzytka, Puł. 57 r., (Flor. 30. na prosznoscz); od weka, Flor. 24; od wyeka, Puł. 46 v.; na koynczu wyeka, Puł. 108 v; od wyeka, Flor. 92, Puł. 187 r.; ot weka y asz do weka, Flor. 105; od wyeka az do wyeka, Puł. 215 r.; od weka, Flor. 118; od wyeka, Puł. 241 v.; na wyeky wyeka, Puł. 284 r., (Flor. 144. na wek wekow); na wek weka, Flor. 110, 144; na wyeky wyeka. Puł. 225 r., 286 r.; od weka asz do weka ti ies bog, Flor. 89; od wyeka ty yes bog, Puł. 182 r.; od weka, Flor. 40; od wyeka, Puł. 86 r.; na wyek wyeka, Puł. 226 r., (Flor. 110 na wek weko, *omyłka, zamiast:* weka, *lub* wekow), az do wyeka, Flor. 102, Puł. 202 v. Wittenb. az do wieka; w dzen zam϶tka, Flor. 19; zamęntka, Puł 36 v. [*Co do pisowni i wymawiania* ęn *w tym wyrazie psałterzu Puławskiego, por. prof. V. Jagič, Archiv. f. sl. Phil. IV, 653*]; od zam϶tka mego, Flor. 31; od zamętka mego, Puł. 61 r.; zam϶tka naszego, Flor. 43; zamętka, Puł. 91 v., Puł. 101 v., (Flor. 49 zam϶ta); ze wszego zam϶tka, Flor. 53; zamętka, Puł. 108 v., (Wacł. 3 r. ze wszego szmutku); z zam϶tka, Flor. 59; z zamętka, Puł. 119 r.; w dzyen zamętka, Puł. 152 r., (Flor. 76 zam϶ta); mnoszstwo zw϶ka

wod, Flor. 76, (Puł. 153 v. szuma wod); od boga, Puł. 2 v., 5 r., Flor. 7, Puł. 11 r.; me (*pro:* ne) boga, Flor. 9, 13, (Puł. 16 r., 21 v., nye iest bog), [*W psałterzu Puławskim unikano takiego* nie; *por. Prof. Przyborowski. Bibl. Warsz. Lipiec, 1880, str. 146*]; boga sǫ ne wziwali, Flor. 13, (Puł. 22 v. gospodna); szukaiǫczi boga, Flor. 13, Puł. 21 v.; boiǫcze se boga, Flor. 14; boga, Puł. 23 v.; od boga, Flor. 17, Puł. 30 v.; croma boga, Flor. 17; w imenu boga naszego, Flor. 19, Puł. 36 v.; se bogicze boga, Flor. 21, (Puł. 42 r. gospodna); oblicza boga, Flor. 23, Puł 45 r.; od boga, Flor. 23, Puł. 45 r. yen szye bogy boga, Puł. 47 r. (Flor. 24 gospodna); szukayǫczy boga, Puł. 65 r, (Flor. 33 gospodna), boyczye szye boga, Puł. 65 r.; zakon boga, Flor. 36; boga, Puł. 75 v.; szukaycze boga, Flor. 68, Puł. 137 v.; boga sznkal iesm, Flor. 76, Puł. 152 r.; szukayǫcze boga, Puł. 207 r., (Flor. 104, gospodzyna), Puł. 215 r.; ymǫ boga naszego, Flor. 43, Puł. 91 r.; od boga, Puł. 92 r., w konyecz boga, Puł. 94 v.; w mescze boga naszego, Flor. 47, Puł. 96 v., Flor. 47, Puł. 97 r.; od boga, Puł. 103 r.; ne poloszil boga, Flor. 51; boga, Puł. 106 r.; ne boga, Flor. 52; nye boga, Puł 106 v.; szukaiǫczi boga, Flor. 52, Puł. 107 r.; boga sǫ ne wezwali, Flor. 52, Puł. 107 r.; ne poloszili sǫ boga, Flor. 53; nyepolozyly boga, Puł. 108 r.; nyeprzekladali boga, Wacł. 2 v.; ani sǫ se bali boga, Flor. 54; nyebaly szye boga, Puł. 110 v., Flor. 65, Puł. 128 r.; wchodi boga mego, Flor. 67, Puł. 132 v.; w domu boga mego, Flor. 83, Puł. 170 r., sywatloscz gospodna boga, Flor. 89, Puł. 183 v.; pana boga, Wacł. 15 v.; w zaszcziczenu boga, Flor. 90, Puł. 184 r.; w domu boga, Flor. 83, Puł. 170 r., Flor. 91, Puł. 186 v.; od boga, Puł. 193 v.; zbawene boga, Flor. 97, Puł. 194 r.; od boga, Flor. 103, Puł. 205 r.; yen bogy szye boga, Puł. 226 r., (Flor. 111 gospodna); gyse boyǫ sze boga, Puł. 229 v., (Flor. 113 pana); boga, Puł. 230 r.; kazny boga mego, Flor. 118, 113, Puł. 248 v., Wacł 38 r.; od boga, Puł. 256 r., (Flor. 120. od pana, Wacł. 75 v. od pana boga); dom gospodna boga naszego, Flor. 121, Puł. 257 v.; gysz szye boyǫ boga, Puł. 261 v., (Flor. 127 gospodna); boy se boga, Flor. 127, Puł. 262 r.; w trzemych domowych boga nasszego, Flor. 133, Puł. 267 r., Flor. 134, Puł. 267 v.; gysz szye bogycze boga, Puł. 269 r. (Flor. 134 pana); ne vzrzǫ pana boga, Flor. Isai. sec.; gospodna boga, Puł. 293 v.; od boga, Puł Moy. 304 r.; na prawyczy boga, Flor. Atan. Puł. 311 r., Wacł. 113 v.; asz do craiow ocrǫga zem, Flor. 71, (Puł. 142 v. az do krayow od kraya zyemye); z brzucha, Flor. 21 (*2 r.*); z zywota, Puł. 40 v.; blǫdzili so od brzucha, Flor. 57; blǫdzyly od brzucha, Puł. 114 v.; z brzucha, Flor. 70; od brucha, Puł 139 v.; owecz (*pro:* owocz) brzwcha, Flor. 126; owocz brzucha, Puł. 261 r.; ot odwocza brwcha twego, Flor. 131; brzucha twego, Puł. 265 v.; yednotę przesszwyentego ducha, Puł. 53 v.; smerne ducha zbawy, Flor. 33, (Puł. 66 r. szmyerne dusze zbawy); ducha swǫtego twego ne oteymuy, Flor. 50, Kart. Świdz; ducha szwyętego twego, Puł. 104 r.; ducha swian-

łego twego, Wacł. 9 r.; szwyetego ducha (pamyęcz), Puł. 226 r.; od ducha twego, Puł. 274 r., *(Flor. 138. brak)*; we mdleny ze mne ducha mogego, Flor. 141; ducha moyego, Puł. 279 r.; szwyętego ducha moczy wyerzǫczym, Puł. 287 r.: szywot dvcha mego, Flor. Isai. sec.; ducha mego, Puł. 294 r.; ducha swǫtego gedno gest bostwo, Flor. Atan.; ducha szwyętego, Puł. 308 r.; ducha swiatego, Wacł. 109 r.; gyna ducha swǫtego, Flor. Atan.; gyna ducha szwyętego, Puł. 308 r.; gyna ducha swiatego, Wacł. 8 v.; ne mosze grzecha strogicz, Flor. prol.; od grzecha, Flor. 18, Puł. 36 r.; ne poloszil bog grzecha, Flor. 31; lichotǫ grzecha mego, Flor. 31, Puł. 60 v.; przes grzecha, Puł. 103 r; z grzecha, Puł. 103 r; od grzecha mego, Flor. 50, Puł. 103 v. Kart. Świdź.; kelicha mego, Flor. 15 (Puł. 24 v. czyrpyenya mego; iaco brata naszego taco lub iesm bil, Flor. 34; yako brata naszego, Puł. 68 r.; posladcowe chrzepta iego, Flor. 67, [*starosł.* хрѣбьтъ, *ruskie:* хребетъ, *por. Miklos. Verg. Lautleh² 522*; *w Bibl. król. Zof.* chrzebyet 157a. 29]; poszlyadek chrzepta yego. Puł. 131 r; vczynon gest we glowǫ kǫta, Flor. 117; w glowę kǫta, Puł. 235 r.; glos czerekwe szwyętego odpusta proszǫczey, Puł. 279 v.; kolana moya roznemogla sǫ se ot posta, Flor. 108; od posta, Puł. 223 r.; ne zostawy prǫta grzesznych. Flor 124, (nye zostawy pręnt, Puł. 259 v.); drogy masta przeebita ne nalesly, Flor. 106, [przebyt = mieszkanie, *od przebyć (manere, permanere), por. Dr. R. Piłat, pieśń Bogarodzica. str. 94*]; przebyta, Puł. 215 v.; w mesto przebyta, Flor. 106; w myasto przebyta, Puł. 215 v., Flor. 106, Puł. 218 r.; w koyncze szwyata zyem, Puł. 34 v. (okrǫgu zeme, Flor. 18); na potoczech tego szwyata, Puł. 44 r; martwe swata posadzyl, Flor. 142; szwyata, Puł. 280 r.; w tego szwyata zbozu, Puł. 281 v; okrǫg swata, Flor. 49, (Puł. 101 v. okrǫg zyemye); ani zatwarzay nademnǫ szachta vst swogich, Flor. 68, (Puł. 136 r. yama vst swoych), [szacht = *szyb w kopalniach. słov.* šachta, *gáme, báne, ross.* шахта, *der Schacht por. słown. Lindego*]; w dzen zamǫta mego, Flor. 49, 76, (Puł. 101 v., 152 r. zamętka), Flor. 85, zamęta, Puł. 172 v.; od zamǫta, Flor. 106; od zamęta, Puł. 218 r.; z zamǫta, Flor. 107, 117; z zamęta, Puł. 220 r., 233 v; we srod zamǫta, Flor. 137; wesrzod zamęta, Puł. 273 r.; wezrzod zamota, Wacł. 137 r.; wywedzesz zamǫta. Flor. 142; z zamęta, Puł. 281 r.; drogi sziwota. Flor. 15; zywota, Puł. 25 v.; sziwota prosil iest, Flor. 20; zywota, Puł. 38 r; z szywota. Flor. 21; z zywota, Puł. 40 v. *(2 r.)*, (Flor. 21. z brzucha); dny sziwota mego, Flor. 22; zywota, Puł. 44 r.; nepowynnoszcz lyepszego zywota, Puł. 48 r.; ne zgubay sziwota mego, Flor. 25; zywota, Puł. 49 r.; odgimcza sziwota mego, Flor. 26; zywota mego, Puł. 50 r.; dny sziwota mego, Flor. 26; zywota, Puł. 50 v.; iensze chcze sziwota, Flor. 33; zywota, Puł. 65 v.; studna szywota, Flor. 35; zywota, Puł. 71 v.; bogu sziwota mego, Flor. 41; zywota, Puł. 87 r.; do mego zywota, Puł. 122 v.; z sziwota, Flor. 70; z zywota, Puł. 139 v.; od zywota, Puł. 224 r.; ze wszech dnow szywota twego, Flor. 127; zywota, Puł. 262 r.; ot szywota maczerze, Flor. 138; od zywota, Puł.

274 v ; dny szywota naszego, Flor. Isai. sec ; zywota, Puł. 294 v.; studnya zywota, Puł. 70 r.; ne bǫdǫ se bacz tisǫcza luda, Flor. 30, (lyudzy, Puł. 4 v., ludu Wacł. 118 v.); yentstwo lyuda swego, Puł. 21 v.; ioczstwo syon luda swego, Flor. 13; gentstwo lyuda swego, Puł. 23 r.; od przecywomolwǫczego luda, Flor. 17, (Puł. 33 r. od swaru lyudzkyego); mocz luda swego, Flor. 27: lyuda, Puł. 53 r.; od luda, Flor. 42; od lyuda, Puł. 88 r.; poloszil ies nas w podobenstwo luda, Flor. 43; wszisteczi bogaczy luda, Flor. 44; z lyuda, Puł. 93 v.; iǫczstwo luda swego, Flor. 52; yęstwo lyuda swego, Puł. 107 v.; grzechy vpadlego y straczone lyuda, Puł. 111 v.; wszego lyuda poganskego, Puł. 116 v., (Flor. 58. wszitco poganstwo); w obezrzenu luda twego. Flor. 67, (Puł. 130 v., przed twoy lyud): z luda. Flor. 82, 88; z lyuda Puł. 167 v, 178 v ; ne odpǫdzy luda swego, Flor. 93, 94; lyuda swego, Puł. 188 v., Wacł. 108 r.; w chodzenyv luda, Flor. 101; lyuda, Puł. 200 r.; z ludu w lud. Flor 104; z lyuda w lyud, Puł. 208 r.; aby nyenazrzely lyuda yego, Puł 209 r., (lvdv yego, Flor. 104); w radosczy lvda twego, Flor. 105; lyuda, Puł 211 r.; w dobrowolstwye lvda twego, Flor. 105; lyuda, Puł. 211 r.; we sborze lvda, Flor. 106; lyuda, Puł. 217 v.; z luda poganskego, Flor. 113; z lyuda, Puł. 228 r.; se ksǫszǫty lvda swego, Flor. 112; lyuda swego, Puł. 228 r.; przed oczyma wszego luda yego, Flor. 115; lyuda yego, Puł. 232 v.; okolo lvda swego, Flor. 124; okolo lyuda swego, Puł. 259 v.; glos lyuda. Puł. 278 v.; rog lvda swego, Flor. 148; lyuda, Puł. 290 v.: we zbawyenye lyuda. Puł. 300 v.; zyemy lyuda 'swego, Puł. 307 v.; szukaiocim obrzǫda iego. Flor. 24, (Puł. 47 r. obrządzenya); poczǫtek na glowye obrzęda yest pyssan, Puł. 81 v.; nestrzgli sǫ obrzǫda boszego. Flor. 77; obrzęda bozego, Puł. 155 r.; strzegly obrzęda yego. Puł. 195 v., (Flor. 98. swadeczstw); bǫdǫly strzedz obrzǫda mego, Flor. 131; obrzęda mego, Puł. 265 v.; od naroda do naroda, Flor. 118, 89, (Puł. 245 v. w pokolyenye y w pokolyeuye, Wacł. 34 v., w rodzayu y w rodzay); sstrzegǫ sǫda twego, Flor. 105, Puł. 211 r.; podlvg sǫda, Flor. 118, 129. Puł. 250 r, Flor. 118, 145 *(2 r.)*, Puł. 252 r., 252 v.; czerekwy sǫda nawroczycz, Puł. 270 v.; od sluncza wzchoda, Flor. 49 (odewschodu, Puł. 100 v.); ode wzchoda, Flor. 74; odewschoda, Puł. 150 r.; ode wschoda, Flor. 106; oodewzchoda, Puł. 215 r.; od sluncza wzchoda, Flor. 112; wschoda, Puł 227 v.; asz do zachoda, Flor. 49, (Puł. 100 v. az do zachodu); od zachoda, Flor. 74; zapada. Puł. 150 r., [*por. Bibl. kr. Zofii;* zapad sluncza, 128b. 8, *starosl.*: ꙁападъ, *czes.* zapad, *Dr. E. Ogonowski, Archiv. IV, 364*]; od zapada, Flor. 102, Puł. 202 r., Wittenb. 102; do zapada, Flor. 106, Puł. 215 r., Flor. 112, Puł. 227 v.; karmǫ chleba, Flor. 13. (Puł. 22 v. chlyebową); proszǫcz chlyeba, Flor. 36; szukaiǫcz chleba, Puł. 74 v.; twardoscz chleba starl, Flor. 104; chlyeba, Puł. 208 r.; chleba nebyesskego nasycyl ge, Flor. 104; chlyeba nyebyeskyego naszyczyl ye, Puł. 210 r.; zostan od gnewa, Flor. 36; przestayn od gnyewa, Puł. 72 v.;

od oblicza gnyewa twego, Puł. 77 r, (gnewu Flor. 37); szczyeszcze gnyewa swego, Puł. 158 v., (Flor. 77. gnewu swemu); od gnyewa, Puł. 170 v., (Flor 84 od gnewu); mocz gnyewa twego, Puł. 183 r., Flor. 89 gnewu twego); od oblycza gnyewa, Puł. 199 r, (Flor. 101 gnewu); w dzen gnewa swego, Flor. 109; gnyewa, Puł. 224 v.; przed liczem wyatra, Flor. 82, Puł. 168 v.; do weczora, Flor. 29; do wyeczora, Puł. 55 v.; az do weczora, Flor. 103, Isai sec. *(2 r.)*; az do wyeczora, Puł. 205 v., 293 v. *(2 r.)*; wyrzuczenye zsbora, Puł 40 r.; od byegu y dyabla, Flor. 90; dyabla, Puł. 184 v, v kosczola, Flor. 5; v koszczyola, Puł. 7 r.; z cosczola swφtego, Flor. 47; skoszczyola szwyętego, Puł. 29 r.; nenazrzal iesm kosczola zglobliwich, Flor. 25, (Puł. 48 v. zboru); wesrzod kosczola twego, Flor. 47; weszrzod koszczyola twego, Puł. 97 r.; od cosczola twego, Flor. 67; od koszczyola twego, Puł. 133 r.; yako podobenstwo kosczola. Flor. 143; koszczyola, Puł. 283 r.; okolo stola twego, Flor. 127, Puł. 262 r., (Wacł. 81 v sztołu thwego); zacon gospodnow przez zakala obraczaiφczy dusze, Flor. 18, (Puł. 35 r. przes zakalu); przez zakala, Flor. 18: przes zakala, Puł. 36 r.; ot glossa groma twego, Flor. 103, Puł. 204 r., (*psał. czeski kapitulny ma:* ot hlasa hromu tweho, *Klement zaś:* ot hlassu rzimoti twe); any zatwarzay nademnφ yama vst swoych, Puł. 136 r., (Flor. 68, szachta vst swogich; *trzeba się więc domyśleć nomin. sing.* jam); w gychze nye rozuma, Puł. 61 r., (Flor. 31 ne iest rozum); mnostwo szuma wod, Puł. 153 v., (Flor. 76. zwφka); pacz bφdφ ymenu gospodna, Flor. 7, Puł. 12 r.; gospodna nye wzywaly, Puł. 22 v.; przez gospodna, Flor. 17; kromye gospodna, Puł. 31 v.; gysz szye boycze gospodna, Puł. 42 r., (Flor. 21 boga); od gospodna, Flor. 23, Puł. 45 r.; ien se bogi gospodna, Flor. 24, (Puł. 47 r. boga); do gospodna, Flor. 24, Puł. 47 v.; od gospodna, Flor. 26; v gospodna, Puł. 50 r.; czakay gospodna, Flor. 26; poszdzy gospodna, Puł. 51 v.; boy se gospodna, Flor. 32, Puł. 62 v.; boycze se gospodna, Flor. 33, (Puł. 65 r. boga); szukal iesm gospodna, Flor. 33, Puł. 64 v.; sznkaiφczy gospodna, Flor. 33, (Puł. 65 r. boga); v gospodna, Flor. 36; od gospodna, Puł. 74 v.; czakay gospodna, Flor. 36; czekay gospodna, Puł. 75 v.; od gospodna, Flor. 36, Puł. 76 r.; czakal iesm gospodna, Flor. 39, Puł. 81 v.; grozna sφ dzala twoia gospodna, Flor. 65; *(w tym miejscu raczéj by był stosowny vocativus, jak to mamy* w Puł. 127 r. dzyala twoya gospodne, *może więc tu genetivus powstał przez omyłkę, a może téż piszący z umysłu dla dokładniejszego określenia wyrażenia:* działa twoja, *genetivu tutaj użył*); sywatlosca gospodna boga, Flor. 89, Puł. 183 v.; w obezrzenu crola gospodna, Flor. 97, (Puł. 194 v. przed krolem bogem); szvkayecze gospodna, Flor. 104, Puł. 207 r.; sercze sznkayφczich gospodzyna, Flor. 104, (Puł. 207 r. boga); od gospodna, Flor. 106, Puł. 215 r.; gensze se boy gospodna, Flor. 111, (Puł. 226 r. boga), Flor. 113, (Puł. 230 r. boga), Flor. 117, Puł. 233 v.; ot gospodna, Flor. 117; od gospodna, Puł. 235 r.; prze dom gospodna boga, Flor. 121, Puł. 257 v.; gospodna lokacz bφdφ sφ, Flor. Ann.; gospodna

sze będǿ bacz, Puł. 296 r.; nye vzrzę gospodna boga, Puł. 293 v.; narodzenye tesz gospodna, Puł. 310 r.; gysz se boyǿ pana, Flor. 113 (Puł. 229 v. boga); pomocz moya od pana, Flor. 120, (Puł. 256 r. od boga); az do przyszczya pana yezukrista, Puł 263 r.; Bo w pana myloserdze, Flor. 129, (Puł. 263 v. v boga); u pana miloszierdze, Wacł. 19 r.; gysz se boycze pana, Flor. 134; ne vzrzǿ pana boga Flor. Isai. sec.; opleczene albo czala przygǿcze tesz pana naszego, Flor. Atan; wczielenie tez pana naszego, Wacł. 112 r., (Puł. 269 r. boga; 293 v., 310 r. gospodna); s twego zakona, Flor. 93, Puł. 188 v.; zakona yego wydobywaly albo zyskowaly, Flor. 104, Puł. 210 v.; podluk zakona, Flor. 109, Puł. 224 v.; dzywy ze zakona twego, Flor. 118, Puł. 238 r.; z zakona twego, Wacł. 6 r.; z zakona twego, Flor. 118, Puł. 239 r., (Wacł. 7 v. z zakonu twego); strzedz bǿdǿ zakona twego, Flor. 118, 240 v., (Wacł. 24 v, zakonv twego); od zakonu twego, Flor. 118, 49, Puł. 241 v., Wacł. 25 v.; strzedz zakona twego, Flor. 118, 57, 49, Puł. 242 r. *(2 r.)*, (Wacł. 26 r., 26 v. zakona twego); zakona twego ne zapomnal gesm, Flor. 118. 57; zakona twego, Puł. 242 v., (zakonu Wacł. 27 r), Flor. 118, 105, Puł. 247 v., (zakonu Wacł. 37 r.); ne strzegle (*oczy*) zakona twego, Flor. 118, 129, Puł. 250 v.; ot zakona twego, Flor. 118, 145, Puł. 252 r.; zakona twego ne zapomnal gesm, Flor. 118, 153, Puł. 252 v *Forma ta znajduje się wreszcie i w wyrazie złożonym:* zaconanoszcza, Flor. 83, *który w Puł. 169 v. występuje rozdzielnie:* zakona noszcza; dni czasa iego, Flor. 88, (Puł. 181 r. czassu); posluszay glossa, Flor. 5, (Puł. 6 v. glossu); wysłuszal gospodzin głosa, Flor. 6, (Puł. 9 v. glos); od glossa, Flor. 43, Puł. 90 v.; od glosa, Flor. 54, (Puł. 109 r. od glossu); ne wislucha glossa, Flor 57, Puł. 115 r., Flor. 80, Puł. 166 r.; sluchaycze glosa mego, Puł. 154 r.; posluchay glossa, Puł. 172 v. (rozumey glossowi, Flor. 85), od głossa, Flor. 101, 103, Puł. 198 v, 204 r., (*czes. Kapit.* ot hlasa, *Klement.* od hlassu); ne vslyszely sǿ glossa panowa, Flor. 105, Puł. 213 r.; na vslyszenye glossa, Puł. 203 r., (Flor. 102. glossv); głosza mego sluzay, Flor. 118, 145, (glos moy sluchay, Puł. 252 r.); vszy twoge sluszayǿcze glossa modlytwy, Flor. 129; glossa, Puł. 263 v.; od glossa, Puł. 301 r.; z lassa, Flor. 79; z lyassa, Puł. 164 r.; wszelyka zwyerzęta lyassa, Puł. 205 r., (Flor. 103. lesnaa); w polech lassa, Flor. 131; lyassa, Puł. 265 r.; wirzch włosa, Flor. 67, (Puł. 132 r. wyrzch wlossow).

§. 27. *Imiona własne:* seon krola amorreora, Flor. 135, (Puł. 270 r. krolya amorreow); kszyęgy glosznych chwal proroka dawyda. Puł. 1 v.; pyenye dauida, Puł. 122 r., 183 v.; od domow z ebora, Puł. 98 r., (eburowich, Flor. 44); poslowe z egipta, Flor. 67; egypta, Puł. 133 v.; w zemi egipta, Flor. 77 *(2 r.)*, Puł 159 r.; egypta, Puł. 155 v.; z egipta, Flor. 79, Puł. 163 v.; z zeme egipta, Flor. 80, Puł. 166 r., Flor. 80, Puł. 165 v.; pobyl yest pirzwerodzene egypta, Flor. 134; pobyl pyrzwoznyęta egipta, Puł. 268 r.; z egypta, Flor. 113; z egipta, Puł. 228 r., od hemona malutkey gory, Flor. 41; od hermona maley gory, Puł. 87 r.; yezukrista samego wszystka kro-

lewstwa, Puł. 129 v.; dobroty oycza yezukrysta, Puł. 224 v.; az do przyszczya pana yezukrista, Puł. 263 r.; czala przygǫcze pana naszego gezv krysta, Flor. Atan.; yezu krysta, Puł. 310 r.; iezu crista, Wacł. 112 r.; ne otewraczay oblycza twego crista, Flor. 131, (Puł. 265 r., pomazayącza twego), sylne z moaba odzerzszala drszǫczka wszytky przebywaczy w kanaan, Flor. Moy., (Puł. 298 r. szylne moab odzyrzal stral sstrzęply wszystczy przebywayǫcze kanaan).

§. 28. W wielu razach są użyte formy genetivu w znaczeniu accusativu: pobudzayǫcz od zymye byednyka, Puł. 227 v., (Flor. 112. nedostatecznego); czloweka oswecza, Flor. prol.; czloweka mlodego karze, Flor. prol.; czlowyeka rossǫdza, Puł. 17 v.; pokaznil ies czloweka, Flor. 38; czlowyeka, Puł. 81 r.; poruszacze se na czloweka, Flor. 61; na czlowyeka, Puł. 121 r.; ien vczi czloweka, Flor. 93; czlowyeka, Puł. 188 r.; ne zostawil czlowyeka, Flor. 104, Puł. 208 r.; v czloweka werzyly, Puł. 218 v.; pfacz we czloweka, Flor. 117; we czlowyeka, Puł. 234 r.; ne werzǫ na czloweka, Flor. Isai. sec.; nye wezrzę na czlowyeka, Puł. 293 v.; wytargncze vbogego y stradnyka, Puł. 167 r., (Flor. 81. neymaiǫczego); podepczesz lwa y smoka, Puł. 185 r.; lwa y smoku, Flor. 90; szebraka vmorzycz, Flor. 108; zebraka, Puł. 222 r., Klement. 108; rozgnewal boga, Flor. 9, Puł. 17 r.; w boga yezukrista, Puł. 8 r.; zapominaiǫ boga, Flor. 9, Puł. 15 v.; rozgnewal iest boga, Flor. 9, Puł. 16 r.; w konyecz to yest wboga, Puł. 21 v.; gospodna boga wzowyem, Puł. 37 r.; bodz my w boga, Flor. 30, (Puł. 56 v. bǫdz my bogyem); wyelmoszcze boga, Puł. 64 v., (Flor. 33, weliczaycze gospodna); pway w boga, Flor. 41 (*2 r.*), 42, Puł. 86 v, 87 v., 88 v.; gisz zapominacze boga, Flor. 49, Puł. 102 v.; w boga iesm pwal, Flor. 55; w boga, Puł. 111 v., Flor. 55, Puł. 112 v.; blogoslawcze boga, Flor. 65, Puł. 127 v.; pwam w boga, Flor. 68, Puł. 134 v.; bǫdz mi w boga zascitczǫ, Flor. 70; w boga, Puł. 139 v.; pomnal iesm boga, Flor. 76; wspomnyalem boga, Puł. 152 r.; ne werzili sǫ w boga, Flor. 77; w boga, Puł. 156 v.; kusili sǫ boga, Flor. 77 (*2 r.*); kuszyly boga, Puł. 156 r., (kuszyly bogem, Puł. 158 r.); kusili sǫ y rozarzali sǫ boga, Flor. 77; kuszyly y rozgarzaly boga, Puł. 159 v.; chwalycz boga, Puł. 185 v.; mylnyecze boga, Puł. 193 v., (Flor. 96. gospodna); powiszaycze gospodna boga naszego, Flor. 98, Puł. 195 r., Flor. 98, Puł. 195 v.; chwalycz będze boga, Puł. 200 r., (Flor. 101. gospodna); chwalyǫczy boga, Puł. 203 r.; blogoslaw dusza moya boga, Puł. 201 r., 203 r., (gospodna, Flor. 102 (*2 r.*); chwalcze boga, Puł. 210 v., (Flor. 105 gospodna); kusyly seǫ boga, Flor. 105; kuszyly boga, Puł. 212 r; zapomnyely sǫ boga, Flor. 105, Puł. 212 v.; abychom krista boga v czloweka werzyly, Puł. 218 v.; gysz wwloczǫ mne vgospodna, Flor. 108; gisz vwloczǫ mnye v boga, Puł. 222 v.; chwalicz będę bogo, (*pro:* boga), Puł. 223 v.; pwacz w boga, Puł. 226 v., 229 v.; wezwal yesm boga, Puł. 233 v, (Flor. 111, 113, 117 gospodna); pwacz w boga, Puł. 234 r.; chwalicz będę boga, Puł. 235 r., (Flor. 117 (*2 r.*), pana); gyszto dbayǫ w boga, (Flor. 124 w gospodna); mylo-

wacz boga, Puł. 266 v.; chwalczye sludzy boga, Puł. 267 v., (Flor. 134, chwalcze słughy panowy); boga wyecznego chwalyly, Puł. 267 r.; chalcze boga, Puł. 267 v., Flor. 135, Puł. 269 v., Flor. 135, (bogo, *pro*: boga), Puł. 270 v., 286 r., 287 v, Flor 147, Puł. 288 v., 290 r., (Flor. 148 gospodna); boga zostal yes (*derelinquere*), Puł. 304 r.; zostal boga stworzyczyela swego, Puł. 304 r.; zapomnyal yes boga, Puł. 304 r.; gednego boga we troyczy czczyly, Flor. Atan., Puł. 308 r., Wacł. 8 v.; przyyǫczym człoweczstwa w boga, Flor. Atan., Puł. 311 r., Wacł. 113 r.; zapomny luda twego, Flor. 44; lyuda Puł. 93 r.; iesm zapomnal giescz chleba mego, Flor. 101; yeszcz chlyeba mego, Puł. 198 v.; poswǫczyly sǫ balwana poganskego, Flor. 105. (*Puł. 213. brak*); sinowe iego ostali sǫ (*derelinquere*) zacona mego, Flor. 88, (Puł. 179 v. ostanǫly zakonu mego); grzesznyky zostayǫcze (*derelinquere*) zakona twego, Flor. 118, 49, Puł. 241 v. poslal angela swego, Flor. prol.; blogoslawycz będę gospodna, Puł. 24 v.; prziglǫdal gospodna, Flor. 15; przyzyral iesm gospodna, Puł. 25 r.; wezwal iesm gospodna, Flor. 17; gospodna, Puł. 29 r.; gospodna boga wzowyem, Puł. 37 r.; pwa w gospodna, Flor. 20, Puł. 38 v., Flor. 21, (Puł. 40 r. pwal w bog); chwalicz bǫdǫ gospodna, Flor. 21, Puł. 42 r.; w gospodna pwaiǫcz, Flor. 25, Puł. 48 v.; cirzpi gospodna, Flor. 26; oczyday gospodna, Puł. 51 v.; prosicze gospodna, Flor. 28, (Puł. 53 v. klanyaycze sze gospodnu); ia w gospodna pwal, Flor. 30, Puł. 57 r.; miluicze gospodna, Flor. 30, Puł. 59 v; pwácze w gospodna, Flor. 30, Puł. 59 v.; pwaiǫczego w gospodna, Flor. 31, Puł. 61 v.; chwalcze gospodna, Puł. 62 r., (Flor. 32. spowadaycze se gospodnu); dusza nasza cirzpi gospodna, Flor. 32, Puł. 63 v.; chwalicz bǫdǫ gospodna, Flor. 53, Puł. 64 r.; weliczaycze gospodna, Flor. 33, (Puł. 64 v. wyelmoszcze boga); pway w gospodna, Flor. 36, (Puł. 72 r. w bog); cirzpoczy (*sic*) gospodna, Flor. 36; czyrpyǫczy gospodna, Puł. 73 r.; bǫdǫ pwacz w gospodna. Flor. 39, Puł. 82 r.; rzuczi na gospodna peczǫ twoiǫ, Flor. 54, (Puł. 111 r. poloz w bodze pyeczǫ twoyę); chwalicze gospodna, Flor. 95, (pokloyncze sze gospodnu, Puł. 191 v.); gisz miluiecze gospodna, Flor. 96. (Puł. 193 v. boga); wzywali sǫ gospodna, Flor. 98; wzywaly gospodna, Puł. 195 v.; sluszicze gospodna, Flor. 99, (Puł. 196 r. sluszcze bogu), [*Prof. Nehring zaleca tu poprawkę na dativus:* gospodnu, Iter. Flor. 79]; blogoslaw dusza moya gospodna, Flor. 102 (*2 r.*), 103, (Puł. 201 r. boga, 203 r. boga, bogu); chwalcze gospodna, Puł. 207 r., (Flor. 104. zpowedaycze sye gospodnv), Flor. 105, (Puł. 210 v. boga), Puł. 215 r.. Flor. 106, Puł. 215 r.; chwalycz bǫdǫ gospodna, Flor. 108, (Puł. 223 v. bogo *pro*: boga); pfacz w gospodna, Flor. 111, (Puł. 226 v. w boga); chwalcze dzeczy gospodna, Flor. 112, Puł. 227 v.; pwaly sǫ w gospodna, Puł. 229 v.; pfaly sǫǫ w pana, Flor. 113; pwal w pana gospodna, Flor. 113, (pwal w boga, Puł. 229 v.); gospodna chwalycz nye przestawayǫ, Puł. 233 r.; wezwal gesm gospodna, Flor. 117, (Puł. 233 v. boga); chwalcze pana, Flor. 116, 117; gospodna, Puł. 232 v., 233 r.; dobrze gest pfacz

v pana, Flor. 117; chalycz b℘d℘ pana, Flor. 117, (Puł. 234 r., 235 r. boga); chwalcze pana, Flor. 117; gospodna, Puł. 236 r.; gysz dbay℘ w gospodna, Flor. 124, (Puł. 259 r. w boga); pfal israhel w gospodna, Flor. 129, (Puł. 263 v. *brak*); pfala w pana, Flor. 129; w gospodna, Puł. 263 v., Flor. 130, Puł. 264 r.; chalcze pana, Flor. 134, 135 (*3 r.*), (Puł. 267 v. boga), Puł. 269 v. (*2 r.*), 270 v.; gospodna chwalcze dvsza moya gospodna, Flor. 145; chwaly dusza moya gospodna, Puł. 286 r., (Wacł. 125 r. pana); będę chwalycz gospodna, Puł. 286 r., (Wacł. 125 r. boga); chwalcze gospodna, Flor. 146, Puł. 287 v.; chwaly geruszalem pana, Flor. 147; gospodna, Puł. 288 v., (Wacł. 133 r. boga); chwalcze gospodna, Flor. 148 (*2 r.*), Puł. 289 v., Flor. 150 (*2 r.*), Puł. 291 v., 292 r., Flor. Isai. Puł. 292 v.

§. 29. Imiona własne: poslal aarona, Flor. 104, Puł. 209 r.; rozgnyewaly aarona, Flor. 105, Puł. 212 r.; zabyge antikrista, Puł. 13 r; w konyecz to iest w boga yezukrista, Puł. 8 r.; w yezukrista, Puł. 10 r., 34 r.; yezukrista przybywszy gwozdzmy, Puł. 39 r.; wibral dawida, Flor. 77; dawyda, Puł 160 v.; nalazl iesm dawida, Flor. 88, dawyda, Puł. 178 v.; pomny gospodne na dauida, Flor. 131; pomny gospodnye dawyda, Puł. 264 v.; prze dawyda slvg℘ twego, Flor. 131, Puł. 265 r.; otkvpil ges dauyda, Flor. 143; dawyda, Puł. 282 v.; w faraona y we wszytky slugy gego, Flor. 134; w faraona, Puł. 268 r.; wybyl faraona y mocz gego, Flor. 135; faraona, Puł. 270 r.; pascz iacoba slug℘ swego, Flor. 77; yakoba, Puł. 160 v.; yakoba wybral sobye bog, Puł. 267 v., (Flor. 134. yakob wybral sobe pan); abychom krista boga v czloweka werzyly, Puł. 218 v.; z tyra, (*genetiv.*) Puł. 93 v., (Flor. 44. czori tirske). *Zauważyć należy, że w znaczeniu accusativu są tu użyte przeważnie imiona osób, dalej imiona zwierząt (lwa i smoka), imiona nieżywotne (chleba, bałwana, zakona), por. Miklosich, Wortbildungslehre, str. 400.*

§. 30. Z końcówką -u, (*właściwą tematom na* -u): vpadn℘℘ od boku twego, Flor. 90, (Puł. 184 v. od boka); we scriczu przebitku swego, Flor. 26; w masto przebitku dziwnego, Flor. 41, (Puł. 50 v, 86 v. stana); podepczesz lwa y smoku, *w znaczeniu accusativu*, (Puł. 185 r. smoka); tuku y tlustosci napelnona b℘dz dusza moia, Flor. 62; tluku (*prof. Nehring uważa formę tę za błąd powstały z nieuwagi, por. Archiv. f. sl. Ph. V, 219*) a tlustosczy, Puł. 122 v.; karmil ie z tuku szita, Flor. 80, (Puł. 166 v. tukem zzyta); od byegu, Flor. 90, (Puł. 184 v. od naboya); w konczoch okr℘gu zeme, Flor. 18, (szwyata zyem, Puł. 34 v.); rosweczili s℘ blyzkawicze twoie okrogu zeme, Flor. 76; okr℘gu zyemye, Puł. 153 v.; nechczeycze wznosicz rogu, Flor. 74; nyewznaszaycze rogu, Puł. 150 r.; nechaycze wznaszacz rogu, Flor. 74; rogu, Puł. 150 r.; asz do rogv altarza, Flor. 117; asz do rogu, Puł. 235 v.; od vmneyszonego duchu, Flor. 54; od nyedarznyenya duchu, Puł. 109 v.; krzesz℘ s prochv vbogego, Flor. Ann.; krzesz℘cz z prochu stradnego, Puł. 296 r.; od strachu, Flor. 90, Puł. 184 r.; w czas zamętu, Puł. 76 r., (Flor. 36. zam℘cena); pogyn℘ od glodu, Puł. 305 r.; przíymiecze gori pocoy ludu,

Flor. 71; myr lyudu, Puł. 142 r.; tissacza ludu, Wacł. 118 v., (luda, Flor. 3); bycho nenazrzely lvdv yego, Flor. 104, (Puł. 209 r. lyuda yego); wodzo byl ges lvdv gen ges wykvpil, Flor. Moy; lyudu, Puł. 298 r., (*co jednak w tym wypadku może być též dativ. sg.)*; any pobeszczinǫ obrzǫdu mego, Flor. 88; pobyeszczynę obrzędu mego, Puł. 180 r.; nyebędze plodu w wyennyczach, Puł. 301 v.; odewschodu sluyncza, Puł. 100 v., (Flor. 49. od sluncza wzchoda); az do zachodu, Puł. 100 v., (Flor. 49. az do zachoda); lupu neszǫdaycze, Flor. 61; lupu nyeszǫdaycze, Puł. 121 v.; od vmneyszonego duchu y potopu, Flor. 54; y potopu, Puł. 109 v.; z grobu wstayǫcz, Puł. 52 r.; podlug mnoszstwa gnewu swego, Flor. 9; gnyewu swego, Puł. 16 r.; ducha gnewu twego, Flor. 17; gnyewu twego, Puł. 30 r.; od gnewu, Flor. 21, (Puł. 41 v. od szablye, Wacł. 31 v. od nyerzǫdnosczi); od oblicza gnewu twego, Flor. 37, (Puł. 77 r. gnyewa twego); od gnewu oblicza iego, Flor. 54; od gnyewu, Puł. 110 v.; ne zaszegl wszego gnewu swego, Flor. 77; swego gnyewu wszego, Puł. 137 v.; otwroczil ies se od gnewu, Flor. 84, (Puł. 170 v. od gnyewa); mocz gnewu twego, Flor. 89, (Puł. 183 r. gnyewa twego); od oblicza gnewu, Flor. 101, (Puł. 199 r. gnyewa); w duchw gnewv twogego, Flor. Moy., (Puł. 297 r. roszyerdza); od swaru lyudzkyego, Puł. 33 r., (Flor. 17. od przecywomolwǫczego luda); wzkoynczanyu yutra y wyeczoru, Puł. 126 r., (Flor. 64. wiszcze iutrzne y weczor); nyenazrzalem zboru, Puł. 48 v., (Flor. 25. kosczola); od zboru wyelykyego, Puł. 83 r., (Flor. 39. od rad wela); przes zakalu, Puł. 35 r., (Flor. 18. przez zakala); glos gromu twego, Flor. 76, Puł. 153 v.; ostanǫly synowye iego zakonu mego, Puł. 179 v., (Flor. 88. ostali sǫ zacona mego), *w modlitwach Wacława powszechniejszą jest forma* zakonu, *znajdujemy ją bowiem w pięciu miejscach* (7 v., 24 v., 26 r., 26 v., 27 r.), *w których w psałterzu Floryjańskim i Puławskim jest* zakona); wszelykyego czasu, Puł. 16 r., (Flor. 9. we wszeliky czas); czassu oblycza twego, Puł. 38 v., (Flor. 20. w brzemǫ oblicza), czassu męky swoyey, Puł. 76 v.; dny czassu yego, Puł. 181 r., (czasa, Flor. 88); posluchay glossu, Puł. 6 v., (Flor. 5 glossa); od glossu nyeprzyaczelya, Puł. 109 r., (Flor. 54 glosa); ku posluchanyv glossv slow yego, Flor. 102, (Puł. 203 r. glossa, *psałt. czes. Wittemb.* hlassu).

§. 31. Zestawiwszy to wszystko okaże *się, że końcówkę* -a *mają:*

1) Wyrazy oznaczające osoby: człowieka, pomocnika, boga, ducha, brata, dyabła, gospodna, pana, żebraka, aarona, dawida, krysta, jezukrysta, faraona, jakóba *(w obu psałterzach)*; *nadto we Floryjańskim*: angeła, bałwana, amorreora, moaba, *a w Puławskim*: jadownika, proroka, vczedlnyka, biednika, stradnyka, antikrista.

2) Nazwy zwierząt: lwa (Flor.), lwa i smoka (Puł.).

3) Nazwy pojęć zbiorowych: dostatka, luda, lasa *(w obu psałterzach)*; *nadto we Flor.* naroda, sbora, *w Puł. zaś* dobytka.

4) *Nazwy części ciała*: języka, brzucha, chrzepta, (*w obu psalt.*) *nadto we Flor.* szachta (ust swojich), włosa, *a w Puł.* jama (ust swojich), boka.

5) *Wiele rzeczowników oznaczających pewien stan, czynność itp.*: początka, pośrodka, ostatka. zamętka, grzecha, posta, zamęta, żywota, obrzęda, sąda, wschoda, zapada, gniewa, zakona, głosa, (*w obu psalterzach*), *nadto we Flor.*: zwęka, zachoda, *w Puł. zaś*: smętka, użytka, odpusta, szuma.

6) *Pojęcia i nazwy miejscowości i czasu*: przebyta. przebytka, świata, kąta, wieka, wieczora, kościoła, egipta, hermona, (*w obu psalterzach*), *nadto we Flor.* ocróga, czasa, w Puł. z tyra.

7) *Nazwy sprzętów, materyi itp.*: stoła, tuka, chleba, (*w obu psalterzach), nadto we Flor.*: kelicha, próta, *w Puł.*: z ebora.

8) *Z rzeczowników oznaczających zjawiska w przyrodzie i inne rzeczy*: wiatra, zakała, (*w obu psalt.*), *nadto we Flor.*: obłoka, groma, rozuma.

Z tych jednak kategoryj wiele téż rzeczowników ma końcówkę -u, *jużto wyłącznie już to obok* -a. *Te są*:

ad 2) smoku (*raz we Flor.*).

ad 3) ludu (*w obu psalterzach*), zboru (*Puł. 2 razy*).

ad 4) rogu (*w obu psalterzach*), boku (*Flor. raz*).

ad 5) strachu, obrzędu, potopu, gniewu, (*Flor. 10 r*, *Puł. 4 r.*), głosu (*Flor. raz*, *Puł. 2 razy*), lupu, *nadto we Flor.*: biegu, *w Puł. zaś*: zamętu, glodu, plodu, wschodu, zachodu, zwaru, zakonu.

ad 6) okręgu, (*Flor. 2 razy*, *Puł. raz*), *nadto we Flor.* przebitku, *w Puławs.* czassu, wyeczoru.

ad 7) tuku. (*Flor.*), tluku, (*to samo w Puł.*), prochu.

ad 8) gromu (*w obu psalt.*), zakalu (*Puł.*).

Niektóre więc rzeczowniki obie mają końcówki, jak np. tuk, duch, lud, obrzęd, gniew, głos (w obu psałterzach); nadto we Flor. końcówkę -a i -u mają: okrąg, przebytek, grom, w Puławskim zaś: zamęt, wschód, zakał, zakon. Rzeczowniki: bok, smok, mają we Flor. boku, smoku, w Puł. zaś boka, smoka; rzeczowniki zaś: zachód, czas, mają we Flor. zachoda, czasa, a w Puł. zachodu, czasu.

W ogóle końcówka -a jest jeszcze w obu zabytkach panującą. Wprawdzie analogija tematów na -u silnie już tu działa, jednak nie jest jeszcze tak przeważną, jak w dzisiejszym języku polskim. Porównując ogólną liczbę przykładów obu tych psałterzy ze sobą, dostrzec można, że znacznie więcéj już jest przykładów z końcówką -u w Puławskim, aniżeli we Floryjańskim. Gdy bowiem w psałterzu Floryjańskim 69 rzeczowników ma końcówkę -a, a 18 tylko -u, to w Puławskim ma 68 rzeczowników -a, a 25 końcówkę -u. Twierdzić więc że w psałterzu Puławskim nie ma jeszcze dążenia do końcówki -u, jak to czyni prof. Nehring, (Archiv. v. sl. Ph. V. 253) stanowczo nie można. W wieku XVI. bierze już przewagę końcówka -u, jakkolwiek -a występuje jeszcz- w wielu takich wyrazach, w których dziś jest już -u. Por. Dr. Kalina, Anecdota palaeopolonica, (Archiv. f.

sl. Phil. III, 25). Jaki stosunek pod względem tych końcówek zachodzi w dzisiejszéj polszczyźnie, por. Miklosich, Vergl. Wortbildungslehre², 404—5.

§. 32. b) Tematy męskie pierw. na -ja mają w genet. singul. jak w starosłowieńskim zawsze prawie końcówkę -a, końcówka -u bowiem jawi się raz tylko we Flor. a 2 razy w Puławskim.

Z końcówką -a: w dzen boia, Flor. 77; w dzyen boya, Puł. 155 r., Flor. 139, Puł. 276 v.; z gnoya, Flor. 112. Puł. 227 v., Flor. Ann., Puł. 296 r.; od kraya zyemye, Puł. 142 v., (Flor. 71. ocrǫga zem); od naboya, Puł. 184 v., (Flor. 90 od byegu); yednakego obiczaia, Flor. 67; obyczaya, Puł. 130 v.; od owocza szita wina y oleia swego, Flor. 4; olyeya, swego, Puł. 6 r.; od olyeya, Puł. 223 r. (Flor. 108. prze olay); drogi pokoia, Flor. 13; pokoya, Puł. 22 r.; sznkay pocoia, Flor. 33: pokoya, Puł. 65 v.; chczǫ pocoia, Flor. 34; chczǫ pokoya, Puł. 70 r.; w mnoszstwe pocoia, Flor. 36; pokoya, Puł. 73 r.; drogǫ pocoia bǫdze chczecz. Flor. 36, (Puł. 74 v., drogy yego będze chczecz); czlowek pocoia mego. Flor. 40; pokoya, Puł. 85 v.; oplwytoscz pocoia, Flor. 71; pokoya, Puł. 142 v.; vbogaczil bogacztwem pokoya wyekuyego, Puł. 84 r.; gysz sǫ nenazrzely pokoya, Flor. 119; pokoya, Puł. 255 v.; do koyncza, Puł. 14 r., 17 r.; do concza, Flor. 9 (*4 r.*); do concza, Flor. 12, 15, 17, 37, 43, 45, 48, 51, 67, 73 (*5 r.*); do koyncza, Puł. 20 v., 25 v., 32 v, 77 v., 91 v., 95 r., 106 r., 131 v., 147 r. (*2 r.*), 148 r., 149 r., 152 v., 161 v., 181 r., 237 r., 240 v.; do concza, Flor. 76, 78, 88; do koncza, Flor. 118, (*2 r*), 118, 49; od koncza, Flor. 134; od koyncza, Puł. 268 r.; ne koncza, Flor. 144; nye koyncza, Puł. 284 r.; ne wisluchа glossa czarownicow y lowcza czaruiǫczego, Flor. 57, (Puł. 115 r. yadownyka); owcze oczcza mego, Flor. prol., [*por. J. Baudouin de Court.* О древне-польс. языкѣ. *str. 33*]; w domu oczcza mego. Flor. prol.; od owecz oczcza mego, Flor. prol.; od boga oycza, Puł. 2 v., 5 r., 51 v, 92 r.; zapomny domu oczcza twego, Flor. 44; oycza twego. Puł. 93 v.; przed lyczem yego oycza szyrot, Puł. 130 r., (Flor. 67. od oblicza iego oczczowe sirot); dobroty oycza yezukrysta, Puł. 224 v.; od oczcza samego, Flor. Atan.; od oycza, Puł. 309 v.; od oczcza, Wacł. 111 r; od oczecza, Flor. Atan.; od oycza, Puł. 309 v.; od oczcza, Wacł. 111 r.; mneyszy oczcza, Flor. Atan.; oycza, Puł 310 v.; oczcza, Wacł. 112 v.; bog oczcza, Flor. Moy; oycza, Puł. 296 v.; na prawyczy boga oczcza Flor. Atan.; boga oycza, Puł. 311 r.; boga oczcza, Wacł. 113 v.; od owocza, Flor. 4, Puł. 6 r.; z owocza dzyal twogych, Flor. 103, Puł. 204 v.; ot odwocza, (*pro*: owocza) brwcha twego, Flor. 131; od owocza, Puł. 265 v.; w miloserdzu pomazancza swego, Flor. prol.; odgymcza zbawena pomazancza swego, Flor. 27; pomazayncza swego, Puł. 53 r.; w oblicze pomazancza twego, Flor. 83; pomazayncza twego, Puł. 170 r.; przemenene pomazancza twego, Flor. 88; pomazayncza twego, Puł. 181 v.; powyszy rog pomazancza swogego. Flor. Ann.; pomazayncza swego, Puł 296 v.; nye odwraczay oblycza pomazayncza twego, Puł. 265 r., (Flor. 131. twego crista); nagotowane

stolcza twego, Flor. 88, Puł. 178 r.; oprawane stolcza iego, Flor. 96; oprawa stolcza yego, Puł. 192 v.; dani bǫdǫ w rǫcze mecza, Flor. 62; myecza, Puł. 123 v,; otewroczil ies pomocz mecza iego, Flor. 88; myecza yego, Puł. 180 v.; od mecza, Flor. 143; od myecza, Puł. 283 r.; przekroyon gest yako ot tkacza szywot moy, Flor. Isai. sec., (Puł. 293 v. yako od tkǫczego), [*por. J. Baud. de Court,* О древне польскомъ языкѣ, *str. 74*]; mǫsza szadacz se bǫdze (abominari) gospodzin, Flor. 5, (Puł. 7 r. zlowyeka); od mǫsza lichego, Flor. 17, (Puł. 33 v. czlowyeka); ot mǫsza, Flor. 139; od mǫża, Puł. 276 r.; od maza, Wacł. 9 r.; any wyszczeloch męza lyubycz szye będze yemu, Puł. 288 v.; any w pysczeloch maza lyubicz sie bandze iemu, Wacł. 130 r., (Flor. 146. any w sczaskach mǫszwych lvbycz se bǫdze gemv); w dzesǫczi strun szaltarza, Flor. 91, (zoltarzu Puł. 185 v.); yako woda wnǫtrza yego, Puł. 222 r., (Flor. 108. w wnantrza yego), [*Można to uważać jako formę genetivu od nom. sing.* wnątrz, *która dziś jest zastąpiona przez neutr.* wnętrze. *Mamy bowiem formy jak* wnǫtrz strach pogladzy ye, Puł. 305 r. od wnǫtrz, *dzisiejsze* wewnątrz, *które wskazują, że forma* wnątrz *istniała. Zresztą w starosłowieńskim języku jest* вънѫтрь. *Co do tego wyrazu por. J. Baudouin de Courtenay:* О такъ называемой „эвфонической вставкѣ“ согласнаго и (Глоттологическія замѣтки, Воронежъ 1877); o myloszyerdzyu yez yest z wnętrza, Puł. 246 v.; od wnętrza, Puł. 93 v. Flor. 44. odwnǫtrz); asz do rogv altarza, Flor. 117, [*niemiecki ten sposób pisania uważa prof. Nehring za osobliwy charakter części III kodeksu Flor. por. Iter. Flor. 50*]; oltarza. Puł. 235 v.; kszyęgy gloszunych chwal dawyda krolya, Puł. 1 v.; ps dauidow krola, Puł. 20 v.; zbawene crola iego, Flor. 17; krolya yego, Puł. 34 r.; wchodi boga mego crola mego, Flor. 67; krolya mego, Puł. 132 v.; bosze iest wznesyene nasze i swǫtego israhel crola naszego, Flor. 88; krolya nasszego, Puł. 178 v.; masto crola welikego. Flor. 47; krolya wyelykego, Puł. 96 v.; w obroczenyu nyeprzyaczyaczyelya, (*sic.*) Puł. 13 v.; neprzyaczela, Flor. 9; z ręky nyeprzyaczela yego, Puł. 28 r.; od oblicza neprzyaczela, Flor. 43; nyeprzyaczyelya, Puł. 90 v.; od boyazny nyeprzyaczelya, Puł. 123 v.; od glossu nyeprzyaczelya, Puł. 109 r. (Flor. 54. neprzyaczelzkego); od boga zbawiczela mego, Flor. 23; zbawyczyela, Puł. 45 r.; posrzod czena smercy, Flor. 22; szrzod czyenya, Puł. 43 v.; z czena smerczy, Flor. 106; z czyenya, Puł. 216 r.; w moczy kona bǫdze, Flor. 146; w moczy konya, Puł. 288 v.; w moczi konia, Wacł. 130 r.; w plsczenyu blyskayǫczego kopya twego, Puł. 300 v., (*jakby od nomin. sing.* kop).

§. 33. Imiona własne: cantica Ezechiela, Puł. 293 r.; plyemyę israhela, Puł. 42 r., (Flor. 21 semǫ israhel); z ręky nyeprzyaczela yego saula, Puł. 28 r. az do ydumeya, Puł. 119 r.

§. 34. W znaczeniu accusativu: nye wezrzę na czlowyeka wyęczey y na przebywayǫcego pokogya, Flor. Isai. sec.; y na przebywayǫczego pokoya, Puł. 293 v.; pomneyszi ge iaco czelcza libanskego, Flor. 28, (Puł. 54 r. yako czyelyę); gdi ies widzal zlodzeia,

Flor. 49; złodzeya, Puł. 102 r.; nad czelcza mlodego, Flor. 68, (Puł. 137 v. nad czyelyę); spytay oycza twego, Puł. 302 v.; ya pyrzwyencza postawyę gy, Puł 179 r., (Flor. 88. pirzwenczem poloszǫ onego), *w wyrazie tym* e = ь *przed grupą* r + *spółgłos. ścieśnia się na é, które kilka razy uwidocznione jest przez* i *lub* y. *Por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 244*; zbawǫna vczinil gospodzin pomazancza swego, Flor. 19; zbawyl gospodzyn pomazayncza swego, Puł. 37 r.; potǫpil ies pomazancza twego, Flor. 88; pomazayncza twego, Puł. 180 r.; powiszil iesm wibrancza z luda mego, Flor. 88; wybrayncza, Puł. 178 v.; kona y wszadacza wrzvczyl gest w morze, Flor. Moy.; konya y wszadayǫczego, Puł. 296 v.; męza yey dal zabycz, Puł. 103 r.; poslal przed nym mǫsza w slugǫ, Flor. 104; męza w slugę, Puł. 208 r.; mǫsza krzywego zle vlapy, Flor. 139; męza krzywego, Puł. 277 r.; zbawona vczin crola, Flor. 19; krolya, Puł. 37 v.; pobyl...og krola bazan, Flor. 134, 135; krolya, Puł. 268 r., 270 r.; pobyl .... krola amorskogo, Flor. 134; krolya, Puł. 268 r., Flor. 135, Puł. 270 r.; prawycza twoya vderzyla neprzyyaczela, Flor. Moy.; vbyla nyeprzyaczelya, Puł. 297 r.; aby zkazil neprziiaczela y pomsciczela, Flor. 8; by skazyl nyeprzyaczelya y pomszczyczyelya, Puł. 12 v.; oddalil ies odemne przyaczela, Flor. 87, (Puł. 176 v. przyaczele); zostal boga stworzyczyelya swego, Puł. 304 r.; zapomnyal yes boga stworzyczelya, Puł. 304 r.; wdowǫ y przichodna vbili sǫ, Flor. 93; przychodnya zabyly, Puł. 188 r.

Imiona własne: poslal moyszesza slugǫ swego, Flor. 104; moyzesza, Puł. 209 r.; rozgnyewaly albo rozdrasznyly moyszesza, Flor. 105; moyzesza, Puł. 212 r.; męza yey dal zabycz vriasa, Puł. 103 r.

§. 35. Z końcówką -u: glosa placzu mego. Flor. 6, Puł. 9 v.; w dzyesszyǫczy strun zoltarzu, Puł. 185 v, (Flor. 91 szaltarza). *W dzisiejszéj mowie polskiéj i tu końcówka* -u *széroko już zawładnęła.*

§. 36. c) Temata nijakie pierwot. na -a *mają w starosłowieńskim i polskim języku zawsze końcówkę* -a*:* ze blota droszdszy, Flor. 39; z blota, Puł. 81 v.; witargn me ze blota, Flor 68; z blota, Puł. 135 v.; przedal ies lud twoy przez mita (*prima manu*: mǫta), Flor. 43, (Puł. 90 r. kromye pyenyęzy); w bladosci zlota, Flor. 67; wblyadoszczsy zlota, Puł. 131 v.; od zlota arabskiego, Flor. 71, Puł. 143 v.; nad tyszǫczy zlota y srzebra, Flor. 118, 65; zlota y szrzyebra, Puł. 243 v.; zlota y srzebra, Wacł. 28 v.; od owocza szita, Flor. 4; zyta, Puł. 6 r.; padolowe bǫdǫ oplwiczi szita, Flor. 64, (zyty, Puł. 126 v.); tvkem szyta, Flor. 147; zyta, Puł. 289 r.; szita, Wacł. 133 r.; z tuku szita, Flor. 80; tukem zzyta, Puł 166 v.; szukacz bǫdesz masta iego, Flor. 36; myasta, Puł. 73 r.; chodzicz bǫdǫ okolo masta, Flor. 58; okolo myasta, Puł. 116 v.; do masta, Flor. 59; do myasta, Puł. 119 r.; z masta, Flor. 71; z myasta, Puł. 143 v.; z masta, Flor. 100; z myasta, Puł. 197 v.; nye pozna myesta swego, Flor. 102, [*ślad obcéj językowi polskiemu assymilacyi, por. Nehring,*

Archiv. f. sl. Phil. II. 428)]; myasta swego, Puł. 202 v., (Witt. myesta sweho); drogy masta przeebita ne nalesly, Flor. 106; myasta, Puł. 215 v.; strzdz b⌀dze measta, Flor. 126; strzecz będze myasta, Puł. 261 r; maslo zstada, Puł. 303 v.; z iezora n⌀dze, Flor. 39; z yezyora, Puł. 81 v.; wzkoynczanyu yutra y wyeczora, Puł. 126 r.; xpus od drewna w narodoch krolyuy⌀cz, Puł. 190 v.; krew grona pyly, Puł. 303 v.; posrzod lona twego, Flor. 73, Puł. 148 r.; lona swego ne napelnyl, Flor. 128, Puł. 263 r.; rano s za rana, Flor. 45, (Puł. 95 r. rano z zaranya); kelich wina czistego, Flor. 74; wyna, Puł. 150 r.; vtropyoni od wina, Flor. 77, (vtropyony wynem, Puł. 160 v.); ks⌀dzē wszego bydla swego, Flor. 104; wszego paynstwa swego, Puł. 208 v.; witargne z sidla, Flor. 24; z szydla, Puł. 47 v.; wiwedzesz me s sidla, Flor. 30; wywyedzyesz mye sszydla, Puł. 56 v., (z sidła, *por. Nehring, Archiv. f. sl. Phil. V. 240); spaduene sidla, Flor. 34; szydla, Puł. 67 v.; z sydla, Flor. 90, 123; z szydla, Puł. 184 r., 259 r.; od sydla, Flor. 140; od szydla, Puł. 278 v.; od pecla, Flor. 29; od pyekla, Puł. 55 r.; do pyekla, Puł. 58 v. (we pkel, Flor. 30); od ręky pyekla, Puł. 99 v.; (Flor. 48. pkelney); do pyekla, Puł. 110 r. (we pkel, Flor. 54); z pyecla, Flor. 85; spyekla, Puł. 173 r.; z ręky pyekla, Puł. 181 r.. (Flor. 81. z r⌀ky nicosci); do pekla, Flor. 113, 138; do pyekla, Puł. 230 v., 274 r.; podluk pekla, Flor. 140; podlug pyekla, Puł. 278 r.; do pekla, Flor. Ann. Atan.; do pyekla, Puł. 295 v., 311 r.; do piekla, Wacł. 113 v.; s pyekla, Puł. 183 v.; gimsze ne czisla, Flor. 39; yemusz nye czysla, Puł. 83 r.; gemvsz nye gescz czysla, Flor. 103; yemusz nye yest czysla, Puł. 205 v. (*Kapit.* jichž nenie čisla); gdy s⌀ byli czysla krotkego, Flor. 104; czysla krotkego, Puł. 208 r., gemusz ne byla czysla, Flor. 104; yemusz nye bylo czysla, Puł. 209 v.; m⌀drozcy gego ne gest czysla, Flor. 146; nye yest czysla, Puł. 288 r., (Wacł. 129 v. nye iest lidzba); podlug czysla, Puł. 303 r.; bich⌀ vczekali od oblicza locziszka, Flor. 59; podlug czlowyecztwa, Puł. 52 r.; ale przyy⌀czym czloweczstwa w boga, Flor. Atan., czlowyecztwa, Puł. 311 r, czlowieczenstwa, Wacł. 113 r.; podlug czloweczstwa, Flor. Atan, czlowyecztwa, Puł. 310 v., czlowieczenstwa, Wacł. 112 v.; częszcz dzedzycztwa mego, Puł. 24 v., (Flor. 15. dzedzini moiey); na gorze dzedzyczstwa twego, Flor. Moy., dzedzycztwa twego, Puł. 298 v., powrozek dzedzycztwa yego, Puł. 303 r.; w myesсze phylgrzymstwa mego, Flor. 118, 49; p⌀tnycztwa mego, Puł. 241 v., (Wacł. 26 v. pielgrzimowanya mego); podluk beswynstwa, Puł. 11 r.; podlug bezwinstwa, Flor. 7; strzegl iesm bezwinstwa, Flor. 36; bezwynstwa, Puł. 76 r.; podlvg bostwa, Flor. Atan., Puł. 310 v.; podlug bozstwa, Wacł. 1; obroczenym boszstwa w czalo, Flor. Atan.; bostwa, Puł. 310 v.; bozstwa, Wacł. 113 r.; pr⌀t dzedzistwa twego, Flor. 73; dzedzycztwa twego, Puł. 147 r.; roskosz⌀ bostwa y czlowecztwa, Puł. 189 v.; s posoky pobytych a yętstwa, Puł. 307 v., (*utworzone od particip. por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V, 251*); s⌀dz⌀ crolewstwa nebeskego, Flor. prol.; pr⌀t crolewstwa twego, Flor.

44; pręt krolestwa twego, Puł. 92 v.; ze krolewstwa. Flor. 104; skrolewstwa, Puł. 208 r., (*ślad starego tworzenia się tego wyrazu, podobnie jak we Flor. częściéj już występuje w Puławs. królestwo, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 251*); slawǫ welykoszcy krolewstwa twego, Flor. 144, Puł. 285 r.; ne da na weki nevstawiczstwa, Flor. 54; nyevstawycztwa, Puł. 111 r.; nevmenstwa mego, Flor. 24; nyevmyętstwa moyego, Puł. 46 v., podlug mnostwa, Puł. 7 v.; mnoszstwa, Flor. 5; podlug mnoszstwa, Flor. 9, 50, K. Świdz, Flor. 68, 93; podlug mnostwa, Puł. 103 r., 136 r., 189 r.; od mnoszstwa, Flor. 63; od mnostwa, Puł. 124 r.; nye byly pomyǫtlywy mnoszstwa myloserdza yego, Flor. 105; mnostwa, Puł. 211 v.; podlug mnozstwa, Flor. 105; podlug mnostwa, Puł. 214 v.; podlug mnoszstwa, Flor. 150; podlug mnostwa, Puł. 292 r., (Wacł. 142 r. podlug mnostwi); ne bilo mnoszstwa w mach (manach?) gich, Flor. 43, (Puł. 90 r. nyebylo mnostwo); w kazdem myestze panstwa iego, Flor. 102; paynstwa yego, Puł. 203 r.; podlug podobenstwa, Flor. 57; podobyenstwa, Puł. 114 v.; z pogaynstwa, Puł. 215 r.; na wodze postrobenstwa wzchwal me, Flor. 22; posdrowyenstwa, Puł. 43 v. (*tu przeszły bezdźwięczne* st *w dźwięczne* zd, *por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 235*); v wody przeczywenstwa, Flor. 105; przeczywyęstwa, Puł. 213 v. (*ad aquam contentionis*); v wody przeczywyeynstwa, Puł. 165 v. (Klement. 80. wedlec wodi protiwenstwie, Flor. 80. v wodi przecywomolwena); okropnoszczyǫ przeczywyenstwa, Puł. 278 v.; szukaiocim obrzǫda iego y swadezstwa iego, Flor. 24; szwyadecztwa yego, Puł. 47 r.; bo ne vboszstwa boiǫczim se iego, Flor. 33; bo nye vbostwa, Puł. 65 r.; zapominasz vboszstwa naszego, Flor. 43; vbostwa, Puł. 91 v.; bog welmnoszstwa zagrzmal iest, Flor. 28; bog wyelmostwa, Puł. 54 r.; napelnona bǫdze welmnoszstwa iego wszelika zema, Flor. 71; wyelmostwa yego, Puł. 144 r.; ymǫ welmnoszstwa iego, Flor. 71; ymyę wyelmostwa yego, Puł. 144 r.; od zydowstwa, Puł. 25 v.; ktobe za swatla czniǫ, Flor. 62; zaszwyatla, Puł. 122 r.

§. 37. d) Temata nijakie pierwot. na -ja *mają końcówkę* -a, *ściągnięte zaś z* -ije *mają* á *ścieśnione*: ne zdrowa w mǫse moiem, 37, (Puł. 77 v. nye yest zdrowye); yusz wyernego byczya proszy, Puł. 239 v., (*Flor. 118. brak*); w lacznoszczy picza, Flor. 61, (Puł. 121 r. w pragnoszczy); w chczenu picza moiego, Flor. 68, 103, (Puł. 136 v., 204 v. w pragnoszczy moyey); w chczene pycza, Flor. 106, (Puł. 217 v. wpragnoscz); iegosz poclǫcza vsta pelna sǫ, Flor. 9, (Puł. 16 v. zlorzeczenya); od pocricza zkrzidl twogich, Flor. 60 (Puł. 120 r. w pokryczyu); az do przyszczya pana, Puł. 263 r; dom skryczya swego, Puł. 29 v., (Flor. 17. szirokoscz swoiǫ); pan strzezy weszcza twego y wyszczya twego, Flor. 120; weszczya twego y wyszczya twego, Puł. 256 v.; miloserdza twego, Flor. 5; myloszyerdza twego, Puł. 7 r.; dlya myloszyerdzya twego, Puł. 9 r., (Flor. 6. prze miloserdze twoie); podlug miloserdza twego, Flor. 24; podlug myloszyerdzya twego, Puł.

46 v.; miloserdza boszego pelna, Flor. 32; ne scril iesm miloserdza twego, Flor. 39; myloszyerdzya twego, Puł. 83 r.; podlug welikego miloserdza twego miloserdza a prawdi iego kto bodze szukacz, Flor. 60, (Puł. 120 r. myloszyerdzye a prawdę); ne oddalil miloserdza swoiego, Flor. 65, (Puł. 128 v. myloszyerdze swoye); we mnoszstwe miloserdza twego, Flor. 68; myloszerdza twego, Puł. 135 v.; wyelykyego myloszyerdza, Puł. 172 r., 173 v. (Puł. 85 (*2 r.*) wele miloserdz); miloserdza mego ne rozproszǫ od nego, Flor. 88; myloszyerdzya mego, Puł. 179 v.; napelneni iesmi rano miloserdza twego, Flor. 89; myloszyerdzya, Puł. 183 r.; nye byly pomyǫtlywy mnoszstwa myloserdza yego, Flor. 105 (*2 r.*); myloszyerdza twego, Puł. 211 v.; myloszerdza swego, Puł. 214 v.; spowadaycze se gospodnw myloserdza yego, Flor. 106 *(4 r.)*; spowyadaycze szye bogu myloszerdzya yego, Puł. 215 v., 216 r. v., 217 v.; podlug myloserdza twego, Flor. 108; myloszyerdzya, Puł. 223 r; myloszyerdzya twego pelna yest zyemya, Puł. 242 v.; miloserdzia twego, Puł. 27 v. (Flor. 118, 57. mylosczy twogy); podle mylosyrdzye twego, Flor. 118, 81, (*pro:* mylosyrdzya, *jestto obca językowi polskiemu assymilacyja, jak ją nazywa prof. Nehring w rozprawie o wpływie staroczeskiego języka i literatury na staropolski, Archiv. f. sl. Phil. II. 428;* w Puł. 245 v. *brak tego zdania)*, Wacł. 34 r. podlug myloszerdza twego; podlug myloserdza twego, Flor. 118, 121, 145; podlug myloszyerdzya, Puł. 249 r.; myloszyerdza, Puł. 252 r.; myloserdza twego wele gospodne, Flor. 118, 145; myloszyerdzya, Puł. 252 v.; od roszyerdzya, Puł. 9 r.; od roserdza, Flor. 6; w duchu roszyerdza twego, Puł. 297 r., (Flor. Moy. w duchw gnewv); od orędzya chodzǫczego, Puł. 184 v. (Flor. 90. od potrzebyzny); nechczal yest blogoslavena, Flor. 108, blogoslawyenya. Puł. 222 r.; napelnasz wszelke zwerzǫ blogoslawena, Flor. 144; blogoslawyenya, Puł. 285 v.; zwǫk czeczena iego, Flor. 64, (Puł. 125 v. szum bystroszczy yego); częszcz dzedzycztwa mego y czyrpyenya mego, Puł. 24 v., (Flor. 15 kelicha); od czakana mego, Flor. 118, 113, [*por. J. Baudouin de Courtenay,* О древ.-польс. яз., *str. 63*]; od czekanya mego, Puł. 248 v., (Wacł. 38 r. prze oczekowanie moie); napelnony gesmy wgardzena, Flor. 122; gardzenya, Puł. 258 r.; ad (*sic*) karana twego, Flor. 17; od karanya twego, Puł. 30 r.; ne ymaiǫczi w swich vsczech karaan (*z drugiéj ręki:* karana), Flor. 37; poswarzenya, Puł. 78 v.; od karana oblicza twego, Flor. 79; od karanya, Puł. 164 v.; podlug dna kuszena, Flor. 94; kuszenya, Puł. 190 v.; pokuszenya, Wacł. 117 r.; laiana czakalo iest sercze moie, Flor. 68; layanya, Puł. 136 v,; ne da bogu lazkana *(placatio)* swego, Flor. 48; laskanya swege, Puł. 98 v.; ruszanye za prawdǫ leleiana (*fluctus*) iego ti vcyszasz, Flor. 88; dzwyganye leleyenya yego ty vczyszasz, Puł. 177 v.; riczal iesm ode lkana sercza mego, Flor. 37; ode lkanya, Puł. 77 v.; podlug mnoszstwa lutowana twego, Flor. 50; lyutowanya twego, Puł. 103 r.; liutǫwana twego, Kart. Świdz; za wzyawyenye wyssokyego mylczenya, Puł. 10 r.; podlug lichoti nalezena

gich, Flor. 27; nalyezyenya, Puł. 52 v.; prǿt naprawena, Flor. 44; naprawyenya, Puł. 92 v.; czynyly owocz narodzena, Flor. 106; narodzenya, Puł. 218 r.; dla nawroczenya, Puł. 226 r.; od nyedarznyenya duchu, Puł. 109 v. (Flor. 54. od vmneyszonego duchu); molwamy nenazrzena, Flor. 108; nyenazrzenya, Puł. 220 v.; ostatkowe mislena, Flor. 75, (Puł. 151 v. myszly), od obesrzena boszego, Flor. 97, (Puł. 194 v. oblycza); szukayączym obrządzenya yego, Puł. 47 r., (Flor. 24. obrzǿda); zkazil ies gi od oczisczena, Flor. 88; od oczyszczenya, Puł. 180 v.; mito odkupena dusze swey, Flor. 48; myto otkupyenya, Puł. 98 v.; od odzena twego, Flor. 44; od odzyenya Puł. 93 r.; w kray odzena gego, Flor. 132; odzyenya, Puł. 266 v; slowa pyenya tego, Puł. 28 r.; w chwalę pyenya dawyd, Puł. 187 r.; od pokarana twego, Flor. 75; poswarzenya, Puł. 151 r.; od pocolena, Flor. 9, 11, 44; od pokolyenya, Puł. 16 v., 20 r., 94 r.; od pocolena asz do pocolena, Flor. 48; od pokolye (*błąd z nieuwagi powstały, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 219*) asz do pokolyenya, Puł. 99 r.; asz do pocolena, Flor. 48, (Puł. 100 r. w pokolyenye); do dna pocolena y pocolena, Flor. 60; do dnya pokolyenya y pokolyenya Puł. 120 r.; pocolena effrem ne wibral, Flor. 77, (Puł. 160 v. postaczy); od pocolena, Flor. 76, 84; od pokolyenya, Puł. 152 v. 171 r.; od pokolena, Flor. 89; od pokolyenya, Puł. 182 r.; ot pokolenye az do pokolenye, Flor. 101, [*przykład obcéj językowi polskiemu assymilacyi, por. Nehring, Archiv. f. sl. Phil. II. 428*], (Puł. 200 v. w pokolyene y w pokolyenye); w tysszyǿcz pokolyenya, Puł. 207 v. (Flor. 104. w tyssǿcz pokolenyv); z pokolenyaa, Flor. 105; spokolyenya, Puł. 213 v.; ot pokolena, Flor. 134; od pokolyenya, Puł. 268 v.; z pokuszenya, Puł. 28 r.; od poludna, Flor. Habac.; od poludnya, Puł. 299 r.; od porodzena, Flor. 57; od porodzenya, Puł. 114 v.; od porokowanya twego, Flor. 103; od porokowanya twego, (*increpatio, stroffunge*) vczekǿ, Puł. 204 r. (Klement. 103. prsied porokowanym twim zabiehnu); asz do postarzena, Flor. 70; asz do postarzenya, Puł. 141 r.; w losze postlana mego, Flor. 131, [*por. J. Baudouin de Courtenay*, O древне-польскомъ языкѣ, *str. 32*]; w loze poslanya mego, Puł. 264 v.; ne bǿdze widzecz potǿpena, Flor. 48; nye vsrzy zagubyenya, Puł. 98 v.; masto przebiwana, Flor. 25; przebywanya, Puł. 49 r.; kusil iesm cze v wodi przecywomolwena, Flor. 80, (Puł. 165 v. przeczywyeynstwa); w powrozku rozdzelena, Flor. 77; rozdzelyenya, Puł. 159 v.; gnew rozgnewana swego, Flor. 77; zognywanya swego, Puł. 158 v.; od gnewu rozgnewana twego, Flor. 84, 101; rozgnyewanya twego, Puł. 170 v., 199 r., (Wacł. 68 v. myerzanczky thwoye); konyecz skonanya, Puł. 34 r.; w gnewe sconczana, Flor. 58; skoynczenya, Puł. 117 v.; wszelkego skonczenya vydzal gesm konecz, Flor. 118, 89; swyrzchowanya, Puł. 246 r.; skonanya, Wacł. 35 r.; będę baczycz skoynczenya gich, Puł. 304 v.; napogil ies nas winem scruszena, Flor. 59; skruszenya, Puł. 118 v.; ot slyszena zlego ne bǿdze se bacz, Flor. 111; oslyszenya zlego, Puł. 226 v.; od slyszenya zlego, Wacł. 19 v.; badacz wszego somnyenya,

Puł. 10 r., [*wyraz złożony, którego pierwszą część stanowi przyimek* *san, *starosł.* сѫ, сѫмьнѣти сѧ; *por. co do tego przyimka, J. Baudouin de Courtenay:* О такъ называемой „евфонической вставкѣ, *str. 28—9. Podobnie znajdujemy w księgach grodzkich krakowskich z r. 1529* pod swym somnyenym, *(tom 38. pag. 63). Ks. Malinowski,* (*Kritika pisowni, str. 45*), *cytuje w staropolskim* sąmnienie]; na stolczu naglego spadnena, Flor. 1; spadnyenya, Puł. 2 r.; od glossa størkana mego, Flor. 101; stękanya mego, Puł. 198 v.; lichota størpana mego, Flor. 48, (Puł. 98 v. nogy mey); dzen swøczena waszego, Flor. 80, (Puł. 165 r. god wasszych); czas vczynena, Flor. 118, 121; vczynyenya, Puł. 249 v.; czinyenia, Wacł. 39 v.; w dzen vdrøczena mego, Flor. 17; vdrøczenya, Puł. 30 v.; w mescze vdrøczena, Flor. 43; vdrøczenya, Puł. 91 r.; y napelny vpadzena, Flor. 109; vpadzenya, Puł. 224 v. (Wacł. 88 r. napelnycz upad, Klement. 109. naplny wipadenye); od vpelznena, Flor. 55, 114, [*prof. Nehring każe tu czytać:* vpadzena, (Iter. Flor. 80), *czemu jednak psałterz Puławski się sprzeciwia*]; od vpelznyenya, Puł. 112 v., 231 v.; krome wøtpena nawky (*sic*) zghyne, Flor. Atan.; kromye wøtpyenya, Puł. 308 r.; kromie watpyenia, Wacł. 8 v.; od wetchnena ducha, Flor. 17; od wetchnyenya, Puł. 30 r.; bo ne wesrzena smerczi gich, Flor. 72; nye wezrzenya, Puł. 144 v.; nyezapomyenal iest wolanya, Puł. 14 v. (*Flor. 9. brak*); obyetę wolanya, Puł. 50 v., (Flor. 26. offerø glosnø); w krasę wstanya z martwych, Puł. 186 v.; pyenye wstøpanya, Puł. 256 v., 258 r.; od szadana, Flor. 58; od zadanya, Puł. 117 v.; od zaklopotanya, Puł. 109 r.; asz do zaloszena, Flor. 136; az do zalozenya, Puł. 271 v.; od zamøczana ludzskego, Flor. 30; od zamøczenya, Puł. 59 r.; w czas zamøcena, Flor. 36, (Puł. 76 r. zamętu); od zamøcena grzesznego, Flor. 54; w dzen zamøczana mego, Flor. 58; zamøczenya mego, Puł. 118 r.; w zemy zapomnena, Flor. 87; w zyemy zgubyenya, Puł. 176 r.; od zapowyedzenya yęzykow, Puł. 59 r.; (Flor. 30 od przecziwomowøczich iøzikow); z zaranya, Puł. 95 r. (s za rana, Flor. 45); z zaranya, Puł. 252 r., (Flor. 118, 145. na brzeszdzenv); asz do szarana, Flor. Isai. sec.; az do zaranya, Puł. 293 v.; od zsarana, od szarana, Flor. Isai. sec.; od zaranya, Puł. 293 v. (*2 r.*); od zaszczyczenya bozego wyeszyely szye, Puł. 272 r.; blyzu yest dzyen zatraczenya, Puł. 306 v.; nadzeia zbawena iest, Flor. prol.; rog zbawena mego, Flor. 17; zbawyenya mego, Puł. 28 v.; zbawena twego, Flor. 17; zbawyenya mego, Puł. 32 r.; bog zbawena mego, Flor. 17; zbawyenya mego, Puł. 33 v.; od zbawena mego, Flor. 21; od zbawyenya mego, Puł. 39 v.; odgymcza zbawena, Flor. 27; zbawyenya, Puł. 53 r.; bosze zbawena mego, Flor. 37; zbawyenya mego, Puł. 79 r.; wesele zbawena twego, Flor. 50; zbawyenya, Puł. 104 v.; zbavenaa, K. Świdz, (zbawiczela, Wacł. 9 r.); bosze zbawena mego, Flor. 50; zbawyenya, Puł. 104 v.; zbauenaa, K. Świdz; bog zbawena naszego, Flor. 67; zbawyenya, Puł. 132 r.; w prawdze zbawena twego, Flor. 68; zbawyenya, Puł. 135 v.; bosze zbawena naszego, Flor. 78, (Puł. 162 r. boze zbawyenye nasze); bosze zbawena mego, Flor. 87; zbawyenya, Puł. 174 v.; przy-

emcza zbawena mego, Flor. 88; zbawyenya, Puł. 179 r.; kelych zbawena, Flor. 115; zbawyenya, Puł. 232 r.; glos wesela y zbawena, Flor. 117; zbawyenya, Puł, 234 v.; szdal gesm zbawena twego, Flor. 118, 161; zbawyenya, Puł. 253 v.; sǫdal gesm zbauena, Flor. 118, 169; zbawyenya, Puł. 254 v.; gospodne moczy zbauena mego, Flor. 139; zbawyenya, Puł. 276 v.; w gychsze nye gest zbawyenya, Flor. 145; zbawyenya, Puł. 286 v.; zbawienya, Wacł. 125 r.; odstǫpyl od boga zbawyenya swego, Puł. 304 r; ne sborǫ sebrana gich, Flor. 15, (Puł. 24 v. zborow); od sebrana zlich, Flor. 63; od sebranya zlosnych, Puł. 124 r.; pamǫczen bǫdz sebrana twego, Flor. 73; sebranya, Puł. 147 r.; w iamǫ zginena, Flor. 54; zgynyenya, Puł. 111 r.; ze zgynyenya, Puł. 201 v., (Flor. 102. ze straty, Wacł. 10 v. ze szmierczi, Wittb. ze ztraty); ze zghynena gych, Flor. 106; z zgynyenya, Puł. 216 v.; slowa zgrzeszena mego, Flor. 21; zgresszenya, Puł. 39 v.; wyernego zgromadzenya, Puł. 154 r.; iegosz vsta zlorzeczenya pelny są, Puł. 16 v., (Flor. 9. poclǫcza); zlorzeczena pelna, Flor. 13; zlorzeczenya, Puł. 22 r.; wzpomen miloserdza twoia gospodne y slutowana twego, Flor. 24; slyutowanya twego, Puł. 46 v.; ne daleco czin slutowana twego odemne, Flor. 39; slyutowanya, Puł. 83 r.; podlug mnoszstwa slutowana twego, Flor. 68; slyutowana, Puł. 136 r.; bo czas smilowana iego, Flor. 101; smylowanya, Puł. 199 r.; wszytek zwyerz pola, Flor. 103; polya, Puł. 204 v.; napelnisz me wesela, Flor. 15; wyeszyela, Puł. 25 v.; w glose wesela, Flor. 41; wyeszyelya, Puł. 86 v.; oleiem wesela, Flor. 44; wyeszyelya, Puł. 93 r.; w glose wesela, Flor. 46; wyesszyelya, Puł. 95 v.; wargami wesela, Flor. 62; wyesszyelya, Puł. 123 r.; glos wesela, Flor. 117; wyeszyelya, Puł. 234 v.; na poczǫkv weszela, Flor. 136; wyesszyelya, Puł. 271 v.; we zwonkach wesela, Flor. 150; wyeszyela, Puł. 292 r.; wiesyelya, Wacł. 142 v.; yǫzyk nasz wyeszela (napelnony gest), Flor. 125; wyesszyelya, Puł. 260 r. [*por co do pisowni uwagę prof. Jagića w Archiv. f. slav. Phil. IV. 654*]; nastroiene gich sercza, Flor. 9, (Puł. 17 v. szyrcz gich); mislene sercza mego, Flor. 18; szyercza, Puł. 36 r.; podlug sercza twego, Flor. 19; szyercza, Puł. 36 v.; szodzǫ sercza iego, Flor. 20; szyercza, Puł. 37 v.; wesrzod sercza mego, Flor. 21; szyercza mego, Puł. 41 r.; czistego sercza, Flor. 23; szyercza, Puł. 44 v.; zamotcowe sercza mego, Flor. 24; szyercza mego, Puł. 47 v.; od sercza, Flor. 30; od szyercza, Puł. 58 r.; wszistczi prawego sercza, Flor. 31; szyercza, Puł. 61 v.; mislena sercza iego, Flor. 32; szyercza yego, Puł. 62 v.; czo sǫ zamǫczonego sercza, Flor. 33; gisz sǫ prawego sercza, Flor. 35; szyercza, Puł. 71 v.; prosby sercza twoiego, Flor. 36; szyercza, Puł. 72 v.; riczal iesm odelkana sercza mego, Flor. 37; szyercza, Puł. 77 v.; posrzod sercza mego, Flor. 39; szyercza, Puł. 82 v.; scricza sercza, Flor. 43; tayemnycze szyercza, Puł. 91 r.; mislene sercza mego, Flor. 48; szyercza, Puł. 98 r.; sercza scruszonego, Flor. 50; siercza K. Świdź.; szyercz skruszonego, Puł. 105 r., *jestto błąd powstały z nieuwagi przepisującego ten rękopis z jakiegoś starszego; zwraca na to uwagę*

prof. Nehring (*Archiv. f. sl. Ph. V. 219*), *lecz zapewne wskutek omyłki drukarskiéj czytamy tam:* szyecz für szyercza, *zamiast*: szyercz: ne przicladaycze sercza, Flor. 61; szyercza, Puł. 122 r.; wszistczi prawego sercza, Flor. 63; szyercza, Puł. 124 v.; gisz sǫ prawego sercza, Flor. 72, (Puł. 144 r. prawego szyercze); szli sǫ w szǫdzǫ sercza, Flor. 72; szyercza, Puł. 144 v.; bog sercza mego, Flor. 72; szyercza, Puł. 146 v.; wszistczi glupi sercza, Flor. 75; glupyego szyercza, Puł. 151 r.; ne naprawilo sercza swego, Flor. 77, (Puł. 155 r. nye naprawylo szyercze swe); w newynovaczstwe sercza swoiego:, Flor. 77, (Puł. 161 r. w nyewynnoszczy swoyey); podlug szǫdz sercza gich, Flor. 80; szyercza, Puł. 166 r.; gisz prawego sǫ syercza, Flor. 93; szercza, Puł. 188 v.; sercze wesele weszczdlo iest (*pro*: sercza), Flor. 96, [*formę tę zalicza prof. Nehring do przykładów obcéj językowi polskiemu assymilacyi, Archiv. f. sl. Phil. II. 428*]; szercza wyesszyelye, Puł. 193 v.; nesytego sercza, Flor. 100; szyercza, Puł. 197 r.; w newinowaczstwe sercza mego, Flor. 100; szercza, Puł. 197 r.; y szebraka y skruszonego sercza vmorzycz, Flor. 108; szyercza, Puł. 222 r.; w prawocze sercza mego, Flor. 118; szyercza, Puł. 236 v.; sercza, Wacł. 4 v.; wyeszyelye szyercza mego sǫ, Puł. 248 r.; weszele szercza mego sǫ, Wacł. 37 v., (Flor. 118, 105. weszele syercze moge sǫ); dobrze vczyn gospodne dobrym a prostego sercza, Flor. 124; szercza, Puł. 259 v.; ne spusczay sercza mego, Flor. 140; szyercza, Puł. 277 v.; szercza, Wacł. 17 r.; od sluncza wzchoda, Flor. 49; sluyncza, Puł. 100 v.; ne widzeli so sluncza, Flor. 57; sloyncza, Puł. 115 r.; ode wschoda slvncza, Flor. 106; sloyncza, Puł. 215 r.; od sluncza wzchoda, Flor. 112; sluncza, Puł. 227 v.; przes dzen slvncza ne bǫdze szecz czǫ, Flor. 120, (*w tym miejscu stoi genetivus zapewne tylko wskutek omyłki, powinien bowiem być nominativus, jak czytamy w* Puł. 256 r.; sluncze nye będze szecz czie); od oblicza, Flor. 1; od oblycza, Puł. 2 r.; swecza oblicza twego, Flor. 4; oblycza, Puł 6 r.; od oblicza, Flor. 9; od oblycza, Puł. 13 v.; od oblicza, Flor. 9, 16 (*2 r.*), 17, Puł. 16 r., 26 r., 26 v., (29 r. od lycza); przed blyaskyem oblycza yego, Puł. 29 v. (Flor. 17. przed blazkem w obezrzenu iego); w brzemǫ oblicza twego, Flor. 20; oblycza, Puł. 38 v.; any otwroczil iest oblicza swego, Flor. 21, (Puł. 42 r. lycza swego); szukaiǫcze oblicza, Flor. 23; oblycza, Puł. 45 r.; oblicza twego bǫdǫ dobiwacz, Flor. 26, (Puł. 51 r. lycze twoye będę szukal); ne odwraczay oblicza twego, Flor. 26, (Puł. 51 r. lycza); we skriczu oblicza twego, Flor. 30; oblycza, Puł. 59 r.; od oblicza, Flor. 30; od oblycza, Puł. 59 v.; od oblicza, Flor. 37 (*2 r.*), (Puł. 77 r. od lycza); zbawene oblicza mego, Flor. 41 (*2 r.*), 42, Puł. 87 v., 88 v., oswyeczene oblicza twego, Flor. 43; oblycza, Puł. 89 r.; od oblicza neprzyaczela, Flor. 43, (Puł. 90 v. lycza); osromoczene oblicza mego, Flor. 43, (Puł. 90 v. lycza mego); oblycza twego będǫ proszycz, Puł. 93 v., (Flor. 44. oblicze twe chwalicz bǫdǫ, *zgadza się to z odpowiednim miejscem psałt. Klement.*: obliczięi twoi chwalitu budu); od gnewu oblicza iego, Flor. 54, (Puł. 110 v. lycza yego); od oblicza

loczizska, Flor. 59, (Puł. 118 v. przed lęczyskyem); vczyekaycze od oblycza yego, Puł. 129 v., (Flor. 67. od licza); smotny bǫdǫǫ od oblicza iego, Flor. 67, (Puł. 130 r. przed lyczem yego); pline od oblicza ognowego, Flor. 67, (Puł. 130 r. przed ognyem); od oblicza boszego, Flor. 67 (*2 r.*); oblycza, Puł. 130 v. (od boga, Puł. 130 v.); od oblicza, Flor. 77; oblycza, Puł. 159 r.; od karana oblicza twego, Flor. 79, (Puł. 164 v. twego lycza); od oblicza iego, Flor. 88, (Puł. 179 r. przed oblyczym); w osweczenu oblicza twego, Flor. 89; oblycza, Puł. 182 v.; poruszi se ad *(sic)* oblicza iego, Flor. 95, (Puł. 191 v. przed oblyczym); od oblicza gospodnowa, Flor. 95, 96 (*2 r.*); od oblycza bozego, Puł. 192 r., 192 v., 194 v., (Flor. 97. od obesrzena boszego); ne otewraczay oblicza twego, Flor. 101; oblycza, Puł. 198 r.; od oblicza, Flor. 101, 113; od oblycza, Puł. 199 r., 228 v., Flor. 113, Puł. 228 v.; prosyl gesm oblycza twego, Flor. 118, 57, Puł. 242 r,; ne otewraczay oblycza, Flor. 131, 142; oblycza, Puł. 265 r. 280 v.; od oblycza twego, Flor. 138, Puł. 274 r.. *Godną uwagi jest forma* oblyczaya, Flor. 104 (szukaycze oblyczaya yego wezghi). *Z formy tėj trzebaby się domyśleć nominat. sing.* obliczaj (*mascul.*) *lub* obliczaje (*neutr.*), *którą to formę znajdujemy znowu w Flor. 103:* ale w otwroceny oblyczage twego od nas. *Druga ta forma jest przykładem obcėj językowi polskiemu assymilacyi, jak ją prof. Nehring, (Archiv. f. sl. Ph. II. 428) nazywa, jest więc tak samo formą genetivu jak:* ot pokolenye az do pokolenye, Flor. 101; podle mylosyrdzye twego, Flor. 118, 81; sercze (*pro:* sercza) wesele, Flor. 96; prawego szyercze sǫ, Puł. 144 r.; mylosyrdzye, 118, 88. *Możnaby to uważać pod pewnym względem za wpływ czeskiego, zwłaszcza że w najstarszym psałterzu Wittenb. jest także genet.* oblyczage *(por. Nehring, Iter. Flor. str. 94). W takim razie dla analogii z innymi przytoczonymi formami trzeba się domyśleć nomin. sing.* oblyczage. *Obok tego jednak musiało być i* obliczaj *(masc.), jeśli znajdujemy formę accus.* oblyczey Flor. 103. *W obu odpowiednich miejscach psałterza Puławskiego (206 r., 207 v.) czytamy:* oblycza; z losza swego, Flor. 18, Puł. 35 r.; w szyercze morza, Puł. 94 v., (Flor. 45. w sercze morske); w glǫbocoscz morza, Flor. 67; morza, Puł. 132 v.; na wysocoscz morza, Flor. 68; morza, Puł. 134 r.; od morza asz do morza, Flor. 71, Puł. 142 v.; asz do morza, Flor. 79, Puł. 164 r.; ty panasz moczy morza, Flor. 88; morza, Puł. 177 v.; dzywna powiszena morza, Flor. 92; morza, Puł. 187 r.; od polnoczy asz y morsa, Flor. 106; morza, Puł. 215 v.; w krayoch morza, Flor. 138, Puł. 274 r.; w posrod morza, Flor. Moy.; poszrod morza, Puł. 297 v. *W żadnym z przykładów obu psałterzy nie jest uwidocznione ścieśnione* -à *w wyrazach na* -ije. *Tylko w karcie pergaminowėj Świdzińskiego są 2 przykłady:* zbavenaa, zbauenaa, *w których wzdłużenie jest wyrażone podwójnym* -a.

§. 38. e) Temata żeńskie pierw. na -a *mają w polskim języku tak samo jak w starosłowieńskim końcówkę* -y, *które po gardłowych wymawia się jak* i: syna dzewky twoiey, Flor. 85, (Puł. 173 v. pos-

selkynyey); z brzucha matky moiey, Flor. 21; matky, Puł. 40 v.; czoscz m○ki gich, Flor. 10; męky, Puł. 18 v., 76 v. xpus ... kyelych pyl męky wyelke, Puł. 149 v.; z opoky, Flor. 77, Puł. 155 v.; ssal stredz z opoky; Puł. 303 v.; s posoky pobytych, Puł. 307 v.; od nyeprzyaczyol ręky twoyey, Puł. 27 v., (Flor. 16. od neprzyaczelow r○k○ twoiey, *forma* r○k○ *niemożliwa jest w genet. dlatego trzeba ją uważać za zwykłą omyłkę, zamiast:* r○ky); z ręky, Puł. 28 r.; z r○ki psey, Flor. 21; z ręky pszyey, Puł, 41 v.; z ranky, Wacł. 31 v.; od moczi r○ki twoiey, Flor. 38; ręky, Puł. 80 v.; od r○ky pkelney, Flor. 48; od ręky, Puł. 99 v.; z r○ki, Flor. 70; z r○ky, Flor. 70; z ręky Puł. 139 v. *(2 r.)*, 158 r., (Flor. 77. z r○ku); nye wspomynaly ręky yego, Puł. 158 r., (Flor. 77. ne s○ pam○tlywy r○ku); z roky, Flor. 81; z r○ky, Flor. 87, 88, 96, 105; z ręky, Puł. 167 r., 175 r.; 181 r., 193 v., 211 v.; z r○nky neprzyiaiaczelske, *(sic)* Flor. 106; z ręky, Puł. 215 r.; ne napelnyl r○ky swogey, Flor. 128; ręky, Puł. 263 r.; ot r○ky, Flor. 139; od ręky, Puł. 276 r.; z r○ky, Flor. 143; z ręky, Puł. 282 v., 283 r., (Flor. 143 z r○kv), Puł. 307 r.; od rzeky, Flor. 71, Puł. 142 v.; do rzeky, Flor. 79, Puł. 164 r.; masto vtoky, Flor. 30; vtoky, Puł. 56 v.; s drogi, Flor. 2; z drogy, Puł. 3 v.; na beszene drogi, Flor. 18; drogy, Puł. 35 r.; strzezi drogi iego, Flor. 36; drogy, Puł. 75 v.; drogy yego będze chczecz, Puł. 74 v. (Flor. 36 drog○); od drogy, Flor. 43, Puł. 91 r.; z droghy, Flor. 106; zdrogy, Puł. 216 v.; ode wszelky zley droghy Flor. 118, 97; od wszelikey zley drogy, Puł. 247 r.; drogi, Wacł. 36 r.; nenazral gesm wszelky droghy lychoty, Flor. 118, 97; drogy zlosczy, Puł. 247 r.; drogi zlosczi, Puł. 247 r.; z drogy prawdy, Puł. 249 v.; podle drohy, Flor. 139; podle drogy, Puł. 276 v.; vodz drogi bil ies, Flor. 79; drogy, Puł. 163 v.; drogy masta przeebita ne nalesly, Flor. 106; drogy, Puł. 215 v.; drogy yego s○dy, Puł. 302 r.; nogy mey strzecz będ○, Puł. 112 r., (Flor. 55. st○p○ moi○ chowacz b○d○); ne vrazil o kamen nogi twoiey, Flor. 90, (Puł. 185 r. nogę twoyę); ne da na pokuschene nogy twoye, Flor. 120; nogy twoyey, Puł. 256 r.; pomnyal yest przyss○gy swoyey. Flor. 104; pomnyal przyszyęgy swoye, Puł. 207 v.; wskrzeszysz lęczyszcze twoye przyszyęgy postaczam, Puł. 300 r.; syn slughy twogu, Flor. 115; slugy twoyey, Puł. 232 r.; ward○ghy (iumenta) gych ne wmneyszyl, Flor. 106; wardęgy gich, Puł. 218 r.; wargy moye nyezapowyem, Puł. 82 v., (Flor. 39. warg mogich); zbaw dvsz○ moi○ od wargy lychych, Flor. 119, (Puł. 255 r. od warg zlosnych, Wacł. 74 v. od obmowi); noga pichi, Flor. 35; noga pychy, Puł. 71 v.; nyechczyala vczyechy, Puł. 152 r. (Flor. 76. wzgardzala weselicz se); poyd○ scznoty, Puł. 169 v., (Flor. 83. ze czcy); podlug czistoti, Flor. 17; podlug czystoty, Puł. 31 r.; od bogatstw dobroty swoyey, Puł. 105 r.; zapomnyely dobroty yego, Puł. 155 r., (Flor. 77. dobrze czin○czich); wszystko napelnyono będze dobroty, Puł. 206 r., (Flor. 103. dobroczy); dobroty a kazny nauczy mye, Puł. 243 r. (Flor. 118, 65. dobroczy, Wacł. 27 v. dobroczi); od lichoti moiey, Flor. 17; lychoty, Puł. 31 r.; podlug lichoti, Flor. 27; lychoty, Puł. 52 v.; nenawidzil ies lichoti,

Flor. 44, (Puł. 93 r. zloszcz); od lychoti moiey, Flor. 50; od lychoty K. Świdz, (Puł. 103 v. od zloszczy); przez lichoti begal iesm, Flor. 58, (bez zloszczy. Puł. 116 r.); z lichoti, Flor. 71; z lychoty, Puł. 143 r.; drogǫ lichoty oteymy otemne, Flor. 118, (Puł. 239 r. zloszczy, Wacł. 7 v. niesprawiedliwosczi); nenazral gesm droghy lychoty, Flor. 118, 97. (Puł. 247 r. drogy zloszczy); stolecz lichoti, Flor. 93; droga lychoty, Flor. 138; prawycza lychoty. Flor. 143 (*2 r.)*; sin lichoti. Flor. 88 (Puł. 189 r., 275 v., 283 r., 179 r. zloszczy); podlug prawoty, Puł. 18 r.; prawoti pelna prawicza twa, Flor 47; prawoty, Puł. 97 v.; odtworzszczye mnye wrota prawoty, Puł. 235 r, (Flor. 117. zprawedlnosczy); sǫdy prawoty twogye, Flor. 118; prawoty twoyey, Puł. 237 r. (Wacł. 4 v. sprawiedliwosczi twoiey); drogǫ prawoty albo prawdy, Flor 118; drogę prawdy, Puł. 239 r.; droga prawdi, Wacł. 7 v.; sǫdy prawoty twogy, Flor. 118, 57; prawoty twoyey, Puł. 242 v.; w molwy prawoty twoge, Flor. 118, 121; prawoty twoyey, Puł. 249 r.; sǫdy prawoty twogy Flor. 118, 145, 161; prawoty twoye, Puł. 253 r, 253 v.; pirzwyecznǫta wszelkey roboty gych, Flor. 104; roboti, Puł. 210 r.; od sromoty, Puł. 278 v. (Flor. 140. od sromocy); ze straty, Flor. 102 (Puł. 201 v. ze zgynyenya, Wacł. 10 v. ze szmierczi, Wittenb. 102. ze ztraty); pomogl vboghemu z nedostatkow albo z bady, Flor. 106 (Puł. 218 v. z nędze); bog prawdi moiey, Flor. 4; prawdy, Puł. 5 r.; obetnice prawdy, Flor. 4; prawdy, Puł. 5 v.; podlug prawdy moiey, Flor. 7. (Puł. 11 r. sprawiedlywoszczy); podlug prawdi, Flor. 7; prawdy, Puł. 12 r., Flor. 17 (*2 r.*), Puł. 30 v., 31 r.; prawdy yego nye odpądzal yesm, Puł. 31 r. (Flor. 17. prawd); bosze prawdi, Flor. 30; prawdy, Puł. 57 r.; prawdi szuka gospodzin, Flor. 30; prawdy, Puł. 59 v.; podlug prawdy, Flor. 34, Puł. 69 v.; gisz cheząǫ prawdi moiey, Flor. 34; prawdy, Puł. 70 r.; ne scril iesm prawdi twoiey, Flor. 39; prawdy, Puł. 83 r.; prawdi iego kto bodze szukacz, Flor. 60 (Puł. 120 r. prawdę); strzedz sǫdow prawdy twogey, Flor. 118, 105; prawdy, Puł. 247 v.; strzesze prawdy, Flor. 145; prawdy, Puł. 186 v.; z drogy prawdy, Puł. 250 r.; w geszo (*pro:* geszoro) prawdy, Flor. Isai. sec.; w yezyoro prawdy, Puł. 294 v.; prawdi iego kto bodze szukacz, Flor. 60, (Puł. 120 r. prawdę); slowa prawdy, Flor. 118; slowo prawdy, Puł. 240 v.; neprawdy moiey ne scril iesm, Flor. 31; nyeprawdy, Puł. 60 v.; ne chowaly seǫ rady yego, Flor. 105; nye chowaly rady yego, Puł. 212 r,; lyud kromye rady yest, Puł. 305 v.; szkody sze duchowney warowacz, Puł. 251 v.; studnye wody, Puł. 30 r. (Flor. 17. wod); napelnyona yest wody, Puł. 126 r. (Flor. 64. wod); rozdraznyly sǫ gy v wody przeczywenstwa, Flor. 105; v wody, Puł. 213 v.; yako szema prze wody, Flor. 142; przez wody, Puł. 280 v.; kusil iesm cze v wodi przecywomolwena, Flor. 80; v wody Puł. 165 v., (Klement. wedle wodi); gorzkoszczy y zdrady (pelna), Puł. 16 v. (Flor. 9. lscy); napelny oblicze gich ganby, Flor. 82; gaynby, Puł. 168 v.; z osoby maczerzyny, Flor. Atan.; z osoby, Puł. 310 v. (Wacł. 112 v. z ginosczi); nyezmyeszanym osoby, Puł. 311 r. (Flor. Atan. potstawy);

z osoby, Flor. Atan. z ossoby, Puł. 310 v. *(ex substantia*, Wacł. 112 v. z ginoszczi); glossa prosby moiey, Flor. 5, (Puł. 6 v. modlytwy); prosby moiey, Flor. 16; proszby, Puł. 25 v.; ani potǫpil iest prosbi, Flor. 21; proszby, Puł. 42 r.; glos moyey prosby, Flor. 27 *(2 r.)*; proszby, Puł. 52 r., 53 r.; glos prosbi, Flor. 30; proszby, Puł. 59 v.; glos prosby, Flor. 65; proszby, Puł. 128 v., 172 r.; rozumey glossowi prosby moiey, Flor. 85; proszby, Puł. 172 v.; slvszay prosby mogey, Flor. 141 (Puł. 279 r. prozbę); glossem trǫbi rogowey, Flor. 97; trǫby, Puł. 194 v.; w zwǫcze trǫby, Flor. 150; w zwyęcze trǫby, Puł. 292 r.; w zwǫce trǫbi, Wacł. 142 r.; w glosse trǫbi, Flor. 46; trǫby, Puł. 96 r.; vsta twoia oplwita bila zgloby, Flor. 49 (Puł. 102 r. oplywala zloszczyǫ); wlosy glowi moiey, Flor. 39, (Puł. 83 v. moye wlossy), Flor. 68; glowy, Puł. 134 v.; przyyǫcze glowy moyey, Flor. 107; glowy, Puł. 219 v.; ne vtluscy glowy mogey, Flor. 140; glowy, Puł. 278 r.; pochweiane glowi, Flor. 43; pokywanye glowy, Puł. 90 v.; mocz glowi moiey, Flor. 59; glowy, Puł. 119 r.; z lychwy, Puł. 143 r. (Flor. 71. z lichw); podlug molwy, Flor. 118, 113, Puł. 248 v. (Wacł. 38 r. podlug wimowi), Flor. 118, 129, Puł. 250 r., Flor. 118, 169 *(2 r.)*, Puł. 254 r. *(2 r.)*; ne chowali smolwy, Flor. 77. (chowaly smowy, Puł. 159 v.); z osoby albo szpostawy oczczowy, Flor. Atan. (Puł. 310 v. zossoby); ne szmeszanym potstawy ale gednotǫ persony, Flor. Atan. (Puł. 311 r. osoby); crol slawy, Flor. 23 *(2 r.)*; slawy, Puł. 45 r., 45 v.; crol slawi, Flor. 23; slawy, Puł. 45 v.; masto przebiwana slawi twoiey, Flor. 25. (Puł. 49 r. chunly *(sic)* twoyey); od slawi gich, Flor. 48; od slawy gich, Puł. 99 v.; slawi twoiey (bacz se bǫdǫǫ), Flor. 101; slawy, Puł. 199 v.; stolecz slawy trzymal, Flor. Ann.; slawy, Puł. 296 r.; w mnostwe slawy twoyey, Puł. 297 r. (Flor. Moy. w mnostwe slawe twogey, *tutaj z analogii do poprzedniego locativu użył pisarz z omyłki również locativu zamiast genetivu)*; welykoschcz slawy, Flor. 144; slawy, Puł. 284 r.; glossu modlytwy moyey, Puł. 6 v. (Flor. 5. prosby); ne oddalil modlitwi moiey, Flor. 65. (Puł. 128 v. nyeodrzuczyl modlytwę); glos modlytwy moyey, Flor. 114; modlytwy, Puł. 231 r., Flor. 129, Puł. 263 v.; na mescze pastwi postavil, Flor. 22; pastwy, Puł. 43 r.; na owce pastwi twoiey, Flor. 73; pastwy, Puł. 147 r, Flor. 78, Puł. 162 v; owcze pastwi iego, Flor. 94. (ręku iego, Puł. 190 r.); pastwi iego, Wacł. 108 v.; owcze pastwi iego, Flor. 99; pastwy, Puł. 196 v.; my lyud pastwy yego, Puł. 190 r. (Flor. 94. lud iego, Wacł. 108 v. lyud iego); w werzeiach czori syon, Flor. 9. w ulyczkach czory syon, Puł. 15 r; wszitka slawa iego czori crolowey, Flor.. 44; czory krolyowey, Puł. 93 v.; we wrocech czori syon, Flor. 72; czory syon, Puł. 146 v.; s gory, Flor. 3; z gory. Puł. 4 v.; z gori, Wacł. 118 v.; od hemona malutkey gory, Flor. 41; maley gory, Puł. 87 r.; a stǫpy dotkny gory, Flor. 143, (vderz gory, Puł. 282 r.); od gory faran, Flor. Hab. Puł. 299 r.; ofary za grzech ne szǫdal ies, Flor. 39, (Puł. 82 v. modly); pamǫczen bǫdz przecori slug twogich, Flor. 88, (Puł. 181 v. pomny boze przekorę); podlug wyary, Puł. 62 r. (Flor. 32. w we-

rze); glos chwaly twoiey, Flor. 25; chwaly, Puł. 49 r.; chunly *(pro: chualy)*, Puł. 49 r.; offerǫ chwali, Flor. 49; chwaly, Puł. 101 v.; glos chwali, Flor. 65; chwaly, Puł. 127 v.; napelnona bǫdzcze vsta moia chwali twey, Flor. 70; chwaly, Puł. 140 r.; wespowyedzy chwaly, Puł. 196 r.; ku dwoyakey spowyedzy to iest chwaly y grzechow, Puł. 210 v.; obiotowaly obiet chwaly, Flor. 106, (Puł. 217 r. modle chwalę, Klement. obiet chwali); bosze chawly (*sic*) moyey, Flor. 108; chwaly, Puł. 220 v., modlǫ chawaly *(sic)* Flor. 115; chwaly, Puł. 232 v.; ofera chwali, Flor. 49; chwaly, Puł. 102 v.; chwaly gego pelna gest szema, Flor. Habac; chwaly yego pelna zyemya, Puł. 299 v.; od strzali lataioczey, Flor. 90; od strzaly, Puł. 184 r.; modly chczal ies, Flor. 39; modly, Puł. 82 r., 82 v. (Flor. 39. ofary); dzedzini swey ne zostawy, Flor. 93; dzedzyny swey, Puł. 188 v.; powrozek dzedzyny waszyey, Flor. 104; dzedzyny, Puł. 208 r.; omrzalo yest gey dzedzyny swoyey, Flor. 105; dzedzyny swoyey, Puł. 214 r.; czǫscz dzedzini moiey, Flor. 15. (Puł. 24 v. dzedzycztwa mego); przes narodzenye z panny, Puł. 193 v.; prorok z persony czerekwe molwy, Puł. 231 v.; z persony kayǫczych sze, Puł. 270 v.; gednotǫ persony, Flor. Atan.; yednotǫ persony, Puł. 311 r.; gednoscza persony, Wacł. 113 r; prorok z persony, Puł. 230 v.; cristus z persony swoyey, Puł. 273 r.; czerkew z persony tich, Puł. 263 r.; w czas potrzebyszny, Flor. 144; potrzebyzny, Puł. 285 v.; od potrzebyzny, Flor. 90, (Puł. 184 v. od orędzya); any przecorzyzni (*obprobrium, lastir*) wzǫl iest przeciw blisznim swogim, Flor. 14; przekorzyzny, Puł. 23 v.; ne gest padzene styany, Flor. 143 (*nulla irruptio*); nye yest padzenye szczyny, Puł. 283 v., y stal dvch welnny, Flor. 106, [*Prof. Nehring uważa formę tę za adjectivum* (*Iter Flor. 111)*]; duch welny *(procella)*, Puł. 217 r; wszytky wyssokoszczy twoye y welny twoyey na myę poszly, Puł. 87 r. (Flor. 41. plinene twoie); przez wini, Flor. 3, 14, 72; bez wyny, Puł. 4 v., 23 r., 145 r.; wywyodl ye ze czmy, Flor. 106, Puł. 216 r.; poszǫdacz bǫdze crol crasi twoiey, Flor. 44; krasy twoye, Puł. 93 v.; welebnoscz crasi iego, Flor. 49; krasy, Puł. 100 v.; od pokusy, Flor. 17; spokussy, Puł. 31 v.

§. 39. Imiona własne: pyenye hanny prorokynyey, Puł. 295 r.; z wynnycze sodomy wynnycza gich, Puł. 306 r.

§. 40. Tu należą też niektóre masculina z nomin. na -a: od slugi twego, Flor. 26; od slugy twego, Puł. 51 r., Flor. 68, Puł. 136 r.; modlitwǫ slugi twego, Flor. 79; slugy twego, Puł. 163 v.; vwesel duszǫ slugi twego. Flor. 85; slugy, Puł. 172 r.; obrzǫd slugi twego, Flor. 88; slugy twego, Puł. 180 v.; kelko gest dnwo (*sic*) slvghy twego, Flor. 118, 81; slugy twego, Puł. 245 r.; slugi twego, Wacł. 33 v.; szvkay slughy twego, Flor. 118, 169; slugy, Puł. 255 r.; slugi Wacł. 116 r.

Łaciński genetivus mamy w wyrazie iude: weselili se czori iude, Flor. 96; czory yude, Puł. 193 r.

§. 41. f) Temata żeńskie pierw. na -ja *mają w staropolskim języku kilka końcówek, z których jedne częściéj, drugie zaś rzadziéj występują.*

1) Starosłowieńską końcówką jest ѧ (ę). *W obu psałterzach występuje ona tylko po razu, a mianowicie:* ostrzezy dusz⊘ twogey, Flor. 120, 7, (Puł. 256 v. strzezy dusze twoye, *genet. singul. lub accusativ. plural.*), layanya czakalo szyercze moye y nędzę, Puł. 136 v., (Flor. 68. n⊘dze).

Z psałterza Floryjańskiego przytacza jeszcze prof. Miklosich (Vergl. Gram. III. 465 i Wortbildl². 421) przykład: rozumey dusz⊘ moiey, Flor. 68. (Puł. 136 v. baczy duszę moyę, *Vulg.: intende animae meae,* πρόσχες τῇ ψυχῇ μου.). *Forma ta jednak genetivem nie jest, jak to wykazał prof. Nehring (Iter Flor. str. 32), a w najświeższych czasach prof. Ad. Ant. Kryński w Rozbiorze gramatyki histor.- por. Dra A. Małeckiego, (odbitka z Bibl. Warsz. 1880. str. 26 i 27).*

Słowo rozumieć stoi w psałterzu Floryjańskim bardzo często z dativem, formę więc dusz⊘ *można uważać tylko za omyłkę powstałą z nieuwagi, zamiast* duszi. *Prof. Małecki w obu swych większych gramatykach (Gram. pols. więk. 77. Gram. hist. por. I, str. 179) uważa za Miklosichem również formę tę za genetivus.*

W przykładzie nye zabyay duszę moyę ... y zywota mego, *który prof. Nehring przytacza z psałterza Puławskiego nie podając psalmu (Archiv. f. sl. Ph. V. 253) z przypuszczeniem, że jest to może gen. sing., formy* duszę moyę *za genet. sing. uważać nie możemy, bo jak sam zaraz nadmienia słowo przechodnie z negacyją stoi w Puł. często z accusativem. Podobnych zresztą przykładów mamy o wiele więcéj, jak:* nyeulapyl duszę moyę, Puł. 10 r. (Flor. 7. dusze moiey); nyewzyol wprosnoscz duszę swoyę, Puł. 44 v. (Flor. 23. dusze swoiey); nye zgubyay duszę moyę, Puł. 49 r. (Flor. 25. dusze moiey), *a nawet* w Flor. ne otemvy dusza moy⊘ 140, nyeodeymuy duszę moyę, Puł. 278 r.

2) Najzwyklejszą w obu psałterzach jest końcówka -e, *powstała z* -ę *po stracie rynezmu:* garnecz nadzeie moiey, Flor. 59; nadzeie mogey, Puł. 119 r.; w pomocz nadzeie moiey, Flor. 93; nadzeye moyey, Puł. 189 v.; yny nadzeye myely, Puł. 156 v. (Flor. 77. ani pwali s⊘); latka nadzeye moyey, Flor. 107, (nadzyey moyey, Puł. 219 v.); od oblicza zeme, Flor. 1; zyemye, Puł. 2 r.; z zeme iego, Flor. 9; z zemye, Puł. 17 v.; od mala z zeme, Flor. 16; od mala zyemye, Puł. 27 v.; w konczoch okr⊘gu zeme, Flor. 18, (Puł. 34 v. w koyncze szwyata zyem); z zeme, Flor. 20; z zyemye, Puł. 39 r.; wszitcy craiowe zeme, Flor. 21, (Puł. 42 v. zyemske); z zeme, Flor. 33; z zyemye, Puł. 65 v.; b⊘d⊘ dzedziczmi zeme, Flor. 36, (Puł. 73 r. będ⊘ bydlycz na zyemy); z zeme iordanskey, Flor. 41; z zyemye, Puł. 87 r.; do concza zeme, Flor. 45; zyemye, Puł. 95 r.; crol wszey zeme, Flor. 46; zyemye, Puł. 96 r.; bogowe moczni zeme, Flor. 46; zyemye, Puł. 96 r.; wyesszyelym wszey zyeme, Puł. 96 v., (Flor. 47. wszelika zema); w craie zeme,

Flor. 47; do craiow zeme, Flor. 47; do krayow zyemye, Puł. 97 v.; okrǫg zyemye, Puł. 101 v. (Flor. 49. swata); s zeme sziwich, Flor. 51; z zyemye, Puł. 106 r.; conczom zeme, Flor. 58; zyemye, Puł. 117 v.; od conczow zeme, Flor. 60. (Puł. 119 v. zyemskych); w nyzcosczi zeme, Flor. 62; zyemye, Puł. 123 r.; wszech conczow zeme, Flor. 64; zyemye, Puł. 125 v.; zemie, Wacł. 9 v.; wszystka krolewstwa zyemye, Puł. 129 v.; wszitczi conczowe zeme, Flor. 66; kraye zyemye, Puł. 129 v.; crolewstwa zeme, Flor. 67; zyemye, Puł. 133 v.; z globocosci zeme, Flor. 70; zględokoszczy zyeme, Puł. 141 v. (Klement. 70. z propasti zemie); od kraya zyemye, Puł. 142 v. (ocrǫga zem, Flor. 71); wszistczi crolowe zeme, Flor. 71. (Puł. 143 *brak tego wyrazu)*; wszistka pocolena zeme, Flor. 71. (Puł. 143 v. zyemska); iaco syano zeme, Flor. 71. (Puł. 143 v. zyemskyé); od zeme, Flor. 73, (Puł. 147 v. na zyemy); wesrzod zeme, Flor. 73; zyemye, Puł. 148 r.; wszistki craye zeme, Flor. 73, (Puł. 148 v. zyemske); wszistczi grzeszny zeme, Flor. 74; zyemye, Puł. 150 r.; wszitky vtulne zeme, Flor. 75, (Puł. 151 v. na zyemy); wszech crolow zeme, Flor. 75, (Puł. 151 v. zyemskich); okrogu zeme, Flor. 76; zyemye, Puł. 153 v.; zwerzom zeme, Flor. 78; zyemye, Puł. 161 v.; gdi wiszedl z zeme egipta, Flor. 80 (*2 r.)*; z zyemye, Puł. 165 v., 166 r.; wszistka zaloszena zeme, Flor. 81; zyeme, Puł 167 r.; xpus wszey zyemye yest naywyssszy przebywcza, Puł. 167 v.; vczinili se iaco gnoy zeme, Flor. 82; zyemye, Puł. 168 r; prawda z zeme weszczdla iest, Flor. 84; z zyemye, Puł. 171 v.; nad crolmi zeme, Flor. 88; zyemye, Puł. 179 v.; okrǫg zeme, Flor. 92; zyemye, Puł. 187 r.; zemye, Wacł. 124 r.; wszistky craie zeme, Flor. 94; zyemye, Puł. 190 r.; zemye, Wacł. 108 r.; oprawil swat zeme, Flor. 95, (Puł. 191 v. *brak tego wyrazu)*; sweczily sǫ blyzkawicze iego ocrogu zeme, Flor. 96; zyemye, Puł. 192 v.; sǫdzicz bǫdze okrog zeme, Flor. 95; zyemye, Puł. 192 r.; od oblicza bozego wszey zyemye, Puł. 193 r. (Flor. 96. wszelka zema); ku wernim zeme, Flor. 100; zyemye, Puł. 197 v.; wszistki grzeszne zeme, Flor. 100; zyemye, Puł. 197 v.; wszistczi crolowe zeme, Flor. 101, (Puł. 199 v. *brak tego wyrazu*); od szemye, Flor. 102; od zemye, Puł. 202 r.; ot ziemie Wittenb. 102; z szemye, Flor. 103; z zyemye, Puł. 204 v.; z zemie Kapitul. 103 obnowysz oblyczey szemye, Flor. 103; zyemye, Puł. 206 r.; z szemye, Flor. 103; z zyemye, Puł. 206 v.; owocz zyemye, Puł. 209 v. (Flor. 104. w szemy); z szeme, Flor. 108. z zyemye, Puł. 222 r.; ot zseme, Flor. 112; od zymye, Puł. 227 v.; wszytky grzeszne szeme, Flor. 118, 113; zyemye, Puł. 249 r.; zemie, Wacł. 38 v.; od koncza szeme, Flor. 134; zyemye, Puł. 268 r.; wszytky krolewe szeme, Flor. 137; zyeme, Puł. 272 v.; zemie, Wacł. 137 r.; w nyszynach szeme, Flor. 138; zyemye, Puł. 274 v.; asz do szeme, Flor. 146; az do zyemye, Puł 288 r.; asz do zyemye, Wacł. 129 v.; wszytczy sǫdze szeme, Flor. 148; zyemye, Puł. 290 v.; sczeszege szeme, Flor. Ann.; zyemye, Puł. 296 r.; skory zye- *zamiast* zyemye) madyan, Puł. 299 v.; rzeky zdzerzesz zyemye, Puł. 300 r.; podlug podobenstwa wǫszowego

iaco zmye (*żmije)* gluchey (*similiter veneno serpentis sicuti aspidis surdae*), Flor. 57; yako zmye gluchey, Puł. 115 r.; szukaly od boga karmye sobye, Flor. 103, (Puł. 205 r. karmy);. obetnicze y modly chczal ies, Flor. 39; obyetnycze y modly nyechczyal ies, Puł. 82 r.; zbawene prawicze iego, Flor. 19; przemenene prawicze twoiey, Flor. 76, (zbawyenye prawiczi yego, Puł. 37 r. przemyana prawyczy, Puł. 153 r. *w obu tych przykładach psałterza Puławskiego widzimy już formy późniejsze)*; nad mǫszem prawicze twey, Flor. 79; prawycze twoyey, Puł. 164 v.; z tłustoszczyǫ pszenycze, Puł. 303 v.; ne vzrzy swecze, Flor. 48; nyevsrzy szwyecze, Puł. 100 r.; z wynnycze sodomy, Puł. 306 r.; strzeszy me iaco zrzenicze oka, Flor. 16; zrzenycze, Puł. 26 v.; strzegl yako zrzenycze, Puł. 303 r.; z iezora nǫdze, Flor. 39, (nędzy, Puł. 81 v.); od nǫdze, Flor. 87; od nędze, Puł. 176 v.; z nędze, Puł. 218 v. (Flor. 106. z nedostatkow albo z bady); ot strzodze yvtrzney (*custodia)*, Flor. 129, (od strozey, Wacł. 19 r., w Puł. 263 v. *brak w tym miejscu całego zdania)*; drogǫ vczinil sczdze gnewu swemu, Flor. 77, *jestto konstrukcyja niejasna, dlatego trudno tu na pewne rozstrzygnąć czy forma ta jest genet. sing, czy accusativ. plur. Prof. Nehring przypuszcza że to genetivus* (*Iter Flor. 106*). *Co do fonetycznéj strony tego wyrazu por. prof. Baudouina de Courtenay* О древне-польскомъ языкѣ, *str. 74—5. (Psałterz Puławski ma w tym miejscu inną całkiem jasną konstrukcyją:* drogę vczynyl szczyeszcze gnyewa swego, *Vulgata: patefecit iter irae suae)*; od zǫdze swe, Puł. 157 r. (w Flor. 77. *widzimy już ślady wpływu deklinacyi złożonéj przymiotników, mamy bowiem formę:* od szǫdzey swoiey); podlug zǫdze szyercza gich, Puł. 166 r. (Flor. 80. podlug szǫdz); szǫdaly seǫ szǫdze na puszczy, Flor. 105. (zǫdaly zǫdzey, Puł. 212 r.); (od sǫdzey mogey, Flor. 139); od zǫdze moye, Puł. 276 v.; tszcziczǫ (*taedium*) dusze sgladza, Flor. prol.; nenawydzy swoiey dusze, Flor. 10, (Puł. 18 v. zawydzy duszę swą); ne ostawisz dusze moiey, Flor. 15; dusze moyey, Puł. 25 r.; ne wzǫl wprosznoscz dusze swoiey, Flor. 23, (Puł. 44 v. duszę swoyę); strzeszi dusze moiey, Flor. 24; dussze moyey, Puł. 47 v.; ne zgubay dusze moiey, Flor. 25, (Puł. 49 r. duszę moyę); szukayǫczy dusze moyey, Puł. 67 r. (Flor. 34. gisz szukaiǫ duszǫ moiǫ); szukali dusze moiey, Flor. 37; dusze, Puł. 78 r.; szukaiǫ dusze moiey, Flor. 39; dusze, Puł. 83 v.; odkupena dusze swey, Flor. 48; dusze swey, Puł. 98 v.; szukali sǫ dusze moiei, Flor. 53, (Puł. 108 r. duszę moyę, Wacł. 2 v. duszą moią); przyemcza iest dusze moiey, Flor. 53; dusze moyey, Puł. 108 r.; dusze moiey, Wacł. 3 r.; szukali sǫ dusze moiey, Flor. 62, (Puł. 123 r, duszę moyę); asz do dusze moiey, Flor. 68; dusze, Puł. 134 r.; gisz szukaiǫ dusze moiey, Flor. 69; dusze moyey, Puł. 138 v.; gisz strzegli dusze moiey, Flor. 70; dusze, Puł. 140 r; ne daway zwerzom dusze, Flor. 73, (Puł. 148 v. dusz), Wacł. 19 v. dusze; strzeszi dusze moiey, Flor. 85, (Puł. 172 r. strzy dusze moye); szukali dusze moiey, Flor. 85, (Puł. 173 r. duszę); genby svkal dusze mogey, Flor. 141; dobywal dusze moyey, Puł. 279 r.; w gorzkosczy dvze mogey, Flor. Is. sec. (Puł. 294

r. duszy moyey); od dvsze rozvmne, Flor. Atan.; od dusze rozumney, Puł. 310 v.; z dusze rozumney, Wacł. 112 v.; wytargdny od szablye boze duszę moyę, Puł. 41 v. (Flor. 21. od gnewu, Wacł. 31 v. od nyerzǫdnosczi); do iutrzne, Flor. 29; do yutrznye, Puł. 55 v.; z owczarnye, Puł. 301 v.; we skriczy burze, Flor. 80; wskryczyu burze, Puł. 165 v. (Klem. 80. wzkritiu burzie); wywyedzy z stroze duszę moyę, Puł. 279 v. (Flor. 141. ze stroszey); od szadana y lsze, Flor. 58, (Puł. 117 v. lzy).

Imiona własne: asz do ydumyge, Flor. 107, (Puł. 220 r. az do ydumeey); z panny marie, Flor. 193 v.

Na tak wielkie rozpowszechnienie się końcówki -e *w genetivie wpływała jeszcze końcówka* -e *u tematów spółgłoskowych żeńskich, jak: macierze, krwie.*

§. 43) 3) Znacznie rzadziej występuje końcówka -ej, *właściwa dat. sing. fem. deklinacyi złożonéj. Przeszła ona najpierw do genet. singul. fem. tejże deklinacyi, a następnie z analogii przyjęły ją także temata na* -ja *fem. w genetivie.* [*O kwestyi téj por. Baudouin de Courtenay, Beiträge zur vergleich. Sprachforschung VI, 32--34; Nehring w recenzyi Glossy super epistolas per annum dominicales, (Archiv. f. sl. Phil. II, 371); Lucyjan Malinowski w „Modlitwach Wacława", §. 91; Dr. Pilat „Pieśń Bogarodzica", str. 96; Ad. Ant. Kryński „Rozbiór gramatyki polskiéj Dra A. Małeckiego", (odbitka z Bibl. warsz. 1880), str. 25*]. *Przykłady w obu psałterzach występujące są:* szczitem dobrey woley, Flor. 5; wolyey, Puł. 8 r.; woley iego warg ne zdradzil ies iego, Flor. 20; woley .. nyeodyąlesz yemu, Puł. 38 r.; z woley moiey, Flor. 27; z wolyey moyey, Puł. 53 r.; czas dobrey woley, Flor. 68, (Puł. 135 v. myloszczy); wodl gye w przystam woley gych, Flor. 106, (Puł. 217 v. w przystan zǫdzey gich); naveczy mǫ czynycz woley twogey, Flor. 142, (*tu widocznie genet. zawisł od:* naveczy mǫ, *nie zaś od* czynycz; Puł. 281 r. wolyǫ twoyę); czudnoscz roley semnǫ iest, Flor. 49, (Puł. 101 v. nyw); nyeprzynyosǫ karmyey, Puł. 301 v.; w rǫkv pǫney swogey, Flor. 122, [pǫney, *zamiast* paney, *por. Dr. A. Kalina, Ueber die Schreib. der Nasalvoc. (Archiv. f. sl. Ph. IV. 33)*]; panyey swoyey, Puł. 258 r.; w szprawye panyey szwey, Wacł. 91 v; syna posselkynyey twoyey, Puł. 173 v. (Flor. 85. dzewky); yako oczy poselkyney, Flor. 122, [*Prof. Nehring domyśla się w wyrazie* poselkini *pochodzenia czeskiego (Archiv. f. sl. Phil. II. 435), jakkolwiek już w starosł. temata na* -ъıня *mają w nom. sing.* -ъıня, *np.* сълдрѣнъıня *kod. Zografs. Jan 4. 7.* грѣдъıня *clozian. K. 612, (R. Scholvin, Archiv. f. sl. Phil., str. 500), por. téż o tym suffiksie Wenzel Burda, Beitr. VI. 194—197*]; poselkynyey, Puł. 258 r., Wacł. 91 v. czorky sluzebney); pyenye prorokyney, Puł. 295 r.; odwodzy od zlych braczey, Puł. 72 r.; odkryl yes zalozenye az do szygey, Puł. 300 v.; wywedzy ze stroszey dvsza moyǫ, Flor. 141, (Puł. 279 v. z stroze), [*rzeczownik* stróża = *strog-ija, *zob. Modlitwy Wacława, str. 30. Dr. R. Pilat, pieśń Bogarodzica, str. 95—96*)];

od strozey yutrzenney aze do noczi, Wacł. 19 r. (Flor. 129. ot strodze, Puł. 263 v. *brak*); zgyncze vwloczcze duszey moyey, Puł. 140 v. (Flor. 70. duszi moiey); rostyǿ crasy puszczey, Flor. 64; puszczey, Puł. 126 v.; podoben vczinil iesm se pellicacowi puszczey, Flor. 101; puszczey, Puł. 198 v.; przed lyczem szyrot y sędzyey wdow, Puł. 130 r. (Flor. 67. oczczowe sirot y sǿdze wdow), [*por. za sztuczne nieco objaśnienie téj formy przez prof. J. Baudouina de Courtenay, Beitr. VI, 33*]; od szǿdzey swoiey, Flor. 77, (Puł. 157 r. od zǿdze swe); zǿdaly zǿdzey, Puł. 212 r. (Flor. 105. szǿdze); w przystan zǿdzey, Puł. 217 v. (Flor. 106. woley); od sǿdzey mogey, Flor. 139, (Puł. 276 v. od zǿdze moye).

Imiona własne: z babylonyey, Puł. 125 r.; asz do ydumeiey, Flor. 59, (Puł. 119 r. az do ydumeya); az do ydumeey, Puł. 220 r. (Flor. 107, asz do ydumyge).

§. 44. Zestawiwszy to pokazuje się, że końcówkę -ej *mają następujące rzeczowniki*: wola (Flor. 6 r., Puł. 3 r.); rola, (Flor. 49); pani, (Flor. 122, Puł. 258 r., Wacł. 91 v.); posełkini, (Flor. 122, Puł. 173 v., 258 r.); prorokini, (Puł. 295 r.); sędzia, Puł. 130 r.; bracia, (Puł. 72 r.); szyja, (Puł. 300 v.); stróza, (Flor. 141. Wacł. 19 r.); dusza, (Puł. 140 v.); puszcza, (Flor. i Puł. *po 2 razy*); żądza, (Flor. 2 r. i Puł. 2 r.); babilonija, (Puł. 125 r.); idumeja, (Flor. 59, Puł. 220 r.). *W ogóle więc jest we Flor. 14 przykładów, w Puł. 17, w Modl. Wacława zaś w tekscie z psałterza wyjętym 2 przykłady. Przytym nadmienić wypada, że wyrazy: wola, rola, pani, posełkini, prorokini, bracia, szyja, puszcza, babilonija, innéj końcówki w obu psałterzach nie mają, tylko* -ej; żądza *zaś ma prócz* -ej *raz we Flor. a 3 razy w Puł. końcówkę* -e; *we Flor. więc przeważa w tym rzeczowniku końcówka* -ej (*2 razy* -ej, *raz* -e), *w Puł. zaś* -e (*2 razy* -ej, *3 razy* -e). *Rzeczownik* stróża *ma we Flor. raz* -ej, *w Puł. raz* -e, *zresztą żadnéj innéj końcówki*; idumeja *zaś po razu w obu psałterzach ma końcówkę* -ej, *raz we Flor.* -e, *a raz w Puł.* -a, *podług analogii tematów na* -ja *mascul. Zauważyć tu jeszcze można, że przeważnie przyjęły końcówkę* -ej *rzeczowniki pierwotne na* -ija, *i że w Puł. częściéj występuje ona niż we Flor., tam bowiem ma ją 12 rzeczowników, tu zaś tylko 8. Por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 253. W bibl. kr. Zof. mamy podobnież:* braczyey, 41. b. 10; karmyey, 30. a. 35; panyey, 18, a. 2.; puszczey, 57. b.; sǿdzey, 176, a. 8., *por. Dr. E. Ogonowski, Archiv. f. sl. Phil. IV. 259.*

§. 45. 4) Najpóźniejszą jest końcówka -i. *A przecież raz ją znajdujemy już w psałterzu Flor. 74*, kelich wina czistego pełni smesy (zmiesza, mistum). *Toż samy* w Puł. 150 r. czasza ... pełna zmyeszy. [*Dziwna więc, dlaczego prof. Nehring utrzymuje, że końcówki* -i *psałterz Flor. nie ma wcale, por. Iter Flor. 32. Archiv. f. sl. Ph. V. 253. Tu właśnie rozstrzygnąć może psałterz Puławski, że wymawiano* zmiesza *a nie* zmiesa] *Prócz tego są jeszcze 4 przykłady téj końcówki w psałterzu Puławskim:* zbawyenye prawiczi iego, 37 r.; przemyana prawyczy wyssokyego, 153 r.; z yezyora nędzy.

81 v.; latka nadzyey moyey, Puł. 219 v. (Flor. 107. nadzeye moyey); szukaly od boga karmy sobye, Puł. 205 r. (Flor. 103. karmye). *Forma* karmy *może być téż uważaną za genetivus od skróconego już nominativu* karm *zamiast* karmia, *więc podług analogii tematów na* -i. *Wszędzie tu we Floryjańskim odpowiadają formy z końcówką* -e, *jak je już wyżéj przytoczyłem. Forma na* -y (-ı) *jest dziś u tych rzeczowników w genet. singul. już powszechna. O analogii, która wpływała na wzajemne mieszanie się tych wszystkich końcówek w gen. sing. tematów żeńskich w ogóle, por. J. Baudouin de Courtenay Einige Fälle der Wirkung der Analogie in der polnischen Declination, (Beiträge zur vergleichenden Sprachforschung VI, str. 30—36), zresztą por. Miklosich, Wortbildungslehre 421).*

§. 46. g). Temata męskie pierw. na -i *mają według analogii tematów na* -ja *mascul. końcówkę* -a: boyaszn dnya sǫdnego, Puł. 8 r.; wszego dna, Flor. 36; czalego dnya, Puł. 74 v.; wszego dna, Flor. 37, 43 *(2 r.)*, 55 *(3 r.)*; wszego dnya, Puł. 78 r., 89 v., 90 v., 111 v., 112 r.; od wisocosczi dna, Flor. 55; dnya, Puł. 111 v.; asz do dna, Flor. 60; az do dnya, Puł. 120 r., ote dna do dna, Flor. 60; odednya do dnya, Puł. 120 v.; ze dnya w dzen, Wacł. 9 v.; blogoslawoni gospodzin dna na kaszdi dzen, Flor. 67, (Puł. 132 r. *brak formy genet.*); wszego dna, Flor. 70 *(2 r.)*, (Puł. 140 v, 141 v. wszytek dzyen); wszego dna, Flor. 71, 73; dnya, Puł. 143 v., 149 r.; wszego dna, Flor. 85, 87. (wszystek dzyen, Puł. 172 r., 175 v.); wszego dna, Flor. 87; dnya, Puł. 176 v.; wszego dna, Flor. 88; (wszytek dzyen, Puł. 178 r.); podlug dna kuszena, Flor. 94; podlug dnya, Puł. 190 v., Wacł. 117 r.; ote dna, Flor. 95; ode dnya, Puł. 191 r.; wszego dna, Flor. 101, (Puł. 198 v. wszystek dzyen); wszego dna, Flor. 139; dnya, Puł. 276 r.; trzeczego dna, Flor. Atan.; dnya, Puł. 311 r., Wacł. 113 v.; w osweczenu ogna, Flor. 77; ognya, Puł. 155 v.; w slupye ognya, Puł. 195 v. (Flor. 98. obloka).

Przejście tych tematów do deklinacyi tematów na -ja *w pewnych przypadkach już w starosłowieńskich zabytkach wykazuje R. Scholvin w Archiv. f. sl. Phil., II. str. 518. Rzeczownik* дьнь *jednak nigdy nie ma* дьнꙗ, *lecz* дьни *(8 r.), a znacznie częściéj podług tematów spółgłoskowych* дьне *(42 r.).*

§. 47. h) Temata żeńskie na -i *kończą się jak w starosłowieńskim języku na* -i: vczecha bolesci iest, Flor. prol.; na loszu bolesci iego, Flor. 40; bolyeszczy, Puł. 84 v.; od zamǫta gych zlych y bolescy, Flor. 106; bolyeszczy, Puł. 218 r.; gysz gecze chleb boleszczy, Flor. 126; bolyeszczy, Puł. 261 r.; szum bystroszczy yego, Puł. 125 v. (Flor. 64 czeczena); podlug czistosczi, Flor. 17; czystoszczy, Puł. 30 v.; dlugoscy dny napelnǫ gi *(longitudine dierum satiabo eum)*, Flor. 90; dlugoszczy, Puł. 185 r.; sǫdowe twogi glǫbokosczi wele, Flor. 35, (Puł. 71 r. głębokoszcz wyelyka); w glynye głębokoszczy, Puł. 134 r. (Flor. 68. vwǫznǫl iesm w gline glǫbokey); z glǫbocosci wod, Flor. 68; zglembokoszczy wod, Puł. 136 r.; z globocosczi zeme, Flor. 70; zgłębokoszczy zyeme, Puł. 141 v.; stǫpayǫ asz do

gl϶mbokosczy, Flor. 106; az do glembokoszczy, Puł. 217 r.; z gl϶bokosczy wolal gesm, Flor. 129; z głębokoszczy, Puł. 263 r.; z glambokosczi, Wacł. 18 v.; od oblicza gluposci moiey, Flor. 37; od licza gluposzczy moye, Puł. 77 r.; od gor϶czoscy iego, Flor. 18, (Puł. 35 r. przedgorączoszczyą yego); gorzcosci (pelna s϶), Flor. 9; gorzkoszczy, Puł. 16 v.; gorzkoscy pelna s϶, Flor. 13; gorszkoszczy, Puł. 22 r.; gorzcosci y lscy (vsta pelna s϶), Flor. 9, (Puł. 16 v. zdrady); ne vczinil lsczi, Flor. 14, (Puł. 23 v. zdradę); ne molwili lsczi, Flor. 33, (Puł. 65 v. nye molwyly lesz); od zadanya y lzy, Puł. 117 v., (Flor. 58. lsze); wstay϶ z marnoszcy, Puł. 5 r.; z rad϶ marnosczy, Puł. 48 v. (Flor. 25. prosznoscy); taiemne m϶droscy twoiey ziawil ies mne, Flor. 50; m϶droszczy twoyey, Puł. 103 v.; m϶drosci twogey, Kar. Świdz; m϶droscy vczyl, Flor. 104; m϶droszczy, Puł. 208 v.; pocz϶tek m϶droszczy, Flor. 110; m϶droszczy, Puł. 225 v.; kromye rady yest y przes m϶droszczy, Puł. 305 v.; lata milosci twoiey, Flor. 64; myloszczy twoyey, Puł. 126 v.; czas myloszczy bozey, Puł. 135 v. (Flor. 68. dobrey woley); mylosczy twogy pane pelna gest szema, Flor. 118, 57, (Puł. 242 v. myloszyerdzya, Wacł. 27 v. miloserdzia); grzechow mlodoscy moiey, Flor. 24; mlodoszczy moyey, Puł. 46 v,; od mlodosci moiey, Flor. 70 (*2 r.*), 87; z mlodoszczy moyey, Puł. 139 v„ 176 r.; od mlodoszczy, Puł. 141 r.; ode mlodosczy mogye, Flor. 128 (*2 r.*); od mlodoszczy moye, Puł. 262 v. (*2 r.*); z r϶ky nicosci, Flor. 88, (Puł. 181 r. z ręky pyekla); pam϶cz oplwytosczy slodkosczy twe wyrzyg϶, Flor. 144; pamyęcz oplwytoszczy twoyey slotkoszczy, Puł. 284 v.; nee molw ani powescy, Flor. 18, (Puł. 34 v. kazanya); s rad϶ prosznoscy, Flor. 25, (Puł. 48 v. marnosczy); bich϶ obludzili ony z prosznosci w tosz istne, Flor. 61; z proznoszczy w proznoszcz, Puł. 121 v.; bysta ne wydzely proznosczy, Flor. 118; by nye wydzyaly proznoszczy, Puł. 240 r.; abi nye widzeli proznosczi, Wacł. 23 v.; napelnona s϶ radosczy vsta nasza, Flor. 125; napelnyona s϶ radoszczy, Puł. 260 r., (Klem. naplnyena su radosti usta nassie); w blogoslawenstwech slotkosci, Flor. 20; slotkoszczy, Puł. 38 r.; welike mnoszstwo slotcosci twoiey, Flor. 30; slotkoszczy twoyey, Puł. 59 r.; podlug sprawyedlywoszczy, Puł. 11 r. (Flor. 7. podlug prawdy); podlug yego sprawyedlnoszczy, Puł. 17 v.; po stdzach sprawedlnosci, Flor. 22; na chodnyku sprawyedlnoszczy, Puł. 43 v.; sprawedlnosci twoiey ne scril iesm, Flor. 39; sprawyedlnoszczy twoye, Puł. 82 v.; przymesz ofar϶ sprawedlnosci, Flor. 50; modly sprawyedlnoszczy, Puł. 105 r.; modli sprawedlnosci, K. Świdz; bych϶ strzegly prawot albo sprawedlnosty, Flor. 104, (Puł. 210 v. prawot), [*ślad wpływu czeskiego, por. Nehring, Archiv. f. sl. Phil. II, 425*]; otworszycze mne wrota zprawedlnosczy, Flor. 117, (Puł. 235 r. prawoty); w czas starosci, Flor. 70; staroszczy, Puł. 140 r.; asz do postarzenya y starosci, Flor. 70; y staroszczy, Puł. 141 r.; statecznosci naucza, Flor. proł.; poznane werney swatlosci iest, Flor. prol.; studna sw϶tosci iest, Flor. prol.; spowadaycze se pam϶czi sw϶toscy iego, Flor. 29; szwy϶toszczy yego, Puł. 55 r.; na gor϶ sw϶tosci swoiey, Flor. 77; szwyętoszczy swey, Puł. 159

r.; pamǫczy swotosczy iego, Flor. 96; szwyǫtoszczy yego, Puł. 193 v.; skrzyna swǫtosczy twogey, Flor. 131; welykoschcz slawy swǫtosczy twogey, Flor. 144; szwyǫtoszczy twoyey, Puł. 265 r., 284 r.; tlustosci napelnona bǫdz dusza, Flor. 62; tlustoszczy, Puł. 122 v.; podlug wyelikoszczy, Puł. 16 r. (Flor. 9. podlug mnoszstwa); podlug welicoscy, Flor. 78; podlug wyelykoszczy, Puł. 162 v.; podlug mnoszstwa welkoszczy gego, Flor. 150; wyelykoszczy yego, Puł. 292 r.; wyelikosczi iego, Wacł. 142 r.; podlug wisokosci, Flor. 11; wyssokoszczy, Puł. 20 r.; z wisocoscy, Flor. 17; z wyssokoszczy, Puł. 30 r; od wisocosci dna, Flor. 55; od wyssokoszczy dnya, Puł. 111 v.; z wisokosczy swǫtey swe, Flor. 101; z wysokoszczy szwyętey swoyey, Puł. 200 r.; podlvg wysokosczy nebya od szemye, Flor. 102; podlug wyssokoszczy, Puł. 202 r.; z wysokosczy gich, Flor. 103; z wyssokoszczy gych, Puł. 204 v.; slowa zdradnosci, Flor. 51; zdradnoszczy, Puł. 105 v.; przed oblyczym zymnosczy, Flor. 147; zymnoszczy yego, Puł. 289 r.; zymnosczi, Wacł. 133 v.; chczǫczy zloszczy, Puł. 6 v. (Flor. 5. zlego); mnostwa zloszczy gych, Puł. 7 v. (Flor. 5. zglob); strumene zloszczy, Puł. 28 v. (Flor. 17. lichot), *te dwa ostatnie przykłady mogą być i gen. plur.*; od zlosczy gich, Flor. 34; od gych zloszczy, Puł. 68 v.; zlosci ne iest nenawidzal, Flor. 35; zloszczy, Puł. 70 v.; dla zloszczy, Puł. 80 v. (Flor. 38. prze lichotǫ); od zloszczy moyey, Puł. 103 v. (Flor. 50. K. Świdz. od lychoty); bez zloszczy, Puł. 116 r.; dla zloszczy, Puł. 145 v.; syn zloszczy, Puł. 179 r.; nye zloszczy w nyem, Puł. 186 v.; stoliecz zloszczy, Puł. 189 r.; z drogy zloszczy, Puł. 216 v. *(wszędzie tu we* Flor. t. j. 58, 72, 88, 91, 93, 106, *zastąpiony jest ten wyraz odpowiednimi formami wyrazu* lichota); od zloszczy, Puł. 218 r. (Flor. 106. pre zglobǫ); yudaszowy zloszczy warowacz szye, Puł. 220 r.; drogę zloszczy odeymy odemnye, Puł. 239 r. (Flor. 118. lichoty, Wacł. 7 v. niesprawiedliwosczi); nyenasrzal yesm wszelykey drogy zloszczy, Puł. 247 r.; zlosczi, Wacł. 36 v. (Flor. 118, 97. lychoty); yestly droga zloszczy we mnye, Puł. 275 v. (Flor. 138. lychoty); w slowa zloszczy, Puł. 277 v.; zlosczi, Wacł. 17 r. (Flor. 140. lychoty); prawicza zloszczy, Puł. 283 r. (Flor. 143. lychoty); kromya wszey zloszczy, Puł. 302 v.; od szyznosci domu twego, Flor. 35; od zyznoszczy, Puł. 71 r.; bog czczi s nami, Flor. 45; gospodzin czczy s namy, Flor. 45; bosze czcy, Flor. 58; w welicosci czci twoiey, Flor. 65; crol czcy mily, Flor. 67; glos czcy, Flor. 67; gospodne czcy, Flor. 68; gospodne bosze czczy, Flor. 79; bosze czcy, Flor. 79 (*3 r.*), gospodne czcy, Flor. 83 *(2 r.)*; *w Puławs. wszędzie tu odpowiada forma* moczy, *a to:* 95 v., 95 r., 116 v., 127 r., 131 r., 133 r., 133 v., 135 r., 163 v. *(2 r.)*, 164 r., 164 v., 169 r., 169 v.; poydǫ ze czcy w czescz, Flor. 83, (Puł. 169 v. scznoty w cznotę); gospodne bosze czczy, Flor. 83; czcy 83, (Puł. 169 v., 170 r. boze moczy); slawa czczy, Flor. 88; gospodne bosze czczy, Flor. 88; w ramenu czczi twoiey, Flor. 88, (Puł. 177 v. *(2 r.)*, 178 v. moczy); wszytko napelnyono bǫdze dobroczy, Flor. 103, (Puł. 206 r. dobroty); dobro-

czi y kazni, Wacł. 27 v.; vczynyl sędy szmyerczy, Puł. 11 v., (Flor. 7. ssody smertne); bolyeszczy szmerczy, sydla szmyerczy, Puł. 28 v. (Flor. 17. smertne); w proch smercy, Flor. 21, (Puł. 41 r. szmyertny); od szmyerczy wyeczne, Puł. 43 r.; czena smercy, Flor. 22; szmyerczy, Puł. 43 v.; abi witargl ze smerczi, Flor. 32; zeszmyerczy, Puł. 63 v.; czen smerczi, Flor. 43, (Puł. 91 r. szmyertny); strach smercy, Flor. 54; szmyerczy, Puł. 109 r.; ze' smercy, Flor. 55; zeszmyerczy, Puł. 112 v.; szmyerczy pomstǫ wroczy, Puł. 114 v.; gospodnowy gospodnowi wyszcza smerczi (*exitus contra mortem*), Flor. 67; wyszczya szmyerczy, Puł. 132 r.; bo ne wesrzena smerczi gich, Flor. 72; szmyerczy, Puł. 144 v.; od smerczi, Flor. 77; od szmyerczy, Puł. 158 v.; w czemnosci smerczi, Flor. 87; szmyerczy, Puł. 175 r.; ne vsrzy smerczi, Flor. 88; szmyerczy, Puł. 181 r.; w czenv smerczy, Flor. 106; szmyerczy, Puł. 216 r.; z czena smerczy, Flor. 106; szmyerczy, Puł. 216 r.; do wrot smerczy, Flor. 106; do wrot szmyerczy, Puł. 216 v.; ogarnǫly sǫ mne bolesczy smerczy, Flor. 114; szmyerczy, Puł. 231 r.; ze smerczy, Flor. 114; zeszmyerczy, Puł. 231 v.; od persy macerze, Flor. 21; od pyerszy, Puł. 40 v.; do nocy, Flor. 15; do noczy, Puł. 25 r.; wszey noczi w osweczenu ogna, Flor. 77, *jestto genet. lub locat. temporis,* (w Puł. 155 v. wszystkę nocz); posrzod noczy, Flor. 118, 57; poszrzod noczy, Puł. 242 v. (Wacł. 27 r. w polnoci); asz do noczy, Flor. 129; aze do noczi, Wacł. 19 r., (Puł. 263 v. *brak*); gospodzin mooczy, Flor. 23, (Puł. 45 v. moczny), [*o podwajaniu samogłosek w psałt. Flor. por. Nehring, Archiv. f. sl. Phil. II, 423*]; w mnoszstwe moczi swoiey, Flor. 32 (2 *r.)*; we mnostwye moczy swey, Puł. 63 v. (*2 r.*); na drodze moczy swoyey, Flor. 101; moczy swe, Puł. 200 r.; w dzen moczy twoyey, Flor. 109; moczy twoyey, Puł. 224 r.; prǫt moczy twoyey, Flor. 109; moczy twoyey, Puł. 224 r.; wesza moczy, Flor. 60; wyeza moczy, Puł. 120 r.; od moczi rǫki twoiey, Flor. 38; od moczy, Puł. 80 v.; gospodne moczy zbauena mego, Flor. 139; gospodne moczy, Puł. 276 v.: gospodzyn moczy, Puł. 95 r.; bog moczy, Puł. 95 v.; boze moczy, Puł. 116 v.; we mnostwye moczy, Puł. 127 r.; krol moczy, Puł. 131 r.; boze moczy, Puł. 133 r.; glos moczy, Puł. 133 v.; gospodnye moczy, Puł. 135 r.; gospodnye boze moczy, Puł. 163 v.; boze moczy, Puł. 163 v., 164 r, 164 v.; boze moci, Wacł. 11 v.; boze moczy, Puł. 169 r., 169 v. (*2 r.*), 170 r.; slawa moczy gych, Puł. 178 v.; boze moczy, Puł. 177 v.; w ramyenyu moczy twey, Puł. 177 v. (*wszędzie tu* w Flor. 45 (*2 r.)*, 58, 65, 67 (*2 r.*), 68, 79 (*4 r.)*, 83 *(4 r.)*, 88 (*3 r.)*, *odpowiada genetivus* czci *najrozmaiciéj pisany, jak to już wyżéj zestawiłem)*; ne oddalay pomoczy, Flor. 21, Puł. 41 v.; przez pomoczi, Flor. 87; pomoczy, Puł. 175 r.; pomoczy w pokusach proszǫczey, Puł. 279 v.; bog pomocí moiey, Flor. 61; pomoczy, Puł. 121 v.; boky polnoczi, Flor. 47; pulnoczy, Puł. 96 v.: od polnoczy, Flor. 106, Puł. 215 v.; w wistǫpenu misli moiey, Flor. 30; myszly moye, Puł. 59 v.; czlowek iedney misli, Flor. 54, (Puł. 110 r. yeden semnǫ); ostatek myszly, Puł. 151

v. (Flor. 75 mislena); boiazni boszey nauczǫ was, Flor. 33; boyaszny boze, Puł. 65 v.; nee boiazni boszey, Flor. 35, (Puł. 70 v. nye yest boyaszn boza); gdzesz ne bilo boiazni, Flor. 52; boyazny, Puł. 107 r.; od boiazni neprzyaczelowi, Flor. 63; od boyazny, Puł. 123 v.; kazny iego szukali, Flor. 77; kazny yego szukaly, Puł. 155 r. (kazny mogich ne strzegli, Flor. 88); kazny moyey nye strzec będǫ, Puł. 179 v.; pomnyǫ kazny yego, Flor. 102, Puł. 202 v. (Wittb. 102. pomnye kazanye geho); kazny twoyey dobywal yesm, Puł. 240 v. (Flor. 118. kazny twoge dobywal gesm, Wacł. 24 v. przikazanya twego szukalem); dobroczy y kaszny naurzy mǫ, Flor. 118, 65; z pesny syon, Flor. 136, (Puł. 271 r. o pyenyu syon); slowa pesny, Flor. 136; pyeszny, Puł. 271 r.; pola twoia napelnona bǫdǫ szyzny, Flor. 64; zyzny, Puł. 126 v. (*starosł.* жизнь, *znaczy:* żywot, życie, pobyt, *podobnie w staroczeskim; por. Ad. Ant. Kryński, Z dziejów języka ojczystego, str. 12*); ne pocladal iesm rzeczi neprawdziwey, Flor. 100; rzeczy krzywey, Puł. 197 r.; rozkoszy, Flor. 15; twoym lyczem roskoszy, Puł. 25 v.; strumenem rozkoszy twoiey, Flor. 35; roskosszy twoyey, Puł. 71 r., *co do pisowni głoski* sz, *por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 241;* wykupy mǫ ot potwarzy lvdzky, Flor. 118, 129; od potwarzy lyudzkyey, Puł. 250 v.; z opoki strdzi nasiczil ie, Flor. 80, (Puł. 166 v. myodu).

§. 48 i) Temata męskie pierw. na -u *mają i w polskim języku tak jak w starosłowieńskim obok właściwéj sobie końcówki* -u, *także analogiczną z* -a *deklinacyi przejętą końcówkę* -a, [*przykłady przejścia tematów na* -u *do deklinacyi tematów na* -a, *w zabytkach starosłow. zebrał R. Scholvin* (*Archiv. f. sl. Ph. II. 510 et seq.*)]. *Z końcówką* -u; z opok myodu nasyczyl ye, Puł. 166 v. (Flor. 80. z opoki strdzi); crasǫ domu twego, Flor. 25; domu twego, Puł. 49 r., Flor. 35, Puł. 71 r.; asz do domu, Flor. 41, Puł. 86 v.; zapomny domu oczcza twego, Flor. 44; domu oycza, Puł 93 v.; slawa domu iego, Flor. 48; domu yego, Puł. 99 v.; z domu twego, Flor. 49, Puł. 101 r.; strzegl domu yego, Puł. 116 r.; w dobrich domu twego, Flor. 64; w dobrach domu twego, Puł. 125 v.; miloscz domu twego, Flor. 68; domu twego, Puł. 135 r.; nyebyeskego domu krolewstwa, Puł. 169 r.; w trzemech domu, Flor. 91; w trzemyech domu, Puł. 186 v.; posrzod domu mego, Flor. 100; poszrod domu mego, Puł. 197 r.; pozrzod domu moiego, Flor. 100; poszrod domu mego, Puł. 197 v.; panem domu swego, Flor. 104; domu swego, Puł 208 v.; z egypta domv iakobowa, Flor. 113; domu iakobowa, Puł. 228 r.; we trzemoch domv panowa, Flor. 115; wtrzemyech domu bozego, Puł. 232 v.; z domv panowa, Flor. 117; z domu bozego, Puł. 235 v.; w sczanach domv, Flor. 127; wszczyanach domu, Puł. 262 r.; w palaczoch domu, Wacł. 81 r.; w stan domv mego, Flor 131; w stayn domu mego, Puł. 264 v.; w trzemyech domu, Puł. 267 r. (Flor. 133. domowych); w stremech domv, Flor. 134 (Puł. 267 v. w trzemyech); z domu, Puł. 300 v.; asz do wyrzchu, Puł. 35 r. (do wirzcha, Flor. 18), [*starosł.* врьхоу *i* врьхоу, *porówn. R. Scholvin.* (*Archiv. f. sl.*

Ph. 507—8]; swirzchu, Flor. 49; z wyrzchu, Puł. 156 v.; z wirzchu, Flor. 49; z wyrzchu, Puł. 100 v.

Tu można téż zaliczyć formę blizu *od nieużywanego nomin. sing.* bliz: zamǫtek blyzu iest, Flor. 21, [blyzu = prope, *porówn. Miklosich, Lexicon linguae palaeoslovenicae, Lindego słownik, Szachy Kochanowskiego, Nehring, Iter. Flor. 84. W najnowszym swym dziele (Vergl. Lautlehre² 178), pisze prof. Miklosich o formach:* kądu, prêdu, srêdu, blizu, *że to* -u *jest końcówką zatraconego jakiegoś przypadka. Nomin.* близъ *obok* близъ, *por. Vergl. Laut². 146*]; zamętek blyzu yest, Puł. 40 v.; blyzu, Puł. 66 r. (Flor. 33. podle); blizu boiǫczich se iego, Flor. 84; blyzu, Puł. 171 v.; blyzv bǫdz gospodne, Flor. 118, 145; blyzu, Puł. 252 r.; blyzv, Flor. 144; blyzu, Puł. 285 v., 306 v., (*podobnie w Bibl. kr. Zofii* blizu, 72a. 6. blisku 117 a. 11).

§. 49. Z końcówką -a, *podług analogii tematów na* -a *masculina:* mylczenya syna, Puł. 10 r.; przyszczyu syna boga, Puł. 13 v.; od oczecza y syna, Flor. Atan.; od oycza y syna, Puł. 309 v.; od oczcza y sina, Wacł. 111 r.; az do wirzcha, Flor. 18, (asz do wyrzchu, Puł. 35 r.); we skryczyu stana swego, Puł. 50 v. [stanъ *zalicza do tematów pierw. na* -u *prof. Miklosich, Wortbildungsleh². 30*]; w myasto stana dzywnego, Puł. 86 v. (Flor. 26, 41, przebitku).

W znaczeniu accusat.: zbawona vczin syna, Flor. 85; syna, Puł. 173 v.

§. 50. Rzeczowniki więc: miód, dom, bliz *i przeważnie* wirzch *mają końcówkę właściwą* -u, *zaś* syn, stan *i niekiedy* wirzch *analologiczną* -a.

§. 51. j) Temata żeńskie pierw. na -u (-ъв-) *mają w języku starosłowieńskim tak jak temata spółgłoskowe końcówkę* -e, *w polskim zaś* -je *i* i: *Z końcówką* -je *podług analogii tematów na* -ja *femin:* zaloszcza yest czerekwye, Puł. 28 r. [*co do strony fonetycznéj por. Baudouin de Courtenay,* O древ.-польс. яз, *str. 75*]; posrzod czerekwe, Flor. 21; czerekwye, Puł. 41 v.; odokonawanyu czerekwye molwy, Puł. 53 v.; wyernego zgromadzenya czerekwye, Puł.. 154 r.; xpus czerekwe swoyey na szwyętych gorach vstawyona (*fundamenta*) ... mylowal, Puł. 173 v.; prorok z persony czerekwe molwy, Puł. 230 v., 231 v.; glos czerekwye, Puł. 255 r.; glos yezukristow albo czerekwe, Puł. 281 v.; glos czerekwe, Puł. 255 v., 264 r., 277 r., 279 v.; zlowyeka krwye wynnego, Puł. 7 r. (Flor. 5. krwawego); ku przelicz krwe, Flor. 13; krwye, Puł. 22 r.; ze krwye, Puł. 24 v.; pomsta krwe, Flor. 78; krwye, Puł. 162 v.

§. 52. Z końcówką -i *według analogii tematów na* -i *femin.:* glos czerekwy, Puł. 257 v.; o apostolskey zgodzye y czerekwy yednocze molwy, Puł. 266 v.; czerekwy sǫda nawroczycz, Puł. 270 v.; ze krwy, Flor. 15, (Puł. 24 v. ze krwye); ne zgubay krwi sziwota mego, Flor. 25, (Puł. 49 r. krew lyeyączich); zbaw me ode krwy, Flor. 50; od krwy, Puł. 104 v.; mǫszowe krwi, Flor. 54; krwy, Puł.

111 r.; z moszow krwi wibaw me, Flor. 58; z mężow krwy, Puł. 116 r.; mǫszowe krwy, Flor. 138; krwy, Puł. 275 r.

§. 53. W psałterzu Floryjańskim więc mamy: czerekwe (*raz*), krwe (*2 r.*), krwi (*6 r.*). *w Puławskim zaś* czerekwye (*9 r.*), czerekwi (*3 r.*), krwye (*3 r.*), krwy (*4 r.*); *R. Scholvin cytuje już z kodeksu supraskiego i innych formę analogiczną do* -i *tematów* кръви, (*Archiv. f. sl. Phil. II. 528*).

§. 54. k) Temata żeńskie pierw. na -er *kończą się w starosłowieńskim języku, jak wszystkie temata spółgłoskowe na* -e; *w staropolskim zaś mają dwie analogiczne końcówki* -je *i* -i. *Z końcówką* -je: od persy macerze moiey, Flor. 21; maczyerze moye, Puł. 40 v.; przeciwo sinowi macerze twoiey, Flor. 49, (Puł. 102 v. przeczywy maczyerzy twoyey); sinom maczerze moiey, Flor. 68, (Puł. 135 r. maczyerzy moyey); z brzucha maczerze moiey, Flor. 70; grzech maczerze yego, Flor 108; maczerze, Puł. 221 v.; od szywota maczerze moge, Flor. 138; maczerze moyey, Puł. 274 v. *Podobnie w innych późniejszych jeszcze zabytkach formę tę znajdujemy* (*por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaeopolonica, Archiv. f. sl. Phil. V. 26*).

§. 55. Z końcówką -y (i) *podług analogii tematów na* -i *fem:* synom maczyerzy moyey, Puł. 135 r. (Flor. 68. maczerze), *por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 253; już w starosłowieńskich zabytkach znajduje się gdzieniegdzie ta forma analogiczna, jak np.* матери *Suprasl. 6, 12. (R. Scholvin, Archiv. f. sl. Phil. II. 528).*

§. 56. l) Temata męskie pierw. na -en *mają w polskim podług analogii tematów na* -ja *masc. końcówkę* -a: swyrzchowal nogy moye yako gyelyenya, Puł. 32 r., *co do oznaczenia* j *w psałterzu Puł., por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 241,* (Flor. 17. iaco ielenow); glos bozy gotuyączego gyelyenya, Puł. 54 v. (Flor. 28. gotuiǫczi ielene); od kamena drogego, Flor. 20; od kamyenya, Puł. 38 r.; z krzemyenya naytwardszego, Puł. 303; z strvmena, Flor. 109; s strumyenya, Puł. 224 v.

W zabytkach starosłowieńskich nie spotyka się przykładów téj końcówki, lecz tylko końcówki -i, *podług analogii tematów na* -i, *np.* камени, *obok zwykłéj* камене, *por. R Scholvin, Archiv. f. sl. Ph. II, 528, 529.*

§. 57. ł) Temata nijakie pierw. na -en *kończą się w polskim podług analogii tematów na* -ja *męskich i nijakich na* -a: zapomnyeły ymyenya boga naszego, Puł. 91 r.; podlug ymena twego, Flor. 47; podlug ymyenya twego, Puł. 97 r.; czakacz bǫdǫ ymena twego, Flor. 51; ymyenya twego, Puł. 106 v.; boiǫczim se ymena twego, Flor. 60, ymyenya, Puł. 120 r.; slawę ymyenya twego, Puł. 139 r.; pokalali sǫ przebit ymena twego, Flor. 73; ymyenya, Puł. 147 v.; prze slawę ymyenya yego, Puł. 161 r.; ymena twego ne wziwali, Flor. 78; ymyenya, Puł. 161 v.; prze slawǫ ymena twego, Flor. 78; ymyenya, Puł. 162 r.; szukacz bǫdǫ ymena twego, Flor. 82, (Puł. 168 v. ymyę twe boze); abi se balo ymena twego, Flor. 85; ymyenya, Puł. 173 r.; bacz se bǫdǫǫ ymena twego, Flor. 101; ymyenya,

Puł. 199 v.; o wszech nyeprzyaczeloch zydowskego plemyenya, Puł. 220 r.; podlug welicoscy ramena twego, Flor. 78; ramyenya twego, Puł. 162 v.; w welykoszczy ramena twego, Flor. Moy.; ramyenya twego, Puł. 298 v.

Rzeczownik pismo *straciwszy w polskim języku tematowe* -n *przeszedł zupełnie do* -a *tematów:* xpus przezgromadzenye blędnych pysma yednotę przeszwyentego ducha wzywaya, Puł. 53 v.; ne poznal iesm pisma, Flor. 70; pysma, Puł. 140 v.

§. 58. m) Temata nijakie pierw. na -ent *mają w starosłow. jak wszystkie spółgłoskowe końcówkę* -e, *obok której występuje niekiedy podług analogii* -i *tematów końcówka* -i. *W polskim języku kończą się podług analogii* -ja *tematów męskich i nijakich na* -ja: w popobenstwo czelǫcza. Flor. 105; czyelyęcza, Puł. 212 v.; ot czloweka asz do skoczǫcza, Flor. 134; az do skoczyęczya, Puł. 268 r.

§. 59. n) Temata nijakie pierw. na -es *straciwszy część swego tematu przeszły zupełnie do tematów na* -a *nijakich:* xps zlomyw czyala swego koszczyol, Puł. 45 v.; opleczene albo czala przygǫcze, Flor. Atan. (Puł. 310 r. narodzenye, Wacł. 112 r. wczielenie); od dvsze rozvmne y czloweczego czala sǫcz, Flor. Atan.; czyala, Puł. 310 v.; z czlowieczego cziala bandaczi, Wacł. 112 v.; z neba, Flor. 13, 17; z nyeba, Puł. 21 v, 29 v.; od neba, Flor. 18; od nyeba, Puł. 35 r.; s neba, Flor. 19, 32, 52; z nyeba, Puł. 37 r., 63 r., 107 r.; wszytky ptaky nyeba, Puł. 101 v. (Flor. 49. ptaki nebesske); z nyeba, Puł. 113 r. (Flor. 56. s nebos); az do nyeba, Puł. 114 r. (Flor. 56. asz do nebos); wstǫpyl na nyebo nyeba, Puł. 133 v. (Flor. 67. na nebossa nebos); I (*pro*: Z) neba, Flor. 75; z nyeba, Puł. 151 r.; chleb neba dal iest gim, Flor. 77; chlyeb nyeba, Puł. 156 v.; vliczki neba otworzil, Flor. 77; nyeba, Puł. 156 v.; s neba, Flor. 77; z nyeba, Puł. 156 v.; ptakom neba, Flor. 78; nyeba, Puł. 161 r.; z neba, Flor. 79; s neba, Flor. 84; z nyeba, Puł. 164 r., 171 v.; iaco dni neba, Flor. 88; dny nyeba, Puł. 179 v.; w zaszcziczenu boga neba, Flor. 90; nyeba, Puł. 184 r.; s neba, Flor. 101, 148; z nyeba, Puł. 200 r., 289 v.; wstǫpayǫ asz do neba, Flor. 106; az do nyeba, Puł. 217 r.; strzeszy me iaco zrzenice oka, Flor. 16; oka, Puł. 26 v.; pisznego oka, Flor. 100; pysznego oka, Puł. 197 r.; strzegl yako zrzenycze oka swego, Puł. 303 r.; w slusze vcha, Flor. 17, Puł. 33 r.; od slowa przikrego, Flor. 90; od slowa, Puł. 184 r.; podlug slowa twego, Flor. 118, Puł. 238 v., Wacł. 7 r., Flor. 118, Puł. 240 v., (Wacł. 24 r. podlug wimowi twoiey); ne oteymuy slowa. Flor. 118. (slowo, Puł. 240 v.); podlug slowa twego, Puł. 242 r. (Flor. 118, 57 *brak*); pomny slowa twego, Flor. 118, 49, Puł. 241 r. (Wacł. 25 v. Pamiatay na slowo twoie); slowa twego strzegl gesm. Flor. 118, 65, Puł. 243 r.; podlug slowa twego, Flor. 119, 65, 73, 105, Puł. 243 r., 244 r., 247 v., Wacł. 37 r, 27 v. *Przykłady przejścia wszystkich tematów spółgłoskowych do* -i *tematów, zestawił R. Scholvin.* (*Archiv. II, 528—532*).

Podług analogii tematów na -ja *neutra mamy w psał. Flor. 2 razy formę niebia*: podlvg wysokosczy nebya od szemye, Flor. 102, [*od czeskiego nomin.* niebie, *jak twierdzi prof. Nehring, (Archiv. f. sl. Ph. II. 435)*]; ptaczy nebya bydlycz bǫdǫ, Flor. 103, (Puł. 202 r., 204 v. nyeba); od lycza yego, Puł. 29 r.; any odwroczyl lycza swego, Puł. 42 r.; lycza twego, Puł. 51 r.; od lycza gnyewa twego, Puł. 77 r; od lycza grzechow, Puł. 77 r; od licza gluposczy moye, Puł. 77 r.; zbawyenye lycza mego, Puł. 86 v.; posromanye lycza mego, Puł. 90 v.; od lycza nyeprzyaczyelya, Puł. 90 v., (*wszędzie tu we Floryjańskim jest użyta forma*: oblicza); od licza twego, Flor. 50; od lycza twego, Puł. 104 r.; od lycza twego, Kart.. Świdz. (Wacł. 9 r. od oblicza twego); od gnyewu lycza yego, Puł. 110 v.; od licza neprzyaczelowa, Flor. 60; od lycza, Puł. 120 r.; vczekaycze od licza iego, Flor. 67, (Puł. 129 v. od oblycza yego); ne odwraczay licza twego, Flor. 68; lycza twego, Puł. 136 r.; od karanya twego lycza, Puł. 164 v. (Flor. 79, oblicza).

§. 60. Imiona własne obce z deklinacyją łacińską: pyenye jeremye y aggey y ezechielis, Puł. 125 r.; spyewa dobroty oycza yezukrysta aggei y zacharie, Puł. 224 v.; dla nawroczenya aggei y zacharie, Puł. 226 r.; ps dauid y yeremie, Puł. 270 v.

§. 61. C) Singularis Dativus. a) Temata męskie pierw. na -a, *mają w starosłowieńskim i w polskim języku obok powszechnéj właściwéj końcówki* -u, *także analogiczną od* -u *tematów przyjętą końcówkę* -owi. *Z końcówką* -u, [*o powstaniu téj końcówki i stosunku do* -owi, *por. A. Leskien, Die Declination im slavisch.-litauischen u. germanischen, 58*]: odpuszczy czlowyeku tagemne grzechy, Puł. 34 r.; czlowyeku naukę dal, Puł. 187 v.; gensze dage dobytkv karmǫ gych, Flor. 146; daye dobytku karmyǫ gych, Puł. 288 r.; daye dobitkv karmiǫ, Wacł. 130 r.; kv yǫzykv lczywemu, Flor. 119; ku yęzyku lzywemu, Puł. 255 v.; wyesszyelcze szye bogu pomocznyku nasszemu, Puł. 165 r. (Flor. 80. pomocnicowi); kv przebytkv swǫtemv twemv, Flor. Moy.; ku przebytku, Puł. 298 r.; kto swastowal bogu memu, Flor. prol.; przeczywo bogu, Puł. 2 v. (Flor. 2. gospodnu); sluzczie bogu, Flor. 2, Puł. 3 v.; spyewaycze bogu, Puł. 14 v. (Flor. 9. gospodnu); bogu memu wolal iesm, Flor. 17, Puł. 29 r.; spewaycze bogu, Flor. 29; bogu, Puł. 55 r.; ku bogu se snadz ne przibliszǫǫ, Flor. 31; ku bogu, Puł. 60 v.; podday se bogu, Flor. 36; bogo (*pro*: bogu, *por. Nehring. Archiv. f. sl. Ph. V. 219*), Puł. 72 v.; bogu naszemu, Flor. 39, Puł. 81 v.; ku bogu, Flor. 41, Puł. 86 r.; rzekǫ bogu, Flor. 41; bogu, Puł. 87 r.; v czebe modlitwa bogu sziwota mego, Flor. 41; bogu, Puł. 87 r; ku bogu, Flor. 42, 88 v., Flor. 43, Puł. 91 r.; spewaycze bogu, Flor. 46; bogu, Puł. 95 v., 96 r. (Flor. 46. bogowi); ne da bogu, Flor. 48, Puł. 98 v,; oferuy bogu offerǫ, Flor. 49; day bogu obyetnyczę, Puł. 101 v.; offera bogu, Flor. 50; modla bogu, Puł. 105 r. K. Świdz.; ku bogu wolal iesm, Flor. 54; ku bogu, Puł. 110 r., Flor. 56, Puł. 113 r.; bogu poddana bǫdze dusza moia, Flor. 61; bogu, Puł. 120 v.; bogu pozluszna bǫdz, Flor. 61;

bogu, Puł. 121 r.; spewaycze bogu, Flor. 65; bogu, Puł. 126 v.; mowcze bogu, Flor. 65; rzeczczye bogu. Puł. 127 r.; poycze bogu, Flor. 67, Puł. 130 r.; lubilo se iest bogu, Flor. 67; lyubo yest bogu, Puł. 131 v.; dobrze mowcze bogu, Flor. 67; blogoslawczye bogu, Puł. 132 v.; przeidǫ rǫky iego bogu, Flor. 67; ku bogu, Puł. 133 v.; spewaycze bogu, Flor. 67, Puł. 133 v; poycze bogu, Flor. 67, Puł. 133 v.; daycze slawǫ bogu israhel, Flor. 67; bogu, Puł 133 v; lub bǫdǫ bogu, Flor. 68; lyubo będze bogu, Puł. 137 v; przistacz bogu, Flor. 72; ku bogu, Puł. 146 v.; nyeprzyaczel nalaye bogu, Puł. 148 v. (Flor. 73. gospodnu); przecywo bogu, Flor. 74; przeczywko bogu, Puł. 150 r.; pyacz bǫdǫ bogu, Flor. 74; bogu, Puł. 150 r.; napelnaycze gospodnu bogu waszemu, Flor. 75; gospodnu bogu nasszemu, Puł. 151 r.; ku bogu, 152 r. (*2 r.*), (Flor. 76 ku gospodnu); powyadayǫcz chwaly y moczy bogu, Puł. 154 v. (Flor. 77. gospodnowi); spewaycze bogu iacob, Flor. 80; bogu, Puł. 165 r.; weselcze se bogu, Flor. 80; bogu, Puł. 165 r.; sǫd bogu iacob, Flor. 80; bogu yakob, Puł. 165 r.; clanacz se bodzesz bogu czudzemu, Flor. 80; bogu czudzemu, Puł. 165 v.; zrowna sze bogu, Puł. 177 r.; rowyennyk będze bogu, Puł. 177 r.; rzecze bogu, Puł. 184 r. (Flor. 88 (*2 r.*), 90. gospodnu); spewaymi bogu, Flor. 94; bogu, Puł. 189 v. (Wacł. 107 v. kochaymi sie w panye); przynyeszcze bogu slawę, Puł. 191 v. (Flor. 95. gospodnu); przinescze bogu slawǫ, Flor. 95; bogu, Puł. 191 v.; poycze bogu, Flor. 99, Puł. 196 r.; sluszcze bogu. Puł. 196 r. (Flor. 99. sluszicze gospodna); blogoslaw dusza moya bogu, Puł. 201 r. (Flor. 102. gospodnv, Wacł. 10 v. pana, Wittb. hospodynu); blogoslawcze bogu, Puł. 202 v. (Flor. 102. gospodnv, Witt. hospodynu), Puł. 203 r. (*2 r.*), (Flor. 102. panv, Wittb. hospodynu); blogoslaw ... bogu, Puł. 203 r. (Flor. 103. gospodna); pyacz bębę bogu, Puł. 206 v. (Flor. 103. gospodnv); spyewacz bǫdǫ bogu memv, Flor. 103; bogu, Puł. 206 v.; blogoslaw dusza moya bogu, Puł. 206 v. (Flor. 103. gospodnv); zawolaly ku bogu, Puł. 215 v. (Flor. 106. ku panv), 216 r. (Flor. 106. ku gospodnv); spowyadaycze szye bogu, Puł. 216 r. v., 217 v.; zawolaly ku bogu, Puł. 216 v. (Flor. 106. gospodnw (*4 r.*); ku bogu, Puł. 217 v. (Flor. 106. gospodnv); przeczywo bogu, Puł. 222 r. (Flor. 108. gospodnw); kv panv bogv, Flor. 122; ku gospodnu bogu, Puł. 258 r.; obato slvbyl bogv yacob, Flor. 131; bogu, Puł. 264 v.; przyszyǫgl bogu, Puł. 264 v. (Flor. 131. gospodnv); naydǫ stan bogv yakob, Flor. 131; bogu, Puł. 265 r.; ku bogu wzdychaly, Puł. 276 r.; ku bogu wolaly, Puł. 277 r., 278 v.; bǫdǫ pyacz bogv memv, Flor.. 145; bogu memu, Puł. 286 v.; poycze bogv naszemv, Flor. 146; bogu, Puł. 288 r.; bogu naszemu, Wacł. 130 r.; bogv naszemv, Flor. 146; bogu, Puł 287 v., Wacł. 129 r.; daycze wyelmostwo bogu naszemu, Puł. 302 r.; to wraczasz bogu lyudu, Puł. 302 v.; obyetowaly dyablom a nye bogu, Puł. 304 r.; sweczily sǫ blyzkawicze iego ocrogu zeme, Flor. 96; okręgu zyemye, Puł. 192 v.; slawa oczczu y sinowi y swǫtemu duchu, Flor. 37, (Puł. 79 *brak*); swǫtemu dvchw, Flor. 108, (Puł.

223 v. *brak*); ku gnyewu pobudzon iest, Puł. 304 v.; gnewu swemu, Flor. 77 (Puł. 158 v. gnyewa swego); sluchu memu, Puł. 104 r. K. Świdz. (Flor. 50. sluchowi); przeciwo bratu twemu, Flor 49; bratu twemu, Puł. 102 v.; powszemu szwyatu, Puł. 163 r., xpus wzyawyon yest szwyatu, Puł. 193 v.; wywodzy syano skotu, Flor. 103, (Puł. 204 v. wardęgam), [*prof. Przyborowski* (*Bibl. Warsz. 1880. Lipiec, str. 146*) *zwraca uwagę na różnicę w tym miejscu między oboma psałterzami*]; ku sziwotu, Flor. 65; ku zywotu, Puł. 127 v.; ludu swemu, Flor. 28 (*2 r.*); lyudu swemu, Puł. 54 v. (*2 r.*), [*co do pisowni por. uwagę prof. V. Jagića* (*Archiv f. sl. Ph. IV. 654*)]; yzrahelskemu lyudu zbawyenye dal, Puł. 106 v; gisz ludu lubi sǫ, Flor. 52, (Puł. 107. lyudzyom); ludu twoiemu, Flor. 59; lyudu twemu, Puł. 118 v.; on da czescz y mocz ludu swemu, Flor. 67; lyudu Puł. 134 r.; dal ies gi karmǫ ludu murzinskemu, Flor. 73; lyudu, Puł. 148 v.; gotowacz stol ludu swemu, Flor. 77; lyudu, Puł. 156 r.; odpuscil ies lichotǫ ludu twemu, Flor. 84; lyudu, Puł. 170 v.; ludu thwemu, Wacł. 68 v.; sylǫ dzal swogych yzyawy ludv swogemv; Flor. 110; lyudu swoyemu, Puł. 225 v.; otkupene poslal gospodzyn ludv swemv, Flor. 110; lyudu, Puł. 225 v; lvdv swemv, Flor. 134; lyudu swemu, Puł. 268 v.; lvdv przyblyszayǫczemv se gemv, Flor. 148; lyudu, Puł. 290 v.; wstǫpyl ku lyudu, Puł. 301 r.; ku obrzędu, Puł. 207 r.; czynyącz myloszyerdzye dawidowy y plodu iego, Flor. 17; plodu yego, Puł. 34 r.; ku wschodu, Flor. 67. Puł. 133 v.; ku weczoru, Flor. 58; ku wyeczoru, Puł. 116 v., 117 v. (Flor. 58. ku weczorowi); glossu swemu, Puł. 133 v. (Flor. 67. glossowi); przeczywo dyablu, Puł. 281 v.; ku cosczolu swǫtemu, Flor. 27. (Puł. 52 r. ku koszczyolowy); ku kosczolv swǫtemv, Flor. 137; ku koszczyolu, Puł. 272 r.; ku kosczyolu, Wacł. 136 v.; lub bilo w nich gospodnu, Flor. prol.; przeciwo gospodnu, Flor. 2. (Puł. 2 v. bogu); ku gospodnu, Flor. 3, Puł. 4 v. (Wacł. 118 v. ku bogu); gospodnu, Flor. 7, Puł. 12 r.; gospodnu (*piać będę*), Flor. 12, Puł. 21 r.; spyewayeze gospodnu, Flor. 9, (Puł. 14 v. bogu); rzekl iesm gospodnu, Flor. 15, Puł. 24 r.; blogoslawiez bǫdǫ gospod u, Flor. 15, (Puł. 24 v. gospodna); molwyl yest gospodnu, Puł. 28 r.; ku gospodnu, Flor. 17, Puł. 33 r., Flor. 21, Puł. 42 v.; molwicz bǫdǫ gospodnu, Flor. 26; gospodnu, Puł. 50 v.; przinescze gospodnu, Flor 28 (*4 r.*); gospodnu, Puł. 53 v. (*4 r.*); klanyayeze sze gospodnu, Puł. 53 v. (Flor. 28. prosicze gospodna); spowadacz se bǫdǫ ... gospodnu, Flor. 31; gospodnu, Puł. 60 v., Flor. 32, (chwalcze gospodna, Puł. 62 r.); ziaw gospodnu, Flor. 36, Puł. 72 v.; blogoslawcze bogu gospodnu, Flor. 67; gospodnu, Puł 132 v.; spewayeze gospodnu, Flor. 67; gospodnu, Puł. 133 v.; weselmi se gospodnu, Flor. 94; gospodnu, Puł. 189 v. (bogu, Wacł. 107 v.); neprzyacel laial gospodnu, Flor. 73; napelnayeze gospodnu bogu, Flor. 75; gospodnu bogu, Puł. 151 r.; zrowna se gospodnu, Flor. 88; rowennik bǫdze gospodnu, Flor. 88; rzecze gospodnu, Flor. 90, (Puł. 177 r. (*2 r.*), 184 r. bogu; poycze gospodnu, Flor. 95 (*3 r.*), Puł. 191 r. (*3 r.*); pokloyncze sze gospodnu, Puł. 191 v. (Flor. 95. chwalicze

gospodna); przinescze gospodnu, Flor. 95 (*2 r.*); gospodnu, Puł. 191 v.; poycze gospodnu, Flor. 97; gędzcze gospodnu, Puł. 194 r.; poycze gospodnu, Flor. 97 (*2 r.*), Puł. 193 v., 194 r.; bichǫ sluszily gospodnv, Flor. 101; sluzyly gospodnu, Puł. 200 r.; blogoslaw dusza moya gospodnv, Flor. 102, (Puł. 201 r. bogu, Wacł. 10 v. pana, Wittenb. blahay dussie ma hospodynu); blogoslawcze gospodnv, Flor. 102, (Puł. 202 v. bogu, Wittb. blahayte hospodynu); pyacz bǫdǫ gospodnv, Flor. 103; blogoslaw dusza moya gospodnv, Flor. 103, (Puł. 206 v. bogu, (*2 r.*); zpowedaycze sye gospodnv, Flor. 104, (Puł. 207 r. chwalcze gospodna); spovadaycze se yemv gospodnv, Flor. 106; gospodnu, Puł. 215 v.; spowadaycze se gospodnw, (*3 r.*); zawolaly sǫ kv gospodnv; wolaly sǫ kv gospodnv, Flor. 106, (Puł. 216 r.v. (*2 r.*), 217 v. (*2 r.*) bogu); bǫdzcze przeczywo gospodnw, Flor. 108, (Puł. 222 r. bogu); ku gospodnu bogu naszemu, Puł. 258 r., (Flor. 122. ku panv bogv); rzekl gest gospodzyn gospodnv memu, Flor. 109; gospodnu memu, Puł. 224 r. (Wacł. 87 r. panu); blogoslaweny wy gospodnv, Flor. 113; gospodnu, Puł. 230 r.; blogoslawymy gospodnu, Puł. 230 v.; obyetnycze moye gospodnu wroczę, Puł. 232 r. v.; czym odplaczę gospodnu, Puł. 232 r. (Flor. 113, 115 (*3 r.*) panv); nebeskemv gospodnv, Flor. 113; gospodnu, Puł. 236 v.; kv gospodnv, Flor. 119; ku gospodnu, Puł. 255 r., (Wacł. 74 v. kv panu bogu); naydǫ masto gospodnv, Flor. 131; gospodnu, Puł. 265 r.; blogoslawcze gospodnv, Puł. 267 r. (Flor. 133. panv); przyszǫgl gospodnv, Flor. 131, (Puł. 264 v, bogu); blogoslawcze gospodnu, Puł. 269 r. (*2 r.*), (Flor. 134. panv (*2 r.*); rzekl gesm gospodnv, Flor. 139; gospodnu, Puł. 276 v.; kv gospodnv modlyl gesm sǫ, Flor. 141; ku gospodnu, Puł. 278 v. (*2 r.*); spewaycze gospodnu, Puł. 288 r.; lyubo yest gospodnu, Puł. 288 v. (Flor. 141, 146 (*2 r.*), panv); lvbo gest gospodnv, Flor. 149; gospodnu, Puł. 291 r.; poycze gospodnu, Puł. 290 v., (Flor. 149. panv); poyce gospodnv, Flor. Isai.; gospodnu, Puł. 293 r.; poymy gospodnv, Flor. Moy.; gospodnu, Puł. 296 v.; blogoslawcze gospodnu, Puł. 269 (*2 r.*); blogoslawcze gospodzynv, Flor. 134; blogoslawcze panv, Flor. 102 (*2 r.*); zawolaly sǫ ku panv, Flor. 106, (Puł. 203 r., 215 v. bogu); kv panv bogv, Flor. 122; blogoslawymy panv, Flor. 113; lvb bǫdze panv, Flor. 114; obetnycze moye panv wroczǫ, Flor. 115 (*2 r.*); oplaczǫ panv za wszytko, Flor. 115; blogoslawcze panv, Flor. 133 (*2 r.*), 134 (*2 r.*); ku panv wolal gesm, Flor. 141; speywaycze panv, Flor. 146; lvbo gest panv, Flor. 146; poycze panv, Flor. 149, (*wszędzie tu w Puł. odpowiada:* gospodnu, *a to*: 230 v., 232 r. (*2 r.*), 232 v., 258 r., 267 r. (*2 r.*), 269 r. (*2 r.*), 278 v., 288 r., 288 v., 290 v.). *Formy* panu *niema więc w psałterzu Puławskim ani razu, lecz zastąpiona jest dwa razy przez* bogu, *zresztą zaś przez* gospodnu; klanyaly szye balwanu, Puł. 212 v. (Flor. 105. balwanom); podebyen vczynyon yesm pellikanu puszszey, Puł. 198 v. (Flor. 101. pellicacowi); przeciwo zaconu czinǫcego, Flor. 70; przeczywo zakonu, Puł. 139 v., *por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 253.*

Imiona własne: samemu dauid to iest kristu, Puł. 24 r.

§. 62. Z końcówką owi: czlowekowi czichemu, Flor. 36, (Puł. 76 r. czlowye pokoynemu, *błąd powstały z nieuwagi przepisywacza rękopismu, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V, 219)*; pomocznicowi naszemu, Flor. 80, (Puł. 165 r. pomocznyku nasszemu); ne przibliszi se przebitcowi twemu, Flor. 90, (stanowy twemu, Puł. 184 v.); spewaycze bogowi naszemu, Flor. 46, (Puł. 96 r. bogu naszemu); powadaióż chwali gospodnowi, Flor. 77, (Puł. 154 v. bogu); grzechowi memu, Flor. 24; grzechowy memu, Puł. 47 r.; sluchowi memu dasz radoscz, Flor. 50, (Puł. 104 r. sluchu memu, K. Świdz); ku lupowi, Flor. 16, (Puł. 27 r. ku korzyszczy); ku gnewowi gy przyvedly, Flor. 77, (Puł. 159 v. na gnyew); ku gnyewowy przywyedly, Puł. 304 r.; dal iest gradowi skot gich, Flor. 77, (Puł. 158 v. wydal gradom); xpus zborowy swemu pastwę gotuye, Puł. 43 r., 48 r.; zborowy wyernemu, Puł. 144 r.; ku weczorowi, Flor. 58, (Puł. 117 v. ku wyeczoru); glossowi swemu, Flor. 67, (Puł. 133 v. glossu swemu); rozumey glossowi prosby moiey, Flor. 85, (Puł. 172 v. posluchay glossa); ku koszczyolowy, Puł. 52 r. (Flor. 27. ku cosczolu); otnowy sze yako orlowy mlodoscz twoya, Flor. 102, (*tak samo jest w Wittenb.*: obnowy sie iako orlowy mladost twa, Puł. 201 v. yako orlowa mlodoszcz twoya, Wacł. 11 r. iako orlowa mlodoscz); molwi gospodnowi molwy czsne, Flor. 11; gospodnowy, Puł. 19 v.; a gospodnowy gospodnowi wyszcza smerczi, Flor. 67. *(et Jehovae Domino sunt exitus contra ipsam mortem)*; gospodnowy gospodnowy wyszczya szmyerczy, Puł. 132 r.; blogoslawcze gospodzynowy, Flor. 134, (Puł 269 r. gospoodnu); podoben vczinil iesm se pellicacowí, Flor. 101, (*prawdopodobnie omyłka, zamiast:* pellicanowi, Puł. 198 v. pellikanu); *por. przykłady téj końcówki zebrane w zabytkach starosłowieńskich przez R. Scholvina, l. c. 492—495.*

Imiona własne: ku abrahamowy, Flor. 104; ku abramowy, Puł. 207 v., Flor. 104, Puł. 210 v; pomazanczu swemu dawidowi, Flor. 17; dawidowy, Puł. 34 r.; przypodoba sze dauidowy sludze bozemu, Puł. 70 r.; przóġgl *(pro:* przysóġgl iesm dawidowi, Flor. 88; dawydowy, Puł. 177 r.; iaco ies przisóġgl dawydowi, Puł. 88; dawydowy, Puł. 181 r.; yenze wzkazuyesz zbawyenya yakobowy, Puł. 89 v.; pyacz bóġdóġ bogu iacubowi, Flor. 74, (Puł. 150 v. yakobowemu); vstawil yest ono iakobowy w kazen, Flor. 104; yakobowy, Puł. 207 v.; ku ysaakowi, Flor. 104; ku yakobowy, Puł. 207 v.; zyawa slowo swoge yakobowy, Flor. 147; yakobowy, Puł. 289 v.; iacobowi, Wacł. 134 r.; bog panowacz bóġdze iacobowi, Flor. 58; ku yezukristowy, Puł. 276 r., 236 r.; krystussowy ymamy spyewacz, Puł. 165 r.; ku kristowy, Puł. 218 v.

§. 63. Forma na -u *jest więc znacznie powszechniejszą w obu psałterzach, niż na* -owi; *końcówka* -owi *zaś jest częstszą we Floryjańskim niż w Puławskim; w pierwszym bowiem znajdujemy ją 16 razy w czternastu rzeczownikach, w drugim zaś 8 razy w pięciu rzeczownikach. Wyrazy:* człowiek, pomocnik, *mają we Flor. zawsze*

-owi, *w Puł. zaś* -u; przebytek *ma na równi we Flor.* -owi *i* -u, *w Puł. tylko* -u; bóg, gospodzin *mają zawsze we Flor. i w Puł. końcówkę* -u, *po razu tylko we Flor.* -owi; grzech, *w obu psałt. ma* -owi; słuch, *we Flor.* -owi, *w Puł. i w kartce Świdzińskiego* -u; gniew, wieczór *we Flor.* -u *i* -owi *na równi, w Puł. tylko* -u, głos *we Flor.* -owi, *w Puł.* -u; kościół *we Flor. tylko* -u, *w Puł.* -u *i* -owi, gospodzin *ma zawsze* -u *a tylko po 2 razy w obu psałterzach* -owi, pelikan *we Flor.* -owi, *w Puł.* -u. *Wyrazy* stan *i* zbór *mają tylko w Puł. formę dativi, i to z końcówką* -owi, *podobnie jak we Flor.* grad *i* orzeł.

Imiona własne wszystkie prawie w obu psałterzach mają końcówkę -owi.

Z tego wnosićby można, że temata męskie na -a, *już bardzo rychło przejęły od tematów na* -u *końcówkę* -owi, *lecz z rozwojem języka i pisma traciły ją i wracały do swéj pierwotnéj końcówki. np. około r. 1500* ku pozythku, (*artyk. prawa Magdeb. Dr. A. Kalina, Rozpr. i spraw. Wydz. fil. Akad. Um. t. VII, str. 288). Przez to jedynie dałaby się wytłumaczyć ta znaczna bo o połowę mniejsza liczba form na* -owi *w pomniku o półtora wieku późniejszym od psałterza Floryjańskiego, chyba że Puławski jest apografem rękopismu o wiele starszego. Że już w najstarszych zabytkach starosłowiańskich temata na* -a *męskie miały końcówkę* -owi, *por. R. Scholvin, Beiträge zur Declination in den pannonisch-slovenischen Denkmälern des Altkirchenslavischen (Archiv. f. sl. Ph. II. 492—3). O stosunku tych końcówek w dzisiejszym języku ogólnie polskim, por. Miklosich, Wortbildungslehre*[2], *str. 406.*

§. 64. b) Temata męskie pierw. na -ja *mają w języku polskim tak jak w starosł. końcówkę* -u, *obok téj jednak występuje już w starosł. analogiczna* -owi. *która po miękkich przechodzi na* -ewi. *Końcówkę tę znajdujemy i w niektórych zabytkach staropolskich.*

Z końcówką -u: proszcze yeszto ku pokoyu sǫ yeruzalem, Puł. 257 r. (Flor. 121. na pokoy); dzyedzyczu bozemu, Puł. 28 r.; krolowyczu day, Puł. 142 r (Flor. 71. sinowi crolewskemu); przeciwo pomazanczu Flor. 2; pomazaynczu, Puł. 2 v.; pomazanczu swemu, Flor. 17; pomazayneczu swemu, Puł. 34 r.; vgotowal gesm sweczǫ pomazanczu memv, Flor. 131; pomazayneczu memu, Puł. 266 r.; slawa oczczu y sinowi, Flor. 37, 67, 79, 96; oczczv, Flor. 108, (Puł. 79 r., 134 r., 164 v., 193 v., 223 v. *brak tego zakończenia psalmów*); rowen oczczv; Flor. Atan. Wacł. 1; oyczu, Puł 310 v.; duszę oyczu polyeczyl, Puł. 56 r.; slawa ocz- (*pro:* oczczu), Puł. 311 v.; ku krzyzu, Puł. 39 r.; wspyewayczye krolyu naszemu, Puł. 96 r. (Flor. 46. crolowi); da czesarztwo krolu swogemv, Flor. Ann.; krolyu swoyemu, Puł. 296 v.; spewaymi bogu zbawiczelu naszemu, Flor. 94; zbawyczelyu nasszemu, Puł. 189 v. (Wacł. 107 v. zabawienyu naszemu).

§. 65. Z końcówką -owi: ku boiowi, Flor. 17, (*2 r.*); ku boyowy, Puł. 32 r., 32 v.; palcze moge kv boyowy, Flor. 143, Puł. 281 v.; wiszedl iesm przeciwo czudzozemczowi, Flor. prol.; powadam ia dzala moia krolowi, Flor. 44; krolyowy, Puł. 92 r.; przi-

wedzony bǫdǫ crolowi dzewicze, Flor. 44; krolyowy, Puł. 93 v; spewayrze crolowi naszemu, Flor. 46, (Puł. 96 r. krolyu); sǫd twoy crolowi day. Flor. 71; krolowy, Puł. 142 r.; ku oltarzowy boszemu, Flor. 42; ku oltarzowy bozemu, Puł. 88 v.

Imiona własne: kto da ze syon zbawyenye izrahelowy, Puł. 22 v, (Flor. 13. israhel); zwyastowal saulowy, Puł. 105 v.; znamy vczynyl droghi swoye moyszyeszowy, Flor. 102; moyzeszowy, Puł. 201 v.; moyziesowy Wittb.

§. 66. Przewagę ma w obu zabytkach końcówka -u. *Wyrazy* bój, cudzoziemiec, ołtarz *mają w obu zabytkach tylko* -owi, król *zaś ma we Flor. 4 razy* -owi, *raz* -u; *w Puł. zaś 3 razy* -owi, *a dwa razy* -u; *więc w każdym razie przeważa w tym wyrazie końcówka* -owi. *Więcéj form z końcówką* -owi *jest we Floryjańskim (9), mniej zaś w Puławskim psałterzu (7).*

Imiona własne mają wszystkie końcówkę -owi *w obu psałterzach.*

Że dziś od XVI. wieku końcówka -ewi *w ogólnéj mowie polskiéj nie istnieje, lecz wyparła ją końcówka* -owi, *trzeba to przypisać działaniu analogii tematów twardych na* -a, *których znacznie większa jest liczba. Dziwna jednak, że już tak wcześnie analogija ta działać poczęła w języku polskim, że w najstarszym prawie zabytku, psałterzu Floryjańskim ani jednéj formy na* -ewi *niema; podczas gdy w zabytkach starosłowieńskich darmo szukamy śladów podobnéj analogii. Ponieważ zaś w innych zabytkach znacznie późniejszych, jak np. w kazaniach gnieźnieńskich z r. 1419, znajduje się zawsze jeszcze w tych tematach końcówka* -ewi, *np.* czeszarzevy 6, 10, czeszarzeui 6, moyszeszevy 22, krolevy 1, *przeto prof. Baudouin de Courtenay* [*Einige Fälle der Wirkung der analogie (Beitr. VI. 23)* О древнепольскомъ языкѣ, *str. 63—66, 97*] *domyśla się w tym różnic dyjalektycznych. Podobne formy na* -ewi *podaje Dr. Kalina w Anecdota palaeopolonica (Archiv. f. sl. Phil. III, 16), a prof. E. Ogonowski przytacza z Biblii królowéj Zofii* moyszevy 53 b. 9.; krolyewy 58 a. 14 *(Archiv. f. sl. Ph. IV, 250—1, 259). Zwraca uwagę na rzadkie wypadki takiéj asymilacyi* o *na* e *w środku wyrazu także prof. Miklosich (Wortbildungslehre, 1876, str. 401).*

§. 67. c) Temata nijakie pierw. na -a *mają w starosłowieńskim i polskim języku końcówkę* -u: przilnǫla iest koscz moia mǫsu memu, Flor. 101; myęsu memu, Puł 198 v.; gen dawa karmǫ wszemv czalv albo massv, Flor. 135, (Puł. 270 v. czyalu); pyeklu szye przyblyzyl, Puł. 175 r. (Flor. 87. we pkel); pogaynstwu (panować), Puł. 42 v. (Flor. 21. ludzom).

§. 68. d) Temata nijakie pierw. na -ja *kończą się podobnie jak poprzednie na* -u: gensze vczy rǫcze moge kvbyczv, Flor. 143, (Puł. 281 v. ku bytwye); ku czuczyu, Puł. 152 r. (Flor. 76. wigilye); ku przeliczu krwe, Flor. 13; ku przelyczyu, Puł. 22 r.; wzpomonǫl iest miloserdzu swemu, Flor. 97, (Puł. 194 r. myloszyerdze swoye); ku obrzędu y ku myloszyerdzu, Puł. 207 r.; kv czynyenyv

gich, Flor. 102, (Puł. 202 v. na czynyenye gich); kv dzyalanyv swemu, Flor. 103, (Puł. 205 v. na skutę swoyę); przylny yǫzyk moy kutanv (*pro*: krtanv) memu, Flor. 136, [*Nom. sing.* krtane, *por. Nehring, Iter Flor. 89*]; krtanyu, Puł. 271 v; iako orzel pobudzayǫcz ku lyatanyu, Puł. 303 r.; ku naiedzenu, Flor. 58; ku nayedzenyu, Puł. 117 v.; vmisl ku nawedzenu, Flor. 58; ku nawyedzenyu, Puł. 116 v.; pocolenu wszelikemu, Flor. 70; pokolyenu, Puł. 141 r.; pyenyw podobne mnye bhyly prawoty twoge, Flor. 118, 49; pyenyu podobne, Puł. 241 v.; spyewanyu podobne, Wacł. 26 v.; rozgnewan iesm bil pocolenu onemu, Flor. 94; pokolyenyu onemu, Puł. 190 v. (Wacł. 117 r. rodzaiowi temu); ku pomoszenu mne wesrzi, Flor. 39, (Puł. 83 v. na pomocz); ku posluchanyv glossv slow yego,. Flor. 102, (Puł. 203 r. na vslyszenye), Wittenb. ku posluchanyu hlassu slow geho; ku powadanu, Flor. 91. (Puł. 185 v. na powyedanye); kv gegosz przysczo, Flor. Atan.; ku yegosz przyszczyu, Puł. 311 r.; ku ktoregoz przisczïu, Wacł. 113 v.; gisz se modlǫ ryczyv, Flor. 96; gysz szye klanyayǫ ryczyu, Puł. 193 r.; kv vczynenv pomsczy, Flor. 149; ku vczynyenyu pomstę, Puł. 291 v.; ku sbawenu, Flor. 32; ku zbawyenyu, Puł. 63 v.; ku wecznemv zbawenv, Flor. Atan.; zbawyenyu, Puł. 310 r.; zbawienyu, Wacł. 112 r.; zapomnenu dan iesm, Flor. 30; zapomnyenyu, Puł. 58 r.; zapomnenv dana bǫdz prawycza moya, Flor. 136; zapomnyenyu, Puł. 271 r.; kv swǫzanv krolew gych, Flor. 149; ku swyǫzanyu, Puł. 291 v.; ku serczu wisokemu, Flor. 63; ku szyerczu, Puł. 124 r.; ku syerczu, Flor. 84, (Puł. 171 r. w szyercze); dobroczy y kaszny a vczenyw nauczy mǫ, Flor. 118, 65, *tak jest oddane zdanie*: *praestantiam rationis et scientae doce me (Vulg.)*. *W Puł. czytamy*: dobroty a kazny y naucze nauczy mie, 243 r. *W obu więc psałterzach miejsce to nie jest dość jasne*, *widocznie więc przepisujący te psałterze z innych jakichś o wiele starszych nie rozumieli konstrukcyi trochę skomplikowanéj. Sądzę, że we Flor. potrzeba formy* dobroci *i* kaźni *uważać tak samo jak* uczeniu *za dativy zależne od czasownika* naucz mię. *Konstrukcyja taka bowiem jest w obu psałterzach dość częsta, np.* stdzam twogim naucz me, Flor. 24; szczyeszkam twym nauczy mye, Puł. 46 r.; nawczy mne prawotam twogym, Flor. 118 *(2 r.), podobnie*: 118, 57, 65, 121, 129, 169; nauczy mye prawotam twoym, Puł. 237 r., 238 v., 242 v., 243 v., 249 v., 250 v., 254 v. *W Puławskim o tyle mamy zmianę od téj konstrukcyi, że dwa bliższe czasownikowi rzeczowniki* kazni *i* nauce *stoją w dativie, dalszy zaś* dobroty *w genetivie.*

§. 69. e) Temata żeńskie pierw. na -a, *mają zakończenie* -ě, *(starosł.* -ѣ), *przed którym spółgłoski się miękczą, a mianowicie:* k, g, *na* c, dz; ch *na* sz.: dobroty a kazny y naucze nauczy mye, Puł. 243 r. (Flor. 118, 65. vczenyw, *por. co w poprzednim §. o miejscu tym nadmieniono*); przyraszy malutke swoge kv opocze, Flor. 136; ku opocze, Puł. 272 r.; poszaczy sǫ przyrseszeny opocze sǫdze gych, Flor. 140; pozarczy sǫ przytknyeny opocze sędzye gych, Puł. 278 r.: drogę vczynyl szczyeszcze gnyewa swego, Puł. 158 v. (Flor. 77. sczdze),

przistal wszey drodze ne dobrey, Flor. 35; wszey drodze, Puł. 70 v.; kv lychocze, Flor. 124, (Puł. 259 v. ku zloszczy); sirocze ti bǫdzesz pomocznik, Flor. 9; sǫdzy sirocze y cychemu, Flor. 9; szyrotcze, Puł. 17 r., 17 v.; sǫdzicze neymaioczemu y syrocze, Flor. 81; szyrocze, Puł. 166 v.; prawdze boszey prawe weselǫcz sercza, Flor. 18 (*mandata Jehovae sunt recta laetificantia animum*; Puł. 35 v. prawdy boze prawe wyeszyelyącze szyercza), *tu więc znowu jest forma dativu lub locativu, jakkolwiek powinien być nomin. plur.*; wzpomonǫl iest miloserdzu swemu y prawdze swoiey, Flor. 97, (Puł. 194 r. prawdę swoyę); dyablyey potępye zemby zlamal, Puł. 113 r.; ku prosbe gich, Flor. 33; ku proszbye gych, Puł. 65 v.; dayǫcz ... sele slusbye ludskey, Flor. 103; sluszbye lyudzke, Puł. 204 v.; službě lidskéj, Kapit.; zele sluszbe ludzskey, Flor. 146; sluszbye, Puł. 288 r.; slusbye, Wacł. 130 r.; ku bytwye, Puł. 281 v.; ku modlitwe moiey, Flor. 87, (Puł. 174 v. na proszbę moyę); poszegnay dzedzine twoiey, Flor. 27, (Puł. 53 r. dzyedzynę twoyę); deszcz powolni odlǫczysz bosze dzedzine twey, Flor. 67; dzyedzynye twoyey, Puł. 130 v.; blogoslawicz bǫdzesz corone, Flor. 64; koronye, Puł. 126 v; dal ies crase moiey czescz, Flor. 29; kraszye moyey, Puł. 55 v.; day slawǫ chwale eius, Flor. 65; chwalye yego. Puł. 127 r.; ku chwale bozey, Puł. 207 r.; ku chwalye bozey, Puł. 232v., 283 v.; ku bozey chwale, Puł. 289 v.; ku chwalye, Puł. 288 v.; wzdaycze modle chwalę, Puł. 217 r. (Flor. 106. obiotowaly obiet chwaly); napomynayǫcz nas ku szmyerze, Puł. 262 r.

Imię własne: ku bersabce, Puł. 103 r.

W znaczeniu mascul.: sludze twemu, Flor. 18, Puł. 36 r.; dawidowy sludze bozemu, Puł. 70 r.; sludze twemu, Flor. 88; sludze memu, Puł. 177 r.; ku abramowy sludze swemv, Flor. 104; sludze swemu, Puł. 210 v.; otplaczy sludze twemv, Flor. 118; sludze twemu, Puł. 237 v., Wacł. 6 r.; postaw sludze twome, (*sic*) Flor. 118; sludze twemu. Puł. 240 r., Wacł. 23 v., Flor. 118, 49, Puł. 241 r., Wacł. 25 v.; slvdze twemw, Flor. 118, 73; sludze, Puł. 244 r., Wacł. 29 v.

§. 70 f) Temata żeńskie pierw. na -ja *mają tak samo jak poprzednie końcówkę* ê, *tylko że to po miękkich przechodzi już w starosłowieńskim na* -i. *Z końcówką* -i *tym tematom właściwą*: gotuge szemy deszdz, Flor. 146; zyemy, Puł. 288 r.; zemy, Wacł. 130 r.; gensze wypuscza molwǫ swoyǫ szemy, Flor. 147; zyemy, Puł. 289 r.; zemy, Wacł. 133 v.; myloszczywy będze zyemy, Puł. 307 v.; powadacz bǫdǫ braczy moiey, Flor. 21; braczy moyey, Puł. 41 v.; czudzy vezinil iesm se braczi moiey, Flor. 68, (Puł. 135 r. braczyey moyey); kto mi da perze iaco golǫbiczi, Flor. 54; yako golębyczy, Puł. 109 r.; od przeciwaiǫcich se prawiczi twoiey, Flor. 16; prawyczy twoyey, Puł. 26 v.; ku bogu studnyczi sziwey, Flor. 41; studnyczy zywey, Puł. 86 r.; molwicze moiey duszy, Flor. 10; duszy moyey, Puł. 18 r.; rzeczi duszi moiey, Flor. 34; rczy duszy moyey, Puł. 67 r.; layaly duszy moyey, Puł. 67 v. (Flor. 34. sromoczily sǫ du-

szǫ moiǫ); wele vczinil iest duszi moiey, Flor. 65; duszy moyey, Puł. 128 v.; rozumey duszǫ moiey, Flor 68, (Puł. 136 v. baczy duszę moyę), *we Flor. jest w tym miejscu prosta omyłka przepisywacza, zamiast* duszi, *jak to wykazał prof. Nehring [Iter Flor., str. 32 uw. 3 i str. 78] i Kryński [Rozbiór gramatyki historyczno-porównawczéj Dra A. Małeckiego, (osobna odbitka z Bibl. warsz. 1880). str. 26, 27]. Mylnie uważają tę formę prof. Miklosich i prof. Małecki w obu wydaniach swéj większéj .gramatyki za genetivus, por. str. 52;* sydzicze vwlaczaiǫczi duszi moiey, Flor. 70, (vwloczcze duszey moyey, Puł. 140 v.); przeczywo dvszy moyey, Flor. 108; duszy moyey. Puł. 222 v.; smętek daye zdrowye duszy, Puł. 253 r.; otplata dvszy mogey, Flor. 130, (Puł. 264 r. odplata w duszy moyey); odplaczali ialowoscz duszi moiey, Flor. 34; duszy moyey, Puł. 68 r.; ey ey naszey duszy, Flor. 34, Puł. 69 v.; molwi moiey duszy, Flor. 3; molwy duszy moyey, Puł. 4 r.; mowi duszi mey, Wacł. 118 r.; gensze przebywacz kaze przesdzyatkyny w domu, Puł. 228 r. (Flor. 112, przezdzadkynyǫ); pamǫczien bǫdǫ raab y babilonigi, Flor. 86, *przykład ten przytacza prof. Baudouin de Courtenay, (Beitr. zur vergl. Spr. VI. 31), jako genetivus, co jednak zbija prof. Nehring (Iter Flor. str. 32, uw. 3) uważając za dativus* (Puł. 174 r. pomnyecz będǫ raab y babylonyǫ).

§. 71. Z końcówką -ej *przejętą z deklinacyi złożonéj przymiotników:* czudzy vczynyl yesm szye braczyey moyey, Puł. 135 r., (Flor. 68. braczi); kako wyesszyolo przebywacz braczey w yedno, Puł. 266 v. (Flor. 132. braczǫ). *Na utworzenie téj formy działała także analogija podobnych form genetivu w tych samych rzeczownikach, por. J. Baudouin de Courtenay, (Beitr. zur verg. Sprf. VI, 33).*

§. 72. g) Temata męskie pierw. na -i *kończą się w starosl. zawsze na* -i. *W polskim języku już ani śladu téj końcówki nie ma, gdyż temata te przeszły do deklinacyi* -ja *tematów i przejęły od nich tak końcówkę* -u *jak i analogiczną* -owi.

Z końcówką -owi, *właściwą tematom na* -u *masculina:* dzen dnowi wirziga slowo, Flor. 18; dnyowy, Puł. 34 v.; dzerszene gich ognowi dal, Flor. 77; ognyowy, Puł. 158 v.

Z końcówką -u: przylny yǫzyk moy kutanv memv, Flor. 136; krtanyu memu, Puł. 271 v.; zwyerzu zyemye (polozyly karmye), Puł. 161 v.

§. 73. h) Temata żeńskie pierw. na -i *zachowały pierwotną swą końcówkę* -i, *jaką posiadały w starosłowiańskim języku:* spowadaycze se pamǫczi swǫtoscy iego, Flor. 29; pamyęczy, Puł. 55 r.; spowadaycze se pamǫczy, Flor. 96; pamyęczy, Puł. 193 v.; bidlicz kazal w stanoch gich postaczi, Flor. 77; postaczy, Puł. 159 v.: ne vczynyl gest tako wszey postaczy, Flor. 147; wszey postaczy, Puł. 289 v.; wszey postaczi, Wacł. 134 r. (*non fecit ita ulli genti*); mǫdroczy gego ne gest czysla, Flor. 146; mǫdroszczy, Puł. 288 r.; czlowek proznoscy podoben wczynon gest, Flor. 143; proznoszczy podo-

byen, Puł. 282 r.; smerczy ne dayl myǫ, Flor. 117; szmyerczy nye dal mye, Puł. 235 r.; ku dwoyakey spowyedzy, Puł. 210 v.; pamǫczen bǫdǫ sprawedlnosczi twoiey, Flor. 70, (Puł. 140 v. pomnyecz będę sprawyedlnoszcz); ku korzyszczy, Puł. 27 r. (Flor. 16. ku lupowi); ot drog ku wecznoscy gego, Flor. Habac. (Puł. 299 v. od drog wyecznoszczy yego); welkosczy yego ne koncza, Flor. 144, (Puł. 284 r. wyelykoszczy yego); kaszi bosze czcy twoiey, Flor. 67; moczy twoyey, Puł. 133 r. *(praecepit deus robustum te esse)*; ty panasz moczy morza, Flor. 88; moczi morza, Puł. 177 v.; na pomocz noczy, Flor. 135, Puł. 269 v.; nocz·nocy vkazuge naukǫ, Flor. 18; noczy, Puł. 34 v.; rozumey ku pomoczi moiey, Flor. 37, (Puł. 79 r. napomocz); dobroczy y kaszny a vczenyw nauczy mǫ, Flor. 118, 65; dobroty a kazny y naucze, Puł. 243 r., *por. co o tym miejscu powiedziano w §. 68, str. 72.*

§. 74. i) Temata męskie pierw. na -u *kończą się w języku starosłowieńskim na* -ови. *Końcówka ta zachowała się i w polskim, obok niéj jednak występuje przyjęta od* -a *tematów końcówka* -u. *Przykłady wzajemnego działania na się tych obu klas rzeczowników już w starosłow. wykazano już w kilku miejscach. Z końcówką* -owi, *tematom tym właściwą*: domowi israhel, Flor. 97; domowy ysrahel, Puł. 194 r.; posegnal domowy aaron, Flor. 113; blogoslawyl domowy aaron, Puł. 230 r.; blogoslawil domowy ysrahel, Flor. 113; domoui israhel, Puł. 230 r.; slawa oczczu y sinowi, Flor. 37; przeciwo sinowi, Flor. 49; sinowi crolewskemu, Flor. 71, (Puł. 142 r. krolowyczu); slawa oczczu y sinowi, Flor. 96, *w innych miejscach takie zakończenia psalmu nie są całkiem wykończone, dlatego téż znajdujemy formy niecałe jak:* synow, Flor. 108; sino, Flor. 67, 79, *zamiast* sinowi; *w Puławskim brakują te zakończenia całkiem*; stanowy twemu, Puł. 184 v. (Flor. 90. przebitcowi).

§. 75. Z końcówką -u, *przejętą od tematów na* -a *masculina:* domu twemu slusza swǫtoscz, Flor. 92; domu twemu, Puł. 187 v. Wacł. 114 v. na dom twoy); synu twemu, Puł. 173 v. (Flor. 85. day czesarzstwo dzeczǫczi twemu); *por. R. Scholvin. l. c. str. 510,* домоу, *z kodeksu zografskiego. Tu téż możnaby zaliczyć przysłówkową formę* pospołu, *jakkolwiek ta może téż być locativem rzeczownika* spół *z prepozycyją* po. [*O przyimkach* къ *i* po *z dativem w językach słowiańskich, por. Wsewolod Müller, Beiträge zur vergl. Sprf. VIII, 101 i nast. Dr. Emil Ogonowski. O przyimkach w językach starosłowieńskim, ruskim i polskim, Rozpr. wydz. filol. Akad. Um. w Krakowie, tom V, str. 202—204*]. *Formę tę znajdujemy:* Flor. 13, Puł. 22 r., Flor. 27, (Puł. 52 v. yednako); sǫ se seszli pospolu, Flor. 30, Puł. 58 r.; sromayczc se pospolu, Flor. 34, (Puł. 69 v. wszyteczy); pospolu ostatcowe nemilosciwich zginǫ, Flor. 36; pospolu, Flor. 39, Puł. 83 v., Flor. 48, Puł. 98 r.; pospolu nemǫdry y szalony, Flor. 48; pospolu, Puł. 99 r., Flor. 52, (Puł. 107 r. *brak*); pospolu semnǫ, Flor. 54, Puł. 110 r., Flor. 73, Puł. 147 v.; pospolu przeciw tobe, Flor. 82, Puł. 168 r.; ogarnǫli me pospolu, Flor. 87, Puł. 176 v.; pospolu

gori radowacz se bǫdǫǫ, Flor. 97, Puł. 194 v.; yunoszę pospolu y pannę pogladzy myecz, Puł. 305 r.

§. 75. j) Temata żeńskie pierw. na ū (-ъв-) *mają końcówkę* -i *podobnie jak w starosłowieńskim*: przylǫczon czerekwy, Puł. 92 r.; wszytek zbor czerekwy yma pwacz, Puł. 120 v.; kristus molwy ku czerekwy, Puł. 256 v., 266 v, *o brzmieniu wyrazu tego w Puł., por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 245.*

k) Temata żeńskie pierw. na -er *podobnie jak powyższe mają* -i: przeczywy maczyerzy twoyey, Puł. 102 v. (Flor. 49. przeciwo sinowi macerze twoiey); *prof. Nehring uważa lekcyją psałterzu Puławskiego w tym miejscu za błędną, powstałą z nieuwagi, por. Archiv. f. sl. Ph. V, 219.*

§. 76. l) Temata nijakie pierw. na -en, *kończą się w starosl. na* -i; *w polskim języku form takich już nie napotykamy, bo wyrazy tu należące mają podług analogii tematów nijakich na* -ja *końcówkę* -u, *a nawet pośrednio analogiczną* -owi. *Z końcówką* -u: pacz bǫdǫ ymenu, Flor. 7; gymyenyu, Puł. 12 r.; ymenu twemu, Flor. 9; ymyenyu twemu, Puł. 13 v.; ymenu gospodnowemu, Flor. 12; ymyenyu, Puł. 21 r; twemu ymenu, Flor. 17; ymyenyu, Puł. 34 r.; ymenu iego, Flor. 28; ymyenyu yego, Puł. 53 v.; psalm mowicz bǫdǫ ymenu twemu, Flor. 60; ymyenyu twemu, Puł. 120 v. (Wacł. 9 v. gymyonowi twemu); psalm mow ymenu twemu, Flor. 65; ymyenyu twemu, Puł. 127 r.; psalm mowcze ymenu iego, Flor. 65, 67; gymyenyu yego, Puł. 127 r.; ymyenyu yego, Puł. 130 r.; spyewacz ymyenyu twemu, Puł. 185 v.; blogoslawcze ymenu iego, Flor. 95; ymyenyu yego, Puł. 191 r.; przinescze gospodnu slawǫ ymenu iego, Flor. 95; ymyenyu yego, Puł. 191 v.; spowadaycze se ymenu twemu, Flor. 98; ymyenyu twemu, Puł. 195 r; ymenv swǫtemv gego, Flor. 102; ymyenyu, Puł. 201 r. (Wacł. 10 r. ymionowy. Wittenb. ymenv); zpowedaly ymenv swǫtemv twemv, Flor. 105, (Puł. 214 v. chwalyly ymyę szwyęte twoye); ymew *(pro*: ymenv) twemv day slawǫ, Flor. 113; ymyenyu, Puł. 229 r.; na zyawyenye ymaw *(pro:* ymanv) panowv, Flor. 121; na powyedzenye ymyenyu bozemu, Puł. 257 r.; gǫdzycze albo spyewacze ymenv yego, Flor. 134; spyewaycze ymyenu yego, Puł. 267 v.; na chwalene ymenv twemv, Flor. 141; ymyenyu, Puł. 279 v.; ymenv swǫtemv gego, Flor. 144; ymyenu swyętemu yego, Puł. 286 r.

Z końcówką -owi: spowadacz se bǫdǫ ymenowi twemu, Flor. 53, (Puł. 108 r. chwalicz będę ymyę twe), (gimeniu, Wacł. 3 r.); spewacz ymenowi, Flor. 91, (Puł. 185 v. spyewacz ymyenyu). *Właściwie powinno* -owi *przejść po miękkich na* -ewi, *jak w starosl.* морєви. *W ogóle zaś w starosl. przykłady działania analogii tematów na* -u *na nijakie są bardzo rzadkie. Prof. Małecki w swéj gramatyce historyczno-porównawczéj twierdzi, że formy imieniowi, plemieniowi są niegramatyczne i wystrzegać się ich należy I. §. 153).*

§. 77. m) Temat nijaki pierw. na -ent *W jednym przykładzie* dziecięci *zachowała się starosłow. końcówka* -i, *zresztą bowiem w prze-*

szły te temata zupełnie do deklinacyi nijakich na **-ja. day czeszarzstwo dzeczϕczi twemu, Flor. 85; (Puł. 173 v. synu twemu).**

n) Temata nijakie pierw. na -es. *Te rzeczowniki przeszły już w staropolskim zupełnie do tematów nijakich na* **-a,** *kończą się więc jak te w dativie na* **-u:** gen dawa karmϕ wszemv czalv, Flor. 135; wszemu czyalu, Puł. 270 v. *Już w najstarszych zabytkach starosłowieńskich są takie formy, w których temata na* -es, *straciwszy swój stary suffiks tworzywny* -as, *stają się tematami na* -a, *np.* **небоу** *zogr.* **тѣлоу** *cloz. assemun, supras. savae, (por. R Scholvin, Archiv. f. sl. Ph. II, 535--6).*

§. 78. D) Singularis Accusativus. a) Temata męskie pierw. na **-a** *kończą się w starosłowieńskim i polskim języku tak jak nominativus:* we czwartek, Puł. 296 v.; sgladzy gospodzin wszistka vsta lsciwa y iϕzik, Flor. 11; yęzyk, Puł. 19 v; iϕzik nasz bϕdzem welbicz, Flor. 11; yęzyk, Puł. 19 v.; odwroczi iϕzik twoy, Flor. 33; yęzyg twoy, Puł. 65 v; iozik iegosz ne zna vsliszal, Flor. 80; yęzyk, Puł. 165 v.; ostrzyly sϕ yϕszyk swoy, Flor. 139; yęzyk swoy, Puł. 276 r.; luk swoy napyął, Puł. 11 v. (Flor. 7. lϕcziszko); nedostatek moy wydzele gesta oczy, Flor. 138: nyedostatek moy, Puł. 274 v.; i wiwodl ie w oblok dnowi, Flor. 77, (Puł. 155 v. w oblocze dnyowym); genzsze kladzesz oblok wstϕpyenye twoye, Flor. 103, *(qui disponit densas nubes vehiculum suum)*; ienze kladzyesz oblog. Puł. 203 v. (Kapit i Oleśn. oblak); rozczϕgnϕl yest oblok, Flor. 104; oblok, Puł. 210 r.; nad pyasek rozmnozϕ se, Flor. 138; nad pyassek, Puł. 275 r.; chwalicze podnoszek nog iego, Flor. 98, (Puł. 195 v. klanyaycze sze podnoszkowy); poloszę neprzyiaczele twoye podnoszek nog twogych, Flor. 109; podnozek, Puł. 224 r.; dam szemyą kanaan powrozek dzedzyny waszyey, Flor 104, (Puł. 208 r. wyrzbczę dzedzyny wasszey); drogϕ moyϕ y povrozek moy wybadal ges, Flor. 138; powrozek moy, Puł. 273 v.; w ponyedzalek, Puł. 230 v., 231 v., 292 v.; w pyϕtek, Puł. 299 r.; poloszil przebytek swoy, Flor. 18; przebytek, Puł. 34 v.; vwyeszyelya duszny przebytek, Puł. 94 v.; oswϕcil iest przebitek swoy, Flor. 45; y odpϕdzil przebitek sylo przebitek swoy, Flor. 77; odpϕdzil przebitek ioseph, Flor. 77, (Puł. 94 v. 160 r. v. stan); smϕtek a bolescz nalez gesm, Flor. 114; smętek, Puł. 231 r.; w wyeszyelye smętek obracza, Puł. 253 r.; smętek wyczyska, Puł. 243 r.; tuk swoy sϕ sgromadzili, Flor. 16; tuk swoy są yęly, Puł. 27 r; wisoki poloszil ies vtok moy, Flor. 90; vtok twoy, Puł. 184 v.; vczinil se iest mene gospodzin v utok Flor. 93; w vtog, Puł. 189 r.; na wek wekom, Flor. 18; na wyek wyekom, Puł. 35 v.. 38 r. (Flor 20. na weky); na wyek wyekom. Flor. 103, (Puł. 204 r. na wyeky); na wek wekom, Flor 108, (Puł. 223 v. *brok*); na wek weka, Flor. 110; na wyek, Puł. 225 r; na wek wekom, Flor. 111, 118, 144, 148; na wyek wyekom, Puł. 226 v., 265 v., 290 r.; we wtorek, Puł. 256 v., 293 r.; poloszisz ie wznak, Flor. 20, (Puł. 39 r. opak); sercze moie y czyalo moie weselila se iesta w bog sziwi, Flor. 83; w bog zywy,

Puł. 169 r.; pwal w bog, Puł. 40 r.; pway w bog, Puł. 72 r. (Flor. 21, 36, w gospodna), *w psałterzu Puławskim więc jest w tym miejscu daleko starsza forma niż we Floryjańskim, por. Archiv. f. sl. Ph. V, 228.* będzye sądzyl okrąng zyeme, Puł. 14 r. (Flor. 9. swat); okrϕg zemę ti ies zaloszil. Flor. 88; okrϕg zyemye, Puł. 177 v.; sϕdzicz bϕdzè okrϕg zem, Flor. 97, (Puł. 194 v. obrzϕd zyem), bo za prawdϕ sczwerdzil okrϕg zeme, Flor. 92; okrϕg zyemye, Puł. 187 r.; okrang zemye, Wacł. 124 r.; sϕdzicz bϕdze okrog zeme Flor. 95; okrϕg zyemye, Puł. 192 r.; tamo odwodϕ rog dawydow, Flor. 131; odwyodę rog, Puł. 266 r.: powyszyl gest rog lvda swego, Flor. 148; rog lyuda swego, Puł. 290 v.; powyszy rog pomazancza swogego, Flor. Ann.; powysszy rog, Puł. 296 v.; nad zneg vbelon bϕdϕ, Flor. 50; nad sznyeg, Puł. 104 r.; nad sneg, K. Świdz; gensze dage snegh, Flor. 147; sznyeg, Puł. 289 r.; snyeg, Wacł. 133 v.; poleczam duch moy, Flor. 30, Puł. 57 r.; duch prawi wznowi. Flor. 50; duch prosty wznowy. Puł. 104 r.; duch prosty vznovi, K. Świdz, (Wacł. 116 v. ducha prostego odnow); iensze byerze duch, Flor. 75, (Puł. 151 v. duszę); miotl iesm duch moy, Flor. 76; duch, Puł. 152 v.; odeymesz duch gich, Flor. 103; duch, Puł. 206 r.; wypuscz duch twoy, Flor. 103; duch, Puł. 206 r.; bo rozgorzyly duch yego, Flor. 105, (Puł. 213 v. lyud yego); przytargl gesm duch, Flor. 118, 129; duch, Puł. 250 r.; grzech moy znan czi iesm vczinil, Flor. 31; grzech moy, Puł. 60 v.; mislicz bϕdϕ za moy grzech, Flor. 37; za moy grzech, Puł. 79 r.; o pokutuyϕczych grzech, Puł. 293 r.; ofary za grzech, Flor. 39; za grzech. Puł. 82 v.; modlitwa yego bϕdz wgrzech. Flor. 108; w grzech, Puł. 221 r.; xpus kyelych pyl męky, Puł. 149 v.; kelych zbawena wezmϕ, Flor. 115; kyelich zbawyenya. Puł. 232 r.; w proch wwedzy, Flor. 7; w proch, Puł. 10 v.; zetrę yako proch, Puł. 33 r., Flor. 17; w proch smercy, Flor. 21; w proch, Puł. 41 r,; we proch se obroczϕ, Flor. 103; we proch, Puł. 206 r.; vczinisz przespech. Flor. 7; przeszpyech, Puł. 11 r.; vsta gich mvila pich, Flor. 16, [*por. Archiv. f. sl. Ph. II, 435, pych scheint mir auf čech. pych. Gewalt, Hochmuth zurückzugehen*]: molwyla pych, Puł. 27 r.; odplaczy obplwicze czinϕczim pich, Flor. 30; pych, Puł. 59 v.; ien czini pich, Flor. 100; pych, Puł. 197 v.; prze strach twoy. Flor. 89, (Puł. 183 r. przed strachem twoym); zwala smech w nich, Flor. 2; zwalya snych szmyech. Puł. 3 r.; chrzebet gich zawszdi zkrziw, Flor. 68; chrzbyet, Puł. 137 r.; odwroczyl od brzemyon chrzbyet yego, Puł. 165 v. (Klem. 80. otwratil od brziemen chrzbet geho; Flor. 80. *brak tego wyrazu, na co zwrócił już uwagę prof. Jagić, w Archiv. f. sl. Phil. IV. 654)*: porzvczyl za chirzybet twoy, Flor. Isai sec. [*Por. J. Baudouin de Courtenay*, О древ.-польскомъ языкѣ, *str. 73*]; zachrzbiet twoy, Puł. 294 v.; obiotowaly obiet chwaly. Flor. 106, (Puł. 217 r. modle, Klement. obiet chwali); sϕ vrozumeli tarnowe waszi osset (*cum nondum sentientur spinae vestrae cynosbati)*, Flor. 57; drzewyey nyszly vrozumyely oczy wassze osset. Puł. 115 v.; odcupil ies prϕt dzedzistwa twego, Flor. 73; pręnt, Puł. 147 r.; prϕt moczy twoyey wypusczy gospodzyn,

Flor. 109; pręt moczy twoyey, Puł. 224 r.; wybral gest yǫ w przebit sobe, Flor. 131; w przebyt, Puł. 265 v.; pokalali sǫ przebit ymena twego, Flor. 73; przebyt, Puł. 147 v.; wszitko podbil ies pod nogi iego owcze y scot wszistek, Flor. 8; skot wszytek, Puł. 13 r.; dal ies gradowi skot gich, Flor. 77; skot gich, Puł. 158 v.; bǫdze sǫdzicz swat, Flor. 9, (Puł. 14 r. okrąng zyeme); oprawil swat zeme, Flor. 95; szwyat, Puł. 191 v.; postawil na ne swat, Flor. Ann.; szwyat, Puł. 296 r.; wezmi bron y sczit, Flor. 34; szczyt. Puł. 66 v.; zlamal iest lǫcziszcze szczit, Flor. 75; szczyt, Puł. 150 v.; poslal w ne gnew ... y zamǫt. Flor 77; zamęt, Puł. 158 v.; zamant moy przed nym powedayǫ, Flor 141, [*por. Dr. A. Kalina, Archiv f. sl. Ph. IV. 36*]; zamęt moy, Puł. 278 v.; naszlyaduyǫ zywot wyekugy, Puł. 6 r.; potlocz w zemǫ sziwot moy, Flor. 7; zywot moy, Puł. 10 v.; sziwot moy ziawil iesm tobe, Flor. 55; zywot moy, Puł. 112 r; wyplaczuge ze straty ziwot twoy, Flor. 102; odkupuye ... zywot twoy, Puł. 201 v.; odkupil ... ziwot, Wacł. 10 v.; wiplaczuge ze straty zywot, Wittenb. 102; kazal gospodzyn blogoslawene y szywot, Flor. 132; zywot, Puł. 266 v.; vsmerdzyl gest w szemy szywot moy, Flor. 142; zywot moy, Puł. 280 r.; podǫ w szywot wekvgy, Flor. Atan.; w zywot wyekugy, Puł. 311 v.; w ziwot wieczny, Wacł. 114 r.; nad strzedz y plast (*pro:* plastr.), Puł. 35 v. (Flor. 18. nad mod y nad stredz); rosszyrzilesz chod moy, Puł. 32 v. (Flor. 17. chodi moie); karmyl ye w glod, Puł. 63 v. (Flor. 32. w glodze); glod cirzpecz bǫdǫ, Flor. 58 *(2 r.)*; glod czyrpyecz będǫ, Puł. 116 v., 117 v.; wezwal yest glod na szemyǫ, Flor. 104; przyzwal glod, Puł. 208 r.; dal iest grad, Flor. 17, Puł. 30 r.; poloszyl dszdze gich grad, Flor. 104; grad, Puł. 209 v.; byerze wszystek lyud, Puł. 2 v.; nagbal ies lud, Flor. 9; zbakalesz lyud, Puł. 14 r.; kasz sędzycz lyud, Puł. 15 v. (Flor. 9. sǫdzony bǫdǫ ludze); giszto szrǫ lud moy iaco karmǫ chleba, Flor. 13; lyud moy, Puł. 22 v.; bo ti lud smerni zbawon vczinisz, Flor. 17; lyud, Puł. 31 r.; poddawasz lud pod mǫ, Flor. 17; lyud, Puł 33 v.; zbawon vczin lut (*pro:* lud) twoy, Flor. 27; lyud twoy, Puł. 53 r.; lud y kobili zbawisz, Flor. 35, (Puł. 71 r. ludzye y zwyerz zbawysz); vdrǫczil ies lud, Flor. 43, (Puł. 89 r. lyudzy); rǫka twoia rozegnala iest lud, Flor. 43; lyud rozgnala, Puł. 89 r.; przedal ies lud twoy, Flor. 43; lyud twoy, Puł. 90 r,; y w lud rozproszil ies nas, Flor. 43, (Puł. 90 r. pogany); poiest lud pod nas, Flor. 46, (Puł. 95 v. lyudzy); obezrzecz lud swoy, Flor. 49; lyud swoy, Puł. 100 v.; gisz szrǫ lud moy, Flor. 52; lyud moy, Puł. 107 r.; z luda w lud, Flor. 104; z lyuda w lyud, Puł. 208 r.; ps dauidow zalyud, Puł. 111 v.; w gnewe lud zlamesz, Flor. 55; lyud zlamyesz, Puł. 112 r.; poloszil ies lud, Flor. 65, (Puł. 128 r. lyudze); bo sǫdzisz lud, Flor. 66, (Puł. 129 r. lyudze); sǫdzy lud twoy, Flor. 71; sędzycz będze lyud twoy, Puł. 142 r.; wibawil ies lud twoy, Flor. 76; odkupyl yes lyud twoy, Puł. 153 r.; xpus lyud swoy pozdrawya, Puł. 154 r.; przewodl ies iaco owcze lud twoy, Flor. 76, lyud twoy, Puł. 153 v.; podyǫl iaco owcze lud swoy, Flor. 77; lyud

swoy, Puł. 159 r.; swøzil w meczu lud swoy, Flor. 77; lyud swoy, Puł. 160 r.; na lud twoy, Flor. 82; na lyud twoy, Puł. 167 v.; w lud swoy, Flor. 84; w lyud swoy, Puł. 171 r ; lud twoy gospodne vsmerzili sø, Flor. 93; lyud twoy boze pokorzyly, Puł. 188 r.; lyud w rownoszczy (sędzycz będze), Puł. 194 v. (Flor. 97. ludzi); w lud drughy, Flor. 104; w lyud, Puł. 208 r.; rozmnoszyl lvd swoy, Flor. 104; lyud swoy, Puł. 209 r ; wywyod lud swoy. Flor. 104; lyud swoy, Puł. 210 v.; rozgorzyly lyud yego, Puł. 213 v. (Flor. 105. duch yego); rozgnyewal sye yest na lvd swoy, Flor. 105; na lyud swoy, Puł. 214 r.; napomyna wszystek lyud, Puł. 233 r.; bødze sødzycz pan lwd swogy, Flor. 134; lyud swoy, Puł. 268 v.; gensze przewodl lvd swoy, Flor. 135; lyud swoy, Puł. 270 r.; abychø nye pwaly w lyud, Puł. 286 r.; gensz poddas lud moy pod mne, Flor. 143; poddawasz lyud moy, Puł. 282 r.; sędzycz będze gospodzyn lyud swoy, Puł. 306 v.; chwalcze pogany lyud yego, Puł. 307 v.; obrzødzayø obrzød, Puł. 100 v. (Flor. 49 zacon); obrzod moy, Flor. 49.; byerzesz obrzød moy, Puł. 102 r ; pokalaly sø obrzød iego, Flor. 54; obrzød iego, Puł. 110 v ; wezrzi na obrzød twoy, Flor. 73, Puł. 149 r.; obrzød w yozeffye polozyl gy, Puł. 165 r (Flor. 80. szwadecztwo); poloszil iesm obrzød, Flor. 88; vlozyl yesm obrzød, Puł. 177 r.; otewroczil ies obrzød slugi twego, Flor. 88; odwroczyles obrzød, Puł. 180 v.; w obrzød wyekvy, Flor. 104; w obrzød wyekuy, Puł. 207 v.; pomnyal yest na wyeki obrzød swoy, Flor. 104, 105; obrzød swoy, Puł. 207 v., 214 v.; sędzicz będze obrzød zyem Puł. 194 v. (Flor. 97. okrøg zem); wzkazal gest na weky obrzød swoy, Flor. 110; obrząd swoy, Puł. 225 v.; pomnecz bødze na weky obrzødo (*pro:* obrzød) swoy, Flor. 110; obrzød swoy, Puł. 225 v.; rozmnosz plod iego, Flor. 64; rozmnozy plod yego, Puł. 126 r.; poklad y modly (wezmyesz), Puł. 105 r.; poklad y modli, K. Świdz (modly y offary, Flor. 50); dawal ges zly przyklad, Puł. 102 v. (Flor. 49. szkodø); bo yesz vczynyl sąd moy, Puł. 13 v.; sød, Flor. 9; milnie miloserdze y sød, Flor. 32; sød, Puł. 62 r; wesrzi na moy sød, Flor. 34; na moy sød, Puł. 69 v.; miluie sød, Flor. 36; myluye sød, Puł. 75 r.; iøzik iego molwicz bødze sød, Flor. 36; sød, Puł 75 r.; sød twoy crolowi day, Flor 71; sød twoy, Puł. 142 r ; wstayal w sød, Puł. 151 r. (Flor. 75. w sødze); vsliszani vczinil ies sød, Flor. 75; sød, Puł. 151 r; prawda obroczy se w sød, Flor. 93; w sød, Puł. 188 v.; czescz crolowa sød miluie, Flor. 98; myluye sød, Puł. 195 r.; xpus sød rano pomstø nyemyloszczywye rosproszy, Puł. 196 v.; czyny .. szød, Flor. 102; sød, Puł. 201 v.; gdy vczynysz .. sød, Flor. 118, 81; sød, Puł. 245 r.; szød, Wacł. 33 v.; czynil gesm sød y prawotø, Flor. 118, 121 ; sød, Puł. 249 r.; sød, Wacł. 39 r ; sødzy sød moy, Flor. 118, 153; sędzy sød moy, Puł. 252 v.; vczyny gospodzyn sød. Flor. 139; sød, Puł. 277 r.; ne wchodzy w sød, Flor. 142; w sød, Puł. 280 r.; bychø wczynily w nych sød spysan, Flor. 149; sød spysany, Puł. 291 v.; zachwaczy sød ręka moya, Puł. 307 r.; trud znamonuiesz, Flor. 9; trud, Puł. 17 r.; wydz szmyarę moyę y trud moy, Puł. 47 v (Flor.

24. robotǫ moiǫ); yenze czynysz trud, Puł. 189 r. (Flor. 93. robotǫ); poloszyl rzeky w pvszczǫ a wscie albo a wychod wod w chczene pycza, Flor. 106; wychod wod, Puł. 217 v.; wychod wod wywedle gesta oczy moge, Flor. 118, 129; wychod wuod, Puł. 250 v.; iensze wstǫpyl na zachod, Flor. 67; na zachod. Puł. 130 r.; slvncze poznalo gest zachod swoy, Flor. 103; zachod swoy, Puł. 205 r.

Tu též można zaliczyć wyrażenia przysłówkowe, jak: weśród pośrod; wesrzod sercza mego, Flor. 21; poszrod, Puł. 41 r.; posrzod czerekwe, Flor. 21; poszrod, Puł. 41 v.; posrzod czena smercy, Flor. 22; szrzod, Puł. 43 v.; posrzod sercza mego, Flor. 39; poszrzod, Puł. 82 v.; bog posrzod iey, Flor. 45; poszrod yey, Puł. 94 v.; wesrzod kosczola twego, Flor. 47; weszrzod, Puł. 97 r.; robota posrzod iego, Flor. 54; poszrzod yey, Puł. 109 v; posrzod gich, Flor. 54; posrzod Puł. 110 r; posrzod mlodziczek, Flor. 67; poszrzod mlodzyczek, Puł. 132 v.; posrod got twogich, Flor. 73; poszrod, Puł. 147 r.; wesrzod zeme, Flor. 73; weszrzod zyemye, Puł. 148 r.; posrzod grodow gich, Flor. 77; poszrod, Puł. 156 v.; weszrod bogow, Puł. 166 v.; w poszrod, Puł. 166 v. (Flor. 81. w posrzotku); posrzod domu mego, Flor. 100; poszrod, Puł. 197 r.; pozrzod domu, Flor. 100; poszrod domu, Puł. 197 v.; w poszrod, Puł. 166 v. (Flor. 81. w posrzotku); w posrzod, Flor. 101; poszrzod, Puł. 200 v.; posrozod wela, Flor. 108; poszrod wyelya, Puł. 223 v.; w poszrod neprzyyaczelow, Flor. 109; poszrzod, Puł. 224 r.; w posrzod czebe gervzalem, Flor. 115; wposzrzod czyebye, Puł. 232 v.; posrzod noczy, Flor. 118, 57; poszrzod, Puł. 242 v.; w posrzod czebe egypcze, Flor. 134; poszrod czebe, Puł. 268 r.; przez posrzod gego, Flor. 135; przes posrod, Puł. 270 r.; poszrod yey, Puł. 271 r. (Flor. 136. w posrzodkv gey); bǫdaly chodzycz we srod zamǫta, Flor. 137; wesrzod, Puł. 273 r.; wezrzod, Wacł. 137 r.; wesrzod dnow mogych, Flor. Isai. sec.; weszrod, Puł. 293 r.; wesrzod czebe, Flor. Isai; weszrod czebie, Puł. 293 r.; w posrod morza, Flor. Moy.; poszrod morza, Puł. 297 v.; chodzyly po susy poszrod gego, Flor. Moy.; poszrod morza, Puł. 299 r.; w posrzod lat, Flor. Habac.; w poszrod, Puł. 299 r.; wesrzod lat, Flor. Habac.; weszrod, Puł. 299 r.

W znaczeniu genetivu: s posrzod lona twego, Flor. 73; z poszrod, Puł. 148 r.; wywyodl yzrahel z posrzod gych, Flor. 135; z sposzrzod gych, Puł. 270 r.

Te więc wyrażenia przysłówkowe nie są niczym innym, jak tylko accusativami od rzeczowników śród, pośród *i używają się już to z przyimkami, już to bez nich jako accusativy loci.*

Inne accusativy tematów na -a *męskich:* dzelycz lup, Puł. 131 r. (Flor. 67. plony); gensze nalazl lvp welky, Flor. 118, 161; nalyazl lup, Puł. 253 v.; azaly chleb może dacz, Flor. 77; chlyeb, Puł. 156 r. chleb neba dal, Flor. 77; chlyeb, Puł. 156 v.; chleb angelsky iadl czlowek, Flor. 77; chlyeb, Puł. 156 v.; popyol iaco chleb iadl iesm, Flor. 101; yako chlyeb, Puł. 199 r.; wiwyodl chleeb z szemye, Flor. 103; chlyeb, Puł. 204 v.; chleb, Kapit. 103; gysz

gecze chleb boleszczy, Flor. 126; chlyeb, Puł. 261 r.; witargn ... gnew twoy, Flor. 16, (Puł. 27 v. szablyę twoyę); wiley gnew, Flor. 34, (Puł. 66 v. szablyę); wiley na ne gnew twoy, Flor. 68; gnyew twoy, Puł. 137 r.; wgnew pobudzali gi, Flor. 77; wgnyew, Puł. 158 r.; abi otwroczil gnew swoy, Flor. 77; gnyew swoy, Puł. 157 v.; poslal w ne gnew, Flor. 77; gnyew, Puł. 158 v.; w gnew pobudzili sǫ gy, Flor. 77, (Puł. 159 v. w gnyewe); wiley gnew twoy, Flor. 78; gnyew twoy, Puł. 161 v.; albosz rozczǫgnesz gnew twoy, Flor. 84; gnyew twoy, Puł. 171 r.; wyeczny gnyew myal myecz, Wacł. 68; otewroczy gnew twoy od nas, Flor. 84; gnyew twoy, Puł. 170 v.; vkogil ies wszistek gnew twoy, Flor. 84; gnyew twoy, Puł. 170 v. (Wacł. 68 v· gnyewy thwoie); gnew twoy rozliczicz, Flor. 89; gnyew twoy rozmyerzysz, Puł. 183 r.; by otwroczyl gnyew yego, Flor. 105; gnyew yego, Puł. 213 r.; spusczyl ges gnew twoy, Flor. Moy.; gnyew twoy, Puł. 297 r.; prze gnyew nyeprzyaczelow, Puł. 305 v.; rosgnewane y gnew (poslal), Flor. 77; gnyew, Puł. 158 v.; na gnyew rozdrasznyly gy, Puł. 159 v. (Flor. 77. ku gnewowi gy przyvedly); na odzew moy pusczili los, Flor. 21; na odzyew moy, Puł. 41 v.; oblekl se yest yako w odzew, Flor. 108; w odzyew, Puł. 222 r. (*czeskie i słowień.* oděv). *Tu též należy przysłówkowe wyrażenie:* zadar, *oznaczające tyle co: za darmo, daremnie*: zadar layaly duszy moyey, Puł. 67 v. (Flor. 34. na prosznoscz); za dar scrili sǫ mi, Flor. 34; za dar, Puł. 67 r.; gisz nenawidzeli me za dar, Flor. 34, 68; zadar, Puł 69 r., 134 v.; zadar se troszcze, Flor. 38 (2 *r.*); zadar, Puł. 80 v., 81 r.; za dar, Puł. 112 r. (Flor. 55. za niczs); za dar vstawil ies wszistki sini ludzske, Flor. 88, (Puł. 181 r. darmo): wyboyowaly mye zadar, Flor. 108; wybyly mye zadar, Puł. 220 v.; ksyǫszǫta nastaly sǫ na mǫ za dar, Flor. 118, 161, (Puł. 253 r. przeszlyadowaly mye darmo); darmo albo zadar, Flor. 119; zadar, Puł. 255 v.; na dwor sǫ vcecli, Flor. 30, (Puł. 58 r. wen vczekaly); wyszedw na dwor, Flor. 40; na dwor, Puł. 85 r.; przez przes mur, Flor. 17; przeydę mur, Puł. 31 v.; na kazdy nyeszpor, Puł. 223 v.; psalmy na nyespor, Puł. 223 v.; na nyespor, Puł. 256 v.; na nyeszpor, Puł. 281 v.; xpus stworzyl zywyoly to gest zyemye wyatr, Puł. 146 v.; przenosl watr s neba, Flor. 77; przenyosl wyatr poludny z nyeba, Puł. 156 v.; weczor y rano y w poludne, Flor. 54; wyeczor, Puł. 110 v.; wiszcze iutrzne y weczor cochacz se bǫdzesz, Flor. 64, (Puł. 126 r. w zkoynczanyu yutra y wyeczoru); weczor spadne zeschne y swǫdne (*ziele*), Flor. 89; wyeczor, Puł. 182 v. (*są tu luźne accusativi temporis*), mne zcraial ies wor moy, Flor. 29; wor moy, Puł. 56 r.; krystus swoy zbor zgromadza, Puł. 44 r.; pokryla sbor abyron, Flor. 102; pokryla zbor, Puł. 212 r.; sbor ludzsky ogarnecze, Flor. 7; zbor lyuczky ogarnyeczye, Puł. 11 r.; zlomyw czyala swego koszczyol, Puł. 45 v.; bich nawedzil cosczol iego, Flor. 26; koszczyol yego, Puł. 50 v.; w kosczol crolow, Flor. 44; w koszczyol, Puł. 94 r.; zazgly ognyem koszczyol twoy, Puł. 147 v. (Flor. 73. swǫtoscz twoiǫ); poneczczyly sǫ kosczol swǫti

twoy, Flor. 78; koszczyol szwyęty twoy, Puł. 161 r.; puszcza krzystal swoy. Flor. 147; krzystal swoy, Puł. 289 r.; puscza cristal swoy, Wacł. 133 v.; wę pkel, Flor. 9, (*por. Kazania gnieźnieńskie z r. 1419, Dr. R. Pilat, pieśń Bogarodzica, str. 97*; piekieł *oznacza niekiedy osobę tyle co* dyabeł, *por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaeopolonica, Archiv. f. sl. Ph. III. 54*]; w pyekyel, Puł. 15 r.; molwy yez byl poszyadl pkyel; Puł. 263 r.; wwedzeni bǫdzcze wepkel, Flor. 30, (Puł. 58 v. do pyekla); sstǫpcze we pkel, Flor. 54, (Puł. 110 r. do pyekla); we pkel przybliszy sye, Flor. 87, (Puł. 175 r. pyeklu szye przyblyzyl); popyol iaco chleb iadl iesm, Flor. 101; popyol, Puł. 199 r.; mglǫ yako popyol rosypa, Flor. 147; yako popyol, Puł. 289 r.; iako popyol, Wacł. 133 v.; vgotowal ies ,.. stol, Flor. 22; stol, Puł. 43 v.; gotowacz stol ludu swemu, Flor. 77; stol, Puł. 156 r.; mosze bog gotowacz stol na puszczy, Flor. 77; gotowacz stol, Puł. 156 r.; odtworzę w zoltarzu vmysl moy, Puł. 98 v. (Flor. 48. poloszene moie); dal ies nas iaco owcze karm, Flor. 43, (Puł. 90 r. w karmyǫ); abychǫ prosili karm duszam swogim, Flor. 77; pokarm, Puł. 156 r.; psalm molwicz bǫdǫ, Flor. 17, 26, (Puł. 34 r., 50 v. psalmy); pyal ten psalm y rzekl, Puł. 64 r.; psalm molwicz, Flor. 56; psalm mowycz, Puł. 114 r.; psalm czi rzekǫ, Flor. 56; psalm, Puł. 114 r.; psalm mowicz bǫdǫ, Flor. 60; psalm mowicz, Puł. 120 v. (Wacł. 9 v. chwala banda mowil); psalm mow, Flor. 65; psalm mowycz będǫ, Puł. 127 r.; psalm mowcze, Flor. 65; psalm, Puł. 126 v.; wezmicze psalm, Flor. 80; psalm, Puł. 165 r.; spyewacz psalm, Puł. 196 r.; psalm mowcze ymenu iego, Flor. 67; psalm molwcze, Puł. 130 r.; rozum otwarza, Flor. prol.; dal rozum, Flor. 15, Puł. 25 r.; rozum czi dam, Flor. 31, Puł. 61 r.; da my rozum, Flor. 118; day my rozum, Puł. 239 v.; day mi rozum, Wacł. 23 r.; day my rozum, Flor. 118, 73, Puł. 244 r., Wacł. 29 r.; day my rosum, Flor. 118, 121; rozum, Puł. 249 v., Wacł. 39 v.; rozum day malutkym, Flor. 118, 129; rozum daye, Puł. 250 r.; rozum day, Flor. 118, 137, Puł. 251 r.; da my rozvm, Flor. 118, 169; day my rozum, Puł. 254 r.; kristus w dzewyczy trzeem wszedw, Puł. 34 r.; daycze bǫben, Flor. 80; daycze bemben, Puł. Puł. 165 r. [*co do brzmienia por. prof. Jagić, Archiv f. sl. Phil. IV. 653*]; nad topazion, Puł. 249 v., Wacł. 39 v. (Flor. 118, 121, nad droge kamene); przeto zakon da, Flor. 24; zakon da, Puł. 46 v.; zacon vstawil iest iemu, Flor. 24; zakon, Puł. 47 r.; zacon polosz mi gospodne, Flor. 26; zakon, Puł. 51 r.; zacon poloszyl w ysrahel, Flor. 77; zakon polozyl, Puł. 154 v.; przes nowy zakon, Puł. 239 v. (Flor. 118 *brak*); bǫdǫ badacz sakon twoy, Flor. 118; zakon twoy, Puł. 239 v., Wacł. 23 r.; zakon polosz my gospodne, Flor. 118; zakon poloz my, Puł. 239 v.; zakon poloz mi, Wacł. 23 r.; ya zakon myslyl gesm, Flor. 118, 65; zakon twoy myszlyl yesm, Puł. 243 v.; zakon twoy, Wacł. 28 v.; mylowal gesm zakon twoy, Flor. 118, 97; mylowal yesm zakon, Puł. 246 v.; milowalem zakon twoy, Wacł. 35 v.; ty zakon poloszyl ges mne, Flor. 118, 97; zakon polozil yes mnye, Puł. 247 r.; zakon postawiles, Wacł. 36 r.; zakon twoy mylowal

gesm, Flor. 118, 113, 121; zakon twoy, Puł. 248 r., 249 v., Wacł. 38 r.; rospostrzely sǫ zakon twoy, Flor. 118, 121; rostargali sǫ zakon twoy, Puł. 249 v.; rosipali zakon twoy, Wacł. 39 v.; pokoy welyky mylvyanczym zokon twoy, Flor. 118, 161; zakon twoy, Puł. 253 v.; zakon twoy mylowal gesm, Flor. 118, 161; zakon twoy, Puł. 253 v.; prze zakon twoy. Flor. 129, Puł. 263 v. (Wacł. 19 r. dla zakonu twego); rozumeycze zacon moy, Flor. 77, (Puł. 154 r. glosa mego); w czas swoy, Flor. 1, Puł. 2 r.; we wszeliky czas, Flor. 9. (Puł. 16 r. wszelykyego czasu); w czas potrzebyzni, Flor. 31; w czas potrzebyzny, Puł. 60 v; w kaszdy czas, Flor. 33, Puł. 64 r.; we zly czas, Flor. 36, (Puł. 74 r. we zle czassy); w czas zamǫcena, Flor. 36; w czas zamętu, Puł. 76 r., w czas, Flor. 70, Puł. 140 r.; gdi wezmǫ czas, Flor. 74; wezmę czas, Puł. 149 v.; by dal gym karmǫ w czas, Flor. 103; w czas, Puł. 206 r.; w kaszdy czas, Flor. 105; w kazdy czas, Puł. 211 r.; w czas potrzebyszny, Flor. 144; w czas, Puł. 285 v.; zaplaczę gym w czas, Puł. 306 r.; wysluchal gospodzyn glos, Puł. 9 v. (Flor. 6 glosa); dal iest glos swoy, Flor. 17, Puł. 29 v.; wisluszal glos moy, Flor. 17; glos moy, Puł. 29 r.; sliszal glos chwaly, Flor. 25; glos, Puł. 49 r.; visluszay glos moy, Flor. 26; glos moy, Puł. 50 v.; wisluszay gospodne glos, Flor. 27; glos. Puł. 52 r.; wisluszal iest glos, Flor. 27; glos, Puł. 53 r., Flor. 30, Puł. 59 v.; dal iest glos swoy, Flor. 45; dal glos swoy, Puł. 95 r.; wislusza glos moy, Flor. 54; glos moy, Puł. 110 v.; sliszǫczi czincze glos chwali iego, Flor. 65; glos, Puł. 127 v.; baczil iest glos prosby moiey, Flor. 65; glos, Puł. 128 v.; owa da glossowi swemu glos czcy, Flor. 67; glos moczy, Puł. 133 v.; glos dali sǫ oblocsi, Flor. 76; glos daly obloczy, Puł. 153 v.; podzwigly sǫ rzeky glos swoy, Flor. 92; glos swoy, Puł. 187 r.; glos swoy. Wacł. 124 r.; acz glos iego vsliszicze, Flor. 94; glos yego vslyszycze, Puł. 190 r; glos iego, Wacł. 108 v.; glos bozy w męcze ... molwy dad. Puł. 198 v.; wsliszal pan glos modlytwy, Flor. 114, Puł. 231 r.; glos moy sluchay, Puł. 252 r. (Flor. 118, 145. glosza mego sluzay); vslysz glos moy. Flor. 129; glos moy, Puł. 263 v.; wisluchay glos moy, Wacł. 18 v.; vslysz gospodne glos prosby mogey, Flor. 139; glos prozby, Puł. 276 v.; bacz na glos moy, Flor. 140; na glos moy, Puł. 277 v.; dala glębokoszcz glos swoy, Puł. 300 r.; yaco ogen iensze szsze las, Flor. 82; yen zze lyas, Puł. 168 v.; pusczili loos, Flor. 21; puszczyly lyoos, Puł. 41 v. (*co do podwójnego* o *we Flor. zob. Archiv. f. sl. Phil. II. 423, w Puł. zaś V. 235*); postawyę opak obraz twoy, Puł. 102 v. (Flor. 49. oblicze twoie); woz faraonow y woyskǫ gego wrzvczyl gest w morze, Flor. Moy.; wooz, Puł. 297 r. *To, że w Puł. jest samogłoska podwojona, a we Flor. pojedyńcza, dowodzi, że psałterze te nie są ze sobą w bezpośrednim związku, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 235.*

§. 79. Imiona własne: genz pobyl egypt, Flor. 135; zbyl egipt, Puł. 269 v.; wszedl ysrahel w egipt, Flor. 104; w egipt, Puł. 208 v.; ogen zaszegl se iest w iacob, Flor. 77; zazegl szye wyakob,

Puł 156 r.; bo snedli sǿ iacob, Flor 78; bo sznyedli yakob, Puł. 161 v.; sǿd y prawoto w iacob ti ies vczinil, Flor. 98; wyakob, Puł. 195 r.; bo yakob wybral sobe pan, Flor. 134, (Puł. 267 v. yakoba); polosz ksǿszǿta gich iaco oreb, Flor. 82; yako oreb, Puł. 168 r.; na oreb, Puł 212 v. (Flor. 105. w orebv); polosz ksǿszǿta gich iaco oreb y zeb y zebee y salmana, Flor. 82; y zeb Puł. 168 r.; przewodzisz iaco owczǿ ioseph, Flor. 79; yozeph, Puł. 163 r.; pomǿtay panv syny edom, Flor. 36; syny edom, Puł. 271 v.; poloszili sǿ ierusalem, Flor. 78; polozyly yeruzalem, Puł. 161 r.; duchom nyebyeskym yeruzalem albo czerekwy sǿda nawroczycz, Puł. 270 v.; wczynǿ albo budvyǿ gervsalem gospodzyn, Flor. 146; vszyedlyayǿcz yeruza lem gospodzyn, Puł. 287 v,; zbudowal Jerusalem bog, Wacł. 129 r.; wstǿpil iest na cherubin. Flor. 17; na cherubyn. Puł. 29 v.; poszarla (szemya) dathan, Flor. 105; pozarla datan, Puł 212 r.; wszystczy przebywayǿcze kanaan, Puł. 298 r.; ogarncze syon, Flor. 47, Puł 97 v.; bog zbawoni vczini syon, Flor. 68; zbawyonǿ vczynyl syon, Puł. 138 r.; xpus na nyskǿ syon wzyęty, Puł. 194 v.; gysz nenazrzǿ syon, Flor. 128; nyenasrzǿ syon, Puł. 262 v; gdy wspomynaly syon, Flor. 136; wspomynaly syon, Puł. 271 r.; smyluyesz sze nad syon, Puł. 199 r. (Flor. 101. smilugesz se syon); vsedli gospodzin syon, Flor. 101; syon, Puł. 199 v.; wybral gest pan syon, Flor. 131; syon, Puł. 265 v.; seon krola amorskego (pobyl), Flor. 134, 135; seon, Puł. 268 r., 270 r.; og krola basan (pobyl). Flor. 134, 135; og krolya bazan, (Puł. 268 r., 270 r.; pǿczǿly sǿ beelphegor. Flor. 105; beelfegor, Puł. 213 r.; poswyǿczyly sǿ balwana poganskego belfegor, Flor. 105, (Puł. 213 r. *brak*); przebywal yesm sprzebywayǿczymy czedar, Puł. 255 v. (Flor. 119, w czedar); sprzebiwaiǿczimi tir, Flor. 82, Puł. 168 r. przebywayǿcz w tyrze); poruszy gospodzin puszczǿ cades, Flor. 28; puszczą kades, Puł. 54 v.

W znaczeniu locativu: pobudzil swadeczstwo w iacob, Flor. 77, Puł. 154 v. wyakobye); na syon gorze swǿtey, Flor. 2; na syon, Puł. 3 r.; przebywal gesm sprzebywayǿczymy w czedar, Flor. 119; obetnicza w yerusalem, Flor. 64; w yeruzalem, Puł. 125 r.; zginoly sǿ w endor, Flor. 82; w endor, Puł. 168 r.; iensze iest w ierusalem, Flor. 67; w yeruzalem, Puł. 133 r.; vczęstek yego w yeruzalem, Puł. 257 r. (Flor. 121. w nyem albo w wekvgem); gen przebywa w yeruszalem, Flor. 124; w yeruzalem, Puł. 259 r.; gen bydly w gervzalem, Flor. 134; w yeruzalem. Puł. 269 r; gensze sedzisz na cherubin, Flor. 79; na cherubyn, Puł. 163 r.; xpus na cherubyn szyedzǿcz, Puł. 163 r.; iensze sedzisz na cherubin. Flor. 98; na cherubyn, Puł. 195 r.; wszytky przebywaczy w kanaan, Flor. Moy.; przebywa w syon, Flor. 9, Puł. 14 v.; bosze w syon, Flor. 64; na syon, Puł. 125 r.; przebywane iego w syon, Flor. 75; przebyt yego w syon, Puł. 150 v.; gospodzin w syon weliky, Flor. 98; w syon, Puł. 195 r.; abychǿ zyawily albo zwyestowaly w siyon, Flor. 101; w syon, Puł. 200 r.; w selmo gora bosza, Flor. 67; w zelmon. Puł. 131 v.; w polu taneos,

Flor. 77 *(2 r.)*; w polyu taneos, Puł. 155 v., 158 r.; v strumenu cyson, Flor. 82; w strumyenyu czyzon, Puł. 168 r.

W znaczeniu instrumentalu: przemyenyl oblycze swoye przed abymelech, Puł. 64 r.; ziaw se przed effraym beniamin a manasse, Flor. 79; przed effraym benyamyn y manasse, Puł. 163 r.

§. 80. b) Temata męskie pierw. na -ja mają accusativus = nominativowi tak w polskim jak starosłowieńskim języku: zlamal iest lǫcziszcze szczit mecz y boy, Flor. 75; myecz y boy, Puł. 151 r.; kray polozyl yes gym, Puł. 204 r. (Flor. 103. mezǫ albo granyczǫ); stanpa w kray odzena gego, Flor. 132; w kray odzyenya yego, Puł. 266 v.; nad oley, Flor. 54; nad olyey, Puł. 111 r.; prze oley, Flor. 108, (Puł. 223 r. od olycya); olyey z krzemyenya ssal, Puł. 303; przyimicze gori pocoy ludu, Flor. 71. (Puł. 142 r. myr); bo iesm milowal na zle pocoy grzesznim widzecz, Flor. 72; pokoy grzesznych wydzǫdzǫcz, Puł. 144 v.; bǫdze molwicz pocoy, Flor. 84; nye wnydǫ w pokoy moy, Puł. 190 v. (Flor. 94. w odpocziwane moie); w pokoy twoy, Flor. 114, Puł. 231 v.; na pokoy, Flor. 121, (Puł. 257 r. ku pokoyu); molwach pokoy o tobe, Flor. 121; pokoy, Puł. 257 v.; gensze postawyl karge twoge pokoy, Flor. 147; postawyl kraye twoye pokoy. Puł. 289 r. (pokoyem, Wacł. 133 r.); poszylyayǫczy nas w konyecz, Puł. 8 r.; w konyecz, Puł. 10 r., 12 r., 13 r., 18 r., 19 r., 21 v., 28 r.; ziawon vczin mne gospodne konecz moy, Flor. 38; zyaw my konyecz moy, Puł. 80 r.; w konyecz boga, Puł. 94 v.; vydzal gesm konecz, Flor. 118, 89; wydzyalesm konyecz, Puł. 246 r.; widzialem koniecz, Wacł. 35 r.; vzrzǫ ... mesǫcz y gwazdy, Flor. 8; myesszyǫcz, Puł. 12 v.; owocz swoy da, Flor. 1, Puł. 2 r.; dayǫcza owocz, Puł. 106 r. (Flor. 51. oliwa owoczaiǫcza); zema dala owocz swoy, Flor. 66; owocz swoy, Puł. 129 v.; dal owocz gich, Flor. 77; owocz gich, Puł. 158 v.; zema nasza da owocz swoy, Flor. 84; da owocz swoy, Puł. 171 v.; owocz, Wacł. 69 v.; poyadl wszystek owocz, Puł. 209 v. (Flor. 104. siano); czynyly owocz narodzena, Flor. 106; owocz, Puł. 218 r.; yadl owocz polny. Puł. 303 v.; poloszisz ie iaco ogenny pecz, Flor. 20; pyecz, Puł. 38 v. (vczynyl) stolecz swoy, Flor. 9; stolyecz swoy, Puł. 14 r.; y w pocolene stolecz twoy vsyedlo (usiedlę), Flor. 88; stolyecz twoy, Puł. 177 r.; stolecz iego na zemi starl ies, Flor. 88; stolyecz yego stargl yes, Puł. 180 v.; oprawyl stolecz swoy, Flor. 102; vczynyl stolyecz swoy, Puł. 202 v.; vprawil stolecz swoy, Wittenb. 102; stolecz slawy trzymal, Flor. Ann.; stolecz slawy, Puł. 296 r.; wyiǫw od nego iego mecz, Flor. prol.; mecz swoy zanosl, Flor. 7; myecz swoy zanyosl, Puł. 11 v.; mecz wyǫli sǫ grzeszny, Flor. 36; myecz, Puł. 73 v.; bo naostrzili sǫ iaco mecz, Flor. 63; yako myecz, Puł. 124 r.; wymǫ z noszen mecz moy, Flor. Moy.; myecz moy, Puł. 297 v.; zaostrzę yako blyskawyczę myecz moy, Puł. 307 r.; xpus placz zborny ... w wyeszyelye wyekuge obroczil, Puł. 54 v.; obroczil ies placz moy w wesele, Flor. 29; placz moy, Puł. 56 r.; deszcz powolni odlǫczysz bosze, Flor. 67; deszcz powolny, Puł. 130 v.; blyzkawycze w dezdz wczynyl, Flor. 134;

w deszcz vczynyl, Puł. 268 r.; gotuge szemy deszdz, Flor. 146; deszcz, Puł. 288 r.; descz, Wacł. 130 r.; xpus kyedy na krzysz przybyt, Puł. 56 r.; palce moie strogili sǫ szaltarz, Flor. prol.; ogarnǫ oltarz twoy gospodne, Flor. 25; oltarz twoy, Puł. 48 v.; na twoy oltarz, Flor. 50; na oltarz Puł. 105 r. K. Świdz; sgromadzaiǫ iaco w pǫchirz, Flor. 32; yako w pęchirz, Puł. 62 v.; gen zbyl krol welky, Flor. 135, (Puł. 270 r. Jen zbyl krole wyelike); obloczil iesm se w pitel, Flor. 34, (Puł. 68 r. wdzynyǫ); w czen zkrzidlu twoiu pwacz bǫdǫ, Flor. 56; w czyeyn, Puł. 113 r.

Forma przysłówkowa: wnǫtrz strach pogladzy ye, Puł. 305 r.

§. 81. Imiona własne: gnew wstopil w israhel, Flor. 77; na israhel, Puł. 156 r.; a swǫtego israhel rozgorzili, Flor. 77; szwyętego israhel, Puł. 158 r.; israhel dzedziczstwo swoie (pascz), Flor. 77; israhel, Puł. 161 r.; gensze oprawasz israhel. Flor. 79; rzǫdzysz israhel, Puł. 163 r.; gensze strzesze ysraheyl, Flor. 120; strzeze israhel, Puł. 256 r.; pokoy nad ysrahel, Flor. 124; nad vsrahel, Puł. 259 v.; nad ysraheyl, Flor. 127; nad yzrahel, Puł. 262 r.; a on odkupy yzrahel, Flor. 129; israhel, Puł. 263 v.; israel, Wacł. 19 v.; wybral sobe pan ysrahel w bydlo sobe, Flor. 134; ysrahel, Puł. 267 v.; wywyodl yzrahel przez posrzod gego, Flor. 135; wywyod israhel, Puł. 270 r.; wywodl yzrahel, Flor. 135; ysrahel, Puł. 270 r.

W znaczeniu locatiwu: gospodzin v nich w syna *(pro:* synay) w swǫtem, Flor. 67; w synay w szwyętym, Puł. 131 v.; w ysrahel welike ymǫ yego, Flor. 75; w ysrahel, Puł. 150 v.; zacon poloszyl w ysrahel, Flor. 77; w ysrahel, Puł. 154 v.; kazn w israhel iest, Flor. 80; w ysrahel, Puł. 165 r.

§. 82. c) Temata nijakie pierw. na -a podobnie jak męskie kończą się w accusat. tak samo jak w nominat.: lǫcziszko swe nawodl iest, Flor. 7, (Puł. 11 v. luk); ne w lǫczisco moie bǫdǫ pwacz, Flor. 43, (Puł. 89 v. wlęczyszcze moye); naczǫgnǫli sǫ lǫczisko, Flor. 63, (Puł. 124 r. lęczyszcze); spuszczayǫcz lǫcziszco. Flor. 77, (Puł. 155 r. lęczyszcze); iaco bloto vlicz sgladzǫ ie, Flor. 17; yako bloto, Puł. 33 r.; lato y woznǫ ty ies stworzil ie, Flor. 73; lyato, Puł. 148 v.; nad zloto, Flor. 118, 121, Puł. 249 v., Wacł. 39 v.; mito moie mislili sǫ odpǫdzicz, Flor. 61, (Puł. 121 r. mzdę moyę); nad zloto, Flor. 18; nad zleto *(sic)*, Puł. 35 v.; masto przebiwana slawi twoiey (milowal iesm), Flor. 25, (Puł. 49 r. myescze); w masto vtoky, Flor. 30, (Puł. 56 v. myasto vtoky, *nomin.*); poydo w masto przebitku dziwnego, Flor. 41; w myasto, Puł. 86 v.; rzeczna bistroscz weseli masto bosze, Flor. 45; wyeszyely myasto boze, Puł. 94 v.; obchodzicz bǫdǫǫ masto, Flor. 58; myasto, Puł. 117 v.; w masto murowane, Flor. 70; w myasto, Puł. 139 v.; masto iego pusto vczinili sǫ, Flor. 78; myasto yego pusto vczynyly, Puł. 162 r; stǫpayǫ pola na myasto, Flor. 103, (Puł. 204 r. na myeszcze); bychǫ szly v mesto przebyta, Flor. 106; w myasto przebyta, Puł. 215 v.; wstawyly sǫ masto przebyta, Flor. 106; myasto przebyta, Puł. 218 r.; kto mǫ przewedze w mesto mvrowanego, Flor. 107; w myasto gro-

dzone, Puł. 219 v.; jeruszalem gesz stawø yako masto, Flor. 121, (Puł. 257 r. *brak*); naydø masto gospodnv, Flor. 131; naydę myasto, Puł. 265 r.; wrobl nalazl sobe dom a gardliczya gnazdo, Flor. 83; wrobl nalyazl sobye gnyazdo, Puł 169 r.; przewyodl ye yako stado, Puł. 159 r. (Flor. 77. iaco crzodø); pobyl .. y fykowe drzewo, Flor. 104; y starl drzewo, Puł. 209 v.; byscuptwo yego wesmy gyny, Flor. 108; byskupstwo yego wezmye, Puł. 221 r.; day czesarzstwo, Flor. 85, (Puł. 173 v. day mocz), [*por. J. Baudouin de Courtenay.* O древ.-польскомъ языкѣ, *str. 34*]; da czesarztwo krolu swogemv, Flor. Ann.; da czesarstw krolyu swoyemu, Puł. 296 v.; crolewstwo bosze na zemi daie, Flor. prol.; xpus krolewstwo a paynstwo nyebyeskye nadewszystky daye, Puł. 201 r.; dal krolyewstwo poganow, Puł. 210 v. (Flor. 104. krolewstwa); a ne w lakomstwo, Flor. 118; w lakomstwo, Puł. 240 r. (Wacł. 23 v. w lakomstwie); pwal iest w mnoszstwo bogaczstw swogich, Flor. 51, (Puł. 106 r. w mnostwye); gensze lyczy mnostwo gwazd, Flor. 146; mnostwo, Puł. 287 v. (Wacł 129 v. wyelikoscz gwyazd); poloszil ies nas w podobenstwo luda, Flor. 43; w podowyeynstwo, Puł. 90 v.; naclonø w podobenstwo, Flor. 48; w podobyenstwo, Puł. 98 r.; przemyenyly seø slawø swoyø w podobenstwo, Flor. 105; w podobyenstwo, Puł. 212 v.; vmisl ku nawedzenu wszitco poganstwo, Flor. 58, (Puł. 116 v. wszegv lyuda poganskego); vtny przeczywenstwo moge, Flor. 118; przeczywięstwo moye, Puł. 240 r. (Wacł. 24 r. pogambienie moie); przeklyentstwo molwyly sø, Puł 144 v. (Flor. 72. lichotø), [*co do brzmienia por. V. Jagić, Archiv. f. sl. Phil. IV. 653*]; prze przezwinstwo przyøl ies, Flor. 40; prze przewynstwo, Puł. 85 v. (*zamiast* przezwynstwo, *jak sądzi prof. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 219*); ne na szalenstwo mne, Flor. 21; nye na szalyeynstwo, Puł. 39 v.; rozmnoszil ies welmnoszstwo twoie, Flor. 70; wyelmostwo twoye, Puł. 141 v.; daycze wyelmostwo bogu naszemu, Puι. 302 v.; w dzedzycztwo byerze, Puł. 2 v.; w dzedziczstwo, Flor. 2; w dzedzycztwo, Puł. 3 r.; wibral w dzedziczstwo sobe, Flor. 32; w dzedzycztwo, Puł. 63 r.; aby w dzedzycztwo wzyøl zyemyę, Puł. 75 v. (Flor. 36. dzedziczstwem vchwaczil zemø); w dzedzycztwo dobędø yø, Puł. 138 r (Flor. 68. dzedziczstwem dobødø); dzedziczstwo swoie (pascz), Flor. 77; dzedzycztwo swe, Puł. 161 r.; w dzedzistwo twoie, Flor. 78; wdzedzycztwo twoye, Puł. 161 r.; dal szemø gych w dzedzycztwo, Flor. 134; dzedzycztwo, Puł. 268 v.; w dzedzyczstwo yzrahel lvdu swemv, Flor. 134, (Puł. 268 v. *brak*); kristus yentstwo lyuda swego obracza w konyecz, Puł. 21 v.; kedy otewroczy gospodzin ioczstwo syon, Flor. 13; gentstwo, Puł. 22 v. [*W wyrazach* gentstwo, yenstwo, *domyśla się prof. Jagić, że pisownia samogłoski nosowéj jest najbliższą faktycznemu wymawianiu, (por. Archiv. f. sl. Phil. IV. 653); prof. Nehring uważa w następnych przykładach i w innych psałterza Puławskiego skłonność do rozwijania się samogłoski nosowéj w pierwiastkach, tam gdzie jéj w og. pols. nie ma. Byłyby to więc ślady dyjalektyczne samogłosek nosowych pochodnych, por. Archiv. V. 245*]; obroczy bog iøczstwo,

luda swego, Flor. 52; yęstwo, Puł. 107 v.; iǫl ies iǫczstwo, Flor. 67; yenstwo, Puł. 132 r.; dal w ioczstwo czescz gich, Flor. 77; w yęcztwo, Puł. 160 r.; odwroczil ies iǫczstwo iacob, Flor. 84; yentstwo yakob, Puł. 170 v.; obroczy gospodne yǫczstwo nasze, Flor. 125; yentcztwo nasze, Puł. 260 r.; w obroczenyv gospodzyn yǫtzstwo syon, Flor. 125; yęcztwo syon, Puł. 260 r.; pobudzil swadeczstwo w iacob, Flor. 77; swadeczstwo w iosefe poloszil ono, Flor. 80, (Puł. 154 v., 165 r. obrzǫd); badayǫ szwyadecztwo yego, Puł. 236 v. (Flor. 118. swadeczstwa); bo yesm szwyadecztwo twoye szukal, Puł. 238 r. (Flor. 118. swadeczstwie twoe); swiadeczstwo twogich badalem sie, Wacł. 6 v.; ostrzegacz bǫdǫ swedeczstwo vst twych, Flor. 118, 81, (Puł. 245 v. *brak*, Wacł. 34 r. strzedz banda swiadeczstw vst twogich), [*por. Baudouin de Courtenay*. О древне-польскомъ языкѣ, *str. 32, 76, Archiv. f. sl. Phil. II. 428, Nehring, Ueber den Einfluss des altčechischen Sprache, etc.*]; w szwyadecztwo israhel, Puł. 257 r. (Flor. 121. swadecztwo, *nomin.*); iezoro otworzil, Flor. 7; iezyoro otworzyl, Puł. 11 v.; stǫpaioczimi w iezoro, Flor. 87; w yezyoro, Puł. 175 r.; podowen bǫdǫ stǫpayǫczym w gezoro, Flor. 142; w yezyoro, Puł 280 v.; w geszo (*pro:* geszoro), Flor. Isai sec.; w yezyoro, Puł. 294 v.; iaco poczszaiǫ srzebro, Flor. 65; szrzebro, Puł. 127 v; wybral sobe pan ysrahel w bydlo sobe, Flor. 134; ysrahel w bydlo, Puł. 267 v.; w sidlo spadne to istne, Flor. 34, (Puł. 67 v. w szydlye); sidlo nagotowaly nogam mogim, Flor. 56; szydlo, Puł. 113 v.; wwodl ies w sydlo, Flor. 65; w szydlo, Puł. 127 v. . bǫdz stol gich przed nymi w sidlo, Flor. 68; w szydlo, Puł. 136 'v.; poloszyly sǫ grzeszny sydlo mne, Flor. 118, 105; szydlo, Puł 247 v.; sydlo, Wacł. 37 v.; skryly sǫ physzny sydlo mne, Flor. 139; szydlo, Puł. 276 v.; rozpostrzely sǫ mne w sydlo, Flor. 139; rosczyǫgnęly w szydlo, Puł. 276 v.; skrzyly so physzny sydlo mne, Flor. 141; szydlo, Puł. 279 r.; polosz ge iaco sczblo, Flor. 82; yako zdzblo, Puł. 168 v.; poszarl ge yako sczeblo, Flor. Moy.; pozarl ye zczblo, Puł. 297 r.; rozmnoszily sǫ se na cziszlo, Flor. 39; nad czyslo, Puł. 82 r.; srzuczimy s nas iarzmo, Flor. 2; yarzmo, Puł. 2 v.; posly sǫ na dno, Flor. Moy.; na dno, Puł. 297 r.; w lono moie obroci se, Flor. 34; w lono moye, Puł. 68 r.; w lono gich, Flor. 78, Puł. 162 v.; pobyl wszytko pirzwyczno w szemy gich, Flor. 104, (Puł. 210 r. pyrzwyznę); sstǫpy iaco descz w runo, Flor. 71; w runo, Puł. 142 v.; poyadl wszytko siano, Flor. 104, (Puł. 209 v. owocz); gensze wywodzy w gorach syano, Flor. 146; szyano, Puł. 288 r.; syano, Wacł. 130 r.; w podobenstwo czelǫcza gedzǫczego syeno, Flor. 105, [*por. J. Baudouin de Courtenay*. О древне-польс. языкѣ, *str. 76; Nehring, Archiv. f. sl. Ph. II. 428*]; szyano, Puł 212 v.; wywodzy syano skotu, Flor. 103; szyano, Puł. 204 v.; gisz sǫ pili vino, Flor. 68; pyly wyno, Puł. 135 v., 306 v.; iedli mǫso moie, Flor. 26; myęso moye, Puł. 50 r.; iescz bǫdǫ mǫso, Flor. 49; myęso, Puł. 101 v.; wepchay strachym twogym mǫso moge, Flor. 118, 113; myęso moye, Puł. 249 r. (Wacł. 39 r. cziala moie).

Tu też możnaby zaliczyć wyrażenia przysłówkowe: rano, Puł. 6 v. (2 *r.)*, (Flor. 5. s za rana), Puł. 39 v., Flor. 48, Puł. 99 v., Flor. 45. Puł. 95 r., Flor. 54, Puł. 110 v., Flor. 58, Puł. 117 v., 154 r., Flor. 77, Puł. 157 v., Flor. 87, Puł. 176 r, Wacł 116 r., Flor. 89 (*3 r.)*, Puł. 182 r., 183 r., Flor. 138, Puł. 274 r., Flor. 142, Puł. 280 v., Flor. 91. Puł. 185 v, 196 v. *i przyimkowe:* ocolo, Flor. 75, okolo, Puł. 151 v, Flor. 58. Puł 116 v, Flor. 124, Puł. 259 v., Flor. 127, Puł. 262 r.; okolo, Flor 96; obokolo, Puł. 192 v.; okolo yeruzalem. Puł. 161 v. (Flor. 78. w okrǫgu); okolo yego. Puł. 100 v. (Flor. 49. w ocrǫdze iego).

§. 83 d) Temata nijakie pierw. na -ja *mają accusativus taki sam jak nominativus:* smętek daye zdrowye duszy. Puł. 253 r.; pyczye dasz nam, Flor. 79; pycze, Puł. 163 v.; pyczye moie se płaczem smeszal iesm, Flor. 101; pyczye moye, Puł. 199 r.; myłowal poklyęczie, Puł. 222 r. (Flor. 108, zglǫbǫ albo klǫtwǫ); oblekl se yest w przeklǫcze, Flor. 108; oblyekl szye w przeklyęcze, Puł 222 r.; za przyęcze rane. Puł. 39 v.; wiszcze iutrzne y weczor cochacz se bǫdzesz, Flor 64 *(accus. temporis*, Puł. 126 r. w zkoynczanyu-yutra); poloszyl rzeky w pusczǫ a wscie albo a wychod wod w chczene pyeza, Flor. 106, (Puł. 217 v. wychod wod); prze miloserdze twoie, Flor. 6, (Puł. 9 r. dlya myloszyerdzya twego); czinǫ miloserdze, Flor. 17; myloszyerdzye, Puł. 34 r; miloserdze od boga (wezme), Flor. 23; myloszyerdze, Puł. 45 r.; bo dziwno vczinil miloserdze swoie, Flor. 30; myłoszyerdze swe. Puł 59 r.; miluie miloserdze y sǫd, Flor. 32; myloszyerdze, Puł. 62 r.; pwaiǫ na miloserdze iego, Flor. 32; na myloszyerdze, Puł. 63 v.; iacosz ies rozplodzil miloserdze twoie bosze, Flor. 35; myloszyerdzye, Puł. 71 r.; roszirzi gospodne miloserdze twoie, Flor. 35; myloszyerdze twe. Puł. 71 v.; kazal gospodzin miloserdze swoie, Flor 41; myloszyerdze swoye, Puł. 87 r.; przyǫli iesmi bosze miloserdze twoie, Flor. 47; myloszyerdze twoye. Puł 97 r.; pwal iesm w miloserdze bosze, Flor. 51; w myloszyerdze, Puł. 106 r.; poslal bog miloserdze swe, Flor. 56; myloszyerdzye swe, Puł. 113 v.; powiszǫ rano miloserdze twoie, Flor. 58; myloszerdzye twoye, Puł. 117 v.; myloszyerdzye a prawdę yego kto będze szukacz, Puł. 120 r. (Flor. 60. miloserdza); nye odrzuczyl modlytwę moyę y myloszyerdze swoye odemnye, Puł. 128 v. (Flor. 65. miloserdza); do concza miloserdze swoie odrzesze, Flor. 76; myłoszerdze swe, Puł. 152 v.; miloserdze y prawdǫ miluie bog, Flor. 83; myloszyerdze, Puł. 170 r.; pokaszi nam gospodne miloserdze twoie, Flor. 84; myloszyerdze twe, Puł. 171 r.; mylosyerdzye thwoie, Puł 171 r.; xpus nam myloszerdze swoye raczy pokazacz, Puł. 170 v.; mowicz bodze w grobe miloserdze twoie, Flor. 87; myloszyerdze twe. Puł. 175 v.; schowam iemu miloserdze moie, Flor. 88; myloszerdze moye, Puł. 179 v.; ku po wyadanu rano miloserdze twoie, Flor. 91; myloszyerdze twoye, Puł. 185 v.; wspomyenǫl yest myloszyerdze swoye, Puł. 194 r. (Flor. 97. miloserdzu swemu); czynyǫ mylosirdzye gospodzyn, Flor. 102, (Puł. 201 v. czynyǫcz myloszyerdza, Wittenb. 102, czynye milosirdie ho-

spodyn), [*Prof. Nehring upatruje tu ślad wpływu czeskiego, por. Archiv. f. sl. Phil. II. 425*]; sczwerdzyl myloserdze swoye, Flor. 102; myloszerdze swoye, Puł. 202 r.; mylosirdie swe Wittenb. 102; dal ye w myloszyerdze, Puł. 214 v. (Flor. 105. w myloserdza); vczynycz myloserdze, Flor 108; myloszyerdze, Puł. 222 r.; na myloserdze twoge Flor. 113; na myloszyerdzye twoye, Puł. 229 r.; gysz pfayǫ na myloserdze gego, Flor. 146; na myloszyerdze yego, Puł. 288 v.; na mylosyerdzie iego, Wacł. 130 v.; myloserdze wspomenesz, Flor. Habac (Puł. 299 r. myloszyerdzya wspomyenyesz); vslyszane vczyn rano miloserdze twoge, Flor. 142; myloszyerdze twoye, Puł. 280 v.; xpus wszytko nyemyloszyerdze zdra-; dne od bogatstw dobroty swoyey wykrǫza y oddalya, Puł. 105 r.; zostan od gnewa opusczi roserdzee, Flor. 36; ros.yerdzye, Puł. 72 v. mylowalesm okrasę domu twego y myescze przebywanya chwaly twoyey, Puł. 49 r. (Flor. 25. masto). *Ponieważ forma ta niewątpliwie jest accusativem, przeto skłonny jestem i formę:* na myeszcze pastwy tamo mye postawyl, Puł. 43 r., *uważać raczéj za accusativus, niż za locativus. W takim razie i odpowiadającą temu miejscu formę w psałterzu Flor. 22.* na mescze pastwi tamo me postavil *uważałbym raczéj za accusativus rzeczownika miejsce, niż za locativus wyrazu miasto.* rozlozil w padoly z les na myeszcze yesz polozil, Puł. 169 v. (Flor. 83. w padole zlez na mescze, *locativus*); sstǫpayǫ polya na myeszcze, Puł. 204 r. (Flor. 103. na myasto); sercze weseli, Flor. prol; w sercze moie, Flor. 4; wszyercze moie, Puł. 6 r.; zaszszy pocrǫtky moie y sercze moie, Flor. 25; szyercze moye, Puł. 48 v; wnidz w sercze gich, Flor. 36, (Puł. 73 v. wszyercza gich); obroczyl yes szyercze nasze, Puł. 91 r. (Flor. 43. odchilil ies stdze nasze); w sercze morske, Flor. 45; w szyercze morza, Puł. 94 v.; serce cziste stworz we mne, Flor. 50; szyercze czyste, Puł. 104 r.; sercze cziste, Wacł. 116 v.; sircze, K. Świdz; sprawil iesm sercze moie, Flor. 72; szyercze moye, Puł. 145 r.; gysz szye nawraczayǫ w szyercze, Puł. 171 r (Flor. 84. ku syerczu); wyno vwessely serczse, Flor. 103; szyercze, Puł 204 v.; obroczyl syercze gych, Flor. 104; szyercze, Puł. 209 r.; gdy roszyrzyl ges sercze moge, Flor. 118; szyrcze moye, Puł. 239 r.; serce moie, Wacł. 8 r.; naclon sercze moge, Flor. 118; szyercze moye, Puł. 240 r.; serce moie, Wacł 23 v.; naklonyl gesm sercze moge, Flor 118, 105; szyercze moye, Puł. 248 r.; serce moie, Wacł. 37 v.; wyedz me sercze, Flor. 138; wyedz szercze me, Puł. 275 v.; chleeb serczse czlowyeczye sczwyrdzy, Flor. 103; szyercze czlowyecze stwyrdzy, Puł. 204 v.; vcowal ies zorze y sluncze, Flor. 73; sloyncze, Puł. 148 v.; sloyncze w pomocz dnyowy (vczynyl), Puł. 269 v. (Flor 135. slvncza); nag.tuiesz oblicze gich, Flor. 20; oblycze, Puł. 39 r.; odwroczil ies oblicze twoie otemne, Flor. 29; oblycze twoye, Puł. 55 v.; osweczi oblicze twoie, Flor. 30; oblycze twe, Puł. 58 v.; kyedy przemyenyl oblycze, Puł. 64 r.; oblicze twoie odwraczasz, Flor. 43, (Puł. 91 v lycze twoye); oblicze twe chwalicz bǫdǫ, Flor. 44; postawǫ przecyw tobe oblicze twoie, Flor. 49 (Puł. 102 v.

obraz twoy); osweczi oblicze swe nad nami. Flor. 66; oblycze swe, Puł. 129 r.; pokaszi oblicze twoie, Flor. 79 (*2 r.*), (Puł. 163 v., 164 v. lycze twoye); oblicze twoie, Wacł. 11 v.; oblicze grzesznich byerzecze, Flor. 81; oblycze grzesznych, Puł. 166 v.; napelny oblicze gich ganby, Flor. 82; oblycze, Puł. 168 v.; wezrzi w oblicze, Flor. 83; w oblycze, Puł. 170 r.; odwraczasz oblicze twe odemne, Flor. 87; oblycze twoye, Puł. 176 r.; miloserdze a prawda przeydzeta oblicze twoie, Flor. 88, (Puł. 178 r. przed lyczem); przeydzimi oblicze iego, Flor. 94. (Puł. 189 v. lycze); ogarnimi oblicze iego, Wacł. 107 v.; odnowysz oblycze zyemye, Puł. 206 r. (Flor. 103. obnowysz obly czey szemye*)*, [*według prof. Nehringa*, (*Archiv. f. sl. II. 434*)*, jestto forma czeska wyrazu* obliczaj (*nom. sing.*)*, w takim razie należałaby ta forma do tematów męskich na* -ja]; oblycze twoye osweczy, Flor. 118, 129; oblycze twoye, Puł. 250 v.; skrygę oblycze moye, Puł. 304 v.; naczǫgnoli sǫ lǫcziszcze swoie, Flor. 10; lęczyszcze swoye, Puł. 18 r.; poloszil iest iaco lǫcziszcze mǫsodowe, Flor. 17; yako lęczyszcze mosszyǫdzowe, Puł. 32 r.; nawedli locziszcze swoie, Flor. 36; lęczyszcze, Puł. 73 v.; nye wlęczyszcze moye, Puł. 89 v. (Flor. 43. lǫczisco); lǫczyszcze zetrze, Flor. 45; lęczyszcze zetrze, Puł. 95 r.; naczǫgnǫl iest lǫcziszcze swe, Flor. 57; lęczyszcze swe, Puł. 115 r.; naczyǫgly lęczyszcze, Puł. 124 r. (Flor. 63. lǫczisko); zlamal iest lǫcziszcze, Flor. 75; lęczyszcze, Puł. 150 v; spuszczayǫcz lęczyszcze, Puł. 155 r. (Flor. 77. lǫcziszco*)*; obroczili sǫ se w lǫcziszcze, Flor. 77; w lęczyscze krzywe, Puł. 159 v.; wskrzeszysz lęczyszcze twoye, Puł. 300 r.; rosczyęgla roszdze swe, Puł. 164 r. *(*Flor. 79. macziczе swoie), [*rożdże, collect. czes. roždi, znaczy rózgi, gałęzie (słown. Linde)*]; micz se bǫdǫ losze moie, Flor. 6; omywacz będę loze moye, Puł. 9 r.; losze moie zmoczǫ, Flor. 6; poslanye moye zmoczę, Puł. 9 r.; na loze, Puł. 84 v. (Flor. 40. na loszu); stǫpǫ w losze postlana mego, Flor. 131; w loze, Puł. 264 v.; iensze obracza morze, Flor. 65; obracza morze, Puł. 127 r.; ti ies poczwerdzil morze, Flor. 73; morze, Puł. 148 r; rozdarl morze, Flor. 77, Puł. 155 v.; morze ty ies stworzil, Flor. 88; morze, Puł. 177 v.; stǫpaiǫcz w morze morze czyrzwonee, Flor. 105; wstǫpayǫcz w morze morze czyrwyone, Puł. 211 v.; vkaral morze czyrwonee, Flor. 105; morze, Puł. 211 v.; gyszto stǫpayǫ na morse, Flor. 106; na morze, Puł. 217 r.; w morze, Klement. 106; gen rozdzelyl morze czyrwone, Flor 135; morze, Puł. 270 r.; wrzvczyl gest w morze, Flor Moy; wrzuczyl w morze, Puł. 297 r.; w morze, Flor. Moy. (*2 r.*), Puł. 296 v., 298 v.; kto mi da perze iaco golǫbiczi, Flor. 54; pyerze, Puł. 109 r.; weszmǫ perze moge, Flor. 138; wezmę pyerze moye, Puł. 274 r.; da wnętrze, Puł. 246 v.; nyzynǫ albo podole stanow rozmerzǫ, Flor. 107, (Puł. 219 v. nyzynę, Klem. podole); dal iest glos swoy grad y wǫgle ognowe (*collect.*), Flor. 17. (węglye ognyowe, Puł 30 r.); dal ies wesele, Flor. 4; wyesszyele, Puł. 6 r.; w wyeszyelye wyekuge obroczil, Puł. 54 v.; w wesele, Flor. 29; w wyesszyelye, Puł. 56 r.; dasz radoscz y wesele, Flor, 50; wyeszyelye, Puł. 104 r.; wrocy

mne wesele zbawena twego, Flor. 50; wyeszyelye zbawyenya mego, Puł. 104 v. ; weszele zbawiczela twego, Wacł. 9 r.; dawa w troskach wyesszyelye, Puł. 243 r.; w wyeszyelye smętek obracza, Puł. 253 r.; vsyle *(vis)* czinili. Flor. 37, [*prof. Nehring domyśla się tu pochodzenia czeskiego, Archiv. f. sl. Ph. II. 435*]; vszylye, Puł. 78 r.; wsylee czyrpǫ, Flor. Isai. (Puł. 294 r. vszylę czyrpyę); sele slusbye ludskey (dayǫcz), Flor. 103; zyelye, Puł. 204 v. (Klement. zelinu); wywodzy w gorach syano a zele sluszbe ludzskey, Flor. 146; zyelye, Puł. 288 r.; zele, Wacł. 130 r.; iaco przewal na zyelye, Puł. 302 r.; weselil se iaco obrzim na beszene drogi, Flor. 18; na byezenye drogy, Puł. 35 r.; w blogoslawene, Flor. 20; w blogoslawyenye, Puł. 38 v.; wezme blogoslawene, Flor. 23; blogoslawyenye, Puł. 45 r.; blogoslawene da zaconanoszcza, Flor. 83; blogoslawyenye, Puł. 169 v.; tamo kazal gospodzyn blogoslawene, Flor. 132; blogoslawyenye, Puł. 266 v.; w chczene pycza, Flor. 106, (Puł. 217 v. w pragnoszcz); bich wipowedzal wszitco chwalene twoie, Flor. 9; chwalyenye twoye, Puł. 15 r.; na chwalene tobe, Flor. 118, 57; na chwalyenye tobye, Puł. 242 v. (Wacł. 27 r. ku chwalenyu); na chwalene ymenv twemv, Flor. 141; nachwalyenye, Puł. 279 v.; na czynyenye gich, Puł. 202 v. (Flor. 102. kv czynyenyv gich, Wittenb. ku czynenyu gich); na czenen, *pro:* czynene) prawot twych, Flor. 118, 105; na czynyenye, Puł. 248 r. (Wacł. 37 v. ku czinyenyu); dzerszene gich ognowi (dal), Flor. 77, (Puł. 158 v. bydlyę); powekam mogym drzemane (dam), Flor. 131; drzemanye, Puł. 264 v.; ruszanye leleiana iego ti vcyszasz, Flor. 88; dzwyganye leleyenya yego ty vczyszasz, Puł. 177 v.; manna na iedzene, Flor. 77; na gyedzenye, Puł. 156 v.; swybaday lyfnyk wszytko yme *(pro:* ymene*)* yego, Flor. 108; wszystko ymyenye yego, Puł. 221 v. [*Por. Bibl. kr. Zof.* gymyenye 93a, 8; 127a, 17, 22, 34; 239a 9, *i t. d. starosł.* имѣние, *podob. w innych zabytkach, jak np. artyk. prawa Magdeb. wyd. przez Dra A. Kalinę:* imẏenie, imẏenẏa, *Rozpr. Wydz. filolog. Akad. Um. Tom VII. 291*]; pomstę w postaczy karanye w lyudze, Puł. 291 v. (Flor. 149. karana); przes apostolske kazanye, Puł. 150 v.; bo iesm sliszal laiane, Flor. 30; slyszal poganyenye, Puł. 58 r.; ti wesz laiane moie, Flor. 68; layanye, Puł 136 v.; wroczi sǫsadom naszim ... laiane gich, Flor. 78, (Puł. 162 v. przyganę gich); prze lkane vbogich, Flor. 11; lkanye, Puł. 19 v.; vszyma przymy modlene moge, Flor. 142; modlenye moye, Puł. 279 v.; poloszyly sǫ ... nenazrene za mylowane moye, Flor. 108; nyenazrzene za mylowanye moye, Puł. 220 v.; przes narodzenye, Puł. 193 v.; nastroiene gich sercza sliszalo iest vcho twoie, Flor 9; zgotowanye szyrcz gich, Puł. 17 v.; poslal nasyczenye w dusze gych, Flor. 105; poslal nasyczenye, Puł. 212 r.; wnidz w obesrzene twoie modlitwa moia, Flor. 87, (Puł. 174 v. wnydz przed czye); genz yes stworzyl na obludzanye gemv, Flor. 103; na obludzanye yemu, Puł. 206 r.; w ochlodzene, Flor. 65; w ochlodzenye, Puł. 128 r.; za oddanye, Puł. 288 v.; na odgimane moie wesrzy, Flor. 21; na odgymanye moye pogląday, Puł. 41 v.; prze odkupyenye czlowyecze, Puł.

149 v.; otkupene poslal gospodzyn, Flor. 110; odkupyenye poslal bog, Puł. 225 v.; wrocz odplaczene gich gim, Flor. 27; wrocz odplaczenye gich gym, Puł. 52 v.; naklonyl gesm sercze moge na weky prze oplaczane, Flor. 118, 105; prze odplaczenye, Puł. 248 r. (Wacł. 37 v dla odplati); w wyekuge odpoczywanye wwodzi, Puł. 189 v.; ne wnydo w odpocziwane moie, Flor. 94, (Puł. 190 v. w pokoy moy); w odpocziwanye moie. Wacł. 117 v.; wstan pane w otpoczywane twogey, Flor. 131; w odpoczywanye twoye, Puł. 265 r.; odpuszczenye daye grzechow, Puł. 59 v.; odzyenye yego rozdzelyly, Puł. 39 v; na omolwene wymolwa grzesznich w grzeszech, Flor. 140, (Puł. 277 v. na omolwyenya, Wacł. 17 r. ku wimowienyu); rozdzelili sobe odzene moie, Flor. 21; odzenye moye, Puł. 41 v.; poszil iesm odzene moie, Flor. 68; odzyenye me, Puł. 135 v.; na strzegane prawot twogych, Flor. 118; na ostrzeganye prawot twych, Puł. 236 v. (Wacł. 4 r. ku strzezenyu); kto milnie pene psalmowe, Flor. prol.; poycze iemu pene nowe, Flor. 32; pyenye nowe, Puł. 62 r.; wpuscil w vsta moia pene nowe, Flor. 39, (Puł. 81 v. pyeszn nowǫ); pene mowicz bǫdǫ, Flor. 64, (Puł. 126 v. chwalycz będǫ); poycze gospodnu pyene nowe, Flor. 95; pyenye nowe, Puł. 191 r.; poycze gospodnu pene nowe, Flor. 97; pyenye nowe, Puł 193 v.; pacz bǫdzemy pene panowo, Flor. 136; pyenye gospodnowo, Puł. 271 r.; pyene nowe pyacz bǫdǫ tobe, Flor. 143; pyenye moye, Puł. 282 v.; poycze panv pane (*pro*: pene) nowe, Flor. 149; pyenye, Puł. 291 r.; gensze pobyl gest pirzwerodzene egypta, Flor. 134, (Puł. 268 r. pyrzwoznyęta); w pogorszenye, Puł. 137 r. (Flor. 68, we szcodǫ); vczynylo sie w pogorszenyee, Flor. 105, (*por. Archiv. f. sl. Phil. II. 424*); w pogorszenye, Puł. 213 v.; prziymice pokaznene, Flor. 2; pokaznyenye, Puł. 3 v.; od pocolena w pocolene. Flor. 9; w pokolyenye, Puł 16 v.; w pokolene, Flor. 32, 76; w pokolyenye, Puł. 62 v., 152 v.; w pocolene, Flor. 44, 71; w pokolyenye, Puł. 94 r., 100 r., 142 v.; wibral pocolene iuda, Flor. 77. (Puł. 160 v. postacz yuda); w pokolyenye y pokolyenye, Puł. 162 v. (Flor. 78. w pocolenu y w pocolenu); od pocolena w pocolene, Flor. 84; w pokolyenye, Puł. 171 r.; w pocolene stolecz twoy, Flor. 88; w pokolyene, Puł. 177 r.; vsyedlo w pocolene, Flor. 88; vszyedlyę w pokolyenye, Puł. 177 r.; v pocolene y w pocolene ziawǫ prawdǫ twoiǫ, Flor. 88; w pokolyenye y wpokolyenye, Puł 176 v.; w pocolene, Flor. 89; w pokolyenye, Puł. 182 r.; asz w pocolene y w pocolene, Flor. 99, 101; wpokolyenye y w pokolyenye, Puł. 196 v.; od pokolenya w pokolenye, Puł. 199 r.; ot pokolenye az do pokolenye (*zamiast genetivu formy accusativu)* Flor. 101; w pokolyene y w pokolyenye, Puł. 200 v.; z pokolenyaa w polenyee (*pro:* pocolenyee), Flor. 105; wpokolenye, Puł. 213 v.; w pokolyenye y w pokolyenye, Puł. 245 v. (Flor. 118, 89. od naroda do naroda); od pokolyenya w pokolyenye, Puł 268 v. (Flor. 134. w pokolena); w pokolene y w pokolene, Flor. 145; w pokolenye y w pokolenye, Puł. 287 r, Wacł. 126 r.; ne da na pokuschene, Flor. 120, [*w tym miejscu psałterz Puławski potwierdza konjekturę*

prof. Nehringa, iż trzeba we Flor. czytać: poruszenie, por. Iter. Flor. 80. Archiv f. sl. Ph. V. 230]; na poruszenye, Puł. 256 r; otworzǫ poloszene moie, Flor. 48, (Puł 98 v. odtworzę w zoltarzu vmysl moy); w poludne, Flor. 54; w poludnye, Puł. 110 v.; na pomagane mne przyspey, Flor. 69; na pomaganye, Puł. 138 v. (Wacł. 1 r. ku pomoczy, 10 r. ku wspomozenyu); na vslyszenye, Puł. 203 r. (Flor. 102. ku posluchanyv); gedly sǫ poswyǫczenye, Flor. 105, (Puł. 213 r modly); ne dal iest w poruszene, Flor. 65; na poruszenye, Puł. 127 v.; na powyedanye, Puł. 185 v. (Flor. 91. ku powadanu); na powyedzenye, Puł. 257 r.; na zyawyenye, Puł. 121; poloszil ies nas w przecywomolwene sǫsadom, Flor. 79, (Puł. 163 v. w przeczywnoszcz); czso rozgarzali sǫ przemenene pomazancza twego, Flor. 88; przemyenyenye, Puł. 181 v.; przepowyadayǫcz przykazane yego, Puł 3 r. (Flor. 2. kazn iego); przestępuyą przykazanye twoye, Puł. 238 r. (Flor. 118. s kazayn twoych); przychodzǫcze yako wycher na rozegnanye me, Puł. 301 r.; iako w rozgarzenye, Puł. 190 r. (Flor. 94. w rozgarzanu); rosproszenye ysrahelskye zbyerze, Puł. 287 v.; rosproszenye, Wacł. 129 r. (Flor. 146. rozproszena); kaco vczineni w rozplenene, Flor. 72; vczynyeny sǫ wskazenye, Puł. 145 v.; powadaiǫ sczwerdzene, Flor. 18; powyada stwyerdzenye, Puł. 34 v.; poznal ges sedzene moge, Flor. 138; szyedzenye moye, Puł. 273 v.; vzdrow skruszenye yey, Puł. 118 v. (Flor. 59. scruszena); slyszal gesm slyszane twoge, Flor. Habac.; slyszenye twoye, Puł. 299 r.; gdy da mylym swogym spane, Flor. 126; spanye, Puł. 261 r.; scrili sǫ mi spadnene sidla swoiego, Flor. 34; spadzenye swoyego szydla, Puł. 67 r.; iensze vme spewane, Flor. 88; spyewanye, Puł. 178 r.; ti wesz ... sromane moie, Flor. 68, (Puł. 136 v. *brak*); by vslyszal stǫkanee sspiǫtich, Flor. 101, [*co do podwojonego e zob. Archiv. f. sl. Ph. II. 424. W Iter Flor. str. 48. uważa prof. Nehring to podwajanie za charakterystyczną cechę ortografii części drugiéj psałterza*]; wzdychanye, Puł. 200 r.; we strzezszene slowwo twoych, Flor. 118, (Puł. 237 r. w strzezenyu slow tych, *to samo* Wacł. 4 v.) [*Prof. Nehring każe tu czytać:* we strzeszeni (*Iter. Flor. str. 81*), *w takim razie byłby to locativus. podobnie jak w psałterzu Puławs.*]; w trzimane twoie, Flor. 2; wtrzymanye tobie, Puł 3 r.; w uczyekane obroczǫ, Flor. 88; w vczyekanye, Puł. 179 r.; ne dal gest nas w vlapene, Flor. 123; w ulapyenye. Puł. 259 r; poznal slozenye nasze, Flor. 102; on znaye vlyepyenye nasze, Puł. 202 r.; slozenye nasse, Wittb.; vrąganye glupyemu dalesz mye, Puł. 80 v. (Flor. 38. przecorǫ); w urǫganye. Puł. 90 r. (Flor. 43. w przecorǫ); chowayǫ vstawyenye yego, Flor. 102, (Puł. 202 v. *brak*), Wittenb. 102. chowayu vstawenye geho; we wchodzenye lyuda, Puł. 200 r. (Flor. 101. w chodzenyv luda); poznal ges ... wzkrzeszene moge, Flor. 138; wskrzeszenye moye, Puł. 273 v.; na wesselenye w radosczy, Flor. 105; na wyesszyelyenye, Puł. 211 r.; vroznmey wolane moie, Flor. 5; wolanye moye, Puł. 6 v.; dal ies ... wskazanye, Puł. 118 v. (Flor. 59, znamǫ); za boze z martwych wstanye, Puł. 39 v.; przes rane z martwych wstanye, Puł. 115 v.; genzsze kladzesz oblok

wstǫpyenye twoye, Flor. 103; wstopyenye twoye, Puł. 203 v.; za wzyawye nye, Puł. 10 r.; zawznyeszyenye albo przyęcze rane, Puł. 39 v.; poloszili sǫ mne w szadane sobe, Flor. 87; polozyly mnye w zadzenye sobe, Puł. 175 v.; odkryl yes zalozenye, Puł. 300 v.; dal ies my zasciczene, Flor. 17; zaszczyczenye, Puł. 32 r.; rozczǫgnǫl yest oblok na zaszczeczenye gich, Flor. 104; na zaszczyczenye gych, Puł. 210 r.; kto da zbawene, Flor. 13; zbawyenye, Puł. 22 v.; za zbawyenye, Puł. 25 v; wyelkoczynyǫcz zbawyenye krolya yego, Puł. 34 r. (Flor. 17. zbawena); zbawene twoie molwil iesm, Flor. 39; zbawyenye twoye powyadal yesm, Puł. 83 r.; gisz miluyǫ zbawene twoie, Flor 39; zbawyenye twoye, Puł. 84 r.; pokaszǫ iemu zbawene bosze, Flor. 49; zbawyenye boze, Puł. 102 v.; xpus ... zbawyenye dal, Puł. 106 v.; kto da z syon zbawene, Flor. 52; zbawyenye, Puł. 107 v: gisz miluiǫ zbawene twoie, Flor. 69; zbawyenye twoye, Puł. 139 r.; czinil iest zbawene, Flor. 73; vdzyalal yest zbawyenye, Puł. 148 r.; zbawene twoie day nam, Flor. 84; zbawyene twe day nam, Puł. 171 r.; zbawyenie thwoie, Wacł. 69 r.; pokaszǫ iemu zbawene moie, Flor. 90; zbawyenye moye, Puł. 185 r.; ziawcze ... zbawene iego, Flor. 95; zbawyenye yego, Puł. 191 r.; yawno vczinil iest gospodzin zbawene swoye, Flor. 97; zbawyenye swoye, Puł. 194 r.; wczynil my se mne w zsbawene, Flor. 117; we zbawyenye, Puł. 234 v.; we zbawene, Flor. 117; wezbawyenye, Puł. 235 r.; we szbawene, Flor. 117; wzbawyenye, Puł. 236 r.; omdlyala yest we zbawyenye twoye dusza moya, Puł. 245 r. (Flor. 118, 81. we zbawenv, Wacł. 33 v. we sbawieniu); w zbawene twoge, Flor. 118, 121; we zbawyenye twoye, Puł. 249 r.; we sbawienie twoie, Wacł 39 r.; gensze dayesz zbawene krolom, Flor. 143; zbawyenye, Puł. 282 v.; powyszyl smerne we zbawene, Flor. 149; we zbawyenye, Puł. 291 r.; we szbawene, Flor. Isai.; we zbawyenye, Puł. 292 v.; we sbawene, Flor. Moy.; we zbawyenye, Puł. 296 v., 300 v. (*2 r.*); cyrpal gest za zbawyenye nasze, Flor. Atan.; ze zbawyenye nasze, Puł. 311 r. (Wacł. 113 v. dla zbawienya naszego); zla wezmǫ we zgynyenye, Puł. 277 r. (Flor. 139. we zghynenv); prze zgromadzenye, Puł. 53 v.; sgromadzene iunczow (karzi), Flor. 67; zgromadzenye yuynczow, Puł. 133 r.; prawdǫ twoiǫ we zgubene, Flor. 87, (Puł. 175 v. prawda twoya w zyemy zapomnyana).

§. 84. e) Temata żeńskie pierw. na -a zachowały ślad pierwotnéj końcówki accusativu w samogłosce nosowéj. W starosłowieńskim języku końcówką jest -ѫ, w polskim zaś -ę: iedzinaczkǫ moiǫ (witargn), Flor. 21; yedzynaczkę moyę, Puł 41 v. (Wacł. 31 v. iedina mathka moia); ode lwow iedzynaczkǫ moiǫ (wroczy), Flor. 34; yedzynaczkę moyę, Puł. 68 v. (jedzinaczka *w obu psałterzach można uważać za ślad dyjalektyczny, podobnie jak w kazaniach gnieznieńskich* gedzyniy 13, *por. Ślady niektórych odcieni dyjalekt. w kaz. gniez. str. 5, K. Appel,* Замѣтки о древне-польскомъ языкѣ, *II. str. 6)*; powadaycze naukǫ iego, Flor. 9; naukę yego, Puł. 14 v.; vkazuge naukǫ, Flor. 18; naukę, Puł. 34 v.; czlowyeku naukę dal, Puł. 187 v.; ien vczi czloweka navkǫ, Flor. 93; naukę, Puł. 188 r.; Jozdarl

opokǫ, Flor. 77; rozdarl opokę, Puł. 155 v.; bo vderzil iest opokǫ, Flor. 77; vderzyl opokę, Puł. 156 r.; rozdarl opokǫ, Flor. 104; opokę, Puł. 210 r.; yensze obroczyl opokǫ w yezora wod, Flor. 113; opokę, Puł 229 r.; wpuscil w vsta moia pene nowe pastnkǫ bogu naszemu, Flor. 39; pyesnkę, Puł. 81 v.; badayacz szyercza y pokrǫntkę, Puł. 11 r. (Flor. 7. pocrotky); podclada swoiǫ rǫkǫ, Flor. 36, (Puł. 74 v. potpyra swoyą ręką); stwerdzil ies nademno rǫkǫ twoiǫ, Flor. 37; rękę twoyę, Puł. 77 r.; wsczǫgnǫl iest rǫkǫ swoiǫ, Flor. 54; rosczyǫgnǫl rękę swoyę, Puł. 110 v.; trzimal ies rǫkǫ prawiczǫ moiǫ, Flor. 72, (Puł. 146 r. ręke prawǫ); czemu odwraczasz rǫkǫ twoiǫ, Flor. 73; rękę twoye, Puł. 148 r.; poslal bich bil rǫkǫ moiǫ, Flor. 80; rękę moyę, Puł. 166 v; poloszǫ w morzu rǫkǫ iego, Flor. 88; rękę yego, Puł. 179 r.; wznyosl rǫkǫ swoyǫ na nye, Flor. 105; rękę swoyę, Puł. 213 r.; gospodzyn sasczyczene twoge nad rǫkǫ prawǫ twoyǫ, Flor. 120, *ad manum dexteram tuam, jest w wulgacie, tu jednak może to być równie dobrze formą instrumentalu, podczas gdy w Puławs. 256 r. jest niewątpliwie w tym miejscu accusativus*, nad rękę prawǫ twoyę; wsczǫgnal ges rǫka twoga *samogłoska nosowa wyrazona przez* a, Flor. 137; rosczyǫgnǫlesz rękę. twoyę, Puł. 273 r.; wczyagnǫl ranko twoio, Wacł 137 r.; poloszyl ges na mǫ rǫko (*pro:* rǫkǫ) twoyǫ, Flor. 138; rękę twoyę, Puł. 273 v.; vypusczy rǫkǫ twoya, Flor. 143; spuszczy rękę twoyo, Puł. 282 v.; vtwarzasz ty rǫkǫ twoyan, Flor. 144; otwarzasz ty rękę twoyę, Puł. 285 v.; wzsczǫgnǫl ges rǫkǫ twoya, Flor. Moy.; rosczyǫgnolesz rękę twoye, Puł. 298 r.; wzdzygnę na nyebo rękę moyą, Puł. 307 r.; nawyedzy mye naszczyeszkę prawǫ, Puł. 51 v. (Flor. 26 na stdzǫ prawǫ); drogǫ moyǫ y povrozek moy wybadal ies, Flor. 138; szczyeszkę moyę, Puł. 273 v.; wpadnǫ wszyatkę yego grzeszny, Puł. 278 v. (Flor. 140. wsyecy); woz faraonow y woyskǫ gego wrzvczyl gest w morzc, Flor. Moy.; woyskę yego, Puł. 297 r.; zna bog drogǫ, Flor. 1; drogę, Puł. 2 v.; vczin w obesrzenu twoiem drogǫ moiǫ, Flor. 5; drogę moyę, Puł. 7 r.; drogę pokoya nye poznaly, Puł. 22 r. (Flor. 13. drogi pokoia ne poznali sǫ); poloszil iest nepokalanǫ drogǫ moiǫ, Flor. 17; drogę, Puł. 32 r.; ziaw gospodnu drogǫ twoiǫ, Flor. 36. (Puł. 72 v. drogy twoye); znaie gospodzin drogǫ nepokalanich, Flor. 36, (Puł. 74 r. drogy nyewynnych); drogǫ pocoia bǫdze chczecz, Flor. 36, (Puł. 74 v. drogy); abichom poznali ... drogǫ twoiǫ, Flor. 66; drogę twoye, Puł. 129 r.; drogǫ czincze iemu, Flor. 67; drogę, Puł. 130 r.; spesanǫ drogǫ vczini nam bog, Flor. 67; spyesznǫ drogę, Puł. 132 r.; drogǫ vczinil, Flor. 77; drogę vczynyl, Puł. 158 v.; wywyodl gye na droga (*tu również końcówka wyrażona samogłoską czystą*), Flor. 106, [*prof. Nehring* (*Iter Flor. 49*) *zauważył tu niepewność w wyrażaniu samogłosek nosowych*]; na drogę, Puł. 215 v.; w czem oprawa mlodycz drogǫ swoyǫ, Flor. 118; drogę swoyę, Puł. 237 r.; oprawia mlodzenyecz droga swoia, Wacł. 4 v.; drogǫ prawot twogych navcz me, Flor. 118; drogę, Puł. 238 v. (Wacł. 7 v. drogi); drogǫ kazny twoych beslzal gesm, Flor. 118; drogę byezal yesm, Puł. 239

r. (Wacł, 8 r. droga ... biezalem); drog҉ prawoty albo prawdy wybral gesm, Flor. 118; drogę prawdy, Puł. 239 r. (Wacł. 7 v. droga prawdi wibralem); drog҉ lichoty oteymy, Flor. 118; drogę zloszczy odeymy, Puł. 239 r.; drogą niesprawiedliwosczi oddal, Wacł. 7 v.; zakon polosz my gospodne drog҉ prawot twogych, Flor. 118; drogę prawot, Puł. 239 v. (Wacł. 23 r. drogo sprawiedliwosczi); wszelko drog҉ lych҉ w nenawysczy ymal gesm, Flor. 118, 121; drogę lich҉, Puł. 249 v.; znamo vczyn me drog҉, Flor. 142; zyawyonę vczyn my drogę, Puł. 281 r.; aby nye vrazyl o kamyen nogę twoyę, Puł. 185 r. (Flor. 90. nogi twoiey); glos czerekwye skargę day҉czey, Puł. 255 r.; wibral dawida slug҉ swego, Flor. 77; slugę swego, Puł. 160 v.; zbawona vczin slug҉ twego, Flor. 85; slugę twego, Puł. 172 r.; nalazl iesm dawida slug҉ mego, Flor. 88; slugę mego, Puł. 178 v.; pascz iacoba slug҉ swego, Flor. 77; slugę swego, Puł. 160 v.; poslal przed nym m҉sza w slug҉, Flor. 104; w slugę, Puł. 208 r.; przymy slugh҉ twego, Flor. 118, 121; slugę twego, Puł. 249 r.; slug҉, Wacł. 39 r.; poslal moyszesza slug҉ swego, Flor. 104; slugę, Puł. 209 r.; prze dawyda slvg҉ twego, Flor. 131; slugę, Puł. 265 r.; otkupil ges dauyda slvgan twego, Flor. 143, *(w ten sposób wyrażona jest samogłoska nosowa, można się więc prawie na pewne domyślać, że formy*: r҉ka, Flor. 137; droga, Flor. 106, *miały być również w ten sposób wyrażone jako accusat. lecz przez omyłkę piszący* n *opuścił*), *por. Dr. A. Kalina, Ueber die Schreib. der Nasalvoc. (Archiv. f. sl. Ph. IV, 36, 62, gdzie autor twierdzi, że nawet samogłoska nosowa ta brzmiała* an; ward҉g҉ (iumenta) gich we smerczi sw҉zil, Flor. 77. (Puł. 159 r. wardęgy gich); poslal wne ps҉ much҉, Flor. 77; pszy҉ muchę, Puł. 158 v.; vczyechę day҉cz wyernym, Puł. 231 v.; poyd҉ scznoty w cznotę, Puł. 169 v. (Flor. 83. w czescz); prze dobrot҉ twoi҉, Flor. 24; prze dobrotę, Puł. 46 v.; czin dobrot҉, Flor. 36; dobrotę, Puł. 72 r.; bo yesm naszlyadowal dobrotę, Puł. 79 r.; (Flor. 37. dobroty); dobrot҉ vczynil ges se slvgh҉ twogym, Flor. 118, 65; dobrotę vczynyl ies, Puł. 243 r. (Wacł. 27 v. dobrocz); dobrotwę vczyn gospodne, Puł. 105 r. (Flor. 50. dobrotliwe vczin gospodne); yednotę przesszwyentego ducha wzyawya, Puł. 53 v.; czso czin҉ lichot҉, Flor. 5; czinicze lichot҉, Flor. 6; porodzil lichot҉, Flor. 7; miluie lichot҉, Flor. 10; stroi҉ lichot҉, Flor. 13; s czin҉czimi lichot҉, Flor. 27, (Puł. 7 r., 9 v., 11 v., 18 v., 22 v., 52 v. zloszcz): mow҉ przecziwo prawemu lichot҉, Flor. 30; mowy҉ lychotę, Puł. 58 v.; ti ies opusczil lichot҉ grzecha mego, Flor. 31; lichotę, Puł. 60 v.; any miluy czin҉cze lichot҉, Flor. 36; lychotę, Puł. 72 r.; gisz czin҉ lichot҉, Flor. 35; lychotę, Puł. 71 v.; lichot҉ m҉ zwaztui҉, Flor. 37; prze lichot҉, Flor. 38, (Puł. 78 v. zloszcz, 80 v. dla zloszczy); sercze iego zgromadzalo lichot҉ sobe, Flor. 40; lichotę, Puł. 85 r.; lichot҉ moi҉ ia poznawam, Flor. 50; lichot҉ moy҉, K. Świdz, (Puł. 103 v. zloszcz); sgladz lichot҉ moi҉, Flor. 50; lychotę, Puł. 103 r.; lychot҉, K. Świdz; lichot҉ w҉cey nisze mowicz prawd҉, Flor. 51; lychotę, Puł. 105 v.; gisz czini lichot҉, Flor. 52; stroy҉ lychotę,

Puł. 107 r.; bo iesm widzal lichotǫ, Flor. 54; z czinǫczich lichotǫ, Flor. 58; gisz czinǫǫ lichotǫ, Flor. 58; stroiǫczich lichotǫ, Flor. 63; przilosz lichotǫ na lichotǫ gich, Flor. 68, (Puł. 109 v., 116 r. v., 124 r., 137 r. zloszcz); lichotǫ molwili sǫ, Flor. 72, (Puł. 144 v. przeklyenstwo); prze lichotǫ swoiǫ, Flor. 72, (Puł. 145 v. dla zloszczy swoyey); dokǫd sǫdzicze lichotǫ, Flor. 81; odpuscil ies lichotǫ, Flor. 84; gisz stroiǫ lichotǫ, Flor. 91 (*2 r.*); molwicz bǫdǫǫ lichotǫ, Flor. 93; przeciwo czinǫczim lichotǫ, Flor. 93; wroczy gim lichoto (*pro:* lichotǫ), Flor. 93; wszistky stroiǫcze lichotǫ, Flor. 100; lychotǫ yesmy strogyly, Flor. 105; gysz dzalayǫ lychotǫ, Flor. 118; lychotan czynily, Flor. 118, 73; lychota (*pro:* lychotan); w nenawysczy ymal gesm, Flor. 118, 161; z czynǫczymy lychotǫ, Flor. 124; przedlvszaly sǫ lychotǫ swogǫ, Flor. 128; myslyly sǫ lychotǫ, Flor. 139; s lvdzmy czynǫczymy lychotǫ, Flor. 140; dzalayanczych lychotǫ, Flor. 140, (*wszędzie tu w psałterzu Puławs. odpowiadają formy wyrazu złość*); offerǫ glosnǫ pacz bǫdǫ, Flor. 26; obyetę, Puł. 50 v.; aby spelnil obyatę, Puł. 264 v.; obato (*pro:* obatǫ) slvbyl bogv yacob, Flor. 131; obyetę szlyubyl, Puł. 264 v.; odplatǫ grzesznich vzrzisz, Flor. 90; odplatę, Puł. 184 v.; wroczy odplatǫ, Flor. 93; wrocz odplatę, Puł. 187 v.; blogoslawony gensze oplaczy tobe oplatǫ twoyǫ, Flor. 136; odplatę twoyę, Puł. 271 v.; szmyerczy pomstǫ wroczy, Puł. 114 v.; gdi vsrzi pomstǫ, Flor. 57; gdy vsrzy pomstę, Puł. 115 v.; pomstǫ vboghym (vczyny), Flor. 139; pomstę, Puł. 277 r.; ku vczynyenyu pomstę, Puł. 291 v. (Flor. 149. kv vczynenv pomsczy); oddam pomstę wrogom, Puł 307 r.; pomstę wroczy na wrogy gych, Puł. 307 v.; stroyǫczego pokutę, Puł. 8 r.; prze prawdǫ y smarǫ y prawodo (*pro*: prawotǫ), Flor. 44; prawotę, Puł. 92 v.; milowal ies prawotǫ, Flor. 44; prawotę, Puł 92 v.; ziawila sǫ nebossa prawotǫ iego, Flor. 96; prawotę, Puł. 193 r.; wyawil prawotǫ swoiǫ, Flor. 97; prawotę swoyę, Puł. 194 r.; sǫd y prawoto w iacob ti ies vczinil, Flor. 98; prawotę, Puł. 195 r.; vczynyǫ prawotǫ, Flor. 105; prawotę, Puł. 211 r.; za prawotǫ, Flor. 105; za prawotę, Puł. 213 v.; czynil gesm sǫd y prawotǫ, Flor. 118, 121; prawotę, Puł. 249 r.; kazal ges prawotǫ, Flor. 118, 137; prawotę, Puł. 250 v.; obleczeny bǫdzcze w prawotǫ, Flor. 131; w prawotę, Puł. 265 r.; widz smaro moiǫ y robotǫ moiǫ, Flor. 24, (Puł. 47 v. trud moy); iensze czinisz robotǫ, Flor. 93, (Puł. 189 r. trud); syrotǫ y wdowǫ przyme, Flor. 145, [*por. J. Baudouin de Courtenay*, O древне-польс. яз, *str. 61*]; szyrotę y wdowę, Puł. 287 r.; syrotǫ y wdowa, Wacł. 126 r.; w pyrzwǫ sobotę, Puł. 44 v.; w sobotę, Puł. 281 v.; obleczeni bǫdzcze w ganbǫ y we sromotǫ, Flor. 34; we sromotę, Puł. 69 v.; ti wesz sromotǫ moiǫ, Flor. 68; sromotę moyę, Puł. 136 v.; obleckǫ we sromotǫ, Flor. 131; we sromotę, Puł. 266 r.; sromotę postawyly mnye, Puł. 276 v. (Flor. 139. sromoczǫ poloszyly sǫ mne, *temat na* -ja); na skutę swoyę, Puł. 205 v. (Flor. 103. ku dzyalanyv swemu, *skuta, operatio, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 264*); mascz na glowe yasz stǫpyla w brodǫ w brodǫ aaronowǫ, Flor. 132; w brodę, Puł. 266 v. (*2 r.*); na gromadǫ, Flor. 2, (Puł.

2 v. seszly szye wyedno); seszly szye w gromadę, Puł. 96 v. (Flor. 47. w iedno); yenze czyny krzywdę, Puł. 72 v. (Flor. 36. czini krzywdy); krzywdę myszlyl yęzyk twoy, Puł. 105 v. czynyǫ krzywdę, Puł. 188 r.; neprawdǫ, Flor. 51, 93; czyny sǫd krzywdǫ czyrpyǫczym, Flor. 145; krzywdę, Puł. 286 v.; porodzil neprawdǫ, Flor. 7, (Puł. 11 v. nyesprawyedlywoszcz); spowadacz se bǫdǫ neprawdo moiǫ gospodnu, Flor. 31, (Puł. 60 v. nyeprawdy moye); czinǫcze neprawdǫ nenasrzal iesm, Flor. 100, (Puł. 197 r. przestǫpanya); sǫdzisz prawdǫ. Flor. 9, (Puł. 14 r sprawyedlywocz); prawodǫ widzalo, Flor. 10; prawdę, Puł. 18 v.; czini prawdǫ, Flor. 14, (Puł. 23 r. sprawyedlywocz); molwi prawdǫ, Flor. 14; prawdę, Puł. 23 v.; wisluszay gospodne prawdǫ moiǫ, Flor. 16; prawdę moyę, Puł. 25 v.; widzcze prawdǫ, Flor. 16, (Puł. 26 r. prawdy); ziawy prawdǫ twoiǫ; Flor. 29; prawdę twǫ, Puł. 56 r.; pomnecz bǫdze prawdǫ twoiǫ. Flor. 34; wiwedze prawdǫ Flor. 36, (Puł. 70 r., 72 v. sprawyedlnoszcz); widzal iesm prawdǫ, Flor. 36; wydz prawdę. Puł. 76 r.; prawdǫ twoiǫ molwil iesm, Flor. 39; prawdę twoye, Puł. 82 v; prawdǫ twoiǫ (wipusci), Flor. 42; prawdę twoyę, Puł. 88 r.; prze prawdǫ, Flor. 44; prze prawdę, Puł. 92 v.; prawdǫ mylowal ies, Flor. 50; prawdę, Puł 103 v.; prawdǫ, K. Świdz; mowicz prawdǫ, Flor. 51; molwycz prawdę, Puł. 105 v.; poslal bog prawdǫ swoiǫ, Flor. 56; prawdę swoyę, Puł. 113 v.; prawdę ycgo kto będze szukacz, Puł. 120 r. (Flor. 60. prawdi iego); powedzǫ prawdǫ twoiǫ, Flor. 70; prawdę, Puł. 140 v.; pradǫ bosze spewacz bǫdǫ tobe, Flor. 70; prawdę twoyę, Puł. 141 v.; prawdǫ miluie bog, Flor. 83; prawdę, Puł. 170 r.; prawdǫ twoiǫ (mowicz bodze), Flor. 87, (Puł. 175 v. prawda twoya wzyemy zapomnyana); ziawǫ prawdǫ twoiǫ, Flor. 88; prawdę twoyę, Puł. 176 v.; prawdǫ twoiǫ (poznaiǫ), Flor. 88; prawdę twoyę, Puł. 177 r.; ku powyadanu rano miloserdze twoie a prawdǫ twoiǫ przes nocz, Flor. 91; prawdę twoyę, Puł. 185 v.; wspomyenǫl yest myloszerdze swoye y prawdę swoyę, Puł. 194 r.; na myloserdze twoge y prawdǫ twoyǫ, Flor. 113; prawdę twoyę, Puł. 229 r.; kazal ges prawdǫ twoyǫ, Flor. 118, 137; prawdę twoyę, Puł. 250 v.; przysǫgl gest pan dawydowy prawdǫ, Flor. 131; prawdę, Puł. 265 v.; na myloserdze twoge y prawdǫ twoyǫ, Flor. 137; prawdę, Puł. 272 v. (Wacł. 136 v. na prawda twa); yawnǫ wczyny prawdǫ twoyǫ, Flor. Isai sec.; prawdę twoyę, Puł. 294 v. *Tu též należy wyrażenie przysłówkowe: zaprawdę, które bardzo często w psałterzu Flor. spotykamy:* zaprawdǫ wzglǫdali sǫ, Flor. 21, (Puł. 41 v. wem); za prawdǫ, Flor. 31 (Puł. 60 v. *brak*), Flor. 38 *(3 r.)*, (Puł. 80 r. a wszakosz, a wszako, 80 v. wszako); za prawdǫ, Flor. 48, (Puł. 99 v. wezda); ti zaprawdǫ nenasrzal ies, Flor. 49, 54 *(2 r.)*, (Puł. 102 r., 110 r., 111 r. alye ty); ia za prawdǫ, Flor. 55, (Puł. 111 v. ale); bo za prawdǫ, Flor. 57, (Puł. 114 v. bowem); ale za prawdǫ ne bǫdǫ nasiczeny, Flor. 58, (Puł. 117 v. pakly); ia za prawdǫ, Flor. 58, (Puł. 117 v. ya pak); ony zaprawdǫ rozivdǫ se, Flor. 58. (Puł. 117 v. ony szye rosydǫ); wszaco za prawdǫ bogu pozluszna bǫdz, Flor. 61, (Puł. 121 r. alye bogu..);

za prawdǫ, Flor. 61 *(2 r.)*, (Puł. 121 r., 121 v. *brak*); oni za prawdǫ po prosznieczi szukali sǫ, Flor. 62, (Puł. 123 r. ale ony); za prawdǫ pene mowicz bǫdǫ, Flor. 64; za pradǫ, Flor. 67, (Puł. 126 v., 130 v. bo); ty za prawdǫ sczwirdzil ies, Flor. 67, (Puł. 131 r. ale ty); za pradǫ, Flor. 67, (Puł. 131 v. bo); za prawdǫ, Flor. 67, (Puł. 132 r. wszako); bo za prawdǫ, Flor. 67, (Puł. 132 r. bowem); ia za prawdǫ, Flor. 68, 70, (Puł. 135 v., 140 v. ale ya); ia za prawdo, Flor. 69, (Puł. 139 r. bo ya); za prawdǫ, Flor. 72, 74, (Puł. 145 v., 150 r. *brak*); ia za prawdǫ, Flor. 74, (Puł. 150 r. ale ya); bo za prawdǫ, Flor. 76, 82, (Puł. 153 v., 168 r. bowem); on za prawdǫ, Flor. 77, (Puł. 57 v. alye on); sercze za prawdǫ, Flor. 77, (Puł. 157 v. ale); my za prawdǫ, Flor. 78, (Puł. 162 v. ale my); ya za prawdǫ, Flor. 80, (Puł. 165 v. bo ya); w posrzotku za prawdǫ, Flor. 81, (Puł. 166 v. ale w poszrod); wy za prawdǫ, Flor. 81, (Puł. 167 r. ale wy); bo zaprawdo, Flor. 83; bo zaprawdǫ, Flor. 83, (Puł. 169 r. v. bo); po*w*iszon zaprawdǫ vsmerzon iesm, Flor. 87, (Puł. 176 r. ale vsmyerzon yesm); miłoserdza zaprawdǫ mego ne rozproszǫ, Flor. 88, (Puł. 179 v. ale myloszyerdzya mego); ruszanye za prawdǫ leleiana, Flor. 88, Puł. 177 v. dzwyganye leleyenya); rǫka za prawdǫ moia, Flor. 88, (Puł. 178 v. bo ręka moya); acz za prawdǫ sinowe iego ostali sǫ, Flor. 88, (Puł. 179 v. ale ostanǫly); ty za prawdǫ odpodzil ies, Flor. 88, Puł. 180 r. ale ty); za prawdǫ za dar, Flor. 88, (Puł. 181 r. darmo); acz za prawdǫ w mogǫczich, Flor. 89, (ale acz w mocznych, Puł. 182 v.); za prawdǫ wszaco oczima twima vzna monasz, Flor. 90, (a wzdysz oczyma twyma, Puł. 184 v.); za prawdǫ, Flor. 92, (Puł. 187 r. bowem); gospodzin zaprawdǫ nebyossa vczinil, Flor. 95, (Puł. 191 r. alye bog); bo zaprawdo, Flor. 95, (Puł. 191 v. bo); ty zaprawdǫ gospodne, Flor. 101, (Puł. 199 r. ale ty boze). *Uwagi godna, że w ostatniéj trzeciéj części psałterza Floryjańskiego nigdzie już tego wyrażenia nie spotykamy. Inne accusativy*: klaszcz będę radę w duszy moyey, Puł. 20 v, (Flor. 12 radi); radǫ zkazil ies Flor. 13; radę vbogyego zkazylyszczye, Puł. 22 v.; wszitkǫ radǫ twoiǫ stwirdzy, Flor. 19; radę twoyę, Puł. 36 v.; gospodzin rosipa radǫ ludzskǫ, Flor. 32; radę, Puł. 62 v.; odrzucza radę kszyǫszǫt, Puł. 62 v.; radǫ sǫ vczinili w iedno, Flor. 70; radę, Puł. 140 r.; na lud twoy zglobili radǫ, Flor. 82; zglobyly radę, Puł. 167 v.; radǫ nawyszszego roszdrasznyly, Flor. 106; radę, Puł. 216 r.; kladl ies szkodǫ, Flor. 49, (Puł. 102 v. dawal yes zly przykład); w odpłaty y we szcodǫ, Flor. 68, (Puł. 137 r. w pogorszenye); weszrzyodę, Puł. 260 v.; we szrzodę, Puł. 295 r.; przewodl ie iaco czrzodǫ, Flor. 77, (Puł. 159 r. yako stado), [*por. J. Baudouin de Courtenay*, О древ.-польскомъ языкѣ, *str. 59*]; przes wodǫ, Flor. 65; wodę, Puł. 128 r.; wodę (stworzyl), Puł. 146 v.; wiwodl wodǫ z opoky, Flor. 77; wwyodl wodę, Puł. 155 v.; wilali sǫ crew gich iaco wodo (*pro*: wodǫ), Flor. 78; yako wodę, Puł. 161 v.; snadz przyslaby byla dusza nasza wodǫ neczyrpǫczǫ, Flor. 123; przeszla ... wodę nyeczyrpyǫczǫ, Puł. 258 v.;

będzecze czyrpacz wodę, Puł. 292 v. (Puł. Isai. wody); nye vczynyl zdradę, Puł. 23 v. (Flor. 14. ne vczinil lsczi); vweliczil na mǫ zdradǫ, Flor. 40; wyelikę yest vczynyl na mye obludę, Puł. 85 v.; zdradę czynyly, Puł. 209 r. (Flor. 104. lescz czynyly); dal w potǫpǫ, Flor. 56; w potępę, Puł. 113 r.; oteymy otemne przeczywnoscz y potǫpǫ, Flor. 118; potępę, Puł. 238 r.; stopǫ mǫiǫ chowacz bǫdǫ, Flor. 55. (Puł. 112 r. nogy mey strzecz będǫ); prze chudobę naszę, Puł. 19 r.; obleczeni bǫdzcze w ganbǫ, Flor. 34; w gaynbę, Puł. 69 v. [*co do funkcyi znaku y zob. uwagę prof. Jagića, (Archiv. f. sl. Phil. IV. 654*]; noscze richlo ganbǫ swoiǫ, Flor. 39; gaynbę swoyę, Puł. 83 v.; czyrpyal gaynbę, Puł. 135 r. (Flor. 68. przeciwnoscz); vczynylo szye na gaynbǫ mnye, Puł. 135 v. (Flor. 68. w przecorǫ); wzdacz ymayǫ od wczynkow swoych lyczbǫ, Flor. Atan.; czynycz ymayǫ od vczynkow swoych lyczbę, Puł. 311 v. (Wacł. 113 v. dacz maiǫ ... liczba); wisluszal gospodzin prosbǫ moiǫ, Flor. 6; proszbę moyę, Puł. 9 v.; prosbǫ moiǫ (wisluchay), Flor. 38; proszbę moye, Puł. 81 r.; przyǫl iest prosbę moyę, Puł. 81 v. (Flor. 39. wisluszal prosbi moie); wisluchay bosze prosbǫ moiǫ, Flor. 60; prozbę moyę, Puł. 119 v.; na proszbę moyę, Puł. 174 v. (Flor. 87. ku modlitwe moiey); dal gym prosbǫ gich, Flor. 105; prozbę gych, Puł. 212 r.; baczy na prozbę moyę, Puł. 279 r., (Flor. 141. slvszay prosby mogey); prozbǫ gych wyslwcha. Flor. 144, (Puł. 285 v. *brak*); trǫbicze w gednǫ trǫbǫ, Flor. 80; w gednǫ trǫbe, Puł. 165 r.; zglobǫ mislil iest, Flor. 35; zglobę myszlyl yest, Puł. 70 v.; pre zglobǫ przebywaiǫcych w ny, Flor. 106, (Puł. 218 r. od zloszczy); mylowal zglǫbǫ albo klǫtwǫ, Flor. 108. (Puł. 222 r. poklyęczie), [zglǫbǫ *zamiast* zglobǫ, *por. Archiv. f. sl. Ph. IV. 32; zgłoba starosł.* ЗЪЛОБА, *w Bibl. kr. Z.* sgloba 104b. 1]; bǫdzcze synowe yego we zgvbǫ, Flor. 108; we zgubę, Puł. 221 v.; y szabǫ (poslal), .Flor. 77; zabę, Puł. 158 v.; vczǫl ies glowǫ iego, Flor. prol.; powiszaiǫ glowǫ moiǫ, Flor. 3; glowę moyę, Puł. 4 v.; w glowǫ; Flor. 7; w glowę, Puł. 12 r.; ostawisz me w glowǫ poganzkǫ, Flor. 17; glowę (podstawysz mye), Puł. 33 r.; na glowǫ iego, Flor. 20; na glowę yego. Puł. 38 r.; chweiali glowǫ, Flor. 21; chwyaly glowę, Puł. 40 r.; vtuczil ies w oleiu glowǫ moiǫ, Flor. 22; glowę moyę, Puł. 43 v.; powiszil glowǫ moiǫ, Flor. 26; glowę moyę, Puł. 50 v.; na glowǫ moiǫ, Flor. 37; na moyę glowę, Puł. 77 r.; wznesli glowǫ, Flor. 82; wznyeszly glowę, Puł. 167 v.; glowę lwowǫ ... podeptal yest, Puł. 183 v.; przeto powyszy glowǫ, Flor. 109; powysszy glowę, Puł. 224 v.; ten vczynon gest we glowǫ kǫta, Flor. 117; w glowę, Puł. 235 r.; zaslonyles na glowę moyę, Puł. 276 v. (zasczyenyl yes nad glowǫ moyǫ, Flor. 139); wybyl yes glowę z domu, Puł. 300 v.; glowę boyuyǫczych gich, Puł. 301 r.; na lichfǫ, Flor. 14; na lychwę, Puł. 23 v.; dobrotwę vczyn, Puł. 105 r. *Prof. Nehring uważa tę formę za prostą omyłkę przepisywacza zamiast: dobrotlywye, jak jest we Flor. 50 i w karcie Świdzińskiego, por. Archiv. f. sl. Ph. V. 219;* wysluchay modlitwǫ moiǫ, Flor. 4; modlytwę moyę, Puł. 5 r.; modlitwǫ moiǫ przyiol, Flor. 6;

modlytwę moyę przygął, Puł. 9 v.; vslisz modlitwǫ moiǫ, Flor. 16; modlytwę moyę, Puł. 26 r.; wisluchay modlitwǫ moiǫ gospodne, Flor. 38; modlytwę moyę, Puł. 81 r.; wisluszay modlitwǫ moiǫ, Flor. 53; modlytwę moyę, Puł. 108 r.; wisluchay modlitwa moia, Wacł. 2 v.; wisluszay bosze modlitwo, Flor. 54; modlytwę, Puł. 108 v.; baczy modlytwę moyę, Puł. 119 v. (Flor. 60. rozumey modlitwe moiey); wisluchal ies modlitwǫ moiǫ, Flor. 60; modlytwę moyę, Puł. 120 r.; wisluszay bosze modlitwǫ moiǫ, Flor. 63; modlę moyę, Puł. 123 v.; wisluszay modlitwǫ moiǫ, Flor. 64; modlytwę, Puł. 125 r.; nyeodrzucyl modlytwę moyę, Puł. 128 v. (Flor. 65. ne oddalil modlitwi moiey); na modlitwǫ slugi twego, Flor. 79; na modlytwę, Puł. 163 v.; vslisz modlitwǫ, Flor. 83; modlytwę, Puł. 169 v.; wszima poczny gospodne modlitwǫ moiǫ, Flor. 85; modlytwę moyę, Puł. 172 v.; modlitwǫ moiǫ odpodzasz, Flor. 87; modlytwę moyę, Puł. 176 r.; gospodne wisluchay modlitwǫ moiǫ, Flor. 101; vslysz modlytwę moyę, Puł. 198 r.; wesrzal na modlitwǫ, Flor. 101; na modlytwę, Puł. 199 v.; vslyszal modlytwǫ, Flor. 105; modlytwę, Puł. 214 v.; wylewayǫ przed oblyczym gego modlytwǫ moyǫ, Flor. 141; modlitwę moyę, Puł. 278 v.; wysluszay modlytwǫ moyǫ, Flor. 142; modlytwę moyę, Puł. 279 v.; chwalicz będę molwę moyę, Puł. 111 v. (Flor. 55. molwi moie); w gospodne chwalicz molwǫ, Flor. 55, (Puł. 112 v. chwalycz molwy); molwǫ warg gich, Flor. 58, (*wątpliwy przykład*, Puł. 117 r. molw); sczwirdzili sǫ sobe molwǫ zlǫ, Flor. 63; molwę zlosnǫ, Puł. 124 r.; prze molwǫ twoyǫ oszywy mǫ, Flor. 118, 153; prze molwę twoyę, Puł. 252 v.; przepowe yǫzyk moy molwǫ twoyǫ, Flor. 118, 169; molwę twoyę, Puł. 254 v.; gensze wypuscza molwǫ swoyǫ szemy, Flor. 147; molwę swoyę, Puł. 289 r.; wipuscza mowa swoia, Wacł. 133 v.; zborowy swemu pastwę gotuye, Puł. 43 r.; gisz ymaiǫ w nem pwǫ, Flor. 2, (Puł. 3 v. ktorzy w nyem pwayǫ), [*por. J. Baudouin de Courtenay,* О древне-польс. языкѣ, *str. 74*]; slawǫ moyǫ w proch wwedzy, Flor. 7; slawę moyę, Puł 10 v.; wipowadaiǫ slawǫ boszǫ, Flor. 18; slawę bozą, Puł. 34 v.; slawǫ ... wzloszil ies nam, Flor. 20; slawę, Puł. 38 r.; przinescze gospodnu slawǫ, Flor. 28 (*2 r.*); slawę, Puł. 53 v. (*2 r.*); wszitczy mowicz bǫdǫ slawǫ, Flor. 28; slawę, Puł. 54 v.; bich widzal slawǫ twoiǫ, Flor. 62; slawę twoyę, Puł. 122 v.; day slawǫ chwale eius, Flor. 65; dayczе slawę, Puł. 127 r., 133 v.; dayczе slawǫ, Flor. 67; pyal slawǫ twoyǫ, Flor. 70; slawę twoyę, Puł. 140 r. (spiewal chwala twoia, Wacł. 116 v.); prze slawę ymyenya yego, Puł. 161 r.; prze slawǫ, Flor. 78; prze slawę, Puł. 162 r.; miloscz y slawǫ da gospodzin, Flor. 83; slawę da bog, Puł. 170 r.; podaycze medzi pogani slawǫ iego, Flor. 95; powyadaycze slawę yego, 191 r.; przinescze bogu slawǫ, Flor. 95 (*2 r.*); slawę, Puł. 191 v. (*2 r.*); widzely sǫ slawǫ, Flor. 96; slawę yego, Puł. 193 r.; krystusowo ymyę y slawę wszystczy lyudze czczyǫ, Puł. 197 v.; przemyenyly seǫ slawǫ swoyǫ, Flor. 105; przemyenyly slawę swoyę, Puł. 212 v.; day slawǫ, Flor. 113; day slawę, Puł. 229 r.; slawǫ krolewstwa twego powedzǫ, Flor. 144; slawę kro-

lewstwa, Puł. 284 v.; slawǫ (bychǫ znanǫ vczynyly), Flor. 144; slawa znanǫ vczynyly, Puł. 285 r.; yako kropye na trawę, Puł. 302 r.; wdowǫ y przichodna vbili sǫ, Flor. 93; wdowę, Puł. 188 r.; wdowǫ (blogoslawycz bǫdǫ), Flor. 131; wdowę, Puł. 266 r.; syrotǫ y wdowǫ przyme. Flor. 145; wdowę, Puł. 287 r.; syrotǫ y wdowa przymye, Puł. 287 r.; na syon gorę szwyętǫ, Puł. 3 r. (Flor. 2 na syon gorze swǫtey); na gorǫ, Flor. 10; na gorę, Puł. 18 r.; na gorǫ boszǫ, Flor. 23; na gorę, Puł. 44 v.; na gorǫ swǫtǫ twoiǫ, Flor. 42; na gorę, Puł. 88 r.; y wwodl ie na gorǫ swǫtosci swoiey gorǫ ieysze dobila prawicza iego, Flor. 77; na gorę szwyętoszczy swey gora yeyze dobyla prawycza yego, Puł. 159 r.; wibral pocolene iuda gorǫ syon, iǫsz iest milowal, Flor. 77; gorę syon, Puł. 160 v.; w myarę, Puł. 163 v. (Flor. 79. w merze); vczinil ies newarǫ, Flor. 51. (Puł. 105 v. lesz); obrzǫdzaiǫ zacon na offerǫ, Flor. 49. (Puł. 100 v. nad obyetnyczamy); oferuy bogu offerǫ, Flor. 49. (Puł. 101 v. obyetnyczę); bo bi bil chczal offarǫ, Flor. 50; modlǫ, K. Świdz; modlę, Puł. 104 v.; przymesz ofarǫ spravedlnosci, Flor. 50. (K. Świdz. modli, Puł. 105 r. modly); yezukrystowǫ pokorę, Puł. 220 v.; odiǫl iesm przecorǫ, Flor. prol.; przecorǫ szalonemu dal ies, Flor. 38 (Puł. 80 v. vrąganye); w przecorǫ sǫsadom, Flor. 43. (Puł. 90 r. w urǫganye); vczinilo se iest w przecorǫ mne, Flor. 68. (Puł. 135 v. na gaynbę); przecorǫ wekuiǫ dal gim, Flor. 77; przekorę, Puł. 160 v.; pomny boze przekorę slug twych, Puł. 181 v. (Flor. 88. przecori); rozczǫgayǫ nebo yako skorǫ, Flor. 103; yako skorę, Puł. 23 v.; widz moiǫ smarǫ, Flor. 9; szmyarę, Puł. 14 v.; zbaw me z ust lwowich y od rogow iednoroszcow szmarǫ moiǫ, Flor. 21; szmyarę moyę, Puł. 41 v.; pokora moia, Wacł. 31 r.; widz smaro (*pro:* smarǫ) moiǫ, Flor. 24; szmyarę moyę, Puł. 47 v.; bo wesrzal ies na smarǫ moiǫ, Flor. 30; na szmyarę moyę, Puł. 57 r.; prze prawdǫ y smarǫ, Flor. 44; szmyarę, Puł. 92 v.; ne otewraczay czloweka we smarǫ. Flor. 89; we szmyarę, Puł. 182 r.; wydz smarǫ mogǫ, Flor. 118, 153; szmyare moyę, Puł. 252 r.; na wszytka smarǫ gego pomny, Flor. 131; szmyarę yego, Puł. 264 v.; dzerszal krzescanskǫ werǫ, Flor. Athan.; wyarę, Puł. 308 r.; dzierzal krzescianską wiarą, Wacł. 8 r.; kto yma chwalǫ boszǫ, Flor. prol.; swirzchowal ies chwalǫ, Flor. 8; chwalę, Puł. 12 v.; chwalǫ twoiǫ (pomnecz bǫdze), Flor. 34; chwalę twoyę, Puł. 70 r.; vsta moia ziawǫ chwalǫ twoiǫ, Flor. 50; falǫ twoyǫ, K. Świdz.; chwalę twoyę, Puł. 104 v.; nad wszistkǫ chwalǫ twoiǫ, Flor. 70; nad wszystkę chwalę twoyę, Puł. 140 v.; ziawimi chwalǫ twoiǫ, Flor. 78; chwalę twoyę, Puł. 162 v.; w chwalę pyenya, Puł. 187 r.; chwalǫ yego (zwyestowaly), Flor. 101; chwalę yego, Puł. 200 r.; chwalyly seǫ chwalǫ yego, Flor. 105; chwalę yego, Puł. 212 r.; wzdaycze modle chwalę, Puł. 217 r. (Flor. 106. obiet chwaly); chawlǫ molwyl gesm tobe, Flor. 118, 161; chwalę molwylesm, Puł. 253 v.; wyrzygnǫ warghy moge chwalǫ, Flor. 118, 169; chwalę, Puł. 254 v.; mglǫ yako popyol rosypa, Flor. 147; mglę, Puł. 289 r.; mglǫ, Wacł. 133 v.; tobe wzdam modlǫ chawaly, Flor. 115; modlę chwaly, Puł. 232

v.; a skalo (*pro:* skalǫ) w studne wod (obroczyl), Flor. 113; skalę, Puł. 229 r.; od da szylę, Puł. 134 r. (Flor. 67. czescz); szylę twoye (zwyastuyę), Puł. 141 r. (Flor. 70. mocz twoiǫ); w bodze vczynymy sylǫ, Flor. 107; szylę, Puł. 220 r.; mocz albo sylǫ dzal swogych yzyawy, Flor. 110; szyle dzal swoych, Puł. 225 v.; wzmnoszysz w duszy mogey sylǫ, Flor. 137; szylę, Puł. 272 v.; boze vszylę czyrpyę, Puł. 294 r. (Flor. Isai sec. wsylee czyrpǫ); wwedzesz ie w iamǫ zginena, Flor. 54; wyamę, Puł. 111 r.; copali sǫ ... iamǫ, Flor. 56; kopaly yamę, Puł. 113 v.; kedy vczyekal przed saulem w yamę, Puł. 113 r.; naszlyadugǫ dzędzynǫ yego, Puł. 6 r.; wrocisz dzedzinǫ moiǫ, Flor. 15; dzyedzynę moyę, Puł. 24 v.; pozegnay dzyedzynę twoyę, Puł. 53 v. (Flor. 27. dzedzine twoicy); wibral iest nam dzedzinǫ swoiǫ, Flor. 46; dzyedzynę swoye, Puł. 95 v.; dal ies dzedzinǫ, Flor. 60; dzedzynę, Puł. 120 r.; dzedzynę swoyę wzgardzyl, Puł. 160 r.; *w psałterzu Floryjańskim jest forma wątpliwą wskutek oznaczania obu samogłosek nosowych znakiem* ǫ, *bo w zworocie* dzedzinǫ swoiǫ wzgardzał 77. *forma odnośna może być też instrumentalem;* dzedzinǫ twoiǫ gabaly, Flor. 93; dzedzynę twǫ gabaly, Puł. 188 r.; by dal gym dzedzyna pogǫnw, Flor. 110; dzyedzynę, Puł. 225 v.; dal szemo gych dzedzyǫ (*pro:* dzedzynǫ), Flor. 135; dzedzynę, Puł. 270 v.; dzedzynǫ (dal), Flor. 135; dzedzynę, Puł. 270 v.; nyzinǫ stanow rozmerzǫ, Flor. 59; nyzynę, Puł. 118 v.; nyzynǫ albo podole stanow rozmerzǫ, Flor. 107; nyzynę, Puł. 219 v.; yunoszę pospolu y pannę (pogladzy myecz), Puł. 305 r.; przyganę (wroczy sǫszyadom), Puł. 162 v. (Flor. 78. laiane); zkazyl ies sczanǫ iey, Flor. 79; szczyanę, Puł. 164 r.; postawyl welnę, Puł. 217 v. (Flor. 106. welny); gensze dage snegh yako wellnǫ, Flor 147; yako welnę, Puł. 289 r.; iako welną, Wacł. 133 v.; lato y woznǫ ty ies stworzil ie, Flor. 73; wyosnę, Puł. 148 v.; vczy rǫcze mogc kvbyczv albo na woynǫ, Flor. 143. (Puł. 281 v. ku bytwye); pobyl wszytkę pyrzwyznę wzyemy gych, Puł. 210 r. (Flor. 104. wszytko pirzwyczno); w potrzebyznę was zaszczyczǫ, Puł. 306 v.; welikǫ crasǫ wzloszil ies nan, Flor. 20; krasę, Puł. 38 r.; milowal iesm crasǫ domu, Flor 25; okrasę, Puł. 49 r.; krasę yak yegosz mylowal, Puł. 95 v. (Flor. 46 czudnoscz); dal wyęcztwo mocz gych y krasę gich, Puł. 160 r. (Flor. 77. czudnoscz); w krasę wstanya z martwych oblyekl szye, Puł. 186 v.; w crasǫ oblekl se, Flor. 92; w krasę, Puł. 187 r; w krasza oblekl sie, Wacł. 124 r.; chwalǫ y krasǫ oblyekl yes sze, Puł. 203 v. (Flor. 103. zpowyedzǫ y kraszǫ oblekl sie, *tu niewątpliwie jest instrumentalis*); odzyenye yego wrozǫ rozdzelyly, Puł. 39 v.; gdi sstǫpǫ we zkazǫ, Flor. 29; we skazę, Puł. 55 v.

Imiona obce: na prymę, Puł. 233 r.; na sextę, Puł. 245 r.; za octawę, Puł. 8 r., 19 r.; na noną, Puł. 250 r.; wstawil ies ... coronǫ, Flor. 20; koronę, Puł. 38 r.; kaszdǫ personǫ boghem y panem poznawacz, Flor. Atan.; kazdǫ parsonę, Puł. 309 r.; wszelka persona boga y pana wiznawacz, Wacł. 110 v.; rozdzelǫ siccimǫ (Sychem),

Flor. 59; rozdzyelyę syczymę, Puł. 118 v.; rozdzelo syczzynǫ, Flor. 107; syczymę, Puł. 219 v.

§. 85. Że więc we wszystkich tych przykładach jest końcówka -ę, *nie ulega wątpliwości, chodzi tylko o to, w jaki sposób ją w obu tych zabytkach wyrażono. W psałterzu Floryjańskim oznaczona jest ta głoska nosowa przeważnie przez* ǫ, *dwa razy przez* -an (slvgan 143. lychotan 118, 73), *jedenaście razy przez* o (rǫko 138. lichoto 93. obato 131. prawodo 44. prawoto 98. neprawdo 31. za prawdo 69. wodo 78. modlitwo 54. skalo 113. smaro 24), *co można uważać za omyłkę piszącego, że zapomniał znak* o *przekryślić. Wreszcie w czterech przykładach oznaczony jest ten dźwięk nosowy przez* a, (rǫka 137. droga 106. lychota 118. dzedzyna 110), *co również mogło łatwo powstać przez zapomnienie dopisania* n, *jeśli piszący chciał podobnie jak w dwu wyżéj przytoczonych przykładach tę końcówkę przez* an *oznaczyć.*

Zupełnie prawie jednostajną pisownią znajdujemy pod tym względem w psałterzu Puławskim. W tym bowiem końcówka ę *jest zawsze wyrażona jak dziś ją wyrażamy przez* ę, *co jest zarazem jednym z najważniejszych dowodów o znacznie późniejszym powstaniu tego zabytku. W trzech tylko wypadkach piszący oznaczył końcówkę accusativu przez* e: ręke 146 r. szyle 225 v. szmyare 252 r., *a raz przez* a: slawa 285 r. *To ostatnie oznaczenie łatwo mogło powstać w ten sposób, że przepisujący psałterz ten z jakiegoś znacznie starszego przekładu polskiego, w tym miejscu wypisał formę jak ją tam znalazł, zapomniawszy ją zmodernizować. Ciekawa rzecz, że w niektórych zabytkach współczesnych prawie psałterzowi Puławskiemu występuje tu regularnie jako końcówka czysta samogłoska* -e, *jak np. w artykułach prawa Magdeb. wydanych przez Dra A. Kalinę,* mathke 6 r. zone 2 r. nyewyasthe 2 r. dzywke, pozoge 5 r. glowe 3 r. sprawe *i inne (Rozpr. i sprawozd. wydziału filolog. Akad. Um. Tom VII. Kraków, str. 257—8). Końcówkę accusat. sing. w psałt. Flor. zestawił z innymi zabytkami Dr. A. Kalina, Ueber die Schreibung der Nasalvocale in den altpolnischen Denkmälern (Archiv. f. slav. Phil. IV. 56—7).*

§. 86. f) Temata żeńskie pierw. na -ja *kończą się w starosłowieńskim na* -ѧ, *w polskim zaś na* -ę *i* -ą, *stosownie do tego, czy powstało z* a + m, *czy téż z* ą + m. *Z końcówką* ę: ymeycze nadzeiǫ, Flor. 4; nadzyeyę, Puł. 5 v.; gisz ymaiǫ nadzeiǫ w tobe, Flor. 5; nadzeyę, Puł. 7 v.; iesm ymal nadzeiǫ, Flor. 7. (Puł. 10 r. nadzyevę *zapewne z omyłki)*; ymam nadzeiǫ, Flor. 10; nadzyeyę, Puł. 18 r.; ymal iesm nadzeiǫ, Flor. 12. (nadzyeyą, Puł. 21 r.); nadzeiǫ bǫdǫ ymecz, Flor. 17; nadzyeyę, Puł. 28 v.; poloszicz w gospodne bodze nadzeiǫ moiǫ, Flor. 72; nadzeyę moye, Puł. 146 v.; poloszili w bodze nadzeiǫ swoiǫ, Flor. 77; nadzyeyę, Puł. 154 v.; nadzeyǫ ymal yest w panv, Flor. 113; myal yest nadzyeyę w bogu, Puł. 230 r.; dbacz albo nadzeyǫ myecz, Flor. 117. (Puł. 234 r. dbacz); nadzeyǫ yma gesm, Flor. 118; nadzyeyę ymyal yesm, Puł. 240 v.; na

dzeio mialem, Wacł. 24 v,; w yemsze mne nadzeyǫ dal ges, Flor. 118, 49; nadzeyę dal yes, Puł. 241 r.; nadzieia dales, Wacł. 25 v.; w slowe twogem nadzeyǫ ymal gesm, Flor. 118, 113; nadzeyę, Puł. 248 v.; nadzeiǫ mialem, Wacł. 38 r.; abychǫ w bodze wszystkę nadzyeyę ymyely, Puł. 286 r.; w gichze myely nadzeyę, Puł. 306 v.; zaostrzę yako blyskawyczę myecz moy, Puł. 307 r.; mezǫ albo granyczǫ poloszyl yes gym, Flor. 103. (Puł. 204 r. kray polozyl yes gym); gysz nyemalczyczę molwyǫ na mye, Puł. 70 r. (Flor. 34. zloscz); day bogu obyetnyczę, Puł. 101 v. (Flor. 49. offerǫ); bych wroczyl obyetnyczę moyę, Puł. 120 v. (Flor. 60. obetnicze moie); xpus vszmyerza potwarczę, Puł. 142 r.; vamerzi potwarczǫ, Flor. 71; vszmyerzy potwarczę, Puł. 142 v.; na prawiczǫ twoiǫ, Flor. 44. (Puł. 93 r. na prawyczy twoyey); zbaw prawiczǫ twoiǫ, Flor. 59; zbaw prawiczę twoyę, Puł. 118 v.; trzimal ies rǫkǫ prawiczǫ moiǫ, Flor. 72. (Puł. 146 r. ręke prawǫ); odwraczasz rǫkǫ twoiǫ y prawiczǫ twoiǫ, Flor. 73; prawyczę twoye, Puł. 148 r.; w rzekach prawiczǫ iego (poloszǫ), Flor. 88; prawyczę yego, Puł. 179 r.; powiszil ies prawiczǫ, Flor. 88; prawyczę, Puł. 180 v.; prawiczǫ twoiǫ tako iawnǫ vczin, Flor. 89; prawyczę twoyę, Puł. 183 r.; zbawil sobe prawiczǫ swoiǫ, Flor. 97; prawyczę swoyę, Puł. 194 r.; znamonal gesm na prawyczǫ, Flor. 141; na prawyczę, Puł. 279 r.; sromoczǫ poloszyli sǫ mne, Flor. 139. (Puł. 276 v. sromotę); oswecząsz swe-czǫ moiǫ, Flor. 17; szwyeczę moyę, Puł. 31 v.; vszzimi sweczǫ, Flor. 35; szwyeczę, Puł. 71 v.; vgotowal gesm sweczǫ pomazanczu memv, Flor. 131; szwyeczę, Puł. 266 r.; troyczǫ w gednoszczy czczyly, Flor. Atan.; troyczę, Puł. 308 r.; troyczą, Wacł. 8 v.; taszcziezǫ (*taedium*) dusze zgladza, Flor. prol. [*por. Baudouin de Courtenay*, O древне-польскомъ языкѣ, *str.* 74]; xpus zbornǫ wynnyczę (brony), Puł. 163 r.; winniczǫ z egipta przenosl ies, Flor. 79; wynnyczę, Puł. 163 v.; nawedz winniczo tǫ, Flor. 79; wynnyczę tę, Puł. 164 r.; wyrzbczę dzedzyny wasszey (dam), Puł. 208 r. (Flor. 104. powrozek); postaw gospodne zaconanoszczǫ nad nimi, Flor. 9; zakona wydawczę, Puł. 15 v.; duszǫ welbi vsta cziscy, Flor. prol.; duszǫ swǫ na nebe dziwne vsadzi, Flor. prol.; wytargni duszǫ moiǫ, Flor. 6; duszę moyę, Puł. 9 r.; nyezlapyl duszę moyę, Puł. 10 r. (Flor. 7. dusze moiey); gon moiǫ duszǫ, Flor. 7; duszę moyę. Puł. 10 v.; zawydzy duszę swą, Puł. 18 v. (Flor. 10. nenawydzy swoiey dusze); duszǫ moiǫ sǫ ogarnǫli, Flor. 16; dusze moyę, Puł. 27 r.; witargn duszǫ moiǫ, Flor. 16, 21; duszę moyę, Puł. 27 r., 41 v. (Wacł. 31 v. dusza moia (wirwi) duszǫ moiǫ obroczil, Flor. 22; duszę moyę, Puł. 43 v.; nyewzyol w proanoszcz duszę swoyę, Puł. 44 v. (Flor. 23. dusze swoiey); podzwignǫl iesm duszǫ moiǫ, Flor. 24; duszę moyę, Puł. 45 v.; nye zgubyay ... duszę moyę, Puł. 49 r. (Flor. 25. dusze moiey); wiwodl ies od pecla duszǫ moiǫ, Flor. 29; duszę moyę, Puł. 55 r.; duszę oyczu polyeczyl, Puł. 56 r.; zbawil ies .. duszǫ moio, Flor. 30; duszę moyę, Puł. 57 r.; wzǫcz duszǫ moiǫ, Flor. 30. (Puł. 58 r. dusze moye); sromoczily sǫ duszǫ moiǫ, Flor. 34. (Puł. 67 v. layaly

duszy moyey); gisz szukaió duszó moió, Flor. 34. (Puł. 67 r. dusze moyey); vsmerzal iesm postem duszó moió, Flor. 34; duszę moyę, Puł. 68 r.; wroczy duszó moió, Flor. 34; duszę moyę Puł. 68 v.; pomdlecz kazal ies iaco paiók duszó moió, Flor. 38; duszę yego, Puł. 81 r.; ne da iego w duszó neprzyaczelow iego, Flor. 40; w duszę, Puł. 84 v.; vzdrow duszó moió, Flor. 40; duszę moyę, Puł. 84 v.; wilil iesm w mó duszó moió, Flor. 41; duszę moyę, Puł. 86 v.; odkupy duszó moió, Flor. 48. (Puł. 99 v. dusze moyę); szukali só duszę moyę, Puł. 108 r. (Flor. 53. dusze moiei); odkupi w pocoiu duszó moió od tich, Flor. 54; duszę moyę, Puł. 110 v.; iaco so cirzpeli duszó moió za niczs, Flor. 55; czyrpyely duszę moyę, Puł. 112 r.; witargl ies duszó moió, Flor. 55; duszę moyę, Puł. 112 v.; wiwolil duszó moió, Flor. 56; duszę moyę wytargl, Puł. 113 v.; naclonili só duszó moió, Flor. 56; naklonyly duszę moyę, Puł. 113 v.; vlapili só duszó moió, Flor. 58; duszę moyę, Puł. 116 r.; szukaly duszę moyę, Puł. 123 r. (Flor. 62. dusze moiey); wiymi duszó mó, Flor. 63; duszę moyę, Puł. 123 v.; poloszil iest duszó moió, Flor. 65; duszę moyę, Puł. 127 v.; pocril iesm w poscze duszó moió, Flor. 68; duszę moyę, Puł. 135 v.; baczy duszę moyę, Puł. 136 v. (Flor. 68. rozumey duszó moiey); byerze duszę, Puł. 151 v. (Flor. 75. duch); duszó moió podzwigl iesm, Flor. 85; duszę moyę, Puł. 172 r.; vwesel duszó slugi twego, Flor. 85; duszę, Puł. 172 r.; witargl ies duszó moió, Flor. 85; duszę moyę, Puł. 173 r.; szukaly duszę moyę, Puł. 173 r. (Flor. 85. dusze moiey); witargne duszó swoió, Flor. 88; duszę swó, Puł. 181 r.; vweselili só duszó moió, Flor. 93; duszę moyę, Puł. 189 r.; w duszó prawego, Flor. 93; w duszę, Puł. 189 r.; zelyazo przeszlo duszę yego, Puł. 208 v. (Flor. 104. *brak)*; w duszę, Puł. 212 r. (Flor. 105. w dvsze); dvszó laczynó nasycyl dobrym, Flor. 106; duszę lacznó, Puł. 215 v.; isze nasyczyl duszó, Flor. 106; duszę, Puł. 215 v.; by zbawonó vczynyl dvszó moyó, Flor. 108; duszę moyę, Puł. 223 v.; ysze wytargl dvszó moyó, Flor. 114; duszę moyę, Puł. 231 v; wywol duszó moyó, Flor. 114; wyzwol duszę moyę, Puł. 231 r.; zbaw duszó moyó, Flor. 119; duszę moyę, Puł. 255 r.; powszal gesm dusza moyó, Flor. 130; duszę moyę, Puł. 264 r.; ne otemvy dusza moyó, Flor. 140; duszę moyę, Puł. 278 r.; wywedzy ze stroszey dvsza moyó, Flor. 141; duszę moyę, Puł. 279 v; bo nascygal gest neprzyaczel moy dusza moyó, Flor. 142; duszę moyę, Puł. 280 r.; ktobe podnoszl geszm dusza mogó, Flor. 142; duszę moyę, Puł. 281 r.; wywedzesz zamóta dusza moyo, Flor. 142; duszę moyę, Puł. 281 r.; gysz móczó dvszan moyó, Flor. 142; duszę moyę, Puł. 281 v.; wytargl gesz dvszó moyó, Flor. Isai sec.; duszę moyę, Puł. 294 r.; yunoszę pospolu y pannę, Puł. 305 r.; poloszil ies czywerdzó iego strachem, Flor. 88, *(w Puł. jest konstrukcyja odmienna, czytamy bowiem:* polozyles czwyerdzo yego strach, 180 v. *gdzie* czwyerdzo *jest instrumentalis, a* strach *accusativ., podczas gdy w Floryjańskim jest przeciwnie)*; prze chudobę naszę y nędzę, Puł. 19 r.; prze nódzó, Flor. 11; prze nędzę, Puł. 19 v.; nawedzi me na stdzó

prawǫ, Flor. 26. (Puł. 51 v. naszczyeszkę), [*por. J. Baudouin de Courtenay,' O* древ. польс. яз., *str. 75*]; weszǫ wisokǫ stawi, Flor. prol.; rozgodz przę moyę, Puł. 88 r. (Flor. 42. rzecz moiǫ); ty yes vkowal zarzę y sloyncze, Puł. 148 v. (Flor. 73. vcowal ies zorze); w nyedzyelyę, Puł. 44 v.; szablyę twoyę (wytargn), Puł. 27 v. (Flor. 16. gnew twoy); wyymy szablyę, Puł. 66 v. (Flor. 34. wiley gnew), *o różnicy w przekładzie tych miejsc w obu psałterzach, por. Nehring Archiv. f. sl. Ph. V. 233*; ty dayesz karmǫ gych, Flor. 144, [*Nomin. sing* karmiá = *karm-ija, *zob. Modlitwy Wacł. str. 30*]; dayesz karmyę gych, Puł. 285 v.; sǫdzice zemǫ, Flor. 2; zyemyę, Puł. 3 v.; w zemǫ, Flor. 7, 16, 21; wzyemyę, Puł. 10 v., 27 r., 42 v.; we wszelikǫ zemǫ, Flor. 18; zyemyę, Puł. 34 v.; osǫdze zemǫ, Flor. 24; zyemyę, Puł. 47 r.; vchwaczil zemǫ, Flor. 36; wzyǫl zyemyę, Puł. 75 v.; sǫ osedli zemǫ, Flor. 43 (*2 r.*); oszyedly zyemyę, Puł. 89 r. (*2 r.*); nade wszǫ zemǫ, Flor. 46; nadewszę zyemyę, Puł. 95 v.; wezwal zemǫ, Flor. 49; zyemyę, Puł. 100 v.; zemǫ obezrzecz, Flor. 49; zyemyę oglyendacz, Puł. 100 v.; we wszelikǫ zemǫ, Flor. 56 (*2 r.*); nadewszytkę zyemyę, Puł. 113 v., 114 r.; na zemǫ krziwdi, Flor. 57. (Flor. 114 v. na zyemy); woruszil ies zemǫ, Flor. 59; poruszyl yes zyemyę, Puł. 118 r.; w swǫ zyemyę, Puł. 125 r.; nawedzil ies zemǫ, Flor. 64; zyemyę, Puł. 126 r.; bǫdǫ lyzat zemǫ. Flor. 71; zyemyę, Puł. 142 v.; iaco crope kapaiǫcze na zemǫ, Flor. 71; na zyemyę, Puł. 142 v.; stworzyl zywyoly to yest zyemye, Puł. 146 v.; rozdzelil gim zemǫ, Flor. 77; zyemyę, Puł. 159 v.; napelnila zemǫ, Flor. 79; zyemyę, Puł. 164 r.; sǫdzi zemǫ, Flor. 81. (zyemye, Puł. 167 r.); blogoslawil ies gospodne zemǫ twoiǫ, Flor. 84; zyemyę twoyę, Puł. 170 v.; na zemę, Puł. 180 v. (Flor. 88. na zemi); gisz sǫdzisz zemǫ, Flor. 93; zyemyę, Puł. 187 v.; przyszedl iest sǫdzicz zemǫ, Flor. 95, 97; zyemyę, Puł. 192 r., 194 v.; s neba na zemǫ wezrzal gest, Flor. 101; na zyemyę, Puł. 200 r.; ty gospodne zemyǫ zaloszyl, Flor. 101; zyemyę zalozyl, Puł. 200 v.; zaloszyl yes zemyǫ, Flor. 103; zyemyę, Puł. 203 v.; pokricz szyemyǫ, Flor. 103; zyemyę, Puł. 204 r.; gensze zrzy na zemyǫ, Flor. 103; na zyemyę, Puł. 206 v.; na szemyǫ. Flor. 104; na zyemyę, Puł. 208 r.; tobye dam szemyǫ kanaan, Flor. 104; zyemę, Puł. 208 r.; za nyczse gymyely sǫ szemǫ szǫdnǫ, Flor. 105; zyemyę zǫdnǫ, Puł. 213 r.; szemǫ plodnǫ, Flor. 106; zyemyę, Puł. 217 v.; ziemǫ (poloszyl), Flor. 106; zyemyę, Puł. 218 r.; gensze vczynyl gest nebo y szemǫ, Flor. 113; zyemyę, Puł. 230 v.; szemǫ dayl gest, Flor. 113; zyemyę, Puł. 230 v.; zalozyl ges syemǫ, Flor. 118, 89; zyemyę, Puł. 245 v.; gensze vczynil nebo y szema, Flor. 120; zyemyę, Puł. 256 r.; zyemye, Wacł. 75 v.; gen wczynil nebo y szemǫ, Flor. 123, 133, 145; zyemyę, Puł. 259 r., 267 r., 286 v.; dal szemǫ gych w dzedzycztwo, Flor. 134. (Puł 268 v. zyemye); stwyrdzyl szemǫ na wodach, Flor. 135; zyemyę, Puł. 269 v.; dal szemo gych, Flor. 135; dal zyemę, Puł. 270 r.; wyszla sǫ na szemǫ, Flor. 140; na zyemyę, Puł. 278 r.; wodzycz mǫ bǫdze wszemǫ prawǫ, Flor. 142; wzyemyę, Puł. 281 r.; wroczy sǫ w sze-

mǫ swǫ, Flor. 145; wzyemyę swoyę, Puł. 286 v.; stal gest y merzyl gest szemǫ, Flor. Habac.; zyemyę, Puł. 299 v.; podepczesz zyemyę, Puł. 300 v.; poszrze zyemyę, Puł. 305 r.; gensze przebywacz kasze przezdzadkynyǫ w domv, Flor. 112 (Puł. 228 r. przesdzyatkyny); wyatrznyę, Puł. 197 v. (Flor. 100. w intrzny); w studnyę wod, Puł. 229 r. (Flor. 113. w studne wod).

Co do znaków końcówki -ę, jakie są w obu psałterzach użyte, tyczy się tu to samo, co powiedziano przy tematach na -a femin. W psałterzu Floryjańskim prócz ogólnego znaku na samogłoski nosowe ǫ *spotykamy dwie formy ze znakiem* o (winniozo 79. szemo 135), *jednę ze znakiem* an (dvszan 142), *siedem zaś ze znakiem* a (dusza 130, 140, 141, 142 *trzy razy*, szema 120).

W psałterzu Puławskim spotykamy i tu regularnie -ę, a w dwu tylko razach e (dusze 27 r. 99 v.). *Zresztą niektóre wyrazy są i w Puławskim oznaczone przez* ǫ *lub* ą, *ale to właśnie uważam za końcówkę dzisiejszą* ą.

§. 87. Z końcówką -ą. 1) Flor. ǫ, *Puł.* ǫ: pomnyecz będę raab y babylonyǫ, Puł. 174 r.; w idumeiǫ wzczǫgnǫ obow moiǫ, Flor. 59; w ydumeyǫ, Puł. 119 r.; w ydumeǫ, Flor. 107; w ydumeyǫ, Puł. 219 v.; rzuczi na gospodna peczǫ twoiǫ, Flor. 54; pyeczǫ twoyę, Puł. 111 r.; glos boszi zbyaiǫczy pusczǫ, Flor. 28; puszczǫ, Puł. 54 r.; w puszczǫ, Flor. 67. (Puł. 130 v. na puszczy); poloszyl rzeky w pvszczǫ, Flor. 106; w puszczǫ, Puł. 217 v.; przewodl lvd swoy przes pusczǫ, Flor. 135; przes puszczǫ, Puł. 270 r.; prze braczyǫ moyǫ, Flor. 121; prze braczyǫ, Puł. 257 v.; kako weszelo przebywacz braczǫ w gedno, Flor. 132. (Puł 266 v. braczey, *jestto we Flor. zdaje się accusat. c. infin. Dr. A. Kalina zaś przypuszcza, że może to być dativem plural.* (*Ueber die Schreibung der Nasalvocale, Archiv. f. sl. Ph. IV. 33*)]; poloszil iesm stroszǫ, Flor. 38; strozǫ, Puł. 79 v.; w sadowo stroszǫ, Flor. 78; strozǫ, Puł. 161 r.; polosz gospodne stroszǫ vatom mogym, Flor. 140; strozǫ, Puł. 277 v.; strozǫ, Wacł. 17 r.; asli sǫ w szǫdzǫ sercza, Flor. 72; w zǫdzǫ, Puł. 144 v.; szǫdzǫ gich przidal iest gim, Flor. 77; zǫdzǫ, Puł. 157 r. (napelnyl w dobrem zhǫdǫst twoyǫ, Flor. 102); zǫdzǫ twoye, Puł. 201 v.; zadza twoia, Wacł. 11 r.; gensze napelnil gest sǫdzǫ swogǫ, Flor. 126; napelnyl zǫdzǫ swoyę, Puł. 261 r.; sǫdzy przǫ twoiǫ, Flor. 73, [*por.* prza *Bibl kr. Zof. 69, b. 7; 121 b. 14, starosł.* пρѧ, *czesk.* pře, (*Dr. E. Ogonowski, Archiv. f. sl. Ph. IV. 363*). *Podobnie znajdujemy i w innych zabytkach jak np. w artyk prawa Magdeb. wydanych przez Dra A. Kalinę,* przya (*Rozpr. i spraw. Wydz. filol. Akad. Um. Tom VII. Kraków, str. 283*)]; sędzy twoyę przǫ, Puł. 149 r.; wszistkǫ iego posczelǫ (*nomin. sing.* pościela) przewroczil ies, Flor. 40; wszytkę yego posczyelyǫ, Puł. 84 v.; bich vczinil wolǫ twoiǫ, Flor. 39; wolyǫ twoyę, Puł. 82 v.; gysz czynycze wolǫ yego, Flor. 102; wolyǫ, Puł. 203 r.; vczynycz wolyǫ twoyę, Puł. 281 r. (Flor. 142 naveczy mǫ czynycz woley twogey): wolǫ boyǫczym syǫ gego wczyny. Flor. 144; wolyǫ, Puł. 285 v.; bǫdzc ymecz wolǫ, Flor. 146; wolyǫ, Puł. 288 v. (wla

bandzye ymyecz, Wacł. 130 r.); dał yes nas iaco owcze w karmyǫ, Puł. 90 r. (Flor. 43. karm); szrǫ lud moy iaco karmǫ chlebowǫ, Flor. 52; yako karmyǫ, Puł. 107 r., gotowal ies karmǫ gich, Flor. 64; karmyǫ, Puł. 126 r.; dali sǫ w karmǫ moiǫ szolcz, Flor. 68; w karmyǫ, Puł. 136 v.; dal ies gi karmǫ ludu murzinskemu, Flor. 73; karmyǫ, Puł. 148 v.; dal gym karmǫ, Flor. 103; dal gym karmyǫ, Puł. 206 r.; karmǫ dal yest, Flor. 110; karmyǫ, Puł. 225 r.; gen dawa karmǫ, Flor. 135; karmyǫ, Puł. 270 v.; dage karmǫ lacznym, Flor. 145; karmyǫ, Puł. 287 r.; karmiǫ, Wacł. 125 v.; dage dobytkv karmǫ, Flor. 146; karmyǫ, Puł 288 r.; karmiǫ, Wacł. 130 r.; obloczylyesm szye w dzynyǫ, Puł. 68 r. (Flor. 34. w pitel, *induebar cylicio*, *Bibl. kr. Zof.* dzyanica, *por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 226, 261*), polozyles czwyerdzo (*sic*) yego strach, Puł. 180 v. (Flor. 88. położil ies czywerdzǫ iego strachem); *zapewne wskutek omyłki drukarskiéj wyraz ten jest zacytowany* czwyerdzǫ *w Archiv. f. sl. Ph. V. 244.*

2) (Flor. ǫ, Puł. ą): ymal iesm nadzeiǫ, Flor. 12; nadzyeyą, Puł. 21 r.; poruszy puszczǫ, Flor. 28; puszczą, Puł. 54 r.; szǫdzǫ crolewstwa nebeskego daie, Flor. prol.; szǫdzǫ vbogich wisliszal gospodzin, Flor. 9; ządzą, Puł. 17 v.; szǫdzǫ sercza iego dal ies, Flor. 20; ządzą, Puł. 37 v.; bo ies vczinil sǫd moy y przǫ moiǫ, Flor. 9; prząą moyę, Puł. 13 v.; w nyedzyelą, Puł. 223 v.; abich widza wołǫ boszǫ, Flor. 26; wolyą bozą, Puł. 50 v.; szrǫ lud moy karmǫ chleba, Flor. 13; karmyą, Puł 22 v.; psalmy na yuchrzną, Puł. 2 r.

§. 88. Czy przykłady przytoczone tu z psałterza Floryjańskiego rzeczywiście mają końcówkę -ą, trudno rozstrzygnąć w obec tego, że obie samogłoski nosowe oznaczano znakiem ǫ. Ponieważ zaś w Puławskim ą jest dokładnie od ę wyróżnione, wszystkie formy psałterza Floryjańskiego, odpowiadające zakończonym na ą w Puławskim, tutaj umieściłem. Zauważyć z tych przykładów można że końcówkę ą w psałterzu Puławskim mają:

1) *Rzeczowniki pierw. na* -ija, *które już to pozostało już to ściągnęło się w* -já *(ścieśnione)*: babylonyǫ, ydumeyǫ *(2 r.)*, bráczyǫ, poszczyelyǫ, wolyǫ *(5 r.)*. wolyą *(raz)*, karmyǫ *(10 r.)*, karmyą *(raz, jednak też* karmyę), nyedzyelą *(lecz raz* i nyedzyelyę), yutlırzną obok yutrznyę (Puł. 197 v.), dzynyǫ.

2) *Z innych rzeczowników zawsze mają* ą: pyeczǫ, puszczǫ *(3 r.)*, puszczą *(raz)*, strozǫ *(3 r.)*, zǫdzǫ *(4 r.)*, ządzą *(2 r.)*.

3) *Rzeczownik* prza *występuje 3 razy w formie accus.*: przǫ, prząą, przę.

4) *Rzeczownik* nadzieja *ma tylko po razu końcówkę* ą: nadzyeyą, *zresztą zawsze* ę. *(Por. V. Jagić, Archiv. f. sl. Phil. IV. 653, Nehring, Archiv V. 248—9, Przyborowski, Bibl. Warsz. 1880, Lipiec, str. 147; w ogóle zaś o końcówkach* ą *i* ę *w accusat. sing. żeńskich na* -a *i* -ja *por. Baudouin de Courtenay, Beitr. z. vergl. Sprachfor. VI. 26—30, Ad. Antoni Kryński, Rozbiór gram. hist. por. Małeckiego, str. 28, 29.*

§. 89. g) Temata męskie pierw. na -i *mają w starosłowieńskim i polskim języku accusativus = nominat.*: przes dzen, Flor. 12, 21; przes

dzyeyn, Puł. 20 v.; przes dzyen, 39 v.; za oktawę to jest dzyen sǫdny, Puł. 19 r.; wdzyen, Puł. 28 r.; w dzen, Flor. 17, 19, 26, 48, 49, 58, 76, 77 (*2 r.*); w dzyen, Puł. 30 v., 36 v., 50 v., 98 v., 101 v., 118 r., 152 r., 155 r., 158 r.; we zli dzen, Flor. 40; we zly dzyen, Puł. 84 v.; na kaszdy dzyen, Puł. 87 v. (Flor. 41. po wszitky dny); w ktoricoli dzen, Flor. 55; w ktorykoly dzyen, Puł. 112 v.; na kaszdi dzen, Flor. 67; na kazdy dzyen, Puł. 132 r.; ostatkowe mislena dzen swǫti bǫdǫcz czinicz, Flor. 75; dzyen, Puł. 151 v.; w znameniti dzen, Flor. 80; wznamyenyty dzyen, Puł. 165 r.; w dzen zamǫta mego, Flor. 85; w dzyen, Puł. 172 v.; ote dna w dzen. Flor. 95; wdzyen, Puł. 191 r.; w ktorycoli dzen, Flor. 101, 137; dzyen, Puł. 198 r., 272 v.; w toricoli dzen, Flor. 101; dzyen, Puł. 198 r.; w dzen moczy twoyey, Flor. 109; w dzyen, Puł. 224 r.; w dzen gnewa swego, Flor. 109; w dzyen, Puł. 224 v.; vstawcze dzen czstny w gǫsczach, Flor. 117; vstawczye dzyen czny, Puł. 235 v.; przes dzen, Flor. 120; przes dzyen, Puł. 256 r.; w dzen yeruzalem, Flor. 136; w dzyen, Puł. 271 v.; w dzen boya, Flor. 139; wdzyen boya, Puł. 276 v.; w on dzen, Flor. Isai; w on dzyen, Puł. 292 v.; w dzyen smętka, Puł. 301 r.

Jako accusativus temporis: wszistek dzen, Flor. 24, 34, 37; wszystek dzyen, Puł. 46 r.; wszystek dzyen chodzył yesm, Puł. 77 v.; wszystek dzyeyn, Puł. 70 r.; morzymy se wszistek dzen, Flor. 43; wszytek dzyen, Puł. 91 v.; czali dzen, Flor. 31; czały dzyen, Puł. 60 r.; wszistek dzen mislil neprawdǫ, Flor. 51; wszytek dzyen, Puł. 105 v., 140 r. (Flor. 70. wszistek ...); przes wszitek dzien, Wacł. 116 v.; wszistek dzen, Flor. 72; wszystek dzyen, Puł. 145 v., Puł. 140 v., 172 r., 175 v., 198 v.; wszytek dzyen, Puł. 141 v., 178 r. (Flor. 70 (*2 r.*), 85, 88, 101. wszego dna).

Inne accusativy: ogen duchowni w serczu podszega, Flor. prol.; izli iesmi przes ogen, Flor. 65; przes ogyen, Puł. 128 r.; xpns stworzyl zywyoly to yest zyemye wyatr ogye (*pro:* ogyen), Puł. 146 v.; w oghen porzvczycz ge, Flor. 139; w ogyen, Puł. 277 r.; w oghen wekvgy, Flor. Atan.; w ogyen, Puł. 311 v.; w ogen, Wacł. 114 r.; swerz polni (podbil ies), Flor. 8; zwyerz, Puł. 13 r.; ludzye y zwyerz zbawysz, Puł. 71 r. (Flor. 35. lud y kobili); karzy zwyerz trzczyany, Puł. 133 r. (Flor. 67. Tarzi zwerze trzczane).

§. 90. h) Temata żeńskie pierw. na -i podobnie jak męskie mają accusat. = nominat.: poczǫl iest bolescz, Flor. 7; począł falesznoszcz, Puł. 11 v.; clascz bǫdǫ ... bolescz, Flor. 12; bolyeszcz, Puł. 20 v.; nad bolescz ran mogich, Flor. 68; nad bolyeszcz, Puł. 137 r.; smǫtek a bolescz nalez gesm, Flor. 114; bolyeszcz, Puł. 231 r.; chitroscz (molwicz bǫdǫ), Flor. 48; rostropnoszcz, Puł. 98 r.; postawył welny gych w cychoscz, Flor. 106; w czychoszcz, Puł. 217 v.; czudnoscz (wibral iest), Flor. 46; czudnoscz gich (dal), Flor. 77. (Puł. 95 v., 160 r. krasę); przinescze gospodnu slawǫ y czescz, Flor. 28; slawę y czescz, Puł. 53 v.; gospodzin czescz swemu da, Flor. 28; dal ies crase moiey czescz, Flor. 29; przes welikǫ czescz, Flor. 32;

pwaio w czescz swoiϕ, Flor. 48; vczinimi czescz, Flor. 59; bich widzal czescz twoiϕ, Flor. 62; znamenitϕ vczinil ies w ludzoch czescz twoyϕ, Flor. 76; dal w ioczstwo czescz gich, Flor. 77, (*wszędzie tu w Puławskim psałterzu odpowiada wyraz* moc, *a mianowicie:* 54 v., 55 v, 63 r., 98 v., 119 v., 122 v., 153 r., 160 r.); on da czescz, Flor. 67. (Puł. 134 r. szylę); ze czcy w czescz, Flor. 83. (Puł. 169 v. scznoty w cznotę); przinescze bogu slawϕ y czescz, Flor. 95; czeszcz, Puł. 191 v. *Dwa więc razy tylko i to w jednakowym zwrocie: przynieście sławę i cześć, ma psałterz Puławski wyraz* cześć *w accusativie, zresztą wyraz ten tak częsty w psałterzu Floryjańskim zastąpiono tu przez* moc, *raz zaś* siła, cnota; czϕscz twoyϕ cladl ies, Flor. 49; częszcz twoyę, Puł. 102 r.; dal ies iemu dlugoscz, Flor. 20; dlugoszcz, Puł. 38 r.; w dlugoscz dnow, Flor. 92; w dlugoszcz, Puł. 187 v.; glϕbocoscz glϕbocoscz wziwa, Flor. 41. (Puł 87 r. głębokoszcz głębokoszczy wzywa); iensze smϕczasz glϕbocoscz morza, Flor. 64; głębokoszcz. Puł. 125 v; w glϕbocoscz morza, Flor. 67; w głębokoscz, Puł. 132 v.; przizedl iesm na wysocoscz morza, Flor. 68; na głębokoszcz, Puł. 134 r.; ti wesz gluboscz moiϕ, Flor. 68; gluposzcz moyę, Puł. 134 v.; ialowoscz duszi moiey (odplaczali), Flor. 34; yalowoszcz, Puł. 68 r.; iϕzik twoy zpewal ies lescz Flor. 49; przypyewal yest lesz, Puł. 102 r.; lescz czynyly, Flor. 104. (Puł. 209 r. zdradę); prze gych lesz, Puł. 144 r; gospodzin da miloscz, Flor. 84; da lyuboszcz, Puł. 171 v.; prawy czyny myloszcz, Puł. 74 r. v. (Flor. 36 (*2 r.*). smiluie se); miloscz y slawϕ da gospodzin, Flor. 83; myloszcz, Puł. 170 r.; ien myloszcz czyny, Puł. 201 r. (Flor. 102. genz sye slutuge); za oddanye yey myloszcz bozϕ, Puł. 288 v.; mϕdroscz daiϕczy, Flor. 18. (Puł. 35 r. mądroszczy dayączy); vsta prawego mislicz bϕdϕ mϕdroscz, Flor. 36; mϕdroszcz. Puł. 75 r.; molwicz bϕdϕ mϕdroscz, Flor. 48; mϕdroszcz, Puł. 98 r.; ku bogu iensze vweseli mlodoscz moiϕ, Flor. 42; vwyeszyelil mlodoszcz moyę, Puł. 88 v.; na nenawiscz, Flor. 35; na nyenawyszcz, Puł. 70 v.; w neplodnoscz albo w slonoscz, Flor. 106, w slonoscz, Puł. 217 v.; nepowynnoszcz (vstawyl), Puł. 48 r.; plodzy nyesprawyedlywoszcz, Puł. 11 v. (Flor. 7. neprawdϕ); pelnoscz iey ti ies zaloszil, Flor. 88; pelnoszcz yego tysz zalozyl, Puł. 177 v.; w pragnoszcz, Puł. 217 v.; ludze mislili sϕ prosznoscz, Flor. 2. (Puł. 2 v. proznoszczy); miluiecze prosznoscz, Flor. 4; proznoszcz, Puł. 5 r.; ne wzϕl w prosznosz, Flor. 23; wprosnoszcz, Puł. 44 v.; zla czinϕczy na prosznoscz, Flor. 24. (Puł. 46 r. poprosznyczy); na prosznoscz, Flor. 30. (Puł. 57 r. przes vzytka); na prosznoscz sromoczily sϕ duszϕ moiϕ, Flor. 34. (Puł. 67 v. zadar); molwyly sϕ proznoszcz, Puł. 78 r. (Flor. 37. prosznosczi); prosznoscz iest molwil, Flor. 40; proznoszcz, Puł. 85 r.; z proznoszczy w proznoszcz, Puł. 121 v. (Flor. 61. w tosz istne); we prosznoscz czynϕ, Flor. 126; wproznoszcz czuyϕ, Puł. 261 r.; vsta molwyla sϕ proznoscz, Flor. 143 (*2 r.*); proznoszcz, Puł. 282 v., 283 r.; wydzyal zloszcz y przeczywnoszcz, Puł. 109 v. (Flor. 54. iesm widzal lichotϕ y przecywomolwϕcz); bo iesm przecz cirzpal prze-

ciwnoscz, Flor. 68. (Puł. 135 r. czyrpyal gaynbę); polozylesz nas w przeczywnoszcz, Puł. 163 v. (Flor. 79. wprzecywomolwene); vczynil se gesm w przecywnoscz gym, Flor. 108; w przeczywnoszcz, Puł. 223 r.; oteymy otemne przeczywnoscz, Flor. 118; przeczywnoszcz, Puł. 238 r.; oddali przeciwnoscz, Wacł. 6 v.; vczynyl iesm se w przipowescz, Flor. 68; w przypowyeszcz, Puł. 135 v.; dasz radoscz, Flor. 50. K. Świdz.; dasz radoszcz, Puł. 104 r.; radoszcz myszlyly, Puł. 255 r.; sądzisz sprawyedlywocz, Puł. 14 r.; czyny sprawyedlywocz, Puł. 23 r. (Flor. 9. 14. prawdǫ); zwastowacz bǫdǫ ... sprawedlnoscz iego ludu, Flor. 21; sprawyedlywoszcz, Puł. 43 r.; przemyslyacz będzye sprawyedlnoszcz twoyę, Puł. 70 r. (Flor. 34. prawdǫ); sprawedlnoscz twǫ, Flor. 35; sprawyedlnoszcz twą, Puł. 71 v., 72 v. (Flor. 36. prawdǫ); ziawil iesm sprawedlnoscz twoiǫ, Flor. 39; sprawyedlnoszcz twoyę, Puł. 82 v.; i wzwastuiǫ nebossa sprawedlnoscz iego, Flor. 49; sprawyedlnoszcz, Puł. 101 r.; sprawedlnoscz twoiǫ, Flor. 50; sprawyedlnoszcz twoyę, Puł. 104 v.; sprawednocz twoyǫ, K. Świdz.; sprawedlnoscz molwicze, Flor. 57; sprawyedlnoszcz molwyczye, Puł. 114 v.; nye wnydǫ wsprawyedlywoszcz twoyę, Puł. 137 r. (Flor. 68. wzprawedlnosczy twoiey); pomnyecz będę sprawyedlnoszcz, Puł. 140 v. (Flor. 70. pamǫczen bǫdǫ sprawedlnosczi twoiey); sprawedlnoscz twoiǫ, Flor. 70; sprawyedlnoszcz twoyę, Puł. 141 r.; mislicz bǫdze sprawedlnoscz twoiǫ, Flor. 70; sprawyedlnoszcz twoyę, Puł. 141 v.; sprawedlnoscz twoiǫ day, Flor. 71; sprawyedlnoscz twoyę, Puł. 142 r.; przijmicze ... sprawedlnoscz, Flor. 71; sprawyedlnoszcz, Puł. 142 r.; sprawyedlnoszcz moyę pobyeszczynǫ, Puł. 179 v. (Flor. 88. sprawednosci moie pobeszczinili); obracza morze w suchoscz, Flor. 65; w suchoszcz, Puł. 127 r.; molwyly sǫ szalenoscz, Flor. 72; zloszcz, Puł. 144 v.; vsrzymy szwyatloszcz szwyeczę, Puł. 71 v. (Flor. 35. vsrzimi sweczǫ); wiwedze iaco swatloscz, Flor. 36; yako szwyatloszcz, Puł. 72 v.; wipusci swatloscz twoiǫ, Flor. 42; szwyatloscz twoyę, Puł. 88 r.; xpus iest w yegosz szwyatloszcz myszly ymamy ... stroycz, Puł. 122 r.; wnidǫ w swǫtoscz boszǫ, Flor. 72; wszwyǫtoszcz bozǫ, Puł. 145 v.; zaszgli sǫ ognem swǫtoscz twoiǫ w zemi, Flor. 73. (Puł. 147 v. koszczyol twoy); vczinil swǫtoscz swoiǫ w zemi, Flor. 77; szwyǫtoszcz swoyę, Puł. 160 v.; dzedzistwem osǫdzmi swǫtoscz bozǫ, Flor. 82; obyemyemy szwyǫtoszcz bozǫ, Puł. 168 v.; pobeszczinil ies na zemi swǫtoscz yego, Flor. 88; szwyǫtoscz yego, Puł. 180 v.; poloszil iest czmi szirokoscz swoiǫ, Flor. 17. (Puł. 29 v. dom skryczya swego); na szirokoscz, Flor. 17; na szyrokoszcz, Puł. 30 v.; yedly tlustoszcz, Puł. 306 v.; wszytkǫ twardoscz chleba starl, Flor. 104; wszystkę twardoszcz, Puł. 208 r.; welicoscz twoiǫ (bich pyal), Flor. 70; wyelykoscz twoyę, Puł. 140 r.; wielkoscz twoia, Wacł. 116 v.; welykoscz twoyǫ wypowedzǫ, Flor. 144; wyelykoszcz twoyę, Puł. 284 r.; welykoschcz slawy ... bǫdǫ molwycz, Flor. 144; wyelykoszcz, Puł. 284 r.; w wisokoscz, Flor. 7; w wyssokoszcz, Puł. 11 r.; wstǫpil ies na wisocoscz, Flor. 67; na wyssokoszcz, Puł. 132 r.; w wisocoscz, Flor. 74. (Puł. 150 r. wys-

soko); gysz czynyǫ zloszcz, Puł. 7 r.; czynycze zloszcz, Puł. 9 v.; porodzyl zloszcz, Puł. 11 v.; myluye zloszcz, Puł. 18 v.; czynyą zloszcz, Puł. 22 v.; czynyączymy zloszcz, Puł. 52 v.; zloszcz moyę zwyastuyę, Puł. 78 v.; nyenawydzyales zloszcz, Puł. 93 r.; zloszcz moyę ya znayę, Puł. 103 v.; bo yesm wydzyal zloszcz, Puł. 109 v.; zloszcz stroycze, Puł. 114 v.; z czynyǫczich zloszcz, Puł. 116 r.; z dzelaianczich zloscz, Wacł. 9 v; stroyǫczych zloszcz, Puł. 124 r.; przylosz zloszcz nad zloszcz gych, Puł. 137 r.; zloszcz (molwycz), Puł. 150 r.; dokǫd sǫdzycze zloszcz, Puł. 166 v.; nawyedzę w myetlye zloszcz gich, Puł. 179 v.; gysz stroyǫ zloszcz, Puł. 186 r. *(2 r.)*; molwycz będǫ zloszcz, Puł. 188 r.; przeczywo czynyǫczym zloszcz, Puł. 188 v.; wroczy gym zloszcz gych, Puł. 189 v.; wszystky stroyǫcze zloszcz, Puł. 197 v.; gysz dzyalayǫ zloszcz, Puł. 236 v.; ktorzy czynyą zloscz, Wacł. 4 r.; zloszcz czynyly, Puł. 244 v.; zloszcz uczinili, Wacł. 29 v.; zloszcz w nyenawyszczy ymyal yesm, Puł. 253 v.; sczynyǫczymy zloszcz, Puł. 259 v.; przedluzaly zloszcz swoyę, Puł. 262 v.; dzyalayǫczych zloszcz, Puł. 278 v. (*we wszystkich odpowiednich miejscach psałterza Floryjańskiego wyraz ten jest zastąpiony rzeczownikiem* lichota *a to w psalmach:* 5, 6, 7, 10, 13, 27, 37, 44, 50, 54, 57, 58, 63, 68, 81, 88, 91 *(2 r.)*, 93 *(3 r.)*, 100, 118, 118, 73, 161, 124, 128, 140); zloscz stroyǫczy, Puł. 46 r.; myszlyly sǫ zloszcz mnye, Puł. 85 r. (Flor. 24. 40. zla); zloscz na mǫ molwǫ, Flor. 34. (Puł. 70 r. nyemalczyczę). *Raz tylko jest zgodnie w obu psałterzach* złość, *a to:* milowal ies zloscz, Flor. 51; mylowalesz zloszcz, Puł. 105 v.; *nadto* w Puł. 299 v. prze zloszcz wydzalesm; genzsze napelnyl w dobrem zhǫdost twoyǫ, Flor. 102; *forma ta powstała albo przez omyłkę, albo też możnaby w niéj upatrywać ślad czeskiego,* [*por. J. Baudouin de Courtenay,* О древне-польс. яз., *str. 51, Nehring, Archiv. f. sl. Ph. II, 425, Iter. Flor. 47*]. *W psałterzu Wittenb. znajdujemy zdanie to dosłownie:* genz napilnige w dobrem zadost tvu; *w Puławskim:* 201 v. zǫdzǫ twoye; *w modlitwach Wacława:* napelnia dobrocziamy zadza twoia 11 r.); milowal ies zloscz nad dobrocz, Flor. 51; nad dobrocz, Puł. 105 v.; wydzenye w dobrocz, Puł. 211 r. (Flor. 105. w dobroczy); pamyęcz grzechow ymyecz, Puł. 76 v.; w pamǫcz wroczy se lychota, Flor. 108; w pamyęcz, Puł. 221 v.; zgladzy z szeme pamǫcz gych, Flor. 108; pamyęcz, Puł. 222 r.; pomǫcz vczynil yest dzywow swoych, Flor. 110; pamyęcz vczynil yest, Puł. 225 r.; wklada w pamyęcz, Puł. 226 r.; pamǫcz oplwytosczy slodkosczy twe wyrzygǫ pamyęcz, Puł. 284 v.; przestacz kazę z lyudzy pamyęcz gych, Puł. 305 v.; postacz sinow twich odrzucil iesm, Flor. 72; postacz, Puł. 145 v.; wybral postacz yuda, Puł. 160 v. (Flor. 77. pocolene iuda); dali sǫ sǫ w karmǫ moiǫ szolcz, Flor. 68; moyę zolcz, Puł. 136 v.; podzwygly sǫ rzeky lycz swoyę, Puł. 187 r. (Flor. 92. lycza swoia), Wacł. 124 r. licz swoiǫ, *wyraz ten brzmi w nomin. sing.* lić (*fluctus*), *jak utrzymuje prof. Nehring, por. Archiv. f. sl. Ph. V. 236, 262,* mocz moiǫ ku tobe strzedz bǫdǫ, Flor. 58; mocz moyę, Puł. 117 r.; pacz bǫdǫ mocz

twoiǫ, Flor. 58; mocz twoyę, Puł. 117 v.; on da czescz y mocz, Flor. 67; szylę y mocz, Puł. 134 r.; wzbudz mocz twoiǫ, Flor. 79; zbudzy mocz twoyę, Puł. 163 r.; kto znage mocz, Flor. 89; znaye mocz, Puł. 183 r.; oblyekl sze bog w mocz, Puł. 187 r. (Flor. 92. moczǫ); w mocz, Wacł. 124 r.; molwycz będze mocz boze (*zamiast* moczy boze, *por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 219)*, Puł. 211 r. (Flor. 105. moczy); by znano vczynyl mocz swoyǫ, Flor. 105; mocz swoyę, Puł. 211 v.; vczynyla mocz, Puł. 234 v. (Flor. 117. moczy); prawycza panowa wczynila mocz, Flor. 117; mocz, Puł. 234 v.; apostoly poganom mocz bozǫ zwyastuyǫ, Puł. 269 r.; wybyl faraona y mocz gego, Flor. 135; mocz, Puł. 270 r.; znanǫ vczynyly mocz twogǫ, Flor. 144; mocz twoyę, Puł. 285 r.; mocz twoyǫ molwycz bǫdǫ, Flor. 144; mocz twoyę, Puł. 284 v.; mǫcz twoyǫ powadacz bǫdǫǫ, Flor. 144; mocz twoyę, Puł. 284 r.; mocz strachow twogych molwycz bǫdǫ, Flor. 144; mocz, Puł. 284 r.; gospodzyn mocz lyudu swemu da, Puł. 54 v.; dal yesz ... mocz, Puł. 55 v.; przes wyelykę mocz, Puł. 63 r.; w mocz swoyę, Puł. 98 v.; vczynymy mocz, Puł. 119 v.; bych wydzyal mocz twoyę, Puł. 122 v.; zyawyl yes w lyudzoch mocz twoyę, Puł. 153 r.; dal w yęcztwo mocz gych, Puł. 160 r. (*wszędzie tu we Floryjańskim odpowiada rzeczownik* cześć, *a to*: 28, 29, 32, 48, 59, 62, 76, 77); mocz twoiǫ, Flor. 70. (Puł. 141 r. szylę twoye); mocz albo sylǫ dzal swogych yzyawy, Flor. 110. (Puł. 225 v. szyle); wzmnoszysz w duszy mogey sylǫ albo mocz, Flor. 137 (Puł. 272 v. szylę); roszmnoszis w duszi mey mocz, Wacł. 136 v.; day mocz, Puł. 173 v. (Flor. 85. day czesarztwo); posly tobe pomocz, Flor. 19; pomocz, Puł. 36 v.; wstan na pomocz mne, Flor. 34; na pomocz, Puł. 66 v. (rozumey ku pomoczi moiey, Flor. 37); przyspyey na pomocz moyę, Puł. 79 r.; na pomocz my wesrzi, Puł. 83 v. (Flor. 39. ku pomoszenu mne wesrzi); gospodzin pomocz przines iemu, Flor. 40; da yemu pomocz, Puł. 84 v.; day nam pomocz, Flor. 59, Puł. 119 r.; na pomocz moiǫ rozumey, Flor. 69; na pomocz moyę przyglyǫday, Puł. 138 v. (Wacł. 1 r. ku pomoczy, 10 r. na pomozenye); na pomocz moiǫ wzglodny, Flor. 70; na pomocz moyę, Puł. 140 v.; vczinili se sǫ na pomocz, Flor. 82; na pomocz, Puł. 168 r.; poloszil iesm pomocz, Flor. 88; pomocz, Puł. 178 v.; otewroczil ies pomocz mecza iego, Flor. 88; pomocz, Puł. 180 v.; w pomocz nadzeie moiey, Flor. 93; w pomocz, Puł. 189 v.; day nam pomocz, Flor. 107; pomocz, Puł. 220 r.; na pomocz noczy, Flor. 135, Puł. 269 v.; przes kolszdą nocz, Puł. 9 r. (Flor. 6. po wszitky nocy); wszytkę nocz (*accus. temporis, podobnie jak często było* wszytek dzień), Puł. 155 v. (Flor. 77. wszey noczi, *genet. tempor.*); przes nocz, Flor. 91, Puł, 185 v., Flor. 104, Puł. 210 r., Flor. 120, Puł. 256 v.; wesrzi ... w rzecz moiǫ, Flor. 34; w rzecz moyę, Puł. 69 v.; obezrzy rzecz moiǫ, Flor. 42. (Puł. 88 r. rozgodz przę moyę); porzuczilesz rzecz moyę, Puł. 102 r. (Flor. 49. molwi moie); naczǫgnǫli sǫ lǫczisco rzecz gorzkǫ, Flor. 63; rzecz gorzkǫ, Puł. 124 r.; nad mod y nad stredz, Flor, 18, [*według prof. Nehringa* stredz *ma przysmak*

czeski, podczas gdy strzedz *jest już polskie,* (*Archiv. f. sl. Ph. II. 435*)]; nad strzedz, Puł. 35 v.; slodko nad strzedz vstom mogym, Flor. 118, 97; nad stredz, Puł 247 r.; nad miod, Wacł. 36 r.; aby ssal stredz z opoky, Puł. 303 v.; w powodz wod wela, Flor 31; w powodz, Puł. 60 v.; szukecze lesz, Puł. 5 v.; mowyǫ leesz, Puł. 7 r.; (Flor. 4. 5. lsze), *por. Iter Flor. 90., Archiv f. sl. Ph. V. 235. Tu też należy zaliczyć wyraz raz tylko w psalterzu Puławskim się znajdujący:* zasrosz zlosną zawydzely mnye, 47 v. *W psałterzu Floryjańskim w odnośnym miejscu jest:* zasroszczǫ zlo nenasrzeli sǫ mne, 24. *Ma to znaczyć: odio violento oderunt me. We Floryjańskim więc jestto instrumentalis singul. od rzeczownika* zasrość, *w Puławskim zaś accusat. sing. od rzeczownika* zasroż; obdal stali, Flor. 37; obdayl staly, Puł. 78 r.; za boyaszn, Puł. 8 r.; przepowadaiǫ kazn iego, Flor. 2, (Puł. 3 r. przepowyadayǫcz przykazane yego); kazn iego (strzegli sǫ), Flor. 98; kazn, Puł. 195 v.; vstawil yest ono iakobowy w kazen, Flor. 104; w kazn, Puł. 207 v.; kazn zaloszyl gest, Flor. 148; kazn zaloszyl, Puł. 290 r.; w otchlan, Flor. 27; w otchlaynh, Puł. 52 r., *tu jak w kilku innych miejscach pełni znak* h *funkcyją znaku miękczącego, por. Nehring, Archiv. f. sl. Phil. V. 241*; wotchlayn, Puł. 55 r. (Flor. 29. w dol); wpuszczyl w usta moya pyeszn nowǫ, Puł. 81 v. (Flor. 39. pene nowe); wodl gye w przystam (*pro*: przystan), Flor. 106 (*deduxerit ad portum optatum*): wwyodl w przystan, Puł. 217 v.; wnydę w stayn domu mego, Puł. 264 v. (Flor. 131. w stan, *tabernaculum*). *Prof. Nehring zwraca uwagę na zamiłowanie do* -ja *tematów jak* stayn *(stań)*, stania, *por. Archiv. f. sl. Ph. V. 251.*

Podobnie ma accus. sing. rzeczownik obów: wzczǫgnǫ obow moiǫ, Flor. 59, 107; obow moyę, Puł. 119 r., 219 v.

Tu można też zaliczyć przysłówek opięć opǫcz wiwodl ies me, Flor. 70; opyęcz, Puł. 141 v., 190 v.

§. 91. i) Temata męskie pierw. na -u, *kończą się w starosłow. i polskim tak jak nominativus*: w dom twoy, Flor. 5, Puł. 7 r; polozil czmy dom skryczya swego, Puł. 29 v. (*disponit tenebras latibulum suum*, Flor. 17. szirokoscz swoiǫ); przyszedl w dom abymelech, Puł. 105 v.; wnidǫ w dom twoy, Flor. 65; w dom twoy, Puł. 128 r.; nalazl sobe dom, Flor. 83, (Puł. 169 r. gnyazdo); dom stawyl, Puł. 191 r.; w dom panow poydzymy, Flor. 121; w dom bozy, Puł. 256 v.; prze dom gospodna, Flor. 121; prze dom, Puł. 257 v.; gospodzyn wczyny dom, Flor. 126; vczyny dom, Puł. 260 v.; sloteczeysza nad mod y nad stredz, Flor. 18, (Puł. 35 v. nad strzedz y plast); mir medzi czalem y duszǫ czini, Flor. prol.; przymcze gory myr lyudu, Puł. 142 r. (Flor. 71. pocoy); yako na wychodzye na sen, Puł. 147 v. (Flor. 73. na wisocze; *Vulg. sicut in exitu super summum; w psałterzu Puławskim więc przekład błędny jest, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 233*); spali sǫ sen swoy, Flor. 75; spaly sen swoy, Puł. 151 r.; acz dam sen oczyma mogyma, Flor. 131; dam sen, Puł. 264 v.; oszwyęczyl yest stan swoy, Puł. 94 v.; odpędzyl stan sylo stan

swoy, Puł. 160 r.; odpędzyl stan yozef, Puł. 160 v. (Flor. 45, 77 *(2 r.)* przebitek); wnydzem w stan gego, Flor. 131; w stan yego, Puł. 265 r.; w stan domv mego, Flor. 131. (Puł. 264 v. w stayn domu mego); naydǫ masto gospodnv stan bogv yakob, Flor. 131; stan Puł. 265 r.; w wirzch iego, Flor. 7; w wyrzch, Puł. 12 r.; wpadl w dol, Flor. 7, Puł. 11 v.; od sstǫpaioczich w dol, Flor. 29. (Puł. 55 r. w otchlayn); azby vkopal grzesznemu dol, Puł. 188 v. (Flor. 93. vocopan bil dol).

§. 92 j) Temata żeńskie pierw. na -u (ъв): brony swoyę czerkew szwyęto, Puł. 66 v.; vbogy lyud nyeplodnǫ czerkyew myanuye, Puł. 227 r.; apostoli czerkew ponǫkayǫ ku chwalye, Puł. 288 v.; krew lyeyączich, Puł, 49 r. (Flor. 25. krwi); krew kozlowǫ picz bǫdǫ, Flor. 49; krew kozlowǫ, Puł. 101 v.; obroczil w krew, Flor. 77; w krew, Puł. 158 r.; wilali sǫ crew gich, Flor. 78; krew, Puł. 161 v.; xpus mszczy krew vmarlych, Puł. 161 r.; crew newinnǫ potǫpyachǫ, Flor. 93; krew prawego zdadzǫ, Puł. 189 r.; obroczyl wody gych w krew, Flor. 104; w krew, Puł. 209 r.; przelyly sǫ ... krew synvow swogich, Flor. 105; krew, Puł. 214 r.; przelyly sǫ krew, Flor. 105; przelyly krew, Puł. 214 r.; krew grona pyly, Puł. 303 v.

§. 93. k) Temata żeńskie pierw. na -er, *miały w języku staroslowieńskim końcówkę* -e, *lub též z analogii do tem. na* -i *formę na* erь *(por. R. Scholvin, Archiv. f. sl. Ph. II. 522—526), = pols.* -erz: gensze przebywacz kasze przezdzadkynyǫ w domv maczerz syno raduyǫczo se, Flor. 112; maczyerz synow raduyǫczǫ szye, Puł. 228 r.

§. 94. l) Temata męskie pierw. na -en *kończą się jak temata na* -ja *na miękką spółgłoskę:* nad kamen drogi, Flor. 18; nad kamyen, Puł. 35 v,; aby ne vrazil o kamen nogi twoiey, Flor. 90; o kamyen, Puł. 185 r.; rozcrawaiǫczy plomen ogenny, Flor. 28; plomyeyn Puł. 54 r.; strvmen przesla gest dvsza nasza, Flor. 123; strumyen, przeszla, Puł. 258 v.

§. 95. ł) Temata nijakie pierw. na -en: w brzemǫ (sp̨cuм,-ене) oblicza twego, Flor. 20. (Puł. 38 v. czassu), [*prof. Przyborowski uważa ten wyraz w obu psałterzach za pomyłkę (Bibl. Warsz. 1880. Lipiec, 147), prof. Nehring zaś za wpływ staroslow. (ruski?) w Iter Flor. 66*]; we wszelikye brzemyę, Puł. 238 r. (Flor. 118. we wszelkem czassu, Wacł. 6 r. we wszelkem czaszu); milnięǫ ymǫ twoie, Flor. 5; myluyǫ ymyę twoye, Puł. 7 v.; ymǫ gich sgladzil ies, Flor. 9; ymyę, Puł. 14 r.; znaiǫ ymǫ twoie, Flor. 9; ymyę twoye, Puł. 14 v.; powadacz bǫdǫ ym ǫ twe, Flor. 21; ymyǫ twe, Puł. 41 v.; prze ymǫ swoie, Flor. 22; prze ymyę swoye, Puł. 43 v.; prze ymǫ twoie, Flor. 24, 30; ymyę, Puł. 47 r., 56 v.; w iego swǫte ymǫ, Flor. 32; w yego szwyęte ymyę, Puł. 64 r.; powiszaymi ymǫ iego, Flor. 33; ymyę yego, Puł. 64 v.; zapomneli iesmi ymǫ boga naszego, Flor. 43. (Puł. 91 r. ymyenya); prze ymǫ swǫte twoie, Flor. 43; pomnecz bǫdǫ ymǫ twoie gospodne, Flor. 44; ymyę twe, Puł. 94 r.; chwalicz będę ymyę twe, Puł. 108 r. (Flor. 53 spowadacz se bǫdǫ ymenowi twemu); w imǫ twoie, Flor. 62;

w gymyę twe, Puł. 122 v.; chwalicz bǫdǫ ymǫ boze, Flor. 68; ymyę boze, Puł. 137 v.; miluiǫ ymǫ iego, Flor. 68; ymyę yego, Puł. 138 r.; draszni przeciwnik ymǫ twoie, Flor. 73; ymyę twoye, Puł. 148 r.; rozgorzil ymǫ twoie, Flor. 73; ymyę twoye, Puł. 148 v.; chwalicz bǫdǫ ymǫ twoie, Flor. 73; ymyę twoye, Puł. 149 r.; wzowemi ymǫ twoie, Flor. 74; ymyę twoye, Puł. 149 v; prze ymǫ twoie, Flor. 78; prze ymyę twoye, Puł. 162 r.; ymo (*sic*) twe wziwacz bǫdzem, Flor. 79; ymyę twoye, Puł. 164 v.; szukacz będǫ ymyę twe boze, Puł. 168 v. (Flor. 82. ymena twego); slawicz bǫdǫ ymǫ twoie, Flor. 85 (*2 r.*); ymyę twoye, Puł. 172 v., 173 r; w ymye twoye, Puł. 178 r. (Flor. 88. w ymenu twoiem); w ymyę twe, Puł. 178 r. (Flor. 88. w ymenu twoiem); w ymyę moye, Puł. 179 r. (Flor. 88. w imenu moiem); bo poznal ymǫ twoie, Flor. 90; ymyę moye, Puł. 185 r.; wziwaiǫ ymǫ iego, Flor. 98; ymyę yego, Puł. 195 v.; chwalicze ymǫ gospodnowo, Flor. 99; chwalcze ymyę yego, Puł. 196 v.; kristusowo ymyę ... lyudze czczyǫ, Puł. 197 v.; zwyestowaly w syon ymǫ gospodnowo, Flor. 101; ymyę boze, Puł. 200 r.; wzywayeze gymyǫ yego, Flor. 104; ymyę yego, Puł. 207 r; prze ymyǫ swoye, Flor. 105; prze ymyę swoye, Puł. 211 v.; chwalyly ymyę szwyęte twoye, Puł. 214 v. (Flor. 105. chwalyly albo zpowedaly ymenv swǫtemv twemv); prze ymǫ twoye, Flor. 108; prze ymyę twoye, Puł. 222 v.; chwalycze ymǫ panowo, Flor. 112; ymyę boze, Puł. 227 v.; ymye gospodnowa wzywal gesm, Flor. 114; ymyę boze wzywacz będę, Puł. 231 r.; ymǫ panowo wzowǫ, Flor. 115 (*2 r.*); ymyę, Puł. 232 r. v.; w ymǫ panowo, Flor. 117 (*2 r.*); w gymyę boze, Puł. 234 r. (*2 r.*); w ymǫ gospodnowo, Flor. 117, (Puł. 234 r. *brak*); w ymo boszye, Flor. 117; w gymyę boze, Puł. 235 v.; ymal gesm w noczy ymǫ twoge, Flor. 118, 49; ymyę twoye, Puł. 242 r.; gimia twoie, Wacł. 26 v.; podlug sǫda mylvyǫczych ymǫ twoge, Flor. 118, 129; ymyę twoye, Puł. 250 r.; w ymǫ panowo, Flor. 128; w gymyę, Puł. 263 r.; chwalcze ymǫ panowo, Flor. 134; ymyę boze, Puł. 267 v.; chalycz bǫdǫ ymǫ twoge, Flor. 137; ymyę twoye, Puł. 272 r.; chwalicz bada ymyǫ twe, Wacł. 136 v.; welyczyl ges nademna wszytko ymǫ swǫte twoge, Flor. 137; ymyę szwyęte twoye, Puł. 272 v.; chalycz bǫdǫ ymǫ twoye, Flor. 139; ymyę twoye, Puł. 277 r.; prze ymǫ twoge, Flor. 142; prze ymyę twoyę, Puł. 281 r.; chwalycz ymǫ twoge, Flor. 144; ymye twoye, Puł. 284 r.; blogoslawycz bǫdǫ ymǫ twe, Flor. 144; ymyę twoye, Puł. 283 v.; chwalcze ymǫ panowo, Flor. 148 (*2 r.*); ymyę boze, Puł. 290 r. v.; chwalcze ymǫ gego w gǫslach, Flor. 149; chwalcze ymyę yego, Puł. 291 r.; wzywaycze ymǫ gego, Flor. Isai.; ymyę yego, Puł. 293 r.; wszemogǫczy ymǫ gego gemv, Flor. Moy.; wszemogǫczymyę yego, Puł. 296 v.; ymyę boze będę wzywacz, Puł. 302 r.; ani semǫ iego (iesm widzal), Flor. 36; ny yego plemyę, Puł. 74 v.; zetrzi ramǫ grzesznego, Flor. 9; ramyę, Puł. 17 r.; zwastuiǫ ramǫ twoie, Flor. 70; ramyę twoye, Puł. 141 r.; zbawil sobe prawiczǫ swoiǫ y ramǫ swǫ swoiǫ, Flor. 97; ramyę szwyęte swoye, Puł. 194 r.; semǫ gich

(zagubisz), Flor. 20; szyemyę, Puł. 39 r.; na weky nagotuiǫ syemǫ twoie, Flor. 88; szyemyę twoye, Puł. 177 r.; poloszǫ ... syemǫ gego, Flor. 88; szyemyę yego, Puł. 179 v.; by srzvczyl siemyǫ gich, Flor. 105; porzuczyl szymyę gich, Puł. 213 r.; dal ies boiǫczim se czebe znamǫ, Flor. 59. (Puł. 118 v. wskazanye); vczin semno znamǫ, Flor. 85; znamyę, Puł. 173 v.

Temata nijakie pierw. na -ent: bydlyę gich ognyowy (wydal), Puł. 158 v. (Flor. 77. dzerszene gich); pomnyeyszy ye yako czyelyę, Puł. 54 v. (Flor. 28. iaco czelcza); nad czyelyę mlode, Puł. 137 v. (Flor. 68 nad czelcza); vczynyly czyelǫ, Flor. 105; czyelyę, Puł. 212 v.; napelnasz wszelke zwerzǫ blogoslawena, Flor. 144; wszelike zwyerzę, Puł. 285 v.; Tarzi *(sic)* zwerze trzczane, Flor. 67. (Puł. 133 r. karzy zwyerz trzczyany, *starosł.* **ꙁвѣрь** *jest pierw.* -i *tematem, forma zaś psałterza Floryjańskiego, jaką tu znajdujemy. jest albo accus. sing. tematu na* -ent, *albo accus. plur. z końcówką analogiczną.*

§. 96. m) Temata nijakie pierw. na -es *przeszły i w accusat. jak w innych przypadkach do tematów nijakich na* -a: blogoslaw wszelke czalo, Flor. 144; czyalo, Puł. 286 r.; obroczenym boszstwa w czalo, Flor. Atan.: w czyalo, Puł. 310 v.; w czialo, Wacł. 113 r.; dzalo rǫk naszich spraw, Flor. 89; dzalo ręku nasszu, Puł. 183 v.; dzialo, Wacł. 15 v.; na dzyalo swe, Flor. 103; na dzalo swe, Puł. 205 v.; poloss ie iaco colo, Flor. 82; yako kolo, Puł. 168 v.; przyswal nebo, Flor. 49; nyebo, Puł. 100 v.; wstǫpyl na nyebo nyeba, Puł. 133 v. (Flor. 67. na nebossa nebos); xpus na nyebo wstǫpyw, Puł. 107 v.; w nyebo, Puł. 145 r. (Flor. 72. w nebossa); bog nyebo vczynyl, Puł. 191 r. (Flor. 95. nebyossa); rozczǫgayǫ nebo yako skorǫ, Flor. 103; nyebo, Puł. 203 v.; gensze vczynyl gest nebo y szemǫ, Flor. 113; nyebo, Puł. 230 r.; nebo nebeskemv gospodnv (dal yest), Flor. 113; nyebo, Puł. 230 v.; gen wczynil nebo y szemǫ, Flor. 123, 133, 145; nyebo, Puł 259 r, 267 r., 286 v.; wstǫpǫ na nebo, Flor. 138; na nyebo, Puł. 274 r.; gensze pokrywa nebo obloky, Flor. 146; nyebo, Puł. 288 r., Wacł. 130 r.; pokryla nyebo slawa yego, Puł. 299 r. (Flor. Habac. nebessa); wzdzygnę na nyebo rękę moyę, Puł. 307 r.; ien vlepyl oko, Flor. 93; ulyepyl oko, Puł. 188 r.; slowo liche postawili sǫ, Flor. 40; slowo zlosne, Puł. 85 r.; wirzignolo iest sercze moie slowo dobre, Flor. 44; slowo, Puł. 92 r.; chwalicz bǫdǫ slowo, Flor. 55; slowo, Puł. 112 v.; gospodzin da slowo, Flor. 67; slowo, Puł. 131 r.; czynyǫczy slowo yego, Flor. 102; slowo, Puł. 203 r. (czynyeczy slowo geho, Wittenb.); pomnyal slowo swǫte swoye, Flor. 104; slowo swoye, Puł. 210 v.; poslal slowo swoye, Flor. 106; slowo swoye, Puł. 216 v.; postaw sludze twemu slowo twe, Puł. 240 r. (Flor. 118. slowa twe); otpowem ... slowo, Flor. 118; slowo, Puł. 240 v.; slowu, Wacł. 24 r.; nye odeymuy slowo prawdy, Puł. 240 v. (Flor. 118. slowa); gesm w slowo twoge pfal, Flor. 118, 73; w slowo twoye, Puł. 244 r. (Wacł. 29 r. w slowa twoia); w slowo twoge nadpfal gesm, Flor. 118, 81; w slowo twoye, Puł. 245 r. (Wacł. 33 v. w slowie twogim ... nadzeia mialem); w slowo twoge, Flor. 118, 81, Puł.

245 r. (Wacł. 33 v. w wimowa twoia); wypuszczy slowo swe, Flor. 147; slowo swoye, Puł. 289 r.; slowo swe, Wacł. 133 v.; zyawa slowo swoge, Flor. 147; slowo swoye, Puł. 289 v.; slowo swe, Wacł. 134 r.; gesz czynǫ slowo gego, Flor. 148; czynyǫ slowo yego, Puł. 290 r.; naclon vcho twoie, Flor. 16, 30; vcho twoye, Puł. 26 v., 56 v.; nachili vcho twoie, Flor. 44; vcho twoye, Puł. 93 r.; naclonǫ ... vcho moie, Flor. 48; vcho moye, Puł. 98 r.; naclon ku mne vcho twoie, Flor. 70; vcho twoye, Puł. 139 r. (Wacł. 98 r. uszy); naclancze vcho wasze, Flor. 77; vcho wasze, Puł. 154 r.; naclon gospodne vcho twoie, Flor. 85, 87; vcho twoye, Puł. 172 r., 174 v.; iensze szczepil vcho, Flor. 93; szczepyl vcho, Puł. 188 r.; naclon ku mne vcho twoie, Flor. 101; ycho (*pro*: vcho), Puł. 198 r.; naklonyl vcho swoge, Flor. 114; vcho swoye, Puł. 231 r. *Podług analogii tematów na* -ja *neutra idzie rzeczownik tu należący* lice; odwroczyl licze swoie, Flor. 9; lycze swoye, Puł. 17 r.; odwraczasz lice twe, Flor. 12; lycze, Puł. 20 v.; lycze twoye (będę szukal), Puł. 51 r.; lycze twoye (odwraczasz), Puł. 91 v. (Flor. 26. 43. oblicze); otewrocy licze twoie, Flor. 50; lice twoge, K. Świdz; odwrocz lycze twoye, Puł. 104 r. (Wacł. 116 v. oblicze); odwroczyl lycze, Puł. 107 v.; pocril iest srom licze moie, Flor. 68; lycze moye, Puł. 135 r.; pokasz licze twoie, Flor. 79; pokazy lycze twoye, Puł. 163 r., 163 v., 164 v.; spyeszmy lycze yego w chwale, Puł. 189 v. (Flor. 79. (*2 r.*), 95. oblicze, Wacł. 107 v. oblicze); by vwesselil lycze w oleyv, Flor. 103; vwyesszyelyl lycze, Puł. 204 v.

§. 97. E) Singularis Vocativus. a) Temata męskie pierw. na -a *kończą się na* -e, *przed którym miękczą się spółgłoski, a względnie* k, g, ch *na* cz, ż, sz. *Prócz tej jest analogiczna końcówka* -u *przejęta od tematów męskich na* u. *Z końcówką* -e *tym tematom właściwą:* ty czlowecze, Puł. 110 r. (Flor. 54. ti czlowek); bosze moy, Flor. 3; [*była też druga forma vocativu od tego wyrazu:* bogu, *gdy się mówiło o bożku; Miklos. Wortbildl². 403*]; boze, Puł. 4 v., Wacł. 118 v.; bosze, Flor. 5, 7 (*2 r.*), 8 (*2 r.*), 9, 12, 17 (*2 r.*); boze, Puł. 6 v., 10 r., 10 v., 12 r., 13 r., 17 r., 20 v., 31 v., 33 v.; bosze, Flor. 17; bozee, Puł. 31 v.; bosze, Flor. 24 (*2 r.*), 25, 26, 27, 29 (*2 r.*), 30, 34 (*2 r.*), 35, 37 (*2 r.*); boze, Puł. 45 v., 48 r., 49 r., 51 r., 52 r., 55 r., 56 r., 57 r., 69 v. (*2 r.*), 71 r., 78 v., 79 r.; bosze, Flor. 37, 39 (*3 r.*), 41, 42 (*3 r.*), 43, 44; boze, Puł. 79 r., 82 r. v., 84 r., 86 r., 88 r., 88 v. (*2 r.*), 89 r., 92 v.; bosze, Flor. 47 (*2 r.*), 50 i K. Swidz (*5 r.*), 53 (*2 r.*), 54 (*2 r.*), 55 (*3 r.*), 56 (*4 r.*), 58 (*3 r.*), 59 (*3 r.*); boze, Puł. 97 r., 103 r., 104 r., Wacł. 116 v., Puł. 104 v. (*2 r.*), 105 r., 107 v., Wacł. 2 v., Puł. 108 r., 108 v., 111 r. v., 112 r. v., 113 r. v., 114 r. (*2 r.*), 116 r., Wacł. 9 r., Puł. 116 v. (*2 r.*), 118 r., 119 r. (*2 r.*); wisluchay bosze prosbǫ moiǫ, Flor. 60; boze, Puł. 119 v.; bosze bosze moy, Flor. 62; boze boze moy, Puł. 122 r.; bosze, Flor. 63, 64 (*2 r.*), 65, 66, 67 (*5 r.*), 68 (*4 r.*), 69 (*2 r.*), 70 (*7 r.*), 71, 73 (*3 r.*), 74, 75, 76, 78 (*2 r.*); boze, Puł. 123 v., 125 r. v., Wacł. 9 v., Puł.

127 v., 129 r., 131 r., 130 v., 132 v., 133 r. (*2 r.*), 134 r. v., 135 r., 137 v., 138 v., Wacł. 1 r., 10 r., Puł. 139 r. v., 140 v. (*2 r.*), 141 r. (*3 r.*), 141 v., 142 r., 147 r., 148 r., 149 r. v., 151 r., 153 r., 161 r., 162 r.; bosze, Flor. 79 (*5 r.*), 81, 82 (*3 r.*), 83 (*3 r.*), 84 (*2 r.*), 85 (*3 r.*), 87, 88, 90, 98, 103, 105, 107 (*3 r.*), 108 (*2 r.*), 138 (*2 r.*), 144; boze, Puł. 163 r. v. (*2 r.*), 164 r., 164 v., 167 r. v. (*2 r.*), 168 v., 169 v., 170 r. (*2 r.*), 170 v., 171 r., 172 r., 173 r. (*2 r.*), 174 v., 177 v., 184 v., 195 v., 203 r., 214 v., 218 v., 220 r. (*2 r.*), 220 v., 223 r., 275 r. (*2 r.*), 283 v.; powyszy se na neba boze, Flor. 107; boze, Puł. 219 r. *W następujących razach psałterz Puławski ma formę* boże, *podczas gdy Floryjański* gospodnie: boze, Puł. 67 v., 69 r., 91 v., 161 v., 162 v., 168 v., 169 r. v. (*2 r.*), 170 r. v., 171 r.; 172 r. (*4 r.*), 172 v. (*3 r.*), 173 v., 175 v., 176 r. (*2 r.*), 177 r., 177 v., 178 r., 181 r. (*2 r.*), 181 v., 182 r., 183 r., 185 v. (*2 r.*), 186 r. (*2 r.*), 187 r, 187 v. (*2 r.*), 188 r. v., 189 r., 193 r., 196 v., 198 r., 199 v., 200 v., 205 v., 211 r., 219 r., 222 v., 223 r., 225 r., 230 v., 249 v., 250 v., 252 v., 253 r., 268 v., 294 r., 299 r. (boze). *Odwrotnie:* Ti za prawdǫ bosze, Flor. 54, (Puł. 111 r. alye thy gospodnye); skvszy mǫ bosze, Flor. 138, (Puł. 275 v. gospodne); dobrotę vczynyl ies slugǫ twoym boze, Puł. 243 r.; podlug myloszyerdza twego boze, Puł. 252 r. (Flor. 118, 65, 145. pane). *Niekiedy w psałterzu Puławskim vocativu brakuje:* ne winidzesz bosze, Flor. 43; podlug ymena twego bosze, Flor. 47; bosze pokaszi mi, Flor. 58; spowadaycze so tobe lud bosze, Flor. 66; deszcz powolni odlǫczysz bosze, Flor. 67; bosze nauczil ies me, Flor. 70; czemu bosze zkazyl ies, Flor. 79; gotow iest stolecz twoy bosze, Flor. 92. (*miejsca odpowiednie Puławskiego są:* 90 r., 97 r., 117 r., 129 r., 130 v., 141 r., 164 r., 187 r.). *Odwrotnie:* pomny boze przekorę, Puł. 181 v.; myloszyerdzye twoye boze, Puł. 64 r. (Flor. 88. 32. *brak vocativu*). *Nadto mamy w Puł. formę* boze 300 r., 302 r. *w tekscie, którego już we Flor. nie ma. Czasem odpowiada w Puł. nominativus:* swatczicz bǫdǫ tobe bosze, Flor. 49; xlogoslaw nas bosze, Flor. 66; bosze nasz, Flor. 66. (Puł. 101 r., 129 v. (*2 r.*), bog). *Odwrotnie:* (bo ti bog moy, Flor. 60); bo ty boze moye, Puł. 120 r.; gospodne, Flor. 3; gospodnye, Puł. 4 r.; goszpodnye, Wacł. 118 r.; — gospodne, Flor. 3 (*2 r.*), 4, 5 (*2 r.*), 6 (*4 r.*), 9, 21, 24, 25, 26, 27 (*3 r.*), 29 (*4 r.*), 30 (*5 r.*), 34 *2 r.*), 35 (*3 r.*), 37 (*3 r.*), 38 (*2 r.*), 39 (*3 r.*), 40 (*2 r.*), 43, 44, 47, 50 (*3 r.*), 54, 56, 58, 61, 68, 72, 83, 85, 113, 117, 118 (*2 r.*), 118, 73, 89, 105 (*2 r.*), 145 (*2 r.*), 161, 169, 119, 122, 124, 125, 131, 139, 140 (*2 r.*), 142, 143, 144, Moy. (*2 r.*); gospodnye, Puł. 4 r., 4 v., 6 r., 6 v., 7 v., 8 v. (*2 r.*), 13 v., 41 v., 45 v., 49 v., 50 v., 52 r. (*2 r.*), 53 r., 55 r., (*2 r.*), 55 v. (*2 r.*), 56 v., 57 r. v., 58 r., 58 v., 66 v., 69 r., 70 v., 71 r., 71 v., 76 v., 77 v., 78 v., 80 r., 81 r., 83 r. v. (*2 r.*), 84 v., 85 v., 91 v., 94 r., 97 v., 104 r. v., 105 r., 111 r., 114 r., 116 r. v., 117 r., 122 r., 135 r., 135 v., 145 v., 169 v., 173 r., 229

r., 235 v., 239 v., 240 r., 244 r., 245 v., 247 v. (*2 r.*), 251 v., 252 r., 253 v., 254 v., 255 r., 258 r., 259 v., 260 r., 264 v., 276 v., 277 v., 278 r., 280 v., 282 r., 285 v., 297 r., 298 v. *Znacznie rzadziéj występuje w Puławskim forma ta w pisowni* gospodne, *jaką powszechnie prawie ma psałterz Floryjański:* gospodne, Flor. 9 (*2 r.*), Puł. 15 v., 17 r., Flor. 12, Puł. 20 v., Flor. 26, Puł. 51 r., Flor. 30, Puł. 59 r., Flor. 34, Puł. 68 v., Flor. 39, Puł. 82 v., Flor. 54, Puł. 109 v., Flor. 68 (*2 r.*), Puł. 135 r., 136 r., Flor. 139 (*5 r.*), Puł. 276 r. (*2 r.*), 276 v. (*2 r.*), Flor. 140, Puł. 277 v., Flor. 141, Puł. 279 r., Flor. 142 (*2 r.*), Puł. 279 v., 281 r., Flor. Isai, Puł. 292 v., Flor. Isai sec. (*2 r.*), Puł. 294 r. v., Flor. Moy. (*2 r.*), Puł. 298 v. (*2 r.*). *Kilka razy spotykamy i w psałterzu Floryjańskim pisownią* gospodnye: ymal gesm w noczy ymǫ twoge gospodnye, Flor. 118, 49; gospodnye, Puł. 242 r.; gospodnye, Flor. 5, 118, 169; gospodne, Puł. 6 v., 254 r.; dzyala twoya gospodne, Puł. 127 r. (Flor. 65. dzala twoia gospodna. *W wielu razach odpowiada w psałterzu Puławskim forma* boze: gospodne, Flor. 34 (*2 r.*), 43, 78 (*2 r.*), 82, 83 (*4 r.*), 84 (*2 r.*), 85 (*8 r.*), 87 (*3 r.*), 88 (*6 r.*), 89 (*2 r.*), 91 (*2 r.*), 92 (*2 r.*), 93 (*4 r.*), 96, 100, 101 (*3 r.*), 103, 105, 107, 108, 110, 118, 121, 137, 145 (*2 r.*), 134, Habac.; gospodnye, Flor. 108; gospodnee, Flor. Isai sec.; gosponye, Flor. 113. *Odwrotnie: we Flor. boże, w Puł. gospodnie*; gospodnye, Puł. 111 r.; gospodne, Puł. 275 v. (Flor. 54. 138. bosze). *Forma* „gospodnie“ *występuje obok* „boże“ *w obu psałterzach:* gospodne bosze, Flor. 7 (*2 r.*); gospodnye boze, Puł. 10 r. v.; gospodne bosze, Flor. 8 (*2 r.*), 12, 17, 21, 29 (*2 r.*), 34, 37 (*2 r.*), 39, 88, 98, 105; gospodnye boze, Puł. 12 r., 13 r., 20 v., 31 v., 39 v., 55 r., 56 r., 69 v., 79 r. (*2 r.*), 82 r., 177 v., 214 v.; gospodne bosze, Flor. 37, 79, 87, 98; gospodne boze, Puł. 78 v., 164 v., 174 v., 195 v.; bosze moy y gospodne moy, Flor. 34; gospodnye moy, Puł. 69 v.; gospospodne (*zapewne z omyłki*) bosze, Flor. 79; gospodnye boze, Puł. 163 v. *Czasami brak w psałterzu Puławskim vocativu* gospodnie: w rǫcze twogi gospodne, Flor. 30; wizwol nas gospodne, Flor. 78; poczuy gospodne, Flor. 85; ymǫ twe gospodne, Flor. 85; chwalycz bǫdǫ gospodne czebe, Flor. 117; rǫcze twoy gospodnye wczynylesta mnǫ, Flor. 118, 73; swadeczwa twoya gospodne, Flor. 118, 129; chwalycz czǫ bǫdǫ gospodne, Flor. 137; nenawydzely sǫ czǫ gospodne, Flor. 138; chwalcze czebe gospodne, Flor. 144, (Puł. 57 r., 162 r., 173 r., 235 r., 243 v., 272 r., 275 v., 284 v.). *Odwrotnie:* chwalicz będe ymyę twe gospodnye, Puł. 108 r.; wolal yesm ku tobye gospodnye, Puł. 263 r. (Flor. 53, 129 *brak*). *Niekiedy czytamy w psałterzu Floryjańskim* gospodnie, *w Puławskim zaś* panie, *i na odwrót:* gospodne, Flor. 69; panye, Puł. 138 v., Wacł. 1 r., 10 r.; gospodne, Flor. 70; panye, Puł. 139 r., Wacł. 98 r.; gospodne ne meszkay, Flor. 69; panye, Puł. 139 r.; ti ies smara moia gospodne, Flor. 70; panye, Puł. 139 v.; gospodne, Flor. 70; panye, Puł. 140 v, *Nierównie częściéj znajdujemy stosunek odwrotny:* o pane, Flor. 114, 115;

o gospodnye, Puł. 231 r., 232 r.; pane dobrze przyspey, Flor. 117; gospodnye, Puł. 235 v.; blogoslawony ges pane, Flor. 118; gospodnye, Puł. 237 r.; pane ne zasromaway mne, Flor. 118; gospodnye, Puł. 239 r.; panie, Wacł. 8 r.; od weka pane, Flor. 118, 49; gospodnye, Puł. 241 v.; panie, Wacł. 25 v.; czǫszcz moya pane, Flor. 118, 57; gospodnye, Puł. 242 r.; panie, Wacł. 26 r.; mylowal gesm zakon twoy pane, Flor. 118, 97; gospodnye, Puł. 246 v.; panie, Wacł. 35 v.; pano kto sczyrzpy, Flor. 129; gospodne, Puł. 263 v.; panie, Wacł. 18 v.; bǫdzeszly lychoty chowacz pane, Flor. 129; gospodne, Puł. 263 v.; panye, Wacł. 18 v.; czyrpal gesm czǫ pane, Flor. 129; gospodne, Puł. 263 v.; panie, Wacł. 19 r.; pane, Flor. 130; gospodnye, Puł. 264 r.; wstan pane, Flor. 131; gospodnye, Puł. 265 r.; pane ymǫ twoge, Flor. 134; gospodne, Puł. 268 v.; pane slussyl ges mǫ, Flor. 138; gospodnye, Puł. 273 r.; ty pane poznal ges, Flor. 138; ty gospodnye, Puł. 273 v.; wytargny mǫ ot neprzyyaczelow mogych pane, Flor. 142; gospodnye, Puł. 281 r.; pane naklon nebosa twoya, Flor. 143; gospodnye, Puł. 282 r.; pane, Flor. Moy. (*2 r.*); gospodne, Puł. 297 r. v.; pane bosze moy, Flor. 103, 108; gospodnye boze moy, Puł. 203 r.; gospodne, 223 r. *Niekiedy znowu mieniają się vocativi* panie *i* bożе; dobrotǫ vczynil ges se slvghǫ twogym pane, Flor. 118, 65; boze, Puł. 243 r.; panie, Wacł. 27 v.; podlug myloserdza twego pane, Flor. 118, 145; boze, Puł. 252 r.; chwalycz czǫ bǫdǫ pane, Flor. 137. (Puł. 270 v. *brak*); panie, Wacł. 137 r.; mylosczy twogy pane pelna gest szema, Flor. 118, 57. (Puł. 242 v. *brak*); panie, Wacł. 27 v.; pamyętay panye, Puł. 271 v. (Flor. 136. pomǫtay panv).

Imiona własne: w posrzod czebe egypcze, Flor. 134; egipcze, Puł. 268 r.; ty yordane, Flor. 113; ty yordanie, Puł. 228 v.

§. 98. Z końcówką -u, *właściwą tematom na* -u: gospodne pomocznicu y zbawiczelu moy, Flor. 18. (Puł. 36 r. *brak*); pomocznicu moy, Flor. 58; pomocznyku, Puł. 118 r.; sluchay lyudu moy, Puł. 101 r. (Flor. 49. sluchay lud moy). *Najciekawszy jest przykład:* pomǫtay panv syny edom, Flor. 136, *jeśli piszący nie popełnił tu omyłki pisząc pod wrażeniem słowa* pomǫtay *dativus zamiast vocativu. W Puł. 271 v. jest:* pamyętay panye syny edom.

§. 99. b) Temata męskie pierw. na -ja *kończą się tak w starosł. jak w polskim na* -u, *przejęte od tematów męskich na* -u. *Wprawdzie niektóre z nich mają też końcówkę* -e, *takich jednak w obu psałterzach nie ma.:* crolu moy, Flor. 5, 83; krolyu moy, Puł. 6 v., 169 v.; krolv moy, Flor. 144; krolyu, Puł. 283 v.; zbawiczelu moy, Flor. 17, 18, 26; zbawyczyelyu moy, Puł. 33 v. (36 r. *brak*), 51 r.; zbawiczelu nasz, Flor. 64, Wacł. 9 v.; zbawyczyelyu nasz, Puł. 125 v.; wstan szaltarzu, Flor. 56, 107; wstayn zoltarzu, Puł. 114 r., 219 r.

§. 100. c) Temata nijakie pierw. na -a *mają jak wszystkie neutra vocativus równy nominativowi:* przidzi iemu sidlo, Flor. 34; szydlo, Puł. 67 v.

d) Temata nijakie pierw. na -ja: wesel se sercze moie, Flor. 85, 104; wyeszyel szye szyercze moye, Puł. 173 r., 207 r.; b⦶dz sercze moge nepokalano, Flor. 118, 73; b⦶dz szyercze moye nyepokalyone, Puł. 244 v.; chwalcze gy sluncze y mes⦶dz, Flor. 148; sloyncze, Puł. 289 v.; l⦶cziszcze gich zlomono b⦶dz, Flor. 36; lęczyszcze, Puł. 73 v.; b⦶dz miloserdze twoye, Flor. 32; b⦶dz myloszyerdze twoye, Puł. 64 r.; miloserdze twoie gospodne podpomoz me, Flor. 93. (myloszerdze twe boze pomoglo mnye, Puł. 189 r.); przydzy na m⦶ myloserdze twoye gospodne, Flor. 118; przydzy na mye myloszyerdzye twoye, Puł. 240 r.; b⦶dz myloserdze twoge, Flor. 118, 73; bodz myloszyerdze twoye, Puł. 244 r.; roserdze gnewu twego polapí gy, Flor. 68; roszyerdze, Puł. 137 r.; wessolee b⦶dz gemv molwenye moye, Flor. 103; wyeszyole b⦶dz yemu molwyenye moye, Puł. 206 v.; b⦶dz weselee y krazne pfalene, Flor. 146, [*prof. Nehring uważa tu niemiecki sposób pisania za pewną charakterystykę części trzeciéj psałterza Flor. (por. Iter Flor. str. 50)*]; chwalene, Puł. 287 v. (Wacł. 129 r. spyewanye); bosze zbawene nasze, Flor. 84; zbawyenye nasze, Puł. 170 v. (Wacł. 68 v. zbawyczyelu nasz); zbawene twoge (przydzy), Flor. 118; zbawyenye twoye, Puł. 240 v.; pwaycze wen wszelike sebrane ludzi, Flor. 61; sebranye lyudzy, Puł. 121 v.; wesele moie wyimi me, Flor. 31; wyeszyelye moye, Puł. 61 r.; padn na nye' węgle (*collect.*), Puł. 277 r. (Flor. 139. padne na ne wangle); ani me poszyray morze, Flor. 68; morze, Puł. 136 r.; chwalcze gi nebo y zema, morze y wszelike lapai⦶cze, Flor. 68; morze, Puł. 138 r.; porusz se morze, Flor. 95, 97; porusz szye morze, Puł. 192 r., 194 v.; czo gest tobe morse, Flor. 113; morze, Puł. 228 v.

§. 101. e) Temata żeńskie pierw. na -a *zwątlają tematowe* -a *na* -o: sluszay czoro, Flor. 44; sluchay czoro, Puł. 93 r.; wstan slawo moia, Flor. 56; chwalo moya, Puł. 114 r.

f) Temata żeńskie pierw. na -ja *zwatlają również* a *na* -o, *lecz to przechodzi po miękkich w starosł. i w staropolskim na* -e: przecz sm⦶tna ies dusze moia, Flor. 41 (*2 r.*). (Puł. 86, 87 v. dusza moya). *Tu też należy mascul.*: zaszcziczicze moy gospodne, Flor. 58. (Puł. 117 r. obroyncza moy gospodnye). *Wszędzie więc w psałterzu Floryjańskim jest jeszcze końcówka* -e; *w Puławskim formy téj już nie znajdujemy, lecz tylko nominativus w znaczeniu vocativu* (*§. 15, str. 21*). *Por. Nehring, Iter Flor. 30;* sluszebnyce, *Bibl. kr. Zof. 17.b.34. por. Dr. E. Ogonowski. Archiv. IV. 260*; dziewice, *Dr. Pilat, pieśń Bogarodzica, 13 zwrotka, str. 109.*

§. 102. g) Temata żeńskie pierw. na -i *mają końcówkę* -i: gospodne moczy moia, Flor. 17. (Puł. 28 r. gospodnye mocz moya); wstan szaltarzu y g⦶zly, Flor. 56; zoltarzu y gęszly, Puł. 114 r.; wstan szaltarzu y g⦶ly (*pro:* g⦶sly), Flor. 107; y gęszly, Puł. 219 r.

Niektóre wyrazy zatrzymały w vocativie formę nominativu (por. nom. tem. -i, *§. 18, str. 24).*

§. 103. h) Temata nijakie pierw. na -en *i wszystkie inne nijakie mają vocativus taki sam jak nominativus:* boy se iego wszitco semǫ israhel, Flor. 21; wszelke plyemyę, Puł. 42 r.; odkupy nas ymyę twoye, Puł. 91 v. (Flor. 43. zbaw nas prze ymǫ swǫte twoie); zagladzono bǫdz ymǫ yego, Flor. 108; ymyę yego, Puł. 221 v.

i) Temata nijakie pierw. na -es*:* chwalcze gi nebo y zema, Flor. 68; nyebo, Puł. 138 r.; vsliszi vcho moie, Flor. 91; vcho moye, Puł. 186 v.

§. 104. F) Singularis. Instrumentalis. a) Temata męskie pierw. na -a *mają końcówkę* -em, *która rozwinęła się ze starosłow.* -ъмь. *Przed* -e *miękczą się tu gardłowe* k, g, *nieprzechodnio na* ḱ, ǵ, [*por. najświeższy głos w téj mierze prof. Nehringa. w rozbiorze gramatyki Dra A. Małeckiego* (*1879*), *w Archiv. f. sl. Phil. V. str. 144*]: przed blazkem, Flor. 17; przed blyaskyem, Puł. 29 v.; sczlowekem starym. Puł. 305 r.; czlowekem gest, Flor. Atan.; czlowyekem yest, Puł. 310 v. (Wacł. 112 v. czlowiek); pod iǫzikem, Flor. 9; podyęzikyem, Puł. 16 v.; molwil yesm moym yęzykem, Puł. 80 r.; lǫzylem (*pro*: iǫzykem) lsciwim, Flor. 51; yęzykem lzywym, Puł. 105 v.; pod iǫzikem mogim, Flor. 65; pod yęzykem, Puł. 128 v.; iozikem swim, Flor. 77; yęzykyem swym, Puł. 157 v.; molwyly sǫ przeczywo mne yǫzykem lczywym, Flor. 108; yęzykem, Puł. 220 v.; medzy posrzodkem gor, Flor. 103; myedzy poszrotkyem gor, Puł. 204 r., *przykład gdzie dźwięczna* d, *przeszła w bezdźwięczną* t, *por. Nehring, Archiv. V. 235*, przeszyekyem powalyly yǫ, Puł. 147 v. (Flor. 73. w sekirze y przesecze srzuczili yǫ); tukem zzyta, Puł. 166 v. (Flor. 80. z tuku szita); tvkem szyta naszycza czǫ, Flor. 147; tukem, Puł. 289 r., Wacł. 133 r.; przed wyekyem, Puł. 108 v.; se zwǫkem, Flor. 9; ze zwyękyem, Puł. 14 r.; kto bogem Flor. 17 (*2 r.*); bogyem, Puł. 31 v.; bǫdz my bogyem, Puł. 56 v. (Flor. 30. bodz my w boga); s bogem, Flor. 46; z bogem, Puł. 96 r.; przed bogem, Flor. 55; przed bogyem, Puł. 112 v.; przed bogen (*pro*: bogem), Flor. 67; przed bogem, Puł. 130 r.; s bogem, Flor. 77; zbogyem, Puł. 155 r.; kuszyly bogem, Puł. 158 r. (Flor. 77. kusili sǫ boga); placzmy przed bogem, Puł. 190 r.; (Flor. 94. przed gospodnem); padnmi przed bogem, Flor. 94. (Puł. 190 r. *brak);* przed panem, Wacł. 108 r.; przed krolem bogem, Puł. 194 v. (Flor. 97. w obesrzenu crola gospodna); nye byl bogem, Puł. 304 v.; kaszdǫ personǫ boghem y panem poznawacz, Flor. Atan.; bogem y gospodnem poznawacz, Puł. 309 r. (Wacł. 110 v. boga y pana wiznawacz); neprzyaczele nasze rozweiemy rogem, Flor. 43. (Puł. 89 v. trobǫ); snegem vbeleni bǫdǫ, Flor. 67; sznyegyem, Puł. 131 v.; duchem vst iego, Flor. 32; duchem, Puł. 62 r.; duchem przednim sczwirdzi me, Flor. 50; duchem przednym, Puł. 104 v., Wacł. 9 r.; strachem, Flor. 13, Puł. 22 v.; przed strachem twoym, Puł. 183 r. (Flor. 89. prze strach twoy); strachem twoym, Puł. 249 r. (Flor. 118. 113. strachym twogym); zolczyǫ y oczten (*pro:* ocztem) napawali Puł. 134 r.; napawali me ocztem, Flor. 68; ocztem, Puł. 136 v.; vsmerzał iesm postem duszǫ moiǫ, Flor. 34; szczitem dobrey woley.

Flor. 5; szczytem, Puł. 8 r.; szczitem ogarne czbe prawda iego, Flor. 90; sczytem, Puł. 184 r.; pobyl gradem, Puł. 158 v., Flor. 77. w gradze); nad ludem, Flor. 3, Wacł. 119 r.; nad lyudem, Puł. 4 v.; medzi ludem, Flor. 9; myedzy lyudem, Puł. 14 v.; crolewal bog nad ludem, Flor. 46. (Puł. 96 r. nad pogaynstwem); przedewszem lyudem yego, Puł. 232 r. (Flor. 115. przedewszemy ludzmy yego); szwyętym sǫdem, Puł. 114 v.; karmicz bǫdzesz nas chlebem, Flor. 79; chlyebem, Puł. 163 v.; nad gnewem, Flor. 137. (Puł. 273 r. na gnyew, Wacł. 137 r. na gnew); przyed wyatrem, Puł. 33 r., 67 r. (Flor. 17, 34. przed obliczim watrowim); neprzyaczele moie dal ies mne tilem, Flor. 17; tylem, Puł. 33 r.; postawil gyey panem domu swego, Flor. 104; postawyl gy panem, Puł. 208 v.; kaszdǫ personǫ boghem y panem poznawacz, Flor. Atan.; gospodnem, Puł. 309 r. (Wacł. 110 v. pana wiznawacz); glossem mogim, Flor. 3; glossem moym, Puł. 4 v.; gloszem mem, Wacł. 100 r.; gloszem moym, Wacł. 118 v.; spewaycze iemu glossem, Flor. 32; glossem, Puł. 62 r.; glossem mogim, Flor. 76 *(2 r.)*; glossem mym, Puł. 152 r. *(2 r.)*; glossem psalmowym, Puł. 194 r. (Flor. 97. we glosse); glossem trǫbi rogowey, Flor. 97; glossem, Puł. 194 v.; glossem mogym, Flor. 141 *(2 r.)*; glossem, Puł. 278 v. *(2 r.)*; losem rozdzelil gim, Flor. 77; lyosem, Puł. 159 v.

Imiona własne i obce: acz dawidem selszǫ, Flor. 88; selzę dawydem, Puł. 180 r.; ocropisz me gospodne yzopem, Flor. 50; yzopem, Puł. 104 r.; przed luciferem, Puł. 224 r. (Flor. 109. przed swytanem); nad lybanem, Flor. 71, Puł. 143 v. *Por. formy instrumentalu w kodeksie Zografskim zebrane przez prof. V. Jagića (Archiv. f. sl. Ph. II. 233—235).*

Z końcówką -im (-ym): wepchay strachym twogym mǫso moge, Flor. 118, 113. (Puł. 249 r. strachem twoym). *Końcówka ta powstała w psałterzu Floryjańskim może przez omyłkę, bo zresztą jedyną właściwą tym tematom końcówką tak w obu psałtersach jak i w polszczyźnie dzisiejszéj jest* -em. *Prof. Nehring przypuszcza tu jako przyczynę analogią instr. singul. masc. i neutr. deklinacyi przymiotników złożonéj (Archiv. f. sl. Ph. II. 431).*

§. 105. b) Temata męskie pierw. na -ja *kończą się w starosłowieńskim na* -jemь, *w polskim zaś końcowe* ь *zginęło:* oleiem wesela (pomazal cze bog), Flor. 44; olyeyem, Puł. 93 r.; oleiem swǫtim mogim, Flor. 88; olyegyem, Puł. 178 v.; bo ty dzedziczem bodzesz, Flor. 81; dzedzyczem będzesz, Puł. 167 r.; przed mesǫczem, Flor. 71; przed myesszyǫczem, Puł. 142 v.; ya pirzwenczem poloszǫ onego, Flor. 88. (Puł. 179 r. pyrzwyencza); z pomazaynczem twoym, Puł. 300 v.; postawil gy ksǫdzem wszego bydla swego, Flor. 104; kszyęzem, Puł. 208 v., *możnaby to uważać za odcień dyjalektyczny, inne podob. zjawiska, por. Nehring, Archiv. f. sl. Ph. V. 250;* zginoly sǫ meczen, Flor. 9; myeczem, Puł. 14 r.; opaszi se meczem twogim, Flor. 144; myeczem twoym, Puł. 92 v.; se placzem smeszal iesm,

Flor. 101; zplaczem, Puł. 199 r.; odzeny bodzcze yako sowytym plasczem, Flor. 108; s m∅szem bezwinnim, Flor. 17. (Puł. 31 r. z przezwynnym); nad m∅szem prawicze twey, Flor. 79; nad męzem, Puł. 164 v.; przed krolem bogem, Puł. 194 v. (Flor. 97. w obesrzenu crola gospodna); poszil (poloszil?) iesm odzene moie pitlem, Flor. 68; poloszylesm odzyenye me pytlyem, Puł. 135 v.; pod czenem, Flor. 16; pod czyenyem, Puł. 26 v.

Imię własne: vczyekal przed saulem, Puł. 113 r.

§. 106. c) Temata nijakie pierw. na -a *kończą się podobnie jak męskie na* -em: vczyekaly przed lęczyskyem, Puł. 118 v. (Flor. 59. od oblicza loczisżka); przed myastem, Puł. 25 v.; vbogaczil bogacztwem, Puł. 84 r.; aby dzedziczstwem vchwaczil zem∅, Flor. 36. Puł. 75 v. w dzedzycztwo); dzedziczstwem dob∅d∅ iego, Flor. 68. (Puł. 138 r. w dzedzycztwo); dzedzistwem os∅dzmi sw∅tosćz bosz∅, Flor. 82; dzedzycztwem obeymyemy, Puł. 168 v.; mnostwem bogacztw swych, Puł. 98 v. (Flor. 48. w mnoszstwe); nad pogaynstwem, Puł. 96 r. (Flor. 46. nad ludem); przed vboszstwem, Flor. 87. (Puł. 175 v. przed stradz∅); myedzy zakowstwem, Puł. 131 r. (Flor. 67. medzi dwema zaconoma, *Vulg. inter medios cleros, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 233)*; wyelykym wyczyęstwem, Puł. 245 r.; kuszeni so srzebrem, Flor. 67; szrzebrem, Puł. 133 r.; ze szrzebrem y se zlotem, Flor. 104; sszrebrem y zlotem, Puł. 210 r.; wolacz będ∅ gardlem swoym, Puł. 229 v. (Flor. 113. w gardle swogem); skadzydlem baranowim, Flor. 65; zkadzydlem baranowym, Puł. 128 r.; napogil ies nas winem scruszena, Flor. 59; wynem, Puł. 118 v.; vtropyony wynem, Puł. 160 v. (Flor. 77. od wina).

§. 107. d) Temata nijakie pierw. na -ja *mają końcówkę* -em, *a niekiedy* -im. *Z końcówką* -em: cz∅skim sercem, Flor. 4; czyęszkym szyerczem, Puł. 5 r.; prawe szyerczem, Puł. 11 r., 73 v.; prawego szyerczem, Puł. 18 r. (Flor. 7, 10, 36. ymai∅cze prawa sercza); serczem molwili s∅, Flor. 11; szyerczem, Puł. 19 v.; sercem swim poclinach∅, Flor. 61; szyerczem swym poklynaly, Puł. 121 r.; serczem mogim, Flor. 76; szyerczem moym, Puł. 152 v.; czi bl∅dz∅ sercem, Flor. 94; szyerczem, Puł. 190 v.; syercem, Wacł. 117 r.; weszla gest ... swatloscz prawym serczem, Flor. 111. (Puł. 226 v. prawym); vzdrawa skrvssone serczem, Flor. 146; szyerczem, Puł. 287 v.; skruszone sercem, Wacł. 129 v.; se slunczem, Flor. 71; z sloynczem, Puł. 142 v.; przed slunczem, Flor. 71; przed sloynczem, Puł. 143 v.; szwyętym przyszczem, Puł. 13 r.; przed swytanem, Flor. 109. (Puł. 224 r. przed luciferem); rozgnyewalsze roszyerdzem, Puł. 214 r. (Flor. roserdzyym 105); wyeszyelyem gory opasz∅ szye, Puł. 126 v. (Flor. 64. weselim).

§. 108. Z końcówką -im (-ym): przed oblyczym, Puł. 7 r. (Flor. 5. w obesrzenu); przed obliczim twogim, Flor. 9. (Puł. 15 v. w oblyczn oszczy twogey); przed obliczim iego, Flor. 9. (Puł. 16 r. przed oczyma iego); s twogim obliczim, Flor. 15. (Puł. 25 v. twoym ly-

czem); stwogim obliczim, Flor. 20; stwoym obliczim, Puł. 38 v; przed obliczim boszim, Flor. 41. (Puł. 86 r. przed lyczem); xps kraszny oblyczym, Puł. 92 r.; przed obliczim swogim, Flor. 53. (Puł. 108 r. przed sobǫ, Wacł. 2 v przed oczima swogima); przed obliczim mogim, Flor. 56; przed oblyczym moym, Puł. 113 v.; przed oblyczym bozym, Puł. 120 r. (Flor. 60. w obesrzenu boszem); przed obliczim boszim, Flor. 67. (Puł. 130 r przed lyczem); przed oblyczym yego, Puł. 179 r, 191 v. (Flor 88, 95. od oblicza iego); przed oblyczym wszech, Flor. 105, Puł. 214 v.; przed oblyczym albo oczyma, Flor. 137. (Puł. 272 r. przed oczyma, Wacł. 136 v. oczima); s oblyczym twogym, Flor. 139; z oblyczym, Puł 277 r.; przed oblyczym, Flor. 141, 142. (Puł. 278 v., 280 r. przed oczyma); przed oblyczym zymnosczy gego, Flor. 147; przed oblyczym, Puł. 289 r.; przed obliczym, Wacł. 133 v.; przed oblyczym, Flor. Habac., Puł. 299 v.; przyszczym swym, Puł. 106 v.; przyszczym swoym, Puł. 170 v.; opyǫcz yest czakayǫczy przyszczym, Puł. 190 v.; nad szczęszczym prawych, Puł. 259 v. (Flor. 124. na czǫsczy prawych), [*niewłaściwy jest ten przekład w Puławskim łacińskiego sors, czego dowiódł na podstawie tekstu hebrajskiego prof. Przyborowski* (*Bibl. warsz. 1880. Lipiec, 151—2*): *por. tłumaczenie tego miejsca przez prof. Nehringa w Archiv. f. sl. Ph. V 227*]; pod pocriczim krzidl twogich, Flor. 62; pot pokryczym, Puł. 123 r.; przyyǫczym czloweczstwa w boga, Flor. Atan.; przygęczym, Puł. 311 r.; przyiaczim, Wacł 113 r.; myloszerdzym nas ranym pozdrowyl, Puł. 181 v.; myloszerdzym sobe odplaczicz, Puł. 237 v.; rozgnyewal sye yest roserdzyym gospodzyn, Flor. 105 (Puł. 214 r. roszyerdzem); z roszyerdzym targayǫczym na zyemy, Puł. 305 r.; ogarnǫl ies me weselim, Flor 29; wyeszyelym, Puł. 56 r.; zacladana iest weselim, Flor. 47; wyesszyelym, Puł. 96 v; weselim gori opaszǫ se, Flor. 64. (wyeszyelyem, Puł. 126 v.); prydǫ z wyesszyelym, Puł. 260 v. (Flor. 125. przydǫ z weszele); strzaly mocznego ostree s wǫglym popvsczalym, Flor. 119; z węglym kazǫczym, Puł. 255 v. (*forma ta więc pochodzi od collect. neutr. węgle*); seszli sǫ badaiǫcz badanim, Flor. 63; badanym, Puł. 124 r.; dawanym twogym (*le dante*) onym sbyracz bǫdǫ, Flor. 103; dawanym twoym, Puł. 206 r.; se drszenim, Flor. 2; zedrzenvm (*pro*: zedrzenym), Puł. 3 v.; gardzenym (napelnyona), Puł. 258 r. (Flor. 122. gardzene); mǫdra ges mǫ vczynyl kazanym twym, Flor. 118, 97. (Puł. 246 v. *brak*, Wacł. 35 v. przykazanim twogim); szrzecz ye będǫ ptaczy kǫsanym przegorzkym, Puł. 305 r.; swyrchowanym nenazrzenym nenazral gesm, Flor. 138, [*por. J. Baudouin de Courtenay*, О древне-польскомъ языкѣ, *str. 33*]; swyrzchowanym nyenazrzenym nyenasrzalesm gich, Puł. 275 v.; obrzǫdzenym twogym stayǫ dnowe, Flor. 118, 89; obroczenym twoym; Puł. 245 v.; rzandzenim twogim trwa dzen, Wacł. 34 v; geden zagiscze ne obroczenym boszstwa w czalo, Flor. Atan; obroczenym, Puł. 310 v; obrocenim, Wacł. 113 r.; yako odzenym, Flor. 103; odzyenym, Puł. 203 v.; napelnyona yest zemya ossedzeny (*pro:* ossedzenym) twogym, Flor. 103, [*w psałterzach czeskich forma taka*

jest zwyczajna, por. Nehring, Iter Flor., str. 79]; oszyędzenym twoym, Puł. 205 v.; chwalicz bǫdǫ ymǫ bosze s penim, Flor. 68; z pyenym, Puł. 137 v.; spenim y s goslmy, Flor. 91; z pyenym, Puł. 185 v.; pobyl egypt s pirwodzynym gych (*cum primogenitis*), Flor. 135, 10. (Puł. 269 v. spyrzwnyęty); posmewali se mne posmewanim, Flor. 34; poszmyewanym, Puł. 68 v.; chodzyla ieswa s przilubenim, Flor. 54; sprzylyubyenym, Puł. 110 r.; vrǫpny wiobraszenym, Flor. 44; wyobrazenym, Puł 92 r.; nad zbawenim twoym, Flor. 20; nad zbawyenym, Puł. 37 v.; popy gego oblekǫ zbawenym, Flor. 131; zbawyenym, Puł. 266 r.; ranym zmartwychwstanym, Puł. 174 v., (*por. przykłady końcówki* -im *w Biblii kr. Zofii przez prof. E. Ogonowskiego w Archiv f. sl. Ph. IV. 260*).

§. *109. Końcówkę* -em *mają więc w obu zabytkach rzeczowniki:* serce, słońce; *końcówkę* -im *zaś przedewszystkiem: 1) rzeczowniki z suffiksem powstałym ze ściągnięcia starosłowiańskiego* -ьѥ *jak:* przyjście, szczęście, pokrycie, przyjęcie, miłosierdzie, rosierdzie, wesele, węgle *i liczne na* -ниѥ *jak* badanie, dawanie, drzenie, gardzenie, kąsanie, nienazrzenie, obrządzenie, obrócenie, odzienie, osiędzenie, pienie, pirwodzinie, pośmiewanie, przylubienie, wyobrażenie, zbawienie, zmartwychwstanie. *Wyjątki: a) Rzeczownik:* świtanie *ma w Floryjańskim końcówkę* -em, *w Puławskim zaś niema instrumentalu od tego rzeczownika wcale; b) Rzeczowniki:* rosierdzie, wesele, przyjście, *mają w Puławskim po razu końcówkę* -em, *zresztą jak we Flor. zawsze* -im.

2) Końcówkę -im (-ym) *ma zawsze w obu psałterzach rzeczownik* oblicze. *Ponieważ końcówka* -im *bardzo często jeszcze i w XV. wieku występuje, uważa ją pr f. Nehring za powstałą pod wpływem analogii instrum. sing. masc. i neutr. deklinacyi złożonéj (Archiv f. sl. Ph. II. 431). Nawet w XVI. wieku końcówka ta była w niektórych zabytkach przeważającą, por. Dr. A Kalina, Anecdota palaeopolonica (Archiv. f. sl. Ph. III. 18). Prof. Małecki (Gram. hist. por. 1879, str. 188—9), tłumaczy, że końcówka ta powstała wskutek pochylenia samogłoski* -e *(ściągniętéj z* -ije*), które w takim razie wymawiało się prawie jak* -i, *z czym zgadza się prof. Nehring (Archiv f. sl. Ph. V. 144).*

§. *110. e) Temata żeńskie pierw. na* -a *mają końcówkę* -ą: gospodzyn potpyra swoyą ręką, Puł. 74 v. (Flor. 36. podclada swoię rǫkǫ, *accusativus*); chodzǫcz drogǫ, Flor. 88, Puł. 180 v.; gedeu owszeyǫ ne smeszanym potstawy ale gednotǫ persony, Flor. Atan.: yednotǫ persony, Puł. 311 r (Wacł. 113 r. gednoscza persony); pocriczi sǫ lichotǫ, Flor. 72. (Puł. 144 v. zloszczyǫ); pocriczy bǫdzcze sromotǫ, Flor. 70; pokryczy bodzcze gaynbǫ y sromotǫ, Puł. 140 v.; oblal ies gi syromotǫ, Flor. 88, [*co do pisowni, por. Iter Flor. prof. Nehringa, str. 45*]; sromotǫ, Puł. 181 r.; odzeny bodzcze sromotǫ swoyǫ, Flor. 108; sromotǫ swoyǫ, Puł. 223 v.; obleczeny bǫdzcze sromotǫ, Flor. 108; sromotǫ, Puł. 223 v.; xpus sǫd rano pomstǫ nyemyloszczywye rosproszy, Puł. 196 v.; prawdǫ twoyǫ bǫdǫ se weseycz, Flor. 144; prawdǫ twoyǫ, Puł. 284 v.; krzescyanskǫ prawdǫ

przyczysneny gesmy, Flor. Atan.; krzeszczyaynskǫ prawdǫ, Puł. 309 v.; krzesczianska prawda przipadzeny iesteszmi, Wacł. 110 v.; ne sedzal iesm s radǫ, Flor. 25; z radǫ, Puł. 48 v.; ne wzgardzay prosbǫ moiǫ, Flor. 54; nyegardzy proszbǫ moyǫ, Puł. 108 v.; nyeprzyaczyelye nasze rozwyeyemy trobǫ, Puł. 89 v. (Flor. 43. rogem); zasczyenyl ges nad glowǫ moyǫ w dzen boya, Flor. 139. (Puł. 276 v. zaslonyles na glowę moyę); nye wzgardzyl modlytwǫ gich, Puł. 199 v. (Flor. 101. modlitw gich); slawǫ y czczǫ coronowal ies gi, Flor. 8; slawą, Puł. 12 v.; se slawǫ, Flor. 72; zslawǫ, Puł. 146 r; polozil yes pod myarǫ dny moye, Puł. 80 r. (Flor. 38. merne poloszil ies dni moie); myloszyerdze yest pod pokorǫ, Puł. 269 r.; vczineni iesmi przekorǫ sǫsadom, Flor. 78. (Puł. 161 v. w potępy); vczinil se iest przecorǫ sǫsadom swogim, Flor. 88; vczynyl szye przekorǫ, Puł. 180 v.; zapelnona gest przekorǫ opylwytim, Flor. 122; napelnyona przekorǫ, Puł. 258 r.; szyekyrǫ y przeszyekyem powalyly yǫ, Puł. 147 v. (Flor. 73. w sekirze y przesecze); moczny silǫ (angely), Flor. 102; moczny szylǫ, Puł. 202 v.; ogarnony sǫ sylǫ, Flor. Ann.; szylo, Puł. 295 v.; z dzedzyneǫ twoyeǫ, Flor. 105, [*prof. Nehring wlicza formę tę do osobliwości pisowni części II. psałterza Flor. nie uważając jéj wcale za prastarą, (Iter Flor., str. 47, uw. 1). Dr. A. Kalina twierdzi, że wymawiano to:* dziedzinan, twojan. (*Ueber die Schreibung der Nasalvocale, Archiv. f. sl. Ph. IV, 35—62*]; zdzedzynǫ twoyǫ, Puł. 211 r.; odzeny bodzcze yako troynǫ sromoto swoyǫ, Puł. 223 v. (Flor. 108. yako sowytym plasczem, *diplois*); s crasǫ twoiǫ, Flor. 44; skrasǫ twoyǫ, Puł. 92 v.; zpowedzǫ y kraszǫ oblekl sie, Flor. 103. (Puł. 203 v. chwalę y krasę oblyekl yes sze).

Tu téż należy masculinum sługa: nad twogim slugǫ, Flor. 30; nad twoym slugą, Puł. 58 v.; se slvghǫ twogym, Flor. 118, 65; slugǫ twoym, Puł. 243 r. (Wacł. 27 v. slugam twogim); wczyn slugǫ twogym, Flor. 118, 121, [*mylnie więc Dr. A. Kalina uważa formę tę za dativus plural. zamiast: sługom (Archiv. f. sl. Ph. IV, 32), bo jak się z psałterza Puławskiego pokazuje, jestto instrumental. singul. z opuszczoną prepozycyją s. W zabytkach staropolskich bowiem często prepozycyją s wypuszczano, gdy rzeczownik zaczynał się od s, por. Dr. E. Ogonowski, Archiv. IV, 381*]; vczyn sslugǫ twoym, Puł. 249 r.; z slugǫ twogim, Wacł. 39 v.; nad slvgǫ twogym, Flor. 118, 129; nad slugǫ twoym, Puł. 250 v.; se slvgǫ twogym, Flor. 142; sslugǫ twoym, Puł. 280 r.

§. 111. f) Temata żeńskie pierw. na -ja kończą się na -ą: vczynyl ies szye nadzyeyǫ moyǫ, Puł. 119 v. (Flor. 60. nadzeya moia); sbawonǫ vczyn prawyczǫ twoiǫ, Flor. 107; zbawyonǫ vczyn prawyczǫ twoyǫ, Puł. 219 r. *Jakkolwiek ze stanowiska składni można by tę formę uważać za accusativus, to jednak sądzę, iż jest instrumentalem, a to z następujących powodów:*

a) accusativus singularis w psałterzu Puławskim jest zawsze: prawiczę.

b) gdyby tu był jeden z tych rzadkich wyjątków gdzie ę *oznaczone jest w Puł. przez* ǫ, *to przynajmniéj byłoby przytym* twoyę,

jak tego liczne znajdujemy przykłady (por. accusativus singularis prawyczǫ gych prawycza lycboty, Flor. 143. (Puł 283 r. prawyczą gich prawicza złoszczy); drzemała dusza moya przed tesznyczǫ, Flor. 118. (Wacł. 7 v. dla tesknoszczy); błyskay błyszkawyczǫ y trzkawyczǫ, Flor. 143, [*prof. Nehring domyśla się, że stoi to zamiast trzaskawyczǫ* (*Iter Flor. 82*), *co najzupełniéj psałterz Puławski potwierdza*]; błyskay trzaskawyczǫ, Puł. 282 v.; przed stradzǫ, Puł. 175 v. (Flor. 87. przed vboszstwem); medzy braczǫ moiǫ, Flor. prol.; medzi czałem y duszǫ, Flor. prol.; wszelkǫ karmǫ wzgarzała gest dvszagych, Flor. 106; wszelikǫ karmyǫ, Puł 216 v.; xpus lyud swoy pozdrawya karmyǫ, Puł. 154 r.; nade wszǫ zemǫ, Flor. 96; nadewszǫ zyemyǫ, Puł. 193 r.; nade wszǫ szemǫ, Flor. 107; nadewszǫ zyemyǫ, Puł. 219 r.; postawyl gy nad wyssokǫ zyemyǫ, Puł. 303 v.; nad zemyǫ yego smyluyesz szye, Puł. 199 v. (Flor. 101. *brak*); nade wszǫ zemǫ, Flor. 44; zyemyǫ, Puł. 94 r.

Męskie: bǫdz my bogyem odgymczǫ, Puł. 56 v. (Flor. 30. w boga odgimaiǫczego); vsłyszczǫ bǫdz nad sługamy twymy, Puł. 183 r. (Flor. 89. modlǫczy bǫdz); bǫdz mi w boga zasczitczǫ, Flor. 70; zaszczytczǫ, Puł. 139 v.; obronycza, Wacł. 98 r.; bog sǫdzǫ iest. Flor. 49, 74; sędzyǫ, Puł. 101 r., 150 r.

§. 112. g) Temata męskie pierw. na -i mają końcówkę -em: w starosłowieńskim obok -ьмь *było również* -емь: ognem, Flor. 11. 16, 17; ognyem, Puł. 20 r., 26 r., 31 v; bucierze seszsze ognem. Flor. 45; zessze ognyem, Puł. 95 r.; ognen (*pro:* ognem) ies nas pocuszał, Flor. 65; ognyem ies nas doszwyaczał, Puł. 127 v.; zaszgli sǫ ognem swǫtoscz twoiǫ, Flor. 73; zazgly ognyem, Puł. 147 v.; zaszszona ognem, Flor. 79; ognyem, Puł. 164 v.; ognyem zazegayǫczym. Flor. 103; ognyem, Puł. 203 v.; przed ognyem, Puł. 130 r. (Flor. 67. od oblicza ognowego); yakub gosczem bil, Flor. 104 (Puł. 208 v. przebywcza był), *por. artykuł prof. Jagića, w Archiv. f. sl. Ph. IV. 655).*

§. 113. h) Temata żeńskie pierw. na -i kończą się na -ą, *ściągnięte ze starosłowieńskiego* -ьѭ. sławǫ y czczǫ coronował iesm gi. Flor. 8; sławą y czczya (*pro:* czczyą), Puł. 12 v.; czczǫ welikǫ, Flor 67; moczǫ wyelykǫ, Puł. 131 r.; czudnosczǫ twoiǫ, Flor. 44; szczudnoszczyǫ twoyǫ, Puł. 92 v.; przed gorączoszczyą yego, Puł. 35 r. (Flor. 18 od gorǫczoscy iego); nemilosczǫ swoiǫ, Flor. 72; nyemyłoszczyǫ swǫ, Puł. 144 v; głos lyuda okropnoszczyǫ przeczywyenstwa vnędzonego, Puł. 278 v.; swǫczy gego radosczǫ weselycz bǫdǫ, Flor. 131; radoszczyǫ, Puł. 266 r.; ogarnona rozliczitosczǫ. Flor. 44. (Puł. 93 r. rozlyczηye); sriehlosczǫ, Flor. 77; z rychłoszczǫ, Puł. 157 r.; oszwyecza wyernǫ szwyatłoszczǫ, Puł. 20 r; ogarnyǫ swyetłosczǫ, Flor. 103; szwyatłoszczyǫ, Puł. 203 v.; przed swatlosczǫ wstayǫcz, Flor. 126; przedszwyatłoszczyǫ, Puł. 261 r.; z tłustoszczyǫ baranow, Puł. 303 r.; kozły z tłustoszczyǫ pszenycze, Puł 31 v.; zasrosczǫ zło nenasrzeli sǫ me, Flor. 24. (Puł. 47 v. zasrosz złosną zawydzeły mnye); opływała złoszczyǫ, Puł. 102 r. (Flor. 49. oj

wita bila zgloby); za zloszczǫ acz yesm wesrzal, Puł. 128 v.; pokryczy sǫ zloszczyǫ, Puł. 144 v. (Flor. 65. lichoti acz iesm przyglǫdal, 72; pocriczi sǫ lichotǫ); obeymy syny szmyerczǫ pobytych, Puł. 162 v. (Flor. 78. sini vmarzaiǫczich); zolczyǫ ... napawan iest, Puł. 134 r.; zpowyedzǫ y kraszǫ oblekl sie, Flor. 103. (Puł. 203 v. chwalę y krasę); przepasal me moczǫ, Flor. 17 *(2 r.)*; moczǫ, Puł. 32 r.; moczą, Puł. 32 v.; moczǫ swoyǫ zbawyl nas, Puł 88 v.; opasan moczǫ, Flor. 64; opasan yes moczǫ, Puł. 125 v.; moczǫ twoyǫ, Puł. 148 r. (Flor. 73. we czczy twoiey); twoie ramǫ s mocziǫ, Flor. 88; z moczǫ, Puł. 178 r.; oblekl se iest gospodzin moczǫ, Flor. 92. (Puł. 187 r., Wacł. 124 r. w mocz); roskoszǫ bostwa, Puł 189 v.; mislǫ, Flor. 9; myszlyą, Puł. 16 r.; wszytkǫ myszlǫ spyewacz, Puł. 165 r.; kasznǫ kasznyl me pan, Flor. 117; kasznyǫ, Puł. 235 r.; tu sǫ drszeli boiaznǫ, Flor. 52; tu sǫ drzzely boyaznyę, Puł. 107 r., *jesttu znak* ę *użyty zamiast* ą, *podobnie jak* 105 r. sprawyę mury yeruzalem, *zamiast* sprawyą *(aedificentur), por. Nehring, Archiv. f. sl. Phil. V. 243.*

§. 114. i) Temata męskie pierw. na -u *mają jak temata na* -a *końcówkę* -em: przed absalon synem, Puł. 4 r.; nad sinem czloweczim, Flor. 79; nad synem, Puł. 164 v.; nad sinem czloweczim, Flor. 79; nad synem, Puł. 164 v.

j) Temat żeński pierw. na -u *kończy się na* -ą, *jak temata na* -i: krwyǫ szwyętǫ odkupyony, Puł. 44 r.; poyę strzaly moye krwyǫ, Puł. 307 r.

k) Temat żeński pierw. na -er, *podobnie jak poprzedni:* nad maczerzǫ swogǫ, Flor. 130; nad maczerzǫ swoyǫ, Puł. 264 r.

§. 115. l) Temat męski pierw. na -en *ma* -em *podług analogii tematów na* -ja *męskich:* strumenem, Flor. 35; strumyenyem, Puł. 71 r.; xpus duchownym strumyenyem vwyeszyelya, Puł. 94 r.

m) Temat nijaki pierw. na -en *ma* -em *podług analogii tematów na* -a *nijakich:* z plyemyenyem swoym, Puł. 305 r.

n) Temata nijakie pierw. na -es *przeszły zupełnie do tematów na* -a *i* -ja *nijakich:* medzi czalem y duszǫ, Flor. prol; slowem boszim, Flor. 32; slowem bozym twoym lyczem, Puł. 25 v.; przed lyczem bozym, Puł. 86 r., 130 r.; smǫ·zeny będǫ przed lyczem yego, Puł. 130 r. (Flor. 15, 41, 67 obliczim, 67, od oblicza); przed liczem wyatra, Flor. 82; przed lyczem, Puł. 168 v.; przeydzeta przed lyczem twoym Puł. 178 r. (Flor. 88. przeydzeta oblicze twoie).

§. 116. G) Singularis. Locativus. a) Temata męskie pierw. na -a *kończą się na* -ĕ (ѣ), *przed którym spółgłoski się miękczą, a mianowicie gardłowe* k, g, ch, *na* c, dz, sz. *Prócz téj końcówki mają niektóre wyrazy końcówkę* -u *przejętą od* -u *tematów. Z końcówką*-ĕ (-ѣ): w czlowecze iensze czini krziwdy, Flor. 36, [*o końcówce téj w wyrazach zakończonych na gardłową, por. Miklosich, Wortbildl*[2]. *406; w Bibl. kr. Zofii spotykamy:* bocze 75b. 7. brzyǫcze 89b. 20. czlowyecze 7b. 8, *i inne, por. Dr. E. Ogonowski, Archiv. f. sl. Ph. IV, 261*]; w czlowyecze, Puł. 72 v.; w iǫzice, Flor. 14. (Puł. 14. w gę-

ziku); molwil iesm w iǫzicze swoiem, Flor. 38. (Puł. 80 r. moym yęzykyem); ne gest molwy w yǫzycze mogem, Flor. 138; w yęzycze moym, Puł. 273 v.; w oblocze dnyowym, Puł. 155 v. (Flor. 77. w oblok dnowi); w przebitcze twoiem, Flor. 14; w przebitcze twoyem, Puł. 23 r.; w nyebyeskem przebytcze, Puł. 36 r.; zasczicysz ie w przebitcze twoiem, Flor. 30. (Puł. 59 r. w stanyu twoyem); wswoyem przebytcze, Puł. 70 v. (Flor. 35. w loszu swoiem); przebiwacz bǫdǫ w przebitcze twoiem, Flor. 60. (Puł. 120 r. w stanu twoym); na poczǫcze, Puł, 200 v. (Flor. 101. na poczhǫtkv); w zamǫtcze, Flor. 4; w zamotcze, Flor. 9; w zamęczye, Puł. 5 r., 14 v.; w zamotcze, Flor. 9. (Puł. 15 v. w zamęczyech); w zamǫtcze moiem, Flor. 17; w zamęczye moym, Puł. 29 r.; w zamǫtcze moiem, Flor. 65. (Puł. 128 r. w zamętku); w zamǫtcze wezwal ies me, Flor. 80; w zamǫtcze, Flor. 90; w zamęcze, Puł. 185 r.; w zamęczye, Puł. 165 v. (w zamutcie, Klement); chwalcze gy w zwǫcze trǫby, Flor. 150; w zwyęcze, Puł. 292 r.; w zwǫce, Wacł. 142 r.; w bodze yey, Puł. 4 r., Wacł. 118 r., [*podobnie znajdujemy i w późniejszych jeszcze zabytkach, por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaeopolonica, Archiv. f. sl. Ph. III, 26*]; w iego gospodne, Flor. 3; w bodze, Flor. 4, Puł. 5 v.; v bodze, Flor. 10; w bodze, Puł. 18 r.; w bodze moiem, Flor. 17; w bodze moym, Puł. 31 v.; wyeszyelczye szye w bodze. Puł. 61 v.; w gospodne, Flor. 31; w lodze (*zamiast* bodze, *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph V. 219*) będze chwalycz, Puł. 64 v.; wgospodne, Flor. 33; kochay se w bodze, Flor. 36; w bodze, Puł. 72 r.; w bodze chwaleni bǫdzem, Flor. 43; w bodze, Puł. 89 v.; polosz w bodze pyeczǫ twoyę, Puł. 111 r. (Flor. 54. rzuczi na gospodna); w bodze chwalicz bǫdǫ, Flor. 55 (*2 r.*); w bodze, Puł. 111 v., 112 v.; w bodze będę chwalycz, Puł. 112 v.; w gospodne. Flor. 55; w bodze vczinimi czescz, Flor. 59; w bodze, Puł. 119 r.; nadzeia moya w bodze iest, Flor. 61; w bodze, Puł. 121 v., Flor. 61, Puł. 121 v.; w bodze chwaleni bǫdǫ wszistczi, Flor. 62; w bodze, Puł. 123 v.; weselicz se bǫdze prawi w bodze, Flor. 63; w bodze, Puł. 124 v.; przebiwacz w gospodne bodze, Flor. 67. (Puł. 132 r. bydlycz gospodna boga); poloszili w bodze nadzeiǫ swoiǫ, Flor. 77; w bodze, Puł. 154 v.; zle molwili sǫ o bodze, Flor. 77; o bodze, Puł. 156 r.; weselcze se prawi w gospodne, Flor. 96; w bodze, Puł. 193 v.; kochacz se bǫdǫ w panye, Flor. 103; w bodze, Puł. 206 v.; w bodze vczynymy sylǫ, Flor. 107; w bodze, Puł. 220 r.; w bodze wszystkę nadzyeyę ymyely, Puł. 286 r.; w pane bodze gego, Flor 145; w gospodnye boze yego, Puł. 286 r. (*może jak* kszyęzem, Puł. 208 v *odcień dyjalektyczny, por. §. 105*); w bodzem (*pro:* bodze) mogem, Flor. Ann.; w bodze moym, Puł. 295 r.; weszelylo se sercze moge w gospodne, Flor. Ann.; w boze, Puł. 295 r.; radowacz szye będę w bodze iesu moyen, Puł. 301 v.; w bodze wyesszyelicz szye będę, Puł. 301 v.; w okrǫdze iego, Flor. 17; w okrędze yego, Puł. 29 v.; przebiwaiǫczich w okrǫdze, Flor. 30. (Puł. 58 r. wokolyczy); w okrǫdze iego, Flor. 49. (Puł. 100 v. okolo yego; w okrodze twoiem, Flor. 88; w okrędze twym, Puł. 177 v.; w ocrǫ-

dze iego, Flor. 96. (Puł. 192 v. wokolyczy); vsmerzila se iest w prosze dusza nasza, Flor. 43; w prossze, Puł. 91 v.; w slusze vcha posluszal me, Flor. 17; w slusze vcha, Puł. 33 r.; w strasze, Flor. 2. (Puł. 3 v. w boyazny); poloszil ies zamǫty na chrzepcze naszem, Flor. 65; na chrzepczye naszem, Puł. 128 r.; na chrzebcze mogem. Flor. 128; na chrzepcze moym, Puł. 262 v.; w clopocze moiem, Flor. 54; w klopoczye moyem, Puł. 108 v.; w poscze, Flor. 68; wposzczye, Puł. 135 v.; bydlyǫczy na szwyeczye, Puł. 62 v. (Flor. 32. na zemi); przebiwacze na swecze, Flor. 48; na szwyeczye, Puł 98 r.; oplwiczi na swecze, Flor. 72; na szwyeczye, Puł. 145 r.; na swecze narodzon, Flor. Atan.; na szwyecze, Puł. 310 v.; w sziwocze, Flor. 16; w zywoczye, Puł. 27 v.; w sziwoce iego, Flor. 48; w zywocze, Puł. 100 r.; w sziwocze moiem, Flor. 62. (Puł. 122 v. do mego zywota); w szywocze meem, Flor. 103; w żywocze mym, Puł. 206 v.; w zywoczye, Puł. 286 r. (Flor. 145 *brak);* w ziwoczie moiem, Wacł. 125 r.; karmil ie w glodze, Flor. 32. (Puł. 63 v. w glod); pobil w gradze winnicze gich, Flor. 77. (Puł. 158 v. gradem); w obrzodze iego, Flor. 77; wobrzędze yego, Puł. 157 v; w sǫdze, Flor. 1, Puł. 2 r., Flor. 9; w sądzye, Puł. 14 r.; w sǫdze, Flor. 24; w sądze, Puł. 46 v.; w sǫdze, Flor. 71, Puł. 142 r.; wstal w sǫdze bog, Flor. 75. (Puł. 151 r. w sǫd); rozloszy rzeczy swoge w sǫdze, Flor. 111; rozlozy molwy swoye wszedze *(sic)* Puł. 226 v.; w sǫdze, Flor. 121, Puł. 257 r.; yako na wychodzye, Puł. 147 v. (Flor. 73. w wisczu); we slupe obloka, Flor. 98; w slupye ognya, Puł. 195 v.; mowiez bodze w grobe, Flor. 87; w grobe, Puł. 175 v.; w gnewe swoiem, Flor. 2; wgnyewye swoym, Puł. 3 r.; w twoiem gnewe, Flor. 6, 7; w twoym gnyewye, Puł. 8 v., 10 v.; w gnewe iego, Flor. 17; w gnyewye yego, Puł. 29 r.; w gnewe, Flor. 20, 26; w gnyewye, Puł. 38 v., 51 r.; zamǫcylo se iest w gnewe oko moie, Flor. 30. (Puł. 57 v. wemnye, *prof. Nehring uważa to za błąd samego przepisywacza, por. Archiv f. sl. Ph. V. 219*); w gnewe zemskem molwǫcz, Flor. 34; w gnyewye, Puł. 69 r.; w gnewe twoiem, Flor. 37; w gnyewye twoym, Puł. 76 v.; w gnewe, Flor. 54; w gnyewye, Puł. 109 r.; w gnewe lud zlamesz, Flor. 55; w gnyewye, Puł. 112 r.; w gnewe pozrze ie, Flor. 57; w gnyewye, Puł. 115 v.; w gnewe sconczana, Flor. 58; w gnyewye, Puł. 117 v.; w gnewe swoiem, Flor. 76; w gnyewye swoym, Puł. 152 v.; w gnewe rozdrasznili sǫ, Flor. 77; w gnyewye, Puł. 155 v.; w gnyewe pobudzyly gy, Puł. 159 v. (Flor. 77. w gnew); w gnewe twoiem, Flor. 82, 89 (*2 r.*); w gnyewye, Puł. 168 v., 182 v. (*2 r.*); w gnewe moiem, Flor. 94; w gnyewye moym, Puł. 190 v.; w gnyewie mem, Wacł. 117 v.; we sborze bogow, Flor. 81; we zborze, Puł. 166 v.; we sborze, Flor. 106, 110; we zborze, Puł. 217 v.; 225 r.; we sboze, Flor. 149; we zborze szwyętych, Puł. 291 r.; w wyelykyem zborze, Puł. 82 v.; w kosczele welikem, Flor. 39; w cosczele, Flor. 10; w koszczyelye, Puł. 18 v.; w kosczele, Flor. 21; w koszczyelye, Puł. 42 r.; w koszczyelye, Puł. 50 v. (Flor. 26. w przebitku); w kosczele

iego, Flor. 28; w koszczyelye, Puł. 54 v.; w koszczyelye wyelikyem, Puł. 68 v. (Flor. 34. w czirekwi); w myslye vchwaczonym, Puł. 133 r. (*nom. sing. mysl, porów. umysl*, Flor. 67. w misly wisokey); nagotowali sǫ strzali w tule, [tuł = faretra, *kołczan, köcher, por. Bibl. kr. Zofii: tul 250 b. 24, starosł.* тоулъ, *staroczes.* tul, *Dr. E. Ogonowski. Archiv f. sl. Ph. IV. 364*]; w tulye. Puł. 18 r.; w rozumye. Puł. 251 v.; gen vczynil neba w rozu, (*sic*) Flor. 135; w rozumye, Puł. 269 v.; w trzeme swǫtem iego, Flor. 95; w trzemye, Puł. 191 v.; w bǫbne w szaltarzv gǫdzycze gemv, Flor. 149; w bęmbnye, Puł. 291 r.; chwalcze gy w bǫbe (*sic*) y w gǫslych, Flor. 150; w bembnye y w korze, Puł. 292 r.; w babnye y w korze, Wacł. 142 v.; weselcze se prawi w gospodne, Flor. 32; w gospodnye, Puł. 61 v; dobrze iest spowadacz se w gospodne, Flor. 91, (chwalycz boga, Puł. 185 v.); w zacone boszem y w zacone iego, Flor. 1; w zakone bozem y w zakonye yego, Puł. 2 r.; w zacone moiem, Flor. 38, (Puł. 79 v. w moym yęzyku); w zacone twoiem, Flor. 43. (.Puł. 91 r. w kazny twogey), w zacone iego, Flor. 77; wzakonye yego, Puł. 155 r.; gysz chodzǫ w zakone gospodnowem, Flor. 118; w zakonye bozym, Puł. 236 r.; w zakonie bozem, Wacł 3 v.; w glosse oken twogich, Flor. 41; w gloszye, Puł. 87 r; w glose wesela, Flor. 41; w gloszye wyeszyelya, Puł. 86 v.; w glose wesela, Flor 46; w gloszye, Puł. 95 v.; w glosse trǫbi, Flor. 46; w gloszye trǫby, Puł. 96 r.; poycze gospodnu we glosse psalmowem, Flor. 97. (Puł. 194 r. glossem); w lyeszye drzewnem, Puł. 147 v. (Flor. 73. w lesech drew); w obraze przeszedl czlowek, Flor. 38; w obrazye. Puł. 80 r.

Imiona własne: poloszil w egipcze, Flor. 77; wegipczye, Puł. 158 r.; wegipcye, Flor. 105; wegipcze, Puł. 211 v.; w egypczee, Flor. 105; wegypcze, Puł. 212 v.; slysaly gesmy yǫ wefracze (*in aufrata*), Flor. 131; we fracze, Puł. 265 r.; wyezukrisczye, Puł. 36 r.; w yezu kriszcze, Puł. 61 v.; prorok molwy o yezukriscze, Puł. 264 v.; pobudzyl obrzǫd w yakobye, Puł. 154 v. (Flor. 77. w iacob); w iosefe, Flor. 80; w yozeffe, Puł. 165 r.; przebywayǫcz w tyrze, Puł. 168 r.

§. 117. Z końcówką -u, *właściwą tematom pierw. na* -u: na zmigi y na basiliszku, Flor. 90; na zmygu y bazylyszku, Puł. 185 r.; w domku, Flor. 101; w ddmku (*sic*), Puł. 198 v.; w gęziku, Puł. 23 v. (Flor. 14. w iǫzice): w moym yęzyku, Puł. 79 v. (Flor. 38. w zacone moiem); na ostatku, Puł. 134 r.; w przebitku swoiem, Flor. 26; stały w przebytku swoym, Puł. 300 v.; na poczhǫtkv, Flor. 101. (Puł. 200 v. na poczǫcze); na poczantkv, Flor. 108. (Puł. 223 v. *brak*); na poczǫkv weszela mego, Flor. 136; na poczǫtku, Puł. 271 v.; w posrzotku, Flor. 81; w posrzodku, Flor. 136. (Puł. 166 v., 271 r. posrod); rozdzelil gim zemǫ w powrozku rozdzelena, Flor 77; w powrosku, Puł. 159 v.; we wszelykyem smętku, Puł. 118 r.; w uczynku, Puł. 15 r. (Flor. 9. w uczinkoch); w zamętku moym, Puł. 128 r. (Flor 65. w zamǫtcze moiem); dobrze gest dbacz albo nadzeyǫ myecz w gospodzynv, Flor. 117; dbacz

w bogo, Puł. 234. (*wątpliwa to forma, jakkolwiek bowiem omyłka widoczna, trudno domyśleć się, co piszący miał na myśli tu położyć: genetivus w znaczeniu accusativu, czy też locativus*); w okrǫgu ierusalem, Flor. 78 (Puł. 161 v. okolo yeruzalem); w dachu, Flor. 101. (Puł. 198 v. w pokryczyu); w duchu silnem, Flor. 47; w duchu szylnym, Puł. 97 r.; prorok w duchu kw apostolom molwy, Puł. 227 r.; w duchu, Puł. 256 v.; w duchw gnewv twogego, Flor. Moy.; w duchu, Puł 297 r.; w strachu będǫczego, Puł. 181 v.; w ludu czǫszkem, Flor. 34; we zboru czyęszkyem, Puł. 68 v.; o lyudu wychodzǫczem, Puł. 125 r.; w lyudu, Puł. 188 r. (Flor. 93. w ludzoch); w lvdv swogem, Flor. 149; w lyudu swoym, Puł. 291 r.; w lyudu szalonem, Puł. 304 v.; w przebitku iego, Flor. 26. (w koszczyelye yego, Puł. 50 v.); vczynyl myesǫcz w czasv (*in stata tempora)*, Flor. 103, [*prof. Nehring zaleca poprawkę* w czasy *stosownie do tekstu łacińskiego, Itr. Flor. 79*]; w czassu, Puł 205 r.; we wszelkem czassu, Flor. 118. (Puł. 238 r. we wszelikye brzemyę); we wszelkem czaszu, Wacł. 6 r.

Imiona własne: mowy... o yezukristu, Puł. 233 r.; o yezukristu y czerekwy, Puł. 260 v.; w bodze iesu moyen, Puł. 301 v.

§. 118. W obu psałterzach przeważa jeszcze właściwa tym tematom końcówka -ě. *Mają ją następujące rzeczowniki*: człowiek, język, przebytek, początek, zwięk; bóg, okrąg; proch, słuch; chrzept, kłopot, post, świat, zamęt, żywot; obrzęd, sąd; słup, grób, gniew; zbór, kościół, tuł; trzem, bęben, gospodzin, zakon; głos, obraz; egipt, efrat, józef. *Prócz tego we Floryjańskim mają ją rzeczowniki:* zamątek, strach, głód, grad; *w Puławskim zaś:* zamęt, wychód, mysł, rozum, las, jezukryst, jakob, tyr. *Znacznie rzadziéj występuje końcówka* -u, *którą w obu psałterzach mają rzeczowniki:* bazyliszek, domek, przebytek, początek, powrozek, duch, lud, czas. *Nadto we Floryjańskim znajdujemy ją w rzeczownikach:* pośrodek, gospodzin, okrąg, dach; *w Puławskim zaś:* język, ostatek, smętek, zamętek, strach, uczynek, jezukryst. *Jak więc widzimy niektóre rzeczowniki mają obie końcówki. I tak rzeczownik* język *ma we Flor. zawsze* językce, *w Puł. zaś raz* języce, *a dwa razy* języku; przebytek *ma w obu psałterzach po trzy razy formę* przebytce, *a po razu* przebytku; początek *ma we Flor. 3 razy formę* początku, *w Puł. zaś raz* początku. *a raz* początce; zamątek *ma we Flor. zawsze* zamątce (*6 r.*), *w Puł. zaś* zamątku (*raz*); okrąg *ma Flor. 5 r.*, okrędze, *a raz* okręgu, *Puł. zaś zawsze* okrędze *(2 r.)*; strach *ma we Flor.* strasze (*raz*), *w Puł.* strachu *(raz)*; gospodzin *we Flor.* gospodnie *(2 r.)*, *w Puł.* gospodnie (*raz*) *i* gospodzinu (*raz*); yezukrist *ma w Puł. trzy razy formę* jezukryście *a dwa razy* jezukrystu. *Końcówkę* -ě, *ma więc jeszcze znaczna liczba rzeczowników zakończonych na gardłową, które dziś już mają* -u, *mianowicie we Flor. mają 11, w Puł. zaś 9 takich rzeczowników. Końcówkę* -u *zaś ma we Flor. 9, a w Puł. zaś 12 rzeczowników na gardłową spółgłoskę, nadto po 3 rzeczowniki na inne spółgłoski zakończone. W ogóle końcówkę* -ě *ma w psałterzu Floryjańskim 36, w Puł. zaś 40 rzeczowników, a końcówkę* -u *w Flor. 13, w Puł. zaś 17 rzeczowników.*

§. 119. b) Temata męskie pierw. na -ja *mają właściwą sobie końcówkę* -i, *powstałą z* ě *po* j, *i analogiczną* -u, *która je zupełnie owładnęła. Z końcówką* -i *tym tematom właściwą znajdujemy tylko jeden przykład w psałterzu Floryjańskim:* posadzǫ na stolczy twogem, 131, 11. (Puł. 265 v. na stoylczu), [*co do pisowni zob. uwagę prof. V. Jagića w Archiv. f. sl. Ph. IV, 654*].

Z końcówką -u: mogǫcy w boiu, Flor. 23; w boyu, Puł. 45 v., Flor. 88, Puł. 180 v.; w oleiu, Flor. 22; w olyeyu, Puł. 43 v.; vwesselil lycze w oleyv, Flor. 103; w olyeyu, Puł. 204 v.; w pocoiu, Flor. 4; w pokoyu, Puł. 6 r.; blogoslawicz bǫdze w pocoiu, Flor. 28; w pokoyu, Puł. 54 v.; w pocoiu, Flor. 54; w pokoyu, Puł. 110 v.; vczinili se iest w pocoyu masto iego, Flor. 75; w pokoyu, Puł. 150 v.; owa w pokogv gorzkoscz moya, Flor. Isai sec.; w pokoyu, Puł. 294 r.; na zmygu y bazylyszku, Puł. 185 r. (Flor. 90 na zmigi); na konczu v boga bǫdze se weselicz, Flor. prol.; na koynczu wyeka, Puł. 108 v.; w pyeczu pkyelnym, Puł. 37 v.; na stolczu, Flor. 1, 9; na stoylczu, Puł. 2 r., 13 v., [*por. Miklosich, Wortbildungslehre², 407*]; na stolczu swǫtem swoiem, Flor. 46; na stoylczu szwyętym swoym, Puł. 96 r.; na stolczw, Flor. 106; na stoylczu, Puł. 217 v.; bǫdǫ sedecz na stolczv twogem, Flor. 131; na stoylczu, Puł. 265 v. (*2 r.*) (Flor. 131. na stolczy); ani wem w meczu swoiem, Flor. 43; w myeczu swoym, Puł. 89 r.; w meczu, Flor. 77; w myeczu, Puł. 160 r.; popowe gich w meczu spadli sǫ, Flor. 77; w myeczu, Puł. 160 r.; w moiem placzu, Flor. 6. (Puł. 9 r. wewzdychanyu); rozroszczy szye we dzdzu nauka moya, Puł. 302 r.; oszwętem męzu, Puł. 226 r.; prorok o męzu statecznym molwy, Puł. 261 v.; w koszu, Flor. 80; w kosszu, Puł. 165 v.; postawil wody iaco w mǫchirzu, Flor. 77; w męchyrzu, Puł. 155 v.; w szaltarzu dzesǫczu strun spewaycze iemu, Flor. 32; w zoltarzu, Puł. 62 r.; w szaltarzu, Flor. 48; w zoltarzu, Puł. 98 v.; na zaltarzv dzesǫcystruny, Flor. 143; na zoltarzu, Puł. 282 v.; w szaltarzv gǫdzycze gemv, Flor. 149; w zoltarzu, Puł. 291 r.; schwalcze gy w szaltarzv, Flor. 150; w zoltarzu, Puł. 292 r.; w szaltarzu, Wacł. 142 v.; w czenv smerczy, Flor. 106; w czyenyu, Puł. 216 r.; w plsczenyu blyskayǫczego kopya twego, Puł. 300 v; w krolv swogem, Flor. 149; w krolyu swoym, Puł. 291 r.

Imię własne: o yudaszu, Puł. 220 r.

§. 120. c) Temata nijakie pierw. na -a *mają tak samo jak męskie* -ě, *z poprzedzającą spółgłoską zmiękczoną. Samogłoski stojące przed taką zmiękczoną spółgłoską, które uległy przed twardą pewnéj zmianie fonetycznéj, przybierają napowrót swą właściwą postać np. miasto mieście, żelazo żelezie, jezioro jezierze:* w blocze wod wyelya, Puł. 301 r.; na mescze swǫtem, Flor. 23. (Puł. 44 v. na myesczu); postawil ies na szirokem mescze nogi moie, Flor. 30. (Puł. 57 v. myeszczu); w mescze murowanem, Flor. 30; w myeszczye, Puł. 59 r.; w mescze vdrǫczena, Flor. 43; w myeszczye. Puł. 91 r.; w mescze boga naszego, Flor. 47 (*2 r.*); w myeszczye, Puł. 96 v.; w myeszcze, Puł. 97 r.; w mescze gospodnowem, Flor. 47. (Puł. 97 r. *brak*);

w mescze, Flor. 54; w myeszcze, Puł. 109 v.; bog na mescze, Flor. 67; na myeszczye, Puł. 130 v.; w mescze twoiem, Flor. 72; w myeszcze twoym, Puł. 146 r.; rozloszil w padole zlez na mescze iesz poloszil, Flor. 83. (Puł. 169 v. rozlozil w padoly zles na myeszcze yesz polozil, *tutaj jestto zdaje się accusat. sing. jako appozycyja do padoly*); w kazdem myestze, Flor. 102, [tz *występuje jako ć, co uważa prof. Nehring między innymi za charakter części II. psałterza (Iter Flor., str. 48)*]; we wszelykyem myeszcze, Puł. 203 r.; pyenyw podobne mnye bhyly prawoty twoge v myescze phylgrzymstwa mego (*in loco peregrinationum mearum*), Flor. 118, 49; w myeszczye p꙱tnycztwa mego, Puł. 241 v. (Wacł. 26 v. na mieszczu); poklonymy s꙱ na mescze, Flor. 131; na myeszcze, Puł. 265 r.; w prawe, Flor. 9. (Puł. 14 r. wsprawyedlywoszczy); w blogoslawyenstwe, Puł. 38 r. (Flor. 20 w blogoslawenstwech); pomny nas gospodne w dobrowolstwye lvda twego, Flor. 105; w dobrowolstwe lyuda twego, Puł. 211 r.; w mnoszstwe, Flor. 5; w mnostwye, Puł. 7 r; wmnoszstwie, Flor. 32, (*2 r.*); wemnostwye, wemnostwe, Puł. 63 v.; w mnoszstwe pocoia, Flor. 36; w mnostwye pokoya, Puł. 73 r.; we mnoszstwe bogaczstw swogich, Flor. 48. (Puł. 98 v. mnostwem bogacztw); w mnostwye bogacztw, Puł. 106 r. (Flor. 51. w mnoszstwo); we mnostwye moczy twoyey, Puł. 127 r. (Flor. 65. w welicosci czci twoiey); we mnoszstwe miloserdza twego, Flor. 68; wemnostwe, Puł. 135 v.; w mnostwe slawe twogey, Flor. Moy.; w mnostwe, Puł. 297 r.; w newinowaczstwe, Flor. 25, 83; w newynovaczstwe sercza swoiego, Flor. 77. (Puł. 49 r., 161 r., 170 r. w nyewynnoszczy); w newinowaczstwe sercza mego, Flor. 100; w nyewynstwye, Puł. 197 r; powysszon będę w pogaystwye, Puł. 95 r. (Flor. 45. w ludzoch); w poganstwe, Flor. 78; w pogaynstwe, Puł. 162 r.; dauid kedy dom stawyl poyętstwye, Puł. 191 r., (*nader rzadka w staropolskich zabytkach forma locativu rzeczownika bez przyimka*); w przezwinstwe moiem, Flor. 25, (Puł. 48 r. w nyewynnoszczy moyey), [przez *znaczy sine a* przes *super, por. Nehring, Iter Flor. 46*]; w uboszstwe, Flor. 30; w ubostwe, Puł. 57 v.; w uboszstwe moiem, Flor. 31; w ubostwe, Puł. 60 v.; zalozyl yes zemy꙱ na ustawyczstwye gyey, Flor. 103; na vstawycztwye yey, Puł. 203 v.; znan w szidowstwe bog. Flor. 75; w zydowstwye, Puł. 150 v. (*2 r.*); w szebraczstwe, Flor. 106; w zebracztwe, Puł. 216 r.; w ocole nemilosciwi chodz꙱, Flor. 11; w okolye, Puł. 20 r. (*od nomin.* około *złożonego z o i* koło, *pierwot. temat na -s*); any wolacz b꙱d꙱ w gardle swogem, Flor. 113. (Puł. 229 v. gardlem swoym); weszela bosza wardle (*pro:* v gardle) gych, Flor. 149; w gardlye, Puł. 291 r.; w sidle, Flor. 9 (*2 r.*); w szydlye, Puł. 15 r., 16 v.; w szydlye spadnye w tem istem, Puł. 67 v. (Flor. 34. w sidlo); w pecle, Flor. 6, 15; w pyeklye, Puł. 9 r., 25 r.; w pyekle, Puł. 24 r.; w pekle poloszeni s꙱, Flor. 48 (*2 r.*), 93; w pyeklye, Puł. 99 v. (*2 r.*), 189 r.; poloszili s꙱ mne w iezerze niszszem, Flor. 87; w yezyerze, Puł. 175 r.; w lone moiem, Flor. 88; w lonye mym, Puł. 181 v.; w m꙱se moiem, Flor. 37; w myęsze moym, Puł. 77 v.; skowane w szebra-

cztwe y w szeleścze (*od nominativu singularis:* żelesko); w zelyezye, Puł. 216 r.

§. 121. d) Temata nijakie pierw. na -ja *mają tak jak męskie obok właściwéj sobie końcówki* -i, *analogiczną* -u. *Z końcówką* -i: w lacznosczy y w przespycy (przezpicie, *sitis*) dusza gyćh, Flor. 106. (Puł. 215 v. laknǫcz y pragnǫcz); sedzi we scriczi, Flor. 9. (Puł. 16 v. w zalogach): we scriczy, Flor. 9. (Puł. 16 v. wezkryczyu); wisluszal iesm cze we skriczy burze, Flor. 80. (Puł. 165 v. wskryczyu); w mylosirdzy, Flor. 102. (Puł. 201 v. w myloszczy, Wacł. 10 v. w miloszerdzu, Klement. wmylosirdy); w sercy, Flor. 11. (Puł. 19 v. w szyerczu); w syerczy mogem, Flor. 118. (w szyerczu moym, Puł. 237 r. w szerczu, Wacł. 5 r.); we wszem serczy mogem, Flor. 118. (Puł. 237 r. wewszem szyerczu, Wacł. 5 r. w czalem serczu); we wszem syerczy mogem, Flor. 118, 57. (Puł 242 r. szyerczu, Wacł. 26 r. serczu); we wszem serczy mogem, Flor. 137. (we wszem szyerczu, Puł. 272 r. szerczu, Wacł. 136 r.); myslyly sǫ lychotǫ w serczy, Flor. 139. (Puł. 276 r. w szyerczu, Klem. w srdcyu); w slunczi poloszil, Flor. 18, (Puł. 34 v. w sloynczu); blǫdzycz gee vczynyl w przezdroszy, Flor. 106. (Puł. 218 v. w przezdrodze, *in invio)*; na szeimy w morzy, Flor. 134. (Puł. 267 v. w morzu); w wesely szǫcz bǫdǫ, Flor. 125. (Puł. w wyesszyelyu 260 v.); we mdleny ze mne ducha mogego, Flor. 141; wemdleny, Puł. 279 r.; w nagabany, Puł. 80 v. (Flor. 38. w strofowanu); w otwroceny, Flor. 103. (Puł. 206 r. w odwroczenyu); v pokoleny gednem, Flor. 108. (Puł. 221 v. w pokolyene yednym); w strzeszeni gich, Flor. 18. (w strzezenyu gich, Puł. 35 v.), w widzeni swǫtim twogim, Flor. 88. (Puł. 178 v. w wydzenyu); kochacz se bǫdze na zbaweny iego, Flor. 34. (Puł. 67 v. we zbawyenyu yego); we zbaweny twogem, Flor. 105. (Puł. 211 r. we zbawyenyu twoym).

Moglibyśmy tu też pomieścić formę w yutrzy, Puł. 123 r. *jakby od nomin. sing.* jutrze, *jeśli nie jest przez pomyłkę tylko opuszczone* u. *We Flor. 62 jest:* w iutrzni, *a w Puł. 197 v. mamy:* wyutrznyę. *W psałterzu Floryjańskim więc jeszcze dość często, bo 22 razy tę właściwą końcówkę locativu spotykamy, podczas gdy w Puł. wyparła ją już prawie wszędzie końcówka* -u, *2 razy bowiem tylko mamy* -i: we mdleny, w nagabany. *Wyrazy, które ją jeszcze zachowały są przeważnie urobione za pomocą suffiksu* -нie. *Prof. Nehring uważa tę końcówkę raczéj za wpływ czeskiego, niż za pierwotną końcówkę, o czym por. obszerny ustęp w Archiv f. sl. Ph. II. 425—8. Co do epok przejścia por. Iter Flor. str. 32.*

§. 122. Z końcówką -u: nygdy we zdrowyu yest pyssan, Puł. 311 v.; bo ia w biczu (*bicie, flagella*) gotow iesm, Flor. 37; w byczu, Puł. 78 v.; na poczęczyu kszyǫg, Puł. 82 v. (Flor. 39. w glowe); wyesselyl se yes egypt w przespyewanyv gich, Flor. 104; w poszczyu gych (*profectio*), Puł. 210 r.; o pokornem przyszczyu, Puł. 13 v.; w pocriczu scrzidl twogich, Flor. 35; w pokryczyu, Puł. 71 r.; zaszczyczon będę wpokryczyu, Puł. 120 r. (Flor 60. od pocricza); w po-

kryczyu, Puł. 198 v. (Flor. 101. w dachu); we zkryczyu, Puł. 16 v. (Flor. 9. we scriczy); we szkriczu, Puł. 27 r. (Flor. 16. w iaszkinach); we scriczu przebitku swego, Flor. 26; we skryczyu, Puł. 50 v.; skrigesz ie we skriczu oblicza twego, Flor. 30; wskryczyu, Puł. 59 r.; w skryczyu burze, Puł. 165 v. (Flor. 80. we skriczy); w wisczu (*egressio*, *exitus*) na wisocze, Flor. 73. (Puł. 147 v. w wychodzye); pomazal me w miloserdzu, Flor. prol; w miloserdzu twoiem, Flor. 12; w myloszyerdzyu twym, Puł 21 r; w miloserdzu twoiem, Flor 30 (2 *r.*); w myloszyerdzyu twym, Puł. 57 r, 58 v; w miloserdzu oplwitem, Flor 91; w myloszerdzu oplwytym, Puł. 186 r.; tu molwy o myloszyerdzyu, Puł. 246 v.; v myloserdzv twogem, Flor. 118, 145; w myloszyerdzyu twoym, Puł. 253 r; v myloserdzv, Flor. 140; w myloszerdzu, Puł. 278 r.; w myloszyerdzyu twoym. Puł. 281 r. (Flor. 142. myloserdze twogem); wodz byl ges w myloserdzv twogem, Flor. Moy.; w myloszyerdzyu twoyem, Puł. 298 r.; w roserdzu swoiem, Flor. 2; w roszyerdzyu swoym, Puł. 3 r.; w twoiem roserdzu, Flor. 6, 37; w twoym roszyerdzyu, Puł. 8 v.; w twoyem roszyerdzyu, Puł. 76 v.; w rosyerdzu twoiem, Flor. 89; w roszyerdzu twoym, Puł. 182 v.; w roszyerdzyu vrzesnyesz pogany, Puł 300 v.; w roszyerdzu moym, Puł. 304 v.; w powodzu (*diluvium*) bidlicz, Flor. 28; w powodzu bydlycz kaze, Puł. 54 v.; rozdrasznali sǫ wisokego w przezwodzu (*inaquosum*), Flor. 77; w przezwodzyu, Puł. 156 r.; w przezwodzu, (*sic*) Flor. 77; w przezwodzyu, Puł 158 r.; kusyly seǫ boga w przewodzv, Flor. 105; w przezwodzyu, Puł. 212 r.; na puszczy w powodzyu, Puł. 215 v. (Flor. 106. na pvsczy bez wod); kto stanye na myesczu szwyętym, Puł 44 v.; na szykem (*pro:* szyrokem) myeszczu, Puł. 57 v.; na myeszczu, Puł. 303 r.; kto yma chwalǫ boszǫ w serczu swoiem, Flor. prol.; ogen duchowni w serczu podszega, Flor. prol.; w waszem serczu, Flor. 4 (Puł 5 v. w szyerczach wasszych); we wszem serczu moiem, Flor. 9; we wszem szyerczu, Puł. 13 v; w serczu swoiem, Flor. 9 (2 *r.*); w szyerczu swym, Puł. 16 r., 17 r.; na serczu swoiem, Flor. 9; na szyerczu swem, Puł. 17 r.; w szyerczu, Puł. 19 v. (Flor. 11. w sercy); w serczu moiem, Flor. 12; w szyerczu, Puł. 20 v.; na serczu swoiem, Flor. 13; w szyerczu swem, Puł. 21 v.; w serczu, Flor. 14, 36; w szyerczu, Puł. 23 v, 75 v.; w serczu moiem, Flor. 39; w szyerczu moym, Puł. 82 v.; na swoiem serczu, Flor. 52; w swoym szyerczu, Puł. 106 v.; w serczu lichoty strogicze, Flor. 57; w szyerczu, Puł. 114 v.; w serczu moiem, Flor. 65; na szyerczu moym, Puł. 128 v.; na swem serczu, Flor. 73; na swym szyerczu, Puł. 147 v.; w serczu swoiem, Flor. 83; w szyerczu swym, Puł. 169 v.; we wszem serczu moiem, Flor. 85; we wszem szyerczu moym, Puł. 173 r.; w serczu moiem, Flor. 93; w szerczu moym, Puł. 189 r.; we wszem serczw mogem, Flor. 110; we wszem szyrczu moym, Puł. 225 r., *na brzmienie to zwraca uwagę prof. Nehring w Archiv f. sl. Ph. V. 244;* we wszem serczv, Flor. 118; szyerczu, Puł. 236 v; w czalem szerczu, Wacł. 3 v.; w szyerczu moym, Puł. 237 r.; w szerczu moiem, Wacł. 5 r. (Flor. 118. w syerczy); we wszem szyerczu moym, Puł. 237 r.; w cza-

lem serczu moiem, Wacł. 5 r. (Flor. 118. we wszem serczy mogem); we wszem serczv mogem, Flor. 118; we wszem szyerczu moym, Puł. 239 v.; w czalem serczu moiem, Wacł. 23 r.; we wszem szyerczu moym, Puł. 242 r.; wszitkem czalem serczu moiem, Wacł. 26 r. (Flor. 118, 57. we wszem syerczy mogem); we wszem serczv bǫdǫ mogem badacz, Flor. 118, 65; we wszem szyerczu, Puł. 243 v.; we wszithkim serczu, Wacł. 28 r.; wolal gesm we wszem serczw mogem, Flor. 118, 145; wewsem szyerczu moyem, Puł. 251 v.; we wszem szyerczu, Puł. 272 r.; we wszem szerczu, Wacł. 136 r. (Flor. 37. we wszem serczy); myslyly zloszczy w szyerczu, Puł. 276 r. (Flor. 139. w serczy, Klement. w srdcyu); w sloynczu, Puł. 34 v. (Flor. 18. w slunczi); w loszu swoiem, Flor. 35. (Puł. 70 v. w swoyem przebytcze); na loszu bolesci iego, Flor. 40. (Puł. 84 v. na loze); w tego szwyata zbozu, Puł. 281 v.; w morzu daleco, Flor. 64; w morzu, Puł. 125 v., Wacł. 9 v.; w morzu droga twoia, Flor. 76; w morzu, Puł. 153 v.; poloszǫ w morzu, Flor. 88; w morzu, Puł. 179 r.; w morzv czyrzwonem, Flor. 105; w morzu czyrwonym, Puł. 212 v.; na zyemy w morzu, Puł. 267 v. (Flor. 134. na szeimy w morzy); w morszv czyrzwonem, Flor. 135; w morzu, Puł. 270 r.; potonǫly sǫ w morzv czyrwonem, Flor. Moy.; w morzu, Puł. 297 r.; w morzu nyelyuboszcztwoya, Puł. 300 r.; drogy vczynyl yes w morzu, Puł. 301 r.; na perzu watrow, Flor. 17; na pyerzu wyatrow, Puł. 29 v.; w polu taneos. Flor. 77 *(2 r.)*; w polyu taneos, Puł. 155 v., 158 r.; yen szize vbogyego na vchylyu, Puł. 301 r.; w radosczi y weselu, Flor. 44; w wyeszyelyu, Puł. 94 r., w weselu, Flor. 99; w weszyelyu, Puł. 196 r.; wywyodl wybrane swoye v wesselv, Flor. 104; w wyeszylyu, Puł. 210 v.; w wyesszyelyu będo zǫcz, Puł 260 v. (Flor. 125. w wesely); czyrpacz wody w weszelv, Flor. Isai; w wyeszyelyu, Puł. 292 v.; o glembokych tayemnycz baczenyu, Puł. 203 r.; w logoslawenu (*sic*) bǫdze, Flor. 36; w blogoslawyenyu będzye, Puł. 74 v.; w bolenu, Flor. 30, (Puł. 57 v. w boleszczy); vsneszyle gesta oczy moye ku tobe na brzesz dzenv, Flor. 118, 145. (*diluculum*, Klement. na zabrsiezdienyu, 45. [*Prof. Nehring uważa tu wpływ starosłowieński, por. Iter Flor. 66*]; w chczenu picza moiego, Flor. 68. (Puł. 136 v. w pragnoszczy); w chczenyv pycza swego, Flor. 103. (Puł. 204 v. w pragnoszczy swoye); w chodzenyv luda, Flor. 101. (Puł. 200 r. we wchodzenye lyuda); zagorzaly sǫ yako oghen w czyrznw, Flor. 117, w czyrnyu, Puł. 234 r., *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 244;* o dokonawanyu czerekwye molwy, Puł. 53 v.; w kapanu iego weselicz se bǫdze, Flor. 64; w kapanyu yego, Puł. 126 r.; w mislenu moiem, Flor. 38; w myszlyenyu moym, Puł. 80 r.; w strofowanu, Flor. 38. (Puł. 80 v. w nagabany); glos czerekwe o naszlyadowanyu pokornosczy, Puł. 264 r.; o nawroczenyu poganow, Puł. 260 r.; o obczowanyu wszech krolewstw molwy, Puł. 272 r.; w obesrzenu, Flor. 5. (Puł. 7 r. przed oblyczym); w obesrzenu iego, Flor. 14; w obesrzenyu iego, Puł. 23 v.; w obesrzenu moiem, Flor. 15; w obeszrzyenu moym, Puł. 25 r.; w obezrzenu twoiem, Flor. 16. (Puł. 27 v. *brak)*; przed blazkem w obez-

rzenu iego, Flor. 17. (przed blyaskyem oblycza yego, Puł. 29 v.); w obezrzenu moiem, Flor. 17. (Puł. 31 r. przedemną); w obesrzenu oczu iego, Flor. 17. (Puł. 31 r. przed oczyma iego); w obesrzenu, Flor. 21. (Puł. 42 r. w oblycznoszczy); w obesrzenv iego, Flor. 21 *(2 r.)*, (Puł. 42 v. przednym *(2 r.)*; w obesrzenu moiem, Flor. 22, (Puł. 43 v. przedemną); w obesrzenu sinow luczskich, Flor. 30, (Puł. 59 r. przed syny lyudzkymy); bolescz moia w obesrzenu moiem, Flor. 37, (Puł. 78 v. przedemno); w obezrzenu twoiem, Flor. 40, (Puł. 85 v. przed tobǫ); w obesrzenu iego, Flor. 49, (Puł. 100 v. przed nym); w obesrzenu moiem, Flor. 49, (Puł. 101 r. przedemnǫ); w obesrzenu swǫtich twich, Flor. 51, (Puł. 106 v. przed szwyętymy twymy); w obesrzenu twoiem, Flor. 55, (Puł. 112 r. przed sobǫ); w obesrzenu boszem, Flor. 60. (Puł. 120 r. przed oblyczym bozym); weselcze se w obezrzenu iego, Flor. 67, (Puł. 130 r. przed nym); w obezrzenu luda twego, Flor. 67, (Puł. 130 v. przed twoy lyud); w obezrzenu twoiem sǫ wszistcy, Flor. 68, (Puł. 136 v. przed tobǫ); wnidzy w obezrzenu twoiem, Flor. 78, (Puł. 162 v. przed czyę); w obezrzeniu iey, Flor. 79, (Puł 164 r. przed nyǫ); przecladaly czebe w obesrzenu gich, Flor. 85, (Puł. 173 r. przed sobǫ); iaco sluncze w obesrzenu moiem, Flor. 88, (Puł. 180 r przedemnǫ); w obesrzenu twoiem, Flor. 89, (Puł. 182 v. przed sobǫ); spowedz y crassa w obesrzenu iego, Flor. 95, (Puł. 191 v. przed nym); w obesrzenu poganow, Flor. 97, (Puł. 194 r. przed pogany); spyewaycze w obezrzenu crola gospodna, Flor. 97, (Puł. 194 v. przed krolem bogem); wnidzicze w obesrzenu iego, Flor. 99, (Puł 196 r. przedeyn); w obesrzenu oczu moiu, Flor. 100, (Puł. 197 v. przed oczyma moyma); w obroczenu neprzyaczela mego opak, Flor. 9; w obroczenyu, Puł. 13 v.; w obroczenyv gospodzyn yǫtzstwo syon, Flor. 125; w obroczenyu, Puł. 260 r. (Klement 125. w obracenyu); w otwroceny oblyczage twego, Flor. 103; w odwroczenyu oblycza twego, Puł. 206 r.; w odplaczanu, Flor. 54; wodplaczenyu, Puł. 110 v.; w odzenu pozlaczanem, Flor. 44; w odzyenyu, Puł. 93 r.; w ogrodzenu, Flor. 61; w ogrodzenyu. Puł. 121 r.; v okolu (*in circuitu*) boiǫcich se iego, Flor. 33; w okolu, Puł. 165 r.; o czlowyeczem oprawyenyu yesz szye stalo, Puł. 44 r.; o oszwyeczenyu bozem, Puł. 44 r.; w osweczenu ogna, Flor. 77; woszwyeczenyu ognya, Puł. 155 v.; w osweczenu oblicza twego, Flor. 89; w oszwyeczenyu, Puł. 182 v.; w otworzenyv rǫku twoyu, Flor. 103; w otworzenyu ręku twoyu, Puł. 206 r.; w penu, Flor. 46; w pyenyu, Puł. 96 r.; w pocolenu, Flor. 13; w pokolyenyu, Puł. 22 v.; w pocolenu ginem, Flor. 47; w pokolyenyu drugyem, Puł. 97 v.; w pcolenu drugem, Flor. 77; w pokolyenyu, Puł. 154 v.; w pocolenu y w pocolenu, Flor. 78, (Puł 162 v. wpokolyenye y pokolyenye); w pokolenv drughem, Flor. 101; w pokolyenyu drugem, Puł. 199 v.; w postaczach albo w pokolyenyu, Flor. 104, (Puł. 210 r. w postaczyach gych); w gich pokolenyu, Klem. 104; w tyssǫcz pokolenyv, Flor. 104, (Puł. 207 v. w tysszyǫcz pokolyenya); w pokuszenyu y wzywanyu zbornem, Puł. 198 r.; yako stru-

myen na poludnyu, Puł. 260 r. (Flor. 125. w napolvdnew); na postlanu moiem, Flor. 62, (Puł. 123 r. na poszczely moyey); nye było mnostwo w przemyenyenyu gych, Puł. 90 r. (Flor. 43. w mach gich, *zapewne* manach); ya gesm rzekl w przestą̈penv mogem, Flor. 115 [*niepewność w wyrażaniu samogłosek nosowych, por. Nehring, Iter Flor., str. 49*]; w wystǫpyenyu moym, Puł. 232 r.; w przykazanyu, Puł. 11 r. (Flor. 7. w kazny); w rozgarzanu (*irritatio*), Flor. 94, (Puł. 190 r. w rozgarzenye); w zamǫczenyu, Wacł. 108 v.; w rozgnewanu, Flor. 29; w zagnyewanyu, Puł. 55 r.; staal w rozlomenyv (*confractio*) przed nym, Flor. 105; w rozlomyenyu, Puł. 212 v.; ziaweni bǫdǫ wo sconczanu, Flor. 58; weskoynczenyu, Puł. 117 v.; wzkoynczanyu yutra y wyeczoru, Puł. 126 r. (Flor. 64. wiszcze iutrzne, w stanyu twoyem, Puł 59 r. (Flor. 30. w przebitcze); wstrzezenyu gich, Puł. 35 v. (Flor. 18. w strzeszeni gich); w strzezenyu slow twych, Puł 237 r. (Flor. 118. w strzezszene); w strzezenyu mow thwogich, Wacł. 4 v.; we wszem stworzenyu, Puł. 151 v.; wstanǫ na switanu, Flor. 56; na szwytanyu, Puł. 114 r.; na swytanv, Flor. 107; na szwytanyu, Puł. 219 r.; w uczinenu twoiem, Flor. 91, (Puł. 185 v. w dzyele twoym); o vdrǫczenyu zlych, Puł. 257 v. (*zamiast* o vdręczenyu, *podobnie* vdrǫczon, 77 v. *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V 243*; *możnaby w tym uważać ślad przepisywania ze starszego rękopisu, w którym były tylko znaki* ǫ, *lub też może odcień dyjalektyczny*; o gych ze vstawyenyu, Puł. 12 r.; w wydzenyu szwyętym twym, Puł. 178 v. (Flor. 88. w widzeni); w wistǫpenu misli moiey, Flor. 30; w wystǫpyenyu, Puł. 59 r.; o wstǫpanyu duchownem, Puł. 255 r.; we wstanyu zmartwych, Puł. 5 r.; ps. dad o zmartwych wstav, Puł. 126 v.; we wzdychanyu moym, Puł. 9 r. (Flor. 6. w moiem płaczu); v zaszcziczenu boga neba przebǫdze, Flor. 90; w zaszczyczenyu, Puł. 184 r.; we zbawenu twoiem, Flor. 9, 11, 12; we zbawyenyu twoym, Puł. 15 r., 19 v., 21 r.; we zbawenu, Flor. 19, 20; we zbawyenyu, Puł. 36 v., 38 r.; we zbawyenyu yego, Puł. 67 v. (Flor 34. na zbaweny iego); we zbawenu iego Flor. 77; w zbawyenyu yego, Puł. 156 v.; we zbawyenyu twoym, Puł. 211 r. (Flor. 105 we zbaweny); omdlala gest we zbawenv twogem dvza moya, Flor. 118, 81, (Puł. 245 r. we zbawyenye twoye); we sbawieniu twogem, Wacł. 33 v.; we zbawenv twogem, Flor. Ann.; we zbawyenyu twoym, Puł. 295 r.; we zghyncnv, Flor. 139, (Puł. 277 r. we zgynyenye); we skrzytanyu podepczesz zyemyę, Puł. 300 v.; we snymanyv albo w sebranyu albo w chodzenyv, Flor. 101. (Puł. 200 r. we wchodzenye); w slutowanyv, Flor. 102, (Puł. 201 v. w myloszczy y myloszyerdzach, Wacł. 10 v. w lutosczivosczich), Wittenb. 102. w slytowanyu; mory gich w szerzawu, Flor. 77, (Puł. 158 v mory gich srzeszeny); wczynyl gesm sǫ yako bulga w przymroszv, Flor. 118, 81; yako pęchyrz w zerzawu, Puł. 245 r. (iako sand skorzany we srzenye, Wacł. 33 v.) [*Nom. sing. do tej formy bylby* żrzezawie, *w czym tkwilby ten sam pierwiastek, co w formie* srzeszeny, (Puł. 158 v.) *i czasowniku* szecz (*comburere*

szsze, szgǫczi, Flor. 104, 120). *W obu więc psałterzach spotykamy po razu formę locativu* szerzawu, zerzawu, *jakkolwiek nie w tym samym psalmie. Prof. Nehring nadaje wyrazom* w szarzawu *i* w przymroszv (Puł. zerzawu) *znaczenie pruina. Por. Iter, Flor., str. 108, 102.*

§. 122. Wreszcie mamy formę z końcówką -ě: w pokolyene yednym zagladzono bǫdz ymyę yego, Puł. 221 v. (Flor. v pokoleny gednem 108). *Forma ta powstała zapewne pod wpływem analogii końcówki locativu sing. tematów na* -a *neutra. W tym wypadku mogło się to stać tym łatwiéj, że istnieje tego samego pierwiastku i brzmienia wyraz* kolano, *który ma locativus:* kolanie. *Forma więc:* w pokolenie, *powstała obok* wpokoleniu *w ten sam sposób, jak* w okole (Flor. 11, Puł. 20 r.); *obok:* w okolu (Flor. 83, Puł. 163 r.). *Zresztą mogła ta forma powstać przez omyłkę piszącego, który przy przyimku* w *w znaczeniu locativu użył formy accusativu. Z omyłki zapewne powstała także forma:* myloserdze twogem rosproszysz neprzyyaczele, Flor. 142. *Ma to bowiem być stosownie do notatek, jakie znajdujemy przy tym miejscu w wydaniu psałterza, locativus z opuszczonym przyimkiem* w. *Domysł ten potwierdza lekcyja psałterza Puławskiego:* w myloszyerdzyu twoym, Puł. 281 r.

§. 123. e) Temata żeńskie pierw. na -a *kończą się na* -ě. *Poprzedzająca je spółgłoska zmiękcza się tak samo jak w męskich:* w męcze vmnyeyszon iest, Puł. 12 r.; w męcze, Puł. 198 r.; v opocze powiszil me, Flor. 26; na opocze, Puł. 50 v.; postawil iest na opoce nogi moie, Flor. 39; na opocze, Puł. 81 v.; w sekirze y przesecze (*ascia,* prześeka) srzuczili yǫ, Flor. 73. (Puł. 147 v. szyekyrǫ y przeszyekyem powalyly yǫ); [*forma ta mogłaby też pochodzić od tematu na* -a *męskiego* przesiek, *podobnie jak* w języce, człowiece *od* język człowiek. *Poparłaby nas w tym mniemaniu i forma instrumentalu w psałterzu Puławskim* przesiekiem, *lecz poszedłem tu za prof. Nehringem (Iter Flor. 101);* kelich w rǫce gospodnowe wina czistego pelni smesy, Flor. 74; w ręcze bozey, Puł. 150 r.; w rczye (*pro:* rǫczye) moyszeszowe y aaronowe, Flor. 76; w ręcze moyzeszowey y aaronowe, Puł. 153 v.; w rǫcze iego sǫ wszistky craie, Flor. 94; w ręcze yego, Puł. 190 r.; w rancze iego, Wacł. 108 r.; jako strzaly w rǫcze mocznego, Flor. 126; w ręcze, Puł. 261 r.; w rǫcze moczney y w ramenv wysokem, Flor. 135; w ręcze moczney, Puł. 270 r.; po rzecze poydze peszi, Flor. 65; po rzecze, Puł. 127 r.; na drodze, Flor. 1, Puł. 1 v., Flor. 24, Puł. 46 v., Flor. 24, Puł. 47 r., Flor. 26, Puł. 51 v., Flor. 31, Puł. 61 r.; na drodze swoiey, Flor. 36; na swoyey drodze, Puł. 72 v.; na drodze przezwodney, Flor. 62; na drodze, Puł. 122 v.; gisz idǫ po drodze, Flor. 79, (Puł. 164 r. gysz chodzǫ mymo yǫ); poloszi na drodze, Flor. 84; polozy na drodze, Puł. 171 v.; na drodze twoiey, Flor. 85; na drodze, Puł. 173 r.; na drodze nepokalaney, Flor. 100; na drodze, Puł. 196 v.; chodzocz po drodze, Flor. 100; po drodze, Puł. 197 v.; na drodze, Flor. 101,

Puł. 200 r.; ne na drodze, Flor. 106; nye na drodze, Puł. 218 v.; na drodze pycz b⸰dze, Flor. 109; na drodze, Puł. 224 v.; blogoslaueny nepokaleny na drodze, Flor. 118; na drodze, Puł. 236 r., Wacł. 3 v.; na drodze swadecstw swogych, Flor. 118; na drodze, Puł. 237 v., Wacł. 5 v.; na drodze twogey, Flor. 118; na drodze twoyey, Puł. 240 r.; na drodze twoiey, Wacł. 23 v.; wwedz m⸰ w drodze wekvgey, Flor. 138; w drodze, Puł. 275 v.; na drodze, Flor. 141, Puł. 279 r.; błędzicz ye puszczyl wprzezdrodze (*in invio*, *nom. sing.* przezdroga), Puł. 218 v. (Flor. 106. w przezdroszy, *od nom. sing.* przezdroże, bezdroże); sczwirdzene w pladze gich, Flor. 72; w ranye gich, Puł. 144 v.; przyln⸰la yest kv podlodze dusza moya, Flor. 118; ku podlodze, Puł. 238 v., Wacł 7 r.; w synagodze gych, Flor. 105, Puł. 212 v.; w pysze, Puł. 58 v. (Flor. 30. w pisznosczi); w pyssze swoyey, Puł. 117 r. (Flor. 58. w pisznosci); o apostolskey zgodzye y czerekwy yednocze molwy dad, Puł. 266 r.; troyczę w yednocze czczyly, Puł. 308 r. (Flor. Atan. w gednoszczy, Wacł. 8 v. w iednosczi); troycza w gednocze czczyona byla, Puł. 310 r. (Flor. Atan. w gednoczy, Wacł. 111 v. w gednosczi); w lichocze, Flor. 50, (Puł. 103 v. we zloszczyach, K. Świdz. w lichotach); w lichoce, Flor. 51; w lychoczye, Puł. 105 v.; s⸰dzisz lud w prawocze, Flor. 66, (Puł. 129 r. wsprawyedlnoszczy); s⸰dzicz b⸰dze okrog zeme w prawocze, Flor. 95; w prawocze, Puł. 192 r.; s⸰dzicz b⸰dze okr⸰g zem w prawocze, Flor. 97; w prawocze, Puł. 194 v., Flor. 110, Puł. 225 v.; w prawocze sercza mego, Flor. 118; w prawoczye, Puł. 236 v. (Wacł. 4 v. we wzprawienyu sercza); w prawocze twogey oszywy me, Flor. 118; wprawoczye twoyey, Puł. 240 r. (Wacł. 24 r. we sprawiedliwosczi); wyslvszay m⸰ w twogey prawocze, Flor. 142, (Puł. 280 r. w twoyey sprawedlnoszczy); oszywysz m⸰ w prawocze twogey, Flor. 142; w prawocze twoyey, Puł. 281 r.; w robocze ludzskey ne s⸰, Flor. 72; w roboczye, Puł. 144 v.; po crziwdze, Flor. 68; po krzywdze, Puł. 134 v.; po krzywdzye smy vczynyly, Flor. 105; po krzywdze, Puł. 211 r.; w prawdze twoiey, Flor. 5; w prawdze, Puł. 7 r.; w prawdze, Flor. 9, 16; wprawdzye, Puł. 14 r., 27 v.; w prawdze, Flor. 24, Puł. 46 r., Flor. 25, 30; wprawdzye, Puł. 48 v., 56 v.; w prawdze, Flor. 53, Puł. 108 r., Wacł. 3 r ; dziwni w prawdze, Flor. 64; wprawdzye, Puł. 125 v.; w prawdze zbawena twego, Flor. 68; wprawdze zbawyenya twego, Puł. 135 v.; w prawdze twoiey, Flor. 70; w twoyey prawdze, Puł. 139 r.; wprawdze, Flor. 85, Puł. 173 r.; ani zawadzo w prawdze moiey, Flor. 88; wprawdze moyey, Puł. 180 r.; w prawdze twoiey, Flor. 88; w prawdze twoyey, Puł. 181 r.; w prawdze swoiey, Flor. 95; w prawdze swoyey, Puł. 192 r.; ludzi w prawdze (s⸰dzicz b⸰dze), Flor. 97, (Puł. 194 v. wrownoszczy); kaszny ... vczynone wyrandze (*pro*: wprawdze), Flor. 110, [*por. Nehring, Iter Flor. str. 50*]; w prawdze, Puł. 225 v.; w prawdze twoy vszmerzyl ges m⸰, Flor. 118, 73; w prawdzye twoyey, Puł. 244 r.; wprawdze twoyey, Wacł. 29 r.; w prawdze twogey, Flor. 142; wprawdze, Puł. 280 r.; wzywayoczym gy wprawdze, Flor. 144; w prawdze, Puł. 285 v.; po ra-

dze, Flor. 1; nye szedl po radze, Puł. 1 v.; w radze, Flor. 1, Puł. 2 v.; grozny w radze, Flor. 65, Puł. 127 r; w radze swǫtich, Flor. 88; w radzye, Puł. 177 r.; w radze swogey, Flor. 105; w radze swoyey, Puł. 214 v.; w radze prawych, Flor. 110, Puł. 225 r.; w oglowe y w usdze czeluscí gich sczisni, Flor. 31; wuzdze, Puł. 61 r.; na wodze postrobenstwa (*refectio*) wzchwal me, Flor. 22; na wodze, Puł. 43 v.; wzdradze, Flor. 23, (Puł. 45 r. welszy); o apostolskey zgodzye, Puł. 266 r.; w wyelikey chorobye dokonan, Puł. 311 v.; na glowye obrzęda, Puł. 81 v.; w glowe ksǫg pisano iest, Flor. 39, (Puł. 82 v. na poczęczyu kszyǫg); yako masez na glowe, Flor. 132; na glowye, Puł. 266 v.; w slawe moiey, Flor. 56, (Puł. 114 r. *brak*); widzan bǫdze we slawe swoiey, Flor. 101; w slawye, Puł. 199 v.; w slawye twoyey, Flor. 105, Puł. 214 v; w slawe moyey, Flor. 107; w slawye moyey, Puł. 219 r.; rog yego powyszon bodze w slawe, Flor. 111; w slawye, Puł. 227 r.; bǫdǫ se weszelycz swǫty w slawe, Flor. 149; w slawye, Puł. 291 r. (Wacł. 14 r. w chwale); w mnostwe slawe twogey, Flor. Moy. (*tu locativus użyty jest zamiast genet. jako dopowiedzenie do rzeczownika*: w mnostwe, Puł. 297 r. w mnostwe slawy twoyey); w chwale, Flor. 68; w chwalye, Puł. 137 v.; w metle, Flor. 2; w myetlye zelazney, Puł. 3 v.; nawedzǫ w metle lychoti gich, Flor. 88; w myetlye, Puł. 179 v.; spyeszmy lycze yego w chwale, Puł. 189 v. (Flor. 94. w zpowedzi, Wacł. 107 v. wspomiedzi); we chwale spowadaycze se onemu, Flor. 99; w chwale, Puł. 196 v. (*2 r.*) (Flor. 99. w spowedzi); speywaycze panv wchwale, Flor. 146; w chwale, Puł. 288 r., Wacł. 130 r.; na zkale powiszil ies me, Flor. 60; na skalye, Puł. 119 v.; na syon gorze swǫtey, Flor. 2, (Puł. 3 r. na syon gorę szwyętǫ); na gorze, Flor. 14, Puł. 23 r.; na gorze swǫtey iego, Flor. 47, 98; na gorze, Puł. 96 v., 196 r.; wszczepysz na gorze dzedzyczstwa twego, Flor. Moy.; na gorze, Puł. 298 v.; chwalcze ymǫ gego w gǫslach albo w koze (*pro*: korze), Flor. 149, [*por. do tego miejsca artykuł prof. Nehringa w Archiv f. sl. Phil. IV. 655*]; w korze, Puł. 291 r.; chwalcze ymyę yego w korze, Puł. 291 r. (Flor. 149. w gǫslach); w bembnye y w korze, Puł. 292 r. (Flor. 150. w bǫbe y w gǫslych); w babnye y w korze, Wacł. 142 v.; pyczye dasz nam we zlzach w merze, Flor. 79, (Puł. 163 v. w myarę); ne w oferze twoiey karacz bǫdǫcze, Flor. 49, (Puł. 101 r. w obyetnyczach twych); w sekirze y przesecze srzuczili yǫ, Flor. 73, (Puł. 147 v. w tǫsz szyekyrǫ y przeszyekyem), [*por. J. Baudouin de Courtenay,* O древне-польс. яз., *str. 61*]; we smerze mogey, Flor. 118, 49; weszmyerze moyey, Puł. 241 v. (Wacł. 25 v: w ponizeniu moiem); tu molwy oszmyerze, Puł. 243 r.; we smercze mogey, Flor. 118, 89; we szmyerze moyey, Puł. 246 r. (Wacł. 34 v. w ponizenyu moiem); we smerze naszey pomnal nasz, Flor. 135; we szmyerze, Puł. 270 v.; w werze, Flor. 32. (Puł. 62 r. podlug wyary); wyego wyerze, Puł. 115 v.; vwǫznǫl iesm w gline glǫbokey, Flor. 68; w glynye, Puł. 134 r.; w personye męczennykow molwy dauid, Puł. 232 v.

§. 124. f) Temata żeńskie pierw. na -ja *mają właściwą sobie końcówkę* -i, *powstałą z* ě *po* j *tak samo jak w męskich i nijakich, i dwie analogiczne tj.* -e *i* -ej. *Z końcówką* -i: ty gospodne osobne w nadzegi postawil ies me, Flor. 4; wiwodl ie w nadzegi, Flor. 77; *w Puławskim czytamy*: ty gospodnye ossobnye w nadzyey postawylesz mye, 6 r.; wywyodl ye w nadzey y nyebaly szye, 159 r. *Formy* w nadziej *możnaby uważać w tych miejscach także za accusativus od nieużywanego nominat.* nadziej; w nadzegi, Flor. 15; w nadzyegy, Puł. 25 r.; na zmigi y na basiliszku chodzicz bǫdzesz, Flor. 90, (Puł. 185 r. na zmygu); kristus w dzewyczy trzeem wszedw, Puł. 34 r.; iaco w obetnicy twoiey, Flor. 55; wobyetnyczy twoyey, Puł. 112 r.; w okolyczy, Puł. 58 r. (Flor. 30. w okrǫdze); w ocoliczy naszey, Flor. 43, 78; w okolyczy, Puł. 90 v., 161 v.; gisz w coliczi (*pro*: ocoliczi) iego sǫ, Flor. 88; w okolyczy, Puł. 177 v.; w okolyczy, Puł. 192 v. (Flor. 96. w ocrǫdze); na prawiczi, Flor. 15; na prawyczy, Puł. 25 r; w prawiczi twoiey, Flor. 15; w prawyczy. Puł. 25 v.; na prawyczy twoyey, Puł. 93 r. (Flor. 44. na prawiczǫ twoiǫ); na prawyczi twoyey, Puł. 184 v. (Flor. 90. od prawicz twogich); na prawyczi yego, Puł. 221 r. (Flor. 108. na prawy yego); gensze stal na prawyczy, Flor. 108; na prawyczy, Puł. 223 v.; sǫdz na prawyczy moyey, Flor. 109; na prawyczy moyey, Puł. 224 r.; na prawiczi, Wacł. 87 r.; gospodzyn na prawyczy twoyey, Flor. 109; na prawyczy twoyey, Puł. 224 v.; sedzy na prawyczy, Flor. Atan; na prawyczy, Puł. 311 r.; na prawiczi, Wacł. 113 v.; zloscz stroyǫczy poprosznyczy, Puł. 46 r. (Flor. 24. na prosznoscz); zaprawdǫ po prosznicz szukali sǫ, Flor. 62; poproznyczy, Puł. 123 r.; poproznyczy dzalayǫ, Puł. 260 v. (Flor. 126. po prosznoszcy); w sweczi sziwich, Flor. 55, (Puł. 112 v. w szwyatloszczy zywych); vczynil ges w taynyczy, Flor. 138; w tayemnyczy, Puł. 274 v.; gednego boga we troyczy, Flor. Atan.; w troyczy, Puł. 308 r.; w troyczi, Wacł. 8 v.; w tye troyczy, Flor. Atan.; w tey troyczy, Puł. 309 v.; w tey troyczi, Wacł. 111 v.; gednocz we troyczy, Flor. Atan.; yednota w troyczy, Puł. 310 r.; gednoscz w troiczi, Wacł. 111 v.; tako o troyczy rozvmey, Flor. Atan.; o troyczy, Puł. 310 r.; o troiczi, Wacł. 112 r.; bidlil iesm na pusczi, Flor. 54; na puszczy, Puł. 109 v.; kedy byl na puszczy, Puł. 12? r.; przeydzesz na puszczy, Puł. 130 v. (Flor. 67. w pusczǫ); na puszczi, Flor. 77 *(3 r.)*; na puszczy, Puł. 155 v.. Flor. 77, Puł. 156 r., 158 r.; w puszczy, Puł. 159 r.; na puszczi, Flor. 94; na puszczy, Puł. 190 v.; na pusczi, Wacł. 117 r.; na puszczy, Flor. 105; na puszczy, Puł. 211 v.; szǫdaly seǫ szǫdze na puszczy, Flor. 105; na puszczy, Puł. 212 r.; na pvszczy, Flor. 105; na puszczy, Puł. 213 r.; zblandzyly sǫ na pvsczy, Flor. 106; na puszczy, Puł. 215 v.; w zyemy strasznе y opuszczyaley puszczy, Puł. 303 r.; w duszi moiey, Flor. 12; w duszy, Puł. 20 v.; any yest w yego duszy zdrada, Puł. 60 r. (Flor. 31. w iego dusze); odplata w duszy moyey, Puł. 264 r. (Flor. 130. dvszy moyey, *dativ.*); w duszy mogey, Flor. 137; w dyszy moyey, Puł. 272 v. (Flor. 136 v. w duszi mey);

chwalcze gy w czwyrdzy syly gego, Flor. 150; w czwyrdzy, Puł. 291 v.; w czwirdzi, Wacł. 142 r., *o brzmieniu tego wyrazu w psałterzu Puławs., por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 244;* przewedzy myǫ we stdzy (stdza, *semita, ścieżka*) kaznich twoych, Flor. 118; przewyedzy mye weszdzy kazny twoych, Puł. 239 v. (Wacł. 23 na sczieszcze); w oglowi y w usdze czeluscі gich sczisni, Flor 31; w oglowy, Puł. 61 r. (Klement. w ohlawi; *nom. sing.* ogłowia lub ogłów, *camus);* w burzy twoiey, Flor. 82; gonycz ye będzes w burzy twoye a w gnyewye twoyem zamǫczysz ye, Puł. 168 v.; sziwot w woli iego, Flor. 29, (Puł. 55 v. w wolyey yego); w woli twoiey dal ies, Flor. 29, (Puł. 55 v. w wolyey twoyey); w dobrey woli twey, Flor. 50, (Puł. 105 r. w dobrey wolyey), w dobrey voly, K Świdz; w woli twoiey, Flor. 72, (Puł. 146 r. w wolyey twoyey): na zemi, Flor. prol.; we wszelikey zemy, Flor. 8 (*2 r.*); wewszey zyemy, Puł. 12 v, 13 r; na zemi, Flor. 9; na zyemy, Puł. 17 v; w zemy, Flor. 15; w zyemy, Puł. 24 r.; w zemi sziwǫczich, Flor. 26; w zyemy, Puł. 51 v; przebywaioczi na zemi, Flor. 32, (Puł. 62 v. bydlyǫczy na szwyeczye); gisz przebiwayǫ na zmi (*pro:* zemi), Flor. 32; na zyemy, Puł. 63 r.; na zemi, Flor 36 (*2 r.*); na zyemy, Puł. 72 r., 73 r.; (bǫdǫ dzedziczmi zeme, Flor. 36); będǫ bydlycz na zyemy, Puł. 73 r.; bidlicz bǫdǫ na zemi, Flor. 36 (*2 r,*); na zyemy, Puł. 74 r., 75 r.; na zemi, Flor. 40; na zyemy, Puł. 84 v.; smarsczil se iest na zemi, Flor. 43; na zyemy, Puł. 91 v.; powyszon bǫdǫ na zemy, Flor. 45; na zyemy, Puł. 95 r.; na zemy, Flor. 45; na zyemy, Puł. 95 r.; na zyemy krzywdy ręcze wassze spyewayǫ, Puł. 114 v. (Flor. 57. na zemǫ); w zemi pustey, Flor. 62; wzyemy pustey, Puł. 122 v.; nazemi, Flor. 66 (*2 r.*); na zyemy, Puł. 129 r. (*2 r.*); bǫdze sczwerdzene w zemy, Flor. 71; w zyemy, Puł. 143 v.; chodzil iest po zemi, Flor. 72; po zyemy, Puł. 145 r.; na zemi, Flor. 72; na zyemy, Puł. 146 r.; zaszgli sǫ ognem swǫtoscz twoiǫ w zemi, Flor. 73; na zemy, Puł. 147 v. (*2 r.*) (Flor. 73. od zeme); wszytky vtulne na zyemy, Puł. 151 v. (Flor. 75. zeme); w zemi egipta, Flor. 77 (*2 r.*); wzyemy, Puł. 155 v., 159 r.; w zyemy kam, Puł. 159 r. (Flor. 77. w przebitkoch cham); vczinil ... swǫtoscz swoiǫ w zemi, Flor. 77; w zyemy, Puł. 160 v.; w okolyczy sǫ na zyemy, Puł 161 v. (Flor. 78. w ocoliczi naszey sǫ); na wszey zemy, Flor. 82; na wszey zyemy, Puł. 169 r.; w zemi naszey, Flor. 84; wzyemy naszey, Puł. 171 v. (Wacł. 69 v wzyemy szwe); prawda twoya w zyemy zapomnyana, Puł. 175 v. (Flor. 87. prawdǫ twoiǫ we zgubene); wzemy zapomnena, Flor. 87; w zyemy, Puł. 176 r.; pobesczinil ies na zemi swǫtoscz yego, Flor. 88; na zyemy, Puł. 180 v.; stolecz iego na zemi starl ies, Flor 88. (Puł. 180 v. na zemę); w zyemy będze panyacz, Puł. 202 v. (Flor. 102. wszem, Wittenb. wssiem); we wszyey szemy, Flor. 104; wewszey zyemy, Puł. 207 v.; w szemy kam, Flor. 104 (*2 r.*), 105; wzyemy kam, Puł. 208 v., 209 r., 212 v.; wszytko siano w szemy gich, Flor. 104, (Puł. 209 v. owocz zyemye gych); w szemy gych, Flor. 104 (*2 r.*); wzyemy gych, Puł. 209 v., 210 r.; w szemy mnoglich, Flor.

109; w zyemy, Puł. 224 v.; mocznǫ bǫdze na szeny *(pro: szemy)* szemǫ gego, Flor. 111; na zyemy, Puł. 226 r.; na nebye y na zemy, Puł. 227 v. (Flor. 112. na szeme); w ziemy swywych, Flor. 114, (Puł. 231 v. *brak); bydlǫczy ya gesm na szemy*, Flor. 118; na zyemy, Puł. 238 r.; na ziemi, Wacł. 6 r.; beszmala strawyly sǫ me na zemy, Flor. 118, 81; na zycmy, Puł. 245 v.; na zemi, Wacł. 34 r.; na szeimy, Flor. 134; na zyemy, Puł. 267 v.; w zyemy czudzey, Puł. 271 r. (Flor. 136. w zyemy); mosz molwyǫczy ne przespege na szemy, Flor. 139; na zyemy, Puł. 277 r.; częszcz moya wzyemy zywych, Puł. 279 r. (Flor. 141. w szeme); vsmerdzyl gest w szemy szywot moy, Flor. 142; na zyemy, Puł. 280 r.; na nebe y na szemy, Flor. 148; na zyemy, Puł. 290 v.; zyawcze to wewszelikey zyemy, Puł. 293 r. (Flor. Isai. we wszey zemey); w zemy szywych, Flor. Isai. sec.; w zyemy, Puł. 293 v.; w zyemy, Puł. 303 r.; z roszyerdzym targayǫczym na zyemy, Puł. 305 r.; w iazkini swoiey, Flor 9; w yaskyny swoyey, Puł. 16 v.; w iutrzni bǫdǫ mislicz, Flor. 62; w yutrzy, Puł. 123 r. (*jestto albo omyłka, albo też temat na* -ja *femin. lub neutr. więc nom. sing.* jutrza *lub* jutrze); w iutrzny, Flor. 100 (Puł. 197 v. w yutrznyę); na gorę szwyętǫ twoyę y w stany twoyey, Puł. 88 v. (Flor. 42. w przebitky twoie), *idę tu za prof. Nehringem, który utrzymuje, że tkwi tu nominat.* stania; *por. Archiv f. sl. Ph. V. 251*; prawycza twoya gospodne powelyczana gest w moczny albo w silnosczy, Flor. Moy. (Puł. 297 r. w moczy).

§. 125. Prócz téj ogólnéj końcówki -i, *jaka jest właściwą tym tematom, spotykamy jeszcze w psałterzu Floryjańskim dwie, a w Puławskim jednę inną. Są to: we Flor*, -e *i* -ej; *w Puł.* -ej. *Końcówkę* -e *znajdujemy w następujących miejscach psałterza Flor.:* ani iest w iego dusze zgloba, 31; na newe y na szeme, 112; w szeme czvdzey, 136; w szeme szywych, Flor. 141 (*w Puł. wszędzie tu jest końcówka* -i). *Końcówka ta mogła powstać z analogii do genet. singul. lub też accusat. plur. pod wpływem przyimków:* w *i* na. *Prof. Nehring trzy ostatnie przykłady uważa za proste błędy (Iter Flor. 82, 83), o pierwszym zaś nic nie wspomina. Godna uwagi, że końcówka ta występuje i w późniejszych zabytkach, jakkolwiek rzadko, por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaepolonica, (Archiv f. sl. Ph. III. 26):* na ziemye.

§. 126. Końcówka -ej *występuje w Flor. tylko w jednym miejscu:* zyawcze to we wszey zemey, Flor. Isai.; *w Puł. zaś w czterech:* w wolyey yego, 55 v.; w wolyey twoyey, 55 v.; w dobrey wolyey twoyey, 105 r., 146 r. *Końcówka ta właściwa deklinacyi złożonéj przymiotników, dostała się do tych kilku przykładów locativu drogą analogii. Przeszła ona najpierw do genetivu rzeczowników (tem. na* -ja *femin.), a następnie do dativu i locativu. W obu psałterzach najwięcéj przykładów na tę końcówkę znajdujemy w genetivie. Por. Baudouin de Courtenay (Beiträge f. vergl. Spr. VI. 33). Formy* ziemiej *nigdzie jednak, ani w genet., ani w dativie niema w tych zabytkach, a w locativie powszechną jest zresztą forma* ziemi, *dlatego*

uważa ją prof. Nehring za błąd (Iter Flor. str. 83). Przeciwnie rzeczownik wola *innéj formy w genetivie nie ma jak* wolej *w obu psałterzach (por. §. 44), w dativie tego rzeczownika nie znajdujemy, a ponieważ i w locativie w Puławskim innéj formy niema, potrzeba ją tamże uważać za powszechną, podczas gdy w Flor. powszechną jest forma* woli. *Por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaeopol. (Archiv f. sl. Ph. III. 26):* w tey navcze astrologiey, kolnyey, yndiey.

§. 127. g) Temata męskie pierw. na -i *mają w zabytkach naszych już tylko analogiczne końcówki* -e *i* -u. *Już w zabytkach starosłowieńskich znajdujemy obok właściwéj formy* дьни *formę* дьне, *która w kodeksie zografskim i ewangelii athoskiéj równa jest co do liczby formie* дьни, *a w ewangelii Sawy i kodeksie supraźskim przewyższa ją nawet. [Por. R. Scholvin, Archiv. f. sl. Ph. II. 520; A. Leskien, Archiv f. sl. Ph. III. 108—9]. Ztąd téż wcześnie już w polskim języku mamy:* we dnie. *Z końcówką* -e: we dne, Flor. 1; we dnye, Puł. 2 r.; we dne, Flor. 31, 41 (*2 r.*), 87, 90, 118, 161; we dnye, Puł. 60 r., 86 r., 87 r., 174 v., 184 v., 253 v.; ve dne, Flor. 54, Puł. 109 v.

Z końcówką -u: potrzeczem dnyu, Puł. 45 v.

§. 128. h) Temata żeńskie pierw. na -i *mają zawsze końcówkę* -i: w bladosci zlota, Flor. 67; w blyadoszczy zlota, Puł. 131 r.; w boleszczy, Puł. 57 v. (Flor. 30. w bolenu); w czemnosci smerczi, Flor. 87; w czyemnoszczy, Puł 175 r.; w czemnvsczy Flor. 142, (Puł. 280 r. w czemnoszczach); powiszon bǫdz gospodne we czsnoscy (*virtus*) twoiey, Flor. 20; weczonoszczy twoyey, Puł. 39 r.; glos boszi we czcy, Flor. 28, (Puł. 54 r. w moczy); we czczy twoi ey, Flor. 44; we czczy. Puł. 93 r.; we czcy, Flor. 47, (Puł. 97 v. w moczy); we czczi bil, Flor. 48; we czczy byl, Puł. 99 r.; czlowek gdi we czcy bil, Flor. 48; we czczy, Puł. 100 r.; we czcy twoiei, Flor. 53; we czci swoiey, Flor. 64; w czcy swoiey, Flor. 65. (Puł. 107 v., 125 v., 127 v. w moczy); ti ies poczwerdzil we czczy twoiey morze, Flor. 73, we czczi swey, Flor. 77. (Puł. 148 r. moczǫ twoyǫ, 156 v. w moczy swey); iaco w globocoseczy welikey, Flor. 77. (Puł. 155 v. w wyelyu wod); w glembokoszczy, *ślad dyjalektyczny w wymawianiu samogłoski nosowéj,* Puł. 211 v. (Flor. 105. w glǫbokoseczoch); w glǫbokoszczy, Flor. 106; w glembokoszczy, Puł. 217 r.; w gorzkosczy dvze mogey, Flor. Isai sec.; w gorzkoszczy, Puł. 294 r.; troyczǫ w gednoszczy czczyli, Flor. Atan.; w iednosczi, Wacł. 8 v. (Puł. 308 r. wyednocze); przemogl w ieszutnosci swoiey, Flor. 51, [jeszutność, *vanitas, czeskie ješitnost, (por.* соунета *i pols. szuja), przytacza to prof. Nehring w Archiv f. sl. Phil. II. 435, por. téż Johannes Schmidt, Die Entwickelung von unurspr. j (Beitr. IV. 131)*]; seszli sǫ w geszutnosci dnowe gich, Flor. 77; w proznoszczy, Puł. 106 r., 157 r.; w kaysznoszczy yego chczecz będze barzo, Puł. 226 r. (Flor. 111. w kazvǫch); w lyudnoszczy, Puł. 304 r.; w lubosci twoiey, Flor. 88; w lyuboszczy, Puł. 178 v.; w laczonsczy picza, Flor. 61; w pragnoszczy, Puł. 121 r.; w lacznosczy y w przespycy dusza gych, Flor. 106, (Puł. 215 v. La-

cznǫcz); w myloszczy, Puł. 201 v. (Flor. 102. w mylosirdzy, Wacł. 10 v. w miloszerdzu); we mlodosczy swogey, Flor. 143; we mlodoszczy swoyey, Puł. 283 r.; w mǫdrosci, Flor. 89; w mǫdroszczy Puł. 183 r.; wszytka w mǫdrosczy yes vczynyl, Flor. 103; w mǫdroszczy, Puł. 205 v.; w nenawyscy ymal gesm, Flor. 118, 113; w nyenawysczi ymyal yesm, Puł. 248 r.; w nyenawisczi mialem, Wacł. 38 r.; w nenawysczy ymal gesm, Flor. 118, 121; w nyenawyszczy, Puł. 249 v.; w nenawysczy, Flor. 118, 161; w nyenawyszczy, Puł. 253 v.; w nyewynnoszczy moyey, Puł. 48 r. (Flor. 25. w przezwinstwe moiem); wnyewynnoszczi moyey, Puł. 49 r. (Flor. 25. w newinowaczstwe moiem); w nyewynnoszczy swoyey, Puł. 161 r.; gych chodzǫ w nyewynnoszczy, Puł. 170 r. (Flor. 77. w newynovaczstwe, 83. w newinowaczstwe); w pisznosczi y newrzodosczi (*abusio*), Flor. 30, [niewrządość, *por. Miklos. Lexic. palaeoslov.* оүрѧдъ, крѧдъ (*ordo*)]; w pysze y nyewrządoszczy, Puł. 58, (*tu psałterz Puławski popiera rekonstruowaną formę nomin. sing.* newrzǫdoscz *przez prof. Nehringa zob. Iter Flor., str. 77 i 93*); w oblycznoszczy twogey, Puł. 15 v. (Flor. 9. przed obliczim twogim); wolanye moye w oblycznoszczy yego weszlo, Puł. 29 r. (Flor. 17. wolane moie weszlo iest); rzekl iesm w oplwitoscy moiey, Flor. 29; w oplwytoszczy moyey, Puł. 55 v.; w oplwitosci, Flor. 77; woplwytoszczy, Puł. 156 v.; w pokornoszczy. Puł. 181 v.; we wszelykyem smętku y potrzebnoszczy, Puł. 118 r.; w pragnoszczy moyey, Puł. 136 v. (Flor. 68, w chczenu picza); w pragnoszczy swoye, Puł. 204 v. (Flor. 103. w chczenyv pycza swego); w pisznosczi, Flor. 30; w pisznosci swey, Flor. 58. (w pysze, Puł. 58 v., 117 r.); po prosznoszcy dzalayǫ, Flor. 126, (Puł. 260 v. po proznyczy); wezmǫ w prosnosczy masta swoga, Flor. 138; w proznoszczy, Puł. 275 r.; w radosci, Flor. 20; w radoszczy, Puł. 38 v.; w radosczi y weselu, Flor. 44; w radoszczy, Puł. 94 r.; cochayccze se w radosci, Flor. 67; w radoszczy, Puł. 130 r.; wnydzcze przedeyn w radoszczy, Puł. 196 r. (Flor. 99 w weselu); w radosczy, Flor. 104; w radoszczy, Puł. 210 v.; na wesselenye w radosczy, Flor. 105; w radoszczy, Puł. 211 r.; zyawiǫ dzala yego w radoszczy, Flor. 106; w radoszczy, Puł. 217 r.; w rownosci, Flor. 95; w rownoszczy, Puł. 192 r.; w rownoszczy, Puł. 194 v. (Flor. 97. w prawdze); w moczny albo w silnosczy, Flor. Moy. (Puł. 297 r. w moczy); w slodcosci twoiey, Flor. 67; w slotkoszczy, twoyey, Puł. 131 r.; wsprawyedlywoszczy, Puł. 14 r. (Flor. 9. w prawe); w sprawyedlnoszczy, Puł. 129 r. (Flor. 66. w prawocze); ne bǫdǫ chodzicz w zprawedlnosczy twoiey, Flor. 68. (Puł. 137 r. nye wnydǫ w sprawyedlywoszcz twoyę); sǫdzy lud twoy w sprawedlnosci, Flor. 71; wsprawyedlnoszczy, Puł. 142 r.; we sprawedlnosci twoiey powiszoni bǫdǫǫ, Flor. 88; sprawyednoszczy twoyey, Puł. 178 r.; wysluchay mye w twoyey sprawedlnoszczy, Puł. 280 r. (Flor. 142. w twogey prawocze); w starosci oplwitey, Flor. 91; w staroszczi, Puł. 186 v.; przeszedl gesm w starosczy, Flor. 118, 145; w staroszczy, Puł. 251 v.; w twoiey swatlosci, Flor. 35; w twoyey szwyatloszczy,

Puł. 71 v.; w szwyatloszczy zywych, Puł. 112 v. (Flor. 55. w sweczi); w swatlosci oblicza twego chodzicz bǫdǫǫ, Flor. 88; we szwyatloszczy oblycza twego, Puł. 178 r.; w szwyatloszczy strzal twoych, Puł. 300 v.; w szwyǫtoszczy, Puł. 122 v., 132 v. (Flor. 62, 67. w swǫtem); w swǫtosci iego, Flor. 95; w szwyǫtoszczy yego, Puł. 191 v.; w swǫtosczy twogey, Flor. Moy.; w szwyǫtoszczy, Puł. 297 v.; vslyszal mǫ w szyrokosczy gospodzyn, Flor. 117; w szyrokoszczy, Puł. 233 v.; chodzyl gesm w szyrokosczy, Flor. 118; w szyrokoszczy, Puł. 240 v.; w szirokosczi, Puł. 240 v.; w taiemnosci, Flor. 63. (Puł. 124 r. potayemnye); pogrǫszeni sǫ ludze w upascy, Flor. 9; w upaszczy, Puł. 15 r.; glos boszi w welebnoscy, Flor. 28; w wyelyebnosczy, Puł. 54 r.; w welicosci czci twoiey, Flor. 65. (Puł. we mnostwye moczy twoyey, 127 r.); w welykoszczy ramena twego, Flor. Moy.; w wyelykoszczy, Puł. 298 r.; na yeyze wyssokoszczy, Puł. 23 r.; na wyssokoszczy, Puł. 32 r. (Flor. 17. na wisokosczach); na wisocosci gor, Flor. 71; na wyssokoszczy gor, Puł. 143 v.; iestli wedzene na wysocosci, Flor. 72. (Puł. 145 r. na wyssokoszky); na wisocosci, Flor. 72; na wyssokoszczy, Puł. 144 v.; dziwny w wisokoscy gospodzin, Flor. 92. (Puł. 187 r. w wyssokoszczyach); gen na wysokosczy przebywa, Flor. 112; na wyssokoszczy przebywa, Puł. 227 v.; chwalcze gy na wysokosczy, Flor. 148; na wyssokoszczy, Puł. 289 v.; czso se chwalisz we zlosci, Flor. 51; we zloszczy, Puł. 105 v.; we zlosci gich rozproszi ie, Flor. 93; we zloszczy gich, Puł. 189 v.; na wydzenyee w dobroczy wybranych twogich, Flor. 105. (Puł. 211 r. w dobrocz); w dobroczy twgy navczy myǫ, Flor. 118, 65; w dobroczy twoyey, Puł. 243 r.; w dobroczi twoiey, Wacł. 28 r; troycza w gednoczy czczona bila, Flor. Atan. (Puł. 310 r. w gednocze, Wacł. 111 v. w gednosczi), w pamǫczy wekuye, Flor. 111; w pamyęczy wyekugey, Puł. 226 v.; w pamyaczi wiekuistey, Wacł. 19 v.; w pomyǫczy ymal gesm w noczy ymǫ twoge, Flor. 118, 49; w pamyęczy, Puł. 241 v.; w postaczy, Flor. 149, Puł. 291 v.; ne iest we smerczi, Flor. 6; we szmyerczy, Puł. 9 r.; w wyekugey szmyerczy, Puł. 20 v.; we smercy, Flor. 12; we szmyerczy, Puł. 21 r.; we smerczi swǫzil, Flor. 77; we szmyerczy zwyǫzal, Puł. 159 r.; w moczy twoiey, Flor. 20; w moczy twoyey, Puł. 37 v.; w moczi iego, Flor. 45; w moczy yego, Puł. 94 v.; w moczy twoiey, Flor. 58; w moczy twoyey, Puł. 117 r; bǫdcz pokoy w moczy twogey, Flor. 121; w moczy twoyey, Puł. 237 v.; w moczy kona bǫdze, Flor. 146; w moczy, Puł. 288 v.; w moczi konia, Wacł. 130 r.; ne we swey moczy, Flor. Ann., Puł. 296 r.; moyszeszowo pyenye o moczy boze, Puł. 296 v.; noszyl ges gy w moczy twogey, Flor. Moy.; w moczy twoyey, Puł. 298 r.; w moczy, Puł. 54 r., 97 v., 107 v., 125 v., 156 v., 297 r. w moczi, Puł. 127 v. (*w Flor. odpowiada*: we czci); przewroczil ies w nemoczi iego, Flor. 40; w nymocy yego, Puł. 84 v.; yensze przebiwa w pomoczy naywiszszego, Flor. 90; w pomoczy, Puł. 184 r.; slvncza w pomoczy dno-

wy, Flor. 135. (Puł. 269 v. w pomocz); w nocy, Flor. 1, 16; w noczy, Puł. 2 r., 26 r.; w nocy, Flor. 21; w noczi, Puł. 39 v.; we dne y w noczi, Flor. 31; w noczy, Puł. 60 r.; w noci, Klem.; w noczi, Flor. 41 (*2 r.*); w noczy, Puł. 86 r., 87 r.; ve dne y w noczi, Flor. 54; w noczy, Puł. 109 v.; w noczi, Flor. 76 (*2 r.*); w noczy, Puł. 152 r. v.; we dne wolal iesm y woczi (*pro:* wnoczi) przed tobǫ, Flor. 87; w noczy, Puł. 174 v.; strosze w noczi, Flor. 89; w noczy, Puł. 182 r.; ymal gesm w noczy ymǫ twoge gospodnye, Flor. 118, 49; w noczy, Puł. 242 r.; w noczi, Wacł. 26 v.; w noczy, Flor. 133. (Puł. 267 r. w noczach); w glose wesela y w zpowedzi, Flor. 41; wspowyedzy, Puł. 86 v.; przeydzimi oblicze iego w zpowedzi, Flor. 94. (Wacł. 107 v. wspomiedzi); we spowiedzi, Flor. 99. (Puł. 189 v. 196 v. w chwale); sluzycz y spyewacz psalm we spowyedzy, Puł. 196 r.; we lszy, Puł. 45 r. (Flor. 23. w zdradze); gędzcze gospodnu w gęszly, Puł. 194 r. (Flor. 97. w gǫsloch); w krzestney szwyętey kǫpyely, Puł. 86 r.; na poszczely moyey, Puł. 123 r. (Flor. 62. na postlanu moiem, Flor. 62); w misly wisokey, Flor. 67. (Puł. 133 r. w myslye vchwaczonym); w misli iesm ymal, Flor. 76; w myszly yesm ymyal, Puł. 152 v.; bo molwycze w mysly, Flor. 138; w myszly, Puł. 275 r.; w boyazny, Puł. 3 v. (Flor. 2. w strasze); w boiazni twoiey, Flor. 5; w boyazny twoyey, Puł. 7 r.; w boyazny twogey, Flor. 118, Puł. 240 r.; w boiazny, Wacł. 23 v.; w kazny, Flor. 7. (Puł. 11 r. w przykazanyu); w kazny twoyey, Puł. 91 r. (Flor. 43. w zacone twoiem); czinisz robotǫ w kazni, Flor. 93; czynysz trud w kazni, Puł. 189 r.

§. *129. i) Temata męskie pierwotne na* -u *kończą się na* -u, *a niekiedy przechodzą już do* -a *deklinacyi przybierając końcówkę* -ě: w domu oczcza mego, Flor. prol.; w domu boszem, Flor. 22, 26; w domu bozem, Puł. 44 r., 50 r.; w domu swǫtem iego, Flor. 28; w domu szwyętym, Puł. 54 r.; w domu iego, Flor. 47; w yego domu, Puł. 96 v.; w domu boszem, Flor. 51, 54; w domu bozem, Puł. 106 r., 110 r.; w domu, Flor. 67, Puł. 130 v.; w domu twoiem gospodne, Flor. 83; w domu twoym, Puł. 169 v.; w domu boga mego, Flor. 83; w domu, Puł. 170 r.; w domu boszem, Flor. 91; w domu bozym, Puł. 186 v.; w domv gego, Flor. 111; w domu yego, Puł. 226 v.; w domv, Flor. 112; w domu, Puł. 228 r.; stolczy nad domv dawydowe, Flor. 121; na domu dawydowye, Puł. 257 r.; w domv panowem, Flor. 133; w domu bozem, Puł. 267 r.; w domw (*sic*) panowem, Flor. 134; w domu bozem, Puł. 267 v.; w domu panowem, Flor. Isai. sec.; w domu gospodnowem, Puł. 295 r.; w stanu swym, Puł. 50 v., 120 r.

Podług analogii tematów na -a *męskich ma locativus rzeczownik* padół: w padole z lez, Flor. 83. (Puł. 169 v. w padoly, *zdaje się accus. plur.*). *W zabytkach starosłow. analogija w tym przypadku jeszcze bardzo nieznacznie działa, bo końcówkę* -ě *spotykamy tylko*

w wyrazie сыѣ, *(kod. Zografski i Sawy, por. R. Scholvin, Archiv f. sl. Ph. II. 510. 511).*

§. 130. j) Temata żeńskie pierwotne na -u (-ъв-) *mają jak temata na* -i *końcówkę* -i: w czirekwi welikey, Flor. 34. (Puł 68 v. wkoszczyele wyelikyem); w czyerekwi swǫtich, Flor. 88, [*co do pisowni, por. Archiv f. sl. Phil. II, str. 413*]; w czerekwy, Puł. 177 r.; o apostolach y czerekwy molwy. Puł. 256 v., 259 v; o yezukristu y czerekwy y o apostolach molwy prorok, Puł 260 v; o yezukriscze y czerekwy, Puł. 264 v.; we krwi moiey, Flor. 29; we krwy moyey, Puł. 55 v.; vmyie we krwy grzesznego. Flor. 57; vmyge we krwy, Puł 115 v.; we krwi, Flor. 67; we krwy, Puł. 132 v.

§. 131. k) Temata męskie pierwotne na -n *przeszły do męskich na* -ja: v strumenu cyzon, Flor. 82; w strumyenyu czyzon, Puł. 168 r.

l) Temata nijakie pierw. na -n *mają również analogiczną już końcówkę* -ju: w imenu boga, Flor. 19; w ymyenyu boga, Puł. 36 v.; w ymenu gospodnowe, Flor. 19; w ymyenyu, Puł. 37 r.; w ymenu twoiem, Flor. 43 (*2 r.*); w gymyenyu, Puł. 89 v., 90 r.; w imenu twoiem, Flor. 53; w gymyenyu, Puł. 107 v. (Wacł. 2 v. w gimya twoie); w ymenu twoiem, Flor. 88, (Puł. 178 r. w ymye twoye); w ymenu twoiem weselicz se bǫdǫǫ, Flor. 88, (w ymyę twe będǫ szye wyeszyelycz, Puł. 178 r.); w imenu moiem, Flor. 88, (Puł. 179 r. w ymyę moye); w ymenv swyǫtem yego, Flor. 104; w ymyenyu szwyętym, Puł. 207 r.; pomocz nasza w ymenv panowem, Flor. 123; w gymyenyu bozem, Puł. 259 r.; w naszem ramyenyu, Puł. 88 v.; w ramenu twoiem, Flor. 76; w ramyenyu twoym, Puł. 153 r.; w ramenu czczi twoiey, Flor. 88; w ramyenyu moczy twey, Puł. 177 v.; w ramenv wysokem, Flor. 135; w ramyenyu, Puł. 270 r. *Jeden wyraz odmieniający się zupełnie jak temata na* -a *neutra ma téż formę locativi z końcówką* -ě: na pyszmye, Puł. 24 r. *W zabytkach języka starosłowieńskiego mają te temata zawsze końcówkę* -i, *raz tylko znajdujemy* -e *w* имене *(kod. Zografski, por. R. Scholvin, Archiv f. sl. Ph. II. 530; A. Leskien, Archiv, III. 108).*

§. 132. m) Temata nijakie pierwotne na -es *przeszły do tematów na* -a *i przyjęły ich końcówkę* -ě: wzwyestowany w czele yest, Puł. 192 v.; w dzyele twoym, Puł. 185 v.; glos gromu twego w cobe (*pro:* cole), Flor. 76; w kolye, Puł. 153 v.; duszǫ swǫ na nebe dziwne vsadzi, Flor. prol.; na nyebye, Puł. 18 v., 70 v. (Flor. 10. 35. na nebesech); na nebe, Flor. 72; na nyebye, Puł. 146 r.; w nyebe, Puł. 150 v.; na nyebye wyerny, Puł. 180 r. (Flor. 88, w nebesech); na nyebye, Puł. 202 v. (Flor. 102. na nebyv); powysszy sze na nyebie boze, Puł. 219 r. (Flor. 107. na neba); na newe (*pro:* nebe) [*przykład wymienności spółgłosek mocnych i słabych, por. Iter Flor. 46*] y na szeme, Flor. 112; na nyebye, Puł. 227 v.; [bog nasz na nebe, Flor. 113; na nyebye, Puł. 229 r.; slowo twoge przebywa na nebe, Flor. 118, 89; na nyebye, Puł. 245 v.; w nyebie, Wacł. 34 v.;

gensze przebywasz na nebe, Flor. 122; na nyebye, Puł. 257 v.; vczynil pan na nebe, Flor. 134; na nyebye, Puł. 267 v.; wody gesz na nebe sǫ, Flor. 148; na nyebye, Puł. 290 r.; chwala gego na nebe, Flor. 148; na nyebie, Puł. 290 v.; na nyebye, Puł. 296 r. (Flor. Ann. w nebech); w slowe twogem, Flor. 118, 113; w slowye twoyem, Puł. 248 v. (Wacł. 38 r. w slowo twoie); o slowye podrosznem, Puł. 125 r.; w slowe gego, Flor. 129; w slowye yego, Puł. 263 v.; w słowie iego, Wacł. 19 r.

Z końcówką -ju *(jak temata na* ja *neutra przeważnie) znajdujemy jeden tylko przykład we Flor. 102.* na nebyv, *w Puł. zaś żadnego. Prof. Nehring twierdzi* (*Archiv f. sl. Ph. II. 435*), *że formie téj odpowiada czeski nom. sing.* niebie.

§. 132. Dualis. [*Meniński: dualis rarus est valde et vix adhibetur in nominibus sine expressa applicatione numeri 16. 17. Miklosich, Wortbildl. 400. W niektórych późniejszych zabytkach, jak z w. XVI. jeszcze obficie formy liczby podwójnéj się zachowały, por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaeopol. Archiv f. sl. Ph. III. 26—7*].

Nominativus. a) Temata żeńskie pierw. na-a *kończą sie na* -ě: rǫcze moie vczinili sǫ organi, Flor. prol.; rǫce wasze spewaiǫ, Flor. 57; ręcze wassze, Puł. 114 v.; rǫcze iego w koszu sluszile iesta, Flor. 80; ręcze, Puł. 165 v.; suchǫ rǫczye iego stworzile, Flor. 94; ręcze yego vczynyly, Puł. 190 r.; rance iego, Wacł. 108 r.; rǫcze twoy gospodnye wczynylesta mǫ, Flor. 118, 73; ręcze twoye, Puł. 243 v.; rancze, Wacł. 29 r.; prawdze boszey prawe weselǫcz sercza, Flor. 18, (*co do formy może to być dual. myśl jednak i składnia sprzeciwia się temu,* Puł. 35 v. prawdy boze, *Vulg.: Mandata Jehovae sunt recta laetificantia animum*).

b) Temata na -es *neutra przeszły do* -ja *tematów, mają więc końcówkę* -i: oczi iego na vbogego zrzita, Flor. 9; oczy, Puł. 16 v.; oczi iego na ubogego zglǫdaiǫ, Flor. 10; oczy, Puł. 18 v.; oczi mogi weszdi do gospodna, Flor. 24; oczy mogy, Puł. 47 r.; oczi boze, Flor. 32; oczy boze, Puł. 63 v.; oczi gospodnowi na na prawe, Flor. 33; oczy boze, Puł. 65 v.; widzely sǫ oczi nasze, Flor. 34; wydzyaly oczy nasze, Puł. 69 r.; oczi iego na pogani patrzǫ, Flor. 65; oczy yego, Puł. 127 v.; przeloszili sǫ wigilye oczi mogi, Flor. 76; vspyeszyla yesta ku czuczyu oczy moye, Puł. 152 r.; oczi mogi mdlesta bile przed vboszstwem, Flor. 87; oczy moye schorzaly przed stradzǫ, Puł. 175 v.; oczi mogi ku wernim zeme, Flor. 100; oczy moye, Puł. 197 v.; omdlale gesta oczy moge, Flor. 118, 81; omdlyaly oczy moye, Puł. 245 r.; ustali oczi moie, Wacł. 33 v.; oczy moge pomdlele iesta, Flor. 118, 121; oczy moye pomdlele yesta, Puł. 249 r.; oczi moie ustali, Wacł. 39 r.; wywedle gesta oczy moge, Flor. 118, 29; wywyedle yesta oczy moye, Puł. 250 v.; vsneszyle gesta oczy moye ku tobe, Flor. 118, 145; vspyeszyle gesta oczy moye, Puł. 252 r.; yako oczy slwg twogych w rǫkv panv gych; yako oczy poselkyney w rǫkv pǫney swogey, tak oczy nasze kv panv bogv naszemv, Flor. 122; yako oczy slug w ręku panow swych, jako oczy,

Puł. 257 v. poselkynyey w ręku panyey swoyey tako oczy nasze ku gospodnu bogu naszemu, Puł. 258 r.; any wznesle gesta se oczy moge, Flor. 130; any wznyeslesta szye oczy moye, Puł. 264 r.; wydzele gesta oczy twoy, Flor. 138; wydzyaly oczy twoye, Puł. 275 r.; oczy swszech w czϕ pfayϕ gospodne, Flor. 144; oczy wszech, Puł. 285 r.; pomdleny sϕ oczy mogy, Flor. Isai. sec.; pomdlyony sϕ oczy moye, Puł. 294 r.; vszi iego ku prosbe gich, Flor. 33; vszy yego, Puł. 65 v.

Te więc temata odrzuciwszy już w starosłowieńskim końcowe -s, *przeszły w dualis do tematów na* -i: оун, оушии; *tak też do dziś się używają. W ogóle we Floryjańskim mamy przykładów 30, w Puł. 29.*

§. 133. Accusativus. a) Temata na -a *feminina mają accusativus równy nominativovi:* yszby dal ie w rϕcze twoie, Flor. 9; w ręcze twoye, Puł. 17 r.; vczy rϕcze moie, Flor. 17; ręcze moye, Puł. 32 r.; kopali sϕ rzϕcze moie, Flor. 21; przekloly ręcze moye, Puł. 41 r.; vmyiϕ ... rϕcze moie, Flor. 25; ręcze moye, Puł. 48 v.; gdi podnaszaiϕ rϕcze moie, Flor. 27; ręcze moye, Puł. 52 r.; w rϕcze twogi gospodne, Flor. 30; w twoye, ręcze Puł. 57 r; rosziszili iesmi rϕcze nasze, Flor. 43; ręcze nasze, Puł. 91 r.; rϕcze swogi umyie, Flor. 57; ręcze swoye, Puł 115 v.; wznosϕ rocze moie, Flor. 62; wznyosę ręcze moye, Puł. 122 v.; dani bϕdϕ w rϕcze mecza, Flor. 62; w ręcze myecza, Puł. 123 v.; vmil iesm ... rϕcze moie, Flor. 72; ręcze moye, Puł. 145 r.; wznesy rϕcze twoye, Flor. 73; ręcze twoye, Puł. 147 r.; dal w rϕcze neprzyaczelowi, Flor. 77; w ręcze nyeprzyaczelowy, Puł. 160 r.; roszirzil iesm rϕcze moie, Flor. 87; ręcze, Puł 175 v.; poddal ye w rϕcze poganom, Flor. 105; w ręcze, Puł. 214 r.; rancze ymayϕ a ne bϕdϕ maczecz, Flor. 113; ręcze mayϕ, Puł 229 v.; wznosl gesm rϕcze moge, Flor. 118; ręcze moye, Puł. 241 r.; podnioslem rancze moie, Wacł. 25 r.; wdzgnycze rϕcze wasze, Flor. 133; wzdzygnycze ręcze wassze, Puł. 267 r.; rosprostrzel gesm rϕce moge kv tobe, Flor. 142; rospyϕlesm ręcze moye, Puł. 280 v.; gensze vczy rϕcze moye kvbyczv, Flor. 143; vczy ręcze moye, Puł 281 v.; wyssokoszcz ręcze swoye podzwygla, Puł. 300 r.

b) Temata pierw. na -es *neutra kończą się również jak w nominat.:* osweczy oczi moie, Flor. 12; oczy moye, Puł. 20 v.; oczi swe vstawili, Flor. 16; oczy swe, Puł. 27 r.; oczy pisznych vsmerzisz, Flor. 17; oczy, Puł. 31 v.; osweczaiϕcza oczy, Flor. 18; oczi, Puł. 35 v.; sczwirdzϕ na tobe oczi moie, Flor. 31; oczy moye, Puł. 61 r.; oczy magϕ a ne bϕdϕ wydzecz, Flor. 113; oczy mayϕ, Puł. 229 r; wytargl oczy mogy od slez, Flor. 114; oczy moye, Puł. 231 v.; zyaw oczy moy, Flor. 118; oczy mogy, Puł 237 v.; oczi moie, Wacł. 6 r.; otewroczy oczy moy, Flor. 118; odwroczy oczy moye, Puł. 240 r; oczi moie, Wacł. 23 v.; przed oczy twoge, Flor. 118, 169 *(2 r.)*; przed oczy, Puł. 254 r. *(2 r.)*; podzwygl gesm oczy moy na gory, Flor. 120; podzwyglesm oczy moye, Puł. 256 r.; oczy moie, Wacł.

75 v.; podzwygl gesm oczy moge, Flor. 122; oczy moye, Puł. 257 v.; podnyoszl oczi, Wacł. 91 r.; oczy ymayǫ a ne bǫdǫ wydzecz, Flor. 134; oczy mayǫ, Puł. 268 v.; kv tobe gospodne oczy moge, Flor. 140; oczy moye, Puł. 278 r.; weszlo iest w uszy moie, Flor. 17; weszlo w uszy, Puł. 29 r.; vszi doconal ies mne, Flor. 39; vszy dokonal yes mnye, Puł. 82 r.; zacyskaiǫczey vszi swoie, Flor. 57; vszy swoye, Puł. 115 r.; vszy magǫ a ne bǫdǫ slysecz, Flor. 113; vszy mayǫ, Puł. 229 r.; vszy ymayǫ a ne bǫdze slyszecz, Flor. 134; vszy mayǫ, Puł. 268 v.

W ogóle liczba przykładów w accusativie jest w obu psałterzach równa.

§. 134. Vocativus, podobnie jak accusat. = nominat. Temata na -es *neutra:* oczi twogi widzcze prawdǫ, Flor. 16; oczy twogy, Puł. 26 r.; poczmeni bǫdzcze oczi gich, Flor. 68; oczy, Puł. 137 r.; bǫdzcze vszy twoge, Flor. 129; vszy twoye, Puł. 263 v. (Wacł. 18 v. niechay bandǫ usze twoie).

§. 135. Genetivus ma zawsze końcówkę -u. *Temat na* -a *mascul.*: oczy slwg twogych w rǫkv panv gych, Flor. 122. *Jedyny ten przykład użyty jest tu w znaczeniu pluralis, czego dowodzi myśl zdania i lekcyja psałterza Puławskiego*: w ręku panow, Puł. 257 v.

Temata na -a *neutra:* czen zkrzidlu twoiu, Flor. 56; czyeyn skrzydlu twoyu, Puł. 113 r.

Temata na -a *feminina*: dzala rǫku [*forma* ręku *bywa niekiedy uważaną za locat. sing. o czym już Meniński (33) pisze: quasi esset mascul.* w jednem ręku, na twojem ręku. *por. Miklosich, Wortbildungsl. 418*| twoiu, Flor. 8; dzyala ręku twoych, Puł. 13 r.; w uczinkoch rǫku swoiu, Flor. 9. (Puł. 15 r. w uczynku yego); podlug czistosczi moyu rǫku, Flor. 17. (Puł. 30 v. mych rąk); podlug czistoty rǫku moiu, Flor. 17; ręku moyu, Puł. 31 r.; slutky (*sic*) rǫku iego, Flor. 18. (Puł. 34 v. skutky rąk yego); podlug scutcow rǫku gich, Flor. 27; ręku gych, Puł. 52 v.; we scutky rǫku gich, Flor. 27; ręku gych, Puł. 52 v.; witargn me z rǫku, Flor. 30; z ręku, Puł. 58 v.; z rǫku mocznich iego, Flor. 34; z ręku, Puł. 67 v.; odkupil ie z rǫku, Flor. 77. (Puł. 158 r. z ręky); ne sǫ pamǫtlywy rǫku rego (*pro:* iego), Flor. 77. (nye wspomnyaly ręky yego, Puł. 158 r.); w rozumech rǫku swoiu, Flor. 77; ręku swoyu, Puł. 161 r.; dzalo ręku naszu, [*na tym i kilku innych przykładach opierając się, przypuszcza prof. Przyborowski, że psałterz Puławski jest przepisany z jakiegoś innego może jeszcze o sto lat starszego psałterza niż Floryjański, Bibl. Warsz. 1880. Lipiec, 151*], Puł. 183 v. (Flor. 89. rǫk naszich); w dzala rǫku twoyu, Flor. 91; ręku twoyu, Puł. 185 v.; owcze ręku yego, Puł. 190 r. (Flor. 94. owcze pastwi iego, Wacł. 108 v. owcze pastwi iego); dzyala rǫkv twoyv siǫ nyebyesa, Flor. 101; dzyala ręku twoyu, Puł. 200 v.; w otworzenyv rǫku twoyu, Flor. 103; ręku twoyu, Puł. 206 r.; z rǫkv nenazrzǫczych, Flor. 105;

z ręku, Puł. 211 v.; dzała rǫkv yego, Flor. 110; ręku yego, Puł. 225 v.; dzał rǫkv ludzkv, Flor. 113; dzyała ręku lyudzku, Puł. 229 r.; bychǫ ne wsczǫgly prawy ku lychocze rǫkw swoyw, Flor. 124; ręku swoyu, Puł. 259 v.; vsylowana rǫkv twoyw, Flor. 127; ręku twoyu, Puł. 261 v. (Wacł. 81 r. w praczy rak szwych); dzała∫ rǫkv ludzkych, Flor. 134; ręku lyudzkych, Puł. 268 v.; dzała rǫkv twoyv ne gardzy, Flor. 137; ręku twoyu, Puł. 273 r. (Wacł. 137 v. rank twogich); podzwyszene rǫkv moyv, Flor. 140; podnyeszyenye ręku moyu, Puł. 277 v.; w vczynkoch rǫkv twoyv myslyl gesm, Flor. 142; ręku twoyu, Puł. 280 v.; wytargny mǫ z rǫkv, Flor. 143, (Puł. 283 r. z ręky); mecze s obv stronv sekǫcze, Flor. 149; s obu stronu, Puł. 291. *Rzeczownik* ręka *jest więc użyty w psałterzu Floryjańskim 26 razy, w Puławskim zaś 21 razy w formie genet. dual.*

Temata pierwotnie na -es: w obesrzenu oczu iego, Flor. 17. (Puł. 31 r. przed oczyma); od oblicza oczu twoiu, Flor. 30; od oblycza oczu twoyu, Puł. 59 v.; swecza oczu moiu, Flor. 37; oczu moyu, 'Puł. 77 v.; ne rozprawa w obesrzenu oczu moiu, Flor. 100. (Puł. 197 v. przed oczyma moyma). *Razem więc w Floryjańskim mamy na genetivus przykładów 33, w Puławskim zaś tylko 25.*

§. 136. Locativus, podobnie jak genetivus kończy się na -u. *Temata na* -a *feminina:* w moiu rǫku, Flor. 7; w moych ręku, Puł. 10 v.; w gichsze rǫku, Flor. 25; w gichze ręku, Puł. 49 r.; w rǫku neprzyaczela, Flor. 30; w ręku, Puł. 57 r.; w rǫku twoiu, Flor. 30; w ręku twoyu, Puł. 58 r.; w rǫku rego (*pro*: iego), Flor. 36; w ręku yego, Puł. 75 v.; w rǫku swoiu, Flor. 75; w swoych ręku, Puł. 151 r.; w rǫku nosicz bǫdǫ czebe, Flor. 90; w ręku, Puł. 185 r.; dusza moga w roka (*pro:* rǫkv) moyv, Flor. 118, 105; w ręku moyu, Puł. 247 v.; w ranku twogich, Wacł. 37 r.; w rǫkv panv gych, Flor. 122; w ręku panow swych, Puł. 257 v.; w rǫkv pǫney swogey, Flor. 122; w ręku, Puł. 258 r.; w rǫkv gych, Flor. 149; w ręku gich, Puł. 291 v.; rogowe w rǫkv gego, Flor. Habac.; w ręku yego, Puł. 299 v.

Temata pierwotnie na -es *neutra*: w oczv naszv, Flor. 117; w oczu naszu, Puł. 235 v.

§. 137. Dativus i Instrumentalis kończą się na -ma. *Temata na* -es *neutra przeszły po odrzuceniu* -es *do* -i *tematów, mają więc końcówkę* -ima: dam sen oczyma [*por. R. Scholvin, Archiv f. sl. Ph. II. 518*] mogyma a powekam mogym drzemane, Flor. 131; dam sen oczyma myma, Puł. 264 v.

Instrumentalis. Temata na -a *masculina mają końcówkę* -oma: medzi dwema zaconoma, Flor. 67. (Puł. 131 r. myedzy zakowstwem).

Temata na -ja *masculina:* pleczoma swogima zaslony czebe, Flor. 90; pleczoma swyma, Puł. 184 r.

Temata na -a *feminina kończą się na* -ama: newinowati rǫkama, Flor. 23. (Puł. 44 v. nyewynnych rąk); cleszczicze rǫkama,

Flor. 46; klyeszczye rękama, Puł. 95 v.; vspyesszǫ przed 'yego rękama ku bogu, Puł. 133 v. (Flor. 67. przeidǫ rǫky iego bogu); rǫkama mogima (szukal iesm), Flor. 76; rękama moyma, Puł. 152 r.; rzeky plǫsacz bǫdǫǫ rǫkama, Flor. 97; rękama, Puł. 194 v.; szyrokee rǫkama, Flor. 103; rękama, Puł. 205 v.; vsmyerzyly sǫ sye pod rǫkama gich, Flor. 105; pokorzeny sǫ pod rękama gich, Puł. 214 r. *W gwarach ludowych polskich jeszcze dziś mówią:* rękama; *podobnie w gwarach rosyjskich, porówn. Leskien, Beiträge VI. 174.*

Temata na -es *neutra:* przed oczima twima, Flor. 5; przed oczyma, Puł. 6 v.; przed oczyma iego, Puł. 16 r. (Flor. 9. przed obliczim iego); przed oczima gich, Flor. 13; przed oczyma gych, Puł. 22 v.; przed oczyma iego, Puł. 31 r. (Flor. 17. w obesrzenu oczu iego); przed oczima mima, Flor. 25; przed oczyma myma, Puł. 48 v.; migali oczima, Flor. 34; oczyma, Puł. 69 r.; przed oczima iego, Flor. 35; przed oczyma, Puł. 70 v.; przed oczyma naszima, Flor. 78; przed naszymi oczy-czyma *(omyłka z powodu rozdzielenia wyrazu i przeniesienia na następną stronicę)*, Puł. 162 r. v.; przed oczima twogima, Flor. 89; przed twyma oczyma, Puł. 182 r.; oczima twima vznamonasz, Flor. 90; oczyma twyma, Puł. 184 v.; przed oczima mogima, Flor. 100; przed oczyma myma, Puł. 197 r., 197 v. (w obesrzenu oczu moiu, Flor. 100); przed oczyma gospodnowyma, Flor. 108, 115; przed oczyma bozyma, Puł. 221 v., 232 r.; przed oczyma, Flor. 115, 118, 161, Puł. 232 v., 254 r.; przed oblyczym albo oczyma angelskyma, Flor. 137; przed oczyma angelskyma, Puł. 272 r.; przed oczima, Wacł. 136 v.; przed oczyma twogyma, Flor. 140; przed oczyma twyma, Puł. 277 v.; przed oczyma yego, Puł. 278 v. (Flor. 141. przed oblyczym gego); przed oczyma, Puł. 280 r. (przed oblyczym, Flor. 142); vszima wzwedz, Flor. 5; vszyma vsluchny, Puł. 6 v.; vszima vslisz, Flor. 16; vszyma, Puł. 25 v.; vszima vbaczi zlzi moie, Flor. 38; vszyma vbacz, Puł. 81 r.; vszima naszima sliszeli iesmi, Flor. 43; vszyma, Puł. 89 r.; vszima poczuycze, Flor. 48; vszyma, Puł. 98 r.; vszima vslisz, Flor. 53, 83; vszyma, Puł. 108 r., 170 r.; uszyma, Wacł. 2 v.; wszima poczuy gospodne, Flor. 85; vszyma, Puł. 172 v.; yen nye slucha duchownyma vszyma, Puł. 248 r.; vszyma przymy modlene moge, Flor. 142; vszyma poczuy, Puł. 279 v. *W tych więc tematach ma psałterz Puławski 6 przykładów więcéj jak Floryjański.*

O liczbie podwójnéj w języku polskim w ogóle, por. Baudouin de Courtenay w Beitr. zur vergl. Sprachfor. VI. 63. Miklosich Vergl. Gram. d. slav. Sprachen IV. Co do liczby podwójnéj w psałterzu Floryjańskim por. Nehring, Iter Flor. 33, w Puławskim zaś Archiv f. sl. Ph. V. 224, 252 i uwagę prof. Przyborowskiego w Bibl. Warsz. 1880, Lipiec, str. 148.

§. 138. Pogląd na liczbę i stosunek przykładów liczby podwójnéj da nam następująca tabliczka:

			Flor.	Puł.
I.	*Nominativus*	*Temata* -a *feminina*	7	6
		Temata -s *neutra*	23	23
	Accusativus	*Temata* -a *feminina*	21	21
		Temata -s *neutra*	20	20
	Vocativus	*Temata* -s *neutra*	3	3
II.	*Genetivus*	*Temata* -a *masculina*	1	—
		Temata -a *neutra*	1	1
		Temata -a *feminina*	26	21
		Temata -s *neutra*	4	2
	Locativus	*Temata* -a *feminina*	12	12
		Temata -s *neutra*	1	1
III.	*Dativus*	*Temata* -s *neutra*	1	1
	Instrumentalis	*Temata* -a *masculina*	1	—
		Temata -ja *masculina*	1	1
		Temata -a *feminina*	6	6
		Temata -s *neutra*	24	30
		Razem	152	148

Co do ogólnéj więc liczby różnicy między obu psałterzami prawie nie ma.

§. 139. Pluralis. Nominativus. a) Temata męskie pierw. na -a *mają prócz właściwéj sobie końcówki* -i, *dwie analogiczne* -owie *i* -y. *Prócz tego pewna grupa wyrazów ma końcówkę* -e. *Z końcówką* -i: grzeszniczy (ne wztaiǫ) w radze prawich, Flor. 1, (Puł. 2 r. grzeszny); obroczeny będa grzesznyczy w pyekyel, Puł. 15 r. (Flor. 9. grzeszni); grzesznicy naczǫgnoli sǫ lǫcziszcze swoie, Flor. 10; grzesznyczy, Puł. 18 r.; myecz wygyęly grzesznyczy, Puł. 73 v. (Flor. 36. grzeszny); grzesznyczy zagynǫ, Puł. 74 r. (Flor. 36. *brak*); gdy zgynǫ grzesznyczy, Puł. 75 v. (Flor. 36. grzeszny); oddalili sǫ se grzesznicy, Flor. 57; grzesznyczy, Puł. 114 v.; gdy wznydǫ grzesznyczy, Puł. 186 r. (Flor. 91. grzeszny); myloszny czy twogy, Puł. 118 v. (Flor. 59. mili twogi); obloczy sǫ szly, Flor. 17, (Puł. 29 v. obloky poszly); glos dali sǫ obloczi, Flor. 76; daly obloczy, Puł. 153 v.; bo sǫ ostatczy, Puł. 76 r. (Flor. 36. ostatcowe); ostatczy nyemyloszczywych, Puł. 76 r. (Flor. 36. ostatcowe); pagorczy yako baranowye owyecz, Puł. 228 v. (Flor. 113. pagorky); pagorczy yako ownowe owec, Puł. 228 v. (Flor. 113. pagorky); ptaczy nebeszczy, Flor. 8.

(Puł. 13 r. ptaky podnyebne); nad nymy ptaczy nebya bydlycz bǫdǫ, Flor. 103; ptaczy, Puł. 204 v. (ptaci nebesci, Wittb. 103); szrzecz ye będǫ ptaczy, Puł. 305 r.; swatczi zli ... pitali sǫ me, Flor. 34; szwyatczy zloszny, Puł. 68 r.; gdy szye blyzą kumnye szkodnyczy, Puł. 50 r. (Flor. 26. zawadcze).

§. 140. Z końcówką -y: gora syon boky polnoczi, Flor. 47; boky pulnoczy, Puł. 96 v.; obloky poszly, Puł. 29 v. (Flor. 17. obloczy); pogorky yako baranowe owecz, Flor. 113; pogorky yako ownowe owecz, Flor. 113, (Puł. 228 v. pagorczy (*2 r.*); naklonony sǫ pagorky sweczky, Flor. Habac.; pagorky, Puł. 299 v.; Erzebitky (*pro:* Przebitky) gich ... zwali sǫ ymona swa, Flor. 48, (Puł. 99 r. stanowye gich); slutky (*pro:* skutky) rǫku iego powadaiǫ sczwerdzene, Flor. 18; skutky, Puł. 34 v.; zamętky szyercza mego rosplodzyly szye są, Puł. 47 v. (Flor. 24. zamotcowe); tu se doconawaiǫ dwa prologi, Flor. Rubr. 2; blogoslaweni ... gichsze pocriczi sǫ grzechi, Flor. 31; pokryty sǫ grzechy, Puł. 60 r.; grzechi moye od czebe ne sǫ scrity, Flor. 68; grzechy moye, Puł. 134 v.; strachy twoye zamǫczyly mye, Puł. 176 r. (Flor. 87. *brak)*; oddalyony będą sądy twoye, Puł. 16 r. (Flor. 9. sǫdowe twogi); sǫdi bosze spraweni sami w sobe, Flor. 18; sady (*pro:* sądy) boze, Puł. 35 v.; sǫdy twogy, Puł. 71 r. (Flor. 35. sǫdowe twogi); we wszyey szemy sǫdy yego, Flor. 104; sǫdy yego, Puł. 207 v.; na weky wszytky sǫdy prawoty twogy, Flor. 118, 153; wszystky sǫdy, Puł. 253 r.; wszystky drogy yego sǫdy, Puł. 302 v.; zaklady gor zamǫczony są, Puł. 29 r. (Flor. 17. zaloszena gor); zǫby gich czin a strzaly, Flor. 56. (Puł. 113 v. zembowye); azali poznani bǫdǫ .. dziwi twoie, Flor. 87; dzywy twoye, Puł. 176 r.; iaco cedri libanske, Flor. 36; czedry lybaynkye, Puł. 76 r.; cedri bosze, Flor. 79; czedry, Puł. 164 r.; abi sprawoni muri ierusalemske, Flor. 50. (Puł 105 r. sprawyę mury, K. Świdz. ausprawiǫ muri); apostoly poganom mocz bozǫ zwyastuyǫ, Puł. 269 r.; apostoly szwyętego ducha moczy wyerzǫczym zyawyayǫ, Puł. 287 r.; apostoli czerkew ponǫkayǫ ku chwalye, Puł. 288 v.; bogowe poganow dyabli, Flor. 95; dyably, Puł. 191 r.; kozly z tlustoszczyǫ pszenycze, Puł. 303 v.; powyszyly sǫ se welny albo przewaly gego, Flor. 106. (Puł. 217 r. welny); nyedzyelne psalmy, Puł. 2 r.; psalmy, Puł. 49 v., 79 v., 106 v., 134 r., 165 r., 193 v., 223 v.; Slawany (*pro*: Balwany) poganow srzebro y zloto, Flor. 113; balwany, Puł. 229 r.; Salwany (*pro*: Balwany) poganow srzebro a zloto, Flor. 134; balwany, Puł. 268 v.; bichǫ wedzeli pogani, Flor. 9; pogany, Puł. 15 v.; zamǫczǫ se pogani, Flor. 64; pogany, Puł. 126 r.; wszistczi pogani sluszicz bǫdǫ iemu, Flor. 71; wszytczy pogany, Puł. 143 r.; przisli sǫ pogany, Flor. 78; pogany, Puł. 161 r.; wszistczi pogany ... przydǫ y clanacz se bǫdǫ, Flor. 85; wszystczy pogany, Puł. 172 v.; bacz szye będǫ pogany ymyenya twego, Puł. 199 v. (Flor. 101 *brak*); wszystczy pogany obesly mne, Flor. 117; pogany, Puł. 234 r.; nye slyszany glossy gich, Puł. 34 v. (Flor. 18. glossowe); rozmnozyly szye wyęczey nysz moye wlossy, Puł. 83 r. (Flor. 39. nad wlosy);

glod cirzpecz bǫdǫ iaco psi, Flor. 58 (*2 r.*); yako psy, Puł. 116 v.; pszy, Puł. 117 v.; vwrozy spadli sǫ mne, Flor. 15; powrozy, Puł. 24 v.; powrosy grzechow obwyǫzaly sǫ myǫ, Flor. 118, 57; powrozy grzechow, Puł. 242 v.; powrozi, Wacł. 27 r.

Końcówkę -e *ma tu jeden rzeczownik na* -anin, *po odrzuceniu końcowego* -in: ktorzicoli zemane, Flor. 48; wszystczy zyemyanye, Puł. 98 r. *W zabytkach starosłowieńskich końcówka* -e *u tych rzeczowników jest prawie powszechną, por. R. Scholvin, Archiv f. sl. Phil. 489—91.*

§. 141. Z końcówką -owie: przecziwo gim iǫzicowe gich, Flor. 63; yęzykowye, Puł. 124 v.; bo sǫ ostatcowe czlowekowi czichemu, Flor. 36. (ostatczy, Puł. 76 r.); ostatcowe nemilosciwich, Flor. 36. (ostatczy, Puł. 76 r.); ostatkowe mislena, Flor. 75. (Puł. 151 v. ostatek myszly); posladcowe [*posteriora, pośladek, novissimum, das letzte, czeskie posledek, Iter Flor. 99*] chrzepta iego, Flor. 67. (Puł. 131 r. poszlyadek); prorokowye powyadayǫ, Puł. 98 r.; kaco mily przebitcowe twogi, Flor. 83; stanowye twogy, Puł. 169 r.; swatcowe krzywi, Flor. 26; szwyatkowye, Puł. 51 v.; zamotcowe sercza mego rozplodzili se sǫ, Flor. 24. (Puł. 47 v. zamętky); bogowe moczni, Flor. 46; bogowye, Puł. 96 r.; bogowe iescze, Flor. 81; bogowe yesteszcze, Puł. 167 r.; wszistczi bogowe poganow, Flor. 95; bogowye, Puł. 191 r.; gdzye sǫ bogowye gich, Puł. 306 v.; bogowye, 306 r.; ne trze bogowe, Flor. Atan.; nye trzey bogowe, Puł. 309 r.; nye trzey bogowie, Wacł. 110 r.; powiszoni bǫdǫ rogowe prawego, Flor. 74; rogowye, Puł. 150; rogowe w rǫkv gego, Flor. Habac.; rogowye, Puł. 299 v.; wrogowye, Puł. 305 v.; ne trzie duchowe swǫty, Flor. Atan.; trzey duchowye, Puł. 309 v.; duchowie, Wacł. 111 r.; chodowe iego, Flor. 36; pochodowye yego, Puł. 75 v.; obrzǫdowe twogy prawy sǫ se vczynyl, Puł. 187 v. (Flor. 92. swadeczstwa twoia); odiǫti bǫdǫ sǫdowe twogi, Flor. 9; sǫdowe twogi, Flor. 35. (Puł. 16 r., 71 r. sǫdy); sodowe twoge weselly, Flor. 118; sǫdowye twogy wyeszyely, Puł. 240 r. (sądi twoie, Wacł. 24 r.); posznal gesm ... ysz prawda sǫdoue twoy, Flor. 118, 73; sǫdowye twogy, Puł. 244 r. (sǫdi twoie, Wacł. 29 r.); sǫdowy (*sic*) twogy pomogǫ my, Flor. 118, 169; sǫdowye twogy, Puł. 254 v. (Wacł. 116 r. sandy twoie); bichǫ se ne poruszili sladowe mogi, Flor. 16, 17; szlyadowye moczy, Puł. 26 v., 32 v.; sladowe twogi ne bǫdǫ poznani, Flor. 76; szlyadowye twoy, Puł. 153 v.; popowe gich w meczu, Flor. 77; popowye, Puł. 160 r.; popowe twogy, Flor. 131; popowye twogy, Puł. 265 r. (Wacł. 11 v. kaplany); gory weselyly se yako skopowye, Flor. 113; skopowye, Puł. 228 v.; gysze synowe yako nowy sczepowe, Flor. 143; szczepowe, Puł. 283 r.; bili mi sǫ zlzi moie chlebowe, Flor. 41; chlyebowye, Puł. 86 r.; grobowe, Flor. 48; grobowye, Puł. 99 r.; zembowye [*można to uważać za ślad dyjalektycznego wymawiania samogłoski nosowéj w tym wyrazie, por. Archiv f. sl. Ph. IV. 653 i V. 245*], Puł. 113 v. (Flor. 56. zǫby); na myę szly gnyewowye twoy, Puł. 176 r.; ostrowowe offerowacz bǫdǫ, Flor. 71; ostrowowye, Puł.

143 r.; czedrowye lybaynszczy, Puł. 205 r.; wsytky cedrowe, Flor. 148; wszystky czedrowye, Puł. 290 r.; apostolowe, Puł. 289 v.; przydǫ poslowe z egipta, Flor. 67; poslowye, Puł. 133 v.; obleczeni sǫ baranowe owecz, Flor. 64; baranowye, Puł. 126 v.; baranowe, Flor. 113 (*2 r.*); baranowye, Puł. 228 v. (*2 r.*); pagorky yako ownowe [*prof. Nehring każe tu czytać* nowe (*Iter Flor.* 80), *stosownie jednak do lekcyi psałterza Puławskiego trzeba się tu domyślić rzeczownika* own *lub* owien *tego samego pierwiastku co starosłowieńskie* овьнъ, *pols.* owca. *I rzeczywiście jest w starosłowieńskim* овьнъ (*aries*), *por. Miklosich, Lexicon palaeoslov.-graeco. lat. str. 487*], Flor. 113; baranowye, Puł. 228 v.; murzinowe, Flor. 67, 71; murzynowe, Puł. 133 v.; murzynowye, Puł. 142 v.; ne trze panowe, Flor. Atan.; nye trzey gospodnowye, Puł. 309 r.; panowie, Wacł. 110 v.; sǫ vrozumeli tarnowe (*spinae*) waszi osset, Flor. 57. (Puł. 115 v. oczy wassze); blyzu yest dzyen zatraczenya y byoz kwapyǫ czassowye, Puł. 306 v.; glossowe, Flor. 18. (Puł. 34 v. glossy); wozowye twogy zbawyenye, Puł. 300 r.

§. 142. Uwagi. 1) Właściwa tematom męskim pierw. na -a *końcówką* -i *zachowała się w obu psałterzach w dość rzadkich wypadkach. We Flor. mają ją 4 rzeczowniki:* grzesznicy (*3 r.*), obłocy (*2 r.*), ptacy (*2 r.*); swiatcy, *w Puł. 8 rzeczowników:* grzesznicy (*7 r.*), miłośnicy, obłocy, ostatcy (*2 r.*), pagórcy (*2 r.*), ptacy (*3 r.*), światcy, szkodnicy. *Są to więc wszystko rzeczowniki z wygłosem gardłowym* k. *Liczbą ogólną przykładów na tę końcówkę wynosi we Flor. 8, w Puł. zaś 18.*

2) Drugą końcówką właściwą pewnéj grupie tylko tematów męskich na -a, *a mianowicie rzeczownikom na* -anin *jest końcówka* -e. *Końcówka ta została już w języku starosłowieńskim przejęta od tematów spółgłoskowych. Spotykamy ją w obu psałterzach w jednym tylko przykładzie:* ziemianie. *W Puławskim w znaczeniu vocativu:* ostrowe 192 v. *jest zamiast* ostrowowie.

3) Końcówka -owie, *właściwa pierwotnie tematom męskim na* -u, *już w starosłowieńskim języku zawładnęła tematami męskiemi na* -a. *Podobnież w języku polskim. To to téż i w obu psałterzach najliczniejsze przykłady jéj spotykamy. We Floryjańskim mają tę końcówkę następujące rzeczowniki:*

1) imiona osób: światkowie, bogowie (*4 r.*), duchowie, popowie (*2 r.*), posłowie, murzynowie (*2 r.*). panowie.

2) imiona zwierząt: skopowie, baranowie (*3 r.*), ownowie.

3) nazwy części ciała: językowie, pośladkowie, rogowie (*2 r.*).

4) nazwy budowli i t. p.: przebytkowie, grobowie, ostrowowie.

5) nazwy drzew: szczepowie, cedrowie (*2 r.*).

6) nazwy niektórych rzeczy jak: chlebowie, tarnowie (*spinae*).

7) pojęcia po części umysłowe: ostatkowie (*3 r.*), zamątkowie, chodowie, obrzędowie, sądowie (*5 r.*), śladowie (*3 r.*), głosowie.

Wszystkich razem przykładów jest w psałterzu Floryjańskim 43 w 27 rzeczownikach.

W Puławskim kończą się na -owie:

1) prorokowie, świadkowie, bogowie (*6 r.*), wrogowie, duchowie, popowie (*3 r.*), apostołowie, posłowie, murzynowie (*2 r.*), gospodnowie (*2 r.*).

2) skopowie, baranowie.

3) językowie; rogowie (*2 r.*), zębowye.

4) grobowie, ostrowowie.

5) szczepowie, cedrowie (*2 r.*).

6) chlebowie, wozowie.

7) pochodowie, sądowie (*3 r.*), śladowie (*3 r.*), gniewowie, czasowie.

Ogółem znajdujemy tu przykładów 45, w 27 rzeczownikach. Jeszcze w późniejszych zabytkach znajduje Dr. A. Kalina: mvlowie, osłowie, wyelbradowie, yezikowie, (*por. Anecdota palaeopolonica, Archiv f. sl. Ph. III. 27*).

4) *Końcówka* -y *jest właściwie końcówką accusat. plur. tych tematów, wcześnie już jednak forma accusativu poczęła pełnić funkcyję nominativu. O stosunku w jakim forma accusativu pl. zastępuje formę nominativu plur. w językach słow., por. Fr. Miklosich, Vergl. Wortbild[2]. 409. Działała tu též zapewne analogija nominativu dual. tematów na* -u, *a to w ten sposób: najpierw mówiono* „dwa woły, dwa syny", *potym w znaczeniu liczby mnogiéj:* woły, syny, *a ponieważ analogija między tematami na* -u *i na* -a *już w starosłowieńskim w całéj deklinacyi się okazuje, przeto poczęto téż mówić:* pany, anioły, dziady *i t. p. W psałterzu Floryjańskim ma końcówkę* -y *15 rzeczowników:* boky, pagorky, przebytky, skutky, prologi, grzechy (*2 r.*), sądy (*4 r.*), zęby, dziwy, cedry (*2 r.*), mury, przewały, bałwany (*2 r.*), uwrozy, powrozy; *w Puławskim zaś 17:* boky, obłoky, pogórky (*2 r.*), pagórky, skutky, zamętky, grzechy, strachy, sądy (*2 r.*), zaklady, dziwy, cedry (*2 r.*), kozły, psalmy (*8 r.*), bałwany (*2 r.*), głosy, powrozy (*2 r.*). *O niektórych z tych form i innych między przykładami przytoczonych, jak* apostoly, pogany, psy, *trudno stanowczo orzec, że mają* y *a nie* i. *Przyczyną tego jest pisownia jaką w obu psałterzach znajdujemy, gdzie tak na* i *jak na* y *po 2 znaki służą. Tak np. we Flor. mamy 3 razy* pogani, *3 razy* pogany, *w Puławskim zaś zawsze* pogany *i t. p. Dlatego śmiało tam tylko możemy upatrywać końcówkę* -i, *gdzie zachodzi przed nim widoczna zmiana fonetyczna, jak np. gardłowego* k *na* c, *jak* grzesznicy. *W ogóle jednak zaznaczyć trzeba, że forma accusativu na* -y *znacznie częściéj występuje w psałterzu Puławskim w znaczeniu nominativu, niż we Floryjańskim. Niektóre rzeczowniki mają podwójne formy, jak:* oblocy (Flor. *2 r.*, Puł. *raz*), obloky (Puł. *raz*), pagórcy (Flor. *2 r.*), pagórki (Flor. *i* Puł. *po razu*) i pogórky (Puł. *2 r.*), ostatcy (Puł. *2 r.*), ostatkowie (Flor. *3 r.*), swiatcy (Flor. *i* Puł. *po razu*), światkowie (Flor. *i* Puł. *po razu*), przebytkowie (Flor. *raz*), przebytky (Flor. *raz*), zamątkowie (Flor. *raz*), zamętky (Puł. *raz*), cedrowie i cedry (*w obu psałterzach po 2 razy*), głosowie (Flor. *raz*),

głosy (Puł. *raz*). *O stosunku końcówek tych w dzisiejszym i staropolskim języku, por. Miklosich, Vergl. Wortbildlehre*[2], *407—410.*

§. 143. W znaczeniu vocativu. Z końcówką -i: ptacy perzasczy, Flor. 148; ptaczy pyerzasti, Puł. 290 v.

Z końcówką -i *lub* -y; przymcze gory myr lyudu a padoly sprawyedlnoscz, Puł. 142 r. (Flor. 71. 'pagorcowe); gory y swytky pagorky, Flor. 148; pagorky, Puł. 290 r.; swerz y wszelke skoty, Flor. 148; skoty, Puł. 290 v.; chwilicze gi wszistczi angeli iego, Flor. 96; wszystczy angely yego, Puł. 193 r.; blogoslawcze gospodnv wszyczsy angeli yego, Flor. 102; wszystczy angely yego, Puł. 202 v. (wsiczkny andielí gehi, Wittb 102); chwalcze gy wszytczy angely gego, Flor. 148; angely, Puł. 289 v.; zgynecze pogani, Flor. 9; pogany, Puł. 17 v.; weselcze se y raduycze se pogani, Flor. 66; pogany, Puł. 129 r.; chwalcze pana wszytky pogany, Flor. 116; wszystczy pogany, Puł. 232 v.; blogoslawcze pogany boga naszego, Puł. 127 v. (Flor. 65. poganowe); chwalcze pogany lyud yego, Puł. 307 v.; trzemy iego we chwale spowadaycze se onemu, Flor. 99; trzemy yego w chwale pochwalcze gy, Puł. 196 v.

Z końcówką -e *zamiast* -owie: raduycze szye ostrowe mnodzy, Puł. 192 v. (Flor. 96. raduycze se ostrowow wele).

Z końcówką -owie: chwalcze smokowe, Flor. 148; smokowye, Puł. 290 r.; prziymicze gori pocoy ludu a pagorcowe sprawedlnoscz, Flor. 71 (Puł. 142 r. padoly); blogoslawcze poganowe boga naszego, Flor. 65, (Puł. 127 v. pogany).

§. 144. b) Temata męskie pierw. na -ja *mają właściwą sobie końcówkę* -i *i analogiczne:* -owie, -ewie *i* -e. *Z końcówką* -i: czudzozemczi poddani sǫ, Flor. 59; czudzoziemczy poddaly szye sǫ, Puł. 119 r.; czudzozemczy, Flor. 82, 86; czudzozyemczy, Puł. 168 r., 174 r.; mne czvdzosemczy przyyaczele sczynyly sǫ, Flor. 107; czudzozyemczy, Puł. 219 v.; bo tamo sǫ sedzely stolczowe w sǫdze stolczy nad domv dawydowe, Flor. 121 (stolczowye na domu dawydowye, Puł. 257 r.); mlodczy y dzewycze chwalcze gy, Flor. 148 (*w znaczeniu vocativu*); mlodcz (*sic*) y dzewycze, Puł. 290 v.

§. 145. Z końcówką -owie: wspomonǫ y nawroczǫ se ku gospodnu wszitcy craiowe zeme, Flor. 21; widzely sǫ wszistczy craiowe zeme, Flor. 97. (Puł. 42. 194 r. kraye); boycze se iego wszitczi conczowe zeme, Flor. 66, (Puł. 129 v. kraye zyemye, *w znaczeniu vocativu); synoue twogy yako mlodzowe (młodziec, novella)* olyw, Flor. 127; mlodczowye, Puł. 262 r. (Wacł. 81 v. yako roszky olywne); bo tamo sǫ sedzely stolczowe w sǫdze, Flor. 121; stoylczowye, Puł. 257 r.; stolczowye na domu dawydowye, Puł. 257 r. (Flor. 121. stolczy); oczczowe naszy, Flor. 21, 43; oyczowye, Puł. 40 r., 89 r.; iaco wszistczi oczczowe mogi, Flor. 38; oyczowye, Puł. 81 r.; od oblicza iego oczczowe sirot, Flor. 67. (Puł. 130 r. przed lyczem yego oycza szyrot); oczczowe naszi powadali sǫ nam, Flor. 77; oyczowye nasz powyadaly, Puł. 154 r.; bicho ne bili iaco oczczowe gich, Flor. 77; oyczowye, Puł. 155 r.; iako oczczowe gich, Flor. 77; oyczowye, Puł.

159 v.; oczczowe waszi, Flor. 94; oyczowye waszy, Puł. 190 v.; oczczowe waszi, Wacł. 117 r.; otczsowe naszy, Flor. 105; oyczowye naszy, Puł. 211 v.; yesz nye czczyly oyćzowye gych, Puł. 304 r.; ne trzse oczowye, Flor. Atan.; nye trzey oyczowye, Puł. 309 v.; nye trzey oczczowie, Wacł, 111 r.; iunczowye (юньць, *thaurus*) tlusci osedli me, Flor. 21; yunczowye, Puł. 40 v.; zgromadzoni sǫ na mǫ biczowe, Flor. 34; byczowye, Puł. 68 v.; ksǫszǫta iuda wodzowe gich, Flor. 67; wodzowye gych, Puł. 133 r.; mǫszowe krwi, Flor. 54; mężowye, Puł. 111 r.; wszistczy mǫszowe, Flor. 75; mężowe, Puł. 151 r.; mǫszowe krwi otstǫpaycze ode mne *(vocativus)*, Flor. 138; mężowye, Puł. 275 r.; ostrzyly sǫ yǫzyk swoy yako wanszowe, Flor. 139; wężowe, Puł. 276 r.; wǫszowe (*vocativus*), Flor. 148; wężowye, Puł. 290 v.; lszowe sinowe ludzsczi w wagach, [*jestto nomin. plur. od rzeczownika* leż (*lhesz, mendax, 115*), *a więc dopowiedzenie do rzeczownika* synowie, *podobnie jak w Puławskim* łgarze, *prof. Nehring uważa to za błąd, zamiast* lsziwi sinowe, *Iter Florianense, str. 91*)], Flor. 61. (Puł. 121 v. lgarze); oltarzowe twogi gospodne czcy, Flor. 83. (Puł. 169 r. ołtarze); crolowe zemszczy (przistaiali sǫ), Flor. 2; krolyowye zyemsczy, Puł. 2 v.; crolowe rozumeyce (*vocativus*), Flor. 2; krolowye, Puł. 3 v.; crolowe sebrali sǫ se, Flor. 47; krolyowye sebraly szye, Puł. 96 v.; tobe offerowacz bǫdǫ crolowe dary, Flor. 67; krolyowye, Puł. 133 r.; wszytczi krolyowyo yego wzywayǫ, Puł. 142 r.; crolowe tharsis y ostrowowe offerowacz bǫdǫ, Flor. 71; krolyowye, Puł. 143 r.; crolowe arabszczi y saba dari prziwodǫ, Flor. 71; krolowye arapsczy, Puł. 143 r.; wszistczi crolowe zeme, Flor. 71, 101; krolyowye, Puł. 143 r., 199 v.; krolowe esz bichǫ sluszily gospodnv, Flor. 101; krolyowye, Puł. 200 r.; krolowe szeme, Flor. 148; krolyowye, Puł. 290 v.; neprzyaczelowe wem mogi sziwi sǫ, Flor. 37. (Puł. 79 r. nyeprzyaczyelye); wszistczi neprzyacelowe mogi, Flor. 40, (Puł. 85 r. nyeprzyaczielye); obroczǫ sǫ neprziiacelowe mogi opak, Flor. 55. (Puł. 112 r. nyeprzyaczyelye); tamo wroblowe gnyezdzycz bǫdǫ, Flor. 103. (Puł. 205 r. wroblye).

Z końcówką -ewie: wszytky krolewe szeme, Flor. 137. (krolyowye, Puł. 272 v. krolowie, Wacł. 137 r.) [*Bardzo rzadki w psałterzu Floryjańskim przykład assymilacyi* o *do* e *w środku wyrazu, por. Miklosich, Wortbildungslehre, 401. a zresztą co powiedziano przy dativie singularis o końcówce* -ewi. (*§. 66, str. 71*).

§. 146. Z końcówką -e (*starosł.* -ніє): przyaczele mogi y bliszny mogi przeciwo mne prziblisziłi sǫ se, Flor. 37; przyaczelye mogy, Puł. 78 r; mne czvdzosemczy przyyaczele sczynyly sǫ, Flor. 107 przyaczele, Puł. 219 v.; mne barzo poczczeny sǫ przyyaczele twogy bosze, Flor. 138; przyaczele twogy, Puł. 275 r.; zapalaycze se y zamǫceni bǫdzcze silno wszistcy neprziiacele (*vocativus*) mogi, Flor. 6; nyeprzyaczyelye mogy, Puł. 9 v.; neprzyaczele zginoly sǫ meczem do concza, Flor. 9; nyeprzyaczyelye zgynęly, Puł. 14 r.; neprzyacele mogi duszǫ moiǫ sǫ ogarnǫli, Flor. 16; nyeprzyaczyelye moy, Puł. 27 r.; any posmewaycze se mne neprzyaczele (*vocativus*) mogi, Flor.

24; nyeprzyayaczyele mogy, Puł. 46 r.; gisz m*ϙ*ϙcz*ϙ* me neprziaczele mogi, Flor. 26; nyeprzyaczyelye mogy, Puł. 50 r.; neprzyaczele za prawd*ϙ* boszi nagle gdi b*ϙ*d*ϙ* poczceni y powiszeni, Flor. 36; nyeprzyaczelye bozy, Puł. 74 r.; bich*ϙ* nekedi nadweszelili mné neprzyaczeli mogi, Flor. 37; nyeprzyaczyelye mogy, Puł. 78 v.; nyeprzyaczyelye wyem mogy, Puł. 79 r. (Flor. 37. neprzyaczelowe); neprzyaczele mogi molwili s*ϙ* zla mne, Flor. 40; nyeprzyaczyelye mogy, Puł. 85 r.; wszystczy nyeprzyaczielye mogy, Puł. 85 r. (Flor. 40. neprzyacelowe mogi); gisz me m*ϙ*cz*ϙ* neprzyaczele mogi, Flor. 41; nyeprzyaczyelye mogy, Puł. 87 v.; zdeptali s*ϙ* me neprziiaczele mogi, Flor. 55; nyeprzyaczele, Puł. 111 v., 112 r. (Flor. 55. neprziiacelowe); zelsz*ϙ* tobe neprzyaczele twogi, Flor. 65; nyeprzyaczele, Puł. 127 r.; rozproszeni b*ϙ*dzcze neprzyaczele iego, Flor. 67; nyeprzyaczele yego, Puł. 129 v.; gisz gonyly so mne neprzyacele mogy, Flor. 68; nyeprzyaczele mogy, Puł. 134 v.; rzecli s*ϙ* neprzyacele mogi mne, Flor. 70; nyeprzyaczele mogy, Puł. 140 r.; neprzyacele iego b*ϙ*d*ϙ* lyzat zem*ϙ*, Flor. 71; nyeprzyaczele yego, Puł. 142 v.; neprzyaczele naszi nasmewali s*ϙ* nas, Flor. 79; nyeprzyaczele naszy, Puł. 163 v.; neprzyaczele gospodnowy selgali s*ϙ* iemu, Flor. 80; nyeprzyaczele bozy, Puł. 166 v.; neprzyaczele twogy zawznyaly s*ϙ*, Flor. 82; nyeprzyaczele twogy, Puł. 167 v.; neprzyaczele twogi, Flor. 88, 91 *(2 r.)*; nyeprzyaczele twogy, Puł. 181 v., 186 *(2 r.)*; przegarzali s*ϙ* mne neprzyaczele mogi, Flor. 101; nyeprzyaczele mogy, Puł. 198 v.; m*ϙ*czyly gee neprzyyaczelee gich, Flor. 105; nyeprzyaczele gich, Puł. 214 r.; bo so zapomnaly slow twoych neprzyyaczele mogey, Flor. 118, 137; nyeprzyaczelye mogy, Puł. 251 r.; neprzyyaczele sczynily s*ϙ* mne, Flor. 138; nyeprzyaczele sczynyly sze mnye, Puł. 275 v.; nyeprzyaczele naszy s*ϙ* sęndzie, Puł. 306 r.

Możnaby tu zaliczyć i następujące przykłady: tamo wroblye gnezdzycz będ*ϙ*, Puł. 205 r. (Flor. 103. wroblowe); alb*ϙ*sz lekarze wzkrzesz*ϙ*, Flor. 87; lyekarze, Puł. 175 v.; lgarze synowye lyudzczy w wargach, Puł. 121 v, (Flor. 61. lszowe); oltarze twoy, Puł. 169 r. (Flor. 83. oltarzowe twogi).

§. 147. Z końcówką -e (*starosł.* -ѧ): wstaną ... boye, Puł. 50 r. (Flor. 26. boy); nawrocz*ϙ* szye ku gospodnu wszytky kraye zyemske, Puł. 42 v. (Flor. 21. craiowe); boycze szye yego wszystky kraye (*vocativus*) zyemye, Puł. 129 v. (Flor. 66. conczowe); s*ϙ* wszistky craie zeme, Flor. 94; s*ϙ* wszystczy kraye zyemye, Puł. 190 r.; sa wszitky krage zemye, Wacł. 108 r.; wydzely wszystczy kraye zyemye, Puł. 194 r. (Flor. 97. craiowe zeme); palce moie strogili s*ϙ* szaltarz, Flor. prol.; mecze s obu stronv sek*ϙ*cze w r*ϙ*kv gych, Flor. 149; myecze, Puł. 291 v.; przinescze gospodnu syni baraneze (*vocativus*), Flor. 28; syny baraycze, Puł. 53 v. (*nominativus singularis byłby:* baraniec, *prof. Nehring uważa ten wyraz za adjectivum:* baranczi *w psałterzu Floryjańskim, por. Iter Flor. 85: w Puławskim zaś widzi w tym wyrazie błąd z nieuwagi przy przepisywaniu powstały, zamiast* baraynecze, *por. Archiv f. sl. Ph. V. 219).*

§. 148. *Bardzo szczupłą więc jest liczba przykładów na właściwą tym tematom końcówkę* -i *w obu psałterzach, we Flor. bowiem jest ich tylko 6,* (cudzoziemcy (*4 r.*), młodcy, stolcy), *w Puł. zaś tylko 5* (cudzoziemcy (*4 r.*), mlodcy, *sądzę bowiem, że z omyłki tylko jest w Puł.* mlodcz). *Co do końcówki* -owie, *można powiedzieć, że ona zawładnęła zupełnie tymi tematami w psałterzu Floryjańskim, bo tylko rzeczowniki:* cudzoziemiec, przyjaciel, lekarz, palec *i* miecz *jéj nie mają. Zresztą wszystkie rzeczowniki, mające nawet ogólną inną końcówkę, przynajmniéj kilka razy mają* -owie, *np.* nieprzyjaciele (*25 r.*) *a obok tego* nieprzyjacielowie (*3 r.*). *Zebrawszy występujące tu przykłady w pewne kategoryje, otrzymamy, że końcówkę* -owie *mają:*

1) *wyrazy oznaczające pojęcia osobistości:* młodźcowie, oćcowie (*8 r.*), juńcowie, wodzowie, mężowie (*3 r.*), łowie, królowie (*12 r.*), nieprzyjacielowie (*3 r.*).

2) *nazwy zwierząt:* wężowie (*2 r.*), wróblowie, łosiowie.

3) *wyrazy oznaczające narzędzia, wyroby i t. p.:* biczowie, stolcowie, ołtarzowie.

4) *wyrazy:* krajowie, końcowie.

Wyjątki: ad 1) mlodźcy (*raz*), nieprzyjaciele (*25 r.*), *zresztą zawsze:* cudzoziemcy, przyjaciele, lekarze, *ad 3*) stolcy (*raz*), *ad 4*) kraje (*raz*).

Ogólna liczba przykładów na tę końcówkę w psałterzu Floryjańskim jest 40 w 16 rzeczownikach.

Znacznie rzadziéj występuje końcówka -owie *w psałterzu Puławskim. Dzieląc znajdujące się tu przykłady na te same kategoryje co wyżéj, obaczymy, że mają ją następujące rzeczowniki:*

1) młodcowie, ojcowie (*10 r.*), juńcowie, wodzowie, mężowie (*3 r.*), królowie (*12 r.*).

2) wężowie (*2 r.*), łosiowie.

3) biczowie, stolcowie (*2 r.*).

Wyjątek ad 1) mlodcz(y).

Liczba ogólna przykładów tych wynosi 34 w 10 rzeczownikach, znacznie więc mniejsza jest, niż we Floryjańskim psałterzu. O końcówce -owie *w Bibl. kr. Zofii, por. Dr. E. Ogonowski, Archiv f. sl. Ph. IV. 261.*

Końcówka -e *jest tu dwojaka. Jedna odpowiada starosłowieńskiéj* -іє *lub* -ьіє, *która jest właściwą tematom na* -ь *mascul. lecz już w starosłowieńskim języku mają ją niektóre temata na* -ja *masculina z końcówką* -тєлı *i* -арь [*por. R. Scholvin, Beiträge zur Declination in den pannonisch-slovenischen Denkmälern des Altkirchenslavischen* (*Archiv f. sl. Ph. II, str. 497—500*)]. *Druga odpowiada starosł.* -ѧ, *t. j. końcówce accusativu plur. tematów męskich na* -ja. *Formy więc kończące się na takie* -e, *które powstało z* ę *po stracie rynezmu, są właściwie accusativami i tylko pełnią funkcyją nominativu, podobnie jak formy na* -y *u tematów męskich na* -a. *Co do końcówki* -e *odpowiadającéj starosłow.* -ьіє *zauważyć można, że w obu psałterzach jednaka prawie liczba form z tą końcówką się zachowała. Przykłady bowiem, które na pewne tu zaliczyć możemy są:* przyjaciele, (*w obu*

psałterzach po 3 r.), nieprzyjaciele (*Flor. 25 r., Puł. 28 r.*), lekarze (*w obu psałterzach po razu*). *Pośrednio zaliczyć by tu można także przykłady znajdujące się nadto w psałterzu Puławskim:* wróble, łgarze, ołtarze. *Na powstanie téj końcówki działała może także analogija rzeczowników zbiorowych, urobionych za pomocą suffiksu* -ьѥ, *np.* ѫгльѥ, *w psałterzu Floryjańskim* wǫgle, 17. *Co się zaś tyczy końcówki* -e (*starosl.* -ѩ), *to w Puławskim psałterzu częściéj forma accusativu pełni funkcyją nominativu, niż we Floryjańskim. W Puł. jest 6 przykładów*: boje, kraje (*4 r.*), miecze, *we Flor. zaś tylko 3:* kraje, palce, miecze. *Na przyjęcie téj końcówki właściwéj accusativowi plur. wpłynęła zapewne także analogija nominativu i accusativu plur. tematów żeńskich na* -ja *i końcówka* -e *właściwa tematom spółgłoskowym.*

Podwójną formę mają w psałterzu Flor. następujące rzeczowniki: stolcy *i* stolcowie (*po razu*), młodcy *i* młodcowie (*po razu*), nieprzyjaciele (*25 r.*) *i* nieprzyjacielowie (*3 r.*), kraje (*raz*) i krajowie (*2 r.*); *w Puławskim zaś*: młodc(y) i młodcowie.

§. 149. c) Temata nijakie pierw. na -a *mają końcówkę* -a: szszedl iest w bolenu sziwot moy a lata moya w placzoch, Flor. 30; lyata moya, Puł. 57 v.; seszli sǫ w geszutnosci dnowe gich a lata gich s richlosczǫ, Flor. 77, (Puł. 157 r. *brak*); gich lyata bǫdǫǫ, Flor. 89; lyata będǫ, Puł. 182 r.; lyata nasza iaco paiǫk pomyslona bǫdǫ, Flor. 89; lyata nasza, Puł. 182 v.; lata twoya ne zeyǫ, Flor. 101; lyata twoya nye zemnyeyszǫ szye, Puł. 200 v.; ot pokolenye az do pokolenye lata twoya, Flor. 101; lyata twoya, Puł. 200 v.; podzwignicze se wrota wekuia (*2 razy vocativus*), Flor. 23; wrota, Puł. 45 r. v.; ta wrota gospodzynowo, Flor. 117; ta wrota boza, Puł. 235 r.; vsedlona bǫdǫ masta iude, Flor. 68; myasta iude, Puł. 138 r.; vsta pelna sǫ, Flor. 9; vsta pelny sa, Puł. 16 v.; usta zlorzeczena pelna sǫ, Flor. 13; vsta, Puł. 22 r.; nemolwila usta moia, Flor. 16; nye molwyly vsta moya, Puł. 26 r.; vsta gich mwila pich, Flor. 16; vsta, Puł. 27 r.; nema bǫdzcze vsta (*vocativus*), Flor. 30; nyemaa bǫdczye vsta, Puł. 58 v.; vsta prawego mislicz bǫdǫ mǫdroscz, Flor. 36; vsta, Puł. 75 r.; vsta moia molwicz bǫdǫ, Flor. 48; vsta moya, Puł. 98 r.; vsta twoia oplwita bila zgloby, Flor. 49; vsta twoya, Puł. 102 r.; vsta moia ziawǫ chwalǫ twoiǫ, Flor. 50; vsta moya Puł. 104 v.; usta moya zyawiǫ, K. Świdz.; chwalicz bǫǫdǫ vsta moia, Flor. 62; vsta moya, Puł. 123 r.; bo zatkana sǫ vsta, Flor. 62; vsta, Puł. 123 v.; iesz sǫ rozdzelila vsta moia, Flor. 65; vsta moya, Puł. 128 r.; mowila sǫ vsta moia, Flor. 65; vsta moya, Puł. 128 r.; napelnona bǫdzcze vsta moia chwali twey (*vocativus*), Flor. 70; napelnyony bǫdzcze vsta moya, Puł. 140 r.; Niechay se napelna vsta moia chwala twoia, Wacł. 116 v.; vsta moia powedzǫ, Flor. 70; usta moya, Puł. 140 v.; przylnęla sǫ vsta moya ku myęsu memu, Puł. 198 v. (Flor. 101. przilnǫla iest koscz moia mǫsu memu); bo wsta grzesznego a vsta lsciwego albo ylsczywego na mǫ otworzyla sǫ, Flor. 108; bo vsta grzesznego y lzywego na myę odtworzyla sze, Puł. 220 v.; napelnona sǫ radoszczy vsta nasza, Flor. 125; vsta nasza, Puł. 260 r. (usta nassie,

Klement.); ne gest se vtagyla vsta moga ot czebe, Flor. 138. (Puł. 274 v. nye yest vtayona koszcz moya od czebe); gychsze vsta molwyla sǫ proznoscz, Flor. 143 *(2 r.)*; vsta molwyla, Puł. 282 v., 283 r.; roszyrzyla sǫ sye vsta moya, Flor. Ann.; rosszyrzyla sze vsta moya, Puł. 295 r.; weselicz se bǫdǫ wszistka drwa lassow, Flor. 95; drwa, Puł. 192 r.; nasyczona bǫdǫ drwa polna, Flor. 103; drwa polna, Puł. 205 r.; drwa owoczna (*vocativus*), Flor. 148; drwa owoczna, Puł. 290 r.; naclonila sǫ se crolewstwa, Flor. 45; krolyestwa, Puł. 95 r.; wszystka krolewstwa zyemye, Puł. 129 v.; crolewstwa zeme poycze bogu (*voc.*), Flor. 67; krolewstwa, Puł. 133 v.; swǫtosczi y welmoszstwa w swǫtosci iego (sǫ), Flor. 95. (Puł. 191 v. swyǫtoszcz y wyelmosznoszcz); bogaczstwa acz bǫdǫ przichodzicz, Flor. 61; bogatstą acz będǫ przybywacz, Puł. 121 v.; slawa y bogaczstwa w domv gego, Flor. 111. (Puł. 226 v. slawa y bogatcztwo); swadeczstwa twoia werzǫcza vczinila se sǫ, Flor. 92. (Puł. 187 v. obrzǫdowe twogy); bo y swadeczstwa twoya myslene moge gest, Flor. 118; szwyadecztwa twoya, Puł. 238 v.; swiadeczstwa twoie, Wacł. 7 r.; swyadecztwa twoya myszl moya yest, Puł. 246 v. (Flor. 118, 97. kazanya twoya); swiadeczstwa twoie, Wacł. 36 r.; dzywna swadeczwa twoya, Flor. 118, 129; szwyadecztwa, Puł. 250 r.; prawota swadeczstwa twoya na weky, Flor. 118, 137; szwadecztwa twoya, Puł. 251 r.; pline na grzeszne sidla, Flor. 10; (Puł. 18 v. dszdzycz będzye na grzesznyky szydlo); zastǫpila sǫ mne sidla smertna, Flor. 17; sydla szmyerczy, Puł. 28 v.; onemale vczinili se sǫ dzǫsla moia, Flor. 68. (Puł. 134 v. pomylklo iest gardlo moye); kolaną moya roznemogla sǫ se, Flor. 108; kolyana moya, Puł. 223 r.

Wreszcie zostaje nam miejsce z zepsutą formą nominativu plur.: bozednow ogarnǫly sǫ ge, Flor. Moy. (Puł. 297 r. odchlany ogarnęly ye). *Wydawca dodaje w nawiasie: pro* bezdna, *prawdopodobniejsze jednak jest przypuszczenie prof. Nehringa, poparte lekcyją psałterza Wittenberskiego,* bezednowe *(Iter Flor. str. 83). W takim razie końcówka* -owie *właściwa tematom pierw. na* -u, *rozszerzyłaby swój wpływ nawet na temata nijakie na* -a. *Ponieważ jednak więcéj podobnych przykładów ani w zabytkach staropolskich ani w dzisiejszéj polszczyźnie nie ma, potrzeba raczéj przypuścić, że nomin. sing. odpowiadający téj formie nie był* bezdno *lecz masculina* bezden. *Prof. Miklosich (Wortbildl². 415) twierdzi, że w genetivie pluralis niektóre jednozgłoskowe mają końcówkę* -ów *np.* dnów, tłów.

§. 150. d) Temata nijakie pierw. na -ja *kończą się jak poprzednie na* -a: sziwa bǫdǫ sercza gich, Flor. 21; szercza, Puł. 42 v.; oblicza wasza ne bǫdo zasromana, Flor. 33; oblycza wasza, Puł. 64 v.; wilili sǫ poszcza moia, Flor. 72; poszczya moya, Puł. 144 v. (pośće = *starosł.* мьстие); a gospodnowy gospodnowi wyszcza smerczi, (*et Jehovae Domino sunt exitus contra ipsam mortem*), Flor. 67; wyszczya szmyerczy, Puł. 132 r.; richlo przeydǫ nas miloserdza twoia, Flor. 78; myloszyerdza twoya, Puł 162 r.; przydzcze my myloserdza

(*vocativus*) twoga, Flor. 118, 73; myloszerdzya twoya, Puł. 244 r.; niechay przygdǫ mnie szmilowanya twoie, Wacł. 29 v.; pola twoia napelnona bǫdǫ, Flor. 64; polya twoya, Puł. 126 v.; radowacz se bǫdǫ pola, Flor. 95; polya, Puł. 192 r.; stǫpayǫ pola, Flor. 103; sstǫpayǫ pola, Puł. 204 r.; polya nyeprzynyosǫ karmyey, Puł. 301 v.; wesela twoia vweselili sǫ duszǫ moiǫ, Flor. 93. (Puł. 189 r. vczyechy twoye); weszela bosza wardle (*pro*: w gardle) gych, Flor. 149; wyeszyelya boza, Puł. 291 r.; mislena sercza iego, Flor. 32. (Puł. 62 v. myszly); karana w ludzoch, Flor. 149. (Puł 291 v. karanye); kazanya twoya mysl moya gest, Flor. 118, 97. (Puł. 246 v. szwyadecztwa); blogoslawona bǫdǫ w nem wszistka pocolena zeme, Flor. 71; wszytka pokolyenya zyemska, Puł. 143 v.; dzywna powiszena morza, Flor. 92; powysszenya, Puł. 187 r.; Vsylowana rǫkv twoyw, Flor. 127; uszylowanya ręku twoyu, Puł. 261 v.; luba bǫdǫ wimowena vst mogich, Flor. 18. (Puł. 36 r. wymowy); zaloszena gor zamǫczona sǫ, Flor. 17. (Puł. 29 r. zaklady gor); ziawona sǫ zaloszena zem, Flor. 17; zaloszenya zyem, Puł. 30 r.; poruszǫ se wszistka zaloszena zeme, Flor. 81; zalozenya, Puł. 167 r.; zaloszena iego w gorach swǫtich, Flor. 86; zalozenya, Puł. 174 r.; smylowana gego nade wszytka dzala gego, Flor. 144; smylowanya iego, Puł. 284 v.

§. 151. e) Temata żeńskie pierw. na -a *mają końcówkę* -y, *które po* k *i* g *wymawia się jak* -i: dzewky gych kazane pokrasone yako podobenstwo kosczola, Flor. 143; czory gich, Puł. 283 r.; dzewky syon radwycze sǫ, Flor. 149; czory syon, Puł. 291 r.; nagabali sǫ me pocrotky moie, Flor. 15; pokrątky moye (*renes*), Puł. 25 r.; pocrǫtki moye przemenili se sǫ, Flor. 72; pokrǫtky moye, Puł. 146 r.; poweki iego pitaiǫ, Flor. 10; powyeky yego, Puł. 18 v.; podzwigli sǫ rzeki lycza swoia, Flor. 92; podzwygly sǫ rzeky lycz swoyę, Puł. 187 r.; podzwigli sǫ rzeky, Flor. 92 (*3 r.*); podzwygly sǫ rzeki, Puł. 187 r. (*3 r.*); podzwigly sa rzeki, Wacł. 124 r.; rzeky plǫsacz bǫdǫǫ rǫkama, Flor. 97; rzeky, Puł. 194 v.; poszly seǫ po svszy rzeky, Flor. 104; rzeky, Puł. 210 r.; w morzu droga twoia y sczeszky twoie, Flor. 76; szczyeszky, Puł. 153 v.; pobrudzoni sǫ drogi iego, Flor. 9; drogy iego, Puł. 16 r.; prokne drogi bosze, Flor. 24; proknye drogy bozee, Puł. 46 v.; abychǫ sprawoczy (*pro*: sprawony) droghy moge, Flor. 118; ządam by sprawyony drogy moye, Puł. 236 v.; abi sprawiani bili drogi moie, Wacł. 4 r.; wszytky droghy twoe prawda, Flor. 118, 145; wszystky drogy twoye, Puł. 252 r.; wszystky drogy moge przed oczyma twoyma, Flor. 118, 161; wszystky drogy moye, Puł. 254 r.; poczynayǫ szye kszyęgy, Puł. 1 v.; richle nogi gich ku przeliczu krwe, Flor. 13; nogy gych, Puł. 22 r.; gdi se poruszǫ nogi moie, Flor. 37; moye nogy, Puł. 78 v.; moie wem nogi poruszili se sǫ, Flor. 72; nogy, Puł. 144 v.; stoyǫcze byly noghy nasze, Flor. 121; nogy nassze, Puł. 257 r.; gdze sǫ staly noghy gego, Flor. 131; nogy yego, Puł. 265 r.; ztrzali ... vczinili sǫ se plagi gich, Flor. 63; rany gich, Puł. 124 v.; wargi lsciwe w sercy, Flor. 11; wargy lzywe,

Puł. 19 v.; wargi nasze od nas sǫ, Flor. 11; wargy nassze, Puł. 19 v.; wargi twoie bichǫ ne molwili lsczi, Flor. 33; wargy twoye, Puł. 65 v.; wargi moie chwalicz cze bǫdǫ, Flor. 62; wargy moye, Puł. 122 v.; weselicz se bǫdǫ wargy moie, Flor. 70; wargy moye, Puł. 141 v.; wyrzygnǫ warghy moge chwalǫ, Flor. 118, 169; wargy moye, Puł. 254 v.; od glossa zedrzaly wargy moye, Puł. 301 r.; vczyechy twoye vczyeszyly duszę moyę, Puł. 189 r. (Flor. 93. wesela twoia): w gichsze rǫku lichoti sǫ, Flor. 25; sǫ odpuszczoni lichoti, Flor. 31; lichoti moie weszli sǫ, Flor. 37; sclonili se w mǫ lychoti moie, Flor. 54; lichoti w przebitczech gich, Flor. 54; przyblyszyly sǫ se lychoty, Flor. 118, 145. (Puł. 49 r., 60 r., 77 r., 109 r., 110 r., 252 r. zloszczy); polapily sǫ me lichoti moie, Flor. 39; lichoty moye, Puł. 83 r.; rada moya prawoty twoge, Flor. 118; prawoty twoye, Puł. 238 v. (Wacł. 7 r. sprawiedliwosczi twoie); pyenyw podobne mnye bhyly prawoty twoge, Flor. 118, 49; prawoty twoye, Puł. 241 v. (Wacł. 26 v. sprawiedlywosczi twoie); bǫdzcze synowe yego szyroty, Flor. 108; szyroty, Puł. 221 v.; chwalcze gy swycczy gwazdy (*vocativus*), Flor. 148; wszystky gwyazdy, Puł. 289 v.; zmalili sǫ se prawdi, Flor. 11; zmalyaly prawdy, Puł. 19 r.; prawdy boze prawe wyeszyelyącze szyercza, Puł. 35 v. (Flor. 18. prawdze boszey prawe weselǫcz sercza); skody pekelne nalezl sǫ mne, Flor, 114; szkody pkyelne, Puł. 231 r.; wznaly sǫ y mǫczili sǫ se wodi gich, Flor. 45; wody gych, Puł. 94 v.; weszli sǫ wodi, Flor. 68; weszly wody, Puł. 134 r.; widzeli sǫ cze wodi, Flor. 76 (*2 r.*); wydzaly czę wody, Puł. 153 v. (*2 r.*); plinǫli wody, Flor. 77; plynęly wody, Puł. 156 r.; na gorach stanǫ wody, Flor. 103; wody, Puł. 204 r.; poydǫ wodi, Flor. 103; poydǫ wody, Puł. 204 r.; polinǫly wody, Flor. 104; wody, Puł. 210 r.; poplynǫ wody, Flor. 147; wody, Puł. 289 r., Wacł. 133 v.; wody gesz na nebe sǫ chwalcze ymǫ panowo (*vocativus*), Flor. 148; wody, Puł. 290 r.; sebraly szye wody, Puł. 297 r. (Flor. Moy. *brak*); wydzyaly cze wody, Puł. 300 r.; nye są molwy, Puł. 34 v. (Flor. 18. nee molw); vmǫkczony sǫ mowy iego nad oley, Flor. 54 (vmyękczony sǫ slowa yego, Puł. 111 r.); roszgorzyly molwy bosze, Flor. 106; molwy boze, Puł. 216 r.; iako slodko gardzelam ... molwy twoge, Flor. 118, 97; molwy twoye Puł. 247 r. (Wacł. 36 r. wimowi twoie); będą asz lyuby wymowy vst moych, Puł. 36 r. (Flor. 18. wimowena); wdowi gich ne plakani bǫdǫ, Flor. 77; wdowy gych, Puł. 160 r.; cochali czebe czori crolow 44; czory krolyow, Puł. 93 r.; czori tirske, Flor. 44; czory z tyra, Puł. 93 v.; raduycze se czori iuda (*vocativus*), Flor. 47; czory iuda, Puł. 97 v.; weselili se czori iude, Flor. 96; czory yude, Puł. 193 r.; synowe yego y czory, Puł. 304 v.; prawda twoia iaco gory bosze, Flor. 35; yako gory boze, Puł. 71 r.; przenesoni bǫdǫ gori, Flor. 45; przenyeszyony bedǫ gory, Puł. 94 v.; zamǫczily sǫ se gori, Flor. 45; zmǫczily sze gory, Puł. 94 v.; gory syon, Puł. 96 v. (Flor. 47. gora syon); weselim gori opaszǫ se, Flor. 64; gory opaszǫ szye, Puł. 126 v.; prziymicze gori pocoy ludu, Flor. 71 (*vocativus*); przym-

cze gory, Puł. 142 r.; drzewey nisz sǫ gori byly, Flor. 89; nysz sǫ gory vczynyony, Puł. 182 r.; gori iaco wozk plinǫly sǫ, Flor. 96; gory, Puł. 192 v.; pospolu gori radowacz se bǫdǫǫ, Flor. 97; gory radowacz szye bedǫ, Puł. 194 v.; wstǫpayǫ gori, Flor. 103; wstǫpayǫ gory, Puł. 204 r.; gori wissoke gelenyom opoka, Flor. 103; gory wyssokye, Puł. 205 r.; gory weselyly se, Flor. 113; gori wyesszyelyly szye, Puł. 228 v.; gory weselylyscze sǫ yako baranowe, Flor. 113; gory, Puł. 228 v. (*vocativus*); gory okolo gego, Flor. 124; gory okolo yego, Puł. 259 v.; gory y swytky pagorky (*vocativus*), Flor. 148; gory, Puł. 290 r.; starty sǫ gory sweczke, Flor. Habac.; starty sǫ gory swyeczkye, Puł. 299 v.; zalowaly gory, Puł. 300 r.; zamǫczǫ szye skory zye- (*scil.* zyemy) madyan, Puł. 299 v.; komory gich pelne, Flor. 143. (Puł. 283 r. pywnycze); przecori przegaraiǫczich cze spadli sǫ na mǫ, Flor. 68; przekory, Puł. 135 r.; moia sǫ wszistka zwerzǫta lassow kobili nagorach y wolowe, Flor. 49. (Puł. 101 r. czyelyęta); ogarnaly sǫ mne yako pczoly, Flor. 117; yako pczoły, Puł. 234 r.; strzali twoie wkloti sǫ w mǫ, Flor. 37; strzaly twoie, Puł. 77 r.; strzali twoie ostre, Flor. 44; strzaly twoye ostre, Puł. 92 v.; ony sǫ strzali, Flor. 54; ony sǫ strzaly, Puł. 111 r.; zǫby gich czin a strzaly, Flor. 56; czyn a straly, Puł. 113 v. *Że się tu r nie zmiękcza, można to uważać za odcień dyjalektyczny, podobnie jak w kazaniach gnieźn. por. „Ślady niektórych odcieni dyjalekt. w kaz. gnieź.", str. 5—6; por. też Nehring, Archiv V. 249.* Ztrzali malutkich vczinili sǫ se plagi gich, Flor. 63; straly dzeczynne, Puł. 124 v.; strzali twoie szly sǫ, Flor. 76; straly twoye, Puł. 153 v.; strzaly mocznego ostree, Flor. 119; strzaly, Puł. 255 v.; yako strzaly w rǫcze mocznego, Flor. 126; strzaly, Puł. 261 r.; blogoslawcze panv wszyczki syly yego, Flor. 102; wszystky szyly, Puł. 203 r.; pocrili so me czmi, Flor. 54; pokryly mye czmy, Puł. 109 r.; snadz czymy (*sic*) podepczǫ mǫ, Flor. 138; czmy, Puł. 274 r.; ysze czmy nc oczeneny bǫdǫ ot czebe, Flor. 138; czmy nye oczyenyeny bedǫ, Puł. 274 r.; yako czmy yego, Flor. 138; czmy, Puł. 274 v.; zkazili se sǫ blyzny moie, Flor. 37; blizny moye, Puł. 77 r. prziznescze gospodnu oczczisznі (*vocativus*) goganow (*pro:* poganow), Flor. 95. (Puł. 191 v. zyemye); wszytky trzy persony pospolycze wekvyszcze sobe sǫ y rowne, Flor. Atan.; wszystky trzy parsony, Puł. 310 r.; wszitki trzi persony, Wacł. 111 v.; powyszyly sǫ se welny, Flor. 106; powyszyly sze welny, Puł. 217 r. (Klem. 106. powisseny su wlny ieho); mylczaly sǫ welny gych, Flor. 106; welny gich, Puł. 217 v.; rostyǫ crasy puszczey, Flor. 64; krassy, Puł. 126 v.; bili mi sǫ zlzi moie chlebowe, Flor. 41; byly my zlzy moye chlyebowye, Puł. 86 r.

Z męskich z nom. sing. na -a są następujące przykłady; chczǫ pocoia slugi iego, Flor. 34. (Puł. 70 r. sludzy); blogoslawcze panv wszyczky syly yego slugy yego (*vocativus*), Flor. 102; slughy yego (*vocativus*), Flor. 104; wszyteczy slvghy panowy, Flor. 133; chalcze slughy panowy, Flor. 134.

§. 152. W psałterzu Puławskim mają masculina z nominativem singularis na -a, *w nominativie pluralis tak jak temata*

męskie z nominat. sing. na spółgłoskę zakończonym, końcówkę -i. *Powyższym przykładom bowiem odpowiadają w Puł. następujące*: chczǫ pokoya sludzy yego 70 r.; blogoslawcze bogu wszystky szyly yego sludzy yego (*vocativus*), 203 r.; szyemyę abrahamowo sludzy yego, 207 v.; wszystczy sludzy gospodnowy, 267 r.; chwalczye sludzy boga, Puł. 267 v. *Nadto mamy w Puł.* 39 v. odzyenye yego w rozǫ rozdzelyly sǫ wlodyczy, (*nom. singul.* włodyka *i* władyka), *por. Dr. A. Kalina, Anecdota palaeopolonica, (Archiv f. sl. Ph. V. 17)*: wlodika, wlodiky, wlodice.

W psałterzu Floryjańskim jeden tylko przykład z końcówką -i *spotykamy:* obrzǫdzenym twoym stayǫ dnowe, bo wszytko slwdzy (*sic*) twoge, 118, 89. (Puł. 245 v. bo wszystko sluzy tobye; Wacł. 34 v. bo wsitki rzeczi sluza tobie).

§. 153. f) Temata żeńskie pierw. na -ja *kończą się na* -e, *odpowiadające starosłowieńskiéj nosowéj samogłosce* -ѧ: sweczily sǫ blyzkawicze iego, Flor. 96; blyskawycze, Puł. 192 v.; prziwedzoni bǫdǫ crolowi dzewicze po ney, Flor. 44; dzyewycze, Puł. 93 v.; dzewicze gich ne sǫ oplakani, Flor. 77; dzewycze, Puł. 160 r.; mlodczy y dzewycze chwalcze (*vocativus*), Flor. 148; mlodcz y dzewycze, Puł. 290 v.; we mne sǫ bosze obetnicze twoie, Flor. 55; obyetnycze twoye, Puł. 112 v.; mnimany iesmi iaco owcze pobite, Flor. 43; yako owcze, Puł. 91 v.; iaco owcze w pekle poloszeni sǫ, Flor. 48; owcze, Puł. 99 v.; my za prawdǫ lud twoy y owcze pastwy twoiey, Flor. 78; owcze, Puł. 162 v.; owcze pastwi iego, Flor. 94; owcze, Puł. 190 r., Wacł. 108 v.; lud iego y owcze pastwi iego, Flor. 99; owcze, Puł. 196 v.; owcze gych plodne, Flor. 143; owcze, Puł. 283 r.; pywnycze gich pelny, Puł. 283 r. (Flor. 143. komory); rzekl y przyszla yest mvcha y ploszczycze [*cinifes, por. Iter. Flor. 97*] we wszelkich krayoch gich, Flor. 104; ploszczycze, Puł. 209 v. (Klem stienycie); tamo lodzye przedǫ [*Prof. Baudouin de Courtenay uważa nom. sing.* łodź *za równie stary jak* łodzia. *Por. krytykę rozprawy prof. Ad. Ant. Kryńskiego, p. t. Z dziejów języka polskiego*], Flor. 103; lodze przeydǫ, Puł. 205 v.; dusze odpoczywayǫ, Puł. 23 r.; strosze w noczi gichsze ny zacz ne ymaıǫ gich lyata bǫdǫ, Flor. 89. (Puł. 182 r. stroza ... gich lyata będǫ, *jestto prosta omyłka powstała z nieuwagi przepisywacza, zamiast* stroze, *por. Nehring, Archiv V. 219*); sstǫpy iaco descz w runo y iaco crope [*por. J. Baudouin de Courtenay*, O древне-польскомъ языкѣ, *str. 55 i 56*] kapaiǫcze na zemǫ, Flor. 71; yako kropye, Puł. 142 v.; yako kropye na trawę, Puł. 302 r.; lǫdzwe moie napelnili sǫ se neczistot, Flor. 37; lyędzwye moye, Puł. 77 v.; przeloszili sǫ wigilye oczi mogi, Flor. 76. (Puł. 152 r. vspyeszyla yest ku czuczyu oczy moye); bo ofertorziie twoie w obesrzenu moiem sǫ zawszdi, Flor. 49. (Puł. 101 r. modla twoya); duch weln albo burze, Flor. 148. (Puł. 290 r. duch weeln); I pokazali sǫ se stundne wod, Flor. 17; studnye, Puł. 30 r.; gisz pomroczili sǫ se zeme domowich lichot, Flor. 73; zyemye, Puł. 149 r.; zyemye poganow (*vocativus*), Puł. 191 v. (Flor. 95. oczcziszni); jeszcze karmę

gich bechǫ w noczech gich, Flor. 77; karmye gich, Puł. 157 r.; gospodnowy sǫ sczeszege szeme, Flor. Ann.; boze sǫ szczyeszeye syemye, Puł. 296 r.

Męskie: smotni bǫdǫǫ od oblicza iego oczczowe sirot y sǫdze wdow, Flor. 67. (Puł. 130 r. smǫczeny będǫ przed lyczem oycza syrot y sędzyey wdow); poszaczy sǫ przyrseszeny opocze sǫdze gych, Flor. 140; pozarczy sǫ przytknyeny opocze sędzye gych, Puł. 278 r.; kzǫszǫta y wszytczy sǫdze szeme (*vocativus*), Flor. 148; kszyǫzęta y wszystczy sędze zyemye, Puł. 290 v.; nyeprzyaczele naszy sǫ sęndze, Puł. 306 r.; gdi se bliszǫ ku mne zawadcze, Flor. 26. (Puł. 50 r. szkodnyczy); zgyncze vwloczcze duszey moyey, Puł. 140 v. (Flor. 70. sydzicze vwlaczaiǫczi duszi moiey), *sądzę, że należy się tu domyślić nom. sing.* uwłoczca, *którego jednak prof. Nehring w Archiv f. sl. Ph. V. 205 nie podaje.*

§. 154. g) Temata męskie pierw. na -i *mają obok właściwéj końcówki* -je (*starosł.* -ьѥ), *dwie analogiczne tj.* -i *i* -owie. *Z końcówką* -je (*starosł.* -ьѥ): ludze mislili sǫ prosznoscz, Flor. 2; lyudze, Puł. 2 v.; pogrǫszeni sǫ ludze w upascy, Flor. 9; lyudzye, Puł. 15 r.; wszistcy ludze (*vocativus*), Flor. 9; lyudzye, Puł. 15 v.; esz ludze sǫ, Flor. 9; ysze lyudzye są, Puł. 15 v.; sǫdzony bǫdǫ ludze, Flor. 9. (Puł. 15 v. kasz sędzycz lyud); lyudzye pod czyę padnǫ, Puł. 92 v. (Flor. 44. lud pod czǫ padne); lyudzye chwalycz cze będǫ, Puł. 94 r. (Flor. 44. lud spowadacz czi se bǫdǫ); zamǫczili sǫ se ludze, Flor. 45; lyudze, Puł. 95 r.; wszistczi ludze cleszczicze rǫkami (*vocativus*), Flor. 46; wszytczy lyudzye, Puł. 95 v.; sluchaycze tego wszistczy ludze (*vocativus*), Flor. 48; wszystczy lyudzye, Puł. 98 r.; Spowyadaycze szye tobie lyudze wszytczy, Puł. 129 r. (Flor. 66. lud wszistek); aby mye nyezapamyętaly kyedy lyudzye, Puł. 117 r. (Flor. 58. lud); spowyadaycze szye tobie lyudze wszytczy (*vocativus*), Puł. 129 r. (Flor. 66. lud); modlczye szye tobye lyudze wszystczy (*vocativus*). Puł. 129 v. (Flor. 66. lud wszistek); wszystczy lyudze bǫdǫ wyelbycz gy, Puł. 143 v. (Flor. 71. wszistek lud); wy za prawdǫ iaco ludze, Flor. 81; wy yako lyudze, Puł. 167 r.; widzely sǫ wszistczi ludze, Flor. 96; lyudze, Puł. 193 r.; wszystczy lyudze czczyǫ y boyǫ szye, Puł. 197 v.; chwalcze gy wszystczy ludze, Flor. 116; wszystczy lyudzye, Puł. 232 v.; wstaly sǫ ludze na nas, Flor. 123; lyudzye, Puł. 258 v.; swytky lvdze (*vocativus*), Flor. 148; wszystczy lyudze, Puł. 290 v.; wstǫpyly lvdze y rozgnewaly se, Flor. Moy.; wstǫpyly lyudze, Puł. 298 r.; wszytczy lvdze, Flor. Atan.; wszystczy lyudze, Puł. 311 r.; wszitczi ludze, Wacł. 113 v.; węglye (*starosł.* ѫгль, *Miklosich, Wortbild. 34*) rosszone są od nyego, Puł. 29 v. (Flor. 17. wǫgle roszglo se iest, *collect.*); grad y węglye ognyowe, Puł. 29 v. (Flor. 17. wǫgle, *collect.*).

Z końcówką -i: gynęly wproznosczy dny gych, Puł. 157 r. (Flor. 77. dnowe); wszystky dny nasze zagynęly, Puł. 182 v. (Flor. 89. dnowe); zagynęly yako dym dny moye, Puł. 198 r. (Flor. 101. dnowe mogi); dny yego yako kwyet polny tako otektczwe, Flor. 102; dny

yego, Puł. 202 v. (Wittenb. dnowe geho); bǫdzecze dny yego w male, Flor. 108; dny yego, Puł. 221 r.; dny gego yako czen myyayǫ, Flor. 143. (Puł. 282 r. dnyowyė); dny stworzony będǫ, Puł. 275 r. (Flor. 138. dnow *pro* dnowe); gnewaycze se ludzi, Flor. 98. (Puł. 195 r. gnyewaycze szye, *reszty brakuje); jestto więc forma użyta w psałterzu Flor. w znaczeniu vocativu, ponieważ jednak zresztą zawsze jest* ludze, *odpowiadająca starosłowieńskiéj* ludije, *przeto prof. Nehring uważa ją za prostą omyłkę, którą na* ludze *poprawić należy* (*Iter Flor.*, *str. 79*).

Z końcówką -owie: przidǫ dnowe iego, Flor. 36. (Puł. 73 v. przeszedl dzyen yego); dnowe pelny nalezeni bǫdǫ, Flor. 72; dnyowye pelny, Puł. 145 r.; dnowe gich, Flor. 77; wszistczí dnowe naszy zaginǫli sǫ, Flor. 89. (Puł. 157 r., 182 v. dny); dnowe lyat naszich, Flor. 89; dnyowye, Puł. 182 v.; seszli sǫ iaco dim dnowe mogi, Flor. 101. (Puł. 198 r. dny); dnowe mogi, Flor. 101; dnyowye mogy, Puł. 199 r.; obrzǫdzenym twogym stayǫ dnowe, Flor. 118, 89; stayǫ dnyowye, Puł. 245 v. (Wacł. 34 v. trwa dzen); bǫdǫ dnow (*pro*: dnowe) stworzeny, Flor. 138; dnyowye yego, Puł. 282 r. (Flor. 143. dny); czakacz bǫdǫ lessowe, Flor. 103; lossowye, Puł. 204 v, (*starosł.* лось, *Miklosich Wortbild. 34*). *Sądzę, że w psałterzu Flor. nie brakuje wyrazu* osłowie, *jak to wydawca myślał, lecz wyraz* lessowe *jest zamiast* lossowe *t. j.* łosiowie. *Potwierdza nam to psałterz Puławski i Wittenberski* (losowe), *Kapitulny zaś ma :* čakati budú oslové lesoví. *Zapewne z omyłki drukarskiéj jest w Archiv f. sl. Ph. V.230* lessowye.

Końcówka -je, *która występuje w obu psałterzach tylko w formie* ludzie, *jest właściwą tym tematom. Końcówki zaś* -i *i* -owie *są analogiczne. Ma je w naszych zabytkach tylko rzeczownik* dzień, *który już w starosłowieńskim języku odmieniał się po części tak jak temata na* -ja, *po części zaś jak tem. na* -i *masculina. Por, R. Scholvin, Archiv f. sl. Ph. II. 519—21. Można tu tylko zaznaczyć, że w psałterzu Floryjańskim jest znacznie częstszą forma* dniowie, *w Puławskiw zaś na równi obie formy. We Flor. bowiem mamy 9 razy* dniowie, *a 3 razy* dni, *w Puł. zaś* dni *6 razy*, dniowie *5 razy.*

§. 155. h) *Temata żeńskie pierw. na* -i *kończą się w nomin. plur. na* -i: ogarnǫli sǫ mne bolesci smertne, Flor. 17; bolescy pkelne ogarnǫli mne, Flor. 17; bolyeszczy, Puł. 28 v. (*2 razy*), tamo bolesci iaco odmladzaiǫczich, Flor. 47; bolyeszczy, Puł. 97 r.; ogarnǫly sǫ mne boleszczy smerczy, Flor. 114; bolyeszczy, Puł. 231 r.; bodz droga gich czemnosczi (*vocativus*) y sliskoscz, Flor. 34. (Puł. 67 r. bǫdz droga gych czyemnoszcz y szlyskoszcz); czǫsci liszek bǫdǫ, Flor. 62; częszczy lysszek będǫ, Puł. 123 v.; zamǫczili sǫ se globocosci, Flor. 76; glembokoszczy, Puł. 153 v.; chwalcze ... smokowe y szwytky glǫbokosczy, Flor. 148; glembokoszczy, Puł. 290 r.; sebraly sǫ se otchlany albo glǫbokosczy, Flor. Moy.; sebraly sze ochlany, Puł. 297 v; zamǫczoni sǫ wszitki cosci moie, Flor. 6; wszystky koszczy moye, Puł. 8 v.; rozproszoni sǫ wszitki cosci moie, Flor. 21; koszczy moye,

Puł. 41 r.; coscy moie zamǫczili sǫ se, Flor. 30; koszczy moye, Puł. 57 v.; zastarzali sǫ se cosci moie, Flor. 31; koszczy moye, Puł. 60 r.; wszistky koscy moie rzekǫ, Flor. 34; koszczy moye, Puł. 67 v.; gdi zlamani bǫdǫ cosci moie, Flor. 41; koszczy moye, Puł. 87 v.; radowacz se bǫdǫ cosci, Flor. 50; koszczy, Puł. 104 r.; kosci, K. Świdz.; koscy moie iaco zkwarczek zeschly sǫ, Flor. 101; koszczy moye, Puł. 198 r.; roszuty sǫ wszytky koszcy nasze, Flor. 140; koszczy moye, Puł. 278 r.; drzewyey nyszly vrozumely ozczy wassze osset, Puł. 115 v, (tarnowe waszi, Flor. 57); swǫtosczi y welmosztwa w swǫtosci iego, Flor. 95. (Puł. 191 v. swyǫtoszcz y wyelmosznoszcz); wszistky wisocosci twe y plinene twoie na mǫ sǫ szly, Flor. 41; wszytky wyssokoszczy twe, Puł. 87 r.; wisokoscy gor iego sǫ, Flor. 94; wyssokoszczy gor, Puł. 190 r. (wiszokosczi goor on obezrzi, Wacł. 108 r.); zloszczy są, Puł. 49 r.; sǫ odpuszczony zloszczy, Puł. 60 r.; zloszczy moye weszly sǫ na moyę glowę, Puł. 77 r.; ukłonyly szye w myę zloszczy moye, Puł. 109 r.; zloszczy w przebytkoch gich, Puł. 110 r.; przyblyzyly sǫ ... zloszczi, Puł. 252 r. (Flor. 25, 31, 37, 54 (*2 r.*), 118, 145. lychoty); bo tamo sǫ wstǫpily postaczy, postaczy panovy, Flor. 121; sǫ wstǫpyly postaczy postaczy gospodnowy, Puł. 257 r.; nyebyossa y moczy gich stwyrdzony sǫ, Puł. 61 v.; chwalcze gy wszytky moczy gego *(vocativus)*, Flor. 148; wszystky moczy yego, Puł. 289 v.; rozmnoszili se sǫ nemocy gich, Flor. 15; nyemoczy, Puł. 24 v.; wyelebne rzeczy powyedany sǫ o tobe, Puł. 174 r. (Flor. 86. slawona rzeczona sǫ o tobe); myszly szyercza yego, Puł. 62 v. (Flor. 32. mislena sercza iego); wszistky misli gich we zle, Flor. 55; wszytky gich zle myszly, Puł. 112 r.; barzo glǫboke vczinili se sǫ misli twoie, Flor. 91; myszly twoye, Puł. 185 v.; zghynǫ wszytky mysly gych, Flor. 145; zgynǫ wszystky mysly gych, Puł. 286 v.; wszithky mysli gich, Wacł. 125 v.; yako odroszly zyol rychlo spadnǫ, Puł. 72 r. (Flor. 36. kapusta zol); werne wszytky kaszny gego, Flor. 110; wszystky kaszny, Puł. 225 v.; wszytky kazny twoge prawda, Flor. 118, 81; wszystky kazny twoye, Puł. 245 v. (wszitki prżikazania twoia, Wacł. 34 r.); kazny twoge myslene moge gest, Flor. 118, 137; kazny twoge, Puł. 251 r.; wszytky kazny twoge prawda, Flor. 118, 169; kazny twoye, Puł. 254 v.; odchlany ogornęly ye, Puł. 297 r. (Flor. Moy. bozednow = bezednowe).

Nominativus pluralis tematu nijakiego na -ent, *dzieci*ę: dzyeczy lwow, Flor. 103. (Puł. 205 r. szczenyęta lwow); chwalcze dzeczy gospodna (*vocativus*), Flor. 112, Puł. 227 v.; yako dzeczy yastkol czynǫ, Flor. Isai. sec. (Puł. 294 r. yako pystlyę yastkolczyno).

§. 156. i) Temata męskie pierw. na -u *mają końcówkę* -owie: a grobowe gich domowe gich na weky, Flor. 48; domowye gich będǫ na wyeky, Puł. 99 r.; sinowe czlowekow dokǫdto czǫskim sercem przecz miluiecze prosznoscz, Flor. 4; synowye, Puł. 5 r.; nasiczeni sǫ sinowe, Flor. 16. (Puł. 27 v. nasyczeny są synow, *zapewne przez omyłkę, bo w wulgacie jest: satiantur filii);* sinowe czudzi selgali sǫ

mne sinowe czudzi przestarzely sǫ se, Flor. 17; synowye czudzy, Puł. 33 r. v.; przynyeszcze gospodnu synowye bozy, Puł. 53 v. (Flor. 28. sini bosze); przydzicze sinowe, Flor. 33; synowye, Puł. 65 v.; sinowe ludzsczi, Flor. 35; synowye, Puł. 71 r.; narodzili sǫ se tobe sinowe, Flor. 44; synowye, Puł. 94 r.; sinowe ludzszczi, Flor. 48, 56; synowye lyudzczy, Puł. 98 r., 113 v.; prawe sǫdzicze sinoe ludzszczi, Flor. 57; synowye lyudzczy, Puł. 114 v.; proszny sinowe ludzsczi, Flor. 61 (*2 r.*); prozny synowye lyudzczy, Puł. 121 v. *(2 r.)*; sinowe gisz se narodzǫ, Flor. 77; synowye, Puł. 154 v.; sinowe effrem, Flor. 77; synowye, Puł. 155 r.; sinowe wisokego wszistczy, Flor. 81; synowye, Puł. 167 r.; sinowe iego ostali sǫ zacona mego, Flor. 88; synowye yego, Puł. 179 v.; obroczcze se synowe ludzsczy, Flor. 89; obroczcze sze synowye, Puł. 182 r.; synowe slug twoych przebywacz bǫdǫ, Flor. 101; synowye, Puł. 200 v.; synowe iakobowy wybrany iego, Flor. 104; synowe yakobowy, Puł. 207 v.; myyayǫcz przenesony bǫdzcze synowe yego, Flor. 108; synowye yego, Puł. 221 r.; bǫdzcze synowe yego szyroty, Flor. 108; bodzcze synowe yego szyroty, Puł. 221 v.; bǫdzcze synowe yego we zgvbǫ, Flor. 108; synowye yego, Puł. 221 v.; yåko strzaly w rǫcze mocznego tako synowe wytrzǫsonych, Flor. 126; synowye wytrzęszyonych, Puł. 261 r.; owa dzedzyna panowa synowe, Flor. 126; synowe, Puł. 261 r.; synoue twogy yako mlodzowe olyw, Flor. 127; synowye twogy, Puł. 262 r. (Wacł. 81 v. dzyathky thwoye); synowe gych asz na weky bǫdǫ sedecz, Flor. 131; synowye gich, Puł. 265 v.; bǫdǫly strzedz synowe twoy obrzǫda mego, Flor. 131; synowe twogy, Puł. 265 v.; gysze synowe yako nowy sczepowe, Flor. 143; gychze synowe, Puł. 283 r.; synowe ysrahelsky chodzyly, Flor. Moy.; synowe ysrahelsczy, Puł. 299 r.; a nye synowye yego, Puł. 302 v.; synowe yego y czory, Puł. 304 v.; ne trzie synowe, Flor. Atan.; nye trzey synowye, Puł. 309 v.; nye trzey sinowie, Wacł. 111 r.; kobili na gorach y wolowe, Flor. 49; wolowye, Puł. 101 v.; wolowe gych tlusczy, Flor. 143; wolowye gych, Puł. 283 r.

Tu też zaliczyć można rzeczownik padół, padolowe bǫdǫ oplwiczi szita, Flor. 64, [*rzeczownik* дОЛЪ *liczy R. Scholvin między temata na* -u, (*por. Archiv f. sl. Ph. II. 508)*]. *Psałterz Puławski ma w tym miejscu* padoły 126 v.; stanowye, Puł. 99 r. (Flor. 48. Erzebitky).

§. 157. j) Temata męskie pierw. na -men *w języku starosłowieńskim mają końcówkę* -e, *a w polskim zlały się z tymi tematami, które dały końcówkę* -je*:* strumene lichot zamǫczily sǫ me, Flor. 17; strumyenye, Puł. 28 v.; strumene wezbraly sǫ, Flor. 77; strumyenye, Puł. 156 r.

k) Temata nijakie pierw. na -men *kończą się jak wszystkie neutra na* -a: ramona grzesznich ztarta bǫdǫ. Flor. 36; ramyona, Puł. 73 v.; znamyona na pyszmye, Puł. 24 r. *(przykład wątpliwy, bo może to być również czasownikiem w tym miejscu).*

l) Temata nijakie pierw, na -ent: ogardnęly mye czyelyęta wyelye, Puł. 40 v. (Flor. 21. czelǫt wele); moya sǫ wszytka zwyerzęta

lyassow czyelyęta na gorach, Puł. 101 r.; wszystka zwyerzęta kobili na gorach (Flor. 49); ksꝋszꝋta seszli sꝋ, Flor. 2; kszyꝋzęta, Puł. 2 v.; ksꝋszꝋta wasza, Flor. 23 *(2 r.)*; ksąszęta, Puł. 45 r., kszꝋzenta, Puł. 45 v.; *(w wyrazie tym mamy w psałterzu Puł. ślad dyjalekt. wymawiania samogłosek nosowych; i inne wyrazy, w których podobne zachodzi zjawisko, zestawił prof. Nehring, w Archiv f. sl. Ph. V. 245)*; tsꝋszꝋta ludzi sebraly sꝋ, Flor. 46; kszyꝋzęta lyudzka, Puł. 96 r.; przeszly sꝋ ksꝋszꝋta, Flor. 67; kszyꝋzenta, Puł. 132 v.; ksꝋszꝋta iuda wodzowe gich ksꝋszꝋta zabulon y ksꝋszꝋta neptalym, Flor. 67; kszyꝋnzenta yuda wodzowye gych kszꝋzenta zabulon kszꝋzenta neptalym, Puł. 133 r.; wszistka kzꝋszota gich gisz sꝋ rzecly, Flor. 82; wszystka kszyꝋzenta gich, Puł. 168 v.; bo sedzely sꝋ kxꝋszꝋta, Flor. 118; kszyꝋzęta, Puł. 238 r.; siedziely ksianzanta, Wacł. 6 v.; ksyꝋszꝋta nastaly sꝋ na mꝋ za dar, Flor. 118, 161; kszyꝋzęta, Puł. 253 r.; kzꝋszꝋta y wszytczy sꝋdze szeme *(vocativus)*, Flor. 148; kszyꝋzęta, Puł. 290 v.; wybrana ksꝋsꝋta gego, Flor. Moy.; kszyꝋzęta yego, Puł. 297 r.; zamꝋczyly sꝋ se ksꝋszota edom, Flor. Moy.; kszyꝋzęta edom, Puł. 298 r.; sczenyꝋta albo dzyeczy lwow, Flor. 103; szczenyęta lwow, Puł. 205 r.; zwerzꝋta twoia przebiwacz bꝋdꝋ, Flor. 67; zwyerzęta twoya, Puł. 131 r.; wszelka zwyerzꝋta lesnaa, Flor. 103; zwyerzęta lyassa, Puł. 205 r.

§. 158. l) Temata nijakie pierwotnie na -es *przeszły po części skróciwszy temat do* -a *tematów:* nebosa wipowadaiꝋ slawꝋ boszꝋ, Flor. 18; nyebyossa, Puł. 34 v.; zwastowacz bꝋdꝋꝋ nebossa sprawedlnoscz iego, Flor. 21; nyebossa, Puł. 43 r.; nyebyossa y moczy gich stwyrdzony sꝋ, Puł. 61 v.; nebosa sꝋ sczwerdzona, Flor. 32; nyebyossa są stwyrdzona, Puł. 62 r.; wzwastuiꝋ nebossa sprawedlnoscz iego, Flor. 49; wzwyastuyꝋ nyebossa, Puł. 101 r.; nebosa se rozkapala, Flor. 67. (Puł. 130 v. nyeba); poznaiꝋ nebossa dzywy twoie gospodne, Flor. 88; poznayꝋ nyebyossa, Puł. 177 r.; twoia sꝋ nebiosa, Flor. 88; nyebyossa, Puł. 177 v.; veselcze se nebossa, Flor. 95; nybyossa, Puł. 192 r.; ziawila sꝋ nebossa prawotꝋ iego, Flor. 96; zyawyly nyebyossa, Puł. 193 v.; dzyala rꝋku twoyv siꝋ nyebyesa [*por. Baudouin de Courtenay*, O древне-польс. яз., *str. 77. Nehring, Ueber den Einfluss der altčechischen Sprache etc. Archiv. f. sl. Ph. II. 428*], Flor. 101; nyebyossa, Puł. 200 v.; sluchaycze nyebyossa, Puł. 302 r.

Rzeczownik więc niebo *w obu psałterzach zachował jeszcze właściwą swą formę, odpowiadającą starosłow.* небеса. *Raz tylko w psałterzu Floryjańskim jest forma* nieba. *Formę urobioną od skróconego tematu spotykamy w następujących przykładach:* nyeba szye rospuszczyly, Puł. 130 v. (Flor. 67. nebosa); prawe iest slowo gospodnowo y wszitka dzala iego, Flor. 32; wszytka dzyala yego, Puł. 62 r.; grozna sꝋ dzala twoia, Flor. 65; dzyala twoya, Puł. 127 r.; kaco vweliczila se sꝋ dzala twoia gospodne, Flor. 91; dzala twoya, Puł. 185 v.; dzyala rꝋkv twoyv, Flor. 101; dzyala, Puł. 200 v.; blogoslawcze panv wszyczka dzyala yego, Flor. 102; wszystka dzyala

yego, Puł. 203 r.; kako welbyǫny sǫ dzyala twoya gospodne, Flor. 103; dzala twoya, Puł. 205 v.; welika dzala gospodnowa wynalesona, Flor. 110; wyelyka dzyala boza, Puł. 225 r.; dzala rǫkv yego prawda y sǫǫd, Flor. 110; dzyala ręku yego. Puł. 225 v.; szrzebro y zloto dzyala ręku lyudzku, Puł. 229 r. (Flor. 113. dzal rǫkv ludzkv); dzala rǫkv ludzkych, Flor. 134; dzala, Puł. 268 v.; dzywna dzala twoya, Flor. 138; dzyala twoya, Puł. 274 v.; chwalcze czebe gospodne wszystka dzala twoga, Flor. 144; wszystka twoya dzala, Puł 284 v.; w konczoch okrǫgu zeme slowa gich, Flor. 18; slowa gych, Puł. 34 v.; daleco od zbawena mego slowa zgrzeszena mego, Flor. 21; slowa, Puł. 39 v.; slowa ust iego lichota y lescz, Flor. 35; slowa vst yego, Puł. 70 v.; vmyękczony sǫ slowa yego. Puł. 111 r. (Flor. 54. mowy iego); slowa moia nenasrzana sǫ przecywo mne, Flor. 55; slowa moya, Puł. 112 r.; slowa zlich przemogla se nad nami, Flor. 64; slowa zlosny, Puł. 125 r.; nade wszǫ szemǫ slowa twoya, Flor. 107. (Puł. 219 r. slawa twoya); welyka gest slowa twoya panowa, Flor. 137. (Puł. 272 v. slawa boza, Wacł. 137 r. chwala bosza).

§. 159. Pluralis Genetivus. a) Temata męskie pierw. na -a. Właściwą końcówkę tego przypadku -ъ stracił język polski, więc forma genet. plur. tematów męskich na -a kończy się na spółgłoskę. Taką jednak formę spotykamy parę razy tylko w obu psałterzach w przykładach: sberzy nas z pogan, Flor. 105; spogan, Puł. 214 v.; przebitky ydumeow y ismahelit, Flor. 82; stany ydumeow y ysmahelyt, 168 r.; zamǫczǫ szye skory zye- madyan, Puł. 300 r. *(jeśli to nie jest nieodmienną formą nomin.)*; posrod got twogich, Flor. 73; poszrod god twoych, Puł. 147 v.; wznamyenyty dzyen god wasszych, Puł. 165 r. (Flor. 80. swǫczena waszego). *Por. formy*: przyjaciół, nieprzyjaciół *umieszczone pod „Temata męskie na* -ja", *§. 161.*

Jest wprawdzie jeszcze w psałterzu Puławskim: pyenye wszkhod 259 r., *któremu odpowiada w wielu innych miejscach* pyenye wzchodow *lub* wschodow (Puł. 255 r., 259 v., 260 v., 261 v., 264 r. v.), *lecz właśnie przy takiej liczbie form z końcówką* -ów, *trudno to uważać za właściwą formę genetivu, zwłaszcza że jest napisane przy końcu linii, gdzie się nic więcéj zmieścić nie mogło, i nad końcowym* d *daje się spostrzec znak skrócenia. Prof. Nehring przytacza tu jeszcze*: prorok, Puł. 270 v.; ps dauid y yeremie prorok, *lecz mi się to nie wydaje być genetivem dla następnego wyrazu*: molwy. *Zresztą panuje już w obu psałterzach:*

Końcówka -ów, *właściwa tematom pierw. męskim na* -ъ. *Przykłady*: mǫso bicow, Flor. 49. (Puł. 101 v. myęso bykowe); ne wislucha glossa czarownicow, Flor. 57; czarownykow, Puł. 115 r.; sinowe człowekow [*podobnie w Bibl. kr. Zof.* czlowyekow 166a.25; *por. Dr. E. Ogonowski, Archiv f. sl. Ph. IV. 262*], Flor. 4. (Puł. 5 r. czlowyeczczy); na syny czlowyekow, Puł. 21 v. (Flor. 13. na sini luczske); zǫbi grzesznicow, Flor. 3. (Puł. 4 v. grzesznych, Wacł. 119 r. grzesznych); zgloba grzesznicow, Flor. 7; zloszcz grzesznykow, Puł. 11 r.; od grzesznicow, Flor. 36; od grzesznykow, Puł. 76 v.;

w przebitczech grzesznicow, Flor. 83; grzesznykow, Puł. 170 r; syn yednoroszkow, Puł. 54 r. (Flor. 28. sinowe iednoroszczow); od przeciwomowǫczich iǫzikow, Flor. 30; od zapowyedzenya yęzykow, Puł. 59 r.; w personye męczennykow, Puł. 232 v.; o mękach męczenników, Puł. 260 r.; pomogl vboghemu z nedostatkow, Flor. 106. (Puł. 218 v. z nędze); asz do oblocow, Flor. 35, 56; asz do oblokow, Puł. 71 r., 114 r.; alysz do oblokow prawda twoya, Flor. 107; do oblokow, Puł. 219 r.; az do pkyelnych ostatkow, Puł. 304 v.: wyrzvczeny bǫdzcze y przebytko (*pro:* z przebytkow) gych, Flor. 108; sprzebytkow, Puł. 221 r.; by zbawonǫ vczynyl ot przesladownykow, Flor. 108; od przeszladnykow, Puł. 223 v.; bichǫ nemolwila usta moia scutkow ludzkich, Flor. 16; skutkow lyuczkych, Puł. 26 r.; podlug scutcow, Flor. 27 (*2 r.*); podlug skutkow, Puł. 52 v. (*2 r.*); ne vrozumeli sǫ scutcow boszich, Flor. 27; skutkow bozych, Puł. 52 v.; podlug skutkow yego, Puł. 122 r. (Flor. 61· podlug dzal iego); zapomnyely sǫ skutkuow [*ma tu być ślad wpływu czeskiego według prof. Nehringa, por. Archiv f. sl. Ph. II. 425—435*] albo dzal yego, Flor. 105. (zapomnyely dzal yego, Puł. 212 r.); glowi smokow, Flor. 73; glowy smokow, Puł. 148 r.; zolcz smokow wyno gych, Puł. 306 r.; zbaw ... ze wszech smǫtcow iego, Flor. 24; zamętkow yego, Puł. 48 r.; ze wszech smǫtcow gich zbawil ie, Flor. 33; ze wszech smętkow, Puł. 66 r.; xps iest strosz yenze w rozmaytich smętkow (*sic*) czyeszy y ostrzega, Puł. 64 r. (*forma ta mylnie tu stoi zamiast locativu, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 219, odwrotnie na str. 262 v.* pyenye wzchodoch *pro:* wzchodow. *Są to błędy pochodzące z nieuwagi przepisywacza*); ze wszech smǫtkow iego zbawil gy, Flor. 33; ze wszech smętkow, Puł. 65 r.; od wczynkow swoych lyczbǫ, Flor. Atan.; od vczynkow swoych, Puł. 311 v.; z vczinkow wlosznych, Wacł. 113 v.; chwalne gego przebywa na wek weko (*pro:* wekow lub weka), Flor. 110. (Puł. 226 r. na wyek wyeka); na wek wekow, Flor. 144. (Puł. 284 r. na wyeky wyeka); krolewstwo twoge krolewstwo wszech wekow, Flor. 144; wszech wyekow, Puł. 285 r.; ze wszech zamǫtkow mogich, Flor. 33; zamętkow, Puł. 64 v.; kelkosz pokazal my zamętkow, Puł. 141 r. (Flor. 70. welike pokazal ies mi zamǫtky); bog bogow gospodzin molwil iest, Flor. 49; bog bogow, Puł. 100 v.: we sborze bogow, Flor. 81; bogow, Puł. 166 v.; weszrod bogow, Puł. 166 v.; widzan bǫdze bog bogow, Flor. 83; bog bogow, Puł. 169 v.; chalcze boga bogw (*pro:* bogow) [*Prof. Nehring w Archiv f. sl. Ph. II. 425 cytuje w tym miejscu* bohw, *jakkolwiek poprawki téj w Iter Flor. nie ma, i upatruje w tym ślad czeskiego*], Flor. 135; boga bogow, Puł. 269 v.; od rogow iednoroszcow, Flor. 21; od rogow, Puł. 41 v.; od rogow, Wacł. 31 r.; dobiwa rogow, Flor. 68; dobywa rogow, Puł. 137 v.; dla wrogow moych, Puł. 7 r. (Flor. 5. prze moie wrogi); w krayoch wrogow moych, Puł. 10 v. (Flor. 7. neprzyacelow mogich); ode wszech grzechow, Flor. prol.; z marnoszczy grzechow, Puł. 5 r.; grzechow ... ne pomny, Flor. 24; grzechow, Puł. 46 v.; odpuszczenye daye grzechow, Puł. 59 v.; czyste będzye wypowyedzenye grzechow, Puł. 60 r.; pamyęcz gre-

chow, Puł. 76 v.; od oblicza grzechow mogich, Flor. 37; od lycza grzechow mych, Puł. 77 r.; od grzechow mogich, Flor. 50; od grzechow mych, Puł. 104 r.; od grzechov mich, K. Świdz; od grzechow mogich, Wacł. 116 v.; spyewacz psalm we spowyedzy chwaly y grzechow, Puł. 196 r.; nye podlvg grzechow naszich, Flor. 102; nye podlug grzechow, Puł. 202 r. (ne podle hrziechow nasich, Wittenb. 102); ku dwoyakey spowyedzy to iest chwaly y grzechow, Puł. 210 v.; powrosy grzechow obwy϶zaly s϶ my϶, Flor. 118, 57; powrozy grzechow, Puł. 242 v. (Wacł. 27 r. Powrozi grzesznykow); smętek lyeczy rany grzechow, Puł. 253 r.; mocz strachow twogych molwycz b϶d϶, Flor. 144; strachow twoych, Puł. 284 r.; yakoby przebytek pastvchow, Flor. Isai sec.; pastuchow, Puł 293 v.; posrzod grodow gich, Flor. 77; poszrod grodow, Puł. 157 r.; obrzędow yego nye strzegly, Puł. 159 v. (Flor. 77. swadeczstw iego); s϶dow twogych ne gesm zapomnal, Flor. 118; s϶dow twoych nye yesm zapomnyal, Puł. 239 r.; szandow twogich nie zapomnialem, Wacł. 7 v.; od s϶dom (*pro:* s϶dow, *omyłka piszącego)* twogych, Flor. 118, 97; od s϶dow twoych, Puł. 247 r.; od szandow, Wacł. 36 r.; strzedz s϶dow prawdy twogey, Flor. 118, 105. (Puł. 247 v. strzecz s϶dy prawdy twoyey); strzedz s϶dow, Wacł. 37 r.; od sodow twogych bal gesm se, Flor. 118, 113; od s϶dow twoych, Puł. 249 r.; sandow twogich balem se, Wacł. 39 r.; s϶dow swogych ne zyawyl gest gym, Flor. 147; s϶dow swych, Puł. 289 v.; szadow swich nye wziawil gym, Wacł. 134 r.; pyenye wzchodow, Puł. 255 r., 260 v., 261 v., 264 r.; pyenye wschodow, Puł. 259 v., 264 v.; wzchodoch (*pro:* wschodow, *zapewne omyłka, jak w Anecd. palaeopol. Dra Kaliny znajdujemy formę* krolech *(Archiv f. sl. Ph. III. 27)*, Puł. 262 v.; pan strzese wchodnow, Flor. 145; wchodow, Puł. 287 r.; bog strzesze wichodnow, Wacł. 126 r.; dzywy v zydow vczynyone, Puł. 228 r.; z tlustoszczy϶ baranow y skopow, Puł. 303 v.; vboghe gego naszycz϶ chlebow, Flor. 131; nasyczę chlyebow, Puł. 266 r.; gensze wywodzy wyatry skarbow swoych, Flor. 134; skarbow swoych, Puł. 268 r.; pom϶cz vczynil yest dzywow swoych, Flor. 110; dzywow, Puł. 225 r.; ode lwow, Flor. 34, Puł. 68 v.; s posrzodku szczen϶t lwow, Flor. 56. (Puł. 113 v. szczeny϶t lwowych); czeluscy lwow zlame, Flor. 57; lwow, Puł. 115 r.; sczeny϶ta albo dzyeczy lwow, Flor. 103; lwow, Puł. 205 r.; raduycze se ostrowow wele, Flor. 96. (Puł. 192 v. ostrowe mnodzy); darow ne bral iest, Flor. 14; darow, Puł. 23 v.; napelnona iest darow, Flor. 25; darow, Puł. 49 r.; na perzu watrow, Flor. 17; wyatrow, Puł. 29 v.; chodzysz na skrzydlech wyetrow [*por. Archiv f. sl. Phil. II. 428, gdzie prof. Nehring, notując w tym wyrazie obcą językowi polskiemu assymilacyją, dodaje, że w rękopisie nad* e *jest napisane małe* a], Flor. 103; wyatrow, Puł. 203 v.; nye zbyorę zborow gych, Puł. 24 v. (Flor. 15. sebrana gich); od angolow, Puł. 12 r.; vczinil ies gi malem mney wszech angelow [*zabytek bardzo staréj formy tego wyrazu, por. Baudouin de Courtenay,* О древ. польс. яз., *str. 77, Nehring, Iter Flor. 30*] Flor. 8; od angyolow, Puł. 12 v.; ne we-

zmǫ ... czelǫt ani s stad twich kozlow, Flor. 49; kozlow, Puł. 101 r.; molwyą pyąncz pszalmow, Puł. 223 v.; z tlustoszczyǫ baranow, Puł. 303 r.; az do kaplanow, Puł. 266 v.; wszistczi bogowe poganow, Flor. 95; poganow, Puł. 191 r.; dal gym krolewstwa poganow, Flor. 104; krolyewstwo poganow, Puł. 210 v.; dal ye w ręcze poganow, Puł. 214 r. (Flor. 105. poganom); slawany (*pro:* balwany) poganow, Flor. 113; poganow, Puł. 229 r.; salwany (*pro:* balwany) poganow srzebro a zloto, Flor. 134; balwany poganow, Puł. 268 v.; w ręku panow swych, Puł. 257 v. (Flor. 122. w rǫku panv gych); chwalcze pana panw (*pro*: panow, *według prof. Nehringa (Archiv f. sl. Phil. 425), jestto ślad wpływu czeskiego*), Flor. 135 (2 *r.*); gospodna gospodnow, Puł. 269 v., 270 v.; rozgnyewaly aarona swǫtego gospodnow, Flor. 105. (Puł. 212 r. gospodnowego); lud murzinow, Flor. 86. (Puł. 174 r. murzynsky); za zbawyenye wszech krzeszczyanow, Puł. 25 v.; wela poganow, Flor. 88; wyelya poganow, Puł. 181 v.; przinescze gospodnu oczcziszni goganow (*pro:* poganow), Flor. 95; zyemye poganow, Puł. 191 v.; w obesrzenu poganow, Flor. 97. (Puł. 194 r. przed pogany); ne rozproszyly poganow, Flor. 105; poganow, Puł. 213 v.; by dal gym dzedzyna pogǫnw, Flor. 110; dzyedzinę poganow, Puł. 225 v.; o nawroczenyu poganow, Puł 260 r.; gensze pobyl poganow wele, Flor. 134; poganow wyelye, Puł. 268 r.; od przedmyeszczenynow gomorre, Puł. 306 r.; ne zapominay glossow, Flor. 73; glossow, Puł. 149 r.; od glossow wod wela, Flor. 92; od glossow, Puł. 187 r. (Wacł. 124 r. od gloszu); zwerzǫta lassow, Flor. 49; lyassow, Puł. 101 r.; weselicz se bǫdǫ wszistka drwa lassow, Flor. 95; drwa lyassow, Puł. 192 r.; psow wele, Flor. 21; psow wyelye, Puł. 41 r.; iǫzik psow twich, Flor. 67; psow, Puł. 132 v.; wyrzch wlossow chodzǫczych, Puł. 132 r. (Flor. 67. wirzch wlosa).

Imię własne: Seon krolya amorreow, Puł. 270 r. (Flor. 135. krola amorreora).

§. 160. *b) Temata męskie pierw. na* -ja *mają w obu zabytkach powszechnie analogiczną końcówkę* -ów, *obok której raz we Flor. spotykamy* -ew. [*Tę końcówkę analogiczną znajdujemy już w zabytkach starosłowieńskich, por. R. Scholvin, Archiv f. sl. Ph. II. 494*].

Z końcówką -ew: kv zwǫzanv krolew gych, Flor. 149, (Puł. 291 v. krolyow).

Z końcówką -ów: gich chczǫ boiow, Flor. 67; gysz chczǫ boyow, Puł. 133 v.; do craiow zeme, Flor. 47, do krayow zyemye, Puł. 97 r.; bog panuye yakobow y krayow zyemye, Puł. 117 v. (Flor. 58. y conczom zeme); od krayow zyemskych, Puł. 119 v. (Flor. 60. od conczow zeme); nadzeya wszech krayow zyemye, Puł. 125 v.; wszech conczow zeme, Flor. 64. (Wacł. 9 v. wszitkich granicz zemie); asz do craiow, Flor. 71; az do krayow, Puł. 142 v.; drzewo krayow gych, Flor. 104, Puł. 209 v.; od rogow iednoroszcow, Flor. 21; yednoroszczow, Puł. 41 v. (Wacł. 31 r. od rogow iednorosrcza); sinowe iednoroszczow, Flor. 28 (yednoroszkow, Puł. 54 r.); sgromadzene iunczow, Flor. 67; yuynczow, Puł. 133 r.; zbawil me

z sydla lowczow, Flor. 90, 123; lowczow, Puł. 184 r., 259 r.; dzala palczow twogich, Flor. 8, Puł. 12 v.; do pocolena oczczow swogich, Flor. 48;. oyczow swych, Puł. 100 r.; neprawedlnost oczczw yego, Flor. 108; zloszcz oyczow, Puł. 221 v.; nye tykaycze pomazanczow mogich, Flor. 104; pomazaynczow moych, Puł. 208 r.; wele biczow grzesznego, Flor. 31; wyelye byczow, Puł. 61 r.; ze wszech towarzyszow twoych, Puł. 93 r. (Flor. 44. nad towarzisze twe); z moszow krwi wibaw me, Flor. 58; z mężow krwy, Puł. 116 r.; od mazow grzechow, Wacł. 9 v.; zęby zwyerzow wpuszczę w nye ... y wężow, Puł. 305 r.; sbor moczarzow, Flor. 85; zbor moczarzow, Puł. 173 r.; czori crolow, Flor. 44; krolyow, Puł. 93 r.; w kosczol crolow, Flor. 44; krolyow, Puł. 94 r.; v wszech crolow zeme, Flor. 75; krolow, Puł. 151 v.; w przyebitkoch krolow gich, Flor. 104; krolow gich, Puł. 209 v.; przebitky ydumeow, Flor. 82; stany ydumeow y ysmahelyt, Puł. 168 r.; w craioch neprzyacelow mogich, Flor. 7. (Puł. 10 v. wrogow moych); od nyeprzyaczelow mogich, Flor. 9. (od moych nyeprzyaczyol, Puł. 14 v.); od neprzyaczelow, Flor. 16. (Puł. 27 v. od nyeprzyaczyol); od neprzyaczelow mogich, Flor. 17; od nyeprzyaczyelyow mych, Puł. 28 r.; z neprzyaczelow mogich, Flor. 17; z nyeprzyaczyelyow moych, Puł. 30 r.; od neprzyiaczelow mogich, Flor. 17; od nyeprzyaczyelyow moych, Puł. 33 v.; z rǫku neprzyaczelow mogich, Flor. 30. (Puł. 58 v. nyeprzyaczyol mich); w duszǫ neprzyaczelow iego, Flor. 40; nyeprzyaczyelyow yego, Puł. 84 v.; padne w sercza neprzyaczelow crolowich, Flor. 44; szyercza nyeprzyaczyelyow, Puł. 92 v.; witargn me z neprzyaczelow mogich bosze moy, Flor. 58; z nyeprzyaczelyow mych, Puł. 116 r.; z nyeprzyiaczelow mogich, Wacł. 9 r.; glowi neprzyacelow swogich, Flor. 67; nyeprzyaczelyow swych, Puł. 132 r.; z neprzyaczelow, Flor. 67; neprzyaczelow twogich, Flor. 73; nyeprzyaczelyow twych, Puł. 149 r.; od nyeprzyaczyelyow, Puł. 132 v., 138 v.; nenasrzalo iest oko moie neprzyaczelow mogich, Flor. 91. (Puł. 186 r. nyeprzyaczol moych); panowacz bǫdze w poszrod neprzyyaczelow twych, Flor. 109. (Puł. 224 r. panyacz będzye nyeprzyaczyelyom); odkvpil nas od neprzyyaczelow naszych, Flor. 135. (Puł. 270 v. od nyeprzyaczol naszych); nad gnewen neprzaczelow mogych [*prof. Nehring przypuszcza tu wpływ czeski* (*Archiv f. sl. Ph. II. 425*], Flor. 137; na gnyew nyeprzyaczelow moych, Puł. 273 r.; na gnew nyeprzyiacyelow mogich, Wacł. 137 r.; wytargny mǫ ot neprzyyaczelow mogych, Flor. 142; od nyeprzyaczelyow moych, Puł. 281 r.;. prze gnyew nyeprzyaczelow, Puł. 305 v.; odkrytey nyeprzyaczelyow glow, Puł. 307 v. *O końcówce* -ów *w tych rzeczownikach por. J. Baudouin de Courtenay,* О древне-польс. языкѣ., *str. 63—66 i zresztą wszystko, co powiedziano przy końcówce dativu* -ewi.

§. 161. Rzeczowniki: przyjaciel, nieprzyjaciel *przechodziły już w najstarszéj dobie języka staropolskiego do tematów męskich na* -a, *bo dość częstą jest także forma:* przyjaciół, nieprzyjaciół: od przya-

czol, Puł. 76 v.; od mogich neprzyczol (*pro:* neprzyaczol), Flor. 7; nyeprzyaczyol, Puł. 10 v.; od moych nyeprzyaczyol, Puł. 14 v. (Flor. 9. od nyeprzyaczelow mogich); od nyeprzyaczyol, Puł. 27 v. (Flor. 16. neprzyaczelow); ani ies vczeszil neprzyaczol mogich nademnǫ, Flor. 29. (Puł. 55 r. anysz vczyeszil nyeprzyaczyelye moye); z ręku nyeprzyaczyol mich, Puł. 58 v. (Flor. 30. neprzyaczelow); od nyeprzyaczol, Puł. 107 v.; moych nyeprzyaczyol nyenasrzalo yest oko moye, Puł. 108 v. (Flor. 53. na neprzyaczele moie wzglǫdalo oko moie, Wacł. 3 r. na nieprziiaczele moie nienawidzalo oko moie); nyeprzyaczol moych, Puł. 186 r. (Flor. 91. nenasrzalo iest oko moie neprzyaczelow); odkupyl nas od nyeprzyaczol naszych, Puł. 270 v. (Flor. 135. od neprzyyaczelow naszych), *por. w starosł. gen. plur.* жителъ, дѣлателъ, *R. Scholvin, Archiv II. 500. Zebrawszy te przykłady okazuje się, że w psałterzu Floryjańskim ogólną jest końcówka -ów, znajdujemy ją bowiem 18 razy, podczas gdy forma* nieprzyjaciół *dwa tylko razy się znajduje. W Puławskim forma* nieprzyjacielów *bywa prawie jednakowo używana obok* nieprzyjaciół, *jakkolwiek końcówka -ów i tu znacznie jest częstszą bo 14 razy, podczas gdy* nieprzyjaciół *jest ośm razy.*

Podług analogii tematów na -i (jak gości) *mamy formę:* kromye pyenęzy, Puł. 90 r. (Flor. 43. przez mita).

§. 162. c) Temata nijakie pierw. na -a kończą się na samą spółgłoskę: tisǫcz lat, Flor. 89; lyat, Puł. 182 r.; syedmdzesǫt lyat, Flor. 89; lyat, Puł. 182 v.; dnowe lyat naszich, Flor. 89; lyat naszych, Puł. 182 v.; w zterdzesci lat, Flor. 94; czterdzyesczy lyat, Puł. 190 v.; lyat, Wacł. 117 r.; ostatka lat mogych, Flor. Isai sec.; lyat moych, Puł. 293 v.; dzalo twoge w posrzod lat oszywy gego, Flor. Habac.; w poszrod lyat, Puł. 299 r.; wesrzod lat, Flor. Habac.: weszrod lyat, Puł. 299 r.; z ust dzeczskich, Flor. 8; z ust nyewynnych, Puł. 12 v.; wimowena vst mogich, Flor. 18; vst moych, Puł. 36 r.; z ust lwowich, Flor. 21; z vst lwowych, Puł. 41 v.; z ust, Wacł. 31 r.; duchem vst iego, Flor. 32; duchem yego vst, Puł. 62 r.; ne otwarzaiǫ vst swich, Flor. 37; vst swych, Puł. 78 r.; ne otworzil iesm vst mogich, Flor. 38; vst moych, Puł. 80 v.; slowa vst mogich, Flor. 53; vst moych, Puł. 108 r.; vsth mogich, Wacł. 2 v.; grzech vst gich, Flor. 58; vst gich, Puł. 117 r.; ani zatwarzay nademnǫ szachta vst swogich, Flor. 68; yama vst swoych, Puł. 136 r.; w slowa vst mogich, Flor. 77; vst moych, Puł. 154 r.; czuda y sǫdi vst yego, Flor. 104; vst yego, Puł. 207 v.; sǫdy vst twoych, Flor. 118; vst twoych, Puł. 237 v.; ust twogich, Wacł. 5 r.; ne oteymvy z vst mogych, Flor. 118; z ust moych, Puł. 240 v.; z usth mogich, Wacł. 24 v.; zakon vst twogych, Flor. 118, 65; vst twoych, Puł. 243 v.; ust twogich, Wacł. 28 v.; ostrzegacz bǫdǫ swedeczstwo vst twych; Flor. 118, 81. (Puł. 245 v. *brak*); swiadeczstw ust twogich, Wacł. 34 r.; wolna vst mogych, Flor. 118, 105; vst mogych, Puł 247 v.. ust mogich, Wacł. 37 r.; slowa vst mogich, Flor. 137; vst moych, Puł. 272 r.; vst mogich, Wacł. 136 r.; slowa vst twogych, Flor. 137;

vst, Puł. 272 v., Wacł. 137 r.; otstøpcze stare z vst waszych, Flor. Ann.; z ust wasszych, Puł. 295 v.; słowa vst moych, Puł. 302 r.; z wrot smetnich, Flor. 9; z wrot szmyertnych, Puł. 15 r.; asz do wrot smerczy, Flor. 106; az do wrot, Puł. 216 v.; zamky wrot twogych, Flor. 147; wrot twoych, Puł. 288 v.; wrot twich, Wacł. 133 r.; poydø do wrot pkelnych, Flor. Isai sec.; do wrot, Puł. 293 r.; s stad twich, Flor. 49; stwych stad, Puł. 101 r.; wyol gi sstad owecz, Flor. 77; sstad, Puł. 160 v.; iaco w lesech drew, Flor. 73. (Puł. 147 v. w lyeszye drzewnem); z zkrolewst sebral gee, Flor. 106; s krolyewstw, Puł. 215 r.; czerkew o obczowanyu wszech krolewstw molwy, Puł. 272 r.; nad grzesznich bogaczstw wela, Flor. 36. (Puł. 73 v. nad bogatcztwa grzesznych wyelya); we mnoszstwe bogaczstw swogich, Flor. 48; bogacztw swych. Puł. 98 v.; od bogatstw dobroty swoyey, Puł. 105 r.; pwal iest w mnoszstwo bogaczstw swogich, Flor. 51; w mnostwye bogacztw swych, Puł. 106 r.; niczs sø ne nalezli ... bogaczstw, Flor. 75; bogącztw, Puł. 151 r.; swadeczstw iego ne strzegli sø, Flor. 77. (Puł. 159 v. obrzędow); strzegli sø swadeczstw iego, Flor. 98. (Puł. 195 v. obrzęda yego); na drodze swadecstw swogych, Flor. 118; szwyadecztw twoych, Puł. 237 v.; swiadeczstw twogich, Wacł. 5 v.; dobyl gesm swadeczstw twoych, Flor. 118, 105. (Puł. 248 r. szwyadecztwa twoya); swiadeczstw twogich, Wacł. 37 v.; od szwyadecztw twoych nye odstøpal yesm, Puł. 252 v. (Flor. 118, 145. ot swadeczstwa twogych); strzegla dusza moya szwyadecztw twoych, Puł. 254 r. (Flor. 118, 161. swadecztwo twogych); swadecztw mogych (strzedz), Flor. 131; szwyedecztw moych, Puł. 265 v.; pod czenem zkrzidl twogich, Flor. 16; skrzydl twoych, Puł. 26 v.; w pocriczu scrzidl twogich, Flor. 35; skrzydl twych, Puł. 71 r.; od pocricza zkrzidl twogich, Flor. 60; skrzydl twych, Puł. 120 r.; pod pocriczim krzidl twogich [*od nom. sing.* křidlo *pochodzenia czeskiego, jak twierdzi prof. Nehring, Archiv f. sl. Ph. II. 435*], Flor. 62; krzydl twoych, Puł. 123 r.; iaco kapusta zol richlo spadnø, Flor. 36; yako odroszly zyol, Puł. 72 r.; w glosse oken twogich, Flor. 41; zrzodl twoych, Puł. 87 r.

§. 163. d) Temata nijakie pierw. na -ja *kończą się na spółgłoskę zmiękczoną:* zgotowanye szyrcz gich slyszalo vcho twoye, Puł. 17 v. (Flor. 9: nastroiene gich sercza); nye zaczwyrdzaycze szyercz wasszych, Puł. 190 r. (Flor. 94. nechaycze zaczwerdzacz serca wasza); wele miloserdz, Flor. 85. (Puł. 172 r. wyelykyego myloszyerdza); wele milosercz, Flor. 85. (Puł. 173 v. wyelykego myloszyerdza); odwnøtrz [*formę tę można uważać także jako pochodzącą od mascul.* wnątrz, *por. §. 32*], Flor. 44. (Puł. 93 v. od wnętrza, Klem. odwnutrz); z wnøtrz pogladzy ye myecz, Puł. 305 r. *W przykładzie*: wnøtrz strach (pogladzy ye), *bacząc na znaczenie, potrzeba formę* wnøtrz *uważać za sing. accusativus loci od tematu męskiego na* -ja wnątrz. gysz støpayø s kazayn twoych, Flor. 118. (Puł. 238 r. gysz przestępuyą przykazanye twoye, Wacł. 6 v.; ktorzi se sklanaia od przikazanya twego).

§. 164. e) Temata żeńskie pierw. na -a mają genetivus podobnie jak nijakie: czϕsci liszek bϕdϕ, Flor. 62; lysszek, Puł. 123 v.; posrzod mlodziczek, Flor. 67; poszrzod mlodzyczek, Puł. 132 v.; bog navk gospodzyn gest, Flor. Ann.; nauk pan yest, Puł. 295 v.; podlug czystoszczy mych rąk, Puł. 30 v. (Flor. 17. moyu rϕku); skutky rąk yego, Puł. 34 v. (Flor. 18. rϕku iego); nyewynnych rąk, Puł. 44 v. (Flor. 23. newinowati rϕkoma); dzalo rϕk naszich, Flor. 89. (dzalo ręku nasszu, Puł. 183 v.); dzala rϕk naszich, Flor. 89. (Puł. 183 v. ręku naszych, Wacł. 15 v. ranku twoiu); z opok myodu, Puł. 166 v, (Flor. 80. z opoki strdzi); s posrzod opok, Flor. 103; z poszrod opok, Puł. 204 v. (Wittenb. z prostrzed opok); strzegl drog twardich, Flor. 16; drog, Puł. 26 r.; strzegl iesm drog boszich, Flor. 17; drog boszych, Puł. 30 v.; bϕdϕ strzedz drog swogich, Flor. 38; drog swych, Puł. 79 v.; ne poznali sϕ drog mogich, Flor. 94; drog mych, Puł. 190 v.; drog mogich, Wacł. 117 r.; spatrzϕ drog twoych, Flor. 118; drog twoych, Puł. 237 v. (Wacł. 5 v. ubaczo drogi twoie); ot drog ku wecznoscy, Flor. Habac.; od drog, Puł. 299 v.; w glowe ksϕg pisano iest, Flor. 39; na poczęczyu kszyϕg, Puł. 82 v.; sgladzeni bϕdzcze s ksϕk *(sic)* sziwich, Flor. 68, (*por. Kazania Paterka*: swijch zasluk 135 v.); ze kszϕg zywych, Puł. 137 v.; ne dal iest w poruszene nog mogych, Flor. 65; nog moych, Puł. 127 v.; chwalicze podnoszek nog iego, Flor. 98; nog yego, Puł. 195 v. (Wacł. 114 v. lawka nogam iey); poloszę nieprzyiaczele twoye podnoszek nog twogych, Flor. 109; nog twoych, Puł. 224 r.; slug swoych, Puł. 49 v.; syemϕ slug iego dzerszecz ie bϕdze, Flor. 68; szyemyę slug yego, Puł. 138 r.; polozyly czyala slug twych, Puł. 161 r. (Flor. 78. poloszili sϕ smertnoscy slugam twogim); pomsta krwe slug twogich, Flor. 78; slug twoych, Puł. 162 v.; pamϕczen bϕdz przecori slug twogich, Flor. 88; slug twych, Puł. 181 v.; synowe slug twogych, Flor. 101; slug twoych, Puł. 200 v.; yako oczy slwg twogych, Flor. 122; slvg, Puł. 257 v,; krwye slug swych pomszczi, Puł. 307 v.; prze slowa warg twich, Flor. 16; warg twoych, Puł. 26 r.; woley iego warg ne zdradzil ies iego, Flor. 20; yego warg, Puł. 38 r; warg mogich ne zapowem, Flor. 39. (Puł. 82 v. wargy moye nyezapowyem); molwϕ warg gich, Flor. 58; warg gych, Puł. 117 r.; wychodzϕ z warg mogich, Flor. 88; z warg mych, Puł. 180 r.; od warg zlosnych, Puł. 255 r. (Flor. 119. od wargy lychych; Wacł. 74 v. od obmowi nyeprzyiaczelszkyey); vszyla warg gych, Flor. 139; pracza warg gich, Puł. 276 v.; strumene lichot, Flor. 17. (strumyenye zloszczy, Puł. 28 v.); ode wszech lichot mogich, Flor. 38; odewszech lichot, Puł. 80 v.; gisz pomroczili sϕ se zeme domowich lichot, Flor. 73; ne pamϕtay lichot naszich, Flor. 78; podle lychot naszych, Flor. 102; odkupy yzrahel lychot gego ze wszech, Flor. 129. (Puł. 149 r., 162 r., 202 r., 263 v. zloszczy); napelnili sϕ se neczistot, Flor. 37; napelnyony sϕ oblud, Puł. 77 v.; z gychze obyet yedly tlustoszcz, Puł. 306 v.; ne zapomynay wszech odplat yego, Flor. 102; wszech odplat yego, Puł. 201 r.; wszitkich odplat iego, Wacł. 10 v.; bog pomst gospodzin, Flor. 93 (*2 r.*); bog pomst, Puł. 187 v. (*2 r.*);

bychǫ strzegly prawot, Flor. 104; aby strzegly prawot, Puł. 210 v.; na strzegane prawot twogych, Flor. 118; prawot twych, Puł. 236 v. (Wacł. 4 r. sprawiedliwosczi twogich); prawot twoych strzedz bǫdǫ, Flor. 118; prawot twoych, Puł. 237 r.; sǫdacz prawot twoych, Flor. 118; prawot twoich, Puł. 238 r.; drogǫ prawot twogych navcz me, Flor. 118 (*2 r.*); drogę prawot twoych, Puł. 238 v., 239 v.; prawot twoych dobywal gesm, Flor. 118, 49; prawot twoych, Puł 242 r.; prawot twogich ne zapomnal gesm, Flor. 118, 81; prawot twych, Puł. 245 r.; prawot twogych dobywal gesm, Flor. 118, 89; prawot twoych, Puł. 246 r.; [ne zapomnǫ prawot twogych, Flor. 118, 89; prawot twych, Puł. 246 r.; na czenen (*pro:* czynene) prawot twych, Flor. 118. 105; na czynyenye prawot twoych, Puł. 248 r. (*wszystkim tym miejscom w Modlitwach Wacława odpowiada forma* sprawiedliwości, *a to*: 4 v., 6 r., 7 v., 26 r., 35 r. (*2 r.*), 37 v.); od prawod twogych, Flor. 118, 113; od prawot twoych, Puł. 248 v. (Wacł. 38 v. od zandow twogich); prawot twoych ne zapomnal gesm, Flor. 118, 137; prawot twoych nyezapomnyal yesm, Puł. 251 r.; prawot twoych szwkacz bǫdǫ, Flor. 118, 145; prawot twoych, Puł. 251 v.; prawot twogych ne szvkaly, Flor. 118, 145; prawot twoych, Puł. 252 v.; poczǫtky wszech robot gich, Flor. 77; wszech robot gich, Puł. 159 r.; oczczowe sirot, Flor. 67; oycza szyrot, Puł. 130 r.; z wod wela, Flor. 17; z wyelykych wod, Puł. 30 r.; stundne wod, Flor. 17; studnye wod, Puł. 30 r.; gospodzyn nad wyelym wod, Puł 54 r. (Flor. 28. na wodach welikich); w powodz wod wela, Flor. 31; wod wyelya, Puł. 60 v.; szǫda ielen ku studnam wod, Flor. 41; do studzyen wod, Puł. 86 r.; rzeka bosza napelnona iest wod, Flor. 64. (Puł. 126 r. wody); w welu wod, Flor. 76; w wyelye wod, Puł. 153 v.; mnoszstwo zwǫka wod, Flor. 76; szuma wod, Puł. 153 v.; z glǫbocosci wod, Flor. 68; zglembokoszczy wod, Puł. 136 r.; od glossow wod wela, Flor. 92; wod wyelya, Puł. 187 r.; wod wiela, Wacł. 124 r.; na pvszczy bez wod, Flor. 106. (Puł. 215 v. w powodzyu); poloszyl rzeky w pvsczǫ a wscie albo a wychod wod w chczene pycza, Flor. 106; wychod wod, Puł. 217 v.; w stawy albo w gezera wod, Flor. 106; w stawy wod, Puł. 218 r.; w wychody wod, Flor. 106, Puł. 218 r.; obroczyl opokǫ w yezora wod, Flor. 113; w studne wod, Flor. 113; w studnyę wod, Puł. 229 r.; w yezyora wod, Puł. 229 r.; wychod wod, Flor. 118, 129; wychod wuod, Puł. 250 v.; wywol mǫ z wod wylkych, Flor. 143; z wod wyelya, Puł. 282 v.; kalusz wod poszedl, Puł. 300 r.; w blocze wod wyelya, Puł. 301 r.; gensze lyczy mnostwo gwazd, Flor. 146; mnostwo gwyazd, Puł. 287 v.; wyelikoscz gwyazd, Wacł. 129 v.; yętstwa odkrytey nyeprzyaczelyow glow, Puł. 307 v. (*zapewne z omyłki jest tu forma genet. plur., bo składnia wymaga genet. singul.:* glowy); z lichw y z lichoti odkupy dusze gich, Flor. 71. (Puł. 143 r. z lychwy); ne wzgardzal modlitw gich, Flor. 101. (Puł. 199 v. nye wzgardzyl modlytwǫ gich); nee (ńe je = ńe jest) molw any powescy, Flor. 18. [*w psałterzu Puławskim takiego* nie *unikano, por. uwagę prof. Przyborowskiego w Bibl. warsz (1880, Lipiec, str. 146)*],

(Puł. 34 v. nye są molwy); molw warg gych, Flor. 117 r. (molwǫ warg gich, Flor. 58); molw twogych ne strzegly sǫ, Flor. 118, 145; molw twoych nye strzegly, Puł. 253 r.; csudnoszcz nyw, Puł. 101 v. (Flor. 49. roley); synoue twogy yako mlodzowe olyw, Flor. 127; yako młodczowye olyw, Puł. 262 r. (Wacł. 81 v. yako roszky olywne); sǫdze wdow, Flor. 67; wdow, Puł. 130 r.; mnoszstwa sglob gich, Flor. 5. (Puł. 7 v. zloszczy); krew synvow swogich y czsor swogich, Flor. 105; czor swoych, Puł 214 r.; zaloszena gor, Flor. 17; zaklady gor, Puł. 29 r.; na wisocosci gor, Flor. 71; na wyssokoszczy gor, Puł. 143 v.; ani od pustich gor, Flor. 74; od pustych gor, Puł. 150 r.; od gor wekugich, Flor. 75; od gor wyekuych, Puł. 151 r.; wisokoscy gor iego sǫ, Flor. 94; wyssokoszczy gor yego sǫ, Puł. 190 r.; goor, Wacł. 108 r. (*w przedłużeniu tym jest ślad pochylenia samogłoski* o); medzy posrzodkem gor, Flor. 103; myedzy poszrotkyem gor, Puł. 204 r.; gensze dotyka guor, Flor. 103. (*i tu jest ślad pochylenia*); dotyka gor, Puł. 206 v.; gor zalozenya zezze, Puł. 305 r.; kszyęgy glosznych chwal, Puł. 1 v.; od strzal zloszczywych, Puł. 123. v.; w szwyatloszczy strzal twoych, Puł. 300 v.; pyly wyno modl, Puł. 306 v.; yako dzeczy yastkol czynǫ, Flor. Isai. sec. (*nom. sing.* yastkola *hirundo, w Bibl. kr. Zof.* iastkolyca 313 b. 25), w Puł. 294 r. pystlyę yastkolczyno, *tu dwa ostatnie zacytowane wyrazy w psałterzu Floryjańskim czynią jeden, i to przymiotnik:* jaskółczyn -a, -o, *widocznie więc obie lekcyje z jednego jakiegoś płyną źródła, które dwojako rozumiano*); wymǫ z noszen mecz moy, Flor. Moy. (Puł. 297 v. wynosznę myecz moy); any smeszayancz person, Flor. Atan.; any zmyeszayǫcz parson, Puł. 308 r.; any mieszaiacz person, Wacł. 8 v.; od potrzebyzn mogich, Flor. 24; od potrzebyzn mych, Puł. 47 v.; zbawil ies od potrzebyzn, Flor. 30; od potrzebysn, Puł. 57 r.; sz potrzebyzn gych wytargl ye, Flor. 106; z potrzebyzn gich, Puł. 215 v.; z pottrezeby zu (*pro:* potrzebyzn) [*por. Iter Flor. str. 50*] gych wywolyl ye, Flor. 106; z potrzebyzn, Puł. 216 r.; z potrzebyzv (*pro:* potrzebyzn) gych wywolyl ye, Flor. 106. z potrzebyzn, Puł. 216 v.; s potrzebysn gych wavodl ye, Flor. 106; z potrzebyzn gich, Puł. 217 v; nad bolesez ran mogich, Flor. 68; ran moych, Puł. 137 r.; w szaltarzu dzesǫczu strun, Flor. 32; dzesszyǫczy strun, Puł. 62 r.; w dzesǫczi strun szaltarza, Flor. 91; strun, Puł. 185 v.; na zoltarzu dzyesszyǫczy strun gǫszcz będę tobie, Puł. 282 v. (Flor. 143. na szaltarzv dzesǫcystruny); duch weln (*spiritus procellarum*), Flor. 10; weeln, Puł. 18 v., (*podwojone samogłoski w psałterzu Puławskim dowodzą, że oba te kodeksy nie są ze sobą w bezpośrednim związku, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 235*); duch weln albo burze, Flor. 148; duch weeln, Puł. 290 r.; karmicz bǫdzesz nas chlebem z lez, Flor. 79; chlyebem zles, Puł. 163 v.; w padole zlez, Flor. 83; w padoly zles, Puł. 169 v.; wytargl oczy mogy ot slez, Flor. 114, [*por. Baudouin de Court.*, О древ. польс. яз., *str. 73*]; ze zles, Puł. 231 v.

§. 165. f) Temata żeńskie pierw. na -ja *mają na końcu spółgłoskę zmiękczoną, a bardzo rzadko analog. końcówkę* -i: posrzod mlo-

dziczek bǫbennicz, Flor. 67; mlodzyczek bembennycz [*możnaby ten wyraz uważać za zjawisko dyjalektyczne, zwłaszcza że koło Warszawy, Błonia, Ozerska, i dziś mówią:* bemben, bembnić, *a nawet pod wpływem analogii ludowéj* bednarza *zwą* bembnarzem. *Por. Lucyjan Malinowski, Zur volksetymologie (Beiträge zur vergl. Spr. VI. str. 303)*], Puł. 132 v.; wzǫl me od owecz oczcza mego, Flor. prol.; wyol gi sstad owecz, Flor. 77; owyecz, Puł. 160 v.; obleczeni sǫ baranowe owecz, Flor. 64, 113; owyecz, Puł. 126 v., 228 v.; pogorky yako ownowe owecz, Flor. 113; owyecz, Puł. 228 v.; mlyeko z owyecz, Puł. 303 v.; od prawicz twogich, Flor. 90. (Puł. 184 v. na prawyczi twoyey); od taiemnicz twogich, Flor. 16; od tayemnycz twych, Puł. 27 v.; o glembokych tayemnycz baczenyu, Puł. 203 r.; bloto vlicz, Flor. 17; vlycz, Puł. 33 r.; z ulicz iego, Flor. 54; z ulycz yey, Puł. 109 v.; strzesze gospodzin dusz swǫtich swogich, Flor. 96. (Puł. 193 v. strzeze bog szwyętich swoych); dusz chwalyǫczych czie, Puł. 148 v. (Flor. 73. dusze spowadaiǫczey se tobe, Wacł. 19 v. dusze, *gen. sing.*); dusz vbogich twogich ne zapomynay, Flor. 73; dusz, Puł. 148 r., Wacł. 20 v.; nye molwyly lesz, Puł. 65 v. (Flor. 33. ne molwili lsczi); podlug szǫdz sercza gich, Flor. 80. (Puł. 166 r. podlug zǫdze); zaloszena zem, Flor. 17; zyem, Puł. 30 r.; okrǫg zem, Flor. 23; zyem, Puł. 44 v.; nadzeya wszech zyem, Puł. 125 r.; do craiow ocrǫga zem, Flor. 71; od kraya zyemye, Puł. 142 v.; we wszech krayoch zyem, Puł. 150 v.; okrǫg zem, Flor. 97; okrǫg zyem, Puł. 194 v.; sǫdzicz bǫdze okrǫg zem, Flor. 97; obrzǫd zyem; Puł. 194 v.; do studzyen [*forma ta według analogii tematów twardych na* -a *ma na końcu* n *twarde, o czym por. uwagę prof. Nehringa w recenzyi gramatyki histor.- por. Małeckiego (Archiv f. sl. Ph. V. 144)*], Puł. 86 r. (Flor. 41. ku studnam wod); ze stvdzen zbawyczelowych, Flor. Isai.; s studzyen, Puł. 292 v.; s studzen israhel, Flor. 67; ze studzen, Puł. 132 v. *Analogiczną do tematów pierw. na* -i *jest forma:* drożdży, ze blota droszdszy (wiwodl me) Flor. 39, *jakkolwiek nomin. plur. jest* drożdże *od tematu żeńskiego na* -ja drożdża, (Puł. 81 v. z blota kwapnego), [*obecnie znacznie więcéj jest tematów na* -ja *z końcówką* -i, *por. Małecki, Gram. hist.- por. I. 197*]. *Godna uwagi, że nie spotykamy jeszcze w obu psałterzach w żeńskich i nijakich analogicznéj końcówki* -ów, *która późniéj i te rzeczowniki opanowała, i dziś w mowie ludu zaczyna się zjawiać. Por. Baudouin de Courtenay, Beitr. z vergl. Sprf. VI. 58.*

§. 166. g) Temata męskie pierw. na -i *mają właściwą sobie końcówkę* -i, *i analogiczną* -ów. *Z końcówką* -i: dalesz yemu dlugoszcz dny, Puł. 38 r. (Flor. 20. dnow); proknych dny, Puł. 44 r.; czyslo dny moych, Puł. 80 r.; nye zdzyelyǫ na poly dny swoych, Puł. 111 r. (Flor. 22, 38, 54. dnow); dlugoscy dny napelnǫ gi, Flor. 90; dlugoszczy dny napelnyę gy, Flor. 90; tysszyǫcza lyudzy, Puł. 4 v. (luda, Flor. 3, ludu, Wacł. 118 v.); tsǫszǫta ludzi sebraly sǫ, Flor. 46. (Puł. 96 r. kszyǫzęta lyudzka); wszelike sebrane ludzi, Flor. 61; sebranye lyudzy, Puł. 121 v.; odewszech lyudzy, Puł. 126 v.; zbawoni vczini

sini ludzi, Flor. 71. (Puł. 142 v. syny vbogych); od lyudzy rozgnyewan, Puł. 192 v.; ot lvdzy lychych wytargn mǫ, Flor. 139; od lyudzy zlosnych, Puł. 276 r.; przestacz kazę z lyudzy pamyęcz gych, Puł. 305 v.

Z końcówką analogiczną -ów: dobiwa rogow y paznoktow, Flor. 68. (Puł. 137 v. dobywa rogow y paznokty). *Starosł.* **нохтъ** *jest tematem pierw. na* -i, *forma jednak jaką tu mamy, jest utworzona zupełnie podług tematów męskich twardych czyli na* -a. *Inne formy na* -ów *są utworzone podług analogii tematów na* -ja *męskich:* dlugoscz dnow, Flor. 20; wszelikych dnow sziwota mego, Flor. 22; czislo dnow mogich, Flor. 38; ne zpolowǫ dnow swogich, Flor. 54 (Puł. 38 r., 44 r., 80 r., 111 r. dny); w dlugoscz dnow, Flor. 92; w dlugoszcz dnyow, Puł. 187 r.; ote dnow zlich, Flor. 93; odednyow zlych, Puł. 188 v.; maloscz dnow mych, Flor. 101; dnyow, Puł. 200 r.; posrzod dnow mych, Flor. 101; poszrzod dnyow mych, Puł. 200 v.; kelko gest dnwo (*pro*: dnow) slvghy twego, Flor. 118, 81; kyelko iest dnyow, Puł. 245 r.; wiele iest dnyow, Wacł. 33 v.; z wszech dnow szywota twego, Flor. 127; dnyow, Puł. 262 r.; dnow stworzeny, Flor. 138, (*omyłka zamiast nom. plur.* dnowe, Puł. 275 r. dny stworzony będǫ); wesrzod dnow mogych, Flor. Isai sec.; weszrod dnyow moych, Puł. 293 r.; zęby zwyerzow wpuszczę wnye, Puł. 305 r.

Rzeczownik dzień *ma więc w obu psałterzach po dwie końcówki:* -i *i* -owie. *W psałterzu Floryjańskim ogólną jest końcówka* -ów, *znajdujemy ją bowiem 11 razy, podczas gdy końcówka* -i *raz się tylko spotyka. W Puławskim do strony 111 r. jest zawsze forma* dni (*5 r.*), *odtąd zaś aż do końca zawsze* dniów *(7 r.). Por. w Bibl. kr. Zof.* dnyow 10 a. 7, 66 b. 23, 89 a. 28, 102 b. 26, 130 b. 19. *(Dr. E. Ogonowski, Archiv IV. 262). W zabytkach starosłowieńskich nigdy te rzeczowniki końcówki* -овъ *nie mają. Por. R. Scholvin, Archiv II. 521.*

§. 167. h) Temata żeńskie pierw. na -i *kończą się w języku starosłowieńskim na* -i: podlug mnoszstwa bolescy mogich, Flor. 93; boleszczy moych, Puł. 189 r.: strzesze gospodzin wszech kosci gich, Flor. 33; wszech koszczy gych, Puł. 66 r.; mnostwa zloszczy gych, Puł. 7 v. (Flor. 5. zglob); strumyenye zloszczy, Puł. 28 v. *(dwa te przykłady mogą być i genet. singul., lecz dla analogii z psałterzem Puławskim umieszczam je tutaj)*; nye pamyętay zloszczy naszych, Puł. 162 r.; podlug zloszczy naszych, Puł. 202 r.; ze wszech zloszczy yego, Puł. 263 v. (Flor. 17, 73, 78, 102, 129. lychot); ne wspladzaycze molwycz wysǫkych rzeczy, Flor. Ann. (Puł. 295 r. molwycz wyssoke rzeczy); od misly swich, Flor. 5; od myszly gych, Puł. 7 v.; kazny mogich ne strzegli, Flor. 88. (Puł. 179 v. kazny moyey nye strzecz będǫ); ty kazal ges kaszny twoych ostrzegacz barzo, Flor. 118, (Puł. 236 v. kazny twoye ostrzegacz; Wacł. 4 r. przikazanya twego strzedz); ot kaszny twoych, Flor. 118; od kazny twoych, Puł. 237 r. (Wacł. 5 r. od przikazanya twego); ne kry przedǫ mnǫ kazny twoych, Flor. 118; kazny twoych, Puł. 238 r. (Wacł. 6 r. przikaza-

nya twego); drogǫ kazny twoych beslzal gesm, Flor. 118; drogę kazny twoych, Puł. 239 r.; przewedzy myǫ we stdzy kaznich twoych (*pro:* kazni, *powstało zdaje się przez omyłkę wskutek assonancyi z następującym* twoych), Flor. 118; weszdzy kazny twoych, Puł. 239 v. (Wacł. 23 v. we scziezcze przikazania twego); owa sǫdal gesm kazny twogych, Flor. 118; kazny twoych, Puł. 240 r.; strzegǫczych kazny twogych, Flor. 118, 57; kazny twoych, Puł. 242 v.; bych strzegl kazny twoych, Flor. 118, 57, Puł. 242 v.; bǫdǫ badacz kazny twogych, Flor. 118, 65; kazny twoych, Puł. 243 v. (Wacł. 28 r. badacz se bauda po przikazanych twogich); ne ostal gesm kazny twoych, Flor. 118, 81; kazny twoych, Puł. 245 v. (Wacł. 34 r. ia nyeopusczil przikazania twego); rozumal gesm esze kazny twoych szvkal gesm, Flor. 118, 97; kazny twoych, Puł. 247 r.; od kaznich twogych, Flor. 118, 97 (*podobnie jak wyżéj*); od kazny twoych, Puł. 247 r.; od kazny twogych ne blǫdzyl gesm, Flor. 118, 105; z kazny twoych, Puł. 247 v. (Wacł. 24 r., 27 r. (*2 r.*), 36 r., 36 v. przykazania); kazny twogych sǫ szǫdal gesm, Flor. 118, 129; kazny twoych, Puł. 250 r.; bych strzegl kazny twoych, Flor. 118, 129, Puł. 250 v., Flor. 118, 145, Puł. 251 v.; kazny twoych ne zapomnal gest, Flor. 118, 169; kazny twoych, Puł. 255 r. (Wacł. 116 r. przykazanya twego).

§. 168. i) Temata męskie pierw. na -u *mają końcówkę* -ów: od odzena twego y domow eburowich, Flor. 44; od domow z ebora, Puł. 93 r.; od sinow israhelzkich, Flor. prol.; pitaiǫ sinow ludzskich, Flor. 10; synow, Puł. 18 v.; od sinow ludzskich, Flor. 11; od synow, Puł. 19 r.; nasyczeny są synow, Puł. 27 v. (Flor. 16. nasiczeni sǫ sinowe, *satiantur filii*); od sinow luczskich, Flor. 20; od synow lyudzkych, Puł. 39 r.; w obesrzenu sinow luczskich, Flor. 30. (Puł. 59 r. przed syny lyudzkymy); postacz sinow twich, Flor. 72; synow twych, Puł. 145 v.; przelyly sǫ ... krew synvow swogich, Flor. 105 (synvow = synuow, *ślad ścieśnienia, prof. Nehring uważa tu ślad wpływu czeskiego, Archiv f. sl. Ph. II. 425*); maczerz syno (*pro:* synow lub syna), Flor 112; maczyerz synow, Puł. 228 r.; od sinow gich, Flor. 77; od synow gych, Puł. 154 v.; wydcz synow twogych, Flor. 127; wydz syny synow twoych, Puł. 262 r.; z rǫky synow czvdzych, Flor. 143; synow czudzych, Puł. 282 v.; z rǫkv synow czvdzych, Flor. 143; synow czůdzych, Puł. 283 r.; wele ymala gest synow, Flor. Ann.; wyelye ymyala synow, Puł. 295 v.; podlug czysla synow israhel, Puł. 303 r.; z tlustoszczyǫ baranow y skopow synow bazan, Puł. 303 v.; nyzinǫ stanow rozmerzǫ, Flor. 59; stanow, Puł. 118 v.; podlug stanow gich, Flor. 77; podlug stanow, Puł. 157 r.; nyzynǫ albo podole stanow rozmerzǫ, Flor. 107; nyzynę stanow, Puł. 219 v. (Klem. podole stanowist).

§. 169. j) Temata męskie na -n *przeszły do tematów na* -ja *i mają tak samo, jak te końcówkę analog.* -ów; swirzchował nogi moie iaco ielenow, Flor. 17. (Puł. 32 r. yako yelyenya).

k) Temata nijakie na -n *kończą się na spółgłoskę jak wszystkie nijakie*: odwroczil od brzemon iego, Flor. 80; od brzemyon, Puł. 165 v. (Klement. od brziemen); pomnecz ymon gich, Flor. 15; ymyon, Puł. 24 v.; od znamon twogich, Flor. 64; od znamyon twoych, Puł. 126 r.; znamon naszich ne widzeli iesm, Flor. 73; znamyon naszych, Puł. 147 v.; slowa znamyon swogich, Flor. 104; znamyon swoych, *Puł. 209 r.

l) Temata nijakie na -nt: czelǫt wele, Flor. 21. (Puł. 40 v. czyelyęta wyelye); ne wezmǫ czelǫt, Flor. 49; czyelyǫt, Puł. 101 r.; wloszǫ na twoy oltarz czelǫt, Flor. 50; czyelǫt, Puł. 105 r.; cielǫćt, K. Świdz.; iaco ieden ze ksǫszǫt, Flor. 81; yeden ze kszyǫszǫt, Puł. 167 r.; ksǫszǫt tich, Flor. 86. (Puł. 174 v. pyrzwyeszych tych); s posrzodka szczenǫt lwow, Flor. 56; szczenyǫt lwowych, Puł. 113 v.

§. 170. ł) Temata nijakie na -s: poloszyl w nych slowa znamyon swogich y czud swogich, Flor. 104; czud, Puł. 209 r.; wrocisz kaszdemu podlug dzal iego, Flor. 61. (Puł. 122 r. podlug skutkow); ne zapomneli dzal boszych, Flor. 77; dzyal bozych, Puł. 155 r.; ne iest podlug dzal twogich, Flor. 85; podlug dzyal twych, Puł. 172 v.; z owocza dzyal twogych, Flor. 103; dzyal twoych, Puł. 204 v.; zapomnyely sǫ skutkuow albo dzal yego, Flor. 105; zapomnyely dzal yego, Puł. 212 r.; sylǫ dzal swogych yzyawy, Flor. 110; szyle dzyal swoych, Puł. 225 v.; chwalcze gy neba neb, Flor. 148. (nyebyos, Puł. 290 r.); ku posluchanyv glossv slow yego, Flor. 102; glossa slow yego, Puł. 203 r.; zachmvrzyl rzeczy albo slow sswych, Flor. 104; nyerozgorzyl slow swych, Puł. 209 r.; we strzezszene slowwo (*sic*) twoych, Flor. 118; w strzezenyu slow twych, Puł. 237 r. (mow thwogich, Wacł. 4 v.); ne zapomnǫ slow twoych, Flor. 118. (Puł. 237 v. *brak*, Wacł. 5 v. mow twogich); bǫdǫ strzedz slow twych, Flor. 118; slow twich, Puł. 237 v. (Wacł. 6 r. mow twogich); rospowedzene slow twogych, Flor. 118, 129; slow twoych, Puł. 250 r.; bo so zapomnaly slow twoych, Flor. 118, 137; slow twoych, Puł. 250 v.; poczǫtek slow twoych prawda, Flor. 118, 145; slow twoych, Puł. 253 r.; ot slow twogych, Flor. 118, 161; od slow twoych, Puł. 253 v.; pytaly nas ... slow pyeszny, Puł 271 r. (Flor. 136. slowa pesny). *We wszystkich tych przykładach temata pierw. na* -es *przybrały formę genetivu pluralis tematów na* -a. *Właściwa zaś forma genetivu pluralis tematów nijakich na* -es *zachowała się w obu psałterzach, jak i w dzisiejszéj mowie, w jednym tylko rzeczowniku:* niebiosa, niebios, *jakkólwiek raz znajdujemy w psałterzu Floryjańskim* nieb 148. *Przykłady:* poslal s nebos, Flor. 56. (Puł. 113 r. z nyeba); asz do nebos, Flor. 56. (Puł. 114 r. az do nyeba); wstopil na nebossa nebos, Flor. 67. (Puł. 133 v. na nyebo nyeba); chwalcze gy nyeba nyebyos, Puł. 290 r. (Flor. 148. neba neb).

§. 171. Pluralis. Dativus. a) Temata męskie pierw. na -a *mają końcówkę* -om, *a raz w psałt. Puł także analogiczną* -am. *Z końcówką* -om: kazal iest oblocom, Flor. 77; oblokom, Puł. 156 v.; gospodzin da slowo

przepowadnicom, Flor. 67; przepowyednykom, Puł. 131 r.; czerkew przeczyw przeszlyadnykom cnotlywych molwy, Puł. 262 r.; poloszili sǫ ... karme ptakom neba, Flor. 78; ptakom nyeba, Puł. 161 r.; na weky wekom [*o składni téj por. Miklosich, Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen IV. 605, Dr. Roman Pilat, Pieśń Bogarodzica, str. 92*], Flor. 9; na wyeky wyekom, Puł. 17 v.; na wek wekom, Flor. 18, 60; na wyek wyekom, Puł. 35 v., 120 v.; na weky wekom, Flor. 20; na wyek wyekom, Puł. 38 r.; na weky wekom. Flor. 20, 21, 36 (*2 r.*), 44 (2 *r.*), 51, 82, 83, 88, 91; na wyeky wyekom, Puł. 38 v., 42 v., 75 r. (*2 r.*), 92 v., 94 r., 106 v., 169 v, 179 v., 186 r.; na wyek wyekom, Flor. 103; na wyeky wyekom, Puł. 204 r. (na wieky wiekom, Wittenb.); na wek wekom, Flor. 108 (Puł. 223 v. *brak*); wszytky kaszny gego poczwyrsona na weky wekom, Flor. 110; na wyeky wyekom, Puł. 225 v.; na wek wekom, Flor. 111; wyekom, Puł. 226 v.; prawota yego przebywa na weky wekom, Flor. 111; wyekom, Puł. 227 r.; weszghy na weky y na wek wekom, .Flor· 118; wyekom, Puł. 240 v. (Wacł. 24 v. na wiek wiekow); na wek wekom, Flor. 144, 148; wyekom, Puł. 283 v., 290 r.; bogom gychze nye znaly (obyetowaly), Puł. 304 r.; oddam pomstę wrogom moym, Puł. 307 r.; duchom nyebyeskym yeruzalem albo czerekwy sǫda nawroczycz, Puł. 270 v.; slutnioczi bǫdze grzechom gich, Flor. 77; grzechom gych, Puł. 157 v.; miloscziw bǫdz grzechom naszim, Flor. 78; grzechom naszym, Puł. 162 r.; napomyna wszystek lyud wyerny grzechom rozdrzeszony, Puł. 233 r.; wydal gradom skot gich, Puł. 158 v. (Flor. 77. gradowi); (od sǫdom twogych, Flor. 118, 97. *forma ta widocznie jest omyłką, zamiast:* od sǫdow, *jak mamy w Puł. 247 r. i Wacł. 36 r.* od szandow); sǫdom twogym nawcz mne, Flor. 118, 105; sǫdom twoym nauczy mye, Puł. 247 v, (Wacł. 37 r. sǫdow twogich nauczi mie); sǫsadom mogim, Flór. 30; sǫszyadom moym, Puł. 57 v.; poloszil ies nas w przecorǫ sǫsadom naszim, Flor. 43; sǫszyadom naszym, Puł. 90 v.; sǫsadom naszym, Flor. 78; szǫszyadom naszym, Puł. 161 .v.; wroczi sǫsadom naszim, Flor. 78; sǫszyadom, Puł. 162 v.; poloszil ies nas w przecywomolwene sǫsadom naszim, Flor. 79; sǫszyadom naszym, Puł. 163 v.; vczinil se iest przecorǫ sǫsadom swogim, Flor. 88; sǫszyadom swym, Puł. 180 v.; gen ne dal gest nas w vlapene zǫbom gych, Flor. 123; zębom gich, Puł. 259 r.; zapomneli sǫ dobrze czinǫczich iego a dziwom iego iesz pokazal iest gim, Flor. 77. (Puł. 155 r. dzywy yego, *obliti actionum eius et mirabilium eius operum*); bo pamǫczen bǫdǫ dziwom twogim, Flor. 76. (Puł. 153 r. pomnyecz będę ... dzywy twoye); nye rozvmyely dzywom twogym, Flor. 105; nyerozumyly dzywom twoym, Puł. 211 v.; ku apostolom molwy, Puł. 227 v.; ku apostolom, Puł. 266 v.; bo angelom twogim bog kazal o tobe, Flor. 90; angiolom swym, Puł. 184 v.; obyetowaly sǫ syny swe y czsery swe dyablo, (*sic*) Flor. 105; dyablom, Puł. 214 r.; obyetowaly dyablom a nye bogu, Puł. 304 r.; mǫdlyly sǫ ryty (*sic*) balwanom, Flor. 105. (Puł. 212 v. klanyaly szye balwanu); sluszyly sǫ rytym balwanom gich, Flor. 105; bal-

wanom, Puł. 213 v.; polozyl yes nas w podowyeynstwo poganom, Puł. 90 v. (Flor. 43. w podobenstwo luda); poddal ye w rǫcze poganom, Flor. 105. (Puł. 214 r. w ręcze poganow); glos apostolsky ku poganom, Puł. 232 v.; apostoly poganom mocz bozǫ zwyastuyǫ, Puł. 269 r.

Z końcówką -am, *właściwą tematom żeńskim* : rozdzyelyly ostatky swoye dzyatkam swym, Puł. 27 v. (Flor. 16. malutkim swogim).

§. 172. b) Temata męskie pierw. na -ja *mają w naszych zabytkach również końcówkę* -om, *podczas gdy w starosłowiańskich jest* -емъ *lub* -ьмъ, [*por. V. Jagić, Studien über das altsloven-glagol. Zographos-Evangelium (Archiv f. sl. Ph. II. 237)*]: bog panowacz bǫdze iacobowi y conczom zeme, Flor. 58. (Puł. 117 v. krayow zyemye); kelko kazal oczczom naszim, Flor. 77; oyczom naszym, Puł. 154 v.; gori wissoke ... vbyeszenye geszom, Flor. 103; vtoka yeszom, Puł. 205 r.; przeczywyacz szye kaczerzom, Puł. 18 r.; gensze dagesz zbawene krolom, Flor. 143; krolom, Puł. 282 v.; dal molom owocz gich, Puł. 158 v. (Flor. 77. czirzwom); wszem neprzyaczelom swogim bǫdze panacz, Flor. 9; nyeprzyaczyelyom swym, Puł. 16 r.; wszem neprzyaczelom twogim, Flor. 20; nyeprzyaczelom twoym, Puł. 38 v.; neprzyaczelom mogim (otewrocy zle), Flor. 53, Wacł. 3 r.; nyeprzyaczyelom mym, Puł. 108 r.; panyacz będzye nyeprzyaczyelyom posrzod twoych, Puł. 224 r. (Flor. 109. panowacz bǫdze w poszrod neprzyyaczelow twych); przeczyw nyeprzyaczelom, Puł. 119 v.; gdy molwycz bǫdze neprzyyaczelom swogym, Flor. 126; nyeprzyaczyelyom swoym, Puł. 261 v.; drogy vczynyl yes w morzu konyom twoym, Puł. 301 r.

§. 173. c) Temata nijakie pierw. na -a *kończą się jak w starosłowiańskim na* -om, *a obok tego mają analogiczną końcówkę* -am. *Z końcówką* -om: poloszil iesm stroszǫ vstom mogim, Flor. 38. (Puł. 79 v. vstam moym); slodko ... nad strzedz vstom mogym, Flor. 118. 97. (Puł. 247 r. vstam moym, Wacł. 36 r ustam mogim); poloss gospodne stroszǫ vstom mogym, Flor. 140. (Puł. 277 v. Wacł. 17 r. ustam); przystal gesm swadeczstwom twogym, Flor. 118; szwyadacztwom twoym, Puł. 239 r.; przistalem swiadeczstwom twogim, Wacł. 8 r.

Z końcówką -am *właściwą tematom żeńskim na* -a: vstam moym, Puł. 79 v., 247 r., 277 v., Wacł. 36 r., 17 r., *we Flor. zaś zawsze jest* vstom.

d) Temat nijaki pierw. na -ja. *Z końcówką analogiczną* -am: pamǫczen bǫdz laianam twogim, Flor. 73. (Puł. 149 r. pomny layanya twoya).

§. 174. e) Temata żeńskie pierw. na -a *mają końcówkę* -am: roboti gich kobylkam (dal), Flor. 77; kobylkam, Puł. 158 v.; powekam mogym drzemane (dam), Flor. 131; powyekam mym, Puł. 264 v.; szczyeszkam twym nauczy mye, Puł. 46 r. (Flor. 24. stdzam twogim); swatloscz stdzam albo styeszkam mogem, Flor. 118, 105. (Puł. 247 r. stdzam moym); sczeszkam mogim, Wacł. 36 v.; nauczi cyche

drogam swim, Flor. 24. (Puł. 46 v. drogy swoye); dauczǫ (*pro.* nauczǫ) liche drogam twim, Flor. 50; drogam twym, Puł. 104 v.; drogam twogym, K. Świdz.; nagotowaly nogam mogim, Flor. 56; nogam mym, Puł. 113 v.; swecza mogem (*pro*: nogom) mogym, Flor. 118, 125, [*na podstawie tego i wielu innych błędów dowodzi prof. Nehring, że psałterz Flor. jest przepisany z innego starszego* (*Iter Flor., str. 28*)]; nogam moym, Puł. 247 r.; nogam mogim, Wacł. 36 v.; poloszili sǫ smertnoscy slugam twogim, Flor. 78. (Puł. 161 r. polozyly csyala slug twych); lyubo bylo slugam twoym, Puł. 199 v. (Flor. 101. *brak*); zdradę czynyly slugam yego, Puł. 209 r. (Flor. 104. w slvghy yego); dayǫcz szyano wardęgam, Puł. 204 v. (Flor. 103. skotu), [*por. uwagę prof. Przyborowskiego w Bibl. Warsz. 1880. Lipiec, 146*]; drzwy okolo stoyǫcze wargam mogym (polosz), Flor. 140; wargam moym, Puł. 277 v.; wargam mogim, Wacł. 17 r.; pamǫczen bǫdź wszem obetam twogim, Flor. 19. (Puł. 36 v. na pamyęczy myey wszytky obyety twoye). [*Prof. Nehring liczy wyraz* obieta *między przykłady obcéj językowi polskiemu assymilacyi* (obieta *obok* obiata), *jakkolwiek przypuszcza, że może to zastępować i* obietnicam. (*Archiv f. sl. Ph. II. 428*); nawczy mne prawotam twogym, Flor. 118 (*2 r.*); prawotam twoym, Puł. 237 r., 238 v. (Wacł. 5 r., 7 r. nauczi mnie sprawyedliwosczi twogich); prawotam twogym navczy myǫ, Flor. 118, 57; prawotam twoym, Puł. 242 v.; navczy myǫ prawotam twogym, Flor. 118, 65; prawotam twoym, Puł. 243 v.; prawotam twogym naczy mǫ, Flor. 118, 121; prawotam twoym nauczy mye, Puł. 249 v. (Wacł. 27 v., 28 r., 39 v. sprawiedliwości); nawczy mǫ prawotam twoym, Flor. 118, 129; prawotam twoym, Puł. 250 v.; gdy mǫ nawczycz prawotam twogym, Flor. 118, 169; gdy mye nauczysz prawotam twoym, Puł. 254 v.; przipodoban kobilam nerozumnim, Flor. 48. (Puł. 99 r. zwyerzętom). *Por. L. Malinowski, Kazania Paterka:* vszÿtkym pannam 122 v.; modlÿtwam 153 r.

f) *Temata żeńskie pierw. na* -ja *kończą się również na* -am: stdzam twogim naucz me, Flor. 24. (Puł. 46 r. szczyeszkam twym); swatloscz stdzam albo styeszkam mogem, Flor. 118, 105; stdzam moym, Puł. 247 r. (Wacł. 36 v. sczeszkam mogim); abychǫ prosili karm duszam swogim, Flor. 77; duszam swoym, Puł. 156 r.; ne odpuscil... duszam gich, Flor. 77; duszam gich, Puł. 159 r.; szǫda ielen ku studnam wod, Flor. 41. (Puł. 86 r. do studzyen wod).

§. 175. g) *Temata męskie pierw. na* -i *mają analogiczną końcówkę* -om, *właściwą tematom na* -a *męskim:* przestacz kaszimi wszem dnom, Flor. 73; wszem dnyom, Puł. 147 v.; panacz bǫdze ludzom, Flor. 21. (Puł. 42 v. pogaynstwu); gysz szye lyudzyom vlyubyayǫ, Puł. 107 v. (Flor. 52. gisz ludu lubi sǫ); glos angelsky ku lyudzom, Puł. 215 r.; vstawyl kraye lyudzyom, Puł. 303 r.; ne daway zwerzom dusze, Flor. 73; zwyerzom, Puł. 148 v. (Wacł. 19 v. zwiérzątom); zwerzom zeme (poloszili sǫ), Flor. 78. (Puł. 161 v. zwyerzu zyemye); dal czirzwom owocz gich, Flor. 77. (Puł. 158 v. dal molom).

W Bibl. kr. Zof. są też starsze formy: gosczem 105 b. 23; lyudzem 241. a. 15. 256 a. 34. *por. Dr. E. Ogonowski, Archiv IV. 262.*

h) Temata żeńskie pierw. na -i *mają aż dwie analogiczne końcówki* -om *i* -am. *Z końcówką analogiczną* -om*:* cosczom mogim, Flor. 37; wznosl gesm rǫcze moge ku kasznom twoych, Flor. 118; ku kayznom twoym, Puł. 241 r. (Wacł. 25 r. ku przikazanyam twogim); kaznom twogym werszyl gesm, Flor. 118, 65. (Puł. 243 r. kaznyam); bych wykl kaznǫm (*sic*) twogym, Flor. 118, 73; kaznyom twoym, Puł. 244 r.; ku wszem kaznom twogym, Flor. 118, 121; kaznyom twoym, Puł. 249 v.; pokoy skronom mogym, Flor. 131; skronyom moym, Puł. 264 v.

Podług analogii tych rzeczowników jest także forma: dzeczom, Flor. 146; dzeczyom, Puł. 288 r.; dzieczom, Wacł. 130 r.

Z końcówką -am, *właściwą tematow żeńskim na* -a *i* -ja: iǫzik moy przilnǫl iest ku czelusczam mogim, Flor. 21; ku czelyusczam, Puł. 41 r.; koszczyam moym, Puł. 77 r. (Flor. 37. cosczom); myloszcz czyny wszem zloszczyam twoym, Puł. 201 r. (Flor. 102. sye slutuge nade wszemy lichotamy twimy); milosczіw iest wszitkym zlosczam twogim, Wacł. 10 v.; wskrzeszysz lęczyszcze twoye przyaszyęgy postaczam, Puł. 300 r.; iako slodko gardzelam mogem molwy twoge, Flor. 118, 97; garczelam moym, Puł. 247 r. (Wacł. 36 r. czelusсziam mogim), *w wyrazie* garcielam *dźwięczna* dź, *przeszła na bezdźwięczną* ć; twoym myslyam nye iest kto by rowyen byl, Puł. 82 r. (Flor. 39. w mislach twogich); kaznyam twoym wyerzyl yesm, Puł. 243 r. (Flor. 118, 65. kaznom twogym), *por. Kazania Paterka:* rzeczam czẏelesnẏm, 102 r.

Zauważyć tu można, że w psałterzu Floryjańskim częstszą jest końcówka -om, *w Puławskim zaś* -am. *We Flor. jest 7 razy końcówka* -om *w cztyrech rzeczownikach:* kościom, kaźniom, skroniom, dzieciom, *a 2 razy* -am *w dwu rzeczownikach:* czeluściam, gardzielam. *W Puł. jest 5 razy* -om *w trzech rzeczownikach:* kaźniom *(3 r.),* skroniom, dzieciom, *a 7 razy* -am *w siedmiu rzeczownikach:* czeluściam, kościam, złościam, postaciam, gardzielam, myślam, kaźniam *(raz). Ze stosunku końcówki* -om *do* -am *w obu psałterzach wnosić można, że tekst, z którego został przepisany psałterz Puławski, był o wiele starszy od Floryjańskiego. W ogóle zaś co do końcówki* -am *godna uwagi, że nietylko wiernie się ona dochowała u wszystkich tematów żeńskich na* -a *i* -ja, *lecz nawet rozszerzała swój wpływ na męskie i nijakie. Dziś odwrotnie się dzieje, bo końcówka* -om *panuje we wszystkich rodzajach,* [*por. Baudouin de Courtenay, Beiträge für vergl. Sprachforschung VI. 47, do psałterza Floryjańskiego zaś w szczególe, Nehring, Iter Flor. 33*]. *Prof. Kryński (Rozbiór gramatyki Dra A. Małeckiego, str. 24) uważa, że prócz analogii działała tu przyczyna fonetyczna, gdy* -ám = -om.

§. 176. i) Temata męskie pierw. na -u *mają końcówkę* -om (*starosł.* -ъмъ): pelgrzim (vczinil iesm se) sinom maczerze moiey, Flor. 68; podrosznyk synom, Puł. 135 r.; wipowedzǫ sinom swogim, Flor.

77; synom swoym, Puł. 154 v.; ziawona vczinicz ie sinom swogim, Flor. 77; synom swoym, Puł. 154 v.; vczinili se sǫ na pomocz sinom lot, Flor. 82; synom lot, Puł. 168 r.; synom ysrahelskym, Flor. 102; synom israhel, Puł. 201 v. (synom israhelskym Wittenb.); odpuszcza oczyecz synom, Puł. 202 r. (Flor. 102. smyluwa sye oczecz nad syny); dzywy yego synom ludskym, Flor. 106 *(2 r.)*; synom lyudzkym, Puł. 215 v., 216 r.; synom ludzskym, Flor. 106 *(2 r.)*; synom lyudzkym, Puł. 216 v., 217 v.; szemǫ dayl gest synvm (*sic*) ludzkym, Flor. 113; synom, Puł. 230 v.; znanǫ vczynyly synom lvdzkym, Flor. 144; synom, Puł. 285 r.; blogoslawyl synom twogym v tobe, Flor. 147; synom twoym, Puł. 289 r.; synom twoim, Wacł. 133 r.; chwala ... synom yzrahel, Flor. 148; synom ysrahel, Puł. 290 v.; oczecz synom yawnǫ wczyny, Flor. Isai sec.; synom, Puł. 294 v. *Przykład* synvm, Flor. 113, *może jest śladem ścieśnienia samogłoski* -o *w końcówce.*

j) Temat męski na -en *ma podług analogii tematów na* -ja *końcówkę* -om: gori wissoke gelenyom opoka, Flor. 103; yelyenyom opoka, Puł. 205 r.

§. 177. k) Temata nijakie na -ent *kończą się na* -om: byerze duszę kszǫzętom, Puł. 151 v. (Flor. 75. byerze duch ksǫszǫczi); przypodoban yest zwyerzętom nyerozumnym, Puł. 99 r. (Flor. 48. kobilam nerozumnim); przipodoban iest ku swerzǫtom, Flor. 48; ku zwyerzętom, Puł. 100 r.

l) Temata na -es *nijakie, podobnie jak poprzednie:* pamǫczen iesm bil dzalom gospodnowim, Flor. 76. (Puł. 153 r. pomnyal yesm dzala boza); nawykly sǫ dzalom gich, Flor. 105; dzalom gych, Puł. 213 v.; wyerzyly sǫ slowom yego, Flor. 105 *(2 r.)*; slowom, Puł. 212 r., 213 r.

§. 178. Pluralis Accusativus. a) Temata męskie pierw. na -a *mają, jak w języku starosłowieńskim, końcówkę* -y, *które po gardłowych* k, g, *wymawia się jak* i: dowyodl mye na chodnyky sprawyedlnoszczy, Puł. 43 v. (Flor. 22. po stdzach) [*na różnicę w tym miejscu miedzy obu psałterzami zwraca uwagę prof. Przyborowski w Bibl. warsz. Lipiec, 1880, str. 145*]; dszdzycz będzye na grzesznyky, Puł. 18 v. (Flor. 10. na grzeszne); pomdlene trzymalo myǫ sa grzesznyky zostayǫcze zakona twego, Flor. 118, 49; za grzesznyky, Puł. 241 v. (Wacł. 26 v. za grzeszne); rozdzel iǫziki gich, Flor. 54; rozdzyel yęzyky gych, Puł. 109 v.; naostrzili sǫ iaco mecz iǫziki swoie, Flor. 63; yęzyky swoye, Puł. 124 r.; zaszczycza swoye mylosznyky, Puł. 43 r.; wywodzǫ obloky, Flor. 134, Puł. 268 r.; rozdzelili sǫ ostatky swoie, Flor. 16; ostatky swoye, Puł. 27 v.; pobil poczǫtky wszech robot gich, Flor. 77; pyrzwyanky wszech robot, Puł. 159 r.; vderzil ... w posladky, Flor. 77; w poszlyatky, Puł. 160 v.; na patriarchy proroky, Puł. 176 v.; w przebitky twoie, Flor. 42. (Puł. 88 v. w stany twoyey); rozloszili sǫ przebitky, Flor. 82. (Puł. 168 r. polozyly stany); w przebytky boze, Puł. 169 r. (Flor. 83. w wesze bosze); ptaky podnyebne (poddal yes pod nogy yego), Puł. 13 r. (Flor. 8. ptaczy nebeszczy); poznal iesm wszistky ptaki ne-

besske, Flor. 49; wszytky ptaky nyeba, Puł. 101 v.; czyny ty skutky, Puł. 23 v. (Flor. 14. czini to); we scutky r⁽ku gich rosproszisz ie, Flor. 27; we skutky, Puł. 52 v.; vczinki iego vrozumely s⁽, Flor. 63; vczynky yego, Puł. 124 v.; na weky, Flor. 5; na wyeky, Puł. 7 v.; na weky y na weky wekom, Flor. 9 (*2 r.*); na wyeky y nawyky wyekom, Puł. 14 r.; nye na wyeky, Puł. 15 v. (*2 r.*). (Flor. ne do concza 9); y na wyeky, Puł. 17 v.; asz na weky, Flor. 11; na wyeky, Puł. 20 r., 20 v.; na weki, Flor. 14, 17; na wyeky, Puł. 24 r., 34 r.; na weky y na weky wekom, Flor. 20; na wyeky y na wyek wyekom, Puł. 38 r.; na weky wekom, Flor. 20, 21; na wieky, Puł. 38 v.; na wyeky, Puł. 42 v.; na weky, Flor. 27, 28, 29 (*2 r.*), 30, 32, 36 (*2 r.*); na wyeky, Puł. 53 r., 54 v., 55 v., 56 r., 62 v., 74 r., 75 r.; bidli na weki wekom, Flor. 36; na wyeky, Puł. 75 r.; przebiwacz b⁽d⁽ na weky wekom, Flor. 36; na wyeky wyekom, Puł. 75 r.; na weky, Flor. 40 (*2 r.*), 43, 44 (*4 r.*); na wyeky, Puł. 85 v., 86 r., 90 r., 92 r. v., 94 r.; na wyeky y daley, Puł. 96 v.; on zaloszil ie na weky, Flor. 47; na wyeky, Puł. 97 r.; bog nasz na weky, Flor. 47; na wyeky, Puł. 97 v.; on b⁽dze oprawacz nas na weky, Flor. 47; na wyeky, Puł. 97 v.; na wyeky, Puł. 98 v. (Flor. 48. do concza); domowe gich na weky, Flor. 48; na wyeky, Puł. 99 r.; na weky, Flor. 48, 51; na wyeky, Puł. 100 r., 106 r., na weki wekom, Flor. 51; na wyeky wyekom, Puł. 106 v.; spowadacz czi se b⁽d⁽ tobe na weki, Flor. 51; na wyeky, Puł. 106 v.; na weki, Flor. 54; na wyeky, Puł. 111 r.; na weky, Flor. 60 (*3 r.*); na wyeky, Puł. 120 r. (*3 r.*); na weki wekom, Flor. 60. (Puł. 120 v. na wyek wyekom); na wieky wiekow, Wacł. 9 v.; iensze pannie we czcy swoiey na weky, Flor. 65; na wyeky, Puł. 127 v.; na weky, Flor. 70; na wyeky, Puł. 139 r.; b⁽dz ym⁽ iego blogoslawono na weky, Flor. 71; na wyeky, Puł. 143 v.; na weki, Flor. 71; na wyeky, Puł. 144 r.; bog na weky, Flor. 72; na wyeky, Puł. 146 v., 148 r. (Flor. 73. do concza); ia za prawd⁽ ziaw⁽ na weky, Flor. 74; na wyeky, Puł. 150 r.; na weky, Flor. 76, 77, 78; na wyeky, Puł. 152 v., 160 v., 162 v.; b⁽dze czasz gich na weki, Flor. 80; na wyeky, Puł. 166 v.; zam⁽czcze se na weky wekom, Flor. 82; na wyeky wyekom, Puł. 168 v.; na weky wekom chwalicz cze b⁽d⁽⁽, Flor. 83; na wyeky wyekom, Puł. 169 v.; na weky, Flor. 84; na wyeky, Puł. 171 r.; na weky, Flor. 88. (Puł. 176 v. *brak*); na weky piacz b⁽d⁽, Flor. 88; na wyeky, Puł. 176 v.; na weky nagotui⁽ syem⁽ twoie, Flor. 88; na wyeky, Puł. 177 v.; na weki, Flor. 88 (*2 r.*); na wyeky wyekom, Puł. 179 v. (*2 r.*); na weky, Flor. 88 (*3 r.*), 91; na wyeky, Puł 180 r. (*2 r.*), 181 v., 186 r.; na weki wekom, Flor. 91; na wyeky wyekom, Puł. 186 r.; na weki, Flor. 99; na wyeky, Puł. 196 v.; na weky przebiwasz, Flor. 101; na wyeky, Puł. 199 r., Flor. 101, Puł. 201 r.; na wyeki, Flor. 102 (*2 r.*); na wyeky, Puł. 201 v., 202 r.; na wyeky wyekom, Puł. 204 r. (Flor. 103. na wyek wyekom); na wyeki, Flor. 104, 105 (*2 r.*); na wyeky, Puł. 207 v., 210 v., 213 v.; na weki, Flor. 106; na weky, Flor. 109,

110 (*3 r.*), 111 *(2 r.*), 112, 113, 116, 117 *(5 r.)*; na wyeky, Puł. 215 r., 224 v., 225 r. v. (*2 r.)*, 226 v., 227 r. v., 230 v., 233 r. (*5 r.*), 236 r.; na weky y na wek wekom, Flor. 118; na wyeky y na wyeky wyekom, Puł 240 v.; na wieky y na wiek wiekow, Wacł. 24 v.; na weky, Flor. 118, 89 (*2 r.)*, 97, 105 (*2 r.*), 137 *(2 r.*), 145, 153; na wyeky, Puł. 245 v., 246 r., 246 v.. 248 r. (*2 r.*), 251 r. *(2 r.)*, 252 r., 253 r.; ot nyne asz na weky, Flor. 120; od nynye y az na wyeky, Puł. 256 v.; ne b͌dze poruszon na weky, Flor. 124; na wyeky, Puł. 259 r.; od nyne asz na weky, Flor. 124, 130; od nynye az na wyeky, Puł. 259 v., 264 v.; na weky b͌d͌ sedecz na stolczv twogem, Flor. 131; na wyeky, Puł. 265 v.; na weky wekom, Flor. 131. (na wyek wyekom, Puł. 265 v.); na weky, Flor. 134; na wyeky, Puł. 268 v.; na weky, Flor. 132, 135 (*2 r.*), 137; na wyeky, Puł. 266 v., 269 v., 270 v., 273 r.; na wieky, Wacł. 137 v.; na weky y na wek wekom, Flor. 144; na wyeky y na wyeky wyekom, Puł. 283 v.; na weky y na wek wekow, Flor. 144; na wyeky y na wyeky wyeka, Puł. 284 r.; na weky y na wek weka, Flor. 144; na wyeky y na wyeky wyeka, Puł. 286 r.; na weky, Flor. 145; na wyeky, Puł. 186 v.; b͌dze krolewacz gospodzyn na weky, Flor. 145; na wyeky, Puł. 287 r.; na wieky, Wacł. 126 r.; vstawyl ge na weky y na wek wekom, Flor. 148; na wyeky y na wyek wyekom, Puł. 290 r.; na weky, Flor. Moy.; na wyeky, Puł. 298 v.: zyw yesm ya na wyeky, Puł. 307 r.; na wky (*pro*: na weky) zghyne, Flor. Atan.; na wyeky zgynye, Puł. 308 r.; na wieki, Wacł. 8 v.; kaco welike pokazal ies mi zam͌tky, Flor. 70. *(*Puł. 141 r. kelkosz pokazal my zamętkow); bo stwyrdzyl gest zamky wrot twogych, Flor. 147; stwyrdzyl zamky. Puł. 288 v.; sczwyrdzil zamky, Wacł. 133 r.; xpus yest bog nad bogi, Puł. 100 r.; w posrzotku za prawd͌ bogy ros͌dza, Flor. 81; bogi ross͌dza. Puł. 166 v.; pwiszon *(sic)* nade wszistky bogi, Flor. 96; nadewszystky bogy, Flor. 193 r.; trzy boghy y pany molwycz pospolita wara zakazvge, Flor. Atan.; trzy bogy y gospodny molwycz, Puł. 309 v.; trzi bogy albo trzi pany mowicz, Wacł. 110 v.; wszistky roky *(pro:* rogy) grzesznich zlam͌, Flor. 74; wszytky rogy, Puł. 150 v.; przc moie wrogi [*o wyrażeniu tym por. uwagę prof. Przyborowskiego* (*Bibl. warsz. 1880. Lipiec, 147*)], Flor. 5. (Puł. 7 r. dla wrogow moych); pomstę wroczy na wrogy gych, Flor. 307 v.; odpuszczy tagemne grzechy, Puł. 34 r.; grzechi kto zrozumye, Puł. 35 v. (Flor. 18. dopuszczena kto rozume); nasze odpuszcza grzechy, Puł. 86 r.; xpus grzechy (omyl), Puł. 111 r.; zakril ies wszistky grzechi gich, Flor. 84; wszystky grzechy, Puł. 170 v.; wszythky grzechy, Wacł. 68 v.; w byczach grzechi gich (nawedz͌), Flor. 88; grzechy gich *(*nawyedzę*)*, Puł. 179 v.; porzvczyl za chirzybet twoy wszytky grzechy moge, Flor. Isai. sec.; wszytky grzechy moye, Puł. 294 v.; zkazil ies wszistki ploti iego, Flor. 88; wszystky ploti yego, Puł. 180 v. poczty (*holocausta*) oslodczone dam tobe [*nom. sing.* poczet, *por. Iter Flor. 98; może być jednak nom. sing. także* počta *od pierw.* -ʏʟᴛ, *por. L. Malinowski, Beiträge z. v.*

Sprf. VI. 301], Flor. 65; poczty slotkye, Puł. 128 r.; wezmycze poczty (*Vulg. tollite hostias*), Puł. 191 v. (Flor. 95. otworzcze wrota, *tollite ostia, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 233)*; poloszil ies zamøty, Flor. 65; zamęty, Puł. 128 r.; lepsze iest miloserdze twoie nad sziwoty, Flor. 62; nad zywoty, Puł. 122 v.; roszirzil ies chodi moie, Flor. 17. (Puł. 32 v. chod moy); naprawil iest chodi moie, Flor. 39; chody moye, Puł. 81 v.; poloszy na drodze chodi swe, Flor. 84; chody swoye, Puł. 171 v.; chody moge spraw podlug molwy twogye, Flor. 118, 129; chody moye spraw, Puł. 250 r; myslyly podlosczycz chody moge, Flor. 139; zdradzycz chody moye, Puł. 276 r.; widzeli sø wchodi twoie bosze, Flor. 67; wydzely wchody twoye, Puł. 132 v.; wchodi boga mego (widzeli), Flor. 67; wchody boga mego, Puł. 132 v.; w wychody wod (poloszyl), Flor. 106, Puł. 218 r.; vstawø przeciwo mne grodi, Flor. 26. (Puł. 50 r. boye); vczinil iest ssody smertne, Flor. 7; vczynyl sędy, Puł. 11 v. (*vasa mortis, w znaczeniu* naczynie, *jest zawsze w plur.* sędy, *podob.* w sędoch psalmowich, Puł. 141 v., *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 246*); csinø sødy, Flor. 9; sady czynyączy, Puł. 15 r.; prze søødi twoie gospodne, Flor. 47; prze sødy twoye, Puł. 97 v.; prze sodi twoie gospodne, Flor. 96; prze sødy twoye, Puł. 193 r.; czuda y sødi vst yego (pomnycze), Flor. 104; sødy, Puł. 207 v.; zmolwyl gesm wszytky sødy vst twoych, Flor. 118; zmowil yesm wszystky sødy, Puł. 237 v.; wipowiedalem wszitki sødy, Wacł. 5 r.; pomnal gesm sødy twoge, Flor. 118, 49; sødy twoye, Puł. 241 v.; pamiøtalem na sødi twoie, Wacł. 25 v.; zwykl gesm sødy prawoty twoge, Flor. 118; zwykl yesm sødy prawoty twoyey, Puł. 237 r. (Wacł. 4 v. nauczilem se szandow sprawiedliwosczi twoiey); na sødy prawoty twogy, Flor. 118, 57; na sødy prawoty twoyey, Puł. 242 v.; nad sandi, Wacł. 27 r; nad sødy prawoty twogye, Flor. 118, 161; nad sødy, Puł. 253 v.; zyawa slowo swoge yakobowy .. a sødy swoge yzraheyl, Flor. 147; sødy swoye, Puł. 289 v.; szøødy swe, Wacł. 134 r.; czerkew karze zydy y kaczerze, Puł. 273 r.; popy gego oblekø zbawenym, Flor. 131; popy yego oblyekę zbawyenym, Puł. 266 r.; vczwerdzil iesm słupy iey, Flor. 74; slupy yey, Puł. 149 v.; noszancz banden snoppy swogye, Flor. 125; nosszøcz snopy swoye, Puł. 260 v.; gensze snoppi sbyracz bødze, Flor. 128; snopy zbyracz będze, Puł. 263 r.; iensze iadl chleby moie, Flor. 40; chlyeby, Puł. 85 v.; wraczay wyrznyemu szlyuby twoye, Puł. 101 v. (Flor. 49. obetnicze twoie); zøbi grzesznicow starl ies, Flor. 3; zęby grzesznych starl yes, Puł. 4 v.; zambi, Wacł. 119 r.; bog zetrze zøbi gich, Flor. 57; zemby, [*co do samogłoski nosowéj, por. V. Jagić, Archiv f. sl. Ph. IV. 653*], Puł. 115 r.; zęby zwyerzow wpuszczę w nye, Puł. 305 r.; prawicz bødø wszitky dziwi twoie, Flor. 9; wszytky dzywy twoye, Puł. 13 v.; wipowem wszelike dziwi twoie, Flor. 25; dzywy twoye, Puł. 49 r.; mnoge vczinil ies ti ... dzywi twoie, Flor. 39, dzywy twoye, Puł. 82 r.; przepowadacz bødø dzywi twoie, Flor. 70; dzywy twoye, Puł. 141 r.; yezes vczynyl dzywy, Puł. 141 r. (Flor. 70. iesz ies vczinil welicosci); isze vczinil dziwi welike sam, Flor. 71; dzywy czyny sam, Puł. 144 r.;

powemi dziwi twoye, Flor. 74; powyemy dzywy twoye, Puł. 149 v.; xpus czyny dzywy, Puł. 151 v.; iensze czinisz dziwi, Flor. 76. (Puł. 153 r. czuda): pomnyecz będę ... dzywy twoye, Puł. 153 r. (Flor. 76. pam⁂czen b⁂d⁂ ... dziwom twogim); dziwi iego iesz vczinil, Flor. 77; dzywy yego yes vczynyl, Puł. 154 v.; dzywy yego (zapomnyely), Puł. 155 r. (Flor. 77. dziwom iego); czinil dziwi w zemi egipta, Flor. 77; czynyl dzywy, Puł. 155 v.; ne werzili w dziwi iego, Flor. 77; w dzywy yego, Puł. 157 r.; czyn⁂czi dziwi Flor. 85; czyny⁂czy dzywy, Puł. 172 v.; b⁂dzesz czinicz dziwi, Flor. 87; dzywy, Puł. 175 v.: poznai⁂ nebossa dzywy twoie, Flor. 88; dzywy twoye, Puł. 177 r.; dziwi iego (powadaycze), Flor. 95; dzywy yego, Puł. 191 r.; dziwi vczinil, Flor. 97; dzywy vczynyl, Puł. 193 v.; powyedaycze wszystki dzywi gego, Flor. 104; wszystky dzywy, Puł. 207 r.; dzywy yego, Flor. 106 *(3 r.)*, Puł. 215 v., 216 r. *(2 r.)*; dzywy yesz sze staly w zydoch wzpomynay⁂czy, Puł. 207 r.; dziwy yego, Flor. 106; dzywy, Puł. 217 v.; Romnycze (*sic*) dywi yego, Flor. 104; pomnycze dzywy yego, Puł. 207 v.; vczynyl dzywy w szemy kam, Flor. 105; dzywy, Puł. 212 v.; glos apostolow dzywy v zydow vczynyone wzpomynay⁂czy, Puł. 228 r.; spatrz⁂ dzywy, Flor. 118; spatrzę dzywy, Puł. 238 r. (Wacł. 6 r. uznam dziwne rzeczi); gen czyni dzywy welky sam, Flor. 135; czyny dzywy, Puł. 269 v.; dzywy twoge prawycz b⁂d⁂, Flor. 144; dzywy twoye, Puł. 284 r.; chwalebny a czyn⁂czy dzywy, Flor. Moy.; czyny⁂czy dzywy, Puł. 297 v.; rosztargl ges okowy moge, Flor 115; okowy moye, Puł. 232 r.; roztarguymy gich przecowi, Flor. 2; przekowy, Puł. 2 v.; przekowy gych zlamal, Flor. 106; przekowy gich zlamal, Puł. 216 r.; poloszyl poscze w stawy, Flor. 106; w stawy, Puł 218 r.; wz⁂l ies dari na ludzoch, Flor. 67; dary, Puł. 132 r.; dary dadz⁂, Puł. 143 r. (Flor. 71. offerowacz b⁂d⁂); dari prziwod⁂, Flor. 71; dary przywyoz⁂, Puł. 143 r.; nosycze dari, Flor. 75; dary, Puł. 151 v.; polamai⁂czy cedri, zlame cedri, Flor. 28; czedry, Puł. 54 r. *(2 r.)*; na muri iego, Flor. 54; na mury, Puł. 109 v.; gensze wywodzy wyatry, Flor. 134; wywodzy wyatry, Puł. 268 r.; wpuszczene przes angoli zle, Flor. 77; przes zle angyoly, Puł. 158 v.; genz czynysz angely twoye duchy, Flor. 103; jenze czynysz angyoly twoye duchy, Puł. 203 v.; mymo wszystke ysrahelske koszczoly, Puł. 174 r.; przewali (*imbres*) gich (obroczil w krew), Flor. 77. (Puł. 158 r. deszcze); xpus stworzyl zywyoly, Puł 146 v.; glos boszi gotui⁂czi ielene y ziawy lomi (*revelabit condensa*), Flor. 28. (Puł. 54 v. wzyąwy puszcze); psalmy pyacz będę, Puł. 21 r. (Flor. 12. pacz b⁂d⁂); psalmy będę molwycz, Puł. 34 r. (Flor. 17. psalm); psalmy czyszcz będę, Puł. 50 v. (Flor. 26. psalm molwicz b⁂d⁂); szalmy (*czeskie* žalm) nasze b⁂dzem pacz, Flor. Isai. sec.; psalmy nassze będzem pyacz, Puł. 294 v.; wnidzicze w trzemi iego, Flor. 95; wnydzcze w trzemy yego, Puł. 191 v.; glos apostolow ... balwany pot⁂pyayoczy, Puł 228 r.; odrzuczywszy balwany, Puł. 267 r.; r⁂cze moie vczinili s⁂ organi, Flor. prol.; zaweszely gesmy organy nasze, Flor. 136; zawyeszylysmy organy nasze, Puł. 271 r.; dam cy pogani

w dzedziczstwo twoie, Flor. 2; dam czy pogany, Puł. 3 r.; w niwecz obroczisz wszitki pogani, Flor. 58; wszytky pogany, Puł. 117 r.; na pogani patrzǫ, Flor. 65; na pogany, Puł. 127 v.; pogani na zemi sprawasz, Flor. 66; pogany, Puł. 129 r.; rosipi pogani, Flor. 67; rossypy pogany, Puł. 133 v.; wirzuczil od oblicza gich pogani, Flor. 77; pogany, Puł. 159 r.; wiley gnew twoy w pogany, Flor. 78 (Puł. 161 v. na lyudzy); wirzuczil ies pogani, Flor. 79; wyrzuczylesz pogany, Puł. 163 v.; iensze kazni pogany, Flor. 93; ien kazny pogany, Puł. 188 r.; podaycze medzi pogani slawǫ iego, Flor. 95, *(jeśli zaś podaycze stoi zamiast* powadaycze, *w takim razie forma ta jest locativem, jak* w Puł. 191 r.; powyadaycze myedzy pogany); glos apostolsky pogany wzywayǫczy, Puł. 207 r.; by srzvczyl siemyǫ gich w pogany, Flor. 105; w pogany, Puł. 213 r.; smyeszali sǫ se medzy pogany, Flor. 105; myedzy pogany, Puł. 213 v.; wszystky pogany ... napomynayǫcz, Puł. 232 v.; pogany napomyna, Puł. 286 r.; pozrzal y rozproszyl pogany, Flor. Habac.; rozploszyl pogany, Puł. 299 v.; w roszyerdzyu vrzesnyesz pogany, Puł. 300 v.; gdy rozdzelyal naywysszy pogany, Puł. 303 r.; hosze moy oswecy cziny moie, Flor. 17. (Puł. 31 v. czyenye moye); bolescy odzerszely przebywaiǫcze phylystyny, Flor. Moy.; przebywayǫcze fylystym, Puł. 298 r.; dzelicz plony, Flor. 67. (Puł. 131 r. lup); rozdzelyę plony, Puł. 247 v. (Flor. Moy. rozdzelǫ lvpesze); we zle czassy, Puł. 74 r. (Flor. 36. we zly czas); dadzǫ glossy, Flor. 103; dadzǫ glossy, Puł. 204 v.; rozmnoszili sǫ se nad wlosy, Flor. 39. (Puł. 83 r. rozmnozyly szye wyęczey nysz moye wlossy); nad wlosy glowi moiey, Flor. 68; nad wlossy, Puł. 134 v.; oteymy otemnye razy twoye, Puł. 80 v. (Flor. 38. plagi moie); mszczǫcz wszystky nalyazy gych, Puł. 195 v. (Flor. 98. nalazena gich); powroszy rozpostrzely sǫ mne w sydlo, Flor. 139; powrozy rosczyǫgnęly, Puł. 276 v.

Formę łacińską na -a *ma wyraz* ceptr (*sceptrum*): zaklyǫl yes ceptra gich, Puł. 300 v. *Forma ta na* -a *w nomin. i accus. plur. tematów męskich powstała głównie pod wpływem analogii końcówki łacińskiéj i greckiej* -a, *jaką ma wiele wyrazów przyswojonych jak np.* ceptra, *łacińskie sceptra, greckie* σκῆπτρα. *Po części działała tu może analogija tych przypadków w liczbie podwójnéj i genet. singul. Bardzo dokładnie rzecz tę całą rozwinął prof. Baudouin de Court. w Beitr. f. vergl. Sp. VI. 40—43.*

§. 179. b) Temata męskie pierw. na -ja *kończą się w języku polskim na* -e, *które powstało z dawniejszego* -ę, *zachowanego jeszcze stale w zabytkach starosłowieńskich:* craie zemske (dam), Flor. 2; kraye, Puł. 3 r.; w craie zeme, Flor. 47. (Puł. 97 r. *brak); ti* ies vczinil wszistki craye zeme, Flor. 73; wszytky kraye, Puł. 148 v.; postawyl karge (*pro*: krage) twoge pokoy, Flor. 147; postawyl kraye twoye pokoy, Puł. 289 r.; postawil krage twoge pokoyem, Wacł. 133 r.; sǫdzycz krage szemske, Flor. Ann.; sędzycz kraye, Puł. 296 r.; vstawyl kraye lyudzyom, Puł. 303 r.; oteymuyǫ boie, Flor. 45; boye, Puł. 95 r.; wszego dna vstawowaly boge, Flor. 139; vstawyaly boye,

Puł. 276 r. (ciely den ustawowachu bogie, Klem.); iensze wiwodzi iǫtcze w moczi, Flor. 67; wywodzy yeyncze, Puł. 130 v.; tamo pytaly nas gysto yǫcee wodly naz slowa pesny, Flor. 136; gysz to yeyncze wyedly nas, Puł. 271 r. (*Vulg. qui captivos abducebant nos);* w koyncze szwyata, Puł. 34 v. (Flor. 18. w konczoch okrǫgu); za oczcze twoie, Flor. 44; za oycze twoye, Puł. 94 r.; palcze moge kv boyowy (vczy), Flor. 143; palcze moye, Puł. 281 v.; deszcze gich (obroczyl w krew), Puł. 158 r. (Flor. 77. przewali gich); poloszyl dszdze gich grad, Flor. 104; dyzdze, Puł. 209 v., *starosł. -ъ ma w tym przykładzie refleks* -y; nad towarzisze twe, Flor. 44. (Puł. 93 r. ze wszech towarzyszow twoych); buclerze seszsze ognem [*por. Nehring, Iter Flor., str. 46, uw. 1.*], Flor. 45; puklyerze, Puł. 95 r.; cerkew karze zydy y kaczerze y zlosne, Puł. 273 r.; nozdrze magyǫ a ne bǫdǫ wonecz, Flor. 113; nosdrze mayǫ, Puł. 229 v. *(może to być jednak i accusat. singul. neutr., por. J. Baudouin de Court. Beiträge VI. 68)*; oddalyl yes odemnye przyaczele, Puł. 176 v. (Flor. 87. przyaczela); prze neprziiaczele twoie, Flor. 8; prze nyeprzyaczyelye twoye, Puł. 12 v.; gonicz bǫdǫ neprzyacele moie, Flor. 17; gonycz będę nyeprzyaczelye moye, Puł. 32 v.; neprzyaczele moie dal ies mne tilem, Flor. 17; nyeprzyaczyelye, Puł. 32 v.; wesrzi na neprzyaczele moie, Flor. 24; na nyeprzyaczyelye, Puł. 47 v.; prze neprzyaczele moie, Flor. 26; prze nyeprzyaczyelye moye, Puł. 51 v.; nyeprzyaczele zwyǫzal, Puł. 54 v.; anysz vczyeszil nyeprzyaczyelye moye, Puł. 55 r. (Flor. 29. ani ies vczeszil neprzyaczol mogich); neprzyaczele nasze rozweiemy, Flor. 43; nyeprzyaczyelye nasze, Puł. 89 v.; na neprzyaczele moie wzglǫdalo oko moie, Flor. 53. (Puł. 108 v. moych nyeprzyaczyol nyenasrzalo yest oko moye); na nieprziiaczele moie nienawidzalo oko moie, Wacł. 3 r.; na neprzyaczele moie, Flor. 58; na moye nyeprzyaczele, Puł. 117 r.; prze neprzyaczele moie, Flor. 68; prze nyeprzyaczele me, Puł. 136 v.; neprzyaczele gich pocrilo morze, Flor. 77; nyeprzyaczele, Puł. 159 r.; vderzil neprzyaczele swoie, Flor. 77; vderzyl nyeprzyaczelye swe, Puł. 160 v.; neprziiaczele gich vsmerzil bich bil, Flor. 80; nyeprzyaczele gich vkorzyl bich byl, Puł. 166 r.; rozproszil ies neprzyaczele twoie, Flor. 88; nyeprzyaczele twoye, Puł. 177 v.; vsekę od oblicza iego neprzyaczele iego, Flor. 88; nyeprzyaczele yego, Puł. 179 r.; vweselil ies wszistky neprzyaczele iego, Flor. 88; vwyeszyelyles wszystky nyeprzyaczele yego, Puł. 180 v.; naplomeny ... neprzyaczele iego, Flor. 96; nyeprzyaczele yego, Puł. 192 v.; sczwyrdzyl gyey nad nyeprzyyaczele yego, Flor. 104. (Puł. 209 r. nad nyeprzyaczyelmy yego); w nycze dowedze neprzyyacele nasze, Flor. 107; poloszǫ neprzyiaczele twoye, Flor. 109; polozę nyeprzyaczyelye twoye, Puł. 224 r.; wszythky nyeprzyyaczele thwoge upokarza, Wacł. 87 v.; nyenawydzyalesm y na nyeprzyaczele twoye sechl yesm, Puł. 275 v. (Flor. 138. nenawydzal gesm); neprzyaczele gego obleckǫ we sromotǫ, Flor. 131; nyeprzyaczele yego oblyekę we sromotę, Puł. 266 r.; rosproszysz neprzyyaczele moye, Flor. 142; rosproszyąz nyeprzyaczelye moye, Puł. 281 r.; na

neprzyyaczele moge, Flor. Ann.; na nyeprzyaczele moye, Puł. 295 r.; w mnostwe slawe twogey sloszyl ges neprzaczele moge, Flor. Moy.; ssadzyl yes nyeprzyaczele moye, Puł. 297 r.; wydzy nebessky crole na ney, Flor. 67; rozgadza nyebyesky krole nad nyę, Puł. 131 v.; karal za nye krole, Flor. 104; krolye, Puł. 208 r.; slomyl yest w dzen gnewa swego krole, Flor. 109; krolye, Puł. 224 v. (Wacł. 88 r. pothlumyl nyeprzyyaczyela); pobyl krolae moczne, Flor. 134; zabyl krolye moczne, Puł. 268 r.; pobyl krole moczne, Flor. 135, Puł. 270 r.; ien zbyl krole wyelike, Puł. 270 r. (Flor. 135. gen zbyl krol welky); boze moy oszwyeczy czyenye moye, Puł. 31 v. (Flor. 17. czlny moię); gisz wsadali sǫ na cone, Flor. 75; na konye, Puł. 151 r.; ienze wszyadasz na konye twoye, Puł. 300 r.

Rzeczownik nieprzyjaciel *ma nadto dwa razy w psałterzu Puławskim formę* nieprzyjacioły, *utworzoną podług analogii do tematów męskich na* -a, *t. j. z końcową twardą spółgłoską*: wybyrayǫczy nyeprzyaczyoly nasze, 8 r.; strawycz da swe nyeprzyaczyoly, Puł. 37 v. *W zabytkach starosłowieńskich mamy ślady takiego przejścia tematów miękkich do tematów twardych na* -a *w genetivie i instr. plur. por. R. Scholvin, Archiv f. sl. Ph. II. 500.*

§. 180. c) Temata nijakie pierw. na -a *mają jak wszystkie neutra końcówkę* -a : nadloszisz lata iego, Flor. 60; lyata, Puł. 120 r; blogoslawicz bǫdzesz corone lata milosci twoiey, Flor. 64; lyata, Puł. 126 v.; lyata wekuia w misli iesm ymal, Flor. 76; lyata wyekuya, Puł. 152 v.; w lyata, Puł. 183 v. (Flor. 89. za lyati); podnescze wrota, Flor. 23 *(2 r.)*; wrota, Puł. 45 r. v ; miluie bog wrota syon, Flor. 86; wrota, Puł. 174 r.; otworzcze wrota, Flor. 95. (Puł. 191 v. wezmycze poczty); wnidzicze we wrota iego, Flor. 99; we wrota, Puł. 196 v.; starl yest wrota, Flor. 106; starl wrota, Puł. 216 v. (zetrsiel wrata, Klem); otworszycze mne wrota zprawedlnosczy, Flor. 117; wrota prawoty, Puł. 235 r.; masta, Flor. 9; myasta gych skazil iesz, Puł. 14 r.; duszǫ welbi vsta cziscy, Flor. prol.; sgladzi vsta lsciwa, Flor. 11. (Puł. 19 v. wargy lzywe); otworzili so na mǫ vsta swoia, Flor. 21; vsta swa, Puł. 40 v.; roszirzili sǫ na mǫ vsta swoia, Flor. 34; vsta swoya, Puł. 69 r.; wpuscil w vsta moia, Flor. 39; w usta moya, Puł. 81 v.; prze vsta twoia, Flor. 49; przes vsta twa, Puł. 102 r.; poloszili sǫ w nebossa vsta swoia, Flor. 72; vsta swa, Puł. 145 r.; otworzǫ w powesczach vsta moia, Flor. 77; ottworzę ... vsta moya, Puł. 154 r.; roszirzi vsta twoia, Flor. 80; vsta twoya, Puł. 166 r.; wszetka lychota zatka vsta swoyǫ, Flor. 106; zatka vsta swa, Puł. 218 v.; vsta mayǫ a ne molwycz bǫdǫ, Flor. 113; vsta mayǫ, Puł. 229 r.; vsta moya atworszyl gesm, Flor. 118, 129; vsta moya, Puł. 250 r.; vsta ymayǫ, Flor. 134, Puł. 268 v.; molwycz bǫdǫ vsta moyǫ, Flor. 144; vsta moya, Puł. 286 r.; nad bogatcztwa grzesznych wyelya, Puł. 73 v. (Flor. 36. nad grzesznich bogaczstw wela); ostawǫ czudzim bogaczstwa swoia, Flor. 48; zostawyǫ opczym bogacztwa swoya, Puł 99 r.; odzerszeli sǫ bogaczstwa, Flor. 72; odzyerzely bogatstwa, Puł. 145 r.; gysz badayǫ swadeczsstwa

gego, Flor. 118. (Puł. 236 v. szwyadecztwo yego, Wacł. 3 v. ktorzi bandą se po swiadeczstwach iego); naclon sercze moge we swadeczwa twoya, Flor. 118; we szwyadecztwa twoya, Puł. 240 r.; we swiadeczstwa twoie, Wacł. 23 v.; we swadeczstwa twoya, Flor. 118, 57; we szwyadecztwa twoya, Puł. 242 r.; we swiadeczstwa twoie, Wacł. 26 r.; gysz znaly swadecztwa twoya, Flor. 118, 73; szwyedecztwa (*sic*) twoya, Puł. 244 v.; ktorzi poznali swiadeczstwa twoia, Wacł. 30 r.; swadeczstwa twoya rosvmal gesm, Flor. 118, 89; szwyadecztwa twoya, Puł. 246 r.; swiadeczstwa twoia rozumialem, Wacł. 35 r.; dobyl yesm szwyadecztwa twoya, Puł. 247 v. (Flor. 118, 105, Wacł. 37 v. swadeczstw); mylowal gesm swadecztwa twoya, Flor. 118, 113; szwyadecztwa twoya, Puł. 249 r.; swiadeczstwa twoie, Wacł. 38 v.; bych wmal swedecztwa (*sic*) twoya, Flor. 118, 121; szwyadecztwa twoya, Puł. 249 v.; abich umyal swideczstwa twoia, Wacł. 39 v.; kazal ges prawotǫ swadeczstwa twoya, Flor. 118, 137; swyadecztwa twoya, Puł. 250 v.; swadecztwa twoya (chowal gesm), Flor. 118, 161; szwyadecztwa twoya, Puł. 254 r.; w crolewstwa, Flor. 78; na krolewstwa, Puł. 161 v.; xpus nyebyeskego domu nam krolewstwa wzyawya, Puł. 169 r.; dal gym krolewstwa poganow, Flor. 104. (krolyewstwo, Puł. 210 v.); rozproszyl ye w krolewstwa, Flor. 105; rosproszyl ye w krolewstwa, Puł. 213 r.; wszytka krolewstwa kanaan (pobyl), Flor. 134, 135; wszystka krolewstwa, Puł. 268 v., 270 r.; ktobe za swatla czuiǫ, Flor. 62; za szwyatla czuyę, Puł. 122 r.; wybral sobe pan ysrahel w bydla sobe, Flor. 134. (w bydlo, Puł. 267 v. *possesio*); molwili sǫ bichǫ pocrili sidla, Flor. 63; by pokryly szydla, Puł. 124 r.; rosszyrzyl skrydla swa, Puł. 303 r.; w stawy albo w gezera wod [*por. Baudouin de Courtenay*, O древне-польс. яз., *str.* 77], Flor. 106. (w stawy wod, Puł. 218 r.); yensze obroczyl opokǫ w yezora wod, Flor. 113; w yezyora, Puł. 229 r.

§. 181. d) Temata nijakie pierw. na -ja*:* wydzalesm rospyęczya etyopske, Puł. 299 v.; on wem we scricza sercza, Flor. 43. (Puł. 91 r. wye tayemnycze szyercza); widzecz zgnicza, Flor. 15; zgnyczya, Puł. 25 r.; badaiǫ sercza, Flor. 7; badayacz szyercza, Puł. 11 r.; ymaiǫcze prawa sercza, Flor. 7. (Puł. 11 r. prawe szyerczem); ymaiǫcze prawa sercza, Flor. 10. (Puł. 18 r. prawego szyerczem); weselǫcz sercza, Flor. 18; szyercza, Puł. 35 v.; wnydz w szyercza gich, Puł. 73 v. (Flor. 36. w sercze gich); bychǫ vmǫczili ymaiǫcze prawa sercza, Flor. 36. (Puł. 73 v. prawe szyerczem); oprawya szyercza lyudzka w dobre, Puł. 79 v.; poloszcze sercza wasza, Flor. 47; syercza wasza, Puł. 97 v.; wileycze przed nim sercza wasza, Flor. 61; szyercza wassza, Puł. 121 v.; navczone sercza w mǫdrosci (vczin), Flor. 89; nauczone szyercza, Puł. 183 r.; nechaycze zaczwerdzacz serca wasza, Flor. 94. (Puł. 190 r. nyezaczwyrdzaycze szyercz wasszych); slvncza w pomoczy dnowy (vczynyl), Flor. 135. (Puł. 269 v. sloyncze); vczin miloserdza twoia, Flor. 16; myloszerdzya twoya, Puł. 26 v.; wzpomen miloserdza twoia, Flor. 24; myloszyerdza twoya, Puł. 46 r.; wztrzima miloserdza swoia, Flor. 76; myloszyerdza swa, Puł.

152 v.; miloserdza gospodnowa na weky piacz bǫdǫ, Flor. 88; myloszyerdza boza, Puł. 176 v.; dal ye w myloserdza, Flor. 105. (Puł. 214 v. w myloszyerdze); vreczvme *(pro:* vrozvme) myloserdza bosza, Flor. 106; vrozumye myloszyerdza boza, Puł. 218 v.; myloszyerdzya wspomyenyesz, Puł. 299 r. (Flor. Habac. myloserdze); weszlo yest yako woda w wnantrza yego, Flor. 108; wnǫtrza yego, Puł. 222 r.; doconay chodzena moia, Flor. 16; zwyrzchny chodzenya moya, Puł. 26 r.; gimisz wroczǫ chwalena twoia, Flor. 55. (Puł. 112 v. wroczę chwaly tobye); dopuszczena kto rozume, Flor. 18. (Puł. 35 v. grzechi); odpusci wszelyka dopuszczena moia, Flor. 24; dopuszczenya moya, Puł. 47 v.; bich ziawil wszistka kazana twoia, Flor. 72; wszystka kazanya twa, Puł. 146 v.; pomny layanya twoya, Puł. 149 r. (Flor. 73. pamǫczen bǫdz laianam twogim); kazy mi slena ludzka, Flor. 32; myszlyenya lyuczka, Puł. 62 v.; pusczayǫcz naszyenya swoya, Flor. 125; naszyenya swoya, Puł. 260 v.: stǫpayǫcze w obwyǫzana przewedze gospodzyn, Flor. 124; w obwyǫzanya, Puł. 259 v.; na omolwyenya wymolwyenya w grzeszech, Puł. 277 v. (Flor. 140. na omolwene wymolwa grzesznich); ot pokolena w pokolena, Flor. 134. (Puł. 268 v. w pokolyenye); pamyętay dny dawne myszly pokolyenya wszelyka, Puł. 302 v.; czynyǫcze przestǫpanya nyenazrzalesm, Puł. 197 r. (Flor. 100. czinǫcze neprawdǫ); gen rozdzelyl morze czyrwone w rozdzelena, Flor. 135; w rozdzelyenya, Puł. 270 r.; ty yes vczynyl rosprawyenya, Puł. 195 r. (Flor. 98. ty nagotowal ies slotcosci); vzdrow skruszena iey, Flor. 59. (Puł. 118 v. vzdrow skruszenye yey); wǫzvge skruszena gych, Flor. 146; zwyęzuye skruszenya gych, Puł. 287 v.; swyǫzuge skruszenya gich, Wacł. 129 v.; na wsczekana krziwa, Flor. 39; na wszczyekanya krzywa, Puł. 82 r.; wstǫpena w serczu swoiem rozloszil, Flor. 83; wstǫpyenya, Puł. 169 v.; msczǫ wszistky nalazena gich, Flor. 98. (Puł. 195 v. wszystky nalyazy); znamenicze wczyncze w lvdzoch wynalezena gego, Flor. Isai; zyawcze w lyudzoch wynalyezyenya yego, Puł. 293 r.; welikoczinǫcz zbawena crola iego, Flor. 17. (Puł. 34 r. zbawyenye); iensze kaszesz zbawena iacob, Flor. 43; wzkazuyesz zbawyenya, Puł. 89 v.

§. 182. c) Temata żeńskie pierw. na -a *mają końcówkę* -y *(starosł.* ꙑ), *które též pełni funkcyją nominativu:* mowicz bǫdǫ gadky, Flor. 77; będę molwicz gatky, Puł. 154 r. *(tu zębowa dźwięczna czyli słaba przeszła w bezdźwięczną czyli mocną, podobnie jak we* Flor. 27. lut, *zamiast* lud); badaiǫ sercza i pocrotky bosze, Flor. 7. (Puł. 11 r. badayacz szyercza y pokrǫntkę boze); zaszszy pocrǫtky moie, Flor. 25; vzszy pokrątky moye, Puł. 48 v.; oszadl ges pokrǫky moge, Flor. 138; pokrątky moye, Puł. 274 v.; murzinowe przeidǫ rǫky iego bogu, Flor. 67, *(przykład ten wątpliwy jest co do znaczenia, bo może być co do formy i genetivem singul, w Puł. jest:* vspyeszǫ przed yego rękama ku bogu, 133 v. *w Wulgacie zaś: Aethiopia celeriter transmittat manuum suarum (donum) ad Deum)*; ti posuszil yes rzeky etham, Flor. 73; rzyeky ethan, Puł. 148 v.; wiwodl yaco rzeky wodi, Flor. 77; yako rzeky, Puł. 155 v.; obroczil w krew rzeky gich, Flor. 77; rzeky, Puł. 158 r.; wszistky rzeky twoie wwodl ies na mǫ, Flor.

87; wszystky wody twe, Puł. 175 r.; rzeky zdzerzesz zyemye, Puł. 300 r.; vliczki neba otworzil, Flor. 77; vlyczky, Puł. 156 v.; bawni (*pro:* jawni) ies mi vczinil drogi sziwota, Flor. 15; drogy, Puł. 25 v.; drogi twoie ... ukaszi mne, Flor. 24; drogi twoye, Puł. 46 r.; nauczy czyche drogy swoye, Puł. 46 v. (*co jednak może być i genet. singul.*; nauczi cyche drogam swim, Flor. 24); ziaway gospodnu drogy twoye, Puł. 72 v. (Flor. 36. drogϕ twoiϕ); wye gospodzyn drogy nyewynnych, Puł. 74 r. (Flor. 36. znaie gospodzin drogϕ); znamy vczynyl droghi swoye, Flor. 102; znany vczynyl drogy swoye, Puł. 201 v. (Wittenb. znamy uczynyl cziesti swe); droghy moge zyawil gesm, Flor. 118; drogy moye, Puł. 238 v.; drogi moie oznayomylem, Wacł. 7 r.; myslyl gesm droghy moge, Flor. 118, 57; myszlyl yesm drogy moye, Puł. 242 r.; pamiϕtalem na drogi moie, Wacł. 26 r.; swytky droghy moge spacrzyl ges, Flor. 138; wszystky drogy me przesrzal yes, Puł. 273 v.; posznay droghy moge, Flor. 138; poznay szczeszky moye, Puł. 275 v.; ty poznal ges droghy moge, Flor. 141. (poznal yes szdze moye, Puł. 279 r.); droghy grzesznych rosproszy, Flor. 145; drogy grzesznych. Puł. 287 r. (Wacł. 126 r. z drogy); drogy vczynyl yes w morzu, Puł. 301 r.; wszitko podbil ies pod nogi iego, Flor. 8; pod nogy yego, Puł. 13 r.; swirzchowal nogi moie, Flor. 17; nogy moye. Puł. 32 r.; pod nogi moie, Flor. 17; pod nogy moye, Puł. 32 v.; kopali sϕ rzϕcze moie y nogi moie, Flor. 21; nogy moye, Puł. 41 r.; witargne z sidla nogi moie, Flor. 24; nogy moye, Puł. 47 v.; postawil ies ... nogi moie, Flor. 30; nogy moye, Puł. 57 v.; postawil iest na opoce nogi moie, Flor. 39; nogy moye, Puł. 81 v.; pod nogi nasze, Flor. 46; pod nogy nasz, Puł. 95 v.; nogy moie (witargl ies), Flor. 55; nogy moye, Puł. 112 v.; vsmyerzyly sϕ w pϕczczyech noghi yego, Flor. 104; vszmyerzyly w pęczyech nogy yego, Puł. 208 v.; noghy ymayϕ a ne bϕdϕ chodzycz, Flor. 113; nogy mayϕ, Puł. 229 v.; wytargl noghy moge, Flor. 114; nogy moye, Puł. 231 v.; obroczyl gesm noghy moge, Flor. 118, 57; nogy moye, Puł. 242 r.; obroczilem nogi moie, Wacł. 26 r.; chowal gesm noghi moge, Flor. 118, 97; nogi moye, Puł. 247 r.; wstrzimovalem nogi moye, Wacł. 36 r.; noghy swϕtych swogych schowa, Flor. Ann.; nogy, Puł. 296 r.; wynidze dyabel przed noghy gego, Flor. Habac.; przed nogy yego, Puł. 299 v.; postawy nogy moye, Puł. 301 v.; oteymi otemne plagi moie, Flor. 38; razy twoye, Puł. 80 v.; wesrzi na slugi twoie, Flor. 89; na slugy twoye, Puł. 183 v.; na slugi twoie, Wacł. 15 v.; czynysz ... slughi twe ognyem, Flor. 103; slugy twoye, Puł. 203 v.; lescz czynyly w slvghy yego, Flor. 104. (Puł. 209 r. slugam yego); w faraona y we wszystky slugy gego, Flor. 134; we wszystky slugy yego, Puł. 268 r.; wardęgy gich ... zwyϕzal, Puł. 159 r. (Flor. 77. wardϕgϕ); zgladzy gospodzyn wszelkye wargy lzywe, Puł. 19 v. (Flor. 11. sgladzi vsta lsciwa); przes wargi moie, Flor. 15; przes wargy moye, Puł. 24 v.; wargi moie otworz, Flor. 50; wargy moye; Puł. 104 v.; varghy moye wztworz, K. Świdz.; xps wargy nasze otwarza, Puł. 139 r.; wznesy rϕcze twoye w pichi gich, Flor. 73; w pychy.

gich, Puł. 147 r.; spewacz czsnoti twoie, Flor. 20; szyly twoye, Puł. 39 r.; dobroty dal ies mne, Flor. 12. (Puł. 21 r. dobra dal mnye); bo iesm nasladowal dobroty, Flor. 37. (Puł. 79 r. dobrotę); spyewa dobroty, Puł. 224 v; wszitky lichoti moie sgladz, Flor. 50; vszitky lichoti mee sgladz, K. Świdz. (*w nowszych psalterzach wszędzie prawie wyraz* lichota *zastąpiony wyrazem* złość, wszytky zloszczy, Puł. 104 r.; wszitki zloszczi, Wacł. 116 v.); lichoty strogicze, Flor. 57. (zloszcz, Puł. 114 v.); nechczeycze pwacz w lichoti, Flor. 61. (we zloszczy, Puł. 121 v.); vsta molwǿcich lichoti, Flor. 62; badali sǿ lichoti, Flor. 63. (Puł. 123 v., 124 r. zloszczy); lichoti acz iesm przyglǿdal, Flor. 65, (Puł. 128 v. za zloszczǿ acz yesm wesrzal); poloszil ies lichoti nasze, Flor. 89. (Puł. 182 v. zloszczy); nechayczе molwicz przecywo bogu lichoty, Flor. 74; nawedzǿ w metle lychoti gich, Flor. 88. (Puł. 150 r, 179 v. zloszcz); daleko vczynyl od nas lychoty nasze. Flor. 102; bǿdzeszly lychoty chowacz, Flor. 129. (Puł. 202 r., 263 v. zloszczy, Wacł. 18 v. zlosczi); na pa myęczy myey wszytky obyety twoye, Puł. 36 v. (Flor. 19. pamǿczen bǿdz wszem obetam twogim); czyny myloszcz y otplaty, Puł. 74 r. (Flor. 36. smiluie se y odplaczi); w odplaty y we szcodǿ, Flor. 68; w otplaty, Puł. 137 r.; xpus zle wracza odplaty, Puł. 144 r.; ien vczynyl poszwyaty wyelyke, Puł. 269 v. (Flor. 135 swecze); abych nawyk prowoty twoye, Flor. 118, 65; abych powykl prawoty twoye, Puł. 243 v. (Wacł. 28 v. abich se uczil szprawiedliwoscziam twogim); roboti gich (dal), Flor. 77; roboty gich, Puł. 158 v.; roboty ludskee osedly sǿ (*possederunt*), Flor. 104; wboty (*zamiast* roboty, *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 219*) lyudzke oszyedly, Puł. 210 v.; rozberzcze czvdzy roboty yego, Flor. 108; rozchwataycze czudzy roboty yego, Puł. 221 v.; sirǿti (*pro:* siroti) popili (*pro:* pobili) sǿ, Flor. 93; szyroty pobily, Puł. 188 r.; dayesz pomsty, Puł. 33 v. (Flor. 77. mnscisz); gwazdy (vzrzǿ), Flor. 8; gwyazdy (usrzę), Puł. 12 v.; meszǿdzcz y gwyazdy na pomocz noczy (vczynyl), Flor. 135; gwyazdy, Puł. 269 v.; iensze czini krziwdy, Flor. 36. (Puł. 72 v. krzywdę); molwili sǿ krziwdy, Flor. 57; molwyly krzywdy, Puł. 114 v.; krziwdi rǿce wasze spewaiǿ, Flor. 57; krzywdy, Puł. 114 v.; czyrpyal wyelyke krzywdy, Puł. 134 r.; wszem krzywdy czyrpyǿczym, Puł. 201 v. (Flor. 102. wszem nasyle czyrpyǿnczym, Wittenb. wsiem nasile tirpieczym); prze krzywdy zem gych, Flor. 106; prze krzywdy Puł. 216 v.; prawdy milowal iest, Flor. 10; prawdy, Puł. 18 v.; wydzczye prawdy, Puł. 26 r. (Flor, 16. prawdǿ); prawdy zyskowacz będze, Puł. 59 v. (Flor. 30. prawdi szuka); spowyedacz będę nyeprawdy moye gospodnu, Puł. 60 v. (Flor. 31. spowadacz se bǿdǿ ... neprawdo moiǿ); zaprawdy wszaco blizu boiǿczich se iego, Flor. 84. (Puł. 171 r. a wszakosz blyza); clascz bǿdǿ radi, Flor. 12, (Puł. 20 v. radę); mislili sǿ radi, Flor. 20; rady, Puł. 39 r.; kazy rady ksǿszǿcze, Flor. 32. (Puł. 62 v. odrzucza radę); sgromadzaiǿ ... wodi morske, Flor. 32; wody morske, Puł. 62' v.; postawil wody, Flor. 77; postawyl wody, Puł. 155 v.; wiwodl yaco rzeky wodi, Flor. 77; wody, Puł. 155 v.; obroczyl wody gych

w krew, Flor. 104; obroczyl wody gych, Puł. 209 r.; bǫdzecze czyrpacz wody, Flor. Isai. (wodę, Puł. 292 v.); swadl na ne gospodzyn wodi morzke, Flor. Moy.; swyodl na nye bog wody morske, Puł. 299 r.; prze zdradi, Flor. 72. (prze lzy, Puł. 145 v.); uczynyenysmy w potępy szǫszyadom, Puł. 161 v. (Flor. 78. vczineni iesmi przekorǫ); napelni wszietky prosby twoie, Flor. 19; proszby twoye, Puł. 37 r.; dacz prosby, Flor. 36; dacz prozby, Puł. 72 v.; wisluszal prosbi moie, Flor. 39 (Puł. 81 v. przyǫl iest prosbę moyę); riby morzke (podbil ies), Flor. 8; ryby morskye, Puł. 13 r.; pobyl ryby gich, Flor. 104; zmorzyl ryby gych. Puł. 209 r.; any smeszayancz person any osobe (*sic*) roszlǫczayǫcz, Flor. Atan.; any ossoby rozlǫczayǫcz, Puł. 308 r. (*znaczenie w tym miejscu przemawia za accusat. pluralis, konstrukcyja zaś za genet. singul.; obie te formy pod względem morfologicznym są możliwe, bo forma* ossoby *może być tak genet. singul. jak i accusat. plur. Forma* osobe *znajdująca się w psałterzu Floryjańskim musiała powstać wskutek omyłki tylko, bo trudno przypuścić, aby tu działała analogija tematów na* -ja. *W Modlitwach Wacł. jest* any gysznosczi rozlaczaiancz 8 v.); puszcza krzystal swoy yako skyby, Flor. 147; yako skyby, Puł. 289 r.; iako skibi, Wacł. 133 v.; porodzyla szemya gich szaby, Flor. 104; zaby, Puł. 209 v.; bog zlame glowi, Flor. 67; bog zetrze glowy, Puł. 132 r.; zamǫczil ies glowi smokow, Flor. 73; zamǫcziles glowy, Puł. 148 r.; zlamal ies glowi zmocowi, Flor. 73; glowy smokowe, Puł. 148 r.; zatrzǫse glowy, Flor. 109; strzęszye glowy, Puł. 224 v.; molwi gospodnowi molwi, Flor. 11; molwy gospodnowy molwi, Puł. 19 v.; porzucyl ies molwi moie za sǫ, Flor. 49. (Puł. 102 r. porzucziless rzecz moyę); chwalicz bǫdǫ molwi moie, Flor. 55. (Puł. 111 v. molwę moyę); w bodze będę chwalycz molwy, Puł. 112 v. (Flor. 55. molwǫ); rozlozy molwy swoye, Puł. 226 v. (Flor. 111. rozloszy rzeczy swoge); w molwy prawoty twoge, Flor. 118, 121; w molwy prawoty twoyey, Puł. 249 r. (Wacł. 39 r. w wimowǫ); bych myslyl molwy twoge, Flor. 118, 145; molwy twoye, Puł. 252 r.; obyetowaly sǫ syny swe y czsery swe dyablo, Flor. 105; czory swe dyablom, Puł. 214 r.; gotuiǫ gori we czci swoiey, Flor. 64; gotuyǫcz gory, Puł. 125 v.; czemu podesrzani ymacze gori zsadle, Flor. 67; macze gory sszyadle, Puł. 131 v.; pocrila iest gori czma iey, Flor. 79; przykryl gory czyen yey, Puł. 164 r.; plomen szgǫczi gori, Flor. 82; zgǫczy gory, Puł. 168 v.; podswygl yesm oczy moy na gory, Flor. 120; na gory, Puł. 256 r., Wacł. 75 v.; yasz stǫpa w gory syon, Flor. 132; w gory, Puł. 266 v.; stǫpy dotkny gory, Flor. 143, a sstępy vderz gory, Puł. 282 r.; mory gich w szerzawu (pobil), Flor. 77; mory gich srzeszeny, Puł. 158 v.; vesmesz modli sprawedlnosci, K. Świdz.; modly, Puł. 105 r. (Flor. 50. ofarǫ); modly y offari (przymesz), Flor. 50; poklad y modli, K. Świdz.; poklad y modly (wezmyesz), Puł. 105 r.; yedly modly martwych, Puł. 213 r. (Flor. 105. gedly sǫ poswyǫczenye); zawory szelazne zbyl, Flor 106; zawory zelyazne zbyl, Puł. 216 v. (zawori zelezne zlamal, Klement.); wroczę chwaly tobye, Puł. 122 v. (chwalena twoia, Flor. 55); powadaiǫcz chwali gospodnowi, Flor. 77;

powyadayǫcz chwaly, Puł. 154 v.; poloszil iest czmi szirokoscz swoiǫ, Flor. 17; polozil czmy, Puł. 29 v.; poloszyl yes tczmy, Flor. 103; polozylesz czmy, Puł. 205 r.; poslal tczmy, Flor. 104; poslal czmy, Puł. 209 r.; crasi domu dzelicz plony, Flor. 67; krasy domu dzelycz lup, Puł. 131 r. *(przykład wątpliwy)*; vslyszany vczyny wszytki chwaly yego, Flor. 105; wszystky chwaly yego, Puł. 211 r.; lud y kobili zbawisz gospodne, Flor. 35. (Puł. 71 r. ludzye y zwyerz zbawysz); zlamal iest syly, Flor. 75; zlamal szyly, Puł. 150 v.; nagotowali sǫ strzali, Flor. 10; strzaly swoye, Puł. 18 r.; strzali swe, Flor. 7; strzaly swoye (vczynyl), Puł. 11 v.; poslal strzali swoie, Flor. 17; straly swoye, Puł. 30 r. (poslal strzeli swe, Klem.); wypuscy strzaly twoge, Flor. 143; wypuszczy straly twoye, Puł. 282 v.; poyę strzaly moye krwyǫ, Puł. 307 r.; pan pradzywy setne wyrzchy albo zyly grzesznich, Flor. 128. (Puł. 262 v. setnye wyrzchy); smętek lyeczy rany grzechow, Puł. 253 r.; Cristus czyelne rozgodzyw stony *(pro:* strony), Puł. 187 v.; postawyl welny gych w cychoscz, Flor. 106. (Puł. 217 v. welnę gich); vszima vbaczi zlzi moie, Flor. 38; zlzy moye, Puł. 81 r.; poloszyl ies zlzi moie, Flor. 55; polozyl yes zlzy moye, Puł. 112 r.

Męski: na patriarchy proroky, Puł. 176 v.

§. 183. f) Temata żeńskie pierw. na -ja *mają końcówkę* -e, *odpowiadającą starosłow.* -ѧ: w tobye nadzyeye ymyal yesm, Puł. 280 v. (Flor. 142. gesm w czǫ pfal); vczynyl weligee rzeczy, oczwernycze *(terribilia)* w morzv czyrzwonem, Flor. 105; oczwernycze, Puł. 212 v. *wyrazu tego w innych znanych zabytkach nie ma; tkwi tu pierwiastek ten sam, co w rzeczowniku* poczwara, *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 222, 262—3;* blyzkawicze rozmnoszil, Flor. 17; blyskawycze rosmnozyl, Puł. 30 r. (Klem. bliskanye rozmnoszil); rosweczili sǫ blyzkawicze twoie, Flor. 76; blyskawycze twoye, Puł. 153 v.; blyzkawycze w deżdz wczynyl, Flor. 134; blyskawycze, Puł. 268 r; wzczogla iest maczicze swoie, Flor. 79. (rosczyęgla roszdze swe, Puł. 164 r. *[imię zbiorowe, por. §. 83]*); wzdawayce obetnice, Flor. 4; obyetnycze, Puł. 5 v.; obetnicze moie sewroczǫ, Flor. 21; obyetnicze moye wroczę, Puł. 42 r.; wraczay obetnicze twoie, Flor. 49. (Puł. 101 v. szlyuby twoye); bych wroczil obetnicze moie, Flor. 60. (Puł. 120 v. obyetnyczę moyę, Wacł. 9 v. obiati moie); wroczǫcz obetnicze moie, Flor. 65; wroczę tobie obyetnycze moye, Puł. 128 r.; obetnycze moye panv wroczǫ, Flor. 115 *(2 r.)*; obyetnycze moye gospodnu wroczę, Puł. 232 r. v.; pasl iesm owcze oczcza mego, Flor. prol.: owcze (podbil ies), Flor. 8; owcze, Puł. 13 r.; dal ies nas iaco owcze karm, Flor. 43; yako owcze w karmyǫ, Puł. 90 r.; na owce pastwi twoiey, Flor. 73; na owcze, Puł. 147 r.; przewodl ies iaco owcze lud twoy, Flor. 76; yako owcze, Puł. 153 v.; podyǫl iaco owcze lud swoy, Flor. 77; yako owcze, Puł. 159 r.; owcze swoye w wyekuge odpoczywanye wwodzy, Puł. 189 v.; poloszyl yako owcze czeladzy, Flor. 106; polozyl yako owcze, Puł. 218 v.; gen vczynyl swecze welyke, Flor. 135. (Puł. 269 v. vczynyl poszwyaty); bo on wye tayemnycze szyercza, Puł. 91 r. (Flor. 43. we scricza sercza); pobil w gradze

winnicze gich, Flor. 77; wyennycze gich, Puł. 158 v.; pobyl wynnycze gich, Flor. 104; pobyl wynnycze gych, Puł. 209 v.; sadzyly sǫ wynnyce, Flor. 106; sadzyly wynnycze, Puł. 218 r.; wzyąwy puszcze, Puł. 54 v. (Flor. 28. ziawy lomi); poloszyl puscze w stawy, Flor. 106. (Puł. 218 r. polozyl puszczo (*sic*) w stawy wod); pobil tluszcze gych, Puł. 157 r. (Flor. 77. pobil tluste gich); zetrzesz lodze tharske, Flor. 47; zetrzesz lodzye tarskye, Puł. 97 r.; riby morzke iesz przechodzǫ stdze morzke, Flor. 8; yes przechodzą zzdze morskye, Puł. 13 r. (*nomin. sing.* żdzia *lub* żdza, *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 250)*; odchilil ies stdze nasze, Flor. 43. *(*Puł. 91 r. obroczyl yes szyercze nasze); ty poznal yes szdze moye, Puł. 279 r. (Flor. 141. droghy moge); obraczaiǫczy dusze, Flor. 18; dusze, Puł. 35 r.; w dusze zamǫczaiǫcze me, Flor. 26; myedzy dusze, Puł. 51 v.; wzyącz dusze moye, Puł. 58 r. (Flor. 30. duszǫ moiǫ, *prof. Nehring uważa formę psałterza Puławskiego za błędną, powstałą z nieuwagi, zamiast* duszę moyę, *por. Archiv f. sl. Ph. V. 219*)*;* abi witargl ze smerczi dusze gich, Flor. 32; dusze gich, Puł. 63 v.; zbawi gospodzin dusze, Flor. 33; odkupy dusze, Puł. 66 r.; dusze od strzal wyruwa, Puł. 123 v.; dusze vbogich zbawoni vczini, Flor. 71; dusze, Puł. 143 r.; odkupy dusze gich, Flor. 71; dusze, Puł. 143 r.; strzy dusze moye, Puł. 172 r. *(może to być jednak i genet. sing. jak we Flor.* strzeszi dusze moiey, 85); poslal nasyczenye w dvsze gych, Flor. 105. (w duszę, Puł. 212 r.); fygusze gych (pobyl), Puł. 209 v. (Flor. 104. fyłowe drzewo); ty vcowal ies zorze y sluncze, Flor. 73. (Puł. 148 v. zarzę); w wesze bosze, Flor. 83. (Puł. 169 r. w przebytky boze)*;* rozdzelǫ lvpesze, Flor. Moy. *(dziś nom. sing.* łupież, Puł. 297 v. plony); na lǫdzwe twoye, Flor. 44; na lyędzwye twoye, Puł. 92 v.; szczinil wszitky wole mole w nich, Flor. 15; wolye me, Puł. 24 r.; wole swoye (znany vczynyl), Flor. 102; wolye swoye, Puł. 201 v.; syaly sǫ rolye, Flor. 106; szyaly rolyey, Puł. 218 r.; we wszytky wole yego, Flor. 110; we wszystke wolyey yego, Puł. 225 r.; slotke bral ies karme, Flor. 54; byral karmye, Puł. 110 r.; karme poslal gim, Flor. 77; karmye spuszczyl gym, Puł. 156 v.; poloszili sǫ ... karme ptakom neba, Flor. 78; karmye, Puł. 161 r.; sędzy zyemye, Puł. 167 r. (Flor. 81. sǫdzi zemǫ); dal zyemye gich dzedzycztwo, Puł. 268 v. (Flor. 134. dal szemǫ gych w dzedzycztwo); ti rostargl ies studne, Flor. 73; studnye, Puł. 148 v.; genze wypusczasz studnye w podolech, Flor. 103; wypuszczasz studnye, Puł. 204 r.; skalo w studne wod (obroczyl), Flor. 113. (Puł. 229 r. w studnyę).

Tu wreszcie zaliczę též formy łże: gisz molwǫ lsze, Flor. 5; szukacze lsze, Flor. 4, *jakkolwiek w nominat. i accus. sing. jest forma* łeż, *a nie* łża. *Puławski ma:* mowyǫ leesz, 7 r.; szukacze lesz, 5 v. *Uwagi godne są formy:* rolyey, wolyey, *które, jak wyżéj podałem, znajdują się w psałterzu Puławskim. Powstały one zapewne pod wpływem genetivu singul., który w tych rzeczownikach w obu psałterzach ma analogiczną końcówkę* -ej (*por. §. 44*). *Obok* wolej *jednak mamy 2 razy w Puł. formę* wole.

§. 184. g) Temata męskie pierw. na -i *kończą się na* -i, *obok czego jednak występują formy na* -e.

Z końcówką -i: po wszytky dny, Flor. 7, Puł. 11 v.; na długe dny, Flor. 22, Puł. 44 r.; po wszitky dny, Flor. 26, Puł. 50 v.; dny widzecz dobre, Flor. 33; dny wydzyecz dobre, Puł. 65 v.; we dni glodne, Flor. 36; we dny, Puł. 74 r.; merne poloszil ies dni moie, Flor. 38; dny moye, Puł. 80 r.; po wszitky dny, Flor. 41. (Puł. 87 v. na kaszdy dzyen); dni na dui crolowi nadloszisz lata iego, Flor. 60.; dny nad dny, Puł. 120 r.; mislil iesm dni stare, Flor. 76; dny stare, Puł. 152 v.; iaco dni neba (poloszǫ), Flor. 88; yako dny nyeba, Puł. 179 v.; vmneyszil ies dni czasa iego, Flor. 88; vmnyeyszyles dny, Puł. 181 r.; radowali iesmi se za dny, Flor. 89 (Puł. 183 v. w dnyoch); pomnal gesm dny stare, Flor. 142; dny stare, Puł. 280 v.; we wszelke dny, Flor. Isai. sec.; w wszelyke dny, Puł. 294 v.; pamyętay dny dawne, Puł. 302 v.; sǫdzi ludzi, Flor. 7. (Puł. 11 r. sądzy lyudzye); vdrǫczyl yes lyudzy, Puł. 89 r. (Flor. 43. lud); podbyl yes lyudzy pod nas, Puł. 95 v. (Flor. 46, lud); na lyudzy, Puł. 161 v. (Flor. 78. w pogany); sǫdzicz bǫdze ludzi, Flor. 95; lyudzy, Puł. 192 r.; ludzi (sǫdzicz bǫdze) w prawdze swoiey, Flor. 95, 97; lyudzy, Puł. 192 r. (Puł. 194 v. lyud).

Z końcówką -e: sądzy lyudzye, Puł. 11 r. (Flor. 7. ludzi); ludzye y zwyerz zbawysz, Puł. 71 r.; postawylesz lyudze, Puł. 128 r.; sǫdzysz lyudze, Puł. 129 r. (Flor. 35, 65, 66. lud); karanye w lyudze, Puł. 291 v. (Flor. 149. w lvdzoch).

Właściwą końcówką jest tutaj -i, *podobnie jak w języku starosłowieńskim. Na utworzenie zaś formy z końcówką* -e *wpływały zdaje się następujące czynniki:*

1) nominativus pluralis tych tematów ludzie.

2) accusativus pluralis tematów męskich pierwotnie na -ja, *np.* konie.

3) analogija innych tematów męskich spółgłoskowych, jak np. kamienie.

Uwagi godna, że formę tę napotykamy w obu psałterzach tylko w rzeczowniku ludzie; *rzeczownik* dzień *zawsze ma* dni. *Jest ona częstszą w psałterzu Puławskim, niż we Floryjańskim, bo w Puławskim znajdujemy formę* ludzie *sześć razy, we Floryjańskim zaś tylko cztery razy.*

Prócz tych dwu form mamy jeszcze w psałterzu Puławskim zupełnie podług analogii tematów na -a *twardych utworzoną formę* paznokty (*starosł.* ногъты); dobywa rogow i paznokty, Puł. 137 v. (Flor. 68. paznoktów).

§. 185. h) Temata żeńskie pierw. na -i *mają końcówkę* -i: trud y bolescy znamonuiesz, Flor. 9; bolyeszczy, Puł. 17 r.; bolescy odzerszely, Flor. Moy.; bolyeszczy odzyerzely, Puł. 298 r.; w oglowi y w usdze czelusci gich sczisni, Flor. 31; czelyuszczy, Puł. 61 r.; czeluscy lwow zlame gospodzyn, Flor. 57; czelyuszczy, Puł. 115 r.; ne zostawy gospodzyn prǫta grzesznych na czǫsczy prawych, Flor. 124.

(nad szczęszczym, Puł. 259 v.); cladǫ w zkarbech glǫbocosci, Flor. 32; kladǫcz w skarbyech glembokoszczy, Puł. 62 v. (*disponit in thesauris abyssos*); glębokoszcz glębokoszczy wzywa, Puł. 87 r. (Flor. 41. glǫbocoscz glǫbocoscz wziwa); zliczili sǫ wszistky coscy moie, Flor. 21; koszczy moye, Puł. 41 r.; bog rosypa cosczi gich, Flor. 52; koszczy gych, Puł. 107 r.; weszlo yest ... w koscy yego, Flor. 108; w koszczy yego, Puł. 222 r.; tako starl wszytky koszczy moye, Puł. 293 v. (Flor. Isai. sec. koscze); wnydzy sprochnyaloszcz w koszczy moye, Puł. 301 r.; molwǫcz lsci sǫ mislili, Flor. 34; lszy myszlyly, Puł. 69 r.: lsczi wszego dna sǫ mislili, Flor. 37; lzy, Puł. 78 r.; mądroszczy dayączy, Puł. 35 r. (Flor. 18. mǫdroscz dayǫczy); wnydǫ w nyzcosczi zeme, Flor. 62; w nyskoszczy zyemye, Puł. 123 r.; lyudze myszlyly proznoszczy, Puł. 2 v. (Flor. 2. prosznoscz); prosznoscy molwili sǫ, Flor. 11. (Puł. 19 r. prozna); nenasrzal ies chowaiǫcze prosznoscy, Flor. 30; chwowayǫcze prosnoszczy, Puł. 57 r.; molwili sǫ prosznosczi, Flor. 37. (Puł. 78 r. proznoszcz); ne glǫdal iest na prosznosczi, Flor. 39; na proznoszczy, Puł. 82 r.; wezmǫ w prosnosczy masta swoga, Flor. 138; w proznoszczy, Puł. 275 r.; pokazal yes lyudu twemu przykroszczy, Puł. 118 v. (Flor. 59. twarda); ty nagotowal ies slotcosci, Flor. 98. (Puł. 195 r. ty yes vczynyl rosprawyenya); poloszili sǫ smertnoscy slugam twogim, Flor. 78. (Puł. 161 r, polozyly czyala); czemu ti wipowadasz sprawedlnosci moie, Flor. 49; sprawyedlywoszczi moye, Puł. 102 r.; ia sprawedlnosci bǫdǫ sǫdzicz, Flor. 74; sprawyedlnoszczy będę sędzycz, Puł. 149 v.; sprawednosci moie pobeszczinili, Flor. 88. (Puł. 179 v. sprawyedlnoszcz moyę); iesz ies vczinil welicosci, Flor. 70. (yezes vczynyl dzywy, Puł. 141 r.); na wyssokoszczy moye powyedze mye, Puł. 301 v.; xpus zloszczy karze, Puł. 79 v.; wszytky zloszczy moye sgladz, Puł. 104 r.; wszitki zloszczi moge zglaadz, Wacł. 116 v. (Flor. 50. lichoti); gysz stroyǫ zloszczy, Puł. 116 v. (Flor. 58. lichotǫ); gysz stroyǫ zloszczy, Puł. 116 v. (Flor. 58. lichotǫ); nyechczyeycze pwacz we zloszczy, Puł. 121 v.; vsta molwyǫczych zloszczy, Puł. 123 v.: badaly zloszczy, Puł. 124 r. (Flor. 61, 62, 63. lichoti); odpuszczylesz zloszczy, Puł. 170 v.; zloscy, Wacł 68 v. (Flor. 84. lichotǫ); poloziles zloszczy nasze, Puł. 182 v. (Flor. 89. lichoti); wydzelysmy zloszczy, Puł. 183 v. (Flor. 89. widzely iesmy zle); yen molwy zloscy, Puł. 197 v. (Flor. 100. zle); dalyeko vczynyl od nas zloszczy nassze, Puł. 202 r. (Flor. 102. lychoty); zloszczy yesmy stroyly, Puł. 211 v. (Flor. 105. lychotǫ); bǫdzeszly zloszczy chowacz gospodne, Puł. 263 v.; zlosczi zachowawacz, Wacł. 18 v. (Flor. 129. lychoty); gyszto myslyly zloszczy w szyerczu, Puł. 276 r. (gizto mislechu zlosti w srdcyu, Klement. lychotǫ, Flor. 139); iaco iesmi sliszeli tako iesmi widzeli w mescze gospodnowem czcy, Flor. 47; moczy, Puł. 97 r.; powadaiǫcz chwali gospodnowi y czczy iego, Flor. 77; moczy, Puł. 154 v.; za yego dobroczy dzękuyǫcz, Puł. 287 v.; pado w syecy gego grzeszny, Flor. 140. (w szyatkę, Puł. 278 v.); iensze wiwodzi iǫtcze w moczi, Flor. 67. (Puł. 130 v. w mocze); prawycza panowa vczynyla gest moczy, Flor. 117. (Puł. 234 v. mocz boze, *jestto omyłka*

zamiast moczy boze, *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 219*); wnydo w m◊czi (*pro:* moczi) gospodnowi, Flor. 70; wnydę w moczy panowy, Puł. 140 v.; kto molwycz b◊dze moczy gospodnowy, Flor. 105. (Puł. 211 r. mocz); apostoly szwyętego ducha moczy wyerz◊czym zyawyay◊, Puł. 287 r.; vzdrawuge wszeczki nyemoczy twoge, Flor. 102; nyemoczy, Puł. 201 r.; nyemoci, Wacł. 10 v. (vzdrawuge wsieczky nemoczi twe); slvncza w pomoczy dnowy, Flor. 135. (*może to być i locativem singul.*, w Puł. 269 v. w pomocz); po wszitky nocy, Flor. 6. (Puł. 9 r. przes kalszdą nocz); i◊zik welike rzeczy molw◊cy, Flor. 11. (Puł. 19 v. wyelmorzeczny); welike rzeczy molwili s◊, Flor. 37; wyelykye rzeczy, Puł. 78 v.; na m◊ welike rzeczi molwil, Flor. 54; rzeczy, Puł. 110 r.; zachmvrzyl rzeczy, Flor. 104. (Puł. 209 r. zachmural); rozloszy rzeczy swoge w s◊dze, Flor. 111. (molwy swoye, Puł 226 v.); ne rozpladzaycze molwycz wyssoke rzeczy, Puł. 295 r. (wys◊kych rzeczy); poloszyl yako owcze czeladzy, Flor. 106; polozyl yako owcze czelyadzy, Puł. 218 v. (*disponit tamquam gregem familias*); myszly ymamy stroycz, Puł. 122 r.; bog wye myszly lyudzke, Puł. 188 v. (mislena ludzska, Flor. 93); vrozumal ges misly moge z daleka, Flor. 138; vrozumyal yes myszly, Puł. 273 v.; gotvy◊ myssly, Flor. Ann.; yemu gotuy◊ myszly, Puł. 295 v.; pamyętay dny dawne myszly pokolyenya wszelyka, Puł. 302 v. (*przykład wątpliwy*); odrosly iey (wzczogla iest), Flor. 79; odroszly swe, Puł. 164 r.; boyaszny boze nauczę was, Puł. 65 v. (*może to być jednak i genetivem singul. jak we* Flor. 33. boiazni boszey naucz◊ was); kazny twoye ostrzegacz barzo, Puł. 236 v. (Flor. 118. kaszny twoych ostrzegacz barzo, Wacł. 4 r. tis przikazal przikazanya twego strzedz barzo); kazny twoge dobywal gesm, Flor. 118. (Puł. 240 v. kazny twoyey dobywal yesm, Wacł. 24 v. przikazanya twego szukalem); Kosprawyli *(sic)* my mne zlostny bazny, Flor. 118, 81; prawly my zly baszny, Puł. 245 v.; powiadali mi zlosznyci baszni, Wacł. 34 r.; b◊d◊ badacz kazny boga mego, Flor. 118, 113; będę badacz kazny boga mego, Puł. 248 v. (Wacł. 38 r. band◊ na przikazanya boga mego); kazny twoge mylowal gesm, Flor. 118, 145; kazny twoye, Puł. 253 r.; kazny twoge mylowal gesm, Flor. 118, 161; kazny twoye, Puł. 254 r.; Cchowal gesm kazny twoge, Flor. 118, 161; chowal yesm kazny twoye, Puł. 254 r.; kazny twoge wybral gesm, Flor. 118, 169; kazny twoye wybral yesm, Puł. 254 v.; wir◊bili drzwi iego, Flor. 73; drzwy, Puł. 147 v.; drzwy okolo stoy◊cze (polosz), Flor. 140; drzwy, Puł. 277 v.; drzwi, Wacł. 17 r.; gdze polozy dzeczy swoye, Puł. 169 r. (Flor. 83. kurzota swoia); orzel pobudzay◊cz ku lyatanyu dzeczy swe, Puł. 303 r.

Podobnie jak w męskich, tak i w żeńskich spotykamy końcówkę -e po razu w obu psałterzach; tako starl wszytky koscze moge, Flor. Isai. sec. (koszczy, Puł. 293 v.); wywodzy yeyncze w mocze, Puł. 130 v. (w moczi, Flor. 67). *Być może, że powstały one tylko wskutek omyłki.*

§. 186. i) Temata męskie pierw. na -u *kończą się na* -y: rozdzelaicze domi iey, Flor. 47; rozdawaycze domy yey, Puł. 97 v.; nye zdzyelyǫ na poly, Puł. 111 r. (Flor. 54. ne zpolowǫ dnow swogich); rozmnoszil ies sini luczske, Flor. 11; syny, Puł. 20 r.; na sini, Flor. 13; na syny, Puł. 21 v.; widzal iest wszitky syni ludzske, Flor. 32; syny lyudzkye, Puł. 63 r.; mymo syny lyudzke, Puł. 92 r.; nad sini ludzske, Flor. 44; nad syny lyudzkye, Puł. 92 r.; na sini ludzske, Flor. 52; na syny lyudzke, Puł. 107 r.; zbawoni vczini sini ludzi, Flor. 71; syny vbogych, Puł. 142 r.; wibawil ies ... sini iacobowi, Flor. 76; syny yakobowy, Puł. 153 r.; osǫdz sini vmarzaiǫczich, Flor. 78; obeymy syny, Puł. 162 v.; vstawil ies wszistki sini ludzske, Flor. 88; wszystky syny lyudzke, Puł. 181 r.; spraw sini gich, Flor. 89; spraw syny gich, Puł. 183 v.; sprawiay sini gich, Wacł. 15 v.; bi rozwǫzal syny zagubonich, Flor. 101; rozwyǫzal syny, Puł. 200 r.; obyetowaly sǫ syny swe, Flor. 105; wzdawaly syny swe, Puł. 213 v.; nad was y nad syny wasze, Flor. 113; nad syny wasze, Puł. 230 r.; wydz syny synow twoych, Puł. 262 r. (Flor. 127. wydrz synow twogych); pomǫtay panv syny edom, Flor. 136; pamyętay panye syny edom, Puł. 271 v.; ne pfaycze w ksǫszǫta w syny ludzske, Flor. 145; w syny lyudzke, Puł. 286 v.; w syny lyudske, Wacł. 125 r.; gdy rozlǫczal syny adamowy, Puł. 303 r.; offerowacz bǫdǫ tobe woli s cozli, Flor. 65; wzdam czy woly skozly, Puł. 128 r.; genze pokriwasz wodamy wirzchi gego, Flor. 103; wyrchy, Puł. 203 v.; pan pradzywy setne wyrzchy albo zyly grzesznich, Flor. 128; setnye wyrzchy grzesznych, Puł. 262 v.; rozlozil w padoly zles, Puł. 169 v. (*może to być jednak i locativ. singul.*, *jak we* Flor. 83. w padole); nade wszistky stany iacob, Flor. 86; nade wszytky stany, Puł. 174 r.; w stany twoyey (*pro*: twoye), Puł. 88 v.; polozyly stany, Puł. 168 r. (Flor. 42, 82. przebitky).

W znaczeniu vocativu: przinescze gospodnu sini bosze, Flor. 28. (Puł. 53 v. synowye bozy).

§. 187. j) Temata pierw. na -u (-ъв) *femin. mają w psałterzu Puławskim końcówkę analogiczną* -e: zyskuyę krwye gych, Puł. 14 v. (Flor. 9. *brak); krwye slug swych pomszczi, Puł. 307 v. *W zabytkach starosłowieńskich mają te temata zawsze końcówkę* -i, *tj. przechodzą w tym przypadku do tematów na* -i, *formy zaś na* -e *niema wcale*; *por. R. Scholvin, Archiv. f. sl. Ph. II. 533. Forma na* -e *w języku staropolskim powstała zapewne pod wpływem tematów żeńskich na* -ja.

k) Temata męskie pierw. na -en *przeszły w języku polskim do tematów na* -ja *męskich, kończą się więc na* -e, *podczas gdy w starosłowieńskim przechodzą one do tematów na* -i *i mają zawsze końcówkę* -i: glos boszi gotuiǫczi ielene, Flor. 28. (Puł. 54 v. gotuyączego gyelyenya, Puł. 54 v.; postawy nogy moye yak yelyenye, Puł. 301 v.; nad zloto y nad droge kamene, Flor. 118, 121. (Puł. 249 v. Wacł. 39 v. nad topazion); strumene iego vpoy. Flor. 64; strumyenye yego, Puł. 126 r.; ti rostargl ies studne y strume (*sic*), Flor. 73;

y strumyenye, Puł. 148 v.; korzene wszech zlich wipǫdza, Flor. prol.; sadzil ies corzene iey, Flor. 79; wsadzyl yesz korzenye yey, Puł. 164 r.

§. 188. l) Temata nijakie pierw. na -men *mają zawsze końcówkę* -a: zwali sǫ ymona swa, Flor. 48, Puł. 99 r.; wszem gym ymena wyzwa, Flor. 146; ymyenya zdzyewa, Puł. 287 v.; wszitkym gym ymyenya zdzewa, Wacł. 129 v.; poloszil iest iaco lǫcziszcze mosǫdowe ramona moia, Flor. 17; ramyona moya, Puł. 32 r.; poloszili sǫ znamona swa znamona, Flor. 73; polozyly znamyna (*sic*) swa znamyony, Puł. 147 v. (*posuerunt insignia sua* (*pro*) *insignibus*); poloszil ... znamona swoia, Flor. 77; znamyona swa, Puł. 158 r.; wypusczyl znamona y czuda, Flor. 134; znamyona, Puł. 268 r.

m) Temata nijakie pierw. na -ent *mają również jak wszystkie neutra końcówkę* -a: polosz ksǫszǫta gich, Flor. 82; polosz kszyǫzęta gich, Puł. 168 r.; by navczyl ksǫszǫta yego, Flor. 104; kszyǫzęta, Puł. 208 v.; wylyla se yest swada na kxǫszǫta yego, Flor. 106; na kszyǫzęta, Puł. 218 r.; nysz dbacz we ksǫszǫta, Flor. 117; dbacz wkzyǫzenta, Puł. 234 r.; ne pfaycze w ksǫszǫta w syny ludzske, Flor. 145. ny pwaycze w syny lyudzke, Puł. 286 v. nie dufay w xaszanta, Wacł. 125 r.; gdze poloszi kurzota swoia, Flor. 83. (Puł. 169 r. gdze polozy dzeczy swoye); pobil wszistka pirzwenǫta, Flor. 77; pobyl wszystka pyrzwnyęta, Puł. 159 r.; pobyl ... pirzwyecznǫta wszelkey roboty gych, Flor. 104; pyrzwnyęta, Puł. 210 r.; pobyl pyrzworznyęta egipta, Puł. 268 r. (Flor. 134. pirzwerodzene), *w wyrazach tych* i, y, *nie oznacza nic innego, jak tylko* e *refleks starosł.* ѧ, *które w tym wypadku jest ścieśnione* (é), *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 244.*

§. 189. n) Temata nijakie pierw. na -es *przeszły przeważnie do tematów nijakich na* -a, *odrzuciwszy końcowe* -es *od tematu. Rzeczownik* niebo *ma jeszcze przeważnie od tematu na* -es *formę* niebiosa; vzrzǫ nebosa twoia, Flor. 8; vsrzę nyebyossa twa, Puł. 12 v.; na nebosa, Flor. 8; na nyebyosa, Puł. 12 v.; naclonil nebosa, Flor. 17; naklonyl nyebyosa, Puł. 29 v.; na nebosa, Flor. 56; na nyebyossa, Puł 113 v.; powiszi se nad nebosa, Flor. 56; nad nyebyossa, Puł. 114 r.; wstopil na nebosa, Flor. 67. (Puł. 133 v. na nyebo); poloszili sǫ w nebossa, Flor. 72. (Puł. 145 r. w nyebo); gospodzin zaprawdǫ nebyossa vczinil, Flor. 95. (Puł. 191 r. nyebo); naklon nebosa twoya, Flor. 143; nyebyossa twoya, Puł. 282 r.; pokryla gest nebessa (*sic*) slawa gego, Flor. Habac. (Puł. 299 r. nyebo); wstǫpil na nebosza, Flor. Atan.; na nyebyossa, Puł. 311 r.; na nyebiossza, Wacł. 113 v.

Formy ze skróconym tematem: powyszy se na neba, Flor. 107. (Puł. 219 r. na nyebie); gen vczynil neba, Flor. 135; vczynyl nyeba. Puł. 269 v.; iasz iest poloszil czuda, Flor. 45; yasz yest polozyl czuda, Puł. 95 r.; yenze czynysz czuda, Puł. 153 r. (Flor. 76. dziwi); czuda swoia (poloszil), Flor. 77; czuda swa, Puł. 158 r.; czuda y sǫdi yst yego (pomnycze), Flor. 104; czuda, Puł. 207 v.; wypusczyl zna-

mona y czuda, Flor. 134; znamyona y czuda, Puł. 268 r; polozyly czyala slug twych, Puł. 161 r. (Flor. 78. poloszili sǫ smertnoscy); myecz moy będzę pozyracz czyala, Puł. 307 v.; dzala palczow twogich (vzrzǫ), Flor. 8; dzyala, Puł. 12 v.; nad dzala, Flor. 8; postawylesz gy nad dzyala ręku twoych, Puł. 13 r.; iensze rozume wszitka dzala gich, Flor. 32; wszytka dzyala gich, Puł. 63 r.; powadam ia dzala moia krolowi, Flor. 44; dzyala moya, Puł. 92 r.; widzcze dzala bosza, Flor. 45; dzyala boza, Puł. 95 r.; ziawili sǫ dzala bosza, Flor. 63; dzala boza, Puł. 124 v.; widzcze dzala bosza, Flor. 65; dzala boza, Puł. 127 r.; pomnyal yesm dzala boza, Puł. 153 r. (Flor. 76. pamǫczen iesm bil dzalom gospodnowim); na dzala twoia, Flor. 89; na dzyala twa, Puł. 183 v. (Wacł. 15 v. na vczinky twoie); dzala rǫk naszich spraw nad nami, Flor. 89; dzyala, Puł. 183 v. (Wacł. 15 v. uczinki); dzala rǫku twoyu bǫdǫ se weselicz, Flor. 91. (Puł. 185 v. w dzyelyech); widzeli sǫ dzala moie, Flor. 94; wydzely dzala moya, Puł. 190 v.; widzeli dzala moia, Wacł. 117 r.; przepowyedaycze medzy pogany dzala yego, Flor. 104; powyadaycze myedzy pogany dzala yego, Puł. 207 r.; czynǫcz dzala albo skvtky, Flor. 106; czynyǫcz dzyala, Puł. 217 r.; zyawiǫ dzala yego w radoszczy, Flor. 106; zyawyǫ dzala yego, Puł. 217 r.; wydzely dzala gospodwa, Flor. 106; wydzely dzala boza, Puł. 217 r.; prawycz bǫdǫ dzala panowa, Flor. 117; powyadacz będę dzyala boza, Puł. 234 v.; dzala rǫkv twoyv ne gardzy, Flor. 137; dzyala, Puł. 273 r.; dzala rank twogich nye gardzi, Wacł. 137 v.; chwalycz bǫdze dzala twoya, Flor. 144; dzala twoya, Puł. 284 r.; nade wszytka dzala gego, Flor. 144; nadewszystka dzala, Puł. 284 v.; slowa moia .. wzwedz, Flor. 5; slowa moya ... vsluchny, Puł. 6 v.; prze slowa, Flor. 16, Puł. 26 r.; wisluszay slowa moia, Flor. 16; slowa moya, Puł. 26 v.; molwyl yest gospodnu slowa, Puł. 28 r.; milowal ies wszistka slowa, Flor. 51; wszytka slowa, Puł. 105 v.; vslisz slowa, Flor. 53; vslysz slowa, Puł. 108 r.; uszyma przygymi slowa, Wacł. 2 v.; w slowa vst mogich, Flor. 77; w slowa, Puł. 154 r.; pomnyal yest ... slowa, Flor. 104 (Puł. 207 v. slowo); poloszyl w nych slowa, Flor. 104; slowa, Puł. 209 r.; skryl gesm slowa twoga, Flor. 118; skryl yesm slowa twoya, Puł. 237 r. (skrilem wimowi twoie, Wacł. 5 r.); postaw sludze twome slowa twe, Flor. 118; slowo twe, Puł. 240 r. (Wacł. 23 v. wimowǫ twoia); gesm pfal w slowa twoya, Flor. 118; w slowa twoya, Puł. 240 v. (Wacł. 24 r. w mowach twich); bych strzegl slowa twoya, Flor. 118, 97; slowa twa, Puł. 247 r. (Wacł. 36 r. abich strzegl slow twogich); w slowa twoya pfal gesm, Flor. 118, 145; w slowa twoya, Puł. 251 v.; pytaly nas ... slowa pesny, Flor. 136. (Puł. 271 r. pytaly nas ... slow pyeszny); slvszal ges wszytka slowa vst mogich, Flor. 137; slyszal yes wszystka slowa, Puł. 272 r.; wszitka slowa, Wacł. 136 r.; slyszaly wszytky slowa, Flor. 137; slyszely wszystka slowa, Puł. 272 v.; sliszeli wszitka slowa, Wacł. 137 r.; we slowa lychoty, Flor. 140; w slowa, Puł. 277 v.; na slowa, Wacł. 17 r.; vslyszǫ slowa moya, Flor. 140; vslyszo slowa moya, Puł. 278 r.; slysz

zyemya slowa, Puł. 302 r.; podzwigli sǫ rzeki lycza (*licia*) swoia, Flor. 92. (Puł. 187 r. lycz (*lić*) swoyę, Wacł. 124 r. licz swoiǫ).

§. 190. Pluralis. Instrumentalis. a) Temata męskie pierw. na -a kończą się na -y, a niekiedy też na -mi. Z końcówką -y: z grzesznyky, Puł. 52 v. (Flor. 27. z grzesznimi); zęzyky (*pro:* z yęzyky). Puł. 7 v. (Flor. 5. iǫzikmi swimi); iǫziky swimi, Flor. 13; yęzyky swymy, Puł. 22 r.; gensze pokrywa nebo obloky, Flor. 146; jenze pokrywa nyebo obloky, Puł. 288 r.; gensze pokrywa nyebo obloky, Wacł. 130 r.; iensze iest przed weki, Flor. 54; przed wyeky, Puł. 110 v.; crol nas przed weky, Flor. 73; przed wyeky, Puł. 148 r.; przed weky vrodzon, Flor. Atan.; przed wyeky, Puł. 310 v.; przed wieki, Wacł. 112 r.; xpus yest bog nad bogi, Puł. 100 r.; nade wszemi bogi, Flor. 94; nadewsemy bogy, Puł. 190 r; nadewszitki bogi, Wacł. 107 v.; grozni iest nade wszemi bogi, Flor. 95; nadewszemy bogy, Puł. 191 r.; przed wszemy boghy, Flor. 134; nadewszemy bogy, Puł. 267 v.; genz czynysz angely twoye duchy, Flor. 103; jenze czynysz angyoly twoye duchy, Puł. 203 v.; nad grzechy nasszymy, Puł. 125 r. (Flor. 64. newmiloszczach naszich); pyrzwey za chlyeby sze possadzyly, Puł. 295 v. (Flor. Ann. za chlebmy); skrszitali sǫ na mǫ zobi swimi, Flor. 34; zęby swymy, Puł. 68 v.; skrszitacz bǫdze nan zǫbi swimi, Flor. 36; zęby swymy, Puł. 73 r.; zhǫby swymy skrzytacz bǫdze, Flor. 111; zemby swymy, Puł. 227 r.; offerowacz bǫdǫ tobe woli s cozli, Flor. 65; s kozly, Puł. 128 r.; duchownymy czyny, Puł. 66 v.; podaycze medzi pogani slawǫ iego, Flor. 95; powyadaycze myedzy pogany, Puł. 191 r.; przed pogany, Puł. 194 r. (Flor. 97. w obesrzenu poganow); przepowyedaycze medzy pogany dzala yego, Flor. 104; mydzy pogany, Puł. 207 r; tegdy rzekan medzy pogany, Flor. 125; tegdy rzekǫ myedzy pogany, Puł. 260 r.; nade wszemy pogany, Flor. 112, Puł. 227 v.

Z końcówką -mi: iǫzikmi swimi, Flor. 5. (*stosownie do poprawki prof. Nehringa w Iter Flor. 73,* Puł. 7 v. zęzyky sswoymy); pyrzwey za chlebmy sǫ se posadzely, Flor. Ann. (za chlyeby, Puł. 295 v.); xpus nyebyeskymy glosmy wzwyestowany w czele yest, Puł. 192 r.; wszedl gest pharao s woszmy, Flor. Moy.; z wozmy, Puł. 295 v.

Powszechną więc jest końcówka -y, podobnie jak w języku starosłowieńskim; we Flor. znajdujemy ją 17, a w Puł. 23 razy. Końcówkę analogiczną -mi, *odpowiadającą starosłowieńskiéj* -ъми, *mają we Flor. 3, a w Puł. 2 przykłady. W Bibl. Zof.* murmi 134 b. 36; wormi 204 a. 28, *por. Dr. E. Ogonowski, Archiv f. sl. Ph. IV. 263. Por. téż* kaplanmy *Anecd. palaeopol. Archiv f. sl. Ph. III. 28*; doctormy, *Kazania Paterka, pag. 96 v. Że występuje ona już w zabytkach starosłowieńskich u tych tematów, por. Miklosich, Vergl. formenl., str. 16, R. Scholvin, Archiv. f. sl. Ph. II. 494. Późniéj obie te formy wyrugowała forma z końcówką właściwą -a tematom żeńskim* -ami, *drogą analogii, a po części i ze względów syntakycznych, szczególniéj końcówkę* -y, *aby formę instrumentalu odróżnić od accu-*

sativu plur. Coś podobnego zachodzi w litewskim języku, o czym por. Dr. Aleks. Brückner, Zur Lehre von sprachl. Neubildungen in Litauischen, Archiv. f. sl. Ph. III. 288.

b) Temata męskie pierw. na -ja *mają końcówkę* -i, *podobnie jak w języku starosłowieńskim, gdzie* -и *powstaje z* -ъı *po miękkiéj spółgłosce lub* -j,. *i analogiczną* -mi.

§. 191. Z końcówką -i. *które po* c, dz, *wymawią się jak* -y: iộczczi swimi ne wzgardzil, Flor. 68; yęczy swymy nye wzgardzyl. Puł. 137 v.; wszedl gest pharao s woszmy y s gesczy swogymy [z jeźdźcy. *podobnie podaje i wyjaśnia fonologicznie formę* gescze *Dr. Kalina w Anecdota palaeopol. Archiv f. sl. Ph. III. 22. W Bibl. kr. Zofii mamy* geszcce 251 b. 17; geszczce 290 b. 2; gesczczow 285 a. 10; *por. Dr. E. Ogonowski, Archiv f. sl. Ph. IV. 255*] Flor. Moy. (Puł. 298 v. z panoszamy swoymy); przed oczczi gich czinil dziwi, Flor. 77; przed oyczy gych, Puł. 155 v.; sotczy naszymy, Flor. 105; z oyczy naszymy, Puł. 211 r.

Z końcówką -mi, *odpowiadającą starosłowieńskiéj* -ьми*:* smerni bộdộ dzedziczmi zeme, Flor. 36. (Puł. 73 r. będộ bydlycz na zyemy); s mộszmi, Flor. 25; z męszmy, Puł. 49 r ; nad crolmi zeme, Flor. 88; nad krolmy, Puł. 179 v.; przed krolmy, Flor. 118; przed krolmy, Puł. 241 r. (Wacł. 24 v. przed obliczim krolow); wzgardzy naprzeyacelmy (*sic*) swymy, Flor. 111; nyprzyaczyelmy swymy, Puł. 227 r.; wzgardza neprzeyaczelmy mogymy, Flor. 117; wzgardzę nyeprzyaczyelmy moymy, Puł. 234 r.: nad nyeprzyaczyelmy yego, Puł. 209 r. (Flor. 104. nad nyeprzyyaczele yego). *Por. Kazania Paterka:* krolmў, p. 108 v. promўenmy 66 r. mўedzў nўeprzўaczўelmў 151 r.

Rzeczownik nieprzyjaciel *ma i w tym przypadku obok form właściwych także analogiczne, utworzone podług tematów twardych na* -a. *To też w obu psałterzach spotykamy formy na* -y *i na* -mi: nad neprzyaczoli mogimi, Flor. 26; nad. nyeprzyaczyolmy mogymy, Puł. 50 v.; nade wszemi neprzyaczolmi mogimi, Flor. 30; nadewszemy nyeprzyaczoly moymy, Puł. 57 v.; nad neprzyyaczoly mogymy, Flor. 118, 97; nad nyeprzyaczyoly moymy, Puł. 246 v. (Wacł. 35 v. na nyeprzyaczele moie).

Stan więc końcówek w tych tematach jest następujący: końcówkę -i *mają we Flor. 3, w Puł. 2 rzeczowniki, wszystkie urobione za pomocą suffiksu* -ьць. *Ogółem zaś przykładów na tę końcówkę jest we Flor. 4, w Puł. zaś 3. Na końcówkę* -mi *znajdujemy w obu psałterzach po 6 przykładów, i to we Flor. 4, w Puł. zaś 3 rzeczowniki, na miękką zakończone spółgłoskę. Więcej nieco stosunkowo przykładów téj końcówki znajdujemy w Bibl. kr. Zofii, por. Dr. E. Ogonowski, Archiv f. sl. Ph. IV. 263. Rzeczownik* nieprzyjaciel *ma trojaką formę*: nieprzyjacielmi (*Flor. 2, Puł. 3 r.*); nieprzyjacioły *(w obu psałterzach po 2 razy);* nieprzyjaciołmi *(w obu psałterzach po razu).*

§. 192. c) Temata nijakie pierw. na -a *mają końcówkę* -y, *podobnie jak w starosłowieńskim:* radowali iesmi se za ... lyati gimisz widzely iesmi zle, Flor. 89. (Puł. 183 v, w lyata); pod pyory yego

pwacz będzesz, Puł. 184 r. (Flor. 90. pod pormy iego); molwili sǫ vsti, Flor. 21; vsty, Puł. 40 r.; swymy vsty, Puł. 116 v. (Flor. 58. w swich vsczech); vsti swimi blogoslawachǫ, Flor. 61; vsty swymy, Puł. 121 r.; vsti mogymy, Flor. 65; vsty moymy, Puł. 128 v.; padoly będǫ oplwyczy zyty, Puł. 126 v. (Flor. 64. bǫdǫ oplwiczi szita).

W jednym przykładzie w psałterzu Floryjańskim znajdujemy i u tych rzeczowników końcówkę -mi: pod pormy iego pwacz bǫdzesz, Flor. 90. (Puł. 184 r. pod pyory). *Forma ta uszła uwadze prof. Baudouina de Courtenay, por. Beitr. VI. 44.*

§. 193. d) Temata żeńskie pierw. na -a *kończą się na* -ami, *jak w starosłowieńskim, a niekiedy jak męskie i nijakie na* -y. *Z końcówką* -ami: pod nogamy, Flor. 17, Puł. 29 v.; nad slugami twogimi, Flor. 89; nad slugamy twymy, Puł. 183 r.; pod wargami gich, Flor. 13. (Puł. 22 r. pod wargy gych); wargami wesela chwalicz bǫǫdǫ, Flor. 62; wargamy wyesszyelya, Puł. 123 r.; pod wargamy gych, Flor. 139; pod wargamy gich, Puł. 276 r.; sye slutuge nade wszemy lichotamy twimy, Flor. 102. (Puł. 201 r. myloszcz czyny wszem zloszczyam, Wacł. 10 v. milosczіw iest wszitkym zlosczam); genby smylowal se nad syrotamy yego, Flor. 108; nad szyrotamy, Puł. 221 v.; nad wodami, Flor. 28; nad wodamy, Puł. 54 r.; genze pokriwasz wodamy, Flor. 103; pokrywasz wodamy, Puł. 203 v.; trǫbamy duchownymy, Puł. 165 r.; chwely sǫ glowamy swym, Flor. 108; chwyaly glowamy swymy, Puł. 223 r.; molwamy nenazrzena ogarnǫli sǫ mne, Flor. 108; molwamy, Puł. 220 v.; nad molwamy twogym, Flor. 118, 161; nad molwamy twoymy, Puł. 253 v.; offeramy ne bǫdzesz se kochacz, Flor. 50; modlamy, Puł. 105 r.; sekirami wirǫbili drzwi, Flor. 73; szyekyramy, Puł. 147 v.; se slzami mogimi, Flor. 6; z lzamy moymy, Puł. 9 r.; ze lzamy swymy, Puł. 111 v.

Z końcówką -y: yad zmyowy pod wargy gych, Puł. 22 r. (Flor. 13. pod wargami gich).

Ogólną więc jest u tych rzeczowników końcówka -ami, *bo końcówkę* -y *znajdujemy raz tylko w psałterzu Puławskim.*

e) Temata żeńskie pierw. na -ja *mają również końcówkę* -ami, *i raz w Puł.* -y: z panoszamy swoymy, 298 v. (Flor. Moy. s geszy swogymy, *t. j.* jeździcy swojimi); z czuloszczami (*pro:* czudzoloszczami), Flor. 49. (Puł. 102 r. s czudzolosczy); obrzǫdzayǫ obrzǫd nad obyetnyczamy, Puł. 100 v. (Flor. 49. obrzǫdzaiǫ zacon na offerǫ).

§. 194. f) Temata męskie pierw. na -i *mają końcówkę* -mi, (*starosl.* ьми): przybywszy gwozdzmy ku krzyzu, Puł. 39 r.; s ludzmi ne bǫdǫ byczowani, Flor. 72; z lyudzmy, Puł. 144 v.; naywyszszy nadewszemy lyudzmy, Puł. 194 v.; wiszszy nade wszemi ludzmi, Flor. 98; nade wszemy lyudzmy, Puł. 195 r.; przede wszemy ludzmy yego, Flor. 115. (Puł. 232 r. przedewszem lyudem yego); s lvdzmy czynǫczymy lychotǫ, Flor. 140; z lyudzmy, Puł. 277 v. (Klement. sliudmi).

g) Temata żeńskie pierw, na -i *kończą się podobnie jak poprzednie na* -mi, *a niekiedy podług analogii* -a *tematów żeńskich także na* -ami.

Z końcówką -mi: z goslmi, Flor. 80; z gęszlmy, Puł. 165 r.; spenim y s goslmy, Flor. 91. (Puł. 185 v. w gęszlyoch).

Z końcówką -ami: ogarnona rozliczisczami, Flor. 44. (Puł. 93 v. ogarnyona rozlyczytymy, Klement. roliczenstwym); napelnyona yest zloszczamy, Puł. 174 v. (Flor. 87. napelnila se iest zlich).

§. 195. h) Temata męskie pierw. na -u *kończą się podobnie jak* -a *temata na* -y *i niekiedy na* -mi: przed syny lyudzkymy, Puł. 59 r. (Flor. 30. w obesrzenu sinow luczskich); nad syny lyudzkymy, Puł. 127 r. (Flor. 65. nad sinmi ludzskimi); smyluwa sye oczecz nad syny, Flor. 102. (Puł. 202 r odpuszcza oczyecz synom, Wittenb. sie smyluge otecz nad syny); nad syny synowymy, Flor. 102. Wittenb. (Puł. 202 v. *brak*).

i) Temata spółgłoskowe nijakie mają zawsze końcówkę -y.

Temata na -en: polozyly znamyona swa znamyony, Puł. 147 v. (Flor. 73. poloszili sǫ znamona swa znamona, *posuerunt insignia sua (pro) insignibus).*

Temata na -ent: vstawisz ie ksǫszoti, Flor. 44; postawysz ye kszyǫzęty, Puł. 94 r.; posadzyl gy se ksǫszǫty, Flor. 112; z kszyązenty, Puł. 228 r.; se ksǫszǫty lvda swego, Flor. 112; skszyązenty lyuda swego, Puł. 228 r.; sedzal se ksǫszǫcy, Flor. Ann. *(zapewne omyłka)*; szyedzal s kszyǫzęty, Puł. 296 r.; s pyrzwnyęty gich, Puł. 269 v. (Flor. 135. s pirwodzynym gych). *Podobnie w Bibl. kr. Zofii spotykamy:* dobitczǫti 323 a. 12.

Temata na -es: s cyaly swogymy (wstacz ymayǫ), Flor. Atan.; sczyaly swoymy, Puł. 311 r.; sczially szwogimi, Wacł. 113 v.; tymy slowy, Puł. 52 r.

§. 196. Końcówka -y *zachowała się więc jeszcze w tych zabytkach prawie zgodnie z językiem starosłowieńskim. Ma ona jeszcze wielki zakres, gdy spotykamy ją w psałterzu Puławskim nawet w tematach żeńskich. Zlała się ona zupełnie z końcówką* -i *w tematach miękkich, które po* c, dz, *wymawia się jak* -y. *W ogóle więc końcówka* -y *panuje w rzeczownikach męskich i nijakich, a bardzo rzadko pojawia się w żeńskich. Obok téj występuje końcówka* -mi, *którą mają wszystkie temata na* -i *męskie i niektóre żeńskie, a podług analogii tych często męskie na* -a, -ja, -u, *i nijakie na* -a. *Trzecią końcówką jest* -ami, *właściwa tematom żeńskim na* -a *i* -ja. *Pojawia się ona téż w tematach na* -i *żeńskich, już na równi z końcówką* -mi. *O wzajemnym działaniu na się analogii tych końcówek, por. J. Baudouin de Courtenay, Beiträge z. vergl. Sprf. VI. 43—47.*

§. 197. Pluralis. Locativus. a) Temata męskie pierw. na -a *mają właściwą sobie końcówkę* -ěch *(starosł.* -ѣхъ) *i dwie analogiczne* -och *i* -ach [*Prof. Nehring (Iter Flor. 32) zowie to oscyllacyją pomiędzy dawniejszymi rozmaitymi a ujednostajniającymi się zakończe-*

niami 7 przypadka]. *Z końcówką* -ěch: w ostatczech twogich. Flor. 20. (Puł. 39 r. w ostatkoch); w podolczech złotich, Flor. 44: w podolczech złotych, Puł. 93 v. (Klement. w podolcich: w [illegible] waszich (*pro*: przebitcech), Flor. 4; w przebytczech [illegible]. Puł. 5 v.; w przebitczech gich, Flor. 54. (Puł. 110 r. w [illegible] w przebitczech grzesznicow, Flor. 83. (Puł. 170 r. w [illegible]: [illegible] w przebytczech, Puł. 209 v. (Flor. 104. w przyebitkech: we [illegible] skutczyech swych, Flor. 103. (Puł. 206 v. w dzełyech [illegible]: pomocznik w zamotczech, Flor. 45; w zamętczech, Puł. 94 v.: w [illegible]czech, Flor. 17, Puł. 29 v., Flor. 67, Puł. 133 v., Flor. 85, Puł. [illegible] r.; na potoczech tego szwyata, Puł. 44 r.; w proroczyech [illegible] Flor. 104, [*znak* y *w formie* proroczyech, *i niżéj* barłodzyech [illegible] *do wyrażenia zmiękczenia, mimo to każe tu prof.* [illegible] prorocech, barłodzech (*Iter Flor. 48)*]; w proroczech moych, Puł. [illegible] r.; o proroczech, Puł. 255 v.; w barłodzyech swogych, Flor. [illegible] w barłodzech swoych, Puł. 205 v.; w bodzech, Flor. 85, Puł. 172 v. w grzeszech, Flor. 50, Puł. 103 v., K. Świdz.; w grzeszech swogich, Flor. 67: w grzeszech swych, Puł. 132 r.; w grzeszech, Flor. 14; Puł. 277 v. (Wacł. 17 r. w grzechoch); w zamęczyech, Puł. 15 v. (Flor. 9. w zamotcze); w chodzech swogych, Flor. 143; w chodzech swoych, Puł. 283 r.; w narodzech, Flor. 109. (Puł. 224 v. w [illegible]czyach, Klem. w narodiech); we sǫdzech psalmowich, Flor. 70. (Puł. 141 v. w sędoch); w sǫdzech mogych, Flor. 88; w sǫdzyech moych, Puł. 179 v.; w sǫdzech twogych, Flor. 118; w sǫdzyech twoych, Puł. 240 v.; w szandzech twogich, Wacł. 24 v.; gisz przebiwaiǫ w grobech, Flor. 67; w grobyech, Puł. 130 v.; spǫcz w grobech, Flor. 87; w grobiech, Puł. 175 r.; cladǫ w zkarbech, Flor. 32; w skarbyech, Puł. 62 v.; w skarbyech moych, Puł. 366 r.; we czrzewech mich, Flor. 50; we czrzewyech moych, Puł. 104 r. (Wacł. 116 v. we wnatrzu mogich); w dzywech twogych, Flor. 118; w dzywyech, Puł. 23[illegible] v. (w dziwich, Wacł. 7 v.); any w dzywech nad mǫ, Flor. 130; w dzywyech, Puł. 264 r.; w rǫkawech szelaznych, Flor. 149; w rękawyech zelaznych, Puł. 291 v.; w darzech, Puł. 93 v. (Flor. 44. w daroch, Klem. w darziech); w koszczyelech, Puł. 49 v. (Flor. 25. w czerekwach); w psalmech poymi iemu, Flor. 94; w psalmyech, Puł. 189 v. (Wacł. 107 v. w psalmowem pyenyu); w psalmyech, Puł. 301 v.; w rozumech, Flor. 77; w rozumyech, Puł. 161 r.; przebiwacz bǫdze w trzemech, Flor. 64; w trzemyech, Puł. 125 v.; w trzemech twogich, Flor. 83. (Puł. 170 r. trzemoch twych); w trzemech domu, Flor. 91; w trzemyech, Puł. 186 v.; w trzemyech domu bozego, Puł. 232 v. (Flor. 115. w trzemoch); w trzemyech, Puł. 267 r. (Flor. 133. w trzemych); w stremech (*sic*) domv boga naszego, Flor. 134; w trzemyech, Puł. 267 v.; w kaplanech, Flor. 98; w kaplanyech, Puł. 195 v,; w organech, Flor. 150; w organyech, Puł. 292 r.; w poganech, Flor. 56; w poganyech, Puł. 114 r.; mowcze w poganech, Flor. 95. (Puł. 191 v. w poganoch); w lesech, Flor. 73. (Puł. 147 v. w lyeszye); w nalyezyech suvych, Puł. 214 r. (Flor. 105. w nalazach);

w obrazech swogich, Flor. 96. (Puł. 193 r. w obrazoch swych); na wozyech, Puł 37 r. (Flor. 19. na wozoch).

§. 198. Z końcówką -och, *właściwą w polskim języku tematom miękkim, w starosłowieńskim zaś obok* -ѣхъ *tematom męskim pierw. na* -u: w ostatkoch twoych, Puł. 39 r. (Flor. 20. ostatczech); w pagorcoch swich, Flor. 77; w pagorkoch swych, Puł. 159 v.; w posladco (*pro :* posladcoch) gich, Flor. 72; w poszlyatkoch, Puł. 145 v.; w przebytkoch, Puł. 110 r. (Flor. 54. w przebitczech); w przebitkoch, Flor. 77. (Puł. 159 r. w zyemy); w przyebitkoch, Flor. 104. (Puł. 209 v. w przebytczech); bǫdǫ se radowacz w przebytkoch swogych, Flor. 149; w przebytkoch swoych, Puł. 291 r.; w przebithkoch swogich, Wacł. 14 r.; w uczinkoch Flor. 9. (Puł 15 r. w uczynku); w vczynkoch rǫkv twoyv myslyl gesm, Flor. 142; w uczynkoch, Puł. 280 v.; w zwonkoch, Puł. 292 r. [*por. J. Baudouin de Courtenay,* O древне-польс. яз., *str. 33*]; we zwonkoch, Wacł. 142 v. (Flor. 150. we zwonkach); we zwonkoch, Flor. 150, Puł. 292 r., Wacł. 142 v.; o przeczywnykoch molwy, Puł. 270 v.; glos wyernych o przeszlyadnykoch swoych, Puł. 258 r., 277 r.; czerkew o swoych przewrotnykoch mowy, Puł. 233 r.; czerkew o vwlokoch albo o zlych duchoch molwy, Puł. 275 v.; w bogoch swoich, Flor. prol.; w bogoch czudzych, Puł. 304 r.; o zlych duchoch molwy, Puł. 275 v.; o zdradnych bratoch, Puł. 255 r.; nye synowye yego w brudoch, Puł. 302 v.; w narodoch krolyuyǫcz, Puł. 190 v.; w sędoch psalmowych, Puł. 141 v. (Flor. 70. ssǫdzech, *in vasis, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 247*); dzywy yesz sze staly w zydoch, Puł. 207 r.; w daroch, Flor. 44. (Puł. 93 v. w darzech); o apostoloch, Puł. 283 v.; poydǫ w zamysloch swych, Puł. 166 r. (Flor. 80. w nalezenach); w trzemoch twych, Puł. 170 r. (Flor. 83. w trzemech twogich); we trzemoch domv panowa, Flor. 115. (Puł. 232 v. w trzemyech); we wszech, Flor. 66, Puł. 129 r, Flor. 81. Puł. 167 r.; powyadaycze w poganoch, Puł. 191 v. (Flor. 95. w poganech); w obrazoch swogich, Flor. 77; w obrazoch, Puł. 159 v.; w obrazoch swych, Puł. 193 r. (Flor. 96. w obrazech); na wozoch, Flor. 19. (Puł. 37 r. na wozyech).

Nadto forma wzchodoch, Puł. 262 v. *zdająca się być na pozór locativem, jest omyłką zamiast* wzchodow (*por. §. 159*), *odwrotnie zaś forma* smętkow: w rozmaytich smętkow, Puł. 64 r. *powstała z omyłki piszącego, zamiast* smętkoch.

Z końcówką -ach, *właściwą tematom żeńskim na* -a: we zwonkach, Flor. 150. (Puł. 292 r. w zwonkoch); wnidǫ w dom twoy w pocztach. Flor. 65. (*nom. sing.* poczet, *por. Iter Flor., str. 98*), w pocztach, Puł. 128 r.; kv swǫzanv krolew gych w przekowach, Flor. 149; w przekowach, Puł. 291 v.; o apostolach, Puł. 255 v., 256 v., 259 r., 260 v.; w nalazach, Flor. 105. (Puł. 213 r. w nalyezyenach swych); grzeszyly sǫ w nalazach swogich, Flor. 105. (Puł. 214 r. w nalyezyech suvych).

Raz znajdujemy we Flor. 133. końcówkę -ich, *właściwą w starosłowieńskim tematom na* -ja: w trzemych domowych, (Puł. 267 r.

w trzemyech). *Podobny przykład mamy w Modl. Wacł. 7* v. w drwich; *w jednéj glossie z XV. wieku* w psalmich [*Dr. Hermann Collitz, Polnische Glossen aus dem XV—XVI. Jahrh. (Archiv f. sl. Ph. IV. 92)*]; *w Artyk. prawa Magdeb.* w arthkulÿch [*Dr. A. Kalina. Rozpr. i Sprawozd. Wydz. fil. T. VII, str. 289*]. *Prof. Baudouin de Courtenay cytuje jeden tylko przykład końcówki* -ich *w instrumentalu plur.* gęslich (*Beitr. VI. 50*).

§. 199. Stan końcówek jest tu następujący: Końcówka -ěch *w obu psałterzach prawie jednakowo występuje, bo we Flor. mamy 34, a w Puł. 36 przykładów. Mają ją zawsze następujące rzeczowniki:* podołek, zamętek, obłok, prorok, barłóg, grzech, chód, grób, skarb, trzew, dziw, rękaw, psalm, rozum, kapłan, *nadto we Flor.:* ostatek, sąd, las *i w Puł.* zamęt, potok, dar, nalaz.

Na końcówkę -och *jest we Flor. 13, w Puł. 26 przykładów. W obu psałterzach mają ją następujące rzeczowniki:* pagórek, pośladek, uczynek, *nadto we Flor.* dar, *a w Puł.* ostatek, zwonek, przeciwnik, prześladnik, przewrotnik, uwłok, duch, brat, brud, naród, żyd, zamysł, obraz. *W psałterzu Puławskim więc znacznie więcéj rzeczowników ma końcówkę* -och, *niż we Floryjańskim.*

Końcówki -ach *mamy we Flor. 5 przykładów w 4 rzeczownikach:* zwonek, poczet, przeków, nalaz (*2 r.*), *w Puł. zaś 7 przykładów w 3 rzeczownikach:* poczet, przeków, apostoł (*4 r.*). *Końcówki* -ěch *i* -och *mają we Flor.:* przebytek, bóg, poganin, obraz, *w Puł.* przebytek, bóg, sąd, trzem, poganin. *Nadto we Flor. rzeczownik* zwonek *ma końcówki* -och *i* -ach, trzem *zaś ma aż trzy końcówki:* -ěch, -och, -ich. *W Biblii kr. Zof. mają zwykle mascul. i neutra pierw. na* -a *i* -ja *końcówkę* -jech *lub* -och; *por. Dr. E. Ogonowski, Archiv f. sl. Ph. IV. 263—4.*

§. 200. b) Temata męskie pierw na-ja *mają w języku starosłowieńskim końcówkę* -ихъ, *która w polskim zastąpiona została przez analogiczne* -och *i* -ech.

Z końcówką -och: w craioch, Flor. 7; w krayoch, Puł. 10 v.; w konczoch okr϶gu, Flor. 18. (Puł. 34 v. w koyncze); gisi przebiwai϶ na conczoch, Flor. 64; gysz bydly϶ na krayoch, Puł. 126 r.; we wszech krayoch zyem, Puł. 150 v.; we wszelkich krayoch, Flor. 104; we wszech krayoch, Puł. 209 v.; przebywacz b϶d϶ w krayoch morza, Flor. 138; w krayoch, Puł. 274 r.; w palaczoch twogych, Flor. 121; w palaczoch twoych, Puł. 257 r.; w placzoch, Flor. 30. (Puł. 57 v. we wzdychanach); o wszech nyeprzyaczeloch, Puł. 220 r.; any wyszczeloch (*sic*) męza lyubycz szye będze yemu, Puł. 288 v.; any w pysczeloch, Wacł. 130 r. (Flor. 146. w sczaskach, *prof. Nehring przypuszcza, że stoi to zamiast* sc϶szkach = sc϶gnach, *in tybiis, Iter Flor., str. 104*); na conoch, Flor. 19. (Puł. 37 r. na konyech).

Z końcówką -ech, *występującą w starosłowieńskim obok* -ьхъ *w tematach pierw. na* -i: obroczil ies opak po naszich neprzyaczelech, Flor. 43; po naszych nyeprzyaczyelyech, Puł. 90 r.; na konyech, Puł.

37 r. (Flor. 19. na conoch). *Znaczną więc przewagę ma w obu psałterzach końcówka* -och; *bo we Flor. raz tylko spotykamy* -ech, *w Puławskim zaś dwa razy. I w niektórych innych zabytkach występuje końcówka* -ech, *jak np.* krolech, *por. Anecdota palaeopolonica (Archiv f. sl. Ph. III. 28). Rzeczownik* nieprzyjaciel *ma we Flor. końcówkę* -ech, *w Puł.* -ech *i* -och, koń *zaś ma we Flor.* -och, *w Puł.* -ech.

§. 201. c) Temata nijakie pierw. na -a *mają końcówkę* -ěch *(starosł.* -ѣхъ). *Z końcówką* -ěch: sedzeli we wroczech, Flor. 68; we wroczech, Puł. 135 v.; we wrocech, Flor. 72; wewroczyech, Puł. 146 v.; we wroczech, Flor. 126; we wroczyech, Puł. 261 v.; vsmyerzyly sǫ w pǫczczyech noghi yego, Flor. 104; w pęczyech, Puł. 208 v. *(nom. plur.* pęta, *pedes afflixerunt compede, mylnie więc czyta ten wyraz prof. Baudouin de Courtenay* f pęćech, *uważając go za femininum tj. od nom. sing.* pięta *Beitr. VI. 52)*; ne w gich vsczech prawdy, Flor. 5; nye yest w vszczyech gych prawda, Puł. 7 r.; w uszczyech, Puł. 26 r. (Flor. 16. w wargach); w usczech mogich, Flor. 33; w uszczyech mych, Puł. 64 v.; w swich vsczech, Flor. 37; w swych vszczyech, Puł. 78 v.; w uscech swogich, Flor. 48; w uszczech swoych, Puł. 99 r.; w usczech gich, Flor. 57; w uszczyech gich, Puł. 115 r.; w swich vsczech, Flor. 58. (Puł. 116 v. swymy vsty); w usczech gich. Flor. 77; w uszczyech gich, Puł. 157 r.; w usczech swogich, Flor. 77; w uszczyech swych, Puł. 157 v.; w usczech mogich, Flor. 88; w uszczech moych, Puł. 176 v.; v vsczech mogych, Flor. 108; w vszczech moych, Puł. 223 v.; w vsczech gych, Flor. 134; w usczyech gich, Puł. 269 r.; w blogoslawenstwech, Flor. 20. (Puł. 38 r. w błogoslawyenstwe); w bogaczstwech iego, Flor. 36; w bogacztwyech yego, Puł. 72 r.; mowyl yesm o swadeczstwech twogych, Flor. 118; o szwyadecztwyech twoych, Puł. 240 v. (Wacł. 24 v. o swiadeczstwach twogich); o swadeczstwech, Flor. 118, 145; oszwyadecztwyech, Puł. 252 r.; nye będze pycze w yaszlyech, Puł. 301 v.; na skrzydlech wyetrow, Flor. 103; na skrzydlyech, Puł. 203 v.

Niezrozumiała jest forma prawoch *w zdaniu*: gensze zyawa slowo swoge yakobowy prawoch a sǫdy swoge yzraheyl, Flor. 147. *W psałterzu Puławskim 289 v. słowa tego wcale niema, a w łacińskiéj wulgacie jest w tym miejscu*: *„statuta sua et iura sua"*. *Podobnież niewyraźna jest forma* mach *w zwrocie:* ne bilo mnoszstwa w mach gich, Flor. 43. *Wydawca domyśla się, że stoi to zamiast* manach (mianach, przemianach), *coby usprawiedliwiała poniekąd lekcyja Puławskiego 90 r.* w przemyenyenyu gych. *W takim razie mielibyśmy jeden przykład rodzaju nijakiego z analogiczną końcówką* -ach.

§. 202. d) Temata nijakie pierw. na -ja *mają bardzo rzadko, i to tylko we Flor.* -ich, *występujące w starosłowieńskim, częściéj zaś końcówki analogiczne*: -och, -ach, -ech.

Z końcówką -ich*:* w pokolenych, Flor. 109. (Puł. 224 v. w postaczyach); w nalazach albo nalenych *(pro*: nalezenych) swich, Flor. 105 (Puł. 213 r. w nalyezyenach). *Zauważyć tu należy, że końcówka*

ta występuje tylko w dwu rzeczownikach z pierw. suffiksem -ьн, *powstała więc jak w czeskim języku w tych samych tematach, z ściągnięcia* -нихъ.

Z końcówką -och: w serczoch gich, Flor. 27. (Puł. w szyerczach 52 v.); w serczoch swogich, Flor. 34, 77; w szyerczoch swych, Puł. 69 v., 156 r.; nalyezlysmy yǫ w polyoch, Puł. 265 r. (Flor. 131. w polech).

Z końcówką -ach: w szyerczach wasszych, Puł. 5 v. (Flor. 4. w waszem serczu); w szyerczach gych, Puł. 52 v. (Flor. 27. w serczoch gich); w byczach grzechi gich (nawedzǫ), Flor. 88. (w biciach, *in plagis*, Puł. 179 v. w ranach); w myloszczy y myloszyerdzach, Puł. 201 v. (Flor. 102. w slutowanyv); w nalezenach twogich, Flor. 76; w nalyezyenyach twych, Puł. 153 r.; w nalezenach swogich, Flor. 80 (Puł. 166 r. w zamysloch swych); w nalyezyenach swych, Puł. 213 r. (Flor. 105. w nalazach albo w nalenych swich); wewzdychanach, Puł. 57 v. (Flor. 30. w placzoch).

Z końcówką -ech: w polech, Flor. 131. (Puł. 265 r. w polyoch); w podolech, Flor. 103. (Puł. 204 r. w padolyech, Witteub. w podoln, Kapit. ve vzdolich, *forma więc psałterza Floryjańskiego pochodzi od tematu na* -ja *nijakiego* podole, *podobnie jak w najstarszych czeskich psałterzach, Puławskiego zaś jest tematem męskim, pierwotnie na* -u, padół).

§. 203. Stosunki końcówek. Końcówka -och, *która stała się właściwą niejako tematom męskim i nijakim, na miękką spółgłoskę zakończonym, reprezentowaną jest w obu psałterzach przez dwa przykłady:* sercoch (Flor. *2 r.*); sercoch, poloch (Puł.).

Końcówka -ach, *właściwa tematom żeńskim na* -a *i* -ja, *w psałterzu Puławskim znacznie częściéj występuje, niż we Floryjańskim. Gdy bowiem we Flor. 3 tylko są przykłady:* w nalezieniach (*2 r.*); w biciach (*co zresztą może być též* w biczach, *od mascul.* bicz), *to w Puł. jest ich 6:* w siercach (*2 r.*), w miłosierdziach, w nalezieniach (*2 r*), we wzdychaniach. *Wreszcie końcówka* -ech, *właściwa w starosł. tematom na* -i, *dostała się tu drogą analogii; raz dlatego, że wyrazy te mają także zmiękczoną spółgłoskę w temacie, daléj wskutek podobnego brzmienia końcówki* -ěch *u tematów twardych, a może też wskutek assymilacyi do poprzedniéj zmiękczonéj spółgłoski,* (*por. J. Baudouin de Courtenay, Beitr. VI. 51*). *Przykłady téj końcówki znajdujemy tylko w psałterzu Floryjańskim:* w polech, w podolech, *i to drugi przykład jest jeszcze wątpliwy.*

§. 204. e) Temata żeńskie pierw. na -a *kończą się na* -ach: o nawroczenyu poganow y mękach męczennykow, Puł. 260 r.; w mękach swogich, Flor. 13. (Puł. 21 v. w czynoch); na rzekach, Flor. 23, Puł. 44 v., Flor. 136, Puł. 271 r.; w rzekach, Flor. 88, Puł. 179 r., Puł. 300 r. v.; w sczaskach (sczǫszkach? sczǫgnach) mǫszwych lvbycz se bǫdze gemv, Flor. 146. (Puł. 288 v. wyszczeloch, Wacł. 130 r. w pysczeloch); w troskach, Puł. 243 r.; w ulyczkach, Puł. 15 r. (Flor. 9. w werzeiach); w drogach, Flor. 13, Puł. 22 r.; po drogach mogich, Flor. 80; po drogach moych, Puł. 166 r.; we wszech

drogach, Flor. 90, Puł. 185 r.; na drogach gego ne chodzyly, Flor. 118; na drogach, Puł. 236 v., Wacł. 4 r.; chodzǫ po drogach, Flor. 127, Puł. 261 v.; na drogach, Flor. 137, Puł. 272 v., Wacł. 137 r.; we wszech drogach, Flor. 144, Puł. 285 v.; na kxǫgach twogych, Flor. 138; na kszyęgach twoych, Puł. 275 r.; w slvgach swogych proszon bǫdze, Flor. 134; w slugach swoych, Puł. 268 v.; w slugach swoych smyluye szye, Puł. 306 v.; w wargach, Flor. 16. (Puł. 26 r. w uszczyech); w wargach twogich, Flor. 44; w wargach twych, Puł. 92 r.; w wargach gich, Flor. 58; w gich wargach, Puł. 116 v.; lszowe sinowe ludzsczi w wagach (*zam.* wargach), Flor. 61; w wargach, Puł. 121 v.; rozdzelil v wargach swogich, Flor. 105; w wargach swoych, Puł. 213 v.; w wargach mych, Flor. 118, Puł. 237 v.; w wargach mogich, Wacł. 5 r.; szyedzy w zalogach, Puł. 16 v. (Flor. 9. we scriczi); w lichotach swogich, Flor. 52; w lychotach, Puł. 106 v.; w lychotach swogich, Flor. 105. (Puł. 214 v. w zloszczyach); w prawotach twogych, Flor. 118. (Puł. 237 v. *brak*; Wacł. 5 v. we sprawiedliwosczach twogich); w prawotach twogych, Flor. 118 *(2 r.)*; w prawotach twoych, Puł. 238 v., 241 r. (Wacł. 6 v., 25 r. we sprawiedliwosczach twogich); w prawotach, Flor. 118, 73, 113, Puł. 244 v., 248 v. (Wacł. 30 r, 38 v. we sprawiedliwosczach); w robotach, Flor. 87, Puł. 176 r., Flor. 106, Puł. 216 r.; w przigodach, Flor. 9; w przygodach, Puł. 14 v.; w radach, Flor. 9, Puł. 16 r.; na wodach, Flor. 23, Puł. 44 v., Wacł. 40 r.; na wodach welikich, Flor. 28. (Puł. 54 r. nad wyelym wod); w wodach, Flor. 73, Puł. 148 r., Flor. 106, Puł. 217 r.; stzwyrdzyl szemǫ na wodach, Flor. 135; na wodach, Puł. 269 v.; w wodach sylnych, Flor. Moy.; w wodach, Puł. 297 v.; w trǫbach giǫczich, Flor. 97; w trǫbach gyǫczych, Puł. 194 v.; na wyrzbach, Flor. 136, Puł. 271 r.; poloszil ies lud na glowach naszich, Flor. 65. (Puł. 128 r. na glowy nasze); w krowach ludzskich Flor. 67; w krowach lyudzkych, Puł. 133 r.; w molwach twogich, Flor. 50; w molwach twoych, Puł. 103 v.; w molwach twych, K. Świdz.; na gorach, Flor. 49, Puł. 101 v.; na szwyętich gorach, Puł. 173 v.; w gorach, Flor. 86, Puł. 174 r.; na gorach, Flor. 103, Puł. 204 r.; wywodzy w gorach syano, Flor. 146; w gorach, Puł. 288 r., Wacł. 130 r.; w mǫczǫch naszych albo w silach nassich, Flor. 107. (Puł. 220 r. w moczach naszych); chwalcze gy w sylach gego, Flor. 150; w szylach, Puł. 291 v.; w szilach, Wacł. 142 r.; we czmach, Flor. 10, Puł. 18 r., Flor. 81, Puł. 167 r., Flor. 87 *(2 r.)*, Puł. 175 r, 176 r.; chodzǫczy we czmach, Flor. 90; we czmach, Puł. 184 v.; sedzǫcz we czmǫch [*por. Dr. A. Kalina, Ueber die Schreibung der Nasalvocale in den altpolnischen Denkmälern* (*Archiv f. sl. Ph. IV. 33*)], we czmach, Puł. 216 r.; weszla gest we czmach swatloscz, Flor. 111; we czmach, Puł. 226 v.; nemylosczywy we czmach zamylknǫ, Flor. Ann.; we czmach, Puł. 296 r.; w nyszynach szeme, Flor. 138; w nyzynach, Puł. 274 v.; chwalcze gy w strwnach, Flor. 150; w strunach, Puł. 292 r.; nyenaszrzysz w potrzebiznach, Puł. 15

v. (Flor. 9. nenazrzisz stiscuiϕcich); w sczanach domv twego, Flor. 127; w szczyanach domu twego, Puł. 262 r. (Wacł. 81 r. w pałaczoch); w pokusach swoych, Puł. 272 r.; pomo czy w pokusach proszϕczey, Puł. 279 v.; we zlzach, Flor. 79, Puł. 163 v.; we słzach, Flor. 125; we zlzach, Puł. 260 v.

§. 205. f) Temata żeńskie pierw. na -ja *mają podobnie jak poprzednie końcówkę* -ach: w werzeiach, Flor. 9. (w ulyczkach, Puł. 15 r.), [*czeskie* veřeje, porta, *por. Iter Flor. 111*]; w obyetnyczach twych, Puł. 101 r. (Flor. 49. w oferze twoiey); w tayniczach, Flor. 9; w tagemnyczach, Puł. 16 v.; wolene w vlyczach, Flor. 143; wolanye w ulyczach, Puł. 283 v. (Klement. w uliciech); nye będze plodu w wyennyczach, Puł. 301 v.; w nϕdzach ne sstoyϕ, Flor. 139; w nędzach, Puł. 277 r.; w szϕdzach duszy swoiey, Flor. 9. (Puł. 16 r. w szadze dusze swey); doconay chodzena moia we sczach twogich, Flor. 16; weszdzyach twoych, Puł. 26 v.; odwodl me po stdzach sprawedlnosci, Flor. 22. (Puł. 43 v. na chodnyky); powadaycze w weszach iey, Flor. 47; w wyezach yey, Puł. 97 v.; oplwytoscz w wezhach twoych, Flor. 121, [*jestto według prof. Nehringa (Iter Flor. 50) czeski sposób pisania starszéj epoki*]; w wyezach, Puł. 257 v.; w zemach, Flor. 48; w zyemyach, Puł. 99 r.; w iazkinach, Flor. 16. (Puł. 27 r. we szkriczu); w iutrznach, Flor. 72; w yutrznyach, Puł. 145 v.

§. 206. g) Temata męskie pierw. na -i *w miejsce starosłow.* -ѣхъ *lub* -ech *mają końcówkę* -och: we dnoch starich, Flor. 43; wednyoch, Puł. 89 r.; we dnoch gich, Flor. 43. (Puł. 89 r. w gych dny); we dnoch, Flor. 71; w dnyoch, Puł. 142 v.; we wszech dnoch naszich, Flor. 89; we wszech dnyoch, Puł. 183 r.; radowalysmy szye w dnyoch, Puł. 183 v. (Flor. 89. za dny); we dnoch moych, Flor. 114; we dnyoch moych, Puł. 231 r.; w ludzoch, Flor. 17, 43; w lyudzyoch, Puł. 34 r., 90 v.; powiszon bϕdϕ w ludzoch, Flor. 45. (Puł. 95 r. w pogaystwye); w ludzoch, Flor. 56; w lyudzyoch, Puł. 114 r.; na ludzoch, Flor. 67; na lyudzyoch, Puł. 132 r.; vczinil ies w ludzoch czescz twoyϕ, Flor. 76; w lyudzoch, Puł. 153 r.; gdze przebiwal w ludzoch, Flor. 77; w lyudzyoch, Puł. 160 r.; rozumeycze glupi w ludzoch, Flor. 93. (w lyudu, Puł. 188 r.); we wszech ludzoch, Flor. 95; we wszech lyudzyoch, Puł. 191 r.; chwalycz cze bϕdϕ w lvzϕch, (*pro:* ludzoch), Flor. 107, [*por. Dr. A. Kalina, Ueber die Schreibung der Nasalvoc. (Archiv f. sl. Ph. IV. 32)*]; w lvdzoch, Flor. 149. (Puł. 291 v. w lyudze); znamenicze wczyncze w lvdzoch, Flor. Isai.; w lyudzoch, Puł. 293 r.

§. 207. h) Temata żeńskie pierw. na -i *mają obok właściwéj sobie końcówki* -ech, *występującéj w starosłow. obok* -ѣхъ, *i inne analogiczne:* -och, -ach, -ich.

Z końcówką -ech: we wszech glϕbokosczech, Flor. 134. (Puł. 268 r. we wszech glębokoszczach); w swatlosczech swϕtych, Flor. 109. (Puł. 224 r. w szwyatloszczyach); w postaczech, Flor. 107. (Puł. 219

r. w postaczyoch); w rozkoszech, Flor. 138. (w roskosszach, Puł. 274 r.); chwalcze gospodna w gęszlyech, Puł. 62 r., 88 v. (Flor. 32, 42. w gǫsloch); poycze bogv naszemv w gǫslech, Flor. 146. (Puł. 288 r. w gęszlyach); w gaslech, Wacł. 130 r.; myslil gesm w kaznech twogych, Flor. 118; w kaznyech twoych, Puł. 241 r (Wacł. 25 r. w przikazaniach); w kasznech twogych, Flor. 118, 73. (Puł. 244 v. w kaznyoch, Wacł. 29 v. w przikazanyach).

Z końcówką -och: w glǫbokosczoch, Flor. 105, (Puł. 211 v. w glembokoszczy); znano bodze w postaczoch, Flor. 78; wpostaczyoch, Puł. 162 r.; w postaczoch, Flor. 104. (Puł. 210 r. w postaczyach); w postaczyoch, Puł. 219 r. (Flor. 107. w postaczech); noszyl na plyeczoch swoych, Puł. 303 v.; w gǫsloch, Flor. 32, 42. (Puł. 62 v., 88 v. w gęszlyech); na gǫsloch, Flor. 70; na gęszlyoch, Puł. 141 v.; z pyenym w gęszlyoch, Puł. 185 v. (Flor. 91. spenim y s goslmy); w gǫsloch, Flor. 97 (*2 r.*), Puł. 194 r. w gęszly); w gęszlyoch, Puł. 292 r. (Flor. 150. w gǫszlich); w kaznyoch, Puł. 237 v. (Flor. 118. w kasznǫch); w kaznyoch twoich, Puł. 244 v. (Flor. 118, 73; w kasznech twogych, Wacł. 29 v.; w przikazanyach twogich).

Z końcówką -ach: we wszech glębokoyszczach, Puł. 268 r. (Flor. 134. we wszech glǫbokosczech); w szwyatloszczyach twoych, Puł. 224 r. (Flor. 109. w swatlosczech); w roskosszach moych, Puł. 274 r. (Flor. 138. w rozkoszech mogych); w gęszlyach, Puł. 288 r. (Flor. 146. w gǫslech, Wacł. 130 r. w gaslech); vczyecha wyernych przy bolyeszczyach, Puł. 230 v.; pomyeszczyl mye w czemnoszczach, Puł. 280 r. (Flor. 142. w czemnvsczy); w lubosczach, Flor. 140; w lyuboszczach, Puł. 278 r.; newmilosczach naszich, Flor. 64. (nad grzechy nasszymy, Puł. 125 r.); w powesczach, Flor. 77; w powyeszczyach, Puł. 154 r.; rozdrasznyly w proznoszczyach swoych, Puł. 304 v.; na wisokosczach, Flor. 17. (Puł. 32 r. na wyssokoszczy); w wyssokoszczyach, Puł. 187 r. (Flor. 92. w wisokoscy); we zloszczyach, Puł. 103 v. (Flor. 50; w lichocze, K. Świdz. bo owa w lichotach); w zloszczyach, Puł. 214 v. (Flor. 105. w lychotach); w postaczyach, Puł. 210 r. (Flor. 104. w postaczoch); w postaczyach, Puł. 224 v. (Flor. 109. w narodzech albo w pokolenych); we czczach naszich, Flor. 43, 59; w moczach naszych, Puł. 90 r., 119 r.; w moczach, Flor. 19, Puł. 37 r.; w mǫczǫch (*zapewne omyłka, zamiast*: moczach) naszych, Flor. 107; w moczach, Puł. 220 r.; w noczach, Puł. 267 r. (Flor. 133. w noczy); chwalcze ymǫ gego w gǫslach, Flor. 149. (Puł. 291 r. w korze); w mislach twogich, Flor. 39. (Puł. 82 r. twoym myslyam nye iest ktoby rowyen byl); w yutrznych myszlach, Puł. 122 r.; we wszech kazna (*pro*: kaznach) twoych, Flor. 118; we wszech kasznyach twoych, Puł. 236 v. (Wacł. 4 r. we wszitkich przikazanyach twogich); w kasznǫch (*pro*: kasznach *lub* kasznoch) twoych szanaszycz se bǫdǫ, Flor. 118. (Puł. 237 v. w kaznyoch, Wacł. 5 v. w przikazaniu twoiem); w lodzach, Flor. 106; w lodzyach, Puł. 207

r. (Klement. w locech); vstawcze dzen czstny w gǫsczach, Flor. 117; w gęszczach, Puł. 235 v.

Z końcówką -ich: w szaltarzv y w gǫszlich, Flor. 150. (Puł. 292 r. w gęszlyoch, Wacł. 142 v. w gaslach); chwalcze gy w bǫbe y w gǫslych, Flor. 150. (Puł. 292 r. w korze).

§. 208. Stan końcówek w przykładach przytoczonych jest więc następujący: Końcówka -ech *znacznie częściéj występuje w psałterzu Floryjańskim, bo daje nam 7 przykładów w 6 rzeczownikach:* głębokościech, światłościech, postaciech, rozkoszech, gęslech, kaźniech *(2 r.), podczas gdy w Puławskim 3 tylko mamy przykłady i to w dwu rzeczownikach:* gęślech *(2 r.),* kaźniech. *Zresztą końcówce* -ech *we Flor. odpowiada cztery razy* -ach, *a dwa razy* -och *w Puławskim. Lecz jest i odwrotny stosunek pod tym względem, bo w dwu miejscach, gdzie w psałterzu Puławskim jest forma* gęslech, *we Floryjańskim czytamy* gęśloch.

Końcówka -och *występuje w obu psałterzach prawie jednakowo, bo we Floryjańskim mają ją 3 rzeczowniki w 8 przykładach:* głębokościoch, postacioch *(2 r.),* gęśloch *(5 r.); w Puławskim zaś 4 rzeczowniki również w 8 przykładach:* postacioch *(2 r.),* plecoch, gęsloch *(3 r.),* kaźnioch *(2 r.).*

Końcówka -ach *wypiera w psałterzu Puławskim w wielu razach nietylko* -ech, *lecz i* -och, *które znajdujemy we Floryjańskim. Wpływ więc jéj w psałterzu Floryjańskim nie jest jeszcze tak znaczny, jak w Puławskim, jakkolwiek w obu psałterzach jest ona w obec innych końcówek, jakie temata na* -i *żeńskie przybierają, panującą. We Flor. mamy pewnych 11 przykładów w 10 rzeczownikach:* lubościach, miłościach, powieściach, wysokościach, czciach *(2 r.),* mocach, gęślach, myślach, łodziach, gęszczach; *w Puł. zaś 23 przykłady w 18 rzeczownikach:* głębokościach, światłościach, rozkoszach, gęślach, boleściach, ciemnościach, lubościach, powieściach, próżnościach, wysokościach, złościach *(2 r.),* postaciach *(2 r.),* mocach *(4 r.),* nocach, myślach, kaźniach, łodziach, gęszczach. *Nadto są we Flor. 3 przykłady nie całkiem wyraźne:* w kazna, w kasznǫch, w mǫczǫch. *Pierwszy z tych jest bez wątpienia prostą omyłką, powstałą z nieuwagi piszącego, w dwu zaś ostatnich upatrywać można albo końcówkę* -ach, *albo téż* -och. *Znak* ǫ *bowiem często stoi w psałterzu zamiast* o (sirǫty, welbyǫny, wysǫkych) *lub zamiast* a (pǫney, vsta swoyǫ, rǫkǫ moya). *Dr. Kalina zebrawszy wszystkie podobne przykłady (Archiv f. sl. Ph. IV. 32—3) domyśla się, że musiał to być jakiś pośredni dźwięk między* a *i* o, *może więc* á *ścieśnione. Końcówka* -ach *występuje zawsze prawie w tematach tych także w Bibl. kr. Zofii, por. Dr. Ogonowski, Archiv f. sl. Ph. IV. 264.*

Wreszcie końcówkę -ich *spotykamy tylko w psałterzu Floryjańskim i to w dwu przykładach rzeczownika* gęśl.

Niektóre więc rzeczowniki mają w każdym z tych psałterzy po dwie i więcéj końcówek, jak we Flor. głębokościech *i* głębokościoch, kaźniech *i* kaźniach; gęslech, gęśloch *(5 r.),* gęślach *i* gęślich, *w Puł.*

złościoch *i* złościach (*po 2 r.*), kaźnioch (*2 r.*), kaźniach *i* kaźniech, gęśloch, gęślach *i* gęślech.

§. 209. i) Temata męskie pierw. na -u *mają w naszych zabytkach obok końcówki* -och, *występującéj w tych tematach obok* -ѣхъ *w starosłowieńskim języku,* [*por. R. Scholvin, Archiv f. sl. Ph. II.* 507] *także analogiczną końcówkę* -ěch, *właściwą* -a *tematom męskim i nijakim.*

Z końcówką -och: w synoch boszich, Flor. 88; w synoch bozych, Puł. 177 r.; w czynoch swoych, Puł. 21 v. (Flor. 13. w naukoch); w stanoch grzesznykow, Puł. 170 r. (Flor. 83. w przebitczech); w stanoch, Flor. 68, Puł. 137 r., Flor. 77, Puł. 159 v.; szemraly w stanoch swoych, Puł. 213 r. (Flor. 105. w stanyech); glos wesela y zbawena w stanoch prawych, Flor. 117; w stanoch prawdzywych, Puł. 234 v.

Z końcówką -ěch: w stanyech swogich, Flor. 105 (Puł. 213 r. w stanoch); rozdrasznyly moyszesza w stanyech, Flor. 105; w stanyech, Puł. 212 r.; w padolyech, Puł. 204 r. (*nom. sing.* padół; Flor. 103. w podolech, *nom. sing.* podole; Kapit. w vzdolich, Wittenb. w podolu).

§. 210. j) Temata żeńskie pierw. na -u (-ъв) *kończą się na* -ach *jak temata na* -a *lub na* -ech *jak temata na* -i *żeńskie:* o czerekwyach, Puł. 12 r.; w czerekwach, Flor. 25. (Puł. 49 v. w koszczyelech); w czerekwach, Flor. 67. (Puł. 132 v. we zborzech); we kirwyech, Flor. 105; we krwyech, Puł. 214 r. *W formie* kirwyech *upatruje prof. Nehring ślad staroczeskiéj ortografii* (*Iter Flor. 66*).

k) Temat nijaki pierw. na -men, pismo, *przeszedł zupełnie do deklinacyi tematów na* -a *nijakich, i stąd mamy formę* w pismech, Flor. 86; w pysmyech, Puł. 174 r.

§. 211. l) Temata nijakie pierw. na -es *jużto mają swą pełną formę jak w starosłow. z końcówką* -ech, *lub téż skróconą, podług tematów na* -a *nijakich, z końcówką* -ěch *lub* -och.

Formy pełne: na nebesech, Flor. prol., Flor. 2; w nyebyesszyech, Puł. 3 r.; na nebesech, Flor. 10, 35. (Puł. 18 v., 70 v. na nyebye); w nebesech, Flor. 88; w nyebyesszyech, Puł. 177 r.; w nebesech, Flor. 88. (Puł. 180 r. na nyebye); na nebeszech, Flor. 112; na nyebyeszyech, Puł. 227 v.

Formy skrócone. a) Z końcówką -ěch*:* na nebech, Flor. 107; na nyebyech, Puł. 219 r.; w nebech, Flor. Ann. (Puł. 296 r. na nyebye); we wszech dzelech twogich, Flor. 76; we wszech dzelyech twych, Puł. 153 r.; w dzyelyech ręku twoyu będǫ sze wyesszyelycz, Puł. 185 v. (Flor. 91. w dzala); w dzelyech swoych, Puł. 206 v. (Flor. 103. we wsyech skutczyech); pobyeszczynona w dzelyech gich, Puł. 214 r. (Flor. 105. w dzaloch gich); myslyl gesm we wszech dzelech twogych, Flor. 142; we wszech dzelyech twoych, Puł. 280 v.; swǫty we wszech dzelech swogych, Flor. 144 (*2 r.*); we wszech dzelyech swoych, Puł. 285 r. v.; stwyrdzy mǫ w slowech, Flor. 118; w slowyech, Puł. 239 r.; w slowiech, Wacł. 7 v.; we wszech slo-

wech swogych, Flor. 144; w slowyech swoych, Puł. 285 r. *Podobnie mamy i w innych nawet późniejszych zabytkach, por.* w thÿch slovÿech, *Kazania Paterka wyd. Lucyjan Malinowski, pag. 1 r.*

b) Z końcówką -och: pokalena yest w dzaloch gich, Flor. 105. (Puł. 214 r. w dzelyech); glos zborny chwalyφczy boga w dzaloch yego, Puł. 203 r. *Por.* na oczoch, *Kazania Paterka 62 v.*

Pełna więc forma występuje tylko w rzeczowniku niebo, *jakkolwiek po razu ma on w obu psałterzach i skróconą formę. Rzeczownik* dzieło *ma zawsze* dzielech, *a po razu* działoch, *jak gdyby od rzeczownika* dział. *Co do końcówek locat. plur. występujących w Bibl. kr. Zofii, por. Dr. E. Ogonowski, Archiv f. sl. Ph. IV. 263—4. O locativie plural. w ogóle w języku polskim, por. J. Baudouin de Courtenay, Beitr. zur vergl. Sprachforsch. VI. 50—57.*

II. Deklinacyja rzeczownikowa przymiotników.

§. 212. Singularis. Nominativus. Temata na -a. *Masculina*: bogat vczinon bφdze czlowek, Flor. 48; bogat vczynyon będze czlowyek, Puł. 99 v.; oplwit bil, Flor. 77; oplwyt, Puł. 157 v.; bφdz przebitek gich pust, Flor. 68; pust, Puł. 137 r.; s swφtim swφt bφdzesz, Flor. 17. (Puł. 31 r. szwyęty będzyesz); mlod iesm, Flor. 36; mlod yesm byl, Puł. 74 v.; lub iesm bil, Flor. 34; takom szye lyub czynyl, Puł. 68 r.; bo ies lub byl w nich, Flor. 43. (Puł. 89 v. bo yes sze zlyubyl w nych); bich lub bil przed bogem, Flor. 55; bich lyub byl, Puł. 112 v.; lub bφdφ bogu, Flor. 68. (Puł. 137 v. lyubo będze bogu); lvb bφdze panv w ziemy swywych, Flor. 114. (Puł. 231 v. *brak); gotow iesm, Flor. 37; gotow yesm, Puł. 78 v.; gotow iest stolecz twoy, Flor. 92. (Puł. 187 r. nagotowan iest); gotow gesm, Flor. 118, 57; gotow yesm, Puł. 242 r.; gotowem, Wacł. 27 r.; lyutoszczyw będzę (*sic*) grzechom gych, Puł. 157 v. (Flor. 77. stutnioczi bφdze grzechom); milosscziw bφdz grzechom naszim, Flor. 78; myloszczyw bφdz, Puł. 162 r.; ti milosciw ies bil gim, Flor. 98. (Puł. 195 v. ty lyutoszczywy byl yes gym); praw będzye, Puł. 226 r. (Flor. 111. prawy bφdze; Wacł. 19 v. bąda sprawiedliwi); praw yes boze, Puł. 250 v. (Flor. 118, 137. prawy gest gospodne); sziw iest gospodzin, Flor. 17; zyw, Puł. 33 v.; sziw bodze, Flor. 71; będze zyw, Puł 143 r.; iensze sziw iest, Flor. 88; yen zyw iest, Puł. 181 r.; ne vmrφ alle szyw bφdφ, Flor. 117; zyw będę, Puł. 234 v.; bφdφ szyw, Flor. 118, 73; będę zyw, Puł. 244 v.; ziw bandφ, Wacł. 29 v.; zyw bφdφ, Flor. 118, 113; zyw będę, Puł. 248 v.; ziw banda, Wacł. 38 r.; rozum day a szyw bφdφ, Flor. 118, 137; zyw będę, Puł. 251 r.; zyw yesm ya na wyeky, Puł. 307 r.; gnewen bφdzesz, Flor. Habac.; gnyewyen będzesz, Puł. 299 r.; woz bozy dzesszyęczy tyssyęczy mnozen tysszyonczow wyesszyelyφczich szye, Puł. 131 v. (Flor. 67. woz boszy dzesφczφ tisφcy wφczszy); iensze moczen ies, Flor. 51;

moczen yes, Puł. 105 v.; nemoczen iesm, Flor. 6; nyemoczen yesm, Puł. 8 v.; pamǫczen bǫdz wszem obetam, Flor. 19. (Puł. 36 v. na pamyęczy myey, Klement. Pamaten bud); pamǫczen iesm bil cze, Flor. 62. (Puł. 123 r. pomnyal yesm cziebie); pamǫczen bǫdǫ sprawedlnosczi, Flor. 70. (Puł. 140 v. pomnyecz będę); pamǫczen bǫdz sebrana twego, Flor. 73. (Puł. 147 r. pamyątay sebranya); pamǫczen bǫdz tego, Flor. 73. (Puł. 148 v. pamyętny bǫdz); pamǫczen bǫdz laianam twogim, Flor. 73. (Puł. 149 r. pomny layanya twoya); pamǫczen bǫdǫ, Flor. 76. (Puł. 153 r. pomnyecz będę); pamǫczen iesm bil dzalom gospodnowim, Flor. 76. (Puł. 153 r. pomnyal yesm); pamǫczien bǫdǫ raab i babilonigi, Flor. 86 (Puł. 174 r. pomnyecz będę); gichsze ne iest pamǫczen wǫczey, Flor. 87. (Puł. 175 r. nye pomny wyęcey); pamǫczen bǫdz przecori slug twogich, Flor. 88. (Puł. 181 v. pomny boze przekorę); podoben se vczinil iest gim, Flor. 48 *(2 r.)*; podobyen, Puł. 99 r.; rowyen yest gym vczynyon, Puł. 100 r.; podoben vczinil iesm se pellicacowi (*sic*), Flor. 101; podobyen vczynyon yesm pellikanu, Puł. 198 v.; kto bodoben (*zamiast*: podoben, *jest to jeden z przykładów, gdzie spółgłoska bezdźwięczna przeszła w dźwięczną, por. Nehring, Iter Flor. 46)*; rowyen, Puł. 297 v.; byl gesm pokogen, Flor. 119; pokoyen, Puł. 255 v.; ne ies pomoczen bil iemu, Flor. 88. (nyewspomoglesz yemu, Puł. 180 v.); podowen bǫdǫ, Flor. 142; podobyen będę, Puł. 280 v.; czlowek proznoscy podoben wczynon gest, Flor. 143; proznoszczy podobyen, Puł. 282 r. *(por. Kazania Paterka,* podobÿen, 118 v.); kto yest rowyen tobye, Puł. 67 v. (Flor. 34. kto rowennyk tobe); kto iest rowen tobe, Flor. 70; rowyen, Puł. 141 r.; kto rowen tobe, Flor. Moy.; kto rowyen tobie. Puł. 297 v.; rowen oczczv podlvg bostwa, Flor. Atan.; rowyen oyczu, Puł. 310 v. (Wacł. rowny oczczu); vczinil iesm se smǫczen, Flor. 29; vdzelan yesm smęczyen, Puł. 55 v.; smǫczen chodzil iesm, Flor. 37; smęczyen, Puł. 77 v.; przecz smǫczen chodzǫ, Flor. 41; smęczyen, Puł. 87 v. *(ślad dyjalektyczny w wymawianiu samogłoski nosowéj)*; przecz smǫczen chodzǫ, Flor. 42; smęczyen, Puł. 88 r.; medzy martwimi wolen, Flor. 87; wolyen, Puł. 175 r.

Teraz następują liczne przykłady przymiotników dzierżawczych, urobionych za pomocą suffiksu -ow: rzeczcze nyne dom aaronow, Flor. 117; dom aaronow blogoslawcze gospodzynowy, Flor. 134. *(w obu tych przykładach jest forma nominat. w znaczeniu vocativu, w* Puł. 233 v., 269 r. dom aaron); glos apostolow, Puł. 228 r. (*może to być i genet. plur. od rzeczownika* apostoł, *zaliczam go jednak między przymiotniki dzierżawcze z analogii do innych miejsc psałterza Puławskiego, gdzie znajdujemy:* glos apostolsky, *np.* 267 r. *i* glos yezukristow *np.* 220 r., 281 v.); psalm dawydow, Puł. 4 r., 6 v., 8 r., 10 r., 12 r., 20 v., 44 r., 64 r., 111 v., 241 r, 251 v., 255 r.; zacon gospodnow, Flor. 18; gospodnow, Puł. 35 r.; angol gospodnow, Flor. 34. (Puł. 67 r. angyol bozy); Herodyaszow dom, Puł. 205 r. (Flor. 103. rarogowy dom); dom ysrahelow, Flor. 113. (Puł. 229 v. dom israhel); dom ysrahelow blogoslawcze gospodzynv, Flor. 134. (*w zna-*

czeniu vocativu, Puł. 269 r. dom israhel); bog iacubow, Flor. 45; bog yakobow, Puł. 95 r. (prziiemcza nasz bog iacob, Flor. 45); bog yakobow, Puł. 95 v.; bosze iacubow, Flor. 75; boze yakobow, Puł. 151 r., 170 r. (Flor. 83. bosze iacob); ani vrozume bog iacobow, Flor. 93; bog yakobow, Puł. 188 r.; blogoslawony gegosz bog yacobow, Flor. 145; bog yakobow, Puł. 286 v.; bog iacobow, Wacł. 125 v.; glos yezukristow, Puł. 220 r., 281 v.; yad zmyyow pod wargamy gych, Flor. 139. (Puł. 276 r. yad zmyowy); yad zmyow nyevlyeczenye (gych), Puł. 306 r.

Przymiotniki z formą rzeczownikową w nominat. singul. mascul. są więc następujące:

1) W obu psałterzach formę rzeczownikową mają: opłwit, pust, bogat, młod, lub, gotów, żyw, gniewien, mocen, niemocen, podobien, pokojen, rówien, smęcien, wolen, gospodnow, jakubów.

2) Nadto w psałterzu Floryjańskim: święt, miłościw, pamięcien, pomocen, aaronów, izrahelów, żmijów.

3) Nadto w Puławskim: praw, mnożen, apostołów, dawydów, jezukrystów.

W ogóle więc w psałterzu Floryjańskim o wiele więcéj jest form rzeczownych, niż w Puławskim; bo jak z przykładów przytoczonych widać, bardzo często Puławski zastępuje formę rzeczowną Floryjańskiego formą złożoną. Liczba przymiotników z formą rzeczowną w psałterzu Floryjańskim jest znacznie większa, gdy zważymy, że nie ma tam ustępów odpowiadających tym ustępom w Puławskim, w których występują formy: apostołów, dawidów, jezukrystów.

Uwagi godna, że przymiotnik pamięcien, *występujący 10 razy w psałterzu Floryjańskim, zawsze jest zastąpiony w Puławskim bądźto czasownikiem, bądź formą złożoną przymiotnika. Podobnie zastąpione są formy:* święt, miłościw, pomocen, żmijów. *Forma psałterza Puławskiego* praw *występująca dwa razy, jest zastąpiona we Floryjańskim formą* prawy.

§. 213. Neutra: lepey iest malutko prawemu, Flor. 36; lyepye yest malo, Puł. 73 v.; gdy byly czysla krotkego malutko y bydlǫcze ye, Puł. 208 r.; malo se gych vczynylo, Flor. 106; malo, Puł. 218 r.; slotko yest myloszyerdze twoye, Puł. 222 v. (Flor. 108. slodke yest); iaco slodko gardzelam mogem molwy twoge, Flor. 118, 97. (Puł. 247 r. slotke, Wacł. 36 r. slotki); szyroko kazanye twe barzo, Flor. 118, 89; Puł. 246 r.; szyroka kazn twoya, Wacł. 35 r. szirokie przikazanie twoie); lubo bilo w nich gospodnu, Flor. prol.; lubo bǫdz tobe gospodne, Flor. 39; lyubo, Puł. 83 v.; lyubo yest bogu, Puł. 131 v. (Flor. 67. lubilo se iest bogu); lyubo będze bogu, Puł. 137 v. (Flor. 68. lub bǫdǫ bogu); lyubo bylo slugam twoym kamyenye yego, Puł. 199 v. (Flor. 101. *brak*); lvbo gest gospodnv, Flor. 149; lyubo yest gospodnu, Puł. 291 r.; gotowo sercze moie, Flor. 56; gotowo, Puł. 113 v.; gotowo sercze gego, Flor. 111; gotowo szyercze yego, Puł. 226 v.; gotowo sercze moye, Flor. 107 (2 r.) (Puł. 218 v., 219 r. gotowe szyercze moye); dzedziczstwo moie swatlo iest mne, Flor. 15. (Puł.

24 v. przyeszwyatle yest mnye); gest dzwywno w oczv naszv, Flor. 117; yest dzywno, Puł. 235 v.; dzywno sǫ vczynila navka twoya ze mne (*jako przysłówek*), Flor. 138. (Puł. 273 v. dzywna szye vczynyla nauka); yawno vczinil iest gospodzin, Flor. 97. (Puł. 194 r. jawne vczynyl bog); yako pystlyę yastkolczyno, Puł. 294 r. (Flor. Isai. sec. yako dzeczy yastkol czynǫ); przedewszym potrzbyszno gest, Flor. Atan.; potrzebyzne iest, Puł. 308 r.; potrzebno iest, Wacł. 8 r.; ale potrzebyzno gest, Flor. Atan.; potrzebyzno yest, Puł. 310 r.; potrzebno iest, Wacł. 112 r.; szyercze gych prozno yest, Puł. 7 v. (Flor. 5. proszne); doostoyno iest, Flor. 7; dostoyno iest, Puł. 10 v.

Przymiotniki dzierżawcze z suffiksem -owo: Ozemyǫ (*pro:* Szemyǫ) abrahamowo, Flor. 104; szyemyę abrahamowo, Puł. 207 v.; dauidowo, Puł. 2 v.; swadeczstwo gospodnowo, Flor. 18. (Puł. 35 r. boze); gospodnowo iest crolewstwo, Flor. 21. (Puł. 42 v. bozee); prawe iest slowo gospodnowo, Flor. 32. (Puł. 62 r. boze); oblicze gospodnowo na czinǫcze zla, Flor. 33. (lycze boze, Puł. 65 v.); iegosz iest ymǫ gospodnowo, Flor. 39. (Puł. 82 r. ymyę boze); semǫ iacobowo slawicze gy, Flor. 21; szyemę iakobowo, Puł. 42 r.; iaco szczenǫ lwowǫ (*pro*: lwowo, *często bowiem znak* ǫ *stoi w psałterzu Flor. zamiast* o *lub* a, *por. §. 208, w* Puł. 27 r. yako lwycz); moyszeszowo pyenye o moczy boze, Puł. 296 v.; yenze iest slowo oyczowo, Puł. 61 v.; oyczowo y synowo y ducha szwyętego yedno yest bostwo, Puł. 308 r.; oczczowo y sinowo, Wacł. 109 r. (Flor. Atan. oczczowa y synowa y ducha swǫtego gedno gest bostwo); blogoslawene panowǫ (*pro:* panowo) na was, Flor. 128. (Puł. 263 r. blogoslawyenye boze).

W rodzaju nijakim więc znacznie mniéj już mamy przykładów formy rzeczownéj przymiotników, jak w męskim, jakkolwiek i ta liczba w stosunku do dzisiejszego stanu języka jest dość pokaźna. Z przytoczonych przykładów pokazuje się, że w obu psałterzach formę rzeczowną mają: mało, malutko, słodko, lubo, gotowo, potrzebizno (*Modl. Wacł.* potrzebno), dostojno, abrahamowo, iakóbowo; *nadto we Floryjańskim:* światło (*w znaczeniu rzeczownika jak* dziś), dziwno, jawno, próżno, gospodnowo, lwowo, panowo; *w Puławskim zaś:* mojżeszowo, ojcowo, dawidowo. *I tu więc psałterz Floryjański znacznie więcéj tych form zachował nam, niż Puławski. Uwagi godna, że forma psałterza Floryjańskiego* gospodnowo, *występująca 5 razy, zawsze zastąpiona jest w Puławskim formą* boże.

§. 214. Feminina podług deklinacyi rzeczownikowéj kończą się na -a *i zlały się w polskim języku zupełnie z formami podobnymi deklinacyi złożonéj. Dlatego tu przytoczę tylko niektóre formy przymiotników dzierżawczych, urobionych za pomocą suffiksu* -owa, *które dziś mniéj się używają:* bǫdz slawa gospodnowa, Flor. 103. (Puł. 206 r. slawa boza, *w znaczeniu vocativu);* gdy szyc skurcza zyla chrzeptowa, Puł. 60 v. (Flor. 31. tarn); yalowa narodzyla wele gych, Flor. Ann.; yalowa, Puł. 295 v.; czeszcz crolowa sǫd miluie, Flor. 98; czeszcz krolyowa, Puł. 195 r.; xpus yest mǫdroszcz oyczowa, Puł. 98 r.; gyna gest persona oczczowa, Flor. Atan.; parsona oyczowa, Puł.

308 r. (Wacł. 8 v. persona oczcza); otnowy szye yako orlowa młodoszcz twoya, Puł. 201 v.; iaco orlowa mlodoscz, Wacł. 11 r. (Flor 102. otnowy sze yako orlowy mlodoscz twoya, Wittenb. iaka orlowy); prawycza panowa, Flor. 117 (*2 r.*). (Puł. 234 v. (*2 r.*) boza); owa dzedzyna panowa, Flor. 126. (Puł. 261 r. boza); trescz pisarzowa Flor. 44; treszcz pyssarzowa, Puł. 92 r.; gyna synowa (persona), Flor. Atan., Puł. 308 r.; gyna sinowa, Wacł. 8 v.

W obu psałterzach więc mamy: jałowa, królowa, oćcowa, orłowa, pisarzowa, synowa, *nadto we Flor.* gospodnowa, panowa, *w Puławskim zaś:* chrzeptowa.

Można téż zaliczyć tu te formy przymiotników, które pełnią w zdaniu funkcyją orzeczenia, bo we wszystkich prawie językach forma rzeczowna przymiotników w predykacie najdłużéj się zachowała. Temata twarde: szyroka kazn twoya barzo, Puł. 246 r. (Flor. 118, 89. szyroko kazanye, Wacł. 35 r. szirokie przikazanie); w strzeszeni gich odplata welika, Flor. 18; wyelika, Puł. 35 v.; welika iest slawa, Flor. 20; wyelika, Puł. 38 r.; welyka mocz gego, Flor. 146; wyelyka, Puł. 288 r., Wacł. 129 v.; kako przeczysta yest (czasza), Puł. 44 r. (Flor. 22. kaco swatli iest ... kelich); krzywa gest mysl gych, Flor. 118, 113; krzywa, Puł. 248 v. (Wacł. 38 v.; nyesprawiedliwie iest myslenye gich); dusza sziwa bϕdze iemu, Flor. 21; zywa będze, Puł. 42 v.; sziwa bϕdze, Flor. 68, 118, 169; będze zywa, Puł. 137 v., 254 v., Wacł. 116 r.; dzywna szye vczynyla nauka twoya, Puł. 273 v. (Flor. 138. dzywno sϕ vczynyla); dzweka (*sic*) babilonska neϕzna, Flor. 136; nędzna, Puł. 271 v.; trϕba ocropna iest, Flor. prol.; oghenna molwa twoya sylna, Flor. 118, 137; ogyenna molwa twoya szylno, Puł. 251 r.; pelna iest zema, Flor. 32; pelna yest zyemya, Puł. 62 r.; prawoti pelna prawicza twa, Flor. 47 (*2 r.*); pelna yest, Puł. 97 v.; czasza pelna zmyeszy, Puł. 150 r. (Flor. 74. kelich ... pelni smesy); pelna gest szema, Flor. 118, 57. Habac.; pelna yest, Puł. 242 v, 299 v.; pelna, Wacł. 27 v.; bo prozna mocz, Puł. 119 r. (Flor. 59. bo proszne zbawene); bogu pozluszna bϕdz, Flor. 61; posluszna bϕdz, Puł. 121 r.; rowna slawa, Flor. Atan., Puł. 308 v.; rowna chwala, Puł. 109 r.; przecz smϕtna ies, Flor. 41 (*2 r.*); przecz smętna yes, Puł. 86 v., 87 v.; przecz ies smϕtna, Flor. 42; przecz iest smętna, Puł. 88 v.; obata twoia tuczna bϕdz, Flor. 19; tczadna bϕdz, Puł. 36 v.

§. 215. Temata na -ja. *Neutra:* wele gich wstaie przeciwo mne, Flor. 3; wyelye gich, Puł. 4 r.; wele gich molwi moiey duszy, Flor. 3; I yelye gych, Puł. 4 r.; wiele, Wacł. 118 r.; wele gich molwi, Flor. 4; wyele, Puł. 5 v; ogarnϕli me czelϕt wele, Flor. 21; ogardnęly mye czyelyęta wyelye, Puł. 40 v.; ogarnϕli me psów wele, Flor. 21; myę ogardnęlo psow wyelye, Puł. 41 r.; wele wem iest, Flor. 24; bo go wyelye yest, Puł. 47 r.; wele biczow ogarne, Flor. 31; wyelye, Puł. 61 r.; wele smϕtkow prawich, Flor. 33; wyelye, Puł. 66 r.; sϕdowe twogi glϕbokosczi wele, Flor. 35. (Puł. 71 r. głębokoszcz wyelyka); wele boiuiϕczich przecyw mne, Flor. 55; wyelye, Puł. 111 v.;

wele miloserdz, Flor. 85 *(2 r.)* (Puł. 172 r., 173 v. wyelykyego myloszyerdza); radnycze se ostrowow wele *(vocativus)*, Flor. 96; myloserdza twego wele gospodne, Flor. 118, 145; wyelye, Puł. 252 v.; wele gysz nastoyǫ na mǫ, Flor. 118, 145; wyele, Puł. 252 v.; wele zapelnona gest dusza nasza, Flor. 122; wyelye, Puł. 258 r.

Co do formy więc, wyraz wiele *jest nominativem, accusativem lub vocativem singul., a odpowiada mu w starosłow.* велие. *Zwykle używa się w znaczeniu ilościowego rzeczownika czyli liczebnika nieokreślnego, że jednak bywa poczuwany także jako przymiotnik, dowodzą nam nazwy jak* Wielopole *(zamiast* Welepole), *i zwroty w języku ludowym jak* „wiela godzina". *O składni i deklinacyi wyrazu* wiele, *por. J. Baudouin de Courtenay, Beitr. VI. 83—85. Dr. A. Kalina, O liczebnikach w języku staropolskim (Rozpr. Wydz. filolog. Akad. Umiejętn. Tom VI. Kraków, str. 48—51).*

Feminina: bosza iest zema, Flor. 23; boza iest, Puł. 44 v. (Wacł. 57 r. pana boga wszechmogaczego zyemya iest).

Ponieważ formy accusativu w rodzaju męskim i nijakim są jednakowe, a rodzaj żeński zlewa się najczęściéj z formami deklinacyi złożonéj, przytoczę teraz przykłady accusativu, zwłaszcza że w niektórych wypadkach trudno nawet rozstrzygnąć, czy forma jakaś jest w znaczeniu accusativu czy nominativu użyta. Toż samo tyczy się vocativu, dlatego uwzględniłem go przy nominativie.

§. 216. Singularis. Accusativus. Masculina: w dom panow poydzymy, Flor. 121. (Puł. 256 v. w domu bozy); w ponyedzyalkow nyespor, Puł. 255 r.; tamo odwodǫ rog dawydow, Flor. 131; odwyodę rog dawydow, Puł. 266 r.; woz faraonow ... wrzvczyl gest, Flor. Moy.; wooz faraonow, Puł. 297 r.

Należy tu též przyimek przeciw [*częstsza w psałterzach jest forma neutr.* przeciwo, *w starosłow. zaś femin.* противж, *w dzisiejszym języku polskim używa się powszechnie* przeciw, *por. Miklos. Vergl. Grammat. IV. 561, 9. Dr. E. Ogonowski, O przyimkach w języku starosłowieńskim, ruskim i polskim (Rozpr. i spraw. Wydziału filolog. Akad. Umięjęt. Tom V. Kraków, 1877, str. 171—2*]; przecyw mne, Flor. 55, Puł. 111 v.; sklonyly przeczyw tobye, Puł. 39 r. (Flor. 20. w czo, *pro:* w czǫ); wstayn naprzeczyw mnye, Puł. 116 r. (Flor. 58. na przeciwo); przeciw iemu, Flor. 12; na przeczyw yemu, Puł. 21 r.; przeczyw nyeprzyaczelom, Puł. 119 v.; przeciw tobe, Flor. 82; przeczyw tobie, Puł. 168 r.; przeczyw mnye, Puł. 199 r. (Flor. 101. przeciwo mne); przeczyw przeszlyadnykom, Puł. 262 r.; przeczyw mne, Flor. 118, 73; przeczyw mnye, Puł. 244 v. *Przysłówek* opak, Flor. 9, 34, 39, 55, 113, Puł. 13 v., 67 r., 83 v., 112 r., 228 v.

Neutra: physzny lycho czynily, Flor. 118, 49 (Puł. 241 v. zle czynyly, Wacł. 25 v. nyesprawiedliwie dzalali); masto iego pusto vczinili sǫ, Flor. 78; myasto yego pusto vczynyly, Puł. 162 r.; se slo noszǫczymy, Flor. 25. (Puł. 48 v. ze zle czynyączymy); we zlo czinǫczich, Flor. 36; myedzy stroyączymy zlo, Puł. 72 r.; abi zlo plodzil, Flor.. 36; by zlo czynyl, Puł. 72 v.; gisz zlo plodzǫ, Flor. 36;

zlo plodzą, Puł. 73 r.; molwyly sǫ zlo mnye, Puł. 85 r. (Flor. 40. zla); dzywno vczynyl gospodzyn, Puł. 5 v. (Flor. 4. dziwna vczinil); dziwno vczinil miloserdze, Flor. 30; dzywno vczynyl, Puł. 59 r.; ja vmorzę a zywo vczynę, Puł. 307 r.; welikoczinǫcz zbawena crola iego, Flor. 17; wyelko czynyǫcz, Puł. 34 r.; chwalycze ymǫ panowo, Flor. 112. (Puł. 227 v. ymyę boze); ymǫ panowo wzowǫ, Flor. 115 *(2 r.)*, Puł. 232 r. v. ymyę boze); w ymǫ panowo, Flor. 117 *(2 r.)*, 128. (Puł. 234 r. *(2 r.)*, 263 r. w gymyę boze); chwalcze ymǫ panowo, Flor. 134. (Puł. 267 v. ymyę boze); pacz bǫdzemy pene panowo, Flor. 136; spyewacz mamy pyenye gospodnowo, Puł. 271 r.; chwalane panowo molwycz bǫdǫ vsta moyǫ, Flor. 144; chwalyenye gospodnowo, Puł. 286 r.; chwalcze ymǫ panowo, Flor. 148, *(2 razy*, Puł. 290 r. v. ymyę boze); chwalicze ymǫ gospodnowo, Flor. 99. ymyę yego, Puł. 196 v.); zwyestowaly w syon ymǫ gospodnowo, Flor. 101. (Puł. 200 r. ymyę boze); w ymǫ gospodnowo, Flor. 117. (Puł. 234 r. *brak*); pyenye poycze gospodnowo, Puł. 271 r. (Flor. 136. pene poycze); kristusowo ymyę y slawę wszystczy lyudze czczyǫ, Puł. 197 v.

§. 217. Formy accusativu lub nominativu singularis użyte w znaczeniu przysłówków: daleco, Flor. 9; dalyeko, Puł. 15 v.; daleco od zbawena mego, Flor. 21; dalyeko, Puł. 39 v.; yen od szwyętich dalyeko vczynyon iest, Puł. 111 v.; w morzu daleco, Flor. 64; dalyeko, Puł. 125 v.; daleko, Wacł. 9 v.; daleco vczinil ies znane moie otemne, Flor. 87; dalyeko, Puł. 175 v.; daleko vczynyl od nas lychoty nasze, Flor. 102; dalyeko, Puł. 202 r.; daleko, Wittenb.; ne daleco czin, Flor. 39; nye dalyeko, Puł. 83 r.; daleko od grzesznich zbawene, Flor. 118, 153; dalyeko, Puł. 252 v.; ot zakona twego daleko wczynyly sǫ se, Flor. 118, 145; dalyeko, Puł. 252 r.; welko myloserdny, Flor. 102; wyelyko myloszyerny, Puł. 201 v.; bo tu przyszy welyko myloszerdzym sobe odplaczicz, Puł. 237 v.; barzo wyssoko, Puł. 13 v. (Flor. 9. barzo wisocze); nye wznaszaycze wyssoko, Puł. 150 r. (Flor. 74. nechaycze wznaszacz w wisocoscz); wyssoko polozyl yes vtok twoy, Puł. 184 v. (Flor. 90. wisoki polozil ies vtok moy); dlugo, Flor. 12, Puł. 20 v.; dlugo czakayǫnczy, Flor. 102; dlugo czakayǫczy, Puł. 201 v. (Wittenb. dluho czakayuczi); dlugo bydlyla dvsza moya, Flor. 119; dlugo, Puł. 255 v.; dokǫd dlugo gesm, Flor. 145. (Puł. 286 v. dokond yesm, Wacł. 125 r. dokod iesm); czǫsto zbawyal yee, Flor. 105; często, Puł. 214 r.; czǫsto wyboyowaly mǫ, Flor. 128; często, Puł. 262 v.; czǫsto wybyaly mǫ, Flor. 128; często, Puł. 262 v. (Klem. czasto); werne y twardo werzycz bodze, Flor. Atan.; wyernye y twardo, Puł. 311 v. (Wacł. 114 r. wiernie y mocznie); ieszcze malutko esz ne bǫdze grzesznik, Flor. 36; yeszcze malo, Puł. 73 r.; vmnyeyszylesz gy malo od angyolow, Puł. 12 v. (Flor. 8. vczinil ies gi malem mney wszech angelow); kako weszelo, Flor. 132; wyesszyolo, Puł. 266 v.; barzo richlo, Flor. 6; barzo rychlo, Puł. 9 v.; rychlo yǫ zasze przyyǫl, Puł. 56 r.; iaco sano richlo zwǫdnǫ, Flor. 36; skoro zwyędnye Puł. 72 r.; richlo spa

dnǫ, Flor. 36 (*2 r.*); rychlo spadnǫ, Puł. 72 r. (*2 r.*); noscze richlo ganbǫ swoiǫ, Flor. 39; przynyeszczye rychlo, Puł. 83 v.; richlo piszǫczego, Flor. 44; rychlo, Puł. 92 r.; rychlo strzelyacz gy bedǫ, Puł. 124 r. (Flor. 63. nagle); richlo wisluchay me, Flor. 68; rychlo, Puł. 136 r.; odwroczcze se richlo, Flor. 69; rychlo, Puł. 138 v.; richlo seszli sǫ, Flor. 72; rychlo vstaly, Puł. 145 v.; richlo przeydǫ nas, Flor. 78; rychlo vspyeszycze knam, Puł. 162 r.; richlo wisluchay me, Flor. 101; rychlo, Puł. 198 r.; rychlo vczynyly sǫ, Flor. 105; rychlo vczynyly, Puł. 212 r.; rychlo beszy molwa gego, Flor. 147; rychlo, Puł. 289 r.; richlo, Wacł. 133 v.; przeszlyadowaly mye darmo, Puł. 253 r. (Flor. 118, 161. nastaly sǫ na mǫ za dar); darmo albo zadar, Flor. 119. (Puł. 255 v. zadar); darmo vstawil, Puł 181 r. (Flor. 88. za dar); grozno wyelmoszny yes, Puł. 274 v. (Flor. 138. grozne wyliczyl ges sǫ); jagoda gich groszno zolczy a groszno przegorzke, Puł. 306 r.; wesrzod lat yawno vczynysz, Flor. Habac. (Puł. 299 r. zyawysz); osobno, Puł. 198 r.; silno, Flor. 6; szylno, Puł. 9 v.; silno mocznich, Flor. 17; szylno mocznych, Puł. 30 r.; na lyędzwye twoye szylno mocznye, Puł. 92 v. (Flor. 44. naymoczneysze); powyelbyon yes szylno. Puł. 203 v. (Flor. 103. barzo); rozmnoszyl lvd swoy sylno, Flor. 104; szylno, Puł. 209 r.; ogyenna molwa twoya szylno, Puł. 251 r. (Flor. 118. 137. sylna); vsmerzyl gesm sǫ sylno, Flor. 141; vkorzon yesm szylno, Puł. 279 v.; vwlaczayǫgo tayemno blyznyemu swemu, Puł. 197 r. (Flor. 100. Vwlaczayǫczemu taiemne blisznemu swemu); barzo richlo, Flor. 6; barzo rychlo, Puł. 9 v.; barzo, Flor. 18, Puł. 35 v.; radowacz se bǫdze barzo, Flor. 20; barzo, Puł. 37 v., Flor. 30, Puł. 57 v.; vsmerzil iesm se barzo, Flor. 37; vsmyerzon yesm barzo, Puł. 77 v.; gisz sǫ nalezli nas barzo, Flor. 45; barzo, Puł. 94 v.; nasiczeni sǫ barzo, Flor. 77; nasyczily szye barzo, Puł. 157 r.; barzo, Flor. 77, Puł. 160 r.; vbodzi vczineni iesmi barzo, Flor. 78; barzo, Puł. 162 r.; barzo glǫboke, Flor. 91; barzo glęboke, Puł. 185 v.; barzo, Flor. 92, Puł. 187 v.; barzo powiszon, Flor. 96; barzo powysszon yes, Puł. 193 r.; powelbyon yes barzo, Flor. 103. (Puł. 203 v. szylno); rozmnoszyly sǫ barzo, Flor. 106; barzo, Puł. 218 r.; chawalycz bǫdǫ gospodna barzo, Flor. 108; barzo, Puł. 223 v.; barzo, Flor. 111, Puł. 226 r.; szyroko kazanye twe barzo, Flor. 118, 89; barzo, Puł. 246 r., Wacł. 35 r., Flor. 118, 105, 137, Puł. 247 v., 250 v.; dvzsa moya pozna barzo, Flor. 138; barzo, Puł. 274 v.; barzo, Flor. 138, Puł. 275 r.; chwalny barzo, Flor. 144; Puł, 283 v.; xpus nyetelko w zydowstwye, Puł. 150 v.; kelkosz, Puł. 141 r.; kelco zglobyl se iest neprzyacel, Flor. 73; kyelko, Puł. 147 r.; kelko sliszeli y poznaly iesmi ie, Flor. 77; kelko, Puł. 154 r.; kelko kazal oczczom naszim, Flor. 77; kyelko, Puł. 154 v.; kelcokrocz, Flor. 77; kelkokrocz, Puł. 158 r.; kelko gest dnwo (*pro*: dnow), Flor. 118, 84; kyelko yest dnyow, Puł. 245 r.; gelyko gest wschod od zapada, Flor. 102; jelko, Puł. 202 r.; yeliko, Witt.

W znaczeniu przyimków: wiszedl iesm przeciwo czudzozemczowi, Flor. prol. [*Por. uwagę do formy* przeciw]; przeciwo bogu, Flor. 2;

przeczywo bogu, Puł. 2 v.; przeciwo iego pomazanczu, Flor. 2; przeczywo pomazaynczu yego, Puł. 2 v.; przeciwo, Flor. 3; naprzeczyw, Puł. 4 r.; przecziwo, Wacł. 118 r.; przecywo tym, Flor. 22; przeczywo tym, Puł. 43 v.; przeciwo mne, Flor. 26, 30; przeczywo mnye, Puł, 51 v., 58 r.; przecziwo prawemu, Flor. 30; przeczywo prawemu, Puł. 58 v.; przecziwo mne samego, Flor. 31; przeczywo mnye, Puł 60 v.; przeciwo mne, Flor. 34, 37; przeczywo mnye, Puł. 68 v., 78 r.; przecziwo mne, Flor. 38. (Puł. 79 v. przeczywye mnye); przeciwo mne, Flor. 40 (*3 r.*), 43; przeczywo mnye, Puł. 85 r. (*3 r.*, 90 v-; przeciwo bratu twemu, Flor. 49; przeczywo bratu twemu, Puł 102 v.; przeciwo sinowi, Flor. 49. (Puł. 102 v. przeczywy); grzechy moy przeciwo mne, Flor. 50; przeczywo mne, Puł. 103 v.; przeciw mne, K. Świdz.; wstali sǫ przeciwo mne, Flor. 53; przeczywo mnye, Puł. 108 r. (Wacł. 2 v. naprzeczyw mnye); slowa moia nenasrzana sǫ przecywo mne, Flor. 55; przeczywo mnye, Puł. 112 r.; wstali sǫ przeciwo mne, Flor. 58. (Puł. 116 r. naprzeczyw); przecziwo gim, Flor. 63; przeczywo gym, Puł. 124 v.; przeciwo mne, Flor. 68; przeczywo mnye, Puł. 135 v.; przeciwo zaconu, Flor. 70; przeczywo zakonu, Puł. 139 v.; przecywo bogu, Flor. 74; przeczywko bogu, Puł. 150 r.; przeciwo iemu, Flor. 76; przeczywo yemu, Puł. 152 r.; przecywo zglobǫczim, Flor. 93; przeczywo zglobyǫczym, Puł. 188 v.; przeciwo czinǫczim lichotǫ, Flor. 93; przeczywo czynyǫczym zloszcz, Puł. 188 v.; przeciwo mne przisǫgachǫ, Flor. 101. (Puł. 199 r. przeczyw mnye); molwyly sǫ przeczywo mne, Flor. 108; przeczywo mnye, Puł. 220 v.; poloszyly sǫ przeczywo mne, Flor. 108; przeczywo mnye, Puł. 220 v.; bǫdzcze przeczywo gospodnw, Flor. 108; przeczywo bogu, Puł. 221 v.; przeczywo dvszy moyey, Flor. 108; przeczywo, Puł. 222 v.; przecywu mne molwyly, Flor. 118, (*jeśli forma* przecywu *nie jest prostą omyłką, to byłby dativus singul.*); przeczywo mnye molwyly, Puł. 238 r. (Wacł· 6 v. przeczyw); boyowaly preczywo mne, Flor. 119. (Puł. 255 v. przekazaly my); myslyly sǫ przeczywo mne, Flor. 139; przeczywo mnye, Puł. 276 v.; przeczywo zlemu, Puł. 275 v.; dauid przeczywo golyat, Puł. 281 v.; przeczywo wszem zlosnym, Puł. 281 v.; przeczywo dyablu, Puł. 281 v. *Participium praes. pass. jako przysłówek:* mymo syny lyudzke, Puł. 92 r. [*Forma* mimo *utworzona jest od tematu słownego* mi-, *formującego słowa klasy II.* ми-нѫ-ти, *pols.* minąć. *Zwykle używa się z accusativem, jak w psałterzu Puławskim, Bibl. kr. Zof. 36, w mowie potocznéj jednak i z genet. Por. Dr. E. Ogonowski, l. c., str. 107—8*]; chodzǫ mymo yǫ, Puł. 164 r. (Flor. 79. idǫ po drodze).

Feminina zlały się prawie całkiem z deklinacyją złożoną, a jeśli są jeszcze jakie szczątki, to trudno je odróżnić od form złożonych w tych zabytkach, gdzie na samogłoski nosowe służy przeważnie znak ǫ, *jak np. w psałterzu Floryjańskim. W Puławskim jednak, gdzie występuje znak* ę, *znajdujemy pięć przykładów deklinacyi rzeczownikowéj:* prawyczę twoyę tako yawnę vczyn, 183 r. (Flor. 89. iawnǫ vczin); w brodę aaronowę, Puł. 266 v. (Flor. 132. w brodǫ aaronowǫ

wǫ); wyelykę krasę wlozysz, Puł. 38 r. (Flor. 20. welikǫ crasǫ); przes wyelykę mocz, Puł. 63 r. (Flor. 32. przes welikǫ czescz); wyelikę yest vczynyl na myę oblndę, Puł. 85 v. (Flor. 40. vweliczil na mǫ zdradǫ).

§. 218. Temata na -ja. *Neutra*: kaco wele vczinil iest, Flor. 65; wyele vczynyl, Puł. 128 v.; pokazal my zamętkow wyele, Puł. 141 r. (Flor. 70. zamǫtky mnoge); w wyelye wod, Puł. 153 v. (Flor. 76. w welu wod); pyszny zle czynyly wyelye, Puł. 241 v. (Flor. 118, 49. lycho czynily sǫ asz do koncza, Wacł. 25 v. nyesprawiedliwie dzalali zawzdy); gensze pobyl poganow wele, Flor. 134; wyelye, Puł. 268 r.; yalowa narodzyla wele gych, Flor. Ann.; narodzyla wyelye, Puł. 295 v.; wele mala gest synow, Flor. Ann.; wyelye ymyala synow, Puł. 295 v.

Tu też możnaby zaliczyć comparativy przysłówków, które również są pierwotnie accusat. lub nominat. singular. Masculina: vczinil ies gi malem mney wszech angelow, Flor. 8. (Puł. 12 v. vmnyeszylesz. gy malo od angyolow).

Neutra: dobrze gest płacz v pana nysz pfacz we czloweka, Flor. 117; dobrze yest pwacz w boga nysz ..., Puł. 234 r.; dobrze gest dbacz albo nadzeyǫ myecz w gospodzynv nysz dbacz we ksǫszǫta, Flor. 117; dobrze yest dbacz w bogo nysz dbacz .., Puł. 234 r.; dobrze mne zakon vst twogych nad tyszǫczy, Flor. 118, 72; dobrze mnye ,.. nad, Puł. 243 v.; dobrze mnye ... nad, Wacł. 28 v. (*Vulg. melior est mihi lex oris tui); gorze mne ysz przebit moy przedlvszyl sǫ gest, Flor. 119; gorze mnye ysz, Puł. 255 v.; lepey ies malutko prawemu, Flor. 36; lyepye, Puł. 73 v.; wǫcey, Flor. 9; wyęcze, Puł. 17 v.; rozmnozyly szye wyęczey nysz moye wlossy, Puł. 83 r. (Flor. 39. rozmnoszili sǫ se nad wlosy); lichotǫ wǫcey nisze mowicz prawdǫ, Flor. 51; wyęczey, Puł. 105 v.; wǫczey, Flor. 61; wyenczey, Puł. 121 r.; sedmcrocz wǫczey, Flor. 78; wyęczey, Puł. 162 v.; ne iest pamǫczen wǫczey, Flor. 87; wyęczey, Puł. 175 r.; vǫczey, Flor. Isai. sec.; wyęczey, Puł. 293 v.; daley, Puł. 96 v.; daley omiy me, Flor. 50; szyrzey mye omyy, Puł. 103 r.; szrzey mǫ omyy, K. Świdz.; nas ne pozna daley, Flor. 73; dalyey, Puł. 148 r.; ne bǫdze wzpomenono ymǫ israhel daley, Flor. 82; dalyey, Puł. 167 v.; daley gych trud, Puł. 183 r. (Flor. 89. potem gich robota); na weky y daley, Flor. Moy.; daley, Puł. 298 v.; drzewey niszli sǫ vrozumeli, Flor. 57; drzewyey, Puł. 115 r.; drzewey nisz sǫ gori byly, Flor. 89; Orzewyey (*pro*: Drzewyey), Puł. 182 r.; drzewey nysz vmerzyl gesm sǫ, Flor. 118, 65; drzewyey, Puł. 243 r.; pirwey, Wacł. 28 r.; drzewey zwǫdne, Flor. 128; drzewyey, Puł. 263 r.; pyrzwey za chlebmy sǫ se posadzely, Flor. Ann.; pyrzwey, Puł. 295 v.; nycza pyrzwy albo posledzey, Flor. Atan.; nycz pyrzwey albo poszlyednyey, Puł. 310 r. (Wacł. 111 v. nicz pirzwego albo posledniego).

Godna uwagi, że w psałterzu Puławskim mamy o dwie więcéj starsze formy t. j. bez joty: wyęcze, 17 v.; lyepye, 73 v. *Prof.*

Nehring przytacza tylko drugą z nich, por. Archiv für sl. Phil. V. 228.

§. 219. Singularis. Genetivus. Temata na -a. Masculina: szukaiǫcze oblicza boga iacubowa, Flor. 23. (Puł. 45 r. boga iakobowego); z egypta domv iakobowa, Flor. 113; domu iakobowa, Puł. 228 r.; oblycza boga iakobowa, Flor. 113; boga yakobowa, Puł. 228 v.; uslyszely sǫ glossa panowa, Flor. 105; nye vslyszely glossa gospodnowa, Puł. 213 r.; w trzemoch domv panowa, Flor. 115. (Puł. 23. v. domu bozego); z domv panowa, Flor. 117. (Puł. 235 v. z domu bozego).

Kilka razy przymiotnik dzierżawczy znajdujemy w psałterzu Floryjańskim, użyty w znaczeniu rzeczownika, i to w rodzaju męsk.: ymye gospodnowa wzywal gesm, Flor. 114. (Puł. 231 r. ymyę boże, Klement. gimye bozye); oczczowa y synowa y ducha swǫtego gedno gest bostwo, Flor. Atan. (Puł. 308 r. oyczowo y synowo y ducha szwyętego yedno yest bostwo, Wacł. 109 r. oczczowo y sinowo). *W tych więc przykładach oczekiwalibyśmy w psałterzu Flor. form:* gospodna, oćca, syna *lub:* gospodnowo, oćcowo, synowo.

W znaczeniu accusativu: mǫdra ges mǫ vczynyl, Flor. 118, 97 (Puł. 246 v. mǫdrym yes mye vczynyl, Wacł. 35 v. rosztropnego mie ucziniles); dziwna vczinil gospodzin swǫtego swego, Flor. 4. (Puł. 5 v. dzywno vczynyl). *Znacznie więcéj zatym form rzeczownych mamy w psałterzu Floryjańskim, gdy na 10 przykładów połowa jest u Puławskim zastąpiona formą złożoną.*

Neutra: od oblicza gospodnowa, Flor. 95, 96 (*2 r.*), 113. (Puł. 192 r. v., 228 v. od oblycza bozego); od licza neprzyaczelowa, Flor. 60; od lycza nyeprzyaczelyowa, Puł. 120 r. *W znaczeniu rzeczowników:* od mala, Flor. 16, Puł. 27 v.; przes mala przebiwalabi bila w pekle, Flor. 93; przes mala, Puł. 189 r.; beszmala strawyly sǫ mie na zemy, Flor. 118, 81. (Puł. 245 v. malem nyedoskoynczaly mye, Wacł. 34 r. malo yze mie nye strawili); dobra swego ne dal iest, Flor. 14. (Puł. 23 v. dobitka swego); duszę lacznǫ naszyczyl dobra, Puł. 215 v. (Flor. 106. nasycyl dobrym, Klement. nasitil dobrim); szukal gesm dobra tobe, Flor. 121; szukal yesm dobra, Puł. 257 v.; przeze zla, Flor. 9. (Puł. 16 v. bez zlego); ne bǫdǫ se bacz zla, Flor. 22. (Puł. 43 v. zlego); szukayączy mego zla, Puł. 67 r. (Flor. 34. mislǫcz mne zlaa); Odkloyn szye od zla, Puł. 74 v. (Flor. 36. od zlego) gisz sǫ szukali zla mne, Flor. 37; zla, Puł. 78 r.; gysz chczǫ mego zla, Puł. 83 v. (Flor. 39. mego zlego); chczǫ mego zla, Puł. 138 r. (Flor. 69. chczǫ mne zlich); szukaiǫ zla mne, Flor. 70; szukayǫ zla mnye, Puł. 140 v. (*może to być i accusat. plur.*); szukaio zla mne, Flor. 70. (Puł. 142 r. szukayǫ zlego mnye).

Wyrażenia przysłówkowe: od daleka, Flor. 137, Wacł. 137 r. od dalyeka, Puł. 272 v.; z daleka, Flor. 138; z dalyeka, Puł. 27. v.; z wysoka, Flor. 143; z wyssoka, Puł. 282 v.; s pelna y neporuszne zachowa, Flor. Atan.; spelna y nyeporusznye, Puł. 308 r. (Wacł. 8 v. czala y nyeporuszona).

Ogółem więcéj jest przykładów w psałterzu Floryjańskim, bo 17, podczas gdy w Puławskim tylko 12.

Feminina: od boiazni neprzyaczelowi, Flor. 63 (Puł. 123 v. od boyazny nyeprzyaczelya); z rộki neprzyyaczelowy, Flor. 105; z ręky nyeprzyaczelowy, Puł. 211 v.; bog gest z osoby albo sz postawy oczczowy, Flor. Atan. (Puł. 310 v. z ossoby oczowey; Wacł. 112 v. z ginoszczi oczczowey); z osoby maczerzyny, Flor. Atan. (z osoby maczerzyney, Puł. 310 v.; z ginosczi maczerze, Wacł. 112 v.); wykupy mộ ot potwarzy lvdzky, Flor. 118, 134. (od potwarzy lyudzkyey, Puł. 250 v.); yudaszowy zloszczy warowacz szye, Puł. 220 r.; ode wszelky zley droghy, Flor. 118, 97; od wszelki drogi zley, Wacł. 36 r. (Puł. 247 r. od wszelikey zley drogy); nenazral gesm wszelky droghy lychoty, Flor. 118, 97. (Puł. 247 r. wszelykey, Wacł. 36 v. wszelkiey). *W psałterzu Floryjańskim więc 7 mamy przykładów, w Puławskim zaś już 2 tylko.*

§. 220. Temata na -ja. *Neutra:* z wod wela, Flor. 17. (Puł. 30 r. z wyelykych wod); iesm sliszal laiane wela przebiwaiộcich w okrộdze, Flor. 30; poganyenye wyelya przebywayộczich w okolyczy, Puł. 58 r.; w powodz wod wela, Flor. 31; w powodz wod wyelya, Puł. 60 v.; od rad wela, Flor. 39. (Puł. 83 r. od zboru wyelykyego); (przekorę) wela poganow, Flor. 88; wyelya poganow, Puł. 181 v.; od glossow wod wela, Flor. 92; wod wyelya, Puł. 187 r.; wod wiela, Wacł. 124 r.; w posrozod wela, Flor. 108; w poszrod wyelya, Puł. 223 v.; wyzwol mye z wod wyelya, Puł. 282 v. (Flor. 143. z wod wylkych); w blocze wod wyelya, Puł. 301 r. *Liczba przykładów w obu psałterzach jest jednakowa, jakkolwiek nie we wszystkich miejscach formy się zgadzają.*

§. 221. Singularis. Dativus. Temata na -a: na zyawyenye ymaw (*pro*: ymanu) panowv, Flor. 121. (Puł. 257 r. ymyenyu bozemu).

Temata na -ja: iaco dzyw vczinon iesm welu, Flor. 70; yako dzyw vczynyon yesm wyelyu, Puł. 140 r.

Instrumentalis. Temata na -a. *Neutra:* vczinil ies gi malem mney wszech angelow, Flor. 8. (Puł. 12 v. malo); ne malem wilili sộ poszcza moia, Flor. 72; nyemalem rozlyly sộ poszczya moya, Puł. 144 v.; malem nyeporuszony sộ, Puł. 144 v. (Flor. 72. poruszili se sộ); malem nyedoskoynczaly mye na zyemy, Puł. 245 v. (Flor. 118, 81. beszmala strawyly sộ me na zemy, Wacł. 34 r. malo yze mie nye strawili na zemi); powysszaymy ymyę yego wyecznym dobrem, Puł. 64 v. (Flor. 33. w nem samem).

Temata na -ja. *Neutra z końcówką* -im, *podobnie jak niektóre rzeczowniki* (*por. §. 108*): nad wyelym wod, Puł. 54 r. (Flor. 28. na wodach welikich) *forma starsza niż w psałterzu Floryjańskim, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 228;* myedzy wyelym bywal semnộ, Puł. 110 v. (Flor. 54. medzy welmi bywal, *jak każe prof.*

Nehring poprawić lekcyją welim, *por. Iter Flor., str. 74). W psałterzu Floryjańskim więc ani razu formy* wielim *nie mamy. W Bibl. kr. Zofii:* wyelym slow, 322 a. 2; z wielim pieniędzy, 323 a.; wielim więcéj zawinił *(multo maiora deliquit)* 279 a., *por. A. Kalina, O liczebnikach 50.*

§. 222. Locativus. Temata na -a. Masculina: stolczy nad (*pro:* na) domv dawydowe, Flor. 121; na domu dawydowye, Puł. 257 r.

Neutra: w ymenu gospodnowe wzowemy, Flor. 19. (Puł. 37 r. gospodna boga); bǫdzecze dny yego w male, Flor. 108; bǫdzecze dny yego w malye, Puł. 221 r.; iaco w wisczu na wisocze, Flor. 73. (Puł. 147 v. na wychodzye na sen); w dobrze przebiwacz bǫdze, Flor. 24; w dobrze, Puł. 47 r.; misli gich we zle, Flor. 55; we zle, Puł 112 r.

Przysłówki i przyimki: barzo wisocze, Flor. 9. (Puł. barzo wyssoko); spewacz ymenowi twemu wisocze, Flor. 91. (Puł. 185 v. spyewacz ymyenyu twemu wyssoky); bo welycze vczynyl gest, Flor. Isai; wyelmosznye vczynyl, Puł. 293 r,; napomynayǫcz czyszcze zycz, Puł. 261 v.; geden zagiscze, Flor. Atan. (Puł. 310 v. ale yeden; Wacł. 113 r. Jeden za prawda); iensze iest sloszil oblaszcze sercza gich, Flor. 32; oblascze, Puł. 63 r. (*Vulg. formator pariter cordis eorum.* Wittenb. zwlasczie, *rękopis Litom.* oblascze; *por. Nehring, Iter Flor. 94*; [*Jungmann, Slovník:* obzwláště, obzwlášť, obzwláštně; *Linde* zwłaszcza]; odplaczy obpliwicze, Flor. 30; oplwyczye, Puł. 59 v.; pospolycze wekvyszcze sobe sǫ y rowne, Flor. Atan.; pospolycze wyekuyszcze sobie sǫ y rowne, Puł. 310 r.; pospolu wiecznie sobie są y pospolu rowne. Wacł. 111 v.; stala proszcze, Puł. 49 v. (Flor. 25. sstala iest na prawem); kaco rozliczicze tobe czalo moie, Flor. 62; kako rozlycznye tobye czyalo moye, Puł. 122 v.; znamenicze wczynicze w lvdzoch wynalezena gego, Flor. Isai. (Puł. 293 r. zyawcze w lyudzoch); dobrotliwe vczin gospodne, Flor. 50; dobrotliwye, K. Świdz. (Puł. 105 r. dobrotwę vczyn, *prof. Nehring uważa to za błąd powstały z nieuwagi, por. Archiv f. sl. Ph. V. 219)*; krzywe lychochotan czynily przeczyw mne, Flor. 118, 73; krzywye zloszcz czynyly, Puł. 244 v.; nyesprawiedliwie zloszcz uczinily, Wacł. 29 v.; lsciwe sǫ czinili, Flor. 13; lzywye, Puł 22 r.; lsciwe czinil przed nim, Flor. 35; lszywye czynyl, Puł. 70 v.; nyemyloszczywye, Puł. 196 v.; prawe sǫdzicze, Flor. 57; prawye sędzczye, Puł. 114 v.; przeczywye mnye, Puł. 79 v. (Flor. 38. przeciwo mne); se przecziwaiǫ mene zgłobliwe, Flor. 34; zgloblywye. Puł. 69 r.; spewaycze mǫdrze, Flor. 46; wspyewaycze mǫdrzę (*zapewne omyłka*), Puł. 96 r.; czaruiǫczego mǫdrze, Flor. 57; chytrze, Puł. 115 r; dobrze spewaycze iemu, Flor. 32; dobrze, Puł. 62 r.; czyn dobrze, Puł. 65 v. (Flor. 33. czin dobre); abi dobrze czinil, Flor. 35; dobrze, Puł. 70 v.; czyn dobrze, Puł. 75 r. (Flor. 36. dobre); gdi dobrze vczinisz iemu, Flor. 48; dobrze vczynysz, Puł. 100 r.; yen by vczynyl dobrze, Puł. 107 r. (Flor. 52. vczinil dobre); yenby dobrze vczynyl, Puł. 107 r.; bo yest dobrze, Puł. 108 v. (Flor. 52, 53. dobre); iensze dobrze vczinil mne, Flor. 56; dobrze vczynyl, Puł. 113 r.; dobrze mowcze

bogu, Flor. 67. (Puł. 132 v. blogoslawczye bogu); przystacz ku bogu dobrze yest, Puł. 146 v. (Flor. 72. dobre iest); zapomneli dobrze czinǫczich, Flor. 77. (Puł. 155 r. zapomnyely dobroty yego, Puł. 155 r.); dobrze cirzpǫczy bǫdǫ, Flor. 91; dobrze czyrzpyǫczy będǫ, Puł. 186 v.; dobrze iest spowadacz se w gospodne, Flor. 91; dobrze yest chwalycz boga, Puł. 185 v.; pan dobrze vczynil tobe, Flor. 114; dobrze vczynyl tobye, Puł. 231 v.; pane dobrze przyspey, Flor. 117; dobrze przespyey, Puł. 235 v.; dobrze mne, Flor. 118, 65: dobrze mnye, Puł. 243 v.; dobrze mnie, Wacł. 28 v.; dobrze vczyn gospodne, Flor. 124; dobrze, Puł. 259 v.; dobrze tobe bǫdze, Flor. 127; dobrze tobye będze, Puł. 261 v.; owa kako dobrze, Flor. 132; kako dobrze, Puł. 266 v.; dobrze lvbo gest panv, Flor. 146; dobrze lyubo yest gospodnu, Puł. 288 v.; dobrze lyubo iest bogu, Wacł. 130 v.; we zwonkach dobrze wzǫczych, Flor. 150; dobrze brzmyǫczych, Puł. 292 r.; gysz sǫ dobrze czynyly, Flor. Atan.; dobrze czynyly, Puł. 311 v. (dobree czinili, Wacł. 114 r.); naglye odpuszczenye daye, Puł. 59 v.; nagle gdi bǫdǫ poczceni, Flor. 36; naglye yako będǫ poczczyeny, Puł. 74 r.; nagle strzelaez gi bǫdǫ, Flor. 63. (Puł. 124 r. rychlo); nagle wslyszy mǫ, Flor. 142; naglye, Puł. 280 v,; podle iest gospodzin, Flor. 33. (Puł. 66 r. blyzu). [*Prof. E. Ogonowski uważa podle za locativus od nieużywanego imienia* длѥ *z przyimkiem* po. (*O przyimkach, Rozpr. V. 46*), *w takim razie jednak locativus byłby* podli; *por. Archiv f. sl. Ph. IV. 445—6)*]; podle mne bili, Flor. 37; podle mnye byly, Puł. 78 r.; podle oney, Flor. 93; podle yey, Puł. 188 v.; podle mylosyrdzye twego, Flor. 118, 81. (Puł. 245 v. *brak*, Wacł. 34 r. podług myloszerdza twego); podle drohy, Flor. 139; podle drogy, Puł. 276 v.; na crotcze, Flor. 2; w rychlye, Puł. 3 v.; smele bǫdǫ czynycz, Flor. Isai.; szmyelye, Puł. 292 v.; zlye czynyl, Puł. 30 v. (Flor. 17. zle nosil); rada obrządzayączich zlye, Puł. 41 r. (Flor. 21. rada zlich); zlye, Puł. 52 v. (Flor. 27. zla w serczoch gich); zlee ne czinili iesmi, Flor. 43; zlye yesmy nye stroyly, Puł.. 91 r.; wnimal ies zle, Flor. 49; mnymal yes lyszcze, Puł. 102 v.; kromye gospodna, Puł. 31 v. (Flor. 17. przez gospodna), [*por. Bibl. kr. Zof.* kromye 55 a. 5; 56 a. 11 *i* kromya 16 b. 29, *starosl.* кромѣ, *Ogonowski, Archiv IV. 361. O przyimkach, Rozpr. V. 137—8*]; croma boga naszego, Flor. 17; kromye boga naszego, Puł. 32 r.; kromya wszey zloszczy, Puł. 302 v.; krome czebe, Flor. Ann.; krome czebe, Puł. 295 r.; lyud kromye rady yest, Puł. Moy. 305 v.; krome wǫtpena, Flor. Atan.; kromye wǫtpyenya, Puł. 308 r.; kromie watpyenia, Wacł. 8 v.; duszǫ swǫ na nebe dziwne vsadzi, Flor. prol.; dziwne szczinil, Flor. 15; dzywnye, Puł. 24 r.; odwedze cze dziwne prawicza twoia, Flor. 44; dzywnye, Puł. 92 v.; sweczǫcz ty dziwne, Flor. 75; dzywnye, Puł. 151 r.; grozne wyliczyl ges sǫ, Flor. 138. (Puł. 274 v. grozno wyelmoszny yes); bog nasz iawne przydze, Flor. 49; yawnye, Puł. 100 v.; spelna y neporvszne zachowa, Flor. Atan.; spelna y nyeporusznye, Puł. 308 r. (Wacł. 8 v. czala y nyeporuszona); nyepowynnye dusze od strzal zloszczywych wyruwa, Puł. 123 v.; mǫszne

czin, Flor. 26; męsznye czynh, Puł. 51 v.; mǫszne czincze, Flor. 30; męsznye dzyalaycze, Puł. 59 v.; sǫ mi nektorzi mirne (*pacifice*) molwili, Flor. 33; myrnye, Puł. 69 r.; oppasszy szye myeczem twoym na lyędzwye twoye szylno mocznye, Puł. 92 v. (Flor. 44. na lǫdzwe twoye naymoczneysze, *w Puławskim więc* mocnie *odnosi się do czasownika* opasz się, *we Flor. zaś* najmocniejsze *do* lędzwie); nyne wstanǫ, Flor. 11; nynye, Puł. 19 v.; nyne poznal iesm, Flor. 19; nynye, Puł. 37 r.; nine ktore iest czakane moie, Flor. 38; nynye, Puł. 80 v.; nine wem otegnal i osromoczil ies nas, Flor. 43; nynye, Puł. 80 r.; nine przepowadacz bǫdǫ, Flor. 70; nynye, Puł. 141 r.; rzeczcze nynye, Flor. 106. (Puł. 215 r. rzeczcze); nyne, Flor. 117 (*3 r.*); nynye, Puł. 233 v. (*3 r.*), 236 r. (*3 r.*); rczy nyne ysraheil gedno, Flor. 123, 128; rzecz nynye ysrahel yedno, Puł. 258 v., 262 v.; nyne blogoslawcze panv, Flor. 133; nynye, Puł. 267 r.

Locativus ninie *był tak utarty w staropolskim, że go poczuwano jako wyraz nieodmienny, szczególniéj w jednym zwrocie*: ot nyne asz na weky, Flor. 112, 113, 120, 124, 130; od nynye asz y na wyeky, Puł. 227 v.; od nynye asz na wyeky, Puł. 230 v.; od nynye y az na wyeky, Puł. 256 v.; od nynye az na wyeky, Puł. 259 v., 264 r.; Ty gospodne osobne w nadzegi postawil ies me, Flor. 4; ossobnye, Puł. 6 r.; ossobne gesm ya asz poydǫ, Flor. 140; osobnye, Puł. 278 v.; osobne kaszdǫ personǫ boghem y panem poznawacz, Flor. Atan.; osobnye, Puł. 309 r.; osobnye, Wacł. 110 v.; pewne bǫdǫ czinicz, Flor. 11; pewnye, Puł. 19 v.; potayemnye, Puł. 124 r. (Flor. 63. w taiemnosci); ogardnyona rozlycznye, Puł. 93 r. (Flor. 44. rozliczitosczǫ); slawnye vczczon gest, Flor. Moy.; wyelyebnye vczczyon iest, Puł. 296 v.; acz ne smerne gesm rozumal, Flor. 130; nyesmyernye, Puł. 264 r.; szczǫstne poydzi, Flor. 44; szczęsnye poydzy, Puł. 92 v.; vwlaczayǫczemu taiemne, Flor. 100. (Puł. 197 r. tayemno); kto miluie pene psalmowe vstawiczne, Flor. prol.; werne werzil, Flor. Atan.; wyernye wyerzyl est, Puł. 310 r.; wiernie wierzyl, Wacł. 112 r.; werne y twardo werzycz bodze, Flor. Atan.; wyernye y twardo, Puł. 311 v.; wiernie y mocznie, Wacł. 114 r.; wolne offerowacz bǫdǫ tobe, Flor. 53; wolnyecz będę obyewacz tobye, Puł. 108 r.; dobrowolnye, Wacł. 3 r.; bog pomst wolne czinil iest, Flor. 93; wolnye czynyl, Puł. 187 v.; lszywe sǫ czinili, Flor. 5; zdradnye czynyly, Puł. 7 v.

O niektórych z przytoczonych przykładów trudno twierdzić na pewne, że są użyte jako przysłówki, szczególniéj w psałterzu Floryjańskim, gdzie bardzo rzadko jest oznaczone graficznie zmiękczenie, jakie końcówka -ě na poprzedzającą spółgłoskę wywiera; kierowałem się więc w takich razach pisownią psałterza Puławskiego, w którym przysłówki te wyraźniéj występują.

Feminina: w rǫce gospodnowe (*czyt.* gospodnowie), Flor. 74. (Puł. 150 r. w ręcze bozey); w rczye (*pro:* w rǫczye) moyseszowe y aaronowe (*czyt.* mojżeszowie i aaronowie, Puł. 153 v. *We Floryjańskim więc mamy 3 przykłady, w Puławskim zaś ani jednego.* Sądzę

bowiem że forma aaronowe, Puł. 153 v. *powstała tylko przez opuszczenie joty, zwłaszcza, że poprzedza forma* moyzeszowey. *Zresztą gdyby to była forma rzeczownikowa, byłby piszący ją oznaczył pewnie przez* aaronowye, *gdyż zmiękczenie to, jak widzieliśmy przy locativie neutrów, bywa w psałterzu Puławskim dość ściśle przestrzegane. Dowodzi nam tego i inny przykład:* o moczy boze, Puł. 296 v., *gdzie forma* boze *stoi zamiast* bozey, *gdyż locativus podług rzeczownikowéj deklinacyi byłby* boży.

Temata na -ja. *Neutra*: w morzu droga twoia y sczeszky twoie w welu wod, Flor. 76. (Puł. 153 v. w wyelye wod); w wyelyu wod, Puł. 155 v. (Flor. 77. w globocosczy welikey).

§. 223. Dualis. Przymiotników z formą rzeczownikową nie ma żadnych w obu psałterzach; są tylko imiesłowy, które później przytoczę. Przykład: dzal rǫkv ludzkv, Flor. 113, *który tu zalicza prof. Małecki, (Gram. histor., por. I. 233, § 188) uważać należy raczéj za genet. dualis deklinacyi przymiotników złożonéj. Jakkolwiek bowiem formy deklinacyi rzeczownikowéj i złożonéj zlały się w tym przypadku, to jednak za kryteryjum, do jakiéj deklinacyi wyraz jaki zaliczyć, uważałbym to, czy w innych przypadkach przymiotnik odnośny tworzy formy podług deklinacyi rzeczownikowéj, i czy jest użyty predykatywnie. Przymiotnik* ludzki *nigdy w psałterzu Flor. nie występuje w formie rzeczownikowéj, a przytym jest w miejscu tym nie predykatem, lecz attrybutem, dlatego i ten przykład zaliczymy do form deklinacyi złożonéj. W psałterzu Puławskim jest taka sama forma*: dzyala ręku lyudzku, 229 r. *Można to poprzeć przykładem, gdzie w tym samym zwrocie znajdujemy formę deklinacyi złożonéj pluralis*: dzala rǫkv ludzkych, Flor. 134; ręku lyudzkych, Puł. 268 v.

§. 224. Pluralis. Nominativus. Końcówki i *dla form męskich*, e *dla żeńskich* (-ja *tematów*), *a dla nijakich, zlewają się zupełnie z tymiż końcówkami deklinacyi złożonéj. Moglibyśmy więc tu wyróżnić tylko formy* -a *tematów żeńskich z końcówką* -y, *i formy męskie z końcówką* -y, *przejętą z accusativu pluralis. Wreszcie formy nijakie na* -a *można wyliczyć od tych przymiotników, które w innych przypadkach mają wyraźną formę rzeczownikową, i które użyte są predykatywnie.*

Masculina: naklonony sǫ pagorky sweczky, Flor. Habac. (naklonyony sǫ pagorky szwyeczczy, Puł. 299 v.); synowe ysrahelsky, Flor. Moy. (ysrahelsczy, Puł. 299 r.); ptaczy pyerzasti, Puł. 290 v. (perzasczy, Flor. 148); trzie duchowe swǫty, Flor. Atan. (szwyęczy, Puł. 309 v.; swiaczi Wacł. 111 r.); bǫdǫ se weselycz swǫty, Flor. 149. (Puł. 291 r. będǫ szye wyessyelycz; Wacł. 14 r. banda se weszelicz szwiacz[i]); neprzyaczele gospodnowy selgaly sǫ iemu, Flor. 80. (Puł. 166 v. nyeprzyaczele bozy, *Vulg.: Osores Jehovae mendaciter se dedissent ei)*; blogoslawcze panv wszystczy slvghy panowy, Flor. 133; wszystczy sludzy gospodnowy, Puł. 267 r. (*w znaczeniu vocativu); podobny przykład co do formy znajdujemy we Flor. 134:* chalcze slughy panowy, *który możnaby tu raczej poczytać za accusativus. zawisły*

od czasownika chwalić. *Toż samo w poprzednim przykładzie* slvghy panowy *jest accusativem, użytym tylko w znaczeniu vocativu lub nominativu, jak nam to wskazuje attrybut* wszytczy. *Tu jednak tłumaczenie* slvghy panowy *jako accusativus, zawisły od* chwalcie, *nie zgadza się co do myśli z tekstem łacińskim i niemieckim (dominum, ir knechte lobit den herren), ani téż z psałterzem Puławskim:* chwalczye sludzy boga, 267 v.; synowe iakobowy wybrany iego, Flor. 104; synowe yakobowy, Puł. 207 v.

Feminina: owcze gych kotny, Puł. 283 r. (Flor. 143. plodne); pywnycze gich pelny, Puł. 283 r. (Flor. 143. pelne); gospodnowy sǫ sczeszege szeme, Flor. Ann. (Puł. 296 r. boze sǫ szczyezeye); tamo sǫ wstǫpily postaczy, postaczy panouy, Flor. 121; postaczy gospodnowy, Puł. 257 r.; będą asz lyuby wymowy vst moych, Puł. 36 r.

Neutra: luba bǫdǫ wimowena vst mogich, Flor. 18. (Puł. 36 r. lyuby wymowy); sziwa bǫdǫ sercza, Flor. 21; zywa będą, Puł. 42 v.; iako wyelyka sǫ szye vczynila dzala twoya, Puł. 185 v. (Flor. 91. kaco vweliczila se sǫ dzala); welika dzala gospodnowa, Flor. 110: wyelyka dzyala boza, Puł. 225 r.; vsta twoia oplwita bila zglobv, Flor. 49. (Puł. 102 r. oplywala); dzywna powiszena morza, Flor. 92; dzywna powysszenya morza, Puł. 187 r.; dzywna swadeczwa twoya, Flor. 118, 129; dzywna szwyadecztwa twoya, Puł. 250 r.; dzywna dzala twoya, Flor. 138, Puł. 274 v.; proszna sǫ (mislena), Flor. 93. (Puł. 188 v. prozne sǫ); vsta pelna sǫ, Flor. 9. (Puł. 16 v. vsta pelny są); usta ... pelna sǫ, Flor. 13; pelna są, Puł. 22 r.; grozna sǫ dzala twoia, Flor. 65; groszna sǫ dzyala, Puł. 127 r.; nema bǫdzcze vsta lsciwa, Flor. 30; nyemaa bǫdczye vsta lzywa, Puł. 58 v.; sclonili sǫ se w czo zla, Flor. 20. (Puł. 39 r. sklonyly przeczyw tobye zlee); ogarnǫla sǫ me zla, Flor. 39. (Puł. 83 r. ogardnęlo iest mye zle); męza krzywego zla wezmǫ we zgynyenye, Puł. 277 r. (Flor. 139. zle vlapy). *Pod wpływem form męskich i żeńskich znajdujemy niekiedy i nijakie z końcówką* -y: vsta pelny są, Puł. 16 v. (Flor. 9. vsta pelna sǫ); oczi gospodnowi, Flor. 33. (Puł. 65 v. oczy boze).

Genetivus. W przykładach: wstal z martwy, Puł. 56 v.; o zmartwy wstav, *można formę* z martwy *uważać za genet. plur. deklinacyi złożonéj, z opuszczonym końcowym* ch. *Końcowe* ch *z pomyłki nie zostało wypuszczone, bo i w innych zabytkach staropolskich formę tę znajdujemy np. Kaz. gnieźn.* smarthfyfstal, 16, 33; smarthfy krzesil, 33, 34 *(2 r.). Możnaby to więc w ten sposób wytłumaczyć, że działała tu analogija accusativu, a raczéj jeszcze instrumentalu deklinacyi rzeczownikowéj, który stoi przy prepozycyi* съ, *brzmiącéj niekiedy w polskim jak z, t. j. starosł.* изъ. *Nie można bowiem przypuścić, aby w znaku y był ślad końcówki genet plur.* -ъ, *jak to mylnie sądziłem w „Materyjałach do historyi form dekl.". Zesz. I., str. 34, gdyż głoska* -ъ *już w starosłow. języku zdaje się wymawianą nie była.*

W znaczeniu rzeczownika neutrum: ne zbawi dobr gich, Flor. 83; nye zbawysz dobr gich, Puł. 170 r.

§. 225. *Accusativus. Masculina:* gen czyni dzywy welky, Flor. 135. (Puł. 269 v. czyny dzywy wyelyke); wydzy nebeskky croie, Flor. 67; rozgadza nyebyesky krole, Puł. 131 v.; na dni crolowi, Flor. 60. (Puł. 120 r. nad dny krolyowych); sini iacobowi y iosefowi [(wibawil ies), Flor. 76; syny yakobowy y yozeffowy, Puł. 153 r.; rozlǫczal syny adamowy, Puł. 303 r.

Neutra: pokazuie nam dobra, Flor. 4; vkazal nam dobra, Puł. 5 v.; widzecz dobra bosza, Flor. 26; vzrzecz dobra boza, Puł. 51 v.; wydz dobra yeruzalem, Flor. 127; wydz dobra yerusalem, Puł. 262 r; odplaczaiǫczim mne zla, Flor. 7; zla, Puł. 10 v.; wsitczi zla czinǫczy, Flor. 24. (Puł. 46 r. zloscz stroyǫczy); na czinǫcze zla, Flor. 33; na czynyǫcze zla Puł. 65 v.; mislǫcz mne zlaa, Flor. 34. (Puł. 67 r. szukayączy mego zla); molwili sǫ zla mne, Flor. 40. (Puł. 85 r. zlo); mislili sǫ zla mne, Flor. 40. (Puł. 85 r zloszcz); zgromadzę na nye zla, Puł. 305 r.; visoka pokazuie, Flor. prol.; wysoky pan a smerna oglǫda a wysoka od daleka znage, Flor. 137; szmyerna oglǫda a wyssoka od dalyeka znaye, Puł. 272 v. (szmyerne oglanda y z wiszoka od daleka znage, Wacł. 137 r.); we swǫta, Flor. 133; w szwyęta, Puł. 267 r.; pokazal ies ludu twoiemu twarda, Flor. 59. (Puł. 118 v. przykroszczy); poznal ges wszytka posledna y stara, Flor. 138; wszystka nynyessza y stara, Puł. 273 v.; wolna vst mogych wdzǫczna wczyn gospodne, Flor. 118, 105; wolnaa vst moych wdzyęczna vczyn gospodnye, Puł. 247 v. (Wacł. 37 r. Dobrowolenstwa ust mogich lube uczini panye); dziwna vczin miloserdza twoia, Flor. 16; dzywna, Puł. 26 v.; starl yest wrota moszǫndzowa, Flor. 106; wrota moszyǫdzowa, Puł. 216 v.; miloserdza gospodnowa na weky piacz bǫdǫ, Flor. 88. (myloszyerdza boza, Puł. 176 v.); csy sǫ wydzely dzala gospodwa, Flor. 106. (Puł. 217 r. dzala boza); prawycz bǫdǫ dzala panowa, Flor. 117. (powyadacz będę dzyala boza, Puł. 234 v.); na wsczekana krziwa, Flor. 39; na wszczyekanya krzywa, Puł. 82 r.; zbawone czini ymaiǫcze prawa sercza, Flor. 7. (Puł. 11 r. prawe szyerczem); ymaiǫcze prawa sercza, Flor. 10. (Puł. 18 r. prawego szyerczem); bychǫ vmǫczili ymaiǫcze prawa sercza, Flor. 36. (Puł. 73 v. zabyly prawe szyerczem); za swatla, Flor. 62; za szwyatla, Puł. 122 r.

Temata na -ja *neutra:* poznal ges wszytka posledna y stara, Flor. 138; wszystka nynyessza y stara, Puł. 273 v.; poszlyednya przezrzely, Puł. 305 v.; lepey iest malutko prawemu nad grzesznich bogaczstw wela, Flor. 36; nad bogacztwa grzesznych wyelya, Puł. 73 v.

Feminina: Bawni (*zamiast:* Jawni) ies mi vczinil drogi sziwota, Flor. 15. (Puł. 25 v. Jawnesz my vczynyl); wnydo w mǫczi (*pro:* moczy) gospodnowi, Flor. 70; wnydę w moczy panowy, Puł. 140 v.; kto molwycz bǫdze moczy gospodnowy, Flor. 105. (Puł. 211 r, molwycz będze mocz boze); powadaiǫcz chwali gospodnowi, Flor. 77. (Puł. 154 v. powyadayǫcz chwaly y moczy bogu); zlamal ies glowi zmocowi,

Flor. 73. (Puł. 148 r. glowy smokowe); dal w rocze (*pro:* ręcze) neprzyaczelowi, Flor. 77; w ręcze nyeprzyaczelowy, Puł. 160 r.

Instrumentalis plur. mamy w przykładzie: medzy welmi bywal semnǫ, Flor. 54, *gdzie występuje końcówka* -mi, *jak w rzeczowniku:* piórmi, Flor. 90.

Locativus pluralis występuje w psałterzu Puławskim w zwrocie: napelnyeny będzem w dobrach, 125 v., *z końcówką, właściwą tematom żeńskim na* -a, (Flor. 64. w dobrich).

III. Deklinacyja rzeczownikowa imiesłowów.

§. 226. 1) Participium praeter. passiv. Nomin. singul. Masculina: biczowan, Flor. 72; byczowan, Puł. 145 r.; zapomnenu dan iesm, Flor. 30; dan yesm, Puł. 58 r.; xpus ... przedan yest, Puł 108 v.; przedan iesm, Flor. 87; zdradzon yesm, Puł. 175 v.; przedan yest yoseph, Flor. 104; przedan yest, Puł. 208 v.; gaban yest moyszeesz, Flor. 105; gaban, Puł. 213 v.; milowan bicz, Flor. 36; mylowan bycz, Puł. 72 r.; ne bǫdz milowan, Flor. 36; nye bǫdz mylowan, Puł. 72 v.; xpus ... iest mylowan, Puł. 126 v.; zolczyǫ y ocztem napawan iest, Puł. 134 r.; bǫdǫ nepokalan s nym, Flor. 17. (Puł. 31 r. będę przezwynnym); opasan moczǫ, Flor. 64; opasan yes moczǫ, Puł. 125 v.; nygdy wezdrowyu yest pyssan, Puł. 311 v.; przipodoban bǫdǫ, Flor. 27; przypodobyan będę, Puł. 52 r.; przipodoban kobilam, Flor. 48; przypodoban, Puł. 99 r.; przipodoban iest ku swerzǫtom, Flor. 48; przypodoban yest, Puł. 100 r.; rozgnewan iesm bil, Flor. 94; rozgnyewan, Puł. 190 v. (Wacł. 117 r. nablisszi bil iesm); od lyudzy rozgnyewan, Puł. 192 v.; ten psalm bywa spyewan, Puł. 233 r.; szukan bǫdze grzech, Flor. 9; szukan będzye, Puł. 17 v.; gdym geszcze tczon przestrzygl mǫ, Flor. Isai. sec.; gdym yeszcze tkan, Puł. 293 v.; vdzelan yesm smęczyen, Puł. 55 v. (Flor. 29. vczinil iesm se smǫczen); gospodzyn vdzelan pomocznyk moy, Puł. 56 r. (Flor. 29. gospodzin se vczinil pomocznik moy); vdzyelan iest, Puł. 14 r. (Flor. 9. vczinil se iest); asz bi vocopan (*sic)* bil grzesznemu dol, Flor. 93. (Puł. 188 v. azby vkopal grzesznemu dol); widzan bǫdze bog bogow, Flor. 83; wydzyan będze, Puł. 169 v.; widzan bǫdze we slawe swoiey, Flor. 101; wydzyan będze, Puł. 199 v.; znan w szidowstwe bog, Flor. 75; znan, Puł. 150 v.; xpus ... znan yest, Puł. 150 v.; poznan bǫdze, Flor. 9; vznan będzyę, Puł. 15 r.; bog w domu iego poznan bǫdze, Flor. 47; poznan będze, Puł. 96 v.; xpus ... poznan yest, Puł. 166 v.; ne bǫdǫ posroman, Flor. 30; posroman, Puł. 56 v.; y ne zasroman gesm, Flor. 118; nye zasroman yesm, Puł. 241 r.; nyebiwalem zesromoczon, Wacł. 24 v.; abych ne sasroman, Flor. 118, 73; abych nye zasroman, Puł. 244 v.; abich nye posromoczon, Wacł. 30 r.; ne zasroman bǫdze, Flor. 126; nye zasroman będze, Puł. 261 r.; blogoslawon iest, Flor. 9; blogoslawyon bywa, Puł. 16 r.;

blogoslawyon gospodzyn, Puł. 215 r. (Flor. 105. blogoslawony gospodzyn); chwalyon bywa, Puł. 16 r. (Flor. 9. se chwali); chwalon, Flor. 105; chwalyon, Puł. 211 r.; bo yesm mϕczon, Puł. 136 r. (Flor. 68. bo se m$\phi\phi$czϕ); mϕczon będę, Puł. 198 r. (Flor. 101. m$\phi\phi$czϕ se); kdy gesm mϕczon, Flor. 119; gdym byl mϕczon, Puł. 255 r.; wnimam (*sic*) iesm se stϕpaioczimi w iezoro, Flor. 87; mnyman yesm, Puł. 175 r.; ne nalezon bϕdze, Flor. 9; nye będzye nalyezyon, Puł. 17 v.; napelnon iest sziwot, Flor. 16; napelnyon, Puł. 27 v.; nasiczon bϕdϕ, Flor. 16; nasyczon będę, Puł. 27 v.; ku niczemu obroczon iesm, Flor. 72; wnycz obroczon yesm, Puł. 146 r.; byl obstϕpyon, Puł. 25 v.; bych ochlodzon, Puł. 81 r. (Flor. 38 bich se ochlodzil); oczisczon bϕdϕ, Flor. 18; oczyszczon będę, Puł. 36 r.; ocziszczon bϕdϕ, Flor. 50; oczyszczon będę, Puł. 104 r.; y oczision bϕdϕ, K. Świdz.; odneson bϕdze mesϕcz, Flor. 71. (Puł. 142 v. zgynye myeszyϕcz); wzneson bϕdze, Flor. 71; wznyeszyon będze, Puł. 143 v.; odrzuczon iesm, Flor. 30; odrzuczon yesm, Puł. 59 r.; wibral iesm odrzuczon bicz, Flor. 83; odrzuczon bycz, Puł. 170 r.; ogarnyon swyetlosczϕ, Flor. 103; ogardnyon szwyatloszczyϕ. Puł. 203 v.; opuszczon byl, Puł. 76 v.; ne bϕdϕ osromoczon, Flor. 30, 118; osromoczon, Puł. 58 v., 236 v.; nyebandą posromoczon, Wacł 4 r.; ne bϕdϕ osromoczon, Flor. 70; nye będę oganyon, Puł. 139 r.; tobe iest zostawon, Flor. 9; tobe ostawyon iest, Puł. 17 r.; nye iest ostawyon, Puł. 24 r.; xpus ... yest oszwyeczon, Puł. 174 v.; pastwon bϕdzesz, Flor. 36; pastwyon będzyesz, Puł. 72 r.; poczϕtek na glowye obrzęda yest pyssan, Puł. 81 v.; ku gnyewu pobudzon iest, Puł. 304 v.; pochwalyon bądz gospodzyn, Puł. 52 v. (Flor. 27. blogoslawoni gospodzin); w tobe poczwirdzon iesm, Flor. 70; w tobye poczwyrdzon yesm, Puł. 139 v.; ogyen podezzon yest w roszyerdzu moym, Puł. 304 v.; pokrzepon bϕdze mϕsz, Flor. Ann.; pokrzepyon będze mϕz, Puł. 296 r.; polapon iest, Flor. 9; vchwaczon iest, Puł. 15 r.; ne pomdlon bϕdϕ, Flor. 25. (Puł. 48 v. nyepomdlem); wpomozonyesm, Puł. 53 r. (Flor. 27. pomozono my); pochynon wezwroczon gesm, Flor. 117; popchnyon wezwroczon yesm, Puł. 234 v.; any otworzon any porodzon, Flor. Atan.; any stworzon any porodzon, Puł. 309 v., Wacł. 110 v.; syn od oczcza samego gest ne vczynon any stworzon ale porodzon, Flor. Atan.; syn od oycza samego yest nye vczynyon any stworzon, Puł. 309 v.; sin od oczcza samego iest nyeuczinion, Wacł. 111 r.; nagotowan iest stoliecz twoy, Puł. 187 r. (Flor. 92. gotow; Wacł. 124 r. zgotowany); any stworzon any porodzon, Flor. Atan.; any stworzon any porodzon, Puł. 309 v.; any porodzon, Wacł. 111 r.; ale porodzon, Flor. Atan.; ale porodzon, Puł. 309 v.; ale porodzon, Wacł. 111 r.; na swecze narodzon, Flor Atan.; na szwyecze porodzon, Puł. 310 v.; przed wiekiem narodzon, Wacł. 112 v.; neporuszon bϕdϕ, Flor. 9; nyeporuszon będę, Puł. 16 v.; poruszon bϕdϕ, Flor. 12; poruszon będę, Puł. 21 r.; ne bϕdze poruszon, Flor. 14; nye będzye russzon, Puł. 24 r.; bich ne poruszon bil, Flor. 15; bych nye poruszon byl, Puł. 25 r.; nyebędze poruszon, Puł. 38 v. (Flor. 20. ne bϕdze poruszono); ne

poruszon b϶d϶, Flor. 29; nyeporuszon będę, Puł. 55 v.; ne porusz… b϶d϶, Flor. 61; nyeporuszon będę, Puł. 120 v.; iensze neporuszo… bodze, Flor. 95. (yenze sze nyeporuszy, Puł. 191 v.); ne b϶dze po ruszon, Flor. 111, 124; nye będze poruszon, Puł. 226 v., 259 r.; w cz϶ porzuczon iesm, Flor. 21; w czę porzuczon yesm, Puł. 40 v.; postawon, Flor. 2; postawyon yesm, Puł. 3 r.; ne postrobon b϶dz, Flor. 9; nyeposzylyon bądz, Puł. 15 v.; aby wyssedl pot϶pon, Flor. 108; wyndze potempyon, Puł. 221 r.; powiszon b϶dz, Flor. 7; po wysszon b϶dz, Puł. 10 v.; powiszon b϶dze, Flor. 12; powysszon bę dzye, Puł. 20 v.; powiszon b϶dz, Flor. 17. (Puł. 33 v. powysszo… bądz); powiszon b϶dz, Flor. 20; powysszon bądz, Puł. 39 r.; powi szon b϶dz gospodzin, Flor. 34, 39; powysszon b϶dz, Puł. 70 r., 84 r.; powyszon b϶d϶ na zemy, Flor. 45; powyszon będę, Puł. 95 r.; po wiszon b϶d϶ w ludzoch, Flor. 45; powysszon będę w pogaystwye, Puł. 95 r.; powiszon b϶dze bog, Flor. 63; w slvgach swogych pro szon b϶dze, Flor. 134; proszon będze, Puł. 268 v; wznyeszyon bę dze bog, Puł. 124 v.; vweliczon b϶dze gospodzin, Flor. 69; powys szon będze pan, Puł. 138 v.; powiszon za prawd϶ vsmerzon iesm, Flor. 87; powysszon ale vszmyerzon yesm, Puł. 176 r.; powiszon b϶dze rog nasz, Flor. 88; powysszon będzę rog, Puł. 178 v.; powi szon b϶dze rog iego, Flor 88; powysszon będze rog yego, Puł. 17… r.; powiszon b϶dze iaco iednoroszecz, Flor. 91; powysszon będze, Puł. 186 r.; barzo pwiszon ies, Flor. 96; barzo powysszon yes, Puł. 19… r.; rog yego powyszon bodze w slawe, Flor. 111; powyszon będze, Puł. 227 r.; powyszon gest rog moy, Flor. Ann.; powyszon yest rog moy, Puł. 295 r.; powelbyon yes barzo, Flor. 103; powyelbyon yes szylno, Puł. 203 v.; przekroyon gest szywot moy, Flor. Isai. sev.; przestrzyzon iest, Puł. 293 v.; ku niczemu przewedzon iest, Flor. 14; w nycz obroczon iest, Puł. 23 v.; s przewrotnim przewroczon b϶dzesz, Flor. 17. (Puł. 31 r. przewrotny będzyesz); przyl϶czon czerekwy, Puł. 92 r.; gdi b϶dze przisodzon onemu, Flor. 36; gdy mu będzye przysą dzon, Puł. 75 v.; abich ne scruszon, Flor. 29; y bych nye skruszon, Puł. 56 r.; Bob (*pro:* Bog) iensze slawon b϶dze, Flor. 88. (Puł. 177 r. Bog yegosz slawą); v gospodna chod czloweczi sprawon b϶dze, Flor. 36; sprawyon będze, Puł. 74 v.; kristus ... s϶dzon, Puł. 103 r.; gdyz b϶dze s϶d϶ (*może zamiast* s϶dzon), Flor. 108. (Puł. 221 r. gdy gy s϶dz϶); bi sprawon w molwach twogich, Flor. 50; sprawyon, Puł. 103 v.; sprawion, K. Świdz.; bo ne sprawon b϶dze, Flor. 142; bo nye sprawyon będze, Puł. 280 r.; lud genz stworzon, Flor. 101; stwo rzon, Puł. 200 r.; nygeden stwyrdzon bywa, Puł. 248 r.; vbelon b϶dze, Flor. 50; vbyelyon będę, Puł. 104 r.; vbelon b϶d϶, K. Świdz.; yest vblogoslawyon, Puł. 5 r.; wczeszon gesm, Flor. 118, 49; vczyeszon yesm, Puł. 241 v. (Wacł. 25 v. poczeszilem sie); vczysznyon byl we mnye, Puł. 280 r. (Flor. 142. teszny byl); slawnye vczczon gest, Flor. Moy.; wyelyebnye vczczyon iest, Puł. 296 v.; uczinon iesm, Flor. 30. vczynonesm, Puł. 57 v.; vczynyon yesm, Puł. 58 r. (Flor. 30. vczinil iesm se); bogat vczinon b϶dze czlowek, Flor. 48; bogat vczynyon b…

dze czlowyek, Puł. 99 v.; rowyen yest gym vczynyon, Puł. 100 r. (Flor. 48. podoben vczinil se iest gim); yen od szwyętich dalyeko vczynyon iest, Puł. 111 v.; iaco dzyw vczinon iesm welu, Flor. 70; vczynyon yesm, Puł 140 r.; vczinon osromoczonim, Flor. 73; vczynyon osromoczonym, Puł. 149 r.; vczinon iesm iaco wrobl, Flor. 101; vczynyonesm yako wrobl, Puł. 198 v.; vczinon iesm iaco lelek, Flor. 101; vczynyon yesm yako lyelyek, Puł. 198 v.; podobyen vczynyon yesm pellikanu, Puł. 198 v. (Flor. 101. podoben vczinil iesm se); proznoscy podoben wczynon gest, Flor. 143; vczynyon yest, Puł. 282 r.; oczecz od nykogo gest wczynon, Flor. Atan.; vczynyon, Puł. 309 v.; duch swǫty od oczecza y syna ne vczynon, Flor. Atan.; nye vczynyon, Puł. 309 v.; nye uczinyon, Wacł. 111 r.; byt iesm iaco syano, Flor. 101; vderzon yesm yako szyano, Puł. 198 v.; vdrǫczon yesm, Puł. 77 v. (Flor. 37. vdrǫczil iesm se); w męcze vmnyeyszon iest, Puł. 12 r.; przed weky vrodzon, Flor. Atan.; przed wyeky vrodzon, Puł. 310 v.; przed wieki porodzon, Wacł. 112 r.; vsmyerzon yesm barzo, Puł. 77 v. (Flor. 37. vsmerzil iesm se barzo); onemal iesm y vsmerzon iesm, Flor. 38. (Puł. 79 v. onyemyal y vsmyerzyl yesm szye); any vsmerzon bǫdz bosze, Flor. 82; any vkaznyon bǫdz boze, Puł. 167 v.; vkorzon yesm szylno, Puł. 279 v. (Flor. 141. vsmerzyl gesm sǫ sylno); rostyl vtuczon rozszyrzon, Puł. 304 r.; ani iest werzon s bogem, Flor. 77; any wyerzon z bogyem, Puł. 155 r.; nye będę wypedzon, Puł. 121 r. (Flor. 61. ne winydǫ); wzǫt yesm y wybit albo wypǫdzon yesm yako kobylka, Flor. 108; wzyęt yesm y wytrzęszyon yako kobylka, Puł 222 v. (Klement. wibit sem yakozto kobilka); witargnon bǫdǫ od pokusy. Flor. 17; wytargnyon będę spokussy, Puł. 31 v.; xpus wzyawyon yest szwyatu, Puł. 193 v.; wzbudzon iest, Flor. 77; zbudzon, Puł. 160 r.; xpus wzpomozon byl, Puł. 51 v.; spal iesm zamǫczon, Flor. 56; spal yesm zamǫczon, Puł. 113 v.; zamǫǫczon, Flor. 87; zamǫczon, Puł. 176 r.; zasciczon bǫdǫ, Flor. 60; zaszczyczon będę, Puł. 120 r.; zbawon bǫdǫ, Flor. 17; zbawyon będę, Puł. 28 v.; obrzim ne bǫdze zbawon, Flor. 32 (*2 r.*); zbawyon, Puł. 63 v. (*2 r.*); zbawon bǫdǫ, Flor. 118, 113; zbawyon będę, Puł. 248 v.; zbawion bandą, Wacł. 38 v.; ktorykole chcze zbawon bycz, Flor. Atan.; zbawyon bycz, Puł. 308 r.; zbawion bicz, Wacł. 8 r.; ktosz chcze przeto zbawon bycz, Flor. Atan.; zbawyon bycz, Puł. 310 r.; zbawion bicz, Wacł. 112 r.; zbawon bycz ne moze, Flor. Atan; zbawyon bycz nyemoze, Puł. 311 v.; zbawion nie moze bicz, Wacł. 114 r.; ne iesm zdradzon, Flor. 76; nye yesm obludzon, Puł. 152 r.; grzech ne bǫdze sgladzon, Flor. 108; nyebǫdz zgladzon, Puł. 221 v.; by tym byl zyawyon, Puł. 47 r. (Flor. 24. bi ziawoni bil gim); zabyt tedy absalon, Puł. 4 r.; na krzysz przybyt, Puł. 56 r.; poczęt yesm, Puł. 103 v. (Flor. 50. poczǫl iesm se; K. Świdz. poczǫl gesm sie).

§. 227. Neutra: bǫdz ymǫ iego blogoslawono, Flor. 71; blogoslawyono, Puł. 143 v.; blogoslawyono ymyę, Puł. 144 r. (Flor. 71. blogoslawone ymǫ); pokolyenye prawych blogoslawyono będzye, Puł.

226 r. (Flor. 111. pokolene prawych blogoslauona b໐dze. *zapewne omyłka, zamiast* blogoslauono *lub* blogoslauone); b໐dz ym໐ gego blogoslawono, Flor. 112; blogoslawyono, Puł. 227 v.; gymyano yemu za prawot໐, Flor. 105; ymyano yemu, Puł. 213 v.; mnyano nas, Puł. 91 v. (Flor. 43. mnimany iesmi); ne iest nalezono masto iego, Flor. 36; nye yest nalyezyono myasto yego, Puł. 76 r.; wszytko napelnyono b໐dze dobroczy, Flor. 103; napelnyono będze dobroty, Puł. 206 r.; oczisczono (srzebro), Flor. 11 (czyszczone, Puł. 20 r.); oddalono b໐dze od nego, Flor. 108; oddalyono będze od nyego, Puł. 222 r.; yako gest otkarmeno nad maczerz໐ swog໐, Flor. 130. (Puł. 264 r. Jako oddoyony nad maczerz໐ swoy໐); pokolene moge oty໐to gest y ottoczono gest odemne, Flor. Isai. sec.; odyęto yest odemnye, Puł. 293 v.; w glowe ks໐g pisano iest o mne, Flor. 39; pysano yest, Puł. 82 v.; b໐dz sercze moge nepokalano w prawotach, Flor. 118, 73. (Puł. 244 v. nyepokalyone, Wacł. 30 r. niepokalane); pomoszono my, Flor. 27. (Puł. 53 r. wpomozonyesm); poczwirdzono będzye szyercze twoye, Puł. 51 v. (Flor. 26. postrobi se sercze twoie); poczwyrdzono gest nad namy myloserdze gego, Flor. 116; poczwyrdzono yest, Puł. 233 r.; poczwyrdzono gest sercze gego, Flor. 111; poczwyrdzono yest, Puł. 226 v.; barzo poczwerdzono gest ks໐szstwo gych, Flor. 138; barzo poczwyrdzono yest, Puł. 275 r.; ne b໐dze poruszono, Flor. 20. (Puł. 38 v. nyebędze poruszon); bo powiszono iest, Flor. 8; powyszono iest, Puł. 12 v.; povyszono gest sercze gych, Flor. 106; pokorzono iest .. szyercze gych, Puł. 216 r.; ne gest powyszono sercze moge, Flor. 130; nye yest powyszono szyercze moye, Puł. 264 r.; powyszono gest ymy໐ gego samego, Flor. 148; powyssono yest ymyę, Puł. 290 v.; l໐czysko mocznych przemoszono gest, Flor. Ann.; przemozono yest, Puł. 295 v.; wszytko yusz przepowedzano gest, Flor. Atan.; przepowyedzano yest, Puł. 310 r.; wszitko yuz wiszey rzeczono iest, Wacł. 111 v.; rzeczono iest, Puł. 251 r.; trzicrocz skuszono (srzebro), Flor. 11. (skuszone, Puł. 20 r.); sem໐ gich na wyeky sprawono b໐dze, Flor. 101; sprawyono będze, Puł. 201 r.; sydlo stargano gest, Flor. 123; szydlo starto yest, Puł. 259 r.; vczynyono yest w pokoyu myasto yego, Puł. 150 v. (Flor. 75. vczinilo se iest); srzebro ognem wiplawono, Flor. 11. (Puł. 20 r. wyplawyone); na weky miloserdze zaloszono b໐dze, Flor. 88; myloszyerdze wsprawyono będzę, Puł. 176 v.; ne b໐dze wzpomenono ym໐, Flor. 82; nye będze wspomynano, Puł. 167 v.; zagladzono b໐dz ym໐ yego, Flor. 108; zagladzono b໐dz, Puł. 221 v.; we mnye zam໐czono iest szyercze moye, Puł. 280 r. (Flor. 142. zam໐czone gest sercze moge); przed oczyma twogyma yako zaszono, Flor. 140. (*pro*: zaszszono, *incensum*; Puł. 227 v. *brak*); loczisczce gich zlomono b໐dz, Flor. 36; zlomyono b໐dz, Puł. 73 v.; znano bodze w postaczoch, Flor. 78; znano będze, Puł. 162 r.; zwastowano b໐dze gospodnu, Flor. 21; zwyestowano będze, Puł. 43 r.; pokolene moye oty໐to gest, Flor. Isai. sec.; odyęto yest, Puł. 293 v.; przed tob໐ ne iest scrito, Flor. 37; przed thob໐ nye yest skryto, Puł 77 v.

§. 228. Feminina. Jakkolwiek, w skutek niedokładnéj pisowni formy żeńskie imiesłowu biernego, tak samo jak przymiotników na piśmie nie różnią się od form deklinacyi złożonéj, to jednak możemy je tu wyliczyć, bo wszystkie prawie występują predykatywnie. W orzeczeniach zaś, jak wiadomo, znacznie dłużéj zachowała się forma rzeczownikowa, niż w attrybutach. Formy te są: blogoslawona bǫdze (dusza), Flor. 48; będze blogoslawyona, Puł. 100 r.; w gospodne bǫdze chwalona dusza, Flor. 33; będze chwalyona, Puł. 64 v.; troycza w gednoczy czczona bila, Flor. Atan.; czczyona byla, Puł. 310 r.; zapomnenv dana bǫdz prawycza, Flor. 136; dana bǫdz, Puł. 271 r.; znamonana iest na nas swecza, Flor. 4; naznamyonowana yest, Puł. 5 v.; nagotowana bǫdze prawda, Flor. 88; nagotowana będze, Puł. 177 r.; ne nalezona iest, Flor. 16; nyenalyeszyona gyest, Puł. 26 r.; nalezona bǫdz rǫka, Flor. 20; nalyezyona bądz, Puł. 38 v.; nalezona bǫdz lichota, Flor. 35; a by nalyezyona lesz, Puł. 70 v.; prawicza gich napelnona iest, Flor. 25; napelnyona yest, Puł. 49 r.; tlustosci napelnona bǫdz dusza moia, Flor. 62; napelnyona bǫdz, Puł. 122 v.; rzeka bosza napelnona iest, Flor. 64; napelnyona yest, Puł. 126 r.; napelnona bǫdze (zema), Flor. 71. napelnyona będze (zyemya), Puł. 144 r.; napelnyona yest zemya, Flor. 103; napelnyona yest, Puł. 205 v.; napelnona bǫdze dvsza moya, Flor. Moy.; napelnyona będze, Puł. 297 v.; nasyczena bǫdze szemya, Flor. 103; nasyczona będze, Puł. 204 v.; glowa ochodzona gych, Flor. 139. *Prof. Nehring (Iter Flor. 82) każe czytać w tym miejscu* obchodzena; *dziwna jednak, że w psałterzu Puławskim tę samą lekcyję znajdujemy:* ochodzona, 276 v.; poganona gesm sye, Flor. 118, 161. (Puł. 253 v. zadal yesm szye); ne pokalana droga iego, Flor. 17; nyeposkarzedzona droga yego, Puł. 31 v.; pokalena yest (szemya), Flor. 105; pobyeszczynona, Puł. 214 r.; ogarnona rozliczisczami, Flor. 44; ogarnyona rozlyczytymi, Puł. 93 v.; nocz ... osweczona bǫdze, Flor. 138; oszwyeczona, Puł. 274 v.; bogu poddana bǫdze, Flor. 61; poddana będzye, Puł. 120 v.; powiszona bǫdz rǫka, Flor. 9; powysszona, Puł. 17 r.; powiszona bǫdz prawicza, Flor. 88; powyszona bǫdz, Puł. 178 r.; potwirzona gest, Flor. 138. (Puł. 273 v. postrobyla szye); prawycza ... powelyczana gest, Flor. Moy.; powyelbyona iest, Puł. 297 r.; mǫndroscz gych pozrzana yest, Flor. 106; pozarta yest, Puł. 217 r.; rozlana iest miloscz, Flor. 44; rosslana yest, Puł. 92 r.; rozmnoszona bǫdze slawa, Flor. 48; rozmnozona będze, Puł. 99 v.; sczwerdzona bǫdz rǫka twoia, Flor. 88. (Puł. 178 r. stwyrdzy szye); stworzona zema, Flor. 89; stworzona, Puł. 182 r.; Ta vczynona gest my, Flor. 118, 56. *Prof. Nehring (Iter Flor. 81) każe poprawić na:* Ten vczynon (zakon), *lecz w psałterzu Puławskim mamy również:* Ta vczynyona yest my, 242 r.; vlapona iest noga, Flor. 9. (Puł. 15 r. vwyąsla iest); tobe wroczona bǫdze obetnicza, Flor. 64; wroczona będze, Puł 125 r.; zyemya yego wroczona, Puł. 192 v.; dvsza nasza ... wytargnona gest, Flor. 123; wytargnyona, Puł. 259 r.; zacladana iest weselim, Flor. 47. (Puł. 96 v. zakladaly yǫ); zamǫczona iest (dusza), Flor. 6; zamǫczona yest, Puł. 8 v.; pobyta yest szemya gich, Flor.

105; pobyta, Puł. 214 r.; ogarnyona rozliczitosczǫ, Flor. 44; ogardnyona rozlyczny, Puł. 93 r.; obroczona czerkew, Puł. 224 v.; zasszona ognem, Flor. 79; zasszona, Puł. 164 v.; krew iasz rozlita iest, Flor. 78; rozlyta yest, Puł. 162 v.; skrita gest mocz gego, Flor. Habac.; skryta yest, Puł. 299 v.; ne bǫdze starta (koscz), Flor. 33; nye starta będze, Puł. 66 r.

§. 229. Accusativus singul. Masculina: bychǫ wczynily w nych sǫd spysan, Flor. 149. (Puł. 291 v. sǫd spysany); lud zbawon vczinisz, Flor. 17; zbawyon vczynysz, Puł. 31 v.; zbawon vczin lut twoy, Flor. 27; zbawyon, Puł 53 r.; ziawon vczin mne gospodne konecz moy, Flor. 38. (Puł. 80 r. zyaw my gospodnye konyecz moy); grzech moy znan czi iesm vczinil, Flor. 31; znan, Puł. 60 v.

Neutra: ne vczinǫ wzdruszono, Flor. 88; nyevczynyo wzruszono, Puł. 180 r.

Feminina: zyawyonę vczyn my drogę, Puł. 280 v. (Flor. 142. znamo vczyn me drogǫ).

Genetivus singularis, w znaczeniu accusativu. Masculina: blogoslawona vczini gi na zemi, Flor. 40; blogoslawyona, Puł. 84 v.; ani iesm widzal prawego odrzuczona, Flor. 36. (Puł. 74 v. odrzuczonego); zbawona me vczin, Flor. 3. (Puł. 4 v. zbaw mye, Wacł. 118 v.); zbawona me vczin, Flor. 6. (Puł. 9 r. zbawyoną mye vczyn); zbawona vczinil, Flor. 7. (Puł. 10 v. zbawyonym vczynyl); zbawona me vczin, Flor. 7. (Puł. 10 r. zbaw mye); zbawona me vczin, Flor. 11. (Puł. 19 r. zbawyonym myę vczyn); zbawona me vczinil, Flor. 17. (Puł. 30 v. zbawyonym mye vczynyl); zbawona vczinil pomazancza, Flor. 19. (Puł. 37 r. zbawyl); zbawona vczin crola, Flor. 19. (Puł. 37 v. zbawyonym vczyn); me zbawona vczinil, Flor. 30. (mye zbawyonym vczynyl, Puł. 56 v.); zbawona me vczin, Flor. 30. (Puł. 58 v. zbawyoną mye vczyn *scil. sługą*); zbawona me vczin, Flor. 53. (Puł. 107 v. zbawyonym; Wacł. 2 v. zbawionego); me zbawona vczinil, Flor. 54; zbawona me vczin bosze, Flor. 68; abi zbawona me vczinil, Flor. 70; zbawona vczin slugǫ twego, Flor. 85; zbawona vczin syna, Flor. 85; zbawona mǫ vczyn, Flor. 108. (Puł. 109 v., 134 r., 139 v., 172 r., 173 v., 223 r. zbawyonym); gospodne zbawona me wczyn, Flor. 117. (Puł. 235 v. zbawyoną mye vczyn); zbawona me wczyn, Flor. 118, 89, 145. (Puł. 246 r., 251 v. zbawyonym; Wacł. 35 r. zbaw mię); zbawona mǫ vczynila prawycza twoga, Flor. 137; zbawiona mye vczinila, Wacł. 137 r. (zbawyonym mye vczyny, Puł. 273 r.); zbawona mǫ vczyn, Flor. Isai. sec.; (zbawyonym mye vczyn, Puł, 294 v.; lychota w nenawysczy ymal gesm y poganona gesm sye, Flor. 118, 163, (*forma niezrozumiała, dlatego prof. Nehring uważa, że trzeba ją poprawić na:* pogardzal; *w* Puł. zadal yesm szye, 253 v.).

§. 230. Pluralis. Nominativus. Masculina: naklonony sǫ pagorky, Flor. Habac.; naklonyony sǫ pagorky, Puł. 299 v.; napelnoni sǫ gisz pomroczili sǫ se, Flor. 73; napelnyony sǫ gysz pomroczeny sǫ, Puł. 149 r.; napelnony gesmy wzgardzena, Flor. 122. (Puł. 258 r. napelnyeny yesmy); ne sǫ pomdloni sladowe mogi;

Flor. 17. (Puł. 32 v. nye pomdleny); zaklady gor poruszony są, Puł. 29 r. (Flor. 17. zaloszena gor poruszona sϕ); sϕdzony bϕdϕ ludze, Flor. 9. (Puł. 15 v. kasz sędzycz lyud); dny stworzony będϕ, Puł. 275 r. (Flor. 138. dnow stworzeny); myyayϕcz przenesony bϕdzcze synowe yego, Flor. 108. (Puł. 221 r. przenyeszyeny bϕdzcze); poznani bϕdϕ dziwi twoie, Flor. 87; poznany będϕ, Puł. 176 r.; powiszoni bϕdϕ rogowe, Flor. 74; powysszony będϕ, Puł. 150 v.; we sprawedlnosci twoiey powiszony bϕdϕϕ, Flor. 88. (Puł. 178 r. powysszeny bϕdϕϕ); zatworzony tesz nye staly, Puł. 306 v.; ne zdradzoni bϕdϕ chodowe iego, Flor. 36; nyeschytrzony będϕ pochodowye, Puł. 75 v.; zgromadzoni sϕ na mϕ biczowe, Flor. 34. (Puł. 68 v. zgromadzeny sϕ); otworzony będϕ, Puł. 206 r.; nye slyszany glossy gich, Puł. 34 v. (Flor. 18. ne sliszeli bichϕ); pokryty sϕ grzechy, Puł. 60 r. (Flor. 31. pocriczi sϕ grzechi); odiϕti bϕdϕ sϕdowe, Flor. 9; oddalyony bedą, Puł. 16 r.; blogoslauoni wszytczy, Flor. 127. (Puł. 261 v. blogoslawyeny; Wacł. 81 r. blogoszlawyeny); gemv sϕ czy bogoslawony, Flor. 143; sϕ ty blogoslawyony, Puł. 283 v.; mdly ogarnony sϕ, Flor. Ann.; mdly ogardnyeny sϕ, Puł. 295 v; sznyegyem vbyelyony będϕ, Puł. 131 v. (Flor. 67. vbeleni bϕdϕ); sprawoni muri ierusalemske, Flor. 50. (Puł. 105 r. sprawyę mury; K. Świdz. sprawiϕ muri).

Feminina: gichsze sϕ odpuszczoni lichoty, Flor. 31; sϕ odpuszczony zloszczy, Puł. 60 r.; dzewicze gich ne sϕ oplakani, Flor 77; nye sϕ oplakany, Puł. 160 r.; wdowi gich ne plakani bϕdϕ, Flor. 77; nyeplakany, Puł. 160 r.; pobrudzoni sϕ drogi, Flor. 9; pokalyony są drogy, Puł. 16 r.; nyeporuszony sϕ nogy, Puł. 144 v. (Flor. 72. poruszili se sϕ); wyelebne rzeczy powyedany sϕ, Puł. 174 r. (Flor. 86. slawona rzeczona sϕ o tobe); priwedzoni bϕdϕ crolowi dzewicze po ney, bliszne iey prziuesoni bϕdϕ tobe; przinesoni bϕdϕ w radosczi y weselu, priwedzoni bϕdϕ w kosczol crolow, Flor. 44; przywyedzyony będϕ krolyowy dzyewycze ponyey blyszne yey przynyeszyony będϕ tobye, Puł. 93 v.; przynyeszyony będϕ w radoszczy y w wyeszyelyu przywyedzyony będϕ, Puł. 94 r.; przenesoni bϕdϕ gori, Flor. 45; przenyeszyony bedϕ gory, Puł. 94 v.; rozproszony sϕ ... cosci moie, Flor. 21; rozproszony są, Puł. 41 r.: gospodnowy sϕ sczeszege szeme, Flor. Ann. (Puł. 296 r. boze sϕ); pokraszony (czory gich), Puł. 283 r. (Flor. 143. pokrasone); wymolwy bosze ognem skuszony, Flor. 17. (Puł. 31 v. wyplawyone); żądam by sprawyony drogy moye, Puł. 236 v.; abi sprawiani bili drogi moie, Wacł. 4 r. (Flor. 118. abychϕ sprawoczy (*sic*) droghy moge); Orzewyey nysz sϕ gory vczynyony, Puł. 182 r. (Flor. 89. drzewey nisz sϕ gori byly); nyebyossa y moczy gich stwyrdzony sϕ, Puł. 61 v.; roszuty so wszytky koszcy nasze, Flor. 140; rossuty sϕ koszczy moye, Puł. 278 r.; starty sϕ gory sweczke, Flor. Habac.; starty sϕ gory, Puł. 299 v.; strzali twoie wkloti sϕ, Flor. 37; strzaly twoye wrazony sϕ, Puł. 77 r.; zamϕczoni sϕ wszitki cosci, Flor. 6; zamϕczony sϕ, Puł. 8 v. *Por. Kazania Paterka:* szkodẏ oddalonẏ morẏ a nẏemoczẏ uszmyerzonẏ modlẏthwy uẏsluchanẏ, 124 v., 125 r.

Neutra: blogoslawona bǫdǫ w nem pocolena zeme, Flor. 71; blogoslawyona będǫ, Puł. 143 r.; pola twoia napelnona bǫdǫ szyzny, Flor. 64; napelnyona będǫ zyzny, Puł. 126 v.; napelnona bǫdzcze vsta moia, Flor. 70. (Puł. 140 r. napelnyony bǫdzcze vsta moya); napelnona sǫ radoszczy vsta nasza, Flor. 125; napelnyona, Puł. 260 r. (Klement. naplnyena su radosti usta nassie); napysana bǫdzcze ta, Flor. 101; napyssana bǫdzcze ta, Puł. 199 v.; nasyczona bǫdǫ drwa polna, Flor. 103; nasyczona będǫ drwa polna, Puł. 205 r.; slowa moia nenasrzana sǫ, Flor. 55; nyenasrzana sǫ, Puł. 112 r.; lyata nasza iaco paiǫk pomyslona bǫdǫ, Flor. 89. (Puł. 182 v. lyata nasza ... pomyszlyony będǫ); zaloszena gor poruszona sǫ, Flor. 17. (Puł. 29 r. zaklady gor poruszony są); ta kryta sǫ vmnye y poznamyonana w skarbyech moych, Puł. 306 r.; slawona rzeczona sǫ o tobe, Flor. 86. (Puł. 174 r. wyelebne rzeczy powyedany sǫ o tobe); nebosa sǫ sczwerdzona, Flor. 32; stwyrdzona, Puł. 62 r.; on rzekl y vczinona sǫ, on kazal y stworzona sǫ, Flor. 32; on rzekl y vczynyona sǫ on kazal y stworzona sǫ, Puł. 62 v.; wypuscz duch twoy y stworzena bǫdǫ, Flor. 103. (Puł. 206 r. y otworzony będǫ); on kazal gest y stworsona sǫ, Flor. 148; stworzona sǫ, Puł. 290 r.; swyrzchowana sǫ dzala, Puł. 302 r.; vsedlona bǫdǫ masta iude, Flor. 68; vszyedlona będǫ myasta, Puł. 138 r.; xpus czerekwe swoyey na szwyętich gorach vstawyona ... mylowal, Puł. 173 v.; ne sǫ vtaiona od sinow gich, Flor. 77. (Puł. 154 r. nye sǫ vtayony); kako wyelbyona sǫ dzala twoya, Puł. 205 v. (Flor. 103. welbyǫny sǫ dzyala twoya); wybrana ksǫsǫta gego, Flor. Moy.; wybrana kszyǫzęta yego, Puł. 297 r.; welika dzala gospodnowa wynalesona, Flor. 110; wynalyezona, Puł. 225 r.; zaloszena gor zamǫczona sǫ, Flor. 17. (Puł. 29 r. zaklady gor zamǫczony sǫ); zatkana sǫ vsta, Flor. 62; zatkana, Puł. 123 v.; oblicza wasza ne bǫdo zasromana, Flor. 33. (Puł. 64 v. oblycza wasza nye bǫdǫ zasromany); ziawona sǫ zaloszena zem, Flor. 17; zyawyona są, Puł. 30 r.; ramona grzesznich ztarta bǫdǫ, Flor. 36; starta będǫ, Puł. 73 v.

Z końcówką -y, podług analogii form męskich i żeńskich: vmyękczony sǫ slowa yego, Puł. 111 r. (Flor. 54. vmǫkczony sǫ mowy iego); lyata nasza ... pomyszlyony będǫ, Puł. 182 v. (Flor. 89. pomyslona); nye sǫ vtayony, Puł. 154 r. (Flor. 77. ne sǫ vtaiona); oblycza wasza nye bǫdǫ zasromany, Puł. 64 v. (Flor. 33. zasromana); kako welbyǫny sǫ dzyala twoya, Flor. 103. (Puł. 205 v. wyelbyona sǫ dzala); napelnyony bǫdzcze vsta moya, Puł. 140 r. (Flor 70. napelnona bǫdzcze vsta); pomdlony sǫ oczy mogy, Flor. Isai. sec.; pomdlyony sǫ oczy moye, Puł. 294 r.; w tych gesz my sǫ powedzany, Flor. 121, *podobnie w* Puł. yes my sǫ powyedzyany, 256 v. *Formy te jednak ostatnie wątpliwe są, bo jakkolwiek co do myśli możnaby je uważać za neutra, to co do formy raczéj są feminina, zwłaszcza że należą do zaimka* jeż.

§. 231. Accusativus pluralis. Masculina: any bil iensz bi zbawoni vczinil, Flor. 17. (Puł. 33 r. ktoby ye zbawyonymy vczynyl);

zbawoni vczinisz ie, Flor. 55; zbawyony vczynysz ye, Puł. 112 r; bi zbawoni vczinit (*sic*) wszitky vtulne zeme, Flor. 75; by zbawyony vczynyl, Puł. 151 v.; abi zbawoni vczinil nas, Flor. 79; aby zbawyony vczynyl nas, Puł. 163 r.; zbawony vczyn nas, Flor. 105; zbawyony vczyn nas, Puł. 214 v.; zbawony vczyni ge, Flor. 144. (Puł. 285 v. zbawyone vczyny ye).

Feminina: czemu podesrzani ymacze gori zsadle, Flor. 67; czemu podesrzany macze gory sszyadle, Puł. 131 v.; vslyszany vczyny wszytki chwaly yego, Flor. 105; vslyszany vczyny, Puł. 211 r.; dusze vbogich zbawoni vczini, Flor. 71. (Puł. 143 r. zbawyone vczyny); znamy (*sic*) vczynyl droghi swoye, Flor. 102; znany vczynyl drogy swoye, Puł. 201 v. (Klement. znamy vczynyl cziesti swe; *świadczyłoby to, że we Flor. nie jest prosta omyłka, lecz że jest to participium praes. passivi*).

Neutra: ziawona vczinicz ie, Flor. 77; zyawyona vczynycz ye, Puł. 154 v.

§. 232. 2) Participium praes. activ. Podług deklinacyi rzeczownikowéj występuje ten imiesłów jak nominativus lub accusativus sing.

Nominativus singularis mascul., zakończony na samogłoskę nosową, oznaczony jest w obu psałterzach przez ǫ, bez różnicy, czy w tematach twardych, czy miękkich.

W obu psałterzach formę tę znajdujemy w przykładach: iaco gluchi ne sliszal iesm a iaco nemi ne otwarzaiǫ vst swich, Flor. 37; yako gluchy nye slyszal yesm y yako nyemy nye otwarzayǫ vst swych, Puł. 78 r.; wywodzǫ obloky od koncza szeme blyzkawycze w dezdz wczynyl, Flor. 134; wywodzǫ obloky od koyncza zyemye blyskawycze w deszcz vczynyl, Puł. 268 r.; wymǫ z noszen mecz moy zabyge ge rǫkǫ moya, Flor. Moy.; wynosznę myecz moy zaguby ye ręka moya, Puł. 297 v. *Tylko w psałterzu Floryjańskim są następujące przykłady*: vczinisz przespech prawemu badaiǫ sercza y pocrotky bosze, Flor. 7. (Puł. 11 r. badayacz szyercza); wczynǫ albo budvyǫ gervsalem gospodzyn rozproszena yzrahelka sberze, Flor. 146. (Puł. 287 v. vszyedlyayǫcz; Wacł. 129 r. zbudowal Jerusalem bog); poznan bǫdze gospodzyn czinǫ sǫdy, Flor. 9. (Puł. 15 r. czynyączy); welikoczinǫcz zbawena crola y czinǫ miloserdze pomazanczu swemu, Flor. 17. (Puł. 34 r. czynyącz); czynyǫ mylosirdzye gospodzyn, Flor. 102. (Puł. 201 v. czynyǫcz; Wittenb. czynye milosirdie); sgromadzaiǫ iaco w pǫchirz wodi morske cladǫ w zkarbech glǫbocosci, Flor. 32. (Puł. 62 v. zbyrayǫcz, kladǫcz); czakaiǫ czakal iesm gospodna, Flor. 39. (Puł. 81 v. czekayǫcz); gotuiǫ gori we czci swoiey, Flor. 64. (Puł. 125 v. gotuyǫcz); gospodzyn vbogego czyny y vbogacza vsmerza y powysza krzeszǫ s prochv vbogego a z gnoya powyszayǫ nǫdzego, Flor. Ann. (Puł. 296 r. krzeszǫcz, powysszayǫcz); ti milosciw ies bil gim a mszczǫ wszistky nalazena gich, Flor. 98. (Puł. 195 v. mszczǫcz); iasz iest poloszil czuda na zemy oteymuyǫ boie, Flor. 45. (Puł. 95 r. odeymuyǫcz); na wisokosczach postawaiǫ me, Flor. 17. (Puł. 32 r. postawayǫcz mye); powiszaiǫ glowǫ moiǫ, Flor. 3. (Puł. 4 v. powyssza-

yǫcz; Wacł. 118 v. powiszaia glowǫ moia); ia postawon iesm crol od nego na syon gorze swǫtey iego przepowadaiǫ kazn iego, Flor. 2. (Puł. 3 r. przepowyadayǫcz); rozczǫgayǫ nebo yako skorǫ, Flor. 103. (Puł. 203 v. rosczyǫgayǫcz); przymvyǫ smerne gospodzyn alle vsmerzayǫ grzeszne asz do szeme, Flor. 146. (Puł. 288 r. przymuyǫcz, vszmyerzayǫcz); przymuge szmerne bog ale usmyerzayǫ grzeszne asz do zyemye, Wacł. 129 v.; angol boszy przimǫczaiǫ ie, Flor. 34. (Puł. 67 r. sczyskayǫcz ye); ty wstanǫ smilugesz se syon, Flor. 101. (Puł. 199 r. wstanǫcz); wznaszaiǫ przitrǫczil ies me, Flor. 101. (wznaszayǫcz, Puł. 199 r.); z gnoya wznaszayǫ vbogego, Flor. 112. (Puł. 227 v. wznasayǫcz). *Nadto w Puławskim:* zyskuyę krwye gych wspomyenal yest, 14 v. (Flor. 9. *brak*).

Godna uwagi, że gdy w tekście psałterza Puławskiego cztery razy tylko forma ta imiesłowu się znajduje, w uwagach, znajdujących się na początku każdego psalmu, znajdujemy ją trzy razy: glos apostolsky napomynayǫ nas ku dwoyakey spowyedzy, 210 v.; czerkew kn kristowy a oney xpus prorokuye napomynayǫ nas abychom kristo boga y czloweka werzyly, 218 v.; napomyna wszystek lyud wyerny grzechom rozdrzeszony gospodna chwalycz nyeprzestawayǫ, 233 r. *Dwu ostatnich form participii praes. prof. Nehring w Archiv f. sl. Ph. V. 248, nie przytacza.*

§. 233. Accusativus singular. mascul.: czloweczego czala sǫcz, Flor. Atan.; czlowyeczego czyala będǫcz, Puł. 310 v. (z czlowieczego cziala bandaczi, Wacł. 112 v.); seszli sǫ badaiǫcz badanim, Flor. 63; badayǫcz badanym, Puł. 124 r.; oddalil iesm se beszǫcz, Flor. 54; byezǫcz, Puł. 109 r.; chodzǫcz drogǫ, Flor. 88, Puł. 180 v.; chodzocz po drodze nepokalaney, Flor. 100. (Puł. 197 v. chodzǫczy po drodze); chwalǫcz, Flor. 17; chwalyancz, Puł. 28 v.; welikoczinǫcz, Flor. 17; wyelkoczynyǫcz, Puł. 34 r.; zbawyone czynyǫcz, Puł. 132 r. (Flor. 67. zbawoni vczinicz); czynǫcz dzala albo skvtky, Flor. 106; czynyǫcz dzyala, Puł 217 r.; dayǫcz szyano wardęgam, Puł. 204 v. (Flor. 103. wywodzy syano skotu); vczyechę dayǫcz wyernym, Puł. 231 v.; dospewaiǫcz, Flor. 77; dospyewayǫcz, Puł. 155 r.; kamen gen sǫ odrzvczyly dzalayǫcz, Flor. 117. (Puł. 235 r. buduyǫczy); za yego dobroczy dzękuyǫcz, Puł. 287 v.; idancz chodzyly, Flor. 125; gydǫcz chodzily, Puł. 260 v.; w narodoch krolyuyǫcz, Puł. 190 v.; noszancz banden snoppy swogye, Flor. 125; noszǫcz snopy swoye, Puł. 260 v.; iako orzel pobudzayǫcz ku lyatanyu dzeczy swe y nad nymy lyeczǫcz, Puł. 303 r.; myyayǫcz przenesony bǫdzcze synowe yego, Flor. 108; myayǫcz przenyeszyeny bǫdzcze synowye yego, Puł. 221 r.; w gnewe zemskem molwǫcz, Flor. 34; molwyǫcz, Puł. 69 r.; prorok ... molwyǫcz, Puł. 226 r.; mislǫcz mne zlaa, Flor. 34. (Puł. 67 r. szukayączy mego zla); nagabaiǫcz mǫǫcyl me, Flor. 55; nagabayǫcz, Puł. 111 v.; ku chwalye bozey napomynayǫcz, Puł. 232 v.; napomynayǫcz czyszcze zycz, Puł. 261 v.; napomynayǫcz nas ku szmyerze, Puł. 262 r.; napymynayǫcz mylowacz boga, Puł. 266 v.; napomynayǫcz nas, Puł. 283 v.; nauczayǫcz ye, Puł. 269 r.; naucza-

yøcz zawzdy boga chwalycz, Puł. 287 v.; ogarnayøcz ogarnaly sø mne, Flor. 117. (Puł. 234 v. *brak); swęte swe oglødayøcz rzødzy*, Puł. 195 r.; pobudzayocz ot zseme nedostatecznego, Flor. 112; pobudzayøcz od zymye byednyka, Puł. 227 v.; ne wzpladzaycze ... pochwalayøcz se, Flor. Ann. (Puł. 295 v. pochwalyayęczy szye); powadaiøcz chwali gospodnowi, Flor. 77; powyadayøcz, Puł. 154 v.; przyblyszyly sø se poscygayøcz mne lychoty, Flor. 118, 145. (Puł. 252 r. nastoyøczy na myę zloszczi); lacznøcz y pragnøcz dusza gich, Puł. 215 v. (Flor. 106. w lacznosczy y w przespycy dusza gych); na yego plemyę proszøcz chlyeba, Flor. 36; szukaiøcz chleba, Puł. 74 v.; przebywayącz (lwycz), Puł. 27 r. (Flor. 16. przebiwaiøcze ... szczenø); przebywayøcz w tyrze, Puł. 168 r. (Flor. 82. s przebiwaiøczimi tir); iesm widzal lichotø y przecywomolwøcz w mescze, Flor. 54. (Puł. 109 v. y przeczywnoszcz, *przykład ten więc we Flor. wątpliwy jest, może końcowe* cz *przez omyłkę się tylko tu dostało, w takim razie byłby to accus. sing.* przeciwomołwę); przydøcz przydø z weszele, Flor. 125; przydøcz prydø z wyesszyelym, Puł. 260 v.; plakaly pusczayøcz naszyenya swoya, Flor. 125; puszczayøcz, Puł. 260 v.; w gospodna pwaiøcz, Flor. 25; pwayącz, Puł. 48 v.; dauid raduyøcz sze, Puł. 283 v.; rodzøcz, Flor. 64. (Puł. 126 v. twarz rodząącza); any osobe roszløczayøcz, Flor. Atan. any ossoby rozløczayøcz, Puł. 308 r.; any gysznosczi rozlaczaiancz, Wacł. 8 v.; rzekøcz, Flor. 70, Puł. 140 r., Flor. 104; rzekoncz, Puł. 208 r.; rzekocz, Flor. 118, 81; rzekącz, Puł. 245 r. (Wacł. 33 v. rzekøcze *tj.* oczi); sczenyøta albo dzyeczy lwow rzvyøcz, Flor. 103; rzwyøcz, Puł. 205 r.; zaiste iest bog sødzøcz ye na zemi, Flor. 57; sødzøcz, Puł. 115 v.; spøcz w grobech, Flor. 87; spyøcz w grobiech, Puł. 175 r.; støpaiøcz w morze, Flor. 105; wstøpayøcz w morze, Puł. 211 v.. sedzøcz, Flor. 49; szyedzøcz, Puł. 102 r.; xpus na cherubyn szyedzøcz, Puł. 163 r.; sedzøcz we czmøch, Flor. 106. (szyedzøcze we czmach, Puł. 215 v.); schodzøcz iaco dim. schodzy, Flor. 36; zagynayøcz yako dym gynye, Puł. 74 r.; spuszczaiøcz løcziszco, Flor. 77; spuszczayøcz, Puł. 155 r.; sweczøcz ty dziwne, Flor. 75; szwyeczøcz ty dzywnye, Puł. 151 r.; gdi bødze widzecz vmiraiøcz, Flor. 48. (Puł. 98 v. gdy wydzecz będze mødre vmyrayøcze); prawdze boszey weseløcz sercza, Flor. 18. (Puł. 35 v. prawdy boze wyeszyelyącze szyercza); widzøcz me, Flor. 21; wydząącz mye, Puł. 40 r.; ony widzøcz taco, Flor. 47; wydzącz tako, Puł. 96 v.; bo yesm zawydzal zlym pokoy grzesznych wydzødzøcz, Puł. 144 v. *(z omyłki jedna zgłoska została powtórzoną, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 219;* Flor. 72: bo iesm milowal na zle pocoy grzesznim widzecz); vsilowal iesm wolaiøcz, Flor. 68; wolayøcz, Puł. 134 v.; wskrzeszayøcz wskrzeszysz lęczyszcze twoye, Puł. 300 r.; z grobu wstayøcz, Puł. 52 r.; przed swatlosczø wstayøcz, Flor. 126; przed szwyatloszczyø wstayacz, Puł. 261 r.; wytargaiøcz potrzebuiøczego z røku mocznich, Flor. 34; wytargayącz, Puł. 67 v.; pomdleny sø wzglødayøcz na wyszø, Flor. Isai. sec.; wzglyødayøcz na wysszon, Puł. 294 r.; zapalaiøcz se, Flor. 69; zapalayøcz szye, Puł. 138 v.;

any smeszayancz person, Flor. Atan.; any zmyeszayǫcz parson, Puł. 308 r.; à ny mieszaiacz person, Wacł. 8 v.

W psałterzu Puławskim accusativus, we Floryjańskim zaś nominativus mamy w następujących przykładach: badayacz szyercza, Puł. 11 r. (Flor. 7, badaiǫ); vszyedlyayǫcz yeruzalem gospodzyn, Puł. 287 v. (Flor. 146. wczynǫ albo budvyǫ); czynyącz, Puł. 34 r. (Flor. 17. czinǫ); czynyǫcz myloszyerdza bog, Puł. 201 v. (Flor. 102. czynyǫ); zbyrayǫcz yako w pęchirz wody morske kladǫcz w skarbyech glembokoszczy, Puł. 62 v. (Flor. 32. sgromadzaiǫ, cladǫ): czekayǫcz czekal yesm gospodna, Puł. 81 v. (Flor. 39. czakaiǫ); gotuyǫcz gory w moczy twoyey, Puł. 125 v. (Flor. 64. gotuiǫ); krzeszǫcz z prochu stradnego a zgnoya powysszayǫcz vbogego, Puł. 296 r. (Flor. Ann. krzeszǫ, powyszayǫ); mszczǫcz wszystky nalyazy gych, Puł. 195 v. (Flor. 98. mszczǫ); odeymuyǫcz boye, Puł. 95 r. (Flor. 45. oteymuyǫ boie); postawayǫcz mye, Puł. 32 r. (Flor. 17. postawaiǫ me); powyssayǫcz glowę moyę, Puł. 4 v. (Flor. 3. powiszaiǫ); przepowyadayǫcz, Puł. 3 r. (Flor. 2. przepowadaiǫ); rosczyǫgayǫcz nyebo, Puł. 203 r. (Flor. 103. rozczǫgayǫ); przymuyǫcz szmyerne gospodzyn, Puł. 288 r. (Flor. 146. przymvyǫ; Wacł. 129 v. przymuge); vszmyerzayǫcz grzeszne, Puł. 288 r. (Flor. 146. vsmerzayǫ; Wacł. 129 v. usmyerzayǫ); bądzczye yako proch przed wyatrem a angyol bozy sczyskayǫcz ye, Puł. 67 r. (Flor. 34. przimǫczaiǫ ie); wstanǫcz smyluyesz sze, Puł. 199 r. (Flor. 101. wstanǫ); wznaszayǫcz przytrǫczylesz mye, Puł. 199 r. (Flor. 101. wznaszaiǫ); z gnoya wznasayǫcz vbogyego, Puł. 227 v. (Flor. 112. wznaszayǫ).

§. 234. Nominativus singul. feminini na -ący, który żyje w mowie ludu w znaczeniu przysłówka i używany bywa przy wszystkich trzech rodzajach, w psałterzu Floryjańskim nie występuje; w Puławskim zaś możnaby go uważać w kilku takich przykładach, w których psałterz Floryjański ma nominativus lub accusativus tego imiesłowu przysłówkowo użyty, a mianowicie: vznan będzyę pan sądy czynyączy, Puł. 15 r. (Flor. 9. czinǫ sǫdy); oczy moye ku wyernym zye mye aby szyedzely semnǫ chodzǫczy podrodze nyepokalaney ten my sluzyl. Puł. 197 v. (Flor. 100. chodzocz); kamyen yen odrzuczyly budyǫczy ten szye vczynyl w glowę kǫta, Puł. 235 r. (Flor. 117. dzialayǫcz); obroczeny bǫdzczye opak y zasromany bǫdzcze szukayączy mego zla, Puł. 67 r. (Flor. 34. mislǫcz mne zlaa); nyerozpladzayczemolwycz wyssoke rzeczy pochwalyayęczy szye, Puł. 295 v. (Flor. Ann. pochwalayǫcz se); przyblyzyly sǫ nastoyǫczy na myę zloszczi, Puł. 252 r. (Flor. 118, 145. poscygayǫcz mne); krystus swoy zbor krwyo szwyętǫ odkupyony zgromadza na potoczech tego szwyata nyeruszayǫczy szye, Puł. 44 r.

Formy te wszystkie mogą być jednak równie dobrze utworzone podług deklinacyi złożonéj, jeżeli ich za przysłówkowe uważać nie będziemy.

§. 235. 3) Participium praeter. act. I. Nominativus sing. masc. kończy się w staropolskim języku na -w: ale ia wyi῾ów od nego iego mecz vcz῾ól iesm, Flor. prol.; obrociw se sziwyl ies me, Flor. 70; obroczyw szye zywyl yes mye, Puł. 141 r. (Klement. a obratiw se); obrocyw se vweselil ies me, Flor. 70; obroczyw szyę vczyeszyl yes mye, Puł. 141 v.; bosze ti obrocziw se oszi wisz nas, Flor. 84; obroczyw szye ozywysz nas, Puł. 171 r.; wszeduw w ne chalycz bódó pana, Flor. 117. (Puł. 235 r. wszedszy w nye).

Nadto mamy kilka tak rzadkich form imiesłowu, podobnie jak particip. praes., w psałterzu Puławskim w uwagach, do tekstu psalmów nie należących, czerwoną farbą napisanych: xpus zlomyw czyala swego koszczyol potrzeczem dnyu oprawyl zmartwych wstaw, 45 v.; xpus placz zborny wstaw z martwych w wyeszelye wyekuge obroczil, 54 v.; xpus zmartwych wstaw dyablyey potępye zemby zlamal, Puł. 113 r.; xpus na nyebo wstópyw odwroczyl lycze, Puł. 107 v.; xpus glowę lwowó y smokowó sam wroczyw szye wyczęscza spyekla podeptal yest, Puł. 183 v.; Cristus czyelne rozgodzyw stony y czlowyeku naukę dal, 187 v..

W starosłowieńskim języku mają końcówkę -wъ, *tylko temata na samogłoskę zakończone, spółgłoskowe zaś kończą się na samo* -ъ. *W polskim języku więc temata spółgłoskowe kończyłyby się w téj formie na spółgłoskę, spotykamy jednak w staropolskim przykłady, gdzie temata spółgłoskowe, podług analogii samogłoskowych, przyjmują końcówkę* -w. *W psałterzu Floryjańskim jeden tylko mamy taki przykład, obok wyżéj przytoczonego* wszeduw, *a to w psal. 40:* wyszedw na dwor y molwil tesz iste. *W psałterzu Puławskim mamy w tym miejscu:* wychadzassze na dwor y molwyasze tesz yste, 85 r. *W uwagach wspomnianych psałterza Puławskiego są dwie takie formy:* kristus w dzewyczy trzeem wszedw odpuszczy czlowyeku tagemne grzechy, 34 r.; xpus przemogw szmyercz w krasę wstanya z martwych oblyekl szye, 186 v.

Nominativus singular. femin. na -szy *używa się tylko przysłówkowo:* wstawszi swatczi zli iegosz só́ó ne wedzeli pitali só me, Flor. 34; wstawszy szwyatczy zloszny yegosz yesm nyewyedzyal pytaly só mye, Puł. 67 v., 68 r.; wszedszy w nye chwalicz będę boga, Puł. 235 r. (Flor. 117. wszeduw w ne); yezukrista przybywszy gwozdzmy ku krzyzu odzyenye yego wrozó rozdzelyly só, Puł. 39 r.; porzuciwszy, Flor. 16; porzuczywszy, Puł. 27 r.; abychom odrzuczywszy balwany boga wyecznego chwalyly, Puł. 267 r.

W psałterzu Floryjańskim mamy więc dwa tylko przykłady, w Puławskim zaś 4, z których 2 przypada na tekst psalmów, 2 zaś na uwagi.

Prof. Małecki uważa tak formę participium praeteriti na -szy, *jak i participium praesentis na* -ący, *za locativy (por. Gram. histor., por. I. §. 184. 238).*

IV. Deklinacyja zaimków.

§. 236. 1) Zaimki rodzajowe. a) **Wzór ten, ta, to.** *Singularis Nominativus. Masculina:* **ten gospodzin**, Flor. prol.; **ten psalm powyada**, Puł. 2 v., 4 r., 5 r., 6 r., 8 r. *i t. d.*; **ten przebywa**, Puł. 3 r. (Flor. 2. ien); **ten isti wezme**, Flor. 23; **ten**, Puł. 45 r.; **ten crol** Flor. 23 (*2 r.*); **ten krol**, Puł. 45 r. v.; **ten vbogi**, Flor. 33, Puł. 64 v.; **ten yest bog**, Puł. 97 v. (Flor. **tu iest bog**, 47); **ten iensze ne nenawidzal**, Flor. 54; **ten yenze**, Puł. 110 r.; **ten my sluszil**, Flor. 100, Puł. 197 v.; **tensze gysty yes**, Flor. 101; **tenzeysty**, Puł. 200 v.; **smok ten**, Flor. 103, Puł. 206 r.; **ten psalm yest vczyecha**, Puł. 230 v.; **ten psalm**, Puł. 253 r.; **ten vczynon gest**, Flor. 117; **ten szye vczynyl**, Puł. 235 r.; **ten gest dzen**, Flor. 117, Puł. 235 v.; **ten bǫdze spowedacz**, Flor. Isai. sec.; **ten będze szye spowyadacz**, Puł. 294 v.; **lud twoy ten**, Flor. Moy.; **ten**, Puł. 298 v.; **on poslal**, Flor. prol.; **kristus on yest**, Puł. 1 v.; **on iest dzedzyna**, Puł. 6 r.; **on bǫdze sǫdzicz**, Flor. 9 (*2 r.*); **on będzye sądzyl**, Puł. 14 r. (*2 r.*); **on na wodach**, Flor. 23, Puł. 44 v.; **on iest crol slawi**, Flor. 23; **on**, Puł. 45 v.; **on kazal**, Flor. 32, Puł. 62 v.; **on rzekl**, Flor. 32, Puł. 62 v.; **on zaloszil ie**, Flor. 47. (Puł. 97 r. **bog zalozil**); **on bǫdze oprawacz nas**, Flor. 47; **on**, Puł. 97 v.; **on**, Flor. 59, Puł. 119 v.; **on da**, Flor. 67. (Puł. 134 r. **od da**); **on za prawdǫ iest miloserdni**, Flor. 77; **on**, Puł. 57 v.; **on yest nadzeya**, Puł. 81 v.; **on yest szwyatloszcz**, Puł. 87 v.; **on iest gospodzin**, Flor. 44, Puł. 93 v.; **on cze odkarmy**, Flor. 54; **on**, Puł. 111 r.; **on bog moy**, Flor 61, Puł. 120 v., Flor. 61, Puł. 121 r.; **on zaloszil iǫ**, Flor. 86; **sam zalozyl yǫ**, Puł 174 r.; **on wezwal**, Flor. 88, Puł. 179 r.; **on zbawil**, Flor. 90, Puł. 184 r.; **on iest gospodzin bog nasz**, Flor. 94; **on bog yest nasz**, Puł. 190 r.; **on gest pan bog nas**, Wacł. 108 v.; **on vczinil ie**, Flor. 94; **on vczynyl**, Puł. 190 r.; **on**, Wacł. 108 r.; **on wisluchawa ie**, Flor. 98; **on wysluchal ye**, Puł. 195 v.; **on vczinil**, Flor. 99; **onczy vczynyl**, Puł. 196 r.; **on znaye**, Flor. 102, Puł. 202 r.; **on poznal**, Wittenb.; **on**, Flor. 104, Puł. 207 v.; **on w nycze dowedze**, Flor. 107; **on wnycz dowyedze**, Puł. 220 r.; **on odkupy**, Flor. 129, Puł. 263 v, Wacł. 19 v.; **on rzekl**, Flor. 148, Puł. 290 r.; **on kazal**, Flor. 148, Puł. 290 r.; **on yest oczecz twoy**, Puł. 302 v.; **sam**, Flor. 35, Puł. 70 v.; **ti ies sam crol moy**, Flor. 43; **ty yes sam**, Puł. 89 v.; **vczinil dziwi welike sam**, Flor. 71; **sam**, Puł. 144 r., 151 v.; **sam wszechmogǫczy**, Puł. 166 v.; **ty sam naywiszszi**, Flor. 82; **ty sam**, Puł. 169 r.; **ty ies bog sam**, Flor. 85, Puł. 172 v.; **sam wrocyw szye**, Puł. 183 v.; **yako sam sebe**, Flor. 104; **yako sam szyebie**, Puł. 208 v.; **wyklada sze sam**, Puł. 241 r.; **yakoby rzekl sam**, Puł. 241 r.; **sam**, Flor. 135, Puł. 269 v., 286 r.; **ya sam gesm vczynyl**, Flor. Isai. sec.; **ya sam**, Puł. 294 r.; **bog sam**, Puł. 303 v.; **yesm sam**, Puł. 307 r.; **any tesz**

iest gyn, Puł. 295 r. (Flor. Ann. any tesz gest gyny); ieden Flor. 81; yeden, Puł. 167 r.; ty czlowecze yeden semnǫ, Puł. 110 r. (Flor. 54. czlowek iedney misli); lepszi iest dzen ieden, Flor. 83; dzyen yeden, Puł. 170 r.; geden z nych ne zostaal, Flor. 105; yeden, Puł. 212 r.; geden, Flor. Atan. (*14 r.*), Puł. 308 v. (*3 r.*), 309 r. (*3 r.*), 309 v. (*3 r.*), 310 v. (*2 r.*), Wacł. 109 v. (*3 r.*), 110 r. (*2 r.*), 110 v, 111 r. (*3 r.*). 113 r. (*5 r.*); nygeden stwyrdzon bywa, Puł. 248 r.; wszytek zbor, Puł. 120 v.; wszistek lud, Flor. 71. (Puł. 143 v. wszystczy lyudze); wszytek zwyerz pola, Flor. 103; wszystek zwyerz pola, Puł. 204 r.; wszytek lvd, Flor. 105; wszystek lyud, Puł. 215 r.; wszytek dzen, Flor. 118, 97; wszystek dzyen, Puł. 246 v.; zoltarz wszytek, Puł. 292 r.

W znaczeniu vocativu: spowadaycze se lud wszistek, Flor. 66. (*2 r.*). (Puł. 129 r. v. lydze (*sic*) wszystczy). *Więc* wszytek *we Flor. 5 razy, w Puł. raz;* wszystek *zaś we Flor. 2, a w Puł. 3 razy.*

Neutra: To, Flor. 23, Puł. 45 r., Flor. 43, Puł. 90 v.; psalmy tho, Puł. 134 r., 165 r., 193 v.; to iest, Puł. 144 r., 146 v., 154 r., 210 v., 215 r., 255 r., 276 r.; to morze, Flor. 103, Puł. 205 v.; to dzalo gych, Flor. 108; to dyalo gich, Puł. 222 v.; stalo se to, Flor. 117, Puł. 235 r.; to otpoczywane moge, Flor. 131; to, Puł. 265 v.; to bog moy, Flor. Moy. (Puł. 296 v. Bo bog moy).

Niekiedy przyczepia się to *do innych wyrazów, jak:* dokǫdto, Flor. 4, 89; dokond to, Puł. 5 r.; gyszto myyachǫ, Flor. 128; gysz to, Puł. 263 r.; gyszto, Flor. 136 (*3 r.*), 139; gysz to, Puł. 271 r. (*2 r.*), 271 v., 276 r.; gyszto stǫpayǫ, Flor. Isai. sec.; gysz to sstǫpayǫ, Puł. 294 v.; iedno szye nye nawroczyczye, Puł. 11 v. (Flor. 7. acz se neobrocycze); gedno, Flor. 118, 89; iedno, Puł. 245 v., Wacł. 34 v.; gedno, Flor. 123, Puł. 258 v.; yedno, Puł. 281 v.; gedno gest bostwo, Flor. Atan.; yedno, Puł. 308 r.; gedno, Wacł. 109 r.; wszistko, Flor. 1; wszystko, Puł. 2 r.; wszitco szǫdane moie, Flor. 37. wszytka moya ządza, Puł. 77 v); wszitko, Flor. 43; wszytko, Puł. 90 v.; wszistco, Flor. 45; wszystko, Puł. 192 r.; wszitco, Flor. 102; wszystko, Puł. 201 r.; wszithko, Puł. 201 r.; wszytko ot czyebye czaka, Flor. 103. (Puł. 206 r. wszystky od czyebie czakayǫ); wszytko napelnyono bǫdze dobroczy, Flor. 103; wszystko napelnyono będze, Puł. 206 r.; wszytko czoskoly chczal, Flor. 113; wszytko czokoly chczyal, Puł. 229 r.; wszytko slwdzy twoge, Flor. 118, 89; wszystko sluzy tobye, Puł. 245 v. (Wacł. 34 v. wsitki rzeczi sluza tobie); wszytko, Flor. 134; wszystko, Puł. 267 v.; wszytko yusz przepowedzano gest, Flor. Atan.; wszystko, Puł. 310 r.; wszitko, Wacł. 111 v.

Niekiedy w znaczeniu vocativu jak np.: boy se iego wszitco semǫ, Flor. 21. (Puł. 42 r. wszelkie plyemyę). *W psałterzu Floryjańskim częstsza jest forma* wszytko, *bo znajdujemy ją 10 razy, a raz tylko* wszystko; *w Puławskim zaś 7 razy* wszystko, *a 3 razy* wszytko.

Feminina: ta, Flor. 108, Puł. 223 r.; ta vczynona gest my, Flor. 118; ta vczynyona yest my, Puł. 242 r. (Wacł. 26 r. to mi se stallo);

ta odplata w duszy moyey, Puł. 264 r. (Flor. 130. takesch odplata dvszy mogey); slawa ta gest, Flor. 149; slawa ta yest, Puł. 291 v.; ta yest wyara, Flor. At., Puł. 311 v.; tacz iest wiara, Wacł. 114 r.; ta, Flor. Atan., Puł. 308 r., Wacł. 8 v.; gyna gest persona oczczowa, gyna synowa, gyna ducha swøtego, Flor. Atan.; gyna yest persona oyczowa, gyna synowa, gyna ducha szwyętego, Puł. 308 r.; ginna iest persona oczcza, gyna sinowa gyna ducha swiatego, Wacł. 8 v.; iedna z nich ne bødze starta, Flor. 33; yedna, Puł. 66 r.; wszitka mocigich, Flor. 32; wszystka mocz, Puł. 62 r.; wszytka moya żądza, Puł. 77 v. (Flor. 37. wszitco szødane moie); wszitka slawa, Flor. 44; wszytka slawa, Puł. 93 v.; wszistka zema, Flor. 65; wszytka zyemya, Puł. 127 r.; wszystka zyemya, Puł. 191 r. v., 194 r. (wszelika zema, Flor. 95 *(2 r.)*, 97); wszetka lychota, Flor. 106 (Puł 218 v. wszelka zloszcz). *Więc we Flor. mamy:* wszytka *(2 r.)*, wszetka *raz*, wszystka *raz*; *w Puł. zaś:* wszytka *(3 r.)*, wszystka *(2 r.)*.

§. 237. Genetivus. Masculina: będze tego dobywacz, Puł. 91 r. (Flor. 43. szukacz bødze tich); w tego szwyata zboszu, Puł. 281 r.; przeciwo mne samego, Flor. 31. (Puł 60 v przeczywo mnye); yezukrista samego wszystka krolewstwa, Puł. 129 v; pamøczen bødø sprawedlnosczi twoiey samego, Flor. 70. (Puł. 140 v. pomnyecz będę sprawyedlnoszcz twoye samey); powyszono gest ymyø gego samego, Flor 148; yego samego, Puł. 290 v.; od oczcza samego, Flor. Atan.; od oycza samego, Puł. 309 v.; od oczcza szamego, Wacł. 111 r.; ne iest asz do iednego, Flor. 13 *(2 r.)*; asz do iednego, Puł. 21 v.; asz do gednego, Puł. 22 r.; asz do iednego, Flor. 52; asz do yednego, Puł. 107 r.

W znaczeniu accusativu: tego ponysza a onego powisza, Flor. 74; tego ponyza a onego powysza, Puł. 150 r.; tego gonil iesm, Flor. 100; tego przeslyadowal yesm, Puł. 197 r.; wislusza onego, Flor. 19. (Puł. 37 r. vslyszy gy); ya pirzwenczem poloszø onego, Flor. 88. (Puł. 179 r. postawyę gy); bychom gednego boga we troyczy czczyly, Flor. Atan.; yednego boga, Puł. 308 r.; iednego boga, Wacł. 8 v.

Neutra: tego dla, Flor. 30, Puł. 59 v., Flor. 72, Atan. Puł. 145 r., 309 v. *itd.*; pamøczen bødz tego, Flor. 73; pamętny bødz tego, Puł. 148 v.; naclonil se s tego w to, Flor. 74; s tego, Puł. 150 r.; z tego gnew twoy, Flor. 75. (Puł. 151 r. tudzyesz); szaloni se vrozume tego, Flor. 91. (Puł. 186 r. nye vrozumye); rzygayøcze s tego w ono, Flor. 143, Puł. 283 r.

Feminina: tey bødø dobiwacz, Flor. 26; tey, Puł. 50 r.; yako tey czo szye omladza, Puł. 97 r. (Flor. 47. iaco odmladzaiøczich); pomnyecz będę sprawyedlnoszcz twoye samey, Puł. 140 v. (Flor. 70. twoiey samego); iedney prosil iesm, Flor. 26; iedney, Puł. 50 r.; czlowek iedney misli, Flor. 54. (Puł. 110 r. yeden semnø).

Dativus. Masculina: gdi bødze przisodzon onemu, Flor. 36. (Puł. 75 v. gdy mu będzye przysødzon); spowadaycze se onemu, Flor. 98. (Puł. 196 v. pochwalcze gy); samemu dauid to iest kristu, Puł. 24 r.;

ku mne samemu, Flor. 41; ku mnye samemu, Puł. 86 v.; tobe samemu zgrzeszil iesm, Flor. 50; tobye samemu, Puł. 103 v.; tobe samemv zgrzeszyl gesm, K. Świdz.

Neutra: rozumeycze temu, Flor. 49; rozumyeycze temu, Puł. 102 v.; rozgnewan iesm bil pocolenu onemu, Flor. 94; pokolyenyu onemu, Puł. 190 v. (rodzaiowi temu, Wacł. 117 r.).

Feminina: oney xpus prorokuge, Puł. 218 v.

§. 238. Accusativus. Masculina: pyal ten psalm y rzekl, Puł. 64 r.; w on dzen zghynǿ, Flor. 145; w on dzyen, Puł. 286 v.; w on dzen zgynǿ, Wacł. 125 v; będzecze mołwycz w on dzen, Flor. Isai.; w on dzyen, Puł. 292 v.; xpus byerze wszystek lyud, Puł. 2; podbil ies ... scot wszistek y nadto wszistek swerz polny, Flor. 8; poddal yes ... scot wszytek y natto wszytek zwyerz polny, Puł. 13 r.; vkogil ies wszistek gnew twoy, Flor. 84; vkoylesz wszystek gnyew twoy, Puł. 170 v. (Wacł. 68 v. Uszmyerzylesz wszythky gnyewy thwoie); poyadl wszystek owocz, Puł. 209 v. (Flor. 104. wszytko siano); napomyna wszystek lyud, Puł. 233 r.; wszistek dzen, Flor. 24; wszystek dzyen, Puł. 46 r. *(jako accusativus temporis)*; wszistek dzen, Flor. 34, 37, 43, 51, 70, 72; wszytek dzyeyn, Puł. 70 r.; wszytek dzyen, Puł. 77 v., 91 v., 105 v., 140 r.; wszitek dzien, Wacł. 116 v.; wszystek dzyen, Puł. 145 r.; wszystek dzyen, Puł. 198 v. (Flor. 101. wszego dna); wszytek dzyen, Puł. 141 v., 178 r.; wszystek dzyen, Puł. 172 r., 175 v., 140 v. (Flor. 70. *(2 r.)*, 88, 87, 85. wszego dna) *Wyraz* wszytek *ma tylko psałterz Puławski i to 8 razy,* wszystek *zaś we Flor. 9, a w Puł. 10 razy.*

Feminina: nawedz winniczo tǿ, Flor. 79; nawyedzy wynnyczę tę, Puł. 164 r.; w tǿsz szyekyrǿ y przeszyekyem powalyly yǿ, Puł. 147 v. (Flor. 73. w tosz istne w sekirze y przesecze srzuczili yǿ, *przykład ten w Puławskim wątpliwy jest, jakkolwiek stoi przepozycyja* w, *piszący bowiem zmienił konstrukcyją i zamiast accusativu lub locativu użył instrumentalu)*; wszitkǿ radǿ, Flor. 19; wszystkę radę, Puł. 36 v.; wszistkǿ iego posczelǿ przewroczil ies, Flor. 40; wszytkę yego poszczyelyǿ, Puł. 84 v.; nadewszytkę zyemyę, Puł. 113 v., 114 r. (Flor. 56. *(2 r.)* we wszelikǿ zemǿ); nad wszistkǿ chwalǿ twoiǿ, Flor. 70; nad wszystkę chwalę twoye, Puł. 140 v.; wszytkę nocz, Puł. 155 v. (Flor. 77 wszey noczi); wszytkǿ twardoszcz chleba starl, Flor. 104; wszystkę twardoszcz, Puł. 208 r.; pobyl wszytkę pyrzwyznę, Puł. 209 v. (Flor. 104. pobyl wszytko pirzwyczno); na wszytka (*pro:* wszytkan lub wszytkǿ); smarǿ gego pomny, Flor. 131; wszystkę szmyarę yego, Puł. 264 v.; abychǿ w bodze wszystkę nadzyeyę ymyely, Puł. 286 r. *Więc* wszytkę *ma Flor. 3, a Puł. 4 razy,* wszystkę *zaś Flor. 2, a Puł. 5 razy.*

Neutra: iensze czini to, Flor. 14. (Puł. 23 v. czyny ty skutky); to ies czinil, Flor. 49; to yes czynyl, Puł. 102 v.; bo yes to vczynyl, Puł. 106 v. (Flor. 51. isze vczinil ies); dwoie to sliszal iesm, Flor. 61; dwoye to, Puł. 122 r.; to iesm zaplaczal, Flor. 68. (Puł. 134 v. tedy yesm zaplaczyl); gysz czynǿ to, Flor. 113; czynyǿ to,

Puł. 229 v; bog vezynyl to wszytko, Puł. 305 v.; podzwirdzi bosze to. Flor. 67; poczwirdzy to boze. Puł. 133 r.; vchwaczil iesm to, Flor. 76. (vrozumyal yesm ta, Puł. 152 v.); zyawcze to, Flor. Isai, Puł. 293 r.; to wraczasz bogu, Puł. 302 v.; przto, Flor. 1; przetosz, Puł. 2 r.; nadto, Flor. 8; natto, Puł. 13 r.; przetosz, Flor. 15; przeto, Puł. 25 r; przeto, Flor. 17, Puł. 33 v., Flor. 24, Puł. 46 v.; przetosz. Flor. 41. Puł. 87 r.; przeto, Flor. 44 *(3 r.)*, Puł. 92 r., 93 r., 94 r., Flor. 45, Puł, 94 v., Flor. 51, Puł. 106 r., Flor. 65, Puł. 128 v., Flor. 72 *(2 r.)*, Puł. 144 v., 145 r., Flor. 77, Puł. 156 r., Flor. 108, Puł. 222 r., Flor. 109, Puł. 224 v; przetosz, Flor. 115, Puł. 231 v.; przesto, Puł. 246 v. *(2 r.)*; przeto, Flor. 118, 97. 113. 121 *(2 r.)*, 129, Puł. 247 r, 249 r. v. *(2 r.)*, 250 r., Wacł. 36 v., 38 v., 39 v., 40 r.; przeto, Puł 305 v, Flor. Atan *(2 r.)*, Puł. 310 r. *(2 r.)*, Wacł. 112 r.; nadto, Flor. 15, Puł. 25 r.; nadto, Flor. 8; natto, Puł. 13 r; za to, Flor. 31, Puł 60 v., 138 r., Flor. 108, Puł. 220 v.; w sidlo spadne to istne, Flor. 34. (Puł. 67 v. w tem istem); w tosz istne, Flor. 61. (Puł. 121 v. w proznoszcz); w tosz istne, Flor. 73. (Puł. 147 v. w tǫsz); naclonil se s tego w to, Flor. 74; nachyly stego w to, Puł. 150 r.; swadeczstwo w iosefe poloszil ono, Flor. 80. (Puł. 165 r. obrzǫd w yozeffye polozyl gy); vstawil yest ono, Flor. 104; vstawyl ono, Puł. 207 v.; rzygayǫcze s tego w ono, Flor. 143; s tego w ono, Puł. 283 r.; seszly szye wyedno, Puł. 2 v. (Flor. 2. na gromadǫ); w iedno pospolu, Flor. 13. (Puł. 22 r. pospolu); seszly sǫ se w iedno, Flor. 47. (Puł. 96 v. w gromadę); pospolu w iedno, Flor. 48; w yedno, Puł. 98 r.; radǫ sǫ vczinili w iedno, Flor. 70; wyedno, Puł. 140 r.; myszlyly za yedno, Puł. 168 r. (Flor. 82. mislili sǫ iednako); w chodzenyv luda w gedno, Flor. 101; w yedno, Puł. 200 r; przebywacz braczǫ w gedno, Flor. 132; w yedno, Puł. 266 v.; mislili sǫ iednako, Flor. 82; myszlyly za yedno, Puł. 168 r.; wszistco zle zabya, Flor. prol.; wipowedzal wszitco, Flor. 9; wszytko, Puł. 15 r.; wszyczko poddal yes, Puł. 13 r.; wszitko, Flor. 8; wszytko nyemyloszyerdze zdradne ... wykrǫza, Puł. 105 r.; ku nawedzenu wszitco poganstwo, Flor. 58. (Puł. 116 v. wszego lyuda poganskego); xpus nam wszystko dobre daye, Puł. 115 v. (wszytka w mǫdrosczy yes vczynyl, Flor. 103); wszystko w mǫdroszczy yesz vczynyl, Puł. 205 v.; poyadl wszytko siano, Flor. 104. (Puł. 209 v. wszystek owocz); pobyl wszytko pirzwyczno, Flor. 104. (Puł. 209 v. wszytkę pyrzwyznę); swybaday lyfnyk wszytko yme (*pro*: ymenye), Flor. 108; wybaday lychwnyk wszystko ymyenye yego, Puł. 221 v.; za wszytko, Flor. 115; za wszystko, Puł. 232 r.; nye bog vczynyl to wszytko, Puł. 305 v.; wyelyczyl yes nadewstko (*sic*) ymyę szwyęte twoye, Puł. 272 v. (Flor. 137. welyczyl ges nademna). *Formę* wszytko *ma Flor. 7, a Puł. 3 razy;* wszystko *zaś Flor. raz, a Puł. 5 razy;* wszycko *ma Puł. raz.*

Wyrażenia przysłówkowe: iaco, Flor. prol. *(2 r.)*, 1; yako, Puł. 2 r.; iaco lew, Flor. 7, 9, 16, 21; yako lyew, Puł. 10 r., 16 v., 27 r., 40 v.; iaco, Flor. 10; yako, Puł. 18 r.; iaco szczenǫ lwowǫ, Flor.

16; yako lwycz, Puł. 27 r.; iacosz pwaly iesmy, Flor. 32; yakosz, Puł. 64 r.; iaco proch, Flor. 34; yako proch, Puł. 67 r.; iaco bliznego, Flor. 34; yako proch, Puł. 67 r.; iaco blisznego, Flor. 34; iako blysznego, Puł. 68 r.; iaco, Flor. 36; yako, Puł. 72 v.; iaco dim, Flor. 36; yako dym, Puł. 74 r.; ia iaco gluchi, Flor. 37; yako gluchy, Puł. 78 r.; iacosz szǫda ielen, Flor. 41; iakosz ząda yelyen, Puł. 86 r.; iaco owcze, Flor. 43; yako owcze, Puł. 90 r.; iaco iesmi sliszeli, Flor. 47; iako yesmy slyszely, Puł. 97 r.; iaco owcze, Flor. 48, Puł. 99 v.; iaco brzitwa ostra, Flor. 51; yako brzytwa ostra, Puł. 105 v.; iaco oliwa, Flor. 51; yako ylywa, Puł. 106 r.; da perze iaco golǫbiczi, Flor. 54; yako golębyczy, Puł. 109 r.; iaco woda czekǫcza, Flor. 57; yako woda czyekǫcza, Puł. 115 r.; iaco sziwi, Flor. 57; yako zywe, Puł. 115 v.; iaco psi, Flor. 58 *(2 r.)*; yako psy, Puł. 116 v.; yako pszy, Puł. 117 v.; iaco zczene, Flor. 61; yako szczyenye, Puł. 121 r.; iaco tuku, Flor. 62; iako tluku, Puł. 122 v.; naostrzili sǫ iaco mecz, Flor. 63; yako myecz, Puł. 124 r.; iaco schodzi dim, Flor. 67; iako gynye dym, Puł. 129 v.; iaco pline wozk, Flor. 67; yako plynye wosk, Puł. 130 r.; iaco desez, Flor. 71; yako deszcz, Puł. 142 v.; iaco crope, Flor. 71; yako kropye, Puł. 142 v.; iaco od tuka, Flor. 72; yako od tuka, Puł. 144 v.; iaco sen, Flor. 72; iako sen, Puł. 145 v.; iaco kobila, Flor. 72; iako skoczyę, Puł. 146 r.; iaco w wisczu na wisocze, Flor. 73; yako na wychodzye na sen, Puł. 147 v.; iaco w lesech drew, Flor. 73; iako w lyeszye drewnem, Puł. 147 v.; przewodl ies iaco owcze, Flor. 76; yako owcze, Puł. 153 v.; iaco oczczowe, Flor. 77; yako oyczowye, Puł. 155 r.; iaco w globocoszy welikey, Flor. 77; yako w wyelyu wod, Puł. 155 v.; iaco w mǫchirzu, Flor. 77. (Puł. 155 v. w męchyrzu); yaco rzeky, Flor. 77; yako rzeky, Puł. 155 v.; iako proch, Flor. 77; yako proch, Puł. 156 v.; iaco piasek, Flor. 77; yako pyasek, Puł. 156 v.; yaco poloszil w egipcze, Flor. 77; iako polozyl w egipczye, Puł. 158 r.; przewodl ie iaco czrzodǫ na pusczi, Flor. 77; yako stado, Puł. 159 r.; iaco owcze, Flor. 77; yako owcze, Puł. 159 r.; iaco oczczowe gich, Flor. 77; yako oyczowye gich, Puł. 159 v.; iaco iednoroszecz, Flor. 77; yako yednorozecz, Puł. 160 v.; iakobi mogǫczi, Flor. 77; yako szylny, Puł. 160 r.; iaco wodo, Flor. 78; yako wodę, Puł. 161 v.; iao (*pro:* iaco) ogen, Flor. 78; yako ogyen, Puł. 161 v.; przewodzisz iaco owczǫ ioseph, Flor 79; yako owczę, Puł. 163 r.; iaco ludze, Flor. 81; yako lyudze, Puł. 167 r.; iaco ieden ze ksǫszǫt, Flor. 81; yako yeden ze kszyǫszǫt, Puł. 167 r.; iaco iabin, Flor. 82; yako yabyn, Puł. 168 r.; iaco madian, Flor. 82; yako madyan, Puł. 168 r.; iaco gnoy, Flor. 82; yako gnoy, Puł. 168 r.; iaco sczblo, Flor. 82; yako zdzblo, Puł. 168 v.; iaco plomen, Flor. 82; yako plomyen, Puł. 168 v.; yaco ogen, Flor. 82; iako ogyen, Puł. 168 v.; iaco weselǫczich wszech przebitek iest w tobe, Flor. 86; iako, Puł. 174 v.; iaco czlowek, Flor. 87; yako czlowyek, Puł. 175 r.; iaco raneni spǫcz w grobech, Flor. 87; iako ranyeny, Puł. 175 r.; iako woda, Flor. 87; yako woda, Puł. 176 v.; vsmerzil ies iako rannego pisznego, Flor. 88; yako rannego, Puł. 177 v.; iaco dni neba, Flor. 88; yako dny nyeba, Puł. 179 v.;

iaco luna, Flor. 88; yako myeszyǫcz, Puł. 180 r.; iaco słuncze, Flor. 88; yako słvncze, Puł. 180 r.; iaco ogen, Flor. 88; yako ogyen, Puł. 181 r.; iaco zyele, Flor. 89; yako zyelye, Puł. 182 r.; iaco dzen, Flor. 89; yako dzyen, Puł 182 r.; iaco iednoroszecz, Flor. 91; yako yednorozecz, Puł. 186 r.; iaco syano, Flor. 91; yako syano, Puł. 186 r.; iaco palma, Flor. 91; yako palma, Puł. 186 v.; iaco paiǫk, Flor 89; yako payǫk, Puł. 182 v.; iaco cedr lybanski, Flor. 91; yako czedr lybaynsky, Puł. 186 v.; iaco iaco iednoroszecz, Flor. 91; iaco w rozgarzanu, Flor. 94; iako w rozgarzenye, Puł. 190 r.; iako w zamǫczenyu, Wacł. 108 v.; iacosz iesm przisǫgl. Flor. 94; yakosz yesm przyszyǫgl, Puł. 190 v.; iaco wozk plinǫly sǫ, Flor. 96; yako wosk, Puł. 192 v.; iaco zkwarczek, Flor. 101; yako skwyrczek, Puł. 198 r.; iaco dim, Flor. 101; yako dym, Puł. 198 r.; iaco wrobl, Flor. 101; yako wrobl, Puł. 198 v.; iaco syano, Flor. 101; yako szyano, Puł. 198 v.; vczinon iesm iaco lelek, Flor. 101; yako łyelyck, Puł. 198 v.; iaco czyen, Flor. 101; yako czyen, Puł. 199 r.; iaco syano, Flor. 101; yako szyano, Puł. 199 r.; iaco chleb, Flor. 101; yako chlyeb, Puł. 199 r.; yako zakricye, Flor. 101; iako odzyenye, Puł. 200 v.; otnowy sze yako orlowy młodoscz twoya, Flor. 102; yako orlowa, Puł. 201 v.; iako orlowa, Wacł. 11 r.; yako kwyet polny, Flor. 102; yako kwyat polny, Puł. 202 v.; czlowyek yako sziano, Flor. 102; yako szyano, Puł. 202 v.; iako odpuszcza oczyecz synom, Puł. 202 r. (Flor. 102. albo smyluwa sye oczecz nad syny); roszczǫgayǫ nebo yako skorǫ, Flor. 103; yako skorę, Puł. 203 v.; yako odzenym, Flor. 103, Puł. 203 v.; głǫbokoscz yako odzyenye, Flor. 103; yako odzyenye, Puł. 204 r.; yako sam sebe, Flor. 104; yako sam szyebie, Puł. 208 v.; yako na puszczy, Flor. 105; yako na puszczy, Puł. 211 v.; porvszyly sǫ se yako pyany, Flor 106; yako pyany, Puł. 217 r.; yako woda, Flor. 108, Puł. 222 r.; yako wyrzbcza, Flor. 108, Puł. 222 v.; yako w odzew, Flor. 108; yako w odzyew, Puł. 222 r.; yako oley, Flor. 108; yako olyey, Puł. 222 r; iako czen, Flor. 108; iako czyen, Puł. 222 v.; yako odzene, Flor. 108; yako odzyenye, Puł. 222 v.; yako kobylka, Flor. 108, Puł. 223 v.; odzeny bodzcze yako sowytym plasczem, Flor. 108; yako troynǫ, Puł. 223 v.; yakosz było na poczantkv, Flor. 108. (Puł. 223 v. *brak)*; kto yako gospodzyn, Flor. 112; kto yako gospodzy, Puł. 227 v.; yako skopowye, Flor. 113, Puł. 228 v; yako baranowe, Flor. 113 *(2 r.)*; yako baranowye, Puł. 228 v. *(2 r.)*; zagorzaly sǫ yako oghen, Flor. 117; yako ogyen, Puł. 234 r.; yako pczoly, Flor. 117; yako pczoly, Puł. 234 r.; yako we wszechem bogatstw, Flor. 118; yako we wszech roskoszach, Puł. 237 v.; iako we wsitkich bogaczstwach, Wacł. 5 v.; yakoby rzekł sam, Puł. 241 r.; yako mleco, Flor. 118, 65; yako mleko, Puł. 243 v; iako mleko, Wacł. 28 v.; yako mleko, Flor. 118, 65, Puł. 243 v.; iako mleko, Wacł. 28 v.; yako bulga, Flor. 118, 81; yako pęchyrz, Puł. 245 r.; iako sand skorzany, Wacł. 33 v.; yako zakon, Flor. 118, 81, Puł. 245 v.; iako slodko gardzelam, Flor. 118, 97. (Puł. 247 r. kako slotke); iako barzo slotki, Wacł. 36 r.; yako gensze nalazł ktp

welky, Flor. 118, 161; yako yenze nalyazl lup wyelyky, Puł. 253 v.; yako owcza, Flor. 118, 169, Puł. 255 r.: iako owcza, Wacł. 116 r.; yako oczy poselkyney, Flor. 122; iako oczy, Puł. 257 v.; iako oczi, Wacł. 91 v.; yako wrobl, Flor. 123, Puł. 259 r.; yako gora, Flor. 124, Puł. 259 r.; yako strzaly, Flor. 126; iako strzaly, Puł. 261 r.; yako maczycza, Flor. 127, Puł. 261 v., Wacł. 81 r.; synoue twogy yako mlodzowe olyw, Flor. 127; yako mlodczowye olyw, Puł. 262 r.; yako roszky olywne, Wacł. 81 v.; yako gest otkarmono, Flor. 130; iako oddoyony, Puł. 264 r.; yako przyszϕgl gospodnv, Floı. 131; iako przyszyϕgl bogu, Puł. 264 v.; yako rosa hermon, Flor. 132; yako rossa hermon, Puł. 266 v.; yako masez na glowe, Flor. 132; iako maszcz, Puł. 266 v.; yako czmy gego, Flor. 138; yako czmy yego, Puł. 274 v.; yako wanszowe, Flor. 139; yako wężowe, Puł. 276 r.; yako tuk, Flor. 140, Puł. 278 r.; yako martwe swata, Flor. 142; yako martwe szwyata, Puł. 280 r.; yako szema, Flor. 142; yako zyemya, Puł. 280 v.; yako nowy sczepowe, Flor. 143; yako nowy szczepowe, Puł. 283 r.; yako podobenstwo kosczola, Flor. 143; yako podobyenstwo koszczyola, Puł. 283 r., mgłϕ yako popyol rosypa, Flor. 147; yako popyol, Puł. 289 r.; iako popyol, Wacł. 133 v.; dage snegh yako wellnϕ, Flor. 147; yako welnę, Puł. 289 r.; iako welną, Puł. 133 v.; puszcza krzystal swoy yako skyby, Flor. 147; yako skyby, Puł. 289 r.; iako skibi, Wacł. 133 v.; yako czen, Flor. 143; yako czyen, Puł. 282 r.; yako lew, Flor. Isai. sec.; yako lyew, Puł. 293 v.; yakoby przebytek pastvchow, Flor. Isai. sec., Puł. 293 v.; myslycz bϕdϕ yako golϕbycza, Flor. Isai. sec.; yako golembycza, Puł. 294 r.; yako dzeczy yastkol czynϕ, Flor. Isai. sec.; yako pystlyę yastkolczyno, Puł. 294 r.; yako y ya, Flor. Isai. sec. (ya y ya, Puł. 294 v.); yakosz gest gospodzyn, Flor. Ann.; yako Puł. 295 r.; yako mϕsz boyvyϕczy, Flor. Moy., Puł. 296 v.; yako kamen, Flor. Moy. (*2 r.*); yako kamyen, Puł. 297 r., 298 v.; yako olow, Flor. Moy., Puł. 297 v.; yako swatloscz bϕdze, Flor. Habac.; yako szwyatloszcz będze, Puł. 299 v.; yako wycher, Puł. Habac. 301 r.; iako przewal na zyelye, Puł. 302 r.; yako kropye na trawę, Puł. 302 r.; iako orzel, Puł. 303 r.; strzegl yako zrzenycze, Puł. 303 r.; yako bogowye gich, Puł. 306 r.; zaostrzę yako blyskawyczę myecz moy, Puł. 307 r.; yako ne trze nestworzeny, Flor. Atan.; iako nye trzey, Puł. 308 v.; iako nye trzey, Wacł. 109 v.; yakosz osobne, Flor. Atan.; yakosz osobnye, Puł. 309 r.; iako iest osobnye, Wacł. 110 v.; yako dusza, Flor. Atan., Puł. 311 r.; iako dusza rozumna, Wacł. 113 r.; — taco, Flor. 1; tako, Puł. 2 r.; tako zbawyl, Puł. 52 r.; taco lub iesm bil, Flor. 34; takom szye lyub czynyl, Puł. 68 r.; taco iesm se vsmerzal, Flor. 34; tako yesm szye vszmyerzyl, Puł. 68 r.; taco szϕda dusza moia, Flor. 41; tako zϕda dusza moya, Puł. 86 r.; ony widϕcz taco, Flor. 47; wydząsz tako, Puł. 97 r.; taco y chwala twoia, Flor. 47; tako y chwala twoya, Puł. 97 r.; tako iesmi widzeli, Flor. 47; tako yesmy wydzely, Puł. 97 r.; taco w gnewe poszrze ie, Flor. 57; tako, Puł. 115 v.; taco psalm mowicz bϕdϕ, Flor. 60; tako psalm mowicz będę, Puł. 120 v.; tako chwala banda mowil, Wacł. 9 v.; tako w swϕ-

tem, Flor. 62; tako w szwyφtoszczy, Puł. 122 v.; taco blogoslawicz cze bφdφ, Flor. 62; tako blogoslawycz czie będę, Puł. 122 v.; taco pamφczen iesm bil cze, Flor. 62; tako pomnyal yesm cziebie, Puł. 123 r.; taco iest gotowane iego, Flor. 64; tako yest gotowanye yego, Puł. 126 r.; taco zgincze grzeszni, Flor. 67; tako zgyncze, Puł. 130 r.; wipowem taco, Flor. 72; wypowyem tako, Puł. 145 v.; tako gonycz bφdzesz, Flor. 82; tako gonycz ye będzes, Puł. 168 v.; prawiczφ twoiφ tako iawnφ vczin, Flor. 89; tako yawnę vczyn, Puł. 183 r.; tako sye gest slutowal gospodzyn, Flor. 102. (Puł. 202 r. odpuszczyl bog); yako kwyet polny tako otektczwe, Flor. 102; tako zakwczye, Puł. 202 v.; tako yszby gich nye bylo, Flor. 103; tako, Puł. 206 v.; tako oczy nasze, Flor. 122; tako oczy nasze, Puł. 258 r.; thako oczi me, Wacł. 91 v.; tako synowe wytrzφsonych, Flor. 126; tako synowye, Puł 261 r.; tako blogoslawon bodze człowek, Flor. 127; tako blogoslawyon, Puł. 262 r.; tako y swatlosez gego, Flor. 138; tako y szwyatloszcz yego, Puł. 274 v.; ne vczynyl gest tako, Flor. 147; nye vczynyl tako, Puł. 289 v.; ne vczynyl tako, Puł. 134 r.; tako starl wszytky koscze moge, Flor. Isai. sec.; tako starl, Puł. 293 v.; tako bφdφ wolacz, Flor. Isai. sec.; tako będę wolacz, Puł. 294 r.; gospodne takoly szywφ, Flor. Isai. sec.; takoly zywφ, Puł. 294 r.; tako pan oczecz, Flor. Atan.; tako gospodzyn oczyecz, Puł. 309 r.; tako bog oczecz, Flor. Atan.; tako bog oczyecz, Puł. 309 r.; tako boog oczczecz, Wacł. 110 r.; tako trzy bogy, Puł. 309 v. (Flor. Atan. take trzy boghy); tako trzi bogy, Wacł. 110 v.; tako yakosz wszytko yusz przepowedzano gest, Flor. Atan.; tako yakosz wszystko yusz przepowyedzano yest, Puł. 310 r.; tako abi przes wszitko yusz wiszey rzeczono iest, Wacł. 111 v.; tako o troyczy rozvmey, Flor. Atan.; tako o troyczy rozumyey, Puł. 310 r.; tako o troiczi rozumiecz ma, Wacł. 112 r.; tako bog a człowek, Flor. Atan., Puł. 311 r.; tako bog i człowek, Wacł. 113 r.; — kako, Flor. 8, Puł. 12 r.; kako dziwne iest, Flor. 8; kako dzywne iest, Puł. 13 r.; kako molwicze, Flor. 10; kako, Puł. 18 r.; kaco dlugo, Flor. 12; kako, Puł. 20 v.; kaco swatli iest (kelich), Flor. 22; kako przeczysta yest (czasza), Puł. 44 r.; kaco welike mnoszstwo, Flor. 30; kako wyelyke mnostwo, Puł. 58 v.; kaco rozliczicze, Flor. 62; kako rozlycznye, Puł. 122 v.; kaco grozna sφ dzala twoia, Flor. 65; kako groszna sφ dzyala, Puł. 127 r.; kaco wele vczinil iest, Flor. 65; kako wyele vczynyl, Puł. 128 r.; kaco welike pokazal ies mi zamφtky, Flor. 70. (Puł. 141 r. kelkosz pokazal my zamętkow); kaco dobri israhel bog, Flor. 72; kako dobry, Puł. 144 r.; kaco bog we, Flor. 72; kako wye bog, Puł. 145 r.; kaco vczineni w rozplenene, Flor. 72; kako vczynyeny sφ, Puł. 145 v.; kaco mily przebitcowe twogi, Flor. 83; kako myly stanowye twogy, Puł. 169 r.; kaco vweliczila se sφ dzala twoia, Flor. 91. (Puł. 185 v.; iako wyelyka sφ szye vczinila); kako slyutawa sye, Flor. 102. (Puł. 202 r. *brak)*; kako welbyφny sφ dzala twoya, Flor. 103; kako wyelbyona, Puł. 205 v.; kako mylowal gesm zakon twoy, Flor. 118, 97; kako mylowal yesm, Puł. 246 v.; iako barzo milowalem, Wacł. 35 v.; kako slotke gar-

czelam moym molwy twoye, Puł. 247 r. (Flor. 118, 97. iako slodko; Wacł. 36 r. iako barzo slotki); kako weszelo, Flor. 132; kako wyesszyolo, Puł. 266 v.; owa kako dobrze, Flor. 132, Puł. 266 v.; kako pacz bǫdzemy pene panowo, Flor. 136; kako spyewacz mamy, Puł. 271 r.; kako poszczygal yeden tysszyǫcz, Puł. 305 v.; — wszakosz, wszako, Puł. 80 r. v. (Flor. 38. za prawdǫ, *3 razy)*; wszacosz, Flor. 38; wszakosz, Puł. 81 r.; wszago *(sic)* bog, Flor. 43; wszako, Puł. 91 r.; wszaco wzwedzǫ wszitczi, Flor. 52; wszako wszytczi wyedzǫ, Puł. 107 r.; wszaco bogu poddana bǫdze dusza moia, Flor. 61. (Puł. 120 v. aza nye bogu poddana będzye dusza moya); wszaco za prawdǫ bogu pozluszna bǫdz, Flor. 61. (Puł. 121 r. alye bogu posluszna bǫdz); wszaco za prawdǫ mito moie mislili sǫ odpǫdzicz, Flor. 61; wszakosz mzdę moyę myszlyly sǫ odpędzycz, Puł. 121 r.; wszaco za prawdǫ proszny sinowe, Flor. 61; wszakosz, Puł. 121 v.; wszacosz za prawdǫ bog zlame glowi, Flor. 67; wszako bog, Puł. 132 r.; wszacosz, Flor. 72; wszakosz, Puł. 145 v.; zaprawdy wszaco blizu, Flor. 84; a wszakosz blyzu, Puł. 171 r.; wszako ty bosze, Flor. 107; wszako ty boze, Puł. 220 r.; wszako ta kryta sǫ vmnye, Puł. 306 r.; wszakosz ne trze wekvgy, Flor. Atan.; wszakosz nye trzey wyekugy, Puł. 308 v.; wszakosz nye trzey wiekuisczi, Wacł. 109 v.; wszakosz ne trze wszemogǫczy, Flor. Atan.; wszakosz nye trzey wszechmogǫczy, Puł. 309 r; wszakoz nye trzey, Wacł. 110 r.; a wszako ne trze bogowe, Flor. Atan.; wszakosz nye trzey bogowe, Puł. 309 r.; wszakoz nye trzey bogowie, Wacł. 110 r.; a swszako (*sic*) ne trze panowe, Flor. Atan.; wszakosz nye trzey gospodnowye, Puł. 309 r.; a wszakoz nye trzey panowie, Wacł. 110 v.; — tamo me postawil, Flor. 22; tamo, Puł. 43 v.; tamo vpadli sǫ, Flor. 35; tamo potlukly szye, Puł. 71 v.; tamo bolesci, Flor. 47; tamo bolyeszczy, Puł. 97 r.; tamo droga, Flor. 49, Puł. 102 v.; tamo weselicz se bǫdzem, Flor. 65; tamo wyesszyelycz będzem, Puł. 127 v.; tamo beniamin, Flor. 67; tamo benyamyn, Puł. 133 r.; bidlicz bǫdǫ tamo, Flor. 68; bydlycz będǫ tamo, Puł. 138 r.; tamo zlamal iest syly, Flor. 75; tamo zlamal, Puł. 150 v.; czi sǫ bili tamo, Flor. 86; czy tamo byly, Puł. 174 r.; tamo wroblowe gnyczdzycz bǫdǫ, Flor. 103; tamo wroblye, Puł. 205 r.; tamo lodzye przedǫ, Flor. 103; tamo lodze przeydǫ, Puł. 205 v.; tamo laszǫczi zwyerz, Flor. 103; tamo zwyerz, Puł. 205 v.; posadzyl tamo laczne, Flor. 106, Puł. 218 r.; tamo sǫ sedzely, Flor. 121; tamo sǫ szyedzyely Puł. 257 r.; tamo sǫ wstǫpily postaczy, Flor. 121; tamo sǫ wstǫpyly postaczy, Puł. 257 r.; tamo odwodǫ rog dawydow, Flor. 131; tamo odwyodę, Puł. 266 r.; tamo kazal gospodzyn blogoslawene, Flor. 132; tamo kazal gospodzyn, Puł. 266 v.; tamo pytaly nas, Flor. 136, Puł. 271 r.; tamo sedzely gesmy, Flor. 136; tamo szyedzely yesmy, Puł. 271 r.: tamo rǫkǫ twoya przewedze myǫ, Flor. 138; tamo ręka twoya, Puł. 274 r.; ty tamo ges, Flor. 138, Puł. 274 r.; tamo skrita gest mocz gego, Flor. Habac.; tamo skryta yest mocz yego, Puł. 299 v.; — kamo poydǫ twego, Flor. 138; kamo poydę od ducha twego, Puł. 274 r.; kamo od oblycza twego vczekǫ, Flor. 138; kamo

od od oblycza twego yczyekę, Puł. 274 r. *Partykuły:* otosz, Puł. 80 r., 96 v.; oto, Puł. 145 r. (*we Flor. wszędzie odpowiada partykuła* owa).

§. 239. Instrumentalis. Masculina: pisznego oka a nesytego sercza sstim iesm ne yadl, Flor. 101; stym yesm nye yadl, Puł. 197 r.

Feminina: wszytkǫ myszlǫ spyewacz, Puł. 165 r.; iednǫ molwil iest bog, Flor. 61; iednǫ molwyl iest bog, Puł. 122 r.; iednǫǫ przisǫgl iesm, Flor. 88; iednǫcz przyszyǫglesm, Puł. 180 r. (*Wulgata ma zawsze: semel*).

Locativus. Masculina: w pocoiu w tem istem, Flor. 4; w pokoyu w tem ystem, Puł. 6 r.; a w tem vczinil iest ssody smiertne, Flor. 7. (Puł. 11 v. a wnym vczynyl); w ten (*pro:* tem, *t. j.* gospodnie) bǫdǫ pwacz, Flor. 26; w tem ya będę pwacz, Puł. 50 r.; w tem (okrǫdze) gdi sǫ se seszli, Flor. 30; w tem gdy sǫ sze seszly, Puł. 58 r. (*tu jednak w poprzednim zdaniu było:* w okolyczy, *z czego domyśleć się można, że w kodeksie, z którego przepisywał, był także rzeczownik męski, jak np.* w okrędze. *Przepisywacz jednak zmienił go na żeński:* w okolicy, *zapomniawszy potym zmienić i odnośny zaimek wskazujący)*; ne bǫdz milowan w tem iensze przespeie na drodze swoiey, Flor. 36; w tem yensze, Puł. 72 v.; ony mye rozgnyewaly w tem yen nye byl bogem, Puł. 304 v.; a ya rozgnyewam ye w tem yen nye yest lyud, Puł. 304 v.; powiszaymi ymǫ iego w nem samem, Flor. 33. (Puł. 64 v. ymyę yego wiecznym dobrem).

Neutra: w sidle w tem, Flor. 9; w szydlye w tem, Puł. 15 r.; w szydlye spadnye w tem istem, Puł. 67 v. (Flor. 34. to istne); w tem poznal iesm, Flor. 40; w tem poznal yesm, Puł. 85 v.; potem w vsecech swogich, Flor. 48; potem w uszczech swoych, Puł. 99 r.; potem gich robota, Flor. 89. (Puł. 183 r. daley gych trud); w pocolenu ginem, Flor. 47. (Puł. 97 v. w pokolyenyu drugyem); w pokoleny gednem, Flor. 108. (Puł. 221 v. w pokolyenye yednym, *jestto jedyny wyjątek, że wchodzi już do locativu tych zaimków końcówka instrumentalis* -ym, *bo zresztą zawsze jest* -em).

Feminina: na drodze tey, Flor. 31, Puł. 61 r., Flor. 141, Puł. 279 r.; w tye (*pro:* tey) troyczy, Flor. Atan.; w tey troyczy, Puł. 309 v.; w tey troyczi, Wacł. 111 v.: we wszytky wole yego, Flor. 110; we wszystke (*pro*: wszystkey) wolyey yego, Puł. 225 r.

§. 240. Dualis. Nominativus. Masculina: prǫt twoy y dǫpecz twoy ta iesta me vczeszila, Flor. 22; pręt twoy y lyaska twoya ta yesta mye vczyesszyla, Puł. 43 v.

Feminina: wipusci swatloscz twoiǫ y prawdǫ twoiǫ cze iesta me przewedle y dowedle, Flor. 42; wypuszczy szwyatloszcz twoyę y prawdę twoyę cze yesta mye odwyedlye y dowyedle, Puł. 88 r.

§. 241. Pluralis. Nominativus. Masculina. Z końcówką -i: czy czso znaiǫ, Flor. 9; czy czo znayą, Puł. 14 v.; czy czo poszyrayą, Puł. 22 v. (Flor. 13. giszto szrǫ lud moy); czi na wozoch a czi na conoch, Flor. 19; czy na wozyech a czy na konyech, Puł. 37 r.; czi

se roznemogli sǫ, Flor. 26; czy szye roznyemogly sǫ, Puł. 50 r.; czi przebiwacz bǫdǫ, Flor. 36; czy przebywacz będǫ, Puł. 73 r.; czi sǫ bili tamo, Flor. 86; czy tamo byly, Puł. 174 r.; czi ne poznali sǫ, Flor. 94; czy nye poznaly, Puł. 190 v.; — ony zaprawda nyepoznaly, Wacł. 117 r.; weszgi czi blǫdzǫ sercem, Flor. 94. (zawszdy blǫdzǫ, Puł. 190 v.); iesz czi bladza syercem, Wacł. 117 r.; czy gysz dzalayǫ lychotǫ, Flor. 118; czy gysz dzyalayǫ zloszcz, Puł. 236 v.; czi ktorzy czynyą zloscz, Wacł. 4 r.; gemv sǫ czy blogoslawony, Flor. 143; (sǫ ty blogoslawyony, Puł. 283 v. *forma accusativu użyta w znaczeniu nominativu)*; ony obozali sǫ se y padli, Flor. 19; ony obwyązany są, Puł. 37 r.; ony widǫcz taco dzywowaly sǫ se, Flor. 47; ony wydząćz tako, Puł. 96 v.; ony za prawdǫ roziydǫ se, Flor. 58; ony szye rosydǫ, Puł. 117 v.; bichǫ obludzili ony z prosznosci w tosz istne, Flor. 61; aby obludzyly ony z proznoszczy w proznoszcz, Puł. 121 v.; oni za prawdǫ po prosznieczi szukali sǫ, Flor. 62; ony po proznyczy szukaly, Puł. 123 r.; owa oni grzeszni, Flor. 72; oto samy grzeszny, Puł. 145 r.; oni z rǫky twey odpǫdzeni, Flor. 87; ony z ręky twey odpędzeny, Puł. 175 r.; ony zghinǫ ale ty zostaneszs a wszitczsy iako odzenye starayǫ sǫ, Flor. 101; ony zgynǫ ale ty przebędzesz a wszystczy yako odzyenye stareyǫ szye, Puł. 200 v.; ale ony rozgarzaly gy w radze swogey, Flor. 105; ony rozgarzaly gy, Puł. 214 v.; klǫcz bǫdǫ ony, Flor. 108; klyǫcz będǫ ony, Puł. 223 r.; ony mye rozgnyewaly, Puł. 304 v.; — ne bǫdǫ powiszeny samy w sobe, Flor. 65; nye będǫ powysszeny samy w sobye, Puł. 127 v.; sǫdi bosze sprawenі sami w sobe, Flor. 18; sądy boze sprawyone samy w sobye, Puł. 35 v. (*tu zdaje się nie jest forma nominativu* sami, *lecz pierw. accusativu* samy, *która już dość wcześnie w męskich rzeczowych zaczęła pełnić, podobnie jak w rzeczownikach, funkcyją nominativu*).

Wszytcy. *W obu psałterzach:* wszitczy otchilily sǫ se, Flor. 13; wszytczy, Puł. 21 v.; wszitcy, Flor. 13; wszytczy, Puł, 22 v.; wszitczy tluscy zemsczy, Flor. 21; wszytczy, Puł. 42 v.; wszitczy mowiecz bǫdǫ, Flor. 28; wszytczy rzeką, Puł. 54 v.; wszitcy gisz pwacze, Flor. 30; wszytczy gysz pwacze, Puł. 59 v.; wszitcy swǫczi iego, Flor. 30; wszytczy, Puł. 59 v.; wszitczi swǫczi, Flor. 33; wszytczy, Puł. 65 r.; wzwedzǫ wszitczi, Flor. 52; wszytczi wyedzǫ, Puł. 107 r. *Nadto we Floryjańskim:* weselicz se bǫdǫ wszitczy, 5. (Puł. 7 v. day szye wyeszzyelycz wszystkym); wszitcy craiowe zeme, 21. (Puł. 42 v. wszytky kraye zyemske); wszitczi swǫczi iego, 29. (Puł. 55 r. szwyęczy yego); wszitczi conczowe zeme, 66. (Puł. 129 v.; wszystky kraye zyemye); rozprosżeni bǫdǫ wszitczi, 91. (Puł. 186 r. rosprosszeny będǫ); *a w Puławskim:* zasromayczye szye wszytczy, 69 v. (Flor. 34 sromaycze se pospolu); wszytczi krolyowye, 142 r.

Wszytcy *w psałterzu Floryjańskim,* wszystcy *w Puławskim:* padnǫ wszitczi, Flor. 21; wszystczy, Puł. 42 v.; wszitczy gisz proszǫ cze, Flor. 24; wszystczy, Puł. 46 r.; wsitczi zla czinǫczy, Flor. 24; wszystczy, Puł. 46 r.; wszitczi gisz ... nosycze, Flor. 75; wszystczy,

Puł. 151 v.; wszitczsy iako odzenye starayǫ siǫ, Flor. 101; wszystczy yako odzyenye stareyǫ szye, Puł. 200 v.; wszytczy gysz stǫpayǫ, Flor. 113; wszystczy, Puł. 230 v.; blogoslauoni wszytczy, Flor. 127; blogoslawyeny wszystczy, Puł. 261 v.; blogoszlawyeny wszythczy, Wacł. 81 r.; wszytczy slvghy panowy, Flor. 133; wszystczy sludzy, Puł. 267 r.; swszytczy gysz dbayǫ w ne, Flor. 134; wszystczy, Puł. 269 r.; wszystczy pyssany bǫdǫ, Flor. 138; wszystczy, Puł. 275 r.; wszytczy sǫdze szeme, Flor. 148; wszystczy sędze zyemye, Puł. 290 v.; wszytcy lvdze, Flor. Atan.; wszystczy lyudze, Puł. 311 r.; wszitczi ludze, Wacł. 113 v.

Wszystcy *w psałterzu Floryjańskim*, wszytcy *w Puławskim*: wzszistczy, Flor. 6; wszytczy, Puł. 9 v.; wszistcy ludze, Flor. 9; wszytczy lyudzye, Puł. 15 v.; wszistczy, Flor. 21; wszytczy, Puł. 40 r.; slawicze se wszistczi prawego sercza, Flor. 31; wszytczy, Puł. 61 v.; wszistczi szukaiǫczi czebe, Flor. 39; wszytczy szukayączy cziebie, Puł. 83 v.; wszistczi bogaczy, Flor. 44; wszytczy bogaczy, Puł. 93 v.; wszistczi ludze, Flor. 46; wszytczy lyudzye, Puł. 95 v.; zabyacze se wszistczi wi, Flor. 61; wszytczy wy, Puł. 121 r.; sǫ wszistczy, Flor. 68; wszytczy, Puł. 136 v.; wszistczi crolowe, Flor. 71; wszytczy krolyowye, Puł. 143 r.; wszistczi pogani, Flor. 71; wszytczy pogany, Puł. 143 r.; zamǫczili sǫ se wszistczi, Flor. 75; zamǫczeny sǫ wszytczy, Puł. 151 r.

Wszystcy. *W obu psałterzach:* wszistcy, Flor. 2; wszystczy, Puł. 3 v., 5 r.; wszistcy gisz miluiǫ, Flor. 5; wszystczy gysz mylnyǫ, Puł. 7 v.; ne ostanǫ wszistczi, Flor. 33; nye zgrzeszǫ wszystczy, Puł. 66 v.; iaco wszistczi oczczowe mogi, Flor. 38; wszystczy oyczowye mogi, Puł. 81 r.; wszistczi neprzyacelowe mogi, Flor. 40; wszystczy nyeprzyaczielye mogy, Puł. 85 r.; poczuycze wszistczy, Flor. 48; wszystczy, Puł. 98 r.; wszistcy ludze, Flor. 48; wszystczy lyudzye, Puł. 98 r.; wszistcy odchilili sǫ se, Flor. 52; wszystczy ot chylyly szye sǫ, Puł 107 r.; wszistczi gisz przisǫgaiǫ, Flor. 62; wszystczy gysz przyszyęgayǫ, Puł. 123 v.; zamǫǫczili sǫ se wszistczi, Flor. 63; zamǫczyly szye wszystczy, Puł. 124 v.; chwaleni bǫdǫ wszistczi. Flor. 63; chwalyeny będǫ wszystczy, Puł. 124 v.; raduycze se w tobe wszistczi, Flor. 69; raduycze w tobie wszystczy, Puł. 138 v.; wszistczi gisz przebiwaio w ney, Flor. 74; wszystczy gisz na nyey bydlyǫ, Puł. 149 v.; wszistczi grzeszny, Flor. 74; wszystczy, Puł. 150 r.; wszistcy mǫszowe, Flor. 75; wszystczy męzowe, Puł. 151 r.; byorǫ iǫ wszistczi, Flor. 79; byorǫ yǫ wszystczy, Puł. 164 r.; sinowe wisokego wszistczy, Flor. 81; synowye wyssokego wszystczy, Puł. 167 r.; wszistczi pogany, Flor. 85; wszystczy pogany, Puł. 172 v.; targaly sǫ gy wszistczy, Flor. 88; targaly gy wszystczy, Puł. 180 v.; pokaszǫ se wszistczi, Flor. 91; pokazǫ szye wszystczy, Puł. 186 r.; molwicz bǫdǫǫ wszistczi, Flor. 93; molwycz będǫ wszystczy, Puł. 188 r.; wszistczi gisz prawego sǫ syercza, Flor. 93; wszystczy, Puł. 188 v.; wszistczi bogowe pǫganow, Flor. 95; wszystczy bogowye, Puł. 191 r.; osromoczeni bodzcze wszistczy, Flor. 96; osromoczeny bǫdzcze wszystcz,

Puł. 193 r. *(vocativus)*; widzely sǫ wszistczi ludze, Flor. 96; wydzely wszystczy lyudze, Puł. 193 r.; wszistczy craiowe zeme, Flor. 97; wydzely wszystczy kraye zyemye, Puł. 194 r.; wszistczi crolowe, Flor. 101; wszystczy krolyowye, Puł. 199 v. *Nadto we Floryjańskim:* drzemaly wszistczy, 75. (Puł. 151 r. drzemaly gysz); wszistczi dnowe naszy, Flor. 89. (Puł. 182 v. wszystky dny nasze); *w Puławskim:* wszystczy zyemyanye, Puł. 98 r. (Flor. 48. ktorzicoli zemane); wypowyem wszystczy gysz szye boycze boga, Puł. 128 r. (Flor. 65. wipowem wszistki gisz se boiǫ boga, *inna tu konstrukcyja niż w Puławskim, dlatego* wszistki *jest accusativem)*; spowyadaycze szye tobie lyudze wszystczy, Puł. 129 r. (*vocativus,* Flor. 66. lud wszistek); modlczye szye tobye lyudze wszystczy, Puł. 129 v. (*vocativus,* Flor. 66. lud wszistek); odwroczcze szye wszystczy rychlo, Puł. 138 v. (Flor. 69. odwroczcze se richlo); wszystczy kraye zyemye, Puł. 190 r. (Flor. 94. wszistky craie, Wacł. 108 r. wszistky krage); wszystczy lyudze, Puł. 143 v. (Flor. 71. wszistek lud); wszystczy lyudze, Puł. 197 v.; chwalczye gospodna wszystczy pogany, Puł. 232 v. (Flor. 116. wszytky pogany); wszystczy krolyowye, Puł. 272 v. (Flor. 137. wszytky); wszitci, Wacł. 137 r.; wszystczy lyudze, Puł. 290 v. (Flor. 148. swytky lvdze); wszystczy przebywayǫcze kanaan, Puł. 298 r. *(w znaczeniu accusativu*; wszytky przebywaczy w kanaan, Flor. Moy.).

Wszytcy *(Flor.)*, wszyscy *(Puł.)*: wszitczi przebywaioczi na zemi, Flor. 32; wszysczy bydlyǫczy na szwyeczye, Puł. 62 v.; wszytczy gysz dbayǫ w ne, Flor. 113; wszysczy gysz dbayǫ w nye, Puł. 229 v.

Wszystcy *(Flor.)*, wszyscy *(Puł.)*: wszystczy pogany obesly mne, Flor. 117; wszysczy pogany obeszly mye sǫ, Puł. 234 r.

Wszytcy *(Flor.)*, wszycy *(Puł.)*: wszitcy gisz czinicze, Flor. 6; wszyczy czo czynycze, Puł. 9 v.

Wszycy *(Flor.)*, wszystcy *(Puł.)*: obroczeny opak wszyczy, Flor. 128; wszystczy, Puł. 262 v.

Swyczy gwazdy y swatloscz, Flor. 148. (Puł. 289 v. wszystky gwyazdy).

Stosunek form okaże nam tabliczka następująca:

	Flor.	Puł.	
wszytcy	28	22	*razy*
wszystcy	42	52	
wszyscy	—	3	
wszycy	1	1	
świcy	1	—	

Z końcówką -y: wszistky sǫdy gego w obezrzenu moiem, Flor. 17; wszytky szą̨dy yego, Puł. 30 v.; wszystky od czyebie czakayǫ by dal gym karmyǫ w czas, Puł. 206 r. (Flor. 103. wszytko ot czyebye czaka); na weky wszytky sǫdy prawoty twogy, Flor. 118, 153;

wszystky sǫdy, Puł. 253 r.; gory y swytky pagorky, Flor. 148; wsytky cedrowe, Flor. 148; wszystky czedrowye, Puł. 290 r.

W następujących przykładach mamy we Flor. końcówkę -i, *w Puławskim zaś* -y: wszitcy craiowe zeme, Flor. 21; wszytky kraye zyemske, Puł. 42 v.; boycze se iego wszitczi conczowe zeme, Flor. 66; wszystky kraye zyemye, Puł. 129 v.; wszistczi dnowe naszy zaginǫli sǫ, Flor. 89; wszystky dny nasze, Puł. 182 v.

Odwrotnie, we Floryjańskim -y, *w Puławskim zaś* -i: sǫ wszistky craie zeme, Flor. 94; sǫ wszystczy kraye zyemye, Puł. 190 r. (Wacł. 108 r. sa wszitky krage zemye); chwalcze pana wszytky pogany, Flor. 116; wszystczy pogany, Puł. 232 v.; wszytky krolewe szeme, Flor. 137. (Puł. 272 v wszystczy; Wacł. 137 r. wszitci); swytky lvdze, Flor. 148; wszystczy lyudze, Puł. 290 v. *Stosunek form. We Flor.:* wszytky (*3 r.*), wsytky (*raz*), wszystky (*2 r.*), swytky (*2 r.*); *w Puł.:* wszytky (*2 r.*), wszystky (*6 r.*). *Końcówka* -y, *właściwa, jak wyżej nadmieniłem, accusativowi plur. dostała się tu także zapewne pod wpływem analogii nominat. i accusat. plural. żeńskich, które taką samę formę mają.*

§. 242. Neutra: napysana bǫdzczcze ta, Flor. 101; napyssana bǫdzcze ta (*vocat.*), Puł. 199 v.; ta wrota gospodzynowo, Flor. 117; ta wrota boza, Puł. 235 r.; ta mǫ vczeszyla sǫ, Flor. 118,49; ta mye vczyeszyla sǫ, Puł. 241 v. (Wacł. 25 v. Tha mie vczieszila iest); ta kryta sǫ vmnye, Puł. 306 r. — prawe iest slowo gospodnowo y wszitka dzala iego w werze, Flor. 32; wszytka dzyala yego podlug wyary, Puł. 62 r.; wszystka krolewstwa zyemye, Puł. 129 v.; blogoslawona bǫdǫ w nem wszistka pocolena zeme, Flor. 71; wszytka pokolyenya zyemska, Puł. 143 v.; poruszǫ se wszistka zaloszena zeme, Flor. 81; wszystka zalozenya zyeme, Puł. 167 r.; wszistka kzǫszota gich gisz sǫ rzecly, Flor. 82; wszystka kszyǫzenta gich, Puł. 168 v.; weselicz se bǫdǫ wszistka drwa lassow, Flor. 95; wszystka drwa lyassow, Puł. 192 r.; blogoslawcze panv wszyczka dzyala yego, Flor. 102; wszystka dzyala yego, Puł. 203 r. (*vocativus*); — chwalcze czebe gospodne wsytka dzala twoya, Flor. 144; wszystka twoya dzala, Puł. 284 v. (*vocativus*). *Psałterz Floryjański ma więc:* wszytka, wsytka, wszycka (*po razu*), wszystka (*4 r.*), *a Puławski:* wszytka (*2 r.*), wszystka (*4 r.*).

Feminina: vmǫkczoni sǫ mowy iego nad oley a ony sǫ strzali, Flor. 54; ony sǫ strzaly, Puł. 111 r.; zamǫczoni sǫ wszitki cosci, Flor. 6; wszystky koszczy, Puł. 8 v.; wszitki cosci moie, Flor. 21; wszystky, Puł. 41 r.; wszistky koscy moie rzekǫ, Flor. 34; wszytky koszczy moye, Puł. 67 v.; wszistky wisocosci twe, Flor. 41; wszytky wyssokoszczy twoye, Puł. 87 r.; wszistky misli gich we zle, Flor. 55; wszytky gich zle myssly, Puł. 112 r.; werne wszytky kaszny gego, Flor. 110; wyernye yego wszystky kaszny, Puł. 225 v.; wszytky kazny twoge prawda, Flor. 118, 81; wszystky kazny twoye prawda, Puł. 245 v. (Wacł. 34 r. wszitki przikazania twoia prawda); wszytky droghy twe prawda, Flor. 118, 145; wszystky drogy twoye prawda, Puł. 252 r.; wszystky drogy moge przed oczyma twoyma, Flor. 118, 161;

wszystky drogy moye, Puł. 254 r.; wszytky kazne twoge, Flor. 118, 169; wszystky kazny twoye, Puł. 254 v; roszuty sǿ wsytky koszcy nasze, Flor. 140. (Puł. 278 r. rossuty sǿ koszczy); zghynǿ wszytky mysly, Flor. 145; zgynǿ wszystky mysly, Puł. 286 v.; zgynǿ wszithky mysli, Wacł. 125 v.; chwalcze gy wszytky moczy yego, Flor. 148; wszystky moczy yego, Puł. 289 v. (*voc.*); chwalcze gy wszystky gwyazdy, Puł. 289 v. (Flor. 148. chwalcze gy swyczczy gwazdy); chwalcze ... smokowe y szwytky glǿbokosczy, Flor. 148; wszystky glembokoszczy, Puł. 290 r.; wszytky trzy persony pospolycze wekvyszcze sobe sǿ y rowne, Flor. Atan.; wszystky trzy parsony, Puł. 310 r.; wszitki trzi persony, Wacł. 111 v. *Stosunek form. We Flor.:* wszytky (*9 r.*), wsytky (*raz*), swytky (*raz*), wszystky (*4 r.*); *w Puł.:* wszytky (*3 r.*), wszystky (*12 r.*).

§. 243. Genetivus pluralis ma na wszystkie trzy rodzaje formę tych: od tich czso me gonǿ, Flor. 30; od tych czo mye nyenasrzą, Puł. 58 v.; ze wszech tich zbawil ye gospodzin, Flor. 33; ze wszech tych, Puł. 66 r; odkupi ... duszǿ moiǿ od tich gich se bliszǿ, Flor. 54; od tych, Puł. 110 v.; wiwol me od tich, Flor. 68; wyzwol mye od tych, Puł. 136 r.; pamǿczen bǿdz laianam twogim tich iasz od glupego sǿ, Flor. 73; tych, Puł. 149 r.; ksǿszǿt tich, Flor. 86; pyrzwyeszych tych, Puł. 174 v.; tu zaluye tych, Puł. 249 v.; czerkew z persony tich molwy, Puł. 263 r.

Dativus plural. ma na wszystkie trzy rodzaje końcówkę -ym. *Zachował się jednak jeszcze w psałterzu Floryjańskim jeden przykład z końcówką* -ěm, *a mianowicie forma* ciem, *odpowiadająca staroslowieńskiéj* тѣмъ, *która była wspólną wszystkim trzem rodzajom:* prawda yego nad syny synowymy tczem (*sic*) czso chowayǿ vstawenye yego, Flor. 102. (Puł. 202 v. *brak;* Wittenb. 102. tiem giz chowayu vstawenye geho).

Z końcówką -ym: przecywo tym, Flor. 22; przeczywo tym, Puł. 43 v.; by tym byl zyawyon, Puł. 47 r. (Flor. 24. bi ziawoni bil gim); twardoscz iest gospodzin tim isto se iego boiǿ, Flor. 24; tym gysz szye yego boyǿ, Puł. 47 r.; nagotowal ies tim gisz pwaio, Flor. 30; swyrzchowalesz tym, Puł. 59 r.; podle iest gospodzin tim czo sǿ zamǿczonego sercza, Flor. 33; tym czo sǿ, Puł. 66 r.; swǿszi przeciw tim gisz, Flor. 34; zawyęzy przeczyw tym czo, Puł. 66 v.; sprawedlnoscz twǿ tym gisz sǿ prawego sercza, Flor. 35; tym czo sǿ, Puł. 71 v.; klam y nasmewane tim czso sǿ w ocoliczy naszey sǿ, Flor. 43; tym czo sǿ w okoliczy, Puł. 90 v.; dobri israhel bog tym gisz sǿ ... Flor. 72; dobry izrahelsky bog tam (*pro:* tym, *błąd z nieuwagi powstały, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 219*); gysz sǿ prawego szyercze, Puł. 144 r.; posmewane tim gisz, Flor. 78; naygrawanye tym, Puł. 161 v.; tym gysz nyenawydzely mye odplaczę, Puł. 307 r.; lyubyezny gospodzyn wszystkym, Puł. 284 v. (Flor. 144. chǿtny albo lvbesny pan we wszem); day szye wyesszyelycz wszystkym, Puł. 7 v. (Flor. 5. weselicz se bǿdǿ wsziteczy); dawanym twogym onym sbyracz bǿdǿ, Flor. 103. (*te dante ipsis colligunt*); onym, Puł. 206 r.

§. 244. Accusativus plural. Masculina: gensze czyny ty skutky, Puł. 23 v. (Flor. 14. iensze czini to); owa oczi bosze na ti gisz se iego boiǫ, Flor. 32; na ty czo szye yego boyą, Puł. 63 v.; iensze wiwodzi iǫtcze w moczi takesz ty gisz se nasmewaiǫ, Flor. 67; ty czo sze naszmyewayǫ, Puł. 130 v.; i na swǫte swoie y w ty gisz se nawraczaiǫ ku syerczu, Flor. 84; w ty gysz szye nawraczayǫ w szyercze, Puł. 171 r.; we zlosci gich rozproszi ie, rozproszi oni gospodzin bog nasz, Flor. 93; rosproszy ony gospodzyn, Puł. 189 v.; bo ies ti pobib (*sic*) wszistky przeciwaiǫcze se mene, Flor. 3; bo yes ty pobyl wszystky, Puł. 4 v.; zawydzyalesz wszystky, Puł. 7 r. (Flor. 5. nenawidzal ies wszech); zgubisz wszstky (*sic*), Flor. 5; zgubysz wszystky, Puł. 7 r.; po wszitky dny, Flor. 7; po wszytky dny, Puł. 11 v.; prawicz bǫdǫ wszitky dziwi twoie, Flor. 9; powyadacz będę wszytky dzywy, Puł. 13 v.: wypowyedzyal wszystky dzywy twoye, Puł. 49 r. (Flor. 25. wszelike dziwi); po wszitky dny, Flor. 26; wszytky dny, Puł. 50 v.; widzal ies wszitky syni ludzske, Flor. 32; wszytky syny lyudzkye, Puł. 63 r.; wesrzal iest na wszitky gisz przebiwayǫ na zmi (*pro*: zemi), Flor. 32; wesrzal yest na wszytki, Puł. 63 r.; po wszitky dny, Flor. 41. (Puł. 87 v. na kaszdy dzyen); poznal iesm wszistky ptaki nebesske, Flor. 49; wszytky ptaky, Puł. 101 v.; w niwecz obroczisz wszitki pogani, Flor. 58; wszytky pogany, Puł. 117 r.; wipowem wszistki gisz se boiǫ boga, Flor. 65. (Puł. 128 r. wypowyem wszystczy gysz szye boycze boga); zgubil ies wszistky gisz odstǫpaiǫ od czebe, Flor. 72; zgubyl yes wszystky, Puł. 146 v.; ti ies vczinil wszistki craye zeme, Flor. 73; wszytky kraye zyemske, Puł. 148 v.; wszistky roky (*pro:* rogy) grzesznich zlamǫ, Flor. 74; wszytky rogy grzesznych zlamyę, Puł. 150 v.; bi zbawoni vczinil wszitky vtulne zeme, Flor. 75; wszytky vtulne na zyemy, Puł. 151 v.; nade wszistky stany, Flor. 86; nadewszytky stany, Puł. 174 r.; zkazil ies wszistki ploti iego, Flor. 88; wszystky ploti yego, Puł. 180 v.; vstawil ies wszistki sini ludzske, Flor. 88; wszystky syny lyudzke, Puł. 181 r.; nade wszistky bogi, Flor. 96; nadewszystky bogy, Puł. 193 r. (msczǫ wszistky nalazena gich, Flor. 98); msczǫcz wszystky nalyazy gych, Puł. 195 v.; zabyal iesm wszistki grzeszne zeme, Flor. 100; zabyalesm wszystky grzeszne zyemye, Puł. 197 v.; abich rozproszil ... wszistky stroiǫcze lichotǫ, Flor. 100; wszystky stroyǫcze zloszcz, Puł. 197 v.; nadewszytky, Puł. 201 r.; powyedaycze wszystki dzywi gego, Flor. 104; powyadaycze wszystky dzywy yego, Puł. 207 r.; wszystky pogany ... napomynayǫcz, Puł. 232 v.; zmolwyl gesm wszytky sǫdy vst twoych, Flor. 118; zmowil yesm wszystky sǫdy, Puł. 237 v.; wipowiedalem wszitki sǫdy, Wacł. 5 r.; nadeswszytky vczǫne mǫ rosumal gesm, Flor. 118, 97; nadewszystky vczǫcze mye, Puł. 246 v.; nad wszitki nauczaiancze mnie, Wacł. 36 r.; przestǫpayǫcze wnymal gesm wszytky grzeszne szeme, Flor. 118, 113; mnymal yesm wszystky grzeszne, Puł. 249 r.; wszitki grzeszniki zemie, Wacł. 38 v.; w faraona y we wszytky slugy gego, Flor. 134; we wszystky slugy, Puł. 268 r.; stracysz wszytky gysz mǫczǫ duszan moyǫ, Flor. 142; straczysz wszystky, Puł.

281 r.; przeze swytky dny, Flor. 144; przesewszyczky dny, Puł. 284 r.; wznosy gospodzyn wszytky gysz spadayọ, Flor. 144; wznoszy gospodzyn wszystky, Puł. 285 r.; strzeszegospodzyn wszytky mylvyancze gy, Flor. 144; wszystky, Puł. 285 v.; wszytky grzeszne rozproszy, Flor. 144; wszystky, Puł. 286 r.; porzvczyl za chirzybet twoy wszytky grzechy moge, Flor. Isai. sec.; wszytky grzechy moye, Puł. 294 v.; sylne z moaba odzerzszala drszọczka wszytky przebywaczy w kanaan, Flor. Moy. (szylne moab odzyrz·l stral sstrzęply wszystczy przebywayọcze kanaan, Puł. 298 r.). *Podług deklinacyi złożonéj:* mymo wszystke ysrahelske koszczoly, Puł. 174 r. *Stosunek form. We Flor.:* wszytki *(18 r.)*, wszystki *(15 r.)*, swytki *(raz); w Puł.:* wszytki *(12 r.)*, wszystki *(20 r.)*, wszyćki *(raz) i podług deklinacyi złożonéj:* wszystke *(raz)*.

Neutra: dopyrzo vrozumyal yesm ta, Puł. 152 v. (Flor. 76. iusze vchwaczil iesm to); sgladzy wszistka vsta lsciwa, Flor. 11 (Puł. 19 v. wszelkye wargy lzywe); odpuszczy wszytka dopuszczenya, Puł. 47 v.; iensze rozume wszitka dzala gich, Flor. 32; wszytka dzyala gich, Puł. 63 r.; milowal ies wszistka slowa, Flor. 51; mylowal yes wszytka slowa, Puł. 105 v.; bich ziawil wszistka kazana twoia, Flor. 72; wszystka kazanya twa, Puł. 146 v.; pobil wszistka pirzwenọta, Flor. 77; pobyl wszistka pyrzwnyęta, Puł. 159 r.; wszytka w mọdroscy yes vczynyl, Flor. 103. (Puł. 205 v. wszystko w mọdroszczy yesz vczynyl); wszytka krolewstwa kanaan (pobyl), Flor. 134, 135; wszystka krolewstwa, Puł. 268 v., 270 r.; slvszal ges wszytka slowa vst mogich, Flor. 137; slyszal yes wszystka slowa, Puł. 272 r.; sliszal ies wszistka slowa, Wacł. 136 r.; slyszely wszystka slowa, Puł. 272 v. (Flor. 137. slyszaly wszytky slowa); sliszeli wszitka slowa, Wacł. 137 r.; poznal ges wszytka posledna y stara, Flor. 138; wszystka nynyessza y stara, Puł. 273 v.; nade wszytka dzala gego, Flor. 144; nadewszystka dzala yego, Puł. 284 v. *Stosunek form. We Flor.:* wszytka *(7 r.)*, wszystka *(4 r.); w Puł.:* wszytka *(3 r.)*; wszystka *(8 r.)*.

Godna uwagi, że i tu spotykamy we Flor. formy męskie lub żeńskie przy rzeczownikach rodzaju nijakiego: mszczọ wszistky nalazena gich, Flor. 98. (Puł. 195 v. wszystky nalyazy); slyszaly wszytky slowa, Flor. 137. (Puł. 272 v. wszystka slowa; Wacł. 137 r. wszitka slowa).

Tu téż możnaby zaliczyć partykułę owa: bo owa grzesznicy naczọgnoli sọ, Flor. 10; owa, Puł. 18 r.; owa oczi bosze na ti, Flor. 32; owa oczy boze na ty, Puł. 63 v.; owa merne poloszil ies dni moie, Flor. 38. (Puł. 80 r. otosz polozil yes); owam przniszedl, Flor. 39; owam przyszedl, Puł. 82 v.; owa crolowe sebrali sọ se, Flor. 47. (Puł. 96 v. otosz); owa wem prawdọ mylowal ies, Flor. 50; owa wem prawdę, Puł. 103 v.; owa wem pravdọ, K. Świdz.; owa w lichoczę, Flor. 50; owa we złoszczyach, Puł. 103 v.; owa w lichotach, K. Świdz.; owa czlowek, Flor. 51. (Puł. 106 r. owo czlowyek, *można to uważać za accusat. singul.);* owa wem bog pomaga, Flor. 53, Puł. 108

r. (Wacł. 3 r. Bo otho bog wspomaga); vwa (pro: owa) oddalil iesm se, Flor. 54; owa oddalyl yesm szye, Puł. 109 r.; owa poznal iesm, Flor. 55; owa poznal yesm, Puł. 112 v.; owa molwicz bǫdǫǫ, Flor. 58; owa molwycz będǫ, Puł. 116 v.; owa da, Flor. 67, Puł. 133 v.; owa oni grzeszni, Flor. 72. (Puł. 145 r. oto samy grzeszny); owa postacz sinow twich odrzuczil iesm, Flor. 72; owa, Puł. 145 v.; owa neprzyaczele twogy, Flor. 82; owa nyeprzyaczele twogy, Puł. 167 v.; owa czudzozemczy, Flor. 86; owa czudzozyemczy, Puł. 174 r.; owa neprzyaczele twogi *(2 r.)*, Flor. 91; owa *(2 r.)*, Puł. 186 r.; owa sǫdal gesm, Flor. 118; owa zǫdal yesm, Puł. 240 r. (Wacł. 24 r. oto pozǫdalem); owa, Flor. 126, Puł. 261 r.; owa tako blogoslawon bodze czlowek, Flor. 127; owa, Puł. 262 r.; owa kako dobrze, Flor. 132, Puł. 266 v.; owa nyne blogoslawcze panv, Flor. 133; owa, Puł. 267 r.; owa ty pane poznal ges, Flor. 138; owa, Puł. 273 v.

Feminina: po wszitky nocy, Flor. 6. (Puł. 9 r. przes kolszdą nocz); szczinil wszitky wole moie w nich, Flor. 15; sczynyl wszytky wolye me, Puł. 24 r.; na pamyęczy myey wszytky obyety, Puł. 36 v. (Flor. 19. pamǫczen bǫdz wszem obetam twogim); napelni gospodzin wszistky prosby twoie, Flor. 19; wszytky, Puł. 37 r.; zliczili sǫ wszistky coscy moie, Flor. 21; wszystky koszczy, Puł. 41 r.; wszitky lichotu moie sgladz, Flor. 50; wszytky zloszczy moye sgładz, Puł. 101 r.; wszitki zloszczi moge zglaadz, Wacł. 116 v.; wszistky rzeky twoie wwodl ies na mǫ, Flor. 87; wszystky wody twe, Puł. 175 r.; vzdrawuge wszeczki nyemoczy twoye, Flor. 102; wszystky nyemoczy twoye, Puł. 201 r.; uzdrawia wszitki nyemoci twoye, Wacł. 10 v.; vslyszany vczyny wszytki chwaly yego, Flor. 105; wszystky chwaly, Puł. 211 r.; starl wszytky koscze moge, Flor. Isai. sec.; wszytky koszczy, Puł. 293 v. *Stosunek form. We Flor.*: wszytki *(5 r.)*, wszystki *(3 r.)*, wszecki *(raz)*; *w Puł.*: wszytky *(5 r.)*, wszystki *(4 r.)*.

§. 245. Instrumentalis plural. ma na wszystkie trzy rodzaje końcówkę -ymi. *Formie staro-łowieńskiéj* -тъми *odpowiadałaby w polskim języku* ćemi (cêmi), *a ślad niejaki mamy w psałterzu Floryjańskim:* s cymy gysz sǫ nenasrzely pokoya, 119; *w Puławskim jest już forma powszechna:* s tymy, 255 v.; samuel medzi timi, Flor. 98. (myedzy gymy, Puł. 195 v.); tymy slowy, Puł. 52 r.

Locativus plur. ma we wszystkich rodzajach formę tych: w tich gisz pwaiǫ, Flor. 32; w tich czosz pwayǫ, Puł. 63 v.; we wszech tich, Flor. 77; we wszech tych, Puł. 157 r.; weszelyl gesm sǫ w tych, Flor. 121; w tych, Puł. 256 v.

§. 246. b) Wzór ji, ja, je. *Singularis. Nominativus. Masculina:* gisz czini lichotǫ, Flor. 52. (Puł. 107 r. czo stroyǫ lychotę); bog ... isze vczinil dziwi, Flor. 71; yen dzywy czyny, Puł. 144 r.; gisz sǫdzisz zemǫ, Flor. 93; gysz sǫdzysz zyemyę, Puł. 187 v.; ysczes zyawyl sǫ gemv, Flor. 143; yzes zyawyl szye yemu, Puł. 282 r.; isze bǫdǫ tobe podobni, Flor. 49; ysz będę tobye podobny, Puł. 102 v.

W obu psałterzach jen: ien, Flor. 1; yen, Puł. 1 v.; ienby se scril, Flor. 18; yenby szye skryl, Puł. 35 r.; ien se bogi gospodna,

Flor. 24; yen szye bogy boga, Puł. 47 r.; ien spi, Flor. 40; yen spy, Puł. 85 r.; ien vczi czloweka, Flor. 93; yen vczy, Puł. 188 r.; ien vlepyl oko, Flor. 93; yen vlyepyl, Puł. 188 r.; ien czini pich, Flor. 100; yen czyny pych, Puł. 197 v.; ien mołwi zle, Flor. 100; yen molwy złosczy, Puł. 197 v; yenby pomogl, Flor. 106, Puł. 216 r.; genby smylowal se, Flor. 108; yenby smylowal szye, Puł. 221 v.; gen na wysokosczy przebywa, Flor. 112; yen, Puł. 227 v.; gen czebe strezesze (*sic*), Flor. 120; yen czyebye strzecz będze, Puł. 256 r.; gen ne dal gest nas, Flor. 123; yen nye dal nas, Puł. 258 v.; gen wczynil nebo, Flor. 123, 133; yen vczynyl nyebo, Puł. 259 r., 267 r.; gen przebywa, Flor. 124; yen przebywa, Puł. 259 r.; gen bydly w gervzalem, Flor. 134; yen bydly w yeruzalem, Puł. 269 r; gen vczynil neba, Flor. 135; ien vczynyl nyeba, Puł. 269 v.; gen czyni dzywy, Flor. 135; ien, Puł. 269 v.; gen stwyrdzyl szemǫ, Flor. 135; ien stwyrdzyl zyemyę, Puł. 269 v.; gen vczynyl swecze, Flor. 135; ien vczynyl poszwyaty, Puł. 269 v.; gen wywyodl yzrahel, Flor. 135; ien wywyodl ysrahel, Puł. 269 v.; gen zbyl, Flor. 135; ien zbyl, Puł. 270 r.; gen rozdzelyl morze, Flor. 135; ien rozdzelyl morze, Puł. 270 r.; gen dawa karmǫ, Flor. 135; ien daye karmyǫ, Puł. 270 v.; gen trzymacz bǫdze, Flor. 136; yen trzymacz będze, Puł. 272 r.; genby svkal, Flor. 141; yenby dobywal, Puł. 279 r.

W psałterzu Puławskim jen: yen iest kristus, 6 r.; yen będze, 8 r.; yen od szwyętich dalyeko vczynyon iest, 111 v.; yen nye slucha, 248 r.; yen szrze vbogyego, 301 r.; yen nye yest lyud, 304 v.; yen nye byl bogem, 304 v.

We Floryjańskim jen, *w Puławskim zaś* jenże: gen sǫ smyluge, Flor. 111; yenze szye smyluye, Puł. 226 v.

W obu psałterzach jenże: iensze, Flor. 7 *(2 r.)*; yensze, Puł. 10 v., 11 r.; iensze powiszasz me, Flor. 9; iensze powyszszasz mye, Puł. 15 r.; iensze zbawone czinisz, Flor. 16; yensze zbawyone czynysz, Puł. 26 v.; iensze przepasal, Flor. 17; yenze przepasal, Puł. 32 r.; iensze vczy, Flor. 17; genze vczy, Puł. 32 r.; iensze bi pomogl, Flor. 21; yenszeby pomogl, Puł. 40 v.; iensze se narodzi, Flor. 21; yenze szye narodzy, Puł. 43 r.; iensze rozume, Flor. 32; yenze rozumye, Puł. 63 r.; iensze iest sloszil, Flor. 32; iensze yest slozyl, Puł. 63 r.; iensze pta wen, Flor. 33; yensze pwa weyn, Puł. 65 r.; iensze chcze, Flor. 33; yensze chcze, Puł. 65 v.; iensze czini, Flor. 36; yenze, Puł. 72 v.; iensze prz.. peie, Flor. 36; yensze, Puł. 72 v.; iensze rozume, Flor. 40; yensze rozumye, Puł. 84 r.; iensze iadl, Flor. 40; yenze yadl, Puł. 85 v.; iensze vweseli, Flor. 42; yenze, Puł. 88 v.; iensze kaszesz, Flor. 43; yenze wzkazuyesz, Puł. 89 v.; iensze moczen ies, Flor. 51; yenze moczen yes, Puł. 105 v.; iensze bral ies, Flor. 54; ienzes ... byral, Puł. 110 r.; iensze iest, Flor. 54; yenze yest, Puł. 110 v.; iensze me nenawidzal, Flor. 54; yenze, Puł. 110 r.; iensze dobrze vczinil, Flor. 56; yenze dobrze vczynyl, Puł. 113 r.; iensze ies odpǫdzil, Flor. 59; yenze yes odpędzyl, Puł. 119 r.; iensze smǫcasz, Flor. 64; yenze zamǫczasz, Puł. 125 v.; ien-

sze obracza, Flor. 65; ienze obracza, Puł. 127 r.; iensze ne oddalil, Flor. 65; yenze nye odrzuczyl, Puł. 128 v.; iensze panuie, Flor. 65; ienze panya, Puł. 127 v.; iensze przebiwacz kasze, Flor. 67; yenz Puł. 130 v.; iensze wstǫpil, Flor. 67; yenze wstǫpyl, Puł. 130 iensze wiwodzi, Flor. 67; ienze wywodzy, Puł. 130 v.; iensze wstop: Flor. 67; yenze wstǫpyl, Puł. 133 v.; iensze byerze, Flor. 75; yenze byerze, Puł. 151 v.; iensze czinisz, Flor. 76; yenze czynysz, Puł. 153 r.; iensze by pogrzebl, Flor. 78; yenzeby pogrzebl, Puł. 161 v.; iensze przewodzisz, Flor. 79; yenze przewodzysz, Puł. 163 r.; iensze wiwodl iesm cze, Flor. 80; yenze wywyodl yesm czie, Puł. 166 r.; iensze vme, Flor. 88; yenze vmye, Puł. 178 r.; yensze przebiwa, Flor. 90; genze przebywa, Puł. 184 r.; iensze ne poruszi se, Flor. 92; yenze nye poruszy szye, Puł. 187 r.; gezie nyeporuszi sie, Wacł. 124 r.; iensze czinisz, Flor. 93; yenze czynysz, Puł. 189 r.; iensze szczepil, Flor. 93; ienze szczepyl, Puł. 188 r.; iensze vczinil, Flor. 94; yenze vczynyl, Puł. 190 r.; ien vczinil, Wacł. 108 v.; iensze neporuszon bodze, Flor. 95; yenze sze nyeporuszy, Puł. 191 v.; genzsze napelnyl w dobrem, Flor. 102; ienze napelnya w dobrym, Puł. 201 v.; ien napelnia dobroczamy, Wacł. 11 r. (genz napilnige w dobrem, Wittenb.); genze vzdrawuge, Flor. 102; yenze vzdrawya, Puł. 201 r. (Wittenb. genz vzdrawuge; Wacł. 10 v. ktori uzdrawia); gensze corunvge, Flor. 102; yenze koronuye, Puł. 201 v. (Wacł. 10 v. ktori koronuge; Wittenb. genz koronuge); genze wypusczasz, Flor. 103; ienze wypuszczasz, Puł. 204 r. (Kapit. ienž wypuščieš); genze pokriwasz, Flor. 103; yenze pokrywasz, Puł. 203 v.; genzsze chodzysz, Flor. 103; yenze chodzysz, Puł. 203 v. (Kapit. jenž chodiš); gensze dotyka, Flor. 103; yensze dotyka, Puł. 206 v. (Kapit. jenž dotyka sie); genzsze kladzesz, Flor. 103; ienze kladzyesz, Puł. 203 v. (Kapit. ienž položiješ, *psałterz Oleśnicki:* ienž kladeš); gensze vczynyl, Flor. 106; yenze vczynyl, Puł. 212 v.; genze odpǫdzyl yesz nas, Flor. 107; yenzesz odpędzyl nas, Puł. 220 r.; gensze przebywacz kasze, Flor. 112; genze przebywacz keze, Puł. 228 r.; yensze obroczyl, Flor. 113; iensze obroczyl, Puł. 228 v.; gensze vczynyl gest, Flor. 113; yenze vczynyl yest, Puł. 230 r.; gensze przyszedl ges, Flor. 117; yęze przyszedl, Puł. 235 v.; gensze nalazl lvp, Flor. 118, 161; yenze nalyazl lup, Puł. 253 v.; gensze napelnil, Flor. 126; yenze napelnyl, Puł. 261 r.; gensze snoppi sbyracz bǫdze, Flor. 128; yenze, Puł. 263 r; gensze bǫdze szǫcz, Flor. 128; yenze będze zǫcz, Puł. 263 r.; gensze wywodzy, Flor. 134; ienze wywodzy, Puł. 268 r.; gensze pobyl gest, Flor. 134; yenze pobyl, Puł. 268 r.; gensze pobyl, Flor. 134; ienze pobil, Puł. 268 r.; gensze przewodl, Flor. 135; ienze przewyodl, Puł. 270 r.; gensze vczy, Flor. 143; yenze vczy, Puł. 281 v.; gensze dagesz, Flor. 143; ienze dayesz, Puł. 282 v.; gensze otkvpil ges, Flor. 143; yenze odkupyl yes, Puł. 282 v.; gensze wczynyl, Flor. 145; yenze vczynyl, Puł. 286 v.; genzie vczinil, Wacł. 125 v.; gensze strzesze, Flor. 145; ienze strzeze, Puł. 186 v.; genzie strzezie, Wacł. 125 v. (ienz ostrsieha, Klement); gensze lyczy, Flor. 146; ienze

lyczy, Puł. 287 v.; genzie lyczi, Wacł. 129 v.; gensze wywodzy, Flor. 146; ienze wywodzy, Puł. 288 r.; gensze wiwodzi, Wacł. 130 r.; gensze pokrywa, Flor. 146; ienze, Puł. 288 r.; gensze, Wacł. 130 r.; gensze dage, Flor. 146: ienze dayo, Puł. 288 r.; gensze daye, Wacł. 130 r.; gensze postawyl, Flor. 147; ienze postawyl, Puł. 289 r.; genzie postawil, Wacł. 133 r.; gensze wypuscza, Flor. 147; ienze wypuszcza, Puł. 289 r.; genzie wipuscza, Wacł. 133 v.; gensze zyawa, Flor. 147; ienze zyawya, Puł. 289 r.; gensze zyawia, Wacł. 134 r.; gensze dage, Flor. 147; ienze daye. Puł. 289 r.; genzie dage, Wacł. 133 v.; gensze vczynyl, Flor. 149; yensze vczynyl, Puł. 291 r.; gensze poszarl, Flor. Moy.; yenze pozarl, Puł. 297 r.; gensze yakokoli bog gest y czlowek, Flor. Atan.; ienze, Puł. 310 v. (Wacł. 113 r. ktorziz); genzą cyrpal gest, Flor. Atan.; ienze czyrpyal, Puł. 311 r.; genze czyrpyal, Wacł. 113 v.

W Puławskim jenże: yenze iest slowo oyczowo, 61 v.; strosz yenze, 64 r.; ienze wszyadasz, 300 r.; yenze oszyadl, 302 v.; yenze, 304 r.

We Floryjańskim jenž, *w Puławskim* jenże: iensz pwa w czǫ, Flor. 83; yenze pwa w czyę, Puł. 170 r.; genz wyplaczuge, Flor. 102; ienze odkupuye, Puł. 201 v.; ienze odkupil, Wacł. 10 v.; genz wiplaczuge, Wittenb.; gensz czynysz, Flor. 103; ienze czynysz, Puł. 203 v.; iako czen gensztо myya, Flor. 108; yenze mya, Puł. 222 v.; gensz poddas lud moy, Flor. 143; yenze poddawasz, Puł. 282 r.

Odwrotnie: gensze zrzy, Flor. 103; ienz zrzy, Puł. 206 v.; ienž zří, Kapit. Klement.

Tylko w Puławskim jęsz: Dawyd yęsz molwyl iest, Puł. 28 r.; sluchaycze nyebyossa yęsz molwycz będę, Puł. 302 r.

We Floryjańskim jenże, *w Puławskim* jen: iensze bi czebe pomnal, Flor. 6; yen by czyebye wspomyenal, Puł. 9 r.; iensze wem miluie lichotǫ, Flor. 10; alye yen myluye zloszcz, Puł. 18 v.; iensze wchodzi, iensze molwi, Flor. 14; gen wchodzy, gen molwy, Puł. 23 r.; iensze wrocisz, Flor. 15; yen wroczysz, Puł. 24 v.; iensze my dal, Flor. 15; yen my dal, Puł. 24 v.; ti ies ienszes, Flor. 21; yenszesz, Puł. 40 r.; iensze ne wzǫl, Flor. 23; yen nye wzyol, Puł. 44 v.; iensze ne poloszil boga, Flor. 51; yen yest boga nye polozyl, Puł. 106 r.; iensze by vczinil, Flor. 52 (*2 r.*); yenby vczynyl, Puł. 106 v., 107 r.; iensze me zbawona vczinil, Flor. 54; yen mye zbawyonym vczynyl, Puł. 109 v.; wozk iensze pline, Flor. 57; wosk yen plynye, Puł. 115 r.; iensze poloszil iest, Flor. 65; ien polozyl, Puł. 127 v.; iensze iest, Flor. 67; yen yest, Puł. 132 v.; iensze bi przebiwal, Flor. 68; yenby przebywal, Puł. 137 r.; gensze sedzisz, Flor. 79; gen szyedzysz, Puł. 163 r.; gensze oprawasz, Flor. 79; gen rzǫdzysz, Puł. 163 r.; ogen iensze szsze las, Flor. 82; yen zze lyas, Puł. 168 v.; iensze sziw iest, Flor. 88; yen zyw iest, Puł. 181 r; iensze pominǫl, Flor. 89; yen pomynǫl, Puł. 182 r.; iensze kazni pogany, Flor. 93; ien kazny pogany, Puł. 188 r.; iensze sedzisz na cherubin, Flor. 98; yen szyedzysz, Puł. 195 r.; gensze stal yest, Flor. 108; ien stal, Puł. 223 v.; gensze se boy, Flor. 111; yen bogy szye,

Puł. 226 r.; gensze strzesze ysraheyl, Flor. 120; yen strzeze, Puł. 256 r.; gensze vczynil nebo, Flor. 120; yen vczynyl nyebo, Puł. 256 r. (Wacł. 75 v. kthory); gensze przebywasz, Flor. 122; yen przebywasz, Puł. 257 v. (Wacł. 91 r. kthory myeskasz); gensze boy se boga, Flor. 127; yen szye bogy boga, Puł. 262 r. (Wacł. 81 v. kthory): gensze vzdrawa, Flor. 146; ien vzdrawya, Puł. 287 v.; genzie vzdrawya, Wacł. 129 v.

We Floryjańskim jenż, *w Puławskim* jen: genz sye slutuge, Flor. 102; ien myloszcz czyny, Puł. 201 r.; ienze milosczîw iesth, Wacł. 10 v.; genz sie slytuge, Wittenb.; gensz zbawil ye, Flor. 105; yen zbawyl ye, Puł. 212 v.; genz pobyl egypt, Flor. 135; ien zbyl egipt, Puł. 269 v.

We Floryjańskim jenż *lub* jenże, *w Puławskim zaś rozmaicie*: any bil iensz bi zbąwoni, Flor. 17; any byl ktoby ye zbawyonymy vczynyl, Puł. 33 r.; ne bǫdze iensze bi odiǫl, Flor. 49; nyebędze kto otteyme, Puł. 102 v.; iensze iest w ierusalem, Flor. 67; w yeruzalem, Puł. 133 r.; ne bil iensze bi vweselil, Flor. 68; nyebylo go aby kto myę vwyeszyelyl, Puł. 136 v.; iensze semnǫ bi se smǫǫczil, Flor. 68; by kto semnǫ smǫczil, Puł. 136 v.; ne iest gensze bi gi wyǫl, Flor. 70; nye yest kto by gy odyǫl, Puł. 140 r.; iensze slawyon bǫdze, Flor. 88; yegosz slawą, Puł. 177 r.; *odwrotnie:* od zamętka mego yenze mye ogardnal, Puł. 61 r. (Flor. 31. od zamǫtka mego iesz ogarnǫlo me).

Mój: iǫzik moy, Flor. 34, 44; yęzyg moy, Puł. 70 r.; ięzik moy, Puł. 92 r.; iǫzik moy, Flor. 50; yęzik moy, Puł. 104 v.; iǫzik moy, Flor. 70; yęzik moy, Puł. 141 v.; yǫzyk moy, Flor. 118, 169, 136; zęzyk moy, Puł. 254 v.; yęzyk moy, Puł. 271 v.; pomocznik moi, Flor. 26; pomocznyk moy, Puł. 51 r., Flor. 27, Puł. 53 r.; pomocznik moy, Flor. 39, 61, 62, 69; moy, Puł. 84 r., 121 r., 123 r., 139 r.; pomocznyk y przygemcza moy, Flor. 118, 113. (Puł. 248 r. pomocznik i przyemcza; Wacł. 38 r. pomocznik y przigemcza moy); vtok moy, Flor. 58, Puł. 118 r.; bog moy, Flor. 17, 30, 41 *(2 r.)*, 42, 43, 55, 58, 60, Puł. 31 v., 58 r., 86 v., 87 v., 88 v., 89 v., 112 v., 117 r.; ti bog moy, Flor. 60; ty boze moy, Puł. 120 r. (*vocativus); bog moy, Flor. 61 *(2 r.)*, 88, 90, 93, Puł. 120 v., 121 r., 179 r., 184 r., 189 v.; bog moy, Puł. 224 r. (Flor. 109. gospodzyn); bog moy, Flor. 117 *(2 r.)*, 139, Puł. 235 v., 236 r., 276 v.; bog gospodzyn moy, Puł. 281 v. (Flor. 143. bog); bog moy, Flor. Moy., Puł. 296 v.; moy iest okrǫg, Flor. 49, Puł. 101 v.; rot *(pro:* rog) moy, Flor. 91; rog moy, Puł. 186 r.; brzuch moy, Flor. 30, Puł. 57 v., 301 r.; kelich moy, Flor. 22. (Puł. 44 r. czasza moya); duch moy, Flor. 76, 142, Puł. 152 r., 280 v.; grzech moy, Flor. 50, Puł. 103 v.; przebit moy, Flor. 119; przebyt moy, Puł. 255 v.; sziwot moy, Flor. 30, 87; zywot moy, Puł. 57 v., 175 r.; szywot moy, Flor. Isai. sec.; zywot moy, Puł. 293 v.; lud moy, Flor. 58. (Puł. 117 r. lyudzye); lud moy, Flor. 72, 80 *(2 r.)*; lynd moy, Puł. 145 r., 166 r. *(2 r.)*; obrzǫd moy, Flor. 88, Puł. 179 v.; moy iest galaad y moy iest manasses, Flor. 59, 107,

Puł. 118 v., 219 v.; oczecz moy, Flor. 88; oczyecz moy, Puł. 179 r.; wodz moy, Flor. 54, Puł. 110 r.; znanecz moy, Flor. 54; znanyecz moy, Puł. 110 r.; mecz moy, Flor. 43; myecz moy, Puł. 89 v., 307 r.; neprzyaczel moy, Flor. 40, 54; nyeprzyaczyel moy, Puł. 85 v. 109 v.; zbawiczel moy, Flor. 61 *(2 r.)*, 69; zbawyczyel moy, Puł. 120 v., 121 r., 139 r.; zbawycel moy, Flor. Isai.; zbawyczyel moy, Puł. 292 v.; crol moy, Flor. 43, 59; krol moy, Puł. 89 v., 119 r., Flor. 107, Puł. 219 v.; odgímcza moy, Flor. 27; odgymcza moy, Puł. 53 r.; przyiemcza moy, Flor. 3; przygemcza yes moy, Puł. 4 r.; przigemcza moy ies, Wacł. 118 v.; przyemcza moy, Flor. 17, 41, 58 *(2 r.)*, Puł. 28 v., 87 r., 117 r., 118 r.; przíiemcza moy, Flor. 58; przyemcza, Puł. 118 r.; przyemcza moy, Flor. 61, 90; przyyemcza moy, Puł. 120 v.; przygemcza moy, Puł. 184 r.; przygemcza moy, Flor. 143, Puł. 282 r.; zasczitcza moy, Flor. 17; odgymcza moy, Puł. 28 v.; zaszczitcza moy, Flor. 17; odgymcza moy, Puł. 30 v.; zasczitcza moy, Flor. 30, 39, 70; zaszczytcza moy, Puł. 57 r., 84 r., 139 v.; zaslonyczel moy, Flor. 143; zaszczytcza moy, Puł. 282 r.; syn moy, Flor. 2, Puł. 3 r.

Jako vocativus: bosze moy, Flor. 3, 5, 24, 27, 39 *(2 r.)*, 42, 58, 62, 70 *(2 r.)*, 82, 83, 85, 144; boze moy, Puł. 4 v., 6 v., 45 v., 52 r., 82 v., 84 r, 88 v, 116 r., 122 r., 139 v., 140 v., 168 v., 169 v., 172 r., 283 v.; gospodne bosze moy, Flor. 7 *(2 r.)*, 12, 17, 21, 29, 34, 37 *(2 r.)*, 85; gospodne (gospodnye) boze moy, Puł. 10 r., 10 v., 20 v., 31 v., 39 v., 56 r., 69 v., 78 v., 79 r., 173 r.; boze moy, Puł. 82 r. (Flor. 39. boze); bosze moy y gospodne moy, Flor. 34; boze moy y gospodnye moy, Puł. 69 v; pane bosze moy, Flor. 103, 108; gospodnye boze moy, Puł. 203 r., 223 r.; pomocznikn moy, Flor. 58; pomocznyku moy, Puł. 118 r.; crolu moy, Flor. 5, 83; krolyu moy, Puł. 6 v., 169 v.; krolv moy, Flor. 144. (Puł. 283 v. krolyu); zbawiczelu mey, Flor. 17, 18; zbawyczyelyu moy, Puł. 33 v.; bosze zbawiczelu moy, Flor. 26; boze zbawyczyelyu moy, Puł. 51 r.; zaszcziczicze moy gospodne, Flor. 58; obroyncza moy gospodnye, Puł. 117 r.; sluchay lud moy, Flor. 49; sluchay lyudu moy, Puł. 101 r.; slisz lud moy, Flor. 80; slysz lyud moy, Puł. 165 v.

Twój: twoy gesm ya, Flor. 118; twoy yesm ya, Puł. 246 r.; twoy iestem ia, Wacł. 35 r.; iꝕzik twoy, Flor. 49, 51; yęzig twoy, Puł. 102 r.; yęzyk twoy, Puł. 105 v.; bog twoy, Flor. 41 *(2 r.)*, 44 *(2 r.)*, 49, 80, 145, Puł. 86 v., 87 v., 93 r., 93 v., 101 r., 166 r., 287 r., Wacł. 126 r.; dvch twoy, Flor. 142, Puł. 281 r.; lud twoy, Flor. 78, 84, Moy.; lyud twoy, Puł. 162 v., 171 r, 298 v.; lud thwoy, Wacł. 69 r.; sꝕd twoy, Flor. 36, 118, 137, Puł. 72 v., 250 v.; gnew twoy, Flor. 75, 78, 87, 88; gnyew twoy, Puł. 151 r., 161 v., 175 r., 181 r.; obroczyl gest sꝕ gnew twy *(pro:* twoy), Flor. Isai. (Puł. 292 v. obroczyl yes sze); gnew twoy, Flor. Moy., lyud twoy, Puł. 298 v.; cosczol twoy, Flor. 64; koszczyol twoy, Puł. 125 v.; zacon twoy, Flor. 39; zakon twoy, Puł. 82 v., Flor. 118, 73, Puł. 244

v., Wacł. 29 v.; ne yako zakon twogy, Flor. 118, 81; nye yako zakon twoy, Puł. 245 v., Wacł. 34 r.; zakon twoy, Flor. 118, 89, 137, 169, Puł. 245 v., 251 r., 254 v.; dǫpecz twoy, Flor. 22. (Puł. 43 v. lyaska twoya); oczecz twoy, Puł. 302 v.; stolecz twoy, Flor. 44; stolyecz twoy, Puł. 92 v.; sluga twoy, Flor. 18, 108, 115 *(2 r.)*, 118, Puł. 35 v., 223 v., 232 r. *(2 r.)*, 238 v., Wacł. 6 v.; sluga twogy gesm ya, Flor. 118, 121; sluga twoy, Puł. 249 v., Wacł. 39 v.; sluga twoy, Flor. 118, 137, 142, Puł. 251 r., 281 v.; twoy iest dzen, Flor. 73; twoy yest dzyen. Puł. 148 v.; korzen twoy, Flor. 51, Puł. 106 r.

Nasz: iǫzik nasz, Flor. 11; yęzyk nasz, Puł. 19 v.; yǫzyk nasz, Flor. 125; yęzyk nasz, Puł. 260 r.; pomocznik nasz, Flor. 61; pomocznyk nasz, Puł. 121 v.; nasz prorok, Puł. 266 v.; bog nasz, Flor. 47, 49 *(2 r.)*, 67, 76, 91, 93, 94, 98, Puł. 97 v., 100 v., 132 r., 153 r., 186 v., 189 v., 190 r., 196 r.; bog naasz, Flor. 104; bog nasz, Puł. 207 v, Flor. 112, 113, 114, 134, Puł. 227 v., 229 r., 231 r., 267 v.; pan nasz, Flor. 146, Wacł. 129 v.; gospodzyn nasz, Puł. 288 r.; bog nasz, Flor. Ann., Puł. 295 r, 306 r.; rog nasz, Flor. 88. (Puł. 178 v. rog); brzuch nasz, Flor. 43, Puł. 91 v.; sywat nasz, Flor. 89; szwyat nasz, Puł. 182 v.; zaszczitcza nasz, Flor. 83; zaszczytcza nasz, Puł. 170 r.; przyemcza nasz, Flor. 45, Puł. 95 r.; przìiemcza nasz, Flor. 45; przyemcza nasz, Puł. 95 v.; kto nasz gospodzin, Flor. 11, Puł. 19 v.; pan nasz, Flor. Atan.; gospodzyn nasz, Puł. 310 v.; paan nasz, Wacł. 112 r.; crol nasz, Flor. 73; krol nasz, Puł. 148 r.

Jako vocativus: bosze nasz, Flor. 66. (Puł. 129 v. bog nasz): bosze nasz, Flor. 8 *(2 r.)*, 98, 105; boze nasz, Puł. 12 r., 13 r, 195 v., 214 v.; zbawiczelu nasz, Flor. 64; zbawyczyelu nasz, Puł. 125 v.; zbawiczelu nas, Wacł. 9 v.

§. 247. Neutra. Jeż: drzewo iesz szczepono iest, iesz owocz swoy da, Flor. 1; drzewo yesz szczepyono yest, yes owocz swoy da, Puł. 2 r.; o czlowyeczem oprawyenyu yesz szye stalo, Puł. 44 r.; od zamǫtka mego iesz *(sic)* ogarnǫlo me, Flor. 31. (Puł. 61 r. yenze mye ogardnal); nad czelcza mlodego iesz dobiwa rogow, Flor. 68, *(tu piszący poczuwał, że to istota rodzaju nijakiego, jakkolwiek użył rzeczownika męskiego)*; czyelyę yesz dobywa rogow, Puł. 137 v.; pocolenu iesz przychodzǫce iest, Flor. 70; yesz przycz ma, Puł. 141 r.; wszistco iesz w nich iest, Flor. 95; wszystko yesz w nych iest, Puł. 192 r.; wszystko yesz we mnye yest, Puł. 201 r. (Flor. 102. wszitko czsosz we mnye gest; Wacł. 10 r. czo; Wittenb. czso); o myloszyerdzyu yez yest zwnętrza, Puł. 246 v.; syano strzeszne gesz drzewey zwǫdne, Flor. 128; yesz, Puł. 263 r.

Moje: sercze moie, Flor. 12, 15, 26 *(2 r.)*, 27, 38, 39, 44, 54, 60, 68, 72, 83, 101, 107, 108, 118, 161, 130; szyercze moye, Puł. 21 r., 25 r., 50 r., 51 r., 53 r., 80 r., 83 v., 92 r., 109 r., 119 v., 136 v., 146 r., 169 r., 198 v., 219 r., 222 v., 253 v., 264 r.; sercze moie, Flor. 72; szercze moye, Puł. 146 r.; sercze moge, Flor.

Ann.; szercze moye, Puł. 295 r.; weszele syercze moge sǫ, Flor. 118, 105. (Puł. 248 r. wyeszyelye szyercza mego sǫ; Wacł. 37 v. weszele szercza mego sǫ); sercze moge, Flor. 142; szyercze moye, Puł. 280 r.; czakane moie, Flor. 38; czekanye moye, Puł. 80 v.; myslene moge, Flor. 118; moye, Puł. 238 v.; moie, Wacł. 7 r.; myslene moge, Flor. 118, 73; moie, Puł. 244 v., Wacł. 29 v.; myslene moge, Flor. 118, 89; moye, Puł. 246 r. (Wacł. 34 v. mysl moia); myslene moge, Flor. 118, 97, 137; moye, Puł. 246 v., 251 r.; otpoczywane moge, Flor. 131; odpoczywanye moye, Puł. 265 v.; osweczenie moie, Flor. 26; moye, Puł. 49 v.; pene moie, Flor. 70; pyenye moye, Puł. 139 v.; pokolene moge, Flor. Isai. sec.; pokolienye moye, Puł. 293 v.; posweczene moge, Flor. 138; poszwyeczenye moye, Puł. 274 r.; vbyeszenye moge, Flor. 143. (Puł. 282 r. vtoka moya); wolane moie. Flor. 101; wolanye moye, Puł. 198 r.; zbawene moie, Flor. 26, 61 *(2 r.)*; zbawyenye moye, Puł. 49 v., 120 v., 121 v.; szǫdane moie, Flor. 37. (Puł. 77 v. moya ząd̨za); szczǫsce moie, Flor. 30; szczęszczye moye, Puł. 58 r.; miloserdze moie, Flor. 58, 88; moye, Puł. 118 r., 179 r.; myloserdze moge, Flor. 143; moye, Puł. 281 v.; zboze moye, Puł. 80 r., 80 v. (Flor. 38. czǫscz moia, *2 razy)*; moye bycze, Puł. 181 r. (Flor. 88. moia czǫscz); ramǫ moie, Flor. 88; ramyę moye, Puł. 178 v.; semǫ moie, Flor. 21; szyemyę moye, Puł. 42 v.; czalo moie, Flor. 15, 27, 62, 72, 108; moye, Puł. 25 r., 53 r., 122 v., 146 r., 223 r.; czyalo moie, Flor. 83. (Puł. 169 r. czyalo); oko moie, Flor. 6, 30, 53, 91; oko moye, Puł. 9 r., 57 v., 108 v., 186 r.; oblicze moie, Flor. 26; lycze moye, Puł. 51 r.

Jako vocativus: wesel se sercze moie, Flor. 85; szyercze moye, Puł. 173 r.; bǫdz sercze moge, Flor. 118, 73; bǫdz szyercze moye, Puł. 244 v.; bǫdz gemv mlowenye moye, Flor. 103; molwyenye moye, Puł. 206 v.; wesele moie wyimi me, Flor. 31; wyeszyelye moye, Puł. 61 r.; valiszi vcho moie, Flor. 91; valysz vcho moie, Puł. 186 v.

Formy ściągnięte spotykamy rzadko i to tylko w psałterzu Puławskim: szyercze me, 77 v.; stękanye me, 77 v. (Flor. 37. sercze moie, stǫkane moie).

Twoje: krolewstwo twoge, Flor. 144; krolewstwo twoye, Puł. 225 r.; sercze twoye, Flor. 26; szyercze twoye, Puł. 51 v.; miloserdze twoie, Flor. 39, 56; myloszyerdze twoye, Puł. 83 r., 114 r.; myloserdze twoye, Flor. 107, 108; twoye, Puł. 219 r., 222 v.; myloserdze twoge, Flor. 137; twoye, Puł. 273 r.; twe, Wacł. 137 v.; roserdze twoie, Flor. 73; roszyerdze twoye, Puł. 147 r., 300 r.; gospodzyn sasczyczene twoge, Flor. 120; twoye, Puł 256 r.; zbawene twoie, Flor. 34, 68, 70; zbawyenye twoye, Puł. 67 r., 137 v., 140 v.; ymǫ twoie, Flor. 8 *(2 r.)*; ymyę twoye, Puł. 12 v., 13 r.; ymǫ twoge, Flor. 134; ymyę twoye, Puł. 268 v.; ramǫ twoie, Flor. 43; ramyę twoyę *(pro:* twoye), Puł. 89 r.; twoie ramǫ, Flor. 88; twoye ramyę, Puł. 178 r.; slowo twoge, Flor. 118, 49, 89; slowo twoye, Puł. 241 v., 245 v; slowo twoie, Wacł. 34 v.; slowo twoye, Flor. 118, 105, Puł. 247 r.; twoge, Wacł. 36 v.; dzalo twoge, Flor. Habac.; dzalo twoye,

Puł. 299 r.; pamǫtne twoie, Flor. 101; pamyętne twoye, Puł. 199 r. *(recordatio tui)*; pomǫtne twoge, Flor. 134; pamyętne twoye, Puł. 268 v.

Jako vocativus: bǫdz miloserdze twoye, Flor. 32; twoye, Puł. 64 r.; przydzy na mǫ myloserdze twoge, Flor. 118; myloszyerdzye twoye, Puł. 240 r.; bǫdz myloserdze twoge, Flor. 118, 73; twoye, Puł. 244 r.; zbawene twoge (przydzy), Flor. 118; twoye, Puł. 240 v.

Forma ściągnięta twe. *W obu psałterzach:* miloserdze twe, Flor. 25, 35, 68; myloszierdzye twe, Puł. 48 v.; myloszyerdze twe, Puł. 71 r., 136 r.

We Floryjańskim: miloserdze twe, 22. (Puł. 44 r. twoye); kazanye twe, 118, 89. (Puł. 246 r. kazn twoya); zbawene twe, 66. (Puł. 129 r. twoye).

W Puławskim: myloszyerdze twe, 122 v. (Flor. 62. twoie); myloszerdze twe, 173 r., 189 r. (Flor. 85, 93. twoie).

Nasze: serce nasze, Flor. 32, 43; szyercze nasze, Puł. 63 v., 91 r.; zbawene nasze, Flor. 84; nasze, Puł. 170 v.; wznesyene nasze, Flor. 88; wznyeszyenye nasze, Puł. 178 v.

Wasze: sercze wasze, Flor. 30; szyercze wasze, Puł. 59 v.

§. 248. Feminina. Jaź: iasz rozlita iest (krew), Flor. 78; yasz rozlyta yest, Puł. 162 v.; oszmyerze yaz wyczyska smętek, Puł. 243 r.; owcza yaz zaghynala gest, Flor. 118, 169; yasz zgynęla, Puł. 255 r. (Wacł. 116 r. ktora zgynala); yasz stanpa w kray odzena (mascz). Flor. 132; iasz sstǫpa w kray odzyenya, Puł 266 v.; mascz na głowe yasz stǫpyla, Flor. 132; yaz stǫpyla, Puł. 266 v.; yako rosa hermon yasz stǫpa w gory syon, Flor. 132; yaz stǫpa, Puł 266 v.; yaz wele ymala gest synow, Flor. Ann.; yaz wyelye ymyala synow, Puł. 295 v.

Moia: rǫka za prawdǫ moia, Flor. 88; bo ręka moia, Puł. 178 v.; zabyge ge rǫkǫ *(sic)* moya, Flor. Moy.; ręka moya, Puł. 297 v.; ręka moya, Puł. 307 r.; vtoka moia, Flor. 17; vczyecha moia, Puł. 28 r.; vtoka moia, Flor. 31, 70, 90; vtoka moya, Puł. 61 r., 139 v., 184 r., 282 r. (Flor. 143. vbyeszenye moge); noga moia, Flor. 25, 93; noga moya, Puł 274 v.; moya, Flor. 138; slawa moia, Flor. 29, 61; slawa moya, Puł. 56 r., 121 v.; modlitwa moia, Flor. 34, 87, 140; modlytwa moya, Puł. 68 r, 176 r., 278 r.; moya yest pomsta, Puł. 306 r.; lichota moia, Flor. 58; zloszcz moya, Puł. 116 r.; sromota moia, Flor. 43; moya, Puł. 90 v.; prawda moia, Flor. 88; moya, Puł. 179 r.; rada moya, Flor. 118, Puł. 238 v.; rada moia, Wacł. 7 r.; smara moia, Flor 70; szmyara moya, Puł 139 v.; chwala moia, Flor. 21; moya, Puł. 42 r., Flor. Isai., Puł. 292 v.; nadzeia moia, Flor. 21; moya, Puł. 40 v.; vczinil ies se nadzeya moia, Flor. 60. (Puł. 119 v. vczynyl ies szye nadzyeyǫ moyǫ); nadzeia moya, Flor. 61; moya, Puł. 121 v.; nadzeia moia, Flor. 70, 90; moya, Puł. 139 v., 184 v.; nadzeya moya, Flor. 141, Puł. 279 r.; bracza moia, Flor. prol.; dusza moia, Flor. 21, 30, 33, 34, 41 (*3 r.*), 56, 61, 62 (*2 r.*), 70, 76, 83, 87, 93; dusza moya, Puł. 42 v., 57 v., 64 v., 67 v., 86 r. (*2 r.*), 87 r., 113 r., 120 v., 122 v., 123 r., 141 v.,

152 r., 169 r., 175 r., 189 r.; duzsza moya, Flor. 118; dusza moya, Puł. 238 r.; dusza moia, Wacł. 6 r.; dusza moya, Flor. 118 (*2 r.*), Puł. 238 v., 239 r.; moia, Wacł. 7 r., 7 v.; dvsza moga, Flor. 118, 105; dusza moya, Puł. 247 v.; moia, Wacł. 37 r.; dvza moya, Flor. 118, 81; dusza moya, Puł. 245 r.; moia, Wacł. 33 v.; dvsza moya, Flor. 118, 129, 169; dusza moya, Puł. 250 r., 254 v., Flor. 118, 161, Puł. 254 r., Flor. 119, Puł. 255 v., Flor. 129 (*2 r.*), Puł 263 v. (*2 r.*); moia, Wacł. 19 r.; dvzsa moya, Flor. 138; dusza moya, Puł. 274 v.; dvsza moga, Flor. 142, Moy.; dusza moya, Puł. 280 v., 297 v. — czasza moya, Puł. 44 r. (Flor. 22. kelich moy); moya ząda, Puł. 77 v. (Flor. 37. szǫdane moie); zhǫdza moya, Flor 118, 137; zǫdza moya, Puł. 250 v.; macz moia, Flor. 26, 50; macz moya, Puł. 51 r.; matka moya, Puł. 103 v., K. Świdz.; — bolescz moia, Flor. 37; bolyeszcz moya, Puł. 78 v.; czescz moia, Flor. 30, 70; mocz moya, Puł. 57 v.; moia, Puł. 140 r.; czǫscz moia, Flor. 38 (*2 r.*). (Puł. 80 r, v. zboze moye); czǫscz moia, Flor. 72, 141; częszcz moya, Puł. 146 v., 279 r.; moia czǫscz, Flor. 88. (Puł. 181 r. moye bycze); czǫszcz moya, Flor. 118, 57; częszcz moya, Puł. 242 r.; czanscz moia, Wacł 26 r.; gorzkoscz moya, Flor. Isai. sec.; gorzkoszcz moya, Puł. 294 r.; koscz moia, Flor. 101. (Puł. 198 v. vsta moya); koszcz moya, Puł. 274 v. (Flor. 138. vsta moga); staroscz moia, Flor. 91; staroszcz moya, Puł. 186 r.; twardoscz moia, Flor. 70; moya, Puł. 139 v.; pokazn moia, Flor. 72; moya, Puł. 145 v.; mysl moya, Flor. 118, 97, 169; myszl moya, Puł. 246 v., 254 v. (Wacł. 36 r. myslenie moie); mocz moia, Flor. 21, 30; moya, Puł. 41 r., 56 v.; mocz moia y vtoka moia, Flor. 30; mocz moya y vtoka moya, Puł. 56 v.; mocz moia, Flor. 37, 42; moya, Puł. 77 v., 88 r.; mocz moya y chwala moya, Flor. 117, Puł. 234 v.; pomocz moya, Flor. 120, Puł. 256 r.; mocz moya, Flor. Isai., Puł. 292 v.; mocz moya y slawa moya, Flor. Moy.; mocz moy (*sic*) y slawa moya, Puł. 296 v.; mocz moya, Puł. 301 v.

Jako vocativus: wnidz w obesrzene twoie modlitwa moia, Flor. 87; moya, Puł. 174 v.; przespey modlytwa moya, Flor. 140, Puł. 277 v.; plyn yako rossa molwa moya, Puł. 302 r.; prosba moya, Flor. 118, 169; prozba moya, Puł. 254 r.; rozroszczy szye we dzdzu nauka moya, Puł. 302 r.; przecz smǫtna ies dusze moia, Flor. 41 (*2 r.*), 42; dusza moya, Puł. 86 v., 87 v., 88 v.; dusza moia, Flor. 61; moya, Puł. 121 r.; napelnona bǫdz dusza moia, Flor. 62; dusza moya, Puł. 123 r.; blogoslaw dusza moya, Flor. 102 (*3 r.*), Puł. 201 r. (*2 r.*), 203 r.; dusza moia, Wacł. 10 r., 10 v.; blogoslaw dusza moya, Flor. 103 (*2 r.*); moya, Puł. 203 r., 206 v.; wrocz se dvsza moya, Flor. 114; dusza moya, Puł. 231 v.; wstan slawo moia, Flor. 56; chwalo moya, Puł. 114 r.; gospodne moczy moia, Flor. 17; gospodnye mocz moya, Puł. 28 r.

Formę ściągniętą ma *znajdujemy tylko wyjątkowo w psałterzu Puławskim:* bolyeszcz ma, 79 v. (Flor. 38. bolescz moia).

Twoja: navka twoya, Flor. 138; nauka twoya, Puł. 273 v.; rǫka twoia, Flor. 9, 20, 43; twoya, Flor. 108; ręka twoya, Puł. 17 r.,

38 v., 89 r, 223 r.; rǫkǫ twoya przewedze myǫ, Flor. 138; ręka twoya, Puł. 274 r.; rǫka twoya, Flor. Moy.; ręka twoya, Puł. 298 v.; lyaska twoya, Puł. 43 v. (Flor. 22. dǫpecz twoy); droga twoia, Flor. 76; twoya, Puł. 153 r.; noga twoia, Flor. 67; twoya, Puł. 132 v.: slawa twoia, Flor. 16, 56 *(2 r.)*; twoya, Puł. 27 v., 113 v., 114 r.; slowa (*pro:* slawa) twoya, Flor. 107; slawa twoya, Puł. 219 r.; prawda twoia, Flor. 35 *(2 r.)*, 39, 56, 88 (*2 r.*); twoya, Puł. 71 r.; sprawyedlnoszcz twoya, Puł. 71 r.; prawda twoya, Puł. 83 r., 114 r., 177 r., 177 v.; prawda twoya, Flor. 107, Puł. 219 r.; prawota twoya, Flor. 118, 137, Puł. 251 r.; zona twoya, Flor. 127, Puł. 261 v. (Wacł. 81 r. zona iego); molwa twoya, Flor. 118, 137, Puł. 251 r.; chwala twoia, Flor. 47; twoya, Puł. 97 r; twoia iest zema, Flor. 88; twoya, Puł. 177 v.; prawicza twoia, Flor. 17, 43, 44, 62, 79; prawycza twoya, Puł. 32 r., 89 r., 92 v., 123 r., 164 v.; prawidza (*sic*) twoia, Flor. 20; prawycza twoya, Puł. 38 v.; prawycza twoga, Flor. 137; twoya, Puł. 273 r., Flor. 138, Puł. 274 r., Flor. Moy. *(2 r.)*, Puł. 297 r. *(2 r.)*; mlodoscz twoya, Flor. 102; mlodoszcz twoya, Puł. 201 v.; twoia, Wacł. 11 r.; nyelyuboszcz twoya, Puł. 300 r.; twoia iest nocz, Flor. 73; twoya, Puł. 148 v.; kazn twoya, Puł. 246 r. (Flor. 118, 89. kazanye twe).

Jako vocativus: Gǫdz (*pro*: Bǫdz) rǫka twoia, Flor. 79; bǫdz ręka twoya, Puł. 164 v.; sczwerdzona bǫdz rǫka twoia, Flor. 88; ręka twoya, Puł. 178 r.; bǫcz rǫka twoya, Flor. 118, 169; bǫdz ręka twoya, Puł. 254 v.; obata twoia tuczna bǫdz, Flor. 19; obyeta twoya, Puł. 36 v.; powiszona bǫdz prawicza twoia, Flor. 88; prawycza twoya, Puł. 178 r.

Forma ściągnięta twa. *We Floryjańskim:* prawicza twa, 47; prawda twa, 118, 89. (Puł. 97 v. prawycza twoya; 245 v. prawda twoya).

W Puławskim: ręka twa, 60 r. (Flor. 31. rǫka twoia); droga twa, 153 v. (Flor. 76. droga twoia); sprawyedlnoszcz twa, Puł. 176 r. (Flor. 87. sprawedlnoscz twoia).

Nasza: ręka nasa, Puł. 305 v.; nasza vtoka, Flor. 45, Puł. 94 v.; zema nasza, Flor. 84; zyemya nasza, Puł. 171 v., Wacł. 69 v.; dusza nasza, Flor. 32, 43, 122, 123 (*3 r.)*, Puł. 63 v., 91 v., 258 r. v. (*2 r.*), 259 r.; pomocz nasza, Flor. 123, Puł. 259 r.

Wasza: dusza wasza, Flor. 68; dusa wassza, Puł. 137 v.

§. 249. Genetivus. Masculina i neutra. Jego: vczǫl iesm glowǫ iego, Flor. prol.; iego mecz, Flor. prol.; list iego, Flor. 1; lyst yego, Puł. 2 r.; wola iego, Flor. 1; wolya yego, Puł. 2 r.; w zacone iego, Flor. 1; yego, Puł. 2 r.; bol iego, Flor. 7; lesz yego, Puł. 11 v.; w glowǫ iego, Flor. 7; w glowę yego, Puł. 12 r.; w wirzch iego, Flor. 7; w wyrzch yego, Puł. 12 r.; pod nogi iego, Flor. 8; pod nogy yego, Puł. 13 r.; naukǫ iego, Flor. 9; naukę yego, Puł. 14 v.; przed obliczim iego, Flor. 9; przed oczyma iego, Puł. 16 r.: od oblicza iego, Flor. 9; iego, Puł. 16 r.; drogi iego, Flor. 9; drogy iego, Puł. 16 r.; oczi iego, Flor. 9; oczy yego, Puł. 16 v; licze iego,

Flor. 10; oblycze yego, Puł. 18 v.; poweki iego, Flor. 10; yego, Puł. 18 v.; oczi iego, Flor. 10; yego, Puł. 18 v.; yegosz s϶da, Puł. 19 r.; nadzeia iego, Flor. 13; yego, Puł. 22 v.; w obesrzenu iego, Flor. 14; iego, Puł. 23 v.; w uszy yego, Puł. 29 r. (Flor. 17. w uszy moie); od oblicza iego, Flor. 17; od lycza yego, Puł. 29 r.; w obezrzenu iego, Flor. 17; oblycza yego, Puł. 29 v.; w okr϶dze iego, Flor. 17; yego, Puł. 29 v., w gnewe iego, Flor. 17; yego, Puł. 29 r.; w oblycznoszczy yego, Puł. 29 r. (Flor. 17. *brak*); s϶dy' gego, Flor. 17; sządy yego, Puł. 31 r.; oczu iego, Flor. 17 (*2 r.*); iego, Puł. 31 r. (*2 r.*); prawd iego, Flor. 17; prawdy yego, Puł. 31 r.; droga iego, Flor. 17; yego, Puł. 31 v.; iegosz iesm neznal, Flor. 17; yegoszesm nyeznal, Puł. 33 r.; crola iego, Flor. 17; krolya yego, Puł. 34 r.; od gor϶czoscy iego, Flor. 18; przed gorączoszczyą yego, Puł. 35 r.; prawicze iego, Flor. 19; prawiczi yego, Puł. 37 r.; sercza iego, Flor. 20; szyrcza yego, Puł. 37 v.; na glow϶ iego, Flor. 20; yego, Puł. 38 r.; ne zdradzil ies iego, Flor. 20. (Puł. 38 r. nyeodyąlesz yemu); slawa iego, Flor. 20; yego, Puł. 38 r.; chcze iego, Flor. 21; yego, Puł. 40 r.; boy se iego, Flor. 21; yego, Puł. 42 r.; szukai϶ iego, Flor. 21. (Puł. 42 r. szukay϶); w obesrzenv iego, Flor. 21 (*2 r.*). (Puł. 42 v. przednym); dusza iego, Flor. 24; dusze yego, Puł. 47 r.; se iego boi϶, Flor. 24; szye yego boy϶, Puł. 47 r.; sem϶ iego, Flor. 24; yego, Puł. 47 r.; ze wszech sm϶tcow iego, Flor. 24; zamętkow yego, Puł. 48 r.; iegosz se b϶d϶ bacz, Flor. 26; yegosz, Puł. 49 v.; nawedzil cosczol iego, Flor. 26; koszczyol yego, Puł. 50 v.; yego wyelbycz mamy, Puł. 52 r.; ymenu iego, Flor. 28; yego, Puł. 53 v.; w domu sw϶tem iego, Flor. 28; yego, Puł. 54 r.; w kosczele iego, Flor. 28; yego, Puł. 54 v.; sw϶toscy iego, Flor. 29; yego, Puł. 55 r.; w woli iego, Flor. 29; w wolyey yego, Puł. 55 v.; sw϶czi iego, Flor. 29, 30; yego, Puł. 55 r, 59 v.; yegosz nyewynowal bog, Puł. 60 r. (Flor. 31. iemusz ne poloszil bog grzecha); w iego dusze, Flor. 31; w yego duszy, Puł. 60 r.; dzala iego, Flor. 32; yego, Puł. 62 r.; vst iego, Flor. 32; yego vst, Puł. 62 r.; sercza iego, Flor. 32; yego, Puł. 62 v.; iegosz iest gospodzin bog iego, Flor. 32; yegosz yest gospodzyn bog yego, Puł. 63 r.; miloserdze iego, Flor. 32; yego, Puł. 63 v.; w iego sw϶te ym϶, Flor. 32; yego, Puł. 63 v.; gisz se iego boi϶, Flor. 32; ty czo szye yego boyą, Puł. 63 v.; chwala iego, Flor. 33; yego, Puł. 64 r.; ym϶ iego, Flor. 33; yego, Puł. 64 v.; boi϶cich se iego, Flor. 33; yego, Puł. 65 r.; ze wszech sm϶tkow iego, Flor. 33; yego, Puł. 65 r.; sw϶czi iego, Flor. 33; yego, Puł. 65 r.; boi϶czim se iego, Flor 33; yego, Puł. 65 r.; vszi iego, Flor. 33, Puł. 65 v.; nyepuszczay szye yego, Puł. 65 v. (Flor. 33. nasladuy gi); sidlo iegosz ne we, Flor. 34; yegosz nye wye, Puł. 67 v.; na zbaweny iego, Flor. 34; yego, Puł. 67 v.; z r϶ku mocznich iego Flor. 34; yego, Puł. 67 v.; iegosz s϶϶ ne wedzeli, Flor. 34; yegosz yesm nyewyedzyal, Puł. 68 r.; slugi iego, Flor. 34; sludzy yego, Puł. 70 r.; lichota iego, Flor. 35; lesz yego, Puł. 70 v.; przed oczima iego, Flor. 35; yego, Puł. 70 v.; slowa ust iego, Flor. 35; yego, Puł. 70 v.; w bogaczstwech iego, Flor. 36; yego, Puł. 72 r.; prosi iego,

Flor. 36; yego, Puł. 72 v.; [illegible] iego, Flor. 36; yego, Puł. 73 r.; [illegible] dnowe iego, Flor. 36; dzyen yego, Puł. 73 v.; [illegible] yego, Puł. 74 v.; drogy yego, Puł. 74 v. [illegible] semę iego, Flor. 36; yego plemye, Puł. 74 v.; [illegible] iego, Flor. [illegible] yego, Puł. 75 r.; boga iego, Flor. 36; yego, Puł. 75 v.; [illegible] yego, Puł. 75 v. (Flor. 36. w sercu : [illegible] iego, Flor. 36; [illegible] Puł. 75 v; w ręku rego (*pro*: iego), Flor. 36; yego, Puł. 75 v.; [illegible] dowe iego, Flor. 36; yego, Puł. 75 v.; [illegible] iego, Flor. 36; [illegible] yego, Puł. 75 v.; szukal iesm iego, Flor. 36; [illegible] Puł. 75 r.; [illegible] gy); masto iego, Flor. 36; yego, Puł. 76 r.; [illegible] yego, Puł. [illegible] (Flor. 38. duszę moię); iegosz iest ymę [illegible] Flor. [illegible] [illegible] iest ymyę boze, Puł. 82 r.; nadzeia iego, Flor. [illegible] yego, Puł. 82 r.; neprzyaczelow iego, Flor. 40; yego, Puł. 84 v.; [illegible] Flor. 40; nye da yego, Puł. 84 v.; na łoszu [illegible] iego, Flor. 40; yego, Puł. 84 v.; w nemoczi iego, Flor. 40; w [illegible] yego, Puł. 84 v.; iego poscielę, Flor. 40; yego, Puł. 84 v.; sercze iego, Flor. 40; yego, Puł. 85 r.; ymę iego, Flor. 40; yego, Puł. 85 r.; [illegible] iego, Flor. 41; yego, Puł. 87 r.; iego czori, Flor. 44; yego, Puł. [illegible] v.; w [illegible] iego, Flor. 45; yego, Puł. 94 v.; na gorze [illegible] Flor. 47; yego, Puł. 96 v.; w domu iego, Flor. 47; w yego [illegible] Puł. 98 v.; domu iego, Flor. 48; yego, Puł. 99 r.; sława iego, Flor. 48; yego, Puł. 99 r.; dusza iego, Flor. 48; yego, Puł. 99 v.; w [illegible] iego, Flor. 48; yego, Puł. 100 r.; crasi iego, Flor. 49; yego, Puł. 100 v.; w obesrzenu iego, Flor. 49. (Puł. 100 v. przed [illegible] [illegible] iego, Flor. 49; yego, Puł. 101 r.; pełnoscz iego, Flor. [illegible] yego, Puł. 101 v.; z ulicz iego, Flor. 54. (Puł. 109 v. z [illegible] [illegible] iego, Flor. 54; szdal yesm yego, Puł. 109 v.; na [illegible] iego, Flor. 54. (Puł. 109 v. na mury yey); oblicza iego, Flor. [illegible] yego, Puł. 110 v.; obrzęd iego, Flor. 54; iego, Puł. 110 [illegible] iego, Flor. 54; yego, Puł. 110 v.; mowy iego, Flor. 54. [illegible] yego, Puł. 111 r.; w yego wyerze, Puł. 115 v.; domu [illegible] [illegible] iego, Flor. 58; yego, Puł. 117 r.; pra[illegible] [illegible] yego, Puł. 120 r.; lata iego, Flor. 60; yego, Puł. [illegible] [illegible], Puł. 122 r.; podług dzal iego, Flor. 62; [illegible] yego, Puł. 122 r.; vczinki iego, Flor. 63; yego, Puł. [illegible] iego, Flor. 64; bystroszczy yego, Puł. 125 v.; [illegible] yego, Puł. 126 r.; strumene iego, Flor. 64; yego, Puł. [illegible] iego, Flor. 64; yego, Puł. 126 r.; chwalye yego, [illegible] chwale eius); ymenu iego, Flor. 65, 67; yego, [illegible] iego, Flor. 65; yego, Puł. 127 v.; [illegible] yego, Puł. 127 v.; boycze se iego, Flor. 66; [illegible] iego, Flor. 67; yego, Puł. 129 v.; [illegible] yego, Puł. 129 v.; ymyę yego, Puł. [illegible] oblicza iego, Flor 67; przed lyczem [illegible] iego, Flor. 67. (Puł. 130 r. przed [illegible] yego, Puł. 131 r.; welmnoszstwo iego, [illegible] iego, Flor. 67; mocz yego, Puł.

133 v.; r϶ky iego, Flor. 67; yego, Puł. 133 v.; iegosz iesm ne bral, Flor. 68; yegosz, Puł. 134 v.; ym϶ iego, Flor. 68; yego, Puł. 138 r.; dob϶d϶ iego, Flor. 68. (Puł. 138 r. dobęd϶ y϶); syem϶ slug iego, Flor. 68; yego, Puł. 138 r.; nyeprzyaczyelyow yego, Puł. 138 v.; ymyenya yego, Puł. 139 r.; bog zostal iego, Flor. 70; yego, Puł. 140 r.; neprzyacele iego, Flor. 71; yego, Pul. 142 v.; we dnoch iego, Flor. 71; w dnyoch yego, Puł. 142 v.; owocz iego, Flor. 71; yego, Puł. 143 v.; ym϶ iego, Flor. 71 *(2 r.)*; yego, Puł. 143 v. *(2 r.)*; welmnoszstwa iego, Flor. 71 *(2 r.)*; wyelmostwa yego, Puł. 144 r. *(2 r.)*; drzwi iego, Flor. 73; drzwy yego, Puł. 147 v.; droszdza iego, Flor. 74; yego drozdza, Puł. 150 r.; ymyę yego, Puł. 150 v.; ym϶ iego, Flor. 75; yego, Puł. 150 v.; przebywane iego, Flor. 75; yego, Puł. 150 v.; masto iego, Flor. 75; yego, Puł. 150 v.; ocolo iego, Flor. 75; okolo yego, Puł. 151 v.; dziwi iego, Flor. 77; dzywy yego, Puł. 154 v.; czczy iego, Flor. 77. (Puł. 154 v. moczy bogu); dziwom iego, Flor. 77; yego, Puł. 155 r.; kazny iego, Flor. 77; yego, Puł. 155 r.; dobrze czin϶czich iego, Flor. 77; dobroty yego, Puł. 155 r.; w zacone iego, Flor. 77; yego, Puł. 155 r.; duch iego, Flor. 77; yego, Puł. 155 r.; we zbawenu iego, Flor. 77; yego, Puł. 156 v.; szukach϶ iego, Flor. 77; szukaly yego, Puł. 157 r.; w dziwi iego, Flor. 77; yego, Puł. 157 r.; w obrzodze iego, Flor. 77; w obrzędze yego, Puł. 157 v.; r϶ku rego *(pro:* iego), Flor. 77; ręky yego, Puł. 158 r.; prawicza iego, Flor. 77; yego, Puł. 159 r.; swadeczstw iego, Flor. 77; obrzędow yego, Puł. 159 v.; ymyenya yego, Puł. 161 r.; masto iego, Flor. 78; yego, Puł. 162 r.; iegosz ne zna, Flor. 80; yegosz nyeznal, Puł. 165 v.; r϶cze iego, Flor. 80; ręcze yego, Puł. 165 v.; od brzemon iego, Flor. 80; od brzemyon chrzbyet yego, Puł. 165 v.; iegosz iest pomocz, Flor. 83; yegosz yest pomocz, Puł. 169 v.; zbawene iego, Flor. 84; yego, Puł. 171 v.; boi϶czich se iego, Flor. 84; yego, Puł. 171 v.; zaloszena iego, Flor. 86; yego, Puł. 174 r.; leleiana iego, Flor. 88; leleyenya yego, Puł. 177 v.; pelnoszcz yego, Puł. 177 v. (Flor. 88. pelnoscz iey); w coliczi iego, Flor. 88; w okolyczy yego, Puł. 177 v.; r϶k϶ iego, Flor. 88; rękę yego, Puł. 179 r.; od oblicza iego, Flor. 88; przed oblyczym yego, Puł. 179 r.; neprzyaczele iego, Flor. 88; yego, Puł. 179 r.; prawicz϶ iego, Flor. 88; yego, Puł. 179 r.; rog iego, Flor. 88; yego, Puł. 179 r.; stolecz iego, Flor. 88, Puł. 179 v.; syem϶ gego, Flor. 88; szyemyę yego, Puł. 179 v.; sinowe iego, Flor. 88; yego, Puł. 179 v.; syem϶ iego, Flor. 88; yego, Puł. 180 r.; stolecz iego, Flor. 88; stolecz yego, Puł. 180 r.; mecza iego, Flor. 88; myecza yego, Pul. 180 v.; sw϶toscz yego, Flor. 88; yego, Puł. 180 v.; czywerdz϶ iego, Flor. 88; czwyerdzo yego, Puł. 180 v.; neprzyaczele iego, Flor. 88; yego, Puł. 180 v.; ploti iego, Flor. 88; yego, Puł. 180 v.; dni czasa iego, Flor. 88; dny czassu yego, Puł. 181 r.; prawda iego, Flor. 90; yego, Puł. 184 r.; pod pormy iego, Flor. 90; pod pyory yego, Puł. 184 r.; oblicze iego, Flor. 94; lycze yego, Puł. 189 v.; iego iest morze, Flor. 94; yego yest morze, Puł. 190 r.; lud iego, Flor. 94; lyud pastwy yego,

Puł. 190 r.; glos iego, Flor. 94; yego, Puł. 190 r.; w rǿcze iego, Flor. 94; w ręcze yego, Puł. 190 r.; iego, Wacł. 108 r.; rǿczye iego, Flor. 94; ręcze yego, Puł. 190 r.; rance iego, Wacł. 108 r.; wisokoscy gor iego sǿ, Flor. 94; gor yego, Puł. 190 r.; pastwi iego, Flor. 94; ręku yego, Puł. 190 r.; ymenu iego, Flor. 95; yego, Puł. 191 r.; zbawene iego, Flor. 95; yego, Puł. 191 r.; dziwi iego, Flor. 95; yego, Puł. 191 r.; slawǿ iego, Flor. 95; slawę yego, Puł. 191 r.; w obesrzenu iego, Flor. 95. (Puł. 191 v. przed nym); w trzemi iego, Flor. 95; w trzemy yego, Puł. 191 v.; ymenu iego, Flor. 95; yego, Puł. 191 v.; w trzeme swǿtem iego, Flor. 95; yego, Puł. 191 v.; w swǿtosci iego, Flor. 95; yego, Puł. 191 v.; neprzyaczele iego, Flor. 96; yego, Puł. 192 v.; stolcza iego, Flor. 96; yego, Puł. 192 v.; okolo iego, Flor. 96; okolo yego, Puł. 192 v.; zyemya yego, Puł. 192 v.; w ocrǿdze iego, Flor. 96. (Puł. 192 v. w okolyczy); blyzkawicze iego, Flor. 96; yego, Puł. 192 v.; slawǿ iego, Flor. 96; slawę yego, Puł. 193 r.; swotosczy iego, Flor. 96; yego, Puł. 193 v.; prawotǿ iego, Flor. 96; prawotę yego, Puł. 193 r.; angeli iego, Flor. 96; yego, Puł. 193 r.; pelnoscz iego, Flor. 97; yego, Puł. 194 v.; kazn iego, Flor. 98. (Puł. 195 v. kazn); ... iego, Flor. 98; ymyę yego, Puł. 195 v.; swadeczstw iego, Flor. ... obrzęda yego, Puł. 195 v.; podnoszek nog iego, Flor. 98; yego, Puł. 195 v.; w kaplanech iego, Flor. 98; yego, Puł. 195 v.; na gorze swǿtey iego, Flor. 98; yego, Puł. 196 r.; w obesrzenu iego, Flor. 98. (Puł. 196 r. przedeyn); trzemy iego, Flor. 99; yego, Puł. 196 v.; ... iego, Flor. 99; yego, Puł. 196 v.; prawda iego, Flor. 99; yego, Puł. 196 v.; pastwi iego, Flor. 99; yego, Puł. 196 v.; ymyę yego, Puł. 196 v. (Flor. 99. ymǿ gospodnowo); miloserdze iego, Flor. 99; yego, Puł. 196 v.; boyǿ szye yego, Puł. 198 r.; czas smilowana iego, Flor. 101; yego, Puł. 199 v.; nad zemyǿ yego, Puł. 199 v. (Flor. 101 *brak*); kamyenye yego, Puł. 199 v. (Flor. 101. *brak*); chwalǿ yego, Flor. 101; chwalę yego, Puł. 200 r.; ymenv swǿtemv gego, Flor. 102; yego, Puł. 201 r.; iego, Wacł. 10 r.; wszech odplat yego, Flor. 102; Puł. 201 r.; iego, Wacł. 10 v.; boyǿczym sze yego, Puł. 202 r. (Flor. 102. sebe); angeli yego, Flor. 102; yego, Puł. 202 v.; dzy yego, Flor. 102, Puł. 202 v.; kazny yego, Flor. 102, Puł. 202 v.; boyǿczymy sye yego, Flor. 102; yego, Puł. 202 v.; krolewstwo yego, Flor. 102, Puł. 202 v.; prawda yego, Flor. 102. (Puł. 202 v. *brak*); vstawenye yego, Flor. 102. (Puł. 202 v. *brak*); dzyala yego, Flor. 102, Puł. 203 r.; panstwa iego, Flor. 102; yego, Puł. 203 r.; czy nycze wolǿ yego, Flor. 102; yego, Puł. 203 r.; slowo yego, Flor. 102. (Puł. 203 r. slowo); syly yego, Flor. 102; yego, Puł. 203 r.; slugy yego, Flor. 102, 104; yego, Puł. 203 r., 207 v.; w dzalocz yego, Puł. 203 r.; wirzchi gego, Flor. 103; yego, Puł. 203 v.; yego nyeprzestopyǿ, Puł. 204 r. (Flor. 103. geysze neprzestǿpyǿ); odzyes yego, Flor. 103, Puł. 204 r.; gymyǿ yego, Flor. 104; ymyę yego, Puł. 207 r.; w ymenv swyǿtem yego, Flor. 104; yego, Puł. 207 r.; dzala yego; Flor. 104; yego, Puł. 207 r.; dzywi gego, Flor. 104; yego, Puł. 207 r.; wybrany iego, Flor. 104; yego, Puł. 207 v.; dzywi

yego, Flor. 104; yego, Puł. 207 v.; sǫdy yego, Flor. 104, Puł. 207 v.; sǫdi vst yego, Flor. 104; yego, Puł. 207 v.; szukaycze oblyczaya yego, Flor. 104; oblycza yego, Puł. 207 v.; bydlyǫczy yego, Flor. 104. (Puł. 208 r. bydlǫcze ye); noghi yego, Flor. 104; yego, Puł. 208 v.; zelyazo przeszlo duszę yego, Puł. 208 v. (Flor. 104. *brak)*; slowo yego, Flor. 104, Puł. 208 v.; ksǫszǫta yego, Flor. 104. (Puł. 208 v. kszyǫzęta); stare yego, Flor. 104, Puł. 208 v.; lvdv yego, Flor. 104; yego, Puł. 209 r.; w slvghy yego, Flor. 104; slugam yego, Puł. 209 r.; nad nyeprzyyaczele yego, Flor. 104; yego, Puł. 209 r.; sprawedlnosty yego, Flor. 104. (Puł. 210 v. prawot); zakona yego, Flor. 104, Puł. 210 v.; myloserdze yego, Flor. 105; yego, Puł. 210 v.; chwaly yego, Flor. 105; yego, Puł. 211 r.; myloserdza yego, Flor. 105. (Puł. 211 v. twego); chwalǫ yego, Flor. 105; yego, Puł. 212 r.; rady yego, Flor. 105, Puł. 212 r.; dzal yego, Flor. 105, Puł. 212 r.; slowom yego, Flor. 105 (*2 r.)*, Puł. 212 r., 213 r.; wybrany yego, Flor. 105, Puł. 212 v.; gnyew yego, Flor. 105, Puł. 213 r.; duch yego, Flor. 105; lyud yego, Puł. 213 v.; myloserdza gego, Flor. 105. (Puł. 214 v. swego); dziwy yego, Flor. 106; yego, Puł. 215 v.; myloserdza yego, Flor. 106; yego, Puł. 215 v.; myloserdze yego, Flor. 106; yego, Puł. 215 r.; dzywy yego, Flor. 106 (*2 r.)*, Puł. 216 r.; welny albo przewaly gego, Flor. 106; welny yego, Puł. 217 r.; dzala yego, Flor. 106, Puł. 217 r.; myloserdza yego, Flor. 106; yego, Puł. 217 v.; modlitwa yego, Flor. 108; yego, Puł. 221 r.; synowe yego, Flor. 108 (*3 r.)*; yego, Puł. 221 r. v.; dny yego, Flor. 108, Puł. 221 r.; szona yego, Flor. 108; yego. Puł. 221 r.; byscuptwo yego, Flor. 108; yego, Puł. 221 r.; na prawy yego, Flor. 108; yego, Puł. 108; nad syrotamy yego, Flor. 108. (Puł. 221 v. nad szyrotamy); ymǫ yego, Flor. 108, 110; yego, Puł. 221 v., 225 v.; maczerze yego, Flor. 108, Puł. 221 v.; yme yego, Flor. 108; ymyenye yego, Puł. 221 v.; neprawedlnost oczczw yego, Flor. 108. (Puł. 221 v. oyczow ye-); w wnantrza yego, Flor. 108; wnǫtrza yego, Puł. 222 r.; w koszczy yego, Flor. 108; yego, Puł. 222 v.; boyǫczym se gego, Flor. 110; yego, Puł. 225 r.; prawda yego, Flor. 110, Puł. 225 r., dzalo yego, Flor. 110, Puł. 225 r.; wole yego, Flor. 110; yego, Puł. 225 r.; kaszny gego, Flor. 110; yego, Puł. 225 v.; dzala rǫkv yego, Flor. 110; yego, Puł. 225 v.; chwalne gego, Flor. 110; chwalyenye yego, Puł. 226 r.; szemǫ gego, Flor. 111; yego, Puł. 226 r.; w domv gego, Flor. 111; yego, Puł. 226 v.; sercze gego, Flor. 111; yego, Puł. 226 v.; prawda gego, Flor. 111, Puł. 226 v.; sercze gego, Flor. 111; yego, Puł. 226 v.; prawota yego, Flor. 111, Puł. 227 r.; rog yego, Flor. 111, Puł. 227 r.; ymǫ gego, Flor. 112. (Puł. 227 v. ymyę boze); slawa gego, Flor. 112; yego, Puł. 227 v.; swǫtoscz gego, Flor. 113; yego, Puł. 228 r.; mocz yego, Flor. 113, Puł. 228 v.; swǫtych gego, Flor. 115; yego, Puł. 232 r.; ludzmy yego, Flor. 115; lyudem yego, Puł. 232 r.; luda yego, Flor. 115; yego, Puł. 232 v.; myloserdze gego, Flor. 117 (*4 r.)*; yego, Puł. 233 r. (*2 r.)*, 233 v. (*2 r.)*; myloser-

dzy yego, Flor. 117; yego, Puł. 236 r.; szukayǫ gego, Flor. 118; yego, Puł. 236 v.; swadeczsstwa gego, Flor. 118; yego, Puł. 236 v.; iego, Wacł. 3 v; na drogach gego, Flor. 118; yego, Puł. 236 v.; iego, Wacł. 4 r.; gegosz wymal gesm sǫ, Flor. 118; yegosz wnymal yesm szye, Puł. 240 r.; gegosz wczǫstwo albo dzyal, Flor. 121; yegosz vczęstek, Puł. 257 r.; gory około gego, Flor. 124; około yego, Puł. 259 v.; chodzǫ po drogach gego, Flor. 127; yego, Puł. 261 v.; yego, Wacł. 81 r.; w slowe gego, Flor. 129; yego, Puł. 263 v.; iego Wacł. 19 r.; lychot gego ze wszch, Flor. 129; ze wszech zlosczy yego, Puł. 263 v.; iego, Wacł. 19 v.; smarǫ gego, Flor. 131; szmyary yego, Puł. 264 v.; w stan gego, Flor. 131; yego, Puł. 265 r.; noghy gego, Flor. 131; yego, Puł. 265 r.; ne oblvdzy gego, Flor. 131; yego, Puł. 265 v.; swǫczy gego, Flor. 131; yego, Puł. 266 r.; vboghe gego, Flor. 131. (Puł. 266 r. vboge yey); popy gego, Flor. 131. Puł. 266 r.; neprziyaczele gego, Flor. 131; yego, Puł. 266 r.; w kray odzena gego, Flor. 132; odzyenya yego, Puł. 266 v.; ymenv yego, Flor. 134; yego, Puł. 267 v.; slugy gego, Flor. 134; yego, Puł. 268 r.; myloserdze gego, Flor. 135; yego, Puł. 269 v.; mocz gego, Flor. 135; yego, Puł. 270 r.; przez poszrzod gego, Flor. 135; yego, Puł. 270 r.; myloserdze gego, Flor. 135; iego, Puł. 270 v.; czmy gego, Flor. 138; yego, Puł. 274 v.; swatloscz gego, Flor. 138; yego, Puł. 274 v.; w syecy gego, Flor. 140; yego, Puł. 278 v.; przed oblyczym gego, Flor. 141; przed oczyma yego, Puł. 278 v.; yego syn, Puł. 279 v.; dny gego, Flor. 143; dnyowye yego, Puł. 282 r.; lud gegosz pan bog gego, Flor. 143; yegosz gospodzyn bog yego, Puł. 283 v.; welkosczy yego ne konczа, Flor. 144; yego, Puł. 284 r.; smylowana gego, Flor. 144; iego, Puł. 284 v.; wszytka dzala gego, Flor. 144; yego, Puł. 284 v.; boyǫczym syǫ gego, Flor. 144; yego, Puł. 285 v.; ymenv swǫtemv gego, Flor. 144; yego, Puł. 286 r.; pomocznyk gego, Flor. 145; yego, Puł. 286 v.; iego, Wacł. 125 v.; wynydze duch yego, Flor. 145, Puł. 286 v.; iego, Wacł. 125 v.; w pane bodze gego, Flor. 145; yego, Puł. 286 v.; iego, Wacł. 125 v.; nadzeyǫ gego, Flor. 145; nadzeya yego, Puł. 286 v.; iego, Wacł. 125 v.; gegosz bog, Flor. 145; yegosz bog, Puł. 286 v.; iegosz bog, Wacł. 125 v.; za yego dobroczy, Puł. 287 v.; mocz gego, Flor. 146; yego, Puł. 288 r.; iego, Wacł. 129 v.; mǫdroszcy gego, Flor. 146; yego, Puł. 288 r.; iego, Wacł. 129 v.; myloserdze gego, Flor. 146; yego, Puł. 288 v.; iego, Wacł. 130 v.; boyǫcym se gego, Flor. 146; yego, Puł. 288 v.; iego, Wacł. 130 v.; duch gego, Flor. 147; yego, Puł. 289 r.; iego, Wacł. 133 v.; przed oblyczym zymnosczy gego, Flor. 147; yego, Puł. 289 r.; molwa gego, Flor. 147; yego, Puł. 289 r.; mowa iego, Wacł. 133 v.; angely gego, Flor. 148; yego, Puł. 289 v.; moczy gego, Flor. 148; yego, Puł. 289 v.; slowo gego, Flor. 148; yego, Puł. 290 r.; ymyǫ gego samego, Flor. 148: yego, Puł. 290 v.; wszem swǫtym gego, Flor. 148; yego, Puł. 290 v.; chwala gego, Flor. 148, 149; yego, Puł. 290 v., 291 r.; ymǫ gego, Flor. 149; yego, Puł. 291 r.; w swǫtych gego, Flor. 150; yego, Puł. 291 v.; iego, Wacł. 142 r.;

welkoszczy gego, Flor. 150; yego, Puł. 291 v.; syly gego, Flor. 150; yego, Puł. 291 v.; moci iego, Wacł. 142 r.; w sylach gego, Flor. 150; yego, Puł. 291 v.; ymǫ gego, Flor. Isai.; yego, Puł. 293 r.; wzywaycze ymǫ gego, Flor. Isai.; yego, Puł. 293 r.; wynalezena gego, Flor. Isai.; yego, Puł. 293 r.; przeczywnyczy gego, Flor. Ann.; yego, Puł. 296 r.; ymǫ gego, Flor. Moy.; yego, Puł. 296 v.; woyskǫ gego, Flor. Moy.; yego, Puł. 297 r.; poszrod gego, Flor. Moy. (Puł. 299 r. poszrod morza); słowa gego, Flor. Habac.; yego, Puł. 299 r.; przed obłyczym gego, Flor. Habac.; yego, Puł. 299 v.; w rǫkv gego, Flor. Habac.; yego, Puł. 299 v.; ku wecznoscy gego, Flor. Habac.; yego, Puł. 299 v.; noghy gego, Flor. Habac.; nogy yego, Puł. 299 v.; blask gego, Flor. Habac.; yego, Puł. 299 v.; mocz gego, Flor. Habac.; yego, Puł. 299 v.; yego yen szrze, Puł. 301 r.; synowye yego, Puł. 302 v.; yego sǫdy, Puł. 302 v.; lyud yego, Puł. 303 r.; wodza yego, Puł. 303 v.; dzedzycztwa yego, Puł. 303 r.; synowe yego, Flor. 304 v.; lyud yego, Puł. 307 v.; kv gegosz przysczv, Flor. Atan.; ku yegosz przyszczyu, Puł. 311 r. (Wacł. 113 v. ku ktoregoz prziscziu). *Przez omyłkę zdaje się powstała w psałterzu Floryjańskim forma* igo, pelnosnoscz igo, 95, *zamiast* iego; *w Puławskim* 192 r. pelnoszcz yego.

W znaczeniu accusativu: w iegosz iesm pwal, Flor. 40; w yegosz yesm pwal, Puł. 85 v.; yegosz mylowal, Puł. 95 v. (Flor. 46. iǫsz milowal); w gegosz wszytek zbor czerekwy yma pwacz, Puł. 120 v.; blogoslawoni iegosz ies wibral, Flor. 64; yegosz yes wybral, Puł. 125 v.; iegosz ies vderzyl, Flor. 68; yegoszesz ty vderzyl, Puł. 137 r.; krolyowye yego wzywayǫ, Puł. 142 r.; iegosz ies poczwerdzil sobe, Flor. 79 *(2 r.)*; yegoszes poczwyrdzyl sobie, Puł. 164 v. *(2 r.)*; bog yegoz sławą w radzye szwyętich, Puł. 177 r. (Flor. 88. iensze slawon bǫdze); iegosz ti navczisz gospodne, Flor. 93; yegosz ty nauczasz boze, Puł. 188 v.; yegoszesz stworzyl, Puł. 206 r. (Flor. 103. genz yes stworzyl); yegozz wybral gyey, Flor. 104; yegosz wybral gy, Puł. 209 r.; powyszcze yego, Flor. 106. (Puł. 217 v. powyszycze ye); bǫdǫ strzedz gego, Flor. 118; będę strzecz yego, Puł. 239 v.; strzedz bǫdǫ iego, Wacł. 23 r.; gysz strzegǫ gego, Flor. 126; yego, Puł. 261 r.; oszywy gego, Flor. Habac. (Puł. 299 r. ozywy ye).

Formy z przyimkami mają na początku spółgłoskę ń, ńego: od nego, Flor. prol. 2; od nyego, Puł. 3 r.; od nego, Flor. 17, 54, 61 *(2 r.)*, 67, 71; od nyego, Puł. 29 v., 110 r., 120 v., 121 r., 132 v., 143 v.; od nego, Flor. 32. (Puł. 62 v. przed nym); do nyego, Puł. 157 v. (Flor. 77. knemu); od nego, Flor. 88, 108; od nyego, Puł. 180 r., 222 r.; w nego, Flor. 129; vnyego, Puł. 263 v.; u nyego, Wacł. 19 r.

Nader rzadka jest forma go: owa ne bilo go, Flor. 36; owo go nye, Puł. 76 r.; bo go wyelye yest, Puł. 47 r. (Flor. 24. wele wem iest). *Z partykuły przeczącéj* ńe *i formy* iego, *a raczéj* go *powstał wyraz* ńego, *który znajdujemy niekiedy w psałterzu Puław-*

skim: nie iest ktoby vczynyl dobre nyego asz do iednego, 21 v. (Flor. 13. ne iest asz do iednego); nyego yenby dobrze vczynyl, Puł. 107 r. (Flor. 52. ne iest iensze bi vczinil dobre); *ślad przejścia formy* nyeyego w nyego *mamy w przykładzie* nyeygo asz do gednego, Puł. 107 r. (Flor. 52. ne yest asz do iednego). *Ta okoliczność, że negacyja ńe w znaczeniu:* nie ma, nie jest, *stoi z genetivem, świadczy o bardzo starożytnym pochodzeniu psałterza Puławskiego, i jest po części także dowodem, że nie jest on przepisany z Flor., w którym w tych trzech miejscach jest już późniejszy zwrot* nie jest. *Widocznie więc za wzór psałterzowi Puławskiemu służył o wiele starszy jakiś psałterz, niż Floryjański. O znaczeniu, jakie tu ma negacyja, porówn. Miklosicha, Vergl. Gram. IV. 72, i rozprawę Von der Negation in den slav. Spr. 3; Nehring, Iter Flor. 36.*

Masculina. Mojego, mego: ducha mogego, Flor. 141; moyego, Puł. 279 r.; domu moiego, Flor. 100; mego, Puł. 197 v.; od zamǫtka mego, Flor. 31; od zamętka mego, Puł. 61 r.; w dzen zamǫta mego, Flor. 76; w dzyen zamętka me *(sic)*, Puł. 152 r.; w dzen zamǫta mego, Flor. 85; zamęta mego, Puł. 172 v.; od boga mego, Flor. 17, Puł. 30 v.; wchodi boga mego, Flor. 67; boga mego, Puł. 132 v.; w domu boga mego, Flor. 83. (Puł. 170 r. w domu boga); boga mego, Flor. 118, 113, Puł. 248 v., Wacł. 38 r.; szywot dvcha mego, Flor. Isai. sec.; ducha mego, Puł. 294 r.; lichotǫ grzecha mego, Flor. 31; grzecha mego, Puł. 60 v.; od grzecha mego, Flor. 50, Puł. 103 v., K. Świdz.; kelicha mego, Flor. 15. (Puł. 24 v. czyrpyenya mego); sziwota mego, Flor. 22, 25, 26 *(2 r.)*; zywǫta mego, Puł. 44 r., 49 r., 50 r. v.; bogu sziwota mego, Flor. 41; zywota mego, Puł. 87 r: od mego zywota, Puł. 122 v.; z ludu mego, Flor. 88; z lyudu mego, Puł. 178 v.; bǫdǫly strzedz obrzǫda mego, Flor. 131; obrzęda mego, Puł. 265 v.; chleba mego, Flor. 101; mego, Puł. 198 v.; ostali sǫ zacona mego, Flor. 88; zakonu mego, Puł. 179 v.; glosa mego, Puł. 154 r. (Flor. 77. zacon moy); ne sliszal lud moy glossa mego, Flor. 80; glossa mego, Puł. 166 r.; glosza mego sluzay, Flor. 118, 145. (Puł. 252 r. glos moy sluchay); od owecz oczcza mego, Flor. prol; z domu oczcza mego, Flor. prol.; bog oczcza mego, Flor. Moy.; oycza mego, Puł. 296 v.; wchodi crola mego, Flor. 67; krolya mego, Puł. 132 v.; od boga zbawiczela mego, Flor. 23. (Puł. 245 r. zbawyczyela swego); czlowek pocoia mego, Flor. 40; mego, Puł. 85 v.; posrzod domu mego, Flor. 100; poszrod domu mego; Puł. 197 r.; w stan domv mego, Flor. 131; w stayn domu mego, Puł. 264 v.

Jako accusativus: oddalil ies ... blisznego moiego, Flor. 87. (Puł. 176 v. blysszego); gdi pwam w boga mego, Flor. 68; w boga mego, Puł 134 v.; nalazl iesm dawida slugǫ mego, Flor. 88; slugę mego, Puł. 178 v.

Twojego *nader rzadko znajdujemy*: natwardszego przebytka twogego, Flor. Moy.; przebytka twego, Puł. 298 v.

Powszechną w obu psałterzach jest forma twego*:* z przebitka twego, Flor. 51; twego, Puł. 106 r.; ducha swǫtego twego ne oteymuy,

Flor. 50; twego, Puł. 104 r., Wacł. 9 r.; kamo poydǫ twego, Flor. 138; kamo poydę od ducha twego, Puł. 274 r.; ot odwocza *(sic)* brwcha twego, Flor. 131; brzucha twego, Puł. 265 v.; z wszech dnow szywota twego, Flor. 127; zywota twego, Puł. 262 r.; w obezrzenu luda twego, Flor. 67. (Puł. 130 v. przed twoy lynd); w dobrowolstwye lvda twego, Flor. 105; lyuda twego, Puł. 211 r.; w radosczy lvda twego, Flor. 105; lyuda twego, Puł. 211 r.; we zbawyenye lyuda twego, Puł. 300 v; sstrzegǫ sǫda twego, Flor. 105. (Puł. 211 r. sǫda); podlug sǫda twego, Flor. 118, 145 (*2 r.*), Puł. 252 r. v.; ducha gnewu twego, Flor. 17; gnyewu twego, Puł. 30 r.; od oblicza gnewu twego, Flor. 37; gnyewa twego, Puł. 77 r.; roserdze gnewu twego, Flor. 68; gnyewa twego, Puł. 137 r.; mocz gnewu twego, Flor. 89; gnyewa twego, Puł. 183 r.; wesrzod kosczola twego, Flor. 47; twego, Puł. 97 r.; od cosczoła twego, Flor. 67; twego, Puł. 133 r.; okolo stola twego, Flor. 127, Puł. 262 r.; sztolu thwego, Wacł. 81 v.; s twego zakona, Flor. 93, Puł. 188 v.; ze zakona twego, Flor. 118; zakona twego, Puł. 238 r.; z zakona twego, Wacł. 6 r., Flor. 118, Puł. 239 r, Wacł. 7 v.; strzedz bǫdǫ zakona twego, Flor. 118; twego, Puł. 240 v., Wacł. 24 v.; od zakona twego, Flor. 118, 49, Puł. 241 v., Wacł. 25 v.; zostayǫcze zakona twego, Flor. 118, 49, Puł. 241 v.; strzegl gesm zakona twego, Flor. 118, 49; twego, Puł. 242 r., Wacł. 26 v.; strzedz zakona twego, Flor. 118, 57; twego, Puł. 242 r., Wacł. 26 r.; zakona twego ne zapomnal gesm, Flor. 118, 57, 105, 153; twego, Puł. 242 v., 247 v., 252 v., Wacł. 27 r., 37 r.; ot zakona twego, Flor. 118, 145; twego, Puł. 252 r.; glos gromu twego, Flor. 76, Puł. 153 v.; ot glossa groma twego, Flor. 103, Puł. 204 r.; w oblicze pomazancza twego, Flor. 83; twego, Puł. 170 r.; przemenene pomazancza twego, Flor. 88; twego, Puł. 181 v.; nagotowane stolcza twego, Flor. 88; twego, Puł. 178 r.; domu oczcza twego, Flor. 44; oycza twego, Puł. 93 v.; kopya twego, Puł. 300 v.; crasǫ domu twego, Flor. 25; twego, Puł. 49 r.; domu twego, Flor. 35, Puł. 71 r.; z domu twego, Flor. 49, Puł. 101 r.; w dobrich domu twego, Flor. 64; twego, Puł. 125 v.; miloscz domu twego, Flor. 68; twego, Puł. 135 r.; w sczanach domv twego, Flor. 127; twego, Puł. 262 r. (Wacł. 81 r. domu szwego); od slugi twego, Flor. 26; od slugy twego, Puł. 51 r., Flor. 68, Puł. 136 r.: na modlitwǫ slugi twego, Flor. 79; slugy twego, Puł. 163 v.; vwesel duszǫ slugi twego, Flor. 85; twego, Puł. 172 r.; obrzǫd slugi twego, Flor. 88; slugy twego, Puł. 180 v.; szvkay slughy twego, Flor. 118, 169; twego, Puł. 255 r., Wacł. 116 r.

Jako accusativus: chwaly boga twego, Flor. 147, Puł. 288 v.; chwal boga twego, Wacł. 288 v.; potǫpil ies pomazancza twego, Flor. 88; twego, Puł. 180 r.; spytay oycza twego, Puł. 302 v.; zapomnyal yes boga stworzyczelya twego, Puł. 304 r.; zbawona vczin slugǫ twego, Flor. 85; slugę twego, Puł. 172 r.; przymy slughǫ twego, Flor. 118, 121; slugę twego, Puł. 249 r.; slugǫ twego, Wacł. 39 r.;

prze dawyda slvgộ twego, Flor. 131; slugę twego, Puł. 265 r.; otkvpil ges dauyda slvgan twego, Floı. 143; slugę twego, Puł. 282 v.

Swojego *również bardzo rzadko znajdujemy i to tylko we Flor.*: ne odpộdzil gospodzin luda swoiego, 94. (Puł. 190 r. *brak;* Wacł. 308 r. lyuda swego); powyszy rog pomazancza swogego, Flor. Ann. (Puł. 296 v. swego).

Ogólną formą jest ściągnięta swego: pomocznika swego, Flor. 51; swego, Puł. 106 r.; we scriczu przebitku swego, Flor. 26; stana swego, Puł. 50 v.; z nagotowanego przebitka swego, Flor. 32, Puł. 63 r.; lyuda swego, Puł. 21 v.; luda swego, Flor. 13, 27; swego, Puł. 23 r, 53 r.; iộczstwo luda swego, Flor. 52; swego, Puł. 107 v.; ne odpộdzy gospodzin luda swego, Flor. 93; swego, Puł. 188 v.; se ksộszộty lvda swego, Flor. 112; swego, Puł. 228 r.; okolo lvda swego, Flor. 124; swego, Puł. 259 v.; rog lvda swego, Flor. 148; swego, Puł. 290 v.; myloszczywy będze zyemy lyuda swego, Puł. 307 v.; gnewu swego, Flor. 9; gnyewu swego, Puł. 16 r.; szczyesszcze gnyewa swego, Puł 158 v. (Flor. 77. sczdze gnewu swemu); w dzen gnewa swego, Flor. 109; swego, Puł. 224 v.; odgymcza zbawena pomazancza swego, Flor. 27; swego, Puł. 53 r.; oleia swego, Flor. 4: olyeya swego, Puł. 6 r.; od boga zbawyczyelya swego, Puł. 45 r. (Flor. 23. mego); zostal boga stworzyczyelya swego, Puł. 304 r.; panem domu swego, Flor. 104; swego, Puł. 208 v.

Jako accusativus: poslal angela swego, Flor. prol.; pomazal me w miloserdzu pomazancza swego, Flor prol.; zbawộna vczinil gospodzin pomazancza swego, Flor. 19; swego, Puł. 37 r.; pascz iacoba slugộ swego, Flor. 77; slugę swego, Puł. 160 v.; wibral dawida slugộ swego, Flor. 77; swego, Puł. 160 v.; poslal moyszesza slugộ swego, Flor. 104; slugę swego, Puł. 209 r.; dziwna vczinil gospodzin swộtego swego, Flor. 4; szwyętego swego, Puł. 5 v.

Naszego: zamộtka naszego, Flor. 43; zamętka naszego, Puł. 91 v.; croma boga naszego, Flor. 17; kromye boga nasszego, Puł. 32 r.; boga naszego, Flor. 19, Puł. 36 v.; w ymyenyu gospodna boga naszego, Puł. 37 r. (Flor. 19. w ymenu gospodnowe); zapomneli iesmi ymộ boga naszego, Flor. 43; zapomnyely ymyenya boga naszego, Puł. 91 r.; w mescze boga naszego, Flor. 47 *(2 r.);* naszego, Puł. 96 v. (Puł. 97 r. boga moczy); bộdz sywatloscz gospodna boga naszego, Flor. 89; boga naszego, Puł. 183 v., Wacł. 15 v.; w trzemech domu boga naszego, Flor. 91; boga nasszego, Puł. 186 v.; zbawene boga naszego, Flor. 97; boga naszego, Puł. 194 r.; prze dom gospodna boga naszego, Flor. 121, Puł. 257 v.; w trzemych domowych boga nasszego, Flor. 133; boga naszego, Puł. 267 r.; w stremech domv boga naszego, Flor. 134; w trzemyech boga nasszego, Puł. 267 v.: opleczene albo czala przygộcze tesz pana naszego, Flor. Atan.; narodzenye tesz gospodna naszego, Puł. 310 r.; wczielenie tez pana naszego, Wacł. 112 r.; yako brata naszego, Flor. 34, Puł. 68 r.; we wszelke dny szywota naszego, Flor. Isai. sec.; zywota naszego, Puł. 295 r.; crola naszego, Flor. 88; krolya nasszego, Puł. 178 v.

W znaczeniu accusativu: blogoslawcze poganowe boga naszego, Flor. 65; boga nasszego, Puł. 127 v.

Waszego: nechaycze wznaszacz rogu waszego, Flor. 74; rogu wasszego, Puł. 150 r.

Wszego (*nomin. sing. starosł.* вьсь): ze wszego zamǫtka, Flor. 53. (Puł. 108 v. ze wszelkyego zamętka); ze wszego szmutku, Wacł. 3 r.; wszego lyuda poganskego, Puł. 116 v. (Flor. 58. wszitco poganstwo); przed oczyma wszego luda yego, Flor. 115; swego lyuda yego, Puł. 232 v., *forma* swego *o wiele starsza od téj, która jest w psałterzu Floryjańskim, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 228*; ne zaszegl wszego gnewu swego, Flor. 77; swego gnyewu wszego, Puł. 157 v.; wszego dna, Flor. 36. (Puł. 74 v. całego dnya); wszego dna, Flor. 37, 43 (*2 r.*), 55 (*3 r.*); wszego dnya, Puł. 78 r., 89 v., 90 v., 111 v. (*2 r.*), 112 r.; wszego dna, Flor. 70 (*2 r.*). 85, 87, 88, 101. (Puł. 140 v., 141 v., 172 r., 175 v., 178 r., 198 v. wszystek dzyen); wszego dna, Flor. 71, 73, 87, 139; wszego dnya, Puł. 143 v., 149 r., 176 v., 276 r.

§. 250. Neutra. Mojego: w chczenu picza moiego, Flor. 68. (Puł. 136 v. w pragnoszczy moyey); nyevmyętstwa moyego, Puł. 46 v.

Mego: nevmenstwa mego, Flor. 24; dzedzycztwa mego, Puł. 24 v. (Flor. 15. dzedzini moiey); v myescze phylgrzymstwa mego, Flor. 118, 49; pǫtnycztwa mego, Puł. 241 v.; pielgrzimowanya mego, Wacł. 26 v.; mislene sercza mego, Flor. 18; szyercza mego, Puł. 36 r.; sercza mego, Flor. 21, 24, 37, 39, 48, 72, 100, 118; szyercza mego, Puł. 41 r., 47 v., 77 v., 82 v., 98 r., 146 v.. 197 r., 236 v.; wyeszyelye szyercza mego sǫ, Puł. 248 r. (Flor. 118, 105. weszele syercze moge sǫ); weszele szercza mego sǫ, Wacł. 37 v.; ne spusczay sercza mego, Flor. 140; szyercza mego, Puł. 277 v.; szercza mego, Wacł. 17 r.; miloserdza za prawdǫ mego ne rozproszǫ, Flor. 88; myloszyerdzya mego, Puł. 179 v.; zbawene oblicza mego, Flor. 41 (*2 r.*); lycza mego, Puł. 86 v.; oblycza mego, Puł. 87 v.; oblicza mego, Flor. 42, 43; oblycza mego, Puł. 88 v.; lycza mego, Puł. 90 v.; od czakana mego, Flor. 118, 113; od czekanya mego, Puł. 248 v. (Wacł. 38 r. prze oczekowanie moie); czyrpyenya mego, Puł. 24 v. (Flor. 15. kelicha mego); w losze postlana mego, Flor. 131; poslanya mego, Puł. 264 v.; od glossa stǫkana mego, Flor. 101; stękanya mego, Puł. 198 v.; lichota stǫpana mego, Flor. 48. (Puł. 98 v. lychota nogy mey); w dzen zamǫczana mego, Flor. 58; zamǫczenya mego, Puł. 118 r.; slowa zgrzeszena mege (*pro:* mego), Flor. 21; zgresszenya mego, Puł. 39 v.; zbawena mego, Flor. 17; zbawyenya mego, Puł. 28 v., 32 r. (*2 r.*) (Puł. 17. twego, *2 r.*); zbawena mego, Flor. 17, 21, 37, 50, 87, 88, 139: zbawyenya mego, Puł. 33 v., 39 v., 79 r., 104 v., 174 v., 179 r, 276 v.; na poczǫkv (*sic*) weszela mego, Flor. 136; wyesszyelya mego, Puł. 271 v.; szukayączy mego zla, Puł. 67 r. (Flor. 34. mislǫcz mne zlaa); mego zla, Puł. 83 v., 138 v. (Flor. 39. mego zlego, 69. mne zlich).

Twojego: prosby sercza twoiego, Flor. 36.

Twego: szyercza twego, Puł. 72 v.; sercza twego, Flor. 19; szyercza twego, Puł. 36 v.; s posrzod lona twego, Flor. 73; lona twego, Puł. 148 r.; pr϶t crolewstwa twego, Flor. 44; krolestwa twego, Puł. 92 v.; krolewstwa twego, Flor. 144 *(2 r.)*, Puł. 284 v., 285 r.; pr϶t dzedzistwa twego, Flor. 73; dzedzycztwa twego, Puł. 147 r.; na gorze dzedzyczstwa twego, Flor. Moy.; dzedzycztwa twego, Puł. 298 v.; miloserdza twego, Flor. 5, 24, 39, 50; myloszyerdza twego, Puł. 7 r., 46 v., 83 r., 103 r.; we mnoszstwe miloserdza twego Flor. 68; myloszerdza twego, Puł. 135 v.; napelneni iesmi rano miloserdza twego, Flor. 89. (Puł. 183 r. myloszyerdzya); mnostwa myloszyerdza twego, Puł. 211 v. (Flor. 105. yego); podlug myloserdza twego, Flor. 108, 118, 121, 145; twego, Puł. 223 r., 249 r., 252 r.; myloszyerdzya twego pelna yest zyemya, Puł. 242 v. (Flor. 118, 57. myloszy twogy); myloserdza twego wele, Flor. 118, 145; myloszyerdzya twego, Puł. 252 v.; w duchu roszyerdza twego, Puł. 297 r. (Flor. Moy. gnewv twogego); pan strzezy weszcza twego y wyszcza twego, Flor. 120; weszczya twego y wyszczya twego, Puł. 256 v.; swecza oblicza twego, Flor. 4; twego, Puł. 6 r.; od oblicza twego, Flor. 9, 16; twego, Puł. 13 v., 26 r.; w brzem϶ oblicza twego, Flor. 20; twego, Puł. 38 v.; ne odwraczay oblicza twego, Flor. 26; lycza twego, Puł. 51 r.; we skriczu oblicza twego, Flor. 30; twego, Puł. 59 r.; osweczene oblicza twego, Flor. 43; twego, Puł. 89 r.; oblycza twego będ϶ proszycz, Puł. 93 v. (Flor. 44. oblicze twe chwalicz b϶d϶); od karana oblicza twego, Flor. 79; twego lycza, Puł. 164 v.; w swatlosci oblicza twego, Flor. 88; twego, Puł. 178 r.; w osweczenu oblicza twego, Flor. 89; oblycza twego, Puł. 182 v.; ne otewraczay oblicza twego, Flor. 101; twego, Puł. 198 r.; w otwroceny oblyczage twego, Flor. 103; oblycza twego, Puł. 206 r.; prosyl gesm oblycza twego. Flor. 118, 57; twego, Puł. 242 r. (Wacł. 26 r. modlylem se przed obliczim twogim); od oblycza twego vczek϶, Flor. 138; twego, Puł. 274 r.; ne otwraczay oblycza twego, Flor. 142; twego, Puł. 280 v.; podlug mnoszstwa lutowana twego, Flor. 50; lyutowanya twego, Puł. 103 r.; liutowania twego, K. Świdz.; od odzena twego, Flor. 44; od odzyenya twego, Puł. 93 r.; ad (*pro:* od) karana twego, Flor. 17; od karanya twego, Puł. 30 r.; od pokarana twego, Flor. 75; od poswarzenya twego, Puł. 151 r.; od porokowanya twego, Flor. 103, Puł. 204 r.; od gnewu rozgnewana twego, Flor. 84, 101; twego, Puł. 170 v., 199 r.; zbawena twego, Flor. 17. (Puł. 32 r. mego); wesele zbawena twego, Flor. 50. (Puł. 104 v. mego); w prawdze zbawena twego, Flor. 68; twego, Puł. 135 v.; szdal gesm zbawena twego, Flor. 118, 161; twego, Puł. 253 v.; s϶dal gesm zbauena twego, Flor. 118, 169; twego, Puł. 254 v.; slutowana twego, Flor. 24, 39, 68; twego, Puł. 46 v., 83 r., 136 r.; pam϶czen b϶dz sebrana twego, Flor. 73. (Puł. 147 r. sebranya); podlug ymena twego, Flor. 47; podlug ymyenya twego, Puł. 97 r.; czakacz b϶d϶ ymena twego, Flor. 51; twego, Puł. 106 v.; boi϶czim

se ymena twego, Flor. 60; twego, Puł. 120 r.; przebit ymena twego, Flor. 73; twego, Puł. 147 v.; ymena twego ne wziwali, Flor. 78; ymyenya twego, Puł. 161 v.; prze slawǫ ymena twego, Flor. 78; twego, Puł. 162 r.; szukacz bǫdǫ ymena twego, Flor. 82. (Puł. 168 v. szukacz będǫ ymyę twe); abi se balo ymena twego, Flor. 85; twego, Puł. 173 r.; bacz se bǫdǫǫ ymena twego, Flor. 101; twego, Puł. 199 v.; podlug welicoscy ramena twego, Flor. 78; ramyenya twego, Puł. 162 v.; w welykoszczy ramena twego, Flor. Moy.; ramyenya twego, Puł. 298 v.: podlug slowa twego, Flor. 118, Puł. 238 v., Wacł. 7 r.; Flor. 118, Puł. 240 v. (Wacł. 24 r. podlug wimowi twoiey); pomny slowa twego, Flor. 118, 49, Puł. 241 r. (Wacł. 25 v. Pamiatay na slowe twoie); smyluy szye nademnǫ podlug slowa twego, Puł. 242 r. (Flor. 118, 57. smylvy se nad mnǫ, *podobnie* Wacł. 26 r., *reszty brak*); slowa twego strzegl gesm, Flor. 118, 65, Puł. 243 r. (Wacł. 28 r. wimowi twoie strzeglem); podlug slowa twego, Flor. 118, 65, Puł. 243 r., Wacł. 27 v.; podlug slowa twego, Flor. 118, 73, 105, Puł. 244 r., 247 v., Wacł. 37 r.; od licza twego, Flor. 50; od lycza twego, Puł. 104 r.; od oblicza twego, Wacł. 9 r.; ne odwraczay licza twego, Flor. 68; lycza twego, Puł. 136 r.

Swojego: w newynovaczstwe sercza swoiego, Flor. 77. (Puł. 161 r. w nyewynnoszczy swoyey); miloserdza swoiego (ne oddalil), Flor. 65. (Puł. 128 v. myloszyerdze swoye); spadnene sidla swoiego, Flor. 34; swoyego szydla, Puł. 67 r.

Swego: myesta swego (nye pozna), Flor. 102; myasta swego, Puł. 202 v.; lona swego (ne napelnyl), Flor. 128; lona swego, Puł. 263 r.; wszego bydla swego, Flor. 104; wszego paynstwa swego, Puł. 208 v.; ne naprawilo sercza swego, Flor. 77. (Puł. 155 r. nye naprawylo szyercze swe); any otwroczil iest oblicza swego, Flor. 21; lycza swego, Puł. 42 r.; podlug mnostwa myloszerdza swego, Puł. 214 v. (Flor. 105. myloserdza gego); w chczenyv pycza swego, Flor. 103. (Puł. 204 v. w pragnoszczy swoye); z losza swego, Flor. 18, Puł. 35 r.; ne da bogu lazkana swego, Flor. 48; laskanya swege (*pro:* swego, *por. Nehring. Archiv f. sl. Ph. V. 219*), Puł. 98 v.; gnew rozgnewana swego, Flor. 77; gnyew zognywanya swego, Puł. 158 v.; od boga zbawyenya swego, Puł. 304 r.; czyala swego koszczyol, Puł. 45 v.; strzegl yako zrzenycze oka swego, Puł. 303 r.; dobra swego ne dal iest, Flor. 14. (Puł. 23 v. dobitka swego).

Naszego, waszego: zapominasz vboszstwa naszego, Flor. 43; vbostwa naszego, Puł. 91 v.; bog zbawena naszego, Flor. 67; zbawyenya nasszego, Puł. 132 r.; bosze zbawena naszego, Flor. 78. (Puł. 162 r. boze zbawyenye nasze); w znameniti dzen swǫczena waszego, Flor. 80. (Puł. 165 r. god wasszych).

Wszego: wszego somnyenya, Puł. 9 v.; konyecz wszego skonanya, Puł. 34 r.; wszego dobrego, Flor. 33, Puł. 65 r.; ode wszego pocolena, Flor. 44; ode wszego pokolyenya, Puł. 94 r.; ne zaberze wszego, Flor. 48; nyezabyerze wszego, Puł. 99 v.; wszego bydla,

Flor. 104; wszego paynstwa, Puł. 208 v.; ote wszego zlego, Flor. 120; odewszego zlego, Puł. 256 v.

§. 251. Feminina: pelnoscz iey, Flor. 23; pelnoszcz gyey, Puł. 44 v.; bliszne iey przinesoni bǫdǫ tobe. Flor. 44; blyszne yey, Puł. 93 v.; bog posrzod iey, Flor. 45; poszrod yey, Puł. 95 r.; we czcy iey, Flor. 47; w moczy yey, Puł. 97 v.; rozdzelaice domi iey, Flor. 47; domy yey, Puł. 97 v.; męza yey dal zabycz, Puł. 103 r.; z ulycz yey, Puł. 109 v. (Flor. 54. iego); na mury yey, Puł. 109 v. (Flor. 54. na muri iego); vzdrow scruszeńa iey, Flor. 59; skruszenye yey, Puł. 118 v.; vczwerdzil iesm slupy iey, Flor. 74; slupy yey, Puł. 149 v.; chrost iey cedri, Flor. 79; chrost yey, Puł. 164 r.; czen iey, Flor. 79; czyen yey, Puł. 164 r.; dokonay yey, Puł. 164 r. (Flor. 79. doconay iǫ): zkazyl ies sczanǫ iey, Flor. 79; sczyanę yey, Puł. 164 r.; w obezrzeniu iey, Flor. 79. (Puł. 164 r. przed nyǫ); odrosly iey, Flor. 79. (Puł. 164 r. odroszly swe); sadzil ies corzene iey, Flor. 79; korzenye yey, Puł. 164 r.; pelnoscz iey ti ies zalozil, Flor. 88. (Puł. 177 v. pelnoszcz yego); na ustawyczstwye gyey, Flor. 103; na vstawycztwye yey, Puł. 203 v.; szwkacz gey bǫdǫ, Flor. 118; szukacz gyey, Puł. 239 v.; szukacz bada gey, Wacł. 23 r.; gesm gey chczal, Flor. 118; yesm yey chczyal, Puł. 239 v.; yze iey chczalem, Wacł. 23 v.; wdowǫ gey blogoslawancz blogoslawycz bǫdǫ, Flor. 131; wdowę gey, Puł. 266 r.; w posrzodkv gey, Flor. 13.. poszrod yey, Puł. 271 r.; gora na yeyze wyssokoszczy, Puł. 23 r.; gorǫ ieysze dobila prawicza iego, Flor. 77; yeyze dobyla, Puł. 159 r.; geysze (granicy) ne przestǫpyǫ, Flor. 103. (Puł. 204 r. yegosz (kraju) nyeprzestopyǫ).

Mojéj: z brzucha matky moiey, Flor. 21; matky moyey, Puł. 40 v.; z ręky mogey, Puł. 307 r.; od lichoti moiey, Flor. 17. (Puł. 31 r. mey); od lychoti moiey, Flor. 50; od zloszczy moyey, Puł. 103 v.; od lychoty moye, K. Świdz.; podlug prawdy moiey, Flor. 17 *(2 r.)*; mogey, Puł 30 v.; moyey, Puł. 31 r.; podlug prawdy moyey, Puł. 69 v (Flor. 34. twoiey); gisz chczǫ prawdi moiey, Flor. 34; moyey, Puł. 70 r.; neprawdy moiey ne scril iesm, Flor. 31. (Puł. 60 v. mey); prosby moiey, Flor. 16; moyey, Puł. 25 v.; moyey prosby, Flor. 27; proszby moyey, Puł. 52 r.; glos prosby moiey, Flor. 27, 30, 65, 85. (Puł. 53 r. twoyey); proszby moyey, Puł. 59 r., 128 v., 172 v.; glos prosby mogey, Flor. 139; prozby moyey, Puł. 276 v.; slvszay prosby mogey, Flor. 141. (Puł. 279 r. baczy na prozbę moyę); prosby moiey, Flor. 5; modlytwy moyey, Puł. 6 v.; ne oddalil modlitwi moiey, Flor. 65. (Puł. 128 v. nye odrzuczyl modlytwę moyę); glos modlytwy moyey, Flor. 114, Puł. 231 r.; sluszyǫcze glossa modlytwy mogey, Flor. 129. (Puł. 263 v. glossa modlytwy moye); wlosy glowi moiey, Flor. 39. (Puł. 83 v. moye wlosy); mocz glowi moiey, Flor. 59; glowy moyey, Puł 119 r.; nad wlosy glowi moiey, Flor. 68; moyey, Puł. 134 v.; przyyǫcze glowy moyey, Flor. 107; glowy moyey, Puł. 219 v.; ne vtlusczy glowy mogey, Flor. 140; glowy moyey, Puł. 278 r.; bosze chawly *(sic)* moyey, Flor. 10..

chwaly moyey, Puł. 220 v.; czǫscz dzedzini moiey, Flor. 15. (Puł. 24 v. dzedzycztwa mego); garnecz nadzeie moiey, Flor. 59; moyey, Puł. 119 r.; w pomocz nadzeie moiey, Flor. 93; nadzeye moyey, Puł. 189 v.; latka nadzeye moyey, Flor. 107; moyey, Puł. 219 v.; neulapil dusze moiey, Flor. 7. (Puł. 10 r. duszę moyę); dusze moiey. Flor. 15; dusze moyey, Puł. 25 r.; strzeszi dusze moiey, Flor. 24; dussze moyey, Puł. 48 r.; ne zgubay dusze moiey, Flor. 25. (Puł. 49 r. duszę moyę); szukayǫczy dusze moyey, Puł. 67 r. (Flor. 34. gisz szukaiǫ duszǫ moiǫ): szukali dusze moiey, Flor. 37; moyey dusze, Puł. 78 r.; gisz szukaiǫ dusze moiey. Flor. 39. (Puł. 83 v. moye dusze); przyemcza iest dusze moiey, Flor. 53; dusze moyey, Puł. 108 r; dusze moiey, Wacł. 3 r.; szukali sǫ dusze moiei, Flor. 53. (Puł. 108 r. duszę moyę; Wacł. 2 v. duszą moią); szukali sǫ dusze moiey, Flor. 62. (Puł. 123 r. duszę moyę); asz do dusze moiey, Flor. 68; moyey, Puł. 134 r.; gisz szukaiǫ dusze moiey, Flor. 69; moyey, Puł. 138 v.; gisz strzegli dusze moiey, Flor. 70; moyey, Puł. 140 r.; strzeszi dusze moiey, Flor. 85. (Puł. 172 r. strzy dusze moye); szukali dusze moiey, Flor. 85. (Puł. 173 r. duszę moyę); genby svkal dusze mogey, Flor. 141; dusze moyey, Puł. 279 r.; w gorzkosczy dvze mogey, Flor. Isai. sec.; duszy moyey, Puł. 294 r.; z woley moiey, Flor. 27; moyey, Puł. 53 r.; od sǫdzey mogey, Flor. 139; od zǫdze moye, Puł. 276 v.; od oblicza gluposci moiey, Flor. 37. (Puł. 77 r. od licza gluposzczy moye); grzechow mlodoscy moiey. Flor. 24; mlodoszczy moyey, Puł. 46 v.; od mlodosci moiey, Flor. 70 (*2 r.*); moyey, Puł. 139 v., 141 r.; od mlodosci moiey, Flor. 87. (Puł. 176 r. od mlodoszczy moye); ode mlodosczy mogey, Flor. 128; moyey, Puł. 262 v.; podlug prawdy moiey, Flor. 7; podlug sprawyedlywoszczy moyey, Puł. 11 r.; bog pomoczi moiey, Flor. 61; pomoczy moyey, Puł. 121 v.; w wistǫpenu misli moiey, Flor. 30. (Puł. 59 v. myszly moye); od persy macerze moiey, Flor. 21. (Puł. 40 v. maczyerze moye); sinom maczerze moiey, Flor. 68; maczyerzy moyey, Puł. 135 r.; z brzucha maczerze moiey, Flor. 70; od brzucha moyey. Puł. 139 v.; ot szywota maczerze mogey, Flor. 138; moyey, Puł. 274 v.

Niekiedy występują, szczególniéj w psałterzu Puławskim, formy na -e: ode mlodosczy mogye, Flor. 128; od mlodoszczy moye, Puł. 262 v., 176 r. (Flor. 87. moiey); slyszǫczy glossa modlytwy moye, Puł. 263 v. (Flor. 129. mogey); gysz szukayą moye dusze, Puł. 83 v. (Flor. 39. dusze moiey); strzy dusze moye, Puł. 172 r. (Flor. 85. strzeszi dusze moiey); od licza gluposzczy moye, Puł. 77 r. (Flor. 37. gluposci moiey); w wystǫpyenyu myszly moye, Puł. 59 v. (Flor. 30. misli moiey); maczyerze moye, Puł. 40 v. (Flor. 21. moiey).

Formę ściągniętą mej *znajdujemy tylko w psałterzu Puławskim:* lychota nogy mey, 98 v. (Flor. 48. stǫpana mego); od lychoty mey, 31 r. (Flor. 17. moiey); nyeprawdy mey, 60 v. (Flor. 31. moiey).

Twojéj: syna dzewky twoiey, Flor. 85; posselkynyey twoyey, Puł. 173 v.; gnew twoy od neprzyaczelow rǫkǫ twoiey, Flor. 16;

ręky twoyey, Puł. 27 v.; od moczi rǫki twoiey, Flor. 38; rǫky twoyey, Puł. 80 v.; aby ne vrazil o kamen nogi twoiey, Flor. 90. (Puł. 185 r. nogę twoyę); nye da na poruszenye nogy twoyey, Puł. 256 r. (Flor. 120. noghy twoye); od drogy twoyey, Flor. 43, Puł. 91 r.; podlug prawdy twoiey, Flor. 34. (Puł. 69 v. moyey); ne scril iesm prawdi twoiey, Flor. 39. (Puł. 83 r. prawdy twey); w yezyoro prawdy twoyey, Puł. 294 v. (Flor. Isai. sec. prawdy twogy); strzedz sądow prawdy twogey, Flor. 118, 105; twoyey, Puł. 247 v.; sprawiedlywosczi twoiey, Wacł. 37 r.; zwykl yesm sǫdy prawoty twoyey, Puł. 237 r. (Flor. 118. prawoty twogye); twoiey, Wacł. 4 v.; u sǫdy prawoty twoyey, Puł. 242 v. (Flor. 118, 57. prawoty twogy); w molwy prawoty twoyey, Puł. 249 r. (Flor. 118, 121. prawoty twoge); nad sǫdy prawoty twoyey, Puł. 253 v. (Flor. 118, 161. twogye); podlug molwy twogey, Flor. 118, 113; twoyey, Puł. 248 v. (wimowi twey, Wacł. 38 r.); podlug molwy twoyey, Puł. 250 r. (Flor. 118, 129. twogye); podlug molwy twogey, Flor. 118, 169 *(2 r.)*; twoyey, Puł. 254 r. (*drugi raz jest* twoye); slawi twoiey (bacz se bǫdǫ, Flor. 101; slawy twoyoyey *(sic)*, Puł. 199 v.; w mnostwe slawy twoyey, Puł. 297 r. (Flor. Moy w mnostwe slawe twogey); glos chwaly twoiey. Flor. 25. (Puł. 49 r. chwaly); glos prosby moiey, Flor. 27; proszby twoyey, Puł. 53 r.; na owce pastwi twoiey, Flor. 73; pastwy twoyey, Puł. 147 r.; owcze pastwy twoiey, Flor. 75. (Puł. 162 r. twoye); wszytky wyssokoszczy twoye y welny twoyey na myę poszly, Puł. 87 r. (*tu zdaje się forma* welny twoyey *stoi zamiast nom. plur.* welny twoye, *jak mamy we Flor.* wisocosczi twe y plinene twoie *i w Vulg. fluctus tui et undae tuae)*; poszǫdacz bǫdze crol crasi twoiey, Flor. 44. (Puł. 93 v. krasy twoye); syn slugy twoyey, Puł. 232 r. (Flor. 115. syn slughy twogy); przemenene prawicze twoiey, Flor. 76. (Puł. 153 r. prawyczy); nad męzem prawycze twoyey, Puł. 164 v. (Flor. 79. prawicze twey); ostrzezy duszǫ twogey, Flor. 120. (Puł. 256 v. strzesz dusze twoye bog); naveczy mǫ czynycz woley twogey, Flor. 142. (Puł. 281 r. wolyǫ twoyę); w welicosci czci twoiey, Flor. 65; moczy twogey, Puł. 127 r.; w ramenu czci twoiey, Flor. 88. (Puł. 177 v. moczy twey); prǫt moczy twoyey, Flor. 109; pręt moczy twoyey, Puł. 224 r.; w dzen moczy twoyey, Flor. 109; w dzyen moczy twoyey, Puł. 224 r.; pomoczy twoiey, Flor. 21. (Puł. 41 v. twey); lata milosci twoiey, Flor. 64; twoyey, Puł. 126 v.; taiemne mǫdroscy twoiey ziawil ies mne, Flor. 50; mǫdroszczy twoyey, Puł. 103 v.; twogey, K. Świdz.; sprawedlnosci twoiey, Flor. 39. (Puł. 82 v. twoye); pamǫczen bǫdǫ sprawedlnosczi twoiey, Flor. 70. (Puł. 14 v. pomnyecz będę sprawyedlnoszcz twoye); mnoszstwo slotcosci twoiey, Flor. 30; twoyey, Puł. 59 r.; pamyęcz oplwytoszczy twoyey slodkoszczy, Puł. 284 v. (Flor. 144. slodkoszczy twe); skrzyna swǫtosczy twogey, Flor. 131; twoyey, Puł. 265 r.; welykoschcz slawy swǫtoczy twogey bǫdǫ molwycz, Flor. 144; szwyǫtoszczy twoyey, Puł. 2.. r.; strumenem rozkoszy twoiey, Flor. 35; roskosszy twoyey, Puł. 7.

r.; kazny twoyey dobywaly yesm, Puł. 240 v. (Flor. 118. kazny twoge).

Twoje: ne da na pokuschene noghy twoye, Flor. 120. (Puł. 256 r. twoyey); zwykl gesm sǫdy prawoty twogye, Flor. 118. (Puł. 237 r. prawoty twoyey; Wacł. 4 v. sprawiedliwosczi twoiey); w molwy prawoty twoge, Flor. 118, 121. (Puł. 249 r. prawoty twoyey; Wacł. 39 r. twoiey); nad sǫdy prawoty twogye, Flor. 118, 161. (Puł. 253 v. twoyey); podlug molwy twogye, Flor. 118, 129. (Puł. 250 r. twoyey); podlug molwy twoye, Puł. 254 r (Flor. 118, 169. twogey); owcze pastwy twoye, Puł. 162 v. (Flor. 78. twoiey); pożędacz będze krol krasy twoye, Puł. 93 v. (Flor. 44. crasi twoiey); strzesz dusze twoye bog, Puł. 256 v. (Flor. 120. duszǫ twogey); sprawyedlnoszczy twoye nyekryl yesm, Puł. 82 v. (Flor. 39. twoiey).

Twoji: stǫpayǫ w geszo (*sic*) prawdy twogy, Flor. Isai. sec. (Puł. 294 v. twoyey); na sǫdy prawoty twogy, Flor. 118, 57. (Puł. 242 v. twoyey); wszytky sǫdy prawoty twogy, Flor. 118, 153. (prawoty twoye, Puł. 253 r.); syn slughy twogy, Flor. 115. (Puł. 232 r. twoyey); myloszczy twogy pane pelna gest szema, Flor. 118, 57. (Flor. 242 v. myloszyerdzya twego; Wacł. 27 v. miloserdzia twego).

Twej: z rǫky twey, Flor. 87; z ręky twey, Puł. 175 r.; prawdy twey (nye skryl yesm), Puł. 83 r. (Flor. 39. prawdi twoiey); napelnona bǫdzcze vsta moia chwali twey, Flor. 70. (Puł. 140 r. chwaly); nad mǫszem prawicze twey, Flor. 79. (Puł. 164 v. prawycze twoyey); w ramyenyu moczy twey, Puł. 177 v. (Flor. 88. czczi twoiey); nyeoddalay pomoczy twey, Puł. 41 v. (Flor. 21. pomoczy twoiey).

Swojéj: czassu męky swoyey, Puł. 76 v.; z gegosz ne napelnyl rǫky swogey, Flor. 128; ręky swoyey, Puł. 263 r.; przyssǫgy swoyey (pomnyal yest), Flor. 104. (Puł. 207 v. przyszyęgy swoye); od bogatstw dobroty swoyey, Puł. 105 r.; z persony swoyey, Puł. 273 r.; omrzalo yest gey dzedzyny swoyey, Flor. 105; swoyey, Puł. 214 r.; od szǫdzey swoiey, Flor. 77. (Puł. 157 r. od zǫdze swe); w szǫdzach dusze swoiey, Flor. 9. (Puł. 16 r. dusze swey); nenawydzy swoiey dusze, Flor. 10. (Puł. 18 v. duszę swą); ne wzǫl w prosznoscz dusze swoiey, Flor. 23. (Puł. 44 v. duszę swoyę); w rǫkv pǫney swogey, Flor. 122; panyey swoyey, Puł. 258 r. (Wacł. 91 v. panyey szwey); na gorǫ swǫtosci swoiey, Flor. 77. (Puł. 159 r. swey); z wysokoszczy szwyętey swoyey, Puł. 200 r. (Flor. 101. z wisokosczy swǫtey swe); dla zloszczy swoyey, Puł. 145 v. (Flor. 72. prze lichotǫ swoiǫ); w mnoszstwe moczi swoiey, Flor. 32 (*2 r.*); moczy swey, swoyey, Puł. 63 v.; na drodze moczy swoyey, Flor. 101. (Puł. 200 r. moczy swe); czerekwe swoyey, Puł. 173 v.; z gori swǫtey swoiey, Flor. 3; swoyey, Puł. 4 v. (Wacł. 118 v. z gori swiatey swey).

Z końcówką -e: przyszyęgy swoye (pomnyal), Puł. 207 v., *we Flor.*: przyssǫgy swoyey, 104.

Forma ściągnięta swéj: odkupena dusze swey, Flor. 48; dusze swey, Puł. 98 v.; w szadze dusze swey, Puł. 16 r. (Flor. 9. dusze swoiey); szwyętoszczy swey, Puł. 159 r. (Flor. 77. swoiey).

Swe: na drodze moczy swe, Puł. 200 r. (Flor. 101. swoyey); od zϕdze swe, Puł. 157 r. (Flor. 77. swoiey); z wisokoszczy swϕtey swe, Flor. 101. (Puł. 200 r. swoyey).

Waszéj: powrozek dzedzyny waszyey, Flor. 104; wyrzbczę dzedzyny wasszey, Puł. 208 r.

Wszéj: crol wszey zeme, Flor. 46; wszey zyemye, Puł. 96 r.; wyesszyelym wszey zyeme, Puł. 96 v. (Flor. 47. wszelika zema; wszey zyemye, Puł. 167 v., 192 v. (Flor. 96. wszelka zema); wszey noczi, Flor. 77. (Puł. 155 v. wszytkę nocz).

§. 252. Dativus. Masculina i neutra. Jemu: przeciw iemu, Flor. 12; naprzeczyw yemu, Puł. 21 r.; dal ies iemu, Flor. 20; dalesz yemu, Puł. 38 r.; nyeodyąlesz yemu, Puł. 38 r. (Flor. 20. ne zdradzil ies iego); sluszicz bϕdze iemu, Flor. 21; yemu, Puł. 42 v.; dusza sziwa bϕdze iemu, Flor. 21; yemu, Puł. 42 v.; zacon vstaw. iest iemu, Flor. 24; yemu, Puł. 47 r.; spowadacz se bϕdϕ iemu, Flor. 27; yemu, Puł. 53 r.; poycze iemu, Flor. 32; yemu, Puł. 62 r.; spewaycze iemu, Flor. 32; spyewaycze ye- yemu, Puł. 62 r.; spewaycze iemu, Flor. 32; yemu, Puł. 62 r.; przidzi iemu sidlo, Flor. 34; przydze yemu, Puł. 67 v.; nasmewacz se bϕdze iemu, Flor. 36; yemu, Puł. 73 r.; blogoslawaiϕczi iemu, Flor. 36. (Puł. 74 r. blogoslawyϕczy gy); zle molwϕczi iemu, Flor. 36. (czy gysz klnϕ gy, Puł. 74 v.); pomocz przines iemu, Flor. 40; da yemu pomocz, Puł. 84 v.; spowadacz se bϕdϕ iemu, Flor. 41 *(2 r.)*; yemu, Puł. 86 v., 87 r.; clanacz se bϕdϕϕ iemu, Flor. 44; yemu, Puł. 93 v.; dobrze vczinisz iemu, Flor. 48. (Puł. 100 r. mu); pokaszϕ iemu, Flor. 49; yemu, Puł. 102 v.; drogϕ czincze iemu, Flor. 67; yemu, Puł. 130 r.; spodzin ymϕ iemu, Flor. 67. (Puł. 130 r. ymyę yego); modlicz se bϕdϕ iemu, Flor. 71; yemu, Puł. 143 r.; sluszicz bϕdϕ iemu, Flor. 71; yemu, Puł. 143 r.; blogoslawicz bϕdϕ iemu, Flor. 71. (Puł. 143 v. blogoslawyϕcz gy); dadzϕ iemu, Flor. 71; yemu, Puł. 143 r.; iensze byerze, Flor. 75; yemy (*pro:* yemu), Puł. 151 v.; przec. iemu, Flor. 76; yemu, Puł. 152 r.; zgrzeszicz iemu, Flor. 77; yemu, Puł. 155 v.; selgali sϕ iemu, Flor. 77, 80; lgaly yemu, Puł. 157 v., sselgaly yemu, Puł. 166 v.; miloserdze a prawda posrzatla iesta iemu, Flor. 84. (Puł. 171 v. posrzatlasta szye); pomoze yemu, Puł. 175 v. (Flor. 88. podpomosze gi); zawadzacz iemu, Flor. 88; yemu, Puł. 179 r.; obrzϕd moy werni iemu, Flor. 88; yemu, Puł. 179 v.; ...wam iemu, Flor. 88; yemu, Puł. 179 v.; pomoczen bil iemu, Flor. 88; wspomoglesz yemu, Puł. 180 v.; pokaszϕ iemu, Flor. 90; yemu, Puł. 185 r.; vcogil iemu, Flor. 93; yemu, Puł. 188 v.; poymi iemu, Flor. 94; yemu, Puł. 189 v.; kochaymi sie iemu, Wacł. 107 v.; ...nyaycze sze yemu, Puł. 193 v. (Flor. 96. chwilicze *(sic)* gi); ... yemu radowacz sze, Puł. 196 r.; odpowyedzal yemv, Flor. 101; yemu, Puł. 200 r.; genz yes stworzyl na obludzanye gemv, Flor. 103; yemu, Puł. 206 r.; wessolee bϕdz gemv mlowenye moye, Flor. 103; wesszyolye bϕdz yemu, Puł. 206 v.; gϕdzcze gemu, Flor. 104; gϕdzcze yemu, Puł. 207 r.; zpyewaicze gemv, Flor. 104; poycze yemu, Puł.

207 r.; gymyano yemv yest za prawotǫ, Flor. 105; ymyano yemu za prawotę, Puł. 213 v.; spovadaycze se yemv, Flor. 106. (Puł. 215 v. spowyadaycze sze gospodnv); ne bǫdz yemv pomocznyk, Flor. 108; yemu, Puł. 221 v.; przydze yemv albo nap, Flor. 108; yemu, Puł. 222 r.; bǫdz yemv yako odzene, Flor. 108; yemu, Puł. 222 v.; przeczywyal sze yemu, Puł. 279 v.; zyawyl sǫ gemv, Flor. 143; yemu, Puł. 282 r.; lud gemv sǫ czy bogoslawony, Flor. 143; yemu, Puł. 283 v.; lvbycz se bǫdze gemv, Flor. 146; yemu, Puł. 288 v.; iemu, Wacł. 130 r.; chwala ... lvdu przyblyszayǫczemv se gemv, Flor. 148; yemu, Puł. 290 v.; gǫdzycze gemv, Flor. 149; poycze yemu, Puł. 291 r.; yemu gotuyǫ myszly, Puł. 295 v. (Flor. Ann. gotuyǫ myssly); wszemogǫczy ymǫ gego gemv, Flor. Moy. (Puł. 296 v. ymyę yego); zgrzeszyly yemu, Puł. 302 v.

Jemuż: mǫsz iemusz ne poloszil bog grzecha, Flor. 31. (Puł. 60 r. yegosz nyewynowal bog); zle yemusz nye czysla, Puł. 83 r. (Flor. 39. gimsze ne czisla); iemusz ne bilo pomocznika, Flor. 71; yemusz nye bylo pomocznyka, Puł. 143 r.; gemvsz nyegescz czysla, Flor. 103; yemusz nyeyest czysla, Puł. 205 v.; chrǫst gemusz ne byla czysla, Flor. 104; yemusz nyebylo czysla, Puł. 209 v.

Mu: gdy mu będzye przysǫdzon, Puł. 75 v. (Flor. 36. onemu); gdy mu dobrze vczynysz, Puł. 100 r. (Flor. 48. iemu); zal mv gest bilo, Flor. 105; zayl mu bylo, Puł. 214 v.

Ze spółgłoską ń na początku: knemu, Flor. 33; knyemu, Puł. 64 v., 103 r.; knemu, Flor. 65; knyemu, Puł. 128 v.; knemu, Flor. 77. (Puł. 157 v. do nyego).

Masculina. Memu: swastowal bogu memu, Flor. prol.; bogu memu wolal iesm, Flor. 17; bogu memu, Puł. 29 r.; spyewacz bǫdǫ bogu memv, Flor. 103; memu, Puł. 206 v.; bǫdǫ pyacz bogv memv, Flor. 145; memu, Puł. 286 v.; Wacł. 125 r.; grzechowi memu, Flor. 24; memu, Puł. 47 r.; sluchowi memu dasz radoscz, Flor. 50; sluchu memu, Puł. 104 r.; sluchu memv, K. Świdz.; sludze memu, Puł. 177 r. (Flor. 88. sludze twemu); gospodnv memu, Flor. 109, Puł. 224 r.; panu memu, Wacł. 87 r.; pomazanczu memv, Flor. 131; memu, Puł. 266 r.; przylny yǫzyk moy kutanv memv, Flor. 136; krtanyu memu, Puł. 271 v.

Twojemu: ludu twoiemu, Flor. 59.

Twemu: przeciwo bratu twemu, Flor. 49; bratu twemu, Puł. 102 v.; lyudu twemu, Puł. 118 v.; ludu twemu, Flor. 84; lyudu twemu, Puł. 170 v.; ludu thwemu, Wacł. 68 v.; ku cosczolu swǫtemu twemu, Flor. 27; twemu, Puł. 52 r.; ku koscziolv swǫtemv twemv, Flor. 137; twemu, Puł. 272 r, Wacł. 136 v.; ne pribliszi se przebitcowi twemu, Flor. 90; stanowy twemu, Puł. 184 v.; kv przebytkv swǫtemv twemv, Flor. Moy.; twemu, Puł. 298 r.; sludze twemu, Flor. 18, Puł. 36 r., Flor. 88. (Puł. 177 r. memu); otplaczy sludze twemv, Flor. 118; twemu, Puł. 237 v., Wacł. 6 r.; postaw sludze twome (*sic pro:* twemu), Flor. 118; twemu, Puł. 240 r.; sludze twemu, Flor. 118, 49, Puł. 241 r., Wacł. 25 v.; slvdze twemw, Flor. 118, 73; twe-

mu, Puł. 244 r., Wacł. 29 v.; domu twemu, Flor. 92, Puł. 187 r. (Wacł. 114 v. na dom twoy); synu twemu, Pul. 173 v. (Flor. 85. dzeczǫczi twemu); swǫtemu twemu, Flor. 15; twemu, Puł. 25 r.

Swojemu: yzyawy ludv swogemv, Flor. 110; lyudu swoyemu, Puł. 225 v.; da czesarztwo krolu swogemv, Flor. Ann.; krolyu swoyemu, Puł. 296 v.

Forma ściągnięta swemu: ludu swemu, Flor. 28 *(2 r.)*, 67, 77; lyudu swemu, Puł 54 v. *(2 r.)*, 134 r., 156 r.; ludv swemv, Flor. 110, 134; swemu, Puł. 225 v., 268 v.; zborowy swemu, Puł. 43 r., 48 r.; glossowi swemu, Flor. 67; glossu swemu, Puł. 133 v.; pomazanczu swemu, Flor. 17; pomazayneczu swemu, Puł. 34 r.; abramowy sludze swemv, Flor. 104; słudze swemu, Puł. 210 v.; slvdze swemv, Flor. 135; swemu, Puł. 270 v.; gnewu swemu, Flor. 77. (Puł. 158 v. gnyewa swego); ku swemu bliznemu, Flor. 11; swemu, Puł. 19 r.; bliznemu swemu, Flor. 14; swemu, Puł. 23 v.

Naszemu, waszemu: spewaycze crolowi naszemu, Flor. 46; krolyu naszemu, Puł. 96 r.; bogu naszemu, Flor. 39, Puł. 81 v.; spewaycze bogowi naszemu, Flor. 46; bogu naszemu, Puł. 96 r.; napełnaycze gospodnu bogu waszemu, Flor. 75; bogu nasszemu, Puł. 151 r.; pomocznicowi naszemu, Flor. 80; nasszemu, Puł. 165 r.; bogu zbawiczelu naszemu, Flor. 94; nasszemu, Puł. 189 v.; naszemu, Wacł. 107 v.; kv panv bogv naszemv, Flor. 122; naszemu, Puł. 258 r.; bogv naszemv, Flor. 146; bogu naszemu, Puł. 287 v., Wacł. 129 r.; poyncze bogv naszemv, Flor. 146; naszemu, Puł. 288 r., Wacł. 130 r.; daycze wyelmostwo bogu naszemu, Flor. 302 r.; ku lyudu ogardnyonemu naszemu, Puł. 301 v.

Wszemu: po wszemu szwyatu, Puł. 163 r.

Neutra. Memu: przilnǫla iest koscz moia mǫsu memu, Flor. 101; myęsu memu, Puł. 198 v.; gisz se weselo zlemu memu, Flor. 34; memu zlemu, Puł. 69 v.

Twemu: ymenu twemu, Flor. 9, 17; ymyenyu twemu, Puł. 13 v., 34 r.; spowadacz se bǫdǫ ymenowi twemu, Flor. 53. (Puł. 108 r. chwalicz będę ymyę twe); gimieniu twemu, Wacł. 3 r.; psalm mowicz bǫdǫ ymenu twemu, Flor. 60; ymyenyu twemu, Puł. 120 v; gymyonowi twemu, Wacł. 9 v.; ymenu twemu, Flor. 65, 98; ymenowi twemu, Flor. 91; ymyenyu twemu, Puł. 127 r., 195 r., 185 v.; ymenv swǫtemv twemv, Flor. 105. (Puł. 214 v. chwalyly ymyę szwyęte twoye); ymew (*pro:* ymenv) twemv day slawǫ, Flor. 113; ymyenyu twemu, Puł. 229 r.; na chwalene ymenv twemv, Flor. 141; twemu, Puł. 279 v.; day czesarztwo dzeczǫczi twemu, Flor. 85. (Puł. 173 v. synu twemu).

Swemu: wzpomonǫl iest miloserdzu swemu, Flor. 97. (Puł. 194 r. myloszyerdze swoye); kv dzyalanyv swemu, Flor. 103. (Puł. 205 v. na skutę swoyę).

Wszemu: gen dawa karmǫ wszemv czalv albo massv, Flor. 135; wszemu czyalu, Puł. 270 v.

§. 253. *Feminina. Jej, ji*: pomosze iey bog, Flor. 45; pomoze yey, Puł. 95 r.; kaszø se gyey *(t. j.* ziemi) trzyescz albo drszecz, Flor. 103; kaze yey drzeecz, Puł. 206 v.; aarona yegozz wybral gyey, Flor. 104; yegosz wybral gy, Puł. 209 r.; omrzalo yest gey dzedzyny swoyey, Flor. 105. (Puł. 214 r. ssyadl yest dzedzyny swoyey); za oddanye yey myloszcz bozφ, Puł. 288 v.

Ze spółgłoską ń na początku: potwirzona gest a ne mogφ k ney, Flor. 138; k nyey, Puł. 273 v.

Mojéj: dal ies crase moiey czescz, Flor. 29; kraszye moyey, Puł. 55 v.; rozumey modlitwe moiey, Flor. 60. (Puł. 119 v. baczy modlytwę moyę); ku modlitwe moiey, Flor. 87. (Puł. 174 v. na proszbę moyę); powadacz bφdφ braczy moiey, Flor. 21; braczy moyey, Puł. 41 v.; czudzy vczinil iesm se braczi moiey, Flor. 68; braczyey moyey, Puł. 135 r.; molwi moiey duszy, Flor. 3; molwy duszy moyey, Puł. 4 r. (mowi duszi mey, Wacł. 118 r.); molwicze moiey duszy, Flor 10; duszy moyey, Puł. 18 r.; rzeczi duszi moiey, Flor. 34; rczy duszy moyey, Puł. 67 r.; layaly duszy moyey, Puł. 67 v. (Flor. 34. sromoczily sφ duszφ moiφ); duszi moiey (odplaczali), Flor. 34; duszy moyey, Puł. 68 r.; wele vczinil iest duszi moiey, Flor. 65; duszy moyey, Puł. 128 v.; rozumey duszφ *(pro:* duszy) moiey, Flor. 68. (Puł. 136 v. baczy duszę moyę); vwlaczaiφczi duszi moiey, Flor. 70; duszey moyey, Puł. 140 v.; przeczywo dvszy moyey, Flor. 108, Puł. 222 v.; otplata dvszy mogey, Flor. 130. (Puł. w duszy moyey, 264 r.); ku pomoczi moiey, Flor. 37. (Puł. 79 r. na pomocz moyę).

Twojéj, twéj: od przeciwaiφcich se prawiczi twoiey, Flor. 16; prawyczy twoyey. Puł. 26 v.; poszegnay dzedzine twoiey, Flor. 27. (Puł. 53 r. pozegnay dzyedzynę twoyę); przeczywy maczyerzy twoyey, Puł. 102 v. (Flor. 49. przeciwo sinowi macerze twoiey); deszcz powolni odlφczysz bosze dzedzine twey, Flor. 67; twoyey, Puł. 130 v.; kaszi bosze czcy twoiey, Flor. 67; moczy twoyey, Puł. 133 r.

Swojéj: wzpomonφl iest miloserdzu swemu y prawdze swoiey, Flor. 97. (Puł. 194 r. prawdę swoyę).

Naszéj: ey ey naszey duszy, Flor. 34, Puł. 69 v.

Wszéj: ne vczynyl gest taco wszey postaczy, Flor. 147. *(non fecit ita ulli genti);* wszey postaczy, Puł. 289 v.; wszey postaczi, Wacł. 134 r.; przistal wszey drodze ne dobrey, Flor. 35; wszey drodze, Puł. 70 v.

Formy więc, występujące w dativie, są: jemu, *rzadziéj* jemuż, *a bardzo rzadko i to tylko w psałterzu Puławskim* mu. *Daléj:* k ńemu, memu, twemu *(nader rzadko i to tylko we Flor.* twojemu), swemu *(bardzo rzadko* swojemu), naszemu, *rzadko* waszemu *i* wszemu. *Nijakie mają zawsze formy ściągnięte:* memu, twemu, swemu, wszemu. *Żeńskie:* jéj, k ńéj, *raz w Puł.* ji, *daléj:* mojéj, twojéj, swojéj, naszéj, wszéj; *raz tylko w psałterzu Puławskim napotkałem ściągniętą formę* twéj.

§. 254. *Accusativus. Masculina. Ji:* nagotowal gy (luk), Puł. 11 v. (Flor. 7. nagotowal ie, *t. j.* lφcziszko); isz gi pomnisz, Flor. 8;

gy pomayesz, Puł. 12 v.; gy nawedzaaz, Flor. 8; gy nawyedzasz, Puł. 12 v.; coronowal ies gi, Flor. 8; koronowalesz gy, Puł. 12 v.; wzi- nal ies gi, Flor. 8; vmnyeszylesz gy, Puł. 12 v.; postawil ies gi, Flor. 8; postawylesz gy, Puł. 13 r.; vsmerzil gy, Flor. 9; vszmyerzy gy, Puł. 16 v.: gdy przyezǫga gy, Flor. 9; kyedy gy przyczyaga, Puł. [illegible] v.: przeyidzi gi y obludzy gi, Flor. 16; przyeydzy gy y obludzi gy, Puł. 27 r.: wygǫl gy gospodzyn, Puł. 28 r; valyszy gy, Puł. 37 r. Flor. 19. [illegible] onego); przeszedl ies gi, Flor. 20; vprzedzyles gy, Puł. 38 r.: dasz gi. Flor. 20; gy, Puł. 38 v.; vweseliaz gi, Flor. 20; [illegible] gy, Puł. 38 v.; witargne gi, Flor. 21; wytargne gy, Puł. 41 r.: [illegible] gy, Flor. 21; chwalczy gy, Puł. 42 r.; chwalcze gi, Flor. 22: [illegible] (*sic*) gy, Puł. 42 r.; wypuszczyly gy, Puł. 64 r.; [illegible] gy, Flor. 33; vslyszal gy, Puł. 64 v.; zbawil gy, Flor. 33: zbawyl gy, Puł. 65 r.; nasladuy gi, Flor. 33. (Puł. 65 v. [illegible] szye yego); vlapi gi, Flor. 34; vlapy gy, Puł. 67 v.; od [illegible] gy. Flor. 34; od rostargayączych gy, Puł. 67 v.; pos- [illegible] gy, Flor. 34; gy, Puł. 69 v.; blogoslawyǫczy gy, Puł. 74 r. (Flor. 35. blogoslawaiǫcsi iemu); czy gysz klnǫ gy, Puł. 74 v. (Flor. 35. [illegible] iemu); vmorsiiez gy, Flor. 36; zagladzycz gy, Puł. 75 v.: [illegible] yesm gy, Puł. 76 r. (Flor. 36. iego); blogoslawom [illegible] Flor. 40; vczyny gy, Puł. 84 v.; osziwi gy, Flor. 40; osy- wy gy, Puł. 84 v.; wiwoli gi, Flor. 40; wywoly gy, Puł. 84 v.; [illegible] gi, Flor. 40. Puł. 84 v.; karacz gy zgrzecha. Puł. 103 r.; [illegible] gy zbawyl, Puł. 116 r.; strzelacz gi bǫdǫ, Flor 63; strzelyacz gy [illegible], Puł. 124 r.: polapi gy, Flor. 68. (Puł. 137 r polapy ye); we- [illegible] gi bǫdǫ, Flor. 68; wyelbycz gy będę, Puł. 137 v.; [illegible] Flor. 69: gy, Puł. 138 r.; yze gy zbawyl, Puł. 138 r.; [illegible] Flor. 70: gymcze gy, Puł. 140 r.; iensze bi gi wyǫl, [illegible] gy wyvol, Puł. 140 r.; weliczicz bǫdze gi, Flor. 71; [illegible] gy, Puł. 143 v.; blogoslawyǫcz gy, Puł. 143 v. (Flor. [illegible] iemu); dal ies gi karmǫ, Flor. 73. (dal yes [illegible] v.: milowali sǫ gi, Flor. 77; mylowaly gy, Puł. [illegible] gi, Flor. 77; roszurzaly gy, Puł. 158 r.; pobu- [illegible] gy, Puł. 158 r.; ku gnewowi gy przyvedly, Flor. [illegible] gy, Puł. 159 v.; w gnew pobudzili sǫ gy, [illegible] pobudzyly gy, Puł. 159 v.; wyol gi, Flor. 77; [illegible] v.; wzǫl gy, Flor. 77; waszyǫl gy, Puł. 160 v.; [illegible] poczwyerdzy gy, Puł. 178 v.; podpomosze gi, [illegible] v. pomoze yemu); pomazal iesm gi, Flor. 88; po- [illegible] v; nenawidzǫcze gi, Flor. 88; nyenawy- [illegible] r.: postawyę gy, Puł. 179 r. (Flor. 88. poloszǫ [illegible] Flor. 88; sczyskayǫczych gy, Puł. 180 v.: [illegible] targaly gy, Puł. 180 v.; zkazil ies gi, Flor. [illegible] oblal ies gi, Flor. 88; oblyal yes gy, [illegible] Flor. 90; wyslucham gy, Puł. 185 r.; zba- [illegible] gy, Puł. 185 r.; napelnǫ gi, Flor. 90; na- [illegible] slawicz bǫdǫ gi, Flor. 90; slawycz będę gy,

Puł. 185 r.; zszczicz◊ *(sic)* gi, Flor. 90; zaszczyczę gy, Puł. 185 r.; przes y◊sz by gy poznal, Puł. 187 v.; navczisz gy, Flor. 93; nauczysz gy, Puł. 188 v.; chwilicze *(sic)* gi, Flor. 96. (klanyaycze sze yemu, Puł. 193 r.); pochwalcze gy, Puł. 196 v. (Flor. 99. spowadayacze se onemu); rozwi◊zal gy. Flor. 104; odpy◊l gy, Puł. 208 v; puszczyl gy, Flor. 104; puszczyl gy, Puł. 208 v.; slowa bosza zaszgla gy, Flor. 104; zazgla gy, Puł. 208 v.; rozgorzyly s◊ gy w nalazach, Flor. 105; rozgorzyly gy, Puł. 213 r.; rozdraznyly s◊ gy, Flor. 105; rozgnyewaly gy, Puł 213 v.; rozgarzaly gy, Flor. 105, Puł. 214 v.; chwalcze gy, Flor. 106, Puł. 217 v.; chwalycz gy b◊d◊, Flor. 108; chwalicz gy będę, Puł. 223 v.; gdy gy s◊dz◊, Puł. 221 r. (Flor. 108. gdy b◊dze s◊d◊); rozum dobry czyn◊czym gy, Flor. 110; czyny◊czym gy, Puł. 225 v.; posadzyl gy, Flor. 112; possadzyl gy, Puł. 228 r.; chwalcze gy, Flor. 116; chwalczye gy, Puł. 232 v.; czyn◊ gy, Flor. 126; czyny◊ gy, Puł. 260 v.; naleszly gesmy gy, Flor. 131. (Puł. 265 r. nalyezlysmy y◊); ysz gy za neczso ymasz. Flor. 143; ysz gy za nyeczo masz, Puł. 282 r.; wzyway◊czym gy, Flor. 144; gy, Puł. 285 v.; wszytky mylvyancze gy, Flor. 144; myluy◊cze gy, Puł. 285 v.; wzyway◊czym gy, Flor. 146, Puł. 288 v. (Wacł. 130 r. wziwai◊czym iego); chwalcze gy, Flor. 148 *(4 r.)*, Puł. 289 v. *(3 r.)*, 290 r.; vczynyl gy, Flor. 149. Puł. 291 r.; chwalcze gy, Flor. 150 *(9 r.)*, Puł. 291 v. *(3 r.)*, 292 r. *(6 r.)*; Wacł. 142 r. chwalcie gi, chwalczie gy; 142 v. chwalczie gi; powysz◊ gy, Flor. Moy.; powysszę gy, Puł. 296 v.; b◊d◊ slawycz gy, Flor. Moy.; będę slawycz gy, Puł. 296 v.; noszyl ges gy, Flor. Moy.; noszyl yes gy, Puł. 298 r.; obwyodl gy, Puł. 303 r.; nalyazl gy, Puł. 303 r.; wznyosl gy, Puł. 303 v.; postawyl gy Puł. 303 v.; rozgnyewaly gy, Puł. 304 r. v.

Uwagi godna jest pisownia formy ji *we* Flor 104: postawil gyey pane *(t. j.* panem); sczwyrdzyl gyey, wybral gyey, (*w* Puł. 208 v. postawyl gy panem, 209 r. stwyerdzyl gy, wybral gy). *Pisownia ta należy do właściwości, znamionujących część II. psałterza Floryjańskiego, jak na to uwagę zwrócił prof. Nehring w Iter Flor. 47. Dziwna jednak, że i podobnie wyrażone znajdujemy niekiedy i w późniejszych zabytkach. Tak np. w kazaniach Paterka:* uÿarą mÿeleÿ (mieli), 100 r.; *w aktach grodzkich krakowskich (Liber inscriptionum Castrensium, tom 36, pag. 296) z roku 1530 czytamy:* sthymyey zyemÿaninÿei, myei nycz nÿewÿmÿ o vrządnÿkv pana Czykowskyego Castell Sandeczkyego a nÿei thu zadnego vrzadnyka nÿmasz ÿei nÿcz othÿm nyewÿmyei, mÿey nÿe wÿmÿei, anÿeÿ o yego ktorym sludze. *Ciekawa jest, że tu i samogłoska* y *jest podobnym wyrażona znakiem.*

Jenże: iaco proch iensze rzucza watr od oblicza zeme, Flor. 1; proch yen rzucza wyatr, Puł. 2 r.; psalm dawydow yen spiewal bogu, Puł. 10 r.; wpadl w dol iensze iest vczinil, Flor. 7; yenze vczynyl, Puł. 11 v.; w dzyen wyenze wyg◊l gy, Puł. 28 r.; w dzen w iensze wzowem cze, Flor. 19; w gyensze, Puł. 37 v.; iensze vczinil gospodzin, Flor. 21; yenze vczynyl, Puł. 43 r.; lud iensze iest wibral, Flor. 32; yensze yest wybral, Puł. 63 r.; z grzecha yen vczynyl, Puł. 103

r.; w dzen w iensze odkupil ie, Flor. 77. (Puł. 158 r. w dzyen ktory odkupyl ye); smok ten genz yes stworzyl, Flor. 103. (Puł. 206 r. yegoszesz stworzyl); kamen gen sǫ odrzvczyly, Flor. 117; yen odrzuczyly, Puł. 235 r.; ten gest dzen gensze gest vczynil, Flor. 117; yen vczynyl yest, Puł. 235 v.; wodz byl ges ... lvdv gen ges wykvpil, Flor. Moy.; lyudu yenzes odkupyl, Puł. 298 r.; przebytka twogego genszesz vczynil, Flor. Moy.; yenzes vczynyl, Puł. 298 v.; lvd twoy ten genszes oszadl, Flor. Moy.; yenzes oszyadl, Puł. 298 v.

Formy accusativu ze spółgłoską ń po jednozgłoskowych prepozycyjach: pwaiǫcich wen, Flor. 17. (Puł. 31 v. w nym); wen pwalo iest sercze moie, Flor. 27; weyn pwalo, Puł. 53 r.; wen vczekaly, Puł. 58 r. (Flor. 30. na dwor sǫ vcecli); iensze pfa wen, Flor. 33; pwa weyn, Puł. 65 r.: gisz pwaiǫ wen, Flor. 33; pwayǫ weyn, Puł. 66 v.; pway wen, Flor. 36; pway weyn, Puł. 72 v.; bo sǫ pwali wen, Flor. 36; weyn, Puł. 76 v.; pwaycze wen, Flor. 61; weyn, Puł. 121 v.; pwacz bǫdze wen, Flor. 63, 90; weyn, Puł. 124 v., 184 r.; wen gesm pfal, Flor. 143; weyn pwal yesm. Puł. 282 r: przen w wisokoscz odydzi, Flor. 7; przeyn, Puł. 11 r.; wnydzcze przedeyn, Puł. 196 r. (Flor. 99. w obesrzenu iego); wzloszil ies nan, Flor. 20; wlozysz nayn, Puł. 38 r.; skrszitacz bǫdze nan, Flor. 36; skrzytacz będzye nayn, Puł. 73 r.; nastoycze nan, Flor. 70. (Puł. 140 r. przeszlyaduycze); przydze yemv albo nan, Flor. 108. (Puł. 222 r. przydze yemu). *Formy te są zamiast:* w ji, prze ji, przed ji, na ji, *forma jednak właściwa accusativu tkwi tylko w zmiękczeniu téj tak zwanéj eufoniczněj wstawki* n.

Mój: nedostatek moy wydzele gesta oczy, Flor. 138; nyedostatek moy, Puł. 274 v.; poleczam duch moy, Flor. 30, Puł. 57 r.; miotl iesm duch moy, Flor. 76. (Puł. 152 v: duch); za moy grzech, Flor. 37, Puł. 79 r.; zamant moy przed nym powedayǫ, Flor. 141; zamęt moy, Puł. 278 v.; szrǫ lud moy, Flor. 13, 52; lyud moy, Puł. 22 v., 107 r.; obrzod moy, Flor. 49; byerzesz obrzǫd moy, Puł. 102 r; vczinil sǫd moy, Flor. 9; vczynyl sąd moy, Puł. 13 v.; wesrzi na moy sǫd, Flor. 34; na moy sǫd, Puł. 69 v.; sǫdzy sǫd moy, Flor. 118, 153; sędzy sǫd moy, Puł. 252 v.; zcraial ies wor moy, Flor. 29; wor moy, Puł. 56 r.; glos moy, Flor. 17, Puł. 29 r.; visluszay glos moy, Flor. 26; glos moy, Puł. 50 v,; wislusza glos moy, Flor. 54; wyslucha glos moy, Puł. 110 v ; vslysz glos moy, Flor. 129, Puł. 263 v.; wisluchay glos moy, Wacł. 18 v.; bacz na glos moy, Flor. 140, Puł. 277 v.; rozumeycze lud moy zacon moy. Flor. 77. (Puł. 154 r. glosa mego); zaostrzę yako blyskawyczę myecz moy, Puł. 307 r.; obroczil ies placz moy, Flor. 29; placz moy, Puł. 56 r.; odtworzę w zoltarzu vmysl moy, Puł. 98 v. (Flor. 48. poloszene moie); sziwot moy ziawil iesm tobe, Flor. 55; zywot moy, Puł. 112 r.; vsmerdzyl gest w szemy szywot moy, Flor. 142; zywot moy, Puł 280 r.; wymǫ z noszen mecz moy, Flor. Moy.; myecz moy, Puł. 297 v; roszyrzilesz chod moy, Puł. 32 v. (Flor. 17. chodi moie); ziawon vesin

mne gospodne konecz moy, Flor. 38; konyecz moy, Puł. 80 r.; gensz poddas lud moy, Flor. 143; poddawasz lyud moy, Puł. 282 r.

Twój: prze strach twoy, Flor. 89. (Puł. 183 r. przed strachem twoym); wypuscz duch twoy, Flor. 103; duch twoy, Puł. 206 r.; tchnǫl gest twoy duch, Flor. Moy.; dǫl duch twoy, Puł. 297 v.; wyplaczuge ze straty ziwot twoy, Flor. 102; odkupuye ze zgynyenya zywot twoy, Puł. 201 v.; odkupil ze szmerczi ziwot twoy, Wacł. 10 v.; wiplaczuge ze ztraty zywot twoy, Wittenb. 102; porzvczyl za chirzybet twoy, Flor. Isai. sec.; za chrzbiet twoy, Puł. 294 v.; zbawon vczin lut (*sic*) twoy, Flor. 27; lyud twoy, Puł. 53 r.; przedal ies lud twoy, Flor. 43; lyud twoy, Puł. 90 r.; lud twoy gospodne vsmerzili sǫ, Flor. 93; lyud twoy boze pokorzyly, Puł. 188 r.; przed twoy lyud, Puł. 130 v. (Flor. 67. w obezrzenu luda twego); sǫdzy lud twoy, Flor. 71; sędzycz będze lyud twoy, Puł. 142 r.; wibawil ies lud twoy, Flor. 76; lyud twoy, Puł. 153 r.; przewodl ies iaco owcze lud twoy, Flor. 76; lyud twoy, Puł. 153 v.; na lud twoy, Flor. 82; na lyud twoy, Puł. 167 v.; sǫd twoy crolowi day, Flor. 71; sǫd twoy, Puł. 142 r.; wezrzi na obrzǫd twoy, Flor. 73, Puł. 149 r.; gnew twoy (witargn), Flor. 16. (Puł. 27 v. szablyę twoyę); wiley na ne gnew twoy, Flor. 68; gnyew twoy, Puł. 137 r.; wiley gnew twoy, Flor. 78; wylyey gnyew twoy, Puł. 161 v.; vkogil ies wszistek gnew twoy, Flor. 84; gnyew twoy. Puł. 170 v. (Wacł. 68 v. gnyewy thwoie); otewroczy gnew twoy, Flor. 84; odwroczy gnyew twoy, Puł. 170 v. (Wacł, 68 v. gniewy szwoie); rozczǫgnesz gnew twoy, Flor. 84; gnyew twoy, Puł. 171 r.; gnew twoy rozliczicz, Flor. 89; gnyew twoy rozmyerzycz, Puł. 183 r.; spusczyl ges gnew twoy, Flor. Moy.; gnyew twoy, Puł. 297 r.; zazgly ognyem koszczyol twoy, Puł. 147 v. (Flor. 73. swǫtoscz twoiǫ); poneczczyly sǫ kosczol swǫti twoy, Flor. 78; koszczyol szwyęty twoy, Puł. 161 r.; bǫdǫ badacz sakon twoy, Flor. 118; zakon twoy, Puł. 239 v.; na zakon twoy, Wacł. 23 r.; kako mylowal gesm zakon twoy. Flor. 118, 97; zakon twoy, Puł. 246 v., Wacł. 35 v.; zakon twoy mylowal gesm. Flor. 118, 113; zakon twoy, Puł. 248 r., Wacł. 38 r.; rospostrzely sǫ zakon twoy, Flor. 118, 121; rostargali sǫ zakon twoy, Puł. 249 v.; rosipali zakon twoy, Wacł. 39 v.; mylowal gesm zakon twoy, Flor. 118, 121; zakon twoy, Puł. 249 v. (Wacł. 39 v. przikazanya twoia); mylvyanczym zakon twoy, Flor. 118, 161; zakon twoy, Puł. 253 v.; zakon twoy mylowal gesm, Flor. 118, 161; zakon twoy, Puł. 253 v.; prze zakon twoy, Flor. 129, Puł. 263 v. (Wacł. 19 r. dla zakonu twego); w pokoy twoy, Flor. 114, Puł. 231 v.; ogarnǫ oltarz twoy, Flor. 25; oltarz twoy, Puł. 48 v.; na twoy oltarz, Flor. 50, Puł. 105 r., K. Świdz.; w pocolene stolecz twoy, Flor. 88; stolyecz twoy, Puł. 177 r.; w dom twoy, Flor. 5, Puł. 7 r.; wnidǫ w dom twoy, Flor. 65; wnydę w dom twoy, Puł. 128 r.

Swój: ostrzyly sǫ yǫszyk swoy, Flor. 139; yęzyk swoy, Puł. 276 r.; poloszil przebytek swoy, Flor. 18; swoy, Puł. 34 v.; oswǫcil iest przebitek swoy, Flor. 45; stan swoy, Puł. 94 v.; odpǫdzil

przebitek sylo przebitek swoy, Flor. 77; stan swoy, Puł. 160 r.; we proch swoy obroczǫ szye, Puł. 206 r. (Flor. 103. we proch se obroczǫ); obezrzecz lud swoy, Flor. 49; lyud swoy, Puł. 100 v.; lyud swoy duchowny rano pozdrawya, Puł. 154 r.; podyǫl iaco owcze lud swoy, Flor. 77; lyud swoy, Puł. 159 r.; swǫzil w meczu lud swoy, Flor. 77; lyud swoy, Puł. 160 r.; w lud swoy, Flor. 84; w lyud swoy, Puł. 171 r.; rozmnoszyl lvd swoy, Flor. 104; lyud swoy, Puł. 210 v.; na lvd swoy, Flor. 105; na lyud swoy, Puł. 214 r.; bǫdze sǫdzycz pan lwd swogy (*sic*), Flor. 134; lyud swoy, Puł. 268 v.; przewodl lvd swóy, Flor. 135; lyud swoy, Puł. 270 r.; sędzycz będze gospodzyn lyud swoy, Puł. 306 v.; pomnyal yest na wyeki obrzǫd swoy, Flor. 104; obrzǫd swoy, Puł. 207 v.; pomnyal obrzǫd swoy, Flor. 105, Puł. 214 v.; wzkazal gest na wyeky obrzǫd swoy, Flor. 110; obrząd twoy, Puł. 225 v.; pomnecz bǫdze na weky obrzǫdo (*sic*) swoy, Flor. 110; obrzǫd swoy, Puł. 225 v.; poznalo gest zachod swoy, Flor. 103; zachod swoy, Puł. 205 r.; otwrocz gnew swoy, Flor. 77; odwroczyl gnyew swoy, Puł. 157 v.; swoy zbor ... zgromadza, Puł. 44 r; puszcza krzystal swoy, Flor. 147, Puł. 289 r.; puscza cristal swoy, Wacł. 133 v.; spali sǫ sen swoy, Flor. 75; spaly sen swoy, Puł. 151 r.; w czas swoy, Flor. 1, Puł. 2 r.; dal iest glos swoy, Flor. 17, Puł. 29 v., Flor. 45, Puł. 95 r.; podzwigly sǫ rzeky glos swoy, Flor. 92; glos swoy, Puł. 187 r., Wacł. 124 r.; dala glębokoszcz glos swoy, Puł. 300 r.; owocz swoy da, Flor. 1, Puł. 2 r.; zema dala owocz swoy, Flor. 66; owocz swoy, Puł. 129 v.; zema nasza da owocz swoy, Flor. 84; da owocz swoy, Puł. 171 v.; nagotowal iest w sǫdze stolecz swoy, Flor. 9; vczynyl ... stolyecz swoy, Puł. 14 r.; oprawyl stolecz swoy, Flor. 102; vczynyl stolyecz swoy, Puł 202 v.

§ 255. Neutra. Je: nagotowal ie (lǫcziszko), Flor. 7. (Puł. 11 v. gy, *t. j.* łuk); iezoro otworzil y wicopal ie, Flor. 7; wykopal ye, Puł. 11 v.; w mescze boga naszego, on zaloszil ie na weky, Flor. 47. (Puł. 97 r. zalozil yǫ na wyeky, *zapewne pod wpływem łacińskiego: stabilitat eam in seculum, gdzie* eam *odnosi się do poprzedniego civitas*); syemǫ slug iego dzerszecz ie bǫdze, Flor. 68, (je *odnosi się do poprzedniego* syon, *jakkolwiek użyte było w rodzaju męskim*; *poznajemy to z psałterza Puławskiego, gdzie w tym miejscu jest zawsze* syon *w rodzaju żeńskim użyte*: dzyrzecz bedzę yǫ, 138 r.); iego iest morze a on vczinil ie, Flor. 94; vczynyl ye, Puł. 190 r.; vczinil ge, Wacł. 108 r.; drzewey nysz ge (*t. j.* syano) wytargayǫ zwǫdne, Flor. 128. (Puł. 263 r. nysz wytargnǫ); w poszrod lyat ozywy ye, Puł. 299 r. (Flor. Habac. oszywy gego).

Jeż: w przykazanyu yeszesz kazal, Puł. 11 r. (Flor. 7. w kazny iǫsz ies kązal); w sidle w tem iesz sǫ scrily, Flor. 9. (Puł. 15 r. ktore są skryly); z sidla iesz sǫ mi scrili, Flor. 30; yesz sǫ my skryly, Puł. 57 r.; vlapene iesz skril vlapi gi, Flor. 34. (Puł. 67 v. lapycza yǫsz skryl); dzalo iesz vczinil ies, Flor. 43; dzyalo yesz gyes vczynyl, Puł. 89 r.; pamǫczen bǫdz sebrana twego iesz ies osadl.

Flor. 73; yes oszyadl ges, Puł. 147 r.; myasto yesz yes zaloszyl gym, Flor. 103; yesesz zalozyl, Puł. 204 r.; slowo yesz gimyal yest, Flor. 104; yesz ymyal, Puł. 210 v; pomnyal yest slowa yesz rozkazal, Flor. 104; slowo yesz kazal, Puł. 207 v.; Jeruszalem gesz staw⌀ yako masto, Flor. 121; yesz stawy⌀, Puł. 257 r.; od sydla gesz postawyly s⌀ mne, Flor. 140; yes postawyly mnye, Puł. 278 v.

Moje: vtny przeczywenstwo moge, Flor. 118; utny przeczywięstwo moye, Puł. 240 r.; odeymi pogambienie moie, Wacł. 24 r.; w lono moie, Flor. 34; w lono moye, Puł. 68 r.; iedli m⌀so moie, Flor. 26; myęso moye, Puł. 50 r.; wepchay strachym twogym m⌀so moge, Flor. 118, 113; myęso moye, Puł. 249 r. (Wacł. 39 r. ciała moie); mito moie mislili s⌀ odp⌀dzicz, Flor. 61. (Puł. 121 r. mzdę moyę); pyczye moie se placzem smeszal iesm, Flor. 101; pyczye moye, Puł. 199 r.; schowam iemu miloserdze moie, Flor. 88; myloszerdze moye, Puł. 179 v.; w sercze moie, Flor. 4; w szyercze moye, Puł. 6 r.; sercze moie, Flor. 25; moye, Puł. 48 v.; sprawil iesm sercze moie, Flor. 72; szyercze móye, Puł. 145 r.; roszyrzyl ges sercze moge, Flor. 118; szyrcze moye, Puł. 239 r.; roszirzilesz serce moie, Wacł. 8 r.; naclon sercze moge, Flor. 118; nakloyn szyercze moye, Puł. 240 r.; naklon serce moie, Wacł. 23 v.; naklonyl gesm sercze moge, Flor. 118, 105; szyercze moye, Puł. 248 r.; serce moie, Wacł. 37 v.; skrygę oblycze moye, Puł. 304 v.; ne w l⌀czisco moie b⌀d⌀ pwacz, Flor. 43; nyewlęczyszcze moye, Puł. 89 v.; ti wesz laiane moie, Flor. 68; layanye moye, Puł. 136 v.; przymy modlene moge, Flor. 142; poczuy modlenye moye, Puł. 279 v.; za mylowane moye, Flor. 108, Puł. 221 r.; na odgimane moie wesrzy, Flor. 21; na odgymanye moye pogladay, Puł. 41 v.; ne wnydo w odpocziwane moie, Flor. 94. (Puł. 190 v. w pokoy moy); w odpocziwanye moie, Wacł. 117 v.; rozdzelili sobe odzene moie, Flor. 21; odzenye moye, Puł. 41 v.; poszil iesm odzene moie, Flor. 68. (odzyenye me, Puł. 135 v.); otworz⌀ poloszene moie, Flor. 48. (Puł. 98 v. vmysl moy); ty poznal ges sedzene moge, Flor. 138; szyedzenye moye, Puł. 273 v.; ti wesz ... sromane moie, Flor. 68. (Puł. 136 v. *brak)*; poznal ges ... wzkrzeszene moge, Flor. 138; wskrzeszenye moye, Puł. 273 v.; vrozumey wolane moie, Flor. 5; wolanye moye, Puł. 6 v.; pokasz⌀ iemu zbawene moie, Flor. 90; zbawyenye moye, Puł. 185 r.; weszm⌀ perze moge, Flor. 138; pyerze moye, Puł. 274 r.; w ymyę moye, Puł. 179 r. (Flor. 88. w imenu moiem); bo poznal ymyę moye, Puł. 185 r. (Flor. 90. ym⌀ twoie); naclon⌀ vcho moie, Flor. 48; vcho moye, Puł. 98 r.; pocril iest srom licze moie, Flor. 68; moye, Puł. 135 r.

Forma ściągnięta me: wyedz me sercze, Flor. 138 (*cognosce animum meum)*; wyedz szercze me, Puł. 275 v.; polozylesm odzyenye me, Puł. 135 v.; na rozegnanye me, Puł. 301 r.

Twoje: w dzedziczstwo twoie, Flor. 2; w dzedzycztwo twoye, Puł. 3 r.; w dzedzistwo twoie, Flor. 78; w dzedzycztwo twoye, Puł. 161 r.; yesm szwyadecztwo twoye szukal, Puł. 238 r. (Flor. 118. swadeczstwie twoe szukal); rozmnoszil ies welmnoszstwo twoie, Flor. 70;

wyelmostwo twoye, Puł. 141 v.; iacosz ies rozplodzil miloserdze twoie, Flor. 35; myloszyerdzye twoye, Puł. 71 r; roszirzi gospodne miloserdze twoie, Flor. 35. (Puł. 71 v. twe); przyǫli iesmi boze miloserdze twoie, Flor. 47; twoye, Puł. 97 r.; powiszǫ rano miloserdze twoie, Flor. 58; myloszerdzye twoye, Puł. 117 v.; pokaszi nam miloserdze twoie, Flor. 84. (Puł. 171 r. twe); mylosyerdzye thwoie, Wacł. 69 r.; ku powyadanu rano miloserdze twoie, Flor. 91; myloszyerdze twoye, Puł. 185 v.; mowicz bodze w grobe miloserdze twoie, Flor. 87. (Puł. 175 v. twe); na myloserdze twoge, Flor. 113; twoye, Puł. 229 r.; vslyszane vczyn rano miloserdze twoge, Flor. 142; twoye, Puł. 280 v: odwroczil ies oblicze twoie, Flor. 29; oblycze twoye, Puł. 55 v: osweczi oblicze twoie, Flor. 30. (Puł. 58 v. twe); postawǫ przecyw tobe oblicze twoie, Flor. 49. (Puł. 102 v. obraz twoy); odwraczasz oblycze twoye, Puł. 176 r. (Flor. 87. twe); miloserdze a prawda przeydzeta oblicze twoie, Flor. 88. (Puł. 178 r. przed lyczem twoym); oblycze twoye osweczy, Flor. 118, 129; oblycze twoye oszwyecz, Puł. 250 v.; odwraczasz lycze twoye, Puł. 20 v. (Flor. 12, lice twe); lycze twoye ... będę szukal, Puł. 51 r. (Flor. 26 oblicza twego bǫdu dobiwacz); oblicze twoie odwraczasz, Flor. 43; lycze twoye, Puł. 91 v.; otewrocy licze twoie, Flor. 50; odwrocz lycze twoye, Puł. 104 r.; odwroczi oblicze twoie, Wacł. 116 v.; pokasz licze twoie, Flor. 79; lycze twoye, Puł. 163 r.; pokaszi oblicze twoie, Flor. 79; lycze twoye, Puł. 163 v.; oblicze twoie, Wacł. 11 v.; pokaszy nam oblicze twoie, Flor. 79: lycze twoye, Puł. 164 v.; wskrzeszysz lęczyszcze twoye, Puł. 300 r.; bich wipowedzal wszitco chwalene twoie, Flor. 9; chwalyenye twoye, Puł. 15 r.: wnidz w obesrzene twoie, Flor. 87. (Puł. 174 v. wnydz przedczye); wstan pane w otpoczywane twogey (*sic pro:* twoge), Flor. 131; w odpoczywanye twoye, Puł. 265 r.; gysz przestępnyą przykazanye twoye, Puł. 238 r. (Flor. 118. stǫpayǫ s kazayn twoych; Wacł. 6 v. ktorzi se sklanaia od przikazanya twego); slyszal gesm slyszane twoge, Flor Habac.; slyszenye twoye, Puł. 299 r.; genzsze kladzesz oblok wstǫpyenye twoye, Flor. 103; wstopyenye twoye, Puł. 203 v.; zbawene twoie molwil iesm, Flor. 39; zbawyenye twoye powyadal yesm, Puł. 83 r.; gisz milnyǫ zbawene twoie, Flor. 39, 69; twoye, Puł. 84 r., 139 r.; zbawene twoie day nam, Flor. 84. (Puł. 171 r. twe); zbawyenie thwoie, Wacł. 69 r.; we zbawyenye twoye, Puł. 245 r. (Flor. 118, 81. we zbawenv twogem; Wacł. 33 v. we sbawieniu twogem: w zbawene twoge, Flor. 118, 121; we zbawyenye twoye, Puł. 249 r.: we sbawienie twoie, Wacł. 39 r.; znaiǫ ymǫ twoie, Flor. 9; ymyę twoye, Puł. 14 v.; prze ymǫ twoie, Flor. 24, 30; prze twoye ymyę, Puł. 47 r. (56 v. twe); pomnecz bǫdǫ ymǫ twoie, Flor. 44. (Puł. 94 r. twe); w imǫ twoie, Flor. 62. (Puł. 122 v. twe); draszni przeciwnik ymǫ twoie, Flor. 73; ymyę twoye, Puł. 148 r.; rozgorzil ymǫ twoie, Flor. 73; ymyę twoye, Puł. 148 v.; chwalicz bǫdǫ ymǫ twoie, Flor. 73; ymyę twoye, Puł. 149 r.; wzowemi ymǫ twoie, Flor. 74: wzowyem ymyę twoye, Puł. 149 v.; prze ymǫ twoie, Flor. 78; prze ymyę twoye, Puł. 162 r.; ymyę twoye wzywacz będzem, Puł. 164 v.

(Flor. 79. twe); slawicz b϶d϶ ym϶ twoie, Flor. 85; ymyę twoye, Puł. 172 v.; w ymye twoye, Puł. 178 r. (Flor. 88. w ymenu twoiem); chwalyly ymyę szwyęte twoye, Puł. 214 v. (Flor. 105. zpowedaly ymenv sw϶temv twemv); prze ym϶ twoye, Flor. 108; prze ymyę twoye, Puł. 222 v.; ymal gesm w noczy ym϶ twoge, Flor. 118, 49; ymyę twoye, Puł. 242 r.; pamiatalem ... na gimia twoje, Wacł. 26 v.; mylvy϶czych ym϶ twoge, Flor. 118, 129; ymyę twoye, Puł. 250 r.; chalycz b϶d϶ ym϶ twoge, Flor. 137; chwalycz będę ymyę twoye, Puł. 272 r. (Wacł 136 v. ymy϶ twe); welyczyl ges nademna wszytko ym϶ sw϶te twoge, Flor. 137; ymyę szwyęte twoye, Puł. 272 v.; chalycz b϶d϶ ym϶ twoye, Flor. 139; twoye, Puł. 277 r.; prze ym϶ twoge, Flor. 142; prze ymyę twoyę (*sic pro:* twoye), Puł. 281 r.; chwalycz ym϶ twoge, Flor. 144; ymye twoye, Puł. 284 r.; blogoslawycz będę ymyę twoye, Puł. 283 v. (Flor. 144. twe); naclon vcho twoie, Flor. 16; vcho twoye, Puł. 26 v., 56 v. (Flor 30. twe); nachili vcho twoie, Flor. 44; vcho twoye, Puł. 93 r.; naclon ku mne vcho twoie, Flor. 70, 101; vcho twoye, Puł. 139 r., 198 r.; naclon gospodne vcho twoie, Flor. 85; twoye, Puł. 172 r.; naclon vcho twoie, Flor. 87. (Puł. 174 v. twe); zwastui϶ ram϶ twoie, Flor. 70; ramyę twoye, Puł. 141 r.; nagotui϶ syem϶ twoie, Flor. 88; szyemyę twoye, Puł. 177 r.; gesm w slowo twoge pfal, Flor. 118, 73; yesm w slowo twoye pwal, Puł. 244 r. (Wacł. 29 r. w slowa twoia); w slowo twoge nadpfal gesm, Flor. 118, 81; w slowo twoye, Puł. 245 r. (Wacł. 33 v. w slowie twogim); w slowo twoge, Flor. 118, 81; twoye, Puł. 245 r. (Wacł. 33 v. w wimowa twoia).

Forma ściągnięta twe. W obu psałterzach: powadacz b϶d϶ ym϶ twe, Flor. 21; ymyę twe, Puł. 41 v.; slawicz b϶d϶ ym϶ twe, Flor. 85; ymyę twe, Puł. 173 r.

We Floryjańskim: odwraczasz lice twe, Flor. 12. (Puł. 20 v. twoye); naclon ku mne vcho twe, Flor. 30. (Puł. 56 v. twoye); oblicze twe chwalicz b϶d϶, Flor. 44. (Puł. 93 v. oblycza twego będ϶ proszycz); odwraczasz oblicze twe, Flor. 87. (Puł. 176 r. twoye); ymo twe wziwacz b϶dzem, Flor. 79. (Puł. 164 v. twoye); blogoslawycz b϶d϶ ym϶ twe, Flor. 144. (Puł. 283 v. twoye).

W Puławskim: prze ymyę twe, Puł. 56 v. (Flor. 30. prze ym϶ twoie); pomnyecz będ϶ ymyę twe, Puł. 94 r. (Flor. 44. twoie); chwalicz będę ymyę twe, Puł. 108 r. (Flor. 53. spowadacz se b϶d϶ ymenowi twemu); oszwyeczy oblycze twe, Puł. 58 v. (Flor. 30. oblicze twoie); pokazy gospodnye myloszyerdze twe, Puł. 71 v. (Flor. 35. twoie); w gymyę twe, Puł. 122 v. (Flor. 62. twoio); w ymyę twe, Puł. 178 r. (Flor. 88. w ymenu twoiem); zbawyenye twe day nam, Puł. 171 r. (Flor. 84. zbawene twoie; Wacł. 69 r. zbawyenie thwoie); vkazy nam boze myloszyerdze twe, Puł. 171 r. (Flor. 84. miloserdze twoie); nakloyn vcho twe, Puł. 174 v. (Flor. 87. twoie); prawycz będzę w grobe myloszyerdze twe, Puł. 175 v. (Flor. 87. miloserdze twoie).

Swoje: dzedziczstwo swoie (pascz), Flor. 77. (Puł. 161 r. swe); dziwno vczinil miloserdze swoie, Flor. 30. (Puł. 59 r. swe); kazal gospodzin miloserdze swoie, Flor. 41; swoye, Puł. 87 r.; myloszyerdze swoye (nye odrzuczyl), Puł. 128 v. (Flor. 65. miloserdza swoiego); miloserdze swoie odrzesze, Flor. 76. (Puł. 152 v. swe); myloszerdze swoye ... raczy pokazacz, Puł. 170 v.; wspomyenǫl yest myłoszyerdze swoye, Puł. 194 r. (Flor. 97. wzpomonǫl iest miloserdzu swemu); sczwerdzyl myloserdze swoye, Flor. 102; swoye, Puł. 202 r.; przemyenyl oblycze swoye, Puł. 64 r.; naczǫgnoli sǫ lǫcziszcze swoie, Flor. 10; lęczyszcze swoye, Puł. 18 v.; nawedli locziszcze swoie, Flor. 36. (Puł. 73 v. lęczyszcze); yawno vczinil iest gospodzin zbawene swoye, Flor. 97; zbawyenye swoye, Puł. 194 r.; prze ymǫ swoie, Flor. 22; prze ymyę swoye, Puł. 43 v.; prze ymyǫ swoye, Flor. 105; swoye, Puł. 211 v.; zbawil sobe prawiczǫ swoiǫ y ramǫ swǫ swoiǫ, (*miejsce to widocznie popsute jest*), Flor. 97; ramyę szwyęte swoye, Puł. 194 r.; pomnyal slowo swǫte swoye, Flor. 104; slowo swoye, Puł. 210 v.; poslal slowo swoye, Flor. 106, Puł. 216 v.; wypuszczy slowo swoye, Puł. 289 r. (Flor. 147. wypuszczy slowo swe); zyawa slowo swoge yakobowy, Flor. 147; slowo swoye, Puł. 289 v. (Wacł. 134 r. swe); naklonyl vcho swoge, Flor. 114; swoye, Puł. 231 r.; odwrocyl licze swoie, Flor. 9; lycze swoye, Puł. 17 r.

Forma ściągnięta swe. W obu psałterzach: poslal bog miloserdze swe, Flor. 56; myloszyerdzye swe, Puł. 113 v.; naczǫgnǫl iest lǫcziszcze swe, Flor. 57; lęczyszcze swe, Puł. 115 r.; oswecźi oblicze swe, Flor. 66; oblycze swe, Puł. 129 r.; wynydze czlowyek na dzyalo swė, Flor. 103; na dzalo swe, Puł. 205 v.

We Floryjańskim: wypuszczy slowo swe, Flor. 147. (slowo swoye, Puł. 289 r.); slowo swe, Wacł. 133 v.

W Puławskim: dzywno vczynyl myloszyerdze swe, 59 r. (Flor. 30. swoie); myloszerdze swe odrzeze, Puł. 152 v. (Flor. 76. swoie); nye naprawylo szyercze swe, Puł. 155 r. (Flor. 77. sercza swego); dzedzyctwo swe (paszcz), Puł. 161 r. (Flor. 77. swoie).

Nasze: obroczyl yes szyercze nasze, Puł. 91 r. (Flor. 43. *odchilil ies* stdze nasze); poznal slozenye nasze, Flor. 102; znaye vlyepyenye nasze. Puł. 202 r.; obroczy gospodne yǫczstwo nasze, Flor. 125; yentcztwo nasze, Puł. 260 r.; za zbawyenye nasze, Flor. Atan., Puł. 311 r. (Wacł. 113 v. dla zbawienya naszego).

Wasze: nacloncze vcho wasze, Flor. 77; vcho wasze, Puł. 154 r.

Wsze: we wsze pokolene, Flor. 144; we wsze pokolyenye, Puł. 285 r.

§. 256. Feminina. Ją: yǫ z pokuszenya wyelykyego wygǫl, Puł. 28 r.; zaloszil iest iǫ, Flor. 23 (ziemię); zaloszil yǫ, Puł. 44 v. (Wacł. 40 r. ufundowal oną); nagotowal iest iǫ, Flor. 23. (Puł. 44 v. nagotowal); rychlo yǫ zasze przyyǫl, Puł. 56 r.; bichǫ odioli iǫ, Flor. 39; by odyęly yǫ, Puł. 83 v.; gdi przyme yǫ, Flor. 47; przymye yǫ, Puł. 96 v.; bog zalozil yǫ, Puł. 97 r. (Flor. 47. zaloszil ie); oblap-

:ze iǫ, Flor. 47; oblapcze yǫ, Puł. 97 v.; zamǫczil ies iǫ, Flor. 59; ·ǫ, Puł. 118 v.; vpogil ies iǫ, Flor. 64; napoyl yes yǫ, Puł. 126 r.; ·ozmnoszil ies napelnicz iǫ, Flor. 64; bogaczycz yǫ, Puł. 126 r; ·czwirdzil ies iǫ, Flor. 67; sczwyrdzyl yes yǫ, Puł. 131 r.; wiwol iǫ, ·lor. 68; wyzwol yǫ, Puł. 136 v.; dobędǫ yǫ, Puł. 138 r. (Flor. 68. lobǫdǫ iego); dzyrzecz będzę yǫ, Puł. 138 r. (Flor. 68. dzerszecz ie ·ǫdze); srzuczili yǫ, Flor. 73; powalyly yǫ, Puł. 147 v.; sadzil ies ǫ, Flor. 79; szczepylesz yǫ, Puł. 163 v.; popasl iest iǫ, Flor. 79; ·ǫ, Puł. 164 r.; wiryl iǫ wprz, Flor. 79; skazil yǫ wyeprz, Puł. 164 ·.; gysz chodzǫ mymo yǫ, Puł. 164 r. (Flor. 79. po drodze); byorǫ ǫ wszistczi, Flor. 79; byorǫ yǫ, Puł. 164 r.; doconay iǫ, Flor. 79. Puł. 164 r. dokonay yey); zaloszil iǫ, Flor. 86; zalozyl yǫ, Puł. 174 r.; nalyezlysmy yǫ, Puł. 265 r. (Flor. 131. naleszly gesmy gy); mylowal yǫ, Flor. 118, 137. Puł. 251 r.; slysaly gesmy yǫ, Flor. 131; slyszelysmy yǫ, Puł. 265 r.; gesm wybral yǫ, Flor. 131; yesm wybral yǫ, Puł. 265 v.; wybral gest yǫ, Flor. 131; wybral yǫ, Puł. 265 v.

Jąż: w kazny iǫsz ies kazal, Flor. 7. (Puł. 11 r. w przykazanyu yeszesz kazal); w upascy iǫsz sǫ vczynily, Flor. 9. (Puł. 15 r. w upaszczy koresz vczynyly); na drodze iǫsz iest wibral, Flor. 24; yąsz wybral, Puł. 47 r.; slotcosci twoiey iǫsz ies scril, Flor. 30; yǫsz esz skryl, Puł. 59 r.; lapycza yǫsz skryl, Puł. 67 v. (Flor. 34. vlapene iesz skril); czudnoscz iacob iǫsz milowal, Flor. 46. (Puł. 95 v. krasę yak yegosz mylowal); mǫdroszcz oyczowa yǫz prorokowye powyadayǫ, Puł. 98 r.; droga iǫsz pokaszǫ iemu, Flor. 49. (Puł. 102 v. yǫsz pokazę yemu); dusza moia iǫsz ies odkupyl, Flor. 70; yǫszesz otkupyl, Puł. 141 v.; gorǫ syon iǫsz iest miloval, Flor. 77; yǫz mylowal, Puł. 160 v.; iǫsz zaloszil, Flor. 77; yǫz zaloszyl, Puł. 160 v.; przyganę yǫsz sǫ przyganyaly tobye, Puł. 162 v. (Flor. 78. laiane gich iesz laialy); iǫsz szczepila prawicza twoia, Flor. 79; yǫsz sadzyla, Puł. 164 r.; iosz (przekorę) trzimal iezm, Flor. 88; yǫsz trzymal yesm, Puł. 181 v.; przes yǫsz by gy poznal, Puł. 187 v.; kazn iego iǫsz dal gim, Flor. 98; yǫsz dal, Puł. 195 v.; oplatǫ twyǫ yǫsz oplaczyl gys nam, Flor. 136; yǫz odplaczyl yes nam, Puł. 271 v.; yǫze (koszcz) vczynyl yes, Puł. 274 v. (Flor. 138. gesze vsta); swǫtoscz ... yǫsz vczwyrdzyla gest rǫka twoya, Flor. Moy.; yǫz vczwyrdzyla yest, Puł. 298 v.; iǫz (wiarę) alesz wszelky spelna y neporvszne zachowa, Flor. Atan.; iǫz ... nyechowacz będze, Puł. 308 r. (Wacł. 8 v. ktorą); wyara ... yǫsz alysz wszelky werne y twardo wierzycz bodze, Flor. Atan.; yǫz, Puł. 311 v. (Wacł. 114 r. ktorey ... nie bandze wierzicz); wpadli sǫ w nǫ, Flor. 56; wpadly w nyę, Puł. 113 v.

Moję: iedzinaczkǫ moiǫ (witargn), Flor. 21; yedzynaczkę moyę, Puł. 41 v. (Wacł. 31 v. iedina mathka moia ... wirwi); iedzynaczkǫ moiǫ (wroczy), Flor. 34; yedzynaczkę moyę, Puł. 68 v.; trzimal ies rǫkǫ prawiczǫ moiǫ, Flor. 72; ręke prawǫ moyę, Puł. 146 r.; poslal bich bil rǫkǫ moiǫ, Flor. 80; rękę moyę, Puł. 166 v.; wzdzygnę

na nyebo rękę moyę, Puł. 307 r.; drogǫ moiǫ, Flor. 5; drogę moyę, Puł. 7 r.; poloszil iest nepǫkalanǫ drogǫ moiǫ Flor. 17; drogę moyę, Puł. 32 r.; drogǫ moyǫ y povrozek moy wybadal ges, Flor. 138; szczyeszkę moyę, Puł. 273 v.; robotǫ moiǫ, Flor. 24. (Puł. 47 v. trud moy); ti wesz ... sromotǫ moiǫ, Flor. 68 sromotę moyę, Puł. 136 v.; wisluszay gospodne prawdǫ moiǫ, Flor. 16; prawdę moyę, Puł. 25 v.; spowadacz se bǫdǫ ... neprawdo moiǫ, Flor. 31. (Puł. 60 v. spowyedacz będę nyeprawdy moye); mzdę moyę myszlyly sǫ odpędzycz, Puł. 121 r. (Flor. 61. mito moie); wisluszay gospodzin prosbǫ moiǫ, Flor. 6; proszbę moyę, Puł. 9 v.; prosbǫ moiǫ (wisluchay), Flor. 38; proszbę moye, Puł 81 r.; przyǫl ies prosbę moyę, Puł. 81 v. (Flor. 39. prosbi moie); wisluchay boze prosbǫ moiǫ, Flor. 60; prozbę moyę, Puł. 119 v.; na proszbę moyę, Puł. 174 v. (Flor. 87. ku modlitwe moiey); baczy na proszbę moyę, Puł. 279 r. (Flor. 141. slvszay prosby mogey); glowǫ moiǫ, Flor. 3. 22; glowę moyę, Puł. 4 v., 43 v.; glowǫ moia, Wacł. 118 v.; powiszil glowǫ moiǫ, Flor. 26; powyszyl glowę moyę, Puł. 50 v.; na glowǫ moiǫ, Flor. 37; moyę, Puł. 77 r.; na glowę moyę, Puł. 276 r. (Flor. 139. nad glowǫ moyǫ); wysluchay modlitwǫ moiǫ, Flor. 4; vslysz modlytwę moyę, Puł. 5 r.; modlitwǫ moiǫ przyiol, Flor. 6; modlytwę moyę przygął, Puł. 9 v.; modlitwǫ moiǫ, Flor. 16; modlytwę moyę, Puł. 26 r.; wisluchay modlitwǫ moiǫ, Flor. 38, 53; moyę, Puł. 81 r., 108 r.; boze wisluchay modlitwa moia, Wacł. 2 v.; wisluszay bosze modlitwo moiǫ, Flor. 54; modlytwę moyę, Puł. 108 v.; baczy modlytwę moyę, Puł. 119 v. (Flor. 60. rozumey modlitwe moiey); wisluchal ies modlitwǫ moiǫ, Flor. 60; moyę, Puł. 120 r.; modlitwǫ moiǫ (wisluszay), Flor. 63, 64, 83; moyę, Puł. 123 v., 125 r., 170 r.; nye odrzuczyl modlytwę moyę, Puł. 128 v. (Flor. 65. modlitwi moiey); modlytwǫ moiǫ, Flor. 68; modlytwę moyę, Puł. 135 v.; wezmi poczny gospodne modlitwǫ moiǫ, Flor. 85; moyę, Puł. 172 v.; modlitwǫ moiǫ odpodzasz, Flor. 87; moyę, Puł. 176 r.; wisluchay modlitwǫ moiǫ, Flor. 101; moyę, Puł. 198 r.; wylewayǫ przed oblyczym gego modlytwǫ moyǫ, Flor. 141; moyę, Puł. 278 v.; wysluszay modlytwǫ moyǫ, Flor. 142; moyę, Puł. 279 v.; slawǫ moyǫ, Flor. 7; slawę moyę, Puł. 10 v.; chwalicz będę molwę moyę, Puł. 111 v. (Flor. 55. molwi moie); widz moiǫ smarǫ, Flor. 9; moyę szmyarę, Puł. 14 r.; szmarǫ moiǫ (zbaw), Flor. 21; szmyarę moyę, Puł. 41 v.; pokora moia, Wacł. 31 r.; wesrzal ies na smarǫ moiǫ, Flor. 30; na szmyarę moyę, Puł. 57 r.; wydz smarǫ mogǫ, Flor. 118, 153; szmyare moyę, Puł. 252 v.; wrocisz dzedzinǫ moiǫ, Flor. 15; dzyedzynę moyę, Puł. 24 v.; poloszicz w gospodne bodze nadzeiǫ moiǫ, Flor. 72; nadzeye moye, Puł. 146 v.; osweczasz sweczǫ moiǫ, Flor. 17; szwyeczę moyę, Puł. 31 v.; wytargny duszǫ moiǫ, Flor. 6; duszę moyę, Puł. 9 r.; nyeulapyl duszę moyę, Puł. 10 r. (Flor. 7. neulapil dusze moiey); gospodne moiǫ duszǫ, Flor. 7; przeszlyaduy duszę moyę, Puł. 10 v.; moiǫ duszǫ, Flor. 7; moyę, Puł. 10 v.; witargn duszǫ moiǫ, Flor. 16; moyę, Puł.

27 r.; duszǫ moiǫ sǫ ogarnǫli, Flor. 16; moyę, Puł. 27 r.; duszǫ moiǫ, Flor. 21; moyę. Puł. 41 v.; wirwi ... dusza moia, Wacł. 31 v.; duszǫ moiǫ obroczil, Flor. 22; moyę, Puł. 43 v.; podzwignǫl iesm duszǫ moiǫ, Flor. 24; duszę moyę, Puł. 45 v.; nye zgubyay duszę moyę, Puł. 49 r. (Flor. 25. dusze moiey); wiwodl ies od pecla duszǫ moiǫ, Flor. 29; duszę moyę, Puł. 55 r.; zbawil ies ... duszǫ moio, Flor. 30; moyę, Puł. 57 r.; wzǫcz duszǫ moiǫ, Flor. 30. (Puł. 58 r. dusze moye); gisz szukaiǫ duszǫ moiǫ, Flor. 34. (Puł. 67 r. szukayǫczy dusze moyey); sromoczily sǫ duszǫ moiǫ, Flor. 34. (Puł. 67 v. layaly duszy moyey); vsmerzal iesm postem duszǫ moiǫ, Flor. 34; moyę, Puł. 68 r.; wroczy duszǫ moiǫ, Flor. 34; duszę moyę, Puł. 68 v.; vzdrow duszǫ moiǫ, Flor. 40; duszę moyę, Puł. 84 v.; duszǫ moiǫ, Flor. 41; moyę, Puł. 86 v.; odkupy duszǫ moiǫ, Flor. 48; dusze moyę, Puł. 99 v.; szukaly sǫ duszę moyę, Puł. 108 r. (Flor. 53. dusze moiei); szukali duszą moią, Wacł. 2 v.; odkupi w pocoiu duszǫ moiǫ, Flor. 54; duszę moyę, Puł. 110 v.; cirzpeli duszǫ moiǫ, Flor. 55; moyę, Puł. 112 r.; witargl ies duszǫ moiǫ, Flor. 55; duszę moyę, Puł. 112 v.; witargl ies duszǫ moiǫ, Flor. 55; duszę moyę, Puł. 112 v.; wiwolil duszǫ moiǫ, Flor. 56; moyę, Puł. 113 v.; naclonili sǫ duszǫ moiǫ, Flor. 56; moyę, Puł. 113 v.; vlapili sǫ duszǫ moiǫ, Flor. 58; moyę, Puł. 116 r.; szukaly duszę moyę, Puł. 123 r. (Flor. 62. dusze moiey); wytargny duszę moyę, Puł. 123 v. (Flor. 63. duszǫ mǫ); poloszil iest duszǫ moiǫ, Flor. 65; moyę, Puł. 127 v.; pocril iesm w poscze duszǫ moiǫ, Flor. 68; moyę, Puł. 135 v.; baczy duszę moyę, Puł. 136 v. (Flor. 68. rozumey duszǫ moiey); duszǫ moiǫ podzwigl iesm, Flor. 85; duszę moyę, Puł. 172 r.; witargl ies duszǫ moiǫ, Flor. 85; moyę, Puł. 173 r.; szukaly duszę moyę, Puł. 173 r. (Flor. 85. dusze moiey); vweselili sǫ duszǫ moiǫ, Flor. 93; moyę, Puł. 189 r.; wytargl gesz dvszǫ moyǫ, Flor. Isai. sec.; duszę moyę, Puł. 294 r.; wywǫl duszǫ moyǫ, Flor. 114; moyę, Puł. 231 r.; zbawonǫ vczynyl ... dvszǫ moyǫ, Flor. 108; moyę, Puł. 223 v.; wytargl dvszǫ moyǫ, Flor. 114; moyę, Puł. 231 v.; zbaw dvszǫ moyǫ, Flor. 119; moyę, Puł. 255 r.; powszal (*sic*) gesm dusza moyǫ, Flor. 130; powyszal yesm duszę moyę, Puł. 264 r.; ne otemvy dusza moyǫ, Flor. 140; nye odeymuy duszę moyę, Puł. 278 r.; wywedzy ze stroszey dvsza moyǫ, Flor. 141; duszę moyę, Puł. 279 v.; nascygal gest neprzyaczel moy dusza moyǫ, Flor. 142; duszę moyę, Puł. 280 r.; podnoszl geszm dusza mogǫ, Flor. 142; duszę moyę, Puł. 281 r.; wywedzesz zamǫta dusza moyo, Flor. 142; duszę moyę, Puł. 281 r.; gysz mǫczǫ dvszan moyǫ, Flor. 142; duszę moyę, Puł. 281 v.; przǫ moiǫ (vczinil), Flor. 9; prząą moyę, Puł. 13 v.; prze braczyǫ moyǫ, Flor. 121. (Puł. 257 v. prze braczyǫ); dali sǫ w karmǫ moiǫ, Flor. 68; w karmyǫ moyę, Puł. 136 v.; szablyę twoyę (wytargn), Puł. 27 v. (Flor. 16. gnew twoy); bosze ti wesz gluboscz moiǫ, Flor. 68; gluposzcz moyę, Puł. 134 v.; vweseli mlodoscz moiǫ, Flor. 42; mlodoszcz moyę, Puł. 88 v.; sprawyedlnoszcz moyę pobyeszczynǫ, Puł.

179 v. (Flor. 88. sprawednosci moie pobeszczinili); zaszgli sϕ ogne swϕtoscz twoiϕ, Flor. 73. (Puł. 147 v. koszczyol twoy); zloszcz moyę zzwyastuyę, Puł. 78 v. (Flor. 37. lichotϕ mϕ); lichotϕ moiϕ ia poznawam, Flor. 50; zloszcz moyę ya znayę, Puł. 103 v.; lichotϕ moy. ya znayϕ, K. Świdz.; mocz moiϕ ku tobe strzedz bϕdϕ, Flor. 58; mocz moyę, Puł. 117 r.; przyspyey na pomocz moyę, Puł. 79 r. (Flor. rozumey ku pomoczi moiey); na pomocz moiϕ rozumey, Flor. 69; na pomocz moyę, Puł. 138 v.; na pomocz moiϕ wzglodny, Flor. 70; na pomocz moyę wzglyędny, Puł. 140 v.; wesrzi ... w rzecz moiϕ, Flor. 34; w rzecz moyę, Puł. 69 v.; obezrzy rzecz moiϕ, Flor. 42; rozgodz przę moyę, Puł. 88 r.; porzuczilesz rzecz moyę, Puł. 102 r. (Flor. 49. porzuczyl ies molwi moie); wzczϕgnϕ obowϕmoiϕ, Flor. 59, 107; obow moyę, Puł. 19 r., 219 v.

Forma ściągnięta mą: wiymi duszϕ mϕ, Flor. 63; lichotϕ m. ia zwaztuiϕ, Flor. 37. (Puł. 123 v. duszę moyę, 78 v. zloszcz moyę. *W Puławskim więc formy téj nie napotykamy.*

Twoję: stwerdzil ies nademnϕ rϕkϕ twoiϕ, Flor. 37; rękę twoyę, Puł. 77 r.; czemu odwraczasz rϕkϕ twoiϕ, Flor. 73; rękę twoyę, Puł. 148 r.; nad rϕkϕ prawϕ twoyϕ, Flor. 120; nad rękę prawą twoyę, Puł. 256 r.; wsczϕgnal ges rϕka twoga, Flor. 137; roscząϕgnϕlesz rękę twoyę, Puł. 273 r.; wczyagnϕl ranko twoio, Wacł. 137 r.; poloszyl ges na mϕ rϕko twoyϕ, Flor. 138; rękę twoyę, Puł. 273 v.; vypusczy rϕkϕ twoya, Flor. 143; spuszczy rękę twoye, Puł. 282 v.; vtwarzasz ty rϕkϕ twoyan, Flor. 144; rękę twoyę, Puł. 285 v.; wzsczϕgnϕl ges rϕkϕ twoya, Flor. Moy.; rękę twoye, Puł. 298 r.; ziaw gospodnu drogϕ twoiϕ, Flor. 36. (Puł. 72 v. drogy twoye); abichom poznali ... drogϕ twoiϕ, Flor. 66; drogę twoye, Puł. 129 r.; aby nye vrazyl o kamyen nogę twoyę, Puł. 185 r. (Flor. 90. nogi twoiey); prze dobrotϕ twoiϕ, Flor. 24; prze dobrotę twoyę, Puł. 46 v.; oplaczy tobe oplatϕ twyϕ, Flor. 136; odplatę twoyę, Puł. 271 v.; ziawy prawdϕ twoiϕ, Flor. 29. (Puł. 56 r. twϕ); pomnecz bϕdze prawdϕ twoiϕ, Flor. 34; sprawyedlnoszcz twoyę, Puł. 70 r.; wiwedze prawdϕ twoiϕ, Flor. 36; sprawyedlnoszcz twoyę, Puł. 72 v.; prawdϕ twoiϕ molwil iesm, Flor. 39; prawdę twoyę, Puł. 82 v.; prawdϕ twoiϕ (wipusci), Flor. 42; prawdę twoyę, Puł. 88 r.; powedzϕ prawdϕ twoiϕ, Flor. 70; twoyę, Puł. 140 v.; prawdę twoyę boze spyewacz czy będę, Puł. 141 v. (Flor. 70. pradϕ); prawdϕ twoiϕ (mowicz bodze), Flor. 87. (Puł. 175 v. prawda twoya w zyemy zapomnyana); ziawϕ prawdϕ twoiϕ, Flor. 88; prawdę twoyę, Puł. 176 v.; prawdϕ twoiϕ (poznaiϕ), Flor. 88; twoyę, Puł. 177 r.; prawdϕ twoiϕ, Flor. 91; twoyę, Puł. 185 v.; twoyϕ, Flor. 113, 118, 137; twoyę, Puł. 229 r., 250 v.; na myloserdze tuoge y prawdϕ twoyϕ, Flor. 137; prawdę twoye, Puł. 272 v. (na mylosyerdze twe y prawda twa, Wacł. 136 v.); yawnϕ wczyny prawdϕ twoyϕ, Flor. Isai. sec.; prawdę twoyę, Puł. 294 r.; wszitkϕ radϕ twoiϕ stwirdzy, Flor. 19; wszystkę radę twoyę, Puł. 36 v.; prze molwϕ twoyϕ, Flor. 118, 153; prze molwę twoyę, Puł. 252

v.; przepowe yǫzykǫ moy molw twoyǫ, Flor. 118, 169; molwę twoyę, Puł. 254 v.; bich widzal ... slawǫ twoiǫ, Flor. 62; slawę twoyę, Puł. 122 v.; bich pyal slawǫ twoyǫ, Flor. 70; twoyę, Puł. 140 r. (Wacł. 116 v. abich spiewal chwala twoia); na gorǫ swǫtǫ twoiǫ, Flor. 42; twoyę, Puł. 88 r.; chwalǫ twoiǫ, Flor. 34; twoyę, Puł. 70 r.; ziawǫ chwalǫ twoiǫ, Flor. 50; twoyę, Puł. 104 v.; falǫ twoyǫ, K. Świdz.; nad wszistkǫ chwalǫ twoiǫ, Flor. 70; chwalę twoye, Puł. 140 v.; ziawimi chwalǫ twoiǫ, Flor. 78; chwalę twoyę, Puł. 162 v.; pozegnay dzyedzynę twoyę, Puł. 53 r. (Flor. 27. poszegnay dzedzine twoiey); dzedzinǫ twoiǫ gabaly, Flor. 93. (Puł. 188 r. twǫ); blogoslawil ies gospodne zemǫ twoiǫ, Flor. 84; zyemyę twoyę, Puł. 170 v.; na prawiczǫ twoiǫ, Flor. 44. (Puł. 93 r. na prawyczy twoyey); zbaw prawiczǫ twoiǫ, Flor. 59; prawyczę twoyę, Puł. 118 v.; odwraczasz rǫkǫ twoiǫ y prawiczǫ twoiǫ, Flor. 73; prawyczę twoye, Puł. 148 r.; prawiczǫ twoiǫ tako iawnǫ vczin, Flor. 89; twoyę, Puł. 183 r.; rzuczi na gospodna peczǫ twoiǫ, Flor. 54; pyeczǫ twoyę, Puł. 111 r.; sǫdzy przǫ twoiǫ, Flor. 73; twoyę przǫ, Puł. 149 r.; bich vczinil wolǫ twoiǫ, Flor. 39; wolyǫ twoyę, Puł. 82 v.; vczynycz wolyǫ twoyę, Puł. 281 r. (Flor. 142. navczy mǫ czynycz woley twogey); czǫscz twoyǫ cladl ies, Flor. 49; częszcz twoyę, Puł. 102 r.; ziawil iesm sprawedlnoscz twoiǫ, Flor. 39; twoyę, Puł. 82 v.; sprawedlnoscz twoiǫ, Flor. 50; twoye, Puł. 104 v.; twoyǫ, K. Świdz.; nye wnydǫ wsprawyedlywoszcz twoyę, Puł. 137 r. (Flor. 68. ne bǫdǫ chodzicz w zprawedlnoszcy twoiey); sprawedlnoscz twoiǫ, Flor. 70; twoyę, Puł. 141 r.; mislicz bǫdze ... sprawedlnoscz twoiǫ, Flor. 70; twoyę, Puł. 141 v.; sprawedlnoscz twoiǫ (day), Flor. 71; twoyę, Puł. 142 r.; wipusci swatloscz twoiǫ, Flor. 42; szwyatloszcz twoyę, Puł. 88 r.; welicoscz twoiǫ, Flor. 70; wyelykoscz twoyę, Puł. 140 r. (Wacł. 116 v. twoia); welykoscz twoyǫ wypowedzǫ, Flor. 144; twoyę, Puł. 284 r.; genzsze napelnyl w dobrem zhǫdost twoyǫ, Flor. 102; zǫdzǫ twoye, Puł. 201 v.; napelnia dobroczamy zadza twoia, Wacł. 11 r.; pacz bǫdǫ mocz twoiǫ, Flor. 58; mocz twoyę, Puł. 117 v.; mocz twoiǫ, Flor. 70; szylę twoye, Puł. 141 r.; znamenitǫ vczinil ies w ludzoch czescz twoyǫ, Flor. 76; zyawyl yes ... mocz twoyę, Puł. 153 r.; wzbudz mocz twoiǫ, Flor. 79; twoyę, Puł. 163 r.; mocz twoyǫ powadacz bǫdǫǫ, Flor. 144; mocz twoyę, Puł. 284 r.; mocz twoyǫ molwycz bǫdǫ, Flor. 144; twoyę, Puł. 284 v.; bychǫ znanǫ vczynyly mocz twogǫ, Flor. 144; mocz twoyę, Puł. 285 r.

Forma ściągnięta twą *nader rzadko występuje:* sprawedlnoscz twǫ (roszirzi), Flor. 35; sprawyedlnoszcz twą, Puł. 71 v.; wzyawy prawdę twǫ, Puł. 56 r. (Flor. 29. twoiǫ); dzedzynę twǫ gabaly, Puł. 188 r. (Flor. 93. twoiǫ).

Swoję: wsczǫgnǫl iest rǫkǫ swoiǫ, Flor. 54; rękę swoyę, Puł. 110 v.; wznyosl rǫkǫ swoyǫ, Flor. 105; rękę swoyę, Puł. 213 r.; sprawa mlodycz drogǫ swoyǫ, Flor. 118; oprawya mlodszy drogę swoyę, Puł. 237 r.; oprawia mlodzenyecz droga swoia, Wacł. 4 v.; na skutę swoyę, Puł. 205 v. (Flor. 103. ku dzyalanyv swemu); wya-

wil prawotǫ swoiǫ, Flor. 97; zyawyl prawotę swoyę, Puł. 194 r.; p-
slal bog ... prawdǫ swoiǫ, Flor. 56; prawdę swoyę, Puł. 113 v.; wp-
myenǫl yest myloszerdze swoye y prawdę swoyę, Puł. 194 r. (Flor.
97. prawdze swoiey); noscze richlo ganbǫ swoiǫ, Flor. 39; gan-
swoyę, Puł. 83 v.; gensze wypuscza molwǫ swoyǫ, Flor. 147; mol-
swoyę, Puł. 289 r.; mowa swoia, Wacł. 133 v.; przemyeszyly
slawǫ swoyǫ, Flor. 105; slawę swoyę, Puł. 212 v.; wibral iest na-
dzedzinǫ swoiǫ, Flor. 46; dzyedzynę swoye, Puł. 95 v.; dzedzi-
swoiǫ wzgardzal, Flor. 77; dzedzynę swoyę wzgardzyl, Puł. 160 r.
abi poloszili w bodze nadzeiǫ swoiǫ, Flor. 77; nadzyeyę swoyę, Puł.
154 v.; zbawil sobe prawiczǫ swoiǫ, Flor. 97; prawyczę swoyę, Puł.
194 r.; napelnil gest sǫdzǫ swogǫ, Flor. 126; sǫdzǫ swoyę, Puł. 261 r.
nyewzyol w prosnoszcz duszę swoyę, Puł. 44 v. (Flor. 23. dusze sw-
iey); witargne duszǫ swoiǫ, Flor. 88. (Puł. 181 r. swǫ); wroczy sy-
w zyemyę swoyę, Puł. 286 v. (Flor. 145. w szemǫ swǫ); prze licho-
swoiǫ, Flor. 72. (Puł. 145 v. dla zloszczy swoyey); przedlvszaly s-
lychotǫ swogǫ, Flor. 128; zloszcz swoyę, Puł. 262 v.; pwaiǫ w czesci
swoiǫ, Flor. 48; w mocz swoyę, Puł. 98 v.; znano vczynyl mocz
swoyǫ, Flor. 105; mocz swoyę, Puł. 211 v.; vczinil swǫtoscz swoiǫ,
Flor. 77; szwyǫtoszcz swoyę, Puł. 160 v.; poloszil iest czmi szir-
koscz swoiǫ, Flor. 17. (Puł. 29 v. dom skryczya swego); podzwygly
sǫ rzeky lycz swoyę, Puł. 187 r. (Flor. 92. lycza swoia); licz swoiǫ,
Wacł. 124 r.; brony swoyę czerkew szwyęto, Puł. 66 v.

Forma ściągnięta swą. We Floryjańskim: duszǫ swǫ na nebe
dziwne vsadzi, prol.; wroczy sǫ w szemǫ swǫ, 145. (Puł. 286 v.
w zyemyę swoyę).

W Puławskim : zawydzy duszę swą, 18 v. (Flor. 10. nenawy-
dzy swoiey dusze); wytargn duszę swǫ, Puł. 181 r. (Flor. 88. dusz-
swoiǫ); w swǫ zyemyę, Puł. 125 r.

Naszę: prze chudobę naszę, Puł. 19 r.; *wszę:* nade wszy-
zemǫ, Flor. 46; nadewszę zyemyę, Puł. 95 v,

Możnaby tu zaliczyć także formę owszeyǫ: geden owszeyǫ ne
smeszanym potstawy ale gednotǫ persony, Flor. Atan., (Puł. 311 r.
owszeyky, Wacł. 113 r. o wszeyki).

W accusativie więc mamy formy: *Męskie*. ji (gi, gy, gyey,
jenże, jen, jenż (*w znaczeniu:* który), -ń, mój, twój, swój (*raz w
Flor. 134. napisano* swogy). *Nijakie:* je, jeż (= które). moje, twoje,
swoje, *bardzo rzadko* me, *częściéj nieco:* twe, swe. *Zauważyć jeszcze
można, że formy te ściągnięte częściéj, jakkolwiek z małą różnicą, wy-
stępują w Puł. niż we Flor. Nadto:* nasze, wasze, wsze. *Żeńskie:* ją, ją
(którą), moję (Flor. 30. moio, Puł. 146 v., 81 r. moye), twoję (Flor.
zwykle twoiǫ *lub* twoyǫ, *niekiedy jednak* twoyan, 144; twoya, 137.
143, Moy.; twyǫ, 136; Puł. *zwykle* twoyę, *niekiedy jednak spotykamy*
twoye, 148 r., 282 v., 129 r., 140 v., 272 v., 148 r., 141 r., 201 v.
możnaby to uważać już za dążność do utraty rynezmu), swoję; *bar-*

lzo rzadko występują formy ściągnięte: mą, twą, swą, *i to częściéj w Puławskim; daléj*: naszę, wszę, owszeję.

§. 257. Instrumentalis. Masculina: gimze (głosem) iesm volal, Flor. 26; gymze, Puł. 50 v.

Ze spółgłoską n *na początku*: przed nym, Puł. 42 v. *(2 r.)*, (Flor. 21. w obesrzenu iego); przed nimsze, Flor. 26; przed nym, Puł. 62 v. (Flor. 32. od nego); przed nymze, Puł. 50 r.; przed nim, Flor. 35; przed nym, Puł. 70 v., 100 v. (Flor. 49. w obesrzenu iego); wileycze przed nim sercza wasza, Flor. 61; przed nym, Puł. 121 v.; przed nym, Puł 130 r. (Flor. 67. w obezrzenu iego); przed nim, Flor. 71, 84; przed nym, Puł. 142 v., 171 v., 191 v. (Flor. 95. w obesrzenu iego); przed nim, Flor. 96; przed nym, Puł. 192 v., Flor. 104, Puł. 208 r., Flor. 105, Puł. 212 v., Flor. 141, Puł. 278 v.; s nym, Flor. 17; sznym, Puł. 31 r.; z nim, Flor. 48; sznym, Puł. 99 v.; s nim, Flor. 49; sznym, Puł. 102 r., 129 v.; s nim, Flor. 77, 88, 90; sznym, Puł. 157 v., 179 r., 185 r., 303 v.; postaw nad nym, Flor. 108, Puł. 221 r.; nad nym, Flor. 131, Puł. 266 r.

Mojim: molwil yesm moym yęzykyem, Puł. 80 r. (Flor. 38. w iǫzicze swoiem); pod iǫzikem mogim, Flor. 65. (Puł. 128 v. pod yęzykem); glossem mogim, Flor. 3; moym, Puł. 4 v. (Wacł. 100 r. gloszem mem, 118 v. moym); glossem mogim, Flor. 76 *(2 r.)*, (Puł. 152 r. mym, *2 razy)*; glossem mogym, Flor. 141 *(2 r.)*; moym, Puł. 278 v. *(2 r.)*; oleiem swǫtim mogim, Flor. 88; moym, Puł. 178 v.

Mym: glossem mym, Puł. 152 r. *(2 r.)*. (Flor. 76. mogim, *2 razy)*.

Twojim: ludem twogim, Flor. 3; nad lyudem twoym, Puł. 5 r. (Wacł. 119 r. nad ludem twim); przed strachem twoym, Puł. 183 r. (Flor. 89. prze strach twoy); strachym twogym, Flor. 118, 113; strachem twoym, Puł. 249 r. (Wacł. 39 r. boiaznyą twoia); opaszi se meczem twogim, Flor. 44; myeczem twoym, Puł. 92 v.; z pomazayn-czem twoym, Puł. 300 v.; nad twogim slugǫ, Flor. 30; nad twoym slugą, Puł. 58 v.; se slvghǫ twogym, Flor. 118, 65; slugǫ twoym, Puł. 243 r.; wczyn slugǫ twogym, Flor. 118, 121; uczyn sslugǫ two-ym, Puł. 249 r.; z slugǫ twogim, Wacł. 39 v.; nad slvgǫ twogym, Flor. 118, 129; nad slugǫ twoym, Puł 250 v.; se slvgǫ twogym, Flor. 142; sslugǫ twoym, Puł. 280 r.

Swojim: synem swoym, Puł. 4 r.; s blisznim swogim, Flor. 27. (Puł. 52 v. s swymy blysznymy).

Swym: iozikem swim, Flor. 77; yęzykyem swym, Puł. 157 v.

Wszem: przede wszem lyudem yego, Puł. 232 r. (Flor. 115. przedewszemy ludzmy).

Neutra. Jim: bǫdz yemv yako odzene gymse odzewa, Flor. 108; gym sze odzyewa, Puł. 222 v.

Mojim: przed obliczim mogim, Flor. 56; przed oblyczym moym, Puł. 113 v.; serczem mogim, Flor. 76; szyerczem moym, Puł. 152 v.

Twojim: przed obliczim twogim, Flor. 9. (Puł. 15 v. w oblycznoszczy twogey); stwogim obliczim, Flor. 15; twoym lyczem. Puł. 25 v.; s twogim obliczim, Flor. 20; stwoym obliczim, Puł. 38 v.; s oblyczym twogym, Flor. 139; z oblyczym twoym, Puł. 277 r.; przed oblyczym twogym, Flor. 142. (Puł. 280 r. przed oczyma twoyma); dzedzyczstwem twogym, Flor. 118, 105. (Puł. 247 v. dzedzyczstwem); dawanym twogym, Flor. 103; dawanym twoym, Puł. 206 r.; obrzǫdzenym twogym, Flor. 118, 89; obroczenym twoym, Puł. 245 v.; rzadzenim twogim, Wacł. 34 v.; napelnyona yest zemya ossedzyeny twogym, Flor. 103; oszyędzenym twoym, Puł. 205 v.; przed lyczem twoym, Puł. 178 r. (Flor. 88. przeydzeta oblicze twoie); nad zbawenim twoym, Flor. 20.

Twym: nad zbawyenym twym, Puł. 37 v.; kazanym twym, Flor. 118, 97. (Puł. 246 v. *brak;* Wacł. 35 v. przykazanim twogim).

Swojim: gardlem swoym, Puł. 229 v. (Flor. 113. w gardle swogem); przed obliczim swogim, Flor. 53. (Puł. 108 r. przed sobǫ. Wacł. 2 v. przed oczima swogima); szwyętym przyszczem swoym, Puł. 13 r.; przyszczym swoym, Puł. 170 v.; z plyemyenyem swoym, Puł. 305 r.

Forma ściągnięta swym: sercem swim poclinachǫ, Flor. 61; szyerczem swym, Puł. 121 r.; przyszczym swym, Puł. 106 v.

Wszym, wszem: przedewszym, Flor. Atan.; przedewszem, Puł. 308 r. (Wacł. 8 r. nadewszitko).

§. 258. Feminina: yako wyrzbcza yǫszse weszdghy se pasze, Flor. 108; yǫsz sze wezdy pasze, Puł. 222 v.; na drodze tey yǫsz chodzyl gesm, Flor. 141; yǫsz schodzyl yesm, Puł. 279 r.

Ze spółgłoską n: przed nyǫ, Puł. 164 r. (Flor. 79. w obezrzeniu iey).

Moją: medzy braczǫ moiǫ, Flor. prol.; ne wzgardzay proszbǫ moiǫ, Flor. 54; nyegardzy proszbǫ moyǫ, Puł. 108 v.; bo vczynyl ies szye nadzyeyǫ moyǫ, Puł. 119 v. (Flor. 60. vczinil ies se nadzeya moia); zasczyenyl ges nad glowǫ moyǫ, Flor. 139. (Puł. 276 v. na glowę moyę).

Twoją: czudnosczǫ twoiǫ, Flor. 44; sczudnoszczyǫ twoyǫ, Puł. 92 v.; s crasǫ twoiǫ, Flor. 44; skrasǫ twoyǫ, Puł. 92 v.; z dzedzyneǫ twoyeǫ, Flor. 105, *(por. §. 110);* z dzedzynǫ twoyǫ, Puł. 211 r.; prawyczǫ twoiǫ, Flor. 107; prawyczǫ twoyǫ. Puł. 219 r.; prawdǫ twoyǫ bǫdǫ se weszelycz, Flor. 144; prawdǫ twoyǫ, Puł. 284 v.; mocząǫ twoyǫ, Puł. 148 r. (Flor. 73. we czczy twoiey).

Swoją: podclada swoiǫ rǫkǫ, Flor. 36; potpyra swoyą ręką, Puł. 74 v.; moczǫ swoyǫ zbawyl nas, Puł. 88 v.; odzeny bodzcze sromotǫ swoyǫ, Flor. 108; sromotǫ swoyǫ, Puł. 223 v.; nad maczerzǫ swogǫ, Flor. 130; nad maczerzǫ swoyǫ, Puł. 264 r.; nemiloszczǫ swoiǫ, Flor. 72.

Swą: nyemyloszczyǫ swǫ, Puł. 144 v.

Wszą: nade wszǫ zemǫ, Flor. 44, 96; nadewszǫ zyemyǫ, Puł. 94 r, 193 r.; nadewszǫ szemǫ, Flor. 107; nadewszǫ zyemyǫ, Puł. 219 r.

Wszystkie więc formy instrumentalu są: Męskie, jim, ńim, mojim, twojim, *rzadko* mym, *i to tylko w Puł.* swojim *i* swym *również rzadko. Nijakie:* jim, mojim, twojim, swojim, *rzadko*: twym, swym. *Żeńskie:* jąż, nią, moją, twoją, swoją, *rzadko tylko w Puł.* swą.

§. 259. Locativus. Masculina: ymaiǫ w nem pwǫ, Flor. 2; w nyem pwayǫ, Puł. 3 v.; wyezukrisczye zmartwychwstanyemy y wyesszyelicz szie będzem w nyem, Puł. 36 r.; okrǫg zem y giez przebiwaiǫ w nem, Flor. 23; w nyem, Puł. 44 v.; w nem weselicz se bǫdze, Flor. 32; w nyem, Puł. 63 v.; weliczaycze gospodna semnǫ y powiszaymi ymǫ iego w nem samem, Flor. 33. (Puł. 64 v. wyecznym dobrem); przisǫgaiǫ w nem (bogu), Flor. 62; w nyem, Puł. 123 v.; weselicz se bǫdzem w nem, Flor. 65; w nyem, Puł. 127 v.; przebiwacz bodo w nem (syon), Flor. 68. (Puł. 138 r. w nyey); blogoslawona bǫdǫ w nem, Flor. 71; w nyem, Puł. 143 v.; prawi gospodzin bog nasz y ne iest lichota w nem, Flor. 91; w nyem, Puł. 186 v.; duch przeydze w nem, Flor. 102; w nem, Puł. 202 v.; wesel se yzrahel w nem, Flor. 149; w nyem, Puł. 291 r.

W tych miejscach wszędzie zachowała się pierwotna forma locativu jem *z początkowym* n. *Są jednak miejsca w psałterzu Puławskim, gdzie wskutek działania analogii forma instrumentalu* jim *przeszła do locativu:* w nym vczynyl, Puł. 11 v. (Flor. 7. w tem, *a prof. Nehring domyśla się* w nem); w nym, Puł. 28 v. (Flor. 17. w nem *t. j.* w bogu); w nym, Puł. 31 v. (Flor. 17. pwaiǫcich wen); nycz przespyeye nyeprzyaczel w nym, Puł 178 v. (Flor. 88 w nem); gysz przebywayǫ w nym, Puł. 194 v. (Flor. 97. w nem). *W psałterzu Floryjańskim więc nie ma jeszcze śladu działania téj analogii.*

Mojem rzadko znajdujemy w obu psałterzach: w clopocze moiem, Flor. 54; w klopoczye moyem, Puł. 109 r. *Nadto mamy w* Puł. 301 v. w bodze iesu moyen *(zamiast* moyem). *Zresztą we Flor. zawsze* mojem, *w Puławskim zaś analog. forma instrumentalu* mojim: w zamǫtcze moiem, Flor. 17; w zamęczye moym, Puł. 29 r.; w zamǫtcze moiem, Flor. 65; w zamętku moym, Puł. 128 r.; w bodze moiem, Flor. 17; w bodze moym, Puł. 31 v.; w bodzem *(sic)* mogem, Flor. Ann.; w bodze moym, Puł. 295 r.; w yǫzycze mogem, Flor. 138; w yęzycze moym, Puł. 273 v.; na chrzebcze mogem, Flor. 128; na chrzepcze moym, Puł. 262 v.; w gnewe moiem, Flor. 94; w gnyewye moym, Puł. 190 v. (Wacł. 117 v. w gnyewie mem); w zacone moiem, Flor. 38; w moym yęzyku, Puł. 79 v.; w moiem placzu, Flor. 6. (Puł. 9 r. we wzdychanyu moym); w sziwocze moiem, Flor. 62 (Puł. 122 v. do mego zywota).

Forma ściągnięta: w szywocze meem, Flor. 103; w zywocze mym, Puł. 206 v. *I tu przeszła końcówka* -em *na* -ym, *bo oprócz działania analogii instrumentalu, działał jeszcze ten wzgląd, że jak się z podwojonego* e *w formie* meem *domyślać można, wymawiało się tu* e *ścieśnione.*

Twojem w obu psałterzach: w przebitcze twoiem, Flor. 14; w przebitcze twoyem, Puł. 23 r.; w gnewe twoiem, Flor. 82; w gnyewye twoyem, Puł. 168 v.

We Flor. twojem, *w Puł. zaś* twojim: w twoiem gnewe, Flor. 6, 7; w twoym gnyewye, Puł. 8 v., 10 v.; w gnewe twoiem, Flor. 37, 89 *(2 r.)*; w gnyewye twoym, Puł. 76 v., 182 v. *(2 r.)*; na stolczy twogem, Flor. 131; na stoylczu twoym, Puł. 265 v.; na stolczv twogem, Flor. 131; na stoylczu twoym, Puł. 265 v.; w domu twoiem, Flor. 83; w domu twoym, Puł. 169 v; w zacone twoiem, Flor. 43; (Puł. 91 r. w kazny twoyey); w przebitcze twoiem, Flor. 60; w stanu twoym, Puł. 120 r.; w przebitcze twoiem, Flor. 30. (Puł. 59 r. w stanyu twoyem); w okrodze twoiem, Flor. 88. *W Puławskim jest forma ściągnięta*, w okręgdze twym, 177 v.

Swojem jest raz tylko w Puł. w swoyem przebytcze, 70 v. (Flor. 35. w loszu swoiem).

Zresztą we Flor. jest powszechnie swojem, w Puławskim zaś swojim: w gnewe swoiem, Flor. 2, 20, 76; w gnyewye swoym, Puł. 3 r., 38 v., 152 v.; w cosczele sw⌀tem svoiem, Flor. 10; w koszczyelye szwyętym swoym, Puł. 18 v.; w i⌀zice swoiem, Flor. 14; w gęziku swoym, Puł. 23 v.; w i⌀zicze swoiem, Flor. 38. (Puł. 80 r. moym yęzykyem); w meczu swoiem, Flor. 43; w myeczu swoym, Puł. 89 r.; na stolczu sw⌀tem swoiem, Flor. 46; swoym, Puł 96 r.; w lvdv swogem, Flor. 149; w lyudu swoym, Puł. 291 r.; w krolv swogem, Flor. 149; w krolyu swoym, Puł. 291 r.; w przebytku swoym, Puł. 300 v.; w przebitku swoiem, Flor. 26. *W Puławskim mamy formę ściągniętą:* w stanu swym, 50 v.

Naszem: na chrzepcze naszem, Flor. 65; na chrzepczye naszem, Puł. 128 r.

§. 260 Neutra: pomny slowa twego slvdze twemv w yemsze mne nadzey⌀ dal ges, Flor. 118, 49; w yemze, Puł. 241 r. (Wacł. 25 v. w ktorem); polosz⌀ we zbawenu twoiem pewne b⌀d⌀ czinicz w nem, Flor. 11; w nyem, Puł. 19 v.; gegosz wcz⌀stwo albo dzyal gego w nyem albo w wekvgem, Flor. 121. (Puł. 257 r. w yeruzalem).

Mojem w obu psałterzach: w uboszstwe moiem, Flor. 31; w ubostwe moyem, Puł. 60 v.; we wszem serczw mogem, Flor. 118, 145; we wsem szyerczu moyem, Puł. 251 v.

W psałterzu Floryjańskim mojem, w Puławskim zaś mojim: we wszem serczu moiem, Flor. 9; we wszem szyerczu moym, Puł. 13 v.; w serczu moiem, Flor. 12, 39, 65, 85, 93; moym, Puł. 20 v., 82 v., 128 v., 173 r., 189 r.; we wszem serczw mogem, Flor. 110; we wszem szyrczu moym, Puł. 225 r.; w syerczy mogem, Flor. 118; w szyerczu moym, Puł. 237 r.; w szerczu moiem, Wacł. 5 r.; we wszem serczy mogem, Flor. 118; szyerczu moym, Puł. 237 r.; we wszem serczv mogem, Flor. 118, 118, 65; moym, Puł. 239 v., 243 v.; moiem, Wacł. 23 r., 28 r.; weszem syerczy mogem, Flor. 118, 57; moym, Puł. 242 r.; moiem, Wacł. 26 r.; we wszem serczy mogem,

Flor. 137; moym, Puł. 272 r.; moiem, Wacł. 136 r.; w obesrzenu moiem, Flor. 15; moym, Puł. 25 r; w czele moiem, Flor. 37; w czyelye moym, Puł. 77 r.; w mϕse moiem, Flor. 37; w myęsze moym, Puł. 77 v.; w mislenu moiem, Flor. 38; w myszlyenyu moym, Puł. 80 r.; w swϕtem moiem, Flor. 88; w szwyętym moym, Puł. 180 r.; w roszyerdzu moym, Puł. 304 v.; w obezrzenu moiem, Flor. 17, 22, 37, 49, 88. (przedemną, Puł. 31 r, 43 v.; przedemno, Puł. 78 v.; przedemnϕ, Puł. 101 r., 180 r.); wewzdychanyu moym, Puł. 9 r. (Flor. 6. w moiem placzu); w przezwinstwe moiem, Flor. 25. (Puł. 48 r. wnyewynnoszczy moyey); w newinowaczstwe moiem, Flor. 25. (Puł. 49 r w nyewynnoszczi moyey); na postlanu moiem, Flor. 62. (Puł. 123 r. na poszczely moyey); w imenu moiem, Flor. 88. (Puł. 179 r. w ymyę moye); w lone moiem, Flor. 88. *W Puławskim forma ściągnięta*: w lonye mym, Puł. 181 v.

Twojem w obu psałterzach: we zbawenu twoiem, Flor. 19, 20; twoyem, Puł. 36 v., 38 r.; w twoiem roserdzu, Flor. 37; w twoyem roszyerdzyu, Puł. 76 v.; w slowe twogem, Flor. 118, 113; w slowye twoyem, Puł. 248 v.; w myloserdzv twogem, Flor. Moy.; w myloszyerdzyu twoyem, Puł. 298 r; w stanyu twoyem, Puł. 59 r. (Flor. 30 w przebitcze twoiem).

We Floryjańskim twojem, w Puławskim zaś twojim: w twoiem roserdzu, Flor. 6; w twoym roszyerdzyu, Puł. 8 v.; we zbawenu twoiem, Flor. 9, 11, 12; wezbawyenyu twoym, Puł. 15 r. (19 v. *brak*), 21 r.; we zbaweny twogem, Flor. 105; we zbawyenyu twoym, Puł. 211 r.; we zbawenv twogem, Flor. Ann.; twoym, Puł. 295 r.; w rosyerdzu twoiem, Flor. 89; twoym, Puł. 182 v.; w myloserdzv twogem, Flor. 118, 145; twoym, Puł. 253 r., 281 r. (Flor. 142. myloserdze twogem, *zamiast:* w myloserdzu twogem); w mescze twoiem, Flor. 72; w myeszcze twoym, Puł. 146 r.; w uczinenu twoiem, Flor. 91; w dzyele twoym, Puł. 185 v.; w ymenu twoiem, Flor. 43 *(2 r.)*; w gymyenyu twoym, Puł. 89 v., 90 r.; w imenu twoiem, Flor. 53; w gymyenyu twoym, Puł. 107 v. (Wacł. 2 v. w gimya twoie); w ramenu twoiem, Flor. 76; w ramyenyu twoym, Puł. 153 r.; w obesrzenu twoiem, Flor. 5. (Puł. 7 r. przed oblyczym twoym); w obezrzenu twoiem, Flor. 16. (Puł. 27 *brak)*, Flor. 40, 68. (Puł. 85 v., 136 v. przed tobϕ), Flor. 55, 89. (Puł. 112 r., 182 v. przed sobϕ); w obezrzenu twoiem, Flor. 78. (Puł. 162 v. przedczyę); w ymenu twoiem, Flor. 88. (Puł. 178 r. w ymye twoye); w ymenu twoiem, Flor. 88. (Puł. 178 r. w ymyę twe); we zbawenv twogem, Flor. 118, 81. (Puł. 245 r. we zbawyenye twoye); we sbawieniu twogem, Wacł. 33 v.

W psałterzu Floryjańskim twojem, a w Puławskim ściągnięta forma twym: w miloserdzu twoiem, Flor. 12, 30 (*2 r.*); w myloszyerdzyu twym, Puł. 21 r., 57 r., 58 v.

Ślad działania analogii instrumentalu w psałterzu Floryjańskim: w widzeni swϕtim twogim, Flor. 88; w wydzenyu szwyętym twym, Puł. 178 v.

Swojem w obu psałterzach: molwyl yest w swǫtem swogem, Flor. 107; w szwyętym swoyem, Puł. 219 v.

We Floryjańskim swojem, w Puławskim swem: na sercu swoiem, Flor. 9, 13; w szyerczu swem, Puł. 17 r., 21 v.

We Floryjańskim swojem, w Puławskim swojim: w rosserdzu swoiem, Flor. 2; w roszyerdzyu swoym, Puł. 3 r.; w sidle swoiem, Flor. 9; w szydlye swoym, Puł. 16 v; w serczu swoiem, Flor. 9, 14; w szyerczu swoym, Puł. 17 r., 23 v.; na swoiem serczu, Flor. 52; w swoym szyerczu, Puł. 106 v.; w swǫtem swoiem, Flor. 59; w szwyętym swoym, Puł. 118 v.; na mescze swǫtem swoiem, Flor. 67; swoym, Puł. 130 v.; wolacz bǫdǫ w gardle swogem, Flor. 113. (Puł. 229 v. gardlem swoym); w serczu swoiem, Flor. prol.; w loszu swoiem, Flor. 35. (Puł. 70 v. w swoyem przebytcze).

We Flor. swojem, w Puł. ściągnięta forma swym: w serczu swoiem, Flor. 9, 83; w szyerczu swym, Puł. 16 r., 169 v.

Formy ściągnięte we Flor. swem, w Puł. swym: na swem serczu, Flor. 73; na swym szyerczu, Puł. 147 v.

Nadto: w naszem ramyenyu, Puł. 88 v.; w waszem serczu, Flor. 4. (Puł. 5 v. wszyerczach wasszych).

Wszem: we wszem serczu, Flor 9, 85, 110, 118 (*2 r.*), 118. 65; we wszem szyerczu, Puł. 13 v., 173 r., 225 r, 236 v., 239 v., 243 v.; we wszem serczy, Flor. 118; weszem (*pro:* wewszem) syerczy, Flor. 118, 57; we wszem szyerczu, Puł. 237 r., 242 r.; we wszem serczw, Flor. 118, 145; we wsem szyerczu, Puł. 251 v.; we wszem serczy, Flor. 137; we wszem szyerczu, Puł. 272 r.; we wszem szerczu, Wacł. 136 r-; lvbesny pan we wszem, Flor. 144. (Puł. 284 v. lyubyezny gospodzyn wszystkym); we wszem stworzenym, Puł. 151 v.

Możnaby tu zaliczyć także przysłówek owszem, Flor. 50, K. Świdz., Puł. 104 v., Flor. 54, Puł. 110 r., Flor. 57, Puł. 114 v.

§. *261. Feminina:* na drodze tey po ieysze bǫdzesz chodzicz, Flor. 31; po geyze będzesz chodzycz, Puł. 61 r.; gora w ieysze lubilo se iest bogu, Flor. 67; w nyeysze, Puł. 131 v.; gora syon na ieyszes przebywal w ney, Flor. 73; na yey yes przebywal w nyey, Puł. 147 r., (*miejsce to tak tutaj jak i w wulgacie jest dość niejasne, por. Nehring, Archiv, V. 260;* po geysz (drodze) bych chodzyl, Flor. 142, (Puł. 281 r. *brak);* na ney, Flor. 36; na nyey, Puł. 75 r.; po ney, Flor. 44; po nyey, Puł. 93 v.; przebiwacz bǫdǫ w ney, Flor. 67 (*2 r.*); w nyey, Puł. 131 r., 131 v.; bydlycz będǫ w nyey, Puł. 138 r. (Flor. 68. w nem); gisz przebiwaio w ney, Flor. 74; na nyey bydlyǫ, Puł. 149 v.; vrodzil se w ney, Flor. 86; w nyey, Puł. 174 r.; gisz sǫ bily w ney, Flor. 86; w nyey, Puł. 174 v.; vczynyla sǫ nocz w nyey, Flor. 103; w nyey, Puł. 205 r.; w ney, Flor. 136; w nyey, Puł 271 v.

Raz jest we Flor. w ńi: pre zglobǫ przebywayǫcych w ny, Flor. 106; myeszkayǫczich w nyey. Puł. 218 r.

Mojéj: w prawdze moiey, Flor. 88; moyey, Puł. 180 r.; we smerze mogey, Flor. 118, 49; we szmyerze moyey, Puł. 241 v. (Wacł

25 v.; w ponizeniu moiem); we smercze mogey, Flor. 118, 89; we szmyerze moyey, Puł. 246 r. (Wacł. 34 r. w ponizenyu moiem); w duszi moiey, Flor. 12; w duszy moyey, Puł. 20 v., 264 r. (Flor. 130. otpłata dvszy mogey); w duszy mogey, Flor. 137; w dyszy moyey. Puł. 272 v.; w duszi mey, Wacł. 136 v.; w slawe moiey, Flor. 56. (Puł. 114 r. *brak)*; w slawe moyey, Flor. 107; w slawye moyey, Puł. 219 r.; na prawyczy moyey, Flor. 109, Puł. 224 r.; w oplwitosczy moiey, Flor. 29; w oplwytoszczy moyey, Puł. 55 v.; we krwi moiey, Flor. 29; we krwy moyey, Puł. 55 v.; w pragnoszczy moyey, Puł. 136 v. (Flor. 68. w chczenu picza moiego); w nyewynnoszczy moyey, Puł. 48 r., 49 r. (Flor. 25. w przezwinstwe moiem, w newinowaczstwe moiem); na poszczely moyey, Puł. 123 r. (Flor. 62. na postlanu moiem).

Twojéj: w drodze twoiey, Flor. 85; w drodze twoyey, Puł. 173 r.; na drodze twogey, Flor. 118; twoyey, Puł. 240 r.; twoiey, Wacł. 23 v.; w slawye twoyey, Flor. 105, Puł. 214 v.; w mnostwe slawe twogey, Flor. Moy. (*sądzę, że tu pod wpływem locativu* w mnóstwie *użył piszący zamiast dopełniacza znowu locativu, w* Puł. 297 r. w mnostwe slawy twoyey); w prawocze twogey, Flor. 118, 142; twoyey, Puł. 240 r., 281 r.; we sprawiedliwosczi twoiey, Wacł. 24 r.; w twogey prawocze, Flor. 142; w twoyey sprawedlnoszczy, Puł. 280 r.; w prawdze twoiey, Flor. 5, 24; w prawdze twoyey, Puł. 7 r., 46 r.; w prawdze twoiey, Flor. 25, 30, 53, 70, 85, 88; twoyey, Puł. 48 v., 56 v., 108 r., 139 r., 173 r., 181 r.; w prawdze twogey, Flor. 142; twoyey, Puł. 280 r.; w obetnicy twoiey, Flor. 55; twoyey, Puł. 112 r.; w prawiczi twoiey, Flor. 15; twoyey, Puł. 25 v.; na prawyczy twoyey, Flor. 109, Puł. 224 v.; na prawyczi twoyey, Puł. 184 v. (Flor. 90. od prawicz twogich); w woli twoiey, Flor. 29, 72; w wolyey twoyey, Puł. 55 v., 146 r.; w oferze twoiey, Flor. 49. (Puł. 101 r. w obyetnyczach twych); we czsnoscy twoiey, Flor. 20; wecznoszczy twoyey, Puł. 39 r.; we czczy twoiey, Flor. 44; twoyey, Puł. 93 r.; we czcy twoiei, Flor. 53; w moczy twoyey, Puł. 108 r.; twoiey, Wacł. 2 v.; we czczy twoiey, Flor. 73. (Puł. 148 r. moczǫ twoyǫ); w moczy twoiey, Flor. 20, 58; twoyey, Puł. 37 v., 117 r.; w moczy twoyey, Puł. 125 v. (Flor. 64. we czci swoiey); w moczy twogey, Flor. 121; twoyey, Puł. 257 v.; w lubosci twoiey, Flor. 88; w lyuboszczy twoyey, Puł. 178 v.; w oblycznoszczy twogey, Puł. 15 v. (Flor. 9. przed obliczim twogim); w zprawedlnosczy twoiey, Flor. 68. (Puł. 137 r. wsprawyedlywoszcz twoyę); we sprawedlnosci twoiey, Flor. 88; twoyey, Puł. 178 r.; w slodcosci twoiey, Flor. 67; w slotkoszczy twoyey, Puł. 131 r.; w swǫtosczy twogey, Flor. Moy. (Puł. 297 v. w szwyǫtoszczy); w twoiey swatlosci, Flor. 35; w twoyey szwyatloszczy, Puł. 71 v.; w boiazni twoiey, Flor. 5; w boyazny twoyey, Puł. 7 r.; w boyazny twogey, Flor. 118; twoyey, Puł. 240 r.; twoiey, Wacł. 23 v; w kazny twoyey, Puł. 91 r. (Flor. 43. w zacone twoiem); w burzy twoiey, Flor. 82; w burzy twoye, Puł. 168 v. (*zdaje się opuszczone tu* j, *więc locat. singul., a nie accusat. plural.*).

Z omyłki zdaje się powstały we Flor. formy następujące: w prawdze twoy, 118, 73. (Puł. 244 r. twoyey); w dobroczy twey, 118, 65. (Puł. 243 v. twoyey, Wacł. 28 r. twoiey).

Ściągnięte twéj: na drodze twey, Flor. 26, Puł. 51 v.; w dobrey woli twey, Flor. 50. (Puł. 105 r. twoyey; K. Świdz. twogey).

Swojéj: na drodze swoiey, Flor. 36; na swoyey drodze, Puł. 72 v.; w prawdze swoiey, Flor. 95; swoyey, Puł. 192 r.; w radze swoyey, Flor. 105; swoyey, Puł. 214 v.; we slawe swoiey, Flor. 101; w slawye swoyey, Puł. 199 v.; w iaskini swoiey, Flor. 9; w yaskyny swoyey, Puł. 16 v.; w ieszutnosci swoiey, Flor. 51; w proznosczy swoyey, Puł. 106 r.; we mlodosczy swogey, Flor. 143; swoyey, Puł. [illegible] r.; w nyewynnosczy swoyey, Puł. 161 r. (Flor. 77. w newynowatoscze serca swoiego); we czci swoiey, Flor. 64. (Puł. 125 v. w [illegible] swoyey); we czcy swoiey, Flor. 65; w moczi swoyey, Puł. [illegible] v.; w [illegible] swoye, Puł. 204 v. *(opuszczono tu jotę końcową* Flor. [illegible] w cheżenyv pycza swego).

[illegible] ściągnięta swéj: w pisznosci swey, Flor. 58. (Puł. 117 r. w [illegible] swoyey); we czczi swey, Flor. 77; w moczy swey, Puł. [illegible] v.; we swey moczy, Flor. Ann., Puł. 296 r.

[illegible]: w ziemi naszey, Flor. 84; w zyemy naszey, Puł. 171 v. [illegible] w zyemy sawe); w ocoliczy naszey, Flor. 43. (Puł. [illegible] w [illegible]; w [illegible] naszey, Flor. 78. (Puł. 161 v. w okolyczy [illegible]); we [illegible] naszey, Flor. 135; we szmyerze naszey, Puł. 270 v.

[illegible] we wszey zyemy, Puł. 12 v. (Flor. 7. we wszelikey); we [illegible] Flor. [illegible]; we wszey zyemy, Puł. 13 r., 169 r.; we [illegible] Flor. [illegible]; we wszey zyemy, Puł. 207 v.; we wszey [illegible] Flor. [illegible] Puł. [illegible] r. we wszelikey zyemy).

[illegible] *Miklosich (Wortbildl. 440) uważa także* [illegible] Puł. 311 r.; o wszeyki, Wacł. 113 r. *Por.* [illegible] *i mas. 136;* owszeÿkÿ, *Statut a. str.* [illegible] owszekÿ, *Kazania Paterka, wyd. L.* [illegible]

[illegible] psałterzach są: Męskie: ńem, [illegible], swojem, naszem, *obok tych jednak występują* [illegible] *od instrumentalu:* ńim, mojim, [illegible] *we Flor. znajdujemy* swojim (27. [illegible] *we Flor.* [illegible], *w Puł.* mym, swym. *Ro-* [illegible] *od męskiego. Formy prawidłowe są:* [illegible] twojem, swojem. *i te występują regularnie we* [illegible] *się także, lecz wypiera je już jak w męskim* [illegible] *przykładów* [illegible] *instrumentalu* mojim, [illegible] (Flor. *raz tylko ma* twogim 88).

[illegible] znajdujemy we Flor. tylko swem, *w Puł.* [illegible] swem, *analogiczne formy:* mym, twym, swym, *jakkolwiek* [illegible] *nadto:* naszem, wszem. *W rodzaju żeńskim:* [illegible]; (*raz we* Flor. 106. ńi), mojéj, twojéj, swojéj, [illegible] twéj, swéj, naszéj, wszéj.

§. 261. Dualis. Nominativus. Neutra: oczi mogi weszdi do gospodna, Flor. 24; oczy mogy, Puł. 47 r.; przeloszili s꙳ wigilye oczi mogi, Flor. 76. (Puł. 152 r. vspyeszyla yesta ku czuczyu oczy moye); oczi mogi mdlesta bile, Flor. 87. (Puł. 175 v. oczy moye schorzaly); oczi mogi ku wernim zeme, Flor. 100. (Puł. 197 v. oczy moye); pomdleny s꙳ oczy mogy, Flor. Isai. sec. (Puł. 294 r. oczy moye); oczi twogi widzcze prawd꙳, Flor. 16. *(w znaczeniu vocativu);* oczy twogy, Puł. 26 r.; wydzele gesta oczy twoy, Flor. 138. (Puł. 275 r. wydzyaly oczy twoye).

Feminina: r꙳cze twoy gospodnye wczynylesta mn꙳, Flor. 118, 73. (Puł. 243 v. ręcze twoye; Wacł. 29 r. rancze twoie). *Znacznie więcéj form nominativu znajduje się w psałterzu Floryjańskim, niż w Puławskim; bo największa część, jak widzimy, zastąpiona jest liczbą mnogą.*

Accusativus. Neutra: zyaw oczy moy, Flor. 118; zyaw oczy mogy, Puł. 237 v. (Wacł. 6 r. odkrigy oczi moie); otewroczy oczy moy, Flor. 118. (Puł. 240 r. odwroczy oczy moye, Wacł. 23 v.; odwrocz oczi moie); podzwygl gesm oczy moy, Flor. 120. (Puł. 256 r. oczy moye; Wacł. 75 v. oczy moie); wytargl oczy mogy ot slez, Flor. 114. (Puł. 231 v. oczy moye).

Feminina: w r꙳cze twogi, Flor. 30. (Puł. 57 r. w twoye ręcze); r꙳cze swogi umyie, Flor. 57. (Puł. 115 v. ręcze swoye). *Stosunek form liczby podwójnéj w accusativie jest prawie taki sam w obu psałterzach, jak w nominativie.*

Genetivus. Neutra: swecza oczu moiu, Flor. 37; oczu moyu, Puł. 77 v.; w obesrzenu oczu moiu, Flor. 100. (Puł. 197 v. przed oczyma moyma); od oblicza oczu twoiu, Flor. 30; od oblycza oczu twoyu, Puł. 59 v.; czen zkrzidlu twoiu, Flor. 56; czyeyn skrzydlu twoyu, Puł. 113 r.

Feminina: moyu r꙳ku, Flor. 17. (Puł. 30 v. mych rąk); r꙳ku moiu, Flor. 17; ręku moyu, Puł. 31 r.; podzwyszene r꙳kv moyv, Flor. 140; podnyeszyenye ręku moyu, Puł. 277 v.; dzala r꙳ku twoiu, Flor. 8. (Puł. 13 r. dzyala ręku twoych); w dzala r꙳ku twoyu, Flor. 91; w dzelyech ręku twoyu, Puł. 185 v.; dzyala r꙳kv twoyv si꙳ nyebyesa, Flor. 101; dzyala ręku twoyu, Puł. 200 v.; w otworzenyv r꙳ku twoyu, Flor. 103; w otworzenyu ręku twoyu, Puł. 206 r.; vsylowana r꙳kv twoyw, Flor. 127; uszylowanya ręku twoyu, Puł. 261 v. (Wacł. 81 r. w praczy rak szwych); dzala r꙳kv twoyv ne gardzy, Flor. 137; ręku twoyu, Puł. 273 r. (ran twogich, Wacł. 137 v.); w vczynkoch r꙳kv twoyv, Flor. 142; ręku twoyu, Puł. 280 v.; w uczinkoch r꙳ku swoiu, Flor. 9. (Puł. 15 r. w uczynku yego); w rozumech r꙳ku swoiu, Flor. 77; ręku swoyu, Puł. 161 r.; ne wscz꙳gly prawy ku lychocze r꙳kw swoyw, Flor. 124; ręku swoyu, Puł. 259 v.; dzalo ręku nasszu, Puł. 183 v. (Flor. 89. r꙳k naszich).

Locativus. Neutra: w oczv naszv, Flor. 117; w oczu naszu, Puł. 235 v.

w moiu rǫku, Flor. 7. (Puł. ... w ... moyv, Flor. 118, 105; w ręku ... w ranku twogich); w rǫku twoiu, Flor. ... roku swoiu, Flor 75. (Puł. 151 r. w ...

W *genetivie i locativie jest już w Puławskim ... w nominativie i accusativie, jakkolwiek ...*

... *Neutra*: dam sen oczyma mogyma, Flor. 131, ... *ściągnięta*: dam sen oczyma myma, 264 v.

... *Neutra*: przed oczyma meyma, Puł. 197 ... oczu moiu); przed oczyma twoyma, Flor. ... r. (Flor. 142. przed oblyczym twogym); ... Flor 43; vszyma naszyma, Puł. 89 r; ... Flor. 78; przed naszyma oczy-czyma *(sic)*, Puł. ... *w obu psałterzach*: przed oczima mima ... Puł 48 v.; oczima twima ... Puł. 184 v.

... *twyma, w Puławskim twojima*: przed ... przed oczyma twoyma, Puł. 6 v.

... przed oczima mogima, Flor. 100; przed ... przed oczima twogima, Flor. 89; przed ... przed oczyma twogyma, Flor. 140; przed ...

... mogima, Flor. 76; rękama moyma, Puł. ... Flor. 90.

... *ściągnięta*: pleczoma swyma, Puł. 184 ...

... *prawie równa liczba przykł... jednak więcéj jest form ściągnię...*

... *Masculina*: *Już*, sǫ se ... gysz mye mǫczǫ, Puł. 4 r.; gisz ... gysz czynyǫ zlosscz, ... wszistczy gisz miluiǫ, Flor. ... czinicze, Flor. 6. (Puł. 9 v. ... Flor. 9. (Puł. 15 v. ... Puł. 21 r.; giszto ... poszyrayą): wszistky gisz ... gisz se bogicze boga, Flor. ... Flor. 21; gyszto, Puł. ... Puł. 42 v.; przecywo tym ... prosząǫ cze, Flor. 24; ... Flor. 24; gysz szye yego ... gyszto. Puł. 52 v.; gisz ... Puł. 58 r.; nagotowi ... wszitcy gisz pwacze. ... se ne przibliszaiǫ, Flor. 31; ... Flor. 32; gysz przebywayǫ, Puł. ... w tich czosz pwayǫ; ...

sz se iego boiϕ, Flor. 32. (Puł. 63 v. czo szye yego boyą); przew tim gisz, Flor. 34. (Puł. 66 v. przeczyw tym czo); giszto se zecziwaiϕ mene, Flor. 34; gysz to szye przeczywyayϕ mnye, Puł.) r.; gisz nenawidzeli me za dar, Flor. 34; gysz nyenawydzyely ye, Puł. 69 r.; gisz se weselo, Flor. 34. (Puł. 69 v. czo szye wyeyelyą); gisz zloscz na mϕ molwϕ, Flor. 34; gysz nyemalczyczę mol yϕ, Puł. 69 v.; gisz chczϕ prawdi moiey, Flor. 34. (gych chczą, ał. 70 r. *zamiast:* gysz); gysz chczϕ pocoia, Flor. 34; gych chczϕ ›koya, Puł. 70 r.; gisz czinϕ lichotϕ, Flor. 35; gysz czynyϕ, Puł. l v.; gisz sϕ prawego sercza, Flor. 35. (Puł. 71 v. czo sϕ); gisz o plodzϕ, Flor. 36; gysz zlo plodzą, Puł. 73 r.; gysz klnϕ gy, Puł. l r. (Flor. 36. zlemolwϕczi iemu); gisz sϕ podle mne bili, Flor. 37. 'uł. 78 r. czy czo sϕ podle mnye byly); gisz szukali, Flor. 37; gysz sϕ szukaly, Puł. 78 r.; gisz sϕ szukali, Flor. 37. (Puł. 78 r. czo szukaly); gisz nenasrzeli, Flor. 37. (Puł. 79 r. czo sϕ mnye nyeısrzely); giszto odplaczaiϕ, Flor. 37; gyszto odplaczayϕ, Puł. 79 r.; sz to molwϕ, Flor. 39; gysz to my molwyϕ, Puł. 83 v.; gisz chczϕ, or. 39; gysz chczϕ, Puł. 83 v.; gisz miluyϕ, Flor. 39; gisz myyϕ, Puł. 84 r.; gisz me mϕczϕ, Flor. 41. (Puł. 87 v. czo mye męϕ); gisz sϕ nenasrzely nas, Flor. 43. (Puł. 90 r. czo nyenasrzely ıs), gisz sϕ nalezli nas, Flor. 45; gysz sϕ nalyezly, Puł. 94 v.; szistczy gisz przebiwacze, Flor. 48. (Puł. 98 r. wszystczy czo); Tisz *ic pro:* Gisz) pwaio, Flor. 48; gysz pwayϕ, Puł. 98 v.; gisz za›minacze, Flor. 49; gysz zapomynacze, Puł. 102 v.; gisz szrϕ, Flor. ?. (Puł. 107 r. czo szrzϕ); gisz ludu lubi sϕ, Flor. 52; gysz gysz ye lyudzyom vlyubyayϕ, Puł. 107 v.; od tich gich (*pro:* gisz) se iszϕ, Flor. 54; gysz szye blyzϕ, Puł. 110 v.; gisż czinϕϕ lichotϕ, or. 58; gysz stroyϕ zloszczy, Puł. 116 v.; gisz przisϕgaiϕ, Flor. ?; gysz przyszyęgayϕ, Puł. 123 v.; wszistczi gisz sϕ widzeli, Flor. 63. 'uł. 124 r. czo ye wydzyely); gisz przebiwaiϕ, Flor. 64; gysz byyϕ, Puł. 126 r.; gisz se buczϕϕ, Flor. 65; gysz szye buczϕ, Puł. ?7 v.; gisz se boiϕ boga, Flor. 65; gysz szye boycze, Puł. 128 r.; sz nenazrzϕ, Flor. 67; gysz nyenasrzely, Puł. 129 v.; gisz przebiaiϕ, Flor. 67; gysz przebywayϕ, Puł. 130 v.; gisz se nasmewaiϕ, ıor. 67. (Puł. 130 v. czo sze naszmyewayϕ); gisz kuszeni sϕ, Flor. 7; gysz kuszzeny sϕ, Puł. 133 r.; gich (*pro:* gisz) chczϕ boiow, lor. 67; gysz chczϕ boyow, Puł. 133 v.; gisz me nenawidzeli, Flor. 3. (Puł. 134 v. czo mye nyenawydzely); gisz gonyli so mne, Flor. 3; gysz mye przeszladowaly, Puł. 134 v.; gisz szulayϕ (*sic*) czebe, lor. 68; gysz szukayϕ, Puł. 135 r.; gisz czakaiϕ, Flor. 68; gysz ıakayϕ, Puł. 135 r.; gisz sϕ pili, Flor. 68; gysz pyly, Puł. 135 v.; sz sedzeli, Flor. 68; gysz szyedzely, Puł. 135 v.; gisz nenasrzely e, Flor. 68; gysz mye nyenasrzely, Puł. 136 r.; gisz mϕϕczϕ me, lor. 68. (Puł. 136 v. czo mϕczϕ); gisz miluiϕ, Flor. 68; gysz myyϕ, Puł. 138 r.; gisz mowϕ, Flor. 69; gysz my mowyϕ, Puł. 138 v.; sz cze szukaiϕ, Flor. 69; gisz cze szukayϕ, Puł. 138 v.; gisz szuaiϕ, Flor. 69; gysz szukayϕ, Puł. 138 v.; gisz chczϕ, Flor. 69; gysz

[illegible] Flor. 69; gysz [illegible]
[illegible] szczedly, Puł. 140 r.; [illegible]
[illegible] 140 v., 142 r.; [illegible]
[illegible] r.; gisz se oddała [illegible]
[illegible] gisz odstopaiǫ, Flor. [illegible]
[illegible] nenawidzeli, Flor. [illegible]
[illegible] przemoczili sǫ, Flor. [illegible]
[illegible] sze nenasrzeli, Flor. [illegible]
[illegible] gisz przebiwaio w [illegible]
[illegible] wsadali sǫ, Flor. [illegible]
[illegible] gisz, Flor. 75: gysz [illegible]
[illegible] Flor. 75: gysz okolo yego [illegible]
[illegible] Flor. 77; gysz szye [illegible]
[illegible] Flor. 78; gysz czebie [illegible]
[illegible] Flor. 78; gisz w okolicz [illegible]
[illegible] Flor. 79: gysz chodzǫ, Puł. [illegible]
[illegible] nenawydzely, Puł. 167 v. [illegible]
[illegible] 168 v.; blogoslaweny gisz [illegible]
[illegible] Puł. 169 v.; gysz chodzǫ [illegible]
[illegible] Flor. 84: gysz szye nawracaiǫ [illegible]
[illegible] gysz mye nyenazrzely, [illegible]
[illegible] Puł. 174 v.; gisz str[illegible]
[illegible] r.): gisz czinǫ, Flor. [illegible]
[illegible] Flor. 93; gisz po[illegible]
[illegible] syercza, Flor. 93; g[illegible]
[illegible] gysz przechwalyayǫ szye, Puł. [illegible]
[illegible] Puł. 193 r.; gisz [illegible]
[illegible] Puł. 193 r.; gisz przebiwai[illegible]
[illegible] medzi timi gisz, Flor. 98; [illegible]
[illegible] Flor. 98; gysz wzyw[illegible]
[illegible] gisz, Flor. 101; gysz [illegible]
[illegible] Flor. 102, Puł. 203 r.; [illegible]
[illegible] Puł. 211 r.; gisz nenawydzely [illegible]
[illegible] Puł. 214 r.: gysz sǫ ye yǫly, Flor. [illegible]
[illegible] Flor. 106; gysz [illegible]
[illegible] Flor. 106; gyszto [illegible]
[illegible] gisz vwloczǫ, Puł. [illegible]
[illegible] Puł. 222 v.; gysz wsta[illegible]
[illegible] gysz mne wloczǫ, Flor. [illegible]
[illegible] gysz se boyǫ. Flor. 113; [illegible]
[illegible] Flor. 113, Puł. 229 v.; [illegible]
[illegible] Puł. 229 v.: gysz se boyǫ, Flor. [illegible]
[illegible] gysz szywy gesmy, Flor. 113; [illegible]
[illegible] Flor. 113; gysz [illegible]
Puł. 230 v.; gysz se boyǫ, Flor. 117; gysz szye boyą, Puł. [illegible]
gysz chodzǫ, Flor. 118; gisz chodzo, Puł. 236 r. (Wacł. 3 r. [illegible]
chodzą; gysz badayo, Flor. 118, Puł. 236 v.; gysz dzia[illegible]

gysz dzyalayφ, Puł. 236 v. (Wacł. 4 v. ktorzy czynyą); gysz .yφ; Flor. 118; gysz, Puł. 238 r. (ktorzi, Wacł. 6 v.); gysz se , Flor. 118, 73; gysz szye boyφ, Puł 244 r (Wacł. 29 r. kto-›oia se); gysz znaly, Flor. 118, 73, Puł. 244 v. (Wacł. 30 r. zi); zaluye tych gisz, Puł. 249 v.; gysz nastoyφ, Flor. 118, 145, 252 v.; gysz sφ nenazrzely, Flor. 119; gysz sφ nyenazrzely, Puł. v.; gysz dbayφ, Flor. 124; gyszto dbayφ, Puł. 259 r.; gyszto , Flor. 125; gyszto szyeyφ, Puł. 260 v.; gysz czynφ, Flor. 126; czynyφ Puł 260 v.; gysz strzegφ, Flor. 126, Puł. 261 r.; gysz e chleb, Flor. 126; gisz gyecze, Puł. 261 r.; gysz se boyφ, Flor. ; gysz szye boyφ, Puł. 261 v. (Wacł. 81 r. boyaczy szye); gysz łzφ, Flor. 127, Puł. 261 v. (Wacł. 81 r. kthorzy chodzą); gysz ızrzφ, Flor. 128; gysz nyenasrzφ, Puł. 262 v.; gyszto myya-, Flor. 128; gyszto myaly, Puł. 263 r.; gysz stoycze, Flor. 133, . 267 r., Flor. 134, Puł. 267 v; gysch czynφ, Flor. 134; gysz ııyφ, Puł. 269 r.; gysz se boycze, Flor. 134; gysz szye bogycze, . 269 r.; gysz dbayφ, Flor. 134; gisz pwayφ, Puł. 269 r.; gyszto redly, Flor. 136; gyszto odwyedly,. Puł. 271 r.; gysto yφcee wo-naz, Flor. 136; gyszto yeyncze wyedly nas, Puł. 271 r.; gyszto wa, Flor. 136; gyszto molwyφ, Puł. 271 v.; gysz nyenawydzely, ł. 275 r. (Flor. 138. ges nenawydzely sφ czφ); gyszto myslyly sφ, ır. 139; gyszto myslyly, Puł. 276 r.; gyszto myslyly, Flor. 139; szto myszlyly, Puł. 276 r.; gysz ... wyeszyelyφ szye, Puł. 281 v.; sz mφczφ, Flor. 142, Puł. 281 v.; gysz spadayφ, Flor. 144; gysz dayφ, Puł. 285 r.; gysz pfayφ, Flor. 146; gysz pwayφ, Puł. 288 v.; sz dufaio, Wacł. 130 v.; gyszto stφpayφ, Flor. Isai. sec.; gyszto tφpayφ, Puł. 294 v.; gysz nyenawydzely mye, Puł. 307 r.; gysz sφ ›brze czynyly, Flor. Atan., Puł. 311 v. (Wacł. 114 r. ktorzy).

Moji: sladowe mogi, Flor. 16. (Puł. 26 v. szlyadowye moczy); adowe mogi, Flor. 17; szlyadowye mogy, Puł. 32 v.; bliszny mogi, lor. 37; blyszny mogy, Puł. 78 r.; przyaczele mogi, Flor. 37; przya-ıele mogy, Puł. 78 r.; nepTrziiacele mogi, Flor. 6; nyeprzyaczyelye ıogy, Puł. 9 v.; neprzyacele mogi, Flor. 16; nyeprzyaczyelye moy, 'uł. 27 r.; neprzyaczele mogi, Flor. 24, (*w znaczeniu vocativu);* nye-›rzyayaczyelye mogy, Puł. 46 r.; neprziaczele mogi, Flor. 26; mogy, 'uł. 50 r.; neprzyaczele mogi, Flor. 37, 40; mogy, Puł. 78 v., 85 r.; ıeprzyaczelowe wem mogi, Flor. 37; mogy, Puł. 79 r.; wszistczi ne-›rzyacelowe mogi, Flor. 40; nyeprzyaczielye mogy, Puł. 85 r.; ne-›rzyaczele mogi, Flor. 41; mogy, Puł. 87 v.; nepTrziiaczele mogi, Flor. 55; mogy, Puł. 111 v.; neprziiacclowe mogi, Flor. 55; mogy, Puł. 112 r.; neprzyacele mogi, Flor. 68, 70, 101; mogy. Puł. 134 v., 140 r., 198 v.; neprzyyaczele mogey (*pro:* mogy), Flor. 118, 137; mogy, Puł. 251 r.; oczczowe mogi, Flor. 38; oyczowye mogi, Puł. 81 r.; dnowe mogi, Flor. 101 (*2 r.),* (Puł. 198 r. dny moye); dnyo-wye mogy, Puł. 199 r.

Twoji: odiφti bφdφ sφdowe twogi, Flor. 9. (Puł. 16 r. sądy twoye); sφdowe twogi, Flor. 35; sφdy twogy, Puł. 71 r.; sφdowye

twogy, Puł. 240 r. (Flor. 118. sodowe twoge; Wacł. 24 r. sądi twoie); sǫdoue twoy, Flor. 118, 73; sǫdowye twogy, Puł. 244 r. (Wacł 29 r. sǫdi twoie); sǫdowy twogy, Flor. 118, 169; sǫdowye twogy, Puł. 254 v. (Wacł. 116 r. sandy twoie); sladowe twogi, Flor. 76; szlyadowye twoy, Puł. 153 v.; obrzǫdowe twogy, Puł. 187 v. (Flor. 92. swadeczstwa twoia); gnyewowye twoy, Puł. 176 r. (Flor. 87. *brak*); przebitcowe twogi, Flor. 83; stanowye twogy, Puł. 169 r.; popowe twogy, Flor. 131; popowye twogy, Puł. 265 r.; kaplany twogi, Wacł. 11 v.; wozowye twogy, Puł. 300 r.; przyyaczele twogy, Flor. 138; przyyaczele twogy, Puł. 275 r.; neprzyaczele twogi, Flor. 65; nyeprzyaczele twogy, Puł 127 r.; neprzyaczele twogy, Flor. 82; twogy, Puł. 167 v.; twogi, Flor. 88, 91; twogy, Puł. 181 v., 186 r.; oltarzowe twogi, Flor. 83; oltarze twoy, Puł. 169 v.; synoue twogy, Flor. 127; synowye twogy, Puł. 262 r. (Wacł. 81 v. dzyathky thwoye); synowe twoy, Flor. 131; synowe twogy, Puł. 265 v.; szwyęczy twoy, Puł. 265 r. (Flor. 131. swǫczy twoge); swiaczi twoi, Wacł. 11 v.; swǫtczy twogy, Flor. 144; szwyęczy twogy, Puł. 284 v.; mili twogi, Flor. 59; myloszuyczy twogy, Puł. 118 v.; myly twoy, Puł. 219 r. (Flor. 107. myly twoye).

Naszy, waszy: oczczowe naszy, Flor. 21; oyczowye naszy, Puł. 40 r.; oczczowe naszi, Flor. 43, 77; oyczowye naszy, Puł. 89 r.; oyczowye nasz (*pro:* naszy) powyadaly, Puł. 154 r.; otczsowe naszy, Flor. 105; oyczowye naszy, Puł. 211 v.; neprzaczele naszi, Flor. 79; neprzyaczele naszy, Puł. 163 v.; nyeprzyaczele naszy sǫ sęndze, Puł. 306 r.; dnowe naszy zaginǫli sǫ, Flor. 89. (Puł. 182 v. dny nasze); tarnowe waszi, Flor. 57. (Puł. 115 v. oszczy wassze); oczczo waszi, Flor. 94, Wacł. 117 r.; oyczowye waszy, Puł. 190 v.

Wcześnie już zaczęły formy żeńskie wypierać męskie. W psałterzu Floryjańskim znajdujemy je w następujących przykładach: gesz nenawydzely sǫ czǫ, Flor. 138. (Puł. 275 r. gysz); palce moie, Flor. prol.; wszytko slwdzy twoge, Flor. 118, 89. (Puł. 245 v. wszystko sluzy tobye); sodowe twoge, Flor. 118. (Puł. 240 r. twogy); sądi twoie, Wacł. 24 r.; swǫczy twoge, Flor. 131. (Puł. 265 r. szwyęczy twoy); bychǫ zbaweny myly twoye, Flor. 107. (Puł. 219 r. myly twoy).

W obu psałterzach: grzechi moye, Flor. 68; grzechy moye, Puł. 134 v.; poznani bǫdǫ ... dziwi twoie, Flor. 87; dzywy twoye, Puł. 176 r.

W Puławskim: yesz molwycze, Puł. 5 v. (Flor. 4. gisz molwice); sądy twoye, Puł. 16 r. (Flor. 9. sǫdowe twogi); moye wlossy, Puł. 83 v. (Flor. 39. wlosy glowi moiey); strachy twoye, Puł. 176 r. (Flor. 87. *brak*); wszystky dny nasze, Puł 182 v. (Flor. 89. dnowe naszy); dny moye, Puł. 198 r. (Flor. 101 dnowe mogi); dzywy yesz sze staly w zydoch, Puł. 207 r.

§. 264. Neutra: Jaż, wzpomen miloserdza twoia gospodne y slutowana twego iasz od weka sǫ, Flor. 24; yasz, Puł. 46 v.; pamǫ-

czen bǫdz laianam twogim tich iasz od glupego sǫ, Flor. 73; yasz od glupyego sǫ, Puł. 149 r.

Moja: vsta moia molwicz bǫdǫ, Flor. 48; vsta moya, Puł. 98 r.; vsta moia ziawǫ chwalǫ twoiǫ, Flor. 50; vsta moya, Puł. 104 v.; chwalicz bǫǫbǫ vsta moia, Flor. 62; vsta moya, Puł. 123 r.; mowila sǫ vsta moia, Flor. 65; vsta moya, Puł. 128 r.; vsta moia powedzǫ, Flor. 70; usta moya, Puł. 140 v.; przylnęla sǫ vsta moya, Puł. 198 v. (Flor. 101. przilnǫla iest koscz moia); ne gest se vtagyla vsta moga, Flor. 138. (Puł. 274 v. nye yest vtayona koszcz moya); molwycz bǫdǫ vsta moyǫ *(sic)*, Flor. 144; vsta moya, Puł. 286 r.; roszyrzyla sǫ sye vsta moya, Flor. Ann.; rosszyrzyla sze vsta moya, Puł. 295 r.; szszedl iest w bolenu sziwot moy a lata moya w placzoch, Flor. 30; lyata moya, Puł. 57 v.; onemale vczinili se sǫ dzǫsla moia, Flor. 68. (Puł. 134 v. pomylklo iest gardlo moye); kolana moya roznemogla sǫ se, Flor. 108; kolyana moya, Puł. 223 r.; wilili sǫ poszcza moia, Flor. 72; rozlyly sǫ poszczya moya, Puł. 144 v.; moia sǫ wszistka zwerzǫta, Flor. 49, moya sǫ wszytka zwyerzęta, Puł. 101 r.; slowa moia nenasrzana sǫ, Flor. 55; slowa moya, Puł. 112 r.

Twoja: lata twoya nezeyǫ, Flor. 101; lyata twoya nyezemnyeyszǫ szye, Puł. 200 v.; ot pokolyenye az do pokolenye lata twoya, Flor. 101; lyata twoya, Puł. 200 v.; vsta twoia oplwita bila, Flor. 49; vsta twoya, Puł. 102 r.; swadeczstwa twoia werzǫcza vczinila se sǫ, Flor. 92. (Puł. 187 v. obrzǫdowe twogy); swadeczstwa twoya, Flor. 118; szwyadecztwa twoya, Puł. 238 v. (Wacł. 7 r. swiadeczstwa twoie); dzywna swadeczwa twoya, Flor. 118, 129; szwyadecztwa twoya, Puł. 250 r.; prawota swadeczstwa twoya, Flor. 118, 137; prawda szwadecztwa twoya, Puł. 251 r.; kazanya twoya mysl moya gest, Flor. 118, 97; szwyadecztwa twoya, Puł. 246 v. (Wacł. 36 r. swiadeczstwa twoie); pola twoia napelnona bǫdǫ, Flor. 64; polya twoya, Puł. 126 v.; wesela twoia vweselili sǫ duszǫ moiǫ, Flor. 93. (Puł. 189 r. vczyechy twoye); miloserdza twoia, Flor. 78 (*w znaczeniu vocativu*); myloszyerdza twoya, Puł. 162 r.; gdze sǫ miloserdza twoia, Flor. 88; gdzye sǫ myloszyerdzya twoya, Puł. 181 r.; przydzcze my myloserdza twoga, Flor. 118, 73; myloszerdzya twoya, Puł. 244 r. (Wacł. 29 v. szmilowanya twoie); zwerzǫta twoia przebiwacz bǫdǫ, Flor. 67; zwyerzęta twoya, Puł. 131 r.; grozna sǫ dzala twoia, Flor. 65; dzyala twoya, Puł. 127 r.; kaco vweliczila se sǫ dzala twoia, Flor. 91; dzala twoya, Puł. 185 v.; dzyala twoya, Flor. 103; dzala twoya, Puł. 205 v.; dzywna dzala twoya, Flor. 138; dzyala twoya, Puł. 274 v.; chwalcze czebe gospodne wsytka dzala twoga, Flor. 144; wszystka twoya dzala, Puł. 284 v.; twoia sǫ nebiosa, Flor. 88; twoya sǫ nyebyossa, Puł. 177 v.

Nasza: lyata nasza iaco paiǫk pomyslona bǫdǫ, Flor. 89; lyata nasza, Puł. 182 v.; napelnona sǫ radoszczy vsta nasza, Flor. 125; vsta nasza, Puł. 260 r.

Wasza: podnescze wrota ksøszøta wassa, Flor. 23 (2 r.; ka-szęta wassza, Puł. 45 r.; kszøzenta wasza, Puł. 45 v.; oblicza wasza ne bødo zasromana, Flor. 33, oblycza wasza, Puł. 64 v.

W rodzaju nijakim jeszcze bardziéj niż w męskim wypiera forma żeńska formę właściwą. W psałterzach jednak napotykamy formę żeńską tylko przy rzeczownikach oczy, uszy, *w liczbie podwójnéj stojących:* pomdlele iesta oczi moie, Flor. 68; oczy moye, Puł. 1... wywedle gesta oczy moge, Flor. 118, 29; oczy moye, Puł. 250 omdlale gesta oczy moge, Flor. 118, 81; omdlyaly oczy moye, Puł. 245 r.; ustali oczi moie, Wacł. 33 v.; oczy moge pomdlele iesta Flor. 118, 121; oczy meye (*pro*: moye), Puł. 249 r.; oczi ... Wacł. 39 r.; vsneszyle gesta oczy moye, Flor. 118, 145; vspyeszyle yesta oczy moye, Puł. 252 r.; wznesle gesta se oczy moge, Flor. 1... wznyeslesta szye oczy moye, Puł. 264 r.; bødzcze vszy twoge, Flor. 129; bødzcze vszy twoye, Puł. 263 v.; niechay bandø usze twoye, Wacł. 18 v.; widzely sø oczi nasze, Flor. 34; wydzyaly oczy nasze, Puł. 69 r.; tako oczy nasze, Flor. 122, Puł. 258 r. (Wacł. 9... thako oczi me).

We Floryjańskim liczba podwójna, w Puławskim zaś mnoga rodzaju żeńskiego: oczy moye, Puł. 152 r. (Flor. 76. oczi mogi); oczy moye schorzaly, Puł. 175 v. (Flor. 87. oczi mogi); oczy moye, Puł. 197 v., 294 r. (oczi mogi, Flor. 100; oczy mogy, Flor. Isai. sec. wydzyaly oczy twoye, Puł. 275 r. (Flor. 138. oczy twoy)

§. 265. Feminina. Jeż: ribi morzke iesz przechodzø, Flor. ... yes przechodzą, Puł. 13 r.; iesz wychodzø z warg mogich, Flor. ... (Puł. 180 r. czo pochodzø z warg mych); gesz (córy) sø obyetowały Flor. 105; yesz obyetowaly, Puł. 214 r.; prosycze geszto na pokoy sø yervszalem, Flor. 121; proszcze yesz to ku pokoyu sø yeruzalem Puł. 257 r.; weszelyl gesm sø w tych, gesmy sø powedzany, Flor. 121; yez my sø powyedzyany, Puł. 256 v.; wody gesz na nebe ... Flor. 148; wody iesz na nyebye sø, Puł. 290 r. (*W niektórych z przytoczonych przykładów forma żeńska pełni funkcyją męskiéj lub nijakiéj*).

Moje: nagabali sø me pocrotky moie, Flor. 15; pokrątky moye Puł. 25 r.; pocrøtky moye przemenili se sø, Flor. 72; pokrøtky moye Puł. 146 r., drogy moge, Flor. 118, 161; drogy moye, Puł. 254 r.; nogi moie, Flor. 37; moye nogy, Puł. 78 v.; moie wem nogi, Flor. 72; ale moye nogy, Puł. 144 r.; wargi moie, Flor. 62; wargy moie, Puł. 122 v.; weselicz se bødø wargy moie, Flor. 70; wargy moye, Puł. 141 v.; wyrzygnø warghy moge, Flor. 118, 169; wyrzygnø wargy moye, Puł. 254 v.; zedrzaly wargy moye, Puł. 301 r.; lichoti moie Flor. 39; lichoty moye, Puł. 83 r.; lichoti moie, Flor. 37, 54; złoscy moye, Puł. 77 r., 109 r.; bili mi sø zlzi moie, Flor. 41; były my zlzy moye, Puł. 86 r.; skazili se sø blyzny moie, Flor. 37; blizny moye, Puł. 77 r.; lødzwe moie napełnili sø se, Flor. 37; lyedzwye moye, Puł. 77 v.; wszitki cosci moie, Flor. 6, 21; wszystky koszczy moye, Puł. 8 v., 41 r.; coscy moie zamøczili sø se, Flor. 3...

zczy moye, Puł. 57 v.; cosci moie, Flor. 31, 41; koszczy moye, ı. 60 r., 87 v.; koscy moie, Flor. 34, 101; koszczy moye, Puł. 67 198 r.; rossuty sǫ koszczy moye, Puł. 278 r. (Flor. 140. koszcy sze). *Przy rzeczowniku stojącym w dualis*: rǫcze moie, Flor. prol.

Twoje: sczeszky twoie, Flor. 76. (Puł. 153 v. szczyeszky); zytky droghy twoe, Flor. 118, 145; wszystky drogy twoye, Puł. 2 r.; wargi twoie, Flor. 33; wargy twoye, Puł. 65 v.; vczyechy oye vczyeszyly duszę moyę, Puł. 189 r. (Flor. 93. wesela twoia); awoty twoge, Flor. 118; twoye, Puł. 238 v.; sprawiedliwosczi twoie, acł. 7 r.; pyenyw podobne mnye bhyly prawoty twoge, Flor. 118, ; prawoty twoye, Puł. 241 v.; sprawiedlywosczi twoie, Wacł. 26 v.; olwy twoge, Flor. 118, 97; molwy twoye, Puł. 247 r.; wimowi oie, Wacł. 36 r.; strzali twoie, Flor. 37; strzaly twoye, Puł. 77 r.; rzali twoie ostre, Flor. 44; strzaly twoye, Puł. 92 v.; strzali twoie ly sǫ, Flor. 76; straly twoye, Puł. 153 v.; we mne sǫ bosze obet-cze twoie, Flor. 55; obyetnycze twoye, Puł. 112 v.; ofertorziie twoie obesrzeau moiem sǫ, Flor. 49. (Puł. 101 r. modla twoya); misli voie, Flor. 91; myszly twoye, Puł. 185 v.; kazny twoge, Flor. 118, 1, 137, 169; kazny twoye, Puł. 245 v., 251 r., 254 v. (Wacł. 34 r. rzikazania twoia).

Przy dualis: ręcze twoye, Puł. 243 v.; rancze twoie, Wacł. 29 . (Flor. 118, 73. rǫcze twoy).

Forma ściągnięta twe: wszistky wisocosci twe, Flor. 41. (Puł. 17 r. wszytky wyssokoszczy twoye).

Nasze: wargi nasze, Flor. 11; wargy nassze, Puł. 19 v.; sto-rǫcze byly noghy nasze, Flor. 121; nogy nassze, Puł. 257 r.; rosszuty sǫ wsytky koszcy nasze, Flor. 140. (Puł. 278 r. koszczy moye).

Wasze: oczy wassze, Puł. 115 v. (Flor. 57. tarnowe waszi).

Przy liczbie podwójnéj: rǫce wasze, Flor. 57; ręcze wassze, Puł. 114 v.

§. 266. Genetivus. Mascul. femin. i neutr. Jich: gich prze-cowi, iarzmo gich, Flor. 2; gych, Puł. 2 v., 3 r.; wele gich, Flor. 3 *(2 r.)*; wyelye gich, Puł. 4 r. *(2 r.)*; wiele gich, Wacł. 118 r. *(2 r.)*; wele gich, Flor. 4; gich, Puł. 5 v.; od myszly gych, Puł. 7 v. (Flor. 5. od misly swich); ymǫ gich, Flor. 9; ymyę gych, Puł. 14 r.; mǫki gich, Flor. 10; męky gych, Puł. 18 v.; nogi gich, Flor. 13; nogy gych, Puł. 22 r.: przed oczima gich, Flor. 13; gych, Puł. 22 v.; po-mnecz ymon gich, Flor. 15; ymyon gych, Puł. 24 v.; nemocy gich, Flor. 15; nyemoczy gych, Puł. 24 v.; w sziwocze gich, Flor. 16; w zywoczye gich, Puł. 27 v.; any wisluszal gich, Flor. 17; any wy-slyszal ich, Puł. 33 r.; glossowe gich, Flor. 18; glossy gich, Puł. 34 v.; strzesse gich, Flor. 18; strzeze gych, Puł. 35 v.; w strzeszeni gich, Flor. 18; w strzezenyu gich, Puł. 35 v.; semǫ gich, Flor. 20; szyemyę gich, Puł. 39 r.; sercza gich, Flor. 21; szercza gich, Puł. 42 v.; prawicza gich, Flor. 25; prawycza gych, Puł. 49 r.; ne vse-dlisz gich, Flor. 27; nye vszyedlysz gych, Puł. 52 v.; podlug lichoti nalezena gich, Flor. 27; podlug gych lychoty, Puł. 52 v.; odplaczene

gich, Flor. 27; odplaczenye gich, Puł. 52 v.; r*ǫ*ku gich, Flor. 2[illegible] (2 *r.*); ręku gych, Puł. 5 v. (2 *r.*); w serczoch gich, Flor. [illegible] w szyerczach gych, Puł. 52 v.; czeluscí gich, Flor. 31. (Puł. 61 r czelyuszczy); moczy gich, Puł. 61 v.; mocz gich, Flor. 32; m[illegible] gych, Puł. 62 r.; sercza gich, Flor. 32; szyercza gych, Puł. 63 [illegible] dzala gich, Flor. 32; dzyala gich, Puł. 63 r.; dusze gich, Flor. 3[illegible] Puł. 63 v.; pam*ǫ*cz gich, Flor. 33; pamyęcz gich, Puł. 65 v.; k[illegible] prosbe gich, Flor. 33; ku proszbye gych, Puł. 65 v.; ze wszech s[illegible] cow gich, Flor. 33. (Puł. 66 r. ze wszech smętkow gy, *pro:* gy[illegible] *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 219)*; kosci gich, Flor. 33; ko[illegible] czy gych, Puł. 66 r.; od złosczy gich, Flor. 34; od gych złoszcz[illegible] Puł. 68 v.; w sercze gich, Flor. 36; w szyercza gich, Puł. 73 r l*ǫ*cziszcze gich, Flor. 36; łęczyszcze gich, Puł. 73 v.; mecz g[illegible] Flor. 36; myecz gych, Puł. 73 v.; dzedzyna gich, Flor. 36; dzye-dzyna gych, Puł. 74 r.; zaszczitcza gich, Flor. 36; zaszczytcza gi[illegible] Puł. 76 r.; ne zbawilo gich, Flor. 43. (nye zbawylo ye, Puł. 89 r. we dnoch gich, Flor. 43; w gych dny, Puł. 89 r.; ram*ǫ* gich, F[illegible] 43; ramyę gych, Puł. 89 r.; w mach (*sic pro:* manach) gich, Flo[illegible] 43; w przemyenyenyu gych, Puł 90 r.; wodi gich, Flor. 45; w[illegible] gych, Puł. 94 v.; grobowe gich, Flor. 48; grobowye gich, Puł. 9[illegible] droga gich, Flor. 48, Puł. 99 r.; Erzebitky (*sic*) gich, Flor. 48; [illegible] nowye gich, Puł. 99 r.; domowe gich, Flor. 48; domowye gich, Pu[illegible] 99 r.; pomocz gich, Flor. 48; pomocz gych, Puł. 99 v.; od sła[illegible] gich, Flor. 48; od slawy gich, Puł. 99 v.; cosczi gich, Flor. 52; kos[illegible] czy gych, Puł. 107 r.; i*ǫ*ziki gich, Flor. 54; yęzyky gych, Puł. 1[illegible] v.; posrzod gich, Flor. 54, Puł. 110 r.; w przebitczech gich, Flor. [illegible] w przebytkoch gich, Puł. 110 r.; misli gich, Flor. 55; gich zle [illegible] szly, Puł. 112 r.; y*ǫ*zik gich, Flor. 56; yęzik gich, Puł. 113 v.; z[illegible] gich, Flor. 56, 57; zembowye gich, Puł. 113 v.; zemby gich, F[illegible] 115 r.; w usczech gich. Flor. 57; w uszczyech gich, Puł. 115 [illegible] w wargach gich, Flor. 58; w gich wargach, Puł. 116 v.; vst g[illegible] Flor. 58, Puł. 117 r.; warg gich, Flor. 58; warg gych, Puł. 11[illegible] ne zabyay gich, Flor. 58, Puł. 117 r.; ne b*ǫ*dze gich, Flor. 58; ny[illegible] będze gych, Puł. 117 v.; plagi gich, Flor. 63; rany gich, Puł. 124 i*ǫ*zicowe gich. Flor. 63; yęzykowye gich, Puł. 124 v.; karm*ǫ* g[illegible] Flor. 64; karmy*ǫ* gych, Puł. 126 r.; wodzowe gich, Flor. 67; wodz[illegible] wye gych, Puł. 133 r.; stol gich, Flor. 68; stol gych, Puł. 136 [illegible] chrzebet gich, Flor. 68; chrzbyet gich, Puł. 137 r.; lichot*ǫ* gich, Fl[illegible] 68; złoszcz gych, Puł. 137 r.; ym*ǫ* gich, Flor. 68; oczy gich, P[illegible] 137 r.; w stanoch gich, Flor. 68, Puł. 137 r.; przebitek gich, F[illegible] 68; przebytek gych, Puł. 137 r.; ym*ǫ* gich, Flor. 71; ymyę g[illegible] Puł. 143 r.; dusze gich, Flor. 71; dusze gych, Puł. 143 r.; gych k[illegible] Puł. 144 r.; lichota gich, Flor. 72; złoszcz gich, Puł. 144 v.; sm[illegible] czi gich, Flor. 72; szmyerczy gych. Puł. 144 v.; w pladze gich, F[illegible] 72; w ranye gich, Puł. 144 v.; w posladco gich, Flor. 72; w szlyatkoch gych, Puł. 145 v.; i*ǫ*zik gich, Flor. 72; yęzyk gich, [illegible] 145 r.; obraz gich, Flor. 72; obras gych, Puł. 146 r.; w pichi [illegible]

Flor. 73; w pychy gich, Puł. 147 r.; rodzina gich, Flor. 73; rod gych, Puł. 147 v.; picha gich, Flor. 73. (pycha tych, Puł. 149 r.); od sinow gich, Flor. 77; od synow gych, Puł. 154 v.; oczczowe gich, Flor. 77; oyczowye gych, Puł. 155 r.; przed oczczi gich, Flor. 77; przed oyczy gych, Puł. 155 v.; szǫdzǫ gich, Flor. 77; zǫdzǫ gich, Puł. 157 r.; lata gich, Flor. 77. (Puł. 157 r. *brak)*; karme gich, Flor. 77; karmye gich, Puł. 157 r.; dnowe gich, Flor. 77; dny gych, Puł. 157 r.; posrzod grodow gich, Flor. 77; poszrod grodow gych, Puł. 157 r.; podlug stanow gich, Flor. 77; gych, Puł. 157 r.; pobil tluste gich, Flor. 77; pobil tluszcze gych, Puł. 157 r.; w usczech gich, Flor. 77; w uszczyech gich, Puł. 157 r.; ne rozproszi gich, Flor. 77; nye rosproszy gich, Puł. 157 v.; pomocznik gich, Flor. 77; gych, Puł. 157 v.; odkupiczel gich, Flor. 77; odkupyczyel gich, Puł. 157 v.; rzeky gich, Flor. 77; rzeky gych, Puł. 158 r.; przewali gich, Flor. 77; deszcze gich, Puł. 158 r.; skot gich, Flor. 77, Puł. 158 v.; owocz gich, Flor. 77, Puł. 158 v.; dzerszene gich, Flor. 77; bydlyę gich, Puł. 158 v.; roboti gich, Flor. 77; roboty gich, Puł. 158 v.; mory gich, Flor. 77, Puł. 158 v.; winnicze gich, Flor. 77; wyennycze gich, Puł. 158 v.; oblicza gich, Flor. 77; oblycza gich, Puł. 159 r.; duszam gich, Flor. 77, Puł. 159 r.; neprzyaczele gich, Flor. 77; nyeprzyaczele gich, Puł. 159 r.; wardǫgǫ gich, Flor. 77; wardęgy gich, Puł. 159 r.; w stanoch gich, Flor. 77, Puł. 159 v.; oczczowe gich, Flor. 77; oyczowye gich, Puł. 159 v.; mlode gich, Flor. 77, Puł. 160 r.; czudnoscz gich, Flor. 77; krasę gich, Puł. 160 r.; czescz gich, Flor. 77; mocz gych, Puł. 160 r.; popowe gich, Flor. 77; popowye gich, Puł. 160 r.; wdowi gich, Flor. 77; wdowy gych, Puł. 160 r.; crew gich, Flor. 78; krew gych, Puł. 161 v.; bog gich, Flor. 78, Puł. 162 r.; w lono gich, Flor. 78, Puł. 162 v.; laiane gich, Flor. 78; przyganę gich, Puł. 162 v.; sercza gich, Flor. 80; szyercza gich, Puł. 166 r.; neprziiaczele gich, Flor. 80; nyeprzyaczele gich, Puł. 166 r.; czasz gich, Flor. 80; czas gich, Puł. 166 v.; ksǫszǫta gich, Flor. 82; kszyǫzęta gich, Puł. 168 r.; oblicze gich, Flor. 82; oblycze gich, Puł. 168 v.; kzǫszota gich, Flor. 82; kszyǫzenta gich, Puł. 168 v.; ne zbawi dobr gich, Flor. 83; nye zbawysz dobr gich, Puł. 170 r.; grzechi gich, Flor. 84; grzechy gich, Puł. 170 v.; w obesrzenu gich, Flor. 85. (Puł. 173 r. przed sobǫ); slawa czczy gich, Flor. 88; moczy gych, Puł. 178 v.; lychoti gich, Flor. 88; zloszcz gich Puł. 179 v.; grzechi gich, Flor. 88; grzechy gich, Puł. 179 v.; gich lyata, Flor. 89, Puł. 182 r.; gich robota, Flor. 89; gych trud, Puł. 183 r.; sini gich, Flor. 89, Wacł. 15 v.; syny gich, Puł. 183 v.; lichoto gich, Flor. 93; zloszcz gych, Puł. 189 v.; we zlosci gich, Flor. 93; we zloszczy gich, Puł. 189 v.; nalazena gich, Flor. 98; nalyazy gych, Puł. 195 v.; semǫ gich, Flor. 101; szyemyę gych, Puł. 200 v.; kv czynyenyv gich, Flor. 102; na czynyenye gich, Puł. 202 v.; z wysokosczy gich, Flor. 103; z wyssokoszczy gych, Puł. 204 v.; woywoda yest gych, Flor. 103; wodz gych, Puł. 205 r.; duch gich, Flor. 103; duch gych, Puł. 206 r.; yszby gich nye bylo, Flor. 103;

yzby gych nye bylo, Puł. 206 v.; wody gych, Flor. 104, Puł. 209 r.; ryby gich, Flor. 104; ryby gych, Puł. 209 r.; syercze gych, Flor. 104; ssyercze gych, Puł. 209 r.; szemya gich, Flor. 104; zyemya gych, Puł. 209 v.; w szemy gich, Flor. 104; zyemye gych, Puł. 209 v.; wszemy gych, Flor. 104; w zyemy gych, Puł. 209 v.; krayow gych, Flor. 104, Puł. 209 v.; krolow gich, Flor. 104, Puł. 209 v.; dszdze gich, Flor. 104; dyzdze gych, Puł. 209 v.; wynnycse gich, Flor. 104; gych, Puł. 209 v.; we wszelkich krayoch gich, Flor. 104; we wszech krayoch gych, Puł. 209 v.; strach gich, Flor. 104; strach gych, Puł. 210 r.; roboty gych, Flor. 104; roboti gych, Puł. 210 r.; na zaszczeczenye gich, Flor. 104; na zaszczyczenye gych, Puł. 210 r.; w przespyewanyv gich, Flor. 104; w poszczyu gych, Puł. 210 r.; w pokolyenyv gich, Flor. 104; w postaczyach gych, Puł. 210 r.; w gich pokolenyu, Klem.; w szemy gich, Flor. 104; w zyemy gych, Puł. 210 r.; w dvsze gych, Flor. 105; w duszę gich, Puł. 212 r.; presbǫ gich, Flor. 105; prozbę gych, Puł. 212 r.; w synagodze gych, Flor. 105, Puł. 212 v.; ne zatraczyl gich, Flor. 105; nye rosproszyl gich, Puł. 213 r.; siemyǫ gich, Flor. 105; szymyę gich, Puł. 213 r.; balwanom gich, Flor. 105, Puł. 213 v.; dzalom gich, Flor. 105; dzalom gych, Puł. 213 v.; nenawydzely gich, Flor. 105; nyenazrzely gich, Puł. 214 r.; w dzaloch gich, Flor. 105; w dzelyech gich, Puł. 214 r.; neprzyyaczelee gich, Flor. 105; nyeprzyaczele gich, Puł. 214 r.; pod rǫkama gich, Flor. 105; pod rękama gich, Puł. 214 r.; szemya gich, Flor. 105. (zyemya, Puł. 214 r.); modlytwǫ gych, Flor. 105; modlytwę gych, Puł. 214 v.; sz potrzebysn gych, Flor. 106; z potrzebysn gich, Puł. 215 v.; dusza gych, Flor. 106; dusza gich, Puł. 215 v.; sercze gych, Flor. 106; szyercze gych, Puł. 216 r.; przekowy gych, Flor. 106; przekowy gich, Puł. 216 r.; z pottrezebyzn (*sic*) gych, Flor. 106; z potrzebyzn gich, Puł. 216 r.; dvsza gych, Flor. 106; dusza gich, Puł. 216 v.; ze zghynena gych, Flor. 106; ze zgynyenya gich, Puł. 216 v.; lychoty gych, Flor. 106; zloszczy gich, Puł. 216 v.; z potrzebyzv gych, Flor. 106; z potrzebyzn gich, Puł. 216 v.; prze krzywdy zem (*sic*) gych, Flor. 106; prze krzywdy czem gich, Puł. 216 v.; dusza gych, Flor. 106, Puł. 217 r.; mǫndroscz gych, Flor. 106; mǫdroszcz gych, Puł. 217 r.; welny gych, Flor. 106; welny gich, Puł. 217 v.; s potrzebysn gych, Flor. 106; z potrzebysn gich, Puł. 217 v.; welny gych, Flor. 106; welnę gich, Puł. 217 v.; wolny gych, Flor. 106; sǫdzey gich, Puł. 217 v.; od zamǫta gych, Flor. 106. (Puł. 218 r. od zamęta); wardǫghy gych, Flor. 106; wardęgy gich, Puł. 218 r.: malo se gych vczynylo, Flor. 106; malo szye gich vczynylo, Puł. 218 r.; przebytko (*sic*) gych, Flor. 108; sprzebytkow gych, Puł. 221 v.; pamǫcz gych, Flor. 108; pamyęcz gich, Puł. 222 r.; dzalo gych, Flor. 108; dyalo gich, Puł. 222 v.; bog gych, Flor. 113; bog gich, Puł. 229 r.; pomocznyk gych, Flor. 113 (*3 r.*), Puł. 229 v. (*2 r.*), 230 r.; zaslonyczel gych, Flor. 113, zaszczytcza gych, Puł. 229 v.; zaszczytczel gych, Flor. 113; zaszczytcza gych, Puł. 230 r.; sercze gych, Flor. 118, 65; szyercze gich, Puł. 243 v.; sercze gich,

Wacł. 28 v.; mysl gych, Flor. 118, 113; myszl gych, Puł. 248 v.; myslenye gich, Wacł. 38 v.; w r◊kv panv gych, Flor. 122. (Puł. 257 v. panow swych); gnw (*sic*) gych, Flor. 123; roszyerdze gych, Puł. 258 v.; z◊bom gych, Flor. 123; zębom gich, Puł. 259 r.; synowe gych, Flor. 131; synowye gich, Puł. 265 v.; szem◊ gych, Flor. 134; syemye gich, Puł. 268 v.; w vsczech gych, Flor. 134; w usczyech gich, Puł. 269 r.; s pirwodzynym gych, Flor. 135; s pyrzwnyęty gich, Puł. 269 v.; z posrzod gych, Flor. 135; z sposzrzod gych, Puł. 270 r.; dal szemo gych, Flor. 135; zyemę gych, Puł. 270 v.; ks◊sztwo gych, Flor. 138; kszyęstwo gich, Puł. 275 r.; nenazral gesm gych, Flor. 138; nyenasrzalesm gich, Puł. 275 v.; pod wargamy gych, Flor. 139; gich, Puł. 276 r.; vszyla warg gych, Flor. 139; pracza warg gich, Puł. 276 v.; s◊dze gych, Flor. 140; sędzye gych, Puł. 278 r.; w luboscz ach gych, Flor. 140; w lyuboszczach gich, Puł. 278 r.; prawycza gych, Flor. 143, Puł. 282 v.; prawycz◊ gych, Flor. 143; prawycza gich, Puł. 283 r.; dzewky gych, Flor. 143; czory gich, Puł. 283 r.; wolowe gych, Flor. 143; wolowye gych, Puł. 283 r.; w vlyczach gych, Flor. 143; w ulyczach gych, Puł. 283 v.; prozb◊ gych, Flor. 144. (Puł. 285 v. woly◊); karm◊ gych, Flor. 144; karmyę gych, Puł. 285 v.; mysly gych, Flor. 145, Puł. 286 v.; mysli gich, Wacł. 125 v.; skruszena gych, Flor. 146; skruszenya gych, Puł. 287 v.; skruszenya gich, Wacł. 129 v.; karm◊ gych, Flor. 146; karmy◊ gych, Puł. 288 r. (Wacł. 130 r. karmi◊); wardle (*sic*) gych, Flor. 149; w gardlye gych, Puł. 291 v.; welebne gych, Flor. 149; wyelebne gich, Puł. 291 v.; w r◊kv gych, Flor. 149; w ręku gich, Puł. 291 v.; krolew gych, Flor. 149; krolyow gych, Puł. 291 v.; wele gych, Flor. Ann.; wyele gich, Puł. 295 v.; ceptra gich, Puł. 300 v., głowę boyuy◊czych gich, Puł. 301 r.; oyczowye gych, Puł. 304 r.; skoynczenya gich, Puł. 304 v.; wrogowye gich, Puł. 305 v.; pamyęcz gych, Puł. 305 v.; bog gich, Puł. 305 v.; bogowye gich, Puł. 306 r., v.; wyno gych, Puł. 306 r; noga gich, Puł. 306 r; jagoda gich, Puł. 306 r.; wynnycza gich, Puł. 306 r.; wrogy gych, Puł. 307 v.

Jichže: o gych ze vstawyenyu, Puł. 12 r.; gichsze usta, Flor. 13; gychse vsta, Puł. 22 r.; gichse ne sliszeli bich◊, Flor. 18. (Puł. 34 v. ktorych); radi gichsze ne mogli vstanowicz, Flor. 20. (Puł. 39 r. yesz); w gichsze r◊ku, Flor. 25; w gichze ręku, Puł. 49 r.; gichsze s◊ odpuszczoni lichoti, Flor. 31; gichze, Puł. 60 r.; gichsze poczieszi s◊ grzechi, Flor. 31; gychze, Puł. 60 r.; z gichze, Flor. 44; z gychze, Puł. 93 r.; gichsze ne iest pam◊czen, Flor. 87; gichze nyepomny, Puł. 175 r.; gichsze ny zacz ne ymai◊, Flor. 89; gichze nyzacz ymay◊, Puł. 182 r.; gychsze vsta, Flor. 143 (*2 r.*); gychze vsta, Puł. 282 v.; gich ze vsta, Puł. 283 r.; gysze (*pro*: gychsze) synowe, Flor. 143; gychze synowe, Puł. 283 r.; gychze nye znaly, Puł. 304 r.; z gychze obyet, Puł. 306 v.

Nich: s nych, Puł. 3 r. (Flor. 2. w nich); iedna z nich, Flor. 33; yedna z nych, Puł. 66 r.; geden z nych, Flor. 105; yeden z nych, Puł. 212 r.; sz nych, Flor. 126; z nych, Puł. 261 r.; od nych, Puł. 304 v.

Masculina. Mojich: ze wszech zamętkow mogich, Flor. 33. (Puł. 64 v. mych); od oblicza grzechow mogich, Flor. 37. (Puł. 77 r. mych); od grzechow mogich, Flor. 50. Puł. 104 r. mych; K. Świdz. mich); od grzechow mogich, Wacł. 116 v.: neprzyaczelow mogich, Flor. 7; wrogow moych, Puł. 10 v.; pomazanczow mogich, Flor. 104; pomazaynczow moych, Puł. 208 r.: od neprzyaczelow mogich, Flor. 17. (Puł. 28 r. mych); z neprzyaczelow mogich, Flor. 17: z nyeprzyaczyelyow moych, Puł. 30 r.; od neprzyiaczelow mogich, Flor. 17; od nyeprzyaczyelyow moych, Puł. 33 v.; ani ies veseszil neprzyaczol mogich, Flor. 29. (Puł. 55 r. nyeprzyaczyelye moye): z rųku neprzyaczelow mogich, Flor. 30. (Puł. 58 v. mich): z neprzyaczelow mogich. Flor. 58. (Puł. 116 r. mych); mogich, Wacł. 9 r.; neprzyaczelow mogich, Flor. 91; nyeprzyaczol moych, Puł. 186 r.; nad gnewem neprzaczelow mogych, Flor. 137; nyeprzyaczelow moych, Puł. 273 r.; mogich, Wacł. 137 r.; ot neprzyyaczelow mogych, Flor. 142: moych. Puł 281 r.; czislo dnow mogich, Flor. 38; dny moych, Puł. 80 r.: wesrzod dnow mogych, Flor. Isai. sec.; weszrod dnyow moych, Puł. 293 r.; od taiemnich mogich, Flor. 18. (Puł. 35 v. mych).

Forma ściągnięta mych *o wiele częstszą jest w psałterzu Puławskim. Znajdujemy ją w następujących przykładach:* małoscz dnow mych, Flor. 101. (Puł. 200 r. dnyow); poszrzod dnow mych, Flor. 101; poszrzod dnyow mych, Puł. 200 v.

W Puławskim: ze wszech zamętkow mych. 64 v. (Flor. 33. mogich); od lycza grzechow mych, 77 r. (Flor. 37. mogich); od nyeprzyaczyelyow mych, 28 r. (Flor. 17. mogich); z ręku nyeprzyaczyol mich, 58 v. (Flor. 30. mogich); z nyeprzyaczelyow mych, 116 r. (Flor. 58. mogich); od tayemnych mych, Puł. 35 v. (Flor. 18 mogich).

Twojich: posrod god twogich, Flor. 73; poszrod god twoych. Puł. 147 v.; sǫdow twogych ne gesm zapomnal, Flor. 118; sǫdow twoych, Puł. 239 r.; szandow twogich, Wacł. 7 v.; od sǫdom (*sic*) twogych, Flor. 118, 97; od sǫdow twoych, Puł. 247 r.; od szandow twogich, Wacł. 36 r.; od sodow twogych, Flor. 118, 113; od sǫdow twoych, Puł. 249 r.; sandow twogich balem se, Wacł. 39 r.; moci strachow twogych, Flor. 144; twoych, Puł. 284 r.; ze wszech towarzyszow twoych, Puł. 93 r. (Flor. 44. nad towarzisze twe); synow twogych, Flor. 127; synow twoych, Puł. 262 r.; swotich twogich, Flor. 78. (Puł. 161 r. szwyętich); wybranych twogich, Flor. 105; twoych. Puł. 211 r.; starszych twoych, Puł. 302 v.; dusz vbogich twogich ne zapomynay, Flor. 73; twoych, Puł. 149 r; twogich, Wacł. 20 v.

Twych: ięzik psow twich, Flor. 67; yęzik psow twych, Puł. 132 v.; postacz sinow twich, Flor. 72; synow twych, Puł. 145 r.; w obesrzenu swǫtich twich, Flor. 51. (Puł. 106 v. przed szwyętymy twymy).

W psałterzu Floryjańskim twych, *w Puławskim zaś* twojich: w poszrod neprzyyaczelow twych, Flor. 109; poszrzod twoych, Puł. 224 r.

Odwrotnie: palczow twogich, Flor. 8; twych, Puł. 12 v.; ne przyaczelow twogich, Flor. 73; nyeprzyaczelyow twych, Puł. 149 r. *Ilość form ściągniętych jest prawie równa w obu psałterzach.*

Swojich: od wczynkow swoych, Flor. Atan.; od vczynkow swoych, Puł. 311 v. (z vczinkow wlosznych, Wacł. 113 v.); dzywow swoych, Flor. 110, Puł. 225 r.; skarbow swoych, Flor. 134, Puł. 268 r.; ne zpołowǫ dnow swogich, Flor. 54; dny swoych, Puł. 111 r.; krew sÿnvow swogich, Flor. 105; synow swoych, Puł. 214 r.; dusze swǫtich swogich, Flor. 33; szwyętych swoych, Puł. 66 v.; strzesze gospodzin dusz swǫtich swogich, Flor. 96; strzeze bog szwyętich swoych, Puł. 193 v.

We Flor. swogich, *w Puł.* swych: ne ostawy swǫtich swogich, Flor. 36; nye zostanye szwyętych swych, Puł. 75 r.; do pocolena oczczow swogich, Flor. 48; oyczow swych, Puł. 100 r.; glowi neprzyacelow swogich, Flor. 67; nyeprzyaczelyow swych, Puł. 132 r.; noghy swǫtych swogych, Flor. Ann.; szwyentych swych, Puł. 296 r.

Swych *tylko w psałterzu Puławskim*: od przyaczol y blysszych swych, Puł. 76 v.; obroyncza swych, Puł. 119 v.; w ręku panow swych, Puł. 257 v. (Flor. 122. panv gych).

Naszych: podlvg grzechow naszich, Flor. 102; podlug grzechow naszych, Puł. 202 r.; od neprzyyaczelow naszych, Flor. 135; od nyeprzyaczol naszych, Puł. 270 v.

§. 267. Neutra. Mojich: ne otworzil iesm vst mogich, Flor. 38; vst moych, Puł. 80 v.; slowa vst mogich, Flor. 53; vst moych, Puł. 108 r.; usth mogich, Wacł. 2 v.; vst mogich, Flor. 77; vst moych, Puł. 154 r.; z wst mogych, Flor. 118; z ust moych, Puł. 240 v.; z usth mogich, Wacł. 24 v.; wolna vst mogych, Flor. 118, 105; wolnaa vst moych, Puł. 247 v.; dobrowolenstwa ust mogich, Wacł. 37 r.; slowa vst mogich, Flor. 137, Wacł. 136 v.; vst moych, Puł. 272 r., 302 r.; lat mogych, Flor. Isai. sec.; lyat moych, Puł. 293 v.; swadecztw mogych, Flor. 131; szwyedecztw moych, Puł. 265 v.; dobr mogich, Flor. 15. *Puławski ma formę ściągniętą*: dobr mych, 24 r.

Twojich: sǫdy vst twoych, Flor. 118, Puł. 237 v.; sǫdi ust twogich, Wacł. 5 r.; slowa vst twogych, Flor. 137; vst twoych, Puł. 272 v.; vst twogich, Wacł. 137 r.; zamky wrot twogych, Flor. 147; wrot twoych, Puł. 288 v.; wrot twich, Wacł. 133 r.; na drodze szwyadecztw twoych, Puł. 237 v. (Flor. 118. swadecztw swogych, *zamiast:* twogych); dobyl gesm swadeczstw twoych, Flor. 118, 105. (Puł. 247 v. szwyadecztwa twoya); nabilem swiadeczstw twogich, Wacł. 37 v.; ot swadecztwa twogych, Flor. 118, 145; od szwyadecztw twoych, Puł. 252 v.; strzegla gest dusza moya swadecztwo twogych, Flor. 118, 161; szwyadecztw twoych, Puł. 254 r.; pod czenem zkrzidl twogich, Flor. 16; skrzydl twoych, Puł. 26 v.; pod pocriczim krzidl twogich, Flor. 62; krzydl twoych, Puł. 123 r.; w glosse oken twogich, Flor. 41; zrzodl twoych, Puł. 87 r.; stǫpayǫ s kazayn twoych, Flor. 118. (Puł. 238 r. przestępuyą przykazanye twoye); od znamon twogich, Flor. 64; od znamyon twoych, Puł. 126 r.; z owocza dzyal twogych, Flor. 103;

dzyal twoych, Puł. 204 v.; ne zapomnǫ slow twoych, Flor. 118. (Puł. 237 v. *brak*); rospowedzene slow twogych, Flor. 118, 129; slow twoych, Puł. 250 r.; so zapomnaly slow twoych, Flor. 118, 137; zapomnyely slow twoych, Puł. 250 v.; poczǫtek slow twoych, Flor. 118, 145, Puł. 253 r.; ot slow twogych, Flor. 118, 161; od slow twoych, Puł. 253 v.

W psałterzu Floryjańskim twojich, *w Puławskim zaś ściągnięte* twych: w pocriczu scrzidl twogich, Flor. 35; skrzydl twych, Puł. 71 r.; od pocricza zkrzidl twogich, Flor. 60; skrzydl twych, Puł. 120 r.; podlug dzal twogich, Flor. 85; podlug dzyal twych, Puł. 172 v.; we strzezszene slowwo twoych, Flor. 118; slow twych, Puł. 237 r. (Wacł. 4 v. mow thwogich).

W obu psałterzach twych: s stad twich, Flor. 49; s twych stad, Puł. 101 r.; bǫdǫ strzedz slow twych, Flor. 118; będę strzecz slow twich, Puł. 237 v. (Wacł. 6 r. mow twogich).

Nadto we Floryjańskim: swedeczstwo vst twych, 118, 81. (Puł. 245 v. *brak*, Wacł. 34 r. ust twogich).

Swojich: szachta vst swogich, Flor. 68; vst swoych, Puł. 136 r.; slowa znamyon swogich, Flor. 104; znamyon swoych, Puł. 209 r.; sylǫ dzal swogych, Flor. 110; szyle dzyal swoych, Puł. 225 v.; slowa znamyon swogich y czud swogich, Flor. 104; czud swoych, Puł. 209 r.; na drodze swadecstw swogych (*pro:* twogych), Flor. 118. (Puł. 237 v. twoych; Wacł. 5 v. twogich).

We Floryjańskim swojich, *a w Puławskim* swych: we mnoszstwe bogaczstw swogich, Flor. 48; bogacztw swych, Puł. 98 v.; pwal iest w mnoszstwo bogaczstw swogich, Flor. 51; bogacztw swych, Puł. 106 r.

W obu psałterzach swych: zachmvrzyl rzeczy albo slow sswych, Flor. 104; nyerozgorzyl slow swych, Puł. 209 r.; ne otwarzaiǫ vst swich, Flor. 37; vst swych, Puł, 78 r.

Naszych: znamon naszich ne widzeli iesm, Flor. 73; znamyon nasszych, Puł. 147 v.; dnowe lyat naszich, Flor. 89; dnyowye lyat naszych, Puł. 182 v.

Waszych: nye zaczwyrdzaycze szyercz wasszych, Puł. 190 r. (Flor. 94. nechaycze zaczwerdzacz serca wasza); z vst wassych, Flor. Ann.; z ust wasszych, Puł. 295 v.

§. *268. Feminina. Mojich*: warg mogich ne zapowem, Flor. 39. (Puł. 82 v. wargy moye); ne dal iest w poruszene nog mogych, Flor. 65; nog moych, Puł. 127 v.; ode wszech lichot mogich, Flor. 38. (Puł. 80 v. ode wszech lichot); nad bolescz ran mogich, Flor. 68; ran moych, Puł. 137 r.; podlug mnoszstwa bolescy mogich, Flor. 93; boleszczy moych, Puł. 189 r.; kazny mogich ne strzegli, Flor. 88. (Puł. 179 v. kazny moyey).

We Floryjańskim mojich, *a w Puławskim* mych: od potrzebyzn mogich, Flor. 24; od potrzebyzn mych, Puł. 47 v.; z warg mogich, Flor. 88; z warg mych, Puł. 180 r.; ne poznali sǫ drog mogich, Flor. 94, Wacł. 117 r.; drog mych, Puł. 190 v.

Nadto: mych rąk, Puł. 30 v. (Flor. 17. moyu rǫku).

Twojich: spatrzǫ drog twoych, Flor. 118; spatrzę drog twoych, Puł. 237 v.; podnoszek nog twogych, Flor. 109; podnozek nog twogych, Puł. 224 r.; pomsta krwe slug twogich, Flor. 78; slug twoych, Puł. 162 v.; synowe slug twogych, Flor. 101; synowye slug twoych, Puł. 200 v.; oczy slwg twogych, Flor. 122. (Puł. 257 v. slvg); prawot twoych strzedz bǫdǫ, Flor. 118; prawot twoych, Puł. 237 r.; sprawiedliwosczi twogich, Wacł. 4 v.; sǫdacz prawot twoych, Flor. 118; zędacz prawot twoich, Puł. 238 r.; zandacz sprawyedlywosczi twogich, Puł. 238 r.; drogǫ prawot twogych navcz me, Flor. 118, (*2 r.*); prawot twoych, Puł. 238 v., 239 v.; sprawiedliwosczi twogich, Wacł. 7 v., 23 r.; prawot twoych dobywal gesm, Flor. 118, 49; prawot twogych, Flor. 118, 89; prawot twoych, Puł. 242 r., 246 r.; sprawiedliwosczi twogich, Wacł. 26 r., 35 r.; ne zapomnǫ prawot twogych, Flor. 118, 89; prawot twoych, Puł. 246 r.; sprawiedliwosczi twogich, Wacł. 35 r.; od prawod twogych, Flor. 118, 113; od prawot twoych, Puł. 248 v. (od zandow twogich, Wacł. 38 v.); prawot twoych ne zapomnal gesm, Flor. 118, 137; prawot twoych, Puł. 251 r.; prawot twoych, Puł. 251 r.; prawot twoych szwkacz bǫdǫ, Flor. 118, 145; prawot twoych, Puł. 251 v.; prawot twogych ne szvkaly, Flor. 118, 145; prawot twoych, Puł. 252 v.; w szwyatloszczy strzal twoych, Puł. 300 v.; molw twogych ne strzegly sǫ, Flor. 118, 145; molw twoych nye strzegly, Puł. 253 r.; od prawicz twogich, Flor. 90. (Puł. 184 v. na prawyczi twoyey); ot kaszny twoych, Flor. 118; od kazny twoych, Puł. 237 r.; ne kry przedǫmnǫ kazny twoych, Flor. 118; kazny twoych, Puł. 238 r. (Wacł. 6 r. przikazanya twego); drogǫ kazny twoych, Flor. 118; drogę kazny twoych, Puł. 239 r. (Wacł. 8 r. przikazanya twego); we stdzy kaznich (*sic*) twoych, Flor. 118 kazny twoych, Puł. 239 v. (Wacł. 23 v. przikazania twego); sǫdal gesm kazny twogych, Flor. 118; zǫdal yesm kazny twoych, Puł. 240 r. (Wacł. 24 r. przikazanya twego); strzegǫczych kazny twogych, Flor. 118, 57; kazny twoych, Puł. 242 v. (Wacł. 27 r. przikazania twego); bych strzegl kazny twoych, Flor. 118, 29, Puł. 242 v.; bǫdǫ badacz kazny twogych, Flor. 118, 65; kazny twoych, Puł. 243 v. (Wacł. 28 r. po przikazanyach twogich); ne ostal gesm kazny twoych, Flor. 118, 81; kazny twoych, Puł. 245 v. (Wacł. 34 r. nyeopusczil przikazania twego); kazny twoych szvkal gesm, Flor. 118, 97; kazny twoych, Puł. 247 r. (Wacł. 36 r. przikazana twego szukalem); od kaznich twogych rozumal gesm, Flor. 118, 97; od kazny twoych, Puł. 247 r. (Wacł. 36 v. od przikazanya twego); od kazny twogych, Flor. 118, 105; z kazny twoych, Puł. 247 v. (Wacł. 37 v. o przikazanyach twogich); kazny twogych sǫ szǫdal gesm, Flor. 118, 129; kazny twoych, Puł. 250 r.; bych strzegl kazny twoych, Flor. 118, 129. (Puł. 250 v. bych strzegl kazny twoy), Flor. 118, 145; kazny twoych, Puł. 251 v.; kazny twoych ne zapomnal gest, Flor. 118, 169; kazny twoych, Puł. 255 r. (Wacł. 116 r. przykazanya twego); ku kasznom twoych (*pro:* twoym), Flor. 118. (ku kayznom twoym, Puł. 241 r., ku przikazanyam two-

gim, Wacł. 25 r.); dzyala ręku twoych, Puł. 13 r. (Flor. 8. dzała rǫku twoiu).

W psałterzu Floryjańskim twojich, *w Puławskim zaś* twych: od taiemnicz twogich, Flor. 16; od tayemnycz twych, Puł. 27 r.; przecori slug twogich, Flor. 88; slug twych, Puł. 181 v.; na strzegane prawot twogych, Flor. 118; prawot twych, Puł. 236 v. (Wacł. 4 r. sprawiedliwosczi twogich); prawot twogich ne zapomnal gesm, Flor. 118, 81; prawot twych, Puł. 245 r. *Nadto:* czyala slug twych, Puł. 161 r. (Flor. 78. slugam twogim).

Odwrotnie: warg twich, Flor. 16; warg twoych, Puł. 26 r.; na czenen (*pro*: czynene) prawot twych, Flor. 118, 105; na czynyenye prawot twoych, Puł. 248 r.; ku czinyenyu szprawiedlywosczi twogich, Wacł. 37 v.

Swojich: czsor swogich, Flor. 105; czor swoych, Puł. 214 r.; slug swoych, Puł. 49 v.

We Floryjańskim swojich, *a w Puławskim* swych: od swogich drog, Flor. 17; od swych drog, Puł. 33 v. strzedz drog swogich, Flor. 38; drog swych, Puł. 79 v.

Nadto mamy swych: od misly swich, Flor. 5. (Puł. 7 v. od myszly gych); krwye slug swych, Puł. 307 v.

Naszych: ne pamǫtay lichot naszich, Flor. 78; nye pamyętay zloszczy naszych, Puł. 162 r.; podle lychot naszych, Flor. 102; podlug zloszczy naszych, Puł. 202 r.; dzala rǫk naszich, Flor. 89; dzyala ręku naszych, Puł. 183 v. (Wacł. 15 v. ranku twoiu); dzalo rǫk naszich, Flor. 89. (ręku naszu, Puł. 183 v.).

Waszych: god waszych, Puł. 165 r. (Flor. 80. swǫczena waszego).

W genetivie więc występują we wszystkich trzech rodzajach formy następujące: jich, jichże, ńich, mojich, twojich, swojich, naszych, waszych. *Obok tych są téż formy ściągnięte:* mych, twych, swych, *bardzo rzadko w psałterzu Floryjańskim, a o wiele częściéj w Puławskim.*

§. 269. Dativus. Mascul., femin. i neutr. Jim: ziawoni bil gim, Flor. 24. (Puł. 47 r. tym byl zyawyon); day gim, Flor. 27. (2 r.); day gym, Puł. 52 v. (*2 r.*); odplaczene gich gim, Flor. 27; odplaczenye gich gym, Puł. 52 v.; pomosze gim, Flor. 36; pomoze gym, Puł. 76 r.; odplaczǫ gim, Flor. 40; odplaczę gym, Puł. 85 v.; podoben se vczinil iest gim, Flor. 48; podobyen szye gym vczynyl, Puł. 99 r.; szszcoda gim, Flor. 48; zly przyklad gym, Puł. 99 r.; panowacz bǫdǫ gym, Flor. 48; panowacz będǫ gym, Puł. 99 v.; podoben vczinil se iest gim, Flor. 48; rowyen yest gym vczynyon Puł. 100 r.; ne iest wem gim przemenene, Flor. 54; gym nye yest, Puł. 110 v.; roserdze gim, Flor. 57; roszyerdze gym, Puł. 114 v.; naszmyewacz szye gym będzesz, Puł. 116 v. (Flor. 58. nasmewacz bodzesz ie); poloszil ies gim, Flor. 72; polozyl yes gym, Puł. 145 v.; pokazal iest gim, Flor. 77; pokazal gym, Puł. 155 v.; dal iest gim, Flor. 77; dal gym, Puł. 156 v.; poslal gim, Flor. 77; spuszczyl gym, Puł. 156 v.;

pline gim, Flor. 77; plynla gym, Puł. 156 v.; przidal iest gim, Flor. 77; przydal gym, Puł. 157 r.; rozdzelil gim, Flor. 77; gym, Puł. 159 v.; dal gim, Flor. 77, Puł. 160 v.; vczyn gym, Puł. 168 r. (Flor. 82. vczim *(sic)* onim); wroczy gim, Flor. 93; gym, Puł. 189 v.; milosciw ies bil gim, Flor. 98; lyutoszczywy byl yes gym, Puł. 195 v.; dal gim, Flor. 98; dal gym, Puł. 195 v.; poloszyl yes gym, Flor. 103; polozyl yes gym, Puł. 204 r.; zaloszyl gym, Flor. 103; gym, Puł. 204 r.; dal gym, Flor. 103, Puł. 206 r.; zawadzycz gym, Flor. 104, Puł. 208 r.; dal gym, Flor. 104, 105, Puł. 210 v., 212 r.; swecyl gym, Flor. 104; szwyeczyl gym, Puł. 210 r.; vczynylo szye gym, Puł. 213 v. (Flor. 105. vczynylo sie); rzekl gospodzyn gym, Flor. 105; rzekl bog gym, Puł. 213 v.; panowaly sǫ gym, Flor. 105; panowaly gym, Puł. 214 r.; blogoslawyl gym, Flor. 106, Puł. 218 r.; vczynil se gesm w przecywnoscz gym, Flor. 108; gym, Puł. 223 r.; dal gym, Flor. 110, Puł. 225 v.; podobny bǫdǫ gym, Flor. 113; gym, Puł. 229 v.; ne gest gym posmewane, Flor. 118, 161; gym, Puł. 253 v.; gdy molwych gym, Flor. 119; gdy yesm molwyl gym, Puł. 255 v.; wszem gym ymena wyzwa, Flor. 146; wszem gym ymyenya zdzyewa, Puł. 287 v.; wszitkym gym ymyenya zdzewa, Wacł. 129 v.; ne zyawyl gest gym, Flor. 147; nyezyawyl gym, Puł. 289 v.; nye wziawil gym, Wacł. 134 r.; zaplaczę gym, Puł. 306 r.

Nim: mǫlwycz k nym, Flor. 2, Puł. 3 r.; molwasze k nim, Flor. 98; molwyal k nym, Puł. 195 v.

Masculina. Mojim: znanim mogim, Flor. 30; znayomym moym, Puł. 57 v.; sǫsadom mogim, Flor. 30; sǫszyadom moym, Puł. 57 v.; wibranim mogim, Flor. 88; wybranym moym, Puł. 177 r.; wrogom moym, Puł. 307 r.; neprzyaczelom mogim, Flor. 53, Wacł. 3 r.

W Puławskim forma ściągnięta mym: nyeprzyaczyelom mym, 108 r.

Twojim: wszem neprzyaczelom twogim, Flor. 20; nyeprzyaczelom twoym, Puł. 38 v.; angelom twogim, Flor. 90. (Puł. 184 v. angiolom swym); dzywom twogym, Flor. 105; twoym, Puł. 211 v.; sǫdom twogym nawcz mne, Flor. 118, 105; sǫdom twoym, Puł. 247 v. (Wacł. 37 r. sǫdow twogich nauczi mie); synom twogym, Flor. 147; synom twoym, Puł. 289 r.; synom twoim, Wacł. 133 r.; konyom twoym, Puł. 301 r.; przeciw swǫtim twogim, Flor. 82.

W Puławskim ściągnięte twym: przeczym szwyętym twym, 167 v.

Swojim: wipowedzǫ sinom swogim, Flor. 77; synom swoym, Puł. 154 v.; ziawona vczinicz ie sinom swogim, Flor. 77; synom swoym, Puł. 154 v.; da mylym swogym, Flor. 126; swoym, Puł. 261 r; molwycz bǫdze neprzyyaczelom swogym, Flor. 126; swoym, Puł. 261 v.

We Floryjańskim swojim, *w Puławskim* swym: neprzyaczelom swogim, Flor. 9; nyeprzyaczyelyom swym, Puł. 16 r.; przeciw bliznim swogim, Flor. 14; swym, Puł. 23 v.; sǫsadom swogim, Flor. 88; sǫszyadom swym, Puł. 180 v. *Nadto:* angiolom swym, Puł. 184 v. (Flor. 90. angelom twogim).

Naszym: sǫsadom naszim, Flor. 43; sǫszyadom naszym, Puł. 90 v.; kazal oczczom naszim, Flor. 77: oyczom naszym, Puł. 154 v.; sǫsadom naszym, Flor. 78; szǫszyadom naszym, Puł. 161 v.; sǫsadom naszim, Flor. 78, 79; sǫszyadom naszym, Puł. 162 v., 163 v.

Neutra. Mojim: vstom mogim, Flor. 38; vstam moym, Puł. 79 v.; vstom mogym, Flor. 118, 97, 140; vstam moym, Puł. 247 r., 277 v.; ustam mogim, Wacł. 36 r., 17 r.

Twojim: pamǫczen bǫdz laianam twogim, Flor. 73. (Puł. 149 r. pomny layanya twoya); przystal gesm swadeczstwom twogym, Flor. 118; szwyadecztwom twoym, Puł. 239 r.; przistalem swiadeczstwom twogim, Wacł. 8 r.

Feminina. Mojim: cosczom mogim, Flor. 37; koszczyam moym, Puł. 77 r.; skronom mogym, Flor. 131; skronyom moym, Puł. 264 v.; wargam mogym, Flor. 140; wargam moym, Puł. 277 v.; mogim, Wacł. 17 r.

W Puławskim formy ściągnięte: nagotowaly nogam mogim, Flor. 56; nogam mym, Puł. 113 v.; powekam mogym, Flor. 131; powyekam mym, Puł. 264 v.

Niekiedy znajdujemy we Floryjańskim formę **mojem:** *słodko* gardzelam mogem, Flor. 118, 97; garczelam moym, Puł. 247 r.; czelusczіam mogim, Wacł. 36 r.; swatloscz stdzam albo styeszkam mogem, Flor. 118, 105; szwyatloszcz stdzam moym, Puł. 247 r.; sczeszkam mogim, Wacł. 36 v.

W przykładzie: swecza mogem mogym slowo twoye, Flor. 118, 105; *wyraz* mogem *stoi zamiast* nogam, *jak to czytamy w* Puł. 247 r. swyecza nogam moym, *i* Wacł. 36 v. swiatloscz nogam mogim.

Twojim: pamǫczen bǫdz wszem obetam twogim, Flor. 19. (Puł. 36 v. na pamyęczy myey wszytky obyety twoye); twoym myslyam, Puł. 82 r. (Flor. 39. w mislach twogich); poloszili sǫ smertnoscy slugam twogim, Flor. 78. (Puł. 161 r. slug twych); slugam twoym, Puł. 199 v. myloszcz czyny wszem zloszczyam twoym, Puł. 201 r.; milosсziw iest wszitkym zlosczam twogim, Wacł. 10 v. (Flor. 102. sye slutuge nade wszemy lichotami twimy); nawczy mne prawotam twogym, Flor. 118; prawotam twoym, Puł. 237 r. (Wacł. 5 r. naucz mnie sprawyedliwosczi twogich); navczy mne prawotam twogym, Flor. 118; twoym, Puł. 238 v.; prawotam twogym navczy myǫ, Flor. 118, 57, 65; prawotam twoym, Puł. 242 v., 243 v. prawotam twogym, Flor. 118, 121, 129, 169; twoym, Puł. 249 v., 250 v., 254 v.; ku kayznom twoym, Puł. 241 r. (Flor. 118. ku kasznom twoych; Wacł. 25 r. ku przikazanyom twogim); kaznom twogym werszyl gesm, Flor. 118, 65; kaznyam twoym wyerzyl yesm, Puł. 27 v. (Wacł. 27 v. przikazanyu twemu wierzilem); bych wykl kaznǫm twogym, Flor. 118, 73; kaznyom twoym, Puł. 244 r.; ku wszem kaznom twogym, Flor. 118, 121; ku wszem kaznyom twoym, Puł. 249 v. (Wacł. 40 r. ku wszemu przikazanyu twemu); stdzam twogim naucz me, Flor. 24.

W Puławskim ściągnięta forma: szczyeszkam twym naucz mye, Puł. 46 r.

Podobnie ściągniętą formę znajdujemy we Flor. 50. drogam twim. (Puł. 104 v. drogam twoym; K. Świdz. drogam twogym).

Swojim: abychǿ prosili karm duszam swogim, Flor. 77; duszam swoym, Puł. 156 r.

Forma ściągnięta: nauczi cyche drogam swim, Flor. 24. (Puł. 46 v. drogy swoye).

W ogóle więc występują w dativie na wszystkie 3 rodzaje następujące formy: jim, ńim, mojim, twojim, swojim, naszym; *obok* mojim *spotykamy we Flor. dwa razy* mojem. *Ściągnięte formy*: mym, twym, swym *znajdujemy bardzo rzadko przy męskich i żeńskich rzeczownikach w psałterzu Puławskim, a we Floryjańskim tylko przy żeńskich i to bardzo rzadko*: twym, swym.

§. 270. Accusativus. Mascul. i femin. je: rozbyiesz ie, Flor. 2; rozbygesz ye, Puł. 3 v.; ysz by dal ie, Flor. 9; aby ge dal, Puł. 17 r.; rozdzel ie, Flor. 16; rozdzyel ye, Puł. 27 v.; rozproszil iest ie ... y zamǿczil ie, Flor. 17; rosproszyl ye y zamǿczil gee, Puł. 30 r.; zlamǿ ie, Flor. 17; zlomyę ye, Puł. 32 v.; polapǿ ie, Flor. 17; polapam ye, Puł. 32 v.; smneyszǿ ie iaco proch, Flor. 17. (Puł. 33 r. zetrę yako proch); sgladzǿ ie, Flor. 17; zgladzę ye, Puł. 33 r; poloszicz ie, Flor. 20; polozysz ye, Puł. 38 v.; zamǿcy ie y poszrze ie ogen, Flor. 20; zamǿczy ye y poszrze ye, Puł. 38 v.; poloszisz ie wznak, Flor. 20; polozisz ye opak, Puł. 39 r.; rosproszisz ie, Flor. 27; skazysz ie, Puł. 52 v.; opraway ie y powiszi ie, Flor. 27; opyekay szye gymy y powyszy ye, Puł. 53 r.; pomneyszi ge, Flor. 28; pomnyeyszy ye, Puł. 54 r.; zasczicysz ie, Flor. 30. (Puł. 59 r. zaszczyczysz); skrigesz ie, Flor. 30; skrygesz ge, Puł. 59 r.; karmil ie, Flor. 32; karmyl ye, Puł. 63 v.; oteyme ie, Flor. 33; odeymye gie, Puł. 65 r.; gospodzin wisluszal ie ... y zbawil ie, Flor. 33; wysluchal ye y ... wywyodl ye, Puł. 66 r.; angol boszy przimǿczaiǿ ie, Flor. 34; sczyskayǿcz ye, Puł. 67 r.; angol gospodnow gonǿczi ie, Flor. 34; gonyǿczy ye, Puł. 67 r.; napogisz ie, Flor. 35; napogysz ye, Puł. 71 r.; wiwoli ie, Flor. 36; wyzwoly ye, Puł. 76 v.; wiyme ie od grzesznicow y zbawi ie, Flor. 36; odymye ye y zbawy ye, Puł. 76 v.; zgromadzi ie, Flor. 38; ye, Puł. 80 v.; wszczepila iest (rǿka twoia) ie, Flor. 43; wszczepyl yes ye, Puł. 89 r.; wignal ies ie, Flor. 43; wygnal yes ye, Puł. 89 r.; nye zbawylo ye, Puł. 89 r. (Flor. 43. gich); vstawisz ie ksǿszoti, Flor. 44; postawysz ye, Puł. 94 r.; drszene popadlo ie, Flor. 47; drzenye popadlo ye, Puł. 97 r.; smercz spase ge, Flor. 48; smyercz spasszye ye, Puł. 99 v.; nyenawydzy ye, Puł. 107 v.; rozproszi ie, Flor. 53; rosproszy ye, Puł. 108 r.; roszproszi iee, Wacł. 3 r.; ogarne ie, Flor. 54. (Puł. 109 v. ogarnye yǿ); vsmerzi ie, Flor. 54; vsmyerzy ye, Puł. 110 v.; zbawoni vczinisz ie, Flor. 55; zbawyony vczynysz ye, Puł. 112 r.; poszrze ie, Flor. 57; ye, Puł. 115 v.; sǿdzǿcz ye, Flor. 57. (Puł. 115 v. sǿdzǿcz); nasmewacz bodzesz ie, Flor. 58. (Puł. 116 v. naszmyewacz szye gym będzesz); rozprosz ie ... y slosz ie, Flor. 58; rosprosz ye ... y slosz ye, Puł.

117 r.; gisz sǫ widzeli ie, Flor. 63; czo ye wydzyely, Puł. 124 v.; bichǫ wicysnǫly ie, Flor. 67; aby wylǫczily ye, Puł. 133 r.; połapi ye, Puł. 137 r. (Flor. 68. polapi gy); trzimala ie pisznoscz, Flor. 72; trzymala ye pycha, Puł. 144 v.; porzuczil ies ie, Flor. 72; porzuczyl yes ye, Puł. 145 v.; ty ies stworzil ie, Flor. 73; ty yes stworzyl ye, Puł. 148 v.; poznaly iesmi ie, Flor. 77; poznaly yesmy ye, Puł. 154 r.; przewodl ie, Flor. 77; przewyodl ye, Puł. 155 v., wiwodl ie, Flor. 77; wywyodl ye, Puł. 105 v.; napogil ie, Flor. 77; napoyl ye, Puł. 155 v.; gdy zabye ie, Flor. 77; gdy vbyal ye, Puł. 157 r.; y iadla ie ... y rozegnala ie, Flor. 77; y yadla ye ... y rozegnala ye, Puł. 158 v.; przewodl ie, Flor. 77; przewyodl ye, Puł. 159 r.; wiwodl ie, wwodl ie, Flor. 77; wywyodl ye, wwyodl ye, Puł. 159 r.; i pasl ie, przewodl iest ie, Flor. 77; i pasl ye, przewyodł ye, Puł. 161 r.; puszczylesm ye, Puł. 166 r. (Flor. 80. pusczil iesm); na zamǫczaiǫce ie, Flor. 80; na zamǫczayǫcze ye, Puł. 166 r.; puszczylesm ye, Puł. 166 r. (Flor. 80. pusczil iesm); karmil ie, nasiczil ie, Flor. 80; karmyl ye, nasyczyl ye, Puł. 166 v.; rozproszimi ie, Flor. 82; rosproszymy ye, Puł. 167 v.; rozproszi ie, Flor. 93; rosproszy ye, Puł. 189 v.; zbawil ie, Flor. 96; wyzwoly ye, Puł. 193 v.; wisluchawa ie, Flor. 98; wysluchal ye, Puł. 195 v.; wysluchawalesz ye, Puł. 195 v. (Flor. 98. *brak)*; przęmyenyszye gie, Flor. 101; przemyenysz ye, Puł. 200 v.; nasycyl ge, Flor. 104; naszyczyl ye, Puł. 210 r.; wywyodl ye, Flor. 104, Puł. 210 r.; zbawyl ye, Flor. 105. (*2 r.)*, Puł. 211 v. *(2 r.)*; wywyodl yee, Flor. 105; wywyodl ye, Puł. 211 v.; odkvpyl ye, Flor. 105, Puł. 211 v.; zamǫczayǫcze ye, Flor. 105; zamǫczayǫcze ge, Puł. 212 r.; zbawil ye, Flor. 105; zbawyl ye, Puł. 212 v.; by ye rozproszyl, Flor. 105 (*2 r.*); by ye rosproszyl, Puł. 212 v., 213 r.,; by rozprostrzaal ye, Flor. 105; by popostarl ye, Puł. 213 r.; poddal ye, Flor. 105; dal ye, Puł. 214 r.; mǫczyly gee, Flor. 105; męczyly ye, Puł. 214 r.; zbawyal yee, Flor. 105; zbawyal ye, Puł. 214 v.; dal ye, Flor. 105, Puł. 214 v.; gysz sǫ ye yǫly, Flor. 105; czosz ye yęly, Puł. 214 v.; z krolewst sebral gee, Flor. 106; sebral ye, Puł. 215 r.; wytargl ye, i wywyodl gye, Flor. 106; wytargl ie, i wwyodl ye, Puł. 215 v.; wywolyl ye, y wywyodl ye, Flor. 106; wyzwolyl ye, i wywyodl ye, Puł. 216 r.; vzdrowyl ye y wytargl ye, Flor. 106, Puł. 216 v.; przyǫl ye, Flor. 106; przygyǫl ye, Puł. 216 v.; wywolyl ye, Flor. 106, Puł. 216 v.; wavodl ye, Flor. 106; wywyodl ye, Puł. 217 v.; powyszycze ye, Puł. 217 v. (Flor. 106. po wyszcze yego); wodl gye w przystam (*sic)*, Flor. 106. (Puł. 217 v. w wyodl w przystan); vczynil ges gee, Flor. 108; vczynyl yes gie, Puł. 223 r.; nawczǫ gę, Flor. 131; nauczę ye, Puł. 265 v.; czynǫ ge, Flor. 134; czynyǫ ye, Puł. 269 r.; nauczayǫcz ye, Puł. 269 r.; zliczę ye, Puł. 275 r. (Flor. 138. zlyczǫ se); pokrige ge, Flor. 139; pokryge ye, Puł. 277 r.; w oghen porzvczycz ge, Flor. 139; porzuczysz ye, Puł. 277 r.; rosproszysz ye, Puł. 282 v. (Flor. 143. rozproszysz); zamǫczysz ge, Flor. 143; zamǫczysz ye, Puł. 282 v.; zbawony vczyni ge, Flor. 144; zbawyone vczyny ye, Puł. 285 v.; ros

ısczy ge, Flor. 147; rospuszczy ye, Puł. 289 r.; rospusczi ge, Wacł. 33 v.; vstawyl ge, Flor. 148; vstawyl ye, Puł. 290 r.; poszarl ge, lor. Moy.; pozarl ye, Puł. 297 r.; zabyge ge, Flor. Moy.; zaguby e, Puł. 297 v.; przykrylo ge, Flor. Moy.; ye, Puł. 297 v.; poszrala e, Flor. Moy.; pozarla ye, Puł. 298 r.; wwedzesz ge, Flor. Moy.; wyedzyesz ye, Puł. 298 v.; rozgnyewam ye, rozdraznyę ye, Puł. 04 v.; szrzecz ye będǫ, Puł. 305 r.; pogladzy ye myecz, Puł. 305 .; przedal ye, Puł. 305 v.; swyǫzal ye, Puł. 306 r.

Ze spółgłoską ń na początku po przyimkach: rozgnewal e iest na ne, Flor. 17; na nye, Puł. 29 r.; przidz smercz na ne, 'lor. 54; na nye, Puł. 110 r.; wiley na ne gnew twoy, Flor. 68; na ıye, Puł. 137 r.; plinǫlo na ne, Flor. 77; na nye, Puł. 156 v.; wstǫ-ıil na ne, Flor. 77; na nye, Puł. 157 r.; poslal w ne, Flor. 77 *(2 r.)*; poslal w nye, Puł. 158 v. *(2 r.)*; karal za nye, Flor. 104, Puł. 208 ·.; na nye, Puł. 210 r. (Flor. 104. nad nymy); gaban yest moyszeesz prze nye, Flor. 105; prze nye, Puł. 213 v.; dbayǫ w ne, Flor. 113, 134; dbayǫ w nye, Puł. 229 v.; pwayǫ w nye, Puł. 269 r.; padne na ne wangle, Flor. 139; na nye, Puł. 277 r.; na nye, Puł. 296 r. (Flor. Ann. nad nymy); postawil na ne, Flor. Ann.; na nye, Puł. 296 r.; pada na ne, Flor. Moy.; padn na nye, Puł. 298 r.; na ne, Flor. Moy.; na nye, Puł. 299 r.; zgromadzę na nye zla, Puł. 305 r.; zęby zwyerzow wpuszczę w nye, Puł. 305 r.

Masculina. Jeż: yezes vczynyl dzywy, Puł. 141 r. (Flor. 70. iesz ies vczinil welícosci); dziwom iego iesz pokazal iest gim, Flor. 77; dzywy yego yesz pokazal gym, Puł. 155 r.; pogany yeszes vczy-nyl, Puł. 172 v. (Flor. 85. ktorecoly ies vczinil); w dnyoch w yezes nas vszmyerzal, Puł. 183 v. (Flor. 89. gimisz); czedrowye lybaynszczy yesz sadzyl, Puł. 205 r. (Flor. 103. sadzyl gest); dywi yego yesz czynyl yest, Flor. 104; yesz czynyl, Puł. 207 v.; gesz odkupyl, Flor. 106, Puł. 215 r.; nowy y szwyezy przyszly yesz nye czczyly oyczo-wye gych, Puł. 304 r.

Moje: oswecy cziny moie, Flor. 17; czyenye moye, Puł. 31 v.; iensze iadl chleby moie, Flor. 40; chlyeby moye, Puł. 85 v.; roszi-rzil ies chodi moie, Flor. 17. (Puł. 32 v. chod moy); naprawil iest chodi moie, Flor. 39; chody moye, Puł. 81 v.; chody moge spraw, Flor. 118, 129; chody moye spraw, Puł. 250 r.; myslyly podlosczycz chody moge, Flor. 139, zdradzycz chody moye, Puł. 276 r.; rosztargl ges okowy moge, Flor. 115; okowy moye, Puł. 232 r.; rostargl yes okowy moye, Puł. 232 r.; porzvczyl za chirzybet twoy wszytky grze-chy moge, Flor. Isai. sec.; wszytky grzechy moye, Puł. 294 v.; pal-cze moge kv boyowy (vczy), Flor. 143; palcze moye, Puł. 281 v.; gonicz bǫdǫ neprzyacele moie, Flor. 17 *(2 r.)*; gonycz będę nye-przyaczyelye moye, Puł. 32 v.; wesrzi na neprzyaczele moie, Flor. 24; na nyeprzyaczyelye moye, Puł. 47 v.; prze nyeprzyaczele moie, Flor. 26; prze nyeprzyaczyelye moye, Puł. 51 v.; anysz vczyeszil nyeprzya-czyelye moye, Puł. 55 r. (Flor. 29. neprzyaczol mogich); na neprzya czele moie, Flor. 53. (Puł. 108 v. moych nyeprzyaczyol); na nieprziia-

czele moie, Wacł. 3 r.; na neprzyaczele moie, Flor. 58; na ny- nyeprzyaczele, Puł. 117 r.; prze neprzyaczele moie, Flor. 68; prze nyeprzyaczele me, Puł. 136 v. (*forma ściągnięta)*; rosproszyli ne- przyyaczele moge, Flor. 142; moye, Puł. 281 r.; na neprzyyaczele moge, Flor. Ann.; moye, Puł. 295 r.; sloszyl ges neprzaczele moge Flor. Moy.; ssadzyl yes nyeprzyaczele moye, Puł. 297 r.; daleco uczynil ies znane moie otemne, Flor. 87; znane moye, Puł. 175 v; znane moie (oddalil ies), Flor. 87; znane moye, Puł. 176 v.; prze braci moyǫ y blysznе moge, Flor. 121; blyszne moye, Puł. 257 v.

Twoje: w przebitky twoie, Flor. 42; w stany twoyey (*sic* pro twoye), Puł. 88 v.; widzeli sǫ wchodi twoie, Flor. 67; wydzely wchody twoye, Puł. 132 v.; prze sǫǫdi twoie, Flor. 47; prze sǫdy twoye, Puł. 97 v.; prze sodi twoie, Flor. 96; prze sǫdy twoye, Puł. 193 r. pomnal gesm sǫdy twoge, Flor. 118, 49; pomnyal yesm sǫdy twoye, Puł. 241 v.; pamiǫtalem na sǫdi twoie, Wacł. 25 v.; wraczay szlyuby twoye, Puł. 101 v. (Flor. 49. obetnicze twoie); prawicz b... wszitky dziwi twoie, Flor. 9; wszytky dzywy twoye, Puł. 13 v.; wy- powem wszelike dziwi twoie, Flor. 25; dzywy twoye, Puł. 49 r. mnoge vczinil ies ti ... dzywi twoie, Flor. 39; dzywy twoye, Puł. ... r.; przepowadacz bǫdǫ dzywi twoie, Flor. 70; dzywy twoye, Puł. 141 r.; powemi dziwi twoye, Flor. 74; dzywy twoye, Puł. 149 v.; po- nyecz będę ... dzywy twoye, Puł. 153 r. (Flor. 76. pamǫczen bǫdǫ dziwom twogim); poznaiǫ nebossa dzywy twoie, Flor. 88; dzywy twoye, Puł. 177 r.; dzywy twoge prawycz bǫdǫ, Flor. 144; dzywy twoye Puł. 284 r.; genz czynysz angely twoye duchy, Flor. 103; angyoly twoye, Puł. 203 v.; oteymy otemnye razy twoye, Puł. 80 v. (Flor. 38. plagi moie); postawyl karge (*sic*) twoge, Flor. 147; postawy kraye twoye, Puł. 289 r.; postawil krage twoge, Wacł. 133 r.; za oczcze twoie, Flor. 44; za oycze twoye, Puł. 94 r.; prze neprzia- czele twoie, Flor. 8; prze nyeprzyaczyelye twoye, Puł. 12 v.; rospro- szil ies neprzyaczele twoie, Flor. 88; rosproszylesz nyeprzyaczele twoye Puł. 177 v.; poloszǫ neprzyiaczele twoye, Flor. 109; położę nyeprzya- czyelye twoye, Puł. 224 r.; nyeprzyyaczele thwoge upokarza, Wacł. 87 v.; na nyeprzyaczele twoye, Puł. 275 v. (Flor. 138. *brak)*; wszyt- dasz na konye twoye, Puł. 300 r.; vboge twoie ... (sǫdzy), Flor. 71: vboge twoye, Puł. 142 r.

Forma ściągnięta: nad towarzisze twe, Flor. 44. (Puł. 93 r. ... wszech towarzyszow twoych).

Swoje: rozdzelili sǫ ostatky swoie, Flor. 16; ostatky swoye Puł. 27 v.; zaszczycza swoye myloszayky, Puł. 43 r.; naostrzili ... iaco mecz iǫziki swoie, Flor. 63; yęzyky swoye, Puł. 124 r.; sǫdy swoge (zyawa), Flor. 147; sǫdy swoye, Puł. 289 v.; szǫǫdy swe, Wacł. 134 r.; wybrane swoye (wywyodl), Flor. 104; wybrane swoye, Puł. 210 v.

We Floryjańskim forma ściągnięta swe, *a w Puławskim* swoje: poloszy na drodze chodi swe, Flor. 84; chody swoye, Puł. 171 v. *Odwrotnie:* vderzil neprzyaczele swoie, Flor. 77; nyeprzyaczelye swe,

ł. 160 v.; na swǫte swoie, Flor. 84; na szwyęte swe, Puł. 171 r. adto *w Puławskim:* strawycz da swe nyeprzyaczyoly, 37 v.; szwęte e oglǫdayǫcz, 195 r.

W obu psałterzach forma ściągnięta: obyetowaly sǫ syny swe, or. 105; wzdawaly syny swe, Puł. 213 v.

Nasze: wybyrayǫczy nyeprzyaczyoly nasze, Puł. 8 r.; nasze odszcza grzechy, Puł. 86 r.; neprzyaczele nasze rozweiemy, Flor. 43; eprzyaczyelye nasze, Puł. 89 v.; w nycze dowedze neprzyyacele nae, Flor. 107; nyeprzyaczele nasze, Puł. 220 r.; zaweszely gesmy gany nasze, Flor. 136; zawyeszylysmy organy nasze. Puł. 271 r.; szalmy ısze bǫdzem pacz, Flor. Isai. sec.; psalmy nasze będzem pyacz, Puł. 294 v.

Wasze: nad syny wasze, Flor. 113, Puł. 230 r.

§. 271. Neutra. Jaż: iasz iest poloszil czuda, Flor. 45; yasz est polozyl czuda, Puł. 95 r.; w crolewstwa iasz ne wziwali, Flor. 8; yaz nyewzywaly, Puł. 161 v.; w lyata wyasz wydzelysmy zloszty, Puł. 183 v. (Flor. 89. za lyati gimisz widzely iesmi zle); swaczstw yasz nawczǫ ge, Flor. 131; yaz nauczę ye, Puł. 265 v.

Moja: w vsta moia, Flor. 39; w usta moya, Puł. 81 v.; otwozǫ w powesczach vsta moia, Flor. 77; vsta mǫya, Puł. 154 r.; vsta ıoya atworszyl gesm, Flor. 118, 129; vsta moya otworzyl yesm, Puł. 50 r.; doconay chodzena moia, Flor. 16; zwyrzchny chodzenya moya, Puł. 26 r.; odpusci wszelyka dopuszczena moia, Flor. 24; wszytka dopuszczenya moya, Puł. 47 v.; poloszil iest ramona moia, Flor. 17; ramyona moya, Puł. 32 r.; powadam ia dzala moia, Flor. 44; dzyala moya, Puł. 92 r.; widzeli sǫ dzala moia, Flor. 94; dzala moya, Puł. 190 v.; widzeli dzala moia, Wacł. 117 r.; slowa moia ... wzwedz, Flor. 5; slowa moya ... vsluchny, Puł. 6 v.; wisluszay slowa moia, Flor. 16; slowa moya, Puł. 26 v.; vslyszǫ slowa moya, Flor. 140; vslyszo slowa moya, Puł. 278 r.

Twoja: roszirzi vsta twoia, Flor. 80; rosszyrzy vsta twoya, Puł. 166 r.; we swądeczwa twoga, Flor. 118; we szwyądecztwa twoya, Puł. 240 r. (Wacł. 23 v. we swiadeczstwa twoie); we swadeczstwa twoya, Flor. 118, 57; we szwyadecztwa twoya, Puł. 242 r. (Wacł. 26 r. we swiadeczstwa twoie); swadeczstwa twoya rosvmal gesm, Flor. 118, 89; szwyadecztwa twoya rozumyal yesm, Puł. 246 r.; swiadeczstwa twoia rozumialem, Wacł. 35 r.; mylowal gesm swadecztwa twoya, Flor. 118, 113; szwyadecztwa twoya, Puł. 249 r. (Wacł. 38 v. milowalem sz swiadeczstwa twoie); bych wmal swedecztwa twoya, Flor. 118, 121; bych vmyal szwyadecztwa twoya, Puł. 249 v.; abich umyal swideczstwa twoia, Wacł. 39 v.; kazal ges prawotǫ swadeczstwa twoya, Flor. 118, 137; szwyadecztwa twoya, Puł. 250 v.; swadecztwa twoya (chowal gesm), Flor. 118, 161; szwyadecztwa twoya, Puł. 254 r.; vczin miloserdza twoia, Flor. 16; myloszerdzya twoya, Puł. 26 v.; wzpomen miloserdza twoia, Flor. 24; twoya, Puł. 46 v.; gimisz wroczǫ chwalena twoia, Flor. 55. (Puł. 112 v. wroczę chwaly tobye); pomny layanya twoya, Puł. 149 r. (Flor. 73. pamǫczen bǫdz laianam twogim); naklon nebosa twoya, Flor. 143; nyebyossa twoya, Puł. 282

r.; chwalycz bϕdze dzala twoya, Flor. 144; dzala twoya, Puł. 284 r.; skrylg gesm slowa twoga, Flor. 118; skryl yesm slowa twoya, P. 237 r. (skrilem wimowi twoie, Wacł. 5 r.); gesm pfal w slowa twoga, Flor. 118; yesm pwal w slowa twoya, Puł. 240 v.; w slowa twoya pfal gesm, Flor. 118, 145; w slowa twoya, Puł. 251 v.

We Floryjańskim twoja, *w Puławskim ściągnięte* twa: vsta nebosa twoia, Flor. 8; nyebyossa twa, Puł. 12 v.; prze vsta twoia, Flor. 49; przes vsta twa, Puł. 102 r. *(błędnie uważa tu prof. Makuszew (Čťeńija o staropolskoj piśmennosťi, Warszawa, 1881, str. 33) formę* vsta twoia, Flor. 49, *za liczbę podwójną, gdyż jestto liczba mnoga. Nie może to się odnosić i do nominat.* vsta twoia, *który jest w tym samym psalmie, gdyż i ten jest w pluralis)*; bich ziawil wszistka kazana twoia, Flor. 72; wszystka kazanya twa, Puł. 146 v.; na dzała twoia, Flor. 89; na dzyala twa, Puł. 183 v. (Wacł. 15 v. na vczinky twoie); bych strzegl slowa twoya, Flor. 118, 97; slowa twa, Puł. 247 r. (Wacł. 36 r. abich strzegl slow twogich).

Swoja: roszirzili sϕ na mϕ vsta swoia, Flor. 34; vsta swoya, Puł. 69 r.; ostawϕ czudzim bogaczstwa swoia, Flor. 48; bogaczstwa swoya, Puł. 99 r.; poloszi kurzota swoia, Flor. 83. (Puł. 169 r. polozy dzeczy swoye); pusczayϕcz naszyenya swoya, Flor. 125; naszyenya swoya, Puł. 260 v.

We Floryjańskim swoja, *w Puławskim* swa: otworzili so na mn vsta swoia, Flor. 21; vsta swa, Puł. 40 v.; poloszili sϕ ... vsta swoia, Flor. 72; vsta swa, Puł. 145 r.; wztrzima miloserdza swoia, Flor. 76; myloszyerdza swa, Puł. 152 v.; poloszil ... znamona swoia, Flor. 77; znamyona swa, Puł. 158 r.; czuda swoia (poloszil), Flor. 77; czuda swa Puł. 158 r.; zatka vsta swoyϕ *(sic)*, Flor. 106; zatka vsta swa, Puł. 218 v.; wezmϕ w prosnoscy masta swoga, Flor. 138; myasta swa, Puł. 275 r.

W Puławskim: rosszyrzyl skrydla swa, Puł. 303 r.; podzwigly sϕ rzeki lycza swoia, Flor. 92. (Puł. 187 r. lycz swoyę; Wacł. 124 r. licz swoiϕ).

W obu psałterzach forma ściągnięta: zwali sϕ ymona swa, Flor. 48; zwaly sϕ ymona swa, Puł. 99 r.; poloszili sϕ znamona swa, Flor. 73; polozyly znamyna swa, Puł. 147 v.

Wasza: poloszcze sercza wasza, Flor. 47; poloszcze syercza wasza, Puł. 97 v.; wileycze przed nim sercza wasza, Flor. 61; syercza wassza, Puł. 121 v.

Obok téj właściwéj formy ja, moja, twoja, swoja, *mają neutra już w obu zabytkach formy analogiczne do masculin. i femin.* je, moje, twoje, swoje *i ściągnięte*: me twe, swe; kto vzrzi ie (sidla), Flor. 63; kto ye (szydla) vsrzy, Puł. 124 r.; ziawona vczinicz ie, Flor. 77; zyawyona vczynycz ye, Puł. 154 v.; napelno ie (vsta), Flor. 80; napelnyę ye, Puł. 166 r.; polosz ie (kzϕszϕta), Flor. 82; polosz ye, Puł. 168 v.; gonycz bϕdzesz ye (kzϕszota), Flor. 82; gonycz ye będzes, Puł. 168 v.; zamϕczisz ie (kzϕszota), Flor. 82; zamϕczysz ye, Puł. 168 v.; blϕdzycz gee (ksϕszϕta) vczynyl, Flor. 106; błędzicz ye

ouszczyl, Puł. 218 v.; wszeduw w ne (wrota), Flor. 117; wszedszy w nye, Puł. 235 r.; wnydǫ w ne (wrota), Flor. 117; wnydzye w nye, Puł. 235 r.: badala gest gee (swiadecztwa), Flor. 118, 129; badala yest ye, Puł. 250 r.; posnal gesm o swadeczstwech twogych bo na weky zaloszyl ges ge, Flor. 118, 145; zalozyl yes ye, Puł. 252 r.; mylowala ge (swiadectwa), Flor. 118, 161; mlowala (*sic*) ye, Puł. 254 r.; ogarnǫly sǫ ge (ksǫsǫta), Flor. Moy.; odchlany ogarnęly ye (kszyǫzęta), Puł. 297 r.; gesze (vsta) vczynil ges w taynyczy, Flor. 138. (Puł. 274 v. yǫze *tj.* kość).

Przy dualis: oswecy oczi moie, Flor. 12; oczy moye, Puł. 20 v.; sczwirdzǫ na tobe oczi moie, Flor. 31; oczy moye, Puł. 61 r.; podzwygl gesm oczy moge, Flor. 122; oczy moye, Puł. 257 v.; oczy moge, Flor. 140; moye, Puł. 278 r.; odwroczy oczy moye, Puł. 240 r.; oczi moie, Wacł. 23 v. (Flor. 118 oczy moy); podzwyglesm oczy moye, Puł. 256 r.; oczy moie, Wacł. 75 v. (Flor. 120. oczy moy); oczy moye zezles (wytargl), Puł. 231 v. (Flor. 114. oczy mogy); w uszy moie, Flor. 17. (Puł. 29 r. w uszy yego); przed oczy twoge, Flor. 118, 169; przed oczy twoye, Puł. 254 r., Flor. 118, 169, Puł. 254 r.; zacyskaiǫczey vszi swoie, Flor. 57; vszy swoye, Puł. 115 r.

Formy ściągnięte: postaw ... slowa twe, Flor. 118. (Puł. 240 r. slowo twe); oczi swe vstawili, Flor. 16; oczy swe vstawyly, Puł. 27 r.

§. 272. Feminina. Jeż: rady yesz nyemogly vstanowycz, Puł. 39 r. (Flor. 20. gichsze ne mogli vstanowicz); obyetnycze twoye yes wroczę chwaly tobye, Puł. 112 v. (Flor. 55. gimisz wroczǫ chwalena twoia); obetnicze moie iesz sǫ rozdzelila vsta moia, Flor. 65; yes rozdzyelyla vsta moya, Puł. 128 r.; iesz ies vczinil welicosci, Flor. 70. (yezes vczynyl dzywy, Puł. 141 r.), w kaznech twogych gesz gesm mylowal, Flor. 118 (*2 r.*); yes yesm mylowal, Puł. 241 r. (Wacł. 25 r. ktorem milowal); przyszyęgy postaczam yes zmolwyl yes, Puł. 300 r.

Moje: zaszszy pocrǫtky moie, Flor. 25; vzszy pokrątky moye, Puł. 48 v.; oszadl yes pokrǫky moge, Flor. 138; pokrątky moye, Puł. 274 v.; droghy moge zyawil gesm, Flor. 118; drogy moye zyawyl yesm, Puł. 238 v.; drogi moie oznayomylem, Wacł. 7 r.; myslyl gesm droghy moge, Flor. 118, 57; myszlyl yosm (*sic*) drogy moye, Puł. 242 r.; pamiǫtalem na drogi moie, Wacł. 26 r.; posznay droghy moge, Flor. 138; poznay szczeszky moye, Puł. 275 v.; poznal ges droghy moge, Flor. 141; poznal yes szdze moye, Puł. 279 r.; swirzchowal nogi moie, Flor. 17; nogy moye, Puł. 32 r.; pod nogi moie, Flor. 17; pod nogy moye, Puł. 32 v.; nogi moie, Flor. 21; nogy moye, Puł. 41 r.; witargne z sidla nogi moie, Flor. 24; nogy moye, Puł. 47 v.; postawil ies nogi moie, Flor. 30; nogy moye, Puł. 57 v.; postawil iest nogi moie, Flor. 39; nogy moye, Puł. 81 v.; nogy moie, Flor. 55; moye, Puł. 112 v.; wytargl ... noghy moge, Flor. 114; nogy moye, Puł. 231 v.; obroczyl gesm noghy moge, Flor. 118, 57; nogy moye, Puł. 242 r.; nogi moie, Wacł. 26 r.; chowal gesm noghi moge, Flor. 118,

97; nogi moye, Puł. 247 r.; nogi moie, Wacł. 36 r.; postawy n..y moye, Puł. 301 v.; przes wargi moie, Flor. 15; przes wargy moye, Puł. 24 v.; wargi moie otworz, Flor. 50; varghy moye wztworz, Świdz.; wargy moye, Puł. 104 v.; oteymi otemne plagi moie, Flor. 38. (Puł. 80 v. razy twoye); wisluszal prosbi moie, Flor. 39. (Puł. 81 v. przyϕl iest prosbę moyę); porzuczyl ies molwi moie, Flor. 4.. (Puł. 102 r. porzuczilesz rzecz moyę); strzaly moye napełnyę, Puł. 305 r; poyę strzaly moye, Puł. 307 r.; vszima vbaczi zlzi moie, Flor. 38; zlzy moye, Puł. 81 r.; poloszyl ies zlzi moie, Flor. 55. zlzy moye, Puł. 112 r.; obetnicze moie, Flor. 21; obyetnycze moye, Puł. 42 r.; bych wroczil obetnicze moie, Flor. 60. (Puł. 120 v. obyetnyczę moyę); abich dawal obiati moie, Wacł. 9 v.; wroczϕcz obetnicze moie, Flor. 65; wroczę tobie obyetnycze moye, Puł. 128 r.; obyetnycze moye panv wroczϕ, Flor. 115 *(2 r.)*; obyetnycze moye, Puł. 232 r., 232 v.; wzyącz dusze moye, Puł. 58 r. (Flor. 30. duszϕ moię; w koszczy moye, Puł. 301 r.; wipowadacz sprawedlnosci moie, Flor. 49; sprawyedlywoszczi moye, Puł. 102 r.; sprawednosci moie pobeszczinili, Flor. 88. (Puł. 179 v. sprawyedlnoszcz moyę); na wysokoszczy moye, Puł. 301 v.; vrozumal ges misly moge, Flor. 138; myszly moye, Puł. 273 v.; lichoti moie sgladz, Flor. 50; zloszczy moye, Puł. 104 r.: zloszczi moge, Wacł. 116 v.; starl wszytky koszczi moge, Flor. Isai. sec.; koszczy moye, Puł. 293 v.

Przy formie liczby podwójnéj; vczy rϕcze moie, Flor. 17; ręcze moye, Puł. 32 r.; kopali sϕ rzϕcze *(sic)* moie, Flor. 21; przeklϕty ręcze moye, Puł. 41 r.; vmyiϕ ... rϕcze moie, Flor. 25; ręcze moye, Puł. 48 v.; podnaszaiϕ rϕcze moie, Flor. 27; ręcze moye, Puł. 52 r.; wznosϕ rocze *(sic)* moie, Flor. 62; vmil iesm ... rϕcze moie, Flor. 72; roszirzil iesm rϕcze moie, Flor. 87; wznosl gesm rϕcze moge, Flor. 118; rosprostrzel gesm rϕce moge, Flor. 142; vczy rϕcze moge, Flor. 143; ręcze moye, Puł. 122 v., 145 r., 175 v., 241 r., 280 v., 281 v.; dziwne szczinil wszitky wole moie, Flor. 15; swytky droghy moge spacrzyl *(sic)* ges, Flor. 138. *W psałterzu Puławskim w obu tych miejscach jest ściągnięta formą* me: wolye me, 24 r.; drogy me przesrzal yes, 273 v.

Twoje: drogi twoie (vkaszi mne), Flor. 24; drogi twoye, Puł. 46 r.; ziawey gospodnu drogy twoye, Puł. 72 v. (Flor. 36. ziaw gospodnu drogϕ twoiϕ); wesrzi na slugi twoie, Flor. 89; wesrzy na slugy twoye, Puł. 183 v.; weyrzi na slugi twoie, Wacł. 15 v.; na pamyęczy myey wszytky obyety twoye, Puł. 36 v. (Flor. 19. pamϕczen bϕdz wszem obetam twogim); nawyk prowoty *(sic)* twoye, Flor. 118, 65; powykl prawoty twoye, Puł. 243 v. (Wacł. 28 v. abich se uczil szprawiedliwoszciam twogim); bych myslyl molwy twoge, Flor. 118, 145; bych myszlyl molwy twoye, Puł. 252 r.; wypuscy strzaly twoge, Flor. 143; wypuszczy straly twoye, Puł. 282 v.; rosweczili sϕ blyzkawicze twoie, Flor. 76; blyskawycze twoye, Puł. 153 v.; wraczay ... obetnicze twoie, Flor. 49. (Puł. 101 v. szlyuby twoye); na lϕdzwe twoye, Flor. 44; na lyędzwye twoye, Puł. 92 v.; kazny twoge

ylowal gesm, Flor. 118, 145, 161; kazny twoye, Puł. 253 r., 254 r.; chowal *(sic)* gesm kazny twoge, Flor. 118, 161; kazny twoye, Puł. 54 r.; kazny twoge wybral gesm, Flor. 118, 169; kazny twoye, Puł. 54 v.; vzdrawuge wszeczki nyemoczy twoge, Flor. 102; nyemoczy voye, Puł. 201 v.; nyemoci twoye, Wacł. 10 v.

Przy rzeczowniku w dualis: w r̨ocze twoie, Flor. 9; w ręcze voye, Puł. 17 r.; w twoye ręcze, Puł. 57 r. (Flor. 30. w r̨ocze vogi); wznesy r̨ocze twoye, Flor. 73; ręcze twoye, Puł. 147 r.

Forma ściągnięta twe: czynysz ... slughi twe, Flor. 103. (Puł. 03 v. slugy twoye); wszystky wody twe, Puł. 175 r. (Flor. 87. reszistky rzeky twoie wwodl ies na m̨o).

Swoje: poslal strzali swoie, Flor. 17; straly swoye, Puł. 30 r.; auczy czyche drogy swoye, Puł. 46 v. (Flor. 24. drogam swim); poozy dzeczy swoye, Puł. 169 r. (Flor. 83. kurzota swoia); owcze woye ... wwodzy, Puł. 189 v.; znamy vczynyl droghi swoye, Flor. 02; znany vczynyl drogy swoye, Puł. 201 v.; rozloszy rzeczy swoge, Flor. 111; rozlozy molwy swoye, Puł. 226 v.; ręcze swoye vmyge, Puł. 115 v. (Flor. 57. r̨ocze swogi), ręcze swoye podzwygla, Puł. 300 r.

W psałterzu Floryjańskim swe, *w Puławskim zaś* swoje: strzali swe, Flor. 7; strzaly swoye, Puł. 11 v. (vczynyl). *Odwrotnie:* wzczogla iest maczicze swoie, Flor. 79; rosczyęgla roszdze swe, Puł. 164 r. (Flor. 79. odrosly iey); *nadto w Puł.* pobudzay̨ocz ku lyatanyu dzeczy swe, 303 r.

W obu psałterzach forma ściągnięta: obyetowaly s̨o syny swe y czsery swe, Flor. 105; czory swe, Puł. 214 r.

Nasze: odchilil ies stdze nasze, Flor. 43. (Puł. 91 r. obroczyl yes szyercze nasze); pod nogi nasze, Flor. 46; pod nogy nasz *(sic pro* : nasze, *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 219)*, Puł. 95 v.; na glowy nasze, Puł. 128 r. (Flor. 65. na głowach naszich), wargy nasze otwarza, Puł. 139 r.; poloszil ies lichoti nasze, Flor. 89; polozilles zloszczy nasze, Puł. 182 v.; dalcko vczynyl od nas lychoty nasze, Flor. 102; zloszczy nassze, Puł. 202 r.; roszirzili iesmi r̨ocze nasze, Flor. 43; ręcze nasze, Puł. 91 r.

Wasze: wdzgnycze r̨ocze wasze, Flor. 133; wzdzygnycze ręcze wassze, Puł. 267 r.

Formy więc, występujące w accusativie, razem zebrane są: je, ńe, *w rodzaju męskim i żeńskim a z analogii i w nijakim zamiast* ja, *dalej w rodzaju męskim i żeńskim*: jeż, moje, (*rzadko w Puławskim* me), twoje (*rzadko* twe), swoje (*rzadko* swe, *częściej jednak w Puławskim, niż we Floryjańskim)*, nasze, wasze. *W rodzaju nijakim:* jaż, moja, twoja, swoja, *rzadko* twa (*w Puł.)*, swa (*częściej w Puławskim), a nadto formy analogiczne wzięte z męskiego i żeńskiego rodzaju:* moje, twoje, swoje *i ściągnięte:* twe *i* swe.

§. 273. Instrumentalis. Mascul. femin. neutr. Jimi: opyekay szye gymy, Puł. 53 r. (Flor. 27. opraway ie); bog wzgardzal gimi, Flor. 52; bog wzgardzyl gymy, Puł. 107 v.

Nimi: nad nimy, Flor. 2; nad nymy, Puł. 3 v., Flor. 1[illegible] (Puł. 204 v. nad namy); Flor. 104. (Puł. 210 r. nanye); nad ny[illegible] Flor. Ann. (Puł. 296 r. na nye); Puł. 303 r.; przed nymi, Flor. [illegible] przed nymy, Puł. 136 v.; snimi, Flor. 82; sznymy, Puł. 168 r.; [illegible]my, Flor. 125; sznymy, Puł. 260 r.

Masculina. Jimiż: za dny gimisz ies nas vsmerzil, Flor. [illegible] (Puł. 183 v. w dnyoch w ye zes nas vszmyerzal).

Mojimi: medzy wszemi neprziaczoli mogimi, Flor. 6; moy[illegible] Puł. 9 v.; nad neprzyaczoli mogimi, Flor. 26; nad nyeprzyacz[illegible] mogymy, Puł. 50 v.; nade wszemi neprzyaczolmi mogimi, Flor. [illegible] moymy, Puł. 57 v.; wzgardza neprzeyaczelmy mogymy, Flor. 1[illegible] wzgardzę nyeprzyaczyelmy moymy, Puł. 234 r.; nad neprzyyacz[illegible] mogymy, Flor. 118, 97; moymy, Puł. 246 v. (Wacł. 35 v. na [illegible] przyaczele moie).

Swymi, swojimi: ięzikmi swimi, Flor. 5; zęzyky sswoymy, P[illegible] 7 v.; s gesczy swogymy, Flor. Moy.; z panoszamy swoymy, Puł. [illegible] v.; ięziky swimi, Flor. 13; yęzyky swymy, Puł. 22 r.; skrszitali [illegible] na mę zobi swimi, Flor. 34; zęby swymy, Puł. 68 v.; skrszitacz b[illegible] dze nan zębi swimi, Flor. 36; zęby swymy, Puł. 73 r.; zhęby sw[illegible]my skrzytacz będze, Flor. 111; zemby swymy, Puł. 227 r.; wzg[illegible]dzy naprzeyacelmy *(sic)* swymy, Flor. 111; nyprzyaczyelmy swym[illegible] Puł. 227 r.; ięczczi swimi ne wzgardzil, Flor. 68; yęczy swymy ny[illegible] wzgardzyl, Puł. 137 v.

Naszymi: nad grzechy nasszymy, Puł. 125 r. (Flor. 64. n[illegible]wmilosczach naszich); sotczy naszymy, Flor. 105; z oyczy naszym[illegible] Puł. 211 r.

Neutra. Jimiż: za lyati gimisz widzely iesmi zle, Flor. 89. (Puł. 183 v. w lyata w yaz wydzelysmy zloszczy).

Mojimi: vsti mogymy, Flor. 65; vsty moymy, Puł. 128 v.

Swojimi: s cyaly swogymy, Flor. Atan.; sczyaly swoymy, Puł. 311 v.; s cziallу szwogimi, Wacł. 113 v.

Swymi: swymy vsty, Puł. 116 v. (Flor. 58. w swich vscze[illegible] vsti swimi, Flor. 61; vsty swymy, Puł. 121 r.

Feminina. Jimiż: w radach gimiz mislę, Flor. 9. (Puł. 1[illegible] ktorymy); obetnicze twoie gimisz wroczę chwalena twoia, Flor. [illegible] (Puł. 112 v. yes wroczę chwaly tobye).

Mojimi: se slzami mogimi, Flor. 6; zlzamy moymy, Puł. 9 r.

Twojimi, twymi: nad molwamy twogym (*sic, pro:* twogymy[illegible] Flor. 118, 161; nad molwamy twoymy, Puł. 253 v.; nad slugam[illegible] twogimi, Flor. 89; nad slugamy twymy, Puł. 183 r.; nade wsze[illegible] lichotamy twimy, Flor. 102. (Puł. 201 r. wszem zloszczyam twoym[illegible]

Swymi: ze lzamy swymy, Puł. 111 v.; chwely są glowam[illegible] swym (*sic, pro:* swymy), Flor. 108; chwyaly glowamy swymy, Puł. 223 r.

We wszystkich więc trzech rodzajach są tu formy: jimi, nimi, jimiż, mojimi, twojimi, swojimi, naszymi, twymi, swymi.

§. 274. Locativus. Mascul. neutr. femin. ńich: w nich, Flor. rol., 2, 15, 43, 68, 88, 95, 118, 89: v nich, Flor. 67, 72; w nych, uł. 24 r., 89 v., 131 v., 138 r., 145 v., 177 r., 192 r.; Flor. 104, uł. 209 r., Flor. 105, Puł. 213 r., Flor. 106, Puł. 215 v., Flor. 117, uł. 234 r., Flor. 117 (*2 r.)* (Puł. 234 r. *brak*); Puł. 246 r., Wacł. 5 r., Flor. 145, Puł. 286 v., Wacł. 125 v., Flor. 146, Puł. 288 v., Vacł. 130 v., Flor. 149, Puł. 291 v., 305 r.

Masculina, jichże: ne bǫdzcze iaco kon a mul w gichsze ne est rozum, Flor. 31; w gych ze nye rozuma, Puł. 61 r.; w syny udzske w gychsze nye gest zbawyenya, Flor. 145; w gychze nye bawyenya, Puł. 286 v.; w gichsze nye zbawienya, Wacł. 125 r.; dzye sǫ bogowye gich w gichze myely nadzeyę, Puł. 306 v.

Mojich: w sǫdzech mogych, Flor. 88; w sǫdzyech moych, Puł. 179 v.; w proroczyech mogich, Flor. 104; w proroczech moych, Puł. 208 r.; we dnoch moych, Flor. 114; we dnyoch moych, Puł. 231 r.; w skarbyech moych, Puł. 366 r.

We Floryjańskim forma ściągnięta: we czrzewech mich. Flor. 50; weczrzevech mogych, K. Świdz.; we czrzewyech moych, Puł. 104 r.; we wnatrzu mogich, Wacł. 116 v.

Twojich: w ostatczech twogich, Flor. 20; w ostatkoch twoych, Puł. 39 r.; w trzemech twogich, Flor. 64; w trzemyech twoych, Puł. 125 v.; w dzywech twogych, Flor. 118; w dzywyech twoych, Puł. 238 v.; w dziwich twogich, Wacł. 7 v.; w sǫdzech twogych, Flor. 118; w sǫdzyech twoych, Puł. 240 v.; w szandzech twogich, Wacł. 24 v.; w palaczoch twogych, Flor. 121; twoych, Puł. 257 r.; w trzemech twogich, Flor. 83.

W Puławskim forma ściągnięta: w trzemoch twych, 170 r.

Swojich: w bogoch swoich, Flor. prol.; w czynoch swoych, Puł. 21 v. (Flor. 13. w naukach swogich); w swǫtich swogich, Flor. 67; w szwyętych swoych, Puł. 133 v.; w barlodzyech swogych, Flor. 103; w barlodzech swoych, Puł. 205 v.; we wsyech skutczyech swych albo swogych, Flor. 103. (Puł. 206 v. w dzelyech swoych); w stanyech swogich, Flor. 105; w stanoch swoych, Puł. 213 r.; o swoych przewrotnykoch, Puł. 233 r.; o przeszlyadnykoch swoych, Puł. 258 r., 277 r.; w chodzech swogych, Flor. 143; w chodzech swoych, Puł. 283 r.; w przebytkoch swogych, Flor. 149; swoych, Puł. 291 r.; w przebithkoch swogich, Wacł. 14 r.

W psałterzu Floryjańskim swojich, *w Puławskim zaś* swych: w grzeszech swogich, Flor. 67; swych, Puł. 132 r.; w obrazoch swogich, Flor. 77; swych, Puł. 159 v.; w obrazech swogich, Flor. 96; w obrazoch swych, Puł. 193 r.; w nalazach swogich, Flor. 105; w nalyezyech suvych (*sic*), Puł. 214 r.; w zamysloch swych, Puł. 166 r. (Flor. 80. w nalezenach swogich).

W obu psałterzach forma ściągnięta: w pagorcoch swich, Flor. 77; w pagorkoch swych, Puł. 159 v.

Naszych: po naszich neprzyaczelech, Flor. 43; po naszych nyeprzyaczyelyech, Puł. 90 r.; we wszech dnoch naszich, Flor. 89; we wszech dnyoch nasszych, Puł. 183 v.

Neutra. Mojich: w usczech mogich, Flor. 88; w uszczech mych, Puł. 176 v.; v vsczech mogych, Flor. 108; w vszczech moych, Puł. 223 v.; w usczech mogich, Flor. 33. *W Puławskim forma ściągnięta*: w uszczyech mych, 64 v.

Twojich: w slowech twoych, Flor. 118; w slowyech twoych, Puł. 239 r.; w slowiech twogich, Wacł. 7 v.; o swadecztwech twogych, Flor. 118; o szwyadecztwyech twoych, Puł. 240 v.; o swiadecztwach twogich, Wacł. 24 v.; o swadeczstwech twogych, Flor. 118, 145; o szwyadecztwyech twoych, Puł. 252 r.; we wszech dzelech twogych, Flor. 142; twoych, Puł. 280 v.

We Floryjańskim twojich, *a w Puławskim ściągnięte* twych: w nalezenach twogich, Flor. 76; w nalyezyenyach twych, Puł. 153 r.; we wszech dzelech twogich, Flor. 76; twych, Puł. 153 r.

Swojich: w uscech swogich, Flor. 48; w uszczech swoych, Puł. 99 r.; we wszech slowech swogych, Flor. 144; swoych, Puł. 285 r.; we wszech dzelech swogych, Flor. 144 (*2 r.*); swoych, Puł. 285 r., 285 v.; w dzelyech swoych, Puł. 206 v. (Flor. 103. we wsyech skutczyech swych albo swogych).

We Floryjańskim swojich, *w Puławskim zaś ściągnięte* swych: w serczoch swogich, Flor. 34, 77; w szyerczoch swych, Puł. 69 r., 156 r.; w usczech swogich, Flor. 77; w uszczyech swych, Puł. 157 v.; w nalezenach swogich, Flor. 80. (Puł. 166 r. w zamysloch swych.

W psałterzu Floryjańskim swych: w swich vsczech, 58. (Puł. 116 v. swymy vsty).

W obu psałterzach forma ściągnięta: w swich vsczech, Flor. 37; w swych vszczyech, Puł. 78 v.; w nalazach albo w nalezych (*sic*) swich, Flor. 105; w nalyezyenach swych, Puł. 213 r.

Waszych: w szyerczach wasszych, Puł. 5 v. (Flor. 4. w waszem serczu).

Feminina. Mojich: w rozkoszech mogych, Flor. 138; w roskoszach moych, Puł. 274 r.; w moych ręku, Puł. 10 v. (Flor. 1. w moiu ręku).

Mych: w wargach mych, Flor. 118, Puł. 237 v. (Wacł. 5 r. w wargach mogich).

Twojich: w molwach twogich, Flor. 50; w molwach twoych, Puł. 103 v.; w molwach twych, K. Świdz.; w mislach twogich, Flor. 39. (Puł. 82 r. twoym myslyam); we wszech drogach twogich, Flor. 90; twoych, Puł. 185 r.; w szwyatloszczyach twoych, Puł. 224 r. (Flor. 109. w swatlosczech swętych); w prawotach twogych, Flor. 118 (*3 r.*); twoych, Puł. 238 v., 241 r.; we sprawiedliwosczach twogich, Wacł. 5 v, 6 v., 25 r.; w prawotach twogych, Flor. 118, 73: twoych, Puł. 244 v.; we sprawiedliwosczach twogich, Wacł. 30 r.; w prawotach twoych, Flor. 118, 113, Puł. 248 v,; we sprawiedliwosciach twogich, Wacł. 38 v.; we wszech kazna (*sic*) twoych, Flor. 118; w

vszech kaznyach twoych, Puł. 236 v. (Wacł. 4 r. we wszitkich przi-
:azanyach twogich); w kasznøch *(sic)* twoych, Flor. 118; w kaznyoch
woych, Puł. 237 v. (Wacł. 5 v. w przikazaniu twoiem); w kaznech
wogych, Flor. 118; w kaznyech twoych, Puł. 241 r.; w kasznech
wogych, Flor. 118, 73; w kaznyoch twoich, Puł. 241 v.; w wezhach
woych, Flor. 121; w wyezach twoych, Puł. 257 v.; na kxøgach two-
:ych, Flor. 138; na kszyęgach twoych, Puł. 275 r.

W psałterzu Puławskim twych: w wargach twych, 92 r. (Flor.
14. twogich); w obyetnyczach twych, 101 r. (Flor. 49. w oferze
woiey).

Swojich: w naukach swogich, Flor. 13. (Puł. 21 v. w czynoch
woych); w lichotach swogich, Flor. 52. (Puł. 106 v. w lychotach);
w swoych ręku, Puł. 151 r. (Flor. 75. w røku swoiu); w wargach
swogich, Flor. 105; w wargach swoych, Puł. 213 v.; w lychotach
swogich, Flor. 105; w zloszczyach swoych, Puł. 214 v.; w slvgach
swogych, Flor. 134; w slugach swoych, Puł. 268 v.; w pokusach
swoych, Puł. 272 r.; we wszech drogach swogych, Flor. 144; swoych,
Puł. 285 v.; na plyeczoch swoych, Puł. 303 v.; w proznoszczyach
swoych, Puł. 304 v.; w slugach swoych, Puł. 306 v.; w zemach swo-
gich, Flor. 48. *W Puławskim forma ściągnięta:* w zyemyach swych,
Puł. 99 r.

Naszych: we czczach naszich, Flor. 43, 59; w moczach naszych,
Puł. 90 r.; nasszych, Puł. 119 r.; newmilosczach naszich, Flor. 64.
(Puł. 125 r. nad grzechy naszymy); na glowach naszich, Flor. 65.
(Puł. 128 r. na glowy nasze); w silach nassich, Flor. 107; w mo-
czach naszych, Puł. 220 r.; w møczøch *(sic)* naszych, Flor. 107;
w moczach naszych, Puł. 220 r.

*§. 275. Inaczéj odmieniają się w pluralis formy od nieużywa-
nego nominativu, odpowiadającego starosłowieńskiemu* вьсь, *a miano-
wicie:* wszech, wszem, wszemi, wszech *we wszystkich trzech rodzajach,
jak w starosłow.* vьsěchъ, vьsěmъ, vьsěmi, vьsěchъ. *Przykłady są:
Genetivus:* gospodzin wszech wisluszcza iest, Flor. prol.; ode wszech
grzechow, Flor. prol.; korzene wszech zlich, Flor. prol.; nenawidzal
ies wszech, Flor. 5. (Puł. 7 r. zawydzyalesz wszystky); ode wszech,
Flor. 7; ze wszech, Puł. 10 r.; malem mney wszech angelow, Flor.
8. (Puł. 12 v. malo od angyolow); wszech sprawyedlywych, Puł. 23 r.;
wszech krzesczyanow, Puł. 25 v.; wszech naywiszszi, Flor. 17. (Puł.
29 v. naywysszy); wszech pwaiøcich, Flor. 17; wszech, Puł. 31 v.;
ze wszech smøtcow, Flor. 24, 33 *(2 r.);* odewszech zamętkow, Puł.
48 r.; ze wszech smętkow, Puł. 65 r., 66 r.; ze wszech zamøtkow,
Flor. 33; ze wszech zamętkow, Puł. 64 v.; wszech sprawyedlywych,
Puł. 71 v.; wszech wysszy, Puł. 94 v. (Flor. 45. nawiszszy); nadzeia
wszech conczow zeme, Flor. 64; wszech krayow, Puł. 125 v. (Wacł.
9 v. wszithkich granicz); odewszech lyudzy, Puł. 126 v.; osobno
wszech szwyętych, Puł. 198 r; zbawyczel wszech, Puł. 138 r.; v wszech
crolow, Flor. 75. (Puł. 151 v. krolow); przed oblyczym wszech, Flor.
105, Puł. 214 v.; wszech boyøczych se, Flor. 118, 57, Puł. 242 v.

(Wacł. 27 r. wszithkich boianczich se); wzgardzal ges wszech odstępayǫczymy, Flor. 118, 113, *prof. Nehring (Iter Flor. 81)* uważa *formę* wszech *w tym miejscu za błąd, zamiast* wszemi, *co potwierdza* Puł. 248 v. wszemy, (Wacł. 38 v. wzgargziles wszitki odstampiancze); z wszech dnow, Flor. 127; wszech dnyow, Puł. 262 r.; oczy swszech, Flor. 144; oczy wszech, Puł. 285 r.; krolewstwo wszech wekow, Flor. 144; wszech wyekow, Puł. 285 r.; ze wszech tich, Flor. 33; ze wszech tych, Puł. 66 r.: wszech krolewstw, Puł. 272 r.; strzesze gospodzin wszech kosci, Flor. 33; wszech koszczy, Puł. 66 r.; ode wszech lichot, Flor. 38, Puł. 80 v.; ńadzeya wszech zyem, Puł. 125 r.; poczǫtky wszech robot, Flor. 77; wszech robot, Puł. 159 r.; lychot gego se wszch, Flor. 129; ze wszech zloszczy yego, Puł. 263 v. (Wacł. 19 v. ze wsitkich zloscsi iego).

Dativus: wszem wszye wyerzǫczym, Puł. 1 v.; wszem neprzyaczelom, Flor. 9; wszem, Puł. 16 r., Flor. 20, Puł. 38 v.; wszem pwayǫczym w szyę, Puł. 81 v.; ne slutuy wszem, Flor. 58. (Puł. 116 v. nade wszemy); wszem wyernym zyawyly, Puł. 139 r.; wszem wziwaiǫczim czebe, Flor. 85; wszem, Puł. 172 r.; bogoslawil wszem, Flor. 113; blogoslawyl wszem, Puł. 230 r.; blyzv gest gospodzin swszem wzywayǫczym, Flor. 144; wszem, Puł. 285 v.; przestacz kaszimi wszem dnom, Flor. 73; wszem dnyom, Puł. 147 v.; wszem nasyle czyrpyǫnczym, Flor. 102; wszem krzywdy czyrpyǫczym, Puł. 201 v.; przeczywo wszem zlosnym, Puł. 281 v.; wszem bǫdze panowacz, Flor. 102. (w zyemy będze panyacz, Puł. 202 v.); pamǫczen bǫdz wszem obetam twogim, Flor. 19. (Puł. 36 v. na pamyęczy myey wszytky obyety); chwala wszem swǫtym gego, Flor. 148; chwala fszem, Puł. 290 v.; wszem czynyǫczym, Puł. 225 v. (Flor. 110. czynǫczymk wszem gym ymena wyzwa, Flor. 146; wszem gym, Puł. 287 v. (Wacł. 129 v. wszitkym gym); wszem kaznom twogym, Flor. 118, 121; wszem kaznyom, Puł. 249 v. (Wacł. 40 r. ku wszemu przikazanyu); myloszcz czyny wszem zloszczyam, Puł. 201 r. (Flor. 102. sye slutuge nade wszemy lichotamy); wszem swǫtym gego, Flor. 149; wszem szwyętym yego, Puł. 291 v.

Instrumentalis: nade wszemi, Flor. 88; nade wszemy, Puł. 177 v.; nade wszemi bogi, Flor. 94, 95; nadewsemy bogy, Puł. 190 r.; nadewszemy bogy, Puł. 191 r.; przed wszemy boghy, Flor. 134; nadewszemy bogy, Puł. 267 v.; nade wszemy pogany, Flor. 112, Puł. 227 v.; nadewszemy lyudzmy, Puł. 194 v.; nade wszemi ludzmi, Flor. 98; nadewszemy lyudzmy, Puł. 195 r.; przedewszemy ludzmy, Flor. 115. (Puł, 232 r. przedewszem lyudem); medzy wszemi neprziaczoli, Flor. 6; myedzy wszemy, Puł. 9 v.; nadewszemi neprzyaczolmi, Flor. 30; nadewszemy nyeprzyaczoly, Puł. 57 v.; nade wszemy lichotamy, Flor. 102. (Puł. 201 r. wszem zloszczyam); slyutuy szye nade wszemy, Puł. 116 v. (Flor. 58. slutuy wszem); wzgardzal yes wszemy odstǫpayǫczymy, Puł. 248 v. (Flor. 118, 113. wszech odstǫpayǫczymy).

Locativus: we wszech poganoch, Flor. 66, Puł. 129 r., Flor. 81, Puł. 167 r.; we wszech krayoch, Puł. 150 v.; o wszech nye-

przyaczeloch, Puł. 220 r.; we wszech ludzoch, Flor. 95; we wszech lyudzyoch, Puł. 191 r.; we wsyech skutczyech, Flor. 103. (Puł. 206 v. w dzelyech swoych); we wszech dnoch, Flor. 89; we wszech dnyoch, Puł. 185 r.; we wszech dzelech, Flor. 76, 142, 144 (*2 r.*); we wszech dzelyech, Puł. 153 r., 280 v., 285 r., 285 v.; we wszech slowech, Flor. 144; we wszech slowyech, Puł. 285 r.; we wszech tich, Flor. 77; we wszech tych, Puł. 157 r.; we wszech drogach, Flor. 90, Puł. 185 r., Flor. 144, Puł. 285 v.; yako we wszechem *(sic)* bogastwo, Flor. 118; yako we wszech roskoszach, Puł. 237 v. (Wacł. 5 v. iako we wsitkich bogaczstwach); we wszech kazna *(sic)* twoych, Flor. 118; we wszech kasznyach twoych, Puł. 236 v. (Wacł. 4 r. we wszitkich przikazanyach twogich); we wszech głϕbokosczech, Flor. 134; we wszech głębokoysszczach, Puł. 268 r.

§. 276. 2) Zaimki osobowe i zwrotny. Zaimek osoby pierwszéj. Singularis. Nominativus. Forma stara yaz *występuje we Flor. 108, w Puł. jest już zastąpiona przez* ya, *220 v. Por. Nehring, Archiv f. sl. Ph V. 224.* ia, Flor. prol. 2; ya, Puł. 3 r.; ia, Flor. 24, 25 (*2 r.*), 26, 29; ya, Puł. 47 v., 48 r., 49 r., 50 r., 55 v.; ia w gospodna pwal, Flor. 30. (Puł. 57 r. w gospodna pwalem); ia, Flor. 30, 34, 37 (*2 r.*), 38, 44, 45, 51, 54 (*2 r.*); ya, Puł. 59 r., 67 r., 78 v. (*2 r.*), 81 r., 92 r., 95 r., 106 r., 110 r., 111 r.; ia za prawdϕ w czϕ pwacz bϕdϕ, Flor. 55. (Puł. 111 v. ale pwacz w czyę będę); ia, Flor. 68, 69, 70 (*2 r.*), 72 (*2 r.*), 74 (*2 r.*); ya, Puł. 135 v., 139 r., 140 v., 141 v., 146 r. (*2 r.*); 149 v., 150 r.; ya, Flor. 80, Puł. 165 v.; ia, Flor. 85, 87 (*2 r.*); ya, Puł. 172 r., 176 r. (*2 r.*); ia, Wacł. 116 r.; ya, Flor. 88, Puł. 179 r.; ya wysłucham, Puł. 185 r. (Flor. 90. wisluszam); ia, Flor. 101; ya, Puł. 199 r.; ya, Flor. 103, Puł. 206 v.; ia, Flor. 108; ya, Puł. 222 v.; ya, Flor. 115 (*2 r.*), Puł. 231 v., 232 r. (*2 r.*), Flor. 118, 49, Puł. 241 v., Flor. 118, 57, 65, 65, 73, Puł. 242 v., 243 r., 243 v., 244 v., Flor. 118, 81, 89, 121, 137, Puł 245 v., 246 r., 249 v., 251 r.; ia, Wacł. 25 v., 27 r., 28 r., 28 v., 29 v., 35 r., 39 v.; ya, Flor. 134, 140, 142, Puł. 267 v., 278 v., 281 v., Flor. Isai. sec., Puł. 294 r., 301 v., 306 r., 307 r.; ia, Flor 68, Puł. 137 v., Flor. 108; ya, Puł. 220 v.; ya, Flor. 115, 117, Flor. Isai. sec.; ia, Puł. 231 v., 293 r.; ia, Puł. 307 r.; ya, Puł. 307 r.

Genetivus: otemne, Flor. 2, 12, 17, 21 (*3 r.*), 26, 27 (*2 r.*), 29, 30, 50, (K. Świdz.), 87, 100, 101, 118 (*2 r.*); odemnye, Puł. 3 r., 20 v., 31 r., 40 v., 41 v., 42 r., 51 r., 52 r. (*2 r.*), 55 v., 58 r., 104 v. (Wacł. 9 r. odemnie), 175 v., 197 r., 198 r., 238 r. (Wacł. 6 v. otemne), 239 r. (Wacł. 7 v. odemnie); otemne, Flor. 38, 141; otemnye, Puł. 80 v., 279 r.; odemne, Flor. 6, 34, 37, 65, 70, 87 (*2 r.*), 118, 113, 138, 142, Isai. sec.; odemnye, Puł. 9 v., 69 r., 79 r., 128 v., 140 v., 176 r., 176 v., 248 v. (Wacł. 38 r. odemnie), 275 r., 280 v., 293 v.; przeciwo mne samego, Flor. 31; przeczywo mnye, Puł. 60 v.; podle mne, Flor. 37; podle mnye, Puł. 78 r.; v mnye, Puł. 87 r. (Flor. 41. v czebe); ze mne, Flor. 138, 141; ze

mnye, Puł. 273 v., 279 r.; v mnye, Puł. 306 r., kromya mnye, Puł. 307 r.; sluchaycze mne, Flor. 33. (Puł. 65 v. mye); nye ostay mnye, Puł. 79 r. (Flor. 37. ne ostaway me); ies chczal mne, Flor. 40. (Puł. 85 v. myę); ne odrzuczay mne, Flor. 50. (K. Świdz. mǫ; Puł. 104 r. mye; Wacł. 9 r. mie); ne rozumal mne, Flor. 80. (Puł. 166 r. nye posluchnǫl mye); ne ostaway mne, Flor. 118. (Puł. 237 r. mye; Wacł. 4 v. mie); ne mogly mne ostaczy, Flor. 128. (Puł. 262 v. smyę, por. *Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 228*); ne zostagy mne, Flor. 139; nye zostay mnye, Puł. 276 v.; ne zasromaway mne, Flor. 118; mnye, Puł. 239 r. (Wacł. 8 r. niechczey mie pogambicz); mne sǫ czakaly, Flor. 141; mnye czekaly, Puł. 279 v.; nasmewali se mne, Flor. 21; naszmyewalyszye semnye, Puł. 40 r.

W znaczeniu accusativu. W obu psałterzach forma genetivu: mǫczǫ mne, Flor. 12; męczą mnye, Puł. 21 r.; nenawidzǫcze mne, Flor. 17; mnye, Puł. 33 r.; witargl mne, Flor. 21; wytargnął mnye, Puł. 40 r.; wiboiuy boiuiǫcze mne, Flor. 34; nagabayącze mnye, Puł. 66 v.; sǫdzy gospodne wadzǫcze mne, Flor. 34; mne wem prze *przez*winstwo przyǫl ies, Flor. 40; mnye, Puł. 85 v.; kto przewedze mne, Flor. 59; mnye, Puł. 119 r.; wadzącze mnye, Puł. 66 v.; mne iest przyǫla prawicza twoia, Flor. 62; poloszili sǫ mne, Flor. 87; polozyly mnye, Puł. 175 v.; mnye, Puł. 123 r.; ogarnǫly sǫ mne, Flor. 114; mnye, Puł. 231 r.; mne czakaly sǫ, Flor. 118, 89; mnye czakaly, Puł. 246 r.; mnye oczekowali, Wacł. 35 r.

W psałterzu Floryjańskim forma genetivu, w Puławskim zaś accusativu: ostǫpaiǫcych mne, Flor. 3; obstǫpayǫczych mye, Puł. 4 v. (Wacł. 118 v. odstampnyanczich mnye); ogarnǫli sǫ mne, Flor. 17 *(2 r.)*; ogarnęly mye, Puł. 28 v. *(2 r.)*; witargl mne, Flor. 33; me, Puł. 64 v.; przymowala iesta mne, Flor. 39; mye, Puł. 83 r.; *po*crilo iest mne, Flor. 43; mye, Puł. 90 v.; ogarne mne, Flor. 48; mye, Puł. 98 v.; wezme mne, Flor. 48; mye, Puł. 99 v.; poczcisz mne, Flor. 49; mye, Puł. 102 r.; dal w potǫpǫ depczǫcze mne, Flor. 56; mye, Puł. 113 r.; kto przewedze mne, Flor. 59; mye, Puł. 119 r.; gonyli so mne, Flor. 68; mye przeszladowaly, Puł. 134 v.; poloszili sǫ mne, Flor. 87; mye, Puł. 175 r.; przegarzali sǫ mne, Flor. 101; przegarzaly mye, Puł. 198 v.; ogarnǫly sǫ mne, Flor. 108, 117 *(2 r.)*; mye, Puł. 220 v., 234 r.; obesly mne, Flor. 117; obeszly mye sę, Puł. 234 r.; navczy mne, Flor. 118 *(2 r.)*; mye, Puł. 237 r., 238 v.; mnie, Wacł. 5 r.; mie, Wacł. 7 r.; nawcz mne, Flor. 118, 105; mye, Puł. 247 v.; mie, Wacł. 37 r.; otpowem rozgarzayoczym albo layǫczym mne, Flor. 118; mye, Puł. 240 v. (Wacł. 24 r. slie mowiǫcaim mnie); poscygayǫcz mne, Flor. 118, 145. (Puł. 252 r. nastoyǫczy na myę); rozpostrzely sǫ mne, Flor. 139. (Puł. 276 v. roseczyǫgnęly); mne posznal, Flor. 141; myę poznal, Puł. 279 r.; posadzyl mne, Flor. 142; pomyeszczyl mye, Puł. 280 r.; pod mne, Flor. 143; pod myę, Puł. 282 r.; vczynyl gest mne we szbawene, Flor. Isai. (Puł. 292 v. vczynyl yest szye); bichǫ nekedi nadweszelili mne, Flor. 37. (Puł. 78 r.

bychǫ nyegdy nyewyeszyelyly szye nademnǫ); layali sǫ mne, Flor. 41. (Puł. 87 v. vrǫgaly sǫ szye mnye).

Odwrotnie: resszyrzyl *(sic)* yes mnye, Puł. 5 r.; roszirzil ies me, Flor. 4; przepasal mnye, Puł. 32 r.; me, Flor. 17; przyyął mnye, Puł. 55 r.; przyǫl me, Flor. 29; zapomnyal mnye, Puł. 87 r.; me, Flor. 41; zostalo yest mnye, Puł. 83 v.; ostawilo iest me, Flor. 39; przyęlo yest mnye, Puł. 137 v.; me, Flor. 68; sluchal byl mnye, Puł. 166 r.; me, Flor. 80.

W psałterzu Floryjańskim więc daleko częściéj forma genetivu używaną bywa w znaczeniu accusativu, niż w Puławskim.

§. 277. Dativus. W obu psałterzach mne: ku mne, Flor. 2, Puł. 3 r.

W psałterzu Floryjańskim mne, *a w Puławskim* mnye: przeciwo mne, Flor. 3; naprzeczywo mnye, Puł. 4 r.; dal iest mne, Flor. 12; dal mnye, Puł. 21 r.; swatlo iest mne, Flor. 15; przyeszwyatle yest mnye, Puł. 24 v.; wrocisz dzedzinǫ moiǫ mne, Flor. 15; mnye, Puł. 24 v.; naclon vcho twoie mne, Flor. 16; mnye, Puł. 26 v.; oplacy mne, Flor. 17; odplaczy mnye, Puł. 30 v.; dal ies mne, Flor. 17; dalesz mnye, Puł. 32 v.; selgali sǫ mne, Flor. 17; mnye, Puł. 33 r.; na szalenstwo mne, Flor. 21; mnye, Puł. 39 v.; vkaszi mne, Flor. 24; vkazy mnye, Puł. 46 r.; posmewaycze se mne, Flor. 24; mnye, Puł. 46 r.; przistali sǫ mne, Flor. 24; przystaly ku mnye, Puł. 48 r.; gdi se bliszǫ ku mne, Flor. 26; ku mnye, Puł. 50 r.; przeciwo mne, Flor. 26 *(4 r.)*, 30, 34, 37, 38; przeczyw mnye, Puł. 50 r. *(3 r.)*; przeczywo mnye, Puł. 51 v., 58 r., 68 v., 78 r, 79 v.; mne zcraial ies wor moy, Flor. 29; mnye, Puł. 56 r.; naclon ku mne, Flor. 30; ku mnye, Puł. 56 v.; na pomocz mne, Flor. 34; mnye, Puł. 66 v.; posmewali se mne, Flor. 34; poszmyewaly sǫ szye mnye, Puł. 68 v.; sǫ mne nektorzi mirne molwili, Flor. 34; mnye, Puł. 69 r.; szukali zla mne, Flor 37; mnye, Puł. 78 r.; vszi doconal ies mne, Flor. 39; mnye, Puł. 82 r.; gospodzin czǫsti iest mne, Flor. 39. (Puł. 84 r. poczuye o mnye); przeciwo mne, Flor. 40 *(3 r.)*; przeczywo mnye, Puł. 85 r. *(3 r.)*; mislili sǫ zla mne, Flor. 40; mnye, Puł. 85 r.; molwili sǫ zla mne, Flor. 40; mnye, Puł. 85 r.; ku mne, Flor. 41; ku mnye, Puł. 86 v.; przeciwo mne, Flor. 43, 50, 53, K. Świdz.; przeczywo mnye, Puł. 90 v., 103 v., 108 r.; naprzeczyw mnye, Wacł. 2 v.; ku mne, Flor. 54; ku mnye, Puł. 110 v.; przecywo mne, Flor. 55; przeczywo mnye, Puł. 112 r.; przecyw mne, Flor. 55; mnye, Puł. 111 v.; dobrze vczinil mne, Flor. 56; mnye, Puł. 113 r.; wstan na przeciwo mne, Flor. 58; naprzeczyw mnye, Puł. 116 r.; mne czudzozemczi poddani sǫ, Flor. 59; mnye, Puł. 119 r.; vczinilo se iest w przecorǫ mne, Flor. 68; mnye, Puł. 135 v.; przeciwo mne, Flor. 68; mnye, Puł. 135 v.; chczǫ mne zlich, Flor. 69. (Puł. 138 v. chczǫ mego zla); na pomagane mne przyspey, Flor. 69; mnye przyspyey, Puł. 138 v.; my pospieszay, Wacł. 1 r,; mnie pospieszay, Wacł. 10 r.; naclon ku mne, Flor. 70; ku mnye, Puł. 139 r., Wacł. 98 r.; szukaiǫ zla mne, Flor. 70 *(2 r.)*; mnye, Puł. 140 v., 142 r.; rzecli sǫ

neprzyaczele mogi mne, Flor. 70; mnye, Puł. 140 r.; czso wem mi iest na nebe, Flor. 72; mnye, Puł. 146 r.; mne wem przistacz bogu dobre iest, Flor. 72; mnye, Puł. 146 v.; volal ku mne, Flor. 90; ku mnye, Puł. 185 r.; pomoglo mnye, pomogl mnye, Puł. 189 r. (Flor. 93. podpomosz me, podpomogl me); ku mne, Flor. 100, 101; ku mnye, Puł. 197 r., 198 r.; przeciwo mne, Flor. 101; przeczyw mnye, Puł. 199 r.; mne czudzosemczy przyyaczele sczynyly sǫ, Flor. 107; mnye, Puł. 219 v.; molwyly sǫ przeczywo mne, Flor. 108; przeczywo mnye, Puł. 220 v.; poloszyly sǫ przeczywo mne, Flor. 108; przeczywo mnye, Puł. 220 v.; wwloczyly sǫ mne, Flor. 108; vwloczyly sǫ mnye, Puł. 220 v.; wwloczǫ mne, Flor. 108; vwloczǫ mnye, Puł. 222 v.; nakl... nyl vcho swoge mne, Flor. 114; mnye, Puł. 231 r.; skody pekelne nalezl *(sic)* sǫ mne, Flor. 114; nalyazly sǫ mnye, Puł. 231 r.; bog mnye pomocznyk yest, Puł. 233 v. (Flor. 117. gospodzyn pomocznik gest); pan mne pomocznik gest, Flor. 117; mnye, Puł. 234 r.; otwarszycze mne wrota, Flor. 117; mnye, Puł. 235 r.; vczynyl ges se mne we zbawene, Flor. 117 (*2 r.*); mnye, Puł. 235 r., 236 r.; przeczywo mne molwyly, Flor. 118; przeczywo mnye, Puł. 238 r.; przeczyw mnye, Wacł. 6 v.; mne nadzeyǫ dal ges, Flor. 118, 49; mnye, Puł. 241 r.; mnie, Wacł. 25 v.; dobrze mne zakon vst twogych, Flor. 118, 65; mnye, Puł. 243 v., Wacł. 28 v.; dobrze mne, Flor. 118, 65. mnye, Puł. 243 v.; mnie, Wacł. 28; obroczycze sǫ mne, Flor. 118, 73; mnye, Puł. 244 v.; ku mnye, Wacł. 30 r.; na weky mne gest, Flor. 118, 97; mnye, Puł. 246 v.; mnie, Wacł. 35 v.; poloszyly sǫ grzeszny sydlo mne, Flor. 118, 105; mnye, Puł. 247 v.; mnie, Wacł. 37 v.; gorze mne, Flor. 119; mnye, Puł. 255 v.; przydze pomocz mne, Flor. 120; mnye, Puł. 256 r.; mne barzo poczczeny sǫ przyyaczele twogy, Flor. 138; mnye, Puł. 275 r.; neprzyyaczele sczynily sǫ mne, Flor. 138; mnye, Puł. 275 v.; skryly sǫ physzny sydlo mne, Flor. 139; mnye, Puł. 276 v; sromoczǫ poloszyly sǫ mne, Flor. 139; sromotę postawyly mnye, Puł. 276 v.; przeczywo mne, Flor. 139. mnye, Puł. 276 v.; sydla gesz postawyly sǫ mne, Flor. 140; yes postawyly mnye, Puł. 278 v.; skryly so physzny sydlo mne, Flor. 141; mnye, Puł. 279 r.; czso odpowe mne, Flor. Isai. sec.; czo odpowye mnye, Puł. 294 r.; zawydzely mnye, Puł. 47 v. (Flor. 24. nenawidzeli sǫ me); dzywno vczynyl myloszyerdze swe mnye, Puł. 59 r. (Flor. 30. semnǫ); vrǫgaly sǫ szye mnye, Puł. 87 v. (Flor. 41. lzyali sǫ mne).

W obu psałterzach mnye: zyaw albo powyedz mnye, Flor. 101; zyaw mnye, Puł. 200 r.; mnye, Flor. 118, 49, Puł. 241 v.; mnie, Wacł. 26 v.

Parę razy spotykamy w psałterzu Floryjańskim, jako formy dativu, mene: wszistky przeciwaiǫcze se mene, Flor. 3. (Puł. 4 v. mnye; Wacł. 119 r. mnye); giszto se przecziwaiǫ mene, Flor. 34. (Puł. 69 r. mnye); rozumey mene, Flor. 54. (Puł. 108 v. baczy mnye); vczinil se iest mene gospodzin v utok, Flor. 93. (Puł. 189 r. my).

Enklityczna forma mi, *odpowiadająca starosłowieńskiemu* mi: molwil mi zle, Flor. prol.; iensze my dal, Flor. 15; yen my dal, Puł.

24 v.; ies mi vczinil, Flor. 15; my vczynyl, Puł. 25 v.; oplacy my gospodzin, Flor. 17; placzy my gospodzyn, Puł. 30 v.; dal ies my, Flor. 17; dal yes my, Puł. 32 r.; sluszil my, Flor. 17; sluzyl my, Puł. 33 r.; polosz mi, Flor. 26; my, Puł. 51 r.; bodz my w boga, Flor. 30; bǫdz my bogyem, Puł. 56 v.; sǫ mi scrili, Flor. 30; sǫ my skryly, Puł. 57 r.; scrili sǫ mi, Flor. 34; skryly sǫ my, Puł. 67 r.; ne przichodzi mi noga pichi, Flor. 35; nye przychodzy my, Puł. 71 v.; odpusci mi, Flor. 38; odpuszczy my, Puł. 81 r.; bili mi sǫ zlzi moie chlebowe, Flor. 41; byly my żlzy, Puł. 86 r.; gdi molwǫ mi, Flor. 41; gdy my molwyǫ, Puł. 86 v.; acz mi bǫdze chczecz se yescz, Flor. 49; acz my szye będze chczecz, Puł. 101 v; pomaga mi, Flor. 53; my, Puł. 108 r. (Wacł. 3 r. wspomaga mnie); kto mi da, Flor. 54; kto my da, Puł. 109 r.; czso my vczini, Flor. 55; czo my vczyny, Puł. 112 r.; czso mi vczini, Flor. 55; czo my vczyny, Puł. 112 v.; pokaszi mi, Flor. 58; bokazal my, Puł. 117 r.; pokazal ies mi, Flor. 70; pokazal my, Puł. 141 r.; bǫdz mi w boga, Flor. 70; my, Puł. 139 v.; bodz my panem y bogem, Wacł. 98 r.; ten my sluszil, Flor. 100; my, Puł. 197 v.; pomoszy my, Flor. 108; pomozy my, Puł. 223 r.; zaplaczyl my gest, Flor. 115; odplaczil yest my, Puł. 232 r.; czo my vczyny, Flor. 117, Puł. 233 v.; da my rozum, Flor. 118; day my, Puł. 239 v.; day mi, Wacł. 23 r.; zakon polosz my, Flor. 118; my, Puł. 239 v.; mi, Wacł. 23 r.; vczynona gest my, Flor. 118, 49; my, Puł. 242 r.; to mi se sstallo, Wacł. 26 r.; day my rozum, Flor. 118, 73, Puł. 244 r.; ani, Wacł. 29 r.; przydzcze my myloserdza twoga, Flor. 118, 73; przydzczye my, Puł. 244 r. (Wacł. 29 v. niechay przygdǫ mnie); pomoszy my, Flor. 118, 81, 113; pomozy my, Puł. 245 v., 248 v. (Wacł. 34 r. wspomozi mie; Wacł. 38 v. podpomozi mie); day my rozum, Flor. 118, 121, Puł. 249 v.; mi, Wacł. 39 v.; da my rozvm, Flor. 118, 169; day my, Puł. 254 r.; pomogǫ my, Flor. 118, 169, Puł. 254 v. (Wacł. 116 r. wspomoga mnie); gesz my sǫ powedzany, Flor. 121; yes my sǫ powyedzyany, Puł. 256 v.; wczynil my sǫ gest we sbawene, Flor. Moy.; vczynyl my szye iest, Puł. 296 v. *Nadto:* my dayesz pomsty, Puł. 33 v. (Flor. 17. mnscisz me); pomoszono my, Flor. 27. (Puł. 53 r. wpomozonyesm); pomogl yes my, Puł. 173 v. (Flor. 85. podpomogl ies me).

W psałterzu Floryjańskim mi, *w Puławskim* mnie: nicz my nedostone, Flor. 22; mnye, Puł. 43 r. *Odwrotnie:* mne, Flor. 15 *(2 r.)*, 18; my, 24 v., 25 r., 36 r.; odplaczali sǫ mne, Flor. 34; odplaczaly my, Puł. 68 r.; vwloczili sǫ mne, Flor. 37; vwloczyly sǫ my, Puł. 79 r.; ziawon vczin mne gospodne konecz moy, Flor. 38; zyaw my, Puł. 80 r.; giszto molwǫ mne, Flor. 39; my, Puł. 83 v.; ku pomoszenu mne wesrzi, Flor. 39; na pomocz my wesrzi, Puł. 83 v.; gdi molwǫ mne, Flor. 41; gdy my molwyǫ, Puł. 87 v.; wrocy mne wesele, Flor. 50; wroczy my, Puł. 104 v.; wroci my, K. Świdz.; wroczi mi, Wacł. 9 r.; szalosciwi so bili mne, Flor. 54; smętny sǫ my byly, Puł. 109 r.; czso nedostaie mne, Flor. 38; czo my nyedostaye,

Puł. 80 r.; gisz mowǫ mne, Flor. 69; gysz my mowyǫ, Puł. 138 v.; bosze pomoszi mne, Flor. 69; pomozy my, Puł. 139 r.; gysz mne wloczǫ, Flor. 108; ktorzy my vwlaczayǫ, Puł. 223 v.; ne panvye mne wszelka krzywda, Flor. 118, 129; nye panuy my, Puł. 250 r.; boyowaly preczywo mne darmo, Flor. 119; przekazaly my zadar. Puł. 255 v.

W kilku miejscach psałterza Floryjańskiego znajdujemy mie *i* mi *obok siebie w jednym zdaniu:* wczynil my se mne w zsbawene, Flor. 117. (Puł. 234 v. my); Kosprawyli (*sic*) my mne zlostny bazny, Flor. 118, 81; prawly (*sic*) my zly baszny, Puł. 245 v.; alysz my oplaczysz mne, Flor. 141; alyz my odplaczysz, Puł. 279 v.

§. 278. Accusativus. Forma mię *oznaczona w psałterzu Floryjańskim przez* mǫ, *w Puławskim zaś przez* myę*:* na mǫ, Flor. 7, 17, 21 (*2 r.*), 24, 34 (*3 r.*), 37 (*2 r.*), 40, 41, 54 (*2 r.*), 58 (*2 r.*), 68, 85, 87. 91, 108 (*2 r.*), 118, 118, 129, 118, 145, 138; na myę, Puł. 11 r., 33 v., 39 v., 40 v., 47 v., 68 v. (*2 r.*), 69 r., 78 v., 79 r., 85 v., 87 r., 109 r. (*2 r.*), 116 r. (*2 r.*), 136 r., 173 v., 175 v., 186 v., 220 v., 223 v., 240 r., 250 r., 252 v., 273 v.; nastoyǫczego na myę, Puł. 90 v. (Flor. 43. nasladuiǫczego); pod mǫ, Flor. 17 (*2 r.*), pod myę, Puł. 32 v., 33 v.; w mǫ, Flor. 37, 41, 54, 90; w myę, Puł. 77 r., 86 v., 109 r., 185 r.; nad mǫ, Flor. 130; nad myę, Puł. 264 r.; yss ges vsmerzyl mǫ, Flor. 118, 65; yzesz vszmyerzyl myę, Puł. 243 v.; ize ponizyles mie, Wacł. 28 v.; odpowedz za mǫ, Flor. Isai. sec.; za myę, Puł. 294 r.

W następujących przykładach spotykamy w psałterzu Floryjańskim mǫ, *w Puławskim zaś już bez rynezmu* mye: na mǫ, Flor. 17, 34, 54, 68 (*2 r.*), 85; na mye, Puł. 32 v., 70 r., 110 r., 135 r (*2 r.*), 173 r.; ne otzyway mǫ, Flor 101; nye odzyway mye. Puł. 200 v.; kto mǫ przewedze, Flor. 107; kto mye przewyedze, Puł. 219 v.; by mǫ mylowaly, Flor. 108; mye, Puł. 220 v.; zbawona mǫ vczyn, Flor. 108; zbawyonym mye vczyn, Puł. 223 r.; vslyszal mǫ, Flor. 117 (*2 r.*); mye, Puł. 233 v., 236 r.; przyyǫl mǫ, Flor. 117; przyął mye, Puł. 234 v.; ne otganay mǫ, Flor. 118; nye odganyay mye, Puł. 237 r.; nyodpandzay mya, Wacł. 5 r.; oszywy mǫ, Flor. 118; ozywy mye, Puł. 237 v.; oziw mie, Wacł. 6 r.; wslyszal ges mǫ, Flor. 118; vslyszal yes mye, Puł. 238 v.; wisluchales mie, Wacł. 7 r.; stwyrdzy mǫ, Flor. 118; mye, Puł. 239 r.; potwierdzi mie, Wacł. 7 v.; szywylo gest mǫ, Flor. 118, 49; zywylo yest mye, Puł. 241 v.; ozywila mie, Wacł. 25 v.; mǫ vczeszyla sǫ, Flor. 118, 49; mye vczyeszyla sǫ, Puł. 241 v.; mie ucziesziła iest, Wacł. 25 v.; naucził mǫ, Flor. 118, 65; mye, Puł. 243 r.; mie, Wacł. 27 v.; vsmierzył ges mǫ, Flor. 118, 73; mye, Puł. 244 r.; poniziles mie, Wacł. 29 r.; vzrzǫ mǫ, Flor. 118, 73; vszrzǫ mye, Puł. 244 r.; wzrzǫ mie, Wacł. 29 r.; stworszyly gesta mǫ, Flor. 118, 73; stworzyly yesta mye, Puł. 244 r.; stworzili mie, Wacł. 29 r.; by vczeszylo mǫ, Flor. 118, 77; by vczyeszylo mye, Puł. 244 r.; abi ucziesziło mie, Wacł. 29 v.; bychǫ zagubyly mǫ, Flor. 118, 89; aby zagubyly mye, Puł. 246 r.; abi

straczili mie, Wacł. 35 r.; mϕdra ges mϕ vczynyl, Flor. 118, 97; mye, Puł. 246 v.; mie, Wacł. 35 v.; nade wszystky vczϕne *(sic)* mϕ, Flor. 118, 97; vczϕcze mye, Puł. 246 v. (Wacł. 36 r. nauczaiancze mnie); oszywy mϕ, Flor. 118, 105; ozywy mye, Puł. 247 v.; oziwi mie, Wacł. 37 r.; ne daway mϕ potwarzayϕczym mϕ, Flor. 118, 121; nye daway mye potwarzayϕczym mye, Puł. 249 r.; nye widaway mie potwarzaianczim mnie, Wacł. 39 r.; ne bϕdϕ potwarzacz mϕ, Flor. 118, 121; nye będϕ potwarzacz mye, Puł. 249 r.; abi nyepotwarzali mnie, Wacł. 39 r.; wykupy mϕ, Flor. 118, 129; mye, Puł. 250 v.; naczy mϕ, Flor. 118, 121; nauczy mye, Puł. 249 v.; nauczi mie, Wacł. 39 v.; nawczy mϕ, Flor. 118, 129; nauczy mye, Puł. 250 v.; nalesle gesta mϕ, Flor. 118, 137; nalyezle yesta mye, Puł. 251 r.; wslysz mϕ, Flor. 118, 145; vslysz mye, Puł. 251 v.; oszywy mϕ, Flor. 118, 145, 153; ozywy mye, Puł. 252 v. *(2 r.)*; otkvpy mϕ, Flor. 118, 153; odkupy mye, Puł. 252 v.; mϕczϕ mϕ, Flor. 118, 145; męczϕ mye, Puł. 252 v.; oszywy mϕ, Flor. 118, 153; ozywy mye, Puł. 253 r.; mϕ nawczycz, Flor. 118, 169; mye nauczycz, Puł. 254 v; wytargn mϕ, Flor. 118, 169; mye, Puł. 254 v.; wslyszal mϕ gest, Flor. 119; wysluchal mye, Puł. 255 r.; wyboyowaly mϕ, Flor. 128; wybyaly mϕ, Flor. 128; wybyaly mye, Puł. 262 v. *(2 r.)*; oplaczy za mϕ, Flor. 137; za mye, Puł. 273 r., Wacł. 137 r.; oszywycz mϕ, Flor. 137; ozywysz mye, Puł. 273 r.; oswieczisz mye, Wacł. 137 r.; zbawona mϕ vczynila, Flor. 137; zbawyonym mye vczyny, Puł. 273 r.; zbawiona mye vczinila, Wacł. 137 r.; slussyl *(sic)* ges mϕ, Flor. 138; skuszyl yes mye, Puł. 273 r.; stworzyl ges mϕ, Flor. 138; stworzil yes mye, Puł. 273 v.; poznal ges mϕ, Flor. 138; mye, Puł. 273 r.; podepczϕ mϕ, Flor. 138; mye, Puł. 274 r.; trzymacz mϕ bϕdze, Flor. 138; mye, Puł. 274 r.; przyyϕl ges mϕ, Flor. 138; przyyϕl yes mye, Puł. 274 v.; skvszy mϕ, Flor. 138; skusszy mye, Puł. 275 v.; wwedz mϕ, Flor. 138; wwyedzy mye, Puł. 275 v.; spytay mϕ, Flor. 138; mye, Puł. 275 v.; wytargn mϕ, Flor. 139; wyrwy mye, Puł. 276 r.; wibaw mie, Wacł. 9 r.; wytargy mϕ, Flor. 139; wytargn mye, Puł. 276 r.; wirwi mie, Wacł. 9 r.; strzszy mϕ, Flor. 139; strzezy mye, Puł. 276 r.; daway mϕ, Flor. 139; mye, Puł. 276 v.; strzeszy mϕ, Flor. 140; strzezy mye, Puł. 278 r.; karacz mϕ bϕdze, Flor. 140; karzy mye, Puł. 278 r.; vslysz mϕ, Flor. 140; vslysz mye, Puł. 277 v.; swarzycz mϕ (bϕdze), Flor. 140; swarz mye, Puł. 278 r.; zbaw mϕ, Flor. 141; zbaw mye, Puł. 279 v.; wslyszy mϕ, Flor. 142; vslyszy mye, Puł. 280 v.; wodzycz mϕ bϕdze, Flor. 142; wwyedzye mye, Puł. 281 r.; navczy mϕ czynycz, Flor. 142; nauczy me, Puł. 281 r.; wytargny mϕ, Flor. 142, 143 *(2 r.)*; wytargn mye, Puł. 281 r., 282 v., 283 r.; wywol mϕ, Flor. 142; wyzwol mye, Puł. 282 v.; vczeszyl ges mϕ, Flor. Isai.; vczyeszyl yes mye, Puł. 292 v.; rozgnewal ges sϕ na mϕ, Flor. Isai.; na mye, Puł. 292 v.; oszywysch mϕ, Flor. Isai sec.; ozywysz mye, Puł. 294 r.; przestrzygl mϕ, Flor. Isai sec.; mye, Puł. 293 v.; dokonasz mϕ, Flor. Isai sec. *(2 r.)*; dokonasz mye, Puł. 293 v., 294 r.

W psałterzu Floryjańskim myǫ, *w Puławskim zaś* mye: ... czy ne dayl myǫ, Flor. 117; mye, Puł. 235 r.; oszywy myǫ, Flor. 118; a zywy mye, Puł. 238 v.; ozyw mie, Wacł. 7 r.; przewedzy myǫ, Flor. 118; mye, Puł. 239 v.; powiedz mie, Wacł. 23 v; ... malo myǫ, Flor. 118, 49; mye, Puł. 241 v.; mie, Wacł. 26 v.; ... vczy myǫ, Flor. 118, 57; mye, Puł. 242 v.; mia, Wacł. 27 r.; ob wyǫzaly sǫ myǫ, Flor. 118, 57; obwyǫzaly mye, Puł. 242 v.; oplely sǫ mnie, Wacł. 27 r.; navczy myǫ, Flor. 118, 65; mye, Puł. 243 r.; mie, Wacł. 28 r.; oszywyl ges myǫ, Flor. 118, 89; mye, Puł. 246 r; mnye, Wacł. 35 r.; przymy myǫ. Flor. 118, 113; przymy mye, Puł. 248 v.; przygymy mie, Wacł. 38 r.; przewedzy myǫ, Flor. 138; mye, Puł. 274 r.

We Floryjańskim mǫ, *a w Puławskim* me: vczeszysz mǫ, Flor. 118, 81; vczyeszysz me, Puł. 245 r.; vczesis me, Wacł. 33 v.; oszy wysz mǫ, Flor. 142; ozywysz me, Puł. 281 r.; wytargny *mo* (*pr.* mǫ), Flor. 143; mye, Puł. 283 r.

W psałterzu Floryjańskim spotykamy dwa razy formę mnǫ *jako accusativus, trzebaby ją więc czytać* mńę, *lecz tak samo pisze się zawsze instrumentalis* mną: oszywy mnǫ, Flor. 118, 145. (Puł. 252 r. ozywy mye); rǫcze twoy gospodnye wczynylesta mnǫ, Flor. 118, 73; mye, Puł. 243 v.; mie, Wacł. 29 r.

W psałterzu Puławskim, jak z wyżéj przytoczonych przykładów okazuje się, bardzo widoczne już jest dążenie do zatraty rynezmu w tej formie. Prócz kilku bowiem z początku przytoczonych przykładów, w których wyraźną jest samogłoska nosowa w końcówce, znajdujemy już tylko te podobne: myę vczyn, Puł. 19 r.; me vczin, Flor. 11; myę, Puł. 25 v.; napelnisz me, Flor. 15; porzuczywszy myę, Puł. 27 r.; me, Flor. 16; gysz myę trudzyly, Puł. 27 r.; me, Flor. 16; pryyęly myę, Puł. 27 r.; wsoli sǫ me, Flor. 16; zastąpyly myę sydla, Puł. 28 v.; zastǫpila sǫ me sidla, Flor. 17; myę ogardnęlo, Puł. 41 r.; ogarnǫli me, Flor. 21; wwyodlesz myę, Puł. 41 r.; wwodl ies me, Flor. 21; zbaw myę, Puł. 41 v.; zbaw me, Flor. 21; wibawilesz mie, Wacł. 31 r.; wysluchal myę, Puł. 42 r.; wisluszal iest me, Flor. 21; sędzy myę, Puł. 48 r.; sǫdzi me, Flor. 25; skryl myę, Puł. 50 v.; scril me, Flor. 26; chczyal myę, Puł. 85 v. (chczal mne, Flor. 40); aby kto myę vwyeszyelyl, Puł. 136 v. (Flor. 68. iensze bi vweselil); na myę szly gnyewowye, Puł. 176 r.; o nastoyǫczych na myę, Puł. 245 r. (Flor. 118, 81. o nasczygayǫczych mye; Wacł. 33 v. od przesladuiianczich mnie); nastaly na myę, Puł. 245 v. (Flor. 118, 81. gonyly sǫ mye; Wacł. 34 r. przesladowali sǫ mnie); nastoyǫczy na myę zloszczi, Puł. 252 r. (Flor. 118, 145. po scygayǫcz mne lychoty); nye mogly smyę (*sic*), Puł. 262 v. (Flor. 128. ne mogly mne ostaczy); pod myę, Puł. 282 v. (Flor. 143. pod mne).

W obu psałterzach rynezm ginie: me, zbaw me, Flor. 30; wyzwol me, Puł. 56 v.; cze iesta me przewedle, Flor. 42; yesta mye odwyedlye, Puł. 88 r.; mǫǫcyl me, Flor. 55; mǫczyl me, Puł. 111 v.; zbawona me vczin, Flor. 68; zbawyonym me vczyn, Puł. 134 r.; wi-

ıchay me, Flor. 68; vslysz me, Puł. 135 v.; vsliszal me iest, Flor. ⁊; wysluchal me, Puł. 152 r.; wezwal ies me, Flor. 80; wzywales e, Puł. 165 v.; kto me przewedze, Flor. 107; me, Puł. 219 v. 'adto: pomazal me, wzφl me, Flor. prol.; *mye*, wyadφczim mye, Flor. ⁊; wyedzφczym mye, Puł. 174 r.; vslysz mye, Flor. 107, Puł. 219 ; zbawyl mye, Flor. 114; zbawyl yest mye, Puł 231 v.; ozyuy ye, Flor. 118, 81. (Puł. 245 v. *brak*); oziw mie, Wacł. 34 r.

We Floryjańskim me, *w Puławskim* mye: me mφφczo, Flor 3; ıye mφczφ, Puł. 4 r; zbawona me vczin, Flor. 3; zbaw mye, Puł. v., Wacł. 118 v.; przii φl me, Flor 3; przyyφl mye, Puł 4 v.; postawil ies me, Flor 4; postawylesz mye, Puł. 6 r.; odprowadz me, 'lor. 5; prowadz mye, Puł. 7 r.; swarz me, Flor. 6; mye, Puł. 8 v.; zdrow me, Flor. 6; mye, Puł. 8 v.; kazni me, Flor. 6; mye, Puł. ; v.; zbawona me vczin. Flor. 6, 7, 17; mye, Puł. 9 r., 10 r., 30 v.; vibav me, Flor. 7; vchoway mye, Puł. 10 r.; sφdzi me, Flor. 7; selzy mye, Puł. 11 r.; zaminasz me, Flor. 12; zapomynasz mye, Puł. ?0 v.; uslisz me, Flor. 12; vslysz mye, Puł. 20 v.; schoway me, Flor. 15; zachoway mye, Puł. 24 r.; nagabali sφ me, Flor. 15; nagabaly nye, Puł. 25 r.; strzeszy me, Flor. 16; strzeszy mye, Puł. 26 v.; zaszczicy me, Flor. 16; schoway mye, Puł. 26 v.; obstφpili sφ me, Flor. 16; obstąmpyly mye, Puł. 27 r.; zamφczily sφ me, Flor. 17; zamφczyly mye, Puł. 28 v.; witargl me, Flor. 17; mye, Puł. 30 r.; wzφl iest me, Flor. 17; wszyął mye, Puł. 30 r; wyφl me, Flor. 17; wywyodl mye, Puł. 30 r.; chczal me, Flor. 17; mye, Puł. 30 v.; wiwodl me iest, Flor. 17; mye, Puł. 30 v,; poprawila iest me, Flor. 17; mye, Puł. 32 v.; postawaiφ me, Flor. 17; postawayφcz mye, Puł. 32 r.; przyiφla me, Flor. 17: przygęla mye, Puł. 32 r.; me nauczi, Flor. 17; mye nauczy, Puł. 32 v.; wyimesz me, Flor. 17; wytargnyesz mye, Puł. 33 r.; ostawisz me, Flor. 17; podstawysz mye, Puł. 33 r.; poslu szal me, Flor. 17; posluchnął mye, Puł. 33 r.; powiszisz me, Flor. 17; powysszisz mye, Puł. 33 v.; witargnesz me, Flor. 17; mye, Puł. 33 v.; occziscy me, Flor. 18; oczyszczy mye, Puł. 35 v.; czemu ies me zostal, Flor. 21; mye ostal, Puł. 39 v.; osedli me, Flor. 21; oszyedly mye, Puł. 40 v.; widzφcz me, Flor. 21; mye, Puł 40 r.; ogarnφli me, Flor. 21; ogardnęly mye, Puł. 40 v; osadla iest me, Flor. 21; obszyadla mye, Puł. 41 r.; odwodl me, Flor. 22; dowyodl mye, Puł. 43 v.; oprawa me, Flor. 22; mye oprawya, Puł 43 r.; me postawil, Flor 22; mye, Puł. 43 v.; me vczeszila, Flor. 22; mye, Puł. 43 v.; nauczy me, Flor. 24; mye, Puł. 46 r.; powedzi me, Flor. 24; powyedzy mye, Puł. 46 r.; pomny me, Flor 24; mye, Puł. 46 v.; vitargn me, Flor. 24; mye, Puł. 47 v.; wiymi me, Flor. 24; odeymy mye, Puł. 48 r.; zkusi me gospodne y pokusy me, Flor. 25; skuszy mye gospodnye y pokusszy mye, Puł. 48 v.; odkupi me, Flor. 25; mye, Puł. 49 v.; mφφczφ me, Flor. 26; mye męczφ, Puł. 50 r.; powiszil me, Flor. 26; powyszyl mye, Puł. 50 v.; zasczicil me, Flor. 26; mye, Puł. 50 v.; przyφl iest me, Flor. 26; mye, Puł. 51 r.; wisluchay me, Flor. 26; mye, Puł. 51 r.; ne ostaway me, Flor. 26; mye,

Puł. 51 r.; ostawili są me, Flor. 26; opuszczyly mye, Puł. 51 r.; ny wzgardzay me, Flor. 26; ny odrzuczay mye, Puł. 51 r.; ne dawy me, Flor. 26; mye, Puł. 51 v.; nawedzi me, Flor 26; mye, Puł. 51 v.; nye yednako mye dal, Puł. 52 v. (Flor. 27. pospolu ne dal); ne zgubay me, Flor. 27; mye, Puł 52 v.; zbawil ies me, Flor. 29; ziawylesz mye, Puł. 55 r.; vzdrowil ies me, Flor. 29; mye, Puł. 55 r.; ogarnąl ies me, Flor. 29; ogardnąles mye, Puł. 56 r.; bi me odi. Flor. 30; by mye odyąl, Puł. 56 v.; me odiąl, Flor. 30; mye ody. Puł. 56 v.; wiwedzesz me, Flor. 30 (2 r.); mye, Puł. 56 v. (2 r.) vkarmisz me, Flor. 30; wzkarmysz mye, Puł. 56 v.; zbawil ies me, Flor. 39; odkupyl yesz mye, Puł. 57 r.; sczisnąl me, Flor. 30; mye vczysnąl, Puł. 57 r.; witargn me, Flor. 30; mye, Puł. 58 r.; gisz widzeli me, Flor. 30; mye, Puł. 58 r.; zbawona me vczin, Flor. 30; mye, Puł. 58 v.; me goną, Flor. 30; mye nyenasrzą, Puł. 58 r.; ogarnąlo me, Flor. 31; mye, Puł. 61 r.; wyimi me, Flor. 31; mye, Puł. 61 r.; od odstąpaiączich me, Flor. 31; mye, Puł. 61 r.; wislusz me iest, Flor. 33; vslyszal mye yest, Puł. 64 v.; gisz goną me, Flor. 34; czo mye gabayą, Puł. 67 r.; pitali są me, Flor. 34; mye, Puł. 68 r; kusili są me, Flor. 34; mye, Puł. 68 v.; sądzi me, Flor. 34; sędzy mye, Puł. 69 v.; nenawidzeli me, Flor. 34; mye, Puł. 70 r; ne ruszay me, Flor. 35; mye, Puł. 71 v.; ne karzi me, Flor. 37; mye, Puł. 76 v.; kazny me, Flor. 37; mye, Puł. 77 r.; zostala me, Flor. 37; mye, Puł. 77 v.; witargn me, Flor. 38; wytargny mye, Puł. 80 v.; dal ies me, Flor. 38; dalesz mye, Puł. 80 v.; wisluszasz me, Flor. 37; wysluchasz mye, Puł. 78 v.; vsliszal me, Flor. 39; vslyszal mye, Puł. 81 v.; wiwodl me iest, Flor. 39; wywyodl mye, Puł. 81 v.; ogarnąla są me zla, Flor. 39; mye, Puł. 83 r.; polapily są me, Flor. 39; mye, Puł. 83 r.; witargl me, Flor. 39; mye, Puł. 83 v.; wzkrzesi me, Flor. 40; mye, Puł. 85 v.; czemu me mącisz, Flor. 41; mye, Puł. 86 v.; me mączi, Flor. 41; mye męczy, Puł. 87 v.; me mączą, Flor. 41; mye, Puł. 87 v.; przecz me mąocisz, Flor. 41; mye mączysz, Puł. 87 v.; oteymi me, Flor. 42; mye, Puł. 88 r.; me mączi, Flor. 42; mye męczy, Puł. 88 r.; sądzi me bosze, Flor. 42; sędzy mye, Puł. 88 r.; przecz ies me odpądzil, Flor. 42; mye odpędzyl, Puł. 88 r.; przecz me mączisz, Flor. 42; mye, Puł 88 v.; ne zbawi me, Flor. 43; mye, Puł. 89 v.; wzowi me, Flor. 49; mye, Puł. 101 v.; poczczy me, Flor. 49; mye, Puł. 102 v.; oczisci me, Flor. 50; mye, Puł. 103 v.; mią, K Świdz.; omiy me, Flor. 50; mye omyy, Puł. 103 r.; mą omyy, K. Świdz.; poczęla me, Flor. 50; poczęla mye, Puł. 103 v.; mą, K. Świdz.; ocropisz me, Flor. 50; okropysz mye, Puł. 104 r.; okropisz mią, K. Świdz.; omyiesz me, Flor. 50; zmyes mye, Puł. 104 r.; zmigesz mą, K. Świdz.; zbaw me, Flor. 50; mye, Puł. 104 v.; mią, K. Świdz.; sczwirdzi me, Flor. 50; mye, Puł. 104 v.; stvirdzi mią, K. Świdz.: potwierdzy mia, Wacł. 9 r.; zbawona me vczin, Flor. 53; mye, Puł. 107 v.; mie, Wacł. 2 v.; zbaw me, Flor. 53; sędzy mye, Puł. 108 r.; sządzy mya, Wacł. 2 v.; witargl ies me, Flor. 53; wytargl yes mye, Puł. 108 v. (Wacł. 3 r.

ichwaczyles mnie); wisluszay me, Flor. 54; wysluchay mye, Puł.)8 v.; me zbawona vczinil, Flor. 54; mye, Puł. 109 v.; pocrili so e, Flor. 54; pokryly mye, Puł. 109 r.; bobi me bil poclφl, Flor. 54; ye, Puł. 109 v.; zdeptali sφ me, Flor. 55; zdeptaly mye, Puł. 111 ; zbawil me, Flor. 54; zbawy mye, Puł. 110 r.; podeptal me, Flor. 5; mye, Puł. 111 v.; wywolil me, Flor. 56; wyzwolyl mye, Puł. 13 r.; wibaw me, Flor. 58; zbaw mye, Puł. 116 r.; wibaw mie, Vacł. 9 v.; witargn me, Flor. 58 *(2 r.)*; mye, Puł. 116 r. *(2 r.)*; yrwi mie, Wacł. 9 r. *(2 r.)*; zbaw me, Flor. 58; mye, Puł. 116 r.; izwol mie, Wacł. 9 r.; przeydze me, Flor. 58; przedzy mye, Puł. 17 r.; wisluchay me, Flor. 59; vslysz mye, Puł. 118 v.; powiszil ies me, lor. 60; mye, Puł. 119 v; przewodl ies me, Flor. 60; mye, Puł. 119 v.; gaszicil *(sic)* ies me, Flor. 63; zaszczyczyl yes mye, Puł. 124 r.; iadla me, Flor. 8; yadla mye, Puł. 135 r.; pogrφzil me, Flor. 68; mye, Puł. 134 v.; me neawidzeli, Flor. 68; mye, Puł. 134 v.; witargn me, Flor. 68; mye, Puł. 35 v.; wisluszay me, Flor. 68; wysluchay mye, Puł. 136 r.; ani me oszyray, Flor. 68; mye, Puł. 136 r.; wisluchay me, Flor. 68; mye Puł. 136 r.; wiwol me, Flor. 68; wyzwol mye, Puł. 136 r.; nenarzely me, Flor. 68, 85; mye, Puł. 136 r., 173 v.; ne pogrφszay me, Flor. 68; mye, Puł. 136 r.; witargn me, Flor. 68; mye, Puł. 136 v.; napawali me, Flor. 68; mye, Puł. 136 v.; m$\varphi\varphi$czφ me, Flor. 68; mφczφ mye, Puł. 136 v.; wytargn me, Flor. 70; mye, Puł. 139 r.; zwol me, Flor. 70; wyzwol mye, Puł. 139 r.; zbaw me, Flor. 70; mye, Puł. 139 v.; mya, Wacł. 98 r.; wimi me, Flor. 70; wymy mye, Puł. 139 v.; me vczinil, Flor. 70; mye, Puł. 139 v.; ne porzuczay me, Flor. 70; nye odrzuczay mye, Puł. 140 r.; neostaway me, Flor. 70; mye, Puł. 140 r.; nauczil ies me, Flor. 70; nauczilesz mye, Puł. 141 r.; sziwyl ies me, Flor. 70; zywyl yes mye, Puł. 141 v. (Klem. mnye); vweselil ies me, Flor. 70; vczyeszyl yes mye, Puł. 141 v.; przyφl ies me, Flor. 72; mye, Puł. 146 r.; przewodzil ies me, Flor. 72; przewyodl yes mye, Puł. 146 r.; bφdzeszli me sluszacz, Flor. 80; mye sluchacz, Puł. 165 v.; wisluszay me, Flor. 85; wysluchay mye, Puł. 172 r.; wysluszal ies me, Flor. 85; vslyszal yes mye, Puł. 172 v.; przewedzi me, Flor. 85; odprowadz mye, Puł. 172 v.; vczesziszyl ies me, Flor. 85; vczyeszyl yes mye, Puł. 173 v.; ogarnφly me, Flor. 87; ogardnęly mye, Puł. 176 v.; wezwal me, Flor. 88; mye, Puł. 179 r.; zbawil me, Flor. 90; mye, Puł. 184 r.; cochal me, Flor. 91; kochal yes mye, Puł. 185 v.; kusili sφ me, Flor. 94; kuszyly mye, Puł. 190 v.; mye kuszili, Wacł. 117 r.; wisluchay me, Flor. 101; vslysz mye, Puł. 198 r.; przitrφczil ies me, Flor. 101; przytrφczylesz mye, Puł. 199 r.; wyboyowaly mye, Flor. 108; wybyly mye, Puł. 220 v.; zbaw me, Flor. 108; zbaw mye, Puł. 222 v.; wydzely sφ me, Flor. 108; mye, Puł. 223 r.; wslyszal ges me, Flor. 117; mye, Puł. 235 r.; powyszyla me, Flor. 117; mye, Puł. 234 v.; kasznyl me, Flor. 117; mnye, Puł. 235 r.; zbawona me wczyn, Flor. 117; mye, Puł. 235 v.; navcz me, Flor. 118; nauczy mye, Puł. 238 v.; mie, Wacł. 7 v.; oszywy me, Flor. 118; mye, Puł. 240 r.; oziw mie, Wacł. 24 r.; strawyly sφ me, Flor. 118, 81; dφ-

skoynczaly mye, Puł. 245 v.; mie nye strawili, Wacł. 34 r.; me wczyn. Flor. 118, 89, 145; mye vczyn, Puł. 246 r., 251 v.; zbaw mię, Wacł. 35 r; zwandlym me wczynila, Flor. 118, 137; mye, Puł. 250 r. vslyszy me, Flor. 137; wysluchay mye, Puł. 272 v.; yslysis ... mye, Wacł. 136 v.; przeszli sǫ me, Flor. 17. (Puł. 30 v. vspyeszyly ... przedemną); przepasal ies me, Flor. 17. (Puł. 32 v. przepasaleś ... mnscisz me, Flor. 17. (Puł. 33 v. my dayesz pomsty); bǫdze nasladowacz me, Flor. 22. (Puł. 44 r. zamnǫ poydze); nenasrzeli sǫ ... Flor. 24. (zawydzely mnye, Puł. 47 v.); ne ostaway me, Flor. ... (Puł. 79 r. mnye); stwirdzil ies me, Flor. 40. (Puł. 85 v. stwyerdzy... yes); przecz ies zapomnal me, Flor. 41. (Puł. 87 r. mnye); iesz... me nenawidzal, Flor. 54. (Puł. 110 r. yenze nyenawydzyal); pomogl me, Flor. 85, 93. (Puł. 173 v. my, 189 r. mnye); pomosz me, Flor. 93. (Puł. 189 r. pomoglo mnye); czo mye ... Puł. 43 v. (Flor. 22. gisz mǫǫczǫ); sluchayczye mye, Puł. 65 ... (Flor. 33. mne; vczyǫzayǫ mye, Puł. 77 r. (Flor. 37. nademnǫ); ... odrzuczay mye, Puł. 104 r. (Flor. 50. mne), K. Świdz. mǫ, Wacł. ... r. nie oddalay mie); baczy mye, Puł. 108 v. (Flor. 54. rozum... mene); aby mye nyezapamyętaly, Puł. 117 r. (Flor. 58. bi negdi ... zapomnal); zamǫczyly mye, Puł. 176 r. (Flor. 87. *brak*); powyedz mye, Puł. 301 v.; mye rozgnyewaly, Puł. 304 v.; nyenawydzely my... Puł. 307 r. *Bardzo często, szczególniéj w psałterzu Floryjańskim używana bywa w znaczeniu accusativu forma genetivu. Przykłady z obu psałterzy zamieściłem przy genetivie. Tamże obacz formy accusativu, którym w drugim psałterzu odpowiada forma genetivu. Pr... Nehring (Archiv f. sl. Ph. V. 242) zauważył, że formy z rynezmem* mię, cię, się, *w psałterzu Puławskim tak jak we Floryjańskim, bywają używane przeważnie przy prepozycyjach, przy słowach zaś znajdują się częściéj formy* mie, cie, sie.

§. 279. Instrumentalis: nademnǫ, Flor. 4, Puł. 5 r., Flor. 2... Puł. 49 v., Flor. 26, 29 (*2 r.*), 34 (*2 r.*), 40 (*3 r.*). 50, 56 (*2 r.*), 68 (*2 r.*), 85 (*3 r*), 87, 118, 118, 129, Puł. 51 r., 55 r., 56 r., 69 r., 69 v., 84 v., 85 v. (*2 r.*), 103 r., 113 r. (*2 r.*), 135 r., 1... r., 172 r., 173 r., 173 v., 175 r., 239 r., 250 r.; nademnǫ, Flor. 14... (Puł. 279 v. na mye); vczǫszily se nademnǫ, Flor. 37. (Puł. 77 r. vczyǫzayǫ mye); bychǫ nyegdy nyewyeszyelyly szye nademnǫ, Puł. 78 v. (Flor. 37. bichǫ nekedi nadweszelili mne); nadmnǫ, Flor. 11... 57; nademnǫ, Puł. 242 r., Wacł. 26 r.; przedemnǫ, Flor. 72, Puł. 142 v.; przedǫmnǫ, Flor. 118; przedemnǫ, Puł. 238 r. (Wacł. 6 ... odemnie); semnǫ, Flor. 33, 37, 49, 54 (*2 r.*), 68, 93, 100, 10..., Puł. 64 v., 78 r., 101 v., 110 r. v., 136 v., 188 v., 197 v., 22... vczinil miloserdze swoie se mnǫ, Flor. 30. (Puł. 59 r. mnye); zamną poydze, Puł. 44 r. (Flor. 22. nasladowacz me).

Z podwojonym znakiem ǫ *tylko w psałterzu Floryjańskim:* ... demnǫǫ, 30, 35 (Puł. 111 v. nademnǫ). *Nadto:* ty czlowecze yedn... semnǫ, Puł. 110 r. (Flor. 54. iedney misli); przedemnǫ, Puł. 180 r. (Flor. 88. w obesrzenu moiem); podemnǫ, Puł. 301 r.

Końcówka wyrażona znakiem ϕ: nademno, Flor. 37. (nademnϕ, Puł. 77 r.); semno, Flor. 85. (semnϕ, Puł. 173 v.); nademno, Puł. 8 r. (Flor. 6. nademnϕ); nademno, Puł. 243 v. (Flor. 118, 65. nademnϕ; Wacł. 28 r. nademna); przedemno, Puł. 78 v. (Flor. 37. w obesrzenu moiem).

W psałterzu Puławskim mną: nademną, Puł. 14 v., 20 v., 47 v., 60 r.; nademnϕ, Flor. 9, 12, 24, 31; vspyeszyly szye przedemną, Puł. 30 v. (Flor. 17. przeszli sϕ me); przedemną, Puł. 31 r., 43 v. (Flor. 17, 22. w obesrzenu moiem); podemnϕ, Flor. 17; podemną, Puł. 32 v. *Por.* welyczyl ges nademna wszytko ymϕ swϕte twoge, Flor. 137. (Puł. 272 v. wyelyczyl yes nadewstko ymyę szwyęte twoye).

Locativus: we mne, Flor. 16, 37, 38, 50, 54, 55, 84, 108, 138, 142; we mnye, Puł. 26 r., 77 v., 80 r., 104 r. (Wacł. 116 v.), Puł. 109 r., 112 v., 171 r., 222 v., 275 v., 280 r.; we mnye, Puł. 57 v. (Flor. 30. w gnewe, *w Puł. więc błąd przepisywacza, por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 219*); we mne spewachϕ, Flor. 68; o mnye spyewaly, Puł. 135 v.; o mne, Flor. 39; o mnye, Puł. 82 v.; pocznye o mnye, Puł. 84 r. (Flor. 39. czϕsti iest mne).

W obu psałterzach mnye: we mnye, Flor. 102, Puł. 201 r.; we mnie, Wacł. 10 r. (Witt. wnutrz mne).

§. 280. Pluralis. Nominativus: my wstali iesmi, Flor. 19; my wstaly, Puł. 37 r.; my wzowemy, Flor. 19; my wzowyem, Puł. 37 r.; my szalosciwi bili, Flor. 34; my nyelyubyezlywy byly, Puł. 68 r.; my swyzwoleny gesm, Flor. 123; my yesmy wyzwolyeny, Puł. 259 r.; my za prawdϕ lud twoy, Flor. 78; ale my lyud twoy, Puł. 162 v.; a mi lud iego, Flor. 94; my lyud pastwy yego, Puł. 190 r.; mi lyud iego, Wacł. 108 v.; on czy vczynyl nas a nye my nas, Puł. 196 r. (Flor. 99. ane oni (*pro:* mi) nas, *por. Nehring, Archiv f. sl. Ph. V. 233*); my gysz szywy geszmy, Flor. 113; my gisz zywy yesmy, Puł. 230 v.

Genetivus: s nas, Flor. 2; z nas, Puł. 2 v.; od nas, Flor. 11, Puł. 19 v.; wisluszay nas, Flor. 19; vslysz nas, Puł. 37 v.; wisluchay nas, Flor. 64, Wacł. 9 v.; vslysz nas, Puł. 126 v.; dla nas; Puł. 134 r.; nas ne pozna, Flor. 73; nas nye pozna, Puł. 148 r., nasmewali sϕ nas, Flor. 79; z nas, Puł. 163 v.; od nas, Flor. 84. Puł. 170 v.; od nasz, Wacł. 68 v.; od nas, Flor. 103. (Puł. 206 r; *brak*); pomny naas gospodne, Flor. 105; pomny nas boze, Puł. 211 r. pomnal gest nas, Flor. 113; pomnyal yest nas, Puł. 230 r.; pomnal nasz, Flor. 135; pomnyal nas, Puł. 270 v.; ne dal gest nas, Flor. 123; nye dal nas, Puł. 259 r.

Dativus: nam, Flor. 4, Puł. 5 v.; zwastowali nam, Flor. 43; nam, Puł. 89 r.; wibral iest nam, Flor. 46; nam, Puł. 95 v.; nan (*sic pro:* nam) se bϕdϕ smacz, Flor. 51; będϕ szye nam szmyacz, Puł. 106 r.; slutowal ies se nam, Flor. 59. (Puł. 118 r. nad namy); day nam, Flor. 59, 84, Puł. 119 r., 171 r.; blogoslaw nam, Flor. 66, Puł. 129 r.; vezini nam, Flor. 67; vczyny nam, Puł. 132 r.; powadali

sǫ nam, Flor. 77; powyadaly nam, Puł. 154 r.; dasz nam, Flor. 78, Puł. 163 v.; gnewacz se bǫdzesz nam, Flor. 84; nam, Puł. 171 r. vtoka vczinil ies se nam, Flor. 89; nam, Puł. 182 r.; czynyl nam, Flor. 102, Puł. 202 r.; odplaczyl nam, Flor. 102; nam, Puł. 202 r. day nam, Flor. 107, Puł. 220 r.; ne nam gospodne ne nam, Flor. 113; nye nam gospodnye nye, Puł. 229 r.; blogoslawyl gest nam, Flor. 113. (Puł. 230 r. nas); pomozy nam, Puł. 91 v. (Flor. 43 wzpomoszi nas); pene poycze nam, Flor. 136; nam, Puł. 271 r.; oplaczyl gys nam, Flor. 136; odplaczyl yes nam, Puł. 271 v.; pokaszy nam, Flor. 79. (Puł. 164 v. pokazy); xpus nam ... wszystko dobre daye, Puł. 115 v.; nam krolewstwa wzyawya, Puł. 169 r.; nam myloszerdze swoye ... raczy pokazacz, Puł. 170 v; pomozy nam boze, Puł. 162 r. (Flor. 78. podpomoszi nas); pokaszi nam, Flor. 84; vkaszy nam, Puł. 171 r.; vkasz nam, Wacł. 69 r.; vspyeszycze knam, Puł. 162 r. (Flor. 78. przeydǫ nas).

§. 281. Accusativus. Właściwéj formy accusativu odpowiadającéj starosłowiańskiemu nᴀ *w obu psałterzach nigdzie już nie znajdujemy. Forma ta jest zastąpiona przez formę genetivu* nas: na nas, Flor. 4, Puł. 5 v.; za nas, Puł. 4 r.; by nas ozywyl, Puł. 4 r.; kristus nas oszwyecza, Puł. 20 r.; za nas vmęczony, Puł. 24 r.; nauczil nas, Puł. 76 v.; zbawyl nas, Puł. 88 v.; nenasrzǫczich nas osromoczil ies, Flor. 43; nyenazrzyącze nas, Puł. 89 v.; od vdrǫczaiǫczich nas, Flor. 43; od męczǫczich nas, Puł. 89 v.; zbawil ies wem nas, Flor. 43; zbawyl wem yes nas, Puł. 89 v.; na nas, Flor. 43, Puł. 89 v.; poloszil ies nas, Flor. 43; nas, Puł. 90 r.; rozproszil ies nas, Flor. 43; rosproszyl yes nas, Puł. 90 r.; nenasrzely nas, Flor. 43; nyenasrzely nas, Puł. 90 r.; osromoczil ies nas, Flor. 43; nas, Puł. 90 r.; dal ies nas, Flor. 43; nas, Puł. 90 r.; poloszil ies nas, Flor. 43; polozyl yes nas, Puł. 90 v.; pocril iest nas, Flor. 43; pokryl yest nas, Puł. 91 r.; prziszlo iest na nas, Flor. 43; weszlo yest na nas, Puł. 90 v.; vsmerzil ies nas, Flor. 43; nas, Puł. 91 r.; zbaw nas, Flor. 43; odkupy nas, Puł. 91 v.; nalezli nas, Flor. 45; nalyeszly nas, Puł. 94 v.; pod nas, Flor. 46, Puł. 95 v.; oprawacz nas, Flor. 47; oprawyacz nas, Puł. 97 v.; odpǫdzil ies nas, Flor. 59 (2 r.); odpędzyl yes nas, Puł. 118 r., 119 r.; zkazil ies nas, Flor. 59; skazyl yes nas, Puł. 118 r.; napogil ies nas, Flor. 59; napoyl yes nas, Puł. 118 v.; prziwedze zamǫczaiǫcze nas, Flor. 59; nas, Puł. 119 r.; kusil ies nas, Flor. 65; nas, Puł. 127 v.; Xlogoslaw *(sic)* nas, Flor. 66; blogoslaw nas, Puł. 129 v.; wizwol nas, Flor. 78; wyzwol nas, Puł. 162 r.; obroczi nas, Flor. 79 *(2 r.)*, 84; obroczy nas, Puł. 163 r., 163 v., 170 v.; nawroczi nas, Wacł. 11 v., 68 v.; zbawoni vczinil nas, Flor. 79; zbawyony vczynyl nas, Puł. 163 r.; nas vsmerzil, Flor. 89; nas vsmyerzal, Puł. 183 v.; poloszil ies nas, Flor. 79; polozylesz nas, Puł. 163 v.; karmicz bǫdzesz nas, Flor. 79; nas, Puł. 163 v.; obrocy nas, Flor. 79; obroczy nas, Puł. 164 v.; oszywisz nas, Flor. 79, 84; ozywysz nas, Puł. 164 v., 171 r.; za nas, Puł. 174 v.; myloserdzym nas ranym pozdrowyl, Puł. 181 v.; nas vsmę-

rzil, Flor. 89; nas vsmyerzal, Puł. 183 v.; vczinil nas, Flor. 94; vczynyl nas, Puł. 190 r.; nas, Wacł. 108 v.; on vczinil nas ane oni nas, Flor. 99; onczy vczynyl nas a nye my nas, Puł. 196 r.; stworzyl nas, Puł. 196 r.; nawyedzy nas, Flor. 105; nawyedzy nas, Puł. 211 r.; sberzy nas, Flor. 105; zbyerzy nas, Puł. 214 v.; zbawony vczyn nas, Flor. 105, Puł. 214 v.; opǫdzyl yesz nas, Flor. 107; odpędzyl nas, Puł. 220 r.; poszarby nas, Flor. 123; pozarlaby byla nas, Puł. 258 v.; na nas, Flor. 123 (*2 r.*), Puł. 258 v. (*2 r.*); bychǫ polknaly nas, Flor. 123; polknęlyby nas, Puł. 258 v.; odkvpil nas, Flor. 135; odkupyl nas, Puł. 270 v.; pytaly nas, Flor. 136, Puł. 271 r.; odwedly nas, Flor. 136; odwyedly nas, Puł. 271 r.; wodly naz, Flor. 136; wyedly nas, Puł. 271 r.; nas tako zbawyl, Puł. 52 r.; nas od zlych brony, Puł. 287 v.; na nas, Puł. 64 r. (Flor. 32. nad namy); mnyano nas, Puł. 91 v. (Flor. 43. mnimany iesmi); wzpomoszi nas, Flor. 43. (Puł. 91 v. pomozy nam); podpomoszi nas, Flor. 78. (Puł. 162 r. pomozy nam); przemogly na nas, Puł. 125 r. (Flor. 64. nad nami); blogoslaw nas, Puł. 129 v. (Flor. 66. *brak*); wwyodl ies nas w szydlo, Puł. 127 v. (Flor. 65. wwodl ies w sydlo); na nas, Puł. 183 v. (Flor. 89. nad nami; Wacł. 15 v. nad namy); napomynayǫ nas, Puł. 210 v., 218 v.; napomynayǫcz nas, Puł. 262 r., 283 v.; przeydǫ nas, Flor. 78. (Puł. 162 r. vspyeszycze k nam); blogoslawyl yest nas, Puł. 230 r. (Flor. 113. nam).

Instrumentalis: s namy, Flor. 45 (*2 r.*), Puł. 95 r., 95 v.; nad namy, Flor. 116, 122, 233 r., 258 r. (Wacł. 91 v. nademna); nad nami, Flor. 66 (*2 r.*); nad namy, Puł. 129 r. (*2 r.*); medzy namy, Flor. 123; myedzy namy, Puł. 258 v.; opyekaocz szye będze namy, Puł. 96 v.; nad namy, Flor. 32. (Puł. 64 r. na nas); slyutowal yes szye nad namy, Puł. 118 r. (Flor. 59. slutowal ies se nam); przemogla se nad nami, Flor. 64. (przemogly na nas, Puł. 125 r.); nad namy, Puł 204 v. (Flor. 103. nad nymy; Witt. nad nimi); s namy, Puł. 260 r. (Flor. 125. s wamy).

Locativus: czso vczinil ies w nas, Flor. 67; czo yes vczynyl w nas, Puł. 133 r. (*quod operatus es in nobis*); gospodzyn byl w nas, Flor. 123, Puł. 258 v.

§. 282. Zaimek osoby drugiéj. Singularis. Nominativus. W obu psałterzach ty: Flor. 3, Puł. 4 r., Wacł. 118 v., Flor. 8, 15, 24, 37, 58, 64, 67, 70, 73 (*2 r.*), 75 (*2 r.*), 76, 81, 82, 85, 88 (*4 r.*), 91, 92, 98, 101 (*4 r.*), 107, 108, Puł. 12 v., 24 r, 46 r., 78 v., 116 v., 125 r., 131 r., 139 v., 148 v. (*2 r.*), 151 r. (*2 r.*), 153 r., 167 r., 169 r., 172 v., 177 v. (*2 r.*), 179 r., 180 r., 186 r., 187 r. (ti, Wacł. 124 r.), 195 r., 199 r. (*2 r.*), 200 v. (*2 r.*), 220 r., 223 r.; ty, Flor. 113, 117 (*2 r.*), 118, 118, 65, 97, 113, 131, 138 (*4 r.*), 139, 141 (*2 r.*), 144 (*2 r.*), Isai sec., Puł. 228 v., 235 v., 236 r. v., 243 r., 247 r., 248 r. (Wacł. 28 r., 36 r., 38 r. ti), 265 r., 273 v. (*2 r.*), 274 r. (*2 r.*), 274 v., 276 v., 279 r. (*2 r.*), 285 v. (*2 r.*), 294 r.; yegoszesz ty vderzyl, Puł. 137 r. (Flor. 68. iegosz iesz vderzyl); ty yesz pop, Puł. 224 v. (Flor. 109. yes pop).

W psałterzu Floryjańskim ti, *a w Puławskim* ty: ti, Flor. 2, 6, 21, 22, 26, 30 (*3 r.*), 31 (*2 r.*), 38, 39 (*4 r.*), 40, 42, 43, 49 (*2 r.*), 54, 58, 59, 60, 68 (*2 r.*), 69, 70 (*3 r.*), 73 (*5 r.*), 84, 85 (*3 r.*), 88 (*2 r.*), 89, 90 (*2 r.*), 93, 96, 98 (*2 r.*); ty, Puł. 3 r., 8 v., 40 r., 43 v., 51 r., 56 v., 57 r., 58 r., 60 v. (*2 r.*), 80 v., 82 r., 82 v., 83 r., 84 r., 85 v., 88 r., 89 v., 102 r. (*2 r.*), 110 r., 116 v., 119 r., 120 r., 134 v., 136 v., 139 r., 139 v. (Wacł. 98 v. thy), 139 v., 140 r., 148 r. (*2 r.*), 148 v. (*3 r.*), 172 r., 172 v., 173 r., 177 v., 178 v., 182 r., 184 r., 184 v., 188 v., 193 r., 195 r., 195 v.; ti, Flor. 21 (*2 r.*), 54; thy, Puł. 40 v., 41 v., 111 r.

Genetivus. W obu psałterzach czebe: szulayǫ (*sic*) czebe, Flor. 68; szukayǫ czebe, Puł. 135 r.; posrzod czebe, Flor. 134; posrzod czebe, Puł. 268 r.; ne zpomenǫ czebe, Flor. 136; nye wspomyenę czebe, Puł. 271 v.; ot czebe, Flor. 138; od czebe, Puł. 274 v.; krome czebe, Flor. Ann., Puł. 295 r.

We Floryjańskim czebe, *w Puławskim* czyebye: czebe pomnal, Flor. 68; czyebye wspomyenal, Puł. 9 r. (*w znaczeniu accusativu*); czebe, Flor. 9; szukayączich czyebye, Puł. 14 v.; szukalo iest czebe, Flor. 26; czyebye, Puł. 51 r.; boiǫczim se czebe, Flor. 30; czyebye, Puł. 59 r.; v czebe, Flor. 21, 35, 38; v czyebye, Puł. 42 r., 71 r., 81 r.; pomnecz bǫdǫ czebe, Flor. 41; czyebye, Puł. 87 r.; anismi zapomneli czebe, Flor. 43; czyebye, Puł. 91 r.; boiǫczim se czebe, Flor. 59; czyebye, Puł. 118 v.; szǫdala czebe, Flor. 62; sǫdala czyebye, Puł. 122 v.; czakaiǫ czebe, Flor. 68; czyebye, Puł. 135 r.; v czebe, Flor. 72; v czyebye, Puł. 146 r.; od czebe, Flor. 72; przes czyebye (*w znaczeniu accusativu*), Puł. 146 r.; gisz se oddalaiǫ od czebe, Flor. 72; od czyebye, Puł. 146 v.; odstǫpaiǫ od czebe, Flor. 72; czyebye odstǫpayǫ, Puł. 146 v.; od czebe, Flor. 83; od czyebye, Puł. 169 v.; ne przecladaly czebe, Flor. 85; nye stawyly czyebye, Puł. 173 r.; w posrzod czebe, Flor. 115; czyebye, Puł. 232 v.; boyǫczych se czebe, Flor. 118, 57; czyebye, Puł. 242 v.; czebie, Wacł. 27 r.; gysz se boyǫ czebe, Flor. 118, 73; czyebye, Puł. 244 r.; czebie, Wacł. 29 r.; boyǫczy sǫ czebe, Flor. 118, 73; czyebye, Puł. 244 v.; czebie, Wacł. 30 r.; gen czebe strezesze (*sic*), Flor. 120; yen czyebye strzecz będze, Puł. 256 r.; strzeze czebe, Flor. 120; czyebye, Puł. 256 r.; bǫdze strzdz czebe, Flor. 120; czyebye, Puł. 256 v.; v czebe, Flor. 129; v czyebye, Puł. 263 v.; u cziebie, Wacł. 19 r.

W psałterzu Puławskim inna pisownia téj formy: od czebe, Flor. 20; od czyebie, Puł. 38 r.; szukaiǫczi czebe, Flor. 39; cziebie, Puł. 83 v.; pomnyal yesm cziebie, Puł. 123 r. (Flor. 62. pamǫczen iesm bil cze); czebe ne znaly, Flor. 78; czebie nyeznayǫ, Puł. 161 v.; wesrzod czebe, Flor. Isai.; weszrod czebie, Puł. 293 r.; ne odchodzimi od czebe, Flor. 79; od czyebe, Puł. 164 v.; zapomnaly czebe, Flor. 136; czyebe, Puł. 271 r.; ot czebe, Flor. 138; od czyebe, Puł. 274 v.; od czebe ne sǫ scrity, Flor. 68. (Puł. 134 v. przed tobǫ); bichǫ strzegli czebe, Flor. 90. (Puł. 185 r. aby cze strzegly).

W znaczeniu accusativu: chwalycz czebe, Flor. Isai sec., Puł. 294 v.; czebe prosycz, Flor. 5; czyebye prossycz, Puł. 6 v.; rozdraznili sǿ czebe, Flor. 5; czyebye, Puł. 7 v.; czebe cirzpal iesm, Flor. 24; czyebye, Puł. 46 r.; chwalicz czebe bǿdǿ, Flor. 25; czyebye, Puł. 49 v.; yesm wezwal czyebye, Puł. 58 v. (Flor. 30. iesm wezwal); corunvge czebe czebe, Flor. 102; koronuye czyebye, Puł. 201 v.; koronuge czebie, Wacł. 10 v.; chwalycz czebe, Flor. 113, 117; czyebye, Puł. 230 v., 235 r.; mylvyǿczym czebe, Flor. 121; czyebye, Puł. 257 r.; chwalycz bǿdǿ czebe, Flor. Isai.; czyebye, Puł. 292 v.; cochali czebe, Flor. 44; kochaly sǿ czebye, Puł. 93 r.; chwalcze czebe, Flor. 144; czebie, Puł. 284 v.; ya dzysza porodzyl czyebe, Puł. 3 r. (Flor. 2. cze); czyebye będzye wyznawal, Puł. 9 r. (Flor. 6. *brak*); iesm cirzpal czebe, Flor. 24. (Puł. 48 r. czye); witargnǿ czebe, Flor. 49. (Puł. 102 r. czie); nenawidzeli czebe, Flor. 82. (Puł. 167 v. cze); wziwaiǿczim czebe, Flor. 85. (Puł. 172 v. czie); przeydze czebe, Flor. 87. (Puł. 176 r. vprzedzy cze); zaslony czebe, nosicz bǿdǿ czebe, Flor. 90. (Puł. 184 r., 185 r. cze); ogarne czbe (*sic*), Flor. 90. (Puł. 184 r. cze); czyebye proszę, Puł. 52 r. (Flor. 27. ku tobe); chwalycz czebe, Flor. Isai sec. (Puł. 294 v. spowyedacz sze tobie); blogoslaw cebe, Flor. 127. (Puł. 262 r. czy); chalycz bodze cze albo czebe, Flor. 118, 169; czyebye, Puł. 254 v.; czebie, Wacł. 116 r.; blogoslaw czyebye, Puł. 267 r. (Flor. 133. czǿ); wzowę czyebye, Puł. 272 v. (Flor. 137. czǿ; Wacł. 136 v. czie).

§. 283. Dativus. W obu psałterzach tobe: ymǿ tobe bog, Flor. 82; ymyę tobe bog, Puł. 169 r.

W psałterzu Floryjańskim tobe, *w Puławskim zaś* tobie: lubo bǿdz tobe, Flor. 39; tobie, Puł. 83 v.; swatczicz bǿdǿ tobe, Flor. 49; tobie, Puł. 101 r.; pokazal iesm se tobe, Flor. 62; tobie, Puł. 122 v.; tobe wroczona bǿdze, Flor. 64; tobie, Puł. 125 r.; ktobe, Flor. 64, 68; ktobie, Puł. 125 r., 135 v.; spewacz bǿdze tobe, Flor. 65; tobie, Puł. 127 r.; dam tobe, Flor. 65; tobie, Puł. 128 r.; spowadaycze se tobe, Flor. 66 (*2 r.*); tobie, Puł. 129 r. (*2 r.*); tobe offerowacz bǿdǿ, Flor. 67; tobie, Puł. 133 r.; kto iest rowen tobe, Flor. 70; rowyen tobie, Puł. 141 r.; kto przeciwi se tobe, Flor. 75; tobie, Puł. 151 r.; rowennik tobe, Flor. 82; rowyen będze tobie, Puł. 167 v.; przeciw tobe, Flor. 82; przeczyw tobie, Puł. 168 r.; ku tobe, Flor. 85 (*2 r.*); ku tobie, Puł. 172 r. (*2 r.*); k tobe, Flor. 85, 87, 101; k tobie, Puł. 172 v., 175 v., 198 r.; ne iest rowennik tobe, Flor. 85; nye yest rowyen tobie, Puł. 172 v.; ku tobe, Flor. 87, 90; k tobie, Puł. 176 r., 184 v.; ku tobie, Wacł. 116 r.; azali przistane tobe stolecz lichoti, Flor. 93; aza lpy przy tobie stoliecz zloszczy, Puł. 189 r.; gǿscz bǿdǿ tobe, Flor. 107; pyacz będę tobie, Puł. 219 r.; ku tobe, Flor. 118, 145; ku tobie, Puł. 252 r.; czsocz przylosǿ tobe, Flor. 119; czo przylozǿ tobie, Puł. 255 v.; csocz dadzǿ tobe, Flor. 119; tobie, Puł. 255 v.; oplaczy tobe, Flor. 136; tobie, Puł. 271 v.; bǿdǿ gǿscz tobe, Flor. 137; będę pyal tobie, Puł. 272 r.; pyacz banda tobie, Wacł. 136 v.; kv tobe, Flor. 140 (*2 r.*), 141;

k tobie, Puł. 277 v., 278 r., 279 r.: wolacz bódó kv tobe, Flor. 140; k tobie, Puł. 277 v.; dvaza morza yako sciana przs wody tobe, Flor. 142; tobie, Puł. 280 v.; pyacz bódó tobe, Flor. 143; tobie, Puł. 282 v.; blogoslaweze tobe, Flor. 144: tobie, Puł. 284 v.; bódze spowedacz tobe, Flor. Isai sec.; będze szye spowyadacz tobie, Puł. 294 v.; kto bodoben tobe, Flor. Moy.: kto rowyen tobie, Puł. 297 v.; kto rowen tobe, Flor. Moy.; tobie, Puł. 297 v.: powyedzó tobie, Puł. 302 v.

We Floryjańskim tobe, *w Puławskim* tobye: tobe gospodne, Flor. 9; tobye gospodnye, Puł. 13 v.: tobe, Flor. 17; tobye, Puł. 34 r.; k tobe, Flor. 24, 29 (*2 r.*). 30, 31. 41, 58, 62; ktobye, Puł. 45 v. (Wacł. 80 r.), Puł. 55 r., 55 v., 59 v., 61 r., 86 r., 117 r., 122 r.; ku tobe, Flor. 26, 27; ktobye, Puł. 51 r., 52 r ; tobe rzeclo iest, Flor. 26; tobye, Puł. 51 r.; aby pala tobe slawa, Flor. 29; aby pyala tobye, Puł. 56 r ; spowadacz se bódze tobe, Flor. 29; tobye, Puł. 55 v.; kto rowennyk tobe, Flor. 34, 39, 88; tobye, Puł. 67 v., 82 r., 177 v.; zgrzeszil iesm tobe, Flor. 40; tobye, Puł. 84 v.; narodzili só se tobe, Flor. 44; narodzyly szye tobye, Puł. 94 r. ; ne powem tobe, Flor. 49; tobye, Puł. 101 v.; bódó tobe podobni, Flor. 49; tobye, Puł. 102 v.; tobe samemu, Flor. 50: tobye, Puł. 103 v.; tobe, K. Świdz.; ku tobe se obroczó, Flor. 50; k tobye, Puł. 104 v.; offerowacz bódó tobe, Flor. 53; będę obyewacz (*sic*) tobye, Puł. 108 r.; obiatowacz bada tobie, Wacł. 3 r.; ziawil iesm tobe, Flor. 55; tobye, Puł. 112 r.; tobe spewacz bódó, Flor 58; tobye, Puł. 118 r; ku tobe, Flor. 60; ktobye, Puł. 119 v.; clanacz se bódze tobe, Flor. 65; tobye, Puł. 127 r.; tobe, Flor. 61; tobye, Puł. 122 r.; rozliczicze tobe czalo moie, Flor. 62; rozlycznye tobye, Puł. 122 v.; laialy tobe, Flor. 78; przyganyaly tobye, Puł. 162 v.; me (*pro:* ne) przistópi k tobe zle, Flor. 90; k tobye, Puł. 184 v.; czo gest tobe, Flor. 113; tobye, Puł. 228 v.; dobrze vczynil tobe, Flor. 114; tobye, Puł. 231 v.; tobe wzdam, Flor. 115; tobye, Puł. 232 r.; abych ne grzeszyl tobe, Flor. 118; tobye, Puł. 237 r.; tobie, Wacł. 5 r.; spowedacz bódó se tobe, Flor. 118; tobye, Puł. 236 v.; tobie, Wacł. 4 v.; na chwalene tobe, Flor. 118, 57; tobye, Puł. 242 v. (Wacł. 27 r. ku chwalenyu czebie); molwyl gesm tobe, Flor. 118, 161; molwylesm tobye, Puł. 253 v.; wolal gesm ku tobe, Flor. 118, 145; ku tobye, Puł. 251 v.; szvkal gesm dobra tobe, Flor. 121; tobye, Puł. 257 v.; ktobe, Flor. 122; ktobye, Puł. 257 v.; kthobye, Wacł. 91 r.; dobrze tobe bódze, Flor. 127; tobye, Puł. 261 v.; ktobe, Flor. 129; ku tobye, Puł. 263 r.; ktobie, Wacł. 18 v.; kv tobe, Flor. 142 (*2 r.*); ktobye, Puł. 280 v., 281 r.; wspomenó tobe, Flor. Isai sec.; wspomyonę tobye, Puł. 294 r ; zyawy tobye, Puł. 302 v. *Nadto:* ku tobe wolaly, Flor. 21. (Puł. 40 r. *brak*); proszó ku tobe, Flor. 27. (Puł. 52 r. czycbye proszę); postawó przecyw tobe, Flor. 49. (Puł. 102 v. postawyę opak); spowadacz se bódzem tobe, Flor. 43. (Puł. 90 r. chwalicz cze będzem); spowadayсze so tobe, Flor. 66. (Puł. 129 v. *brak*), spowadaióczey se tobe, Flor. 73. (Puł. 148 v. chwalyóczych czie; Wacł. 19 v. chwalaczich cziebie); spowadami se tobe, Flor. 74. (Puł. 149 v.

chwalycz czye boze będzemy); spowadacz se bǫdze tobe, Flor. 75. (Puł. 151 v. będze czye chwalicz); spowadacz se bǫdǫ tobe, Flor. 85. (Puł. 173 r. chwalicz cze będę); sbowadacz *(sic)* se bǫdǫ tobe, Flor. 87. (Puł. 175 v. chwalicz cze będǫ); kayacz szye tobye, Puł. 9 r. (Flor. 6. se bǫdze kaiacz); sklonyly przeczyw tobye, Puł. 39 r. (Flor. 20. w czo, *zamiast:* w czǫ); wroczę chwaly tobye, Puł. 112 v. (Flor. 55. wroczǫ chwalena twoia); tobie slusza chwala, Puł. 125 r. (Flor. 64. czebe slusza chwala); wszystko sluzy tobye, Puł. 245 v.; wsitki rzeczi sluza tobie, Wacł. 34 v. (Flor. 118, 89. wszytko slwdzy twoge); spowyadacz sze tobie, Puł. 294 v. (Flor. Isai sec. chwalycz czebe).

W psałterzu Floryjańskim tobye: tobye dam szemyǫ, 104; tobie dam zyemę, Puł. 208 r.

Obok téj pełnéj formy jest entyklityczna niejako forma dativu ći, *odpowiadająca starosłowieńskiemu* ти: day czy, Flor. 19, Puł. 36 v.; znan czi iesm vczinil, Flor. 31; czy, Puł. 60 v.; rozum czi dam, Flor. 31; czy, Puł. 61 r.; spowadacz czi se bǫdǫ, Flor. 34; spowyadacz czy szye będe, Puł. 68 v.; psalm czi rzekǫ, Flor. 56; czy, Puł. 114 r.; on czi vczini, Flor. 36; on czy vczyny, Puł. 72 v.; spowadacz czi se bǫdze, Flor. 48; sspowyadacz czy szye, Puł. 100 r.; rozum czi dam, Flor. 31. (Puł. 61 r. rozum dam); spowadacz czi se, Flor. 42, 44, 51. (Puł. 88 v., 94 v. chwalycz czye), 106 v.; spowadacz czi se bǫdǫ, Flor. 56, 70. (Puł. 114 r., 141 v. chwalycz czie); spowadacz czi se bǫdzem, Flor. 78. (Puł. 162 v. chwalycz czie będzem); onczy vczynyl nas, Puł. 196 r. (Flor. 99. on vczinil); pyacz czy będę boze, Puł. 196 v. (Flor. 100. tobe); blogoslaw czy gospodzyn, Puł. 262 r. (Flor. 127. blogoslaw cebe); dam cy pogany, Flor. 2; damczy pogany, Puł. 3 r.; wzdam czy, Puł. 128 r. (Flor. 65. offerowacz bǫdǫ tobe); spyewacz czy będę, Puł. 141 v. (Flor. 70. tobe).

Forma przyczepna -ć: bocz se ieszcze spowadacz bǫdǫ, Flor. 42; bocz, Puł. 88 v.; gdicz bǫdǫ pwacz, Flor. 70. (Puł. 141 v. gdy będę pyacz tobie).

Dwie formy dativu tj. jednę enklityczną przyczepną -ć, *i drugą pełną* tobie *przy jednym czasowniku, znajdujemy w dwu miejscach psałterza Floryjańskiego:* czsocz przylosǫ tobe, csocz dadzǫ tobe, Flor. 119. (Puł. 255 v. czo przylozǫ tobie, czo dadzǫ tobie).

§. 284. Accusativus. W obu psałterzach występuje dość często ćę: pwaiǫcze w czǫ, Flor. 16; w czę, Puł. 26 v.; w czǫ porzuczon iesm, Flor. 21; w czę, Puł. 40 v.; pwaly iesmy w czǫ, Flor. 32; w czę, Puł. 64 r.; w czǫ sǫ pwali, Flor. 21; w czyę, Puł. 40 r.; w czǫ pwam, Flor. 24; w czyę, Puł. 46 r.; w czǫ gospodne pfal iesm, Flor. 24, 30; w czyę, Puł. 48 r., 56 v,; w czǫ pwal iesm, Flor. 30, 37; w czyę, Puł. 58 r., 78 v.; gisz pwaio w czǫ, Flor. 30; w czyę, Puł. 59 r.; prze czǫ, Flor. 43; prze czyę, Puł. 91 r.; lud pod czǫ padne, Flor. 44; pod czyę, Puł. 92 v.; pwacz bǫdǫ w czǫ, Flor. 54, 55; w czyę, Puł. 111 r., 111 v.; w czǫ pwa dusza moia, Flor. 56; w czyę, Puł. 113 r.; w czǫ iesm gospodne pwal, Flor. 70; w czyę, Puł. 139

r. (Wacł. 98 r. w thobye); iensz pwa w czǫ, Flor. 83; w czyę, Puł. 170 v.; pwaiǫczego w czǫ, Flor. 85; w czyę, Puł. 172 r.; w czǫ pfal gesm, Flor. 140; w czyę, Puł. 278 r.; w czǫ pfayǫ, Flor. 144; w czyę, Puł. 285 r.

Raz znajdujemy jako accusativus formę -ć, która właściwie występuje w dativie zamiast ći, bo iesm przecz cirzpal, Flor. 68. *Że jestto accusativus zaimka osobowego* ty, *a nie zaimka* co, *widzimy z psałterza Puławskiego, gdzie czytamy:* bo yesm przeczę czyrpyal. *Być może, że działała na użycie téj formy w accusativie analogija zaimka* ji *przy podobnych przyimkach, jak np.* nań, zań.

W następujących przykładach ginie w psałterzu Puł. dźwięk nosowy w końcówce (przynajmniéj graficznie): bǫdǫ chwalycz czǫ, Flor. 117; będę chwalicz cze, Puł. 235 v.; chwalycz czǫ bǫdǫ, Flor. 137; chwalicz cze będǫ, Puł. 272 v.; czye, Wacł. 137 r.; nenawydzely sǫ czǫ, Flor. 138; cze, Puł. 275 v.; wyszycz czǫ bǫdǫ, Flor. 144; wyszycz cze będę, Puł. 283 v.; blogoslawycz czǫ bǫdǫ, Flor. 144; cze, Puł. 284 r.; naszycza czǫ, Flor. 147; nasyczy cze, Puł. 289 r.; nasitza cye, Wacł. 133 r.; ne bǫdze szecz czǫ, Flor. 120; nyebędze zecz czie, Puł. 256 r.; czyrpial gesm czǫ, Flor. 129; czie, Puł. 263 v. (Wacł. 19 r. czirpyalem czebie); ne poloszǫ czǫ, Flor. 136; czie, Puł. 271 v.; chwalycz bǫdǫ czǫ, Flor. 117; czye, Puł. 236 r.; chwalicz cye banda, Wacł. 136 r.; wrodzyl gesm czǫ, Flor. 109; vrodzylesm czye, Puł. 224 r.; powszǫ (*sic*) czǫ, Flor. 117; powyszszę czye, Puł. 236 r.; chwalycz czǫ bǫdǫ, Flor. 137, 138; czye, Puł. 272 r., 274 v.

W psałterzu Floryjańskim accusativus czǫ, *w Puławskim zaś inny przypadek:* szukal gesm czǫ, Flor. 118. (Puł. 237 r. czyebe: Wacł. 5 r. cziebie); Ilogoslaw (*sic*) czǫ, Flor. 133. (Puł. 267 r. Blogoslaw czyebye); wzowǫ czǫ, Flor. 137. (Puł. 272 v. czyebye); wzowa czie, Wacł. 136 v.; iesm pwal w czǫ, Flor. 15; gesm w czǫ pfal, Flor. 142. (Puł. 24 r., 280 v. w tobye); sclonlli sǫ se w czo (*sic pro:* czǫ), Flor. 20. (Puł. 39 r. sklonyly przeczyw tobye).

W psałterzu Floryjańskim mamy także wiele form z zatraconym rynezmem: gisz cze szukaiǫ, Flor. 69; gisz cze szukayǫ, Puł. 138 v.; widzeli sǫ cze, Flor. 76; wydzaly cze, Puł. 153 v.; zbawil iesm cze, Flor. 80; zbawylesm cze, Puł. 165 v.; rozgarzali cze, Flor. 83; rozgarzaly cze, Puł. 181 v.; nyenawydzely cze, Puł. 167 v. (Flor. 82. nenawidzeli czebe); chwalycz cze bǫdǫ, Flor. 107; cze, Puł. 219 r.; będǫ noszycz cze, Puł. 185 r. (Flor. 90. nosicz bǫdǫ czebe); wydzaly cze wody, Puł. 300 r.

We Floryjańskim cze, *w Puławskim* czye *lub* czie*:* wisluszay cze gospodzin, vchoway cze, Flor. 19; czie, czye, Puł. 36 v.; gisz proszǫ cze, Flor. 24; czyrpyǫ czie, Puł. 46 r.; powiszǫ cze, Flor. 29; powyszszę czye, Puł. 55 r.; prosicz cze bǫdze, Flor. 31; czye, Puł. 60 v.; powiszi cze, Flor. 36; powyszy czie, Puł. 75 v.; blogoslawil cze bog, Flor. 44; czye, Puł. 92 r.; odwedze cze, Flor. 44; odwyedzye czye, Puł. 92 v.; pomazal cze, Flor. 44; pomaszczil czye, Puł.

93 r.; gdi cze s◊dz◊, Flor. 50; czie, Puł. 103 v.; bog zkazi cze, Flor. 51; czye, Puł. 106 r.; chwalicz cze b◊d◊, Flor. 62; czie, Puł. 122 v.; przegarai◊czich cze, Flor. 68; czie, Puł. 135 r.; gisz s◊ cze nenasrzeli, Flor. 73; nyenasrzely czye, Puł. 149 v.; widzeli s◊ cze, Flor. 76; wydzely czie, Puł. 153 v.; kusil iesm cze, Flor. 80; kuszylesm czie, Puł. 165 v.; poswatcz◊ cze, Flor. 80; poszwyatczę czie, Puł. 165 v.; wisluszal iesm cze, Flor. 80; wysluchalesm czie, Puł. 165 v.; chwalicz cze b◊d◊◊, Flor. 83; czye, Puł. 169 v.; wzow◊ cze, Flor. 101; czie, Puł. 198 r.; chwalycz cze, Flor. 110; czye, Puł. 225 r., 149 v. (Flor. 74. spowadami se tobe); on cze odkarmy, Flor. 54; czie, Puł. 111 r.; blogoslawicz cze b◊d◊, Flor. 62; czie, Puł. 122 v.; gisz cze nenawidzeli, Flor. 73; czie, Puł. 147 r.; wiwodl iesm cze, Flor. 80: czie, Puł. 166 r.; milowacz cze, Flor. 17; czye, Puł. 28 r.; wzowem cze, Flor. 19; czye, Puł. 37 v.; gisz cze nenazrz◊, Flor. 20; czye, Puł. 38 v.; chwalicz cze, Flor. 21, 34, czye, Puł. 41 v., 69 r.; prosicz cze, Flor. 31; czye, Puł. 60 v.; naucz◊ cze, Flor. 31; czye, Puł. 61 r.; wedz◊czim cze, Flor. 35; czye, Puł. 71 v.; karacz b◊d◊ cze, Flor. 49 *(2 r.)*; czye, Puł. 101 r., 102 v.; wynese cze, Flor. 51; czye, Puł. 106 r.; wzow◊ cze, Flor. 55; czye, Puł. 112 v.; wicr◊czi cze, Flor. 51. (Puł. 106 r. wykrączy); chalycz bodze cze albo czebe, Flor. 118, 169. (Puł. 254 v. czyebye; Wacł. 116 r. czebie); porodzil iesm cze, Flor. 2. (Puł. 3 r. czyebe); pam◊czen iesm bil cze, Flor. 62. (Puł. 123 r. pomnyal yesm cziebie).

W psałterzu Puławskim accusativus, we Floryjańskim zaś inny przypadek: chwalicz cze, Puł. 90 r. (Flor. 43. spowadacz se tobe); chwalicz czie, Puł. 106 v. (Flor. 51. spowadacz czi se); chwalycz cze będę, Puł. 141 v. (Flor. 70. spowadacz czi se b◊d◊); dusz chwaly◊czych czie, Puł. 148 v. (Flor. 73. dusze spowadai◊czey se tobe; Wacł. 19 v.; dusze chwalaczich cziebie); chwalycz czie będzem, Puł. 162 v. (Flor. 78. spowadacz czi se b◊dzem); wszem wzyway◊czym czie, Puł. 172 v. (Flor. 85. czebe); chwalicz cze będę, Puł. 173 r. (Flor. 85. spowadacz se b◊d◊ tobe); chwalicz cze będ◊, Puł. 175 v. (Flor. 87. sbowadacz se b◊d◊ tobe); vprzedzy cze, Puł. 176 r. (Flor. 87. przeydze czebe); zaslony cze, Puł. 184 r. (Flor. 90. czebe); ogardnye cze, Puł. 184 r. (Flor. 90. ogarne czbe); yesm czyrpyal czye, Puł. 48 r. (Flor. 24. czebe); ztwyrdzę na czye, Puł. 61 r. (Flor. 31. sczwirdz◊ na tobe); chwalycz czye, Puł. 88 v., 94 r. (Flor. 42, 44. spowadacz czi se); będze czye chwalicz, Puł. 151 v. (Flor. 75. spowadacz se b◊dze tobe); wytargnę czie, Puł 102 r. (Flor. 49. czebe); chwalycz czie, Puł. 114 r., 149 v. (Flor. 56. spowadacz czi se, 74. spowadami se); poydzy yam czye slowo boze czy◊gnye, Puł. 241 r.; stworzyl czie, Puł. 302 v.; yenze czie vrodzyl, Puł. 304 r.

§. 285. Instrumentalis: przed tob◊, Flor. 5, 18, 37, 38, 50, Puł. 6 v., 36 r., 77 v., 80 r., 103 v.; przed tob◊, Flor. 37; przed thob◊, Puł. 77 v.; przed tob◊, Flor. 85; przettob◊, Puł. 172 v.; przedtob◊, Flor. 87, Puł. 174 v., Flor. 38. (Puł. 80 v. vczyebye); przed tob◊, Puł. 85 v. (Flor. 40. w obezrzenu twoiem); za tob◊, Flor. 62,

Puł. 123 r.; stobǫ, Flor. 72, 109, 138, Puł. 146 r., 224 r., 275 r.; nad tobǫ, Flor. 39, Puł. 83 v.; tobǫ wytargnyon będę spokussy, Puł. 31 v. (Flor. 17. w tobe); zelszǫ tobǫ nyeprzyaczele twogy, Puł. 127 r. *w przykładzie tym forma* tobǫ *stoi zamiast dativu* tobe, *jak mamy w odpowiednim miejscu Flor* selszǫ tobe, 65.

Locativus. W obu psałterzach tobe: rzeczona sǫ o tobe, Flor. 86; powyedany sǫ o tobe, Puł. 174 r.

W psałterzu Floryjańskim tobe, *w Puławskim* tobye: w tobe, Flor. 9, 43, 70, 86; w tobye, Puł. 13 v., 89 v., 139 v., 174 v; w tobe, Flor. 62; o tobye, Puł. 123 r.; o tobe, Flor. 121; o tobye, Puł. 257 v.

W Puławskim tobie: przi tobe, Flor. 5; przy tobie, Puł. 6 v.; w tobe, Flor. 69, 70, 80, 84; w tobie, Puł. 138 v., 139 v., 165 v., 171 r. (w thobye, Wacł. 69 r.); v tobe, Flor. 147; w tobie, Puł. 289 r., Wacł. 133 r.; o tobe, Flor. 90; o tobie, Puł. 185 r.; w *tobe* witargnon bǫdǫ, Flor. 17. (Puł 31 v. tobǫ wytargnyon będǫ).

§. 286. Pluralis. Nominativus: zabyacze se wszistczi wi, Flor. 61; wy, Puł. 121 r.; wy za prawdǫ iaco ludze, Flor. 81; wy, Puł. 167 r.; blogoslaweny wy, Flor. 113; blogoslawyeny wy, Puł. 230 r.

Genetivus. Forma genetivu was *występuje tylko w znaczeniu accusativu zamiast formy* wy: nauczǫ was, Flor. 33; nauczę was, Puł. 65 v.; nad was, Flor. 113 *(2 r.)*, Puł. 230 r. *(2 r.)*; na was, Flor. 128, Puł. 263 r.; was zaszczyczǫ, Puł. 306 v.

Dativus: blogoslawylysmy wam, Flor. 117, Puł. 235 v.; oswecyl wam, Flor. 117; szwyeczyl wam, Puł. 235 v.; prosznoszcz gest wam, Flor. 126; proznoszcz yest wam, Puł. 261 r.; blogoslawylismy wam, Flor. 128, Puł. 263 r.; pomogǫ wam, Puł. 306 v.

Instrumentalis: swamy czynycz, Flor. 125. (Puł. 260 r. czynycz snamy).

§. 287. Zaimek zwrotny. Genetivus: nad boyǫczymy sebe, Flor. 102; nad boyǫcze szebie, Puł. 202 r.; slutowal gospodzyn nad boyǫnczymy sebe, Flor. 102. (Puł. 202 r. odpusczyl bog boyǫczym sze yego).

W znaczeniu accusativu: sam sebe (navczyl), Flor. 104; sam szyebie, Puł. 208 v.; szyebie vczynyl, Puł. 84 r.; szyebye nauczyl, Puł. 187 v.; sam szyebye vpomyna, Puł. 286 r.

Dativus: szukaly od boga karmye sobye, Flor. 103; sobye, Puł. 205 r.; poloszili sǫ mne w szadane sobe, Flor. 87; w zadzenye sobe, Puł. 175 v.; sobe stiscowalo sercze moye, Flor. 60. (Puł. 119 v. gdy styskowalo); sobe odplaczicz, Puł. 237 v.; rozdzelili sobe, Flor. 21; sobye, Puł. 41 v.; selgala iest lichota sobe, Flor. 26; sobye, Puł. 51 v.; wibral ... sobe, Flor. 32; sobye, Puł. 63 r.; zgromadzalo lichotǫ sobe, Flor. 40; sobye, Puł. 85 r.; chwatali sǫ sobe, Flor. 43; plenyly sobye, Puł. 90 r.; sczwirdzili sǫ sobe, Flor. 63; sobye, Puł. 124 r.; nalazl sobe dom, Flor. 83; sobye, Puł. 169 r.; zbawil sobe, Flor. 97; zbawyl sobye, Puł. 194 r.; wybral gest yǫ w przebit sobe, Flor. 131; sobye, Puł. 265 v.; wybral sobe pan ysrahel w bydla sobe,

Flor. 134; wybral sobye bog w bydlo sobye, Puł. 267 v.; iegosz ies poczwerdzil sobe, Flor. 79; sobie, Puł. 164 v.; iegosz ies podzwerdzil sobe, Flor. 79; poczwyrdzyl sobie, Puł. 164 v.; pospolycze wekvyszcze sobe sǫ y rowne, Flor. Atan.; sobie, Puł. 310 r., Wacł. 111 v.

Accusativus. W obu psałterzach śę: za szǫ, Flor. 43, 49; za szyę, Puł. 91 r., 102 r.; nasmewali sǫ, Flor. 79; naszmyewaly szyę, Puł. 163 v.

W psałterzu Floryjańskim sǫ, *w Puławskim* sze: zagorzal sǫ oghen, Flor. 105; zagorzal sze ogyen, Puł. 212 v.; rozmnoszzyly sǫ, Flor. 106; rozmnozyly sze, Puł. 218 r.; otworzyla sǫ, Flor. 108; odtworzyla sze, Puł. 220 v.; vmerzyl gesm sǫ, Flor. 118, 65; vszmyerzyl yesm sze, Puł. 243 r.; poklonǫ sǫ, Flor. 137; poklonyę sze, Puł. 272 r.; poklonyǫ sie, Wacł. 136 v.; radwy sǫ, Flor. Isai.; raduy sze, Puł. 293 r.; radowala gesm sǫ, Flor. Ann.; radowala yesm sze, Puł. 295 r.; roznemogla sǫ, Flor. Ann.; roznyemogla sze, Puł. 295 v.; gospodna lokacz bǫdǫ sǫ, Flor. Ann.; gospodna sze będǫ bacz, Puł. 296 r.; bal gesm sǫ, Flor. Habac., bal yesm sze, Puł. 299 r.

We Floryjańskim sǫ, *w Puławskim* szye: zeschly sǫ, Flor. 101; seschly szye, Puł. 198 v; kurzǫ sǫ, Flor. 103; szye, Puł. 206. v.; modlyly sǫ, Flor. 105; klanyaly szye, Puł. 212 v.; otworzyla sǫ, Flor. 105; otworzyla szye, Puł. 212 r.; sczynyly sǫ, Flor. 107; sczynyly szye, Puł. 219 v.; modlyl yesm sǫ, Flor. 108; szye, Puł. 220 v.; vczynylo sǫ, Flor. 113; szye, Puł. 228 r.; weselylyscze sǫ, Flor. 113; szye, Puł. 228 v.; roszyla sǫ, Flor. 113; ruszyla szye, Puł. 228 v.; vsmerzyl gesm sǫ. Flor. 114; szye, Puł. 231 v.; snaszycz sǫ bǫdǫ, Flor. 118; snazycz szye będę, Puł. 238 v.; obiracz se banda, Wacł. 7 v.; weselycz sǫ, Flor. 118, 73; wyeszyelicz szye, Puł. 244 r.; weszelicz se, Wacł. 29 r.; obroczycze sǫ, Flor. 118, 73; obroczczye szye, Puł. 244 v.; obrocza se, Wacł. 30 r.; wczynyl gesm sǫ, Flor. 118, 81; yczynyl yesm szye, Puł. 245 r. (Wacł. 33 v. uczinyonem); smyluy sǫ, Flor. 118, 129; szye, Puł. 250 r.; alysz sǫ smyluge, Flor. 122; alysz szye smyluye, Puł. 258 r.; poklonymy sǫ, Flor. 131; szye, Puł. 265 r.; buczyez sǫ bǫdǫ, Flor. 139; wznaszacz szye będǫ, Puł. 276 v. *W Puławskim odpowiadają inne zwroty:* vsmerzyl gesm sǫ, Flor. 141. (Puł. 279 v. vkorzon yesm); weselǫczy sǫ, Flor. 125. (Puł. 260 r. wyesszyelǫczy); wyliczyl ges sǫ, Flor. 138. (Puł. 274 v. wyelmoszny yes).

Inna pisownia w psałterzu Floryjańskim: smyluy szǫ, Flor. 118; szye, Puł. 239 r.; se, Wacł. 7 v.; staryǫ siǫ, Flor. 101; stareyǫ szye, Puł. 200 v.; spowadaycze so (*pro:* sǫ) tobe lud bosze, Flor. 66. (Puł. 129 v. *brak*); vsmerzyl ges san barzo, Flor. 118, 105, szye, Puł. 247 v.; ya sa snadzycz bǫdǫ, Flor. 118, 73; snazycz szye będę w kaznyoch, Puł. 244 v.; doswiadczacz se, Wacł. 29 v.

W psałterzu Floryjańskim se, *w Puławskim* szyę: obrocy se, Flor. 6, 7; obroczy szyę, Puł. 9 r., 11 v.; zamǫcylo se iest, Flor. 6;

zamoczylo szyę, Puł. 9 r.; zaszega se, Flor. 9; zazega szyę, Puł. 15 v.; wiszicz se, Flor. 9; wysszycz szyę, Puł. 17 v.; bichǫ se ne poruszili, Flor. 16; szyę, Puł. 26 v.; pokaszǫ se, Flor. 16; vkaze szyę, Puł. 27 v.; wilil iesm se, Flor. 21; szyę, Puł. 40 v.; payayǫczym w szyę, Puł. 49 v.; w szyę pwayǫczych, Puł. 72 r.; pwayǫczym w szyę, Puł. 81 v.; wszyę wyerzǫczych, Puł. 138 r.; obrocyw se, Flor. 70; szyę, Puł. 141 v.; smilowacz se, Flor. 76; szyę, Puł. 152 v.; pomsczyl gesm se, Flor. 117; szyę, Puł. 234 r.; spowedacz bǫdǫ se, Flor. 118; spowyedacz szyę będę, Puł. 236 v.

W psałterzu Floryjańskim sye, *w Puławskim* szye: we pkel przybliszy sye, Flor. 87; pyeklu szye przyblyzyl, Puł. 175 r.; naklony sye, Flor. 103; naklony szye, Puł. 203 v. (nenachyli sie, Klem.); ne zglobczye sye, Flor. 104; nyezglobcze szye, Puł. 208 r.; radowaly bychom sye, Flor. 105; abychom szye radowaly, Puł. 214 v.; pogonona gesm sye, Flor. 118, 161; zadal yesm szye, Puł. 253 v.; bacz sye bǫdǫ, Flor. 103. (będǫ strzępacz, Puł. 204 r.); zpowedaycze sye gospodnv, Flor. 104. (Puł. 207 r. chwalcze gospodna); rozgnyewal sye yest, Flor. 105; rozgnyewal sze, Puł. 214 r.; mǫczyly sǫ sye, Flor. 105. (Puł. 214 v. mǫczeny); stwirdzycze sye, Flor. 104; ztwyrdzycze sze, Puł. 207 r.; przemyenyǫ szye, Flor. 101; przemyenyǫsze, Puł. 200 v.; przemyenyszye gie, Flor. 101. (Puł. 200 v. przemyenysz ye).

W psałterzu Floryjańskim sie: grozicz sie bǫdze, Flor. 102; grozycz szye, Puł. 202 r.; oblekl sie, Flor. 103; oblyekl yes sze, Puł. 203 v.; ne wzboyǫ sie, Flor. 117; nye będę szye bacz, Puł. 233 v.

W psałterzu Floryjańskim se, *w Puławskim zaś* sie: vczinil iesm se, Flor. 37; czynyl yesm sie, Puł. 78 r.; zwǫk cochaiǫczego se, Flor. 41; kochayǫczego sie, Puł. 86 v.; raduycze se, Flor. 47; raduycze sie, Puł. 97 v.; weselcze se, Flor. 2.

W Puławskim szie: wyeszyelcze szie, 3 v.; wyesszyelicz szie, 36 r.; neludzszczi szczinili sǫ se, Flor. 52; sczynyly szie, Puł. 106 v.; ne bǫdǫ se bacz, Flor. 55; szie bacz, Puł. 111 v.; alisz se roznemogǫǫ, Flor. 57; szie roznyemogǫ, Puł. 115 r.

We Floryjańskim se, *w Puławskim* sze: rozgnewa se, Flor. 2; aby sze kyedy nyerozgnyewal, Puł. 3 v.; smiluy se, Flor. 4, 6; zmyluy sze, Puł. 5 r., 8 v.; kedy se powisza, Flor. 9; kyedy sze pyszny, Puł. 15 v.; nacloni se, Flor. 9; naklony sze, Puł. 16 v.; weselil se, Flor. 18; wyeszyelil sze, Puł. 35 r.; zamǫczili sǫ se, Flor. 30; sze, Puł. 57 v.; zamǫcylo se iest, Flor. 30; zamǫczylo sze, Puł. 57 v.; roznemogla se iest, Flor. 30; roznyemogla sze, Puł. 57 v.; abichǫ se ne radowali, Flor. 34; aby sze nye radowaly, Puł. 69 v.; smarsczil se iest, Flor. 43; smarszczil sze, Puł. 91 v.; zamǫczily sǫ se, Flor. 45; zmǫczily sze, Puł. 94 v.; poruszaczo se, Flor. 61; sze rzuczacze, Puł. 121 r.; raduycze se, Flor. 66; sze, Puł. 129 r.; stan se, Flor. 71; staynsze, Puł. 144 r.; otewroczili sǫ se, Flor. 77; odwroczyly sze, Puł. 159 v.; obroczili sǫ se, Flor. 77; obroczyly sze, Puł. 159 v.; smiluy se, Flor. 85; smyluy sze, Puł. 173 v; zrowna se, Flor. 88; sze, Puł. 177 r.; ne bodzesz se bacz, Flor. 90; sze

bacz, Puł. 184 r.; bϕdϕ se weselicz, Flor. 91; sze wyesszyelycz, Puł. 185 v.; vczinila se sϕ, Flor. 92; sϕ sze vczynyly, Puł. 187 v.; oblekl se iest, Flor. 92; oblyekl sze, Puł. 187 r.; oblekl sie iest, Wacł. 124 r.; obroczy se, Flor. 93; sze, Puł. 188 v.; Bowiszi (*sic*) se, Flor. 93; Powysszy sze, Puł. 187 v; weselmi se, Flor. 94; wyesszyelmy sze, Puł. 189 v.; weszelmi sie, Wacł. 107 v.; weselila se iest, Flor. 96; wyesszyelyla sze, Puł. 193 r.; poruszila se iest, Flor. 96; poruszyla sze, Puł. 192 v.; smilugesz se, Flor. 101; smyluyesz sze, Puł. 199 r.; wyesselyl se yest, Flor. 104; wyeszyelyl sze, Puł. 210 r.; powyszy se, Flor. 107; powysszy sze, Puł. 219 r.; wroczy se, Flor. 108; wroczysze, Puł. 221 v.; roznemosϕ (*sic*) se, Flor. 106; roznyemogly sze, Puł. 216 r.; oblekl se yest, Flor. 108; oblyekl szye, Puł. 222 r.; gymse odzewa, Flor. 108; gym sze odzyewa, Puł. 222 v.; roznemogla sϕ se, Flor. 108; sze, Puł. 223 r.; stalo se, Flor. 117; sze, Puł. 235 r.; rozmnozϕ se, Flor. 138; sze, Puł. 273 r.; sϕ se posadzely, Flor. Ann; sze possadzyly, Puł. 295 v.; sebraly sϕ se, Flor. Moy.; sebraly sze, Puł. 297 v.

Forma se *tylko we Floryjańskim:* se doconawaiϕ, se doconawa, poczina se, bϕdze se weselicz, prol.; spowadacz se bϕdϕ, Flor. 7. (Puł. 12 r. spowyodacz będę); vczinil se iest, Flor. 9. (Puł. 14 r. vdzyelan iest); bo se chwali, Flor. 9. (Puł. 16 r. chwalyon bywa); wzclonilismi se, Flor. 19. (Puł. 37 r. podnyeszyenysmy); sclonili sϕ se, Flor. 20. (Puł. 39 r. sklonyly); gisz se spuszczaiϕ, Flor. 21. (Puł. 42 v. gysz wstępuyą); vlubil iesm se, Flor. 25. (Puł. 48 v. lyub yesm byl); ne odchilay se, Flor. 26. (Puł. 51 r. nye odstąpay); vczinil iesm se, Flor. 29. (Puł. 55 v. vdzelan yesm); gospodzin se vczinil, Flor. 29. (Puł. 56 r. vdzelan); radowcz se bϕdϕ, Flor. 30. (Puł. 57 r. radowacz); vczinil iesm se, Flor. 30. (Puł. 58 r. vczynyon yesm); spowadacz se bϕdϕ, Flor. 31. (Puł. 60 v. spowyedacz będę); spowadaycze se, Flor. 32. (Puł. 62 r. chwalcze); osweczcze se, Flor. 33. (Puł. 64 v. oszwyeczeny bϕdzcze); seszli sϕ se, Flor. 34. (Puł. 68 v. *brak)*; smilnie se, Flor. 36. (Puł. 74 v. czyny myloszcz); vsmerzil iesm se, Flor. 37. (Puł. 77 v vsmyerzon yesm); vdrϕczil iesm se, Flor. 37. (Puł. 77 v. vdrϕczon yesm); bich se ochlodzil, Flor. 38. (Puł. 81 r. bych ochlodzon); spowadacz czi se bϕdϕ, Flor. 42. (Puł. 88 v. chwalycz czye); spowadacz se, Flor. 43, 44, 51, 56, 70, 75, 78, 85, 87, 91. (Puł. 90 r., 94 r., 106 v., 114 r., 141 v., 151 v., 162 v., 173 r., 175 v., 185 v. chwalycz); poczϕl iesm se, Flor. 50. (Puł. 103 v. poczęt yesm); poczϕl gesm sie, K. Świdz.; rozdzelili se sϕ, Flor. 54 (Puł. 110 v. rozdzyelyeny sϕ); przemogla se, Flor. 64. (przemogly, Puł. 125 r.); bo se m$\phi\phi$czϕ, Flor. 68. (Puł. 136 r. bo yesm mϕczon); vczynyl iesm se, Flor. 68. (Puł. 135 v. vdzelanyesm); spowadaiϕczey se, Flor. 73. (Puł. 148 v. chwalyϕczych); spowadami se, Flor. 74 (*2 r.*). (Puł. 149 v. (*2 r.*) chwalycz czie bedzemy); wzgardzala weselicz se, Flor. 76. (Puł. 152 r. nyechczyala vczyechy); przechadzal iesm se, Flor. 100. (pochadzalesm, Puł. 197 r.); m$\phi\phi$czϕ se, Flor. 101. (Puł. 198 r. mϕczon będę); vczinil iesm se, Flor. 101.

(Puł. 198 v. vczynyon yesm); vsmerzily sǫ se, Flor. 105. (Puł. 214 v. pokorzeny); sǫ se mǫnczyly, Flor. 106 (2 r.), (Puł. 216 r. v. mǫczeny); pomsczyl gesm se, Flor. 117. (Puł. 234 r. *brak*); przyblyszyly sǫ se, Flor. 118, 145; przyblyzyly sǫ, Puł. 252 r.; zlyczǫ se, Flor. 138; zliczę ye, Puł. 275 r.

Forma sze *tylko w Puławskim:* przeczywyacz sze, 18 r.; klanyayecze sze, 53 v. (Flor. 28. prosicze); zasze, 56 r.; przypodoba sza, 70 r.; odzyaly sze, Puł. 126 v. (Flor. 64. obleczeni sǫ); wykłada sze, Puł. 244 v.; zǫda sze wzchylycz. Puł. 245 r.; yma sze oględacz, Puł. 251 v.; raduyǫcz sze, Puł. 283 v.; smǫczil sze, Puł. 301 r.

Forma sze *w psałterzu Floryjańskim jest bardzo rzadka:* bogaczy sze vvboszely, Flor. 33. (Puł. 65 r. stradaly); otnowy sze. Flor. 102. (odnowy szye, Puł. 201 v.; sye, Wacł. 11 r.).

W obu psałterzach sze*:* smyluysze, Flor. 122, Puł. 258 r. (Wacł. 91 v. szmylvy szye).

Najczęściéj występuje w psałterzu Floryjańskim se, *w Puławskim zaś* szye: seszli sǫ se, Flor. 2; seszly szye, Puł. 2 v.; nauczce se, Flor. 2; nauczczie szye, Puł. 3 v.; sǫ se rozplodzili, Flor. 3, 4; szye rosplodzyly, Puł. 4 v., 6 r.; sie, Wacł. 118 r.; ,naspal iesm se, Flor. 3; szye, Puł. 4 v.; przeciwaiǫcze se, Flor. 3; szye, Puł. 4 v.; sie, Wacł. 119 r.; scruszaycze se, Flor. 4; szye, Puł. 5 v; gnewaycze se, Flor. 4; szye, Puł. 5 v.; szadacz se, Flor. 5; zadzycz szye, Puł. 7 r.; poclonǫ se, Flor. 5; szye, Puł. 7 r.; weselicz se, Flor. 5; szye, Puł. 7 v.; slawicz se, Flor. 5; wyelbycz szye, Puł. 7 v.; weselicz se, Flor. 5; radowacz szye, Puł. 7 v.; kto se bǫdze kaiacz, Flor. 6; kayacz szye, Puł. 9 r.; postarzal iesm se, Flor. 6; szye, Puł. 9 v.; zapalaycze se, Flor. 6; zasromaycze szye, Puł. 9 v.; skonczay se, Flor. 7; skoynczay szye, Puł. 11 r.; se bǫdze gnewacz, Flor. 7; szye, Puł. 11 v; weselicz se, Flor. 9 (2 r.), 12, 13; wyeszyelicz szye, Puł. 13 v., 15 r., 21 r., 23 r.; spowadacz se, Flor. 9; spowyedacz szye, Puł. 13 v.; rozbolejǫ se, Flor. 9; rosbolyeyą szye, Puł. 13 v.; smiluy se, Flor. 9; szye, Puł. 14 v.; przenesy se, Flor. 10; przyenyeszyszye, Puł. 18 r.; weseliez se bǫdze, Flor. 12; wyeszyelylo szye, Puł. 21 r.; otchilily sǫ se, Flor. 13; otchylyly szye, Puł. 22 r.; sǫ se vczinili, Flor. 13; szye, Puł. 22 r.; radowacz se, Flor. 13; szye, Puł. 23 r.; rozmnoszili se sǫ, Flor. 15; szye, Puł. 24 v.; potem se pospeszily, Flor. 15; szye, Puł. 24 v.; radowal se iest, Flor. 15; szye, Puł. 25 r.; weselilo se iest, Flor. 15; szye, Puł. 25 r.; od przeciwaiǫcich se, Flor. 16; szye, Puł. 26 v.; gdi se pokasze, Flor. 16; szye pokaze, Puł. 27 v.; zaszegl se iest, Flor. 17; szye, Puł. 29 r.; rozgnewal se iest, Flor. 17; szye, Puł. 29 r.; poruszila se iest, Flor. 17; szye, Puł. 29 r.; pokazali sǫ se, Flor. 17; szye, Puł. 30 r.; vczinil se gest, Flor. 17; szye, Puł. 30 v.; chowacz se bǫdǫ, Flor. 17; szye, Puł. 31 r.; any se obroczǫ, Flor. 17; any szye wroczę, Puł. 32 v.; przestarzely sǫ se, Flor. 17; szye, Puł. 33 v.; weselicz se, Flor. 19; radowacz szye, Puł. 36 v.; weliczicz se, Flor. 19; wyelbycz szye, Puł. 37 r.; weselicz se, Flor. 20; szye, Puł.

37 v.; vczinilo se iest, Flor. 21; szye, Puł. 41 r.; rozquiraiǫczy (*sic*) se, Flor. 21; roztwyrayǫczy szye, Puł. 41 r.; vczinilo se iest, Flor. 21; szye, Puł. 41 r.; gisz se bogicze, Flor. 21; szye boyczye, Puł. 42 r.; nawroczǫ se, Flor. 21; szye, Puł. 42 v.; bǫdǫ se bacz, Flor. 22; bacz szye będę, Puł. 43 v.; podzwignicze se, Flor. 23 (*2 r.*); poddzygnyczye szye, Puł. 45 r.; podzwignyczye szye, Puł. 45 v; ne zaplonǫ se, Flor. 24 (*2 r.*); nyezaplonę szye, Puł. 46 r., 48 r.; ien se bogi, Flor. 24; szye bogy, Puł. 47 r.; isto se iego boiǫ, Flor. 24; szye, Puł. 47 r.; smiluiesz se, Flor. 24; smyluesz szye, Puł. 47 r.; rozplodzili se sǫ, Flor. 24 (*2 r.*); szye, Puł. 47 v. (*2 r.*); posmewaycze se, Flor. 24; szye, Puł. 46 r.; iegosz se bǫdǫ bacz, Flor. 26; szye, Puł. 49 v.; ne bǫdze se bacz, Flor. 26; szye, Puł. 50 r.; gdi se bliszǫ, Flor. 26; szye blyzą, Puł. 50 r.; smiluy se, Flor. 26; slyutuy szye, Puł. 51 r.; spowadaycze se, Flor. 29; spowyedaycze szye, Puł. 55 r.; spowadacz se bǫdze, Flor. 29; szye, Puł. 55 v.; bo se mǫǫczǫ, Flor. 30; bo szye mǫczę, Puł. 57 v.; radzili sǫ se, Flor. 30; sǫ szye radzyly, Puł. 58 r.; zaploncze se, Flor. 30; zasromayczye szye, Puł. 58 v.; pokrzepi se, Flor. 30; pokrzepy szye, Puł. 59 v.; zastarzali sǫ se, Flor. 31; zastarzely szye, Puł. 60 r.; obroczil iesm se, Flor. 31, szye, Puł. 60 v.; se siydze, Flor. 31; szye skurcza, Puł. 60 v.; se snadz ne pribliszǫǫ, Flor. 31; szye, Puł. 60 v.; se ne prizbliszaiǫ, Flor. 31; szye, Puł 61 r.; raduycze se, Flor. 31; szye, Puł. 61 v.; weselcze se, Flor. 31, 33; wyeszyelczye szye, Puł. 61 v., 64 v.; boy se, Flor. 32; szye, Puł. 62 v.; boycze se, Flor. 33; szye, Puł. 65 r.; obroczy se, Flor. 33; szye, Puł. 65 v.; kochacz se, Flor. 34; szye, Puł. 67 v.; obroci se, Flor. 34; szye, Puł. 68 r.; obloczil iesm se, Flor. 34; szye, Puł. 68 r.; weselili sǫ se, Flor. 34; szye, Puł. 68 v.; posmewali se, Flor. 34; poszmyewaly sǫ szye, Puł. 68 v.; neweselcze se, Flor. 34; szye, Puł. 69 r.; zaploncze se, Flor. 34; szye, Puł. 69 v.; raduicze se, Flor. 34; szye, Puł. 70 r.; kochay se, Flor. 36; szye, Puł. 72 r.; podday se, Flor. 36; szye, Puł. 72 v.; kochacz se, Flor. 36; szye, Puł. 73 r.; iesm se sstarzal, Flor. 36; szye starzal, Puł. 74 v.; ne zarazy se, Flor. 36; szye, Puł. 74 v.; zkazili se sǫ, Flor. 37; skazyly szye, Puł. 77 r.; iesm se vczynil, Flor. 37; szye, Puł. 77 r.; sklǫczil iesm se, Flor. 37; naklonyl yesm szye, Puł. 77 v.; pribliszili sǫ se, Flor. 37; szye, Puł. 78 r.; gdi se poruszǫ, Flor. 37; szye, Puł. 78 v.; roszmnoszili se sǫ, Flor. 37; szye, Puł. 79 r.; odnowila se iest, Flor. 38; szye, Puł. 79 v.; sgrzalo se, Flor. 38; zgrzalo szye, Puł. 79 v.; zaszsze se, Flor. 38; zassze szye, Puł. 80 r.; se troszcze, Flor. 38 (*2 r.*); szye, Puł. 80 v, 81 r.; rozmnoszily sǫ se, Flor. 39 (*2 r.*); szye, Puł. 82 r., 83 r.; se bacz, Flor. 39; bacz szye, Puł. 82 r.; weselcze se, Flor. 39; szye, Puł. 83 v,; raduycze se, Flor. 39; szye, Puł. 83 v.; se weselicz, Flor. 40; szye, Puł. 85 v.; pokaszǫ se, Flor. 41; pokazǫ szye, Puł. 86 r.; stan se, Flor. 40; stayn szye, Puł. 86 r.; bocz se ieszcze spowadacz, Flor. 42; szye, Puł. 88 v.; vsmerzila se iest, Flor. 43; vszmyerzyla szye yest, Puł. 91 v.; opaszi se, Flor. 44; oppaszy szye, Puł. 92 r.; narodzili sǫ se tobe, Flor. 44; szye,

Puł. 94 r.; m ϕczili sϕ se, Flor. 45; zamϕczily szye, Puł. 94 v.; gdi se bϕdze mϕczicz, Flor. 45; szye, Puł. 94 v.; poruszila iest se zema, Flor. 45; szye, Puł. 95 r.; ne poruszi se, Flor. 45; nye poruszy szye, Puł. 95 r.; zamϕczili sϕ se, Flor. 45; zamoczyly szye, Puł. 95 r.; sϕ se wznesly, Flor. 46; szye wznyeszly, Puł. 96 r.; sebraly sϕ se, Flor. 46; sebraly szye, Puł. 96 r.; poruszili sϕ se, Flor. 47; rozruszyly szye, Puł. 97 r.; zamocili sϕ se, Flor. 47; szye, Puł. 97 r.; dzywowaly sϕ se, Flor. 47; szye, Puł. 97 r.; wesel se, Flor. 47; szye, Puł. 97 v.; slawϕϕ se, Flor. 48; szye chelpyϕ, Puł. 98 v.; czemu se bacz bϕdϕ, Flor. 48; szye bacz, Puł. 98 v.; vlubϕ se, Flor. 48; vlyubyą szye, Puł. 99 v.; ne boy se, Flor. 48; szye, Puł. 99 v.; spowadacz czi se bϕdze, Flor. 48; szye, Puł. 100 r.; se zaszsze, Flor. 49; szye zassze, Puł. 100 v,; radowacz se, Flor. 50; szye, Puł. 104 r.; se obroczϕ, Flor. 50; szye, Puł. 104 v.; se obroczϕ, K. Świdz.; bϕdzesz se kochacz, Flor. 50; szye kochacz, Puł. 105 r.; se bϕdϕ smacz, Flor. 51; szye, Puł. 106 r.; se bacz, Flor. 51; szye, Puł. 106 r.; zkazili sϕ se, Flor. 52; skazyly szye sϕ, Puł. 106 v.; veziniii se sϕ, Flor. 52; szye, Puł. 107 r.; radowacz se, Flor. 52; szye, Puł. 107 v.; weselicz se, Flor. 52; szye, Puł. 107 v.; smϕczil iesm, se, Flor. 54; szye, Puł. 108 v.; smϕczilo se iest, Flor. 54; szye, Puł. 109 r.; zatroscal iesm se, Flor. 54; szye, Puł. 109 r.; sϕ se bali, Flor. 54; nye baly szye, Puł. 110 v.; bacz se, Flor. 55 (*2 r.*); szye, Puł. 111 v., 112 v.; smiluy se, Flor. 56; szye, Puł. 113 r.; powiszi se, Flor. 56; powysszy szye, Puł. 113 v.; vwelszilo (*sic*) se iest, Flor. 56; powysszylo szye, Puł. 114 r.; oddalili sϕ se, Flor. 57; oddalyly szye, Puł. 114 v.; weselicz se, Flor. 57, 62 (*2 r.*), 64: szye, Puł. 115 v., 123 r. v., 126 r.; obroczϕ se, Flor. 58; szye, Puł. 117 v.; slutowal ies se, Flor. 59; slyutowal yes szye, Puł. 118 r.; rozgne (*sic*) ies se, Flor. 59; rozgnyewal yes szye, Puł. 118 r.; poruszila se iest, Flor. 59; poruszyla yest szye, Puł. 118 v.; weselicz se bϕdϕ, Flor. 59; wyeszyelycz szye, Puł. 118 v.; zabyacze se, Flor. 61; szye, Puł. 121 r.; bϕdϕϕ se bacz, Flor. 63; szye, Puł. 124 r.; smiluiesz se, Flor. 64; szye, Puł. 125 r.; zamϕczϕ se, Flor. 64; szye, Puł. 126 r.; opaszϕ se, Flor. 64; szye, Puł. 126 v.; clanacz se bϕdze, Flor. 65; szye, Puł. 127 r.; roznemogli sϕ se, Flor. 63; szye, Puł. 124 v.; bacz se, Flor. 64; bacz szye, Puł. 126 r.; cochacz se, Flor. 64, kochacz szye, Puł. 126 r.; weselil iesm se, Flor. 65; szye, Puł. 128 v.; smiluy se, Flor. 66 (*2 r.*); szye, Puł. 129 r. (*2 r.*); spowadayczo se, Flor. 66 (*2 r.*); szye, Puł. 129 r. (*2 r.*); weselcze se y raduycze se, Flor. 66; wyesszyelczye szye y raduycze sze, Puł. 129 r.: weselicz se, Flor. 67; szye, Puł. 130 r.; nebosa se rozkapala, Flor. 67; szye rospuszczyly, Puł. 130 v.; ruszila se iest, Flor. 67; ruszyla szye, Puł. 130 v.; roznemogla se iest, Flor. 67; szye, Puł. 131 r.; weselϕczich se, Flor. 67; szye, Puł. 131 v.; se omoczyla, Flor. 67; szye, Puł. 132 v.; rozmnoszili se sϕ, Flor. 68; szye, Puł. 134 v.; vczinil iesm se, Flor. 68; szye, Puł. 135 r.; zapalaycze se, Flor. 68, 69; szye, Puł. 135 r., 138 v.; weselcze se, Flor. 68;

szye, Puł. 137 v.; zapalaiǫcz se, Flor. 69; szye, Puł. 138 v.; vesel cze se y raduycze se, Flor. 69; wyesszyelcze szye y raduycze, Puł. 138 v.; obrociw se, Flor. 70; szye, Puł. 141 r.; sǫ se wznaszali, Flor. 72; szye podnaszaly, Puł. 145 v.; przemenili se sǫ, Flor. 72; szye, Puł. 146 r.; gisz se oddalaiǫ, Flor. 72; szye, Puł. 146 v.; slawili se sǫ, Flor. 73; pochwalyly szye, Puł. 147 r.; zglobyl se iest, Flor. 73; szye, Puł. 147 r.; rozgnewalo se, Flor. 73; szye, Puł. 147 r.; by se ne otewroczyl, Flor. 73; szye, Puł. 149 r.; dopuszczayǫczim se, Flor. 74; szye, Puł. 149 v.; rozkwarla se, Flor. 74; roskwarla szye, Puł. 149 v.; kto przeciwi se, Flor 75; szye, Puł. 151 r.; zamǫczil iesm se, Flor. 76; szye, Puł. 152 r.; cochal iesm se, Flor. 76; szye, Puł. 152 r.; scuszal iesm se, Flor. 76; skuszal yesm szye, Puł. 152 v.; skuszǫ se, Flor. 76; szye, Puł 153 r.; bali sǫ se, Flor. 76; baly szye, Puł. 153 v.; poruszila se, Flor. 76; szye, Puł. 153 v; zamǫczili sǫ se, Flor. 76; szye, Puł. 153 v; gisz se narodzǫ, Flor. 77; szye, Puł. 154 v; obrocyli se sǫ, Flor. 77; obroczyly szye, Puł. 155 r.; ogen zaszegl se iest, Flor. 77; zazegl szye, Puł. 156 r.; wraczali se, Flor. 77; broczyly szye, Puł. 157 r.; rozpamǫtali se sǫ, Flor. 77; rospamyętaly szye, Puł. 157 v.; ne wraczaiǫczi se, Flor. 77; szye, Puł 158 r; obroczili sǫ se, Flor. 77; obroczyly szye, Puł. 158 r.; ne baly se, Flor. 77; szye, Puł. 159 r.; ziaw se, Flor. 79; zyaw szye, Puł. 163 r.; obroczy se, Flor. 79; szye, Puł. 164 r.; weselcze se, Flor. 80; szye, Puł. 165 r.; clanacz se, Flor. 80, 85; klanyacz szye, Puł. 165 v., 172 v.; poruszǫ se, Flor. 81; szye, Puł. 167 r.; vczinili se, Flor. 82 *(2 r.)*; vczynyly szye, Puł. 168 r. *(2 r.)*; zaploncze se, Flor. 82; szye, Puł. 168 v.; zamǫczcze se, Flor. 82; szye, Puł. 168 v.; otwroczil ies se, Flor. 84; odwroczylesz szye, Puł. 170 v. (Wacł. 68 v odwroczylesz); obrocziw se, Flor. 84; szye, Puł. 171 r.; czalowalesta se sǫ, Flor. 84; czalowalasta szye, Puł. 171 v.; weselicz se, Flor. 88; szye, Puł. 178 r.; vczinil se iest, Flor. 88; vczynyl szye, Puł. 180 v.; otewraczasz se, Flor. 88; odwraczasz szye, Puł. 181 r.; sstan se, sstan se, Flor. 88; stayn szye, stayn szye, Puł. 181 v.; weselili iesmi se, Flor. 89; wyesszyelylysmy szye, Puł. 183 r.; cochali iesmi se, Flor. 89; kochalysmy szye, Puł. 183 r.; obroczy se, Flor 89; szye, Puł. 183 r.; ne przibliszi se, Flor. 90 *(2 r.)*; nyeprzyblyzy szye, Puł. 184 v. *(2 r.)*; pokaszǫ se, Flor. 91: pokazǫ szye, Puł. 186 r.; rozplodzi se, Flor 91; szye, Puł. 186 v.; przepasal se, Flor. 92; przepaszal szye, Puł. 187 r.; przepaszal sye, Puł 124 r.; oblyekl szye, Puł. 187 r.; oblekl se, Flor. 92; oblyekl szye, Puł. 187 r.; oblekl sie, Wacł. 124 r.; poclonmi se, Flor. 94; pokloynmy szye, Puł. 190 r.; modlczie sie, Wacł. 108 r.; weselicz se bǫdǫ, Flor. 95; szye, Puł. 192 r.; radowacz se, Flor. 95; szye, Puł. 192 r; raduy se, Flor. 95; szye, Puł. 192 r.; raduycze se, Flor. 96; szye, Puł. 192 v; wesel se, Flor. 96 szye, Puł. 192 v.; weselili se, Flor. 96; szye, Puł. 193 r.; spowadaycze se, Flor. 96; szye, Puł. 193 v.; weselcze se, Flor. 97; szye, Puł. 194 r.; radowacz se, Flor. 97; szye, Puł. 194 v.; gnewaycze se, Flor. 98; szye, Puł. 195 r.; porusz se, Flor. 98; szye, Puł. 195 r.; gnywacz se, Flor.

102; gnyewacz szye, Puł. 202 r.; se skladǫ, Flor. 103; pomyęszczo szye, Puł. 205 v.; zgromadzyli sǫ se, Flor. 103; zgromadzyly szye, Puł. 205 v.; rozmnoszylo se, Flor. 105; szye, Puł. 213 r.; smyeszali sǫ se, Flor. 105; zmyeszaly szye, Puł. 213 v.; spowadayoze se, Flor. 106; szye, Puł. 216 r.; przyblyszyly sǫ se Flor. 106; przyblyzyly szye, Puł. 216 v.; zamǫczyly sǫ se, Flor. 106; zamǫczyly szye, Puł. 217 r.; radowaly sǫ se, Flor. 106; szye, Puł. 217 v.; sǫ se mǫnczyly, Flor. 106. (Puł. 217 v. zamǫczeny); wylyla se yest, Flor. 106. wylyla szye, Puł. 218 r.; weselycz se, Flor. 106; wyeszyelycz szye, Puł. 218 v.; weszelycz se, Flor. 107; wyeszyelycz szye, Puł. 219 v.; ne bǫdze se kayacz, Flor. 109; szye kayacz, Puł. 224 v.; ne porwszy se, Flor. 111; szye, Puł. 227 r.; raduyǫczo se, Flor. 112; szye, Puł. 228 r.; weselyly se, Flor. 113; szye, Puł. 228 v.; pomscyl se, Flor. 117; szye, Puł. 234 r.; weselmy se, Flor. 117; szye, Puł. 235 v.; kochal gesm se, Flor. 118; szye, Puł. 237 v. (Wacł. 5 v. lyubowalem sobye); szanaszycz '(*corr.* sznaszycz) se bǫdǫ, Flor. 118; snazycz szye będę, Puł. 237 v. (Wacł. 5 v. doswiadczacz bando se); snaszycz se bǫdǫ, Flor. 118; snazycz szye będę, Puł. 241 r.; doswiadczacz bǫda se, Wacł. 25 r.; gesm se zamǫczyl, Flor. 118, 57; yesm szye zamǫczil, Puł. 242 v. (Wacł. 27 r. iestem zamǫczon); boyǫczych se, Flor. 118, 57; boyǫczych szye, Put. 242 v.; boianczich se, Wacł. 27 r.; gysz se boyǫ, Flor. 118, 73; szye boyǫ, Puł. 244 r.; boia se, Wacł. 29 r.; weszelycz se ya bǫdǫ, Flor. 118, 161; wyeszyelicz szye, Puł. 253 v.; bǫdǫ se kvrzycz, Flor. 143; będǫ szye kurzycz, Puł. 282 r.; ne bǫdǫ se bacz, Flor. Isai.; szye baacz, Puł. 292 v.; pochwalayǫcz se, Flor. Ann.; pochwalyayęczy szye, Puł. 295 v.; sebraly sǫ se, Flor. Moy.; sebraly szye, Puł. 297 r.; rozgnewaly se, Flor. Moy.; szye, Puł. 298 r.

Forma szye *tylko w Puławskim:* poczynayǫ szye, 1 v.; zdarzy szye, 2 r. (przespeie, Flor. 1); gdy szye rozze, Puł. 3 v. (Flor. 2. gdi roszgǫ); nadzyewacz szye będa, Puł. 14 v. (Flor. 9. nadzewacz bǫdǫ); vspyeszyly szye, Puł. 30 v. (Flor. 17. przeszli sǫ me); stalo szye yest, Puł. 39 v.; klanyacz szye będą, Puł. 42 v.; poklonyly szye, Puł. 42 v. (Flor. 21. pochwalaly so); nyeruszayǫczy szye, Puł. 44 r.; yesz szye stalo, Puł. 44 v.; gdy szye potknye, Puł. 74 v. (Flor. 36. gdi vpadne); vsmyerzyl yesm szye, Puł. 79 v. (Flor. 38. vsmerzon iesm); zmogl yesm szye, Puł. 80 v. (Flor. 38. ia iesm zszedl); sczyrayǫ szye, Puł. 87 v. (Flor. 41. zlamani bǫdǫ); vrǫgaly sǫ szye, Puł. 87 v. (Flor. 41. layali sǫ); vprosznyczye szye, Puł. 95 r. (Flor. 45. bódzcze); opyekacz szye będze, Puł. 96 v.; sǫdzǫcze szye, Puł. 103 r.; naszmyewacz szye, Puł. 116 v. (Flor. 58. nasmewacz); obroczo szye, Puł. 116 v. (Flor. 58. obroczeni bodzcze); slyutny szye, Puł. 116 v. (Flor. 58. slutuy); poddaly szye sǫ, Puł. 119 r. (Flor. 59. poddani sǫ); wzdzwygny szye bog, Puł. 129 v. (Flor. 67. wstane bog); vspyeszyly szye, Puł. 132 v. (Flor. 67. przeszly sǫ); wyszly szye, Puł. 149 v. (Flor. 73. wstǫpuie); wroczyw szye, Puł. 183 v.;

warowacz szye, Puł. 220 r.; szye wyklada, Puł. 237 v., 248 r., 249 v.; wyklada szye, Puł. 242 v., 253 r.; zamǫczǫ szye, Puł. 299 v.; rozgnyewal yes szye, Puł. 300 r.; radowacz szye, Puł. 301 v.; snadz by szye stawyly, Puł. 305 v.; smyluye szye, Puł. 306 v.

Instrumentalis: przed sobǫ, Puł. 108 r. (Flor. 53. przed obliczim swogim; Wacł. 2 v. przed oczima swogima); przed sobǫ, Puł 112 r., 173 r., 182 v. (Flor. 55, 85. 89. w obesrzenu twoiem *itp.)*

Locativus: w sobe, Flor. 18, 35, 65; w sobye, Puł. 35 v. 70 v., 127 v.

§. 287. Zaimki: kto, co. *Nominativus*: kto, Flor. 4, 11, 13, 17 *(2 r.)*, 18, 23 *(2 r.)*, 34, 39, 52, 54, 58, 59 *(2 r.)*, 60, 63, 70, 75, 82, 87, 88 *(2 r.)*, 89, 93 *(2 r.)*, 105, 107 *(2 r.)*, 112, 129, 141, 147, Moy. *(2 r.)*, Puł. 5 v., 19 v., 22 v., 31 v. *(2 r.)*, 35 v., 44 v. *(2 r.)*, 67 v., 82 r., 107 v., 109 r., 116 v., 119 r. *(2 r.)*, 120 r.. 124 r., 141 r., 151 r., 167 v., 175 v., 177 r., 177 v., 183 r., 188 v. *(2 r.)*, 211 r., 219 v. *(2 r.)*, 227 v., 263 v., 279 r., 289 r., 297 v. *(2 r.)*; ktosz, Flor. Atan., Puł. 310 r.; kto, Wacł. 112 r., kto, Flor. prol. *(3 r.)*; any byl ktoby, Puł. 33 r.; nye będze kto otteyme, Puł. 102 v.; nyebylogo aby kto, Puł. 136 v.; by kto semnǫ smǫczil, Puł. 136 v.; nye yest ktoby, Puł. 140 r. *(wszędzie tu we Floryjańskim odpowiada* iensz *lub* iensze, 17, 49, 68 *(2 r.)*, 70); kto bog wyelyky, Puł. 153 r. (Flor. 76. ktori); — czso iest czlowek, Flor. 8; czo, Puł. 12 v.; czy czso znaiǫ, Flor. 9; czo. Puł. 14 v.; swǫtim czso sǫ, Flor. 15; czo, Puł. 24 r.; od tich czso me nenawidzely, Flor. 17; czo, Puł. 30 v.; od tich czso me gonǫ, Flor. 30; czo, Puł. 58 v.; czso nedostaie mne, Flor. 58; czo, Puł. 80 r.; tim czso sǫ, Flor. 43; czo, Puł. 90 v.; czso wem mne iest, Flor. 72; czo, Puł. 146 r.; czso iest, Flor. 88; czo yest, Puł. 181 r.; wszytko czso w nych gest, Flor. 145; czso, Wacł. 125 v.; czo, Puł. 286 v.; tczem czso chowayǫ, Flor. 102. (Puł. 202 v. *brak)*; czso stroiǫ lichotǫ, Flor. 13; czosz, Puł. 22 v.; czo sǫ, Flor. 33, Puł. 66 r.; czo gest tobe, Flor 113; czo yest tobye. Puł. 228 v.; czosz gest czlowek, Flor. 143; czo yest czlowyek, Puł. 282 r.; czso sǫdzicze, Flor. 2. (Puł. 3 v. ktorzysz); nenawidzal ies wszech czso, Flor. 5. (Puł. 7 r. gysz); czso se iego boiǫ, Flor. 21 (Puł. 42 r. boyączych szye yego); wszitko czsosz we mnye gest, Flor. 102. (Puł. 201 r. yesz); czo, Wacł. 10 r.; czso, Wittb.; wszyczy czo czynyczye, Puł. 9 v. (Flor. 6. gisz); czy czo poszyrayą, Puł. 22 v.; tym czo, Puł. 43 v.; swyrzchowalesz tym czo, Puł. 59 r.; na ty czo szye yego boyą, Puł. 63 v.: czy czo sǫ nyenasrzely, Puł. 66 r.; przeczyw tym czo, Puł. 66 v.; czo szye wyeszyelyą, Puł. 69 v.; ty czo sǫ, Puł. 71 v.; czy czo sǫ, Puł. 78 r.; czo sǫ szukaly, Puł. 78 r. (Flor. 22, 30, 32, 33, 34 (*2 r.*), 35, 37 (*2 r.*) gisz); yako tey czo szye omladza, Puł. 97 r. (Flor. 47. iaco odmladzaiǫczich); wszystczy czo, Puł. 98 r. (Flor. 48. gisz); czo szrzǫ, Puł. 107 r.; czo stroyǫ, Puł. 107 r.; czo ye wydzyely, Puł. 124 v.; czo sze naszmyewayǫ, Puł. 130 v.; w tich czosz pwayǫ, Puł. 63 v.; czosz ye yęly, Puł. 214 v. (gisz, Flor. 52 (*2 r.)*, 63, 67, 32, 105); nicz my nedostone, Flor. 22; nycz,

Puł. 43 r.; nycza pyrzwy albo posledzey, Flor. Atan.; nycz, Puł. 310 r.; nicz, Wacł 111 v.; nycza woczse albo mneyszy, Flor. Atan.; nycz, Puł. 310 r., Wacł. 111 v.; czǫscz moia iacobi niczsecz przed tobǫ, Flor. 38; zboze moye yakoby nyczesz przed tobǫ, Puł. 80 r. (*Vulg. tempus meum ut nihil est coram te*)

Dativus: komu zgromadzi ie, Flor. 38; komu ye zgromadzy, Puł. 80 v.; czemu ies me zostal, Flor. 21; czemu, Puł. 39 v.; czemu me mǫcisz, Flor. 41; czemu, Puł. 86 v.; Czemu (*sic*) oblicze twoie odwraczasz, Flor. 43; czemu, Puł. 91 v.; czemu zasipasz, Flor. 43; czemu zasipyasz, Puł. 91 v.; czemu ti wipowadasz, Flor. 43; czemu, Puł. 102 r.; czemu odwraczasz, Flor. 73, Puł. 148 r.; czemu bosze zkazyl ies, Flor. 79; czemusz, Puł. 164 r.; czemu, Flor. 87, Puł. 176 r.; czemu se bacz bǫdǫ, Flor. 48.

W psałterzu Puławskim accusativus: przecz szye bacz będę, Puł. 98 v.; Czemu ies bosze odpǫdzil, Flor. 73; przecz, Puł. 147 r: ku niczemu przewedzon iest, Flor. 14; w nycz obroczon iest, Puł. 23 v.; ku niczemu prziwedze, Flor. 59; wnywecz obroczy, Puł. 119 v [ńiwecz = ńi + we (*starosł.* въ) + č (*dziś* co), *bywa poczuwany jakby rzeczownik rodzaju żeńskiego i służy nawet za temat do urabiania słów pochodnych, jak: niweczyć, por. J. Baudouin de Courtenay, Beiträge für vergl. Sprf. VI. 206--7*]; ku niczemu obroczisz, Flor. 72; w nycz obroczysz, Puł. 146 r.; ku niczemu obroczon iesm, Flor. 72; w nycz, Puł. 146 r.

§. 289 Accusat: czso ies sconal, Flor. 10; czo, Puł. 18 r; czso vczinil, Flor. 10; czo, Puł. 18 r.; czso se chwalisz, Flor. 51; czo szye chwalisz, Puł. 105 v.; czso vczinil ies, Flor. 67; czo yes vczynyl, Puł. 133 r.; czso molwicz bǫdze, Flor. 84; czo, Puł. 171 r., Wacł. 69 r.; czso rozgarzali cze, Flor. 88 (*2 r*); czo, Puł. 181 v. (*2 r.*); czsocz przylosǫ tobe, Flor. 119; czo, Puł. 255 v.; csocz dadzǫ tobe, Flor 119; czo dadzǫ, Puł. 255 v.; gy za neczso ymasz, Flor. 143; za nyeczo masz, Puł. 282 r.; czso odpowe, Flor. Isai sec.; czo odpowye, Puł. 294 r.; czsozz vlozzil yest, Flor. 104. (Puł. 207 v. jest obroczyl); w czo pwali, Flor. 21. (Puł. 40 r. *brak*); czosz zaplaczyl my, Flor. 115; czo odplaczil, Puł. 232 r.; czo my vczyny człowek, Flor. 117; czo, Puł. 233 v.; czo by myal naszlyadowacz, Puł. 248 r.; czosz rzekǫ, Flor. Isai sec; czo rzekę, Puł 294 r.; czsocoli vczini, Flor. 1; czokoly vczyny, Puł. 2 r.; wszytko czoskoly cheżal, Flor. 113; czokoly, Puł. 229 r.; czokoly chczal, Flor. 134; czokoly, Puł. 267 v.; acz poruszon bǫdǫ, Flor. 12; acz, Puł. 21 r., 60 r.; acz roszirzili iesmi, Flor. 43; aczly wznyeszlysmy, Puł 91 r.; acz iesm przyglǫdal, Flor. 65; acz yesm wesrzal, Puł. 128 v.; acz za prawdǫ, Flor. 88. (Puł. 179 v. ale); acz, Flor. 88, Puł. 179 v.; acz dawidem selzǫ, Flor. 88. (Puł. 180 r. nye selzę dawydem); acz rzekl iesm, Flor. 93; acz, Puł. 189 r.; acz glos iego vsliszicze, Flor. 94; acz, Puł. 190 r., Wacł. 108 v.; acz za prawdǫ, Flor. 89; ale acz, Puł. 182 v.; acz wydǫ, Flor 131; acz wnydę, Puł. 264 v.; acz dam sen oczyma, Flor. 131, Puł. 264 v.; acz ne poloszǫ czǫ, Flor. 136; acz nye polozę cie,

Puł. 271 v.; acz zapomnaly, Flor. 136. (Puł. 271 r. zapomnyęly); acz ne zpomenǫ. Flor 136; acz nye wspomyenę, Puł. 271 v.; acz wstǫpǫ, Flor. 138 *(2 r.)*; acz wstǫpyę, Puł. 274 r; acz sstǫpyę, Puł. 274 r.; acz pobyesz, Flor. 138, Puł. 275 r.; przecz skrzytaly, Flor. 2, Puł. 2 v.; przecz ies gospodne odszedl, Flor. 9; przecz, Puł. 15 v.; przecz smǫtna ies, Flor. 41 *(2 r.)*, 42; przecz, Puł. 86 v., 87 v., 88 v.; przecz ies zapomnal me, Flor. 41; przecz, Puł. 87 r.; przecz smǫczen chodzǫ, Flor. 41, 42; przecz, Puł. 87 v., 88 r; przecz me mǫocisz, Flor. 41, 42; przecz, Puł. 87 v., 88 v.; przecz ies me odpǫdzil, Flor. 42; przecz, Puł 88 r.; gichsze nyzacz nye ymaiǫ, Flor. 89; nyzacz ymayǫ, Puł. 182 r.; za niczs, Flor. 55. (Puł. 112 r. za dar); niczs sǫ ne nalezli, Flor. 75; nye nalyezli nycz, Puł. 151 r.; za niczs, Flor. 80; za nycz, Puł. 166 r.; niczs przespeie neprzyaczel, Flor. 88; nycz przespyeye, Puł. 178 v; za nyczse gymyely sǫ, Flor. 105; za nycz, Puł. 213 r.; on wnycze dowedze, Flor. 107; wnycz, Puł. 220 r.; w niwecz wnidǫǫ, Flor. 57; nywecz wnydǫ, Puł. 115 r.; w niwecz obroczisz, Flor. 58; w nywecz, Puł. 116 v.

Instrumentalis: Ozym *(sic pro:* Czym) oplaczǫ panv, Flor. 115; czym odplaczę gospodnu, Puł. 232 r.

Locativus: w czem oprawa mlodycz drogǫ swoyǫ, Flor. 118; w czem oprawya, Puł. 237 r.; w czeem oprawia, Wacł. 4 v.

V. Deklinacyja złożona.

§. 290. Nominativus singularis Masculina. Przymiotniki. Z ostatnią tematową spółgłoską twardą: prolog lacynsky polzki y nemeczski, drugi takisz lacinski polzky y nemeczski. dwa prologi lacinski polzki y nemeczski, Flor. Rubr.; malutki iesm bil, Flor. prol.; swyerz maluczky, Flor. 103; zwyerz maly, Puł. 205 v; slotky y prawi gospodzin, Flor. 24; slotky y prawy, Puł. 46 v.; slotky iest gospodzin, Flor. 33; slotky, Puł. 65 r.; cristus slotky, Puł. 171 v.; ti gospodne lubezliwi y czichi ies, Flor. 85; slotky y czychy, Puł. 172 r.; slotki iest gospodzin, Flor. 99; slotky yest bog, Puł. 196 v.; spyewacze ymenv yego bo slotky gest, Flor. 134. (Puł. 267 v. bo slotke yest); crol weliki, Flor. 46; krol wyeliky, Puł. 95 v; gospodzyn wyeliky iest, Puł. 96 v.; weliky gospodzin, Flor 47; wyelyky bog, Puł. 96 v.; weliky ies ti, Flor. 85; wyelyky yes ty, Puł. 172 v.; bog weliky, Flor. 76; wyelyky, Puł. 153 r.; weliky y grozni, Flor. 88; wyeliky y grozny, Puł. 177 r. v.; weliky gospodzin, Flor. 94; wyelyky gospodzyn, Puł. 190 r.; wielky pan, Wacł. 107 v.; crol weliky, Flor. 94; krol wyeliky, Puł 190 r.; wielki, Wacł. 107 v.; weliky gospodzin y chwalni barzo, Flor. 95; wyeliky bog y chwalny barzo, Puł. 191 r.; gospodzin w syon weliky, Flor. 98; wyelyky, Puł. 195 r.; pokoy welyky, Flor. 118, 161; wyelky, Puł. 253 v.; welyky gest gospodzyn, Flor. 134; wyelyky dobry yest gospodzyn, Puł. 267 v.;

welyky pan y chwalny barzo, Flor. 144; wyelyky gospodzyn y chwalny barzo, Puł. 283 v.; welyky pan nasz, Flor. 146; wyelyky gospodzyn nasz, Puł. 288 r.; wyeliky pan nasz, Wacł. 129 v.; welyky wesrzod czebe sw⌀ty yszrahel, Flor. Isai.; wyelyky weszrod czebie szwyęty ysrahel, Puł. 293 r.; gospodzin wisoki grozni, Flor. 46; wyelyky grozny, Puł. 95 v.; wysoky nadewszemy lyudzmy, Puł. 195 r. (Flor. 98. wiszszy); spyewacz ymyenyu twemu wyssoky, Puł. 185 v. *(w znaczeniu vocativu. o excelse*; Flor. 91. wisocze), wysoky nadewszemy poganу gospodzyn, Flor. 112; wyssoky, Puł. 227 v.; wysoky pan, Flor. 137; wyssoky gospodzyn, Puł. 272 v.; wiszoky bog, Wacł. 137 r.; glos apostolsky, Puł. 206 v., 210 v, 232 v., 259 v., 267 r.; glos czerekwy albo apostolsky, Puł. 257 v.; glos angelsky, Puł. 215 r.; lyud murzynsky, Puł. 174 r. (Flor. 86. lud murzinow); wszedl yest yezdeczky farao, Puł. 298 v. (Flor. Moy. wszedl gest pharao); israhelsky od wyeka, Puł. 86 r. (Flor. 40. israhel); bosze israhelsky, Flor. 58; boze yzrahelsky, Puł 116 v.; izrahelsky bog, Puł. 144 r. (Flor. 72. israhel bog); cedr lybanski, Flor. 91; czedr lybaynsky, Puł. 186 v.; przyszedl doech ydumeysky, Puł. 105 v.; vbogy, Flor. 9 *(2 r.)*, Puł. 15 v., 17 r.; vbogi iesm ia, Flor. 24; vbogy yesm ya, Puł. 47 v.; ten vbogi wolal iest, Flor. 33; ten vbogy, Puł. 64 v.; szebrak iesm y vbogi, Flor. 39; vbogy, Puł. 84 r.; bogati y vbogi, Flor. 48; bogaty y vbogy, Puł. 98 r.; ia iesm vbogi, Flor. 68; vbogy, Puł. 137 v.; vbogi iesm, Flor. 69; vbogy yesm, Puł. 139 r.; vbogi y neymai⌀czi, Flor. 73; vbogy y stradny, Puł. 149 r; vbogy iesm, Flor. 85, Puł. 172 r.; bednyk y vbogy ia gesm, Flor. 108; stranik y vbogi ya yesm, Puł. 222 v.; vbogy lyud, Puł. 227 r.; ti ... czichi ies, Flor. 85; czychy, Puł. 172 r.; ia iaco gluchi, Flor. 37; gluchy, Puł. 78 r.; gospodzin cz⌀sti iest mne, Flor. 39. (Puł. 84 r. poczuye o mnye); ten isti wezme. Flor. 23. (Puł. 45 r. ten wezmye); prosty s⌀d twoy, Flor. 118, 137, Puł. 250 v.; bog wyerny y ... sprawyedlywy y prosty, Puł. 302 v.; newinowati r⌀ka ma, Flor. 23. (Puł. 44 v. nyewynnych rąk); sw⌀ty, Flor. 11; szwyęty, Puł. 19 r.; szwyęty będzyesz, Puł. 31 r. (Flor. 17. sw⌀t); wszeliki sw⌀ti, Flor. 31; wszelky szwyęty, Puł. 60 v.; sw⌀ti iest cosczol twoy, Flor. 64; szwyęty, Puł 125 v.; sw⌀ti israhel *(vocativus)*. Flor. 70; szwyęty israhel, Puł. 141 v.; bo sw⌀ti iesm, Flor. 85; szwyęty yesm, Puł. 172 r; wsw⌀ti *(sic)* iest, Flor. 98; szwyęty iest, Puł. 195 v.; swiothy iesth, Wacł. 114 v.; sw⌀ti gospodzin bog nasz, Flor. 98; szwyęty, Puł. 196 r.; sw⌀ty we wszech dzelech, Flor. 144 *(2 r.)*; szwyęty, Puł. 285 r., 285 v.; ne gest sw⌀ty, Flor. Ann.; nye iest szwyęty, Puł. 295 r.; sw⌀ty, Flor Habac.; szwyęty, Puł. 299 r.; sw⌀ty duch, Flor. Atan. *(6 r.)*; duch szwyęty, Puł. 308 v. *(3 r.)*, 309 r. *(2 r.)*, 309 v. *(2 r.)*; duch swianti, Wacł. 109 r. *(2 r.)*, 111 r.; swiathi, Wacł. 109 v.; sswiati, Wacł. 110 r.; swiaty, Wacł. 111 r.; duch swanty, Flor. Atan.; szwyęty, Puł. 309 r.; sswiati, Wacł. 110 r.; rzelk *(sic)* iest krziwi, Flor. 35; rzekl yest krzywy, Puł. 70 v.; lsziwi kon, Flor. 32; lzywy koyn, Puł. 63 v.; czlowyek zywy, Puł. 80 r. (Flor. 38. sziw⌀czi); iaco sziwi, Flor. 57. (Puł. 115 v. yako

zywe); zywy (xpus), Puł. 189 v.; wszelky szywy, Flor. 142. (Puł. 280 r. zywyφczy); przeczywy maczyerzy twoyey, Puł. 102 v. (Flor. 49. przeciwo sinowi macerze twoiey); ti gospodne lutosciwecz y miloserdny ... y prawdziwy, Flor. 85; lyutoszczywy y myloszerny ... y prawdzywy, Puł. 173 v.; myloserdny gospodzyn y prawdzywy, Flor. 114; myloszyerdny gospodzyn y prawdzywy, Puł. 231 r.; pan pradzywy, Flor. 128; prawdzywy, Puł. 262 v.; mylostzywy y myloserdny gospodzyn, Flor. 102; myloszczywy y myłoszyerny bog, Puł. 201 v.; mylosczywy y myloserdny y prawy, Flor. 111; myloszczywy myloszyerny y prawy, Puł. 226 v.; myloszczywy będze, Puł. 307 v.; zginφ nemilosciwi, Flor. 9; zgynął zlosny, Puł 14 r.; ty lyutoszczywy byl yes gym, Puł. 195 v. (Flor. 98. milosciw); bytosczywy *(sic)* y myloserdny gospodzyn, Flor. 110; lyutoszczywy y myloszyerny bog, Puł. 225 r.; lvtoscziuy y myloserdny gospodzyn, Flor. 144; lyutoszczywy y myloszyerny gospodzin, Puł. 284 v.; zglobliwi, Flor. 5; zloszczywy, Puł 6 v.; zglobliwi blogoslawon iest, Flor. 9; zlosny, Puł. 16 r.; zly, Flor. 14; zloszczywy, Puł. 23 v.; barzo okrutny straszlywy y sprawyedlywy, Puł. 8 r.; sφdza prawi, Flor. 7; sędzya sprawyedlywy, Puł. 11 v.; prawi czso vczinil, Flor. 10; prawy, Puł. 18 r.; prawi smiluie se, Flor. 36; prawy czyny myloszcz, Puł. 74 r.; weselicz se bφdze prawi, Flor. 57, 63; wyesszyelicz szye będze prawy, Puł 115 v., 124 v.; prawi iaco palma kwiscz bφdze, Flor. 91; prawy, Puł. 186 v.; prawi gospodzin, Flor. 91; prawy gospodzyn, Puł. 186 v.; prawy bφdze, Flor. 111. (Puł. 226 v. praw będzye; Wacł. 19 v. będa sprawiedliwi); prawy gest *(sic)* gospodne, Flor. 118. (Puł. 250 v. praw yes boze); karacz mφ bφdze prawy, Flor. 140; karzy mye prawy, Puł. 278 r.; prawy gospodzyn, Flor. 144, Puł. 285 v.; lew gotowi ku łupowi, Flor. 16; gotowy, Puł. 27 r.; rarogowy dom, Flor. 103. (Puł. 205 r. Herodyaszow dom); iad zmyowy, Flor. 13; yad zmyowy, Puł. 22 r., 276 r. (Flor. 139. yad zmyyow); nyespor ponyedzyalkowy, Puł. 230 v.; czchwarthkowy, Puł. 264 v.; pyanthkowy, Puł. 272 r.; swar dobri, Flor. prol.; pastyrz dobry, Puł. 189 v.; dobri israhel, Flor. 72; dobry, Puł. 144 r; chwalcze gospodna esze dobry, Flor. 105; bo dobry, Puł. 210 v., Flor. 106, Puł. 215 r.; rozum dobry, Flor. 110, Puł. 225 v.; chwalcze pana bo dobry, Flor. 117 *(2 r.)*, 134, 135, 146; bo dobry, Puł. 233 v., 236 r., 267 v., 269 v., 287 v.; bo dobri, Wacł. 129 r.; rzeczcze ... ysz dobry, Flor. 117; dobry, Puł. 233 v.; dobry ges ty, Flor. 118, 65; dobry yes ty, Puł. 243 r.; dobri ies ti, Wacł. 28 r.; dvch twoy dobry, Flor. 142, Puł. 281 r.; kthory mφdry, Flor. 106; ktory mφdry, Puł. 218 v.; rzckl iest szaloni, Flor. 13; nyemądry, Puł. 21 v.; nemφdri y szalony zgineta, Flor. 48; szalyony y nyemφdry, Puł. 99 r.; yφzik gich mecz ostri, Flor. 56; myecz ostry, Puł. 113 v.; myly yako syn yednoroszkow, Puł. 54 r. (Flor. 28. myly iaco bi sinowe); crol czcy mily mily, Flor. 67; krol moczy myly myly, Puł. 131 r.; kaco swatli iest (kelich), Flor. 22, (Puł. 44 r. kako przeczysta yest ... czasza); wesoly czloweg, Flor. 111; wyeszyoly czlo-

wek, Puł. 226 v. *(por. Kazania Paterka:* uyesyoly. 122 r.); kedy se powisza zli, Flor. 9; kyedy sze pyszny złosny, Puł. 15 v.; chwały albo lvbesny pan, Flor. 144; lyubyezny gospodzyn, Puł. 284 v.; chwalebny a czynộczy dzywy, Flor. Moy.; chwalyebny, Puł. 297 r.; dziwni wprawdze, Flor. 64; dzywny, Puł. 125 v.; dziwni bog, Flor. 67; dzywny bog, Puł. 133 v.; dziwny w wisokosćy gospodzin, Flor. 92; dzywny, Puł. 187 r.; grozny w radze, Flor. 65, Puł. 127 r.; ty grozni ies, Flor. 75; ty grozny yes, Puł. 151 r.; grozni iest nade wszemi bogi, Flor. 95; grozny yest, Puł. 191 r.; grzeszny, Puł. 16 r. (Flor. 9. grzesznik); grzeszni, Flor. 9 *(2 r.)*, (Puł. 16 r. grzesznyk); złosny, Puł. 17 r.; chowacz bộdze grzeszni, Flor. 36; strzeżi będzę grzeszny, Puł. 73 r.; zayme grzeszni, Flor. 36; zayem wezmye grzesznyk, Puł. 74 r.; znamona grzeszni prawego, Flor. 36; znamyonuye grzeszny, Puł. 75 v.; gdi nastal grzeszni, Flor. 38. (Puł. 79 v. grzęsznyk); grzeszny vzrzy, Flor. 111, Puł. 227 r.; mộz yęzyczny Puł. 277 r. (Flor. 139. mosz molwyộczy); xps kraszny oblyczym, Puł. 92 r.; on za prawdộ iest miloserdni, Flor. 77; myloszyerny, Puł. 57 v.; welko myloserdny, Flor. 102; wyelyko myloszyerny, Puł. 201 v.; welmy myloserdny, Flor. 144; wyelmy myloszerny, Puł. 284 v.; rostyl iest mylosny, Puł. 303 v.; moczny (sędzya), Flor. 7, Puł 11 v.; gospodzin moczni, Flor. 23; moczny, Puł. 45 r., 45 v. (Flor. 23. mooczy); pomocznik moczni, Flor. 70; moczny, Puł. 140 r.; moczny yes boze, Puł. 177 v. (Flor. 88. mogộczy); ne besze .. nemoczny, Flor. 104; nye byl ... nyemoczny, Puł. 210 r.; nyeszpor nyedzyelny, Puł 224 r.; okropny albo grozny albo przykry, Flor. Moy.; okropny, Puł. 297 v.; pamyętny bộdz tego, Puł. 148 v. (Flor. 73. pamộczen); kelich ... pelni smesy, Flor. 74. (Puł. 150 r. czasza ... pelna zmyeszy): pelny bog, Puł. 310 v. (Flor. Atan. Swyrchowany bog); doszkonali bog, Wacł. 112 v.; bộdộ tobe podobni, Flor. 49; podobny, Puł. 102 v.; dny yako kwyet polny, Flor. 102; yako kwyat polny, Puł. 202 v.; cristus slotky y pokorny, Puł. 171 v.; ia za prawdo potrzebyzni y vbogi iesm, Flor. 69. (Puł. 139 r. potrzebuyộczy); przewrotny będzyesz, Puł. 31 r. (Flor. 17. przewroczon); przezmerny oczecz, Flor. Atan.; przezmyerny oczecz, Puł. 308 v.; przezmierni oczecz, Wacł. 109 r.; przezmerny syn przezmerny duch swộty, Flor. Atan.; przezmyerny, Puł. 308 v. *(2 r.)*; przezmierni, Wacł. 109 r. *(2 r.)*; geden przezmerny, Flor. Atan.; yeden przezmyerny, Puł. 308 v.; yeden przezmierny, Wacł. 109 v; iestly rozumny, Flor. 13, Puł. 21 v.; yako szylny, Puł. 160 v (Flor. 77. iakobi mogộczi); smerny (sộdza), Flor. 7. (Puł. 11 v. czekayączy); by se ne otcwroczyl smerni, Flor. 73; smyerny, Puł. 149 r.; czyen szmyertny, Puł. 91 r. (Flor. 43. czen smerczi); szalyony, Puł. 302 v.; szaloni ne vrozume tego, Flor. 91; szalyony, Puł. 186 r.; wrobl szczegelny, Flor. 101; szczegyelny, Puł. 198 v.; vrộpny wiobraszenym, Flor. 44; vrępny, Puł. 92 r.; stal dvch welnny, Flor 106. (Puł. 217 r. duch welny); grozno wyelmoszny yes, Puł. 274 v. (Flor. 138. grozne wyliczyl ges se wyelmoszny, Puł. 297 v. (Flor. Moy. welkoczynoczy ges); wyelmoszne-

czny, Puł. 19 v. (Flor. 11. welike rzeczy molwǫcy); bog wyerny, Puł. 302 v.; swadek w nebesech werni, Flor. 88; wyerny, Puł. 180 r.; wyerny gospodzyn, Flor. 144; wyerny gospodzyn, Puł. 285 r.; potop wodni, Flor. 68; wodny, Puł. 136 r.; bog wirzchni, Flor. 77; bog wyrzchny, Puł. 157 v,; glos zborny, Puł. 203 r.; bezvinni bǫdzesz, Flor. 17; przezwynny będzyesz, Puł. 31 r.

Z ostatnią spółgłoską tematową miękką: syn czlowyeczy, Puł. 12 r. v.; chod czloweczi, Flor. 36; chod czlowyeczy, Puł. 74 v.; syn czloweczy, Flor. 143; syn czlowyeczy, Puł. 88 r.; strach boszi, Flor. 13. (Puł. 22 r. boyazn boza); glos boszi, Flor. 28 (*7 r.*), glos bozy, Puł. 54 r. (Flor. 7.); angol boszi, Flor. 33, 34; angyol bozy, Puł. 65 r., 67 r. (*2 r.*); woz boszi, Flor. 67; woz bozy, Puł. 131 v.; gnew boszi, Flor. 77; gnyew bozy, Puł. 157 r.; bozy syn, Flor. At., Puł. 310 v.; bozi sin, Wacł. 112 r.; po rzecze poydze peszi, Flor. 65; pyesszy, Puł. 127 v.; czudzy vczinil iesm se, Flor. 68; czudzy, Puł. 135 r.; bog czudzy, Puł. 303 v.; szkl iest glupy, Flor. 52; rzekl yest glupy, Puł. 106 v.; lud glupi, Flor. 73; lyud glupy, Puł. 148 v.; mǫsz glupi, Flor. 91; mǫz glupy, Puł. 185 v., 302 v.; swar dobri powszedni iest, Flor. prol.; zywot wyekuy, Puł. 88 r.; wekwgy oczeoz, wekvgy syn, wekugy swǫty duch, Flor. Atan.; wyekugy oczyecz, wyekugy syn, wyekugy duch szwyęty, Puł. 308 v.; wiekuisti, Wacł. 109 v. (*3 r.*); — geden wekugy, Flor. Atan.; yeden wyekugy, Puł. 308 v.; ieden wiekuisti, Wacł. 109 v.

§. 291. Imiesłowy. Temata twarde. Particip. praet. act. II: iaco vmarli, Flor. 30; yako vmarly, Puł. 58 r.; czlowek vstaly wyelykym wyczyęstwem zǫda sze wzchylycz, Puł. 244 v.

Particip. praet. pass.: wibrani bǫdzesz, Flor. 17; wybrany będzyesz, Puł. 31 r.; prorok poslany od boga, Puł. 103 r.; xpus za nas poslany, Puł. 174 v.; xpus ... wzwyestowany w czele yest, Puł. 192 r.; blogoslawoni mǫsz, Flor. 1, 31, 33, 39, 83, 111; blogoslawyony mǫsz, Puł. 1 v., 60 r., 65 r., 82 r., 169 v., 226 r.; blogoslawoni bog moy, Flor. 17; blogoslawyony bog moy, Puł. 33 v.; blogoslawoni gospodzin, Flor. 27. (Puł. 52 v. pochwalyon), Flor. 30; blogoslawyoni bog, Puł. 59 r.; blogoslawoni lud, Flor. 32; blogoslawyony lyud, Puł. 63 r.; blogoslawoni iensze rozume, Flor. 40; blogoslawony gospodzin bog, Flor. 40; blogoslawyony, Puł. 84 r., 85 v.; przylǫczon czerekwy blogoslawyony, Puł. 92 r.; blogoslawoni bog, Flor. 65, 67; blogoslawyony bog, Puł. 128 v., 134 r.; blogoslawoni gospodzin, Flor. 67, 71, 88; blogoslawyony, Puł. 132 r., 144 r., 181 v.; blogoslawony, Flor. 123, 134, 143; blogoslawyony, Puł. 258 v., 269 r., 281 v.; bogoslawony mansz, Flor. 126; blogoslawyony mǫz, Puł. 261 r.; blogoslawoni mǫsz, Flor. 83; blogoslawyony czlowyek, Puł. 170 r.; blogoslawoni czlowek, Flor. 93; blogoslawyony czlowek, Puł. 188 v.; blogoslawoni lud, Flor. 88; blogoslawyony lyud, Puł. 178 r.; blogoslawony gensze przyszedl ges, Flor. 117; blogoslawony gensze oplaczy, Flor. 136; blogoslawony gen trzymacz bǫdze, Flor. 136; blogoslawony gegosz bog yacobow, Flor. 145; blogoslawyony, Puł. 235 v.,

271 v., 272 r, 286 v.; blogoslawiony, Wacł. 125 v.; blogoslawony ges, Flor. 118; blogoslawyeny yes, Puł. 237 r.; blogoslawiony ies panye, Wacł. 5 r.; błogoslawoni bodzesz, Flor. 127; blogoslawyony yes, Puł. 261 v.; iako oddoyony nad maczerzǫ swoyǫ, Puł. 264 r. (Flor. 130. yako gest otkarmeno); grob otworzoni, Flor. 5, 13; grob otworzony, Puł. 7 v., 22 r.; nestworzony oczecz nestworzony syn nestworzony swyęty duch, Flor. Atan.; nyestworzony, Puł. 308 v. (3 r.); nie stworzony, Wacł. 109 r. (3 r.); geden nestworzeny, Flor. Atan.; nyestworzeny, Puł. 308 v.; nyestworzoni, Wacł. 109 v.; czlowek przes nowy zakon pokrzepyony, Puł. 239 v.; ivnoszka gesm ya y potǫpyǫny, Flor. 118, 137; wzgardzony, Puł. 251 r.; wyklada sze schylyony, Puł. 244 v.; swyrchowany bog, myeszyǫcz swyrzchowany, Puł. 180 r. (Flor. 88. luna przezpeczna); swirchowany człowek, Flor. Atan. (Puł. 310 v. pelny bog pelny czlowyek; Wacł. 112 v. doszkonali); xpus vtoka lyudzka vczynyony, Puł. 181 v.; vtropyoni od wina, Flor. 77; vtropyony, Puł. 160 v.; ne moyaszesz wybrany yego, Flor. 105, Puł. 212 v.; czlowyek zamczony, Puł. 251 v.; iaco placzǫczy y zamǫczoni, Flor. 34; zamǫczony, Puł. 68 r.; ziawoni bil gim, Flor. 24. (Puł. 47 r. tym byl zyawyon); iaco sǫd zgubeni, Flor. 30 (*por.* zesromoczeny, *Kazania Paterka* 62 v.); *yako* sąd zgubyeny, Puł. 58 r.; offera boga duch smǫczony, Flor. 50; duch smǫczony, Puł. 105 r.; xpus na wyskǫ syon wzyęty, Puł. 194 v.

Temata miękkie. Particip. praes. act.: mǫsz boyvyǫczy, Flor. Moy.; mǫsz bovnyǫczy, Puł. 296 v.; bydlǫczy ya gesm na szemy, Flor. 118; bydlyączy, Puł. 238 r.; przebywaiaczi ia iestem, Wacł. 6 r.; ia iesm vbogi y boleiǫczy, Flor. 68; czyrpyǫczy, Puł. 137 v.; czyrpyǫczy (gospodzyn), Flor. 144; czirpyǫczy, Puł. 284 v.: bog ne cheząǫczy zlego, Flor. 5; bog chezǫczy zloszczy, Puł. 6 v.; chodzǫczy po drodze, Puł. 197 v. (Flor. 100. chodzocz); lew chwataiǫcy, Flor. 21; lyew chwatayączy, Puł. 40 v.; czekayączy (sądzyą), Puł. 11 v. (Flor. 7. smerny); xpus ... opyǫcz yest czakayǫczy, Puł. 190 v.; dlugo czakayǫnczy (bog), Flor. 102; czakayǫczy, Puł. 201 v.; pan sądy czynyączy, Puł. 15 r. (Flor. 9. czinǫ sǫdy); czynǫczi dziwi ti ies, Flor. 85, Moy.; czynyǫczy dzywy, Puł. 172 v., 297 v.; welkoczynǫczy ges, Flor. Moy. (Puł. 297 v. wyelmoszny); zacon obraczaiǫczy, daiǫczy, Flor. 18; zakon obraczayączy, dayączy, Puł. 35 r.; glos boszi gotuiǫczi ielene, Flor. 28. (Puł. 54 v. gotuyączego gyelyenye); duch ydǫczi a ne wraczaiǫczi se, Flor. 77; duch ydǫczy a nyewraczayǫczy szye, Puł. 158 r.; iaco człowek ne sliszǫczi y ne ymiǫczi w swich vsczech, Flor. 37; nyeslyszǫczy y nyemayǫczy, Puł. 78 r., v.; neymaiǫczi, Flor. 73. (Puł. 149 r. stradny); neymaiǫczi y vbogy iesm ia, Flor. 85. (Puł. 172 r. stradnyk y vbogy); tamo leszǫczi zwyerz, Flor. 103. (Puł. 205 v. tamo zwyerz); gospodzin moczni y mogǫcy, mogǫcy w boiu, Flor. 23; mogǫcy, mogǫczi, Puł. 45 r.; iakobi mogǫczi, Flor. 77. (Puł. 160 v. szylny); gospodne ... mogoczy, Flor. 88; czyrpyǫczy, Puł. 173 v.; mogǫczi ies gospodne, Flor. 88. (Puł. 177 v. moczny yes boze); xpus ... sam wszechmogǫczy, Puł. 166 v.; wsze-

mogancry oczecz, wszemogaaczy syn, wszemogǫnczy duch swǫty, Flor. Atan.; wszechmogǫczi, Puł. 309 r. (*3 r.*); wszechmogaczi, Flor. 109 v. (*2 r.*); wsechmogacz, Wacł. 109 v.; geden wszemogǫczy, Flor. Atan.; yeden wszechmogǫczy, Puł. 309 r.; geden wszechmogaczi, Wacł. 110 r.; ięzik welike rzeczy molwǫcy, Flor. 11. (Puł. 19 v. wyelmorzeczny); moss molwyǫczy, Flor. 139. (Puł. 277 r. mǫz yęzyczny); iaco placzǫczy, Flor. 34; yako placzǫczy, Puł. 68 r.; nowoszena pochodzǫcy, Flor. 18; pochodzączy, Puł. 35 r.; ale podzǫczy, Flor. Atan., Puł. 309 v.; ale pochodzanczi, Wacł. 111 r.; glos boszi polamaiǫczy cedri, Flor. 28; polamayączy, Puł. 54 r.; poszylyayǫczy (kristus), Puł. 8 r., 10 r.; glos apostolow ... balwany potǫpyayoczy, Puł. 228 r.; ya potrzebuyǫczy, Puł. 139 r. (Flor. 69. potrzebyznni); lew ... riczǫcy, Flor. 21; rzwyączy, Puł. 40 v.; wozk rozquiraiǫczy se, Flor. 21; wosk roztwyrayączy szye, Puł. 41 r.; glos boszi rozcrawaiǫczy, Flor. 28; roskrawayączy. Puł. 54 r.; iacobi spǫczi gospodzin, Flor. 77; yakoby spyǫczy bog, Puł. 160 r.; strzegǫczy malvtkych gospodzyn, Flor. 114; strzegǫczy, Puł. 231 r.; szukaiǫczi boga, Flor. 13; szukayączy boga, Puł. 21 v.; szukaiǫczi boga, Flor. 52; szukayǫczy, Puł. 107 r.; kelich moy vpawaiǫczi, Flor. 22. (Puł. 44 r. czasza moya vpawayącza); kristus yest wybyrayǫczy, Puł. 8 r.; glos apostolsky pogany ... wzywayǫczy, Puł. 207 r.; glos ... wzpomynayǫczy, Puł. 207 r., 228 r.; glos boszi zbyaiǫczy puszczǫ, Flor. 28. (Puł. 54 r. glos bosy zbyayǫczego puszczǫ); zmaczayǫczy gori, Flor. 103; zmaczayoczy gory, Puł. 204 v.; czlowek sziwǫczi, Flor. 38. (Puł. 80 r. zywy); wszelky zywyǫczy, Puł. 280 r. (Flor. 142. szywy); szywǫczy szywǫczy ten bǫdze spowedacz tobe, Flor. Isai sec.; zywǫczy zywǫczy, Puł. 294 v.; plomen szgǫczi gori, Flor. 82; zgǫczy, Puł. 168 v.; oghen szgǫczy, Flor. 104; ogyen zgǫczy, Puł. 209 v.

Comparativus i Superlativus: lepszi iest dzen, Flor. 83; lyepszy, Puł. 170 r.; lubezliwszi bil ieszcze, Flor. 76; lyubyezlywszy, Puł. 152 v.; mlodszi iesm bil, Flor. prol.; w czcem oprawya mlodszy drogę swoyę, Puł. 237 r. (Flor. 118. mlodyez, Wacł. 4 v. mlodzenyecz); nycze woczse albo mneyszy (*sic*), Flor. Atan. (Puł. 310 r. mnyeysze; Wacł. 111 v. nycz wianczszego albo mnieyszego); mneyszy oczcza, Flor. Atan.; mnyeyszy oycza, Puł. 310 v.; mnieyszi oczcza, Wacł. 112 v.; iaco dzen wczorayszi, Flor. 89; wczorayszy, Puł. 182 r.; wez boszy ... wǫczszy, Flor. 67. (Puł. 131 v. mnozen); wiszszy nade wszemi ludzmi, Flor. 98. (Puł. 195 r. wysoky); wszech naywiszszi, Flor. 17; naywyssszy, Puł. 29 v.; naywyszszy przebywcza, Puł. 167 v.; ty sam naywiszszi, Flor 82; ty sam nawysszy, Puł. 169 r.; on zadoszil ię nawiszszi, Flor. 86; naywysszy, Puł. 174 r.; ty za prawdǫ naywiszszi, Flor. 91; naywysszy, Puł. 186 r.; ti ies gospodzyn naywyszszy, Flor. 96; ty bog naywysszy, Puł. 193 r.; naywyssszy nade wszemy lyudzmy, Puł. 194 v.; gdy rozdzelyal naywysszy pogany, Puł. 303 r.

Zaimki: yaky oczecz taky syn takysz swǫty duch, Flor. Atan.; iaky oczyecz taky syn takysz y duch szwyęty, Puł. 308 v.; iaky

oczecz taki sin taki duch swiathi, Wacł. 109 r.; ktori iest ten czel, Flor. 23 (*2 r.*); ktory, Puł. 45 r., 45 v.; ktori iest czlowek, Flor. 24, 33, 88; ktory yest czlowyek, Puł. 47 r., 65 v., 181 r.; ktori vszitek, Flor. 29; ktory vzytek, Puł. 55 v.; ktori bog, Flor. 76. (Puł. 153 r. bog); kthory mǫdry, Flor. 106; ktory mǫdry, Puł. 218 v.; kaszdi, Flor. 11; kaszdy, Puł. 19 r.; wszeliki swǫti, Flor. 31; wszelky szwyęty, Puł. 60 v.; wszeliky czlowek, Flor. 38; wszeliky czlowyek, Puł. 81 r.; wszelky czlowyek, Puł. 80 r. (Flor. 38. prokni czlowek); wszeliki czlowek, Flor. 63; wszelky, Puł. 124 v.; wszelky, Flor. 115; wszelyky, Puł. 232 r.; wszlky, Flor. 150; wszelyky, Puł. 292 r.; wszelky, Wacł. 142 v.; wszelky, Flor. Atan. (*2 r.*); wszelyky, Puł. 308 r., 311 v.; wszelki, Wacł. 8 v.; wszelky, Wacł. 114 r.; gyny, Flor. 108. (Puł. 221 v. drugy); gyny, Flor. Ann. (Puł. 295 r. gyny); gyny bog, Puł. 307 r.

Liczebniki porządkowe: pyrzwy psalm, Puł. 1 v.; drugi takim, Flor. rubr.; drugi zwerz, Flor. 79. (Puł. 164 r. osobny); wezmye drugy, Puł. 221 v. (Flor. 108. gyny).

§. 292. Neutra. Przymiotniki z tematem twardym: brzemǫ czoszke, Flor. 37; czyęszkye, Puł. 77 r.; odrzuczene luczske, Flor. 21. (Puł. 40 r. wyrzuczenye z sbora); zbawyenye lyudzke, Puł. 108 v.; rozwiązal gy ksǫszǫ ludzskye. Flor. 104; kszyǫzę lyudzke, Puł. 206 v.; groszno przegorzke, Puł. 306 r.; slodke yest myloserdze twoye, Flor. 108. (Puł. 222 v. slotko yest); spyewaycze ymyenu yego bo slotke yest, Puł. 267 v. (Flor. 134. bo slotky gest); kaco welike mnoszstwo, Flor. 30; wyelyke, Puł. 58 v.; welike ymǫ iego, Flor. 75; wyelykye, Puł. 150 v.; wyelike ymyę, Puł. 150 v.; miloserdze twoie welike iest, Flor. 85; wyelyke, Puł. 173 r.; grozyne y welike iest, Flor. 98; grozne y wyelyke yest, Puł. 195 r.; morze welike y szyrokee, Flor. 103; wyelyke y szyroke, Puł. 205 v.; welyke yest na nebech myloserdze, Flor. 107; wyelyke, Puł. 219 r.; wysoke ymǫ gego, Flor. Isai; wyssoke yest ymyę, Puł. 293 r.; szyano zyemskye, Puł. 143 v. (Flor. 71. syano zeme); czyste będzye wypowyedzenye, Puł. 60 r.; oplwyte w nego otkupene, Flor. 129; oplwyte, Puł. 263 v.; oplwite, Wacł. 19 r.; sercze ... ne bilo proste, Flor. 77; proste, Puł. 157 v.; swǫte y grozne ymǫ gego, Flor. 110; szwyęte y grozne, Puł. 225 v.; myęso bykowe. Puł. 101 v. (Flor. 49. mǫso bicowe); dobrotliwe iest miloserdze, Flor. 68; dobrotlywe, Puł. 136 r.; gotowe szyercze moye, Puł. 218 v., 219 r. (Flor. 107 (*2 r.*) gotowo); prawe iest slowo, Flor. 32; prawe, Puł. 62 r.; pokolene zle, Flor. 77; zle, Puł. 151 r.; Me (*zamiast:* Ne) przistǫpi k tobe zle, Flor. 90; zlee, Puł. 184 v.; ne przilnǫlǫ mi serce zle, Flor. 100; szercze zle, Puł. 197 r.; wessolee bǫdz gemv mlowenye moye, Flor. 103. (wyeszyolye, Puł. 206 v.); weselee y krazne pfalene, Flor. 146; wyeszyole y krasne chwalene, Puł. 287 v.; kraszne spyewanye, Wacł. 129 r.; chwalne ymǫ bosze, Flor. 112; chwalne, Puł. 227 v.; dziwne, Flor. 8 (*2 r.*); dzywne gyest ymyę, Puł. 12 r., 13 r.; moczne na zyemy bedze szyemyę yego, Puł. 226 r. (Flor. 111. mocznǫ); selze dzyalo olywne,

Puł. 301 v.; poczestne ym⌽ gich, Flor. 71; czne ymyę gich, Puł. 143 r.; sercze gich proszne iest, Flor. 5. (Puł. 7 v. prozno); proszne zbawene, Flor. 59. (Puł. 119 r. prozna mocz); pokolyenye zlosne y przewrotne, Puł. 302 v.; b⌽dzcze yako syano strzeszne, Flor. 128; szyano strzeszne, Puł. 262 v.; swadeczstwo gospodnowo werne, Flor. 18; wyerne, Puł. 35 r.

Tematа miękkie: proszne zbawene czlowecze, Flor. 59. (Puł. 119 r. mocz czlowyecza; mislene czlowecze, Flor. 75; myszlyenye czlowecze, Puł. 151 v.; proezne (*sic*) sbawene czlowecze, Flor. 107; czlowyecze, Puł. 220 r.; bosze iest zbawene, Flor. 3; bozee, Puł. 4 v., Wacł. 119 r.; szwyadecztwo boze, Puł. 35 r. (Flor. 18. gospodnowo); bozee iest krolewstwo, Puł. 42 v. (Flor. 21. gospodnowo); prawe yest slowo boze, Puł. 62 r. (Flor. 32. gospodnowo); lycze boze, Puł. 65 v. (Flor. 33. oblicze gospodnowo); yegosz iest ymyę boze, Puł. 82 r. (Flor. 39. gospodnowo); masto bosze, Flor. 86 (*vocativus*); myasto boze, Puł. 174 r.; bosze iest wznesyene nasze, Flor. 88; boze, Puł. 178 v.; myloserdzye boszye, Flor. 102; myloszyerdze boze, Puł. 202 v.; b⌽dz ymyę boze blogoslawyono, Puł. 227 v. (Flor. 112. ym⌽ gego); chwalne ym⌽ bosze, Flor. 112; boze, Puł. 227 v.; slowo boze, Puł. 241 r.; blogoslawyenye boze, Puł. 263 v. (Flor. 128. panow⌽); perze gol⌽be, Flor. 67; pyerze golembye, Puł. 131 r.; prokne sem⌽, Flor. 21; proknye szyemę (*vocativus*), Puł. 42 r.; wyeszyolye b⌽dz yemu molwyenye, Puł. 206 v. (Flor. 103. wessolee); zbawyenye yest wyekuye, Puł. 72 r.; wekvge welmoszstwo, Flor. Atan.; wyekuye wyelmostwo, Puł. 308 v. (Wacł. 109 r. wiekuista wielmoznoscz).

Imiesłowy. Particip. praet. pass.: blogoslawone ym⌽, Flor. 71 (Puł. 144 r. blogoslawyono); b⌽dz szyrcrze moye nyepokalyone, Puł. 244 v.; niepokalane, Wacł. 30 r. (Flor. 118, 73. nepokalano); odkroyone będze z owczarnye skoczyę, Puł. 301 v.; perze gol⌽be posrzebrzone, Flor. 67; poszrzebrzone, Puł. 131 r.; szrzyebro ognyem wyplawyone skuszone trzykrocz y czyszczone szyedmkrocz, Puł. 20 r. (Flor. 11. wiplawono, skuszono, oczisczono); we mne zam⌽czone gest sercze moge, Flor. 142. (Puł. 280 r. zam⌽czono).

Particip. praes. act.: pocolene ymai⌽cze przydz, Flor. 21; przydącze, Puł. 43 r.; pokolene zle y przegarzai⌽cze, Flor. 77; przegarzay⌽cze, Puł. 155 r.; pocolenu iesz przychodz⌽cze iest, Flor. 70. (Puł. 141 r. yesz ma przycz); pocolene szukai⌽cze gospodna, szukai⌽cze oblicza, Flor. 23. (Puł. 45 r. szukayączych iego, szukayączich oblycza). *Formę męską przy rzeczowniku rodzaju nijakiego mamy w przykładzie*: wszemog⌽czy ym⌽ gego, Flor. Moy.; wszemog⌽czymyę, Puł. 296 v.

Comparativus: lepsze iest miloserdze, Flor. 62; lyepsze, Puł. 122 v.; nyczs woczse (albo mneyszy), Flor. Atan.; nycz wyętsze albo mnyeysze, Puł. 310 r. (Wacł. 111 v. nycz wianczszego albo mnieyszego).

Zaimki: czislo dnow mogich ktore iest, Flor. 38. ktore yest, Puł. 80 r.; ktore iest czakane, Flor. 38; ke yest czekanye, Puł. 80

v.; wszelike sebrane, Flor. 61 (*vocativus*); wszelkye sebrany, Puł. 121 v.; wszelike cyalo przydze, Flor. 64; wszytkye czyalo, Puł. 125 r.; takesz, Flor. 67; takyesz, Puł. 130 v.; takesz, Puł. 251 v.; takesch otplata, Flor. 130. (Puł. 264 r. ta odplata).

Liczebnik porządkowy: pocolene druge, Flor. 77; pokolyenye druge, Puł. 154 v.

Ślad ściągnięcia we wzdłużeniu końcówki znajdujemy bardzo rzadko, a mianowicie w psałterzu Floryjańskim: szyrokee, wszelki. 103; *w Puławskim:* bozee, 4 v., 42 v.; zlee, 184 v.

§. 293. Feminina. Przymiotniki ze spółgłoską tematową twardą: dzweka (*sic*) babilonska, Flor. 136; czora babiloynska, Puł. 271 v.; przecora luczska, Flor. 21; lyudzka, Puł. 40 r.; czelaecz luczska, Flor. 21; lyudzka, Puł. 42 v.; vtoka lyudzka, Puł. 181 v.; wara krzyscyanska, wyara krzescanska, Flor. Atan.; wyara pospolyta, Puł. 308 r., 311 v.; wiara krzescziansk a, Wacł. 8 v., 114 r.; gorzkoscz moya przegorzka, Flor. Isai sec., Puł. 294 r.; szwyeczka złoszcz, Puł. 19 r.; szwyatłoszcz szwyeczka, Puł. 88 r.; głębokoszcz wyelyka, Puł. 71 r. (Flor. 35. głǫbokoszczi wele); wyelyka myłoszcz, Puł. 246 v.; ręka nasa wysoka, Puł. 305 v.; droga prawda, Puł. 88 r.; maczycza obfita, Flor. 127, Puł. 261 v.; maczycza obfytuyacza, Wacł. 81 r; pospolita wara, Flor. Atan.; pospolyta wyara, Puł. 309 v.; prawa pomocz, Flor. 7, Puł. 11 r.; wara prawa, Flor. Atan.; wyara prawa, Puł. 310 r.; wiara prawa, Wacł. 112 r.; boiazn bosza swota, Flor. 18; szwyęta, Puł. 35 v.; gora tłusta, Flor. 67 (*2 r.*), Puł. 131 v. (*2 r.*); iaco brzitwa ostra, Flor. 51; yako brzytwa ostra, Puł. 105 v.; rychla pomocz, Puł. 118 r.; woda czemna, Flor. 17; czyemna, Puł. 29 v.; burza grozna, Flor. 49; burza szylna, Puł. 100 v.; ognena mołwa, Flor. 118, 137; ogyenna molwa, Puł. 251 r.; iaco łana przepeczna, Flor. 88. (Puł. 180 r. yako myeszyǫcz swyrzchowany); dusza rozumna, Flor. Atan.; rozumna, Puł. 311 r, Wacł. 113 r.; rzeczna bistroscz, Flor. 45; rzeczna bystroszcz, Puł. 94 v.; modła wecserna, Flor. 140; wyeczerna, Puł. 277 v.

Temata miękkie: mocz człowyecza, Puł. 119 r. (Flor. 59. zbawene człeweczę); boyaszn boza, Puł. 22 r. (Flor. 13. strach bozi); kasn bosza, boiazn bosza, Flor. 18; boza, Puł. 35 v. (*2 r.*); rada bosza, Flor. 32; rada boza, Puł. 62 v.; mocz bosza, Flor. 61; boza, Puł. 122 r.; rzeka bosza, Flor. 64; boza, Puł. 126 r.; gora bosza, Flor. 67; boza, Puł. 131 v.; sława boza, Puł. 206 r. (Flor. 103. gospodnowa); boyazn bozǫ (*zapewne ślad â ściśnionego*), Flor. 110; boyaszn boza, Puł. 225 v.; prawda bosza, Flor. 116; boza, Puł. 233 r.; prawycza boza, Puł. 234 v. (*2 r.*), (Flor. 117. (*2 r.*) panowa); krolowa dzedzyna boza, Puł. 261 r. (Flor. 126. panowa); częscz boza, Puł. 303 r.; prokna czełacz, Flor. 21; proknya, Puł. 42 v.; prokna proznoszcz, Puł. 80 r. (Flor. 38. wszelika prosznoscz); szwyatłoscz wyekuya, Puł. 70 r.

Imiesłowy. Partic. praet. act. II.: gora zsadła, Flor. 67; gora szszyadła, Puł. 131 v. *Partic. praes. act.:* woda czekǫcza, Flor. 57;

czyekǫcza, Puł. 115 r.; rzeka czekocza, Flor. Moy.; czyekǫcza, Puł. 297 v.; oliwa owoczaiǫcza, Flor. 51; dayǫcza owocz, Puł. 106 r.; oswecaiǫcza (kazn), Flor. 18; oszwyeczayącza, Puł. 35 v.; twarz rodzǫcza, Puł. 126 v. (Flor. 65. rodzǫcz); czasza moya vpawayącza, Puł. 44 r. (Flor. 22. kelich moy vpawaiǫczi).

Comparativy i Superlativy: slotczeysza nad miod, Flor. 18; slotszeyssza, Puł. 35 v.; szǫdneysza nad zloto, Flor. 18; szǫdneysza, Flor. 18. (Puł. 35 v. ząndneyssze); smercz grzesznich nagorsza, Flor. 33; nagorsza, Puł. 66 r., wysa natwardsza, Puł. 119 v.

Zaimki: wszelika zema, Flor. 32; wszelka ziemya, Puł. 62 v. (*vocativus*); wszelika zema, Flor. 47. (Puł. 96 v. wszey zyeme); wszelika zema, Flor. 65; wszelyka zyemya, Puł. 126 v. (*vocativus*); poycze gospodnu wszelika zema, Flor. 95. (Puł. 191 r. wszystka); poruszi se wszelika zema, Flor. 95. (Puł. 191 v. wszystka); wszelika zema, Flor. 71; wszelka, Puł. 144 r.; poycze gospodnu wszelika zema, Flor. 97. (Puł. 194 r. wszystka); wszetka (*sic*) lyehota, Flor. 106; wszelka zloszcz, Puł. 218 v.; wszelka zema, Flor. 96. (Puł. 192 v. wszey zyemye); wszelka krzywda, Flor. 118, 129; wszelyka, Puł. 250 r.

Umieściłem tu tylko te przymiotniki i imiesłowy, które użyte są attrybutywnie, bo w tym znaczeniu najwcześniéj występują formy złożone. Inne zaś formy, w znaczeniu predykatywnym użyte, zaliczyłem do deklinacyi rzeczownikowéj. W końcówce bowiem form żeńskich nomin. sing. różnica między deklinacyją rzeczownikową a złożoną w naszych zabytkach wyrażona nie jest.

§. 294. *Genetivus singularis. Masculina. Przymiotniki z tematem twardym:* yednakego obiczaia, Flor. 67; yednakyego obyczaya, Puł. 130 v.; glos lyuda krzesczyaynskego, Puł. 278; od swaru lyudzkyego, Puł. 33 r. (Flor. 17. od przecywomolwǫczego luda); nyebyeskego domu krolewstwa, Puł. 169 r.; chleba nebyeskego nasycyl ge, Flor. 104; chlyeba nyebyeskyego, Puł. 210 r.; od glosa neprzyaczelzkego, Flor. 54. (Puł. 109 r. od glossu nyeprzyaczelya); z luda poganskego, Flor. 113; z lyuda pogaynskego, Puł. 228 r.; od zboru wyelykyego, Puł. 83 r. (Flor. 39. od rad wela); masto crola welikego, Flor. 47; krolya wyelykego, Puł. 96 v.; prawyczy wyssokyego, Puł. 153 r. (Flor. 76. prawicze twoiey wisokey); sinowe wisokego weziatczy, Flor. 81; synowye wyssokego, Puł. 167 r.; od kamena drogego, Flor. 20; drogyego, Puł. 38 r.; ne do concza zapomnene bǫdze vbogego, Flor. 9, Puł. 15 v.; radǫ vbogego, Flor. 13; vbogyego, Puł. 22 v.; proshi vbogego, Flor. 21. (Puł. 42 r. vbogych); wisluszal vbogego, Flor. 68. (Puł. 137 v. wyslnchal vbogye); zbawil obogego od silnego, Flor. 21; od szylnego, Puł. 143 r.; na prawyczy vboghego, Flor. 108; vbogego, Puł. 223 v.; od mǫsza lichego, Flor. 17; lychego, Puł. 33 v.; ot mǫsza lychego, Flor. 159; od mǫza nyeprawego y falesznego, Puł. 276 r.; od maza przewrothnego, Wacł. 9 r; v kosczela swǫtego twego, Flor. 5; v koszczyola szwyętego twego, Puł. 7 r.; z cosczola swǫtego, Flor. 17; szwyętego, Puł. 29 r.; s swǫ-

tego, Flor. 19; s szwyętego, Puł. 36 v.; yednotę przesszwyentego du-
cha, Puł. 53 v.; od luda ne swǫtego, Flor. 42; od lyuda nyeszwyę-
tego, Puł. 88 r.; ducha swǫtego twego ne oteymuy, Flor. 50, K.
Świdz.; ducha szwyętego twego, Puł. 104 r.; ducha swiantego twego,
Wacł. 9 r.; swǫtego israhel, Flor. 88; szwyętego israhel, Puł. 178
v.; yezukristowǫ albo szwyetego ducha wklada w pamyęcz, Puł. 226
v.; szwyętego odpusta ... proszǫczey, szwyętego ducha moczy wyerzǫ-
czym zyawyayǫ, Puł. 287 r.; ducha swǫtego gedno gest bostwo, Flor.
Atan.; ducha szwyętego, Puł. 308 r.; gyna ducha swǫtego, Flor. Atan.,
szwyętego, Puł. 308 r.; swiatego, Wacł. 8 v.; oblycza boga iakobo-
wego, Puł. 45 r. (Flor. 23. boga iacubowa); od czloweka zlego y lsci-
wego, Flor. 42; od czlowyeka zlego y lzywego, Puł. 88 r.; vsta lsci-
wego albo ylsczywego, Flor. 108; lzywego, Puł. 220 v.; ot yǫzyka
lczywego, Flor. 119; od yęzyka lzywego, Puł. 255 v.; od yazika
zlosczywego, Wacl. 74 v.; od nemilosciwego, Flor. 16; od nyemylo-
szczywego, Puł. 27 v.; z domu nyemyloszczywego, Puł. 300 v.; ramo
grzesznego y zglobliwego, Flor. 9; ramyę grzesznego y zloszczywego,
Puł. 17 r.; od mecza zlosczywego, Flor. 143; od myecza zloszczy-
wego, Puł. 283 r.; ani iesm widzal prawego odrzuczona, Flor. 36;
prawego odrzuczonego, Puł. 74 v.; vsta prawego, Flor. 36, Puł. 75
r.; powiszoni bǫdǫ rogowe prawego, Flor. 74; rogowye prawego, Puł.
150 v.; w duszǫ prawego, Flor. 93; w duszę prawego, Puł. 189 r.;
krew prawego zdadzǫ, Puł. 189 r. (Flor. 93. crew newinnǫ); czalego
dnya, Puł. 74 v. (Flor. 36. wszego dna); z rǫki ... zlego, Flor. 70;
zlosnego, Puł. 139 v.; ode czloweka zlego, Flor. 139; od czlowyeka
zlego, Puł. 276 r.; od czlowieka zlego, Wacł. 9 r.; w masto prze-
bitku dziwnego, Flor. 41; stana dzywnego, Puł. 86 v.; wele biczow
grzesznego, Flor. 31; grzesznego, Puł. 61 r.; rǫka grzesznego, Flor.
35; grzesznego, Puł. 71 v.; we krwy grzesznego, Flor. 57, Puł. 115
v.; modlytwa grzesznego, Puł. 181 v.; z rǫky grzesznego, Flor. 70,
81, 96; z ręky grzesznego, Puł. 139 v., 167 r., 193 v.; wsta grze-
sznego, Flor. 108; vsta grzesznego, Puł. 220 v.; ot rǫky grzesznego,
Flor. 139; od ręky grzesznego, Puł. 276 r.; oley grzesznego, Flor.
140, Puł. 278 r.; strzaly mocznego, Flor. 119, Puł. 255 v.; w rǫcze
mocznego, Flor. 126; w ręcze mocznego, Puł. 261 r.; ne mocznego,
Flor. Ann.; nye mocznego, Puł. 295 r.; od strachu nocznego, Flor.
90, Puł. 184 r.; od byegu y dyabla przepołudnego, Flor. 90; polu-
dnego, Puł. 184 v.; od czlowyeczego vczedlnyka przeradnego przedan
yest, Puł. 108 v.; od grzecha silnego, Flor. 18; szylnego, Puł. 36 r.
od silnego, Flor. 71, od szylnego, Puł. 143 r.; boyaszn dnya sǫ-
dnego, Puł. 8 r.; boga wyecznego chwalyly, Puł. 267 r.

Temata miękkie: od czlowyeczego vczedlnyka, Puł. 108 v.; do
domu boszego, Flor. 41; bozego, Puł. 86 v.; nestrzgli sǫ obrzǫda
boszego, Flor. 77; bozego, Puł. 155 r.; w trzemyech domu bozego,
Puł. 232 v. (Flor. 115. domv panowa); z domu bozego, Puł. 235 v.
(Flor. 117. z domv panowa); bogacztwem pokoya wyekuyego, Puł.
84 r.; od glupego, Flor. 73; od glupyego, Puł. 149 r.

Imiesłowy. Particip. praeter. act. II.: grzechy vpadlego, Puł. 111 r. *Particip. praet. pass.:* z nagotowanego przebitka, Flor. 32; z nagotowanego przebytka, Puł. 63 r.; any yesm wydzyal prawego odrzuczonego, Puł. 74 v. (Flor. 36. prawego odrzuczona), od vmneyszonego duchu, Flor. 54. (Puł. 109 v. od nyedarznyenya duchu); glos lyuda .. vnędzonego, Puł. 278 v.; grzechy vpadlego y straczone — *(zamiast:* straczonego) lyuda, Puł. 111 r. *Particip. praes. act.:* modlytwa grzesznego w strachu będǫczego, Puł. 181 v.; w plsczenyu blyskayǫczego kopya twego, Puł. 300 v.; wirzch wlosa chodzǫczego (*z poprawką:* chodzǫczich), Flor. 67. (Puł. 132 r. wlossow chodzǫczych); łowcza czaruiǫczego, Flor. 57; czaruyǫczego, Puł. 115 r.; z rǫki czinǫcego, Flor. 70; czynǫczego, Puł. 139 v.; glos bozy gotuyączego gyelyenya, Puł. 54 v. (Flor. 28. gotuiǫczi ielene); zwǫk cochaiǫczego se, Flor. 41; zwyęk kochayǫczego sie, Puł. 86 v.; od glossa vrǫgaiǫczego y odmawaiǫczego ... y nasladuiǫczego, Flor. 43; od glossa vrǫgayǫczego y vwlaczayączego ... y nastoyǫczego na myę, Puł. 90 v.; psalm dawydow nauczayǫczego nas, Puł. 18 r.; odchilaiǫczego otemne zlego nepoznawal iesm, Flor. 100; odchylyayǫczego, Puł. 197 r.; richlo piszǫczego, Flor. 44; pysszǫczego, Puł. 92 r.; od przecywomolwǫczego luda, Flor. 17. (Puł. 33 r. od swaru lyudzkyego); wyczyęszcza w psalmyech spyewayǫczego, Puł. 301 v.; psalm dawydow to yest stroyǫczego pokutę, Puł. 8 r.; yako od tkǫczego, Puł. 293 v. (Flor. Isai. sec. ot tkacza); na prawyczy boga oczcza wszechmogǫczego, Flor. Atan,; wszechmogǫczego, Puł. 311 r.; wszechmogaczego, Wacł. 113 v.; z rǫku zamǫczaiǫczego, Flor. 77; zamǫczayǫczego, Puł. 158 r.; glos bozy zbyayǫczego puszczǫ, Puł. 54 r. (Flor. 28. zbyaiǫczy puszczǫ).

Comparativy i Superlativy: nepowynnoszcz lyepszego zywota, Puł. 48 r.; ymenu gospodna naywiszszego, Flor. 7; naywysszego, Puł. 12 r.; miloserdze naywisszego, Flor. 20; nawysszego, Puł. 38 v.; w po moczy naywiszszego, Flor. 90; nawysszego, Puł. 184 r.; radǫ nawyszszego roszdrasznyly, Flor. 106; radę naywysszego, Puł. 216 r.; natwardszego przebytka, Flor. Moy., Puł. 298 v.; zkrzemyenya naytwardszego, Puł. 303.

Zaimek: ze wszelkyego zamętka, Puł. 108 v. (Flor. 53. ze wszego zamǫtka; Wacl. 3 r. ze wszego szmutku); wszelykyego czasu, Puł. 16 r. (Flor. 9. we wszeliky czas).

Liczebnik porządkowy: trzeczego dna, Flor. Atan.; trzeczego dnya, Puł. 311 r., Wacł. 113 v.

§. 295 W znaczeniu accusativu: krola amorskogo (pobyl), Flor. 134; krolya amorzkyego, Puł. 268 r.; pomneyszi ge iaco czelcza libanskego, Flor. 28. (Puł. 54 r. yako czyelyę lybaynske); chwalczy bogo *(sic)* nebeskego, Flor. 135; boga nyebyeskyego, Puł. 270 v.; poswyǫczyly sǫ balwana poganskego, Flor. 105. (Puł. 213 r. *brak);* rozdrasznali sǫ wisokego, Flor. 77; wyssokyego, Puł. 155 v.; kusili sǫ y rozarzali boga wisokego, Flor. 77; wssokyego *(sic)*, Puł. 159 v; pirzwenczem poloszǫ onego wisokego, Flor. 88; wyssokyego, Puł. 179

r.; na vbogyego, Flor. 9; na vbogego, Puł. 16 v.; vlapil vbogego, vlapicz ubogego, Flor. 9, Puł. 16 v.; na ubogego, Flor. 10; na vbogyego wzglyądayą, Puł. 18 v.; wytargaiϕcz ... vbogego, Flor. 34; vbogyego, Puł. 67 v.; abichϕ zdradzili vbogego y neymaiϕczego, Flor. 36; vbogyego y stradnego, Puł. 73 v.; szyebye vczynyl ... vbogego, Puł. 84 r.; rozume na ... vbogego, Flor. 40. (Puł. 84 r. rozumye vbogemu); zbawil obogego (*sic*), Flor. 71; wyzwolyl vbogego, Puł. 143 r.; czichego y vbogego sprawcze, Flor. 81; vbogego, Puł. 166 v.; vitargncze vbogego, Flor. 81; vbogego, Puł. 167 r.; z gnoya wznaszayϕ vbogego, Flor. 112; vbogyego, Puł. 227 v.; vbogego czyny, Flor. Ann., Puł. 295 v.; krzeszϕ sprochv vbogego, Flor. Ann.; stradnego, Puł. 296 r.; z gnoya powyszayϕ nϕdzego (*sic*), Flor. Ann.; vbogego, Puł. 296 r.; yen szrze vbogyego, Puł. 301 r.; dziwna vczinil gospodzin swϕtego swego, Flor. 4; szwyętego swego, Puł. 5 v.; swϕtego israhel rozgorzili, Flor. 77; szwyętego, Puł. 158 r.; rozgnyewaly ... aarona swϕtego, Flor. 105; szwyętego, Puł. 212 r.; czloweka mlodego karze, Flor. prol.; nad czelcza mlodego, Flor. 68. (Puł. 137 v. nad czyelyę mlode); mϕsza krzywego zle vlapy, Flor. 139; krzywego, Puł. 277 r.; nemilosciwego (pita), Flor. 10; slosnego, Puł. 18 v.; widzal iesm nemilosciwego, Flor. 36; nyemyloszczywego, Puł. 75 v.; mϕsza krwawego y zglobliwego szadacz se bϕdze gospodzin, Flor. 5; czlowyeka krwye wynnego y zdradnego zadzycz szye będze, Puł. 7 r.; pita prawego, Flor. 10; prawego, Puł. 18 v.; gisz sϕ nenasrzeli prawego, Flor. 33; prawego, Puł. 66 r.; chowacz bϕdze grzeszni prawego, Flor. 36; prawego, Puł. 73 r.; znamona grzeszni prawego, Flor. 36; prawego, Puł. 75 v.; grzesznego (ogarne), Flor. 31, Puł. 61 v; postaw nad nym grzesznego, Flor. 108, Puł. 221 r.; w boga wszechmocznego, Puł. 21 v.; bichϕ strzelaly nepokalanego, Flor. 63; nyewynnego, Puł. 124 r.; naprzeczywal yest se czlowyeka nedostatecznego, Flor. 108; przeszlyadowal czlowyeka stradnego, Puł. 222 r.; pobudzayocz ot zseme nedostatecznego, Flor. 112. (Puł. 227 v. byednyka); ty vsmerzil ies iako rannego pisznego, Flor. 88; yako rannego pysznego, Puł. 177 v.; by vbil przezwinnego, Flor. 9; aby zabyl nyewynnego, Puł. 16 v.

Temata miękkie: blisznego, Flor. 34; blysznego, Puł. 68 r.; oddalil ies blisznego moiego, Flor. 87; blysszego, Puł. 176 v.

Imiesłowy. Particip. praet. pass.: widzal iesm nemilosciwego nadpowiszonego y podnesonego, Flor. 36; napowyszonego y podnyeszyonego, Puł. 75 v., 76 r. *Particip. praes. act.*: sϕczego sczlowekem starym (pogladzy myecz), Puł. 305 r.; wytargaiϕcz neymaiϕczego, Flor. 34; nyeymayączego, Puł. 67 v.; abichϕ zdradzili vbogego y neymaiϕczego, Flor. 36. (Puł. 73 v. stradnego); szyebie vczynyl nyeymayϕczego, Puł. 84 r.; vitargncze vbogego y neymaiϕczego, Flor. 81. (Puł. 167 r. stradnyka); bϕdz my w boga odgimaiϕczego, Flor. 30. (Puł. 56 v. odgymczϕ); wytargaiϕcz potrzebuiϕczego, Flor. 34. (Puł. 67 v. starcza); rozume na potrzebuiϕczego, Flor. 40. (Puł. 84 v. nyemayączemu); nye wezrzę ... na przebywayϕcego pokogya, Flor.

Isai sec.; na przebywayǿczego pokoya, Puł. 293 v.; pwaiǿczego w gospodna miloserdze ogane, Flor. 31; pwayączego, Puł. 61 v.; zbawona vczin ... pwaiǿczego w czǿ, Flor. 85; pwayǿczego w czyę, Puł. 172 r.; vwlaczayǿgo (*sic*) ... tego przeszlyadowal yesm, Puł. 197 r. (Flor. 100. vwlaczyǿczemu); konya y wszyadayǿczego wrzuczyl, Puł. 296 v. (Flor. Moy. kona y wszadacza).

Comparativus: oddalyl yes ... blysszego, Puł. 176 v. (Flor. 87. bliisznego).

Zaimek: wszelykyego czlowyeka ... rossǿdza, Puł. 17 v.

§. 296. Neutra. Przymiotniki. Temata twarde: od zlota arabskego, Flor. 71; arabskyego, Puł. 143 v.; gdy sǿ byli czysla krotkego, Flor. 104; czysla krotkego, Puł. 208 r.; od zamǿczana ludzskego, Flor. 30; lyudzkyego, Puł. 59 r.; szǿdzǿ crolewstwa nebeskego daie, Flor. prol.; z pokuszenya wyelykyego, Puł. 28 r.; podlug welikego miloserdza, Flor. 50; wyelykego, Puł. 103 r.; welikego, K. Świdz.; wyelykyego myloszyerdza, Puł. 172 r., 173 v. (Flor. 85. (*2 r.*) wele miloserdz); wyssokyego mylczenya, Puł. 10 r.; zydowskego plemyenya, Puł. 220 r.; s neba swǿtego, Flor. 19; szwyętego, Puł. 37 r.; czistego sercza, Flor. 23; czystego szyercza, Puł. 44 v.; kelich ... wina czistego, Flor. 74; wyna czystego, Puł. 150 r.; nesytego sercza, Flor. 100; nyesytego szyercza, Puł. 197 r.; dobrym a prostego sercza, Flor. 124; prostego szercza, Puł. 259 v.; wszistczi prawego sercza, Flor. 31; prawego szyercza, Puł. 61 v.; gisz sǿ prawego sercza, Flor. 35; prawego szyercza, Puł. 71 v.; wszistczi prawego sercza, Flor. 63; prawego szyercza, Puł. 124 v.; gisz sǿ prawego sercza, Flor. 72; prawego szyercze (*sic*), Puł. 144 r.; gisz prawego sǿ syercza, Flor. 93; prawego sǿ szercza, Puł. 188 v.; podlug podobenstwa wǿszowego, Flor. 57; węzowego, Puł. 114 v.; od oblicza ognowego, Flor. 67. (Puł. 130 r. przed ognyem); ne iest kto bi vczinil dobrego, Flor. 13. (Puł. 21 v. dobre); wszego dobrego, Flor. 33, Puł. 65 r.; od slowa przikrego, Flor. 90; przykrego, Puł. 184 r.; naglego spadnena, Flor. 1; naglego spadnyenya, Puł. 2 r.; chczǿczy zlego, Flor. 5. (Puł. 6 v. zloszczy); bes zlego, Puł. 16 v. (Flor. 9. przeze zla); any vczinil ... zlego, Flor. 14. (Puł. 23 v. zlee); nyebacz szye będę zlego, Puł. 43 v. (Flor. 22. zla); odwroczi ote zlego, od zlego, Flor. 33; ode zlego, od zlego, Puł. 65 v.; odclon se od zlego, Flor. 36. (Puł. 74 v. od zla); gich chczǿ mego zlego, Flor. 39. (Puł. 83 v. mego zla); newidzcze zlego, Flor. 96; nyenawydzcze zlego, Puł. 193 v.; ot slyszena zlego, Flor. 111; oslyszenya zlego, Puł. 226 v.; od slyszenya zlego, Puł. 19 v.; ote wszego zlego, Flor. 120; odewszego zlego, Puł. 256 v.; od zamǿcena grzesznego, Flor. 54; od zaklopotanya grzesznego, Puł. 109 r.; z blota kwapnego, Puł. 81 v. (Flor. 39. ze blota droszdszy); pisznego oka, Flor. 100; pysznego oka, Puł. 197 r.; wyernego zgromadzenya, Puł. 154 r.; wyernego byczya proszy, Puł. 239 v. (Flor. 118. *brak*).

Temata miękkie: czloweczego czala sǿcz, Flor. Atan.; czlowyeczego czyala będǿcz, Puł. 310 v.; czlowieczego ciala bandaczi, Wacł.

112 v.; miłoserdza boszego pelna, Flor. 32; myloszyerdzya bozego, Puł. 62 r.; od oblicza boszego, Flor. 67 (*2 r.*); od oblycza bozego, Puł. 130 v., 192 r., 192 v., 228 v. (Flor. 95, 96, 113. gospodnowa); od obesrzena boszego, Flor. 97; od oblycza bozego, Puł. 194 v.; z masta boszego, Flor. 100; z myasta bozego, Puł. 197 v.; od zaszczyczenya bozego, Puł. 272 r.; wszytczy glupyego szyercza, Puł. 151 r. (Flor. 75. wszistczi glupi sercza); od wirzchnego neba, Flor. 18; od wyrznyego (*sic*) nyeba, Puł. 35 r.

Imiesłowy. Particip. praet. pass.: do masta murowanego, Flor. 59; ztwyrdzonego, Puł. 119 r.; w mesto mvrowanego, Flor. 107. (Puł. 219 v. w myasto grodzone); sercza scruszonego y vczyszonego, Flor. 50; siercza skruszonego y usmeznego, K. Świdz.; szyercz skruszonego y vszmyerczonego, Puł. 105 r.; skruszonego sercza, Flor. 108; skruszonego szyercza, Puł. 222 r.; czo sǫ zamǫczonego sercza, Flor. 33; zamǫczonego szyercza, Puł. 66 r. *Particip. praes. act.*: od orędzya chodzǫczego, Puł. 184 v. (Flor. 90. od potrzebyzny chodzǫczey); w podobenstwo czelǫcza gedzǫczego syeno, Flor. 105; yedzǫczego, Puł. 212 v.

Comparativus: z pyecla niszszego, Flor. 85; spyekla nyszszego, Puł. 173 r.

Zaimek: wszelkego skonczenya, Flor. 118, 89; wszelykyego swyrzchowanya, Puł. 246 r. (Wacł. 35 r. wszego skonanya).

§. 297. Feminina. Końcówką, powstałą ze ściągnięcia formy rzeczownikowéj z zaimkową, jest -e, *które już bardzo rzadko w zabytkach napotykamy; wyrugowała je bowiem końcówka dativu singul.* -ej. *W psałterzu Floryjańskim* -e, *w Puławskim zaś* -ej, *mamy w następujących przykładach*: z rǫnky neprzyiaczelske, Flor. 106; z ręky nyeprzyaczelowey, Puł. 215 r.; od dvsze rozvmne, Flor. Atan; od dusze rozumney, Puł. 310 v.; z dusze rozumney, Wacł. 112 v.; czas dobrey woley bosze, Flor. 68; czas myloszczy bozey, Puł. 135 v. *Odwrotnie*: z zeme iordanskey, Flor. 41; z zyemye yordaynke, Puł. 87 r.; glossem trǫbi rogowey, Flor. 97; rogowe, Puł. 194 v.; boiazni boszey nauczǫ was, Flor. 33; boyaszny boze, Puł. 65 v.; od strzali lataioczcy, Flor. 90; od strzaly lyatayǫcze, Puł. 184 r.; od szmyerczy wyeczne, Puł. 43 r.

W obu psałterzach końcówka -ej. *Przymiotniki z tematem twardym*: od hemona malutkey gory, Flor. 41; maley gory, Puł. 87 r; przemenene prawicze twoiey wisokey, Flor. 76. (Puł. 153 r. prawyczy wyssokyego); iaco zmye gluchey, Flor. 57, Puł. 115 r.; s gory swǫtey, Flor. 3; z gory szwyętey, Puł. 4 v.; z gori swiatey, Wacł. 118 v.; z wisokosczy swǫtey, Flor. 101; z wysokoszczy szwyętey, Puł. 200 r.; z drogy prawey, Flor. 2, Puł. 3 v.; ne pocladal iesm rzeczi neprawdziwey, Flor. 100; rzeczy krzywey, Puł. 197 r.; czori crolowey, Flor. 44; krolyowey, Puł. 93 v.; ode wszelky zley droghy, Flor. 118, 97; ode wszelikey zley drogy, Puł. 247 r. (Wacł. 36 r. od wszelki drogi zley); poznane werney swatlosci iest, Flor. prol.; od

r϶ky pkelney, Flor. 48. (Puł. 99 v. od ręky pyekla); szkody sze duchowney warowacz, Puł. 251 v.

Temata miękkie: z persony swoyey czlowyeczey, Puł. 273 r.; z r϶ki psey, Flor. 21; pszyey, Puł. 45 v. (Wacł. 31 v. z ranki nyerz϶dney).

Imiesłowy. Particip. praet. pass.: iaco zczene naclononey, Flor. 61; naklonyoney, Puł. 121 r.; odkrytey nyeprzyaczelyow glow (*pro:* glowy), Puł. 307 v. *Particip. praes. act.:* zacyskai϶czey (zmye), Flor. 57; zaczyskay϶czey, Puł. 115 r.; ne daway zwerzom dusze spo wadai϶czey se tobe, Flor. 73. (Puł. 148 v. dusz chwaly϶czych czie; Wacł. 19 v. dusze chwalaczich cziebie); od potrzebyzny chodz϶czey, Flor. 90. (Puł. 184 v. od orędzya chodz϶czego); glos czerekwye skargę day϶czey, Puł. 255 r.; pomoczy w pokusach prosz϶czey, Puł. 279 v.

Zaimek: pirzwyeczn϶ta wszelkey roboty gych, Flor. 104; wszelykey roboti gych, Puł. 210 r.

Niekiedy w psałterzu Floryjańskim jest forma rzeczownikowa, w Puławskim zaś wyparła ją już złożona: ot potwarzy lvdzky, Flor. 118, 129; od potwarzy lyudzkyey, Puł. 250 v.; z osoby albo szpostawy oczczowy, Flor. Atan.; z ossoby oczowey, Puł. 310 v.; zginoszczi oczczowey, Wacł. 112 v.; z osoby maczerzyny, Flor. Atan.; z osoby maczerzyney, Puł. 310 v. (Wacł. 112 v. zginosczi maczerze); ode wszelky zley droghy, Flor. 118, 97; ode wszelikey, Puł. 247 r.; od wszelki, Wacł. 36 r.; nenazral pesm wszelky droghy lychoty, Flor. 118, 97; wszelykey drogy, Puł. 247 r.; wszelkiey drogi, Wacł. 36 v.

§. 298. Dativus singularis. Masculina. Przymiotniki. Temata twarde: yzrahelskemu lyudu, Puł. 106 v.; sinowi crolewskemu (day), Flor. 71. (Puł. 142 r. krolowyczu); dal ies gi karm϶ ludu murzinskemu, Flor. 73; lyudu murzynskemy, Puł. 148 v.; nebeskemv gospodnv, Flor. 113. (Puł. 230 v. nyeba gospodnu); vbogemu, Flor. 9; vczyecha vbogyemu, Puł. 14 v.; nagotowal ies ... vbogemu, Flor. 67; vbogemu, Puł. 131 r.; rozumye vbogemu, Puł. 84 r. (Flor. 40. rozume na ... vbogego); odpusci vbogemu, Flor. 71; vbogemu, Puł. 143 r.; pomogl vboghemv, Flor. 106; pomogl vbogyemu, Puł. 218 v.; cychemu, Flor. 9; pokornemu, Puł. 17 v.; czlowekowi czichemu, Flor. 36; czlowye- pokoynemu, Puł. 76 r.; sw϶temu twemu, Flor. 15; szwyętemu twemu, Puł. 25 r.; ku cosczolu sw϶temu twemu, Flor. 27; szwyętemu twemu, Puł. 52 r.; slawa oczczu y sinowi y sw϶temu duchu, Flor. 37. (Puł. 79 r. *brak); sw϶temv dvchw, Flor. 108. (Puł. 223 v. *brak); ku kosczolv sw϶temv twemv, Flor. 137; ku koszczyolu szwętemu, Puł. 272 r.; ku kosczyolu swyantemu, Wacł. 136 v.; kv przebytkv sw϶temv, Flor. Moy.; szwyętemu, Puł. 298 r.; prawemu, Flor. 5, 7; sprawyedlywemu, Puł. 8 r.; prawemu, Puł. 11 r.; przecziwo prawemu, Flor. 30; prawemu, Puł. 58 v.; lepey iest malutko prawemu, Flor. 36; malo prawemu, Puł. 73 v.; ne da na weki nevstawiczstwa prawemu, Flor. 54; sprawyedlywemu, Puł. 111 r.; iest owocz prawemu, Flor. 57; prawemu, Puł. 115 v.; swatloscz weszczdla iest prawemu, Flor. 96; weszdla yest prawemu, Puł. 193 v.; kv y϶zykv

lczywemv, Flor. 119; lzywemu, Puł. 255 v.; bogu iakobowemu, Puł. 150 r. (Flor. 74. bogu iacubowi); groznemu, Flor. 75 *(2 r.)*, Puł. 151 v. *(2 r.)*; grzesznemu rzekl bog, Flor. 49; grzesznemu, Puł. 102 r.; asz bi vocopan bil grzesznemu dol, Flor. 93; grzesznemu, Puł. 188 v.; ne daway mǫ gospodne ... grzesznemv, Flor. 139; grzesznemu, Puł. 276 v.; przecorǫ szalonemu dal ies me, Flor. 38. (Puł. 80 v. glupyemu); sędzcze stradnemu, Puł. 166 v. (Flor. 81. sǫdzicze neymaioczemu); zborowy wyernemu, Puł. 144 r.

Temata miękkie: ku bogu czudzemu, Flor. 43, Puł. 91 r.; ani clanacz se bodzesz bogu czudzemu, Flor. 80; bogu czudzemu, Puł. 165 v.; ku oltarzowy boszemu, Flor. 42; bozemu, Puł. 88 v.; przypodoba sze dauidowy sludze bozemu, Puł. 70 r.; prisǫga blisznemu, Flor. 14 *(2 r.)*; blysznyemu, Puł. 23 v. *(2 r.)*; blisznemu swemu, Flor. 23, 100; blysznyemu swemu, Puł. 45 r.; blyznyemu swemu, Puł. 197 r.; wraczay wirzchnemu obetnicze twoie, Flor. 49; wyrznyemu, Puł. 101 v.; vrąganye glupyemu, Puł. 80 v. (Flor. 38. szalonemu).

Imiesłowy. Particip. praes. act.: rozumye ... nyemayączemu, Puł. 84 v. (Flor. 40. rozume na potrzebuiǫczego); odpusci ... neymaiǫczemu, Flor. 71; nyeymayǫczemu, Puł. 143 r.; sǫdzicze neymaioczemu, Flor. 81. (Puł. 166. stradnemu); chwala ... lvdv przyblyszayǫczemv se gemv, Flor. 148; przyblyzayǫczemu sze yemu, Puł. 290 v.; vwlaczayǫczemu, Flor. 100. (Puł. 197 r. vwlaczayǫgo).

Superlativus: ku bogu nawiszszemu, Flor. 56; nawysszemu, Puł. 113 r.

Zaimek: wrocisz kaszdemu, Flor. 61; wroczysz koszdemu, Puł. 122 r.

Neutra. Przymiotniki. Temata twarde: barzo wisokemy (ymenu), Flor. 12. (naywysszemu, Puł. 21 r.); ku serczu wisokemu, Flor. 63; ku szyerczu wyssokyemv, Puł. 124 v.; spowadaycze se ymenu twemu welikemu, Flor. 98; wyekyemu *(sic)*, Puł. 195 r.; przeczywo zlemu szwyeczkemu, Puł. 276 r.; ymenv swǫtemv, Flor. 105. (Puł. 214 v. chwalyly ymyę szwyęte); gospodnowemu (ymenu), Flor. 12, Puł. 21 r.; gisz se weselo zlemu memu, Flor. 34; memu zlemu, Puł. 69 v.; przeczywo zlemu, Puł. 275 v.; ku wecznemv zbawenv, Flor. Atan.; ku wyecznemu zbawyenyu, Puł. 310 r.; ku wiecznemu zbawienyu, Wacł. 112 r.

Temat miękki: ymyenyu bozemu, Puł. 257 r. (Flor. 121. ymaw panowv). *Particip. praet pass.:* ogrodzenu wipǫdzonemu, Flor.. 61; odrzuczonemu, Puł. 121 r.

Zaimek: pocolenu wszelikemu, Flor. 70; wszelkemu, Puł. 141 r.

Superlativus: ymyenyu naywysszemu, Puł. 21 r. (Flor. 12. barzo wisokemu).

Feminina. Przymiotniki. Temata twarde: sele slusbye ludskey (dayǫcz), Flor. 103; sluszbe ludzskey, Flor. 146; sluszbye lyudzke, Puł. 204 v., 288 r. *(w obu tych miejscach psałterza Puławskiego końcowe* j *może pod wpływem analogii formy genetivu singul. zginęło)*; slusbye lyuczskey, Wacł. 130 r.; ku bogu studnyczi sziwey,

Flor. 41; zywey, Puł. 86 r.; przistal wszey drodze na dobrey, Flor. 35; nye dobrey, Puł. 70 v.

Temata miękkie: prawdze boszey, Flor. 18. (Puł. 35 v. prawdy boze); ku chwale bozey, Puł. 207 r.; ku chwalye bozey, Puł. 232 v., 283 v.; ku bozey chwale, Puł. 289 v.; dyablyey potępye zemby zlamal, Puł. 113 r.

Liczebnik: ku dwoyakey spowyedzy, Puł. 210 v.

§. 299. Accusativus. Masculina. Przymiotniki. Temata twarde: sbor ludzsky ogarnecze, Flor. 7; zbor lyuczky, Puł. 11 r.; chleb angelsky iadl, Flor. 77; chlyeb angelsky, Puł. 156 v.; na... apostolsky zbor, Puł. 176 v.; gensze nalazl lvp welky, Flor. 118, 161; nalyazl lup wyelyky, Puł. 253 v.; nad kamen drogi barzo, Flor. 18; drogy, Puł. 35 v.; dzen swϕti bϕdϕcz czinicz, Flor. 75; dzyen szwyęty, Puł. 151 v.; poneczczyly sϕ kosczol swϕti twoy, Flor. 78; koszczyol szwyęty, Puł. 161 r.; w znameniti dzen, Flor. 80; w znamyenyty dzyen, Puł. 165 r; iaco ssϕd zdunowy rozbyiesz ie, Flor. 2; sϕd zdunowy, Puł. 3 v.; glos boszi rozcrawaiϕczy plomen ogenny, Flor. 28; plomyeyn ognowy, Puł. 54 r.; duch prawi wznowi, Flor. 50; duch prosty vznovi, K. Świdz.; duch prosty wznowy, Puł. 104 r. (Wacł. 116 v. ducha prostego odnow); w bog sziwi, Flor. 83; w bog zywy, Puł. 169 r.; wiwodl ie w oblok dnowi, Flor. 77. (Puł. 155 v. w obloczе dnyowym); przes nowy zakon, Puł. 289 v. (Flor. 118. *brak);* we zly czas, Flor. 36. (Puł. 74 r. we zle czassy); we zli dzen, Flor. 40; we zly dzyen, Puł. 84 v.; w dzen zli, Flor. 48; w dzyen zly, Puł. 98 v.; dawal yes zly przyklad, Puł. 102 v. (Flor. 49. kladl ies szkodϕ); czaly dzyen, Flor. 31; czali dzen, Puł. 60 r.; daycze bϕben szaltarz wesoly, Flor. 80; zoltarz wyesszyoly, Puł. 165 r.; vstawcze dzen czstny, Flor. 117; ustawczye dzyen czny, Puł. 235 v.; ogeń duchowni w serczu podszega, Flor. prol.; xpus lyud swoy duchowny rano pozdrawya, Puł. 154 r.; vwyeszyelya duszny przebytek, Puł. 94 r.; poloszisz ie iaco ogenny pecz. Flor. 20; ogyenny pyecz, Puł. 38 v.; podbil ies ... swerz polni, Flor. 8; polny, Puł. 13 r.; aby yadl owocz polny, Puł 303 v.; deszcz powolni odlϕczysz, Flor. 67; deszcz powolny, Puł. 130 v.; przenyosl wyatr poludny, Puł. 156 v. (Flor. 77. przenosl watr); wwodl we czczi swey przizapadni (watr), Flor. 77; przyzapadny, Puł. 156 v.; watr polnoczni ... ty ies stworzil, Flor. 88; wyatr polnoczny, Puł. 177 v.; xps za nas szmyertny sen przyϕl, Puł. 4 r.; w proch szmyertny, Puł. 41 r. (Flor. 21. w proch smercy); ti lud smerni zbawon vczinisz, Flor. 17; lyud pokorny, Puł. 31 v.; za oktawę to iest dzyen sϕdny, Puł. 19 r.; karzy zwyerz trzczyany, Puł. 133 r. (Flor. 67. Tarzi zwerze trzczane); napomyna wszystek lyud wyerny, Puł. 233 r.; xpus placz zborny ... w wyeszyelye wyekuge obroczil, Puł. 54 v.

Temata miękkie: byerze duch ksϕszϕczi, Flor. 75. (Puł. 151 v. byerze duszę kszǒzętom): glos bozy ... molwy dad, Puł. 198 r.; w dom bozy poydzemy, Puł. 257 r. (Flor. 121. w dom panow); naszlyaduyϕ ... zywot wyekugy, Puł. 6 r.; w obrzϕd wyekvy, Flor. 104, Puł. 207 v.;

w szywot wekvgy, Flor. Atan.; w zywot wyekugy, Puł. 311 v. (Wacł. 114 r. w ziwot wieczny); w oghen wekvgy, Flor. Atan.; w ogyen wyekugy, Puł. 311 v. (Wacł. 114 r. w ogen wieczny).

Imiesłowy. Particip. praet. pass.: krystus swoy zbor ... odkupyony zgromadza, Puł. 44 r.; napomyna wszystek lyud ... rozdrzeszony, Puł. 233 r.; aby vczynyly w nych sǫd spysany, Puł. 291 v.; vsliszani vczinil ies sǫd, Flor. 75; vslyszany, Puł. 151 r.; vslyszony vczyncze glos, Puł. 127 v (Flor. 65. sliszǫczi czincze glos); bog zbawoni vczini syon, Flor. 68. (Puł. 138 r. zbawyonǫ vczynyl syon). *Particip. praes. act.:* sliszǫczi czincze glos, Flor. 65. (Puł. 127 v. vslyszony).

Superlativus: oswǫcil iest przebitek swoy nawiszszy, Flor. 45; stan swoy wszech wysszy, Puł. 94 v.

Zaimki: we wszeliky czas, Flor. 9. (Puł. 16 r. wszelykyego czasu); w kaszdy czas, Flor. 33, 105, Puł. 64 r., 211 r.; na kaszdi dzen, Flor. 67; na kazdy dzyen, Puł. 132 r.; na kazdy nyeszpor, Puł. 223 v.; w ktoricoli dzen, Flor. 55; w ktorykoly dzyen, Puł. 112 v.; w ktorycoli dzen, Flor. 101; w ktorykoly dzyen, Puł. 198 r.; w toricoli (*sic*) dzen, Flor. 101; w ktorykoly dzyen, Puł. 198 r.

Liczebnik porządkowy: w lud drughy, Flor. 104; w lyud drugy, Puł. 208 r.

§. 300. Neutra. Przymiotniki. Temata twarde: pomnyeyszy ye yako czyelyę lybaynske, Puł. 54 r. (Flor. 28. iaco czelcza libanskego); w sercze morske, Flor. 45. (Puł. 94 v. w szyercze morza); przes apostolskye kazanye, Puł. 150 v.; wyno vwessely serczse ... ludske, Flor. 103. (szyercze czlowyecze, Puł. 204 v.); xpus ... paynstwo nyebyeske nadewszytky daye, Puł. 201 r.; apostolowe nebeske y take zyemske ku bozey chwale wzywayǫ, Puł. 289 v. (*formy accusativu w tym zdaniu mogą być uważane też za pluralis*); rosproszenye ysrahelskye zbyerze, Puł. 287 v.; israelske, Wacł. 129 r. (Flor. 146. rozproszena yzrahelska sberze); slowo liche postawili sǫ, Flor. 40; slowo zlosne, Puł. 85 r.; serce cziste stworz we mne, Flor. 50; sircze czistee stvorz, K. Świdz.; szyercze czyste, Puł. 104 r.; sercze cziste, Wacł. 116 v.; w iego swǫte ymǫ, Flor. 32; w yego szwyęte ymyę, Puł. 63 v.; prze ymǫ swǫte twoie, Flor. 43. (Puł. 91 v. odkupy nas ymyę twoye); zbawyl sobye ... ramyę szwyęte swoye, Puł. 194 r.; ramǫ swǫ (*zamiast* swǫte) swoiǫ, Flor. 97; pomnyal slowo swǫte swoye, Flor. 104; szwyęte, Puł. 210 v.; chwalyly ymyę szwyęte, Puł. 214 v. (chwalyly albo zpowedaly ymenv swǫtemv, Flor. 105); nad czyelyę mlode, Puł. 137 v. (Flor. 68. nad czelcza mlodego); poloszil iest iaco lǫcziszcze mosǫdowe ramona moia, Flor. 17; lęczyszcze moszyǫdzowe, Puł. 32 r.; w lǫcziszcze krziwe, Flor. 77; krzywe, Puł. 159 v.; fykowe drzewo (pobyl), Flor. 104. (Puł. 209 v. fygusze); poycze iemu pene nowe, Flor. 32; pyenye nowe, Puł. 62 r.; wpuscil w vsta moia pene nowe, Flor. 39. (Puł. 81 v. pyeszn nowǫ); poycze gospodnu pyene nowe, Flor. 95, 97; pyenye nowe, Puł. 191 r., 193 v.; pyene nowe pyacz bǫdǫ, Flor. 143. (Puł. 282 v. pyenye moye);

pane nowe, Flor. 149; pyenye nowe, Puł. 291 r.; ienszebi vczinil dobre, Flor. 13; dobre, Puł. 22 r.; ktoby vczynyl dobre, Puł. 21 v. (Flor. 13. dobrego); odplaczali sǫ mne zlim za dobre, Flor. 34; za dobre, Puł. 68 r.; odplaczaiǫ zle za dobre, Flor. 37; zlee za dobre, Puł. 79 r.; oprawya szyercza lyudzka w dobre, Puł. 79 v.; wirzignolo iest sercze moie slowo dobre, Flor. 44; slowo dobre, Puł. 92 r.; iensze by vczinil dobre, Flor. 52. *(2 r.)* (dobrze, Puł. 107 r. *(2 r.)*; wszystko dobre daye, Puł. 115 v.; poloszyly sǫ przeczywo mne zle za dobre, Flor. 108; zle za dobre, Puł. 220 v.; przymy slughǫ twego w dobre, Flor. 118, 121; w dobre, Puł. 249 r., Wacł. 39 r.; molwil mi zle, Flor. prol.; wszistco zle zabya, Flor. prol.; any vczynyl ... zlee, Puł. 23 v. (Flor. 14. zlego); ze zle czynyączymy, Puł. 48 v. (Flor. 25. se slo noszǫczymy); zle przed tobǫ czinil iesm, Flor. 50; zlee, Puł. 103 v. (K. Świdz. zlie); otewrocy zle, Flor. 53; odewroczy zle, Puł. 108 r.; bo iesm milowal na zle, Flor. 72. (Puł. 144 v. yesm zawydzal zlym); nechayce zle czinicz, Flor. 74; nye stroycze zle, Puł. 149 v.; widzely iesmi zle, Flor. 89. (Puł. 183 v. wydzelysmy zloszczy); zle czinǫczim, Flor. 91; obrzǫdzayǫcze zle, Puł. 186 v.; gysz molwǫ zlee, Flor. 108; molwyǫ zle, Puł. 222 v.; w morze czyrzwonee, Flor. 105; czyrwyone, Puł. 211 v.; vkaral morze czyrwonee, Flor. 105; morze czyrwyone, Puł. 211 v.; rozdelyl morze czyrwone, Flor. 135; czyrwone, Puł. 270 r.; w sidlo spadne to istne, Flor. 34. (Puł. 67 v. w tem istem); iawne vczynyl bog zbawyenye swoye, Puł. 194 r. (Flor. 97. yawno); wiszcze iutrzne, Flor. 64. (Puł. 126 r. wzkoynczanyu yutra); za ... przyęcze rane, Puł. 39 v.; przes rane zmartwychwstanye, Puł. 115 v.; za tagemne, Puł. 13 r.; nyemyloszyerdze zdradne ... wykrǫza, Puł. 105 r.; Tarzi *(zamiast* Karzi) zwerze trzczane, Flor. 67. (Puł. 133 r. karzy zwyerz trzczyany); w tosz istne, Flor. 61. (Puł. 121 v. w proznoszcz); w tosz istne, Flor. 73. (Puł. 147 v. w tǫsz szyekyrǫ); za iste, Flor. 57 *(3 r.)*; zayste, Puł. 115 v. *(3 r.)*.

Tematа miękkie: chleeb serczse czlowyecze sczwyrdzy, Flor. 103; szyercze czlowyecze, Puł. 205 r.; prze odkupyenye czlowyecze, Puł. 149 v.; crolewstwo bosze na zemi daie, Flor. prol.; za boze zmartwychwstanye, Puł. 39 v.; bistroscz weseli masto bosze, Flor. 45; myasto boze, Puł. 94 v.; pokaszǫ iemu zbawene bosze, Flor. 49; zbawyenye boze, Puł. 102 v.; pwal iesm w miloserdze bosze, Flor. 51; w myloszyerdze boze, Puł. 106 r.; chwalicz bǫdǫ ymǫ bosze, Flor. 68; ymyę boze, Puł. 137 v.; zyawyly w syon ymyę boze, Puł. 200 r. (Flor. 101. ymǫ gospodnowo); chwalczye ymyę boze, Puł. 227 v., 267 v., 290 r. v. (Flor. 112, 134, 148. ymǫ panowo); ymyę boze wzywacz będę, Puł. 231 r. (Flor. 114. ymye gospodnowa); ymyę boze wzowę, Puł. 232 r. v. (Flor. 115. *(2 r.)* ymǫ panowo); w gymyę boze, Puł. 234 r. *(2 r.)*, 263 r. (Flor. 117, 128. w ymǫ panowo); w ymo boszye, Flor. 117; w gymyę boze, Puł. 235 v.; ymyę boze będę wzywacz, Puł. 302 r.; w wyeszyelye wyekuge obroczil, Puł. 54 v.; w wyekuge odpoczywanye wwodzi, Puł. 189 v.

Iméslowy. Pacieży przez. [illegible] v [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Flor. 13? r.; w [illegible] [illegible] [illegible] w [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 142; [illegible] [illegible] Pul. 25? r.

Zaimki; w [illegible] w [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ; na [illegible], Flor. [illegible] [illegible] [illegible] Flor. 72. Pul. 14? r. [illegible] [illegible] [illegible] Pul. 2?? r. Flor. 11?. we wszelkem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ; [illegible] wszelke [illegible] Flor. [illegible] Pul. 2?? r.; [illegible] wszelke czas, Flor. [illegible] Pul. 2?? r.

§. 301. *Venótrzna Przymiotnie.* [illegible] [illegible] [illegible] *zwłaszcza* [illegible] [illegible] Flor. [illegible] w [illegible] [illegible] Flor. 17. Pul. 3? r. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Flor. 20. Pul. 3? r. [illegible] [illegible] [illegible] 32. (Pul. 6? r. *przez wyelykę* [illegible] : na [illegible] [illegible] *[illegible] rady ludzskó.* Flor. 32; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Flor. 6?; [illegible] [illegible] r.; aby [illegible] krzescianskó [illegible] Flor. [illegible] [illegible] [illegible] 31? r.; krzescianska wiarą, Wacł. ? r.; [illegible] [illegible] [illegible] Flor. 44; (suchą, Pul. 1?0 r.; ziemya [illegible] [illegible] [illegible] r.); na syon gorę szwyętą, Pul. 3 r. (Flor. 2 na [illegible] [illegible] na gorą swiętą, Flor. 42; na gorę swyętą, Pul. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Pul. 215 v. (Flor. 106. na droga; [illegible] [illegible] [illegible] twoyó, Flor. 76. (Pul. 153 r. zyawyl yes; [illegible] [illegible] karmyą chlyebową, Pul. 22 v. (Flor. 13. karmi [illegible] [illegible] chlebowó, Flor. 52; yako karmyó chlyebowó [illegible] Pul. [illegible] w pyrzwó [illegible], Pul 44 v.; na stdzó prawó, Flor. 3?; [illegible] [illegible] prawó, Pul. 51 v.; trzymal yes ręke prawó mowę, Pul. [illegible] (Flor. 72. prawiczó moió); w szemó prawó, Flor. [illegible] w [illegible] prawó, Pul. 281 r.; wpuszczyl w usta moya pyesn [illegible] Pul. [illegible] (Flor. 39. pene nowe); krew kozlowó piez bódó, Flor. 4?; krew [illegible] zlowó, Pul. 101 v.; xpus glowę lwowó y [illegible] [illegible] [illegible] Pul. 183 v.; w yablecznó strozó, Pul. 161 r. (w sadowe [illegible] Flor. 78); w brodó aaronowó, Flor. 132. (Pul. 266 r. aaronowę; [illegible] stowó pokorę naszlyadowacz, Pul. 220 r.; yezukristowó albo [illegible] tego ducha wkłada wpamyęcz, Pul. 226 r.; tróbicze w [illegible] [illegible] Flor. 80): w godnó tróbę, Pul. 165 r; poloszil iest nepokalanó [illegible] moió, Flor. 17; polozyl przezwynó drogę moyę, Pul. 32 r.; zasrosl złosną zawydzely mnye, Pul. 47 v. (Flor. 24. zasroszczó zlo); [illegible] dzili só sobe molwó zló, Flor. 63; molwę zlosnó, Pul. 124 r.; [illegible] glosnó pacz bódó, Flor. 26 (Pul. 50 v. obyetę wolanya); [illegible] drogó vczinl nam bog, Flor. 67; spyesznó drogę, Pul. 132 r.; [illegible] wynnyczą ... brony, Pul. 163 r.; prawiczó twoió tako iawnó vczin. Flor. 89. (Pul. 183 r. yawną); crew newinnó potópyachó, Flor. 93. (Pul. 189 r. krew prawogo); przelyly só krew newynowató, Flor. 105; krew nyewynnó, Pul. 214 r.; za nyczse gymyely só szemó szódnó,

Flor. 105; zyemyę z᷊ódnó, Puł. 213 r.; dvszó laczynó nasycyl dobrym, Flor. 106; duszę laczną, Puł. 215 v.; szemó plodnó albo plodzystó, Flor. 106; zyemyę plodzystó, Puł. 217 v.; nyeplodnó czerkyew myanuye, Puł. 227 r.; yawnó wczyny prawdó twoyó, Flor. Isai sec.; yawnó vczyny prawdę, Puł. 294 v.

Temata miękkie: kto yma chwaló boszó, Flor. prol.; slawó boszó, Flor. 18; slawę bozą, Puł. 34 v.; na goró boszó, Flor. 23; bozą, Puł. 44 v.; abich widza woló boszó, Flor. 26; wolyą bozą, Puł. 50 v.; wnidó w swótoscz boszó, Flor. 72; wszwyótoszcz bozó, Puł. 145 v.; osódz mi swótoscz boszó, Flor. 82; szwyótoszcz bozó, Puł. 168 v.; mocz bozó zwyastuyó, Flor. 269 r.; za oddanye yey myloszcz bozó, Puł. 288 v.; pastwę gotuye wyekuyó, Puł. 43 r.; przecoró wekuió dal gim, Flor. 77; przekorę wyekuyó dal gym, Puł. 160 v.; poslal w ne psó muchó, Flor. 77; pszyó muchę, Puł. 158 v.

Końcówka wyrażona znakiem o: sucho ręcze yego vczynyly, Puł. 190 r. (Flor. 94. suchó); brony swoyę czerkew szwyęto, Puł. 66 v.; w sadowo stroszó, Flor. 78. (Puł. 161 r. w yablecznó).

Imiesłowy. Particip. praet. pass.: krew vmarlych przelyanó, Puł. 161 r.; rosszyrzonó (wynnyczę brony, Puł. 163 r.; zbawyonó vczynyl syon, Puł. 138 r. (Flor. 68. zbawoni vczini syon); sbawonó vczyn prawyczó twoió, Flor. 107; zbawyonó vczyn, Puł. 219 r.; zbawonó vczynyl dvszó moyó, Flor. 108; zbawyonó vczynyl, Puł. 223 v.; znano vczynyl mocz swoyó, Flor. 105; znanó vczynyl mocz swoyę, Puł. 211 v.; bychó znanó vczynyly mocz twogó, Flor. 144; znanó vczynyly, Puł. 285 r. *Particip. praes. act.*: maczerz syno raduyóczo se, Flor. 112; raduyóczó szye, Puł. 228 r.; wodó neczyrpóczó, Flor. 123; wodę nyeczyrpyóczó, Puł. 258 v.

Superlativus: krew grona pyly nayczyszczó, Puł. 303 v.

Zaimki: kaszdó personó ... poznawacz, Flor. Atan.; kazdó parsonę, Puł. 309 r.; wszelka persona ... wiznawacz, Wacł. 110 v.; we wszelikó zemó, Flor. 18, 56; we wszelką zyemyę, Puł. 34 v. (nadewszytkę zyemyę, Puł. 113 v.); na wszelikó zemó, Flor. 56. (Puł. 114 r. nadewszytkę zyemyę); wszelko drogó lychó w nenawysczy ymal gesm, Flor. 118, 121; wszelykó drogę lichó, Puł. 249 v.; wszelkó drogó zlosczíwó, Wacł. 40 r.; przes kolszdą nocz, Puł. 9 r. (Flor. 6. po wszitky nocy).

§. 302. Instrumentalis. Masculina. Przymiotniki. Temata twarde: swyerz maluczky z welykym, Flor. 103; z wyelykym, Puł. 205 v.; s swótim swót bódzesz, Flor. 17; s szwyętym, Puł. 31 r.; szwyętym ... sódem, Puł. 114 v.; oleiem swótim mogim, Flor. 88; olyegyem szwyętym moym, Puł. 178 v.; sowytym plasczem, Flor. 108. (Puł. 223 v. troynó); z bogem abramowym, Puł. 96 r. (Flor. 46. s bogem abraham); iózylem *(sic)* lsciwim, Flor. 51; yęzykem lzywym, Puł. 105 v.; molwyly só przeczywo mne yózykem lczywym, Flor. 108; yęzykem lzywym, Puł. 220 v.; glossem psalmowym, Puł. 194 r. (Flor. 97. we glosse psalmowem); módrym yes mye vczynyl, Puł. 246 v. (Flor. 118, 97. módra; Wacł. 35 v. rosztropnego); s czlowekem sta-

rym, Puł. 305 r.; xpus duchownym strumyenyem vwyeszyelya, Puł. 94 r., nǫdznim ieśm se vczynil, Flor. 37; nędznym, Puł. 77 r.; z mǫszem bezwinnim, Flor. 17; z przezwynnym, Puł. 31 r.; będę przeswynnym, Puł. 31 r. (Flor. 17. bǫdǫ nepokalan); s przewrotnim przewroczon bǫdzesz, Flor. 17; s przewrotnym, Puł. 31 r.

Temata miękkie: duchem przedńim sczwirdzi me, Flor. 50; duchem przednym, Puł. 104 v., K. Świdz., Wacł. 9 r.; nad sinem człoweczim, Flor. 79; czlowyeczym, Puł. 164 v.

Imiesłowy. Particip. praet. act. II.: zwandlym me wczynila mylost, Flor. 118, 139; zwyędlym, Puł. 250 v. *Partic. praet. pass.:* z wibranim wibrani bǫdzesz, Flor. 17; z wybranym, Puł. 31 r.; zbawyonym vczynyl, Puł. 10 v.; *podobnie* Puł. 19 r., 30 v., 37 v., 56 v., 107 v., 109 v., 134 r., 139 v., 172 r., 173 v., 223 r., 246 r, 251 v.; *w psałterzu Floryjańskim wszędzie jest forma starsza, rzeczownikowa:* zbawona, 7, 11, 17, 19, 30, 53, 54, 68, 70, 85 *(2 r.)*, 108, 118, 89, 145; vczinon osromoczonim, Flor. 73; osromoczonym, Puł. 149 r. *Particip. praes. act.:* slughi twe ognyem zazegayǫczym, Flor 103, Puł. 203 v.; nad boyǫcym se gego, Flor. 146; nad boyǫczym sze yego, Puł. 288 v.; nad boiancym sie iego, Wacł. *130 v. W psałterzu Puławskim więc znacznie częściéj już występuje forma złożona, niż rzeczownikowa.*

Neutra. Przymiotniki. Temata twarde: czǫskim sercem, Flor. 4; czyęszkym szyerczem, Puł. 5 r.; wyelykym wyczyęstwem, Puł. 244 v.; szrzecz ye będǫ ptaczy kǫsanym przegorzkym, Puł. 305 r.; swyętym przyszczem swoym, Puł. 13 r.; przed obliczim watrowim, Flor. 17, 34. (Puł. 33 r., 67 r. przed wyatrem); s kadzydlem baranowim, Flor. 65; z kadzydlem baranowym, Puł. 128 r.; powysszaymy ymyę yego wyecznym dobrem, Puł. 64 v. (Flor. 33. w nem samem); dwarzć laczynǫ nasycyl dobrym, Flor. 106. (Puł. 215 v. naszyczyl dobra); odplaczali sǫ mne zlim za dobre, Flor. 34; zlym, Puł. 68 r.; ranym zmartwychwstanym, Puł. 174 v.; myloszerdzym nas ranym pozdrowyl, Puł. 181 v.

Temata miękkie: slowem bozim, Flor. 32; slowem bozym, Puł. 62 r.; przed obliczim boszim, Flor. 41, 67; przed lyczem bozym, Puł. 86 r., 130 r.; przed oblyczym bozym, Puł. 120 r. (Flor. 60. w obesrzenu boszem).

Imiesłowy. Particip. praet. pass.: swyrchowanym nenazrzenym nenazral gesm gych, Flor. 138; swyrzchowanym nyenazrzenym, Puł. 275 v. *Particip. praet. act. II.:* s wǫglym popvsczalym, Flor. 119. *Particip. praes. act.:* z węglym kazǫczym, Puł. 255 v.; z roszyerdzym targayǫczym, Puł. 305 r. *W obu więc psałterzach jest w instrumentalu dla rodzaju męskiego i nijakiego jedna tylko końcówka -ym.*

Feminina. Przymiotniki. Temata twarde: krzescyanskǫ prawdǫ przyczysneny gesmy, Flor. Atan.; krzeszczyaynskǫ prawdǫ, Puł. 309 v.; krzescziansks prawda przipadzeny iesteszmi, Wacł. 110 v.; czczǫ welikǫ, Flor. 67; moczǫ wyelykǫ, Puł. 131 r.; nad wyssokǫ zyemyǫ,

Puł. 303 v.; krwyǫ szwyętǫ, Puł. 44 r.; zasroszcǫ zlo, Flor. 24. (Puł. 47 v. zasrosz zlosną); wyernǫ szwyatloszczǫ, Puł. 20 r.

Imiesłów: zbawyoną mye vczyn, Puł. 9 r., 58 v., 235 v. (Flor. 6, 30, 117. zbawona).

Zaimek: wszelkǫ karmǫ wzgarzala gest dvsza, Flor. 106; wszelikǫ karmyǫ, Puł. 216 v.

§. 303. Locativus. Obok właściwéj temu przypadkowi w rodzaju męskim i nijakim końcówki -em, *powstałéj ze ściągnięcia, jawi się często w psałterzu Puławskim końcówka analogiczna* -ym (-im). *We Floryjańskim raz ją tylko spotykamy.*

W obu psałterzach końcówka -em. *Masculina. Przymiotniki. Temata twarde:* w ludu czǫszkem, Flor. 34; we zboru czyęszkyem, Puł. 69 r.; w gnewe zemskem, Flor. 34; w gnyewye zyemskyem, Puł. 69 r.; w kosczele welikem, Flor. 39; w wyelykyem zborze, Puł. 82 v.; w pocoiu w tem istem, Flor. 4; w tem ystem, Puł. 6 r.; w domv panowem. Flor. 133, 134. (w domu bozem, Puł. 267 r. v.); w domu panowem, Flor. Isai. sec.; w domu gospodnowem, Puł. 295 r.

Temata miękkie: w zacone boszem, Flor. 1; w zakone bozem, Puł. 2 r.; w domu boszem, Flor. 22, 26, 51, 54; w domu bozem, Puł. 44 r., 50 r., 106 r., 110 r. *Nadto we Floryjańskim:* we wszelkem czassu, Flor. 118. (Puł. 238 r. we wszelikye brzemyę), *i w Puławskim:* w nyebyeskem przebytcze, 36 r.; w koszczyelye wyelikyem, 68 v. (Flor. 34. w czirekwi welikey); o szwętem męzu, Puł. 226 r.; w lyeszye drzewnem, Puł. 147 v. (Flor. 73. w lesech drew); w lyudu szalonem, Puł. 304 v.; o lyudu wychodzǫczem, Puł. 125 r.; we wszelykyem smętku, Puł. 118 r,; potrzeczem dnyu, Puł. 45 v.

Neutra. Temata twarde: na szirokem mescze, Flor 30; na szykem (*sic*) myeszczu, Puł. 57 r. v.; w ramenv wysokem, Flor. 135; w ramyenyu wyssokem, Puł. 270 r.; w morszv czyrzwonem, Flor. 135, w morzu czyrwonem, Puł. 270 r.; w morzv czyrwonem, Flor. Moy., Puł. 297 r.; w pcolenu drugem, Flor. 77; w pokolyenyu drugem, Puł. 154 v.; w pokolenv drughem, Flor. 101; drugem, Puł. 199 v.; w kazdem myestze, Flor. 102; we wszelykyem myeszcze, Puł. 203 r.; w ymenv panowem, Flor. 123.

Temat miękki: w gymyenyu bozem, Puł. 259 r. *Nadto w Puławskim:* nu myeszczu pustem, Puł. 303 r.; w szydlye w tem istem, Puł. 67 v. (Flor. 34. to istne); o pokornem przyszczyu, Puł. 13 r.; o slowye podrosznem, Puł. 125 r.; o wstǫpanyu duchownem, Puł. 255 r.; o wzywanyu zbornem, Puł. 198 r.; w pokolyenyu drugyem, Puł. 97 v. (Flor. 47. w pocolenu ginem); o czlowyeczem oprawyenyu, Puł. 44 r.; o oszwyeczenyu bozem, Puł. 44 r.

W psałterzu Floryjańskim em, *w Puławskim zaś* -ym (-im). *Masculina. Przymiotniki. Temata twarde:* w kosczele welikem, Flor. 21; wyelykym, Puł. 42 r.; w cosczele swǫtem, Flor. 10; szwyętym, Puł. 18 v.; w domu swǫtem, Flor. 28 (*2 r.*), szwyętym, Puł. 54 r. (*2 r.*); na stolczu swǫtem, Flor. 46; na stoylczu szwyętym, Puł. 96 r.; w syna w swǫtem, Flor. 67; w synay w szwyętym, Puł. 131 v.;

w trzeme swǫtem, Flor. 95; w trzemye szwyętym, Puł. 191 v.; w cze dnyowym, Puł. 155 v. (Flor. 77. w oblok dnowi); we g... psalmowem, Flor. 97. (Puł. 194 r. glossem psalmowym); w p... pkyelnym, Puł. 37 v.; w duchu silnem, Flor. 47; szylnym, Puł. ... poloszil iesm pomocz w mocznem, Flor. 88; w mocznym, Puł. 1... o męzu stateczznym, Puł. 261 v.; w zakone gospodnowem, Flor. ...

Temata miękkie: w zakonye bozym, Puł. 236 r.; w zak... bozem, Wacł. 3 v.; w domu boszem, Flor. 91; w domu bozym, P... 186 v. *Partic. praet. pass.:* w myslye vchwaczonym, Puł. 1... (Flor. 67. w misly wisokey). *Ślad końcówki* -ym *w psałterzu f...ryjańskim mielibyśmy w przykładzie:* na zaltarzv dzesǫcystruny, ... *tylko, że końcowe* -m *odpadło,* (Puł. 282 v. na zoltarzu dzyesy... czy strun).

Neutra. Przymiotniki. Temata twarde: w swǫtem przebiw... Flor. 21; w szwyętym, Puł. 40 r.; na mescze swǫtem, Flor. 23; n... myesczu szwyętym, Puł. 44 v.; w swǫtem, Flor. 59; w szwyę... Puł. 118 v.; w swǫtem, Flor. 62; w swotem, Flor. 67. (Puł. 12... 132 v. w szwyǫtoszczy); na mescze swǫtem, Flor. 67; szwyęty... Puł. 130 v.; w swǫtem, Flor. 73, 76; w szwyętym, Puł. 14... 153 r.; w ymenv swyǫtem, Flor. 104; w ymyenyu szwyętym, Pu... 207 r.; w miloserdzu oplwitem, Flor. 91; oplwytym, Puł. 18... w pocolenu prawem, Flor. 13; prawym, Puł. 22 v.; sstala iest u prawem, Flor. 25. (Puł. 49 v. proszcze); w mescze gospodnowe... Flor. 47. (Puł. 97 r. *brak);* napelnyl w dobrem, Flor. 102; w do... brym, Puł. 201 v.; dobroczamy, Wacł. 11 r.; w dobrem, Witt... w morzv czyrzwonem, Flor. 105; w morzu czyrwonym, Puł. 212 v.

Temata miękkie: w obesrzenu boszem, Flor. 60. (Puł. 120 r. przed oblyczym bozym); w wekvgem, Flor. 121. (Puł. 257 r. w je... ruzalem). *Particip. praet. pass.:* w mescze murowanem, Flor. 30; w myeszczye vczwyerdzonym, Puł. 59 r.; w odzenu pozlaczanem, Flor. 44; w odzyenyu pozlaczonym, Puł. 93 r.

Comparativus: w iezerze niszszem, Flor. 87; w yezyerze nyszszym, Puł. 175 r.

W obu psałterzach -ym: w widzeni swǫtim twogim, Flor. 88; w wydzenyu szwyętym twym, Puł. 178 v.

Feminina. Przymiotniki. Temata twarde: w gline glǫbokey, Flor. 68. (Puł. 134 r. w glynye głębokoszczy); w globocosczy welikey, Flor. 77. (Puł. 155 v. w wyelyu wod); w wyelikey chorobye, Puł. 311 v.; o apostolskey zgodzye, Puł. 266 r.; w czirekwi welikey, Flor. 34. (Puł. 68 v. w koszczyelye wyelikyem); w misly wisokey, Flor. 67. (Puł. 133 r. w myslye vchwaczonym); na syon gorze swǫtey, Flor. 2. (Puł. 3 r. gorę szwyętǫ); na gorze swotey twoley, Flor. 14; szwyętey twoyey, Puł. 23 r.; na gorze swǫtey iego, Flor. 47, 98; szwyętey, Puł. 96 v., 196 r.; w zemi pustey, Flor. 62; w zyemy pustey, Puł. 122 v.; w starosci oplwitey, Flor. 91; oplwytey, Puł. 186 v. w dobrey woli, Flor. 50; w dobrey wolyey, Puł. 105 r.; w dobrey voly, K. Świdz.; w metle szelazney, Flor. 2; w myetlye żelyazney,

Puł. 3 v.; w krzestney szwyętey kǫpyely, Puł. 86 r.; w rǫcze moczney, Flor. 135; w ręcze moczney, Puł. 270 r.; na drodze przezwodney, Flor. 62, Puł. 122 v.; na drodze nepokalaney, Flor. 100; nyepokalyoney, Puł 197 r.; po drodze nepokalaney, Flor. 100; po drodze nyepokalyaney. Puł. 197 v.

Temata miękkie: w szeme czvdzey, Flor. 136; w zyemy czudzey, Puł. 271 r.; w wyekugey szmyerczy, Puł. 20 r.; w drodze wekvgey, Flor. 138; wyekuyey, Puł. 275 v. *Particip. praet. act. II:* w ... opuszczyaley puszczy, Puł. 303 r.

Zaimki: we wszelikey, Flor. 8. (Puł. 12 v. wewszey zyemy; we wszelikey zyemy, Puł. 293 r. (Flor. Isai. we wszey).

Końcowe j *odpadło w następujących przykładach:* w pamǫczy wekuye, Flor. 111. (Puł. 226 v. wyekvgey; Wacł. 19 v. wiekuistey); na puszczy ydumeyske, Puł. 122 r.; w roboczye lyudzkye, Puł. 144 v. (Flor. 72. ludzskey); o moczy boze, Puł. 296 v.; w zyemy straszne, Puł. 303 r.

W psałterzu Floryjańskim forma rzeczownikowa, w Puławskim zaś złożona: w rczye *(sic)* moyszeszowe y aaronowe, Flor. 76; w ręcze moyzeszowey y aaronowe (j *odpadło*), Puł. 153 v.; w rǫce gospodnowe, Flor. 74; w ręcze bozey, Puł. 150 r. *Być może jednak, że w tych przykładach psałterza Floryjańskiego także tylko* j *końcowe odpadło, bo zmiękczenie jakie końcówka* -ě *wywiera na poprzedzającą spółgłoskę, nie jest prawie nigdzie wyrażone.*

§. 304. Dualis. Genetivus: dzal rǫkv ludzkv, Flor. 113; ręku lyudzku, Puł. 229 r.

Instrumentalis: przed oczyma gospodnowyma, Flor. 108; przed oczyma bozyma, Puł. 221 v.; przed oczyma gospodnowym *(widocznie z omyłki* a *na końcu wypuszczono),* Flor. 115; przed oczyma bozyma, Puł. 232 r. (Wacł. 13 v. przed obliczim bozim); nye slucha duchownyma vszyma, Puł. 248 r.; przed oblyczym albo oczyma angelskyma, Flor. 137; przed oczyma angelskyma, Puł. 272 r.; przed oczima ... angelskyma, Wacł. 136 v. *Por. Kazania Paterka:* oczẏma czẏelesnẏma, 123 r.

§. 305, Pluralis. Masculina. Z końcówką -i. *Przymiotniki. Temata twarde:* bracza moia mali y welicy, Flor prol.; crolowe zemszczy, Flor. 2; krolyowye zyemsczy, Puł. 2 v.; wsziteczy tluscy zemsczy, Flor. 21; tluszczy zyemsczy, Puł. 42 v.; ptaczy nebeszczy, Flor. 8. (Puł. 13 r. ptaky podnyebne); synowye czlowyeczczy, Puł. 5 r. (Flor. 4. czlowekow); sinowe ludzsczi, Flor. 35, 56, 61 *(2 r.)*; synowye lyudzczy, Puł. 71 r., 113 v., 121 v. *(2 r.)*; sinowe ludzsczi, Flor. 48, 57; lyudzczy, Puł, 98 r., 114 v.; synowe ludzsczy, Flor. 89; lyudzczy, Puł. 182 r.; maluczczy y bydlyǫczy yego, Flor. 104. (Puł. 228 r. malutko y bydlǫcze ye); neludzsczi szczinili sǫ se, Flor. 52; nyeludzczy sczynyly szie, Puł. 106 v.; naklonyony sǫ pagorky szwyeczczy, Puł. 299 v. (Flor. Habac. pagorky sweczky); crolowe arabszczi, Flor. 71 *(2 r.)*; arapsczy, Puł. 143 r. *(2 r.)*; cedrowe lybanszczy, Flor. 103; lybaynszczy, Puł. 205 r.; synowe ysrahelsczy,

Puł. 299 r. (Flor. Moy. synowe ysrahelsky); vzrzǫ mnodzi, Flor. 39; mnodzy, Puł. 82 r.; iescz bǫdǫ vbodzy, Flor. 21; vbodzy, Puł. 42 r.; widzcze vbodzi, Flor. 68; vbodzy, Puł. 137 v.; vbodzi vczineni iesz., Flor. 78; vbodzy, Puł. 162 r.; bogaczy se vvboszely, Flor. 33; bogaczy sǫ stradaly, Puł. 65 r.; wszistczi bogaczy luda, Flor. 44; bogaczy, Puł. 93 v.; newinowacy y prawy przistali sǫ mne, Flor. 24; przeswynny y prawi, Puł. 48 r.; padolowe bǫdǫ oplwiczi, Flor. 64. padoly będǫ oplwyczy, Puł. 126 v.; oplwiczi na swecze. Flor. 72. oplwyczy, Puł. 145 r.; ptacy perzasczy, Flor. 148. (Puł. 290 v. ptaczy pyerzasti); przebywacz bǫdǫ prawy, Flor. 139; proszczy, Puł 277 r.; wszitczi swǫczi iego, Flor. 29, 33; szwyęczy, Puł. 55 r., 65 r.; swǫczy ... weselycz se bǫdǫ, Flor. 131; szwyęczy, Puł. 26. r.; swǫczy twoge weselcze, Flor. 131; szwyęczy twoy wyesszyelcze szye, Puł. 265 r.; swiaczi twoi banda se weselicz, Wacł. 11 v.; swǫczy twogy blogoslawcze tobe, Flor. 144; szwyęczy twogy, Puł. 284 v.; duchowye szwyęczy, Puł. 309 v. (Flor. Atan. duchowe swǫty); duchowie swiaczi, Wacł. 111 r.; siczi bǫdǫ, Flor. 21; syczy będą, Puł 42 r.; iunczowe tlusci, Flor. 21; tluszczy, Puł. 40 v.; wolowe gyo tlusczy, Flor. 143; tluszczy, Puł. 283 r.; gisz ludu lubi sǫ, Flor. 52. (Puł. 107 v. szye lyudzyom vlyubyayǫ); wszistczi glupi sercza, Flor. 75. (Puł 151 r. glupyego szyercza); lsciwi ne zpolowǫ dnow swogich, Flor. 54; zdradny nye zdzyelyǫ na poly, Puł. 111 r.; swatcowe krzywi, Flor. 26; zlosny, Puł. 51 v.; krziwi pokazneni bǫdǫ, Flor. 36; krzywy, Puł. 75 r.; neprzyaczele gospodnowy, Flor. 80. (Puł. 166 v. bozy); ne martwy bǫdǫ chwalycz, Flor. 113; nye martwy, Puł. 230 v.; ne taco nemilosciwi, Flor. 1; nyemyloszczywy, Puł. 2 r.; ne wztaiǫ nemilosciwy, Flor. 1; nymyloszczywy, Puł. 2 r.; nemilosciwi chodzǫ, Flor. 11; zloszny chodzą, Puł. 20 r.; zaploncze se nemilosczywi, Flor. 30; nyemylosczywy, Puł. 58 v.; nemilosciwi ku tobe se obroczǫ, Flor. 50; nemiloscivy, K. Świdz.; nyemyloszczywy, Puł. 104 v.; nemylosczywy we czmach zamylknǫ, Flor. Ann.; zloszny .. zamylknǫ, Puł. 296 r.; synowe yako nowy sczepowe, Flor 143; yako nowy szczepowe, Puł. 283 r.; nowy y szwezy przyszly, Puł. 304 r.; prawy przistali sǫ, Flor. 24; prawi, Puł. 48 r.; raduycze se prawi. Flor 31; prawy, Puł. 61 v.; weselcze se prawi, Flor. 32; wyessyelcze szye prawy, Puł. 61 v.; wolali sǫ prawi, Flor. 33; wolaly sǫ prawy, Puł. 66 r.; prawi bidlicz bǫdǫ, Flor. 36; prawy bydlycz bedǫ, Puł. 75 r.; prawi vsziwacz bǫdǫ, Flor. 67; prawy, Puł 130 r.; obrzadowe twogy prawy sǫ sze vczynyl, Puł. 187 v. (Flor. 92. swadeczstwa twoia werzǫcza vczinila se sǫ); weselcze se prawi, Flor. 96; wyessyelcze szye prawy, Puł. 193 v.; vzrzǫ prawy, Flor 106, Puł. 218 v.; bychǫ ne wsczǫgly prawy, Flor. 124; by nye rozczyegly prawy, Puł. 259 v.; prawy chalycz bǫdǫ, Flor. 139; prawy chwalycz bedą, Puł. 277 r.; mne sǫ czakaly prawy, Flor. 141; mnye czekaly prawy, Puł. 279 v.; any przebywacz bǫdǫ neprawy, Flor. 3; any zostanǫ nyesprawyedliwy, Puł. 6 v; zghyncze grzyeszny z szemye y lyszy albo neprawy, Flor. 103; zgyncze grzeszny z zyeme

y zloszny, Puł. 206 v.; vsrzo prawdziwi, Flor. 51; vsrzꝋ prawdzywy, Puł. 106 r.; neprawdziwi zkaszeni bꝋdꝋ, Flor. 36; nyeprawdzywy zagynꝋ, Puł. 76 r.; ne sꝋ pamꝋtlywy, Flor. 77. (Puł. 158 r. nye wspomynaly); nye byly pomyꝋtlywy, Flor. 105; nye byly pamyętlywy, Puł. 211 v.; sꝋdzywy bychꝋ polknaly nas, Flor. 123. (Puł. 258 v. snadz zywe polknęlyby nas); otstꝋpicze odemne zglobliwy, Flor. 118, 113; odstępczye odemnye zloszny, Puł. 248 v.; odstanicze odemnie zlosczjwi, Wacł. 38 r.; gdisz my szalosciwi bili, Flor. 34; nyelyubyezlywy byly, Puł. 68 r.; szalosciwi so bili mne, Flor. 54; smętny sꝋ my byly, Puł. 109 r.; neprzyaczelowe wem mogi sziwi sꝋ, Flor. 37; zywy sꝋ, Puł. 79 r.; sstꝋpcze we pkel szywi, Flor. 54; zywy, Puł. 110 r.; szywy geszmy, Flor. 113; zywy yesmy, Puł. 230 v.; starzy se mlodzymy, Flor. 148; starzy z mlodymy, Puł. 290 v,; myly iacobi sinowe, Flor. 28. (Puł. 54 r. myly yako syn); mili twogi, Flor. 59. (myloszynyczy twogy, Puł. 118 v.); mily przebitcowe twogi, Flor. 83; myly stanowye twogy, Puł. 169 r.; mdly ogarnony sꝋ, Flor. Ann.; mdly ogardnyeny sꝋ, Puł. 295 v.; weseli bꝋdzcze, Flor. 34; wyeszyely bꝋdzczye, Puł. 70 r.; sodowe twoge weselly, Flor. 118; wyeszyely, Puł. 240 r. (Wacł. 24 r. sądi twoie wieszole); swatczi zli, Flor. 34; szwyatczy zloszny, Puł. 68 r.; zly wstaly sꝋ na mꝋ, Flor. 85; zloszny powstaly na mye, Puł. 173 r.; Kosprawyli (*sic*) my mne zlostny, Flor. 118, 81; Prawly my zly, Puł. 245 v. (Wacł. 34 r. powiadali mi zlosznyci); zlostny gonyly sꝋ mye, Flor. 118, 81; zly nastaly na myę, Puł. 245 v.; zlosczjwi przesladowali sꝋ mnie, Wacł. 34 r.; dobrzy sznym sꝋ, Puł. 129 v.; grzeszny, Puł. 2 r., 15 r. (Flor. 1, 9. grzeszniczy); mecz wyꝋli sꝋ grzeszny, Flor. 36; ginꝋcz bꝋdꝋ grzeszny, Flor. 36. (Puł. 73 v., 75 v. grzesznyczy); zgincze grzeszni, Flor. 67; grzeszny, Puł. 130 r.; owa oni grzeszni, Flor. 72; samy grzeszny, Puł. 145 r.; wszistczi grzeszny zeme, Flor. 74; grzeszny, Puł. 150 r.; gdy wznesene bꝋdꝋꝋ grzeszny, Flor. 91. (gdy wznydꝋ grzesznyczy, Puł. 186 r.); grzeszni, grzeszny chwalicz se bꝋdꝋ, Flor. 93; grzeszny, grzeszny wyelbycz sze będꝋ, Puł. 187 v.; zghyncze grzyeszny z szemye, Flor. 103; zgyncze grzeszny, Puł. 206 v.; mne czakaly sꝋ grzeszny, Flor. 118, 89; mnye czakaly grzeszny, Puł. 246 r. (Wacł. 35 r. grzeszniczy); kowaly sꝋ grzeszny, Flor. 128; kowaly grzeszny, Puł. 262 v.; pado w syecy gego grzeszny, Flor. 140; wpadnꝋ ... grzeszny, Puł. 278 v.; laczni bili, Flor. 33; laczny byly, Puł. 65 r.; laczny nakarmeny, Flor. Ann.; laczny nakarmyeny, Puł. 295 v.; bꝋdzcze neporvszny, Flor. Moy. (Puł. 298 v. bꝋdzcze nyeruszayꝋczy szye); nevszitecznі vczinili se sꝋ, Flor. 52; nyevzyteczny sꝋ szye sczynyly, Puł. 107 r.; bogowe moczni, Flor. 46; bogowye moczny, Puł. 96 r.; moczni szukali sꝋ, Flor. 53; moczny szukaly sꝋ, Puł. 108 r.; moczny szukali, Wacł. 2 v.; rzuczili sꝋ se na mꝋ moczni, Flor. 58; moczny, Puł. 116 r.; moczny silꝋ (angely), Flor. 102; moczny, Puł. 202 v.; dnowe pelny, Flor. 72; dnyowye pelny, Puł. 145 r.; podobny bꝋdꝋ, Flor. 113, 134; podobny będꝋ, Puł. 229 v., 269 r.; ptaczy perzeni, Flor. 77; ptaczy pyerzeny, Puł.

[illegible] v.: any trze przezmierny, Flor. Atan.; any trze przezmyerny, Puł. [illegible] v.: any trzey przezmierni, Wacł. 109 v; physzny lycho czynily [illegible] Flor. [illegible]: pyszny zlye czynyly, Puł. 241 v.; pyszny nye-[illegible] Wacł. 25 v.; ne bǫdǫ potwarzacz mǫ phiszny, Flor. [illegible]: pyszny. Puł. 249 r.; nyepotwarzali mnie piszny. Wacł. [illegible] r.: [illegible] smerni, Flor. 33; szmyerny, Puł. 64 v.; smerni [illegible] Flor. [illegible]: szmyerny będǫ, Puł. 73 r.; smotny bǫdǫǫ, Flor. 67: [illegible] będǫ. Puł. 130 r.; panowacz bǫdǫ gym sprawni, Flor. 48; sprawny. Puł. [illegible] v.: nevsziteczny sǫ se vczinili, Flor. 13; nyevzy-[illegible]. Puł. 22 r.: iaco nemi ne otwarzaiǫ vst swich, Flor. 37; nye-my. Puł. 78 r.: werny ymany sǫ, Flor. 77; any wyerny myany, Puł. 157 v.: szalezi nekedi bacziecze, Flor. 93; szaleny, Puł. 188 r.

[illegible]: synowye bozy, Puł. 53 v. (Flor. 28. sini bo-zse); neprzyaczele za prawdo boszi, Flor. 36; nyeprzyaczyelye bozy, Puł. 74 r., 106 v. (Flor. 80. gospodnowy); zghyncze lyszy *(lży?)* albo neprawy, Flor. 103. (Puł. 206 v. zloszny); szwyezy przyszly (be-gowie), Puł. 304 r.; sinowe czudzi, Flor. 17 *(2 r.)*; czudzy, Puł. 33 r., 33 v; czudzi wstali sǫ, Flor. 53; czudzy wstaly, Puł. 108 r.; czu-dzi powstali, Wacł. 2 v.; rozumeycze głupi, Flor. 93; rozumyeycze glupy, Puł. 188 r.; bliszny mogi, Flor. 37; blyszny mogy, Puł. 78 r.; ne trze wekygy, Flor. Atan.; nye trzey wyekugy, Puł. 308 v. (nye trzey wiekuiszczi, Wacł. 109 v.).

§. 306. Imiesłowy. Partic. perf. pass.: pocriczi sǫ grzechi, Flor. 31. (Puł. 60 r. pokryty sǫ); pocriczy bǫdzcze, Flor. 70; pokryczy bodzcze, Puł. 140 v.; pocriczi sǫ, Flor. 72; pokryczy sǫ, Puł. 144 v.; zakloczy gysz stǫpayǫ, Flor. 118; przeklyęczy, Puł. 238 r. (Wacł. 6 v. zlorzeczeny); wzǫczi bǫdǫ, Flor. 57; wzyęczy będǫ, Puł. 115 r; poszaczy (*sic*) sǫ, Flor. 140; pozarczy sǫ, Puł. 278 r.; ne bǫdǫ by-czowani, Flor. 72; nye będǫ byczowany, Puł. 144 v.; dani bǫdǫ, Flor. 62; dany będǫ, Puł. 123 r.; poddani sǫ, Flor. 59. (Puł. 119 r. poddaly szye sǫ); werny ymany sǫ, Flor. 77; wyerny myany, Puł. 157 v.; mnimany iesmi, Flor. 43. (Puł. 91 v. mnyano nas); obwyą-zany są, Puł. 37 r. (Flor. 19. obozali sǫ se); potwarzany bywayǫ, Flor. 250 r.; ne bǫdǫ poznani, Flor. 76; nye będǫ poznany, Puł. 153 v.; ne bǫdzcze pysani, Flor. 68; napyssany, Puł. 137 v.; wszyt-czy pyssany bǫdǫ, Flor. 138; wszystczy pyssany będǫ, Puł. 275 r.; rozdzyelyeny sǫ, Puł. 110 v. (Flor. 54. rozdzelili se sǫ); zadzączy vdzyelany są, Puł. 21 v. (Flor. 13. szadaiǫczi sǫ se sczinili); nye są vsromany, Puł. 40 r. (Flor. 21. zbawil ies ie); zasromany bǫdczye, Puł. 9 v. (Flor. 6. zaplonǫly bǫdzcze); synowe iakobowy wybrany iego, Flor. 104; wybrany yego, Puł. 207 v.; wignani sǫ, Flor. 35; wygnany sǫ, Puł. 71 v.; wygnany będǫ, Puł. 73 r. (wipǫdzeni bǫdǫ, Flor. 36); zachowani bǫdǫ, Flor. 36; zachowany będǫ, Puł. 75 r.; zasromany bǫdczye, Puł. 9 v. (Flor. 6. zaplonǫly bǫdzcze); za-sromany bǫdzcze, Flor. 39. (Puł. 83 v. zasromayczye szye); zgymany będą, Puł. 16 r. (Flor. 9. lapaiǫ ie); zlamani bǫdǫ, Flor. 41. (Puł. 87 v. sczyrayǫ szye); blogoslaweni, Flor. 2; blogoslawyeny wszyst-

czy, Puł. 3 v.; blogoslaweni gichsze sǫ odpuszczoni lichoti, Flor. 31; blogoslawyeny, Puł. 60 r.; blogoslaweny gisz przebiwaio, Flor. 83; blogoslawyeny, Puł. 169 v.; blogoslaweny gysz sstrzegǫ, Flor. 105; blogoslawyeny, Puł. 211 r.; blogoslaweny wy, Flor. 113; blogoslawyeny wy, Puł. 230 r.; blogoslaueny nepokaleny na drodze, Flor. 118; blogoslawyeny nyepokalyeny na drodze, Puł. 236 r.; blogoslaweny nyepokalany na drodze, Wacł. 3 v.; blogoslaueny gysz badayǫ, Flor. 118; blogoslawyeny, Puł. 236 v.; blogoslawieny ktorzi... Wacł. 3 v.; blogoslawyeny wszystczy, Puł. 261 v. (Flor. 127. blogoslauoni wszytczy); chwaleni bǫdzem, Flor. 43; chwalyeny będzyem, Puł. 89 v.; chwaleni bǫdǫ, Flor. 62, 63; chwalyeny będǫ, Puł. 123 v., 124 v.; chwaleny bǫdzcze, Flor. 104; chwalyeny bǫdzcze, Puł. 207 r.; kuszeni sǫ srzebrem, Flor. 67; kusszeny sǫ, Puł. 133 r.; mǫczeny, Puł. 214 v., 216 r. v. (Flor. 105, 106 *(2 r.)* mǫczyly sǫ sye); mǫczeny, Puł. 215 v. (Flor. 106. smǫnczyly sǫ); zamǫczyny, Puł. 217 v. (sǫ se mǫnczyly), Flor. 106; mǫczeny sǫ, Flor. 106, Puł. 218 r.; laczny nakarmeny, Flor. Ann.; laczny nakarmyeny, Puł. 295 v.; dnowe pelny nalezeni bǫdǫ, Flor. 72; nalyezeny będǫ, Puł. 145 r.; napelneni bǫdzem, Flor. 64; napelnyeny będzem, Puł. 125 v.; napelneni iesmi, Flor. 89; napelnyeny yesmy, Puł. 183 r., 258 r. (Flor. 122. napelnony gesmy); napelneny ... sǫ, Flor. Ann.; napelnyeny, Puł. 295 v.; nasiczeni sǫ, Flor. 16; nasyczeny są, Puł. 27 v.; nasiczeni bǫdǫ, Flor. 36; nasyczeny będǫ, Puł. 74 r.; ne bǫdǫ nasiczeny, Flor. 58; nye będǫ nasyczeny, Puł. 117 v.; nasiczeni sǫ barzo, Flor. 77. (Puł. 157 r nasyczily szye barzo); obleczeni bǫdzcze, Flor. 34; oblyeczeny bǫdzczye, Puł. 69 v.; obleczeny bǫdzcze, Flor. 108, 131; oblyeczeny bodzcze, Puł. 223 v., 265 r.; obleczeni sǫ, Flor. 64. (Puł. 126 v. odzyalysze); obreceni, Flor. 6; obroczeny, Puł. 9 v.; obroczeni bǫdzcze, Flor. 9, 39; obroczeny, Puł. 15 r., 83 v.; obroceni bǫdzcze, Flor. 34; obroczeny, Puł. 67 r.; obroczeni bodzcze, Flor. 58. (Puł. 116 v. obroczo szye); wykupeny sǫ, Flor. 106; odkupyeny sǫ, Puł. 215 r.; odpǫdzeni, Flor. 87; odpędzeny, Puł. 175 r.; ogardnyeny sǫ, Puł. 295 v. (Flor. Ann. ogarnony sǫ); odzeny bodzcze, Flor. 108, Puł. 223 v.; ne sǫ osromoczeni, Flor. 21. (Puł. 40 r. *brak)*; ne bǫdǫ osromoczeni, osromoczeni bǫdzcze, Flor. 24; nye będǫ osromoczeny, osromany bądzczye, Puł. 46 r.; osromoczeni y zasromani bǫdzcze, Flor. 34; zasromany y nyepoczczyeny, Puł. 67 r.; osromoczeni bǫdzcze, Flor. 34; zasromany bǫdzcze, Puł. 67 r.; ne bǫdǫ osromoczeny, Flor. 36; nye będǫ osromoczeny, Puł. 74 r.; osromoczeni y zasromany bǫdzcze, Flor. 39; osromoczeny y zasromany bǫdzczye, Puł. 83 v.; osromoceni bǫdǫ, Flor. 52; osromoczeny będǫ, Puł. 107 v.; osromoczeny y posromani bǫdzcze, Flor. 69, Puł. 138 v.; osromoczeni bǫdzcze, Flor. 70; osromany bǫdzcze, Puł.. 140 v.; osromoczeni y zasromani bǫdǫ, Flor. 70; osromoczeny y osromany będǫ, Puł. 141 v., 142 r.; osromoczeni bǫdzcze, Flor. 82, 85, 96; osromoczeny, Puł. 168 v., 173 v., 193 r.; osromazeny bǫdzcze, Flor. 108; osromoczeny bodzcze, Puł. 223 v.; osromoczeny bǫdzcze, Flor. 118, 73; osromo-

czeny bǫdzcze, Puł. 244 v.; niechay posromoczeny bandǫ, Wacł. 29 v.; osromoczeny bodzcze, Flor. 128; osromoczeny bǫdzcze, Puł. 262 v.; oszwyeczeny bǫdzcze, Puł. 64 v. (Flor. 33. osweczcze se); ne oczczeny bǫdǫ, Flor. 138; nye oczyenyeny bedǫ, Puł. 274 v.; gdi bǫdǫ poczceni, Flor. 36; bedǫ poczczyeny, Puł. 74 r.; poczmeni bǫdzcze, Flor. 68; oczmyeny bodzcze, Puł. 137 r.; podnyeszyenysmy, Puł. 37 r. Flor. 19. wzclonilismi se); pogrǫszeni sǫ, Flor. 9; pogrędzeny są, Puł. 15 r.; krziwi pokazneni bǫdǫ, Flor. 36; pokaznyeny będą, Puł. 75 r; pokazneni bǫdzem, Flor. 89; pokaznyeny będzem, Puł. 188 r; pokorzeny sǫ, Puł. 214 r. v. (Flor. 105 (*2 r.*) vsmyerzyly se [illegible]); pomdlyeny szlyadowye mogy, Puł. 32 v. (Flor. 17. [illegible]); polapeny bǫdzcze, Flor. 58; polapyeny bǫdzcze, Puł. 117 r.; w [illegible] poloszeni sǫ, Flor. 48; polozeny sǫ, Puł. 99 v.; Mostropeni [illegible] sǫ, Flor. 68; poszyleny sǫ, Puł. 134 v.; drudzy potrawyeny sǫ, Puł. 306 v.; powiszeni, Flor. 36; powyssczeny, Puł. 74 r.; ne bǫdǫ powiszeny, Flor. 65; nye będǫ powysszeny, Puł. 127 v.; powysszeny bedo, Puł. 178 r. (Flor. 88. powiszoni bǫdǫǫ); przenyesyeny bǫdzcze, Puł. 221 r.; przyczysneny gesmy, Flor. Atan.; przyczysnyeny yesmy, Puł. 309 v.; przipadzeny iesteszmi, Wacł. 110 v.; przyczyszy sǫ przyrseszeny opocze, Flor. 140; pozarczy sǫ przytknyeny [illegible], Puł. 278 r.; ksǫszǫta przilǫczeni, Flor. 67; przytowarzyszeny, Puł. 132 v.; raneni, Flor. 87; ranyeny, Puł. 175 r.; rozproszeni sǫ, Flor. 54; rozproszeny sǫ, Puł. 68 v.; rozproszeni bǫdzcze, Flor. 67; rozproszeny bǫdzcze, Puł. 129 v.; rozproszeni bǫdǫ, Flor. 91; rosproszeny bǫdǫ, Puł. 186 r.; scruszeni sǫ, Flor. 34; skruszeny, Puł. 58 v.; [illegible] sprawyeni, Flor. 18. (Puł. 35 v. sprawyone); trze [illegible], Flor. Atan.; trzey nyestworzeny, Puł. 308 v.; trzey niestworzeny, Wacł. 109 v.; szczepyeni, Flor. 91; szczepyeny, Puł. 186 v.; [illegible] bǫdǫ, Flor. 67. (vbyelyony będǫ, Puł. 131 v.); vczineni, Flor. 72; vczynyeny, Puł. 145 v.; vczineni iesmi, Flor. 78; sczynyenysmy, Puł. 162 r.; vczineni iesmi, Flor. 78; uczynyenysmy, Puł. 161 v.; vczynyeny gesmy, Flor. 125; vczynyeny yesmy, Puł. 260 r.; [illegible] Kicm.; ne vmneyszeni bǫdǫ, Flor. 33; nye vmnyeyszeny będǫ, Puł. 65 r.; vpoieni bǫdǫ, Flor. 35; vpoyeny będǫ, Puł. 71 r.; [illegible] sǫ, Flor. 106; pokorzeny sǫ, Puł. 216 v.; wyrzuczeny bǫdzcze, Flor. 108; wyrzuczeny bǫdzcze, Puł. 221 r.; my wyzwolieny gesm (*sic*), Flor. 123; mye yesmy wyzwolyeny, Puł. 259 r.; w wiedzeni bǫdzcze, Flor. 30; w wyedzyeny bǫdzcze, Puł. 58 v.; zamǫczeni bǫdzcze, Flor. 6; zamǫczeny bǫdcze, Puł. 9 v.; zamǫczeny sǫ wszytczy, Puł. 151 r. (Flor. 75. zamǫczili sǫ se); zamǫczeni iesmi, Flor. 89; zamǫczeny yesmy, Puł. 182 v.; zamǫczeny bǫdǫ, Flor. 106; zamǫczeny będǫ, Puł. 206 r.; zbaweni sǫ, Flor. 21. (Puł. 40 r. [illegible]); zbawyeny yesmy, Puł. 88 v.; bichǫ zbaweni byly, Flor. 59; aby wybawyeny, Puł. 118 v.; zbaweni bodzem, Flor. 79; zbawyeny będzemy, Puł. 163 r.; zbaweni bǫdzem, Flor. 79; zbawyeny bedzyem, Puł. 163 v.; zbawieny bandzimi, Wacł. 11 v.; zbaweni bǫdzemi, Flor. 79; zbawyeny będzem, Puł. 164 v.; bychǫ zbaweny myly

twoye, Flor. 107; aby zbawyeny, Puł. 219 r.; ne sǫ zdradzeni, Flor. 77; nye sǫ obludzeny, Puł. 157 r.; sgladzeni bǫdzcze, Flor. 68; zgladzeny bǫdzcze, Puł. 137 v.; zgromadzeny sǫ, Puł. 68 v. (Flor. 34. zgromadzoni sǫ); ziaweni bǫdǫ, Flor. 58; zyawyeny będǫ, Puł. 117 v.; zkaszeni sǫ, Flor. 13; skazeny są, Puł. 21 v.; neprawdziwi zkaszeni bǫdǫ, Flor. 36; nyeprawdzywy zagynǫ, Puł. 76 r.

Particip. praes. act.: blogoslawaiǫczi iemu bidlicz bǫdǫ, Flor. 36; blogoslawyǫczy gy bydlycz będǫ, Puł. 74 r.; wsziteczi przebywaioczi na zemi, Flor. 32; wszysczy bydlyǫczy na szwyeczye, Puł. 62 v.; maluczczy y bydlyǫczy yego, Flor. 104. (Puł. 208 r. malutko y bydlǫcze ye); yen odrzuczyly budnyǫczy, Puł. 235 r. (Flor. 117. dzalayǫcz); wsiteczi zla czinǫczy, Flor. 24; zloscz stroyǫczy, Puł. 46 r.; angely czynyǫczy slowo, Flor. 102; czynyǫczy, Puł. 203 r.; cirzpoczy gospodna czi przebywacz bǫdǫ, Flor. 36; czyrpyǫczy, Puł. 73 r.; dobrze cirzpǫczy bǫdǫ, Flor. 91; dobrze czyrzpyǫczy będǫ, Puł. 186 v.; zlemolwǫczi iemv zaginǫǫ, Flor. 36. (Puł. 74 r. czy gysz klnǫ gy); ne trze wszemogǫczy, Flor. Atan.; nye trzey wszechmogǫczy, Puł. 309 r.; nye trzey wszechgacz (*sic*), Wacł. 110 r.; bǫdzcze nyeruszayǫczy szye, Puł. 298 v. (Flor. Moy. neporvszny); szukaiǫczy gospodna ne vmneyszeni bǫdǫ, Flor. 33; szukayǫczy boga, Puł. 65 r.; szukayǫczy, Puł. 67 r. (Flor. 34. gisz szukaiǫ); obroczeny bǫdzcze szukayączy mego zla, Puł. 67 r. (Flor. 34. mislǫcz mne zla); wszisteczi szukaiǫczi czebe, Flor. 39; wszyteczy szukayączy cziebie, Puł. 83 v.; bǫdzcze vszy twoye slyszǫczy, Puł. 263 v. (Flor. 129. sluszayǫcze); sydzicze vwlaczaiǫczi duszi moiey, Flor. 70. (Puł. 140 v. vwloczcze duszey moyey); wczynily gesmy weselǫczy sǫ, Flor. 125; vczynyenysmy wyesszyelǫczy, Puł. 260 r.; szadaiǫczi sǫ se sczinili, Flor. 13; zadzączy vdzyelany są, Puł. 21 v.

Forma ta, podobnie jak w nominat. singul. masc. deklinacyi złożonéj, zlała się w polskim języku zupełnie z formą żeńską partic. praes. act. podług deklinacyi rzeczownikowéj, tak że ściśléj granicy do odróżnienia tych form ustanowić nie podobna. Dlatego to niektóre z przytoczonych tu przykładów były już wyżéj wymienione.

Zaimki: ktorzysz sǫdzycze, Puł. 3 v. (Flor. 2. czso sǫdzicze); ktorzy zapomynayą, Puł. 15 v. (Flor. 9. gisz); ktorzy sǫ molwili, Flor. 11; ktorzy, Puł. 19 v.; nektorzi mirne molwili, Flor. 34. (Puł. 69 r. *brak)*; ktorzicoli zemane, Flor. 48. (Puł. 98 r. wszystczy); kto rzy zle (czynyly), Flor. Atan.; ktorzy, Puł. 311 v. (Wacł. 114 r. ktorze).

§. 307. Z końcówką -e. *Końcówka ta właściwa jest w deklinacyi złożonéj accusativowi plural. tematów męskich i żeńskich, i nominativowi plur. tematów żeńskich; z analogii więc do tych form poczęto jéj używać i w nomin. plur. przy niektórych rzeczownikach męskich. Formy, jakie w obu psałterzach spotykamy, są następujące: Temata twarde:* cedri libanske, Flor. 36; czedry lybaynkye, Puł. 76 r.; abi sprawoni muri ierusalemske, Flor. 50. (sprawyę mury yeruzalem, Puł. 105 r. ausprawiǫ muri geruzalem, K. Świdz.); wǫgle ognowe, Flor. 17; węglye ognyowe, Puł. 29 v.; nyedzyelne psalmy, Puł.

2 r.; ponyedzyalkowę (*sic*) psalmy thy sza, Puł. 49 v.; wthorkowe psalmy tho szą, Puł. 79 v.; szrodne psalmy, Puł. 106 v.; czchwartkowe psalmy, Puł. 134 r.; pyąthkowe psalmy, Puł. 165 r.; szobothne psalmy, Puł. 193 v.; wszelke skoty, Flor. 148; wszelyke skoty, Puł. 290 v.

Temata miękkie: przinescze gospodnu syni barancze, Flor. 28; syny baraycze, Puł. 53 v.; sǫdi bosze, Flor. 18; sądy boze, Puł. 35 v.; chrost iey cedri bosze, Flor. 79; czedry boze, Puł. 164 r.

Imiesłowy: węglye rosszone są, Puł. 29 v. (Flor. 17. wǫgle roszglo se iest); sądy sprawyone, Puł. 35 v. (Flor. 18. spraweni); zbawyone vczyny ye, Puł. 285 v. (Flor. 144. zbawony); gdy wznesene (*sic*) bǫdǫǫ grzeszny iaco syano, Flor. 91. (Puł. 186 r. gdy wznydǫ grzesznyczy); sedzǫcz we czmǫch ... skowane, Flor. 106; szyedzǫcze we czmach ... skowane, Puł. 215 v, 216 r.; gdy były czysla krotkego malutko y bydlǫcze ye, Puł. 208 r. (maluczczy y bydlyǫczy yego, Flor. 104); bǫdzcze vszy twoge sluszayǫcze glossa modlytwy, Flor. 129. (Puł. 263 v. slyszǫczy glossa modlytwy); usze twoie naklonione ku głossu proszbi moiey, Wacł. 18 v.; mecze s obu stronv sekǫcze, Flor. 149; szyekǫcze, Puł. 291 v.; wszysteczy przebywayǫcze, Puł. 298 r. (Flor. Moy. wszytky przebywaczy).

§. 308. Neutra. Z końcówką -a: kszyǫzęta lyudzka, Puł. 96 r. (Flor. 46. tsǫszǫta ludzi sebraly sǫ); gdze sǫ miloserdza twoia stara, Flor. 88. (Puł. 181 r. *brak*), wszelka zwyerzǫta lesnaa, Flor. 103. (Puł. 205 r. zwyerzęta lyassa); drwa owoczna, Flor. 148, Puł. 290 r.; nasyczona bǫdǫ drwa polna, Flor. 103; drwa polna, Puł. 205 r.; sidla smertna, Flor. 17. (Puł. 28 v. sydla szmyerczy); nema bǫdzcze vsta lecziwa, Flor. 30; nyemaa bǫdczye vsta lzywa, Puł. 58 v.; wrota wekuia, Flor. 23; wrota wyekuya, Puł. 45 v.; słowa bosza zaszgla gy, Flor. 104. (Puł. 208 v. molwa boza); ta wrota boza, Puł. 235 r. (Flor. 117. ta wrota gospodzynowo); weszela bosza wardle (*sic*) gych, Flor. 149; wyesszyelya boza, Puł. 291 r.; wszelyka gmyrzǫcza (iaco *vocativus*), Puł. 138 r. (Flor. 68. wszelike lapaiǫcze); swadecztwa twoia werzǫcza vczinili se sǫ, Flor. 92. (Puł. 187 v. obrzǫdowe twogy prawy). *Inne przykłady, w których przymiotnik jest predykatem, umieściłem w deklinacyi rzeczownikowéj przymiotników i zaimków, bo formy tych deklinacyj w nomin. plur. neutr. zlały się.*

Z końcówką -e, *analogiczną do form nomin. żeńskich i accusativu męskich i żeńskich:* onemale vczinili se sǫ dzǫsla moia, Flor. 68. (Puł. 134 v. pomylklo iest gardlo moye); oczi bosze, Flor. 32; oczy bosze, Puł. 63 v., 65 v. (Flor. 33. oczi gospodnowi); wszelike lapaiǫcze, Flor. 68. (Puł. 138 r. wszelyka gmyrzǫcza).

W przykładzie: pomdleny sǫ oczy mogy, Flor. Isai. sec. *jest końcówka* -i *z analogii do tematów męskich, w Puł. zaś:* pomdlyony sǫ oczy moye, 294 r., *widzimy analogiją formy żeńskiéj tego przypadku, lécz podług deklinacyi rzeczownikowéj.*

§. 309. Feminina. Z końcówką -e: glǫboke vczinili se sǫ misli twoie, Flor. 91; głęboke, Puł. 185 v.; gori wissoke, Flor. 103;

gory wyssokye, Puł. 205 r.; kako slotke ... molwy twoye, Puł. 247 r. (Flor. 118, 97. iako slodko; Wacł. 36 r. slotki sǫ ... wimowi); starty sǫ gory sweczke, Flor. Habac.; gory szwyeczkye, Puł. 299 v.; czori tyrske, Flor. 44. (Puł. 93 v. czory z tyra); owcze gych plodne opylwyte w chodzech, Flor. 143; owcze gych kotny oplwyte w chodzech, Puł. 283 r.; strzali twoie ostre, Flor. 44; strzaly twoye ostre, Puł. 92 v.; strzaly mocznego ostree, Flor. 119; *(w podwojeniu końcowéj samogłoski mamy ślad wzdłużenia, które powstało ze ściągnięcia)*; ostre, Puł. 255 v.; bolescy pkelne, Flor. 17; bolyeszczy pkyelnye, Puł. 28 v.; bolesci smertne, Flor. 17. (Puł. 28 v. szmerczy); straly dzeczynne, Puł. 124 v. (Flor. 63. ztrzali malutkich); wyelebne rzeczy powyedany sǫ, Puł. 174 r. (Flor. 86. slawona rzeczona sǫ); skody pekelne nalezl (*sic*) sǫ mne, Flor. 114; szkody pkyelne nalyazly sǫ mnye, Puł. 231 r.; pyenyw podobne mnye bhyly prawoty twoge, Flor. 118, 49; podobne mnye byly prawoty, Puł. 241 v.; podobne mnie billi sprawiedlywosczi twoie, Wacł. 26 v.; persony pospolycze wekv̄yszcze sobe sǫ y rowne, Flor. Atan.; parsony pospolycze wyekuyszcze sobie sǫ y rowne, Puł. 310 r.; pospolu wiecznie sobie sa y pospolu rowne, Wacł. 111 v.; wargi lsciwe, Flor. 11; wargi lzywe, Puł. 19 v.; drogi bosze, Flor. 24; drogy bozee, Puł. 46 v.; gory bosze, Flor. 35; gory boze, Puł. 71 r.; widzeli sǫ cze wodi bosze, Flor. 76; wody boze, Puł. 153 v.; roszgorzyly molwy bosze, Flor. 106; molwy boze, Puł. 216 r.; boze sǫ szczyezeye zyemye, Puł. 296 r. (Flor. Ann. gospodnowy sǫ sczeszege); bliszne iey przinesoni bǫdǫ, Flor. 44; blyszne yey, Puł. 93 v.; prokne drogi bosze, Flor. 24; proknye drogy bozee, Puł. 46 v.; dzewky gych kazane pokrasone, Flor. 143; czory gich kazane (pokraszony), Puł. 283 r.; kaszny ... vczynone, Flor. 110; yczynyone, Puł. 225 v.; cosci vsmerzone, Flor. 50; koszczy vszmyerzone, Puł. 104 r.; kosci vsmerzonee, K. Świdz.; wymowy bozee ognyem wyplawyone, Puł. 31 v.; wymolwy bosze ognem (skuszony), Flor. 17; owcze pobite, Flor. 43; pobyte, Puł. 91 v.; prawdy bosze wyeszyelyącze szyercza, Puł. 35 v. (Flor. 18. prawdze boszey wesełǫcz sercza); crope kapaiǫcze, Flor. 71; kapayǫcze, Puł. 142 v.; stoyǫcze byly noghy nasze, Flor. 121; stoyǫcze byly nogy nassze, Puł. 257 r.; komory gich pelne rzygayǫcze, Flor. 143; pywnycze gich pelny rzyayǫcze, Puł. 283 r.

W przykładzie: wszytky kaszny gego poczwyrsona, Flor. 110, *jest przy rzeczowniku żeńskim forma nijaka, a w Puł*, 225 v. kaszny ... potwyrdzeny *forma męska*.

§. 310. Genetivus pluralis. Masculina. Przymiotniki. Temata twarde: od sinow israhelzkich, Flor. prol.; pitaiǫ sinow ludzskich, Flor. 10; lyudskych, Puł. 18 v.; od sinow ludzskich, Flor. 11; lyudskych, Puł. 19 r.; scutkow ludzkich, Flor. 16; lyuczkych, Puł. 26 r.; od sinow luczskich, Flor. 20; lyudzkych, Puł. 39 r.; w obesrzenu sinow luczskich, Flor. 30. (Puł. 59 r. przed syny lyudzkymy); ztrzali malutkich, Flor. 63. (Puł. 124 v. straly dzeczynne); strezegǫczy malvtkych, Flor. 114; strzegǫczy malyutkych, Puł. 231 r.; az do wys-

sokich, Puł. 141 r. (Flor. 70. asz w wisoke); krolow zyemskich, Puł. 151 v. (Flor. 75. crolow zeme); wolanya vbogych, Puł. 14 v. (Flor. 9. *brak*); vbogich, Flor. 9 (*2 r.*), Puł. 15 v.; vbegich (*sic*), Puł. 17 v.; lkane vbogich, Flor. 11; lkanye vbogich, Puł. 19 v.; proszby vbogych, Puł. 42 r. (Flor. 21. vbogego); syny vbogych, Puł. 142 v. (Flor. 71. sini ludzi); dusze vbogich, Flor. 71; vbogych, Puł. 143 r.; vbogich twogich, Flor. 73; vbogich twoych, Puł. 149 r.; ubogich twogich, Wacł. 20 v.; w szemy mnoglich (*sic*), Flor. 109; w zyemy mnogych, Puł. 224 v.; od wargy lychych, Flor. 119; od warg zlosnych, Puł. 255 r. (Wacł. 74 v. od obmowi nyeprzyjaczelskyey); ot lvdzy lychych, Flor. 139; od lyudzy zlosnych, Puł. 276 r.; wysluchaci szwyętych, Puł. 6 r.; dusze swǫtich swogich, Flor. 33; szwyętych swoych, Puł. 66 v.; ne ostawy swǫtich swogich, Flor. 36; szwyętych swych, Puł. 75 r.; w obesrzenu swǫtich twich, Flor. 51. (Puł. 106 v. przed szwyętymy twymy); od szwyętich, Puł. 111 v.; mosḱ swotich twogich, Flor. 78; szwyętich, Puł. 161 r.; w radze swǫtich, Flor. 88; szwyętich, Puł. 177 r.; w czyerekwi swǫtich, Flor. 88; w czerekwy szwyętich, Puł. 177 r.; strzesze gospodzin dusz swǫtich swogich, Flor. 96; strzeze bog szwyętich swoych, Puł. 193 v.; wszech szwyętych, Puł. 198 r.; smercz swǫtych gego, Flor. 115; szwyętich yego, Puł. 232 r.; swiatich iego, Wacł. 13 v.; we sboze swǫtych, Flor. 149; we zborze szwyętych, Puł. 291 r.; noghy swǫtych swogych, Flor. Ann.; nogy szwyentych swych, Puł. 296 r.; przeszlyadnykom cnotlywych, Puł. 262 r.; domow eburowich, Flor. 44. (Puł. 93 r. domow z ebora); od neprzygaczelow gnewliwich, Flor. 17; gnyewliwich, Puł. 33 v.; neprzyaczelow crolowich, Flor. 44; krolyowich, Puł. 92 v.; nad dny krolyowych, Puł. 120 r. (Flor. 60. na dni crolowi); po radze nemilosciwich, Flor. 1; nyemyloszczẏwych, Puł. 1 v.; od oblicza nemilosciwich, Flor. 16; nyemyloszczywych, Puł. 27 r.; semǫ nemilosciwich zagine, Flor. 36; plemye nyemyloszczywych zagynye, Puł. 75 r.; ostatcowe nemilosciwich, Flor. 36; ostatczy nyemyloszczywych, Puł. 76 r.; od nyemyloszczywych, Puł. 114 v.; wstal zmartwych, Puł. 4 r., 19 r.; we wstanyu zmartwych, Puł. 5 r.: zmartwych wstanyemy, Puł. 36 r.; wstaw z martwych, Puł. 54 v., 113 r.; zmartwych wstanye, Puł. 115 v.; wstanya z martwych, Puł. 187 r.; poswyǫczenye martwych, Flor. 105; modly martwych, Puł. 213 r.; wstal gest ze martwych, Flor. Atan.; zmartwych, Puł. 311 r.; zmartwich, Puł. 113 v.

W przykładach: wstal zmartwy, Puł. 56 v.; z martwy wstav, Puł. 126 v. *końcowe* ch *wypuszczono, jak często w podobnych zwrotach*; w radze prawich, drogǫ prawich, Flor. 1; prawych, 2 v. (*2 r.*); wele smǫtkow prawich, Flor. 33; smętkow prawych, Puł. 66 r.; zbawene prawich, Flor. 36; prawych, Puł. 76 r.; w radze prawych, Flor. 110, Puł. 225 r.; pokolene prawych, Flor. 111; pokolyenye prawych, Puł. 226 r.; na czǫsczy prawych, Flor. 124; nad szczęszczym prawych, Puł. 259 v.; wszech sprawyedlywych, Puł. 23 r, 72 r.; od nyesprawyedlywych, Puł. 100 r.; kosczola zglobliwich, Flor. 25; zboru zloszczywych, Puł. 48 v.; od strzal zloszczywych, Puł. 123 v.; s zeme

sziwich, Flor. 51; z zyemye zywych, Puł. 106 r.; w sweczi sziwich, Flor. 55; w szwyatloszczy zywych, Puł. 112 v.; s ksǿk sziwich, Flor. 68; ze kszǿg zywych. Puł. 137 v.; w ziemy swywych *(sic)*, Flor. 114 (Puł. 231 v. *brak*); w szemo szywych, Flor. 141; w zyemy zywych, Puł. 279 r.; w zemy szywych, Flor. Isai sec. (Puł. 293 v. zywyǿczych); od dobrich, Flor. 38. (Puł. 79 v. o dobrych); droga zlich, Flor. 1; zlosnych, Puł. 2 v.; rada zlich, Flor. 21. (Puł. 41 v. obrządzayączich zlye); w dzen zlich, Flor. 26; w dzyen zlych, Puł. 50 v.; od zlych braczey, Puł. 72 r.; od sebrana zlich, Flor. 63; od sebranya zlosnych, Puł. 124 r.; zamętkow wyele y zlych, Puł. 141 r. (zamǿtky mnoge y zle. Flor. 70); slowa zlich, Flor. 64; slowa zlosny, Puł. 125 r. *tu widocznie końcowe* ch *odpadło*; ote dnow zlich, Flor. 93; ododnyow zlych, Puł. 188 v.; od zamǿta gych zlych, Flor. 106; od zamęta zlych, Puł. 218 r.; o vdrǿczenyu zlych, Puł 257 v.; od zlych brony, Puł. 287 v; błędnych pysma, Puł. 53 v.; na drodze grzesznich, Flor. 1; grzesznych, Puł. 1 v.; zęby grzesznych, Puł. 4 v. (Flor. 3. grzesznicow); zambi grzesznych, Wacł. 119 r.; smercz grzesznich, Flor. 33; szmyercz grzesznych Puł. 66 r.; nad grzesznich bogaczstw wela, Flor. 36; nad bogatcztwa grzesznych wyelya, Puł. 73 v.; ramona grzesznich, Flor. 36; ramyona grzesznych, Puł. 73 v.; po koy grzesznych, Puł. 144 v (Flor. 72. grzesznim); roky grzesznich, Flor. 74; grzesznych, Puł 150 v.; oblicze grzesznich, Flor. 81; oblycze grzesznych, Puł. 166 v.; odpłatǿ grzesznich, Flor. 90; odpłatę grzesznych, Puł 184 v.; zhǿdza grzesznych, Flor. 111; żądza grzesznych, Puł. 227 r.; od grzesznich, Flor. 118, 153; od grzesznych, Puł. 252 v.; prǿta grzesznych, Flor. 124; pręnt grzesznych, Puł. 259 v.; zyly grzesznich, Flor. 128; wyrzchy grzesznych, Puł. 262 v; drogy grzesznych, Flor. 145; drogy grzesznych, Puł. 287 r., Wacł. 126 r.; drogǿ nepokalanich, Flor. 36; drogy nyewynnych, Puł. 74 r.; silno mocznich (neprzyaczelow, Flor. 17; szylno mocznych, Puł. 30 r.; z rǿku mocznich iego, Flor. 34; z ręku szylnych yego, Puł. 67 v., łǿczysko mocznych, Flor. Ann.; łęczysko mocznych, Puł. 295 v.; do pkyelnych ostatkow, Puł. 304 v.; na przezwinnich, Flor. 14; na przezwynnych, Puł. 23 v. *(w znaczeniu accusativu)*; od neprzyczol prosznich, Flor. 7; od nyeprzyaczyol prosznych, Puł. 10 v.; oczy piesznich, Flor 17; oczy pysznych, Puł. 31 v.; lychota physznych, Flor. 118, 65; zloszcz pysznych, Puł. 243 v; zlosczpysznich, Wzcł. 28 r.; na modlitwǿ smernich, Flor 101; pokornych, Puł. 199 v.; vczyecha wyernych, Puł. 230 v.; glos wyernych, Puł. 258 r.; od zlosnych, Puł. 100 r.

Temata miękkie: od czudzich, Flor. 18; od czudzych, Puł. 35 v.; z rǿky synow czvdzych, Flor. 143 (2 *r.*); czudzych, Puł. 282 v., 283 r.; scutcow boszich, Flor. 27; bozych, Puł. 52 v.; proknych dny, Puł. 44 r. (Flor. 22. wszelikych dnow).

§. 311. Imiesłowy. Partic. praet pass.: szmyerczǿ pobytych, Puł. 162 v. (Flor. 78. vmarzaiǿczich); s posoky pobytych, Puł. 307 v.; stǿkane spǿtich, Flor. 78; wzdychanye spyętych, Puł. 162 v.; stǿka-

nee sspiǿtich, Flor. 101; wzdychanye spyętych, Puł. 200 r.; zagubonich albo zabitich albo zginolich, Flor. 101; zagubyonych, Puł. 200 r.; krew vmarlych, Puł. 161 r.; w dobroczy wybranych twogich, Flor. 105; wybranych twoych, Puł. 211 r.; synowe wytrzǿsonych, Flor. 126; wytrzęszyonych, Puł. 261 r. *Particip. praes. act.*: w oblycznoszczy boyączych szye yego, Puł. 42 r. (Flor. 21. czso se iego boiǿ); w okolu boiǿcich se iego, Flor. 33; w okolu boyǿczich szye yego, Puł. 65 r; wszech boyǿczych se czebe, Flor. 118, 57; boyǿczych szye czyebye, Puł. 242 v.; boianczich se czebie, Wacł. 27 r.; wele boiuiǿczich, Flor. 55; wyelye boyuyǿczych, Puł. 111 v.; blizu boiǿczich se iego, Flor. 84; blyzu boyǿczych szye yego, Puł. 171 v. (Wacł. 69 v. boyaczem sye); glowę boyuyǿczych, Puł. 301 r.; wirzch wlosa chodzǿczego. *a z poprawki:* chodzǿczich, Flor. 67; wlossow chodzǿczych, Puł. 132 r.; witargn me z czinǿczich lichotǿ, Flor. 58; z czynyǿczich zloszcz, Puł. 116 r.; z dzelaianczich zloscz, Wacł. 9 v.; zapomneli dobrze czinǿczich, Flor. 77. (Puł. 155 r. dobroty); od chwalaiǿczich gy, Flor. 34; od rostargayączych gy, Puł. 67 v.; od sromoczy dzalayanczych lychotǿ, Flor. 140; dzyalayǿczych zloszcz, Puł. 278 v; z persony kayǿczych sze, Puł. 270 v.; krew lyeyączich Puł. 49 r. (Flor. 25. krwi); od nadsczygayǿczych, Flor. 141; od przeszlyaduyǿczych, Puł. 279 v.; nenasrzǿczich nas osromoczil ies, Flor. 43. (Puł. 89 v. nyenazrzyącze nas); z rǿkv nenazrzǿczych, Flor 105; z ręku nyenazrzǿczych, Puł. 211 v.; podlvg sǿda mylvyǿczych, Flor. 118, 129; podlug sǿda myluyǿczych, Puł. 250 r.; modlyǿczych szye proszby, Puł. 171 v.; vsta molwǿcich, Flor. 62; vsta molwyǿczych, Puł. 123 v.; prze nǿdzǿ neymaiǿcich, Flor. 11; nyemayączych, Puł. 19 v; rada obrządzayączich zlye, Puł. 41 r. (Flor. 21. zlich); ostǿpaiǿcych mne, Flor. 3; obstǿpayǿczych mye, Puł. 4 v.; odstampuyanczich mnye, Wacł. 118 v.; od ostǿpaiǿczich me, Flor. 31; od obstǿpayǿczich mye, Puł. 61 r.; bolesci iaco odmladzaiǿczich, Flor. 47. (Puł. 97 r. tey czo szye omladza); o pokutuyǿczych grzech, Puł. 293 r.; prawiczǿ powiszaiǿczich gi, Flor. 88; sczyskayǿczych gy, Puł. 180 v.; laiane wela przebiwaiǿcich, Flor. 30; przebywayǿczich, Puł. 58 r; pre zglobǿ przebywayǿcych, Flor. 106; myeszkayǿczich, Puł. 218 r; od przeciwaiǿcich se, Flor. 16; od przeczywyayǿczych szye, Puł. 26 v; od przeciwomowǿczich iǿzikow, Flor. 30. (Puł. 59 r. od zapowyedzenya yęzykow); przecori przegaraiǿczich cze, Flor. 68; przegarzayǿczych czie, Puł. 135 r.; ze wszech przeszlyaduyączych mye, Puł. 10 r. (Flor. 7. ode wszech czso me nenasrzǿ); wszech pwaiǿcich wen, Flor. 17; pwayaczych, Puł. 31 v.; w szyę pwayǿczych zbawyenye yest, Puł. 72 r.; od porodzoczich wzǿl gy, Flor. 77; od rodzǿczych, Puł. 160 v.; od sstǿpaioczich, Flor. 29; od sstępuyączych, Puł. 55 r.; ne nazrzisz stiscuiǿcich, Flor. 9. (Puł. 15 v. wpotrzebiznach); Yczaǿnstnyg gesm strzegǿczych kazny, Flor. 118, 57. (Puł. 242 v. strzegǿczym); strzeganczich, Wacł. 27 r.; od mnoszstwa stroiǿczich lichotǿ, Flor. 63; stroyǿczych zloszcz, Puł. 124 r.; pokolyenye szukayączych iego, szukayączich oblycza, Puł. 45 r. (Flor. 23 pocolene szukaiǿcze

gospodna, szukaiǫcze oblicza); szukaiǫczich czebe, Flor. 9; szukayą czich czyebye, Puł. 14 v.; sercze szukayǫczich gospodzyna, Flor. 104. (Puł. 207 r. szukayǫcze boga); od vdrǫczaiǫczich nas, Flor. 43; od męczǫczich nas, Puł. 89 v; osǫdz sini vmarzaiǫczich, Flor. 78. (Puł. 162 v. szmyerczǫ pobytych); tisǫczow weselǫczich se, Flor. 67; tysszyonczow wyesszyelyǫczich szye, Puł. 131 v.; weselǫczich wszech przebitek, Flor. 86; wyeszyelyǫczych wszech przebytek, Puł. 174 v.; wszyę wyerzǫczych szwyatloszcz yest, Puł. 128 v; zbawyczel wszech w szyę wyerzǫczych, Puł. 138 r.; ode wstaiǫczich na mǫ, Flor. 17; od wstayączych na myę, Puł. 33 v.; ote wstaiǫczich na mǫ, Flor. 58; odewstayǫczych na myę, Puł. 116 r.; od powstaiaczich na mya, Wacł. 9 r.; sen wstaiǫczich, Flor. 72; sen wstayǫczych, Puł. 145 v.; w zemi sziwǫczich, Flor. 26; zywączych, Puł. 51 v.; zywyǫczych, Puł. 293 v. (Flor. Isai sec. szywych).

Comparativy: od przyaczol y blysszych swych, Puł. 76 v.; pyrzwyeszych tych, Puł. 174 v. (Flor. 86. ksǫszǫt tich); na stolczw starzeyszych, Flor. 106; na stoylczu starzeyszych, Puł. 217 v.; starszych twoych (spytay), Puł. 302 v.

Zaimek: wszelikych dnow, Flor. 22; proknych dny, Puł. 44 r.

§. 312. Neutra. Temata twarde: z ust lwowich, Flor. 21; lwowych, Puł. 41 v.; z ust lwo-wowich, Wacł. 31 r.; szczenyǫt lwowych, Puł. 113 v. (Flor. 56. szczenǫt lwow); korzene wszech zlich, Flor. prol.; chczǫ mne zlich, Flor. 69. (Puł. 138 v. chczǫ mego zla); napelnila se iest zllch, Flor. 87. (Puł. 174 v. napelnyona yest zloszczamy); z ust dzeczskich, Flor. 8; z ust nyewynnych, Puł. 12 v.; do wrot pkelnych, Flor. Isai sec; do wrot pkyelnych, Puł. 293 r.; z wrot smetnich, Flor. 9; z wrot szmyertnych, Puł. 15 r.

Temata miękkie: ne zapomneli dzal boszych, Flor. 77; dzyal bozych, Puł. 155 r.

Imiesłów: z ust dzeczskich y ssǫcych, Flor. 8; ssących, Puł. 12 v.

Zaimek: kazanya ktorych by nye slyszany ... Puł. 34 v. (Flor. 18. gichse ne sliszeli bichǫ).

Feminina. Temata twarde: z wyelykych wod, Puł. 30 r. (Flor. 17. z wod wela); z wod wylkych, Flor. 143. (Puł. 282 v. z wod wyelya); dzala rǫkv ludzkych, Flor. 134; ręku lyudzkych, Puł. 268 v.; ne wspladzaycze molwycz wysǫkych rzeczy, Flor. Ann (Puł. 295 r. wyssoke rzeczy); od pustich gor, Flor. 74; od pustych gor, Puł. 150 r.; drog twardich, Flor. 16; drog trudnych, Puł. 26 r.; domowich lichot, Flor. 73; domowych zloszczy, Puł. 149 r.; ze stvdzen zbawyczelowych, Flor. Isai; sstudzyen zbawyczelowyl *(sic)*, Puł. 292 v.; lichot naszich starych, Flor. 78; zloszczy naszych dawnych, Puł. 162 r.; glosznych chwal albo samorzecznych, Puł. 1 v.

Temata miękkie: drog boszich, Flor. 17; boszych, Puł. 30 v.; od gor wekugich, Flor. 75; od gor wyekuych, Puł. 151 r.

Imiesłowy: podlug czekǫczych wod, Flor. 1; podlug czyekǫczych wod, Puł. 2 r.; dusz chwalyǫczych czie, Puł. 148 v. (Flor. 73.

dusze spowadaiącey se tobe; Wacł. 19 v. dusze chwaląc ciebie).

§. 313. Daticus pluralis ma podobnie jak geneticus wszystkie trzy rodzaje jedną końcówkę. Przymiotniki. Temata twarde: synom ysrahelskym. Flor. 102. (Puł. 201 v. synom israhel; Witt. synom israhelskym; bałwanom canaanskym, Flor. 105. (Puł. 214 r. bałwanom kanaan.; synom lvdskym, Flor. 106 (2 r.); synom ludzkym, Flor. 106; synvm ludzkym, Flor. 113; synom lvdzkym, Flor 144 synom lyudzkym. Puł. 215 v., 216 r., 217 r., 230 v.; malutkim swogim, Flor. 16. (Puł. 27 v. dzyatkam swym); daiący malutkim, Flor. 18; malyutky, Puł. 35 r.; rozum day malutkym, Flor. 118, 129: malutkym, Puł. 250 r.; duchom nyebyeskym, Puł. 270 v.; vbogim, Flor. 9; panowacz będzye vbogym, Puł. 17 r.; dal gest vboghym, Flor. 111 vbogym. Puł. 227 r.: pomstą vboghym (vczyny), Flor. 139; vbogym Puł. 277 r.; zapełnona gest ... przekorą opylwytim a gardzene pyszanym. Flor. 122: oplwytym, pysznym, Puł. 258 r.; prostim serca wesele weszczdło iest, Flor. 96; prostym, Puł. 193 v.; swątim czysą w zemy iego. Flor. 15; szwyentym, Puł. 24 r.; wszem dnom swątim. Flor. 73; szwyętym. Puł. 147 v.; przeciw swątim twogim, Flor. 82; przeczyw szwyętym twym, Puł. 167 v.; chwała wszem swątym gego, Flor 148: chwała fszem szwyętym yego, Puł. 290 v.; sława ta gest wszem swątym gego, Flor 149; wszem szwyętym yego. Puł. 291 v: dzeczom gawronowym, Flor. 146; dzeczyom gawronowym. Puł. 288 r.; dzieczom krukowym, Wacł. 130 r.; martwim będzesz czinicz dziwi, Flor. 87: martwym, Puł. 175 v.; prawim slusza pofała. Flor. 32; prawym, Puł. 61 v.; weszla gest ... swatloscz prawym Flor. 111: prawym. Puł. 226 v.; bo yesm zawydzal zlym, Puł. 144 v. (Flor. 72. bo iesm milowal na zlei); rzekl iesm zlim, Flor. 74; zlym. Puł. 149 v.; bogoslawyl wszem ... malym, Flor. 113; malym. Puł. 230 r.; gdy da mylym swogym. Flor. 126; mylym swoym, Puł. 261 r.; dobrze vczyn gospodne dobrym, Flor. 124; dobrym, Puł. 259 v.; poczy grzesznim widzecz. Flor. 72. (Puł. 144 v. grzesznych); dage karmą łacznym, Flor. 145; łacznym, Puł. 287 r., Wacł. 125 v.; vczyny gospodzyn sąd nyeczotnym. Flor. 139; stradnym, Puł. 277 r.; wroczy odpłatą pisznim, Flor. 93: pysznym, Puł. 187 v.; wszem wyernym. Puł. 139 r.; ku wernim. Flor. 100; ku wyernym, Puł. 197 v.; xpus zlosnym ... zle wracza, Puł. 144 r.; przeczywo wszem zlosnym, Puł. 281 v.

Neutra: pamączen iesm bil dzalom gospodnowim, Flor. 76 (Puł. 153 r. pomnyal yesm dzała boza); ku swerzątom nerozumnim, Flor. 48; nyerozumnym, Puł. 100 r., 99 r.

Feminina: przipodoban kobilam nerozumnim, Flor. 48.

Temata miękkie: synom lvdzskym albo człowieczym, Flor. 106. (Puł. 217 v. lyudzkym); wszem dnom swątim boszim. Flor. 73; szwyętym bozym, Puł 147 v.; przeciw bliznim swogim Flor. 14; blysznym swym, Puł. 23 v.

Imiesłowy. Particip. praet. pass.: modlyly sǫ rytym balwanom, Flor. 105. (Puł. 212 v. klanyaly szye balwanu); sluszyly sǫ rytym balwanom, Flor. 105. (Puł. 213 v. sluzyly balwanom); sǫ obyetowaly rytym balwanom, Flor. 105. (Puł. 214 r. balwanom); wibranim mogim, Flor. 88; wybranym moym, Puł. 177 r.; ku lyudzom z pogaynstwa sebranym, Puł. 215 r.; znanim mogim, Flor. 30; znayomym moym, Puł. 57 v. *Particip. praes. act.:* dal ies dzedzinǫ boiǫczim se, Flor. 60; boyǫczym szye, Puł. 120 r.; odpuszczyl bog boyǫczym sze yego, Puł. 202 r. (Flor. 102. slutowal gospodzyn nad boyǫnczymy sebe); dal ies dzedzinǫ boiǫczim se ymena twego, Flor. 60; boyǫczym szye, Puł. 120 r.; karmǫ dal yest boyǫczym se gego, Flor. 110; boyǫczym szye yego, Puł. 225 r; wolǫ boyǫczym syǫ gego wczyny, Flor. 144; boyǫczym sze, Puł. 285 v.; chwalyǫczym szye krolewstwo ... daye, Puł. 201 r; wszem nasyle czyrpyǫnczym, Flor; 102; krzywdy czyrpyǫczym, Puł. 201 v.; czyrpyǫczym, Puł. 287 r., czirpyǫczym, Wacł. 125 v.; odplaczy ... czinǫczim pich, Flor. 30; czynyǫczym pych, Puł. 59 v.; zle czinǫczim, Flor. 91. (Puł. 186 v. obrzǫdzayǫcze zle); przeciwo czinǫczim lichotǫ, Flor. 93; czynyǫczym, Puł, 188 v.; czynǫczym, Flor. 110; czynyǫczym, Puł. 225 v.; dopuszczayǫczim se (rzekl iesm), Flor. 74; dopuszczayǫczym szye, Puł. 149 v.; strzaly swoye gorayączym vczynyl, Puł. 11 v. (Flor. 7. goraiocymy); pokoy welyky mylvyanczym zokon twoy, Flor. 118, 161; mylnyǫczym, Puł. 253 v.; opwytoscz mylvyǫczym czebe, Flor. 121; mylnyǫczym, Puł. 257 r.: iesm sewraczal odplaczaiǫczim mne zla, Flor. 7; odplaczayączym mnye, Puł. 10 v.; zbawyenye yest payayǫczym w szyę, Puł. 49 v.; yest nadzeya wszem pwayǫczym w szyę, Puł. 81 v.; ne daway mǫ potwarzayǫczym mǫ, Flor. 118, 121; potwarzayǫczym mye, Puł. 249 r.; potwarzaianczim mnie, Wacł 39 r.; otpowem rozgarzayoczym albo layǫczym mne, Flor 118; rozgarzęyǫczym mye, Puł. 240 v.; slie mowiǫczim mnie, Wacł. 24 r.; ksǫszǫta przilǫczeni zpewaiǫczim, Flor. 67; spyewayǫczym, Puł. 132 v; przipodoban bǫdǫ stǫpaiǫczim w otchlan, Flor. 27; zstępuyączym, Puł. 52 r.; podowem bǫdǫ stǫpayǫczym w gezoro, Flor. 142; sstǫpayǫczym, Puł. 280 v.; vczęsnyk yesm ... strzegǫczym kazny, Puł. 242 v. (Flor. 118, 57. strzegǫczych; Wacł. 27 r. strzeganczich); szukaiocim obrzǫda iego, Flor. 24; szukayączym, Puł. 46 v.; ku lyudzom ... boga szukayǫczym, Puł. 215 r.; wedzǫczim cze, Flor. 35; wyedzączym czye, Puł. 71 v.; wszem wszye wyerzǫczym, Puł. 1 v.; ku wyerzǫczym, Puł 236 r., 267 r.; wyerzǫczym zyawyayǫ, Puł. 287 r.; wszem wziwaiǫczim czebe, Flor. 85; wszem wzywayǫczym czie, Puł. 172 v.; blyzv gest gospodzin swszem wzywayǫczym, Flor. 144; wszem wzywayǫczym, Puł. 285 v.; dzeczom gawronowym wzywayǫczym gy, Flor. 146; wzywayǫczym gy, Puł. 288 v.; wziwaiǫczim iego, Wacł. 130 r.; przecywo zglobǫczim, Flor. 93; przeczywo zglobyǫczym, Puł. 188 v,; zakon da zostaiǫczim, Flor. 24; zgrzeszayączym, Puł. 46 v.

§. 314. Accusativus pluralis. Masculinu. Przymiotniki. Tema twarde: mymo wszystke ysrahelske koszczoly, Puł. 174 r.; złame cedri libanske, Flor. 28; lybaynke, Puł 54 r.; sini luczske, Flor. 11; lyudzkye, Puł. 20 r.; na sini luczske, Flor 13. (Puł. 21 v. na syny czlowyekow); widzal iest wszitky syni ludzske, Flor. 32; syny lyudzkye, Puł. 63 r.; nad sini ludzske, Flor. 44; lyudzkye, Puł. 92 r.; na sini ludzske, Flor. 52; lyudzke, Puł. 107 r.; sǫdzicz bǫdze vboge ludzske, Flor. 71; lyudzke, Puł. 142 r.; vstawil ies wszistki sini ludzske, Flor. 88; lyudzke, Puł. 181 r.; w syny ludzske, Flor. 145; lyudzke, Puł. 286 v.; lyudske, Wacł. 125 r.; przyraszy malutki swoge kv opocze, Flor. 136; malyutke swoye, Puł. 272 r; pozna iesm wszistky ptaki nebesske, Flor. 49; wszytky ptaky nyeba, Puł. 101 v.; poczty oslodczone dam sobe, Flor. 65; poczty slotkye, Puł. 128 r.; craie zemske (dam), Flor. 2; kraye zyemskye (*sic*), Puł. 1 r. v.; szǫdzycz krage szemske, Flor. Ann; sędzycz kraye zyemskye, Puł. 296 r.; xpus czyny dzywy wyelyke, Puł. 151 v.; kaco welike pokazal ies mi zamǫtky, Flor. 70. (Puł. 141 r. kelkosz pokazal my zamętkow); vczinil dziwi welike, Flor. 71. (Puł. 144 r. dzywy); czynyl dzywy wyelyke, Puł. 269 v. (Flor. 135. czyni dzywy welky); zbyl krole wyelike, Puł. 270 r. (Flor. 135. zbyl krol welky); kraye zyemske (vczynyl), Puł. 148 v. (Flor. 73. craye zeme); na dluge dni, Flor. 22, Puł. 44 r.; nad droge kamene, Flor. 118, 121. (Puł. 249 v. nad topazion; Wacł 39 v.); mnoge vczinil ies ti ... dzywi twoie, Flor. 39; mnoge, Puł. 82 r.; pokazal ies mi zamǫtky mnoge, Flor. 70. (Puł. 141 r. zamętkow wyelye); wysluchal vbogye pan, Puł. 137 v. (Flor. 68. wisluszal vbogego); sǫdzicz bǫdze vboge ludzske, Flor. 71; vboge, Puł. 142 r.; vboge twoie ... (sǫdzy), Flor. 71; vboge twoye, Puł. 142 r.; vboghe gego naszyczǫ chlebow, Flor. 131; vboge yey nasyczę, Puł. 266 r.; nauczi cyche drogam swim, Flor. 24; naucy czyche, Puł. 46 v.; Dauczǫ (*sic*) liche, Flor. 50; nauczǫ liche, K. Świdz.; nauczę lyche, Puł. 104 v.; zgloblywe albo lyche w nenawyscy ymal gesm, Flor. 118. 113; zlosne, Puł. 248 r. (Wacł. 38 r. zlosnyky); sgromadzaycze iemu swǫte iego, Flor 49; szwyęte, Puł. 100 v.; na swǫte swoie, Flor. 84; na szwyęte swe, Puł. 171 r.; szwęte swe oglǫdayǫcz, Puł. 195 r.; pobil tluste, Flor. 77. (Puł. 157 r. tluszcze); mlode gich snadl ogen, Flor. 77; mlode gich sznyadl ogyen, Puł. 160 r.; pan oswecza slepe, Flor. 145; oszwyecza szlepe, Puł. 287 r.; oswiecza slepe, Wacł. 126 r.; martwe (posadzyl), Flor. 142; martwe, Puł. 280 r; sǫdzycz szywe y martwe, Flor. Atan; sędzycz zywe y martwe, Puł. 311 r.; szandzicz ziwe y martwe, Wacł. 113 v.; dal iest ... wǫgle ognowe, Flor. 17; węglye ognyowe, Puł. 30 r. (zbawone czini ymaiǫcze prawa sercza, Flor. 7, *podobnie* Flor. 36); prawe szyerczem, Puł. 11 r., 73 v.; oczi gospodnowi na prawe, Flor. 33; na prawe, Puł. 65 v.; prawe poczwerdza gospodzin, Flor. 36; prawe, Puł. 73 v.; zabyly prawe szyerczem, Puł. 73 v. (Flor. 36. ymaiǫcze prawa sercza); pan mylvge pradzywe (*sic*), Flor. 145. mylυje prawdzywe, Puł. 287 r.; myluge prawdziwe, Wacł. 126 r.; roz-

lǫcza sprawyedlywe, Puł. 100 r.; snadz zywe polknęlyby nas, Puł. 258 v. (Flor. 123. sǫdzywy); dny widzecz dobre, Flor. 33; dny wydzyecz dobre, Puł. 65 v.; wydzecz bedze mǫdre, Puł. 93 v. (Flor. 48. bǫdze widzecz); mislil iesm dni stare, Flor. 76; dny stare, Puł. 152 v.; stare yego mǫdroscy vczyl, Flor. 104; stare yego, Puł. 208 v; pomnal gesm dny stare, Flor. 142; pomnyalesm dny stare, Puł. 280 v.; otstǫpcze stare, Flor. Ann.; wypǫczcze stare, Puł. 295 v.; we zle czassy, Puł. 74 r. (Flor. 36. we zly czas); przes angoli zle, Flor. 77; przes zle angyoly, Puł. 158 v; pamyętay dny dawne, Puł. 302 v.; we dni glodne, Flor. 36; w dny glodne, Puł. 74 r.; na grzeszne, Flor. 10. (Puł 18 v. na grzesznyky); za grzeszne, Puł. 103 r.; zabyal iesm wszistki grzeszne. Flor. 100; wszystky grzeszne, Puł. 197 v.; plomyen poszegl grzesznee, Flor. 105; pozegl grzeszne, Puł. 212 v.; przestǫpayǫcze wmynal gesm wszytky grzeszne, Flor. 118, 113; wszystky grzeszne, Puł. 249 r. (wszitki grzeszniki, Wacł. 38 v); pobyesz bosze grzeszne, Flor. 138; grzeszne, Puł. 275 r; wszytky grzeszne rozproszy, Flor. 144; grzeszne rosproszy, Puł. 286 r.; vsmerzayǫ grzeszne, Flor. 146; vszmyerzayǫcz grzeszne, Puł. 288 r.; usmyerzayǫ grzeszne, Wacł. 129 v.; posadzyl tamo laczne, Flor. 106, Puł. 218 r.; merne poloszil ies dni moie, Flor. 38. (Puł. 80 r. pod myarǫ); pobyl krolae moczne, Flor. 134; zabyl krolye moczne, Puł. 268 r.; pobyl krole moczne, Flor. 135, Puł. 270 r.; karal ges physne, Flor. 118; karal yes pyszne, Puł. 238 r.; laiales pisne, Wacł. 6 v.; ptaky podnyebne, Puł. 13 r. (Flor. 8. ptaczy nebesczy); szylne moab odzyrzal stral sstrzęply, Puł. 298 r.; sylne z moaba odzerzszala drszǫczka, Flor. Moy.; przespeie smerne, Flor. 24; szmyerne, Puł. 46 v; smernc ducha zbawy, Flor. 33. (Puł. 66 r. szmyerne dusze); smerne wydzy, Flor. 112; smyerne wydzy, Puł. 227 v.; przymvyǫ smerne, Flor. 146; przymuyǫcz szmyerne, Puł. 288 r.; przymuge szmerne, Wacł 129 v.; powyszyl smerne, Flor. 149; powysszyl szmyerne, Puł. 291 r.; vczinil iest ssody smertne, Flor. 7. (Puł. 11 v. sędy szmyerczy); odpuszczy czlowyeku tagemne grzechy, Puł. 34 r.; zbawoni vczinit (*sic*) wszitky vtulne zeme, Flor. 75; wszytky vtulne na zyemy, Puł. 151 v.; kv swǫzanv ... welebne gych, Flor. 149; wyelebne gich, Puł. 291 v.; zlosne (karze), Puł. 273 r.

Temata miękkie: przinescze gospodnu sini bosze, Flor. 28. (*w znaczeniu vocativu*); w przebytky boze, Puł. 169 r. (Flor. 83. w wesze bosze); prze braczyǫ moyǫ y blyszne moge, Flor. 121; blyszne moye, Puł. 257 v.

§. 315. Imiesłowy. Particip. praet. pass.: podnoszy wszytky poruszone, Flor. 144; porazone, Puł. 285 r.; wywysza albo podswyga srzazone albo vraszonee, Flor. 145; wzwysza srazone, Puł. 287 r.; wznoszi sraszone, Wacł. 126 r.; vzdrawa skrvssone serczem, Flor. 146; skruszone szyerczem, Puł. 287 v.; skruszone sercem, Wacł. 129 v; roswyǫzuge spǫte, Flor. 145; wypuszcza spyęte, Puł. 287 r.; odrzesza spatane, Wacł. 126 r.; dzywy v zydow vczynyone wzpomynayǫczy, Puł. 228 r.; wibrane israhel nagabal, Flor 77; wybrane Puł.

157 r.; wywyodl ... wybrane swoye, Flor. 104; wybrane swoye, Puł. 210 v.; ieusze. zbawone czini, Flor. 7; zbawyone, Puł. 11 r.; zbawone czinisz, Flor. 16; zbawyone, Puł. 26 v.; zbawyone czynyócz, Puł. 132 r. (Flor. 67. zbawone vczinicz); zbawyone vczyny syny. Puł. 142 r. (Flor. 71. zbawoni vczini sini); daleco vczinil ies znane moie, Flor. 87; znane moye, Puł. 175 v; znane moie (oddalil ies), Flor. 87; znane moye, Puł. 176 v. *Particip. praes. act.*: boiócze se boga chwali, Flor. 14; boyączesze, Puł. 23 v.; nad boyócze szebie, Puł. 202 r. (Flor. 102. nad boyóczymy sebe); wiboiuy boiuiócze mne, Flor. 34; nagabayącze mnye, Puł. 66 v.; nenasrzal ies chowaiócze prosznoscy, Flor. 30; chwowayócze, Puł. 57 r.; na czinócze zla, Flor. 33; na czynyócze zla, Puł 65 v.; any miluy czinócze lichotó, Flor. 36; czynyócze lychotę, Puł. 72 r.; czinócze neprawdó nenasrzal iesm, Flor. 100; czynyócze przestópanya nyenazrzalesm, Puł. 197 r.; dal w potópó depczócze mne, Flor. 56; depczócze mye, Puł. 113 r.; strzelali ymaiócze prawa sercza, Flor. 10. (Puł. 18 r. prawego szyerczem: zbawone czini ymaiócze prawa sercza, Flor. 7; vmóczili ymaiócze *itd.* Flor. 36. (Puł. 11 r., 73 v. prawe szyerczem); strzesze gospodzyn wszytky mylvyancze gy, Flor. 144; wszystky myluyócze gy, Puł. 285 v.; nenawidzócze mne zagladzil ies, Flor. 17; nyenawydzącze mnye, Puł. 33 r.; bolescy odzerszely przebywayócze phylystyny, Flor. Moy.: przebywayócze fylystym, Puł. 298 r.: stópayócze w obwyózana przwe dze gospodzyn, Flor. 124; stópayócze, Puł. 259 v.; przestópayócze wmynal gesm, Flor. 118, 113; przestópayócze mnymal yesm, Puł. 248 v. (Wacł. 38 v. za przestampcze myalem); wydzal, gesm przestópayócze, Flor. 118, 145; wydzyal yesm przestópayócze, Puł. 252 v.; zaklyól yes ... przychodzócze yako wycher, Puł. 301 r; zbawone czinisz pwaiócze, Flor. 16; pwayócze, Puł. 26 v.; rozumyeyócze vbo gemu vbogaczil, Puł. 84 r.; przemogl sódzócze szye, Puł. 103 r: abich rozproszil wszistky stroiócze lichotó, Flor. 100; wszystky stroyócze zloszcz, Puł 197 v.; nadewszytky vczóne (*sic*) mó, Flor. 118, 97, vczócze mye, Puł. 246 v.; nad wszitki nauczaiancze mnie, Wacł. 36 r.; wydzecz będze módre vmyrayócze. Puł 99 r. (Flor. 48. bódze widzecz vmiraiócz); sódzy gospodne wadzócze mne, Flor. 34; wadzącee mnye, Puł. 66 v.; ne werzócze, Flor. 67; nyewyerzócze, Puł. 132 r.; podbil ies wstaiócze na mó, Flor. 17; wstayącze na mye, Puł. 32 v; wzgardzimi wstaiócze na nas, Flor. 43; wstayącze na nas, Puł. 89 v.: na wstaiócze na mó zle czinóczim, Flor. 91; na wstayócze na myę obrzódzayócze zle, Puł. 186 v.; prziwedze zamóczaiócze nas, Flor. 59; zamóczayócze nas, Puł. 119 v; na zamóczaióce ie, Flor. 80; na zamóczayócze ye, Puł. 166 r.; pokryla woda zamóczayócze ye, Flor. 105; zamóczayócze ye, Puł. 212 r.; sa grzesznyky zostayócze zakona twego, Flor. 118, 49; zostayócze, Puł. 241 v; opuszczaiócze zakon, Wacł. 26 v.

Zaimki: wszisteczy pogany ktorecoly ies vczinil, Flor. 85. (Puł. 172 v. yeszes vczynyl); wipowem wszelike dziwi, Flor. 25. (Puł. 49 r. wszystky dzywy); we wszelke dny szywota, Flor. Isai sec.; w wszelyke dny, Puł. 294 v.

§. 316. Neutra. Z właściwą końcówką -a: kazy mislena ludzka, Flor. 32; myszlyenya lyuczka, Puł. 62 v.; oprawya szyercza lyudzka, Puł. 79 v.; gospodzin we mislena ludzska, Flor. 93. (Puł. 188 v. myszly lyudzke); sgladzy .. vsta lsciwa, Flor. 11. (Puł. 19 v. wargy lzywe); miloserdza gospodnowa na weky piacz bǫdǫ, Flor. 88; myloszyerdza boza, Puł. 176 v.; csy sǫ wydzely dzala gospodwa, Flor. 106; czy wydzely dzala boza, Puł. 217 r; prawycz bǫdǫ dzala panowa, Flor. 117; dzyala boza, Puł. 234 v.; ymaiǫcze prawa sercza, Flor. 7, 10, 36. (Puł. 18 r. prawego szyerczem, 11 r., 73 v. prawe szyerczem); widzecz dobra bosza, Flor. 26; vzrzecz dobra boza, Puł. 51 v.; wolna vst mogych wdzǫczna wczyn, Flor. 118, 105; wolnaa, Puł. 247 v.; poznal ges wszytka posledna y stara, Flor. 138; wszystka nynyessza y stara, Puł. 273 v.; lyata wekuia w misli iesm ymal, Flor. 76; lyata wyekuya, Puł. 152 v.; widzcze dzala bosza, Flor. 45, 65; dzyala boza, Puł. 95 r.; dzala boza, Puł. 127 r.; ziawili sǫ dzala bosza, Flor. 63; dzala boza, Puł. 124 v.; pomnyal yesm dzala boza, Puł. 153 r. (Flor. 76. pamǫczen iesm bil dzalom gospodnowim); vreczvme (*zamiast:* vrozvme) myloserdza bosza, Flor. 106; vrozumye myloszyerdza boza, Puł. 218 v.; poszlyednya przezrzely, Puł. 305 v.; odpusci wszelyka dopuszczena, Flor. 24. (Puł. 47 v. wszytka); pamyętay dny dawne myszly pokolyenya wszelyka, Puł. 302 v.; rozproszena yzrahelska sberze, Flor. 146. (rosproszenye ysrahelskye zbyerze, Puł. 287 v.; rosproszenye israelske, Wacł. 129 r.).

Z końcówką analogiczną -e: wydzalesm rospyęczya etyopske, Puł. 299 v.; molwil tesz iste, Flor. 40; molwyasze tesz yste, Puł. 85 r.; prawe weselǫcz sercza, Flor. 18; prawe, Puł. 35 v.; molwi zle, Flor. 100. (Puł. 197 v. molwy zloscy); sklonyly przeczyw tobye zlee, Puł. 39 r. (Flor. 20. sclonili sǫ se w czo zla); ne pewnye y taiemne mǫdroscy twoiey ziawil ies mne, Flor. 50; nyepewne y tayemne, Puł. 103 v.; nepevne y tagemne, K. Świdz.; na nebosa bosze, Flor. 56; na nyebyossa boze, Puł. 113 v.; navczone sercza w mǫdrosci (vczin), Flor. 89; nauczone szyercza, Puł. 183 r. *Niektóre z przytoczonych tu przykładów wątpliwe są, bo można je niekiedy uważać za singular., lub za formy innego jakiego przypadku i rodzaju.*

§. 317. Feminina: bog wye myszly lyudzke, Puł. 188 v. (Flor. 93. mislena ludzska); roboty lvdskee osedly sǫ, Flor. 104; roboty lyudzke oszyedly, Puł. 210 v.; riby morzke (podbil ies) iesz przechǫdzǫ stdze morzke, Flor. 8; ryby morskye, zzdze morskye, Puł. 13 r.; sgromadzaiǫ ... wodi morske, Flor. 32; wody morske, Puł. 62 v.; swadl na ne gospodzyn wodi morzke, Flor. Moy.; swyodl na nye bog wody morske, Puł. 299 r.; slotke bral ies karme, Flor. 54; slotke byral karmye, Puł. 110 r.; zetrzesz lodze tharske, Flor. 47; zetrzesz lodzye tarskye, Puł. 97 r.; welike rzeczy molwǫcy, Flor. 11. (Puł. 19 v. wyelmorzeczny); welike rzeczy molwili sǫ, Flor. 37; wyelyke rzeczy, Puł. 78 v.; welike rzeczi molwil, Flor. 54; wyelyke rzeczy, Puł. 110 r.; czyrpyal wyelyke krzywdy, Puł. 134 r.; vczynyl weligee rzeczy, Flor. 105; wyelyke rzeczy, Puł. 212 v; vczynyl swecze

welyke, Flor. 135; poszwyaty wyelyke, Puł. 269 v.; w wisoke iesz ies vczinil welicosci, Flor. 70. (Puł. 141 r. az do wyssokich); zgladzy ... wszelkye wargy lzywe, Puł. 19 v. (Flor. 11. wszistka vsta lsciwa); molwi gospodnowi molwi czsne, Flor. 11; molwy czyste, Puł. 20 r.; zle wracza odplaty, Puł. 144 r.; czyelne rozgodzyw stony, Puł. 187 v.; iawnesz my vczynyl drogy, Puł. 25 v. (Flor. 15. Bawni, *zamiast:* Jawni); szmyerne dusze zbawy, Puł. 66 r. (Flor. 33. smerne ducha zbawy); zawory szelazne zbyl, Flor. 106; zawory zelyazne zbyl, Puł. 216 v.; kazy rady ksǫszǫcze, Flor. 32. (Puł. 62 v. odrzucza radę kszyǫszǫt); w wesze bosze, Flor. 83. (Puł. 169 r. w przebytky bosze); na lǫdzwe twoye naymoczneysze, Flor. 44; szylno moczne, Puł. 92 v.; czemu podesrzani ymacze gori zsadle, Flor. 67; macze gory sszyadle, Puł. 131 v.; dusze vbogych zbawyone vczyny, Puł. 143 r. (Flor. 71. zbawoni vczini); drzwy okolo stoyǫcze (polosz', Flor. 140; drzwy okolostoycze (*sic*), Puł. 277 v. (Wacł. 17 r. drzwi ogarnyena); w dusze zamǫczaiǫcze me, Flor. 26; zamǫczayącze, Puł. 51 v.; w upaszczy koresz (*sic*) vczynyly, Puł. 15 r.

§. 318. Instrumentalis pluralis. Na wszystkie trzy rodzaje jedną znajdujemy w obu psałterzach końcówkę, a to: -ymi (-imi): przed syny lyudzkymy, Puł. 59 r. (Flor. 30. w obesrzenu sinow luczskich); nad sinmi ludzskimi, Flor. 65; nad syny lyudzkymy, Puł. 127 r.; nyebyeskymy glosmy, Puł. 192 r.; bogoslawyl ... wszem malym s wielikymy, Flor. 113; malym z wyelikymy, Puł. 230 r.; s bogatimi, Flor. 9; z bogatymy, Puł. 16 v.;; starzy se mlodzymy, Flor. 148, *prof. Nehring w Iter Flor. 83. każe tu czytać* mlodszymy, *co zdaje się nie potrzebne ze względu na lekcyją ps. Puławskiego:* starzy s mlodymy, 290 v.; medzy martwimi, Flor. 87; myedzy martwymy, Puł. 175 r.; s nemilosciwimi, Flor. 25; z nyemyloszczywymy, Puł. 49 r.; przeszwyętymy twymy, Puł. 106 v. (Flor. 51. w obesrzenu swǫtich twich); s prawimi, Flor. 68; s sprawyedlywymy, Puł. 137 v.; nad syny sytymy, Flor. 102, Witt. (Puł. 202 v. *brak*); se zlimi, Flor. 25; z zlymy, Puł. 48 v.; duchownymy czyny, Puł. 66 v.; s grzesznikami, Flor. 27. (Puł. 52 v. zgrzesznyky); medzi newinowatimi, Flor. 25; myedzy nyewynnymy, Puł. 48 v.; medzi newinnimi, Flor. 72; myedzy nyewynnymy, Puł. 145 r.; medzy sylnymy, Flor. Moy.; myedzy szylnymy, Puł. 297 v.; s wybranymy, Flor. 140; z wybranymy, Puł. 278 r.; ktoby ye zbawyonymy vczynyl, Puł. 33 r. (Flor. 17. iensz zbawoni vczinil); nad boyǫnczymy sebe, Flor. 102. (Puł. 202 r. boyǫczym sze); nad boyǫczymy sye, Flor. 102; nad boyǫczymy szye, Puł. 202 v.; s czinǫczimi lichotǫ, Flor. 27; czynyączymy zloszcz, Puł. 52 v.; s czynǫczymy lychotǫ, Flor. 124; sczynyǫczymy zloszcz, Puł. 259 v.; s lvdzmy czynǫczymy lychotǫ, Flor. 140; z lyudzmy czynyączymy zloszczy, Puł. 277 v; se slo noszǫczymy, Flor. 25; zezleczynyączymy, Puł. 48 v.; s przebywayǫczymy, Flor. 119, Puł. 255 v.; se stǫpaioczimy, Flor. 87; sstǫpayǫczymy, Puł. 175 r.; wzgardzal ges wszech odstǫpayǫczymy, Flor. 118, 113; wszemy odstǫpayǫczymy, Puł. 248 v. (Wacł. 5

wszitki odstampiancze); myedzy stroyączymy zlo, Puł. 72 r. (Flor. 36. we zlo czinǫczich).

Feminina: trǫbamy duchownymy, Puł. 165 r.; strzali swe goraiocymy vczinil, Flor. 7. (Puł. 11 v. gorayączym); w radach ktorymy myszlyą, Puł. 16 r. (Flor. 9. gimisz).

§. 319. Locativus pluralis ma również we wszystkich 3 rodzajach jednę końcówkę. Masculina: any chodzyl gesm w welykych, Flor. 130; w wyelikych, Puł. 264 r.; w podolczech zlotich, Flor. 44; zlotych, Puł. 93 v; w rozmaytich smętkow *(sic)*, Puł. 64 r.; w swǫtich swogich, Flor. 67; w szwyętych swoych, Puł. 133 v.; w swǫtych gego, Flor. 150; w szwyętych yego, Puł. 291 v.; w swiatich iego, Wacł. 142 r.; w trzemych domowych, Flor. 133. (Puł. 267 r. w trzemyech domu); w stanoch prawych, Flor. 117; w stanoch prawdzywych, Puł. 234 v.; we ssǫdzech psalmowich, Flor. 70; w sędoch psalmowych, Puł. 141 v.; mylczal yesm o dobrych, Puł. 79 v. (Flor. 38. od dobrich); we dnoch starich, Flor. 43; we dnyoch starych, Puł. 89 r.; w swatlich, Flor. 15; w szwyatlych, Puł. 24 v.; o zlych duchoch, Puł. 275 v.; w obloczech powetrznich, Flor. 17; powyetrznych, Puł. 29 v.; w rǫkawech szelasznych, Flor. 149; w rękawyech zelaznych, Puł. 291 v.; o zdradnych bratoch, Puł. 255 r.; w mogǫczich, Flor. 89; w mocznych, Puł. 182 v.; w synoch boszich, Flor. 88; w synoch bozych, Puł. 177 r.; w bogoch czudzych, Puł. 304 r.; we zlo czinǫczich, Flor. 36. (Puł. 72 r. myedzy stroyączymy zlo); o nasczygayǫczych mye, Flor. 118, 81; o nastoyǫczych na myę, Puł. 245 r. (Wacł. 33 v. od przesladuianczich mnie); we zwonkach dobrze wzǫczych, Flor. 150, *(prof. Nehring każe czytać* wznǫczych, *por. Iter Flor. 83)*; brzmyǫczych, Puł. 292 r.; brznyaczich, Wacł. 142 v.

Neutra: w pismech ludzskich, Flor. 86; w pysmyech lyudzkych, Puł. 174 r.; we zlych, Flor. 106, Puł. 217 r.; w takych, Flor. Isai sec., Puł. 294 r.; w uszczyech lszywych, Puł. 26 r.

Feminina: w wargach lsciwich, Flor. 16; na wodach welikich, Flor. 28. (Puł. 54 r. nad wyelym wod); w wodach wely kych, Flor. 106; w wodach mnogych, Puł. 217 r.; w krowach ludzskich, Flor. 67; w krowach lyudzkych, Puł. 133 r.; na rzekach babylonskych, Flor. 136; na rzekach babyloynkych *(sic)*, Puł. 271 r.; na szwyętich gorach, Puł. 173 v.; w gorach swǫtich, Flor. 86; w gorach szwyętich, Puł. 174 r.; w swatlosczech swǫtych, Flor. 109; w szwyatloszczyach twoych, Puł. 224 r.; na drogach panowych, Flor. 137; na drogach bozych, Puł. 272 v.; na drogach boszich, Wacł. 137 r.; w sczaskach *(sic)* mǫszwych, Flor. 146. (Puł. 288 v. wyszczeloch męza, Wacł. 130 r. w pysczeloch maza); w wodach sylnych, Flor. Moy.; w wodach szylnych, Puł. 297 v.; w yutrznych myszlach, Puł. 122 r.; w trǫbach giǫczich, Flor. 97; w trǫbach gyǫczych, Puł. 194 v.

VI. Deklinacyja liczebników.

§. 320. 1) Jeden, jedna, jedno *odmienia się jak* ten, ta, to, *dlatego wszystkie formy tego liczebnika, jakie napotykamy w obu psałterzach, umieściłem w deklinacyi zaimków z tematem twardym.*

2) Dwa. *Nominativus:* dwa prologi, Flor. rubr. 2; ne dwa wszdy ale geden gest kristus, Flor. Atan.; nye dwa wzdy ale yeden yest krystus, Puł. 310 v.; nye dwa ale geden iest cristus, Wacł. 113 r.

Instrumentalis: medzi dwema zaconoma, Flor. 67. (Puł. 131 r. myedzy zakowstwem).

Podług deklinacyi zaimków z tematem miękkim idzie forma dwoie, Flor. 61; dwoye, Puł. 122 r.

Oba. *Genetivus:* s obv stronv, Flor. 149; s obu stronu, Puł. 291 v.

3) Trzy. *Nominativus. Masculina:* trze bogowe, Flor. Atan.; trzey bogowe, Puł. 309 r.; trzey bogowie, Wacł. 110 r.; trze panowe, Flor. Atan.; trzey gospodnowye, Puł. 309 r.; trzey panowie, Wacł. 110 v.; trze nestworzeny, Flor. Atan.; trzey, Puł. 308 v., Wacł. 109 v.; trze wekvgy, Flor. Atan.; trzey, Puł. 308 v., 109 v.; trze wszemogǫczy, Flor. Atan.; trzey, Puł. 309 r., Wacł. 110 r.; trzse oczowye, Flor. Atan.; trzey oyczowye, Puł. 309 v.; trzey oczczowie, Wacł. 111 r.; trzie synowe, Flor. Atan.; trzey synowye, Puł. 309 v.; trzey sinowie, Wacł. 111 r.; trzie duchowe, Flor. Atan.; trzey, Puł. 309 v., 111 r. *Psałterz Floryjański więc ma o wiele starsze formy niż Puławski i Modlitwy Wacława.*

Feminina: trzy persony, Flor. Atan.; trzy parsony, Puł. 310 r.; trzi persony, Wacł. 111 v.

Accusativus: trzy boghy y pany molwycz, Flor. Atan.; trzy bogy y gospodny molwycz, Puł. 309 v.; trzi bogy albo trzi pany mowicz, Wacł. 110 v.

W złożeniu: trzicrocz, Flor. 11; trzykrocz, Puł. 20 r.

4) Inne liczebniki. Temata pierw. na -i: mołwyą pyąncz pszalmow, Puł. 223 v.; sedmcrocz, Flor. 11, 78; ssyedmkrocz, Puł. 20 r., 162 v.; dzesǫcz, Flor. 90; dzyesszyęcz, Puł. 184 v.

Genetivus: na zaltarzv dzesǫcystruny, Flor. 143; na zoltarzu dzyesszyǫczy strun, Puł. 282 v.; w szaltarzu dzesǫczu strun, Flor. 32. *(forma analogiczna).*

Locativus: w zoltarzu o dzesszyǫczy strun, Puł. 62 r.; w dzesǫczi strun, Flor. 91; w dzyesszyǫczy strun, Puł. 185 v.

Instrumentalis: dzesǫczǫ tisǫcy wǫczszy, Flor. 67; *genetivus:* dzesszyęczy tysszyęczy mnozen, Puł. 131 v.

W zterdzesci lat, Flor. 94; Czterdzyeszczy lyat, Puł. 190 v.; Czterdzeszi lyat, Wacł. 117 r.; syedmdzesǫt lyat, Flor. 89; szyedm-

dzyeszyǫt lyat, Puł. 182 v.; osmdzesǫt lyat, Flor. 89; oszmdzyeszǫt lyat, Puł. 182 v.

§. 321. 5) Tysiąc: tisǫcz lat, Flor. 89; tyszyǫcz lyat, Puł. 182 r.; vpadnǫǫ od boku twego tysǫcz y dzesǫcz tysǫczi, Flor. 90; tyssyǫcz a dzyesszyęcz tysszyęczy, Puł. 184 v.; kako poszczygal yeden tysszyǫcz, Puł. 305 v.; w tyssǫcz pokolenyv, Flor. 104; w tysszyǫcz pokolyenya, Puł. 207 v.; ne bǫdǫ se bacz tisǫcza luda, Flor. 3; tysszyǫcza lyudzy, Puł. 4 v.; tisszacza ludu, Wacł. 118 v.; dzesǫczǫ tisǫcy, Flor. 67; dzesszyęczy tysszyęczy, Puł. 131 v.; lepszi ... nad tysǫczy, Flor. 83; nad tysszoncze, Puł. 170 r; nad tyszǫczy zlota, Flor. 118, 65; nad tyszyącze, Puł. 243 v.; nad tisiance, Wacł. 28 v.; *Liczebnik ten jest pierwotnie tematem na* -ja, *jednak w niektórych przypadkach odmienia się jakby temat na* -i, *jak np. genetivus pluralis między przytoczonymi przykładami w obu psałterzach, i accusativus pluralis w psałterzu Floryjańskim; — w Puławskim i w Modlitwach Wacława jest accusativus plur. od tematu na* -ja.

Sprostowania niektórych ważniejszych omyłek.

Str. 16, wiersz 16 od dołu, wyraz „*Masculina*“ wypuścić; str. 25, wiersz 7 od dołu i w innych miejscach niekiedy użyto znaku ʏ w braku czcionki na ɏ; str. 61, wiersz 15 od góry, *zamiast* „*ojczystego*“ ma być „*polskiego*“; str. 77, wiersz 1 od góry, *zamiast:* „*nijakich* na -ja“ ma być „*żeńskich na* -i“; str. 165, wiersz 5 i 19 od dołu, wyraz „*pogorki (2 r.)*“ nie jest w psałterzu Puł., lecz we Flor., wyraz zaś „*pagórcy*“ (wiersz 6, od dołu) nie jest we Flor., lecz w Puł.; str. 214, wiersz 13 od dołu, *zamiast:* „*Jest ona częstszą ..... cztery razy*“ (w. 16), ma być: „*Występuje ona tylko w psał. Puł.*“; str. 220, wiersz 1 od góry, *lycza (lića)* nie jest tem. spółgłos. na -s, lecz na -ja, z suffiks. -ije; str. 223, wiersz 10 od góry, wyrzucić: „*i niekiedy na* -mi“; str. 228, wiersz 23 od dołu, *zamiast:* „*sercoch* (*Flor.* *2 r.*); *sercoch*“ ma być „*sercoch* (*Flor. 3 r.*), *śercoch (Puł. 2 r.)*“; str. 245, wiersz 1 i 2 od góry, *zamiast:* „*we Flor. 17, w Puł. 12*“ ma być „*we Flor. 19, w Puł. 15*“; str. 248, wiersz 2 od dołu, *zamiast:* „*Puł. 153 v.*“ ma być „*Flor. 76*“; str. 265, wiersz 5 od dołu, *zamiast:* „*4 z których 2*“ ma być „*5 z których 3*“.

SPIS
zabytków języka staropolskiego
i prac pomocniczych,
uwzględnionych w pracy niniejszéj.

Akta grodzkie krakowskie (Libri inscriptionum Castrensium) z r. 1529 i 1530 z rękopismów (tom 36 i 38).

APPEL KAROL. Замѣтки о древне-польскомъ языкѣ *II.* (*odbitka z* Русскаго филолог. вѣстника *1880*).

Archiv für slavische Philologie unter Mitwirkung v. A. Leskien und W. Nehring herausgegeb. v. V. Jagić, I. II. III. IV. V. Band. Berlin, 1877—81.

BAUDOUIN de COURTENAY J. Einige Fälle der Wirkung der Analogie in der polnischen Declination. (Beiträge zur vergleichenden Sprachforschung; VI.).

— О древне-польскомъ языкѣ до *XIV.* столѣтія. Леипцигъ *1870.*

— О такъ называемой „эвфонической вставкѣ“ согласнаго н (Глоттологическія замѣтки, Воронежъ *1877*).

— *Krytyka rozprawy prof. Kryńskiego „Z dziejów języka polskiego“ (po rosyjsku, odbitka z* Русск филол. записокъ, Воронежъ, *1880).*

Beiträge zur vergleichenden Sprachforschung auf dem Gebiete der arischen, celtischen u. slawischen Sprachen unter Mitwirkung von A. Leskien u. J. Schmidt herausgeg. von A. Kuhn, Band. VI, VIII. Berlin, 1870—76.

BRÜCKNER ALEKSANDER. Zur Lehre von sprachlichen Neubildungen im Litauischen (Archiv f. slavische Philologie, B. III. 1—29).

BURDA WENZEL. Beiträge zur Kenntniss einiger Suffixe im Slavischen (Beiträge z. vergl. Sprachforschung, VI. 92).

DZIAŁYŃSKI T. Zabytek dawnéj mowy polskiéj (Kazania gnieźnieńskie). Poznań, 1857.

HANUSZ JAN. Ślady niektórych odcieni dyjalektycznych w Kazaniach gnieźnieńskich (odbitka z Rozpraw Wydziału filolog. Akad. Um. T. VIII.). Kraków, 1880.

— *Materyjały do historyi form deklinacyjnych w języku staropolskim, zeszyt 1.* (*odbitka ze Sprawozdań komisyi językowéj Akad. Um. T. I.*). *Kraków, 1880.*

JAGIĆ V. Psałterz Puławski (*Archiv f. slav. Ph. IV. 652—6*).

— *Studien über das altsloven-glagolitische Zographos-Evangelium* (*Archiv f. slav. Phil. II.*).

JUNGMANN JOS. Slovník česko-německý, w Praze, 1835.

KALINA A. O liczebnikach w języku staropolskim (*Rozprawy Wydz. filol. Akad. Um. VI. 1—73*). *Kraków, 1878.*

— *Artykuły prawa magdeburskiego z rękopismu około r. 1500* (*Rozpr. Wydz. filol. Ak. Um. VII. 227—318*). *Kraków, 1880.*

— *Anecdota palaeopolonica* (*Archiv f. slav. Philol. III. 1—66, 627—714*).

— *Ueber die Schreibung der Nasalvocale in den altpolnischen Denkmälern* (*Archiv f. slav. Philol. IV. 29—63*).

COLLITZ HERMANN. Polnische Glossen aus dem XV—XVI. Jahrh. (*Archiv f. slav. Philol. IV. 86—97*).

KRYŃSKI AD. ANT. Z dziejów języka polskiego, Warszawa, 1879.

— *Rozbiór gramatyki histor.-porówn. Dra A. Małeckiego,* (*odbitka z Biblioteki warszawskiéj 1880*).

LESKIEN A. Die Declination im Slavisch-Litauischen u. Germanischen. Leipzig, 1876. (*Preisschrif. gekrönt u. herausgegeben von der Fürstlich Jabłonowski'schen Gesellschaft zu Leipzig*).

— *Spuren der stammabstufenden Declination im Slavischen u. Litauischen* (*Archiv f. sl. Ph. III. 108—112*).

— *Ueber den dialekt der russischen volkslieder des gouvernements Olonec* (*Beiträge zur vergl. Sprachforsch. VI. 174*).

LINDE S. B. Słownik języka polskiego. Lwów, 1854.

MAKUSZEW W. W. Чтенія о старопольской письменности, Выпускъ 1-й. (*odbitka z* Русскаго Филологическаго Вѣстника). *Warszawa, 1881.*

MALINOWSKI F. Ks. Kritika pisowni zawartéj w części VI. Gramatiki języka polskiégo większéj profesora A. Małeckiego. (*Poznań, 1873*).

MALINOWSKI LUCYJAN. Magistra Jana z Szamotul Dekretów doktora, Paterkiem zwanego, Kazania o Maryi Pannie czystéj z kodeksu Toruńskiego, (*odbitka ze Sprawozdań Komisyi językowéj Akad. Um. Tom I.*). *Kraków, 1880.*

— *Ślady dyjalektyczne w oznaczaniu samogłosek nosowych w kilku zabytkach języka polskiego w. XV. i XVI.* (*odbitka z Rozpraw Wydz. filol. Akad. Um. T. VII*). *Kraków, 1880.*

— *Zur Volksetymologie* (*Beiträge zur vergl. Sprachforsch. VI. 300—305*).

MAŁECKI ANTONI. Biblia królowéj Zofii. Lwów, 1871.

— *Żywot Błażeja* (*Bibliot. Ossol. 1864*).

— *Gramatyka histor.-porówn. języka polskiego. Lwów, 1879.*

MESGNIEN FR. Grammatica seu institutio polonicae linguae. Dantisci, 1649.

MIKLOSICH FR. Vergleichende Lautlehre der slav. Sprachen. Zweite Ausgabe. Wien, 1879.

— Vergleichende Wortbildungslehre der slav. Sprachen. Zweite Ausgabe. Wien, 1876.

— Vergleichende Syntax der slav. Sprachen. Wien, 1864—74. (Vergleich. Grammatik der slav. Spr. IV.).

— Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum. Vindobonae, 1862—5.

— Ueber den Ursprung der Worte von den Form aslov. trêt u. trat (Separatabdruck aus dem XXVIII. Bande der Denkschriften der philosoph.-histor. Classe der k. Akademie der Wissensch. Wien, 1878.

MILLER WSEWOLOD. Die praeposition kъ *im slavischen (Beiträge zur vergl. Sprachforschung, B. VIII. 101—7).*

NEHRING W. Iter Florianense. O psałterzu Floryjańskim łacińsko-polsko-niemieckim. Poznań, 1871.

— Ueber den Einfluss der altčechischen Sprache u. Literatur auf die altpolnische (Archiv f. slav. Phil. I. II. V.).

— Anzeige: Glossa super epistolas per annum dominicales, Dr. Wisłocki (Archiv f. slav. Philol. II.).

OGONOWSKI EMIL. O przyimkach w językach starosłowieńskim, ruskim i polskim (Rozprawy Wydz. filol. Ak. Um. T. V. 17—222). Kraków, 1877.

— Einige Bemerkungen über die Sprache der altpolnischen Sophienbibel (Archiv f. slav. Philol. IV. 243 sq. 353 sq.).

PILAT R. Pieśń Boga-Rodzica (Pamiętnik Akad. Um. Wydz. filol. i histor.-filozof. T. IV.). Kraków, 1880.

PRZYBOROWSKI JÓZEF. Psałterz Puławski (Biblioteka warszawska, 1880. Lipiec).

Psałterz królowéj Małgorzaty (Floryjański), wydany staraniem Stanisława hr. na Skrzynnie Dunina Borkowskiego. Wiedeń, 1834.

Psałterz Puławski z kodeksu pergaminowego księcia Władysława Czartoryskiego, przedruk homograficzny wykonali Adam i Stanisław Pilińscy. Nakładem biblioteki Kórnickiéj, 1880.

SCHLEICHER AUGUST. Laut.- u. Formenlehre der polabischen Sprache. St. Petersburg, 1871.

SCHMIDT JOHANNES. Die Entwickelung vom unursprünglichen j, (Beiträge zur vergl. Sprachforsch. VI).

SCHOLVIN R. Beiträge zur Declination in den pannon-slovenischen Denkmälern des Altkirchenslavischen (Archiv f. sl. Ph. II).

SEMENOVITSCH ANTON. Ueber die vermeintliche Quantität der Vocale im Altpolnischen. Leipzig, 1872.

Spis rozdziałów.

I. Deklinacyja rzeczowników.

II. Deklinacyja rzeczownikowa przymiotników.

III. Deklinacyja rzeczownikowa imiesłowów.

IV. Deklinacyja zaimków.